IOANNIS FABRI IVRECON-

ſulti Galli, in Iuſtiniani Imperatoris Codicem, Breuiarium quanta maxima potuit fieri diligentia à mendis repurgatum.

Cum indice appoſitiſsimo iuxta ordinem alphabeticum.

Acceſsit tractatus Do. Bartholi de inſignibus & armis, & repetitio in materia torturarum ſeu quæſtionum.

LVGDVNI,

M.D.L.

TABVLA ALPHAbetica Summariorũ præcipuas materias Breuiarij Do. Ioan. Fabri ſuper C. ſuccinctè complectentium.

De litera A.

A Eſ vſq; dictiones, quãdo capiantur incluſiuè. lib. v. fo. 106 nu. 4
Abbatiſſæ quędam ſunt hodie, ſed nullæ diaconiſſæ. lib. j. fo. 10 nu. 8
Abigeus qs dicatur, et qualiter puniatˀ. libe. ix. fo. 144 nu. 1
Abolitio à quo peti debeat. li. eo. f. 246 nu. 1
Abſolui ab expẽſis an debeat qs in dubio. li. iij. fo. 56 nu. 17.
Acceptilatio inutilis, an ſaltem vt pactũ valere poſsit. libr. viij. fo. 116 nu. 1
Acceſſorium qñ tollatur principali ſublato. li. e. fo. 209 nu. 1
Accuſare priuatũ nemo poteſt, præter eũ cuius intereſt. lib. ix. fo. 150 nu. 10
Accuſare vel agere qui teneantur. lib. eo. fo. 228 nu. 13
Accuſatio partis ſubiecti qñ debeat differri. lib. eo. fo. 139 nu. 1
Accuſatio publica competit aduerſus fabricantẽ falſum inſtrumentum. li. eo. fo. 140 nu. 8
Accuſator admittitur pendente inquiſitione. li. e. fo. 171 nu. 23
Accuſator an poſsit petere quod promiſſum eſt cauſa trãſactionis. li. ij. fo. 3 : nu. 12
Accuſator deſiſtẽs vel cõtumax qualiter debeat puniri. libr. ix. fo. 246 nu. 1
Accuſator falſus excommunicatur, & reus abſoluitur. lib. eo. fo. 146 nu. 2
Accuſator non probans quãdo excuſetur à calũnia. lib. eo. fol. 246 nu. 2
Accuſator non punitur, ſi accuſatus de hæreſi pœnitens dimittatur. li. eo. fo. 231 nu. 26
Accuſator quãdo argui debeat de prævaricatione. lib. eo. fo. 231 nu. 14
Accuſatus abſens, an poſsit mittere procuratorem. lib. eod. fol. 134 nu. 8
Accuſatus abſens, bona non habens, ponitur in banno. lib. eo. fo. 145 nu. 3
Accuſatus ab vno, an poſsit de eodem crimine accuſari ab alio. lib. eo. fo. 230 nu. 19
Accuſatus an poſsit excipere de falſo teſtes reprobãdo. lib. eo. fo. 227 nu. 3
Accuſatus an poſsit reaccuſare. lib. eo. fo. 226 nu. 1
Accuſatus de adulterio, an poſsit excipere de lenocinio. lib. eo. fo. 134 nu. 9
Accuſatus vel inquiſitus aut denunciatus de vno crimine quando poſsit iterũ conueniri. li. eo. fo. 231 nu. 22
Acquiſitio quãdo & qualiter nobis fiat ex contractu alterius. lib. iiij. fo. 96 nu. 1
Acta an teneatur quis oſtendere. li. ij. fo. 34 nu. 2
Acta curiæ iudicis qñ probent, & fidẽ faciant. lib. vij. fo. 186 nu. 3
Acta coram iudicibus fidem faciunt. lib. j. fo. 7 nu. 32
Acta in iudicio an & qñ fidem faciant. lib. ij. fo. 27 nu. 2
Acta per delegatum reuocatum non valent. lib. iiij. fo. 93 nu. 7
Acta publica quam fidem facere poſsint lib. ij. fo. 17 nu. 3
Actio alia an poſsit primæ actioni accumulari. li. ij. fo. 17 nu. 10.
Actio an detur domino contra adminiſtratorem, qui eo inuito aliquid fecit. lib. eo. fo. 44 nu. 10.
Actio an detur contra debitorem remiſsionẽ debiti extorquentem. lib. eo. fo. 44 nu. 4
Actio an detur poſt ſententiã ſi antè fuit except. li. 4 fo. 36 nu. 3
Actio annalis eſt reſciſſoria. lib. ij. fo. 52 nu. 5
Actio ciuilis quare nõ poſsit ſimul cum criminali intentari. lib. ix. fo. 241 nu. 2
Actio conſtituti nequis inter patrẽ & filiũ. lib. v. fo. 113 nu. 3
Actio contra abſolutum nõ datur ex cauſa qua nõ poſsidebat. lib. iiij. fo. 73 nu. 1
Actio cui detur pro re vel pœna. lib. vj. fo. 128 nu. 14
Actio cui quęratˀ in contractu mutui. lib. viij. fo. 212 nu. 5
Actio datˀ emẽti ſeruũ ꝓ vindicãda cęde defuncti. li. vj. f. 148 n. 3
Actio de dolo eſt famoſa. lib. ij. fo. 43 nu. 3
Actio de euictione an cõcedatur pro re donata. li. v. fo. 110 nu. 1
Actio de euictione an poſsit competere non euicta re, ſed imminente euictione. lib. 8 fo. 116 nu. 3
Actio de euictione vſquequo ad quod tempus dicatur durare. lib. 8 fo. 117 numero 10.
Actio de ſeruo corrupto ad quid competat, & quibus. lib. vj. folio 118. nu. 18.
Actio ex locato vel depoſito, vel quęlibet alia perſonalis pręſcribi poteſt. lib. vij. fo. 177 nu. 4
Actio extinguitur debitore per rei traditionem. li. iij. fo. 68 nu. 3
Actio finium regundorum datur in quæſtione proprietatis. lib. iij. fo. 72 numero 1.
Actio finium regundorũ quando naſcatur. lib. & fo. ibidem. numero 1.
Actio furti ad quid & contra quem competat. lib. ix. fo. 242 numero 1.
Actio furti an detur hæredi vniuerſali ex contrectatione facta in vita defuncti. lib. vj. fo. 127 nu. 8
Actio hypothecaria non datur contra legatarios. lib. eo. fol. 154 numr. 3
Actio hypothecaria quatuor habet tempora. lib. vij. fo. 178 numero 12.
Actio in factum ex qua ſententia oritur. lib. eo. fo. 190 nume. 9
Actio in factum nõ infamat. lib. ij. fo. 38 ſub nu. 4
Actio iniuriarum cedi poteſt. libro 4. fo. 93 ſub nu. 3
Actio iniuriarum eſt perpetua. lib. ix. fo. 145 ſub nu. 5
Actio multiplex conceditur aduerſus falſum. lib. ij. fo. 36 ſub numero 4
Actio negotiorum geſtorum qñ naſci dicatur. lib. ij. fo. 43 nu. 4
Actio nemini competit aduerſus principem, niſi prius venia impetrata. lib. vj. fo. 176 nu. 4
Actio Pauliana quando detur creditori. lib. vj. fo. 150 nu. 2
Actio ꝑſonalis ex quo intẽtatur eſt litigioſa. li. viij. fo. 210 nu. 2
Actio perſonalis quando in alium tranſeat. lib. eo. fo. 206 no. 2
Actio præſcriptis verbis datur ad intereſſe. lib. iiij. fo. 101 nu. 3
Actio prætoria eſt annalis. lib. ix. folio 244 numero 6
Actio primęua datur ſi pactum nudum factum eſt à pupillo ſine iudicis authoritate. lib. ij. fo. 46 nu. 3
Actio prius intentata quando mutari poſsit. lib. ij. fo. 27 nu. 5
Actio ꝓ intereſſe expẽſarũ an detur re euicta. li. viij. fo. 117 nu. 7
Actio pro ſocio naſcitur finita ſocietate. li. iiij. fo. 94 nu. 1
Actio quæ competat ad obſeruationem tranſactionis. lib. ſecundo, fo. 29 numero 6
Actio quæ competat mandatario vel ceſsionario. libro quarto, fo. 92 numero 1
Actio quę dari poſsit ex tranſactione. li. ij. fo. 33 nu. 18
Actio quæ detur pro rebus inuectis obligatis. li. iiij. fo. 102 nu. 5
Actio quæ detur venditori deceptio in pretio. lib. iiij. fo. 95 nu. 2
Actio quæ & qñ detur contra venditorẽ. li. iiij. fo. 97 nume. 6
Actio quæ poſsit intentari contractu exiſtente nullo. libro primo, fo. 10 numero 8
Actio quędam in factum competit in quinque vel ſex caſibus. libro quartu, fo. 200 nume. 3
Actio quędam in factũ ſexaginta dies durat. li. iiij. fo. 99 nu. 5
Actio qualiter intentetur ex cõſuetudine. li. 8. folio 222 nu. 12.
Actio quando temporalis ſit, & quando perpetua. libro vj. fo. 128 nume. 12
Actio quod metus cauſa eſt perſonalis. lib. ij. fo. 44 nu. 3
Actio quod metus cauſa qñ locum habeat. lib. eo. fo. 32 nu. 32
Actio reſciſſoria quo tẽpore expiret. libro eo. fo. 52 nu. 4
Actio tutelæ quando & cui poſsit competere. lib. v. fo. 118 nu. 2
Actio vſque ad quod tempus detur poſt miſsionem in poſſeſsionem. lib. iiij. fo. 61 numero 6
Actio vtilis præfertur directæ lib. iiij. fo. 95 nu. 2
Actiones ex diſtractu oriente quis debeat attendi locus. li. j. folio 2 ſub numero 17
Actionem vnam eligens quando variare poſsit. libro ſexto, folio 127 ſub numero 2
Actiones duæ quãdo poſsint concurrere. lib. vj. fo. 127 nu. 2
Actiones hæreditariæ qualiter contra hæredes intentari debeãt. lib. iiij. fo. 75 nu. 1
Actiones quando pro hæreditarijs portionibus diuidantur. lib. iiij. fo. 79 nume. 2
Actiones quæ dentur ad implendum. lib. ij. fo. 33 nu. 19
Actor ad vnam cauſam dari poteſt. li. vij. fo. 192 nu. 15
Actor citationem impetrans an poſsit iudicem recuſare. libr. iij. fo. 36 numero 19.
Actor infirmus procuratorẽ mittere debet. li. ij. fo. 50 nu. 2
Actor nõ auditur ſi reus contra intentionẽ eius aliquid probet. libro viij. fo. 116 nu. 3
Actor quando ad rem & quando ad eius æſtimationem agere debeat. li. lo. 184 nu. 15

Actor

Alphabetica.

Actor quis dicatur, & qualiter conſtituatur. libro 5.folio 128 numero.1
Actor vti poteſt defenſione emptoris.lib.8.fo.118 nu.14
Actus vnicus conſuetudinem inducit.lib.1.fo.14.nu.2
Adiens hæreditatem eius qui nulla habet bona, cenſetur ſe obligare.lib.6.fo.146.nume.16.
Adire nemo cogitur ex teſtamento minus ſolenni.libro ſexto, fo.152.nume.7.
Adminiſtratio quando diuiſa eſſe poſſit.libr. quinto, folio 119 nume.1.
Adminiſtrator an licitè poſſit dimittere debitum iniquum. libro ſecundo, folio 32.numero 7
Adminiſtrator an præſumatur quæſiuiſſe de bonis adminiſtrationis.lib.5 fo.121 nume.4
Adminiſtratores qui procuratorem conſtituere poſſint . libr.2 fo.40 nume.19
Adoptatus an & quando tranſeat in poteſtatem adoptanti.libro octauo, folio 219 nu.1
Adulter cum vxore inuentus quando poſſit licitè interfici. li.9 fol.231 nume.2
Adulter denunciatus cum vxore repertus an poſſit interfici. libro eo.folio 240.nume.13
Adulter in Gallia non punitur pœna capitali.libr.8 folio 222 nume.19
Adulterium committi poteſt, & non raptus cum meretrice.libro 9 fo.237 nume.2
Adulterium nõ committitur ſi mulier nupta ignoretur.lib.eo. fol.236 nume.6
Adulterium quare grauius in muliere quàm in viro puniatur. lib.eod.fo.233 nume.1
Aduocatus pro nummo vilis eſt reputandus. libro ſecundo, folio 35 nume.4
Aduocati abſolutio an proſit parti.libro ſecundo, folio 56 numero 6
Aduocatus arbitrium ſuſcipere cogitur.libr.2 folio 57 nu.12 l. ſancimus.
Aduocatus cauſam nullam proſequi teneretur abſque ſalario. libro ſecundo, folio eo.nume.2
Aduocatus fiſci non debet commoda fiſcalia occultare. libro 2 folio eod.nume.2.§.fiſci.
Aduocat⁹ habens pẽtiones à diuerſis qualiter habere ſe debeat. lib.4 fo.76 nume.2
Aduocatus in cauſa aliqua an in eadem poſſit eſſe iudex vel cõtra.lib.2 fo.35 nume.4
Aduocatus non poteſt pro parte teſtis eſſe . libro 4.fol.83 numero 9
Aduocatus ſuper ſalario contrahere poteſt .libro ſecũdo, fo.25 numero 5
Aequipollentibus aliquid fieri non magnopere refert. libro 6 fol.139 nume.5
Aequitas quando ſeruari debeat, & quando rigor.libr. 3 fo.54 nume.4
Aes alienum pro quibus partibus ſoluatur, ſi bona paterna à maternis diſtinguãtur.lib.6 fo.163 nu.5
Aeſtimatio in dubio non facit emptionem.libr.5 folio 110 numero 6
Aeſtimatio quædam emptionẽ facit lib.2 fo.29.nu.4
Aeſtimatio rei an peti poſſit ſi ab initio fuit petita, & facta fuit cõdemnatio in ea.lib.7 fo.167 nu.8.
Aeſtimatio vera emptionẽ facit.lib.4 fo.96 nu.2
Aetas qualiter probetur.lib.4 fo.82 nu. 4
Aetas quæ ſufficiat in ordinãdo.lib.2 fo.10 nu.9
Aetatẽ probare quis debeat.lib.4 fo.80 nu.3
Affectionis ratio qñ attendi debeat.li.7 fo.183 nu.6
Affectus nõ punitur niſi conatus ſequatur.lib.2 fo.10 nu.4
Affinis affinem, & cognatus cognatum accuſare poteſt.libr.9. fo.227 nu.11
Affinitas per coitum illicitũ cõtrahi poteſt.lib. 5 fo. 106 nu.2
Affirmatio non ſemper infertur ex duabus negationibus . libro ſexto, fo.126 nu.2
Agens ad reditus feudi an teneatur probare.lib.7 fo.177 nu.5
Agens furti contra eum qui furtũ nõ commiſit ſibi prẹiudicat. lib.6 fo.129 nu. 22
Agẽs hypothecaria quid probare debeat. libr.8 fol.204 nu.3
Agens petitione hæreditatis ſimpliciter quando debeat obtinere.lib.6 fo.159 nu 9
Agens ſolus qñ de rato cauere teneat.lib.8 fo.213 nu.6
Agere qui poſſint pro eccleſiarum iuribus.libr.2 fol.8 nu.50
Aggrediẽs ſine armis an poſſit cũ armis repelli.li.8 fo.198 nu.2.
Alienans vſumfructum non poteſt reuocare legatum proprietatis.libro 6.fol.249 nu.2
Alienatio in fraudem facta quando ſit valida. lib.6.fo.130 numero 163 .nu.17.
Alienatio non tenet in patris præiudicium facta à filio.lib.6.folio.17 nu.2
Alienatio rei dotalis valet, ſi in vtilitatem vertatur mulieris.libro.5 fol.122 nu.7
Alienatio rei minoris non valet cum iudice & tutore facta.lib.6 fol.132 numero 6.
Alienatio rerum eccleſiaſticarum quibus caſibus fieri nequeat.libro primo, fol.7.numero 38.
Allegans turpitudinem ſuam an ſit audiendus. lib.vij.fol.279 numero 2.
Allegatio aduocati parte præſente quando noceat, & quando non.libro 2.fo.57.numero.1.
Ambiens dignitatem indebitè falſum cenſetur committere.libro 9.folio 241.numero 12.
Amicorum præſentia facit vt metus non præſumatur.lib.1.folio.33.nu.26.
Amicus an poſſit teſtificari pro amico.libro 4.fo.82.nu.4.
Amiſsio originalis quando probari debeat.lib.6.fo.136.nu.9.
Amitæ præferuntur filijs alterius fratris in ſucceſsione.libro 6. fol.162 numero 1.
Amouens lapidem à limite agri an ſit reus furti.lib.9.fo.5.numero.2.
Angariæ & perangariæ nomina ſunt cuiuslibet muneris generalia.li.1.fo.5.nu.14.
Animalia qualiter in vexillis pingi debeant.de inſigni. & ar.folio 253.nu.11.
Animus illicitum facere poteſt quod de ſe eſt licitum.libro tertio, fol 70.numero 11.
Animus iniuriandi per quem debeat probari.lib.9.fol.245.numero.5.
Annalia ad agendum perpetua ſunt ad excipiendum.lib.8.
Annexio eccleſiarum præſcribi poteſt.lib.1.fol.9.nu.54.
Annotatio quando & in quibus locum habeat.lib.9.fol.244. numero 1.
Annus vtilis quando currere dicitur.lib.2.fo.51.nu.2.
Antiquitas quid probet.lib.1.fol.5.ſub nu.29.
Apocha quæ proprie dicatur .lib.4.fo.84.ſub nume.8.l.plures apochis.
Apoſtaſia quæ ſit & quotuplex.lib.1.l.ſi quis.nu.vnico.fol.17.
Apoſtoli an ſint petendi, & cuius expenſis debeant dari.lib.7. fol.192.nu.22.
Apoſtolos non petens qualiter puniatur.lib.7.fo.192.nu.25.
Appellans à ſententia ſeruari debet in primi iudicis cuſtodia.libro.7.fo.191.numero 261.
Appellans non debet priuari fructibus beneficij ſui.libro 7.folio 190.nu.6.
Appellans nullitatem & reuocationem ſimul proſequi poteſt. lib.7.fo.194.numero 5.
Appellanti impedito quando prorogetur tempus.libro 7.folio 163.numero 2.
Appellare an poſſit quis pro alio in cauſa criminali.li.7.fo.192. nume.25.
Appellari an poſſit ab iniura ſeu executione iniurioſa.lib.7.folio 192.nume.26.
Appellari debet intra decendium.li.7.fo.191.nume.11.
Appellari non poteſt à ſententia poſt relationem lata.lib.eodẽ, fol.189.nume.3.
Appellari põt ab officiali foraneo ad inſtituẽtem.li.2 fo.57.n.2
Appellari poteſt ab interminatione torturæ.de quæſtio. & tortura.folio 252.nume.18.
Appellatio ab officiali non deuoluitur ad inſtituentem.lib.3.folio 57.nu.2.
Appellatio à concluſione reſcripti, an poſſit vel debeat admitti. libro 1.fo.18.ſub nume.2.
Appellatio à delegato vel ſubdelegato ad quem deuoluatur.libro 3.fol.57.nu.1.
Appellatio à loco in quo appellari ſolet ſine ſcriptis ad locum in quo appellatur in ſcriptis, fieri debet in ſcriptis.li.1.fo.4.numero.22.
Appellatio alternatiua, an ſit valida.lib.7.fo.192.nu.28.
Appellatio an valeat a decreto alimentorum facta.li.eodem, folio 295.nume.7.
Appellatio à ſententia ad quem ſit deuoluenda.libro eodem, folio 192.nume.27.
Appellatio fieri debet in ſcriptis, & cum expreſsione grauaminis.lib.7.fo.195.nu.6.
Appellatio interpoſita ab vno, qñ alteri proſit li.& fo.eo.nu.2

Appellatio qñ in ſcriptis fieri debeat.li. eo.fo.191 nu.27
Appellatio ſimplex an valeat non expreſſo ad quem appelleť. lib.eo.fo.192 nu.29
Appellatio ſi proponatur non admittenda quid fieri debeat.li. eo.fo.190 nu.4
Appellationi factæ poteſt quis renunciare,ſed non faciendæ. li. eo.fo.186 nu.2
Appellationi renunciare quis poſsit,& quando.lib. eo.fol. 192 nume.14
Approbare factum quis poteſt, qualitatem reprobando. libr.v fo.131 nu.2
Arbiter an poſsit reſtituere.li.ij.fo. 50 nu.2
Arbiter malè arbitrans facit liteť ſuā.li.2 fo.50 nu.19
Arbiter qñ mulctare poſsit.li.j.fo.26 nu.7
Arbitrator,partibus præſentibus ordinare debet.libro quarto, folio 95 nu.5.
Arbitri an in eadem cauſa poſsint eſſe teſtes.lib.ij.fol.53 nu.5.
Arbitrij & translationis idem iudiciū.li.eo.fo.53 ſub nu.24
Arma alterius an liceat aſſumere. de inſig. & ar.fol.254 numero 3.& 4
Arma Bartoli quæ fuerint.de inſig. & ar.fo.eo.nu.2
Arma habere ex principis conceſsione quid proſit.de inſig.& ar.fo.254 nu.5
Arma per medium variantia quid ſignificent. de inſig.& ar.fo. 255 nu.14
Arma qualiter ad ſucceſſores tranſeant.de inſig.& arm.fol.255 nume.6
Arma qualiter in parietibus ſint pingenda.de inſig. & armis. fo.256 nu.20
Arma qualiter in ſigillis ſint incidenda. de inſig. & ar.fo. eod. nu.18
Arma qualiter ſint pingenda ſeu portanda.de inſi.& armis. fo. 254 nume.2
Arma qualiter in veſtibus ſint portanda.de inſig.& ar.fol.256 nume.17
Arma qua forma ſint in coopertorijs formanda.de inſig. & ar. fo.256 nu.19
Arma quando in clypeis ſint portanda.de inſig.& armis.fo.eo. ſub nu.18
Arma ſeu inſignia,quæ & quibus portare liceat. de inſig. & ar. fol.254 nume.1
Arra de iure canonico non poteſt dari in matrimonio.lib.v.fo. 194 nu.3
Arrogatus quartam petere poteſt.lib.viij.fo.219 nu.1
Articuli fidei ab omnibus,ſaltem implicitè debēt ſciri.li.ix. fol. 241 nume.2
Aſcendentes non ſuccedūt in feudo,ſed bene deſcēdentes.li. vj. fo.161 nume.3
Aſcriptitius qualiter quis fieri poſsit.li.viij.fo.170.nu.3
Aſſeſſor nemo poteſt eſſe in ſua prouincia,poteſt tamen eſſe locumtenens.li.j.fo.14 nume.2
Aſſeſſor nō à partib⁹,ſed à iudice eligi debet.li.j.fo.25 nu.2
Aſsiſſores conſentientes iudicis corruptioni,qua pœna ſint feriendi.li.viij.fo.183 nu.4
Aſsiſtens homicidæ in delicto,an puniatur & quando.li.ix fol. 236 nume.8
Aſsiſtens vel alium remouens à cauſa eadem recipiet in ſtatu in quo erat.lib.viij.fo.170 nu.3
Aſtrictus rationibus publicis aut priuatis,nō poteſt ad ſacros ordines promoueri.lib.j.fo.11 nu.18
Attentata poſt appellationem quando ſint reuocanda.lib. vij. fo.189 nu.2
Attentata poſt appellationem reuocantur officio iudicis. li.eo. fo.190 nu.5
Attentatum poſt appellationē quando reuocetur per modum attentati.lib.& fo.eo.nu.3
Augmentatio penſionis nō ſiēda in fundis emphyteuticarijs.li. eo.fo.179 nu.1
Authoritas iudicis an validet contractū pupilli.li. ij.fo.43 nu.1

De litera B.

BAnniti an & qñ poſsint inſtitui.li.vj.fo.138 nu.2
Bannitus licitè interfici pōt.li.j.fo.17 nu.6.l.Iudæi.
Bānit⁹ reuerſus debet audiri,& nō tradi morti.li.ix.fo.243 n.4
Barbaris quæ poſsint licitè fieri.li.iiij.fo.100 nu.1
Baſtardi an poſsint vti armis ſeu inſignijs dom⁹. de inſig. & armis.fo.255.nu.7
Bellum indicere quis poſsit.li.viij.fo.220 no.5
Bñficia plura ab vno & eodē teneri ꝓhibentur.li.j.fol.15 nu.3
Beneficiat⁹ teneť dicere & exhibere titulū ſuū.li.iij. fo.66 nu.6
Beneficiū non vacās non poteſt conferri.li.ij.fo.30. nu.20
Beneficium legis datur cōtra titulo poſsidentem.li.vj. fol.147 nume.7
Biennium datum ad proſequendam appellationem nō poteſt abbreuiari.lib.viij.fo.193 nu.2
Blaſphemi ſuos puniendi.lib.iiij.fo.74 nume.1
Bona alicuius an poſsint vniuerſaliter vēdicari.li.ij.fo.27 nu.7.
Bona an tollanť hæredib⁹ poſt mortē dānati.li.ix fo.248 nu.7.
Bona dānati an perueniāt ad liberos.lib.ix.fo.248 nu.6
Bona dānatorū ſunt fiſco applicanda.lib.ix.fo.235 nu.4.
Bona delinquentis exiſtētia in alieno territorio cui ſint applicāda.li.ix.fo.248 nu.8
Bona diſtrahi & ſubhaſtari poſſunt per iudicem exequentē.lib. viij.fo.206 nume.1
Bona eccleſiæ acquiſita cum ſuo onere ad eam tranſeunt. libr.j. fo.5 nume.6
Bona eccleſiæ quis poſsit vēdicare.li.j. fo.7 nu.32
Bona eccleſiæ quo pacto alienari poſsint.li.j.fo.7 nu.33
Bona eccleſiarum ſunt pauperum.lib.j.fo.20 nu.2
Bona eius qui ſibi mortem conſciſcit ad quē deueniant.libro ix. fo.248 nume.2
Bona eligentis ſepeliri in habitu alicuius religionis nō dedicantur ipſi religioni.lib.j.fo.6 nu.20
Bona fides in quouis actu de iure canonico requiritur. libr.viij. fo.173 nu.2
Bona fides nō præſumitť,ſed probari debet.lib.iiij.fo.69 nu.5
Bona fides præſumitur, niſi mala probetur. libr. viij.fol.218 nu.15
Bona fides quando in emptione præſumatur,& quando mala. lib.vj.fo.146 nu.2
Bona hæreticorum publicantur.lib.j fo.16 ſub nu.4
Bona ingreſsi ordinem mendicantium an dedicentur ordini.libro j.fo.6 nume.21
Bona ingreſsi religionē cauſa probandi non dedicantur niſi ꝓfeſsione facta.li.j.fo.6.nu.16
Bona minoris vel pupilli non poſſunt obligari ſine decreto.li. 2.fo.41 nume.27.
Bona minorum nō obligantur ratione dotium li.v.fo.226 nu.1
Bona patris an ſint filio obligata pro adminiſtratione.libr.vj. fo.164 nu.6
Bona patris tantū veniunt in ſubſtitutione tacita vulgari.li.vj. fo.141 nume.3
Bona vxoris non computantur quando fit impoſitio pro libra & ſolido.lib. viij.fo.202 nu.4
Bona trāſferentis ſe de vno monaſterio in aliud, an transferantur.lib.j.fo.6 nu.25.
Bonam fidem habere nō præſumitur is qui contra ius cōmune operatur.li.viij.fo.175 nu.4
Bonorum poſſeſsio qualiter deferatur filio.lib.vj. fo.150.nu.2
Bonorum poſſeſsio quando peti poſsit.li.vj.fo.136 nu.21
Bonorū poſſeſsio Vnde liberi,olim neceſſaria emancipatis fuit, hodie nō. li.vj.fo.132 nu.3
Breuiloqua facta duobus impuberibus an expiret altero pubere facto.lib.vj.fo.241 nu.9
Breuiloqua ſubſtitutio ſeu reciproca quæ ſit,& quibus verbis fiat.lib.vj.fo. eo.nu.8
Bucellarij qui dicantur.lib.ix.fo.227 nu.26
Burgenſis qui nobilitatē impetrauit, eandē amittet ſi mercaturam exercuerit.lib.j.fo.23 nu.4

De litera C.

CAecus non poteſt eſſe teſtis.libro quarto, folio 83 numero 17
Calendæ,menſes,dies, cōſtellationes nullo modo obſeruari debent.lib.ix.fo.238 nu.2
Calūnia in ciuili criminaliter debet puniri.li.ix.fo.244 nu.18
Calūnia officio iudicis punitur.li.ix.fo.246 nu.1
Calūnia qua feriatur pœna.lib.ix.fo.247 nu.4
Canonici expectantes in eccleſia in qua eſt certus numerus, nō gaudent priuilegio.lib.j.fo.4 nu.5
Capitulū abſque epiſcopi nō pōt ſtatuta facere.li.j.fo.19 nu.25
Capitulum pro iuribus epiſcopalibus agere poteſt epiſcopo negligente.lib.j.fo.8 nu.30
Captiuus poteſt hæres inſtitui ſecundū legem Corneliam.libr. viij.fo.220 nu.2
Carcerari qñ quis debeat propter debitū.lib.viij.fo.196 nu.2
Carcerem priuatum faciens qua ſit feriendus pœna.lib.ix.folio 232 nu.1
Caſtrenſe qō quid dicatur.lib.iij.fo.72 nu.2
Caſtrenſia bona quæ dicantur.li.iij.fo.64 nu.18
Caſus fortuitus liberat quem ab intereſſe & pœna pecuniaria. lib.iiij.fo.73 nu.7

Caſus fortuitus non liberat vbi non erat obligatio.libr.vj.fol. 156 nu.5

Caſus qui habeant certam quantitatem vel naturam.lib.vij.fo. 183 nu.7

Cauſa an neceſſariò proponi debeat in quadragenaria præſcriptione.lib.ij.fo.30 nu.11

Cauſa criminalis prorogari nequit.lib.j.fo.15 nu.7

Cauſa dicitur poſt cõteſtationem, ſin autem antè.libr.ij.fol.32 nume.9

Cauſa iureiurando deciſa an aliquo iure poſsit reuocari.libr.ij. fo.34 nume.31

Cauſa præteritionis an ſit inferenda.lib.vj.fo.145 nu.2

Cauſa ſtatus agitari non poteſt nullo apparente legitimo contradictore.lib.vij.fo.169 nu.1

Cauſa tutoris ſuſpecti nõ agit̃ expẽſis pupilli.li.v.fo.126 nu.3

Cauſam ab eodem ſi duo habeãt vter potior ſit cenſendus.lib. iiij.fo.67 nu.8

Cauſarum nomine non veniunt criminales.li.j.fo.11 nu.16

Cauſarum vtilitas attendi debet ſecundum perſonarum qualitatem.lib.vij.fo.181 nu.6

Cauſæ omnes delegari poſſunt.li.iiij.fo.57 nu.2

Cauſæ piæ ſunt officio iudicis expediendæ.li.iiij.fo.99 nu.3

Cauſæ plurimæ ad vnam petitionem de iure canonico cumulari poſſunt.lib.ij.fo.28 nu.11

Cauſæ principis ſecundum leges iudicari debẽt.li.j.fo.18 nu.4

Cautio admittitur vbi ſpeciale mandatum exigitur vbi ſpeciale mandatum exigitur.lib.ij.fo.39 nu.6

Cautio cui debeat offerri.lib.viij.fo.101 nu.2

Cautio de euictione qualiter fieri debeat.li.viij.fo.217 nu.21

Cautio de iudicato ſoluẽdo nõ præſtat̃ hodie.li.viij.f.201 nu.9

Cautio etiam poſt tres menſes admittitur,cauſa non deciſa.lib. viij.fo.101 nu.3

Cautio indebita ſi præſtetur,an committatur.li.vj.fo.158 nu.5 l.cum certum.

Cautio quando requiratur.li.ij.fo.39 nu.1

Cautio quæ fidẽ facere poſsit.li.iiij.fo.89 nu.1

Cautionis nomine quid poſsit venire.lib.vj.fo.150 no.1

Cedens actiones vtiles nihil penes ſe retinet.li.iiij.fo.95 nu.1

Cedens bonis ad munera eſt inhabilis.lib.vij.fo.196 nu.3

Cedens bonis in iudicio efficitur infamis.lib.ij.fo.38 nu.4

Cedenti bonis nihil remanere debet.lib.vij.fo.196 nu.6

Cedens bonis pro excuſſo habetur.li.viij.fo.203 nu.6

Cenſitor & emphyteuta non poſsident naturaliter.libr.vij.fo. 173 nu.2

Ceſſario quãtum tempus requirat vt in canonem incidatur.li. iiij.fo.69 nu.1

Ceſsio bonorũ quando iuuet,& quando non.libr.vij.fol.196 nume.1

Ceſsio correi inquantum fieri debeat correo.lib.viij.fo.215 nume.3

Ceſsio licita dicitur, ſi homo honeſtus nolens cum brigoſo litigare,cedat.li.iiij.fo.94 nu.12

Ceſsio quando ſimulata præſumatur.lib.iiij.fo.93 nu.11

Ceſsio quo caſu valere poſsit.li.iiij.fo.eo.nu.10

Ceſsionarius reum ſibi obligatum ditere non poteſt.lib.iiij.fo. 78 nu.1

Ceſsioni bonorum nemo renunciare põt.lib.iiij.fo.eod.nu.5

Chriſtianus an poſsit matrimonium cõtrahere cũ infideli.lib.j. §.quod Cornelia.fo.17 nu.1

Citare peremptoriè quando ſit neceſſe,& quando non.libr.vij. fo.181 nu.10

Citatio ad domum qñ ſufficiat.lib.vij.fo.196 nu.1

Citatio ad domum qñ ſufficiat.lib.iiij.fo.83 nu.10.

Citatio an neceſſaria in reconuentione.libro vij.folio 181 numero 9

Citatio duplex eſt, & qualiter fieri debeat.libro vij.fol.180 nume.6

Citatio facta die feriata an ſit valida.libro tertio,folio 59 numero 1

Citatio facta die non feriata ad diem feriatam an valeat.libr.iij. fo.eo.nu.1

Citatio facta in vna cauſa quando interrumpat in alijs.libr.vij. fo.179 nu.4

Citatio partis an requiratur in cauſa appellationis.li.vij.fo.193 nume.5

Citatio quæ fieri debeat quando contumacia non cõſtat.lib.vij. fo.180 nu.8

Citatio quæ per edicta fieri debeat.li.vij.fo.eo.nu.7

Citatio verbalis quando valeat.lib.j.fo.18 nu.9

Ciuilis & criminalis quando poſsint ſimul intentari.lib.ix.folio 140 numero 11

Clauſula ſi non valet iure teſtamenti valeat iure codicillorum, quid operetur.lib.j.fol.143 nu.6

Clementia quid ſit.libro j.folio 3 ſub nu.16

Clerici ad ſcacos ludere poſſunt:ad aleas autem non.libr.j.folio 10 numero 14

Clerici an & quando tutores eſſe poſsint.lib.j.fo.14 ſub numero 46

Clerici auxilium brachij ſecularis inuocare poſſunt.libro j.folio 13 nu.5

Clerici in iudicio ſeculari non poſſunt conueniri.libro iij.folio 60 nume.1

Clerici non poſſunt villas affirmare.lib.iiij.fol.103.numero.14

Clericis olim de publico alebantur.lib.j.fo.10 ſub nu.13

Clerici qui & quibus gaudeant priuilegijs.lib.j.fo.3 nu.7

Clerici ſuis eccleſijs contribuere tenentur.lib.viij.fo.102 nu.1

Clericus agens coram iudice ſeculari an poſsit ibi reconueniri. lib.vij.folio 181 nu.7

Clericus an teneatur præſtare iuramentum calumniæ.lib.ij.folio 33 numero 1

Clericus coniugatus etiam in caſibus in quibus non gaudet priuilegio eccleſiæ forum non poteſt declinare.lib.j.fo.13 numero 38

Clericus in cauſa feudali reſpondet coram domino feudi.libro j. fo.11 ſub nu.35

Clericus in iudicio ſeculari non poteſt conueniri.libr.j.folio.10 nume.34

Clericus nominatus an teneatur coram iudice laico reſpondere. libro iij.fo 61 nu.4

Clericus qui negotia cuiuſpiam tractauit,detineri poteſt.libr.j. fo.11 nu.19

Clericus teſtis eſſe nequit in cauſa criminali.li.j.fo.10 nu.7

Clericus vxorem ſuſpectam carceri emancipare poteſt.libro.ix. fo.131 nume.3

Clienculus expenſas facere debet aduocato domum ſuam exeunti.lib.iij.fo.76 nu.1

Codicilli poteſtate iuris ad teſtamentum trahuntur.lib.vij.folio 166 nu.1

Cognatio ſpiritualis an contrahatur ſi quis ab hæretico, infideli vel pagano baptizetur.libro v.folio 107 nu.15

Cognati vxoris excludunt fiſcum.lib.vj.fo.133 nu.4

Cognitio rerum nobis cauſatur per earum cauſas & effectus.lib. vij.fo.174 nu.6

Cognoſcens coniugatam quam credit ſolutam non præſumitur adulter.li.v.fo.114 nu.1

Cognoſcere quis poſsit de cauſa principali pendente cauſa recuſationis.li.iiij.fo.56 nu.11

Cohæredes contra tertiũ actione hæreditaria agere poſſunt.lib. iiij.fo.66 numero 7

Cohæredes non poſſunt inter ſe contrahere vel quaſi contrahere.lib.j.fo.21 nu.3

Cohertio quæ liceat domino in ſeruos.lib.ix.fo.137 nu.1

Collatio quo iure fieri debeat.lib.ix.fo.133 nu.9

Collectæ à quibus indici poſsint.lib.iiij.fo.100 nu.1

Collegia quæ poſsint condere ſtatuta.lib.iiij.fo.39 nu.3

Collegiũ an poſsit indicere collectas.lib.iiij.fo.100 numero 2

Colluſio tacitè remitti poteſt.lib.ij.fo.54 nu.4

Colonus an poſsideat vel dominus per eum.libro ſeptimo.folio 173 nume.1

Colonus in quibus differat ab inquilino.lib.iiij.fo.103 nu.6

Colonus quatuor caſibus expelli poteſt.lib.iiij.folio 101 numero 1

Color quis omnium nobiliſsimus ſit cenſendus.de inſig.& ar. fo.236 numero 15.

Colores quis ſecundum ſe ſint nobiliores.de inſig.& ar.fo.336 numero 16.

Comites & barones pœnam minuere poſſunt vt qui proprietatẽ iuſtitiæ habeant.lib.ij.fo.38 nu.3

Commentarienſis permittens reum fugere qualiter puniatur.li. ix.folio 211 nu.3

Commiſſarius datus ad recipiendos teſtes recipere non poteſt recuſatus.libro iiij.fo.84 numero 8

Commodatarius quando teneatur de caſu fortuito.libr.eodem, fo.83 nume.1

Commodatum dicitur quod ad certũ tempus præſtatur.libr.& fo.eo.ſub nume.2 l.cum eum.

Commodatum quando retinere ſit licitum.lib.& fo.eo.nu.3

Communia quæ dici poſsint.lib.ij.fo.28 nume.13

Comparatio literarum quando fieri poſsit.libro iiij.folio 85 numero 9

Comparatio literarum quando in inſtrumentis publicis locũ habeat.lib. & fo.eo.nume.11.
Cõpendioſa fieri poteſt per verba omnino obliqua.libr.vj.fol. 141 nume.23
Compẽdioſa ſubſtitutio quæ ſit,& quibus verbis ſit.lib. & fol. eo.nu.12
Compenſatio nõ ſit ſpeciei ad ſpeciem,nec generis ad genus. li. iiij.fo 90 nume.3
Compenſatio poteſt opponi ceſsionario.lib.& fo.eo.nu.2
Cõpromiſſum an poſsit fieri in cauſa reſtitutionis.li.ij.fo.50 nu.2
Computum erroneè factum vſque ad quod tẽpus retractari poſſit.lib.ij.fo.35 nu.4
Conceptus in captiuitate, an gaudeat poſtliminio.lib.viij.fol. 220 nu.8
Conceſsio facta ex certa ſcientia quando teneat.lib.j.fo.2 2 numero 1
Conceſsio indefinita extenditur etiam ad futura. libr.iij.fo.70 nume.13
Conceſsio non ligat ſucceſſorem.lib.j.fo.1 nu.4
Concilium in quo differat à iudicio.lib.vij.fo.166 nu.1
Concubinatus an hodie ſit licitus.lib.v.fo.113 nu.1
Concubinatus hodie eſt illicitus,ſicut & ſimplex fornicatio.li. vj.fo.161 nu.3
Condemnari ſi tres fuerint in centum ex eodem delicto qualiter teneantur.lib.vij.fo.178 nu.1
Condemnatio an poſsit hodie fieri per literas.lib.iij.fo.71 nu.1
Condemnatio in criminali non ſit per probationem factam in ciuili.lib.ix.fo.235 nu.15
Condemnatio nõ ſemper ſit vbi emendæ ſunt taxatæ.lib.j.fol. 16 nume.2
Condemnatio quo caſu fieri poſsit ob ſuſpicionem.libe.ix.fol. 235 nume.13
Condemnatus ad mortem,nõ poteſt accuſare,nec ſuam proſequi iniuriam.li.eo. fo.236 nu.2
Condendi operis ratio.lib.j.fo.1 nu.1
Condictio certi per alium acquiri poteſt,ſed non actio ex ſtipulatu.li.iiij.fo.75 nu.4
Condictio furtiua quando detur,& pro quibus.lib.eod.fol.80 nume.1
Condictio furti datur ſoluenti quando verum dominium non eſt tranſlatum.lib.vj.fo.128 nu.15
Conditio impedita ex facto meo & alterius, an debeat haberi pro impleta. li.eo.fo.139 nu.4
Conditio impertinens vel impoſsibilis an habeatur pro impleta.li.vij.fo.166 nu.1
Conditio naſci non poteſt in traditione,niſi donatario conſentiente.lib.viij.fo.225 nume.5
Condictiones cunctæ contra furem dicuntur degenerare. li.vj. fo.118 nume.15
Conditio poteſtatiua quando habeatur pro impleta.lib.viij.fo. 139 nu.3
Conditio quando pro pura ſit habenda.lib.vj.fo.eo.nu.2
Conditio quo caſu non poſsit retrotrahi.lib.vij.fo.167 nu.5
Conditionis implementum requirit de facto fieri.lib.iiij.fol.99 nume.1
Conductor expulſus quod remedium habeat.libr. iiij.fol.102 nume.11
Confeſsio an ſtatim præiudicet confitenti.libr.vj.fo.135 nu.1
Confeſsio cedentis,an noceat ceſsionario.lib.vij.fo.158 nu.7
Confeſsio cedentis quando noceat ceſsionario.lib.viij. fo.214 nume.1
Confeſsio extraiudicialis an præiudicet confitenti.libr. iiij. fol. 89 nu.6
Confeſsio facta à tutore & curatore nocet pupillo lib.v.fo.122 nume.4
Confeſsio facta coram non ſuo iudice an noceat confitenti. lib. vij.fo.188 nu.1
Confeſsio facta in tormẽtis an poſsit reuocari prætextu erroris. de quæſtio.& tortura.fo.252 nu.19
Confeſsio facta in tormẽtis qñ valeat.lib.ix.fo.245 nu.2
Cõfeſsio in carcere facta eſt inualida.li.vij.fo.188 nu.4
Confeſsio in tormentis facta cõtra alium,an faciat fidẽ. fol.251 nu.11 de quæſt.& tortura.
Cõfeſsio in tormẽtis nõ perſeuerãs facit ſemiplenam probationem.de quæſtio.& tortu.fo.251 nu.19
Confeſsio mariti & vxoris quãdo noceat creditoribus.li. v.fo. 111 nu.9
Confeſsio mariti facta vxori matrimonio cõſtante non præiudicat creditoribus.lib.v.fo.103 nu.4
Confeſsio minoris qualiter & quando ei præiudicet.libr.v.fol. 122 nume.2
Confeſsio non ſemper probat contra confitentem.lib.iiij.fo.88 nume.7
Confeſsio prælati non nocet eccleſiæ.li.v.fo.122 nu.3
Confeſsio procuratoris quando noceat domino.lib.viij.fo.188 nume.6
Cõfeſsio qñ plenè præiudicet.li.viij.fo.188 nu.1
Confeſsio quæ in tormentis facta dicatur.de quæ.& tor.fo.252 nume.21
Confeſsio tenet facta corã arbitro.li.viij.fo.188 nu.3
Confeſsioni curatorũ qñ ſtetur.li.ij.fo.53 nu.2
Confeſſoria actio cõpetit pro decima.li.iiij.fo.104 nu.9
Confeſſus an poſsit executiones proponere.lib.vij.fo.189 nume.10
Confeſſus in iure poteſt appellare.li.viij.fo.194 nu.2
Confeſſus quando habeatur pro iudicato.lib.vij.fo.189 nu.9
Confeſſus vel conuictus an poſsit appellare.lib.viij.fo.194 nume.1
Confeſſus vnum delictum in tortura, an poſsit de alijs torqueri.de quæſtio.& tortu.fo.251 nu.14
Confirmatio priuilegiorũ quid operetur.lib.j. fo.5 nu.15
Confirmatio requiritur in vniuerſitate villæ.libr.iij.fol. 59 numero 1
Confirmatio ſententiæ poteſt peti.li.viij.fo.269 nu.3
Confiſcationes cui debeãtur ſi plures ſint domini eiuſdẽ caſtri. lib.iiij.fo.168 nu.2
Confitens crimen ſponte,ſtatim condemnari poteſt.fo.251 nume.10 de quæſtio.& tortura.
Confitens rem ſuam eſſe alterius,an præiudicet ſibi.lib.j. fol.10. nume.4
Confitẽs ſe occidiſſe hominem ad ſui defenſionem,an poſsit cõdemnari.lib.vij.fo.188 nu.3
Coniuges ſi poſt mortem ſuam alicui bona ſua cõtulerint, expectatur mors vtriuſque.lib.vj.fo.141 nu.18
Coniuncti qui ſint,& qui disiuncti.lib.eo.fo.159 nu.3
Coniunctus an pro coniuncto ſit admittendus in cauſa eccleſiæ. lib.ij.fo.41 nu.25.
Coniunctus contra coniunctum agens an ſit repellendus.lib.& fo.eo.nu.24
Concij cum agentibus an pœna pari plectantur. libro j.fol. 14 nume.48
Conſenſus conuentus an ſit neceſſarius in alienatione rei ipſius. li eo.fo.7 nu.36.
Conſenſus dominium transfert,& non ſententia. lib. iij.fol. 71 nume.1
Conſenſus ex poſtfacto datus,quando valeat lib.j.fol.7 nu.36
Conſenſus epiſcopi ſufficit in recuperatiõe rei eccleſiaſticę. li.e. fo.7 nu.41
Conſenſus patris an requiratur qñ filius agit in caſtrenſibus.li. vj.fol.164 nu.11
Conſenſus patris quando ſit neceſſarius filio agenti.lib. vj.fol. eo.nu.10
Conſenſus tacitus an & quando præiudicet.lib.ij.fo.29 nu.5
Conſiliarij quando poſsint torqueri.de quæſt. & tortu.fo.253 nume.38
Conſobrini dicuntur qui ex duabus ſororibus naſcuntur.li. vj. l.conſobrinorum.fo.138 nu.1
Conſobrini duorum fratrum filij poſſunt inter ſe cõtrahere. li. v.fo.106 nu.4
Conſors agens pro conſorte an poſsit ei abſenti præiudicare.li. iij.fo.73 nu.2
Conſors quando pro conſorte agens audiatur.libro & fo.eo. nume.2
Conſpirans aduerſus principem quomodo puniatur.lib.ix.fo. 213 nu.2
Conſtituẽtes in inſtrumento ſunt nominandi. libr. ij. folio 40. nume.20.
Cõſtituti in dignitate qui dici poſsint.lib.j.fo.25 nu.2
Conſuetudo ad ſimilis extendi poteſt.in quibus eſt eadẽ ratio. lib.viij.fo.221 nu.1.& 2.
Conſuetudo an & qualiter probari debeat.libro eodẽ.fol.222 nume.13
Conſuetudo an & quando poſsit legem tollere.lib.eod.fo.222 nume.18
Conſuetudo an liget pupillos & furioſos.lib. & fol.eodem numero 20
Conſuetudo communitec excepta excuſat à culpa.libr.iiij.fol. 92 nu.4
Cõſuetudo cuius ſit virtutis,& quos producat effectus.li. viij. fol.222 nume.15

Conſuetudo duobus vel plurib' teſtibus probatur:& quid deponere debeant.lib.viij.fo.eo.nu.14
Conſuetudo ex quibus actibus induci poſsit.libro viij.fol.220 nume.6
Conſuetudo Franciæ in feudi inueſtitura.libr.iij.fo.67 nu.9
Conſuetudo Franciæ quæ ſit in mutatione monetæ.li.viij. fol. 216 nu.11
Conſuetudo,hæc dictio,quid propriè ſignificet.lib.eo.fol.225 nume.2
Cōſuetudo inducitur & probatur per actus frequētatos.lib.eo.fo.221 nu.8
Conſuetudo in quibus differat à præſcriptione.libr.eo.fol.225 nu.16
Conſuetudo in quibus differat à ſtilo.li.eo.fo.220 nu.4
Conſuetudo in quo differat ab vſu.lib.eo.fo.221.nu.3
Conſuetudo inter duos priuatos allegari non poteſt.lib.ij.fol. 30 nu.13
Conſuetudo locum habet in iuribus,ſed præſcriptio etiam in corporibus.li.viij.fo.252 nu.17
Conſuetudo an poſsit dare iuriſdictionē cōtentioſam.li.viij.fo. 219 nu.2
Conſuetudo an tribuat ius excommunicandi.libr.viij.fol.219 nume.3
Conſuetudo non poteſt induci abſq; animo inducendi.lib.eod. fo.221 nume.7
Conſuetudo non valet quòd quis in ruinis,naufragijs,& incendijs recipiatur.lib.vj.fo.162
Conſuetudo quando remittat ſolennitates iuris.libr.vj.fol.138
Conſuetudo quanto tempore inducatur.lib.viij.fo.221 nu.9
Conſuetudo quæ in teſtiū reprobatione ſeruari debeat.li.j.fol. 3 nume.23
Conſuetudo quæ ſeruari debeat in executione ſententiæ.lib.j. fol.3 nume.24
Conſuetudo quæ ſit ſuper retractatu.lib.iiij.fo.94 nu.3
Conſuetudo quid propriè dicatur.lib.viij.fo.221 nu.5
Conſuetudo quo caſu ignorantes legare poſsit.libro primo, fo.2 nume.14.
Conſuetudo quòd canonicus vocem nō habeat in capitulo,nō valet.lib.viij.fo.122 nu.11
Conſuetudo quòd clericus coram ſeculari iudice reſpondeat,eſt inualida.li.1.fo.15 nu.16
Conſuetudo quòd filia nō ſuccedat in feudo,an valeat.li.vj.fo. 161 nu.2
Conſuetudo rationabilis eſſe debet,& quando dicatur irrationabilis.li.viij.fo.222 nu.10
Conſuetudo vel vſus in vno,an extendatur ad alia.lib.eodem. fo.219 nu.4
Conſulens delictum,an puniatur ſicut faciens.libr.ix.fol.229 nume.6
Conteſtans litem negando,an præſumatur ſe offerre defenſioni.lib.ij.fo.52 nu.2
Conteſtatio litis facta ſine libello,an interrumpatur.lib.iiij.fo. 38 nume.6
Conteſtatio litis fit per iuris reſponſionem.lib.iij.folio eodem, nume.2
Conteſtatio litis,nec de iure,nec de conſuetudine omitti poteſt. lib.eo.fo.eo.nu.5
Conteſtatio non iure facta,habetur pro nulla.libro vij.fol.171 nume.1
Conteſtatio quando fieri dicatur.li.iij.fo.38 nu.2
Contra tabulas nepoti datur auo,filium & nepotem prætereũte.lib.vj.fo.131 nu.2
Contractus an poſsit ad res futuras extendi.libro viij.folio 205 nu.6
Contractus in voluntatē alterius relatus,qñ valeat.lib.iiij.fol. 94 nume.2
Contractus principis lex quædam dicitur.libro v.fol.114 numero 6
Contractus quando dicatur emphyteuticus.libro iiij.fol.103 nume.1
Contractus quando in ſcriptis fieri dicatur.libro eodem,fo.84 nume.6
Contractus qñ per epiſtolam fieri poſsit.libro eodem,folio 80 nume.6
Contractus ſi ex aliqua cauſa annulletur,nullum laudimiū debetur.lib.eo.fo.96 nu.8
Contrahentes an licitè poſsint ſe decipere.libro ſecundo,fol. 32 nu.1
Contrahentes matrimonium contraiura,qualiter puniantur. lib.v.fo.107 nume.1
Contrahentes nuptias inceſtas,ſunt infames.libro & fo.eo.nu.4
Contribuere an teneatur habens poſſeſsiones in vno territorio ſi alibi moretur.lib.viij.fo.202 nu.3
Controuerſiam mouens in iudicio ante litis conteſtationem,cōmittit,ſi promiſerat ſe non moturum.libro ij.folio 54 nu.28
Contumacia procuratoris,in quibus domino præiudicet.libro ij.fo.40.numero 15
Contumacia tutoris,curatoris,vel procuratoris nocet pupillo, adulto,& domino.lib.iij.fo.56 nu.12
Contumax debet ter vocari antequam actor mittatur in poſſeſsionem.lib.iij.fo.61 numero 9
Contumax fictus an & quando appellet.lib.iij.fo.55 nu.12
Contumax quando appellare poſsit.lib.iij.fo.eo.nu.11
Contumax quando teneatur ad expenſas.fo.56 nu.14
Contumax verus quis dici poſsit.lib.vij.fo.180 nu.3
Conuentio ante litis conteſtationem ligare non poteſt.lib.iij.folio 60 nu.2
Cōuentio de non petendo,an cenſeatur impleta per acceptilationem.lib.ij.fo.33 nu.20
Conuentus ciuiliter quando poſsit recōuenire criminaliter,aut contra.li.vij.fo.182 nu.6
Conuentus rei vendicatione an teneatur titulum probare.libro iiij.fo.78 nume.2
Correctio fieri poteſt ſi cauſa iam deciſa appellatum fuerit.libro j.fol.21 nume.viij.
Correi debendi an dicantur adinuicem fideiubere,& qua agant actione.lib.viij.fo.213 nu.1
Correi debendi qua actione poſsint adinuicem agere.lib.viij.folio 213 nume.2
Correi duo an teneantur inſolidum.libr.eodem,folio 213 nu.4
Correi omnes an poſsint vno libello cōueniri.lib.eo.fo.eodem, nume.3
Corrumpens iudicem,pecunia repetere non poteſt.lib.vij.folio 185 nume.3
Corrumpens procuratorem partis,vel ipſum iudicem tenetur actione de dolo.lib.eo.fo.eo.nu.2
Corrumpens teſtes qua ſit pœna feriendus.libro iiij.fo.83 nu.16
Creditor an poſsit debitori compenſationem opponere per ſententiam abſoluto.lib.iiij.fo.90 nu.1
Creditor an teneatur fideiuſſori cedere ſuas actiōes.libro viij.folio 213 nume.1
Creditor chirographarius redimens pignus,an poſsit illud retinere.lib.eo.fo.208 nu.3
Creditor habens pignus non compellitur vendere.libro viij.folio 213 nu.3
Creditor habens plures res ſibi obligatas,ſi eam quæ maioris eſt pretij,vendat,an ſit in bona fide.libro eo.folio 208 nu.2
Creditor habens rem obligatam pro reditibus perpetuis,an teneatur offerre vel vendere.lib.eo.fo.206 numero 5
Creditor in pluribus non cogitur vnum ſine alio recipere.libr. eo.fo.213 nume.3
Creditor non poſsidens ſi agat hypothecaria,poteſt repelli.lib. eodem,fo.208 nu.2
Creditor pignus amittens,an teneatur.lib.iiij.fo.86 nu.3
Creditor poſſeſsionem aduocat,quam debitor aduocare poterat.lib.viij.fol.204 nu.4
Creditor primus poſsidens poteſt offerre ſecundo.libr.eo.folio 205 nu.1
Creditor primus repetere poteſt id quod plus ſolutum eſt ſecundo.lib.vj.fo.145 nu.12
Creditor probans obligationem,& tempus an præferatur ei q obligationem tantum.lib.v.fo.103 numero 2
Creditor quando licitè poſsit ingredi fundum debitoris.libro ix.fo.236 numero 4
Creditor ſecundus quando præſcribat iuri offerendi.lib.vj.folio 178 numero 13
Creditor ſecundus quando ſuccedat in hypotheca,& quando primus.lib.viij.fo.206 nu.1
Creditores an poſsint opponere quòd cedatur actio contra primos emptores.lib.iiij.fo.88 numero 6
Creditores plures ſi concurrant in pignore,quis præferendus ſit. lib.viij.fo.105
Creditores quando in reſtitutione vocari debeant.libro ij.folio 48 nu.2
Creditores quando iuri ſuo renunciaſſe dicantur,non comparēdo in termino à iudice ſtatuto.lib.viij.fo.207 numero 2
Creditores qui & quando reuocatoria agere poſsint.libro v.fo. 105 numero 4
Creditores ſe opponentes ſubhaſtationi quando impediant venditionem.libro viij.fo.207 nu.4

Creditor vendens pignus an teneatur nunciare debitori.li.viij.fo.108 nu.1
Crimen an poſſit p inſtrumentum probari.lib. iiij.fo.81 nu.15
Crimen leſę maieſtatis non poteſt cõmitti per nõ ſubditũ.li.ix.fo.215 nu.5
Crimina quæ am atteſtatione conſummãtur.lib.primo, fo.10 nume.5
Criminalis intentari poteſt finita ciuili.li.viij.fo.189 nu.1
Criminoſus non poteſt accuſare criminoſum.lib.ix.fo. 317 numero 12
Crudelis quis dici poſſit.li.j.fo.3 nu. 17
Curator ad litem non tenetur inuentarium facere.lib.j.folio 15 nume.13
Curator non tantam habet poteſtatem quantam tutor.li.vj.fo.131 nume.4
Curatores,furioſi & prodigi cenſentur legitimi.libro j.fol. 16 nume.13

De litera D.

DAmnati vel excommunicati cui acquirere poſsint.lib. ix. folio 148 nu.1
Damnatus officio iudicis an ſit infamis.lib.ix.ſo.147 nu.3
Damnum datum quando emendari petatur.li.iiij.ſo.77 nu.3
Damnum qualiter ventat in actione iniuriarum.lib. vj. ſol.133 nume.1
Datum cauſa conditionis implẽdę an debeat in falcidiam imputari.li.vj.ſo.138 nu.4
Datum eccleſiæ quando repeti poſsit li. viij.fo.115 nu.1
Datum ob accuſationem an poſsit repeti. libro viij. folio 121 nume.6
Datum ob cauſam an poſsit repeti cauſa non ſequuta.lib.ij.fol.31 nu.6
Datum partim turpiter & partim honeſtè an poſsit repeti.libr.iiij fo.77 nu.1
Debitor ex pluribus cauſis in quã voluerit cauſam offerre poteſt pecuniã.lib.viij.fo.115 nu.1
Debitor habens chirographum præſumitur ſoluiſſe.li. viij. fol.115 nu.7
Debitor in decem ſoluens quinq; an præſcribebat alia quinq. li.vij.ſo.178 nu.19
Debitor minoris an poſsit eius eſſe tutor vel curator.libr.v. ſol.117 nu.3
Debitor non poteſt cõpelli ad cõſentiendum delegationi.lib. viij.ſo.114 nu.1
Debitor pupilli qualiter liberetur ſoluendo.li.ij.fo.47 nu.1
Debitor qualiter agat pro male vendito pignore.libr. viij. ſol.109 nu.1
Debitor quando incendio liberetur.li.iiij.fo.75 nu.6
Debitor quando non obſtante vſucapione poſsit rem ſuam recuperare.li.viij.fo.103 nu.4
Debitor quãdoq; inuitus ſoluere aliud pro alio cogitur. li. viij. fo.114 nu.12
Debitor quas fraudes creditori facere poſsit.lib.iiij.fo.88 nu.3
Debitor recipiens pecuniam quã depoſuit depoſitioni renunciaſſe præſumitur.lib.iiij.fo.91 nu.9
Debitor rem dans pignori quid obligare cenſeatur.lib. viij. fo.304 nu.10
Debitor renunciãs priuilegio nõ præiudicat emptori. libr. viij. fo.103 nu.7
Debitor ſoluens aliȷ iuſſu iudicis quãdo ſit libertus.lib.v.fo.119 nume.7
Debitor ſoluens procuratori qui poſt efficitur prodigus, an ſit liberatus.li.vj.fo.128 nu.17
Debitore actionem cedente an poſsit agi cõtra ceſsionarium.li. viij.fo.104 nu.1
Debitore præſcriptionem allegante cui incũbat onus probandi.li.vij.fo.178 nu.21
Debitores principales quando prius excuti debeant quàm extranei poſſeſſores hypothecarum.lib.viij.fo.105 nu.5
Debitoris hypothecaria obligati hæredes non tenẽtur niſi pro rata.lib.iiij.fo.75.nu.1
Decedens in furore an poſsit hæreditatem tranſmittere. libr.v. fo.134 nu.1
Decendium ad appellandum quando currere incipiat.li. viij.fo.190 nu.10
Decima continuam cauſam habet.libroquarto,folio 69 numero 2
Decretum non eſt neceſſarium ſi teſtator mandet vendi de bonis ſuis pro executione ſua complenda. libro v. folio 115 nume.1
Decretum non ſequiritur in alienatione rei eccleſiaſticæ. libr.j. fol.7 nume.57
Decretum non requiritur quando minor donat eccleſiæ.lib. v. fo.115 nu.1
Defendere ſe an poſsit quis licite per iniurias verbales.libr. viij. fo.198 nu.5
Defenſio in quibus differat ab exceptione.libr.viij.fol.110 numero 4
Defenſor ciuitatis quando ſit adeundus.lib.vij.fo.179 nu.3
Degradatus conficit & retinet clericale priuilegium. libr.j. fol.10 nume.12
Delegare quis poſsit,& quis non.lib.iij.fo.54 nu.2
Delegati an poſsint mulctare.li.j.fo.26 nu.4
Delegatus à legato an poſsit ſubdelegare.libro tertio, folio 54 nume.3
Delegatus cognoſcet de veritate precum & non de principali cauſa.lib.j.l.non idcirco.fo.23 nu.1
Delegatus fori conſuetudinem ſeruare debet.libro pri mo, fol. 3 nume.25
Delegatus vel pedaneus iudex non poteſt citare per edictum.li. vij.fo.180 nume.2
Delictum abſque animo nõ committitur de quæſt.& tor. folio 232 nu.18
Delictum commiſſum præter propoſitum an debeat puniri.li. ix. fo.136 nu.5
Delictum prælati quando & in quibus noceat eccleſiæ.lib.j.fo.5 nume.11
Delictum vix probari poteſt per inſtrumenta.libro vij. fol.195 nume.4
Delinquens in loco in quo non poteſt forum ſortiri vbi debeat conueniri .lib.j.fo.3 nu.10
Denunciare poteſt omnis,qui ad accuſandum aptus eſt.libro ix. fo.110 nu.21
Denunciare poteſt qui accuſationi renunciauit.libro ix.fo. 117 nume.7
Denunciatio duplex eſt,euangelica & vrbana.libro ix.fol.219 nume.9
Denunciatio quando denunciatũ conſtituat in mala fide. lib.iij. fo.68 nume.10
Denunciator ſeu delator ad expenſas tenetur.libro v.folio 113 nume.1
Deportatus pro mortuo eſt habendus.li.vj.fo.138 nu.2
Depoſitarius de expenſis & non de dominio excipere poteſt. li. iiij.fo.92 nu.2
Depoſitarius quibus caſibus teneatur de culpa.li.iiij.fol. eodẽ, nume.1
Depoſitio animi cauſa eſt perdendę poſſeſsionis.lib.vij.fo.174 nume.9
Detinens an cenſeatur poſsidere.lib.ij.fo.52 nu.1
Detineri poteſt quilibet accuſatus de crimine grauiſsimo. li.ix. fo.132 nume.1
Deum inſtituere hæredem filio præterito non licet.libro j.fo.6 nume.30
Deus placatur in malorum caſtigatione. libro j.l.nulli.folio 16 nume.2
Dictum teſtis de ſtipulatione deponẽtis quando valeat.libr.iiij. fol.91 nu.1
Dies debent in inſtrumento poni.li. viij.ſo.212 nu.11
Dies legati quando cedere dicatur.li.vj.fo.158 nu.1
Dilatio an debeat dari ad probandum mandatum. libro ij.fol. 39 nu.4
Dilatio an ſit danda reo ad ſe defendẽdum priuſquã torqueat. de quæſt.& tortu.fo.231 nu.17
Dilatio dari poteſt ob aduocati abſentiã.li.ij.fo.35 nu.3
Dilatio data debitori à principe non currit ei quandiu aliam habet à creditore.lib.vj.fo.146 nu.1
Dilatio quadriennalis dari poteſt ad probandum, ſi teſtes ſint multũ remoti.lib.ij.fo.15 nu.1
Diminutio pẽſiõis quare fieri ſoleat in ſexta parte.li.j.f.8 nu.47
Diminutio pẽſionis quæ fieri poſsit.li.j.fo.8 nu.46
Diſiunctiua qñ capi poſsit pro cõiuncta.li.vj.fo.151 nu.3
Deſpenſatio ex falſa cauſa an teneat.li.vij.ſo.166 nu.3
Diſpenſatio obtenta ex falſa cauſa eſt inualida.li.ij.fo.37 nu.10
Diſputare de fide catholica nemini publicè licet.li.j.fo.4 nu.38
Diſſuetudo qñ tollat legem.li.viij.fo.122 nu.19
Diuortium de iure canonico non fiendũ.li.v.fo.115 nu.3
Doctor in dubio interpretari poteſt.li.j.fo.18 nu.1
Doctor inter ſcholares cognoſcens,quod ius attendire debeat. li.j.fo.3 nu.32
Doctor qui examinat baccalarium non tenetur iurare quod ſit ſufficiens,ſed quod inſtructus.lib.ij.fo.37 nu.12.l.nemini.

Doctor

Doctor quo iure poſsit doctorē creare. li.j. fo. 10 nu. 7
Doctoratus dignitas quædam eſſe dicitur. libro j. folio 19 nu. 6
Doctores legum quo iure creentur in regno Franciæ quod non habet ſuperiorem. lib. j. fol. 19 nu. 7
Doli capax ingratitudinem committere poteſt. libro iij. fol. 63 numero 10.
Dolus & metus parificantur. lib. viij. fol. 212 nu. 4
Dolus interueniens an reddat tranſactionem nullam. libr. ij. fo. 31 numero 15
Dolus quandoque præſumitur. lib. ij. fo. 45 nume. 4
Dolus quando videatur remiſſus. li. ij. fo. 33 nu. 14
Dolus requiritur vt violentia puniatur. libro viij. folio 100 numero 19
Domeſtici & familiares quando repellantur à teſtimonio. libro iiij. fo. 82 nu. 1
Domicilium habere quis dicitur vbi maior pars fortunarū ſuarum habetur. lib. vij. fo. 175 nu. 7
Dominium abſque traditione tranſit in eccleſiam. libro j. folio 8 numero 52
Dominium qualiter probari poſsit. li. iiij. fo. 80 nu. 5
Dominium quando poſsit dici tranſlatum. libro vj. folio 118 numero 16
Dominium quandoque transfertur ex contractu inutili. lib. iiij. fo. 98 nu. 8
Dominium quæri poteſt vſucapione & præſcriptione. libro vj. fo. 163 nu. 4
Dominium ſemper remanet creditoris debitore rem non conſumente. li. iiij. fo. 92 nu. 12
Domino & præſcriptore concurrentibus vter erit præferēdus. lib. vij. fo. 178 nu. 22
Dominum nequit quis ſe dicere ex duabus cauſis agendo. libr. iiij. fo. 94 no. 1
Dominus an poſsideat inuecta in domum locatam. libro iiij. fol. 101 nu. 4
Dominus an poſsit ſuo homini aſsiſtere, & pro eo agere. libr. iij. folio 62 nu. 2
Dominus an poſsit ſubditos ſuos collectare pro feſtis & militia. lib. j. fo. 13 numero 1
Dominus an priuetur colono deſinente poſsidere vel alij tradēte. lib. vij. fo. 173 nu. 3
Dominus an pro ſeruis actione iniuriarum agere poſsit. libr. ix. fo. 243 nu.
Dominus auferēs colono cōmodatario vel depoſitario an poſſit de vi puniri. lib. viij. fo. 199 nu. 14
Dominus cognoſcit inter ſe & agricolas, & epiſcopus in cauſa eccleſiæ. li. iij. fo. 57 nu. 1
Dominus confitens ſeruum eſſe liberum an præiudicet ſibi. li. j. fo. 21 ſub nu. 8
Dominus horreorum qualiter de rebus ſibi repoſitis teneatur. li. iiij. fo. 101 nu. 3
Dominus in villa præſumitur qui maius dominium habet. libr. iiij. fo. 104 nu. 7
Dominus mittens procuratorem qui fuit infirmus an excuſetur. lib. ij. fo. 50 nu. 3
Dominus poteſt cū procuratore adeſſe cauſæ. li. ij. fo. 34 nu. 34
Dominus poteſt defendere petentē ſubiectionem vel aliud ius. lib. iij. fol. 62 nu. 1
Dominus quando rem admittat per factum eius qui ipſius nomine eam poſsidebat. lib. vij. fo. 19 nu. 13
Dominus quando teneatur de peculio emenci à ſeruo. libro vj. fo. 117 nu. 4
Dominus qui fuit ſemel, p̄ſumit̄ dominus ſemp. li. iiij f. 80 nu. 8
Dominus ſuper aſcriptitijs iuriſdictionem habet. libr. j. folio 10 numero 13
Dominus tenetur de indebito per procuratorem recepto. li. vj. fol. 118 ſub nu. 17
Domus epiſcopales gaudent priuilegio immunitatis. libro j. fo. 17 l. iudei. nu. 4
Donās an poſsit de euictione teneri. li. viij. fo. 216 nu. 2
Donans deo obligatur etiam nullo recipiente. libr. viij. fol. 223 numero 3
Donans reditum ex certo fundo an teneatur ſupplere id quod minus vales in caſu euictionis. lib. viij. fo. 224 nu. 14 & 15
Donare ciuitati eſt cauſa pia. lib. j. fo. 8 nu. 49
Donatarius quo caſu adire poſsit hæreditatem tertij donantis. lib. ij. fol. 31 nu. 22
Donatarius quod ius habeat in fundis ſibi traditis. lib. viij. folio 114 numero 12
Donatarius tenetur alere donatorē egentem. li. viij. fo. 216 nu. 1
Donatio cauſa mortis inter abſentes non contrahitur. libr. viij. fo. 110 nu. 2
Donatio cauſa mortis quando poſsit fieri abſenti. li. viij. fol. 226 nu. 1
Donatio facta abſenti an valeat & firma ſit. libr. viij. fol. 223 numero. 1
Donatio facta filio à patre an & quando valeat. lib. vj. fo. 134 numero 12
Donatio facta filio an valeat. lib. iij. fo. 65. nu. 5
Donatio facta ob emancipationem ſimplex dicitur, & non ob cauſam. lib. vj. fo. 134 numero 13
Donatio in dubio an præſumatur cauſa mortis vel inter viuos. libro 8. fo. 216 nu. 5
Donatio inofficioſa inquantum reuocari poſsit. lib. iij. fo. 64 numero 1
Donatio inter virum & vxorem cum iuramento facta an ſit valida. lib 1 fo. 5 numero 4
Donatio non petita matrimonio conſtante peti non poteſt eo ſoluto. lib. v. fo. 105 nu. 5
Donatio per maritum facta ante reatum an poſsit irritari. libro v. fo. 113 nu. 4
Donatio potius dicitur quàm venditio, ſi duo ſibi inuicem bona ſua dederint, ſcilicet præmoriens ſuperſtiti. lib. iij. fo. 65 nu. 4
Donatio prius facta an ob natiuitatem poſthumi ſit reuocanda. lib. viij. fo. 226 nu. 1
Donatio ꝓpter nuptias ad virum vel heredes redit matrimonio ſoluto. lib. v. fo. 105 nume. 6
Donatio propter nuptias in dotem redigi non poteſt. libro v. folio 108 nu. 5
Donatio quando irritetur per condemnationem mariti. libro v. fo. 113 nu. 3
Donatio quando ſit obligatoria. lib. viij. fo. 225 nu. 16
Donatio quibus caſibus inſinuatione non egeat. libro viij. folio 225 nu. 18
Donatio quibus caſibus reuocari poſsit. lib. viij. fo. 226 nu. 3
Donatio reliquiarum an valeat. lib. j. fo. 5. nu. 5
Donatio ſimplex an debeat conferri. lib. vj. fo. 133 nu. 1
Donationes cauſa mortis debent morte confirmari. lib. ix. folio 248 nu. 4
Donationes tot dicuntur quot res donatæ. libro viij. fo. 224 numero 10
Dos eſt titulus non lucratiuus. lib. vij. fo. 197 no. 1
Dos magna vel parua dicitur ſecundum perſonarum qualitatē. lib. vj. fo. 133 numero 1
Dos materna quando ſit conferenda. lib. vj. fo. 131 nu. 4
Dos quando repeti poſsit matrimonio nō ſoluto. li. v. folio 111 nu. 8
Dos qua de cauſa potius conferatur, quàm donatio ſimplex. libro vj. folio 134 numero 11
Dos ſolui non poteſt conſtante matrimonio. lib. v. fo. 105 nu. 3
Duellum in omni caſu eſt prohibitum. lib. 4. fo. 78 nu. 4
Duumuiri qui olim dicebantur. lib. viij. fo. 216 nu. 1

De litera E.

ECcleſia an poſsit in integrum reſtitui aduerſus præſcriptionem. libro primo, fo. 9 nu. 55
Eccleſia nō poteſt in emphyteuſim dare, ſi vltra diminutionem penſionis taxatam oporteat diminuere. libro j. fo. 8 nu. 48
Eccleſia nō priuatur priuilegio ob canonicorum delictum. libro primo. fo. 5 nume. 12
Eccleſia quo & quandiu gaudeat priuilegio. lib. ij. fo. 49 nu. 8
Eccleſia tenens feudum tenetur ad collectam per principem indictam. libro j. fo. 5 nu. 8
Eccleſia tenens in emphyteuſim an poſsit cadere in commiſſum. libro 4. fo. 103 nu. 5
Eccleſiam Romanam an debeant imitari Chriſtiani in articulis fidei. lib. j. fo. 3 nume. 31
Eccleſiaſtici exceptionem non numeratæ pecuniæ poſt bienniū poſſunt opponere. lib. vij. fo. 176 nu. 1
Eccleſiæ an teneantur ad murorum refectiones contribuere. li. j. fo. 5 nu. 9
Eccleſię cunctæ in epiſcopi ſunt diſpoſitione. lib. j. fo. 4 nu. 33
Eccleſiæ quæ rem perdidit per prælati delictum qualiter ſuccurratur. lib j. fo. 5 nu. 13
Eccleſiæ Romanæ appellatione quid veniat. lib. j. fo. 9 nu. 59
Edicta in quibus & qn̄ locum habeant. lib. vij. fo. 180
Edificans domum communem quando expenſas repetere poſſit. li. viij. fo. 101 nu. 1
Edificare an poſsit is cui nouum opus nunciatum eſt, ſi cautionē dederit. li. viij. fo. 202 nu. 1
Editio qua via fieri petatur. lib. ij. fo. 27 nu. 1
Effectus moræ quatuor ſunt. libro ij. fo. 48 nu. 1

Electio cui detur quando bona diuiduntur.lib.iij.fo.71 nu.2
Electio in legatis ad quem ſpectat.li.vj.fo.161 nu.4
Electio non cenſetur hæredi præiudicare habenti iuſtam cauſam ignorantiæ.lib.vj.fo.149 nu.4
Electio perſonæ poni poteſt in alterius arbitrio, ſed non ſubſtitia legari.lib.vj.fo.155.ſub nu 5
Electione legata quis eligere poſsit.li.vj.fo.155 nu.8
Eligere an teneatur quis an petat ex codicillis vel ex teſtamẽto. libro vj fo.148 nu.2
Emancipationis & patriæ poteſtatis differentia nõ remouetur, niſi ab inteſtato ſuccederetur.li.vj.fo.161 nu.8
Emãcipatus an poſsit aliquo caſu trãſmittere.li.vj.fo.144 nu.6
Emancipatus conferre tenetur ſimplicem donationem.libro vj. folio 213 nu.2
Emancipatus hodie hæreditatem non aditam tranſmittere poteſt.lib.vj.fo.144 nu.1
Emendæ quibus & ad quæ ſint applicandę.lib.j.fo.16 nu.3
Emens à ſeruo rem domini vt eã domino reddat, an poſsit prætium repetere.lib.vj.fo.127 nu.5
Emens rem à debitore qui eam ſciebat obligatam, præſcribit hypothecam.lib.vij.fo.173 nu.2
Emphyteuta an poſsit emphyteuſim obligare & an vaſallus feudum.li.viij.fo.204 nu.3
Emphyteuta an poſsit præſcribere ius emphyteuticum.li.vij.fo.177 ſub nu.5
Emphyteuta an poſsit referre quæſtionem dominij.lib.iiij.folio 203 nu.13
Emphyteuta negans ſe rẽ à domino tenere priuatur emphyteuſi.lib.iiij.fo.103 nu.2
Emphyteuta poſsidens videtur poſſe præſcribere.lib.vij.fo.177 numero 3
Emphyteuta quãdo poſsit expelli.lib.iiij.fo.102 nu.10
Emphyteuſis rei eccleſiæ ſub qua debeat fieri penſione. lib.j.fol. 8 numero 46
Emptor an & quãdo venditori teneatur euictionem denunciare.lib.viij.fo.227 nu.6
Emptor an vſucapiat rem emptã.li.vij.fo.174 nu.10
Emptor conueniri poteſt procuratore non exiſtente ſoluendo. lib.iiij.fo.90 nu.9
Emptor poſsidens prætore authore ſecurus debet eſſe.li.viij.fo.207 numero 6
Emptor quando pretium recuperet rei euictæ. libro viij. folio 218 nu.13
Emptor [illegible] non poteſt agere de euictione.li.viij.fo.216 numero 4
Epiſcopus archiepiſcopo cedit in viſitanda aliqua eccleſia ſibi concurrenti.lib.j.fo.24 nu.8
Epiſcopus cauſam clerici laicu committere poteſt. lib.j.folio 12 ſub nu.34
Epiſcopus clericum extrahere poteſt de eccleſia pro pœnitentia iniungenda.li.j.l.iudęi.fo.17 nu.2
Epiſcopus crimina non puniens dicitur canis impudicus. libr.j. l.nulli.fol.16 nu.18
Epiſcopus emendas pecuniarias imburſare non debet. lib.j.fol. 14 numero 1
Epiſcopus ex cauſa poteſt remouere eum qui à Papa beneficium impetrauit.lib.vj.fo.130 ſub nu.1 l.ſi manumiſſus.
Epiſcopus hodie plenam iuriſdictionẽ habet.libr.j.fol.25 nu.61
Epiſcopus infamiam tollere poteſt.libro ij.fo.38 ſub nu.8
Epiſcopus in minoribus ordinibus diſpenſare poteſt.libr.v.fol. 106 ſub nu 6
Epiſcopus non cognoſcit inter ſe & clericum ſuum.libro iij.fol. 57 numero 2
Epiſcopus non poteſt cauſam criminalem clerico coniugato cõmittere.lib.j.fo.12 nu.35
Epiſcopus non poteſt remittere iniuriam eccleſiæ, libro j.fol.10 ſub nu.9
Epiſcopus pro iniuria propria excommunicare non poteſt. li. j. fo.10 numero 12
Epiſcopus procuratorem conſtituere poteſt, ſed non alij prælati.lib.ij.fo.40 nu.22
Epiſcopus ſi prius fuerit religioſus, acquiſita quæ antè per eum fuerant, ad monaſterium ſpectabũt.lib.j.fo.13 nu.38
Epiſcopus ſtatũ eccleſiarũ mutare poteſt.lib.j.fo.7 nu.42
Equus perueniens ad brauium ſeſſore lapſo, an debeat habere premium.lib.vj.fo.159 nu.6
Euentũ rei ſemper debet attẽdi.lib.vj.fo.155 nu.9
Errans an ſit cẽſendus hæreticus.lib.j.fo.16 nu.13.
Errans in iure & in facto non præſumitur eſſe in mala fide. libro vij.fo.172 nu.8
Erro quis ſit, & an faciat ſuſpiſius furti.li.vj.fo.126 nu.1
Error aduocati vſque ad quod tempus poſsit reuocari.libr.ij.fo. 57 nume.3
Error in nomine quãdo actum vitiet.lib.vj.fo.149 nu.3
Error in nomine ſeu cognomine an vitiet.li.vj.fo.156 nu.8
Error iuſtus eſt pro titulo habendus.lib.vij.fo.172 nu.6
Error quo caſu excuſare poſsit.lib.j.20 nu.5
Error quo modo proponi debeat.li.j.fo.21 nu.4
Error vſque ad litis conteſtationem excuſare poteſt.lib.j.fol.22 numero 6
Errorem quis probare teneatur.lib.j.fo.21 nu.7
Euictio quando locum habeat in beneficialibus.libr.iiij.fol.102 numero 1
Examinatio teſtium cui & à quo poſsit committi.libr.iiij. folio 84 nu.7
Exceptio doli quando poſsit opponi. li.iiij.fo.90 nu.8
Exceptio in ſcriptis dari debet.lib.iiij.fo.90 nu.19
Exceptio iuriſiurandi cenſetur perſonalis. libro 5 folio 212 numero 8
Exceptio non numeratæ pecuniæ quando opponi poſsit. libro iiij.folio 89 numero 4
Exceptio præſcriptionis non impedit litis conteſtationem.libr. vij.fo.173 nu.5
Exceptio procuratoria vſque ad quod tempus opponi poſsit li. ij.fo.42 ſub nu.36
Exceptio quæcunque dilatoria poſt litis conteſtationem opponi poteſt.libro viij.fo.210 nu.6
Exceptio ſpoliationis an poſsit opponi poſt litis conteſtationẽ. lib.viij.fo.210 nu.7
Exceptio ſpoliationis quando opponi poſsit. libro iiij. folio 92 numero 4
Exceptio vſque quo probari poſsit.li.vij. fo.275 ſub nu.5
Exceptiones æquè à iure conceſſę quando ſint negatæ. libro ix. fo.134 nu.10
Exceptiones rem ipſam concernentes per quẽlibet opponi poſſunt.lib.vj.fo.126 nu.9
Exceptiones vſq; ad quod tempus opponi poſsint.libro viij.fo. 210 nu.5
Excipiens quòd ſeruus erat ſuus vel non petentis, quãdo audiatur.lib.vj.fo.126 nu.8
Excommunicati an poſsint teſtari.li.9.fo.138 nu.3
Excommunicatus à poſtulando repellitur.libro ij.folio 35 nu.7 l.nemo.
Excommunicatus abſolutus poteſt admitti in teſtem.lib.v.fol. 206 nu.6
Excommunicatus arbiter eſſe poteſt.li.j.fo.17 nu.3
Excommunicatus religionẽ ingredi poteſt, & tenet ingreſſus. li.j.fo.13 nu.41
Excommunicatus ſuper conditione an ligetur, ſi deſinat eſſe de iuriſdictiõe excommunicantis ante conditionis euentum.libr. vj.fo.166 nu.3
Excuſatio ſemel propter numerũ liberorũ an duret ſemper. lib. v.fo.224 nu.2
Excuſator an debet habere mandatũ excuſandi. li.ij.fo.39 nu.11
Executio an poſsit fieri in bonis ab alio poſſes.lib.vij. folio 196 numero 2
Executio à ſolo principe delegari poteſt.libro vij. fol. 187 nu.2
Executio fit contra fideiuſſorem reo condemnato.libro viij.fol. 187 nu.1
Executio qualiter fiat in bonis alicuius quæ alius ad ſe dicit pertinere.lib.vij.fo.196 nu.1
Executio quæ & qualis fiat in bonis monachi.li.j fo.12 nu.32
Executio ſententiæ an & quando retardetur.libr. vij. folio 195 numero 3
Executio ſententiæ contra filium latæ qualiter debeat fieri. libr. ix.fo.148 nu.2
Executio ſententiæ criminalis quando debeat fieri.lib.ix. folio 247 nu.4
Executor à legatarijs cõueniri poteſt.li.j.fo.32 nu.25
Executor alienare nõ poteſt.libr.j.fo.11 ſub nu.27
Executor an poſsit contra hæredem agere nolẽtem ei res defuncti tradere.li.j.fo.11 nu.23
Executor dari debet ad tuitionem cuiuslibet perſonæ dubitantis iuſtè.lib.j.fo.24 nu.1
Executor datus ad emendenda forefacta, an teneatur ſatisfacere creditoribus.lib.j.fo.12 nu.27
Executor iniuriosè executus an ſit puniendus. libro vij. fol.195 numero 3
Executor maior iudice qui ſentẽtiam tulit poteſt cognoſcere, & eandem reuocare.li.ix.fo.240 nu.3

Executor

Executor non poteſt propria authoritate bona defuncti occupare.lib.j.fo.11 nu.15
Executor nudus qualem recipere poſsit cognitionem.libr.j.fo.23 numero 6.
Executor quando cauere teneatur.lib.j.fo.11 nu.16
Executor quibus nominibus vocari poſsit.lib.viij.fol.187 nu.3
Executor rationem reddere tenetur.lib.j.fo.12 nu.14
Executor tenetur vocare hæredem in his quæ agit.libro j.folio 11 nu.eodem.
Executor tranſigere & compromittere poteſt abſque hæredis & legatariorum voluntate.libro j.fo.11 nu.18
Executor vltimæ voluntatis quo vocetur nomine.libro j.folio 11 numero 20
Executores qui & quãdo rationem reddere teneãtur.libro viij.folio 123 nu.17
Executores vltimarum voluntatum qui eſſe poſsint.libr.j.fol.21 ſub nu.25
Executorum ſpecies quot ſint.li.j.fo.11 ſub nu.19.
Exemplis quando iudicari poſsit.lib.viij.fo.182 nu.4
Exemptus non poteſt ſe ſubmittere iuriſdictioni ordinarij.li.j.fol.15 ſub nu.6
Exhęredatio facta de vno quãdo ad omnes ſit extendẽda.li.vj.fo.142 numero 1
Exhæredatus non ſuccedit ex vulgari ſubſtitutione.lib.vj.fol.141 nu.10
Expenſæ factę in re dotali quando poſsint repeti.libro v.folio 111 nu.3
Expenſæ pro tutela non petuntur.lib.ij.fo.43 nu.1
Expenſę quæ veniant,& quando.li.iij.fo.56 nu.15
Expenſę ſi non petantur,an ad ea iudex condemnare debeat.li.iij.fo.56 nu.17
Expenſę ſunt teſtibus pręſtandæ.lib.iiij.fo.83 nu.11
Expertis in aliqua re eſt adhibenda fides.lib.j.fo.19 ſub nu.1
Extranei ab inteſtato ſuccedentes profectitia cõferre debent.li.vj.fol.133 nu.8
Extraneus emens vnam rem ante aditionem tenetur vt hæres.lib.vj.fo.146 nu.3

De litera F.

FAcere aliquid in alieno quando quis poſsit domino inuito.lib.iij.fol.70 nu.10
Facere præciſè quibus caſibus poſsit quis cogi.libro viij.folio 184 numero 11
Factum negatiuum quando probari poſsit.lib.ij.fo.37 nu.2
Factum priuatum alios ligare poteſt.lib.ij.fo.37 nu.15
Falcidia quibus caſibus ceſſet.lib.vj.fo.157 nu.1
Fallentię regulę ſunt multiplices.lib.ij.fo.29 nu.10
Falſans teſtamentum qua ſit pœna plectendus.libro ix.folio 140 numero 4
Falſi quæſtio multis modis poſt ſententiam fieri poteſt.libro ij.fo.36 nu.4
Falſum quatuor modis inquiri poteſt.lib.ix.fo.140 nu.7
Fama an ſufficiat ad tormenta.de quæſtio.& tor.fol.251 numero 31
Fama optima comparatur pauca loquendo,& optima faciẽdo.lib.j.fo.20 ſub nu.4
Familiares patris non poſſunt eſſe teſtes in cauſa filij.lib.iiij.fol.81 nu.3 l.parentes.
Familiares qui dicantur,& qui domeſtici.lib.j.fo.18 nu.10
Famuli ſeu familiares dominos ſuos accuſare non poſſunt.libr.ix.fo.228 nu.15
Feriæ an poſsit à partibus renuntiari.lib.iij.fo.59 nu.1
Feuda quæ tenentur ad cenſum non poſſunt incaſtellari ſine voluntate dominorum.lib.viij.fo.201 nu.3
Feudum alienare quo caſu cogi quis poſsit.libro ix.fol.236 numero 3
Feudum vel emphyteuſis an poſsit confiſcari.libro ix.folio 236 numero 2
Fictio nil operatur,ſi actio perſonalis pro re legata interim acquiratur.lib.vj.fo.158 nu.2
Fideicommiſſarius quando quartam detrahere poſsit.libro vj.fol.156 nu.1
Fideiuſſor ceſsis accuſationibus non poteſt agere,niſi prius excuſſo debitore.lib.iiij.fo.78 nu.6
Fideiuſſor clerici an gaudeat eius priuilegio.libro j.folio 15 numero 37
Fideiuſſor conueniri poteſt in abſentia principalis.libr.viij.fo.213 numero 2
Fideiuſſor inuito creditore non poteſt debitũ offerre,& ceſsionem petere.lib.viij.fo.213 nu.4
Fideiuſſor plus promittẽs quàm reus principalis,tenet vſque ad concurrentem quãtitatem.lib.viij.fo.214 nu.7
Fideiuſſor quando exceptionem opponere poſsit.libro quarto.fo.91 numero 3
Fideiuſſor quando intentionem ſuam probare poſsit per confideiuſſorem.lib.vj.fo.119 nu.16
Fideiuſſor ſi primò conueniatur,debet cauſa in libello exprimi li.viij.fo.213 nu.4
Fideiuſſor tribus caſibus antequam ſoluat agere poteſt.lib.iiij.fo.93 nu.2
Fidem interponens an teneatur perinde ac ſi iurauerit.libr.ij.folio 34 nume.29
Fidem ſuſcipere nemo cogi debet.li.j.fo.3 nu.18
Fides de pretio haberi præſumitur in dubio.libro iiij.fol.97 numero 2
Fides promiſſa hoſti eſt ſeruanda.li.ij.fo.19.nu.8
Filia dotem aduentitiam abſque patris conſenſu exigere nequit.libro vj.folio 133 ſub nu.1
Filia nec inſtituta nec exhęredata poteſt teſtamentum patris dicere nullum.lib.vj.fo.135 nu.5
Filia nupta remanet in patris poteſtate.lib.vj.fo.156 nu.1
Filia quæ in corpus proprium peccauit an ſit alenda.lib.iij.fo.63 nu.6
Filia ſi ſe ſeruo copulauerit matrimonio poteſt à patre exhęredari.li.iij.fo.eo.nu.4
Filiatio qualiter probetur per teſtes.lib.iiij.fo.81 nu.7
Filij an poſsint inuicem paciſci de hæreditate patris conſentientis.lib.ij.fo.30 ſub nu.10
Filij hæreticis parentibus non ſuccedunt.lib.j.fo.16 nu.4
Filij patre viuente non habent titulum.li.vij.fo.172 nu.1
Filij præmortuorum an & quando repræſentent parentes.li.vj.fo.162 nu.2
Filij ſacerdotis vel epiſcopi ſunt eccleſiæ ſerui.libr.v.fo.116 numero 3
Filio hæredi obſtat pactum in vita patris factum.lib.ij.folio 29 nu.9
Filius an & quando poſsit pro patre teſtificare.li.iiij.folio 81 numero 3
Filius an in dubio præſumatur ex bonis patris.lib.vj.fol.163 numero 3
Filius an poſsit hæreditatem nepotis emãcipati ad parentes trãſmittere.li.vj.fol.159 nu.2
Filius ex qua cauſa poſsit matrem exhæredare.lib.iij.fol.61 nu.5
Filius in patris poteſtate exiſtens an poſsit religionem ingredi patre inſcio aut inuito.lib.j.fo.6 nu.12
Filius in poteſtate non vſucapit pro donata ſibi à patre.lib.vij.fo.172 nu.2
Filius inſtitui poteſt ſub conditione poteſtatiua.lib.vj.fol.139 ſub nu.7
Filius non tenetur conferre quę ſibi pater miniſtrauit,ſi conſumpta ſint.libro vj.fo.134 nu.10
Filius non tenetur requirere cõſenſum patris religionem ingreſſi.lib.vj.fo.165 nu.14
Filius patrem etiam excommunicatum redimere tenetur.libro primo,fol.13 numero.45
Filius qualiter ad hæreditatem aui venire poſsit paterna repudiata.libr.vj.fo.131 nu.1
Filius quando agere poſsit.libro ij.folio 40 nu.21
Filius quando poſsit exhæredari.lib.viij.fo.210 nu.1
Filius quando repetere poſsit quæ pro patre ſoluit.libro ij.folio 43 nu.6
Filius quando teneatur alere patrem,& an frater fratrem.lib.v.fo.115 nume.1
Filius quæ ex bonis patris habere dicatur.libro vj.folio 165 numero 4
Filius quo caſu puniatur pro patre.li.ix.fo.233 nu.3
Filius regis an dicatur qui ante regnum adeptum naſcitur.lib.v.folio 106 ſub nume.9
Filius ſecuritatem petere poteſt abſque patris conſenſu.libro vj.fo.164 nume.12
Filius ſe hæredem probare debet.li.ij.folio 48 nume.1
Filius ſuccedens patri an poſsit vendicare rem ſuam à patre venditam.lib.vj.fo.145 nu.13.
Filiusfamiliàs an poſsit donare cauſa mortis.libro eodem,folio 133 ſub numero 7
Filiusfamiliàs quo iure hæredem habeat.libro eodem,folio 160 numero 2
Firmarius ſeu loci conductor,an poſsit præſentare.libro iiij.folio.100 numero 3

Fiſci

Fiſci & reipublicæ Romanorum idem iudicium. libro ij. folio 51 ſub nu. 2
Fiſcus habet hypothecam in bonis delinquentis. libro ix. folio 248 nume. 5
Fiſcus in priuato patrimonio gaudet præſcriptione quadragenaria. lib. vij. fo. 175 nu. 6
Fiſcus in quibus excludatur præſcriptione quadraginta annorum. lib. eo. fo. eo. nume. 5
Fiſcus quando iure priuati debeat vel. lib. iij. fo. 65 nume. 2
Fiſcus quo caſu tanquam ſucceſſor occupare poſsit. libro ix. fol. 235 numero 1
Fœtus animalium furtiuorum quando vſucapi poſsint. libr. vj. fol. 157 nu. 11
Forma cauendi qualis eſſe debeat. lib. ij. fo. 39. nu. 7
Forma conuentionis attendi debet. lib. eo. fo. 33 ſub. nu. 19
Fortalitia per ſententiam deſtructa non debent reparari. libr. ix. fol. 147 numero 1
Frangens fidem efficitur infamis. libro ij. folio 38 nu. 6 l. fidem rumpens.
Frangens fidem moram purgare poteſt. lib. eo. fo. 29 nu. 7
Frater an poſsit eſſe teſtis in cauſa fratris. lib. iiij. fol. 81 nume 4 l. parentes.
Frater interfectorem fratris accuſare cogitur. libro iij. folio 58 numero 1
Fratres qualiter fratri ſuccedant. lib. vj. fo. 162 nu. 4
Fraus facta à quo probari debeat. libro j. l. non idcirco. folio 22 nume. 2
Fraus ſenatuſconſulto non ſienda. lib. iiij. fo. 88 nu. 4
Fraus varijs modis committi poteſt in alienatione. libr. vij. folio 167 numero 1
Fructus an ſint computandi in quarta Trebellianica. libr. vj. fo. 156 nu. 2
Fructus beneficiorum poſſunt obligari. lib. viij. fo. 204 nu. 1
Fructus ex re pignorata percepti ad quē ſpectent. libr. vij. folio 207 nu. 1
Fructus naturales extantes à quocunque poſſeſſore vendicari poſſunt. lib. iij. fo. 68 nu. 11
Fructus prouenientes medio tempore ex rebus dotalibus efficiuntur viri. li. v. fo. 112 nu. 4
Fructus quando quis ſuos eſſe faciat lib. iij. fo. 68 ſub nu. 11
Fructus rei pignoratæ quando debitum minuāt. libro iiij. folio 86 nume. 1
Fuga an ſit cauſa ſufficiens ad condemnationem. libro ix. folio 245 nume. 2
Fuga indicium facit ad torturam. folio 250 ſub nume. 7 de quæſtio. & tortura.
Fugere an teneatur quis pro defenſione perſonæ. libro viij. folio 198 nu. 4
Fugere nemo tenetur in defenſione rerum ſuarum. libro ix. fol. 236 numero 7.
Fugitiuus dicitur qui ſeipſum animo perdit. lib. vj. fo. 126 nu. 3
Fur quo caſu agere poſsit actione triticaria. lib. vj. fo. 118 nu. 10

De litera G.

GEſta à procuratore reuocato an ſint valida. libro iij. folio 93 numero 6
Geſta per eum qui habuit titulum & bonam fidem an valeāt. li. vij. folio 166 numero 2
Geſta per prælatum ipſo iure priuatum qui tamen pro tali ſe gerebat, an valeant. lib. vij. fo. 167 nu. 1
Gladium portare malo animo quis præſumitur. libro ix. folio 138 nu. 3
Gratia alicui conceſſa non expirat morte concedētis. libr. iiij. fo. 93 ſub numero 7
Gratiæ ſubreptitiæ cenſentur inualidæ. lib. j. fo. 13 nu. 4
Gratiæ ſunt ferè ſemper perpetuæ. lib. j. fo. 23 ſub nu. 2

De litera H.

HAeredes extranei qui poſsint dici. libr. vj. fo. 129 nu. 9
Hæredes non tenentur ad emendas non taxatas. libro iiij. fo. 80 nu. 2
Hæreditas quæ hæredi aufertur quando ad fiſcum deuoluatur. li. vj. fo. 148 nume. 1
Hæres an poſsit mitti in poſſeſsionem parte non citata. li. eo. fol. 147 nu. 5
Hæres an poſsit præſtare iuramētum prædeceſſori delatum, parte deferente inuita. lib. iiij. fo. 75 nu. 7
Hæres an poſsit quis inſtitui cùm morietur. libro vj. folio 138 numero 7
Hæres cui ablatum eſt, liberatur ab oneribus hæreditarijs. libro eodem, fo. 154 nume. 12
Hæres directus vel fideicommiſſarius non gaudet inuētario per hæredem facto. li. eo. fo. 145 nu. 9
Hæres donatoris reuocare poteſt, ſicut & donator. libro viij. fo. 225 nume. 19
Hæres hæredis, eſt hæres ipſius teſtatoris. libro vj. folio 159 numero 9
Hæres mittitur in poſſeſsionem rei poſsidente nullum titulum allegante. libro eo. fo. 147 nu. 4
Hæres non faciens inuentarium ſuo tempore, non poteſt beneficio inuentarij gaudere. li. eo. fo. 146 nu. 15
Hæres quando iuſtam cauſam litigandi habeat, quam non habuit prędeceſſor. lib. iij. fo. 56 nu. 18
Hæres quando poſsit modum vel cōditionem implere. li. vj. fo. 136 numero 2
Hæres quando tenetur præſtare libertatem ſeruo teſtantis. libr. vij. fol. 167 nume. 6
Hæres ſi habeat bonam fidem, an ei proſit ſi defunctus malam fidem habuerit. li. eo. fo. 172 numero 1
Hęres tenetur reum alere quem auus alebat dum viueret. libr. v. fo. 125 nu. 4
Hæreticus ad fidē reuerſus ad bona ſua admittitur de miſericordia. li. j. fo. 16 nume. 3
Hęreticus cōtrahere & teſtari poteſt. libro eo. fol. 16 ſub nume. 2
Hæreticus quis dici poſsit. lib. & fo. eo. ſub nume. 14
Homicidium qualiter probari poſsit abſque indicijs veris. de quæſt. & tortu. fo. 253 nu. 34
Homicidium ſi factum ſit inter plures, & neſciatur quis percuſſerit, qualiter puniatur. lib. ix. fo. 236 nu. 9
Homines eccleſiæ, vel familiares in quibus ſint priuilegiati. libr. j. fol. 4 ſub nume. 7
Homines non conditionati, non repelluntur à teſtimonio. libro iiij. fol. 82 nume. 2
Homines plures an poſsint villam cōſtruere, & iudicem ſibi eligere. lib. iij. fo. 59 nu. 4
Homo legitimus ſit per pactum vel ſolo tranſcurſu temporis. li. vij. fo. 170 nu. 4
Honores qui poſsint licitè peti. lib. ix fo. 242 nu. 2
Honores ſpirituales non poſſunt licitè peti. lib. eo. fo. 242 nu. 2
Hoſpitalibus ciuitatis abundantibus vagis & indigentibus religioſis dandum eſt. lib. j. fo. 15 nu. 45
Hypothecaria actio intentari poteſt pro re inſolidum obligata. lib. iiij. fol. 79 nu. 1
Hypothecaria an poſsit cedi ſine perſonali. li. eo. fo. 95 nu. 5
Hypothecaria decennio ſublata & perſonalibus an triginta annos durātibus, an vſque ad triginta agi poſsit. libr. iiij. fol. 92 nume. 12
Hypothecaria & rei vendicatio non poſſunt ſimul intentari. li. vj. folio 154 nu. 2
Hypothecaria non competit extraneo qui ſtipulatus fuit. libro v. fo. 111 nu. 1
Hypothecaria non datur, niſi cum decreto res obligata ſit libro eo. fo. 119 nu. 2
Hypothecarius nō præcedit principale. lib. vj. fo. 164 nu. 8

De litera I.

IActatio de maleficio committendo, inducit indicium aduerſus iactantem. de quæſtio. & tortu. fo. 253 nu. 31
Ignoranti an & quando poſsit quæri. lib. vj. fo. 144 nu. 2
Ignorantia iuris excuſat à dolo. li. ix. fo. 239 nu. 1
Ignorantia iuris naturalis neminem excuſat. lib. j. fo. 21 nume. 9
Ignorantia iuris vel facti non præſumitur in proprio facto. libr. ij. fo. 38 nu. 3
Illegitimi an ſuccedant cognatis. lib. vj. fo. 161 nu. 4
Illegitimi qualiter, quando & in quibus ſuccedere poſsint. libro & fo. eo. nu. 2
Illegitimum quem dicens hoc ipſum probare debet. libr. iiij. fol. 71 ſub nu. 7
Impedimentum allegans, ipſum legitimè debet probare. libr. ij. fo. 51 nu. 5
Impedito agere quando currat præſcriptio. libro vij. folio 179 numero 2
Impeditus per alium, actionem habet aduerſus eum. libr. ij. folio 30 numero 4
Impeditus quando procuratorem conſtituere poſsit. lib. eo. fol. 30 numero 2
Imperator ante confirmationē & coronationem non poteſt vti iuriſdictione. lib. vij. fo. 176 nu. 3
Imperator & iudex in quibus parificentur. libro vj. fol. 157 numero. 12
Imperator in quibus Papæ ſubſit. li. j. fo. 18 nu. 5
Imperator nil confirmando dare videtur. lib. v. fo. 115 nu. 2
Imperator nō nominatur anteqū coronetur. li. vij. fo. 176 nu. 6

Imperator

Imperator olim iure communi in toto orbe inſtitutus fuit. libro j.fo.1 nu. 8
Imperator priuilegia eccleſiæ collata reuocare non poteſt. lib. j. l. quod Cornelia. fo. 17 ſub nu. 1
Imperator quum ſit tantum adminiſtrator, nõ poteſt quem eximere ab imperio. lib. j. fo. 5 nu. 4
Imperator ſolus hodie poteſt ius conſtituere. li. j. fo. 19 nu. 13
Imperator an à deo ſit inſtitutus, & an totius mũdi dominus. li. j. fo. 11 nume. 2
Imperium limites habere dicitur; non enim cunctos regit populos Imperator. lib. j. fo. 1 nu. 1
Imperium ſuperioris, an arguat violentiam. lib. ij. fo. 45 nu. 5
Imperſonalitas in ſtipulationibus quãdo vitiet. li. iiij. fo. 80 nu. 3
Impetrans priuilegium non poteſt compelli eodem uti. libro j. fo. 19 nu. 10
Impetrantes & concedentes reſcripta ſubreptitia, ſunt ęquè puniendi. li. j. fo. 25 nu. 7 l. omnes.
Impreſſio quando magna dicatur. li. ij. fo. 45 nu. 8
Incendiarij varijs pœnis ſunt afficiendi. lib. ix. fo. 227 nu. 8
Incontinenti quando aliquid dicatur fieri. li. viij. fo. 198 ſub numero 3
Inculpatus per alium quando poſsit torqueri. de quęſtio. & tortura. folio 151 nu. 15
Indicia quæ torturam præcedere debeant. de quęſt. & tortu. fo. 150 nu. 4
Indicia quæ dicantur indubitata. de quæſt. & tortu. fo. 153 nu. 53
Indicia vnde ſunt dicta. de quæſtio. & tortu. fo. 150 nu. 5
Indignatio facilior vbi amor maior. lib. vj. fo. 143 nu. 2
Inductio qualiter differat à cancellatione. lib. viij. fo. 216 nu. 13
Infamia facti à dignitate repellit. lib. ij. fo. 38 nu. 3
Infamia facti repellit à promotione. lib. j. fo. 4 ſub nume. 31
Infamia incurritur per crimina commiſſa. li. ij. fo. 38 nu. 5
Infamia per quos probari debeat. lib. ix. fo. 250 nu. 14.
Infamis cenſetur qui crimen confitetur. li. v. fo. 108 nu. 1
Infamis infamia facti, an poſsit hodie teſtificari. lib. j. fo. 4 nu. 32
Infamis non efficitur, qui in duplum condemnatur. libro vj. fol. 127 nu. 7
Infamis non poteſt accuſare. lib. ix. fo. 227 nu. 12
Infamis non poteſt amplius infamari. lib. eo. fo. 246 nu. 1
Infans quis propriè dicatur. li. vij. fo. 174 nu. 5
Infans reſtitui poteſt, ſed non furioſus. lib. vj. fo. 144 nu. 5
Inferior non poteſt ſaluire vel ſigillare id, quod eſt per ſuperiorẽ ſigillatum. lib. j. fo. 24 nu. 1
Inferior ſuperiorem in ſua iuriſdictione delinquẽtem, punire nõ poteſt. lib. & fo. eo. ſub nu. 1
Infideles non gaudent immunitate eccleſiaſtica. lib. eo. fo. 17 numero. 1 l. Iudæi.
Infinitas an ſit toleranda. lib. vij. folio 183 nume. 1
Ingrediens religionẽ an poſsit liberis reſtituere. libro. j. fo. 6 numero. 29.
Ingreſſus religionem, an poſsit cauſa mortis donare. libro & folio eodem. nume. 27
Ingreſſus religionem, an poſsit prius factum teſtamentum mutare. lib. & fo. eo. nume. 30.
Inimicus contra inimicum malus præſumitur. de quęſtio. & tortura. folio 150. numero 6
Iniuria æſtimatur ex perſona offenſi. libro ix. folio 250 nu. 4
Iniuria debet in libello ſpecificari. lib. & fo. eo. nu. 8.
Iniuria qualiter in libello debeat concipi. libro & folio eodem, numero. 7
Iniuria quælibet non ęſtimatur quando plures alapæ alicui dantur. lib. j. fo. 16 nume. 8
Inſcriptio petita eſt neceſſariò fienda libro ix. folio 250 nu. 6
Inſcriptio præcedit accuſationem, & monitio denuntiationem. lib. ix. folio 250 nu. 15
Inſcriptio qualiter & quando fiat. libro eodem, folio 217 numero 5
Inſidiator ex ſolis inſidijs puniri debet. libro eodem, fo. 238 numero 4
Inſignia doctoratus quid conferant. libro j. fo. 20 nu. 8.
Inſitoria non datur, niſi tribus concurrentibus. libro iiij. folio 86 nume. 1
Inſtituens ſeruum, cenſetur eundem manumittere. libro vj. fol. 141 numero 1
Inſtituti à milite quando habeant ius accreſcendi. libro vj. folio 134 numero 1
Inſtituti per ingreſſum religionem, an ſtatim capere poſſunt. li. j. folio 6 ſub nu. 28
Inſtitutio per quę impugnari poſsit. li. j. fo. 120 nu. 2
Inſtitutus ad gubernationem alicuius domus, pro quibus agere poſsit. lib. ij. fol. 59 nume. 12
Inſtitutus in re certa, quando ſit habendus hæredis loco. libro vj. fo. 138 numero 8.
Inſtitutus ſub conditione impoſsibili, ſuccedit ab inteſtato. lib. vj. fol. 140 numero 9.
Inſtrumenta ad agriculturam neceſſaria, an poſsint obligari. libro viij. fo. 205 numero 5.
Inſtrumenta publica continentia confeſsiones debitoris, nõ præiudicant creditoribus. li. eodem. fo. 206 numero 7.
Inſtrumenta quando edi debeant. lib. ij. fo. 28 numero 15.
Inſtrumento producto creditur, donec cõtrarium probetur. lib. viij. fo. 205 numero 4.
Inſtrumentũ amiſſum per teſtes probari poteſt. li. ij. fo. 28 numero 14.
Inſtrumentum factum de voluntate partium, an faciat fidem. libro & folio eo. ſub nume. 13
Inſtrumentum factum die feriato eſt validum. lib. iij. fo. 59 numero 3.
Inſtrumentum factum inter alios probat contra producentem. lib. iiij. fo. 92 numero 2.
Inſtrumentum in quo eſt quędam raſura, quando ſit ſuſpectum. li. vj. fo. 147 ſub nu. 2
Inſtrumentum inter alios factum non prodeſt alijs. libro viij folio 147 nume. 10
Inſtrumentum in vna parte vitioſum, an in alia parte ſit reprobandum. li. ij. fo. 54 nume. 33
Inſtrumentum publicum præfertur literæ ſigillatæ. li. iiij. fo. 84 numero 3.
Inſtrumentum quando & qualiter probetur ſimulatum. lib. iiij. folio 85. nume. 1
Inſtrumentum ſuper dote correctum inter quos probet. li. ix. folio 248. nume. 3
Inſultus ſi factus ſit in vno territorio & homicidium in alio, qs de hoc poterit cognoſcere. libro ix. folio 250. nume. 21
Interdictum de liberis exhibendis, quando & contra quem detur. li. viij. fo. 201 nu. 1
Interdictum de tabulis exhibendis, quãdo, cui, & contra quem competat. lib. viij. fo. 101 nu. 1.
Interdictum Quorum bonorum, locum habet in teſtamẽto nũcupatiuo. li. vj. fo. 147 nume. 1
Interdictum Retinendæ, non poteſt intentari cum petitorio. libro iij. fo. 67 nume. 3
Interdictum Vnde vi, cui debeat præſtari. lib. viij. fo. 200 numero 20.
Interdictum Vti poſsidetis, an competat pro iuribus incorporalibus. lib. eo. fo. 201 nu. 8
Interdictum Vti poſsidetis, cui concedatur, & quis in eo vincere dicitur. li. eo. fo. 200 nu. 1
Interdictum Vti poſsidetis, cui concedatur, & quis in eo vincere dicitur. li. eo. fo. 100 nu. 1
Interdictum Vti poſsideris, datur contra clandeſtinè inductũ in poſſeſsionem fundi alieni. libro eodem. fo. 101 nu. 5
Intereſſe commune probatur per iuramentum. lib. v. fo. 122 nu. vnico.
Intereſſe extrinſecum certum & veriſimile venit ſemper in condemnatione. li. vij. fo. 184 nu. 10
Intereſſe extrinſecũ quod quis ſoluere teneatur. lib. & fo. eo. nu. 9.
Intereſſe intrinſecum quod ſit, & quod extrinſecum. li. vij. folio 184 ſub nume. 8
Intereſſe omne petitum an debeat venire in condemnationem. lib. & fol. eo. nume. 8
Intereſſe pecuniarium non interuenit in permutatione beneficiorum. li. viij. fo. 217. nu. 8
Intereſſe per iuramentum probatur, quando ex delicto agitur. lib. vij. fol. 185 nu. 18
Intereſſe peti poteſt, etiam de iure canonico. libro eodem. folio 184 nu. 16
Intereſſe qualiter probari poſsit. lib. vij. fo. 185 nu. 17
Intereſſe qualiter probari poſsit. libro viij. fo. 201 nu. 2
Intereſſe quare non ſuccedat in obligationibus dandi, ſicut & faciendi. lib. vij. fo. 184 nu. 15
Intereſſe quid ſit & quotuplex. li. vij. fo. 184 nu. 5
Intereſſe quomodo in iudicium deducatur. lib. vij. fo. 184 nu. 11
Intereſſe ſingulare non venit niſi lex ipſa venire dicat. lib. vij. folio 185 ſub numero 20.
Interlocutoria non debet fieri in ſcriptis. lib. vij. fo. 181 nu. 3
Interrogatus. de fide qualiter debeat reſpondere. libro primo, folio 5. ſub nume. 31.
Interruptio an fiat in proprietate quando agitur poſſeſſorio. libro vij. folio 178. nu. 18.

Interruptio facta contra debitorem nõ nocet fideiuſſori.lib.vij. fo.179 ſub nume.5
Interruptio præſcriptionis an fiat per donationem factam de nouo.lib.vij.fo.178 nu.15
Interruptio præſcriptionis non fit per proteſtationem.libro vij. fol.178 numero 17
Inuadens rem clàm an debeat puniri de vi. libro vij. folio 199 numero 15
Inueniens rem alienam cuius dominus non apparet, qualiter teneatur.libro viij.fo 200 nu.25
Inuentarium de rebus pupilli quando, & à quibus debeat fieri. libro v.folio 119 nume.6
Inuentarium facere qui teneantur.li.v.121 numero.7
Inueſtitura de iure canonico non habetur pro traditione.lib.iij. folio 67 numero 9
Inueſtitura in feudo quid operetur.lib.iij.fo.67 nu.7
Inuitus qui dici poſsit.li.ij.fo. 41 numero.281
Ioannes faber commentaria edidit in libros digeſtorum.libr iij. folio 66 nume.2
Itali tenentur tributa ſoluere.lib.iiij.fo. 97 nu.2
Iudex à quo ſalarium recipere debeat.lib.j.fo.15 nu.3
Iudex an debeat procuratorium retinere. libro ij. folio 39 ſub numero 10
Iudex an poſsit abſoluere reum qui non eſt ſuæ iuriſdictionis.li. iij.folio 60 numero 4
Iudex an poſsit alicui ſub pœna iniungere vt ſoluat.libr. vij.fo. 188 numero 5
Iudex an poſsit cõtra rebelles inuocare auxilium militare. libro j.folio 15 numero 3
Iudex an punire poſsit clericos arma portantes.libro primo.folio 15 numero 3
Iudex an teneatur ſi robuſtus in tortura ſit mortuus,de quęſt. & tort.fo.253 nume.10
Iudex appellationi non deferens qualiter puniatur.libro vij.folio 191 nume.20
Iudex appellationis ante omnia ſententiam ſibi exhiberi petere debet.li.ij.fo.27 nu.4
Iudex appellationis non poteſt confirmare ſententiam nullam. lib.vij fol.194 nu.4
Iudex appellationis quando inhibere poſsit.libro vij. folio 190 ſub numero 6
Iudex appellationis quando de vno grauamine & quando de pluribus poſsit cognoſcere.lib.vij.fo.185 numero 1
Iudex appellationis ſententiam ſuam exequitur. libro j.folio 19 ſub nu.11
Iudex appellationum attendere debet conſuetudinem litigãtiũ lib.j.fo.3 numero 22
Iudex appellatus cognoſcit an appellatio ſit deſerta vel nõ. lib. vij.folio 191 nu.14
Iudex appellatus volens cauſam defendere nõ admittitur li. vij. fol.193 nume.6
Iudex ciuilis an poſsit ſe de vltimis volũtatibus intromittere.li. j.folio 11 numero 21.
Iudex cogere poteſt ad reſtitutionem eum qui à ſeruo vel fure emit.libro vj.fo.117 nu.6
Iudex cognoſcere poteſt de ſuis officialibus & ſeruientibus. lib. j.folio 14 numero 5.
Iudex competens quis dici poſsit.lib.vj.fo.147 nu.2
Iudex cui committitur cauſa proprietatis nõ cognoſcet de cauſa poſſeſsionis.lib.vij.fo.155 nu.2
Iudex deficiente probatione an neceſſariò debeat iuramentum deferre.lib.iiij.fo.74 nu.4
Iudex de quibus ſupplere poſsit.lib.ij.fo.37 nu.1 l. dubitãdum.
Iudex debet quandoque vicem tutoris ſupplere. libro vj. folio 131 numero 5
Iudex eccleſiaſticus in poſſeſsionibus laicalibus ſuã ſententiam exequi poteſt.lib.j.fo.15 nu.10
Iudex ex officio ſuo inquirere poteſt abſque denunciatione.lib. ix.fo.230 numero 12
Iudex extra territorium ſuum citare poteſt ad locum territorij ſui.lib.j.fo.11 ſub nu.30
Iudex fatuus reputatur qui in alio condemnat quàm petatur. li. vij.folio 167 numero 7
Iudex habens ſalarium nil hodie poteſt recipere. libro ix.folio 242 numero 2
Iudex in abſentia partis terminum peremptoriũ prorogare poteſt.lib.iij.fo.59 nu.1
Iudex in criminalibus pœnã mitigare poteſt lib.ij.fo.38 nu.1
Iudex in dubio præſumitur exceſsiſſe zelo iuſtitiæ.de quæſt. & tor.fo.251 numero 29
Iudex inhabilis tempore delegationis,ſed habilis tempore iniciati proceſſus procedere poteſt.libro iij.fo.57 nu.25
Iudex inquirens an teneatur declarare an ex officio vel alio promouente.lib.ix.fo.230 nu.18
Iudex in tormentis modum excedens, an teneatur de quæſt. & tortu.folio 252 nume.17.
Iudex laicus non poteſt cognoſcere de clericatura alicuius. libr. j.fo.16.nu.11 l.ſi qua.
Iudex malefactorem impunitum relinquẽs eadem punitur pœna qua ipſe malefactor.lib.j.fo.16 nu.1
Iudex mulctare & pecuniariter punire poteſt delinquens.libr. j. folio 16 numero 2
Iudex negligens ad damna partis tenetur.libro j.l.nulli ſub numero 3 folio 16
Iudex nõ niſi ſecundum allegata & probata iudicare debet.libr. ij.fo.37 numero 2
Iudex nõ poteſt dare licentiam capiendi malefactores viuos vel mortuos.lib.ix.fo.244 nu.2
Iudex non poteſt tradere poſſeſsionem cauſa non cognita.libro viij.folio 199 numero 10
Iudex non ſupplens quando faciat litem ſuam.lib.ij.fol.37 nu.8
Iudex ordinarius an poſsit ſubditos cogere ad refectionem publici operis ſine mandato principis.lib.viij.fol. 202 nume. 2
Iudex parte non vocata grauamen parti illatum tollere poteſt. libro vij.folio 186 ſub nu.4
Iudex pœnam pecuniariam à lege taxatã minuere nequit.libro ij.fol.18 ſub nu.1
Iudex poteſt cauſas officij agitare in curijs in quibus dominus habet procuratorem.lib.iiij.fo.96 nu.2
Iudex pronuntians appellationem iuſtã vel iniuſtam an debeat condemnare vel abſoluere.lib.vij.fol.190 numero 8
Iudex prorogatus excõmunicare nequit.lib.j.fol.15 ſub num.8
Iudex prorogatus non conſentiens poteſt prorogantes repellere.lib.j.folio 15 nu.7
Iudex prorogatus quando committere poſsit.li.j.fo.15 ſub numero.8
Iudex quando dicatur dicta teſtium ſequutus.lib.ij.fol.36 nu.7
Iudex quando poſsit eſſe pro parte in contentioſis.libro vij.folio 189 nu.8
Iudex quando referre poſsit.lib.vij.fo.eo.nu.1
Iudex quaſi pater ſubiectorum eſſe debet.lib.j.fo.16 nu.1
Iudex qui reſeruauit condemnationem poterit tandem condẽnare.lib.iij.fo.59 nu.16
Iudex qui ſententiam tulit quando de eiuſdem nullitate poſsit cognoſcere.lib.vij.fo.120 nu.4
Iudex quid debeat facere quãdo teſtator, omiſit aliqd quod fieri debebat.lib.v.fo.121 nu.6
Iudex quis de vſuris cognoſcere poſsit.lib.iiij.fo.90 nu.4
Iudex quis in ſtatuti fractione poſsit cognoſcere.li.j.fo.2 nu.18.
Iudex quis recuſari poſsit.lib.iij.fol.56 nu.10
Iudex recipiens à partibus qualiter puniendus.libr.ix.fol. 242 numero 1
Iudex recuſatus non poteſt committere.lib.iij.fo.57 nu.24
Iudex reſcriptum parti citatę debet mittere. libro. vij.fol. 180 numero 6
Iudex ruſticis & impotentibus vexatis ſuccurrere debet libro j. folio 26 numero 2
Iudex ſecularis an poſsit clerico dare tutorem lib.v.fo.117 nu. 2
Iudex ſecularis clericum proprijs expenſis ad epiſcopum remittere debet.lib.j.fo.24 nu.1
Iudex ſecularis non poteſt clericum relegare.lib.iij.fo.60 nu.5
Iudex ſententiam recitans ſedere debet.lib.vij.fo.180 nu.1
Iudex ſubditos prohibere poteſt ne coram alio in ſui pręiudiciũ litigent.lib.j.fo.14 nu.4
Iudex ſtilum ſeu vſum ſequi non cogitur.lib.vij.fo.180 nu.1
Iudices eccleſiaſtici non poſſunt mulctam pecuniariam indicere. lib.j.fol.16 numero 6
Iudices & aduocati an poſsint torqueri de quęſt. & tortu. folio 253 numero 37
Iudices iniuſtè vexantes partes ad expẽſas debent condemnari. lib.v.fol.118 numero 3
Iudices originarij ſtatu ta regia interpretantur. libro 1 folio 25 ſub numero 2
Iudices plures ſi ſint quot ſententiæ debeant intereſſe.lib.vij.fo. 194 numero 5
Iudices prouinciarum non ſemper in eadem ciuitate morari debent. libro j.fol.24 nu.vnico.
Iudicium cum procuratore reuocato agitatum an ſit validum. lib.ij.fol.53 nu.1
Iura non ita perſequuntur turbantem ſicut ſpoliantem.lib. viij. folio

folio 101 numero 4
Iura plura habens in dubio præfertur ei qui pauciora. libro vj. folio 147 numero 6
Iura quatuor ſunt & quæ.lib.vj.fol. 151 numero 1
Iuramentum conuentionale non parit actionem.libro iiij. folio 74 numero 6
Iuramentum de non alienando nõ impedit dominij tranſlationem.lib.iiij.fo.77 nu.1 l.ea lege.
Iuramentum in quibus cauſis inopia probationum ſit deferendum.lib.iiij.fo.74 nu.2
Iuramentum nõ firmat pactum pignore appoſitum.lib.viij.fol. 309 numero 2
Iuramentum nõ poteſt deferri in cauſa ſpirituali matrimoniali vel ſtatus.lib.iiij.fol.74 nu.3
Iuramentũ ob quas cauſas deferri poſsit.lib.v.fo.106 nu.12
Iuramẽtũ per fraudem præſtitum an valeat.lib.ij.fo.47 nume.3
Iuramentum quæ firmare poſsit & quæ non.li.j.fo.18 nu.7
Iuramentum ſuper euangelio & non ſuper romancio præſtari debet lib.ij.fo.47 nu.1
Iuramentum quando poſsit deferi.li.v.fo.107 numero 10.
Iurans per metum & metu periurij ſoluens an poſsit repetere.li.ij.fo.44 numero 2
Iurãs ſoluere intra certum diem periurus eſt,ſi etiam dies prorogetur.li.v.fo.106 numero 11
Iuriſdictio an ſit diuiſibilis.lib.vij.fol.168 nu.3
Iuriſdictionem habens incarcerare poteſt vt poſtea reddat.li.ix. fol.132 numero 3
Iuriſdictio latrunculorum prorogari nõ poteſt.li.j.fo.15 nu.6
Iuriſdictio prorogata an ſit ordinaria vel delegata.lib.j.fol. eod. numero 8
Iuriſdictio quæuis in vicarium tranſit.lib.j.fo.2 nu.11
Iuriſdictio regia à nemine eſt vſurpanda.libro j.folio 24 numero vnico.
Ius accreſcendi quando,& cui,& pro quibus competat.li.vj.fo. 131 nume.1 l.quotiens.
Ius accreſcendi quomodo & quando locum habeat.libr.vj.fol. 159 numero 4
Ius deliberandi quando tranſmittatur ad hæredes.libr.vj.folio 144 numero 7
Ius duplex ſi cui competat non videtur feciſſe vtroque iure. lib. vj.fo.135 numero 4.
Ius idem præſumitur vbi eadem ratio inuenitur.lib.v.folio 107 numero 2
Ius iniquum impetratum valet contra impetrãtem. libro iiij.fo. 96 numero 5
Ius in re non conſtituitur per aſsignationem [illegible].viij. fo.214 numero 13
Ius pignoris non vſucapitur triennio in re mobili. libro vij.fol. 176 numero 1
Ius ſuperioritatis aduerſus Papam præſcribitur.lib.j.folio 9 numero.60
Ius ſolo verbo quæritur in officio.lib.j.fo.19 numero 2
Ius ſtatim in beneficialibus quæritur.lib.iiij.fo.101 nu.2
Ius ſuum quando quis licitè propria authoritate poſsit recuperare.lib.j.fo.1 nu.1
Iuſſus patris vel domini excuſat filium vel ſeruum.libr.ix. folio 241 nu.2
Iuſtitiarij an poſsint pupillas ad manum ſuam ponere.lib.v.fol. 105 numero 2

De litera L.

LAeſio qualiter probari poſsit.libro.ij.folio 51 numero 8
Leuitas in clericis grauius punitur quàm in cæteris. libro ix.fo.231 numero 2
Laici de fide diſceptare non debent.libro j.folio 4 numero 34
Laici ratione delicti in eccleſiam commiſsi efficiuntur de foro eccleſiæ.lib.j.fo.10 numero 5
Laicus poſsidens decimas non poteſt earum poſſeſsionem defendere.lib.viij.fo.198 nu.7
Laicus qñdo poſsit laicum capere abſque metu excommunicationis.lib.ix.fo.232 numero 2
Latrocinium palàm factum cenſetur caſus fortuitus.lib.iiij.fol. 92 numero 1
Laudimia non debentur ex vẽditione quæ fingitur retrò nulla. lib.vj.fo.153 numero 10
Laudemium nõ debetur ſi re integra ab emptione recedatur. li. iiij.folio 96.numero.1
Legata qua actione peti poſsint.libro ſexto,fo.143 nu.5
Legata ſingularia fideicommiſsis ſingularibus ſunt adæquata.libro vj.fo.154 numero 5
Legatarij largo modo dicuntur creditores.lib.iiij.fo. 79 numero 5.
Legatarius an poſsit aliquando legare.libro vj.fol.155 nu.1
Legatarius quando præferatur creditoribus.lib.viij. fo.205 numero.5
Legatarius quas & quot habet actiones.lib.vj.fo.154 nu.1
Legato & delegato quando abſque literis credatur.lib.1 fol.19. numero 1.
Legato non præiudicatur per hæredum diuiſionem.libro quarto.folio 88.nume.1.
Legatum alicui de collegio cui debeatur.lib.j.folio 4.nume.2
Legatum de re aliena factum cohæredi quando valeat.lib.vj.folio 150.numero 5.
Legatum dotis valet propter repræſentationẽ lib.vj.fo.155 numero 2.
Legatum eccleſiæ nondum ædificatæ factum cenſetur inualidũ. libro vj.folio 155.numero 1.
Legatum monachis factum qualiter peti poſsit.libro.vj.fo.142 numero 1.
Legatum prælato relictum cenſetur eccleſiæ factum.libr.j.fol.4 ſub nu.3.
Legatum rei alienæ quando teneatur hæres ſoluere.libro vj.folio 149 numero 4
Legatum ſi duobus fuerit factum,quando alter inſolidum agere poterit,libro vj.fo.158 nu.5
Legatum ſub conditione relictum,quando debeatur.libro quinto,folio 107 numero 13.
Legatum vxori factum ſi caſtè vixerit,quando valeat.libro vj. fo.151 numero 2.
Leges ad præterita non trahuntur.li.j.fo.19.ſub numero 10.
Leges condere quis poſsit hodie vltra Imperatorẽ.libro primo, folio 19 ſub nu.13.
Leges non niſi ſubiectos ligare poſſunt.libro j.fo.1.nu.14.
Leges poſt duos menſes ligant etiam ignorantes.lib.j.fo.19 numero 11.
Legitimatio fieri poteſt per matrimonium ſubſequens.lib.v.folio 115.numero 3.
Legi[t]imatio quatuor poteſt modis fieri.lib.eo.nu.1.
Legitimatio quo caſu poſsit retrotrahi.li.5.fo.116 nu.6.
Legitimatus ab Imperatore poteſt ſuccedere.li.ro.fol.107 numero 6.
Legitimatus per Papam ad quæ admittatur.libro v.fo.106 numero 7.
Legitimatus [illegible] annos pro legitimo ſe geſſit.lib.vij.fo.171 numero 1.
Lex omne id poteſt quod homo.lib.vj.fo.154 numero 4
Libellus an admittatur in quo res vel eius æſtimatio petitur.libro vij.fo.167 numero 9.
Libellus an poſsit omitti de partium conſenſu.libr.iij.fo.58 nu.5
Libellus an procedat in quo quis rem petitam aſſerit eſſe ſuam. libro iiij.fol.81 nu.9
Libellus an ſit neceſſarius in accuſatione tutoris ſuſpecti.libr.v. fo.110 numero 2.
Libellus declarari poteſt poſt litis conteſtationem.lib.ij.fol.17 ſub nu.9.
Libellus generalis porrectus in articulis ſpecificatur.li.ij.fol.27 numero 6.
Libellus in actione hypothecaria qualiter concludi poſsit.lib.8 folio 209 nu.1.
Libellus in iudicio porrectus cauſam agendi ſpecificare debet.libro ij.fol.17 numero 8
Libellus qua forma in interdicto Vti poſsidetis,ſit concipiẽdus. lib.viij.fo.201.nu.6
Libellus qualiter formetur in quo intereſſe petitur.lib.vij.folio 184 ſub numero 16
Libellus qualiter in actione tutelę formandus libr.iij. fo.54.numero.1.
Libellus qualiter ſit exhibendus.lib.iij.fo.58.numero 3
Libellus quid continere debeat.lib.ij.fo.17.nu.9
Libellus quo actor petit rem,dicens tantum eam ad ſe pertinere an ſit admittendus.libro ij.folio.27.ſub numero 8
Libellus vnus ſufficit ad accuſandum tres de eodem crimine.libro ix. folio 231 numero 1
Libellus vnus ſufficit ad plures reos pro indiuiſo cõueniendos. libro ij.fo.28 nu.12
Liber cenſualis antiquus facit fidem. libro vij.folio 176 numero 1.
Liber homo quando torqueri poſsit de quæſt.& tort. folio 252 ſub numero 25

Liberi an poſsint ad parentes tranſmittere. libro vj. folio 162 numero 1
Liberi à parentibus ſunt alendi. libro viij. fo. 118 numero 4
Liberi nati ex matrimonio contra iura contracto an ſint legitimi. lib. v. fo. 107 nu. 2
Liberi patroni ſucceſsiuè ad operas contra libertum patris poſſunt agere. lib. vj. fo. 119 nu. 7
Liberi penes quem debeant alimentari. libro viij. folio 118 numero 1
Liberi quo caſu matrem ſequantur. li. vj. fo. 126 numero 10
Libertas quanto tempore præſcribatur. libro viij. folio 118 numero 1
Liberti an poſsint eſſe aduocati. lib. ij. fo. 35 nu. 2
Libertus ad ſacros ordines promoueri non debet. libro j. fol. 13 ſub numero 42
Libertus quando patronum offendens in ſeruitutem reuocari poſsit. lib. vj fo. 130 nu. 1
Libra auri ex ſeptuaginta aureis conſtituitur. libro vj. folio 126 numero 6
Libri filio in ſcholis à patre dati an debeant conferri. libro vj. fo. 134 ſub numero 10
Libris hiſtorialibus fides haberi debet. libro j. fo. 3 nu. 30
Licentiati gaudeant doctorum priuilegijs. libro j. folio 20 ſub numero 7
Limes an præſcribi poſsit. lib. iij. fo. 73 nu. 3
Lis per citationem pendere dicitur. lib. iij. fo. 58 nu. 2
Lis quo caſu eſſe poſsit inter patrem & filium familiàs. libro j. fo. 15 numero 22
Literarum ſigillo authentico ſigillatarum idem quod de inſtrumento iudicium. lib. iiij. fo. 85 nu. 10
Literæ contra prædeceſſorem impetratæ cõtra ſucceſſorem ſunt validæ. lib. j. fo. 22 nu. 1
Literæ de mandato an differant à literis de rato. libro ij. folio 39 numero 9
Literæ ſigillatæ quot poſsint teſtibus reprobari. libro iiij folio 84 numero 5
Literis ſigillatis quantum credi debeat. lib. iiij. fo. 98. nu. 1
Litis conteſtatio indici poteſt per verbum dubium. libro iiij. folio 80 numero 5
Loca quæ immunitatem præbeſt, & quæ non. libro j. l. Iudæi. ſub num. 3 fo. 17
Locuples qui dicitur, prout iudex arbitratur. libro vj. folio 132 numero 2
Locupletior effectus quando quis dici poſsit. libr. vij. folio. 172 numero 5
Locus an efficiatur religioſus per mortui illationem. libr. iij. fo. 73 numero 1
Locus congruus dicitur vbi quis reſpondere tenetur. libro ij. fo. 48 numero 3
Lucrum dicitur id quod deducto onere reperitur. libro vj. folio 134 numero 17
Lucrum donationis propter nuptias vel dotis non communicatur. lib. v. fol. 109 nume. 7
Lucrum quando & in quibus attendi debeat. libr. vij. folio 183
Lucrum quibus caſibus vltra ſortem in mutuo recipi poſsit. libro iiij. folio 90 numero 5

De litera M.

MAcula patris non nocet natis. lib. ix. fo. 245 numero 3
Magiſter militum de qua poſsit cauſa cognoſcere. lib. iij. folio 59 numero 2
Magiſtratus an poſsint contrahere & quando. lib. iiij. folio 76 numero 8 l. quiſquis.
Magiſtratus habens merum imperium non poteſt accuſare ſubditum. lib. ix. fo. 238 nu. 14
Magiſtratus minor an ceſſat in præſentia maioris. libro viij. fol. 214 numero 6
Magiſtratus minores an poſsint mulctam imponere. libro j. fol. 26 numero 5
Magiſtri cameræ Pariſien. poſſunt leges condere. libro j. fol. 19 numero 14
Maiorum debemus ſequi veſtigia, authore Seneca. libro j. folio 19 ſub nu. 1
Mala fides quando impediat præſcriptionē. li. vij. fo. 175 nu. 1
Maledicens Imperatori qualiter debeat puniri. li. ix. fo. 232 nu. 1
Malefactor quãdo poſsit capi authoritate propria. li. ix. fo. 144 numero 1
Malefactorem ſe defendentē poteſt interficere is cui data eſt capiendi poteſtas. li. j. fo. 17 ſub nu. 6
Malitia in dubio præſumitur in occidente. libr. iij. fol. 138 nu. 1
Mandans homicidium quando puniatur de mandato. libro ix. fo. 256 ſub nu. 6
Mandare in quo differatur ab eo quod eſt cedere. lib. iiij. fol. 78 nu. 1.
Mandatum an poſsit per teſtes probari. li. ij. fo. 39 ſub nu. 4
Mandatum iudicis quando vt ſententia ſeruandum ſit. li. vij. fo. 188 numero 1
Mandatum quando dubium dici poſsit. lib. ij. fo. 39 nu. 2
Mandatum quando mandantis vel mandatarij morte finiatur. libro iiij. fo. 93 nu. 5
Mandatum ſpeciale requiritur in iuramento calũniæ. li. ij. fo. 39 numero. 3
Maritus ab vxore poteſt fideiuſſores recipere. lib. v. fol. 114 numero 2
Maritus an poſsit vendere fundum vxoris, & ei alium recõpenſando tradere. lib. v. fo. 112 nu. 6
Maritus an repetat expenſas ab vxore factas. lib. ij. fo. 43 nu. 8
Maritus an veniat ſponſi nomine, & cõtra, ſponſus nomine mariti. li. vj. fo. 163 nu. 3
Maritus homines vxoris liberos facere poteſt. lib. iiij. folio 110 numero 3
Maritus in accuſatione vxoris eſt omnibus præferēdus. li. nono, fo. 233 numero 3
Maritus non lucratur dotem ob adulterium vxoris, cui viuente non fuit quæſtio adulterij mota. libro ix. folio 235 nu. 16
Maritus procurator vxoris eſſe poteſt. lib. v. fo. 117 nu. 1
Maritus qualiter per vxorem probetur mortuus. lib. vj. fo. 114 nu. 1
Maritus quando expenſas in re dotali factas repetere poſsit. li. v. fo. 111 numero 2
Maritus quando lucretur dotē & propter nuptias donationem. lib. nono fo. 234 nu. 4
Maritus quando vxorem alere teneatur, & contra. lib. v. fo. 110 numero 5
Maritus quo caſu poſsit vxorem expellere. lib. nouo, fo. 234 numero. 6
Maritus ſolus ad thori ſeparationem agere poteſt. libro nono, fo. 234 ſub numero 4
Maritus vendens rem dotalem poteſt ſe obligare pro euictione. lib. v. folio 125 numero 2
Maritus vxorem in Venereis occidens non lucratur dotē, ſi ſine filij. lib. v. fo. 114 nu. 2
Mater & auia an poſsint eſſe tutrices. li. v. fo. 117 nu. 1
Mater hodie cum patre & fratribus in filij ſucceſsione concurrit. lib. vj. fo. 142 nu. 17
Mater quando deſinat eſſe tutrix ob matrimonium. lib. quinto, fo. 117 numero 2
Mater quando repetere poſsit quę filio dedit. lib. ij. fo. 43 nu. 3
Mater ſecundo nubens quando filij perdat hæreditatem. libr. vj. fo. 161 numero 1
Mater tutrix an debeat ſatiſdare. libro v. fo. 120 nu. 2
Matre tutrice ad ſecundas nuptias conuolante an in tutela ſuccedat legitima vel datiua. libro quinto, folio 117 numero 2
Matrimonium an rumpatur altero ante copulam carnalem ingrediente religionem. libro quinto, folio 104 numero 2
Matrimonium inter quas perſonas ſit prohibitum. libro quinto, folio 107 numero 14
Matrimonium quandoque donantis morte ſoluitur. libro quinto, fo. 105 numero 1
Medicis creditur ſuper ægritudine corporis. libro vj. folio 133 nume. 7
Memoria nobis hic commendatur. li. j. fo. 19 nume. 3
Mens legis quando attendi debet, & quãdo verba. libro j. folio 19 numero 9
Menſes qualiter hodie debeant computari. libr. vij. folio 193 numero 4
Menſes quatuor quandoque dantur ad proſequendam appellationem. lib. 7 fo. 195 nu. 1
Merces in quo differat à ſalario. libro iiij. fol. 93 nume. 9
Meretrix publica non dicitur turpiter recipere. li. iiij. fo. 78 numero 1
Metus offenſę ſuperioris ſufficit ad excuſationem doli. lib. ij. fo. 45 nu. 7
Mercha quæ à principe conceditur contra aliquos an ſit licita. libro 4 fo. 79 numero 1
Militantes ex priuilegio non poſſunt ſubditis collectas indicere. lib. j. folio 23 nu. 2
Miles cæleſtis militię an poſsit eſſe procurator. li. ij. fo. 40 nu. 18
Miles damnatus de quib' teſtari poſsit. li. vj. fo. 135 nu. 6
Miles in dubio non præſumitur habere priuilegium. lib. vj. folio 134 nu. 2

Milites cæleſtis militiæ qui torqueri poſsint, & qui non, de quæſtio. & tor. fo. 155 nu. 56
Milites, doctores, & patroni hodie nõ ſunt torquendi. libro ix. fol. 145 nu. 2
Milites non dantur executores. li. j. fo. 14 nu. 1
Milites noſtri temporis an poſsint ſubijci tormẽtis. de quæſtio. & tortu. fo. 255 nu. 55
Milites noſtri temporis quibus gaudeant priuilegijs. libro j. fol. 20 nu. 2
Milites quemadmodum & alij ad vectigalia tenentur. libro iiij. fo. 100 nu. 2
Militia inermis duplex reperitur. li. j. fo. 10 nu. 1
Minæ per iudicem illatæ, ſunt iuſta cauſa appellandi. libro ij. fo. 43 nu. 6
Minæ præcedentes faciunt indicium ad torturam. de quæſtio. & tortu. fo. 250 nu. 7
Minor an poſsit vti priuilegio aduerſus alium minorem. libro ij. fo. nume. 6
Minor appellans ſi per lapſum temporis læſus ſit per iudicẽ appellationis reſtitui debet. lib. vij. fol. 190 nu. 7
Minor ceſſare debet minore negotium occupante. libro. j. folio 24 nume. 5
Minor contra minorem reſtitui poteſt. libro ij. fo. 49 ſube. nu. 6
Minor cõtumax poteſt cõdemnari. li. vij. fo. 46 nu. 5
Minor doli capax excommunicari poteſt. libr. ij. fo. 46 nu. 2
Minor & eccleſia ſi petant reſtitui, an debeant audiri. lib. iiij. fol. 81 numero 11
Minor læſum ſe aſſerens, læſionem probare debet. libro ij. folio 48 ſub nu. 5
Minor qualiter aduerſus delictum reſtitui poſsit. libro ij. fol. 48 numero 2
Minor qualiter probetur deceptus. li. ij. fo. 45 nu. 2
Minor quando dici poſsit defenſus. li. ij. fo. 46 nu. 1
Minor qui adiuit cum beneficio inuentarij an poſsit reſtitui. lib. ij. fo. 48 nu. 5
Minor qui ſe maiorem iurauit an poſsit reſtitui. libro ij. fol. 49 l. ſi cum minor.
Minor reſtituitur aduerſus dolum præſumptum in præteritum lib. ij. fo. 48 nu. 2
Minor reſtitutionem petens debet probare læſionem. lib. v. fol. 112 numero 5
Minor ſoluens debito à quo per ceſsionem fuit liberatus, non poterit repetere. lib. v. fo. 117 nu. 4
Minore reſtituto aduerſarius ipſe iure reſtituitur. libr. ij. fol. 47 numero 1
Minores quatuordecim annorum reputantur perfectæ ætatis. li. v. fo. 120 nu. 5
Minori poſt triduum ab aditione facto maiori durat beneficiũ. lib. ij. fo. 48 nu. 1
Minori qualiter aduerſus pignus ſuccurri poſsit. lib. ij. folio 47 numero 1
Minori quando currat præſcriptio. li. ij. fo. 49 nu. 7
Miſsio fieri poteſt in bonis infirmi quãtuncunque ſe excuſantis. lib. ij. fo. 51 nu. 9
Miſſus ex Carboniano edicto an poſsit agere contra debitores. lib. vj. fo. 132 nu. 1
Miſſus in actione perſonali non poteſt impetrare ſecundum decretum. lib. iij. fo. 61 nu. 8
Mittens alium ad aciem tenetur ad capti redemptionem. libro ix. fo 256 nu. 11
Mittens alium ad exercitium, pro eo tenetur ſi capiatur. lib. iiij. fo. 95 nu. 4
Mœreri quandoque & demœreri qui poteſt ex eodem facto. li. j. fo. 16 nu. 1
Modus de quo cogitabatur inſpici debet. libro vj. folio 139 numero 7
Modus & conditio quando pro impletis haberi debeant. lib. 6 fo. 139 nu. 1
Modus in quo differat à conditio. lib. vj. fo. 155 nu. 1
Modus probandi amiſsionem pignoris. libro iiij. folio 86 ſub numero 3
Modus quis in tormẽtis ſit ſeruandus. de quæſtio. & tortu. folio 250 nume. 1
Molendinum nouum non poteſt fieri in præiudicium antiqui. li. iij. fo. 70 nu. 12
Monachi & canonici conuerſi poſſunt in iudicio teſtificari. libr. iiij. fo. 83 nu. 12
Monachus arbiter eſſe nequit. li. ij. fo. 53 nu. 6
Monachus cum abbatis licentia ciuiliter agere poteſt. libro j. fo. 12 nu. 33
Monachus patri præmoriens hæreditatem in monaſteriũ transfert. lib. j. fo. 14 nu. 52
Monachus qñ & qualiter agere poſsit. li. j. fo. 11 nu. 31
Moneta per principem mutata qualiter debeant ſolui debita. li. viij. fo. 216 nu. 10
Monetam cudere qui poſsint. li. ix. fo. 241 nu. 1
Monitus de ſoluendo quod non debet quando poſsit ſe opponere. li. vij. fo. 188 nu. 1
Monopolia qñ ſint licita. li. iiij. fo. 100 nu. 4
Mora per lapſum diei dicitur cõmitti. li. 2. fo. 48 nu. 4
Mora qñ committi dicatur. li. ij. fo. 45 nu. 2
Mora quando & vſque ad quod tempus purgari poſsit. lib. viij. fo. 111 nu. 7
Mors ciuilis & naturalis eiuſdem ſuos effectus. libro j. folio 14 nume. 50
Mortuus quando quis præſumatur ex vulnere. libr. nono, fol. 137 nume. 1
Mulcta an & quando infamiam irroget. li. j. fo. 16 nu. 1
Mulcta ciuitaria contemplatione indicta ad opus ciuitatis eſt applicanda. lib. j. fo. 14 nu. 1
Mulcta ob paupertatem remiſſa an poſsit repeti, ſi is cui remiſſa fuit, efficiatur ſoluendo. li. j. fo. 16 nu. 10
Mulcta ob paupertatem remittitur. li. & fo. eo. nu. 9
Mulcta propter delicti iterationẽ iterari poteſt. li. & fo. eo. nu. 7
Mulier agere nõ poteſt abſq; viri authoritate li. vj. fo. 162 nu. 5
Mulier hæretica non gaudet priuilegio dotis. libro primo, fol. 16 nu. 1
Mulier in domo mariti debet alimentari. libro quinto, fol. 118 nume. 5
Mulier in quibus caſib⁹ accuſare poſsit. li. ix. fo. 117 nu. 9. & 10
Mulier, miles, ruſticus an poſsint puniri de violentia. li. viij. fol. 199 nu. 11
Mulier ob adulteriũ detruſa in monaſterium, an efficiatur monacha. li. ix. fo. 155 nu. 12
Mulier indiſtinctè omnibus præfertur creditoribus. li. viij. folio 206 nu. 8
Mulier pro parẽtibus procuratrix eſſe poteſt. libro ſecundo, fo. 41 nu. 52
Mulier quando ex fundo donato faciat fructus ſuos. libro v. fo. 113 nume. 1
Mulier quibus caſibus de fideiuſsione teneatur. li. iiij. fol. 87 numero 4
Mulier ſeducta p verba, an poſsit dici oppreſſa. li. ix. fo. 257 n. 2
Mulier ſe miſcens ſeruis proprijs, qualiter puniatur. lib. eo. folio 155 nu. 1
Mulier vera poſſeſsione non dicitur dotem poſsidere. lib. v. fol. 114 numero 2
Mulier volens capta an poſsit dici rapta. lib. ix. fol. 157 nu. 8
Mulieres quare inconſtantes. lib. j. fo. 11 ſub nume. 10
Mulieres ſunt viris ſagaciores. libro. j. fo. eo. nu. 11
Mulieribus prouidetur in multis caſibus. lib. j. fo. eo. nu. 10
Multiloquium eſt ſummopere cauendum. lib. j. fo. 10 nu. 4
Mutuans dominij quæſtionem referre nequit. libro iiij. folio 75 ſub nu. 4
Mutuans in ludo taxillorum non poteſt repetere. libr. iij. fol. 74 nume. 4
Mutuans quando hypothecam habeat, etiam ſi pactum non ſit. lib. viij. fo. 206 nu. 9
Mutuans tenetur probare verſum in vtilitatem eccleſiæ. libro j. fo. 7 numero 40
Mutuanti qui non fuit ſtipulatus non competit actio. li. iiij. fol. 75 nu. 8

De litera N.

NAti ex matrimonio clandeſtino non ſunt legitimi. lib. 5 folio 107 nume. 5
Naturalis quo caſu excludat ſubſtitutum. libr. ſexto, folio 140 ſub nume. 10
Negatiua quibus negetur caſibus. libro iiij. fo. 81 nu. 14
Negotij appellatione veniunt criminales cauſæ & ciuiles. libro primo. fo. 11 nu. 16
Negotium alterius quot modis geri poſsit. libro ij. folio 43 numero. 5
Nepos conceptus & natus poſt emancipationem patris non dicitur agnatus. lib. vj. fo. 132 nu. 5
Nepos pauper ab auo ali debet, ſi in eius ſit poteſtate. libro quinto, folio 115 nu. 1
Nepotes non patruis ſed ſibi inuicem conferunt. libro ſexto, folio 134 nu. 16

Niſi,hæc dictio,oratione negatiua præcedente cenſetur ponere.li.ij.fo.31 nu.2
Nomina propria in ſubſtitutionibus quid operentur, & quid appellatiua.libro 6.fo.140 nu.1
Nominans alium in iudicio an debeat dimitti.lib.iiij.fo.61 nu. 5
Nominare dominum ſuum quando quis debeat.libro iij fol.61 numero 2
Nomine debitoris obligato quæ competat obligatio.libr. viij. fol.104 nu.1
Notoria ſunt quæ in figura iudicij facta ſunt lib.ij.fo.49 nu.1
Notarius an poſsit conficere inſtrumenta extra territorium cõſtituentis.lib.viij fo.234 nu.7
Nouatio an poſsit fieri per ſtipulationem.lib.vij.fo.195 nu.1
Nouatio quando fieri dicatur.libr.viij.fo.215 nu.3
Nuncians nouum opus debet cauſam exprimere. libro viij. fol. 202 nu.4
Nuntius verba cõcipere debet in perſona domini.lib. iiij . folio 98 ſub nu.1
Nuptiæ quibus rationibus poſsint dici inceſtę.li. v.fo. 107 nu.3

De litera O.

OBlatio & conſignatio quid operentur . libro iiij . folio 91 numero 8
Oblatio facta ab vno an poſsit alium liberare.libro viij.fol. 215 numero 6
Oblatio quando liberet offerentem.lib.viij.fo.215 nu.5
Oblatio ſola curſum vſurarum futurarum impedit.libr. iiij.fol. 91 numero 3
Oblatio ſola quando ſufficiat ad transferendum interitus periculum.lib.iiij.fo.91 nu. 7
Oblatio ſola tempus interrumpit.lib.iiij.fo.91 ſub nu.8
Obligans eandem rem pluribus qualiter puniatur.libr.ix.folio 243 nu.1
Obligare ſe poteſt quis ad tenendos carceres perpetuos.li.iij.fo. 68 nu.2
Obligari quando quis poſsit ad animum alterius.libr.ij.fol. 43 numero 8
Obligatio an poſsit introduci per confeſsionem.lib.iiij.fol. 89 numero 5
Obligatio quando fiat, & non confuſio.li.ij.fo.43 nu.2
Obligatio quando valeat & præiudicet præſenti.lib.iiij.fol.88 numero 1
Obligatio rei principalis non tollitur per [illegible] fideiuſſoris.lib.viij.fo.214 nu.5
Obligatio vna per ſtipulationem in aliam transfundi poteſt . li. iiij.fo.75 nu.5
Obligationes faciendi quando tranſeant ad hæredes.li. viij.fol. 211 nu 8
Obſides dari & teneri poſſunt.lib.viij.fo. 205 nu.4
Occidens aliquem ad minas potentis an excuſetur.li.eo.fo. 198
Occidens infantem, an grauius peccet quàm occidẽs parentem. lib.ix.fo.238 nu.1
Occidens ſeipſum qualiter tractetur.lib.ix.fo.249 nu.2
Occultans hoſtem fugientem punitur.lib.1.fo.14 nu.50
Occupans eſt potioris conditionis cæteris paribus.lib.viij.folio 224 nu.9
Occupans rem alienam quando faciat ſuam.li.viij.fo.220 nu.4
Occupans rem alienam quando prædo dicatur.libr.vij.fol.173
Occupare propria authoritate an poſsit quis poſt latam ſententiam.lib.vij.fo.187 nu.5
Oeconomus eccleſiæ non debet eſſe propinquus ipſius epiſcopi.lib.j.fo.8 nu.43
Oeconomus eccleſiæ per quem conſtitui debeat.lib.j.fol.12 numero.30
Offerens ſe & ſua religioni an & quando ligetur. libro j.folio 6 numero 19
Officia diuerſa non poteſt quis ſimul tenere.lib.j.fo.25 nu.3
Officiales maiores poſſunt minorem terrorem incutere.li.ij. fol. 42 nu.1
Officiales qualiter ſuo facto alium obligare poſsint.libr.v.folio 104 nu.1
Officiales qui prohibeantur contrahere libro j. folio 26 numero 1
Officiales qui ſint perpetui, & qui temporarij . libro j . folio 26 numero 2
Officiali denuncianti an debeat fides adhiberi.libro ix.fol. 229 numero. 10
Officialis denuntians non tenetur ſe inſcribere.libro.eo.fo.229 numero 8
Officialis epiſcopi an ſit ordinarius.lib.iiij.fo.59 nu.4
Officium an cenſeatur perſonę annexum.lib.ij.fo.45 nu.2
Officium perditum vel dimiſſum reſumens nõ capit fructus intermedij temporis.lib.j.fo.25 nu.4
Officium prius dimiſſum poteſt quis reſumere.lib. & fo.eo.numero.1
Officiarius publicus præſumitur quęſiuiſſe de bonis adminiſtrationis.lib.v.fo.121 nu.5
Onus probandi cui maximè incumbat.lib.ix.fo.240 nu.5
Opera nulla ad hæredem hæredis tranſit.lib.vj.folio 129 numero 9
Opera quid ſit, & quot operarum ſpecies.lib.eo.fol.129 numero 5
Operæ domino per ſeruum promiſſæ,qua petantur actione.lib. & fo.eo.nu.3
Operę liberi hominis non poſſunt ad tempus perpetuum locari.lib.iij.fo.68 nu.1
Operæ quæ transferunt ad hæredes,& quæ non.lib.vj.fo.129 numero 6
Opinio communis in dubio tenenda eſt.lib.j.fo.19 nu.2
Opponens ſe executioni quando debeat audiri.lib.vij.folio 170
Opprobrium verũ alteri obijciens, an puniri debeat.li.ix.folio 243 nu.3
Ordinarius an in totũ pœnam remittere poſsit.lib.ij.fol.38 numero 2
Ordinarius bellum mouere non debet inſcio principe.li.j.fo.25 numero.4
Oridinarius non cognoſcet de nullitate ſententiæ,ſi nulla ſit ob turpitudinem.lib.vij.fo.180 nu.5
Ordinarius poteſt punire delegatum principis.lib.iij.fo.60 numero 5
Ordinarius ſententiam ſuam exequi poteſt,ſed non delegatus.libro vij.fol.187 numero.6
Ordinatus exiſtens aſtrictus certis rationibus non deponitur.libro primo.fo.11 nu.19
Ordo iuris ſeruari debet in denuntiatione & inquiſitione.lib.ix. fo.230 nume.16
Ordo neceſſarius in quibus debeas attendi.lib.vj.fo.137 nu.17

De litera P.

PAciſci licet in aliquibus in quibus non licet trãſigere.libro ij.fo.32 ſub nume.13
Pacta quæ in pignoribus ſint valida.lib.viij.fo.209 nu.1
Pactum compromiſſo appoſitum quod ab arbitrio appelletur, an ſit licitum.lib.ij.fol.32 nu.2
Pactum de dote lucranda an valeat in caſu diuortij.li.vj.fol.163
Pactum de lucranda dote quando locum habere poſsit.libro v. fo.108 nu.4
Pactum de non petendo interrumpit præſcriptionem.li.vij.fol. nu.9
Pactum de non ſuccedendo firmari poteſt iuramẽto.li.iij.fol.64 nu.16
Pactum factum venditori quòd poſsit retmere quoties volet,an locum habeat poſt triginta annos.libro vij.fo.188 nu.14
Pactum inter viuos de ſucceſsione futura poſt mortẽ,an valeat. lib.vj.fo.140 nu.10
Pactum inter viuos factum,an poſsit translationem dominij impedire.lib.iiij.fo.98 nu.3
Pactum liberationis ſemper generale remanet,etiam ſi certa ſpecies petatur lib.ij.fo.33 nu.23
Pactum merè factum in alterius fauorem remitti non poteſt.lib. iiij.folio 99 nu.1
Pactum quando veſtiatur iuramento.lib.vj.fo.129 nu.2
Pactum quòd filius deſcendens ex matrimonio pro certa ratiõe ſuccedat,an valeat.lib.ij.fo.30 nu.21
Pactum quòd ingreſſus religionem retinere poſsit bona ſua an valeat.lib.j.fo.6 nume.16
Pactum quòd liberi ex tali matrimonio orti habeant certã portionem,nõ poteſt remitti.lib.iiij.fo.99 nu.2
Pactũ ſuper iure futuro valet,ſed non repudiatio.libro ij.fol.28 numero.1
Pacto vnius alteri poteſt quæri.libro viij.folio 225 numero.2
Papa an poſsit conferre beneficium, cuius præſentatio pertinet ad laicum.lib.j.fo.22 nu.3
Papa an poſsit legitimare in gradibus diuina lege prohibitis.li. v.fo.106 nu.8
Papa an poſsit reges deponere.lib.j.fo.18 ſub nu.5
Papa conferens officium inhabili, an cenſeatur cum eo diſpenſare.lib.vj.fo.141 nu.2

Papa diſpenſare poteſt quòd ſacerdos matrimonium cõtrahat. lib.j.fo.10 ſub nu.14
Papa eſt dominus omnium rerum eccleſiaſticarum.lib.vij .folio 176 ſub nu.1
Papa mandante aliquem recipi in aliquo monaſterio,ipſum monaſterium habebit annum probationis.li.iij.ſo.64 nu.11
Papa omnibus chriſtianis ſuperior putatur.li.j.ſo.1 nume.10
Papa quando de temporali iuriſditione ſe poſsit intromittere. li.j.ſo.1 nu.12
Papa quibus caſibus reges ipſos deponere poſsit.lib.eo.ſo.1.numero 11
Papa quo caſu poſsit iudicare.li.j.ſo.18 ſub nu.5
Papa teſtari poſſe præſumitur.lib.& ſol.eo.ſub nu.4
Parricida qualiter puniatur.lib.ix.ſo.238 nu.1
Pars an debeat vocari, quũ pignus petitur authoritate præſidis. lib.viij.ſo.205 nu.2
Partus ancillæ furtiuæ non poteſt vſucapi.li.vj.ſo.137 nu.10
Partus ancillæ furtiuæ quando ſit furtiuus.lib.& ſo.eo.nu.9
Paruuli in fide parentorum ſunt baptizandi.li.viij.ſol.219 nu.2
Paſſus ſententiam ſed reſtitutus, an recuperet bona ſua alteri quæſita.li.ix ſo.249 nu.1
Pater an poſsit agere pro iniuria facta filio emancipato.li.ix.ſo. 241 nu.2
Pater an poſsit reuocare donationem filij.libro viij.ſol.226 numero 1
Pater an teneatur de mutuo facto filio ex iuſta cauſa. libro iiij.ſo. 87 nu.2
Pater an teneatur pro filio ſatiſdare.li.vj.ſo.165 nu.15
Pater effectus monachus non priuatur vſufructu quẽ habet in re filij.li.eo.ſo.164 nu.9
Pater & mater in bonis filij ſunt auis præferendi.libro eod.folio 161 nu.2
Pater expreſsè vel tacitè poteſt ratificare, ſi permiſit filium diu bona tenere.li.eo.ſo.130 nu.2
Pater filiam quandoque tenetur redotare. libro v.folio 112 numero 1
Pater filio committere poteſt actionis exercitium.lib.vj.ſo.165 numero 16
Pater filio ex cauſa aduentitia non quærit.libro.v.folio 111 numero 2
Pater filium emãcipare non cogitur.li.iij.ſo.63 nu.8
Pater matri præfertur in ſucceſsione filij.lib.vj.ſo.141 nu.16
Pater non cenſetur poſsidere bona filij aduentitia.libro eo.folio 164 nu.6
Pater non tenetur pro debito filij.lib.iiij.ſo.79 nu.1
Pater occupans rem filij non punitur de vi.li.viij.ſo.199 nu.12
Pater poteſt ius in filiam trãſmittere.li.vj.ſo.162 nu.4
Pater qualiter pro filio agat aut conueniatur.libro eod.ſol. 162 numero 2
Pater quando filiam dotare dicatur de ſuo vel de bonis filiæ.lib. v.ſo.19 nu.2
Pater quando filium agnoſcere cogatur.libro viij.folio 218 numero 2
Pater quando filium tanquam extraneum inſtituere poſsit.libr. vj.ſo.138 nu.5
Pater quando poſsit filio quærere.li.eo.ſo.144 nu.4
Pater quando pro filio teneatur de peculio.li.iiij.ſo.86 nu.1
Pater quando ſtipulando filio ei quærat.libro viij.ſolio 212 numero 3
Pater tenetur dotare filiam ſine ipſius conſenſu contrahentẽ. li. v.ſo.109 nu.3
Pater vendens nomine filiæ non poteſt ad rem agere.lib. iij. ſol. 66 nu.2
Patrem mortuum eſſe quis teneatur probare. libro vj.folio. 165 nume.13
Patria parentibus eſt præferenda.li.ij.ſo.37 nu.15 l.aduocati.
Patronus quando à liberto petere poſsit operas, & quãdo pretium operarum.li.vj.ſo.139 nu.4
Patronus reuocare poteſt donationem propter liberos naſcituros.lib.iij.ſo.64 nume.2
Pauperes ſunt in hoſpitalibus recipiendi & non diuites. libro.j. ſo.10 nu.1
Peccare in ſpiritum ſanctum præſumitur qui contra legem aliquid operatur.li.j.ſo.18 ſub nu.8
Peccatum graue committit,qui nocentibus parcit.libr.j. ſol.16 l.nulli.ſub nu.1
Peculium profectitium non datur creditoribus.libr.vj. ſol.196 numero 4
Pecunia pupilli non debet mutuò dari.li.v.ſo.11 nu.2
Pecunia vna ſolui poteſt pro alia.li.viij.ſo.215 nu.9
Pendere ſeu in pẽdenti eſſe nil debet.lib.ix.ſo.249 nu.4
Penſio alicui conceſſa donec beneficietur, quando ceſſare præſumatur.li.iiij.ſo.99 nu.3
Penſio an debeat remitti, ſi propter bellum non poſsit laborari. li.iiij.ſo.103 nu.4
Penſio non augmentetur ob diuitias mobilium.libro vij. folio 179 nu.2
Penſio quando augeatur vel minuatur.libro iiij.folio 103 nu.3
Percutiens plures clericos vno ictu, an ligetur pluribus ſentẽtijs. li.j.ſo.26 nu.8
Peregrinos recipere nemo cogitur.lib.vj.ſo.161 nu.2
Periculum vini venditi ad quem ſpectet.libro iiij.folio 97 numero 1
Periurus an dici poſsit qui iudicis iuſſu iuramentum non impleuit.li.ij.ſo.34 ſub nu.29
Permiſsio non plus operatur quàm non prohibitio.libro v.ſol. 108 nu.2
Permutatio fieri poteſt per diuiſionem.lib.iij.ſo.71 nu.3
Perſeuerantia in confeſsione quando ſit neceſſaria.de quæſtio.& tortu.ſo.150 nu.9
Perſona loquentis in ſermone generali non poteſt comprehendi.li.viij.ſo.217 nu.12
Perſona miſerabilis quæ dicatur.lib.j.ſo.14 nu.47
Perſonæ coniunctæ dici poſſunt vſque ad decimum gradum.li. vj.ſo.150 nu.6
Perſonæ coniunctæ ſine mandato poſſunt agere.libro ij.ſol. 40 numero 23
Pes dexter antecedere debet ſemper.de inſig.& ar.folio 256 numero 17
Petitio hæreditatis an poſsit intentari pro rebus conſtitutis ſub iudicibus diuerſis.lib.vij.ſo.179 nu.5
Petitorium & poſſeſſorium an poſsint ſimul intentari. libr.viij. ſo.197 nu.2
Pignus poteſt legari à creditore debitori.lib.vj.ſo.150 nu.7
Pignus quando pro debito chirographario retineri poſsit.libr. viij.ſo.208 nu.1
Pileati qui dicantur,& quare.lib.vij.ſo.168 nume.2
Plures an poſsint ſimul agere vel defendere.lib.v. folio 119 numero 2
Pœna aggrauari poteſt pro magnitudine criminis.li.ix.ſo.240 numero 5
Pœna an poſsit per iudicem reuocari,& an mulcta.li.eo.ſo.247 numero 3
Pœna conuentionalis loco intereſſe appoſita,nõ debet duplum excedere.li.vij.ſo.183 nu.3
Pœna extrahentis quæ ſit hodie.libr. j.l.Iudæi.folio 17 ſub numero 4
Pœna in dubio præſumitur loco intereſſe.lib.ij.ſol.32 ſub nu.9
Pœna malè alienãtis quæ ſit.li.j.ſo.7 nu.41
Pœna mitigatur ob iuſſum.lib.ix.ſo.239 nu.1
Pœna non committitur debitore gratis ſoluente id quod per tranſactionem peti non debuit.li.ij.ſo.34 nu.30
Pœna quando committatur in conuentione non ſeruata.li. viij. ſo.211 nu.4
Pœna quando committatur recurrãdo ad iudicem.libr.ij.ſol.53 numero 2
Pœna quando in fraudem vſurarum appoſita cenſeatur. lib.iiij. ſo.91 ſub nu.4
Pœna quando mutari debeat.li.ix.ſo.146 nu.2
Pœna quæ ſit ſecuritatem frangentis.lib.j.ſo.27 ſub nu.7
Pœna vni inflicta quando alium liberet.lib.ix.ſo.218 nu.3
Pœna vt committatur non ſufficit de facto fieri.libro iiij.ſol.99 numero 1
Pœnæ quæ poſsint quadruplum excedere.libr.vij.ſol.183 nu.2
Pœnæ quibus cauſis minui vel augeri poſsint.libro ij.ſol.38 numero 2
Pœnitentia admittitur in pignoribus.lib.ix.ſo.143 nu.2
Pœnitentia nullũ obtinet locum in liberationibus & innominatis contractibus.lib.ij.ſo.34 nu.27
Pœnitere quis poſsit re integra.lib.ij.ſo.41 nu.19
Pollicitatio nuda quando liget.li.viij.ſo.225 ſub nu.16
Populus an licitè ab imperio ſe exemerit, leges ſibi conſtituens. li.j.ſo.1 nu.5
Portio legitima non poteſt dari in æſtimatione,nec aſsignari in quantitate pecuniæ.lib.iij.ſo.64 nu.17
Poſſeſsio ciuilis abſque naturali poteſt acquiri.libr.vij.ſol.174 numero 11
Poſſeſsio continua,an & qualiter debeat probari.libr. vij.folio 175 nu.
Poſſeſsio non trãſfertur nudo voto lib.j.ſol.8 ſub nu.52

Poſſeſſio præbendæ qualiter quęratur. lib. vij. fo. 174 nu. 7
Poſſeſſio qua forma apprehendatur. lib. vj. fo. 147 nu. 3
Poſſeſſio qualiter acquiratur & perdatur. lib. vij. fo. 174 ſub numero 6
Poſſeſſio qualiter mihi per alium quæri poſsit. lib. vij. folio 173 numero 1
Poſſeſſio quādo per literas probetur. lib. vij. fo. 174 nu. 4
Poſſeſſio vacua quæ dicatur, & an eam occupans teneatur de vi. lib. viij. fo. 200 nu. 18
Poſſeſsionem perdēti per inundationem ſubuenitur per reſtitutionem in integrum. li. vij. fo. 179 nu. 1
Poſſeſsiones bonorum quę hodie ius tribuant: & quę nō. lib. vj. fo. 131 nu. 2
Poſſeſſor bonæ fidei aliquid ſoluēs quādo repetere poſsit. libro vj. fo. 128 nu. 19
Poſſeſſor cenſus vel annuæ præſtationis an poſsit poſſeſsionem armis retinere. lib. viij. fo. 198 nu. 3
Poſſeſſor malæ fidei non pręſcribit de iure canonico. libro iij. fo. 61 nu. 7
Poſſeſſor malę fidei omnes fructus reſtituere tenetur. libr. iij. fol. 61 nu. 12
Poſſeſſor malę fidei quando recuperet expenſas. lib. viij. fo. 120 numero 1
Poſſeſſor quo caſu efficiatur petitor. lib. viij. fo. 105 nu. 5
Poſſeſſorio agi poteſt pro reditu annuo. libr. ij. folio 30 ſub numero 14
Poſſeſſorio ſi agatur miſsio ſit in rem rei abſentis. libro iij. fol. 55 numero. 9
Poſsidens ciuiliter an teneatur rei vendicatione. libr. iij. folio 62 numero 3
Poſsidens clandeſtinè vel pręcariò an poſsit expelli. li. iij. fo. 198 numero 1
Poſsidens pro alio an poſsit ius in re proſcribere. lib. vij. fo. 177 ſub nu. 3
Poſsidere præſumitur tempore ſententię qui tempore litis poſsidebat. lib. iij. fo. 73 nu. 1
Poſsidere quando quis incipiat prohibendo. lib. iij. fol. 70 no. 8
Potens vt ipſe an poſsit vt alius, & cōtrà. lib. ij. fol. 45 nu. 1
Potentior poteſt quis dici multis modis. lib. ij. fol. 52 nu. 1
Potentior quis dici poſsit. li. ij. fo. 42 nu. 2 & li. iij. folio 94 numero 13
Præbenda vel penſio nō imputantur pro patrocinio. li. iij. fo. 63 numero 9
Prębendam ſuam conferri videns & non contradicens an pręiudicet ſibi. li. vij. fo. 207 nu. 1
Pręceptum iudicis an liget non ſubditos. li. viij. fo. 207 nu. 3
Pręceptum principis calore emiſſum temperari debet. lib. ix. fo. 247 nu. 5
Pręedia minorum quibus caſibus alienari poſsint. libro ij. fo. 125 numero 3
Pręedium minoris ſine decreto non poteſt in dotem dari. libr. ij. fol. 47 nu. 1
Pręfectus pręetorio de cauſis curialium principis cognoſcere poteſt. lib. vij. fo. 176 nu. 1
Prælati an teneantur de ſua inſtitutione docere. lib. ij. fol. 39 ſub numero 11
Pręlati non debent emendas imburſare. li. j. fo. 16 nu. 4
Prælati qualiter de bonis eccleſiæ poſsint diſponere. lib. j. fo. 13 numero 40
Pręlaturam refutare quando liceat. li. j. fo. 12 nu. 19
Prælatus an poſsit agere abſq; capituli conſenſu. lib. ij. fo. 39 numero 10
Prælatus an poſsit ſeruum manumittere. lib. j. fo. 7 nu. 34
Pręlatus inſtitutionem & poſſeſsionem tantum docere tenetur. lib. v. folio 120 nu. 2
Prælatus promittens pœnā an liget eccleſiā. lib. j. fo. 5 ſub nu. 12
Prælatus tutor eccleſiæ an puniri debeat de violentia. li. viij. fol. 199 nu. 23
Prælegata non cadunt in ſubſtitutione vulgari. libr. vj. fol. 153 numero 8
Præſcribens ſeruitutem contra vaſallum non præſcribit contra dominum. lib. iij. fo. 70 nu. 9
Præſcriptio à quo tempore incipiat currere in præſtationibus annuis. lib. vij. fo. 178 nu. 10
Præſcriptio an currat impedito agere. lib. vj. fo. 162 no. 2
Præſcriptio an currat non ceſſanti agere. lib. iij. fo. 63 nu. 2
Præſcriptio an interrumpatur per miſsionem executoriā. li. vij. fol. 177 nu. 7
Præſcriptio contra ciuitatem qualis, & an requirat titulum. li. j. fo. 8 nu. 33
Præſcriptio in quibus & quo tempore contra fiſcum habeat locum. lib. vij. fo. 175 nu. 4
Præſcriptio in quibus non proſit caſibus. libro vij. folio 177 numero 10
Præſcriptio non interrumpitur per dationem fideiuſſoris. libro vij. fo. 178 nu. 16
Præſcriptio nulla incipit contra pupillum. libro vij. folio 177 numero 8
Præſcriptio quantum tempus de iure feudorum requirat. libro vij. fo. 176 numero 2
Præſcriptio quæ currere poſsit aduerſus minores. libro vij. folio 143 nu. 10
Præſcriptio varijs interrumpitur modis. lib. vij. fol. 178 ſub nume. 16
Præſcriptiones quadriennio minores an currant aduerſus eccleſiam. libro j. fo. 9 nu. 38
Preſens reputatur qui in eadem prouincia moratur. lib. iiij. folio 83 ſub nu. 10
Præſtari, verbum hoc factum aliquod ſonare videtur. lib. vij. folio 184 nu. 14
Præſtatio annua præſcribi poteſt. lib. ij. fo. 30 nu. 15
Præſtationis annuæ & merè perſonalis idem iudicium. lib. iij. folio 55 nu. 10
Præſtationi quando & qualiter præſcribi poſsit. lib. vij. fo. 178 ſub nu. 19
Præſumptio eſt contra potentem leuantem collectas à ſubiectis lib. iij. fol. 70 nu. 7
Præſumptio eſt contra potentem ſeruitium petentem. libr. ij. folio 30 nu. 14
Præſumptio habetur iuſtè aduerſus fugientem. libr. j. fol. 25 numero 2
Præſumptio quibus coniecturis tollatur. lib. ix. fo. 238 nu. 2
Præteritio filij quibus verbis debeat fieri. lib. vj. fo. 143 nu. 4
Pragmatica dicitur facta de procerum conſi. lib. iij. fo. 60 nu. 9
Presbyter non tenetur conferre id quod pater ei aſsignauit in titulum. libro vj. fo. 133 nu. 6
Pretium maius quod dici poſsit. lib. iiij. fo. 95 nu. 3
Pretium petens an pręiudicet ſibi in vendicatione. lib. iij. folio 66 nu. 1
Pretium rei vendendę taxari poteſt in victualibus. lib. j. fo. 17 numero 3
Princeps an ſit omnium rerum proprietarius. lib. vij. fo. 176 numero 3
Princeps dignitatem indigno conferens ſuper infamia diſpenſare pręſumitur. lib. v. fo. 104 nu. 9
Princeps habēs aliquod ius in reipſum quod habet, cenſetur ſolum dare: non autem ius tertij. libro vij. folio 176 nu. 2
Princeps multis modis tacitè diſpenſare poteſt. libro primo, folio 24 nu. 2
Princeps multos ſecum peritos habere debet. li. vj. folio 137 numero 10
Princeps non niſi ob neceſsitatem poteſt collectas indicere. libro iiij. fo. 100 numero 1
Princeps pactum ſuum tenere debet. lib. j. fo. 18 ſub nu. 3
Princeps qualiter clementia decoratus eſſe debet. libro primo. folio 3 nu. 16
Princeps ſine cauſa contra legem diſpenſare poteſt. libro j. folio 18 nu. 4
Princeps ſolus collectas indicere poteſt. li. iiij. fo. 100 nu. 3
Princeps ſolus committere poteſt clam appellatione remota. li. vij. fo. 181 nu. 10
Princeps ſolus dignitates conſtituere poteſt. lib. j. fo. 24 nu. 1
Princeps ſolus leges condere poteſt. lib. j. fo. 19 nu. 11
Princeps ſolus monetam cudere poteſt. lib. ix. fo. 241 nu. 4
Princeps ſtatuere nequit aut paciſci quod nulla currat præſcriptio. libro j. fol. 9 nu. 36
Princeps ſubiectorum curæ debet inuigilare. lib. j. fo. 29 nu. 2
Priuilegium alicui conceſſum an ad fideiuſſores ſit trahendum. libro j. fo. 22 nu. 1
Priuilegium alicui indultum quid operetur. libro iij. fol. 64 numero 22
Priuilegij collator quādo illud reuocare poſsit. li. j. l. quod Cornelia. fo. 17 nu. 2
Priuilegium concedi intelligitur ſecundum perſonæ conditionem. lib. iij. fo. 64 nu. 14
Priuilegium eccleſiæ conceſſum quādo perdatur per rectoris factum. li. j. fo. 21 nu. 5
Priuilegiū inferioris trāsfertur in ſuperiorem. li. ix. fo. 245 nu. 2
Priuilegium non derogat conuentioni. li. iij. fo. 64 nu. 23
Priuilegiū perſonā non excedit regulariter. lib. vij. fo. 287 nu. 2

Priuil

Priuilegiū principi conceſſum ad eius ſubditos extenditur.lib.ij.folio 37 nume.14
Priuilegium quando tranſeat ad hæredes.libro iiij.folio 81 ſub numero 5
Priuilegium quod tollat iudicibus ſportulas.li.vij.fo.156 nu.2
Priuilegium ſcholarium non meretur,qui negligenter ſtudere conuincitur.lib.j.fo.3 nu.10
Probare quis debeat in cauſa appellationis.li.vij.fol.191 nu.12
Probari ſemper poſſunt quæ veniunt officio iudicis.libro iij.fo.58 nu.3
Probatio an admittatur contra acta.lib.vij.fo.191 nu.19
Procedens coram eo à quo non eſt auſus appellare an videatur renunciare.li.vij.fo.195 nu.2
Proceſſus criminalis qualiter fiat contra abſentem.libr.ix.folio 129 nu.7
Proceſſus à procuratore admiſſo eſt validus.libr.ij.folio 39 numero 14
Proceſſus factus contra extractum ab eccleſia an valeat.libr.j.l.Iudæi.fo.17 nu.5
Procurator,actor & ſyndicus inter ſe differunt.lib.v.fo.123 numero 3
Procurator ad cauſam conſtitutus non poteſt audire ſententiā.li.ij.fo.31 nu.5
Procurator agēs domino ſciente & non contradicente nō eget mandato.li.ij.fo.42 nu.37
Procurator an admittatur ad accuſandū.li.ix.fo.234 nu.7
Procurator an poſſit acquirere ſine ceſſione.lib.iiij.fol.98 nu.2
Procurator an teneatur appellare.li.ij.fo.41 ſub nu.29
Procurator an teneatur appellationē proſequi.li.ij.fo.eo.nu.eo
Procurator Cæſaris nihil a parte debet recipere.lib.iij.fo.62 numero 2
Procurator cauere volens pro die qua comparet,an ſit audiendus.li.ij.fo.39 nu.8
Procurator conſtitutus ad agendum an poſſit excuſare.li.ij.fol.41 nu.33
Procurator conſtitutus ad vendendum ſi fidem habeat,idem erit ac ſi dominus habuiſſet.libro iiij.fo.97 nu.2
Procurator falſus ſi depoſitū receperit,cui competet actio furti,& condictio furtiua.li.vj.fo.128 nu.13
Procurator in cauſa criminali poteſt dari.lib.ij.fo.39 nu.13
Procurator in criminalibus admittitur cauſas abſentię dicturus.lib.ix.fol.228 nu.2
Procurator non datur in cauſa criminali.li.ij.fo.41 nu.18
Procurator poſt litis conteſtationem datus an poſſit alium ſubſtituere.lib.ij.fo.41 nu.33
Procurator prorogare nequit.li.j.fo.15 nu.9
Procurator quando condemnetur,& quando dominus.lib.vij.fo.182 nu.1
Procurator quando obliget conſtituentem ſe de mutuo ſibi facto.li.iiij.fo.86 nu.2
Procurator quando reſtitutionem petere poſſit.libro ij.fol.50 numero 1
Procurator quis admitti debeat & quis nō.libro.ij.folio 42 numero 40
Procurator quo caſu citari poſſit.li.viij.fo.299 nu.8
Procurator huiuſmodi mādatarius de cuius mādato dubitatur an poſſit exigere cum cautione.li.ij.fo.39 nu.5
Procuratorem qui ſemel admiſit non poteſt amplius eum dicere non procuratorem lib.viij.fo.212 nu.9
Procuratorem rei in cauſa appellationis citare an ſufficiat.lib.ij.fol.41 nu.31
Procuratorem falſum quis probare poſſit.libro.ij.fo.41 nu.35
Produci quando poſſit aliquid de nouo in cauſa appellationis.lib.vij.fo.193 nu.3
Productio vna infra vnam dilationem dicitur.libr.iiij.folio.81 numero 12
Profectitia omnia dicuntur profecta ab eo de cuius hæreditate agitur.lib.vj.fo.134 nu.14
Profectitium eſſe non præſumitur quod per patrem filio profe & ſuis donatur.li.vj.fo.134 nu.13
Profeſſionem recipere quis poſſit.li.j.fo.6 nu.18
Profeſſus quando quis præſumatur.lib.j.fo.eo.nu.17
Prohibiti legere vel doctorari an hoc poſſint cum licētia Papæ lib.ix.fol.236 nu.4
Prohibitio alienationis quādo valeat.li.vj.fo.132 nu.3
Prohibitio alienationis rei hæredis an teneat.lib.vj.fol.eo.nu.4
Prohibitus alienare an poſſit donare.lib.vj.fo.eo.nu.5
Promiſſio dotis incertę tenet.lib.v.fo.109 nu.1
Promiſſio facta domino per ſeruum manumiſſum quando valeat.lib.vj.fo.129 nu.2
Promiſſio facta alicui ob homicidium faciendum an valeat.lib.viij.fo.212 nu.3
Promiſſio poſſibilis adiecta pœna an ſit valida.lib.viij.fol.218 numero 5
Promiſſio vel remiſſio facta quando valeat.lib.ij.fo.33 nu.17
Promiſſum cum temporis præfixione an debeatur in principio vel in fine.li.vj.fo.160 nu.1
Promittens aliquem ſiſtere ſub pœna,quando teneatur.lib.viij.fo.214 nu.5
Promittens non vendere niſi alicui an poſſit cogi ad vendendū.lib.ij.fo.31 nu.3
Promittens ſoluere vbicunque inuenietur vbi conueniri poſſit.lib.iij.fo.60 nu.1
Pronūtiatio facta ab arbitro de aliquo iure an valeat,ſi reſeruet ſibi illius iuris fines taxandos.lib.vj.fo.140 nu.11
Pronuntiatio quando fieri debeat ſuper incidente.lib.iij.fol.58 numero 1
Proprietas concedi dicitur re ipſa ad vſum conceſſa.li.v.fol.112 numero 7
Prorogatio an valere poſſit vt arbitrium.li.j.fo.15 nu.5
Prorogatio quibus concurrentibus valere poſſit.li.j.fol.15 nu.3
Prorogatio quid ſit,& quot modis fiat prorogatio.lib.j fol.13 numero 4
Proſequens nullitatem ſententiæ poteſt ſi ſuccumbat à ſentētia appellare.lib.iij.fo.63 nu.3
Proteſtatio an tollat effectum præſcriptionis vel poſſeſſionis.li.vij.fo.177 nu.6
Prouincia quid ſit,& quid pręſidatus.libro vij.fo.175 nu.6
Prouiſio ſuperioris in dubio cenſetur facta ſecundum gradus.li.vj.fol.131 nu.5
Prouocatus ſententiam emēdari petere poteſt.li.vij.fo.192 numero 30
Proximior an poſſit retrahere rem datam in ſolutum.li.viij.fo.117 nu.5
Proximiores in teſtamento ſibi aſcribentes an ſint puniendi.li.ix.fo.242 nu.1
Puniri quando poſſit quis de vi alterius.lib.viij.fo.199 nu.17
Punitus pœna ſtatuti poteſt puniri pœna legis ſi exceſſerit.li.ix.fo.239 nu.2
Pupillaris quibus fiat verbis,& quæ in ea ſint neceſſaria.libr.vj.fol.141 nu.6
Pupillaris ſubſtitutio an valeat hodie teſtamento patris rupto.lib.vj.fo.143 nu.7
Pupillaris ſubſtitutionis effectus quis ſit.li.vj.fo.141 nu.7
Pupillaris ſubſtitutio validatur per exiſtentiam ſui.libr.vj.fol.241 nu.5
Pupillo quare detur priuilegium.li.iiij.fo.88 nu.5
Pupillus an poſſit accuſare,& an pubes.lib.ix.fo.227 nu.4
Pupillus exhæredari non poteſt.libr.vj.fo.130 nu.9
Pupillus non tenetur de delicto tutoris.lib.viij.fo.199 nu.9
Pupillus quando obligari poſſit.li.viij.fo.212 nu.2
Pupillus quādo in iudicio agere poſſit.lib.iij.fo.58 nu.2
Pupillus tutore carens nec naturaliter nec ciuiliter obligari poteſt.lib.viij fo.212 nu.2
Pupillus tutorem cum iuramento remittens an poſſit reſtitui.li.ij.fo.47 nu.2

De litera Q.

QVadriennium alicui datum ad probandum læſionem quādo currere incipiat.li.ij.fo.51 nu.3
Quęſita per virum an cenſeantur quęſi vxori.li.v.fo.110 nu.4
Quęſtio an poſſit repeti abſque nouo indicio.de quęſtio.& tortu.fol.251 nu.15
Quęſtio dominij quando & à quibus poſſit referri.li.iiij.fo.103 numero 12
Quæſtio quando debeat fieri,& quando poſſit iterari.li.ix.fol.245 nu.1
Quæſtionis effectus quis ſit & qualis.de quęſti.& tor.folio 250 numero 8
Quęſtio quibus pręſentibus fieri debeat.de quæſtio.& tort.fol.252 nu.25
Quęſtio ſeu tortura quibus ex cauſis hominibus infligat̄.de quęſt.& tort.fo.250 nu.3
Quarta qualiter à filio retineri poſſit.li.iij.fo.71 nu.4
Quittatio facta ſub conditione,ſi me hęredē inſtituas,an valeat.lib.ij.fo.33 nu.25
Quittatio parentum de ſucceſſione cuiuſquam non nocet liberis.li.iij.fo.64 nu.11
Quòd actio criminalis durat 20.an.& ciuilis 30 li.ij fo.36 nu.3
Quoad,dictio hæc,conditionalis eſt,& pro tu modo capi poteſt alimentorum fauore.li.vj.fol.249.nu.1

De litera R.

Raptores virginum & homicidæ an gaudeant immunitate. lib. j. l. Iudæi. fo. 17 nu. 1
Ratificans factũ quòd puniri debeat. li. j. ſo. 14 nu. 49
Ratificatio quando in iudicialibus locum non habeat. li. iiij. fol. 87 nu. 5
Ratihabitio in delictis differt ab ea quæ fit in contractibus. li. ix. ſo. 229 nu. 5
Ratihabitio quãdo æquiparetur mãdato. li. ix. fo. 229 nu. 4
Ratihabitio quando poſsit retrotrahi. lib. iiij. fo. 87 nu. 2
Ratio lucri quando ſit habenda. li. vij. ſo. 183 ſub nu. 4
Ratum habere poſſum in mei præiudicium id quod meo nomine eſt geſtum. li. vij. ſo. 172 nu. 2
Recipiens minus quàm ſibi debeatur an ſibi præiudicet. l. iiij. fo. 91 nu. 2
Recipiens rem deterioratam an præſumatur renuntiare deteriorationi. li. iij. fo. 73 nu. 3
Reconuentio an locum habeat in cauſis in quibus proceditur ſummariè & de plano. li. vij. ſo. 182 nu. 8
Reconuentio quando fieri poſsit, & quo foro. li. vij. fol. 182 numero. 5
Recõuentio vſque ad quod tempus fieri poſsit. li. vij. fo. eo. nu. 9
Recuperans poſſeſsionem an deſinat vſucapere. libro ix. fo. 237 numero 14
Recurſus quando ad arbitrium boni viri ſit habendus. li. iiij. fol. 94 nu. 4
Recuſans iudicem an debeat cauſam recuſationis proponere. li. iij. fo. 56 nu. 21
Recuſans iuramentum an habeatur pro confeſſo. libro ij. fol. 54 numero 5
Recuſationis cauſæ certis verſibus ſunt hic cõprehenſæ. li. iij. fo. 57 nu. 23
Reditus & penſio in quibus differant. lib. v. fo. 110 nu. 8
Reditus inter mobilia reputantur. lib. eo. ſo. 109 nu. 6
Redhibitoria actio datur pro rei vitio. lib. iiij. fo. 100 nu. 2
Redhibitoria actione quando agi poſsit. lib. iiij. ſo. 99 nu. 4
Relationi quando debeat ſtari. lib. vij. fo. 189 nu. 1
Relationis quis ſit effectus. li. vij. fo. 189 nu. 2
Religio plus obligat quàm paterna charitas. lib. v. folio. 118 numero 4
Religio vnde dicatur. li. j fo. 3 ſub nu. 18
Religioſi nullo pacto poſſunt eſſe aduocati. libro vj. fol. 137 numero 16
Religioſi ſuccedere poſſunt, quorum nomine eccleſia hæreditatem recipit. lib. j. ſo. 14 nu. 49
Religioſus non poteſt eſſe procurator. lib. ij. ſo. 41 nu. 16
Remiſsio mercedis quando fieri poſsit. lib. iiij. fo. 101 nu. 1
Remiſsio quando fieri debeat ad locum delicti. li. iij. fol. 60 nu. 2
Remiſsio quando fieri poſsit in delictis, & quando in contractibus. li. ix. ſo. 234 nu. 5
Remiſsio realis in contractibus non fienda. libro iij. folio. 60 numero 5
Remiſsio vel augmentum quando fieri poſsit. libro iiij. fol. 101 numero 7
Remotio appellationis quid operetur de iure canoni. libro vij. fol. 182 nu. 10
Remotus ab officio quando illud recuperare poſsit. libr. j. fol. 25 numero 2
Remotus abſque adiectione temporis an cenſatur perpetuò remotus. li. ij. ſo. 35 nu. 1
Renuntians iuri ſuo debet eſſe certus de eo. li. ij. ſo. 50 nu. 18
Renuntians teſtibus vel inſtrumentis quando admittatur. li. iij. fol. 55 nu. 5
Renũtiare an poſsit quis bonorũ ceſsioni. li. vij. ſo. 196 nu. 5
Renuntiare iuri ſuo quãdo quis poſsit. lib. ij. fo. 50 nu. 17
Renuntiare liti quando quis poſsit. li. ij. ſo. 28 nu. 1
Renuntiare non poteſt quis iuri alimentorum. lib. v. ſol. 115 ſub numero 5
Renuntiare præſumitur exceptioni odioſæ qui pignus offert. li. viij. ſo. 217 nu. 9
Repetitio indebiti ſoluti quibus caſibus impediatur. lib. iiij. fol. 76 numero.
Replicatio eſt eiuſdem vitæ cuius eſt exceptio. libro viij. ſo. 212 numero 2
Repudians hæreditatem maternam an habeat annum ad deliberandum. li. vj. ſo. 145 nu. 6
Repudiare an poſsit quis vnam hæreditatem & aliam acceptare. lib. vj. fol. 144 nu. 8
Repudiatio inutilis quo ad quid valeat li. vj. fo. 146 nu. 4
Repudiatio valida eſt in iudicio facta. li. ij. ſo. 28 ſub nu. 2
Repulſus eo quòd reus aliàs ſit abſolutus nõ incidit in Turpillianum. li. ix. ſo. 231 nu. 25
Res aliena conſecrata nunquã redditur. li. j. ſo. 13 nu. 41
Res aliena in dotẽ data quo titulo vſucapi poſsit. li. vij. fol. 172 numero 1
Res eadem ſi diuerſis in diuerſis codicillis legata ſit, partes ſibi concurſum facient. li. vj. ſo. 148 nu. 1
Res eccleſiæ quæ & quando in emphyteuſim perpetuam dari poſsint. li. 1. ſo. 8 nu. 44
Res hæredis vel legatarij poteſt vendicari. libr. vj. ſolio 154 numero 6
Res hæreditariæ non præſcribuntur hæreditate non adita. libr. vj. ſo. 144 nu. 5
Res hypothecata alienata cõſenſu creditoris an reincidat in hypothecam. li. viij. ſo. 208 nu. 7
Res minoris an poſsit in commiſſum cadere. libro v. ſol. 119 numero 5
Res oblata quando ſit ſequeſtranda. li. iiij. fo. 97 nu. 4
Res pupilli quando poſsit alienari. li. ij. ſo. 47 nu. 2
Res quando efficiantur hoſtium eas capientium. lib. viij. fo. 220 numero 1
Res ſubiectis reſtitutioni quibus caſibus poſsint alienari. li. vj. ſo. 153 nu. 21
Res vel actio quando litigioſa dicatur. li. viij. fo. 200 nu. 2
Reſcripta ad beneficia non extenduntur ad ea quæ ſunt de nouo creata. li. iij. fo. 70 nu. 14
Reſcripta ad cauſas quæ valeant. li. j. ſo. 22 ſub nu. 1
Reſcripta ad cauſas dicuntur perpetua. li. j. ſo. 23 nu. 2
Reſcripta contra ius ſunt inualida. li. j. fo. 21 nu. 6
Reſcripta ſimplicis iuſtitiæ qua ſint perpetuitate perpetua. lib. j. ſo. 23 nu. 5
Reſcriptum ad nuptias quando ſit validum. lib. v. ſolio 118 numero 1
Reſcriptum ad omnem agendi modum extendi poteſt. li. j. ſol. 23 nu. 2
Reſcriptum apoſtolicum an vitietur per falſam latinitatem. lib. vj. ſo. 136 nu. 4
Reſcriptum continens diuerſa capitula in quibus valeat, & in quibus non. li. 1. ſo. 23 nu. 5
Reſcriptum facit ius in negotio de quo ſcribitur. li. j. ſol. 18 nu. 2
Reſcriptum præſumitur falſum quo quis dicit ſe nolle uti. libro vj. fo. 140 numero 6
Reſcriptum quibus defectibus poſsit dici falſum. libro vj. ſolio 141 nu. 9
Reſcriptum ſurrepticium de ſe iuriſdictionem dare põt, niſi opponatur. li. j. l. non idcirco. fo. 22 nu. 1
Reſpondere debet quis de facto ſuo ſecundum veritatem. libro ij. ſo. 54 nu. 5
Reſpublica læſa reſtituitur. libro ſecundo, fo. 52 nu. 2
Reſpublica propriè Romanorum dicitur. li. 5 ſo. 205 nu. 4
Reſtituere quando teneatur quis quod in ludo lucratus eſt. libr. iij. ſo. 74 nu. 5
Reſtituere ſibiipſi nemo poteſt. libro vj. folio 157 nu. 8
Reſtitutio an poſsit eodem libello peti, & res vendicari. libro ij. ſo. 51 nu. 7
Reſtitutio fit ad totam cauſam vbi cauſa noua prætenditur. lib. ij. ſo. 49 l. ſi poſt ſententiam.
Reſtitutio in integrum an ſit neceſſaria cõtra eum qui obtinuit per falſum inſtrumentum. lib. ij. ſol. 36 nu. 1
Reſtitutio in integrum cum alia actione concurrit contra diuerſos. libr. ij. ſo. 46 nume. 1
Reſtitutio quando detur aduerſus vſucapionem. li. 2 ſol. 51 numero 6
Reſuſcitatus recuperat vxorem & bona. libro ix. ſolio 249 numero 2
Reuocans alienationem an debeat reſtituere pretium. li. 7 ſolio 197 nu. 2
Reuocans procuratorem quando teneatur ad expenſas partis. lib. ij. fo. 53 numero 2
Reus abſens quando à iudice debeat expectari. li. iij. ſo. 55 nu. 6
Reus an ſit admittendus ad probandum bonam famam. libr. iij. ſo. 230 nu. 17
Reus crimen proponens in modum exceptionis an ſit audiẽdus. lib. ix. ſo. 227 nu. 5
Reus non debet ſtrictè ligari, ſed cautè detineri. li. ix. fol. 232 numero. 1
Reus præfertur actori ſimilem probationem habenti. lib. iiij. fo. 82 nu. 7
Reus principalis an debeant ſubijci torturæ. de quæſtio. & tortur. ſo. 252 numero 26

Reus

Reus quando admittatur ad probandum contrarietatem.libr. iiij.fo.89 nu.2
Reus qñ ſit exhibendus & tranſmittendus.lib.ix.fo.132 nu.1
Reus quid agere debeat actore abſente.lib.iiij.fo.55 nu.7
Reus ſemiplenè probans exceptionem condemnatur actore ſuã intentionem plenè probante.li.iiij.fo.74 nu.5
Reus ſi abſens fuerit qualiter contra eum ſit procedẽdum.lib.iiij. fo.51 nu.8
Reus volens agere an teneatur cauere de iudicato ſoluendo.li.ij. fo.40.nu.17
Romanorum mos in transferendis hominibus de prouincia in prouinciam.li.vij.fo.168 nu.1

De littera S.

SAcramenta quæ iterari poſſint,& quæ non.lib.j.fo.16 numero 6
Sæui qui poſſint dici.li.ix.fo.146 nu.3
Salarium qñ ſit aduocatis ſoluendũ.lib.iiij.fo.76 nu.1
Saluagardia expirat per concedentis mortem.libro quarto,fol. 93 nu.8
Satiſdatio de lite proſequenda nõ datur de conſuetudine.li.j.fo. 11 nu.17
Scholares iudicem quem maluerint ſibi eligere poſſunt. libr.iiij. fo.79 nu.2
Scholaris coram quo iudice poſſit cõuenire aliũ ſibi obnoxiũ. li.j.fo.3 nu.23
Scholaris ipſo iure non cadit à cauſa,ſed per ſentẽtiam.li.iiij.fol. 79 nu.3
Scholaris vagabundus non gaudet priuilegio ſcholarium.li.j. fo.14 nu.46
Scientia legalis ethicæ ſupponitur. libr. quinto, folio 108 numero 1
Scientia nobiles efficit ſcientes.li.ij.fo.55 nu.6
Scientia non præſumitur niſi probetur.libro octauo,folio 204 nume.2
Scientia patris quando noceat filio.li.vij.fo.150 nu.5
Scientia qua intentione ſit vnicuique comparanda.li.j.folio 10 nume.9
Scientia quilibet à Deo eſt.libro ix.fo.238 nu.5
Scientiæ quæ ſint præeligendæ.li.ix.fo.238 nu.1
Scriptura authentica an requiratur in appellatiõe.li.vij.fol.191 nume.18
Scriptura fidem facit contra ſcribentem lib.iiij.fo.89 nu.1
Scriptura omnino eſt de legis eſſentia.libro primo,folio 19 numero 11
Scriptura per teſtes probari poteſt.li.vij.fo.181 nu.4
Scriptura priuata qñ faciat fidẽ.li.viij.fo.205 nu.6
Scriptura quando & in quibus ſit neceſſaria.libro primo,fo.19 nu.3
Scripturæ contrariæ vel diuerſæ qualiter probent.li.iiij.fol.84 nume.2
Secundum,hæc dictio,nullam conditionẽ importat.lib.vj.fo. 140 nu.11
Securitas quando & qualiter frangi dicatur.li.j.folio 17 numero 8
Securitas alicui conceſſa quanto tempore duret. libr.j. folio 17 nume.7
Securitatem ſi quis impetrauit,eandẽ alijs ſeruare debet. libr.j. fo.27 nu.6
Seges ſemper an agris alienis putatur vberior.libro vij.fo.177 nu.1
Seneſchallus non poteſt ſeruientes ſuis ſpoliare officijs.lib.j.fo. 14 nu.1
Sententia abſolutionis lata in vna non obeſt in alia.libro.iij.fo. 72 nu.1
Sententia an debeat continere certam quantitatem.libr.vij.fol. 181 nu.1
Sententia an falſo reuelato ſit retractanda. libro ſecundo.folio 36 nu.2
Sententia an in alijs valeat,ſi in vno erratum ſit.libr.vij.fo.186 nume.2
Sententia an poſſit ferri ſub conditione,& an ſub modo.li. vij. fo.181 nu.3
Sententia an ſit annullanda ſi conſtet de pecunia data.li.vij fol. 185 nu.1
Sententia arbitratoris an poſſit emologari.li.ij.fo.53 nu.5
Sententia arbitri qñ ſit emologanda.li.ij.fo.53 nu.4
Sententia contra vnum lata alij nocere poteſt quo ad præſumptionem.li.vij.fo.187 nu.2.
Sententia delegati iniqua eſt ipſo iure nulla.libro ſecundo, fo. 34.nu.2
Sententia diffinitiua de conſenſu iudicis & partium annullari poteſt.lib.vij.fo.186 nu.
Sententia diffinitiua per quæ poſſit reuocari libr. vij. folio 185 nume.2
Sententia excõmunicationis lata ex falſa cauſa eſt valida.lib.ij. fo.36 nu.9 in fi.
Sententia excommunicationis lata in dominum ob contumaciam procuratoris an teneat li.ij.fo.40 nu.16
Sentẽtia ferri debet per verba abſoluo,vel cõdemno.lib.vij.fo. 181 nu.2
Sententia incerta ſuper acceſſorio lata an ſit valida.libro vij. fo. 181 nu.1
Sententia in interdicto vti poſſidetis quomodo ſit ferenda.libr. viij.fol.101 nu.7
Sententia iniuſta ſemper eſt reuocanda.li.v.fo.114 nu.1
Sententia interlocutoria indiſtinctè reuocari poteſt.lib.vij. fol. 185 nu.2
Sententia iudicis ſecularis non facit committi ius patronatus.li. ix.fo.248 nu.9
Sententia iuſtè lata an valeat interueniente pecunia.lib.vij. fol. 194 nu.8
Sententia lata ab vno iudice alio coniudice abſente an valeat.li. viij.fo.194 nu.6
Sententia lata contra conſuetudinem an valeat.libr.vij.fo.193 nu.1
Sententia lata contra debitorem an præiudicet creditori.li. vij. 203 nu.2
Sententia lata contra matrem an noceat partui.libr. ix.fol.139 nu.1
Sententia lata ex falſa cauſa an ſit nulla.lib.ij.fo.36 nu.6
Sententia lata ex falſa cauſa eſt retractanda. libro vij. folio 166 nume.2
Sententia lata in poſſeſſorio non obſtat in proprietate.li.vj.fol. 149 nu.5
Sententia ob pretium vel gratiam lata quando ſit nulla.lib.vij. fo.194 nu.7
Sententia per corruptelam lata eſt ipſo iure nulla.libr.ij. fol.35 nume.1
Sententia per errorem calculi lata,quando ſit nulla.lib.ij.fo.34 nume.2
Sententia per falſos teſtes lata eſt reuocanda.libro ſecundo, fol. 36 nu.6
Sententia per iudicem in ſcriptis ferri debet nec ipſe committere poteſt.li.vij.fo.181 nu.4
Sententia prima nulla non põt per iudicem appellationis cõfirmari.lib.vj.fo.193 nu.1
Sententia prima quando reſcindatur per ſecundam,aut contra. lib.vij.fo.193 nu.1
Sententia qualiter executioni debeat mandari.lib.vij.folio 187 nume.5
Sententia qñ & in quibus corrigi vel mutari poſſit.libr.vij.fol. 183 nu.1
Sententia quãdo teneat abſque peremptorio. libr. vij.fol. 180 nume.1
Sententia quibus caſibus ad alios extẽdatur.li.vij.fo.187 nu.1
Sententia quibus caſibus ſine ſcriptis ferri poſſit.lib.vij. fo. 181 nu.5
Sententia reſcripti qñ ius facere dicatur.li.j.fo.18 nu.3
Sententia ſi lata ſit ſuper poſſeſſorio & petitorio an appellari poſſit in vno tantũ.lib.8.fo.197 nu.1
Sententia ſi reuocetur,an neceſſariò pars aduerſa vocetur.li.vij. fo.186 nu.4
Sententia vſq; ad quod tẽpus reuocari poſſit.li.vij.fo.eo. nu.5
Sepulchrũ propriũ an poſſit quis habere.lib.iij.fo. 73 nu.2
Sepultura eccleſiaſtica qui ſint priuandi.li.ix.fo.139 nu.3
Sequeſter an videatur poſſidere.li.iiij.fo.76 nu.1
Sequeſtratio fieri poteſt quando opus pium deſeritur ad quod res deſtinata erat.li.iiij.fo.76 nu.1
Sequeſtratio quæ ſit ob ſuſpicionẽ,euitatur per fideiuſſoris dationem.li.& fo.eo.nu.3
Sequeſtratio rei quibus caſibus debeat fieri. libro & fol. eod. nume.1
Serui cõtra dominũ præſcribere poſſunt quadraginta annis nõ ſeruiendo.li.vij.fo.177 nu.11
Serui quando à matre & qñ à filio hærede debeant manumitti. li.vij.fo.167 nu.4
Seruus à quo tempore poſſideri incipiat.libro tertio,folio 69 nume.8
Seruitus non probatur ex operis præſtitis.libro quarto,fol.81 nume.13

Seruitus

Seruitus præſumitur ex frequentia ſeruitij. li. iij. fol. 69 nu. 4
Seruitus quanto tempore quæratur. lib. & fo. 10. nu. 1
Seruitutes quo tempore acquirantur. li. ij. fo. 5 nu. 16
Seruus aliquando torqueri poteſt contra dominum. libr. vj. fo. 126 nu. 7
Seruus peculio tenus poteſt dominum obligare, ſed non poteſt res transferre. lib. eo. fo. 117 nu. 1
Seruus priuati fugitiuus qualiter puniatur, & qualiter ſeruus fiſci. lib. vj. fo. 126 nu. 5
Seruus pubes in bello captus efficitur occupantis. libr. viij. fol. 210 nu. 2
Seruus quando hæres inſtitui poſsit. lib. vj. fo. 118 nu. 4
Seruus quo ad Deum nõ differt à libero. li. j. fo. 18 nu. 11
Seruus ſi promotus fuerit ad ordines, an valeat promotio. lib. j. fo. 13 nu. 41
Sigillo maiori magis creditur quã minori. lib. iiij. fo. 98 nu. 2
Signa artificij quæ ſint. de inſig. & ar. fo. 255 nu. 6
Signa ſignificãtia aliquid præexiſtens qualiter portẽtur in vexillis. de inſig. & ar. fo. eo nu. 105
Sindicum in cauſa vniuerſitatis citari an ſufficiat. libr. v. fo. 113 nume. 4
Sindicus quibus præſentibus creari debeat. libro v. folio 125 nume. 8
Sindicus vel actor vniuerſitatis per quos inſtitui poſsit. lib. ij. fo. 40 nu. 19
Societas præſumitur ex diuturna cohabitatione. libro tertio, fo. 73 nu. 2
Socius ſi committat crimen ob quod diripienda ſit domus cõis: poteſt conſocius pretium dando totam domum retinere. lib. vij. fo. 162 nu. 1
Solennitas an præſumatur ſeruata in actu facto. lib. viij. fol. 211 nume. 1
Solennitas an ſit neceſſaria in matrimonio contrahẽdo. li. v. fol. 100 nu. 5
Solennitas authenticæ, habeat, quando feuanda ſit. lib. j. folio 7 nume. 25
Solennitas interueniſſe præſumitur ſi decretum in venditione interpoſitum inueniaſ. li. viij. fo. 211 nu. 2
Solennitas quæ requiratur in recipiẽda tutela. libro quinto, fol. 119 nu. 9
Solennitas quæ reſeruetur qñ res eccleſiaſtica in emphyteuſim datur. li. j. fo. 8 nu. 45
Soluens ſemel alimenta pro triennio non liberatur, ſi teneatur ſingulis annis ſoluere. li. vj. fo. 152 nu. 8
Soluens falſo procuratori an poſsit repetere. li. iiij. fo. 90 nu. 26
Solui quando poſsit aliud pro alio. li. iiij. fo. 91 nu. 10. & li. viij. fol. 214 nu. 7
Solutio facta creditori ex pluribus cauſis in quam cauſam imputetur. li. viij. fo. 115 nu. 1
Solutio quãdo requirit ceſsionem actionis. libr. viij. folio 214 nume. 6
Solutio vnius anni an ſit agnitio pro futuris. libro vj. folio 152 nu. 1
Solutum ex cauſa iudicati non repetitur per condictionem indebiti. lib. iiij. fo. 76 nu. 2
Solutum indebitè quando repeti poſsit. li. j. fo. 21 nu. 9
Sors quo caſu ſit licita. lib. vj. fo. 155 nu. 7
Spes ſola lucri facit vſurarium. li. iiij. fo. 91 nu. 6
Spolians eum qui ſe ſpoliauit an priuetur beneficio legis. li. viij. fo. 199 nu. 16
Spoliatio prima an abſumatur per ſecundam. libro ix. fol. 236 nume. 12
Spoliatus primò an poſsit excipere de ſpoliatione ſua cõtra ſecundò ſpoliatum agentem. lib. ix. fo. 237 nu. 13
Sponſa non eſt in viri poteſtate, niſi poſt nuptias. lib. vj. fol. 163 nu. 4
Sponſalibus an poſsit renunciari. li. v. fo. 104 nu. 1
Sportulæ an & qñ ſint ſoluendæ. li. iij. fo. 58 nu. 4
Statuens vel ſuperior an ligetur ſuo ſtatuto. lib. j. fo. 2 nu. 16
Status per tranſactionem mutari poteſt. li. ij. fo. 54 nu. 34
Statuta & cõſuetudines non ſubditos ligare nequeunt. lib. j. fol. 2 nume. 15
Statutũ vel contractum prædeceſſoris qñ poſsit quis impugnare ſtatuto ſtante, &c. li. vj. fo. 145 nu. 14
Sterilitas quando dicatur ſufficiens, vt penſio remittatur. libr. iiij. fo. 103 nume. 8
Stipulans an poſsit agere eo caſu quo contractus nullus eſt ipſo iure. li. viij. fo. 218 nu. 12
Stipulari an poſsit filio naſcituro. lib. v. fo. 112 nu. 2
Stipulatio annua ſemper tranſmittitur. li. vj. fol. 150 nu. 8
Stipulatus ſibi & hæredibus intelligitur liberis ſtipulatus. libro eo. fo. 119 nu. 8
Subditi iudicibus & prælatis errantibus reſiſtere poſſunt. li. vij. fo. 191 nume. 21
Subditus per dominum grauatus, ab ipſius domini iuriſditione eſt eximendus. lib. j. fo. 14 nu. 2
Subhaſtatio vt fiat quæ neceſſaria requirat. lib. iiij. fo. 96 nu. 6
Subhaſtationes fieri procurans an poſsit repetere expenſas. libr. viij. fo. 207 nu. 5
Subiecti iudicem iuuare debent in capiendis malefactoribus. li. ix. fo. 144 nume. 8
Subiecti ratione iuriſdicionis, an poſsint eſſe teſtes pro domino. lib. iij. fo. 82 nu. 4
Subſtitutio breuiloqua quandò locum habeat, & quando compendioſa. lib. vj. fo. 135 nume. 5
Subſtitutio facta hoc modo, ſubſtituo vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, qualiter valeat. libro eodem, fol. 142 numero 14
Subſtitutio quibus verbis fieri poſsit. li. eo. fo. 140 ſub numero 2
Subſtitutio vulgaris quando expirare dicatur. li. eo. fo 141 nu. 4
Subſtitutiones ſub breuiloqua contentæ, an ſint tacitæ vel expreſſæ. li. eo. fol. 141 nu. 11
Subſtitutionum quinque ſunt ſpecies lib. eo. fo. 140 nu. 2
Suburbani cenſentur eſſe de vrbe. li. v. fo. 115 nume. 1
Succeſſor an teneatur ſtare locationi prædeceſſoris. libro iiij. folio 102 nu. 9
Succeſſor in beneficio eccleſiaſtico qualiter vſucapiat. libr. vj. folio. 172 nume. 5
Succeſſor neſciens rem eſſe emphiteuticam, an poſsit in commiſſum cadere. li. iiij. fo. 104 nu. 6
Succeſſor prælatus conueniri poteſt per literas contra prædeceſſorem impetratas. lib. j. fo. 21 nu. 1
Succeſſor vniuerſalis in perſonalibus diſtinguitur à ſingulari. li. vij. fol. 174 nu. 12
Sueceſſores qui & quandq conferre debeant. lib. vj. folio 131 nu. 5
Succeſſorium edictum, an habeat locum de gradu in gradum in primo capite. li. eo. fo. 131 nu. 1
Succeſſorium edictum locum habet in querela inofficioſi teſtamenti. lib. eodem. folio 132 nume. 2
Succumbens in actione mandati, poteſt actionem furti vel condictionem furtiuam intentare. lib. eo. folio 127 nu. 3
Succumbens in ciuili, an teneatur actione iniuriarum. li. ix. folio 144 numero 10
Sui emancipatis & etiam extraneis conferre tenentur. libro vj. folio 133 nu. 7
Sui qui poſsint dici. lib. ix. fo. 246 nu. 5
Sumptus voluntarios faciens in re communi non poteſt repetere. lib. viij. fo. 202 nume. 2
Superior inferiorem ſua iuriſditione priuare non poteſt. libro j. fo. 24 ſub nu. 2
Supplicare non licet Papæ, niſi prius ordinario requiſito. lib. eodem. fo. 25 l. licet. nu. vnico.
Supplicatio cui fieri poſsit. lib. & fol. eo. nume. 5
Supplicatio quando locum habere poſsit. lib. & fo. eo. nu. 4
Suſpitio quę ſufficiat ad inquirendum de crimine. libro ix. folio 211 numero 13
Suſpitio quomodo probetur. lib. vij. fo. 174 nu. 8
Suus ignorans hæreditatem non aditam, tranſmittere poteſt. li. vj. fol. 160 nume. 1
Suus recuſationem agnoſcere poteſt. lib. eo. fo. 146 nu. 1

De litera T.

TAbellio an ſit computandus pro vno teſte. libro vj. folio 135 nume. 9
Tabellio conficiens falſum inſtrumẽtum, qua ſit afficiendus pœna. li. eo. fo. 126 nume. 4
Tabellio ſi negetur eſſe is qui inſtrumentum confecit, an debeat ſe tabellionem probare. li. vij. fol. 167 nu. 2
Tabellio ſine ſolennitate conficiens inſtrumentum falſum, qualiter puniatur. lib. ix. fo. 241 nu. 3
Tabellioni ſoli non creditur. li. eo. fo. 241 nu. 10
Tacita pupillaris quos excludat. li. vj. fo. 140 ſub nume. 11
Tacita vulgaris an excludat matrem in expreſſa pupillari intellectam. lib. & fo. eo. nu. 13
Temporis curſum quando probare ſufficiat. lib. ij. fo. 29 nu. 11
Tempus ad agẽdum ſi ſit elapſum, adhuc agi poteſt. niſi per ſententiam ſilentium imponatur. lib. vij. fo. 169 nu. 2
Tempus an currat in vita prælati ſedentis. libro ij. folio 52 numero 3
Tempus datum ad proſequendum currit à tempore nominationis. lib. v. fo. 123 nu. 1

Tempus longum quod dicatur.lib.iiij.fo.66 nu.3

Tempus moræ quod inſpici debeat aduerſus moroſum.lib. eo. fo.67 nu.3

Tempus non eſt cauſa finis,ſed voluntas teſtantis.lib.vj.fo.130 nume.10

Tempus quantum datum ſit condemnatis ad ſoluendum.li.vij. fo.187 nume.4

Tempus ſex menſium vel anni non currit ignoranti.lib.iiij.fol. 100 nu.1

Terra eccleſiæ non ſubeſt imperio,quòd à deo in maiori, quàm ipſum imperium poteſtate proceſſerit.lib.lib.j.fo.1.nu.3

Teſtamento inciſo quis ad ſucceſsionem venire poſsit defuncti. lib.vj.fo.138 nu.12

Teſtamentum an annulletur,in quo cauſa omittitur.lib.vj.fol. 151 nu.1

Teſtamentum an rumpatur natiuitate poſthumi.lib.eo. fo.131 nu.1.l.poſthumo.

Teſtamentum an ſit ipſo iure nullum in quo non inſeritur cauſa præteritionis.li.eo.fo.143 nume.8

Teſtamentum damnati an valeat,& an captiui.libr.ix.fo. 146 nume.3

Teſtamentum in quo inſtituitur filius ſub conditione poteſtatiua facili,& caſu difficili,an valeat.lib.vj.fo.139 nu.8

Teſtamentum non probatur per inſtrumentum.libr.vj.fol.134 nume.10

Teſtamentum nuncupatiuum quando dicatur,& quãdo in ſcriptis.lib.eo.fo.135 nu.8

Teſtamentum primum ſolenne,non tollitur per ſecundum minus ſolenne.li.eo.fo.137 nu.18

Teſtamentum prius factum,an rumpatur per religionis ingreſſum.li.j.fo.6 nu.28

Teſtamentum qualiter mortuo teſtatore debeat publicari. libr. vj.fo.136 nu.8

Teſtamentum quando valeat abſq; legitimo teſtium numero. lib.eo.fo.137 nu.10

Teſtamentum quando valeat, & quot teſtibus probetur. li.eo. fo.136 nu.1

Teſtamentum quando valeat,ſi teſtator filium prætereat.li. eo. fo.143 nu.1

Teſtamentum reconualeſcit poſthumo præterito in vita patris decedente.li.& fo.eo.nu.2

Teſtamentum ſecundum quando reuocet primum.li.eo.fo.137 nume.14

Teſtari non põt de rebus alienis.lib.j.fo.6 nu.27

Teſtari qualiter cognoſcatur quis in ſcriptis,aut nũcupatiuè.li. vj.fo.137 nu.12

Teſtator an & quando poſsit quartam prohibere.lib.vj.fo.157 nume.5

Teſtator extraneum inſtituens agnatis excluſis an peccet.li.iiij. fo.63 nu.7

Teſtator qñ confeſsionem propriam reuocare poſsit.lib.iiij.fol. 89 nume.7

Teſtator quando hæredem ore proprio nominare teneatur. lib. vj.fo.138 nu.20

Teſtator ſi teſtamentum incidat,quis ei ſuccedat.libro vj.fo.eo. nume.22

Teſtator vtrum debeat attendere cõſuetudinem, ſi de rebus alibi ſitis teſtetur:loci videlicet in quo moratur, an loci in quo res ſitæ ſunt.libr.j.fo.19 nu.1

Teſtatori aſſerenti qñ debeat ſtari.lib.iiij.fo.80 nu.2

Teſtes cognoſcere debent contrahentes.lib.vj.fo.145 nu.12

Teſtes coram iudice in cauſa ciuili coguntur venire.libr.iiij.fol. 83 nume.19

Teſtes debent videre teſtatorem.li.vj.fo.136 nu.6

Teſtes eſſe qui nequeant propter lucrum vel ius in lite.li.iiij.fol. 81 nume.8

Teſtes & inſtrumenta an poſsint de nouo produci.lib.iiij.fo.81 nume.10

Teſtes qua forma iurare debeant.lib.iiij.fo.81 nu.6

Teſtes qualiter de intereſſe debeant deponere.libr.vij.folio 185 nume.10

Teſtes quot poſsint inſtrumentum reprobare.libr.iiij.folio 84 nume.4

Teſtes quot requirantur in conficiendis teſtamentis.libr j.fol.4 nume.1

Teſtes quot requirantur in contractu in ſcriptis celebrato.li.iiij. fol.76 nume.9

Teſtes quot requirantur quando ad pias cauſas relinquitur.lib. vj.fol.136 nu.7

Teſtes teſtamenti an debeant eſſe rogati.lib.vj.fo.137 nu.13

Teſtes titubantes per quem poſsint iudicem puniri.libro iiij.fo. 141 nume.14

Teſtes tres quando notorium faciant.lib.ix.fol.135 nu.14

Teſtes tribus caſibus rogati eſſe debent.lib.iiij.fo.83 nu.18

Teſtibus qui inſtrumentum videtũt,vel legi audierunt plus creditur quã exemplo.lib.iiij.fo.84 nu.1

Teſtimonium de auditu quo caſu admitti poſsit.lib.vj. fol.138 nu.19

Teſtimonium teſtis qui tempore receptionis non potuit reprobari,eſt validum.lib.vj.fo.156 nu.2

Teſtis an teneatur ſuper obiectionibus reſpondere.lib.iiij.fo.83 nume.18

Teſtis deponere poteſt vltra contenta in articulis libelli.libr.iiij. fo.38 nu.2

Teſtis falſus an teneatur ad emendationem damni.lib.iiij.fo.83 nume.15

Teſtis falſus qua plectatur pœna.li.iiij.fo.eo.nu.15

Teſtis qñ torqueri poſsit.lib.ix.fo.146 nu.2

Teſtis ſupprimens veritatem an poſsit dici falſus. libr.j. fol.10 nume.6

Teſtis vnus ſemiplenam facit probationem. libro ix.folio 238 nume.1

Titulos principis apponens rei ſuæ cenſetur velle donare. libr. ij.fo.42 nu.1

Titulum allegans quando illum probare debeat.libro iij.fo. 66 nume.5

Titulum quo quis poſsidet,quando dicere teneatur.lib.iiij. fol. 66 nu.4

Titulus an ſit neceſſarius in ſeruitutibus.lib.iij.fo.70 nu.6

Titulus ſeu nomen voluminis.lib.j.fo.1 nu.2

Tollere an poſsit quis authoritate propria poſitum in re ſua. li. viij.fo.197 nu.1

Torqueri quis prior debeat ſi plures torquẽdi ſint.fol.150 nu.1 de quæſtio.& tortu.

Tortura an dicatur ſi reo alimenta negẽtur.de quæſt.& tor. fo. 152 nu.23

Tortus dicens ſe nihil cõfeſſurũ:an ſit à tormentis relaxandus. de quæſt.& tortu.fo.251 nu.16

Tortus in quo loco debeat ſuam cõfeſsionẽ ratificare. de quæſt. & tor.fo.151 nu.24

Tortus in quibus caſibus de alijs interrogari poſsit.de quæſtio. & tortu.fo.151 nu.13

Tortus ſine indicijs non præiudicat ſibi, ſi confeſſus fuerit. de quæſtio.& tortu.fo.250 nu.21

Tranſactio an ſit licita in criminalibus.li.ij.fo.32 nu.10

Tranſactio facta cum vno ex tutoribus quando cæteris proſit. lib.ij.fol.31 nu.1

Tranſactio facta ex falſis inſtrumentis quo poſsit iure reuocari. li.ij.fo.34 nu.31

Tranſactio facta ſuper computo erroneo an valeat.libro ij.fol. 35 nume.3

Tranſactio facta ſuper debito notorio qñ reſcindi poſsit.lib. ij. fo.32 nu.16

Trãſactio facta ſuper lite mota decretum requirit.lib.v.fol.124 nume.1

Tranſactio facta ſuper poſſeſſorio impedit agi ſuper petitorio. lib.viij.fo.198 nume.4

Tranſactio fieri poteſt in cauſa monachatus. libro ij.fol.34 numero 34

Tranſactio generalis qualiter impleri vel remitti poſsit.libr. ij. fo.33 nume.21

Tranſactio permiſſa eſt in cauſa decimarum.lib. ij. fol.34 nu.35

Tranſactio quando peti poſsit executioni mandari.lib. vij.fol. 191 nu.13

Tranſactio quæ poſsit extendi.li.ij.fo.33 nu.22

Tranſigens accuſare poteſt.li.ij.fo.31 nu.11

Tranſigens ſuper actione tutelæ tranſigere dicitur ſuper dolo commiſſo in adminiſtratione.li.ij.fo.31 nu.4

Tranſigere non licet cum iudice.li.ij.fo.32 nu.14

Tranſigi an poſsit in criminibus extraordinarijs. libro ij. folio 32 nume.13

Tranſitus vel ſuſpenſio ſi ſiat, an tranſiens vel ſuſpendens teneatur ad expenſas.lib.iiij.fo.67 nu. 6

Translatio dominij an impediatur per prohibitionem alienationis.libro iiij.fo. 77 nume.2

Trebellianica in vna re detrahi poteſt.lib.vj.fo.157 nu.1

Tributa ordinaria ob paupertatẽ remittuntur. libro j. folio 26 nume.10

Tutor alius quando dari poſsit tutorem habenti.libr.v.fol.128 nume.1

Tutor an poſsit inueſtire.lib.v.fol.119 nu.7
Tutor datiuus an tollatur moriente teſtamentario.lib.v.fo.116 nume.1
Tutor inducens volentem donare pupillo ad donandum ſibi an debeat puniri.lib.v.fo.111 nu.3
Tutor in loco domicilij datus omnia adminiſtrare poteſt.lib.v. fo.116 nu.2
Tutor legitimus proximus tenetur pupillo damna emendare. lib.v.fo.117 nu.5
Tutor non poteſt teſtis eſſe in cauſa pupilli.libro quarto, fo. 83 nume.10
Tutor non tenetur de culpa leui.li.v.fo.121 nu.1
Tutor prouocare poteſt ſi expediat pupillo.lib.eo.fo.115.nu.4 l.inter omnes.
Tutor pupillam ſuam corrumpens grauiter punitur.lib. v.fol. 235 nu.1
Tutor qn̄ remoueatur vt alius detur.lib.v.fo.118 nu.2
Tutor remotus quando efficiatur infamis.libro eod. folio 120 nume.3
Tutor tutela durante iudicari poteſt conueniri, & quare.li.eod. fo.119 nu.1
Tutor vnus qn̄ teneatur pro alio.lib.eo.fo.111 nu.1
Tutores à quibus creari poſsint.lib.eo.fo.116 nu.1
Tutores de rebus pupillorum non poſſunt donare,ſed bene poſſunt acquirere.lib.eo.fo.118 nu.4
Tutores qui ſatiſdare teneantur.li.eo.fo.120 nu.1

De litera V.

VAgabundi in quo poſsint loco conueniri. libr.iij.fol. 60 nume.1
Valorem rei ſuæ qoilibet præſumitur ſcire.lib.iiij. fo.95 nu.2
Variatio non admittitur in beneficialibus.lib.viij.fo.223 nu.2
Vaſallus an teneatur dominum iuuare contra proximos.li.v. fo.113 nu.3
Vaſallus diues dominum pauperem alere debet.libr.v. fol.115 nume.3
Vaſallus domino tenetur qui feudum dedit ad antidora.li.iiij. fo.86 nume.2
Vaſallus dominum captiuum redimere tenetur. libro primo, fo.13 nume.44
Vaſallus in feudo tranſigere poteſt.lib.ij.fo.32 nu.7
Vaſallus per ſubſtitutum ſeruire poteſt.li.j.fo.10 nu.15
Vaſallus pro domino an poſsit teſtis eſſe in iudicio.libr.iiij.fo. 82 nu.3
Vaſallus religionem ingreſſus an retineat feudum.libr.j.fo.24 nume.6
Vaſallus reſignans feudum domino,vt eum licitè poſsit offendere,eſt periurus.li.ix.fo.235 nu.15
Vbertas qn̄ dicatur.li.iiij.fo.102 nu.8
Vectigal non ſoluitur de rebus eccleſiaſticis. libro iiij.fol.100 numero 2
Vendens hæreditatem an teneatur de euictione rerum ſingularium.lib.viij.fo.216 nu.1
Vendere rem ſuam nemo cogitur.li.j.fo.17 nu.4
Vendicans hæreditatem ex codicillis,quā actionē poſsit intentare.li.vj.fo.179 nu.5
Vendicans quando teneatur pretium reſtituere emptori malæ fidei.li.vij.fo 177 nu.2
Vendicare res ſua pecunia emptas quando quis poſsit. libro iij. fo.67 nu.4
Venditio ex minori pretio retractatur qn̄ res fiſci venditur.lib. iiij.fo.96 nu.4
Venditio facta per maritum valet ante reatum.lib.v. folio 114 nume.3
Venditio imaginaria per quem probari debeat. libr.viij. folio 208 nu.3
Venditio inofficioſa non poteſt reuocari.li.iij.fo.65 nu.3
Venditio in quibus præſumatur.li.iiij.fo.85 nu.2
Venditio nō dicitur ſi vnus dicat,vellem vendere pro tanto,& alius dicat vellē retinere.lib.iiij.fo.94 nu.3
Venditor an præciſè compelli poſsit rem tradere.libro iiij.fol. 97 nu.3
Venditor quo caſu ex empto teneatur.li.iiij.fo.eo.nu.5
Veniens contra factum proprium an ſit repellendus. libro vij. fo.169 nu.2
Verba enuntiatiua qn̄ diſpoſitionem operētur.li.vj.fol.136 numero 5
Verba in libello poſita ſecundū naturam propriā ſunt intelligēda.lib.vij.fo.187 nu.2
Verba legis offendere licet,ſi de mente ipſius conſtet.libr.j.fol. 18 nu.6
Verba legis licitè offendi poſſunt ſi mentem ſequaris.li.iij.fo. 55 nu.4
Verba quę dici poſſunt æquiuoca.li.vj.fo.142 nu.15
Verba ſunt attendēda vbi mens non eſt certa.li.vj.fo.253 numero 9
Verberans clericum eſt ſacrilegus & excommunicatus.li.10 numero 10
Verſum in vtilitatem eccleſiæ qualiter quid probetur.libr.j.fo. 7.nu.99
Vexilla tubarū qualiter fieri debeant.de inſig. & ar.fo.255 numero 13
Via inteſtari ad ſe trahit aliam viam.lib.iij.fo.62 nu.1
Vicarius epiſco.decretum interponere nequit, officialis autem ſic. lib.j.fo.15.nu.1
Vicarij perpetui ſine patrono agere nequeunt. libro j. folio 8 numero.51
Vinum fugiendum,quòd in eo ſit luxuria.lib.ix.fol.234 nu.11
Vinum quod eſt domi an legetur ipſa domo legata.libro.vj.folio.150 nu.1
Violentia armorum ſolum decet principem.libr.j.fo.15 nu.3
Violentia probatur iuramento tam de rebus,quàm de damno. lib.vij.fo.185.nu.19
Violentia quando ſufficienter probetur.li.2.fo.44 nu.1
Vir & vxor dicuntur domeſtici.li.iiij.fol.82 ſub nu.2
Vir ſoluens ex cauſa voluntaria non liberatur.lib.v.fo.114 numero 1
Vis non fit verbo niſi factum interueniat.lib.ij.fo. 44 nume.11
Vitia in poſſeſsionibus plurima.li.vij.fo.174 ſub nu.11
Vitium quādo poſsit purgári in poſſeſsione quærenda.lib.vij. fol.171 nu.4
Vitricus an in dubio videatur priuignis donare li.ij.fol.44 numero 9
Vocati & iuuantes quam actionem habeant pro recuperandis damnis.lib.ix.fo.236 nu.10
Vocatus perſonaliter in propria perſona comparere debet.libr. ij.fo.41 numero.9.l.in pecuniarijs.
Voces populi quando debeant audiri.lib.ix.fo.247 nu.2
Voluntas domini quando requiratur in diſpoſitiōe rei emphyteuticæ.lib.iiij.fo.104 nu.8
Voluntas teſtantis qualiter interpretari poſsit.lib.vj.fo.151 numero 6
Voti & religionis teſte Gregorio meritum maximum.lib.j.folio 1 nu.19
Votum ob cauſam emiſſum an obliget cauſa non ſequuta.lib. iiij.folio 77 nu.3
Vſucapere quis poſsit,& quando.lib.v.fo.121 nu.2
Vſucapiendi cauſa quare non quæratur ignoranti.lib.vij.folio 173 nu.2
Vſucapio ad quid inuenta.lib.vj.folio 176 ſub nu.1
Vſucapio cœpta an impediatur per furtum ſequens.libr.vij.folio 173 no.3
Vſucapio completa non vitiatur per malam fidem ſuperuenientem. libr.vij.fo.173 nu.2
Vſucapio etiam in mobilibus locum habere poteſt.li.vij.fo.175 nume.1
Vſucapio propter malam fidem ceſſare præſumitur. libro vij.folio 172 nu.1
Vſucapio quando & in quibus locum habeat.lib.viij.fo.203 numero 1
Vſucapio rei mobilis eccleſiæ requirit titulum & bonam fidem. libr.j.fol.9 nu.57
Vſufructuarius religionem ingreſſus retinet vſumfructum.lib. j.fo.6 nu.25
Vſura committitur mente ſola.lib.iiij.folio 90 nu.5
Vſura cum barbaris eſt licita.libro iiij.fo.101 nu.2
Vſura non dicitur ſi quis mutuet pecuniam vt à collecta pacto liberetur.lib.iiij.fo.91 nu.4
Vſura præſumitur ſi quis ſub pœna ſingulis annis vel menſibus polliceatur.lib.& fo.ibidem,nu.5
Vſuræ etiam iuratæ non debentur hodie.lib.eo.folio 92 num.1
Vſuræ ſunt in fine anni ſoluendæ.libro vij.fo.170 numero.23
Vſuræ vel fructus legatorum à quo tempore debeantur.lib.vj. fo.156 nu.1
Vſusfructus an extinguatur rei mutatione, puta patre domum in ſolo filij ædificante.lib.vj.fo.164 nu.7
Vſusfructus præſcribi poteſt.lib.7 folio 175 nu.8
Vſusfructus quando per filium quæratur patri.libro vj.fol.135 nume.10

Vſusfr

Vſusfructum quibus caſibus non quæratur patri. libro eod. fol. 164 nu. 9
Vtile quã vitietur per inutile. li. viij. fo. 214 nu. 8
Vtilis & directa in quibus differant. li. iiij. fo. 78 nu. 3
Vtilitas publica priuatæ vtilitati præferenda. libro vj. fol. 159 nume. 6
Vxor dare non poteſt in præiudicium mariti. libr. viij. fol. 113 nu. 5. l. conſtante.
Vxor de conſuetudine medietatẽ habet in acquiſitis per virũ. lib. v. fo. 108 nume. 1
Vxor in dubio præſumitur eius qui ea vtitur. libro eodem, fol. 106 nume. 3
Vxor militis gaudet priuilegijs marito conceſsis. libro ij. fol. 31 nume. 1
Vxor non dicitur affinis, ſed principium affinitatis. lib. vj. fol. 138 nu. 6. & fo. 161 nu. 1 l. ſcire debuiſti.
Vxor poteſt maritum hæredem inſtituere. libr. quinto, fo. 108 nume. 1
Vxor poteſt ordinari domina & vſufructuaria. libr. v. fo. 109 nume. 1
Vxor præponitur ſocio libertatis imperialis. libr. vj. folio 132 nume. 1
Vxor remanet in patris poteſtate, & ei acquirit. lib. eod. fol. 163 nume. 1

Finit Tabula alphabetica Summariorum numeris diſtinctorum, quæ præcipuas & annotatu dignas materias Breuiarij D. Io. Fabri doctoris excellentiſsimi, ſuper nouẽ libris Cod. paucis complectuntur.

FAMOSISSIMI AC CELEBERRIMI
utriuſque cenſuræ facile principis Domini Ioannis Fabri BVRDEGALENSIS SVPER CODICE COMPENDIOSVM, ac enucleatiſsimum opus, Breuiarium nuncupatum, mira facilitate atque breuitate luculenta Iuris, ac practicæ concluſiones accuratiſsimè perſtringens.

1 ¶ Condendi operis ratio.
2 Titulus ſeu nomen voluminis.

1 LAbilis memoria: variarum opinionum multitudo, librorũ quaſi infinitus numerus, qui vbique transferri non poſſunt, nec quandoq; videri: negotiorum frequens occurſus, induxerunt me concluſiones gluſarum, & doctorũ iuris ciuilis, & (cum loca occurrerint) iuris canonici, in quib' cõſiſtit legis perfectio, & facti, in quibus parum aut nihil in facto ſuper Codice, qui ſumma eſt, ſuccinctis verbis omiſsis diſputationibus excerpere in libello: qui vnà cum textu Codicis deferri poſſet faciliter in maleta.

2 Quem, quia breuis & pro itinerante & negotiante: & ab itinerante & negotiante: (et vt plurimùm) extra librorum præſentiam factus eſt: iudicauit Breuiarium, nuncupari.

De ſumma Trinitate, & fide catholica: vt nemo de ea publicè contendere audeat.

1 ¶ Imperium limites habere dicitur: non enim cunctos regit populos Imperator.
2 Imperator an à Deo ſit inſtitut', & an totius mũdi dominus.
3 Terra eccleſię nõ ſubeſt imperio, quod à Deo in maiori quàm ipſum imperium poteſtate proceſſerit.
4 Conceſsio non ligat ſucceſſorem.
5 Imperator quum ſi tantùm adminiſtrator, non poteſt quem eximere ab imperio.
6 Populus, cui iure communi ſpectat creatio & electio principis, an licitè ſe ab imperio exemerit.
7 Ius ſuum qñ quis licitè propria authoritate poſsit recuperare.
8 Imperator olim iure communi in toto orbe inſtitutus fuit: & qui alij?
9 Iuriſdictio quælibet ſuos limites excedere non debet.
10 Papa omnibus Chriſtianis ſuperior putatur.
11 Iuriſditio quæuis in vicarium tranſit.
12 Papa quando de tẽporali iuriſditione ſe poſsit intromittere.
13 Papa quibus caſibus reges ipſos deponere poſsit.
14 Leges non niſi ſubiectos ligare poſſunt.
15 Statuta & conſuetudines non ſubditos ligare nequeunt.
16 Statuens vel ſuperior an liget ſuo ſtatuto.
17 Conſuetudo quo caſu ignorantes ligare poſsit.
Actione ex districtu oriente quis debeat attendi locus.
18 Iudex quis in ſtatuti fractione poſsit cognoſcere.
19 Teſtator vtrum debeat attendere conſuetudinem: ſi de rebus alibi ſitis teſtetur: loci videlicet in quo moratur: an loci in quo res ſitæ ſunt.
20 Delinquens in loco ſuo non poteſt forum ſortiri, vbi debeat conueniri.
21 Doctor inter ſcholares cognoſcẽs, quod ius attẽdere debeat.
Iudex appellationũ attendere debet cõſuetudinẽ litigantiũ.
22 Appellatio à loco in quo appellari ſolet ſine ſcriptis ad locũ in quo appellatur ſcriptis, fieri debet in ſcriptis.
23 Scholaris corã quo iudice poſsit cõuenire aliũ ſibi obnoxiũ.
24 Conſuetudo quæ ſeruari debeat in executione ſententiæ.
25 Delegatus fori conſuetudinem ſeruare debet.
Conſuetudo quæ in teſtium reprobatione ſeruari debeat.
26 Princeps quilibet clementia decoratus eſſe debet.
Clementia quid ſit.
27 Crudelis quis dici poſsit.
28 Fidem ſuſcipere nemo cogi debet.
Religio vnde dicatur.
29 Voti & religionis, teſte Gregorio, meritum maximum.
Antiquitas quid probet.
30 Libris hiſtorialibus fides haberi debet.
31 Eccliã Romanã an debeat imitari Chriſtiani ĩ articulis fidei.
Interrogatus de fide, qualiter debeat reſpondere.
32 Infamis infamia facti, an poſsit hodie teſtificari.
Infamia facti repellit à promotione.
33 Eccleſiæ cunctæ in epiſcopi ſunt diſpoſitione.
Diſputare de fide catholica nemini publicè licet.
34 Laici de fide diſceptare non debent.

1 CVnctos populos. [Quos] ſupponit ergo hic, ꝙ nõ omnes populos regit Imperator, et ſatis patet: quia imperium habet limites. infrà de offi. prę fect. prę to. Afri. l. in nomine domini. infrà de fun. limitro. lib. xj. per totum. infrà de cõmer. & merca. l. mercatores. de eunu. l. ij. In feu. de pa. iur. firm. c. j. Et clarè patet extrà de ſenten. & re iudic. c. paſtoralis. in cle. Sed opponitur, quia Imperator eſt dominus totius mundi. ff. ad l. Rhod. de iac. l. deprecatio. j. de quadri. præſcri. l. bene à zenone.

2 Et imperium proceſsit à Deo,[a] vt præeſſet in temporalibus. in auth. quomodo opor. epiſc. & cleri. in princ. colla. j. de fid. inſtr. §. quia igitur. coll. vj. Et omnes principes ei ſubſunt. vij. q. j. in apibus. Et omnes nationes. xj. q. j. c. volumus. Et omnes prouinciæ. lxiij. diſt. Adrianus. Et omnia ſunt in poteſtate Imperatoris. viij. diſt. c. quo iure. xxiij. q. viij. conuenior. Solutio, quidam dicunt ꝙ hoc pronomen, quos, ponitur hic demõſtratiuè, & multiplicatiuè, cunctos quos.[b] & ſic dicunt, quòd omnes regit. ſic ſumitur. ff. de iuſti. & iure. l. omnes populi. & j. de legibus. l. leges. l. fin. de iuriſdic. omn. iud. Sed rñe ob. concor. allegat. Alij dicunt, quòd non regit omnes de facto; ſed de iure, debet omnes regere. non tamẽ vult leges ſuas extendi ad illos, qui de facto non obediunt, vt hic: ſed & his obſtat. dict. cap. paſtoralis. vbi patet quòd terra eccleſiæ non eſt ei ſubdita de iure.

a ¶ Nõ haberes poteſtatem aduerſus me vllam, niſi tibi datum eſſet de ſuper. Ioan. xix.

b ¶ De hoc pronomine, qs quæ qd', vide latè per Barba. conſi. xxxviij. in xviij. col. & in ij. volu.

3 Sed poteſt reſponderi, quòd ſit ſpeciale in terra eccleſię, quę à Deo proceſsit, in maiori poteſtate quàm imperium: ext. de maio. & obed. c. ſolitæ. & antè fuit fundata in populo Iſraelitico, quàm imperium apud gentes: vt plenè not. Inn. de foro compe. c. licet. Videtur ergo ſecũdum hoc, ꝙ omnes ſubſunt de iure Romano imperio.[c] Et hoc etiam probatur: quia certum eſt, tam per iura allegata, quàm per ſcripturas & chronica, quòd quandoq; ſubiecti fuerunt: vt patet. j. de offic. pręfec. prætο. Afri. l. fin. & nota. in feu. de pa. tenen. in princ. ſi ergo aliqui dicant ſe exemptos, oportet quòd hoc ſit aut ex præſcriptione: et hoc non eſt poſsibile de iure. j. de præſcrip. xxx. anno. l. competit. ext. de præſcript. cap. cùm ex officij.

c ¶ An & quando & quomodo intelligatur, ꝙ Imperator ſit dñs mundi, vide Bartol. in l. j. §. per hãc. ff. de rei vendi.

4 Aut conceſsione: & adhuc conceſsio non ligaret ſucceſſorẽ: vt l. digna vox. j. de legi. & nota. plenè in authen. quomodo oporteat epiſ. & cæt. cle. in prin. ſuper verbo, generi. colla. j.

5 Nam cùm Imperator ſit adminiſtrator, non videtur, ꝙ tantum poſsit imperio detrahere. ff. de offi. ꝓcura. Cæſa. l. j. §. deniq. & hoc tenet Hoſt. indubitatiuè in c. per venerabilẽ, ext. qui filij ſunt legi. Sed Inn. ibi contrà: cuius opinio videtur vera. Vnde fortè quantum ad exemptionem præſcriptio nõ ꝓdeſſet. Nihilominus conſuetudo[d] poſſet ꝓdeſſe, quæ ſine dubio eſt introducta ex tanto temporis curſu, cum actibus frequentibus, quæ dat iuriſdictionẽ: vt ſcripſi. j. de emanci. lib. l. j. Et ad hoc facit. ff. de iniur. l. ſane. iuncta l. fin. ff. de vſucapi.

d ¶ Quòd præſcriptio ſeu longa cõſuetudo nihil operentur iure reſipiſcente, vide ſingu. per Pan. in c. quanto. de trãſ. epi. Boer. in ot. de pſcrip.

6 Populus enim ad quem de iure communi ſpectat electio, & creatio principis: potuit dare ius regibus, quos creauit. Inſtit. de iure natu. §. ſed quod principi. ver. cum lege. ff. de orig. iur. l. ij. §. poſtea. & §. nouiſsime. xciij. diſt. c. legimus. & c. lex antiqua. j. de vete. iu. enu. l. ij. §. nihilominus. Et licitè ſe exemerũt à poteſtate Romanorum: quæ violenter fuit per Iulium Cæſarem vſurpata: vt patet per chronica.

7 Nam licitum eſt cuilibet recuperare ius ſuũ authoritate ꝓpria, quando per ſuperiorem non poteſt, vt ſcripſi. j. vnde vi. l. j. Vnde quamuis imperium fuit à Deo inſtitutum permiſsiuè, populus tamẽ fuit author, & diſpoſitor, per ll. prædictas. & no. in authen. quomodo opor. epiſco. in princ. coll. j. Cùm enim in Dei operibus nihil ſit irrationabile, nihil malum, ſi

Imperatores fuiſſent Dei diſpoſitione inſtituti, & nō per violentiam vſurpaſſent: nec tot mali & inſipientes pręfuiſſent bonis & ſapientibus, quos ſcripturæ atteſtentur pęfuiſſe: & ſanctos & ſapientes trucidaſſe. Reſtat ergo non ſubeſſe, vel de iure, vel de facto. Et quicquid ſit apparet in illis, qui reſiſtunt de facto, magnanimitas in imperatoribus impotentia, vel puſillanimitas: quæ tantis temporibus ad ſubiectionem eos reducere non valuerunt, nec ius ſuum recuperare.

8 Fateor tamen φ Imperator fundatus erat olim de iure communi in omni orbe, hodie verò cùm diuiſum ſit imperium Dei permiſsione: vt no. j. de ſtu. lib. Romanæ vr. lib. xj. & alij reges & principes per populos cōſtituti, ad quos pertinet conſtitutio per prędicta, & per conſequens deſtitutio, infrà de offi. præfec. aug. l. ij. extra de hæreti. c. cū ex iniuncto. in fi. de ſtamona. c. ea quæ. §. pręcipimus. extrà de capel. mo. c. presbyteri. lib. vj. nec crederem imperatorem fundatum eſſe de iure cōmuni extra metas ſuas infra quas ei obeditur: quamuis Hoſti. contra, extra de offi. archid. c. dilecto. qui dicit quòd Imperator eſt fundatus, de iure communi: & nullus rex alius, vel baro: imo nec perſona aliqua eccleſiaſtica: niſi Papa, vel epiſcopus: vt ibi plenè notatur.

9 Sed tu potes dicere, φ quilibet qui habet territorium limitatum ab antiquo, ſit fundatus de iure cōmuni infra metas eiuſdem ad exercēdum in qualibet parte ius quod in toto vniuerſali exercet. ff. de verb. ſign. l. pupillus. §. territoriū. ad munici. l. qui ex vico. de cenſi. l. forma. §. ſi quis agrum. de tut. & cura. da. ab his. l. ius dandi. j. de decur. l. duūuirū. lib. x. extra de pręſcrip. c. ſi diligenti. Imò ſecundū Spec. omnia cēſentur teneri à domino territorij. in ſpec. de loca. §. nunc aliqua. ver. lxxxvj. ꝑ quo in feu. quib. mo. feu. amit. §. ſi. & videtur quaſi expreſſum. viij. diſt. c. quo iure.

10 Sed de Papa nō eſt dubiū quin ſit ſuperior omnibus Chriſtianis: & in temporalibus & in ſpiritualibus: vt plenè probat Hoſtien. d. cap. per venerabilē. ver. Paulus. & idem Inno. d. c. ſuper verbo nō recognoſcit. Quod aliter probari poteſt. Nam cùm papa ſit vicarius domini, cuius eſt plenitudo &c. & qui eſt princeps principum, & rex regū ſecundum apoſtolum, in princip. & cui data eſt omnis poteſtas. Matthęi vij. Ridiculoſum eſſet dicere; quin in omnibus temporalibus haberet ſuperioritatem & poteſtatem. xij. quęſt. j. c. præcipimus.

11 Et cùm omnis iuriſditio in vicariū tranſeat. extr. de offi. vica. c. quia. j. de offi. eiꝰ qui vi. alte. obtinet. l. j. Nuſquam enim reperitur, φ dominus concedendo poteſtatem Petro reſtrinxit ad ſpiritualia. Nullus enī negare poteſt, quin Ieſus haberet omnimodam ſuperioritatem, ſi exercere voluiſſet, cùm ſit creator, & ſic dominus: inſti. de re. diui. §. cùm ex aliena. verſi. quòd ſi. & in principio Gene. & vide extra de ſenten. excom. c. dilecto. lib. vj. lxiij. diſtinct. c. Valentinianus.

12 Tamen ſatis credo quòd Papa non ſe debeat intromittere de temporali iuriſditione. Imò debet gerere gladium in vagina: niſi in caſibus, qui tangunt præiudicium animæ, vel iuſtitiæ ſubuerſionem vel alias peccatum: extra de iudi. ca. nouit. de foro competen. c. ex tenore. de appellati. c. ſi duobus. & d. c. per venerabilem. & eod. titu. ſ. extra qui filij ſunt legitimi. c. cauſam quæ. & ibi Hoſtien. plenè. & Innoc. de fo. compe. c. licet. Ipſe enim eſt loco illius, qui iudicari venit, non iudicare. non enim miſit Deus filium ſuum in mundum &c. Ioan. iij. & Ioan. xviij. Regnum meum non eſt de hoc mundo. Item Ioā. vj. cùm cognouiſſet Ieſus, quia venturi eſſent vt facerent eum regem, fugit iterū in montem ipſe ſolus. Item Lucæ xij. Quis conſtituit me diuiſorem inter vos &c. Vnde Clemens, neque enim iudicem neq; cognitorem negotiorum ſecularium hodie te ordinare vult Chriſtus. xj. q. j. c. te quidem. lxxxviij. diſtinct. c. j. Vnde Ber. ad Eugenium in libe. de conſideratione. ſtetiſſe denique lego apoſtulos ſediſſe iudicantes. Quidni contemnant iudicare de terrenis poſſeſsionibus vel poſſeſsiunculis hominum: qui in cæleſtibus angelos iudicabunt? Ergo in criminibus non in poſſeſsionibus poteſtas veſtra. propter illa non propter has accepiſtis claues regni cælorum, præuaricatorum excluſiui non poſſeſſorum. Non quia indigni vos: ſed quia indignum vos talibus inſiſtere quippe potioribus occupati. Item Apoſtolus. j. ad Corin. vj. Si enim in vobis iudicabitur hic mundus: indigni eſtis qui de minimis iudicetis.

13 In caſibus tamen præmiſsis cùm agitur de pręiudicio animæ vel populi, Papa poteſt & debet prouidere: & ſi neceſſe ſit quoſcunq; reges deponere vel interdicere eis adminiſtrationem & ex minori cauſa quàm priuato: cùm eorū fatuitas vel malitia plus lædat: extra de ſup. neg. prœl. c. grandi. li. vj. de ſen. & re iudi. ad Apoſtolicæ. eod. lib. & vide hyſtoriā quæ not. extra de elect. c. venerabilem. cum concurdan. quę not. in d. c. grandi. per Archidiacon. & vide Innoc. d. c. licet. extra de fo. compe. xcvj. diſt. cùm ad verum. extra de voto & voo redem. c. licet. in fine. Sic intellige & determina quod no. in authen. quomodo opor. epiſco. & cleri. in princ. colla. j.

14 Sic ergo nota hic quòd lex nō ligat niſi ſubiectos de facto. inſti. lib. de patr. poteſta. in princi. Et idem in decretali ſecundum Berñ. Hoſtien. & Spe. extra de conſtit. c. j. in ſpe. eod. tit. in fi. Pro quibus extra de Iudę. c. j. in cle. de diuor. gaudemus. Sed Inno. contra in d. cap. j. cuius opinio eſt vera: ſi hoc exprimatur. aliàs in dubio obedientes tantum: vt d. c. j. & extra de ſenten. & re iudi. c. paſtoralis. in cle. Credo tamē quòd quamuis leges non ligent non ſubditos, quòd per eas debeant iudicare. Nam eccleſiam non ligant. extra de conſt. quæ in eccleſiarum. x. diſt. c. j. & tamen debet in negotijs eccleſiaſticis per eas iudicare, ſi canones non repugnent. extra de iura. calum. cap. j. de cauſa poſ. & propri. c. ad vltimum. de no. opr. nunci. c. j. & in authen. quomodo opor. epiſc. & cler. colla. j. Quę autem leges ligent eccleſiam, vel quas admittat. no. plenè Hoſt. extra de ſolu. c. fin. vbi concludit quòd leges Imperatoris fauorabiles admittit, alias duorum principum non quantūcunque fauorabiles: dic vt ibi.

15 Et eſt argumentum φ ſtatuta nō ligent non ſubditos. Item nec conſuetudines. Super quo dic φ aut quæritur vtrum extraneus ligetur delinquēdo: aut cōtrahendo: aut aliàs. Primò caſu aut ſciebat, & dic ligari ſi delinquat in territorio. infrà vbi de cri. agi opor. authen. qua in prouincia. Aut ignorabat, & dic φ aut prohibitū per ſtatutum vel conſuetudinem erat à ſe illicitum: & ligat. Aut nō, & non ligat. ſic tenet Dy. ff. de accu. l. ſi cui. §. pe. ar. ff. de fur. l. vulgaris. §. ſi quis ęs. & hoc intelligit Io. de Rauē. quantū ad vltimū membrū: niſi verteretur publica vtilitas. nā tunc ligant ignorātes ſecundum eum. ff. de offi. præfec. vr. l. j. §. cura carnis. Tu dicas indiſtinctè non ligari ignorantes pœna ſtatuti: ſed debere aliàs puniri de iure commu. extra de cōſtit. ca. vt animarum. lib. vj. niſi eſſet ignorantia craſſa vel ſupina. vt ff. de decre. ab ordin. facien. l. finali. & corrige Spe. tit. de conſtitu. qui not. contrà.

16 Sed an ſtatuens vel ſuperior ligetur ſtatuto? Hoſti. φ non: ſed Archi. contra in d. c. vt animarū. quia nō ligatur ſententia hominis, ſed iuris: & dic plenè ibi & plenius. extr. de re. iur. in regula cui licet. in nouella. vbi Io. And. tenet cōtra Archi. Illud autē no. φ ſententia excōmunicationis non ligat ignorātem. & vide per Hoſt. extr. de ſen. excō. c. noſtri. Et ſic poteſt intelligi. d. c. vt animarū. lib. vj. Et fortè poſſet dici ſecꝰ in alia pœna. De epiſcopo non eſt dubiū. ext. de ſen. excō. c. quia. lib. vj. Et per hoc poteſt dici etiā exemptos ligari. extr. de exceſ. prœla. c. j. verſic. præterea. in cle. In ſecūdo caſu dic φ ſeruatur conſuetudo vel ſtatutū loci contractus quo ad cauſæ deciſionem. ff. de euic. l. ſi fundus. ſed quo ad ordinationem cauſæ cōſuetudo loci vbi agitur. ff. de reſti. l. iij. §. fina. j. ot. j. l. cum clericis. de iniur. l. fin. Vide id quod ſcripſi. j. vbi de cri. agi opor. l. j. & hoc in contentioſa. ſed idem videtur in voluntaria iuriſditione. j. de eman. lib.

17 Itē dic φ hoc caſu cōſuetudo ligat ignorātes: ſed reſtituuntur in integrū: vt no. Inn. extra de cōſue. in rubr. Quid ergo ſi actio nō oriatur in cōtractu: ſed ex diſtractu vt actio de dote? Dic attēdi locum diſtractus. ff. de iud. l. exigere. In tertio caſu quādo nō delinquit: nec conuenitur ex cōtractu ſeu qualitūc aut ſtatutū ſeu cōſuetudo cōcernit rem, ſic φ proximus poſſit retrahere rem alienatā. & tunc attenditur conſuetudo loci vbi res eſt. ff. de admi. tut. l. Titiū. §. curatorū. & l. ſine hærede. §. Lucius. de tut. & cura. da. ab his. l. pupillo. j. de prędi. mi. l. ſi præſidiū. extra de deci. cum ſint homines. j. de edi. priua. l. an in totum. & not. Inno. de fo. compe. c. poſtulaſti. Quid ergo ſi quis poſſeſsiones habeat in vno loco vbi eſt ſtatutum vel conſuetudo ſuper blado, & domiciliū alibi, nunquid tenetur ſeruare ſtatutum in rebus creſcētibus in poſſeſsionibus illis? Dic φ ſic. ff. de rei ven. l. fructus. ff. de vſuris. l. ſi pendentes. Secus ſi tangerēt merè perſonalitatem. ff. de mu. & ho. l. munerum. §. perſona. j. de mulſ. & in quo lo. mune. l. vnica. lib. x.

18 Quis ergo iudex cognoſcit de fractiōe ſtatuti? dic φ iudex rei, ſi agat realiter: iudex domicilij, ſi perſonali. vt quia emēda ſit pecuniaria vt no. Inn. in d. c. paſtoralis. in cle. Et ſecundū prædicta intellige. viij. diſt. qui cōtra mores. & facit extra de ſen. & re iud. c. paſturalis. in cle. Item dic φ nō ligat ſubiectos extra territorium delinquentes. vt d. c. ver. inhibendo. Sed videtur quòd conſuetudo liget etiam nō ſubditos. ff. de reſti. l. iij. §. fin. ſed ibi non dicit ligari teſtes, ſed iudicem.

19 Quid ergo de illo qui teſtatur in loco vbi eſt bona cōſuetudo de rebus alibi poſitis vbi eſt alia? Dicas ſi ſint diuerſæ conſuetudines modo teſtandi, vt circa ſolennitates, quòd attenditur

ditur conſuetudo loci vbi teſtatur per prædicta.arg.j.quemadmodum teſta.aper.l.ij. Ar.contra.infrà de teſta.l.ſi non ſpecialis.& l.fi.Sed intellige quòd ibi teſtabatur in patria vbi erãt bona.& facit d.l.j.de eman.lib.& ff. de excuſ.tu.l.pen.Si verò circa diuiſiones rerum & modos ſuccedendi, tunc conſuetudo loci vbi res ſunt poſitæ: quia illæ concernunt rem per prædicta.de hoc no.Spec.non tamen figi pedem in ſpe.de inſtru.edi.§. compendioſe.ver.quid ſi de cõſuetudine & ſententijs.§. qualiter.ver.Item pone.& ſic ſeruatur de facto.Quid ſi quis tenet feudum infrà fines vnius caſtellaniæ vbi eſt vna cõſuetudo in ſuccedendo à domino alterius caſtellaniæ vbi eſt alia: & dominus habet omnem iuriſditionem in dicto feudo cuius loci conſuetudo attendetur. Satis videtur quòd loci à quo tenet: cùm cenſeatur membrum illius caſtri & caſtellaniæ de qua tenet.ff. de verb.ſignifi.l.pupillus. §.territorium. Ar.contrà de reſcrip.cap.j.in cle. Item quære hic de his quæ ſcripſi.infrà vbi de cri.agi oportet.authen.qua in prouincia, in verbo quæritur.in fine.

20 Quæritur quid ſi quis foraneus deliquit vel contraxit in loco in quo quis nõ ſortitur forum ratione cõtractus vel delicti de conſuetudine, & conuenitur in curia ſuperioris illius loci vbi cõtraxit vel deliquit, quæ vtitur iure ſcripeo: & in aliquo aliàs non teneretur reſpondere niſi ratione cõtractus, vel delicti: nunquid attendemus cõſuetudinem loci vbi cõtraxit vel deliquit? vel ius ſcriptum? quo curia ſuperior vbi cõuenitur, vtitur? vel loci domicilij rei? Põt argui prò, & cõtrà per prædicta.ſed tamen non videtur dubiũ quin debeat reſpondere. Quid ſi quis cõtraxit in loco vbi eſt vna conſuetudo: & ſubmittit ſe coërtioni alicuius ſigilli vel iudicis vbi eſt alia, quæ attenderur in litis deciſione. Videtur quòd loci ſigilli: cùm ibi videatur contrahi: & maximè quando contrahitur in ſcriptis.j.de fide inſtrumẽ.l.contractus.Sed videtur contrà, quoniam ibi ꝓceditur per viam executionis.j.de exact.tri.l.miſſi opinatores.circa medium.lib.x.

21 Quid de doctore qui cognoſcit inter ſcholares? Dic debere ſequi ius: etiam quo ad ordinationem litis: vt not. Archid.de ſen.excom.c.Romana.§.porro.lib.vj.& in ſpe.de conſti.lib.iiij.verſi.& ſunt hæc in argumentum. Quid de iudice appellationis? Ion.dicit ꝙ ſeruabit conſuetudinem litigantium: vt no.extr.de conſue.in rub.Quid ergo ſi ſint diuerſę? Dic ꝙ in ordinatione litis ſeruat conſuetudinem fori ſui. In deciſione litis dic vt no.extra de teſta.c.Raynutius.

22 Quid ergo ſi appellatur ab aliquo loco vbi appellatur ſine ſcriptis de conſuetudine ad auditorium vbi eſt appellandum in ſcriptis? Dic appellandum in ſcriptis. extr.de appel.c.cordi.lib.vj.in princ.quamuis ex hoc decidatur cauſa. Et idẽ dic ſi appelletur in prima vbi poteſt appellari infrà x.dies ad patriam vbi eſt appellandum ſtatim. quis hoc decidatur cauſa appel.extra de elect.c.cupientes.lib.vj.not.ext.de offi.& pote.iud.deleg.c.ſignificãtibus.vide.j.de appel.l.litigatoribus. Item hoc non procedit vbi appellatur ab interlocutoria lata ſuper ipſa litis ordinatione: quia tunc oportet inquiri an conſuetudo ſit vera, ſecũdum quam iudicatum eſt, & illam teneri: quia & hoc ipſum in cauſa appellationis deuoluitur & in cognitione, vt dixi infrà in materia conſuetudinis.

23 Et idem videtur vbi quis obnoxius ſcholaribus, qui eſt de patria iuris ſcripti, conuenitur per priuilegiũ corã præpoſito Pariſieñ.vel Aurelianñ.qui poſſunt illum trahere corã ſe de toto regno, in cuius auditorio eſt conſuetudo ꝙ procedatur ad diffinitiuam in contumaciam partis, et lite non conteſta.quia videt interlocutoria: vt ſcripſi infrà de appel.l.litigatoribus. Sed obſtat, quia conſuetudo ligabit ſic non ſubiectos. cõtrà, c.ij.de conſtitu. Item delegatus non debet ſequi conſuetudinem: vt j.dicitur.Sed quid ſi non debetur emenda in curia à qua appellatur, ſed in curia ad quam appellatur? Videtur ꝙ debeatur: quia ex quaſi delicto in curia ſuperiori contracto, debetur: & illo modo videtur quo ad hoc contrahere ibi forum. Curia tamen Franciæ ſeruat contrarium.

24 Sed quid ſi fiat executio, & ſint diuerſæ cõſuetudines: vna in loco ſententiæ, aliqua in loco vbi fit executio, quæ attendetur? videtur ꝙ conſuetudo loci vbi fit executio.j.de exact.trib.l.miſſi.circa medium, lib.x. quod poteſt eſſe verum circa modum exequendi.Sed ſi per viam actionis peteretur executio, vel fieret oppoſitio ſuper qua lis oriretur, tunc videretur diſtinguendum vt ſuprà, an tendat ad deciſionem, an ad ordinationem litis &c.

25 Quid de delegato? Gloſſ. dicit, ꝙ ſeruet conſuetudinem fori ſui, xij.diſtin.illud.vbi plenè. Tu dic ꝙ ſi ſit datus ad inquirendum & reportandum, ſeruat quo ad ordinationẽ litis ſtylum curiæ, cui referre habet, cùm eius officio fungatur. Si ad diffiniendum & cognoſcendum, ſi ab ordinario, ſeruet eius ſtylum: ſi à principe, ius ſcriptum. Et ſic intellige notata & al leg.d.c.illud. Quid ſi ſit cõſuetudo in reprobatione teſtium? Videtur ad litis ordinationem. Vel quid ſi ſit conſuetudo in vtilitate defectuũ, ſicut in curia Franciæ? Videtur ad litis ordinationem: quãuis tamen ex hoc decidatur cauſa, per alleg. ſuprà: & ſic intelliguntur notata & alleg. in dicto cap. illud. Item quære, à quo tempore ligent ſtatuta? Dic plenè de conceſ.præb.c.quia cunctis.lib.vj. [Clementiæ.]

26 Dicit Seneca in tit. de clementia principis: nullũ clementia ex omnibus magis quàm regem & principem vti decet.

Sit pius in primis: nam cùm vincamur in omni
Munere, ſola deos æquat clementia nobis.
Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit
Occurrat: mentemq́ domet reſpectus honeſti.
Et illud Claudiani,
Sit piger ad pœnam princeps, ad præmia velox.
Et doleat quoties cogitur eſſe ferox.

Et dic ꝙ clementia eſt temperãtia animi cum poteſtate vlciſcendi. Et huic opponitur crudelitas, quæ eſt animi atrocitas in pœnis exigendis: non autem opponitur ſeueritas: cùm virtus non opponatur virtuti.

27 Crudelis autem eſt, qui cauſam puniendi habet, ſed nõ modum. vnde ſecundum eum adhibenda eſt moderatio quæ ſanabilia diſtinguere ab exploratis ſciat. nec promiſcuam nec vulgarem habere oportet clemẽtiam, nec abſciſam. nam tam omnibus ignoſcere crudelitas eſt, quàm nulli.

Officium enim principis eſt quodammodo parentis, qui obiurgare quandoq; liberos: nonnunquam plaudere ſeu blãdiri, nõnunquã minari ſolet: aliquãdo admonere verberibus: ſed plus eſt quod timet, q̃ quod damnat. Nemo enim tutus ad ſupplicia ſumenda peruenit, niſi qui remedia conſumpſit. Nec minus turpia ſunt principi multa ſupplicia, quàm medico multa vulnera. iunge.j.ex quibus cauſ.infa. irro.l.& ſi ſæuior.vbi ſcripſi. Et facit ad clementinam, infrà de nup.l.imperialis.in authen.vt iudi. ſine quoquo ſuf. §. itaque. colla.j. ff.de pœn.l.reſpiciendum. Comparatio notabilis.

28 Volumus.] non dicit præcipimus: quia nullus cogi debet. xxiij.quæſt.v.ad fin.xlv.diſtinct.cap. de Iudæis. niſi ſemel receperit, vt infrà, in fi.l.& in epiſtola victor.extr.de bap.& eius effe.cap.maiores.dic vt ibi.

[Religiones.] Religio dicitur à religo religas ſecundum Papin.quia per ipſam animas Deo religamus ad ſeruiendum eidem, & ex hac quilibet voluptatũ cõtemnens luxũ, dici poteſt religioſus. Et Imperator dicitur religioſus.ff.de lega.ij.l. vnum ex familia.§.ſi.in proœ.inſtit.in prin. Habitus enim nõ facit religioſum. Et ſecundũ hoc fortè plures ſunt religioſi in ſeculari habitu quàm alio. Vnde Iac.j. Religio autẽ munda et immaculata apud Deum & patrem hæc eſt, viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorũ, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſeculo. Nihil enim facit cappa quæ pannicularia tantùm protegit: & ſub qua quandoque facinora, ficta mente diſcurrunt: ſed bene viuere. Vnde Grego. in paſtorale. in examine iuſti iudicis mutat merita, ordinum qualitas actionum. infrà, qui & aduerſus quos.l.ij.

29 Fateor tamen quod maximum eſt meritum voti & religionis, ſi bene ſeruetur. Etenim omnem maculam abſtergit. in authen.de mona.in princip.collatio j. [Diuum.] Quilibet fidelis diuinus eſt. vnde Pſalm. Ego dixi, dij eſtis, & filij &c. [Deſiarat.] Nota ex hac l.quòd illa quæ antiquitus fuerunt vltra curſum hominis vitæ, ſicut Carolus vicit Hiſpaniam, probantur per communem inſinuationem & relationem.ff. de rebus dub.l.ſi.inſt.de dona.§.j.& no.in ſpec. de proba.§. j.ver.& no.quod ſuprà ſcriptus modus.& facit extra de trãſla.epiſc.cap.quanto.aliàs j.

30 Et ideo debet credi libris hyſtorialibus.ff.de cada. puniro. l.j.de leg.iij.legatis.§.pecoribus.vnde antiquitas talis habet vim legis, vt plenè no.Hoſtien.in dicto cap.quanto.alias j.et facit.infrà, de ſepulchro viola.l.pergit.Inſtitu.de adop.§.fin. imò talia quæ indubitate tradit antiquitas vt paſſio Chriſti & ſanctorum, debent dici notoria. & not. Spec. de noto. cri.§.iam per notorium facti. Item illa quæ ſcripta reperiuntur in libris authenticis niſi ibi correctio: vt in proœm.ff.§. illud autem.verſic.ſcripturis.in fin. In authen.de manda.principi.in princip. collatione iij. & hoc plus placet quàm illud quod not. Innocen.extra, de verbo.ſignifica.cap.veniens.

31 Item dic quòd quilibet debet credere ſicut Roma. credit & tradit eccleſia, quo ad articulos fidei: quo ad alia, licitũ eſt opinari, niſi quæ eccleſia Romana docet & ſequitur xj.diſtinctione.nolite.xij.diſtinctione.cap.nouit.extra eodem cap.firmiter.

miter.melius de conſec.diſtinc.ij.c.ego Berengarius. [Pontificem.] Nota φ ſi quis interrogetur de fide, ſufficit reſpondere φ credit ſicut eccleſia Romana, nec habet expiicitè reſpondere de ſingulis articu.& hoc niſi eſſet rector vel prælatus, extra de ſumma trinitate.cap.j.per Inno.& Hoſtien. [Spiritus.] Vide diuerſa ſignificata, extra eod.tit.c.j.lib.vj. [Infamiam.] quomodo ergo eſt teſtis, infrà de hæret.quoniam.

32 Gloſſ.dicit φ infamis eſt infamia facti: ſed hodie maiori, vt in authen.gazaros.& ſic ſupponit quòd qui infamis eſt infamia facti poſsit teſtificari: cuius contrarium not.ff.de ſena.l.ij. Sed dic quòd teſtificatur minus, & tamen creditur.vt no.ff.de carb.edi.l.ij.§.duæ.de iure verò eam diſtinguitur alio modo, vt extra de teſti.cap.teſtium.dic vt ibi. Item an infamia facti remouet à promotione? Dic φ ſic.vt extr.de fur.cap.fina.per Innocen.& vide infrà.de nup.l.imperialis.extra de ſenten.& re iudic.cap.cum te.per Innocen.j.quib.ex cauſ.infa.irrog.l.interlocutio.cum multis ſimilibus.

Nullus hæreticis. [Parente.]& filio vna inſpiratione, extra de ſumma trini.cap.j.lib.vj. [Vrbium.] Non ſic arctantur Iudæi.j.de iudę.l.in ſinagoga.

33 [Reddantur.] not.quòd omnes eccleſiæ ſunt in diſpoſitione epiſcopi.extra de relig.cap.de zenodo. Et eſt argu. φ pro neceſsitate guerræ barones non poſſunt eas incaſtellare, nec capere.x.q.j.ſanctarum.de immu.eccl.c.eccleſiæ.

Nemo clericus &c. Dic quòd nō licet publicè vel priuatim diſputare de fide catholica in dubium reuocando determinata per ſedem apoſtolicam: vt hic, extra de conſtit.cap.j.imò qui obſtinatè reſiſtit, hæreticus eſt cenſendus: vt ibi no.Bernar.& Compoſ.Sed ad defendendum fidem cōtra hæreticos. etiam ad defendendum determinata & confundendum hæreticos, eſt licitum: vt not.Innocen.extra eod.cap.finali.

34 Sed hodie laici diſputantes ſunt excommunicati.de hære.cap.quicunque.lib.vj.& eod.tit.c.ſicut.& cap.cum ex iniuncto.in antiquis.& vide extra eod.in rubrica.

De ſacroſanctis eccleſiis, & rebus & priuilegiis earum.

Quid ſit de eccleſia? dic extra de verborum ſignificatione.cap.cum clerici.de priui.cap.per exceptionem.lib.vj.ne prælati vi.ſuas.cap.querelam.de conſec.eccleſ.vel alta.cap.j.in gl.de elect.cap.fundamenta.lib.vj.per Archidiaco. An priuilegium extendatur ad ædificata pòſt, vide prò & contrà infrà de ſerui.l.non modus.melius extra de ſenten.& re iudic.cap.abbate ſane.lib.vj.& vide quæſtionem in ſimili extra de regulis iur.cap.qui ſentit.eodem lib.in nouella. Item an qui dat priuilegium poſsit ipſum reuocare? Dic.j.de Iudæ.l.iuſsio.

1 ☞ Teſtes quot requirantur in conficiendis teſtamentis.
Legatum prælato relictum cenſetur eccleſiæ factum.
2 Legatum alicui de collegio cui debeatur.
3 Legatum eccleſiæ nondum ædificatæ factum, cenſetur inualidum.
4 Donatio inter virum & vxorem cum iuramento facta, an ſit valida.
5 Donatio reliquiarum an valeat.
Canonici expectantes in eccleſia in qua eſt certus numerus nō gaudent priuilegio.
6 Bona eccleſiæ acquiſita cum ſuo onere ad eam tranſeunt.
7 Clerici qui & quibus gaudeant priuilegiis.
Homines eccleſiæ vel familiares in quibus ſint priuilegiati.
8 Eccleſia tenens feudum tenetur ad collectam per principem indictam.
9 Eccleſiæ an teneantur ad murorum refectiones contribuere.
10 Priuilegium ſcholarium non meretur qui negligēter ſtudere conuincitur.
11 Delictum prælati quando & in quibus noceat eccleſiæ.
12 Eccleſia non priuatur priuilegio ob canonicorum delictum.
Prælatus promittens pœnam an liget eccleſiam.
13 Eccleſiæ quæ rem perdidit per prælati delictum, qualiter ſuccurratur.
14 Angariæ & perangariæ nomina ſunt cuiuslibet muneris generalia.
15 Confirmatio priuilegiorum quid operetur.
16 Bona ingreſsi religionem cauſa probandi nō dedicantur niſi profeſsione facta.
17 Profeſſus quando quis præſumatur.
18 Profeſsionem recipere quis poſsit.
19 Offerens ſe & ſua religioni, an & quando ligetur.
20 Bona eligentis ſepeliri in habitu alicuius religionis nō dedicantium ipſi religioni.
21 Bona ingreſsi ordinem mendicantium an dedicentur ordini.
22 Filius in patris poteſtate exiſtens an poſsit religionem ingredi patre inſcio aut inuito.
23 Bona transferentis ſe de vno monaſterio in aliud, an transferantur.
24 Vaſallus religionem ingreſſus an retineat feudum.
25 Vſufructuarius religionem ingreſſus retinet vſumfructum.
26 Pactum quod ingreſſus religionem retinere poſsit bona ſua, an valeat.
27 Ingreſſus religionem an poſsit cauſa mortis donare.
Teſtari nemo poteſt de rebus alienis.
28 Teſtamentū prius factū an rūpatur per religionis ingreſſum.
Inſtituti per ingreſſum religionem an ſtatim capere poſsint.
29 ingrediens religionem an poſsit liberis ſubſtituere.
30 ingreſſus religionem an poſsit prius factum teſtamentum mutare.
Deum inſtituere hæredem filio præterito non licet.
31 Bona eccleſiæ quis poſsit vendicare.
32 Acta coram iudicibus fidem faciunt.
33 Bona eccleſiæ quo pacto alienari poſsint.
34 Prælatus an poſsit ſeruum manumittere.
35 Solennitas authenticæ, habeat.quando ſeruanda ſit.
36 Cōſenſus cōuentus an ſit neceſſarius in alienatione rei ipſius.
Conſenſus ex poſtfacto datus quando valeat.
37 Decretum non requiritur in alienatione rei eccleſiaſticæ.
38 Alienatio rerum eccleſiaſticarū quibus caſibus fieri nequeat.
39 Verſum in vtilitatem eccleſiæ qualiter quid probetur.
40 Mutuans tenetur probare verſum in vtilitatem eccleſiæ.
41 Pœna malè alienantis quæ ſit.
Conſenſus epiſcopi ſufficit in recuperatione rei eccleſiaſticæ.
42 Epiſcopus ſtatutum eccleſiarum mutare poteſt.
43 Oeconomus eccleſiæ non debet eſſe propinquus ipſius epiſcopi.
44 Res eccleſiæ quæ & quando in emphyteuſim perpetuam dari poſsint.
45 Solennitas quæ ſeruetur quando res eccleſiaſtica in emphyteuſim datur.
46 Emphyteuſis rei eccleſiæ ſub qua debeat fieri penſione.
Diminutio penſionis quæ fieri poſsit.
47 Diminutio penſionis quare fieri ſoleat in ſexta parte.
48 Eccleſię non poteſt in emphyteuſim dare, ſi vltra diminutionem penſionis taxatum oporteat diminuere.
49 Donare ciuitati, eſt cauſa pia.
50 Agere qui poſsint pro eccleſiarum iuribus.
Capitulum pro iuribus epiſcopalibus agere poteſt, epiſcopo negligente.
51 Vicarij perpetui ſine patrono agere nequeunt.
52 Dominium abſque traditione tranſit in eccleſiam.
Poſſeſsio non transfertur nudo voto.
53 Præſcriptio contra ciuitatem qualis, & an requirat titulum.
54 Annexio eccleſiarum præſcribi poteſt.
55 Eccleſia an poſsit in integrū reſtitui aduerſus præſcriptionē.
56 Princeps ſtatuere nequit aut paciſci, quòd nulla currat præſcriptio.
57 Vſucapio rei mobilis eccleſiæ requirit titulum & bonā fidē.
58 Præſcriptiones quadriennio minores an currant aduerſus eccleſiam.
59 Eccleſiæ Romanæ appellatione quid veniat.
60 Ius ſuperioritatis aduerſus Papam præſcribitur.

HAbeat unuſquiſque. Aliàs habilis[a] dic infrà, qui teſta.facere poſ.& inſti.eod. Item dic: dum tamen ſolennitatē ſeruet ſecundum gloſ.

1 Hodie tamē ſine ſolēnitate ſi duo teſtes affuerint: vt extra de teſt.c.cùm eſſent. Dic vt in ſpecu.de inſtrumentorum editio.§.cōpendioſè.verſi.item hoc ius.j.de teſta.ſi vnus. [Concilio.] id eſt, collegio clericorum, vel monachorū: ſecundum gloſſam. Quid ſi relinquatur prælato? Dic φ videtur eccleſię relictum.ff.de annu.lega.l.annua.§.à Titia.niſi relinqueretur à propinquo.extra de teſta.c.requiſiſti. dic vt ibi. Quid ſi eccleſiæ? Dic quòd valet, & intelligitur de propinqua.in authen.de eccleſia.titu.colla.ix.§.j.ff.de condi.& demonſtra.l.quæ conditio.§.finali. Et ſi ſint duæ.dicunt docto. quòd non valet.ff.de lega.ij.ſi quis ſeruum.§.ſi inter. Sed tamen pia legata non vitiantur propter incertitudinem. infrà titu.j.l.ad quod. Poſſet contradici.argu.ff.de leg.l.qui ſillabus.§.fina.j.titu.j.l.ſi quis ad declinandam.

2 Quid ſi legeretur vni de collegio? Doctor. dicunt φ non acquir

a ¶ Tu dic de habilitate & naturæ & iuriſgētium: quoniam de inhabilitate ciuili diſpenſat hæc lex.tex.in l.ij.§.vtrum.ff.ad ſylla.& ita intelligitur textus hic p Al. & alios.

acquiritur eccleſiæ: quia ille non repræſentat totum collegium, nec totam eccleſiam. Quod eſt verum in illis qui poſſunt habere propriũ, ſecus in aliis: cùm illi totũ acquirant monaſterio: vt videbis. j. eod. tit. auth. ingreſſi. Item intellige hãc l. vbi legatur collegio licito, nã ſi illicito, ſecus. j. de Iudę. l. j. j. de hæ. inſtit. l. collegiũ. Sed an ſinguli capiãt? Dic ꝙ non, niſi eſſet legatum vt ſinguli: tunc enim caperẽt, niſi eſſent ſpeciali ratione prohibiti. ff. de rebus dubiis. l. cum ſenatus.

3 Quid ſi legatus eccleſiæ nondum ædificatæ? Videtur non valere. extra de ſenten. & re iud. c. abbate. lib. vj. [Liberum.] Quid ſi fecerit teſtamentum, & iurauerit non reuocare? Ioan. gloſſ. decre. dicit, ꝙ poteſt mutare. xiij. q. ij. c. ſi. Spec. tenet cõtrà de inſtru. edi. §. compendioſe. verſ. item quid ſi iurauit. Hoſtien. diſtinguit, aut superuenit cauſa, aut non. & de hoc per Archidia, extra de ſepul. c. j. lib. vj. Prima videtur verior. & illud c. videtur ſupponere, quòd valeat reuocatio ex quo non ſepelitur in loco iurato.

4 Et idem credo de donatione facta inter virum & vxorem cũ iuramento. & maximè ſi poſt tranſtulerit in aliũ: quia iuramentũ nõ impedit dominij translationẽ: vt ſcripſi. j. de cõdi. ob cau. l. ea lege. Item quia primus nõ habet voluntatẽ ſupremam. ff. de his quib. vt indig. l. cum quodam. de teſta. mili. l. miles. §. veteranus. Satis tamen concederem, ꝙ ſi viueret teſtator, eccleſia poſſet eum compellere ad reuocandum ſecundũ, & tenendum primum: extra de iureiuran. c. intellecto. Et hãc partem tenet Ioan. Andr. qui hoc plenè diſputat: extra de re iudic. c. quod ſemel. lib. v. in nouella.

Nemo apoſtolorum. [Sedem.] vel dic, vt in eadem ſepultura ſepeliatur: & non habet inſtantiam. Vel dic, quòd nec in eccleſiję martyrum, et tunc obtinet: niſi epiſcopi, vel abbates, vel laici fideles, videlicet ſancti, vel in dignitate cõſtituti. xiij. quæſt. ij. cap. nullus. Et not. Hoſt. de immu. eccl. §. in quacũq;. verſic. ſed nec. Vel dic, ſedem, quia non debent ibi iudices ſedere. vide extra de immu. ecclei. cap. debet. lib. vj.

5 **Nemo martyres.** Id eſt martyrũ reliquias. Sed an valeat donatio? Nõ credo quo ad hoc vt ex ea agi poſſet. ff. de verb. obl. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. facit extra de re. & ven. ſanc. c. ij.

Non plures. [Conceſſa.] per hoc videtur, quòd canonici expectantes in eccleſijs, in quibus eſt certus numerus canonicorum, non gaudeant priuilegio. infrà de appari. ma. mili. l. finali. lib. xij. & in authen. vt ordi. præfec. vt. in rubric. col. v.

6 **Placet rationabilis.** Dic hodie, ꝙ ſi eccleſia habeat vel acquirat rẽ, quę primò fuiſſet aſtricta alicui ſeruitio penſioni, cenſui, vel dominio certo, eccleſia agnoſcet. j. tit. j. l. iij. ff. de mu. & hon. l. fin. §. ab huius. Et ideo dicit Hoſti. quòd cõtribuet vt alij vaſalli, in quatuor caſibus conſuetudinis regni Francię: ſi acquiſiuerit rem feudalem. vt no. in ſumma de immu. eccle. §. à quibus. prope prin. & eoam Innoc. de for. comp. c. verum. & ſic intelligitur. j. de exacto. tribu. l. ſi diuina. lib. x. j. tit. j. l. de his. xj. q. j. ſi tributum. Tamen vbi quis vult dare dotem clericis: epiſcopus non debet recipere niſi ſit libera. extra de cẽſi. cap. j. cum notatis.

7 Ad alia verò extraordinaria non tenetur, nec cler. ſiue indicentur rebus: ſiue perſonis. vt plenè no. Hoſt. in d. tit. & Inno. eod. tit. c. nõ minus. & Archi. eod. tit. c. j. lib. vj. Clerici tamen coniugati non gaudent tali priuilegio. vt extra de cle. cõiug. c. j. lib. vj. Item nec alij ſi negotijs ſecularibus ſe immiſceant, & tertiò moniti non deſiſtant. ext. de vita & hone. cle. c. ſi. de cler. coniu. c. Ioannes. & dic vt ibi. & c. ex parte. Vnde notant quidam ex hac l. ꝙ res eccleſiæ non cadit in commiſſum propter ceſſationem canonis. de quo infrà de iure emphyt. l. ij. dic vt ibi. Et vide dictum c. nõ minus. de immu. eccl. Quid de hominibus eccleſię, vel eorum familiaribus ſecularibus? Dicunt Archid. & Ioan. mona. ꝙ gaudent priuilegio eccleſiæ, vt nec collectam debeãt. extra de immu. eccle. c. clericos. lib. vj. & vide c. j. eod. tit. & j. ut. j. l. omnis. in eo ꝙ dicit de hominibus. j. de proxi. & præpo. ſa. ſcri. l. in ſacris ſcrinijs. ver. ſi verò. ibi cũ dicit: liberis colonis. lib. xij. j. de aduo. diuerſ. iudi. l. iubemus. & l. reſtituendæ. Et idem de cõductoribus. j. de priuile. do. au. l. j. lib. xj. Videtur tamen ꝙ eccleſia poſſit exigere, quod princeps non exigit. ff. de ſta. li. l. ſi peculium. in princ.

Et nota ꝙ quando princeps indicit collectam vaſallis, ꝙ eccleſia tenetur ſi tenet feudum ab eo, ſiue mediatè ſiue immediatè: minor tamen eo non poteſt indicere: vt notat Hoſti. in ſum. §. à quibus. verſic. item hæc ſunt vera. Et quod ſuprà dixi intelligitur in non feudalibus: in quibus ſunt priuilegiati: & ibi no. & vide. j. no. vectl. impo. non poſ. l. j. & de ope. publi. l. omnes. No. ꝙ vbi duplex pœna imponitur ſpiritualis, & tẽporalis, vterq; iudex punit. extra de pœnis. ca. fœlicis. §. penu. lib. vj. Sed contra extra de iud. c. ſi clerici. vbi de hoc: vt not. Hoſtien. de for. compe. vbi videtur tenere, quòd vterque iudex poteſt punire ſortilegia & talia huiuſmodi. & vide infrà de accuſa. l. ſi quis homicidij. & in authen. vt in priua. domi. in fin. colla. v.

Omni innouatione. facta per tyrannos.

9 **Ad inſtructiones.** Quia pia ſunt opera. Itẽ an ad refectiones murorum? Gl. dicit ꝙ nõ. quod eſt verum, niſi eminente neceſſitate: quia tunc epiſcopus debet compelli. extra de immu. eccleſ. c. peruenit. dic vt ibi. j. quibus muneri. vel præſta. l. ſi. lib. x. j. de oper. pu. l. ad portus. Item vide j. eo. l. neminem. et extra de immu. eccl. c. non minus. & c. aduerſus. Et dic ad inſtructiones quę ſunt reparandę, vel de nouo ædificandæ: quãuis gloſ. hic videatur contrà. in authen. de eccleſ. tit. §. ad hoc ſancimus. colla. ix.

Sacroſancta. Extra de maior. & obedien. cap. j. lib. vj.

10 **Qui ſub prætextu.** [Dic tantum.] quia nõ ſunt, nec exequuntur. & eſt argu. ꝙ beneficiati qui nõ bene ſtudent, nõ gaudeãt priuilegio. gl. ſi. ex quib. cauſ. ma. l. non vſq;. cum not. Et ideo ſi epiſcopus diſpenſet cũ rectore curato, ꝙ poſsit ire ad ſtudiũ: et nec teneatur facere ſe ꝓmoueri vſq; ad ſeptimũ annum, iuxta tenorem c. cũ ex eo. extra de elect. lib. vj. videtur ꝙ non gaudeat diſpenſatione, ſi non ſtudeat diligenter. vide quod not. ibi Archid. [qui ſurrogatur] ſi alibi erat canonicus.

Iubemus. Hæc lex eſt de verbo ad verbum. j. de naui. non excu. l. ij. lib. xj. Et dic, ꝙ hęc l. loquitur tẽpore neceſſitatis. nec obſt. s. e. l. placet. Vel loquitur in caſu ſpeciali: quo eccleſia nõ gaudet priuilegio cõtra milites, vel tranſuectionem. & hęc eſt vera, quamuis primum verius.

11 Et no. hic in fi. ꝙ delictũ prælati nocet eccleſiæ, quod eſt verũ, quia ad poſſeſſionẽ. xvj. q. iij. placuit. Ar. cõtra. j. vnde vi. l. meminerint. dic vt ibi. Sed quo ad amiſsionẽ rei nõ nocet, vt perpetuò amittatur. vt not. Innoc. de iureiu. ad noſtrũ. de do. & contu. c. j. tex. eſt in feu. de capitu. corra. c. vnico. in fi. niſi omnes clerici deliquiſſent. vt not. Hoſt. de ordi. cogni. c. cũ dilectus. & vide not. per Inn. de priui. c. cũ olim. ij. ſed ad vitam ſuam nocet. vt d. c. vnico. de capi. corra. in fi. & fortè in perpetuum in mobilibus per hanc l. Vel loquitur in caſu ſpeciali. vt s. dixi. In quantum autem eccleſia teneatur ex delicto prælati. dic per Innoc. extra de reſcrip. c. doceri.

12 Et dicunt quidam ꝙ propter delictum canonicorum, non priuatur eccleſia priuilegio. vt not. x. q. iij. priuilegium. Nec propter ingratitudinem eorum, reuocatur donatio. vt in ſpe. tit. de dona. §. j. verſic. quòd ſi aliquis baro. & in hac l. videtur ſpeciale. Vel dic, quòd hic deliquit totum collegium. An autem prælatus pœnã ꝓmittendo obliget eccleſiam? Inn. ꝙ ſic: ſi cõtrahat ad vtilitatem eccleſiæ: vel ſi mos ſit in regione pœnam promittere. notatur extra de præcar. c. ij.

13 Quęro ergo quomodo conſuletur eccleſiæ, quando rẽ amiſit propter delictum prælati? Dic quod agat ſucceſſor contra malè adminiſtrantem, vel eius hæredes. ext. de pig. c. ij. & ibi per Innoc. j. eod. l. iubemus. §. œconomum. Item not. ꝙ prælatus poteſt renunciare priuilegio eccle. extra de præſcript. c. veniens. & vide infrà de diuerſis reſcript. l. ſalo. Item hoc obtinet vbi prælatus eccleſiæ erat pręſens: ſecus ſi familia tantùm. ff. de publica. l. eotem. §. dominus. j. de ſal. no. l. j. vide j. de diuerſis reſcrip. l. falſo.

Neminem. [Iter arripimus.] Adde hũc caſum ad l. placet. & dic angarijs perſonalibus, perangarijs miſtis ſecundum gloſſ.

14 Sed ita dicit eſſe generalia nomina cuiuſlibet muneris. j. de exc. mu. l. maximarum. lib. x. de mu. & ho. l. ſi. ff. de excu. tut. l. ſunt munera. j. eod. authen. caſſa. Sed Hoſtien. videtur velle quod nec etiam ad hæc teneatur: niſi princeps iudicat ex cauſa. vt in ſumma de immu. eccl. §. à quibus. verſ. ego puto. vbi tenet quòd hæc iura omnia ſunt correcta. iunge de immu. eccle. cap. non minus.

15 **Priuilegia.** [Imperpetuum.] Nota pro illis qui faciunt ſua priuilegia confirmari: ſed tamen hoc non eſt neceſſe ſecundum docto. valet tamen: quia plus timentur. Item quia nullus iudex inferior poteſt cognoſcere, ſi hæc cum cauſæ cognitione. extra de confir. vti. vel inu. ti. c. j. & ij. de iudi. c. cùm veniſſent.

Authen.Caſſa & irrita. Ac etiam ſunt excõmunicati.extra de ſenten.excommunica.c.nouit. & vide extra de cõſtit.c.quæ in eccleſiarum.

Authen.Ingreſsi. Hæc authen. eſt canonizata.xix. quæſt.iij.c.quia ingredientibus.& c.nunc autẽ.& plenè examinatur per Inno. in c.in præſentia.extra de probatio.

16 Quid ſi quis ingreditur cauſa probandi? Dic bona nõ dedicant:niſi ꝓfiteatur tacitè vel expreſsè, vt hic no.& patet extra de regula.c.beneficium.lib.vj.& ideo teſtari poteſt infrà annum.vt plenè no. Archi.in d.c.beneficium.& Innoc.Hoſt.de teſta.quia ingredientibus.Et dic quòd in mendicantibus non poteſt profiteri infrà annum,in alijs ſic:vt extra de regula.c.nõ ſolum.& c.ſe.lib.vj.& c.ad apoſtolicam.l.antiquis. Quid in dubio? Specu.dicit ꝙ præſumitur pro nouicio. vt in ſpec. de ſta.mo.verſic.lxiij.& ſic pro cauſa probationis. vt patet in d.c non ſolum.niſi contrarium probetur.

17 Id quod probatur ſi expreſsè profeſſus ſit, vel ſi triduo portauerit habitum profeſſorum (vt eo.tit.conſuluit.) intrando religionem:ſecus ſi in domo ſua.extra qui clerici vel vo.c.inſinuante.Idem intellige quando habitus ſunt diſtincti. vt extra eod.c.ij.io cle.& dic diſtinctione apparenti, vt ibi.Item ſi non ſint diſtincti:dum tamen conſtet de eius ſcientia:vt d.c. beneficium.Et vide plenè extrà de regula.in c.ſtatuimus.& c. ex parte.& c.ad noſtram.in antiquis. & c.non ſolum. lib.vj. Quid ſi non ſit ingreſſus,ſed voluit ingredi? Dic non habere locum hanc authen. niſi profeſsionem fecerit. in ſpe. de ſta. mo.verſic.xvij.

18 Et dic ꝙ fecerit profeſsionem in manu abbatis vel de eius mãdato.vt d.c.ad apoſtolicã.vel in manu monachi illius monaſterij.vt in d.c.inſinuãte.vel alterius religioſi, vel epiſcopi, vel ſuper altare.vt d.c.c.cõſuluit.vt no.Archid.in d.c.cõſtitutionẽ.ſuper verb.omiſſa.Sed Spec.& Hoſt.in ſumma dicũt ꝙ nõ valet in manum monachi,niſi de mãdato. vt no.in ſpe.de ſtat.monacho.verſic.xix.& hoc quo ad hanc authoritatem. Quo ad Deũ tamen obligatur,poteſtq́ agi vt intret.quod videtur verius:vt notat Archid.d.c.conſtitutionem.

19 An autem & ſua offerendo ligetur? Dic vt xxvij.q.j.c.vt lex.& vide extra de priuile.c.cum & plantare.& c.vt priuilegia.de deci.c.j.in cle.Item dic ꝙ voluntariè non per metum. vt d.c.beneficium.Item maior xxiiij.annis in maſculo:in fœmina xij.completo.vt d.c. Et not.plenè Hoſti.in ſumma de regula.§.& qualiter.& §.& vtrum.In aliquibus oportet eſſe maiorem.xviij.ann.extra de regula.quia in inſulis.Sed ſi per dolum eſſet inductus monachus tenet ingreſſus & dedicatio extra de conuer.coniuga.c.dudum.& c.ex parte.

20 Sed quid ſi non ingreditur viuus,ſed vult ſepeliri in habitu? Dic non dedicari bona.vt in ſpe.de ſta.mona. ver.penult. Quid ſi non ingreditur,ſed fortè intruditur ꝓpter delictum? Dic quòd ſi non habet liberos vel parentes,monaſterium habet bona.in authen.vt liceat ma.& aui.§.quia verò.colla.viij. Sed de iure canonico,cõtra.vt xvj.q.vj.c.de lapſis.& hęc obtinent vbi nõ dedit bona expreſsè,tunc enim vitiato ingreſſu,non vitiatur donatio.vt hic no.in glo.Et in ſpe.de ſta.mo. verſic.xvj.[Monaſteria.] quæ habent propriũ in communi. Quid ſi ingreſſus ſit ordinem mendicantium.Inn.dubitat in cap.in præſentia.extra de proba. Sed Spe. dicit, quòd bona dedicantur:& poſſunt ea petere.vt in d.titu.verſi.tertio quæritur.cum ſeq.Sed vide hodie extra de verbo.ſignific.c.exiui. in cle.j.titu.j.Deo nobis.

21 Quid ſi dedit ſe alicui hoſpitalitati? Dic ꝙ ſi hoſpitale habeat bona in communi:& intrantes nõ habeat ꝓpriũ, hoſpitale retinet bona.in ſpe.eod.tit.verſic.xxxiiij.[Se & ſua.]hoc fallit quando fuit illectus vt ingrederetur.xx.q.iij.c.conſtituit.ext.de teſta.c.requiſiſti.de conuer.cõiuga.c.dudum.

22 Quid ſi ſit in poteſtate patris? Dic quòd valet ingreſſus.vt no.Inn.in c.ſcripturæ.de vo.& vo.re.& in authen.de ſanctiſ. epiſ.§.interdicimus.coll.ix.Sed an bona dedicant? Dic quod ſic,ſi ſint aduentitia:ſaluo tamen vſufructu patris, & alio iure ſuo.& multò fortius caſtrenſia vel quaſi:ſed profectitia nõ: vt in ſpe.eod.titu.§.quintò quęritur. Sed an amittatur patria poteſtas? Dic quòd non.nulla tamen authoritate opus eſt in his quæ tangunt ſpiritualitatem. extra de iud.cap.fin.lib.vj. & no.Innocen.de æta.& quali.cap.indecorum.& in ſpe.eod. titu.verſicu.duodecimò quæritur. & verſic.liij.Et in ſumma Hoſtien.dictis titu.& §.

23 Quid ſi transferat ſe de vno monaſterio ad aliud? Dic bona non transferri.vt in ſpe.eod.titu.verſ.ſextò quæritur. Et hæc obtinent ſi maior xiiij.ann. Nec eſt opus decreto in tranſlatione huiuſmodi,vt no.Inno.in c.in præſentia. extra de proba.& in ſpe.de ſta.mona.verſic.xliiij.& idem ſi fieret epiſcopus.ff.ſi inge.eſſe dica.l.hoc ſermone.§.j.& vide in authen.de ſanct.epiſ.§.ſi monachus.prope fin.colla.ix. Videtur tamen quòd poſsit de bonis primi monaſterij tantum capere, quòd poſsit ſoluere expenſas tranſlationis & cameram Papæ.ff.de ſta.li.l.iij.in princip.

24 Quid ſi vaſallus vel emphyteuta intret religionem. Gloſ. dicit,quòd gaudet,quandiu viuit.Sed contra videtur notari. ff.de aſsig.li.l.ſi ex duobus.pro quo in feu.ſi de feudo fue.cõtro.c.qui clericus.de mili.vaſal.qui ar.bel. depo.c.j.Sed cum feu.regni Franciæ ſint hodie de cõſuetudine noſtra patrimonialia,& vendi & donari poſsint,& filiæ ſuccedant:debet eccleſiæ applicari ſaltem quòd vendat, vel per alium ſeruiat.& ſic no.in ſpe.in re emphyte.titu.de loca.§.nunc aliqua.verſic. xvij.cum ſequen.& Hoſtien.in ſumma. de immu. eccleſ.§.in quantum.verſ.& expreſſum eſt.Dic plenè ibi.& per Inno.in c.in præſentia.extra de probat.

25 Quid ſi habeat vſumfructum.doct.& gloſſ.dicunt, adhuc durat & extinguitur per mortem naturalem ingredientis.Et de hoc per Innocen.in dicto cap.in præſentia. & in ſpe.de ſta. mona.verſi.xlvij.Quid ſi egrediatur? Dic quòd recuperat bona ſi licitè egrediatur:aliàs non. extra de cleri.coniu.c.quod à te.niſi dediſſet expreſsè.vt ibi no.& Hoſtien.in ſumma.eo. titu.circa fin.dic vt ibi.

26 Quid ſi in ingreſſu paciſcat ꝙ bona poſsit retinere? Dic nõ valere pactum.extra de condi.appo.c.fin.qui clerici vel vo. cap.fin.Quid ſi erat prohibitus alienare? Innoc. dicit nihilominus transferri,in dicto cap.in præſentia.de prob.Ar.cõtra. ff.de verbo.oblig.l.ſi ita quis.§.ea lege. Et dicit quòd transfertur ipſo iure, quo ad proprietatem & poſſeſsionem.ff.de preca.ſi adoptauerit.& not.Innocen.in d.c.in præſentia. Et in ſpe.de ſta.mona.vlti.col.

27 [Teſtantur.]Sed an poterũt donare cauſa mortis? Videtur ꝙ ſic de licentia abbatis.ff.de dona.cau.mort.l.cum is.§.j.ſed illi poſſunt alienare:iſti verò nõ.Et nota quòd de alienis,quis non teſtatur.Quid ergo ſi quis dederit bona ſua,retẽto quòd poſsit teſtari? Dic inſtit.de pupil.ſubſtit.§.liberis.vbi exẽpli. vide j.de iure fiſ.l.certa forma.lib.x.

Authen.ſi qua mulier. Vide j.titu.j.l.deo nobis.§.in authen.de mona.§.ſi autem.collat.j.

28 Quid ſi primò fecerat teſtamentum in quo extraneum inſtituerat? Gloſſ.dicit ꝙ non rumpitur, ſi monaſterio quod intrauit reliquerit legitimã.Sed Inno.& doct.videntur velle ꝙ rũpatur,vt in c.in pręſentia.de proba.Sed retenta prima opi. vel in caſu quo inter liberos primò teſtatus erat, quo caſu videtur hæc auth.dicere ſeu ſupponere ꝙ non rumpatur.Quæritur an inſtituti capiant ſtatim poſt ingreſſum & profeſsionem? Pla.hic videtur dicere ꝙ non,ſed liberi interim aluntur à monaſterio.Sed ſpe.cõtra tit.de ſta.mo.verſ.lj. Quid ſi non habet liberos,ſed habet aſcendentes? Gloſſ. videtur tenere ꝙ non poſsit inter eos teſtari,nec habebũt legitimã. Sed Odof. & alij moderni & Innoc.contrà in c.in præſentia de probat. Spe.tamen videtur tenere cum gloſſ.de ſta.mo.ver.liij. & lo. xix.q.vlti.c.ſi qua mulier. Et hæc videtur veritas:vt ſcripſi inſtit.de acqui.per ar.§.mortuo.j.de vſufruc.l.fin.

29 Sed an poteſt ſubſtituere liberis? Dic ꝙ ſic,alios liberos:ſed non extraneos.Item nec liberis pupillariter, cum non ſint in poteſtate ſua:nec etiam tutorẽ dare.vt in ſpe.d.ti.de ſta.mo.verſ. liiij.& ſeq.& verſ.quid ergo.Sed contrariũ videtur ſentire in tit.de tuto.§.ſi autẽ.verſi.ſed quæritur.vbi videtur ſentire ꝙ ſint in poteſtate.Sed dic ꝙ quàuis ſint in poteſtate, nihilominus nõ poteſt eis ſubſtituere,nec dare tutorem:cum nõ poſsit teſtari,vt in authen.ingreſsi.s.eod.titu.& ſic intellige prædicta,& quod ipſe notaui.eod.tit.de ſta.mona.verſ.xij.

30 Sed quid ſi antè fecerat:nunquid poſt mutare poteſt? Doc. dicunt ꝙ non:per auth.Sed an hæc ordinatio eſt teſtamentũ? Mar.ꝙ ſic.Ioan.ꝙ eſt quædam diuiſio.& hanc ſequuntur omnes.[Partem.]tantam quantam habebat neceſſe dare alicui filiorum:ſecundum gl.[Competente.]Et nota ꝙ quis nõ poteſt deum hæredem inſtituere & filium exhæredare.j.titu.j.l. ſi quis.imo peccat qui religionem intrat.& liberorum vel parentum educationem dimittit,xxx.diſt.ſi qui filij & c.ſi quis dereliquerit.vbi anathematizatur.

Iubemus. [In hac vrbe.] localis fuit:ſed hodie eſt generalis.in authen.hoc ius porrectum. ſecundum gloſſ.[Cui res.]Not.diffinitionem œconomi. [Colonoe.]ff.de diuer.& tempo.præſcrip.l.longe. [Quidem colere.]ff.de leg.ij.l.Caius.§.Titius.quia ad diuiſionem prouocare

vocare non poteſt.j.de prædi.mi.l.inter omnes. Tu dic vt ibi. [Permiſſa.] ſed remunerare poteſt bene merẽtibus ſecundum gl.quod poteſt eſſe verum de mobilibus. [Acquirantur.] nõ tamen æquum eſt ꝙ retineantur: ſecundum gloſ.[Vendicen-
31 tur.] vel per ipſos œconomos qui alienauerunt.extra de inſti. c.cum veniſſent.de iureiur.peruenit. Dic ibi per Inn.de cleri. coniu.c.diuerſis. Vel per quemlibet de eccleſia, extra de teſti. e.cũ olim.per Inn. Vel per quẽlibet de parochia. ſecundũ gl. de hoc extra de reb.eccle.nõ alie.ſi quis presbyterorũ. Et plenius in ſumma Hoſt.eod.tit.& iunge j.eo.l.ſancimus. [Quia ea.] quo ad eccleſiam, ſed non quo ad œconomũ qui tenetur emptori: ſecundum gloſſ.in authen.de non alie.§.quia vero. colla.j.[Exilij.] j.tit.j.ſi eccle.contra.[Iudicibus.]
32 Nota quòd contractus factus coram iudicibus valet, & acta eorum faciunt fidem ſi ſint teſtes. extra de teſti. cap.cum à nobis.infrà de magiſt.munici.l.ij.de teſta.l.omnium.& l. ſancimus.[Habẽtibus.] vt ſunt cuſtodes ſigilli vel auditores. [Relinquat.] in morte, ſed ab initio ſit conuentio, in authẽ.de non alie.reb.eccleſ.§.ſi quis autem voluerit.colla.ij.

Authen.Hoc ius.

[Vt nec pignorentur.] nec generaliter nec ſpecialiter: quicquid olim fuerit.extra eod.c.nulli.

33 Et, vt plenius videas, diſtingue: quia aut quæritur de alienandis eccleſ.fructibus, aut de mobilibus, aut immobilibus, ſeu iuribus. Primo caſu dic quòd poſſent alienari, quę ſeruando ſeruari non poſſunt: vt l.lex quæ.j.de admi.tu. Sed an alijs? Videtur expreſſum ꝙ ſic.extra eod.cap.j.in fin.in cle.& not. Ioan.Mo.extra eod.cap.ij.lib.vi. Caueatur tamen de cõſcientia: quia ſi ſuos ditet: vel in prophanos vſus ponat, par eſt Iudæ proditori, qui loculos de bonis domini ſuos faciebat, extra de pec.cler.c.inquirendum. In authen.de ſanctiſ.epiſ.§.interdicimus.colla.ix.& vt determinatus ſit nu.clericorum.§. fin.col.j. Sed hodie videtur expreſſum ꝙ faciat ſuos: & dominium eorum conſequatur.extra de cleri.non reſi.cap.j.lib.vj. vide per Archid.extra de reſcript.ſtatutum.§.aſſeſſorem.lib. vj.vide j.titu.j.lib.ij. In authen.vt cle.qui rece.circa medium. colla.v. Secundo caſu dic ꝙ res quæ ſeruando ſeruari nõ poſſunt alienari poſſunt: vt dicta l.lex quæ. Aliæ non, niſi cum ſolennitate quæ ſeruatur in immobilibus: vt not.Hoſtien.in ſumma.eod.titu.§.ex quibus ver.res autem. Sed nec mobiles ſacræ poſſunt alienari cum ſolennitate infrà eodem.l.ſancimus.niſi in caſu neceſsitatis infrà eodem l.authen. præterea. xij.q.ij.aurum.extra de pig.cap.j.
34 Sed an prælatus poſsit manumittere ſeruum? Dic quòd ſic: meritum, alias non: niſi in caſu, extra de reb.eccleſ.non alie. c.conſenſus.& c.ſeq.xij.q.ij.c.epiſcopus qui.& c.ſi illi.& c.ſi quos.& c.placuit. in cætero caſu dic ꝙ aut alienatur modicũ: & videtur quòd poſsit, extra de dona. c.ex tecum. Si verò ſit res magni valoris, tunc aut ad vitam: & diſtingue inter religioſos & ſeculares. religioſi non poſſunt niſi cum ſolennitate quæ eſt ext.e.in cle.c.j. Sed alij ſeculares poſſunt ex cauſa ſine ſolennitate & ſine cõſenſu expreſſo. quod dic vt extra de his quæ fi.à præla.c.cõtinebatur. xvj.q.j.c.poſſeſsiones. xij.q.ij. c.monemus.& c.quiſquis.aut ad perpetuum.& tunc aut dando in feudum. & poſſunt ſi aliàs fuit data, aliàs non.extra de feu.c.ij.extra de cõſti.c.quæ in eccleſiarum.& ibi de hoc. Aut in emphyteuſim.et dic vt in authen.perpetua.& auth.ſi quis. eod.tit. Aut ſimpliciter.& tunc non poſſunt alienari niſi cum ſolennitate ſequenti & pro vtilitate eccleſiæ vt ſequitur. Vnde dic quòd nullo modo poſſunt alienari. extra eod.c.nulli. niſi in caſibus quando debitum vrget, vt hic. Item cauſa pietatis, vt j.eod.ſancimus.j.xij.q.ij.c.aurum. Et intellige nõ cuiuslibet, ſed cauſa ſaluandi perſonam hominis vel animam: vt ibi. Item cauſa vtilitatis, in cap.ſine.xij.quæſt.ij.& cap.terrulas.quia fortè eſt longe. vt in authen, de eccleſia. titu.§.ſi autem annale.colla.ix.
35 Sed quæritur an ſit ſeruanda ſolennitas huius auth.in dictis caſibus? Dic ꝙ in iuribus ſiue rebus cathedralis eccleſ.requiritur conſenſus epiſcopi & cap.vt d.c.fin. Nec requiritur conſenſus ſuperioris. & in hoc detrahitur huic authen.vt no.Io. xij.q.ij.in ſumma.& c.ſine.& Hoſt in ſumma d. verſic.res. & ſic no.Io.mo.extra eo.c.j.lib.vj.& idem Ber.& ibi pleniè Archid. In alijs autẽ eſt ſeruanda ſolennitas: vt no.Io.in d.c.ſine. in rebus verò collegiorum & monaſteriorum requiritur conſenſus abbatis, epiſcopi, & capituli, vt not.in dictis ſummis per Io.& Hoſt.xij.q.ij.abbatibus.& xvij.q.iiij.in vẽditionis. Non eſt tamen neceſſaria ſubſcriptio.vt no.Inn.de his quę fi. à præla.c.nouit. Quidam autem dicunt quòd nec opus eſt cõſenſus ſed requiſitione conſilij vt ibi notatur.
36 Sed vtrum requiratur conſenſus conuentus? Satis poteſt dici quòd ſic.extra de ſta.mo.c.ij.in fin.quamuis in alienatione perſonę non requiritur.extra de elec.c.ſi religioſus.lib.vj.dic ibi per Archi. In alijs autem eccleſijs parochialibus requiritur cõſenſus rectoris & epiſcopi & capituli.vt x.q.ij.c.ſi quis epiſcopus.& xij.q ij.c.placuit. Sed an ſufficiat ſequi conſenſum epiſcopi ex poſt facto? Dic ꝙ non.vt not. Arch. extra e.c.lib. vj.in gl.de illo.in fi. Sed ratihabitio capituli ſufficeret, de his quæ fi.à præla.c.cum vos. Sed an ſcientia cum taciturnitate ſufficeret? Diſputat Ioan. Andr.in nouella.extra de regu.iur. qui tacet.lib.vj.& concludit quòd non.
37 Sed an ſit opus decreto? Dic quòd non.vt no. Archi.extra eo.c.dudum.lib.v.tamen tutum eſt interponere propter illa quæ ſcripſi infrà de reſcin.ven.l.fi. Sed quid ſi res ſint in diuerſis epiſcopatibus? Dic requiri cõſenſum epiſcopi in cuius diœceſi eſt eccleſia vendens: non res quæ venditur. vt not.plenè extra de priuileg.c.paſtoralis.per Innocen. Cui obſt.j.de prædi.mi.l.ſi prædium. Sed quid ſi conſuetudo ſit cõtraria? Gof. dicit valere. Et idem videtur tenere Innocen.in cap.nulli.extra eod.tit. Dic contrà: vt plenè not. Archid.extra eo.in cap. ij.in gloſſ.de hoc.& vide ad formam ſolennitatis, quod not. Innocen.extra de tranſact.cap.ſtatuimus. Item prædicta vera ſunt in alienatione: ſecus in ſubmiſsione vel noua aduocatione.extra eodem.cap.ij.lib.vj. Ibi enim opus eſt licentia Papę vt ibi.
38 Item nota quòd ſunt caſus quibus nõ poteſt fieri alienatio ex cauſis prædictis. Primus hic. Secundus infrà, eod.authen. multo magis. Tertius in authen. quibuſcunque. Quartus in auth.de eccleſ.titu.§.iubemus. col.ix. Quintus eod.tit.§.ſin autem. Sextus in authen.de alie.& emphy.§.ſanctiſsimas. colla.ix. Sed huic contra dicit Ioan.gloſſ.decre.in hac auth.x.q. ij. Ex hoc apparet inquantum detrahitur vel additur huic authenticæ per ius canonicum cui ſtatur hoc caſu.& not.quòd alienatio tenet ſine huiuſmodi ſolennitate, ſi ſit euidenter vtilitas eccleſiæ, vt j.eod. authen.ſi quas ruinas.in fi.dixi. Primò ergo in caſibus alienationis peruenitur ad mobilia, ſecundò ad immobilia per hanc auth. Quid ſi ſint nomina? Gloſ.ff.de re iudic.l.à diuo Pio.videtur velle ad ea vltimò perueniri.ff. quod cuiuſ.vniuer.no.l.ciuitatis. Doctor.contrà.ff.de rebus eorum qui ſub tu.l.magis.§.non paſsim.
39 Item quæro circa fi.huius authen. quomodo probabitur in vtilitatem conuerſum? Glo.dicit quòd per coniecturas: ſi eccleſia indigebat.ff.de exerc.l.fi. ſed in corpore gloſſ.videtur dicere contrarium in authẽ.de alie.& emphyt.§.ſi quis verò epiſcopus.coll.ix.Ioã.gloſ.decret. tenet primam contra nota.in hac authen.& doct.moder. Et eſt vera ſi totum collegiũ mutuum receperit vel confiteatur.extra de fideiuſſo.c.penul. vide plenè ibi per docto.& iunge infrà.quod cum eo.l.fin.
40 Sed quid ſi non eſt creditor ex mutuo, ſed fortè ex venditione bladi vel equi? Dic hoc non obtinere: & ſic eſt ſpeciale in mutuante quòd hoc habeat probare: ſecus in emptore rei immobilis, rei eccleſiæ.in authen. de non alie.§. ſancimus. & nota.extra de depo.cap.j.per Innocen.& Hoſtien. Sed pone fuiſſe tranſactum ſuper hoc an fuiſſet conuerſum vel nõ? Dic de hoc non poſſe excipi niſi dolus, vel calumnia probaretur: & dic plenè vt ibi.
41 Quæ eſt pœna male alienantis? Dic quòd depoſitio ſi ad hoc concludatur: & ablatorũ reſtitutio.extra eod.c.ſi quis.de electione.c.quod ſicut.xij.q.ij.c.monemus. & c.apoſtolicos. Et ſi mortuus ſit alienator, hæres tenetur, & bona ſunt tacitè obligata.vt xviij.quęſt.j.c.ſimiliter.in auth.de nõ alie.§.vult enim.colla.ij. Item quæ dixi non obtinent vbi laicus detinet rem vnius eccleſiæ, & alia eã recuperat: tunc enim ſufficit conſenſus epiſcopi.extra de his quæ fi.à ma.parte ca.cum apoſtolica.& plenè not.Hoſti.in ſum.eo.tit.§.ſi.verſic.ſi. Et vide j.e. auth.multo magis.& vide quod not.xij.q.ij. c.ſine exceptione.& vide d.c.j.lib.vj.extra de reb.eccl.non ali.

Authen.Sicut alienatio.

[Fiſcaliũ.] prętextorũ. ne obſtet.j.de allu.l.ij.ſecundum gloſſ.

42 **Authen.Multomagis.** Dic ꝙ epiſcopus cum capitulo poteſt facere de loco religioſo ſecularem, ſi nõ reperiantur religioſi, extra de relig.domi.c.inter quatuor. Et de ſeculari religioſum.extra de rebus eccleſ.non alie. non aliàs.cap. ad audientiam.& vnam eccleſiam alij vnire. extra de reb.eccle.non alie.c.fin.& vnam alij dare cum ſuo capitulo.extra de dona.cap.conſolationibus.et cap.paſtoralis.de priuileg.cap. paſtoralis.de tranſlatione perſonæ.dic extra de electio.cap.ſi religioſus.lib.vj.& vide quod Io. And.diſputat extra de reg. iur.cum ſtat.lib.vj.in nouella.

Authen.Quibuſcunque. Facit ff. de cõtrahen.emp.l.nõ licet.et l.qui officij. Arg.cõtra.ff.de admi.tuto. l.non exiſtimo.argu.j.de contrah.emp.l.cum ipſe, ſed ibi ſuccedebat dominus,hic alius adminiſtrator ſecundum docto.

43 Et not.quòd œconomus non debet eſſe cognatus epiſcopi vel propinquus.lxxxix.diſt.c.decenter.Item quòd debet cõſtitui in qualibet eccleſia.lxxxix.diſ.volumus.& c.quia.xvj. q.vij.c.quoniam in quibuſdam. Iunge infrà titu. j.l. omnes qui.§.in hac autem.Et vide in ſeu.qui ſucceſ.te.cap.j.in gloſſ. poſſunt ergo,&c.

Authen.Qui res. Quid ſi fuerit ſeruata forma legis nõ tamen erat iuſta cauſa.vel quid ſi erat iuſta cauſa,& non fuit ſeruata forma? Dicit lo.quòd in primo caſu tenet,in ſecundo non. vt oo.xij. quæſt.q.in ſumma.& cap.ſine. Et vide ad hanc authen.extra eod.c.ſi quis.& c.ad audientiam.

Authen.Si quas. [Perpetuam.] j.eo.titu.authenti.perpetua. dic vt ibi.]Reædificante.]quam ſoluat penſionem.[Additis illis.]quia nunc quando ſunt reædificatæ,magis locantur quàm ſolebãt antè.

44 **Authen.Perpetua.** Primò quæro an res eccleſiæ poſſint dari in emphyteuſim perpetuam? Dic q aut quæris de domibus ruinoſis.Et dic q ſic:vt in auth.ſi quas.in prin.eod.tit.x. q.ij.c.ſi quis.Si nõ ſint ruinoſę vel ſint res aliæ q domus,dic q eccleſia Cõſtantinopolitana nõ poteſt dare,niſi vſq; ad tertiã generationẽ,nec aliæ eccleſiæ ſibi ſubiectę.in auth.de alie.& emphy. §.emphyteuſis.& §.dudũ.coll.ix.Aliæ ad perpetuã. vt in authen.perpetua.quę eſt canonizata.x.q.ij.& in authen.de alie. & emphy.§.licentiã.Secundò quæro quæ poſſunt dari? Dicas q omnes illæ de quibus expedit eccleſiæ vt hic.extra eod.c. ad aures.Sed ſi non expedit,non.xij.q.ij.c.apoſtolicos.

a ¶Quòd quilibet ſuperior poſſit experiri pro rebus ſubditorum, vide hic per Bart.

45 Tertiò quæro quæ ſit ſeruanda ſolennitas? Dic vt in auth. hoc ius.j.eod.tit.quam ſerua in huiuſmodi alienatione, cùm generaliter loquatur:cũ detractionibus & additionibus quas ibi ſcripſi,& aliàs nõ valet.vt extra de reb.eccl.non alie.c.nulli.Sed quid ſi conſuetudo ſit alia? Spe.videtur tenere quòd valeat,tit.de loca.§.nunc aliqua.vet.ſextò quæritur. Poteſt dici contra.vt dixi in authen.hoc ius.

46 Quartò quæro ſub qua penſione? Dic q ſub maiori quam habere poterit.extr.de reb.eccl.nõ alie.c.ad aures.de in integ. reſti.c.j.Sed tamen nõ poſſit haberi penſio conſueta: & oporteret fieri diminutionem:fit vſq; ad ſummas hic cõtentas. Sed quæ ſunt hæ ſummæ? Super hoc ſunt opiniones variæ. Quidam dicũt q fit diminutio vſq; ad tertiam in domibus ruinoſis:id eſt,q duæ partes non præſtabuntur:& hoc tenet gl.hic. Alij dicunt q tertia poteſt diminui, ita q duæ præſtentur ad minus.& hoc in Spe.d.§.verſi.ſextò quæritur. & videtur verior. At in alijs fit diminutio in ſexta parte:ita quòd remaneant quinq; vt hic,ſoluto ipſius reditu &c.In caſu tamen videlicet in proaſtenijs,id eſt,in agris proximis eccleſiæ Cõſtantinopolitanæ non fit diminutio:vt hic notatur.

47 Sed quare fit diminutio in ſexta parte? Dic q ꝓpter ſterilitates futuras,ex quibus non diminuitur penſio:vt ſcripſi.j.de iure emphy.l.j.Tu dicas vt dixi,q non fit hæc diminutio niſi quando expedit eccleſię tradere in emphyteuſim,et nõ poteſt reperiri tantum quantũ conſueuit.Sed quare magis diminuitur in domibus ruinoſis? Dic propter expenſas reparationis. Sed quare in ruinoſis habetur reſpectus ad id quod eccleſia recipiebat, ſed hic ad reditus qui fiunt cum diminutione iuris? Dicas quod cùm propter vetuſtatem,leuius cõtingat mutatio in domibus quàm in campis. Et ideò iudicarem idem in vineis malè cultis,quod in domibus. Quid ſi eccleſia emendauit campos,vel plantauit ibi vineas? Dic haberi reſpectum ad id quod nunc valet:cùm hæc authen.intendat eccleſijs ꝓuidere. Item dicimus, ſi non appareat nunc, qui reditus erant tunc.

48 Quid ergo ſi expediat eccleſiæ modò dare in emphyteuſim,nec reperit emphyteutam niſi magis diminuat quam hic taxatur? Gl.dicit q retineat:nec poteſt dare.Sed cùm hoc fiat ad prouiſiones eccleſiarum ſi conſtet de contrario poteſt epiſcopus diſpenſare.extra de reb.eccleſ.c.vt ſuper.in fin.vbi videtur eſſe conceſſa quęlibet alienatio vtilis. Et videtur tamen requiri ſuperioris authoritas. extra de duna.c.apoſtolicæ.de reb.eccl.non alie.dudum.in fi.lib.vj.j.de tranſact.l.cùm hi.§. cauſam.& facit ff.de ſucc do.l.ſi.& ibi no.infrà de bo.quę lib. l.fin.§.ipſum autem.in fin.& melius.ff.ad Trebel.l.mulier.§. ſed & ſi cum.& quòd no.ff.de offi.procu.Cæſa.l.j.ſuper verbo,conſenſu.contra.ff.de rebus eorum.l.ſi fundus.

Authen.Item ſibi inuicem. [Cõſenſu eorũ.]niſi aliàs omnino eſſet inutilis. xij.q.ij.c.terrulas.[Reſeruntur.]extra de rebus eccleſ.c.vt ſuper.in fine.

Authen.Qui rem. Vide quod ſcripſi infrà de iure emphyt.l.ij. Item dic ſecundum gloſſ.& doctor. q hæc lex obtinet etiam ſi pro magna re præſtaret vnum nummum tantum. & etiam contra eccleſiam.& in partiario colono. & vide infrà de iure emphyt.l.ij.

Decernimus. [Sedem.]ſecũdam: nec ob.ſuprà titu.j.victor. in authen.de eccleſ. titu.§.j.colla.ix.

Illud. [Quingentos ſolidos.]hodie eſt ius commune vt infrà de dona.l.penult.& ideo augetur in eccleſia ſecundum gloſſ.doctor.contrà.

49 [In qualcunque ciuitates.] Nota quòd dare ciuitatibus eſt pia cauſa. Et vide in Spe.de inſtr.edi.§.nunc dicamus.verſi.& ſcias.in authen.de eccleſ.titu.§.ſi autem annale.in fi.colla.ix. [Niſi actis.]& ſic perſona quæ recipiat ſecundum glo.hic.ſed docto.contr.dic.vt infrà de dona.l.nec ambigi.[Permutare.] dic vt infrà de dona.l.penultima.

Sancimus. [Sanxerunt.] infrà de relig.l.locum.ff. de contrah.empt.l.ſed & Celſus.Hodie fallit:vt extra de pign.cap.j.Item & in caſu extra de deci.cap. fin.in clemen.

50 [Sacrorum vaſorum.]Sed quis præfertur,ſi omnes agãt & concurrant? Dic omnes ſimul poſſe agere.j.ſi vnus ex plur.l. ij.de authẽ.preſ.l.ſi.de dam.inſec.l.ſi filius.Sed in bonis eccleſiarum aliarum quæ proprios habent adminiſtratores, præfertur inferior adminiſtrator in temporalibus:ſed in ſpiritualibus,epiſcopus.vt plenè not.Innoc.extra de reſti.ſpoli.cap. olim.de reſcrip.c.edoceri.Et facit ff.de admi.tut.l.vel in partes.& l.tutores qui poſt.§.hæres.eo.tit.l.Titiũ.§.tutores. Sed capitulum poteſt agere ꝓ iuribus epiſcopalibus,ſi epiſcopus
a negligat.extra de maio.& obe.c.dilecti.& fortè quilibet [a] de eccleſia extr.de teſt.cum olim.de offic.deleg.c.corã.ext.de reſcrip.c.ſtatutum.§.quia vero.lib.vj.per Arch.Item abbas ꝓ capitulis ſibi ſubditis.extra de offi.ord.c.quærente.Item monachi pro alienatis à prælato.extra de ſimo.querelam.

51 Sed vicarij perpetui nõ poſſunt agere ſine patrono.extr.de priuil.c.cũ & plantare.Et vide plenè in Spe.tit.de actore.ver. ad præſentis.& de reconuẽ.§.nũc dicamus.verſ.ſi.Et iũge j.de procu.l.j.in fi.& l.exigendi.& j.eod.l.iubemus nulli.§.ſanè. [Relinquenda.] niſi contra Oeconomum,ſecundum gloſſ.

Auth.Præterea. Dic q hodie talia pignorantur in caſu neceſſitatis: vt extra de pignor.c.j.& dic vt ibi per Innocentiũ & Hoſtienſem.

Vt inter diuinum. [Publicũq;.] largè accipe pro republica cuiuſlibet ciuitatis ſecundum gl.& doct.[Vel venditorum.] Nota quòd hæc lex obtinet in his caſibus tantum:aliàs contra.j.de præſcrip.xxx.ann.l.omnes.ſecundum gloſſ.& doctor.& in caſu qui ſequitur ſed ſi &c. [Coartandus.] Idem ſi in alijs pijs cauſis,ſecundum gloſſ. [Succeſſores.] ſecus ſi contra alios,ſecundum gloſſ.ſed etiam ſi in rem.

52 Et ſic nota quòd his caſibus transfertur dominium ſine traditione. Sed an poſſeſſio? Gloſ.q non:& idem docto. & Ber. extra de conſue.c.ij.Item quod dictum eſt de dominio, intellige ſi pretium eſt ſolutum ſecundum gl.Item dic quòd ſi primò vendidit vni eccleſiæ,& poſtea alij, quòd prima eſt potior,ſecundum gl.& doct. Ex nudo voto non transfertur.ff. de poll.l.ij.dic vt ibi infrà de donatio.l.ſi quis argentum.in fi.dic vt ibi.Iunge quod ſcripſi.infrà de rei vend.l.quotiens. [Et hypothecariam.] hoc quo ad legata & fideicommiſſa: & non quo ad donata & vendita,ſecundum gl.alij contra.

Auth.Quas actiones. Quæritur an hæc authen. corrigat hanc l.ſi.Ia.dicit quòd non:quia authẽ. loquitur generaliter. & l.in caſibus ſpecialibus. Tu dic contra.in authen.de eccleſ. tit.§.pro temporalibus.colla.ix.xvj.q.iij.c.nemo. Et hæc autheo.obtinet in quatuor caſibus dictæ legis.

53 Item quęre an in hac præſcriptione requiratur titulus? De hoc fuit altercatum inter doct.hodie eſt expeditum. extr.eo. cap.lib.vj.Sed an hæc authen.corrigat quo ad ciuitates? Ioã. quòd non.Pla.contra, quem moderni ſequuntur.Sed in legatis ad pias cauſas videtur ſatis obtinere: vt hic in l.fin.verbo. ſed ſi cum notatis. Sed an eccleſia contra priuatum ſe tueatur minori tempore? Dic quòd ſic,ſecundum gloſſ. Et idem Hoſtien.

ſtien.in ſumma de præſcripe. Sed Ioan.contra.xvj.q.iij.c.placuit.vide plenè extr.de regu.iur.qui ad agendum.vbi Ioan.Andr.tenet opinionem.glo.caue tamen,quia eo caſu quo eccleſia vtitur minori tempore contra priuatū,et priuatus contra eam.vt not.Innocen.de conſue.cap.cùm dilectus.Sed an eccleſia contra eccleſiam? Non eſt quæſtio.quia xl.annis,extra de præſcrip.cap.illud.

54 Quid ergo ſi vna eccleſia tenuit aliam tanquam ſibi annexam? Videtur præſcribere hoc tempore,vt not.Io.Andr.extra de reg.iur.c.qui ad agendum.lib.vj.in nouel.Sed an requiratur bona fides? Dic quod ſic. vt not.Innoc.in c.ſi diligenti.extra de præſcrip.& patet.eod.tit.c.j.lib.vj.Item quid ſi eccleſia ſuccedit priuato contra quem erat incepta præſcriptio? Gloſſ.dicit pro tempore futuro vtitur priuilegio.argu.j.de præſcrip.xxx.ann.authen.quibuſcunq.

55 Sed an poterit in integrum reſtitui aduerſus præſcriptionem? Gloſſ.videtur hic dicere quòd ſic.Sed Ber.contra, extra de in integ.reſtit.c.audiétis.Inn.& Hoſt.videntur primam approbare:vt in ſumma.io tit.de in integ.reſtit.§.& quādo.verſi.Tu potes dicere eam aduerſus lapſum breuis temporis reſtituendam.extr.de in integ.reſtitu.c.vnico.in cle.Sed aduerſus lapſum tam longi temporis nō videtur reſtituenda:vt ibi ſentit Ioan.And.Sed opi.Hoſti.eſt ſecurior.& de hoc in Spec.titu.de in integ.reſtit.§.j.verſic.hoc autem notandum.

56 Sed an valet pactum vel priuilegium principis,quòd nulla præſcriptio currat? Gloſſ.videtur tenere quòd non.idem ſequuntur doct.Idem dic q̧ hæc regula fallit,extr.de reſti.in integ.c.j.de priuil.ſi de terra.de elect.cap.generali.lib.vj.Item obtinet hæc regula in re præſcriptibili,in alijs non.ext.de pręſcri.cū ex officij.& c.cauſam. Sed quid de rebus clericorū vel prælatorum? Dic quòd ſtatur iuri communi.extr.de pręſcrip.c.ſanctorum.& in.xvj.q.iij.c.j.Sed in relictis ad pias cauſas videtur obtinere:vt ſ.dixi.Sed quid ſi eccleſia priuilegietur,quòd non currat pręſcriptio niſi centenaria:an epiſcopus poteſt vti contra capitulum vel econtra? Dicunt doct.quòd nō.& not.extra de reg.iur.c.in iudicijs.lib.vj.

57 [Vſucapione.] Hic requiritur titulus & bona fides, & breuiter omnia quæ inter priuatos:vt plenè proſequitur Hoſt.in ſumma.tit.de vſucapi.§.quis non.verſi.quidam etiam. vbi tenet quòd res mobilis eccleſię vſucapitur triennio. Ioan.And.ibidem remittit ad hoc,quod no.in c.j.de reſtitu.in integr.Et vide Dy.extr.de reg.iur.c.poſſeſſor.Quidam tamen volunt dicere quòd hoc de iure canonico ſit correctum. Et videtur hoc notare Ioan.Gloſ.decre.in hac auth.quę eſt canonizata.xvj.quæſt.iij.c.vlt.Sed Hoſti.& omnes moderni hoc improbant,vt in ſumma.d.§.& verſic.quidam.& not.in Spec.de in integrum reſtit.§.j.circa iij.columnam. Hoſtien. poſt correxit ſe,& tenuit contra.extr.de in integ.reſtit.c.j. [Quadriennij.] hoc videtur correctum.xvj.q.iij.c.placuit.& ibi no.Ioā.& dicto cap.vlti.Sed ibi quādo princeps rem alienam donat:vbi corrigitur,nō aliàs.& potes ponere exemplum.j.de quadrien.præſcript.

58 Sed quid de alijs minoribus triennio vel quadriennio? Dic q̧ currunt ſicut hic:ſed eccleſia reſtituitur. vt d.c.vnico.in cle.de reſti.in integ.Et pone exemplum de reſcrip.c.plerunq.& c.ſi autem.vt lite non conteſt.c.quoniam frequēter.& in multis.[Sola Romana.] hic fuerunt opiniones. Gloſſ.dicit quòd hæc corrigitur per authen.hęc conſtitutio &c. & ita not.hic.Sed contra not.in authen.vt eccleſia Romana.ſuper verbo,annorum.coll.ij.Et illa hodie approbatur.extra de præſcrip.cap.cum nobis.& extr.eo.tit.cap.ij.lib.vj.xvj.q.iij.quaſi per totum:& maximè in c.nemo. Sed quomodo probatur poſſeſſio tanti tēporis? Dic quòd eſt quaſi impoſſibile.non enim ſufficit probare tempus de quo non erat memoria.vt not.Innoc.& Hoſtien.extra de pręſcrip.cap.cum nobis.

59 Sed quid dicatur eccleſia Romana? Dic quòd patrimoniū ſeu bona quæ Papa immediatè tenet.& ideo monaſteria exēpta non gaudent.vt not.Archi.extra de pręſcript.c.ij.lib.vj.Sed quid de vaſallis eccleſiæ? Videtur quòd gaudeant ext.de præſcrip.c.ad audientiam.quod eſt verum,ſi pręſcribens non recognoſceret eccleſiam Romanam ſuperiorem. Item & hoc fallit in dicto cap.ij.quod quidem.cap.modificat legem.vt in authen.vt cum de appella.cog.§.ſi verò liberi.vbi hæc lex fallit.colla.viij.Et in authent.de ſanctiſſ.epiſco.§.antepenultimo.collat.ix.

60 Item fallit in iure ſuperioritatis quod contra Romanam eccleſiam non poteſt pręſcribi. vt not.plenè in d.c.cum nobis.ſol alia ſic. Et eodem modo eccleſia Romana præſcribitur cōtra alios:quamuis ſit domina & magiſtra:vt plenè not.in Spe.ver.illud.de pręſcrip.Vnde eccleſ. Romana ſuum habet patrimonium diſtinctum ab alijs:ſicut Roma territorium ſuum,infrà qui.mo.pig.ta.contrahi.l.ſi mater.in ſi.

De epiſcopis & clericis & orpha. & bepho.& prothe.&c.

1 Pauperes ſunt in hoſpitalibus recipiendi,& non diuites.
2 Bona eccleſiarum ſunt pauperum.
3 Laici ratione delicti in eccleſiam commiſſi efficiuntur de foro eccleſiæ.
4 Affectus non punitur,niſi conatus ſequatur.
5 Crimina quædam ſola attentatione conſummantur.
6 Teſtis ſupprimens veritatem an poſſit dici falſus.
7 Clericus teſtis eſſe nequit in cauſa criminali.
8 Abbatiſſæ quædam ſunt hodie:ſed nullæ diaconiſſæ.
9 Aetas quæ ſufficiat in ordinando.
Epiſcopus non poteſt remittere iniuriam eccleſiæ.
10 Verberans clericum eſt ſacrilegus & excommunicatus.
11 Epiſcopus pro iniuria propria excommunicare non poteſt.
12 Degradatus conficit,& retinet clericale priuilegium.
13 Dominus ſuper aſſcriptitijs iuriſdictionem habet.
Vaſallus per ſubſtitutum ſeruire poteſt.
Clerici olim de publico alebantur.
14 Clerici ad ſcacos ludere poſſunt,ad aleas autem non.
Papa diſpenſare poteſt q̧ ſacerdos matrimonium contrahat.
15 Iudex laicus non poteſt cognoſcere de clericatura alicuius.
16 Negotij appellatione veniunt criminales cauſæ & ciuiles.
Cauſarum nomine non veniunt criminales.
17 Satiſdatio de lite proſequenda non datur de conſuetudine.
18 Aſtrictus rationibus publicis aut priuatis non poteſt ad ſacros ordines promoueri.
19 Ordinatus exiſtens aſtrictus certis rationibus nō deponitur,
Clericus qui negotia cuiuſpiam tractauit detineri poteſt.
20 Executor vltimæ voluntatis quo vocetur nomine.
Executorum ſpecies quot ſint.
21 Iudex ciuilis an poſſit ſe de vltimis volūtatib⁹ intromittere.
Executores vltimarum voluntatum qui eſſe poſſint.
22 Executor nō pōt ꝓpria authoritate bona defuncti occupare.
23 Executor an poſſit cōtra hæredem agere nolentem et res defuncti tradere.
24 Executor tenetur vocare hæredem in his quæ agit.
Executor rationem reddere tenetur.
25 Executor à legatarijs conueniri poteſt.
26 Executor quando cauere teneatur.
27 Executor datus ad emendanda foreſacta an teneatur ſatiſfacere creditoribus.
Executor alienare non poteſt.
28 Executor tranſigere & compromittere poteſt abſq; hæredis & legatariorum voluntate.
29 Prælaturam refutare quando liceat.
30 Oeconomus eccleſię per quem conſtitui debeat.
Iudex extra territorium ſuū citare pōt ad locū territorij ſui.
31 Monachus quando & qualiter agere poſſit.
32 Executio quæ & qualis fiat in bonis monachi.
33 Monachus cum abbatis licentia ciuiliter agere poteſt.
34 Clericus in iudicio ſeculari non poteſt conueniri.
Epiſcopus cauſam clerici laico committere poteſt.
35 Epiſcopus non poteſt cauſam criminalem clerico coniugato committere.
Clericus in cauſa feudali reſpondet coram domino feudi.
36 Cōſuetudo q̧ clericus corā ſeculari iudice rñdeat, eſt inualida.
37 Fideiuſſor clerici an gaudeat eius priuilegio.
38 Clericus coniugatus etiam in caſibus in quibus non gaudet priuilegio eccleſiæ forum non poteſt declinare.
39 Epiſcopus ſi prius fuerit religioſus,acquiſita quæ antè per eū fuerant,ad monaſterium ſpectabunt.
40 Prælati qualiter de bonis eccleſiæ poſſint diſponere.
41 Excōmunicatus religionem ingredi pōt, & tenet ingreſſus.
Seruus ſi promotus fuerit ad ordines,an valeat promotio.
42 Res aliena conſecrata nunquam redditur.
Libertus ad ſacros ordines promoueri non debet.
43 Hoſpitalibus ciuitatis abundantibus vagis & indigentibus religioſis dandum eſt.
44 Vaſallus dominum captiuum redimere tenetur.
45 Filius patrem etiam excommunicatum redimere tenetur.
46 Scholaris vagabundus non gaudet priuilegio ſcholarium.
Clerici an & quando tutores eſſe poſſint.
47 Quæ dicatur miſerabilis perſona.
48 Conſcij cum agentibus an pœna pari plectantur.
49 Ratificans factum q̧ puniri debeat.
50 Occultans hoſtem fugientem punitur.

Mors

Mors ciuilis & naturalis eoſdem ſunt effectus.

5 Religioſi ſuccedere poſſunt, quorum nomine eccleſia hæreditatem recipit.

5 Monachus patri præmoriens hæreditatem in monaſterium transfert.

1 **IVxta ſanctionem.** [Neque hoſpites ſuſcipietis]. ſcilicet, diuites ſeu milites, ſed pauperes, sic.j.l.ij.cum notatis. Qui ſunt clerici et quomodo dicuntur regulares. Vide xij.diſtinc. c.fin.xxiij.diſt.ca.quanquam.& in authen.de ſanctiſ.epiſco.in princip.

Omnis. [Vel mercatura.] hæc non eſt eis licita, extra ne clerici vel mona.cap.ij.

2 [Pauperum.] hoc obtinet in bonis eccleſiæ xxij.q.ij.c.aurum.de quibus clerici nihil debent expendere. ſi aliàs habent vnde viuant.j.q.ij.clericos.& cap.ſeq.vide ſ.titu.j.in authen. hoc ius porr. An autem faciant fructus ſuos? Vide Archi.extra de preſcrip.c.ſtatutum.§.aſſeſſorem.li.vj.vide extra de immu.eccleſ.c.nõ minus.in nouella. [Religionis.] hoc non obtinet hodie. vide extra de pecu. cleric. c.ij.per Innoc.j.eod.authen.licentiam.[Subſtantiæ.]niſi in caſu.ſuprà titu.j.l.neminem. [Semper.] id eſt quandiu clericus viuat.ff.de pact.l.ſi tibi.§.pactum.& ff.pro ſolu.l.ij.

3 **Authen.Item nulla.** [Requiſiti.]& ſic nota ratione delictẽ facti contra eccleſiam: laici efficiuntur de foro eccleſiæ. Gloſ.cõtra.extra de fo.compet.cap.ſi clericus.de iudi.ſignificauerũt. dic vt ibi,& cap.cum ſit.extra de foro compe.

De his. Dic hodie vt ſcripſi ſuprà titulo primo.l.placet.

Officiales, Dic plenè de materia huius legis, infrà eodem l.quiſquis.

Authen.Sed neque. Dic hodie vt notatur. j.eod. l.quiſquis.

Si quis non dicam. [Matrimonij.] multò fortius ſi cauſa concubinatus, ſecundum gloſſ.

4 Capitali pœna.] No, punitur affectus ſi ſequatur conatus: aliàs nõ.ff.de pœn.l.cognationis.& hoc ſi criminaliter agaẽ. Diſtingue tamẽ an impediatur quia noluit: aut quia non potuit. Itẽ an impeditus fuerit impedimẽto iuris vel facti. Itẽ diſtingue inter crimina deteſtabilia & leuiora. Et ſic intelligiẽ pro & contra.ff.quod quiſq; iur.l.j.§.fin.de fur.l.vulgaris.§.qui furti.de iniur.l.idem apud.§.ſi quis curauerit.j.de furtis.l.ſi quis ſeruo.ff.de ſer.cor.l.j.§.perſuadere.j.de ſer.fug.l.ſi fugitiui.ff.de re mili.l.iij.§.is q.de extraor.cri.l.j.in fi.ad l.Cor. de fal.l.qui falſam.& l.ſi quis legatũ.& l.impuberẽ.§.j.de fur.l.inter omnes.§.pen. de poſtula.l.j.§.remouet. Dic ergo aut agitur criminaliter vel ciuiliter. Et tunc aut quia noluit, aut quia non potuit. Si nõ potuit, aut fuit impeditus impedimento iuris vel facti. & hoc ſecũdo caſu: aut in deteſtabilibus; aut in alijs.Io. An.diſtinguit alio modo, aut pœna apponiẽ ipſo iure, & non obtinet hæc lex.extra de elect.c.perpetuo. lib.vj. de homi.ſicut dignũ.de cle.pug.c.j.Et ſic põt intelligi in ſeu. dr capi.q cur.vẽ.c.ſi voluerit. aut nõ ipſo iure,& tũc obtinet.

5 Cauendum tamen eſt, quòd quædam ſunt crimina quæ conſummatur ipſa attentatione, vt hæreſis,& crimen læſæ maieſtatis:in quibus præmiſſa non obtinent. Item nota aliquos caſus in quibus quis euitat pœnam etiam poſt conſummationem: vt notatur extra de iure patronatus.c.cum laici. & vide de regu.iur.c.in pœnis.lib.vj.in nouella.

Presbyteros. [Perſonalium.] ff. de munc.l.j.§.munerum.) [Percipimus.] dic ſuprà titulo j.l.placet.

Authen.Sed iudex. [Mittat.] ſi impediatur.in authen. ne defunct.ſeu ſune.eodem.§.illud.coll.v.& j.de fide inſtru.authẽ. apud. Et dic propoſitis ſed non tactis ſecũdum gl. Facit ff.de iureiur.l.ad perſonas.extra de iura.calum.c.ſi.v.q.iij.quia epiſcopus.xj.q.iij.c.cum ſimus.contra extra de pur.cano.c.quotiens.§.porrò.prima q.vij.c.quotiens.ſed ibi ſpeciale. vt not. Arch.extra de electio.cap.vt circa.lib.vj.

Presbyteri. [Circa.]non ſic alijs.j.de aboli.l.fallaciter. ff. de quæſt. l.vnius. §. teſtes. & & hoc intellige niſi ſint ſuſpecti: vt notatur v.q.v.cap.illi.& quæſt.vj.presbyteri.] Prout leges.]cum quæſtione vt ſuprà.

6 [Actio.]id eſt accuſatio.vel ſ.actio ciuilis.ff.de fal.qui nomine. ſecundum gloſſ.[Vera.] Nota falſum eſſe ſupprimere veritatem: non tamen tenetur reſpondere non interrogatus, extra de accu.cap.cum dilectus.

Authen.Presbyteri. [Coërceantur.] videlicet crimine falſi.& vide infrà de teſti.l.nullum. & quod ibi ſcripſi. Nec eſt

7 hoc correctũ de iure cano.quin poſsit quæſtionari per ſuum iudicẽ,ext.de depo.c.j. Itẽ dic q̧ hoc hodie corrigitur in cauſa criminali. vide in Spec.de teſte.§.j.verſ.item quod eſt clericus.vbi dicitur q̧ nullus clericus poteſt eſſe teſtis in cauſa criminali cõtra laicum:quod videtur verum, etiam ſi pro parte rei producatur,cùm debeat pro vtraq; parte deponere, vt authen.ſed iudex.& ſic intelligitur xj. q. j.cano.nullus.et iunge infrà de aboli.l.fallaciter.

8 **Authen.Diaconiſſam.** Hodie nõ ſunt diaconiſſæ, ſed abbatiſſæ; quę poſſunt eſſe poſt xxx.an.dic ext.de elec.c.indẽnitatibus.li.vj.xxvij.q.j.diaconiſſam.de pœnit.et re.c.noua.

9 **Authen.Presbyterum.** Hodie ſufficiunt xxx.anni completi, extra de elect.cap.cum in cunctis.& in presbyteris xxv.in diaconis xx.in ſubdiaconis xviij. Dic plenè extra de ætate & qualitate ordi.c.j.in cle.

Si quis in hoc genus. Hæc lex eſt canonizata.ij.q.j.ca.in primis.§.ſi quis in hoc genus. An poſsit remittere iniuriã eccleſiæ? Dic quòd non, xxiij.q.iiij.c.ſi is.c.cum deſideres. & cap. contingit.extra de ſenten.excommunic.

10 **Authen.Sed nouo.** De iure cano. dic q̧ q capit vel verberat clericum, eſt ſacrilegus & excõmunicatus. Et dic per Inn. & Hoſti.de ſenten.excõ.vt famæ.& c.cum contingat.extr.de pœn.c.ij.xvij.q.iiij.ſi quis ſuadente. vbi ponuntur emendæ pecuniariæ. Sed ſi in epiſcopũ manũ apponat, ſi ſit laicus, amittat bona ſua.xvij.q.iiij.c.ſi quis deinceps.ſi clericus, deponitur, & traditur brachio ſeculari.xj.q.j.ſi quis ſacerdos. Si verò in his præſtitit conſilium, priuatur beneficijs: vt plenè notat Hoſtien.de ſenten.excommunica.c.cum illorum. Hodie in cardinalibus ſunt aliæ pœnæ terribiles, extra de pœnis.c.fœlicis. lib.vj. Et in epiſcopis, extra de pœn.c.j.in cle.

11 Sed an epiſcopus poſsit excommunicare pro propria iniuria? Dic q̧ non.xxxij.quæſt.iiij.cap.fina.dic vt ibi. Et melius in c.Guilizarius. Hodie dic vt extra de pœnis.c.j.lib.vj.

In eccleſiis. Tota loquiẽ de adſcriptitiis tãtùm, ſecũdũ Ir. Sed dic ſecũdũ gl.generaliter de omnibus.[Dico.]hodie nõ eſt vis, ext.de iudi.c.cũ deputati.[Iudicio.]vide extr.de vita & honeſt.cleri.c.ſtatuimˀ.

Si quis curialis. [Conditioni.] non tamen deſinit eſſe clericus ſecundum glo. [Mox.]antequam fieret clericus. [Decuriones.] Dic vt infrà eod.quiſquis.

Si eccleſiæ. [Commiſſum.]agendo ciuiliter: ſecus ſi criminaliter.ſupra titu. j.l.placet.& l.iubemus.§.ſane.

12 **Quicunque.** [Detruſus.]id eſt, expulſus. vide extra de pœn.c.degradatio.lib.vj. Et dic quòd degrauatus conſiſtit.& retinet priuilegium clericale: vt ibi notatur.

Conuenticulas. [Extra eccleſiam.] multominus in eccleſia. [Celebrari.] hic non obtinet ar.à contrario ſenſu,infrà de condi.inſer.l.ij. [Celebrantes.]vide infrà.de mona.in rubri.

Quiſquis. [Annotatus.]quia ſit adſcriptitius. & dic infra eo.iubemus. [Clericatu.] ſed ſi clericus fuerit, poterit promoueri, vt ſequitur.[Noſcitur.] ſuprà eod.in eccleſijs.

13 [Sarcinam.] Nota dominum habere iuriſditionem ſuper adſcriptitijs: vt ſcripſi j.ne quis in cauſa ſua. [Quo maluerit.] arg. quòd vaſallus ſeruit per ſubſtitutum. In ſeu.ſi de feu.ſue.cõtro.inter do.& agn.vaſal.c.ſi quis deceſſerit. [Quæ certe.] vide ſuprà titu.j.l.placet.

Placet. [Cum publicis.]extra de poſtul.c.j.ne cleri.vel mona.c.j.& c.ſicut.et c.ſacerdotibus.[Iotius.] olim viuebant de publico,& habebant victus &c.

14 **Authen.Interdicimus.** Sed an ad ſcacos? Glo.dicit q̧ ſic:ſed ad aleas non, etiam gratis, ſecundum gl. Facit extra de vita & hone.cleri.cum decorem.& c.clerici. & vide eodem tit.c.j.lib.vj.& in cle.de exceſ.prælа.c.inter dilectos.

Authen.Multomagis. [Ceſſant corũ cõiugia.] extr. de cleri.cõiug.c.j.Sed an Papa poſsit diſpẽſare q̧ ſacerdos cõtrahat matrimoniũ? Dic q̧ ſic,extr.de voto.c.j.per doct.ſed

non

nõ cum monacho, niſi ex magna cauſa: vide extra de ſta.mo.cap.cum ad monaſterium.in fin.de regu.iur.cap.ſemel.lib.vj.in nouella.

Auth.Epiſcoporum. Idem dic de monachis ſecũdum gloſſ. Et vide extra de cohab.cleri.& mul.c.à nobis.Et hodie eod.tit.inhibendum.vbi inhibetur de omnibus.

Si quis presbyter. [Peruenire noſcuntur.] facit contra illud quod ſcripſi ſuprà titulo j.in authẽtica ingreſſi. [Vel monaſterijs.] not.contra prælatos ſuccedentes:& eſt notabile.

Authẽ.Nunc autem. [Ceſſante.] quo ad teſtamenti factionem:ſed non quo ad donationem.ſ.tit.j.in authen.ſi qua mulier.[Detrahatur.]etiam in vita ipſius.infrà eod.deo nobis.ſecundum gloſſ.

Ad ſimilitudinem. [Per ſubſtitutos.] ſupra eodem. quiſquis.

Si qua. [Per calumniam.] probatam vel præſumptam. [Putabuntur.] hodie aliud, ſufficis enim eos in poſſeſſione eſſe:nec iudex laicus de hoc cognoſcet. vide plenè extrà de ſen.excom.c.ſi iudex.lib.vj.& ſi nõ in poſſeſſione eſſet,ſufficeret pbare per teſtes collationẽ ordinum. extra de cleri.pere.c.tuæ.e.c.j.vide ibi per Inn.& Archi. in proœmio lib.vj.Sed quid ſi cui negetur ſigillum vel ſignũ notarij:et eſt in peregrinis partibus.vel dicitur tibi,proba,ꝙ tu voceris nomine cõtento in litera?Inn.videtur velle ꝙ tu tenearis facere fidẽ de his in arduis.ſecus in modicis.extra de fid.inſtr.c.quod ſuper his.& c.j.Sed Spe.non admittit tales oppoſitiones: niſi eſſet producens perſona ſuſpecta:vt in titu.de inſtru.edi.§.reſtat.verſiculo ſed quid. Et adde quod ſcripſi infrà de te. ali.l.ij.de hoc no.extra de procu.c.j.in gloſſ.Ber.

Quoniam uenerabilis. [Vno ore] ſimul.vel omnibus ore vnius extra de re iud. cũm ab vno.lib.vj. de elect. in Geneſi.ff.de arbi.l.ſicuti.cum notatis.

Id quod. [Perſonis.]vel ſanctis in eccleſia,in authen.de eccl.titu.§.ſi quis in nomine. colla ix.Inſtitu.de leg.§.in certis.Dic ibi.[Euaneſcat.] dic extra de iura.calum.cap.j.

16 **Cum clericis.** [Ciuilibus negotijs.] Nota ꝙ verbum negotiũ continet cauſas criminales & ciuiles per Arch.extra de procu.qui ad agendũ.lib.vj. Non ſic verbum cauſas.j.de tranſact.l.cauſas vel lites. Et facit contra multos quibus datur ſeu committitur cognitio cauſarum: qui non poſſunt cognoſcere in criminalibus. [Prohibentur.]dic extra de iura.calum.c.j.

17 **Auth.Generaliter.** Hæc authẽ.ſumitur in authen.de litigio.§.ad excludẽdas.coll.viij.& nõ ſeruatur de cõſuetudine. Et vide in Spe.tit.de ſatiſda.§.j.verſ.verũ.dic vt ibi.Itẽ vide quod nos.ff.qui ſatiſda.cog.l.ſciendum. Doc.tamen dicunt hic actorem debere ſatiſdare indiſtinctè. [a] Item gloſ.tenet hic quod hæc authen.ſeruatur in arbitris,ſed conſuetudo omnino reſpuit.

18 **Quiſquis.** Dic ꝙ aut officialis aut quicunq; rationibus publicis aut priuatis aſtrict⁹: vult clericus fieri aut promoueri ad ſacros ordines aut religionem intrare. Primo caſu aut vult in officio manere,& non põt niſi eſſet miniſtrator pro eccleſia vel miſerabili perſona. videtur hic xxj.q.iij.c. j.& c.ſeq.lxxxvj.diſt.peruenit. Et ideo tutor eorũ perſeuerans poteſt fieri clericus.vt nos.Inn.de obligatio.ad ratiocinia.cap.j.Aut dimittit officium, & tũc aut eſt liberatus omnino: & poteſt: vt d.cap.j. Aut non & tunc aut eſt obligatus publicis rationibus & non poteſt fieri clericus. vt ſ.eod.officiales. Aut priuatis:& tunc aut erat ſibi mota quæſtio vel mouetur. & tunc ſi arguatur dolus,nõ poteſt fieri clericus: aliàs ſic.Si non erat mota, iudex ex officio inquirit & de modo adminiſtrationis & fama:ſi bene pro eo reperiat, faciet eum promoueri,aliàs non. Sic notant omnes Ber. Innocen.& Hoſtienſis in dicto cap.j.ſic intelligitur lj.diſtinct. per totum. Idem dicit Innocen.quòd ſi eſſet obligatus eccleſiæ, quòd propter hoc non impediretur.vt no.in dicto c.j.Quod poteſt eſſe verum,niſi dolus argueretur vt dixi in ſecundo caſu.Quando autem erat clericus & vult eligi aut promoueri ad ſacros ordines:dicit Innocen.quòd non impeditur: vt no.in dicto cap.j.In tertio caſu dicit Hoſtien.etiam quòd nõ impeditur:vt not.in ſumma.eod.titu.§.qualiter. verſicu.quid ſi talis. Sed obſtat authen.ſed neque.ſuprà eod. Et hæc intelliguntur de oblatis ad tempus: ſecus ſi in perpetuum. liij.diſt.legem.liiij.diſtinct.quicunque.

19 Sed quid ſi nihilominus ordinatus fuerit? Dic ꝙ non deponitur:vt no.in d.c. Arg.contrà ff.de re mil.l.qui cum vno.§.ſed qui.Quid ſi ſit debitor ex alia cauſa,q̃ ex ratiocinijs,vel iurauit opus facere?Hic nihilominus poſſe promoueri,vt no.Hoſtiẽ.in d.§.& ff.de mun.& hono.l.reſcripto.§. debitores. Itẽ no.quòd clericus qui tractauit negotia alterius, poteſt inuitus detineri quouſque rationem reddiderit:extrà ne cle. vel mon.c.ij.Ioan.And.contrà poſt Hoſti.extra de poſtu.c.j.

Nulli licere. [Habeat.] & corrigitur ſecundum gl. [Exigendi.]condictione ex hac lege vel officio iudicis,& eadem actione conuenitur ſecundũ gloſſ.hic.Sed contra not. ff. quando di. leg.ce.l. Firmio.§.j. [Epiſcopus.]vel archiepiſcopus.in authen.de eccle.titu. §.ſi autem qui.col.ix.ſi epiſcopus ſit negligens.[Oritur.]vel habet domicilium.ff.ad municip.l.aſſumptio.[Captiuorum.] quos redemit.Et ſi vis inſtrui ſuper executoribus vltimæ voluntatis,vide plenè Spe.in ti.de inſtru.edi.§.nunc verò aliqua de vltimarum voluntatum.

20 In ſumma tamen nota,quòd de iure ciuili non ſic nominatur.Glo.tamen ſic nominauit,infra de dona.l.ſi quis argentum.& iura canonica.extra de teſt.c.tua.& c.Ioan.eo.titu. c.religioſus.lib.vj.& in cle.c.j.Et fortè iſtud nomen poteſt ſumi de iure ciuili.ff.de teſti.l.ſi. Et dic quod non eſt geſtor, nec procurator,ſed officium per ſe:vt in Spec.eo.verſi. de executore.Item dic quòd quidam ſunt teſtamentarij, vt hic & dictis te. Et alij ſunt legitimi,vt hic & infra.e.l. ſi quis. Alij datiui, ff.de ali.& cib.leg.l.iiij.Sed qui præferuntur? Videtur quòd legitimi datiuis,ſaltem in reſtitutione malè acquiſitorum:extra de iudic.cum ſit.& c.fina.ibi de hoc. Sed hæc lex obſtat:& illud.c.intelligitur,vt notatur per Archi.extra.de teſta.ca.ij.libro ſexto.

21 Item videtur quòd ciuilis iudex ſe poſsit de hoc intromittere:vt in authen.de eccle.titu.§.ſi quis ædificationem. & §.ſi quis autem voluerit.colla.ix.Et fortè archiepiſcopus in defectum epiſcopi.eo.ti.§.ſi autẽ ſanctiſsimus.Sed quæritur, qui poſſunt eſſe executores?Dic quòd omnes, etiam religioſi cũ authoritate ſuperioris: & per conſequens multò fortius alij clerici & beneficiati.Et ideo puto quod hodie ceſſant quæſtiones quæ fiunt in Spec.à ver.ſæpe.vſq; ad verſi.inſuper.per d.c.religioſus. Et puto quòd etiam minor qui poteſt eſſe procurator ad negotia,et mulier.ff.de don.cau.mor.l.mortis.§.Titia.quamuis Spec.contrà. Item quæritur an ſint cogendi? Quidam quòd non,niſi agnouerint.& hoc Godofre. & Specu.in ver.Hoc etiam quæritur.Sed gl.videtur hic velle quòd in prima tamen verior.vt e.Io.all.Sed tunc qua via cogetur?Gloſ.dicit quòd via actionis.ſ.condictione ex lege,quæ poteſt eſſe vera.Sed melius eſt quòd officio iudicis.ff.de admi.tut.l.j.Et coget epiſcopus vt hic,vel etiam iudex ſecularis,vt in Specu.ver.ſed nunquid.& dic vt d.ver.hoc etiam.& ſe.& ver.eſt autem.Sed quid de legitimo?Dic quòd ſi ſit mortuus vel negligens,ſuccedit capitulum vel iudex ſecularis.vt not.d.verſic.ſed nũquid.& ver.item circa legitimos.Et vide hodie de ma.& obe.c.j.lib.vj.

22 Item quæritur an poſsit authoritate propria bona defuncti occupare?Spec.videtur dicere quòd non:ſed per manum hæredis.vt verſi.item ſunt quædam. Niſi teſtator aliàs diſponeret.Quid ergo ſi hæres non curat adire?Dic eum cogendũ: & ſi mortuus fuerit antequam adeat,legata pereunt:niſi eſſent repetita ab inteſta.vel niſi in caſibus ſpecialibus qui notantur in l.eam quam. infrà de fideicom.Et dic plenè in Spec.verſic.quid igitur. Quid ſi nullum ſcripſit hæredem,ſed legata reliquit?ſatis videtur valere.& de hoc in ver.item pone. Et executor ea diſtribuet.& facit,infra eo.l.ſi quis ad declinandam. Si tamen nullus adiuit,nec ex teſtamento,nec ab inteſtato,nõ valet ordinatio.vt in Spec.de teſta.verſi.pone.de inſtu. edi.§.nunc dicamus.verſi.ſed pone quòd ex eo. Sed nunquid tenetur facere inuentarium?Quidam quòd ſic,ſi ſit diſtributor vniuerſitatis,ſecus ſi vnius rei:vt not.in verſicu.ſed an inuentarium.

23 Quid ſi hæres non vult tradere res vel ſi fortè eas alius poſſideat,nũquid poterit agere,& qua actione? Dicas quòd pro legatis ſimplicibus ad non pias cauſas non poteſt agere, niſi teſtator ſibi dederit poteſtatem:vel niſi participet in emolumento.Sed pro illis quæ ad pias cauſas ſic:nedum contra hæredem,imò contra debitores vel detentores rerum:& liberantur debitores ſibi ſoluentes.Sed ſi concurrant hæredes in agẽdo,executor debet præferri.& ſic intelligitur quod hic not.& in Spe.verſi.notandũ.& ver.& ſciat.& ver.illud.& ver.& nota.& verſi.ſed nunquid.& verſic.ſed ſi ſit.& ver.illud quæritur.Et ſi hæres repelleret ex aliqua cauſa executorem, poſſunt

[a] ¶Tu dic ꝙ hodie in regno Franciæ non præſtatur ſatiſdatio & perſeuerantia in lite vel iudicatũ ſol.his maximè qui ſunt de regno,ſecus ſi alienigenæ: & ita in actu practico ſeruatur.

ſunt legatarij implorare officium iudicis, vt ver. quid ſi hęres.

24 Sed nunquid tenetur vocare hæredem in his quę agit? Videtur q ſic. ff. de vſufruc. leg. l. legatū. vel illa intelligit in caſu ſpeciali. Sed an executor tenetur reddere rationē? Spe. quòd ſic in præſentia hæredis & legatariorum. vt in Spe. verſic. ſed non ſimplex, & ſtabitur iuramento illius in modicis: niſi aliàs ſit ſuſpectus. Et ſic intellige quòd no. in verſ. ſed nūquid ſi executor. j. de admi. tu. l. iij. Hodie verò eſt expreſſum in religioſis in d. c. j. in cle. & hoc niſi eſſet releuatus, vt ibi not. Nec obſtat j. de dolo. l. ſi quis. prout ibi not.

25 Sed an executor poſsit conueniri à legatarijs? Gl. dicit hic q ſic. Sed cōtra no. ff. quādo di. le. ce. l. Firmio. verſ. j. & ibi caſus. Spe. videtur primā approbare. in verſiculo, ſed qualiter. pro quo. ff. de leg. j. l. ſi à pluribus. Diſtingue an ſit nudus miniſter, an habeat cōmodum. Et in primo ſubdiſtingue, aut ad pias cauſas vel alias, & poteſt agere quilibet de populo ꝓ legatis ad pias cauſas vt verſ. ſed nōne quilibet. Vel poteſt dici q indiſtinctè poteſt conueniri, quando teſtator voluit legata per manum eius ſolui, & tradidit ſibi poſſeſsionē rerum. Sed qua actione? Dic q condictione ex hac l. ſecundum quoſdam. Verius eſt actione negotiorum geſtorum, vt infrà eod. l. orphanotrophos. vel actione ex ſtipulatu ſi hęres ſtipulatus fuerit: vt d. l. Firmio. §. j.

26 Sed an tenetur cauere vel ſatiſdare? non videtur: vt d. l. orphanotrophos. Spec. diſtinguit, aut ſit perſona ſuſpecta, vel non: vt no. in verſ. quid ſi hæres. & verſi. ſed quæro. Et hoc de ſimplici cautione: ſed non tenetur ſatiſdare, vt d. l. Firmio. §. j. niſi legetur ei ſub modo. ff. de leg. iij. l. ſi tibi. Sed quid ſi diſferat complere? Dic debere ipſum moneri, & dari ei tēpus ſufficiens arbitrio iudicis. in auth. de eccl. titu. §. ſi autem qui. extra de teſta. nos autem. in auth. de hęre. & fal. §. ſi quis autē nō implens. col. j. Et videtur minus tempus ſufficiens: vt ibi. quādoq; minus. authen. de eccle. ti. §. ſi autem qui. colla. ix. Dic vt in Spe. §. illud etiam. in vlti. coll. Sed an durante tempore pręfixo poterit conueniri hæres vel executor? Spe. videtur tenere quod non vt ver. ex his autem quæritur.

27 Quid ſi datus fuerit executor ad emēdāda forefacta, an poteſt & debet ſatiſfacere creditoribus? Dic q ſic, ſi terminus vel dies venerat in vita teſtatoris, aliàs non, vt not. in Spe. ver. de hoc autem. Quid ſi plures ſint dati an vnus poterit exequi, & an ſuccedat hæres? Dic q hodie expeditum eſt in c. j. extra de teſta. lib. vj. Dy. tamen alio modo diſtinguit. ff. de teſta. tu. l. ſi ita quis. Sed an pōt alienare? Dic q non, niſi appareat de volūtate teſtatoris rem alienare volentis, vel niſi eſſet conſtitutus, nullo hærede relicto. vt in Spec. verſ. ſed an executor.

28 Item poteſt tranſigere ſine voluntate hęredis & legatariorum. vt verſ. de illo. Item & cōpromittere, vt ibi. in fi. no. Sed quid ſi plures ſint, nunquid vnus inſolidū poterit cōueniri? videtur q ſic, vt j. de diui. tu. l. ij. Sed an poteſt alij committere? Dic quòd non niſi eſſet commiſſus certus articulus. vt not. in d. c. ij. lib. vj. iunge. j. de procura. l. neque.

Authen. Licet teſtator.

Pręſens auth. ſumitur de corpore authen. de eccl. ti. §. ſi quis autem. col. ix.

Si quenquam.

[Non pretio.] à quocunq; dato. extra de ſymo. Matthæus. [Cogendus.] Hodie non cogitur. vide extra de elect. cap. ſi elect. lib. vj.

29 Si tamen acceptauerit & cōfirmatus ſit, nō poteſt renūtiare ſine Papa, ſed ante cōfirmationē & poſt conſenſum poteſt dimittere cum licētia ſuperioris. vide extra de transla. præla. c. inter corporalia. de elect. ſi electio lib. vj. ſecundum Archi. vbi no. q peccat mortaliter quis, ſi ſentiat ſe dignū et refutet, cū nō poſſet ęquè idoneus reperiri. [Ad inſtar.] extr. de ſimo. c. licet hely. [Comletur.] Si vis dilatare hanc materiam, vide extra de ſimo. per totum.

Orphanotrophos.

[Inclytæ vrbis.] Idem in aiij, in authē. de eccl. tit. §. fin. col. ix. & j. in prouincijs. verò &c. [Quaſi tutores.] nota tales dici orphanotrophos. [Fideiuſsionis.] j. de admi. tu. tu. l. ſi. §. defenſionē. [Aeſtimatione.] cum decreto ſecūdum gl. [Tutelaribus.] ſed reliqua ſic. ff. de admi. tut. l. quidā. [Seu curationibus.] nec expenſas repetūt ſecundū gl. [Educare feſtinant.] hodie contra in authē. de ſanctiſ. epiſ. §. œconomos. col. ix. qui corrigit ſecundum gl. dic hodie vt extr. de relig. domi. c. quia ſępe, in cle. & vide in auth. de eccl. ti. §. fin. col. ix.

Omnes qui.

[Vicarijs.] id eſt vnus ꝓ alio. hæc tamen hodie ceſſat in auth. e. §. ſi quis, & §. aliū. col. ix. Et eſt ſpeciale: quia non poteſt aliàs fideiubere. xj. q. j. te quidē. extra de fideiuſ. c. clericus. [Epiſcopi.] Videtur ergo q œconomus fiat cum decreto, & ita no. extra de iur. cal. c. Imperatorum. dic contra ſecundum Innoc.

30 Et dic quòd epiſcopus ipſum conſtituat, cum conſenſu capituli in rebus epiſcopalibus, & capitulū in ſuis cum cōſenſu epiſcopi, in cōmunibus vterq;. vt not. in Spe. tit. de ſindi. ver. item q non eſt cōſtitutus. Sed procuratorem videtur q poſſit conſtituere quilibet in rebus diſcretis. vt extra de reſcrip. c. edoceri. & hoc videtur verius, quàm id quod glo. tenet. extra de procur. c. j. li. vj. iunge. j. de procu. l. neq;. [Monuerit.] Nota per hunc text. q iudex poteſt extra territorium ſuum citare ad locum territorij ſui, ar. ff. de offi. præ. vr. l. fin. Hodie videtur contra extra de ſen. & re iudi. cap. paſtoralis. in cle. vbi eſt caſus q non.

31 Authen. Cauſa quæ.

Dic q monachus conueniatur, nō abbas nec monaſterium criminaliter. vt no. Innoc. extra de priuil. c. cum olim. & Arch. de iudi. c. mulieres. lib. vj. Item agit & accuſat criminaliter: ſi monaſterij intereſt, c. cū abbatis licentia, vt in ſumma Hoſt. de accuſa. §. j. verſ. ſed poteſt. Igitur & ſine licentia ſi ipſum abbatē accuſat, extr. de accuſa. cum p. & c. ex parte. & vide Spe. tit. de reo. ver. ſed an monachus. Sed ciuiliter nō poteſt agere vel cōueniri etiam ſi contraxit in ſtudio, ſed monaſteriū vel abbas: vt not. Inn. de offi. ord. c. quāto. Et quis ſit eius iudex, vide ibi per Io. Andr. & xxviij. q. ij. c. hoc tantum. Tamen per hanc authen. videtur monachus conueniēdus, & abbas tenetur: imò ipſe monachus ſi agatur de perfidia. extra de po. c. j. vel aliud pro contractibus initis ante in-

32 greſſum, quia ſit executio in bonis quæ obuenerunt per eum monaſterio, ſed de habitis poſt inquantum monaſterium factum eſt locupletius, vt not. Spec. de ſtatu mo. ver. ſed primò quæritur. & Inn. in c. in pręſentia. de proba. & in c. cum olim. all. extra de fideiuſ. c. penult. Veruntamen poſſet eſſe hæſitatio: quia monachus non obligatur ciuiliter, & ita non poſſet ex ſola naturali conueniri: niſi interueniſſet iuramentum, extra de iureiu. c. ex reſcripto. & ibi de hoc per doct. Sed iure canonico agitur ex illa ſola naturali: vt not. Hoſtien. in d. c. penulti. An autem liberetur ſi erat obligatus per iuramentum ad opus faciendum. Dic quòd non tenetur illud adimplere ſi non poſsit ſalua religione, extra de obliga. ad ratio. in ru. per Innoc. no. ſuprà eod. l. quiſquis.

33 Item dic q cum abbatis licentia poteſt agere ciuiliter. vide xj. q. j. c. de perſona. vt not. Io. And. de procura. c. religioſus. in cle. ſed an monialis? Dic q nō. extra de iudi. c. ij. §. ſi. lib. vj. in authen. de ſanctiſ. epiſ. §. ſi quando. colla. ix. Item ſine licentia, in cauſis quæ ipſum tangunt ratione beneficij cuius ſit capax, vt electionis vel prouiſionis ſibi factæ. ff. ad Trebel. l. mulier. §. ij. extra de conſuetu. cum dilectus. de reſcrip. cum dilecta. de re iudi. ad probandum. Et in omnibus illis poteſt conſtituere ꝓcuratorem. extra de procura. c. religioſus. in cle. Et per Inno. de re iud. cum I & a. ff. de iureiur. l. vnius. §. idem. vel contra, infrà de aſſer. tollen. l. j. Item agūt pro adminiſtrationibus ſibi commiſsis. extra de iud. c. cum deputati. cum notatis. Item nota q quando monachus vel abbas conuenitur, q monachus iurat. vt hic not. in gloſſ. Item videtur quòd ſi habeat adminiſtrationem alicuius domus vel loci, q poſsit agere vel conueniri pro negotijs domus, quamuis non ſit intitulatus nec habeat procuratorium, vt infrà vbi de cri. agi opor. authen. qua in prouincia. verſic. eo tempore. extra de fideiuſ. cap. penult. vide ibi per doctor. Sed Inno. contra, extra de reſcrip. cap. edoceri.

34 Authen. Statuimus.

[Vel ciuili.] etiam ſi vt hæres laici cōueniatur. ff. de iudi. l. hæres. cum notatis. [Præſumat.] etiam volentem expreſsè vel tacitè. extra de fo. compe. ſi diligēti. cum notatis. Sed quid ſi clericus & epiſcopus cōſentiant? Videtur q poſsit tunc iudex ſecularis cognoſcere, extra de fo. compe. nullus. Ar. cōtra extra eo. tit. c. ſignificaſti. & hæc vera. & hāc tenet ibi Ber. Sed tamē epiſcopus poſſet committere cauſam ciuilem clerici, laico iudici, ſeu criminalem ſeu ſpiritualem, non: niſi ſolus papa, vt plenè not. Archid. extra de cleri. coniug. c. j. lib. vj. in gloſſ. ſubaudiuit &c.

35 Sed an clerico cōiugato poſsit cōmittere criminalem? Videtur q non hodie per d. c. j. extra de cleri. coniuga. lib. vj. ſed ibi priuatur priuilegio non clero. ff. de bon. poſt. ex teſta. mi. l. j. C. de adop. l. cum in adoptiuis. ff. de verb. obl. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. & ſic nulla inhibitio in illis. Sed Io. An. contra in d. c. j. Sed an hæc authen. obtineat in actione reali? Doct. iuris canonici dicūt q in cauſa feudi clericus reſpōdens corā domino feudi. extra de fo. compe. c. verum. de iud. c. cæterum. & ibi no. Arch. tenet contra in d. c. j. de cler. coniug. lib. vj. ſuper

verb.

verb. condemnari. Prima ſeruatur de facto, in alijs non. extra de iudi. c. fin. lib. vj. quamuis ſint reales, vt ibi. Quid in cauſa reconuentionis? Doct. quaſi omnes dicunt q clericus tenetur reſpondere coram iudice ſeculari, vt not. in c. at ſi clerici. de iudi. Sed ſolus Archid. contra in d. gl. & de hoc not. iiij. q. viij. cum ſuē in agendo. Item fallit regula huius authen. extra de iudi. cum non ab homine. extra de ſenten. excommunic. vt famæ. eod. tit. c. ſi clericos. lib. vj. vide alios caſus. xxiij. q. v. c. principes. in gl. Item hodie in clericis cõiugatis vt in dicto cap. j. Item extra de vi. & honeſt. cle. c. j. lib. vj. & eodem titu. c. j. in cle.

36 Sed quid ſi ſit conſuetudo quòd clerici reſpondeant coram iudice ſeculari? Dic eam nõ valere. extra de iudi. c. clerici. Sed econtra bene valet, q clerici coniugati non reſpondeant coram iudice ſeculari, vt not. Ioan. mo. in d. c. j. lib. vj. [Cadat.] ipſo iure ſecundum omnes. & dic vt d. c. ſi diligenti. [Teneat.] ipſo iure, cum in ea delinquat. extra de hæreti. cap. cum ex iniũcto. Et dicunt doct. quòd hoc eſt hic ſpeciale: quia alias denegans iuſtitiam non punitur niſi in intereſſe. in authen. vt liti. iurët. §. j. coll. ix. & extra ordinem in authen. de quæſtioni. §. ſuper. colla. vj. de manda. prin. §. ſit tibi. colla. iij. Sed illa loquuntur in officialibus in illis quibus ex patrimonijs cõpetit iuſtitia: & eſt eorum propria. Sed quid ſi non denegat: ſed differt vel requiſitus non reſpondet. Videtur idem. ff. de inter. acti. l. de ætate. § qui tacuit. & §. ij. Sed quid ſi dominus non negauit, ſed eius ſeneſchallus vel officialis? Videtur idem in authẽ. de iudi. §. hos autem. & facit prò & contrà: extra de elect. cap. ſi compromiſſarius. lib. vj. De materia huius authen. no. in Spe. titu. de compe. iudi. ade. §. j. verſi. ſed numquid. Idem in laico, extra de foro compe. cap. ſi diligenti.

37 Sed an fideiuſſor clerici gaudeat huiuſmodi priuilegio? Dic quòd non, vt not. d. verſ. ſed pone. [Priuatus.] ſed quid econtra ſi iudex eccleſiaſticus inter laicos cognoſcat, quod non poteſt, extra de fo. compe. cum ſit. & c. licet. & c. ex tenore. & c. ſi clericus. vide infrà de iuriſdic. omn. iudi. l. in criminali. Nec eſt locus pœnitẽtiæ poſt litis cõteſt. ſecũdum omnes: ſed antè ſic: ſecundum Innoc. & Ber. Sed Hoſti. cõtra, cuius opinio poteſt eſſe vera, vbi ante litis conteſta. conſtat de pertinacia.

38 Sed an clericus coniugatus in caſibus quibus non gaudet priuilegio poſsit declinare forum eccleſiæ, ſicut laicus? Non videtur cum remaneat clericus vt dixi. pro quo infrà de decur. l. nec infames. & l. infamia. lib. x. Sed an clericus excommunicatus gaudeat huiuſmodi vel alijs priuilegijs? Dic quòd ſic. xvij. quæſt. iij. cap. ſi quis deinceps. per Ioan. de ſenten. excommu. is vero. per Innocen. per Ber. de immu. eccle. quia plerique. in Specu. de ſenten. excommunic. verſic. ſed quæritur. [Admittant.] & ſunt excommunicati. xxiij. q. v. adminiſtratores. no. Archid. de excep. c. fin. de ſta. regu. cap. periculoſo. lib. vj. Nota tamen aliquos caſus in quibus iudex ſecularis cognoſcit inter perſonas eccleſiaſticas. vide extra xxiij. quæſt. v. principes. Et adde quæ not. in ſpe. titu. de compe. iudi. ade. circa princip. Et per Hoſtien. de fo. compe. c. cõqueſtus. perſona autem eccleſiaſtica quæ vocat perſonam eccleſiaſticam in iudicio in foru ſeculari ſuper rei ſpirituali, punitur amiſſione beneficij. extra de exceſ. præla. c. grauem.

Authen. Sed epiſcopali.

Sumitur in authen. conſtitutio quæ de dig. §. palam. col. vj. [Valens.] vide infrà de decur. l. finali. [Suæ poteſtatis fieri.] hoc eſt ſpirituale. ff. de adop. l. ſi pater. L. Sacroſanctæ.

Auth. Licentiam habeat.

De eccleſ. tit. §. inter dicimus col. ix. [Ad quos voluerit.] Quid ſi antè fuit religio-
39 ſus? Dic quòd acquiſita ante remanent monaſterio. Sed de acquiſitis poſt, videtur obtinere quod hic dicit. & not. in Spec. de ſta. monac. verſic. xxiij. Iunge ſuprà titu. j. authen. ſi qua. [Religioſi loci.] niſi eſſet religioſus. ſuprà titu. j. in authen. ingreſſi. [Et ſucceſsione.] vſque ad vij. gradum xij. quæſt. v. c. ſi epiſcopus. & cap. penult. in fin. & no. Innoc. c. cum in officijs. de teſta. extra. [Eccleſiæ in qua cõſtituti ſunt.] Diſtingue hic, quia aut beneficiatus diſtribuit inter viuos, & dic vt ſuprà tit. j. authen. hoc ius. aut in vltima voluntate, & tunc aut de immobilibus eccleſiæ: aut de fructibus, aut de alijs mobilibus, aut de per eum acquiſitis. Primo caſu non poteſt, ſecundo poteſt dando eleemoſinam, vel remunerando merita: extra de teſtamen. ad hæc. aliàs non. Tertio idem, vt dicto cap. cum in officijs. de teſta.

40 In quarto caſu diſtingue, quia aut conſtat quòd acquiſiuit de bonis eccleſiæ: & dic vt ſuprà dixi, vt eod. titu. cap. tua. & cap. relatum. §. licet. Aut cõſtat quòd aliunde, & tunc pro libito, vt dicto c. tua. & c. relatum. §. cæterum. Aut dubitatur, & videtur quòd ſit præſumptio q de bonis eccleſiæ, per iſtã authen. At contra extra de teſta. c. requiſiſti. §. ſi. Dic quòd ſuper hoc recurratur ad coniecturas, vt not. plenè Inno. in d. c. cum in officijs. dic plenius ibi. Et qua actione agetur contra occupantem? Dic ibi & vide infrà arbi. tut. l. ſi defunctus. xij. q. v. per totum. Et vide de hac materia quòd no. Io. mo. de re. eccle. non alie. c. ij. lib. vj. Quid ſi ſit alia conſuetudo? Dic tenẽdam, dum tamen non ſit grauis eccleſiæ. extra de dona. c. cæterum. Hanc partem tenet Ioan. And. extra de re. iud. c. nemo poteſt. in nouel. vbi plenè per c. ſuſcepti regiminis. & per c. ſi propter. extra de reſcript. lib. vj. ſed Archid. ibi contra.

Authen. Presbyteros.

Sumitur de ſanctiſ. epiſ. §. presbyteros. [Quolibet modo.] contra. j. de inoffi. teſta. l. ſi. dic ibi & vide de inoffi. dona. l. ij. [Poteſtate.] hodie non obtinet, vt not. Ber extra de æta. & qualita. c. indecorum. Sed ibi Innoc. contra. eſt verius, tamen quo ad beneficium non curatur. extra. de iudi. c. ſi annum. lib. vj. An per ingreſſum religionis vide in authen. c. ingreſſi. [Ferant partem.] dic infra. de inoffi. teſta. l. de inofficioſo. L. Sacroſanctæ.

Authen. Aſcriptitios.

Sumitur in authen. de ſanctiſ. epi. §. aſcriptitios. col. ix. [Vel per ſuppoſitam perſonam.] vt ſupra. eod. quiſquis emerſis. L. Iubemus.

41 Authen. Si ſeruus.

Sumitur in authen. de ſanctiſ. epiſco. §. ſi ſeruus. de excommunicato dic vt in Specu. de regu. in fi. vbi tenet quòd tenet ingreſſus. Sed ſi erat obligatus per iuramentũ ad opus faciendum. dic vt ſuprà. eo. quiſquis. [Tradatur.] concordat ad primum reſponſum. l. iij. diſt. in. ſi ſeruus ſciente. Itẽ ad ſecundũ e. diſt. nulli. & c. ex antiquis. extra de ſer. nõ ordi. c. de ſeruorum. Sed an hoc ſecundum reſponſum obtineat, promotis ad ſacros ordines. Dic quòd non, imò diaconus põt ſe redimere dãdo æquiualentias: aliàs deponitur, & domino redditur. vt d. c. ex antiquis. Et eodem priuilegio gaudent ſubdiaconi hodie, quamuis olim ſecus. extra de ſer. non ordina. c. miramur. Presbyter autẽ non deponitur, ſed peculio mulctatur & domino pſallet vt liiij. diſt. c. frequẽs. & d. c. ſi ſeruus. & hoc vbi dñs repreſentator & ordinator ignorabãt, ſed ſec⁹ ſi ordinator & ſeu repreſentator ſciret, quia tunc fit liber: & illi ſciẽtes condemnantur in duobus, vt. e. diſt. c. ſi ſeruus abſente.

42 Sed quid de re aliena conſecrata? Dic quòd nunquam reddit xiiij. q. vltima, cõperimus. cõtra. ff. de liti. l. fin. Sed ibi eſt alius caſus quia ibi erat res aliena & litigioſa. Sed quid de liberto? Dic quod non debet promoueri niſi eſſet libertus eccleſiæ. e. di. c. j. quicunque. extra de ſeruis non ordinan. c. de famulis. Sed vbi agetur hæc cauſa? Dic quòd coram iudice eccleſiaſtico, extrà de ſententia. excommuni. c. ſi iudex Arg. contrà. infra vbi ca. ſta. agi debet. l. ij. Item dic quòd præſumitur ignorans ſecundum gl. Item quòd hic probat ſe antè habuiſſe poſſeſſionem. nec ob. ff. de acqui. poſ. l. iij. §. ſi ſeruus. L. Iubemus.

Authen. Epiſcopalis.

[Ducat.] ita tamen vt per ſubſtitutum ſeruiat. L. Seruis ſi.

Authen. Verum & ſi.

Concor. liiij. diſt. c. ſi ſeruus ſciente. et hoc niſi nimis diſtaret. xvij. q. ij. c. ſi quia incognitus. L. Seruis ſi.

Si quis ad declinandam.

[Falcidiæ.] hodie etiam certus inſtitutus non detraheret falcidiam. in authen. de eccleſi. §. ſi autem pro re. [valere.] niſi haberet liberos. xxx. diſt. c. ſi qui filij. & c. ſi quis reliquerit. xvij. q. iiij. c. ſi. [Pauperior.] ſupponit quòd magis pauperi debet dari.

Quid ergo ſi omnia hoſpitalia ciuitatis abundãt? Tunc de-
43 bet dari vagis vel religioſis ingredientibus. vide extra de teſta. c. indicante. & c. tua. & per Archi. e. tit. c. j. lib. vj. [Tantummodo.] & ita epiſcopus non poteſt mutare in alios vſus. extra de relig. domi. c. quia contingit. in cle.

Authen. Si captiui.

Sumitur in authen. vt cum de appel. cog. §. ſi vnus de prædictis. coll. viij. & nota multa ſpecialia hic. Et per
44 hoc videtur quòd vaſallus feudo priuetur, ſi nõ liberauit dominum de carcere cũ poſsit. in feu. quæ ſit prima cau. be. amit. c. porrò. §. ſed & qui delator. Nã videtur quod teneat facere duellum pro eo, vt not. in Spec. de feu. ver. xvij. non tamen tenetur tradere pecuniam ſuam in feudo: ſi de feu. fuerit contro. c. licet. de alie. feu. pa. §. ſi. ff. de libe. agno. l. ſi quis à liberis. §. parens. Sed filius ſic. vt §. cauſas. authen. ſupra allegata.

45 [Redẽptionem.] Quid ſi erat excõmunicatus? Videt q tenea-tur

neatur redimere, cum ſit grauius ligamen animæ q̃ corporis. ꝭ.de ſacroſanct.eccleſ.l.ſancimus.extr.ꝙ met.cau.c.cum dilecti. Ar.contr.ff.de ag.li.l.ſi quis.§.parens. faciat ergo ceſſionem & liberet ſe.extrà de ſolu.cap. Odoardus. Primum verius eſt.vt in authent.vt cum de appel.cogn.§.cauſas. verſic. ſi quilibet.

Cum lege. [Subiacere.] dic ſuprà eo.authen.preſbyteros.infrà de inofficioſo teſtamento.l.finali.& l.de inofficioſo.

Si quis in conſcribendo. Nota ꝙ hęc lex eſt hodie correcta.extr.de ſo.compet.c.ſi diligentius.& vide ꝭ.eod. authen.ſtatuimus.Et vide plenè de materia huius.l.in ſpe.de renun.verſic.cui.

Generaliter. [Non ſint.] ſed cõuerſi dum tamen ſint profeſſi.extra de priuileg.cap.vt priuilegia.[Beneficium.] nota ꝙ ceſſante cauſa &c. dic per Dyn.extra de reg.iur.cap.decet.Et vide.ff.de vſufruct.leg.l. quidam.

46 Et nota ꝙ ſcholaris vagabundus non gaudet priuilegio.

Authen.presbyteros. [Cognationis.] vſq; ad quartum gradum.hæc ſunt verba Yr. [Permittimus.] Is finis videtur corrigi lxxxvj.diſtinct.cap.peruenit.& ibi not.Io.Vel dic ꝙ non corrigitur xvj.quæſt.j.cap.generaliter.Item quid de clericis? Videtur quòd poſſint acceptare ſponte, ſed nõ poſſunt cogi.vt ꝭ.eodem.l.generaliter.§.eod.niſi pro miſerabilis perſonis, quo caſu etiã epiſcopus poteſt presbyteros cogere.vt dicto cap.peruenit.

47 Et intellige miſerabiles quæ non poſſunt alios habere cõmodè: aliàs autem omnes pupilli & viduæ ſunt miſerabiles. Sed quid ſi ante epiſcopatum vel monachatum extet tutor? Spe.dicit quòd non finitur in tit.de tutor.§.generaliter. verſ. ſiẽ pone.dic vt ibi.Item dic quòd prima pars mutatur, ſi epiſcopus cauſa præcipiat, vt ſuprà.

Raptores. [Dedicatæ.] idem in alia muliere, ſecundum gloſſ.dic.j.de rap.virg.l.vnica.[Et

48 miniſtri.] duo ergo requiruntur, quòd ſit miniſter & conſcius: vnde ſola ſcientia non facit teneri, vt not.per Innocen. extra de homi.c.petrus.& facit eod.tit.ſicut dignum.dic ibi, & no.ff.ad l.Iul.de parricid.l.verum. Verum eſt tamen ꝙ qui ſcit homicidium committendum, & non impedit ſi poteſt, debet puniri: ſed non tanta pœna.vt dicto cap.ſicut dignum. Et hoc verum in illis, quæ prohiberi poſſunt: vt plenè nota. extra de ſenten.excom.c.quamo.de ſenten.& re iudi.cap.paſtoralis.in cle.& ſic facit infrà de nili agge.nõ rumpen.l.vnica. An autem puniatur eadem pœna? Videtur quòd ſic.j.ad l.Iulia.maie.l.quiſquis.& d.l.verum.ff.ad l.Cornel.de ſica.l. iij.§.item qui actor.j.de raptu virg.l.vnica.§.pœnas. quæ facit pro & contra, & hic. Sed contra infrà d.l.vnica de nili aggeri.non rum.ff.de fur.l.is qui opem.Sed dic vt legitur in d. c.ſicut dignum.ff.de adul.l.is cuius.ff.ad l.Iul.pecul.l.ſacrilegij.§.is autem.in crimine tamen maieſtatis punitur ſola ſcientia.j.ad l.Iul.maieſta.l.quiſquis. de inceſt.nupt.l.iij.

49 Et in caſu illo videtur ꝙ ratificans non ſuo nomine factum debeat puniri, quod eſt verum in foro animæ, vbi punitur ſolus conſenſus.vide extra de pœn.c.felicis.lib.vj.

50 Item & occultans hoſtem fugientem, vel qui illud ſcienter diſſimulat.ff.de pœn.l.metrodorum.Item & conſcientia latronum.ff.de pœn.l.aut facta.circa princi.iunge quod ſcripſi inſtitu.de noxa.acti.in princip.

Deo nobis. [Renunciant.] hoc poteſt alter altero inuito ante commixtionem. poſt nõ. extra de cõuer.coniuga.c.j.& ij.[Mortis exigere.] ar.contra. ff.de verb.oblig.l.ex ea.§.inſula.Sed dic ꝙ hic mors ciuilis & naturalis ſunt eiuſdẽ effectus, vt ibi not.Dy.[Ingratũ.] ſecus ſi ex alia cauſa: vt hic no.& in authẽ.de mon.in prin.col.j.de ſanct.epi.§.nullam.colla.ix.& de diuor.c.gaudemus.ff.de libe.& poſth.l.filiusfa.miles.An autem per ingreſſum religionis tollatur irregularitas? Dic extra.de fil.pręſ.c.ſi.de apoſ.c. ij.Item nec alia cauſa ſi intraſſet filiusfamilias de voluntate patris.ff.de pact.l.cum in eo.in authen.quomodo na.effi.ſui. §.ſi quis igitur.colla.vij. [Vocentur.]

51 Sic ergo nota ꝙ religioſi ſuccedunt, & eccleſia nomine eorum hæreditatem recipit xix.q.iij.non liceat.xviij.q.j.c.j. Itẽ diuidunt cum fratribus.vt hic.Sed hunc ob.xij.q.j.c.clericus. in ſi.vbi gl.no.ꝙ nõ diuidunt, ſed illud de honeſtate. Quis ergo adibit? Videtur ꝙ monachus: & ſi adire nõ vult, ꝙ nihil monaſterio acquiratur.j.de hæredi.inſt.l.cum ꝓponas.ſi.tamen videtur velle ꝙ monaſterium poſſit adire illo caſu.j.de bo.quæ lib.l.ſi.Sed an ſit opus authoritate ſuperioris? Et videtur quòd ſic.inſti.de aut.tu.§.neq;.& ſorte iuſſu.vt d.l.cum proponas. Hæc tamen lex non videtur obtinere in rebus feudalibus, vt ſcripſi ſuprà titu.j.authen.ingreſſi.

52 Quid ſi monachus præmoriatur patri? Videtur ꝙ hæreditatem parentum transferat monaſterio, quod eſt loco filij: ſed ſecus de alia hæreditate.j.de his qui ante apert.tabu.l.j.in authen.de ſanctiſ.epi.§.ſed & hæc pręſenti.& de hoc no.in Spe. de ſta.mo.ver.liij.cum ſeq.& facit ff.de ag.li.l.j.§.fin.Quid ſi intrauit religionem mendicantium? Dic vt ſcripſi in authen. ingreſſi.ꝭ.titu.j.Illud tamen intellige de illis qui poſſunt habere proprium mobile in communi, ſecus in fratribus minoribus, extra de verb.ſignif.c.exiui.in cle.[Remeauerit.] poſt profeſſionem vt dixi in authen. ingreſſi. & hoc ſi tenuit ingreſſus & profeſſio: vt extra de cõuerſi.coniuga.c.quod à te. vbi no.ꝙ illo caſu quo nõ tenet, recuperat.in Spe.de ſta.mo. ver.porrò.& verſ.xliij.Sed quid ſi tenuit ingreſſus, exiuit tamen de licentia papę? Diſtingue vt inf.de ſen.pa.l.ſi.& no.in Spe.verſ.xiij.[Tenorem.] præſtitutis tamen xij.ſolidis.extra de Iudę.c.j.& hoc de veris ſeruis: ſecus de originarijs, vt eod. titu.c.ij.Item dic quòd nec liberi homines debent eis ſeruire: & maximè in officio nutricum vel obſtetricum.vt eod.ti.ad hæc.iunge inſtit.de noxa.§.dominus.

De epiſcopali audientia, & de diuerſis caſibus quæ ab illu &c.

1 Epiſcopus emendas pecuniarias imburſare non debet.
Mulcta ciuitatis contemplatione indicta ad opus ciuitatis eſt applicanda.
2 Actus vnicus conſuetudinem inducit.
3 Violentia armorum ſolùm decet principem.
Iudex an punire poſſit clericos arma portantes.
4 Prorogare quid ſit: & quot modis fiat prorogatio.
5 Prorogatio quibus concurrentibus valere poſſit.
Prorogatio an valere poſſit vt arbitrium.
6 Iuriſdictio latrunculorum prorogari non poteſt.
Exemptus non poteſt ſe ſubmittere iuriſdictioni ordinarij.
Iudex prorogatus nõ cõſentiens poteſt ꝓrogantes repellere.
7 Cauſa criminalis prorogari nequit.
8 Iuriſdictio prorogata an ſit ordinaria vel delegata.
Iudex prorogatus quando committere poſſit.
Iudex prorogatus excommunicare nequit.
9 Procurator prorogare nequit.
10 Iudex eccleſiaſticus in poſſeſsionibus laicalibus ſuam ſententiam exequi poteſt.
11 Epiſcopus hodie plenam iuriſditionem habet.
Iudex appellationis ſententiam ſuam exequitur.
12 Lis quo caſu eſſe poſſit inter patrem & filiumſamiliàs.
13 Curatores furioſi & prodigi cenſentur legitimi.
14 Curator ad litem non tenetur inuentarium facere, nec poteſt ei ſolui.
Hæreticus quis dici poſſit.
15 Errans an ſit cenſendus hæreticus.

NEgotiatores. Id eſt, mercatores qui redimũt captiuos vel vendunt victualia.[Prouideant.] ff.de mune.& hono. l.fin.§.item epiſcopi.

Si clericus. [Ante diffinitiuam.] hæc lex eſt immutata de iure canonico, extra de appel. cum ſit.[Fruſtratorie.] quod præſumitur ſecundum gl. [Sanctio.] quæ eſt infrà quorum appel.non reci.l.ab executione. [Non fiſco.] hoc eſt ſpirituale in clerico.[Erogari.]

1 Nota quòd epiſcopi non debent imburſare emendas pecuniarias. extra de pœn.cap.presbyteri. Et plenè notat Archidiac.extra de ſententia excommunica.cap.venerabilibus. circa ſi.lib.vj.Et Hoſtien.in ſumma de offic.ordi.§ quod pertinet. Et facit infrà commutua de ſuc.authen.omnes peregrini.In authen.de reſti.§.ſi vero aliqui.colla.vij. Illud verò videtur quod ſi quis mulctetur contemplatione ciuitatis, debet emenda applicari ad opus ciuitatis, in authen.de deſen.ciuita. §.ſi qua vero.colla.iij.

Nemo. [Talia.] facit ad id quod ſcripſi inſt.in prin.ſuper verbo, maieſtatem.[Conſuetudini.]

2 Nota quòd vnus actus inducit conſuetudinem ſecundum gloſſ.ſed tamen non ſemper ex ea ius reſultat, vt ſcripſi.j.quæ ſit long.conſue.Et facit in authen.de deſen.ciuit.§.fin.colla. iij.j.de cura.furio.l.cum alijs.

Minime. [Vtantur.] generalius prohibetur in auth. eod.§.penult.

Addict

Addictos. Hæc lex eſt de verbo ad verbum infrà de appel. addictos. [Sinoditas.] i. magiſtros ſinodi vel congregationis. [Perſecutione.] multi enim praui perſequuntur damnatos per gentes ad locum penè ſecundum gloſſ. ſed non tenentur ad iuſſum iudicis ſequi. [Vs bellum.]

3 Arg. ꝙ iudex non debet facere violentiam armorum nō cōſulto Imperatore. ar. contra ſuprà titu. j. l. ſi quis. in hoc. in fin. not. Innocen. extra de offic. dele. cap. ſignificaſti. dic infrà de off. ciui. iud. l. j. & dic vt ibi. [Vltimo procedat.] & ſic videtur quòd iudex ſecularis poſſit punire clericos arma portantes, ſed contra videtur in feu. de pa. tenen. & eius viola. §. ſi clericus. Sed ibi ſaltem dat emendam iudici ſeculari. [Humanitatis.] ff. de appella. l. non tantum. Et ſatis poſſet hodie ſuſtineri cum licentia abbatis: iuxta illa quæ ſcripſi in authen. cauſa quæ. ſuprà titu. j.

4 **Si qui.** Nota quòd prorogare eſt cōſentire in illum qui aliàs iudex non erat in illo ſuper quo fit prorogatio. Si autem aliàs eſſet iudex & oporteret excipi vel declinari, tunc non eſt prorogatio, ſed exceptionis omiſſio: inter quę magna eſt differentia, vt plenè no. Innocen. extra de offi. dele. c. prudentiam. §. ſexta. Et eſt ſciendum quòd quandoq; fit prorogatio de tempore ad tempus & illa eſt licita. ff. de iudi. l. ij. §. ſi iudex. extra de offic. deleg. c. de cauſis. Et vide ſuper hoc articulo quod not. Inno. de appel. c. ſuper eo. & de accu. c. fin. & in Spe. titu. de remiſ. Item quandoq; fit de re ad rē, & eſt licita extra de offic. deleg. cum olim. ff. de iudi. l. de qua re. §. j. Item quandoq; fit de perſona in perſonā & tunc poteſt fieri de cōſenſu partiū, ſi ſit ordinarius prorogatus: ſecus ſi delegatus, extra de offi. deleg. c. p. & g. Et quandoq; de loco ad locum, & hic fuerunt opiniones. Hoſtię. tamen videtur velle ꝙ fieri poſſit: vt not. in d. c. p. & g. Et idem pe. de bel. perti. ff. de ſol. l. quæro. Hodie eſt caſus extra de reſcrip. ea. ſtatutum. lib. vj. verſ. in nullo. ibi niſi expreſſus &c.

5 Sed quæ requiruntur ad hoc ꝙ valeat prorogatio? Dic ꝙ multa. Primò ꝙ iudex qui prorogatur habeat aliquā iuriſdictionē: quia alias priuatorū conſenſus &c. j. de iuriſdi. omn. iudi. l. priuatorum. Et hoc niſi interueniāt illa quę concurrūt in barbario. ff. de offi. præto. l. barbarius. Sed an valeat vt arbitriū ſi partes ſciāt ipſum nō habere iuriſdictionē? Nō videtur. ff. de arb. l. litigatores. §. j. Itē requiritur ſcientia. ff. de iudi. l. ij. Item ꝙ ſponte: vt d. l. ij. §. aut ſi cum reſtituiſſet. Quid ergo ſi vſq; ad finem litigauerit: nūquid præſumitur ſciens? Videtur ꝙ nō. ff. de ꝓba. l. verius, dic attendi qualitatem perſonarū, vt in Spe. de cōpe. iudi. adc. §. j. ver. ſed nūquid. Hodie tamen videtur requiri ꝙ ꝓrogauerit expreſsè, vt d. c. ſtatutū. §. in nullo. lib. vj. ff. de iudi. lib. j. & tunc etiā pœnitere poteſt vſq; ad litis conteſt. ff. de iuriſdi. omn. iudi. l. ſi cōuenerit, niſi eſſet pactum veſtitum, vt in Spe. de comp. iudi. adc. §. j. verſi. ſed quid erit. Et ſic videtur ꝙ de facto litigantes ſcientes qui aliàs non conſenſerunt expreſſè nō prorogent. j. ſi à non compe. iudi. l. fin. Et ſic videtur ſentire Spe. titu. de appel. §. nunc tractemus. verſ. quid ſi de facto. Sed gloſſ. videtur ſentire contrarium. ff. de iudi. l. j. ſed illam intellige vbi aliàs iudex erat, ſed aliàs declinari poterat vt dixi infrà de excep. l. fin.

6 Item ꝙ prorogetur in tali caſu qualis eſt iuriſdi. quia latrūculorum iuriſditio nō poteſt prorogari in cauſa ciuili. ff. de iudi. l. ſolemus. §. j. Et not. doct. j. de teſta. l. teſtamenta. Item requiritur ꝙ perſona ſit habilis ad prorogādum, vt quia laicus: quia clericus nō pōt abſq; licētia epiſcopi: vt extra de fo. compe. c. ſignificaſti. Quid ſi exemptus proroget ſeu ſe ſubmittat iuriſditioni ordinarij? Io. And. tenet ꝙ nō poteſt, vide plenè extra de re. iur. c. ſciēti. lib. vj. in nouel. Sed cum hodie iuriſditiones ſeculares ſint diuerſæ, non videtur ꝙ laici poſſint prorogare inuito domino ſuo ſicut nec clerici. Et fa. quod no. Innoc. extra de offic. ordi. duo. in fi. Sed dic ꝙ imò poſſunt, ſi tamen faciunt dolo & ꝓpter damnū: domini tenentur de dolo. Et videtur notari extra de offic. archi. dilecto. Sed conſuetudo primam approbat vbi dominus contradicit, & facit extra de fo. compe. c. ex tranſmiſſa. Quid ſi iudex prorogatus nō cōſentiat? Dic ꝙ poteſt eos repellere: vt d. l. ij. §. ſi iudex. Item requiritur quod cauſa ſit ciuilis. nā criminalis & ſpecialis non poſſunt prorogari: vt not. gloſſ. in d. l. ij. & ff. ad municipa. l. inter conuenientes. Et ſic not. in ſpe. de compe. iudi. adc. §. j. verſ. ſed nunquid in iudicem. Sed Innocē. videtur velle quòd poſſit in illis: vt no. in ca. de cauſis. de offi. deleg. dum tamen aliàs habeat merum imperium vel iuriſditionem ſpiritualem, quod videtur verius. Item præmiſſa intellige vbi proceditur via ordinaria: ſecus ſi per viam inquiſitionis: vt not. Innocen. extra de accu. ad petitionem.

8 Item quæritur an iuriſditio prorogata ſi ordinaria vel delegata? Dic quòd eſt eiuſdem conditionis cuius eſt principalis. vt no. d. c. p. & g. Et ad eundem appellatur ad quem appellaretur in cauſa principali. vt in Spe. d. ti. §. ſed an ſententia. cum ver. ſe. ff. de appel. l. ex conſenſu. ij. q. vj. à iudicibus. dic vt ibi. Sed an iudex prorogatus poſſit cōmittere? Dic ꝙ ſic poſt litis cōteſt. antè non. vt in Spe. d. ti. ver. ſed nūquid ordi. Sed an reuocata cauſa principali reuocatur hęc? Dic quòd nō, ſi lis erat conteſtata. vt ver. ſed nunquid in delegans. Item caue quia iudex prorogatus non poteſt excommunicare. vt not. Inno. in d. c. de cauſis. ſed & in c. p. & p. alleg.

9 Item nota quòd procurator non poteſt prorogare. vt not. in dicto c. de cauſis. ſed declinatoriam poteſt omittere. vt no. in c. cum olim. eo. tit. de offic. dele. Item nota quòd nō fit prorogatio vbi proceditur ex officio iudicis, vt per Innocen. extra de accu. c. accedens.

Epiſcopale iudiciū. [A ſacerdotibus.] Non tamen epiſcopus debet eos audire nec eos admittere, vt xj. q. j. te quidē. inf. de teſta. l. cōſulta. [Non liceat.] hoc ſpeciale. ff. de appel. l. ex conſenſu. §. j. ſed hodie appellatur. extra de appel. per totum. eo. ti. c. Romana. lib. vj [Executio.] Hodie hæc lex poſſet obtinere vbi cognoſcit inter laicos: quia inter clericos ipſemet exequetur extrà de fo. compe. c. poſtulaſti. de offi. iudi. dele. c. c. ſi quando. & c. in literis.

10 Item dicunt quidam quòd iudex eccleſiaſticus poteſt ſuam ſententiam exequi in poſſeſſionibus laicalibus, cum ſibi competit cognitio cauſæ: vt not. in c. ſignificaſti. de offi. dele. Sed illam opi. reprobat Inno. in d. c. Sed Spe. eam approbat. ti. de ſecundo decreto. §. reſtat. Sed opinio Inno. videtur verior ſecundum legem iſtam [Tribuatur] Ipſi verò non poſſunt exequi. in authen. de ſanctiſ. epiſ. §. ſi quis contr. coll. ix. apud quos oportet cauſam. §. ipſe verò. colla. vj. ſed ar. contr. in authen. de ſanctiſ. epi. §. ſi quis ſportularum. colla. nona. & idem dicit glo. de ſententia doctorum.

Authen. Si quis. Sumitur in authē. e. §. ſi quis contra aliquem, & vide ad eius intellectū inf. de appel. l. præcipimus. in authen. de app. §. illud. coll. iiij. Dic plenius j. qui pro ſua iuriſditione. l. j.

11 Item dic hodie quòd epiſcopus habet plenā iuriſditionē: & ceſſant hæc omnia. & vide per Inn. c. licet. extrà de for. cōpe. Verū eſt tamen quòd eccleſia nō dimittit iudicio ſeculari. niſi in caſibus qui ibi notantur. Et plenius in Spe. de compe. iudi. adc. §. j. Nec hodie appellatur de foro eccleſiaſtico ad ſecularem: vt extrà de appel. c. dilecti. ij. Itē notāt hic quidā procaſu ꝙ iudex appellationis ſententiā exequit: ſup quo diuerſæ ſunt opiniones. Inn. videt velle pro iſta parte. extra. de offi. de leg. c. paſtoralis. in gl. Laurētij. Hoſt. videt dicere ꝙ vterq; in ſumma de appel. §. in effectus. Tu diſtin. aut appellatur ab interlocutoria, & tūc aut cōfirmatur: & tūc totum negotiū primò iudici remittitur. vt c. debitus. extrà de app. Aut infirmatur, & tunc cū iudex appellationis cognoſcat de principali, ipſe exequitur. extrà de app. dilecti. ij. & d. c. vt debitus. Si appellatur à diffinitiua, tunc cōfirmatur, & poteſt vterque. vt ue opinione Hoſtien. Aut infirmatur, & tunc ſecūdus. vt hic & infrà. de appel. præcipimus. circa medium. Si verò pronuntietur eſſe tempora decurſa, primus exequitur. extrà de appella. c. ſua de hoc not. Ioan. Mona. de appella. c. Romana. lib. vj. & in Spe. de ſen. excommuni. §. nunc. ver. ſed pone. Et vide quæ dixi inſtitu. qui. mo. teſta. infir. §. ſed ſi quis.

Iudices. [Pauperum.] id quod eſt relictū pauperibus. [Contēpſerint.] Hodie eſt maior pœna. j. de cuſto. reo. l. j. Et cui applicabitur? Dic vt ff. de re iudic. l. ſi victum.

12 **Mathematicos.**] Deportationis.] Contrà j. de Mathe. l. & ſi excepta. ſed ibi operabatur, hic non ſecundum glo.

Chriſtianos. Id eſt epiſcopos, ſupra eodem lege prima.

Si lenones. [Implorator.] Et is eſt caſus in quo eſt lis inter patrē & filiumfamiliàs. item in caſtrenſi vel quaſi. Item quando de hoc agit, agitur an ſit in poteſtate. Item in alijs caſibus in quibus pater compellitur emācipare, de quibus j. de eman. libe. l. nec auus. Item in cauſa alimentorum. Item tutorio vel curatorio nomine, vt not. ff. de iudi. l. lis nulla. Itē in cauſa criminali vt not. Spe. de acto re ver. ſed nunquid. quod intellige in caſu quo accuſatio admittitur, infrà qui accuſa. poſ. vel non. l. propter. De iure verò canonico videtur quòd poſſit eſſe lis in omni caſu ij. q. vij. c. quęrit. & ibi no. extrà de reſti. ſpo. c. ex parte. Sed non videtur. d. c.

tur d.cap.corrigets legem.ſi bene intelligatur.[Neceſsitate.] Infrà de ſpectà.l.fin.lib.x.contra ff.de his qui ſunt ſui vel alie. iur.l.ſi dominus. Sed hic paſsim proſtituit. [Abſolui] id eſt, emancipari vel manumitti.

Decernimus. [Inuitus.] Dic hodie ſuprà titu.j. l.ſancimus.

Nemo. Dic infrà de poſtu.l.nemo.vbi eſt hæc lex de verbo ad verbum.

Si legibus. Dic infrà de nup.l.fin.

Iubemus. [Ordinari.] dic in authen.de defen. ciui. §.interim.colla.iij.

Nemini. [Seruili.] Infrà de infan.expo.l.ij.

13 **De creationibus.** [Agnatum.] not. quòd curatores furioſi & prodigi ſunt legitimi, alij non ſecundum gloſſ. Sed gloſſ. videtur ſentire contra. ff.de execu.tu.l.amiciſsimos.§.fin. Sed hæc verior ſecundum omnes. Item nota hic gl. quòd curator ad litem nõ tenetur facere inuẽtarium: nec põt ei ſolui. ff.de ſolu.l.hoc iure.

Authẽ. liberi. [Suſceepit.] Quid ſi nullus ſuſcepit? Dic nihilominus hæreditatem auferendam filijs: vt hic no. gloſſ.l.Tam dementis.

Sancimus. [Deproperet.] Dic infrà de annali exceptione.l.vt perfectius.

De hæreticis & manicheis, & ſamariticis, vel ſamaritanis.

14 No. quis dicitur hæreticus, extr.co.c.qui alios.per Inno. & plenius xxiiij.q.iij.c.alli.in glo.vario modo.dic ibi quòd dubius in fide, extr.e.cap.j. Item ſimoniacus. Item excommunicatus. Item malè interpretans diuinam ſcripturam. Item inuentor nouarum opinionum. Item qui vult auferre priuilegium eccleſiæ Roma. Item qui non tenet articulos fidei, vt ibi not. & probatur. Item quod dixi de excommunicato, intellige ſi propter contumaciam vocatus ſuper hæreſi excommunicationem ſuſtinuit, vt extr.eo.cum contumacia.lib.vj.

15 Sed quid de errante? Dic non eſſe hæreticum, niſi pertinaciter ſe defenderet, vt plenè no. Archi.extr.e. quicũq. lib.vj. idem de his qui per metum aliud dicunt quàm eccleſia tenet. Item & qui de obedientia ſedis apoſtolicæ ſe ſubtrahunt, dic vt extra de ſumma trinit. & fide cath.cap.j.lib.vj.per Archidiac.et iunge extra de vſuris.cap.j.in fin.in clemen.

1 ☞ Mulier hæretica non gaudet priuilegio dotis.
2 Hæreticus contrahere & teſtari poteſt.
3 Mereri quandoque & demereri poteſt quis ex eodem facto.
4 Filij hæreticis parentibus non ſuccedunt.
Bona hæreticorum publicantur.
5 Hæreticus ad fidem reuerſus, ad bona ſua admittitur de miſericordia.
6 Sacramenta quæ iterari poſsint, & quæ non.

a ¶ Phines filius Eleazarij, filij Aarõ ſacerdotis auertit iram meam à filijs Iſrael: quia zelatus eſt pro Deo ſuo occidendo Zambry & Cozby. quòd ad ſcortum coram fratribus intraſſent. & ecce, do ei pacẽ fœderis mei, & ſemini eius, æternũque ſacerdotium.

1 **AVthen. Item priuilegiũ.** Sumitur in auth.de priui.do.hæret.non præſtan. §.quia enim dedimus.col.viij. Et dic in effectu, quòd mulier hæretica non gaudet priuilegio dotis. Item quòd donata hæreticis per orthodoxos, applicantur eccleſiæ: hodie verò dotes & bona eorum confiſcantur ſicut aliorum hæreticorũ. Imò & dotes orthodoxarum quæ adhęrẽt viris hęreticis: extra eod.decreuit.lib.vj.eod.titu.cum ioteſtatas. de præſcrip. cap.fin.eod.lib.l.priuilegiam.

Manicheos. [In mortem.] vide extra eodẽ, cap. accuſatus.lib.vj.

Authen. Si uero dominus. Hęc authen.eſt de verbo ad verbum.extra eod.excommunicamus.§.ſi vero.

2 **Authen. Credentes.** Conſueuit quæri, an excõmunicatus poſsit contrahere & teſtari. Inn. tenet quòd poteſt contrahere & teſtari, extr.de dolo & contuma.c.veritatis.de ſentẽ.excom. cap.cum voluntate. Sed Archidiaco. tenet quòd non poſsit teſtari, extra de except.c.pia.lib.vj. Pro quo facit hæc authẽ. An ex contractu poſsit acquirere? Vide infrà de bono.præſcript.l.j.de hæred.inſtituen.l.j.

Curiales. In fi.quia nõ debet habere præmium, &c. j.de decur.l.ne quis.lib.x. ff.de interdict. & releg.l.relegatorum.§.ſi.cum.l.ſeq.ff.de neg.geſt.l.ſiue hęreditaria. Contra.ff.de ſuſpec.tu.l.decreto.de ind.l.j.de excu.tu.l.ſed milites.§.ſed & ignominia. Dic quòd non debet habere præmium, ſed quandoque habet ex quadam conſequentia, ne ſequatur periculum vel damnum publicum, vt in contrarijs.

3 Et præſtat argumentum quòd quis ex eodem facto poſsit mereri & demereri, vt ſi quis vadat contra Saracenos cauſa dilatandæ fidei, cupiens nihilominus acquirere honores ſeculares. & not.extra de baptiſm.c.maiores.§.ad hæc.lvij.diſtinct. cap.j.contra xxij.q.ij.cap.ſi quilibet. Et de hoc dicit Hoſti.in ſumma de pœniten.§.quæ interrogatio.verſ.ſed nonne.

Authen. Idem eſt de. Dicebat liberos fideles ſuccedere, & ſi non eſſent liberi fideles: eccleſiam infra annum admittẽdam ad bona clericorum, ſed hoc eſt hodie correctum in c.fin.extra de præſcriptio.lib.vj.& extra de hæreticis.c.vergentis. Et dic vt ſupra authenti.credentes.& vide extra de teſtibus.c.j. in clemen. Cognouimus.

4 **Authen. Gazaros.** Bannit & diffidat hæreticos: & dicit bona publicari: nec ad eos vlterius reuerti: nec filios ſuccedere. Et aduerte quia hic fuerunt opiniones: quidam enim dicunt, quòd filij fideles ſuccedunt, alij contra. extra eo.c.vergentis. Hoſt. videtur velle quòd ſuccedant: niſi eſſet lata ſententia contra partes in vita, vt plenè nos.in ſumma.e.§.qua pœna.verſi.j. Tu dic hodie indiſtinctè puniri nec quẽquam ſuccedere: vt d.c.vergentis.extra de pręſcript.c.fin.lib.vj.de hęreti.c.ſtatutum.eo.lib.

5 Quid ſi hæreticus reuertatur ad fidem? Dic eum admitti de miſericordia ad bona.extra de hęre.c.accuſatus.ver.porrò. ſuper verbo, admittuntur.per Archi.lib.vj.l.Cognouimus.

Quoniam multi. [Propter valitudinẽ.] hoc hodie corrigitur. extra e. cap.excommunicamus.§.credẽtes.& vide extra de teſti.cap. j.in clemen.

Ne ſanctum baptiſma iteretur.

6 Fons, ordo, criſma non, cætera ſunt iteranda. Item & illa, ſi dubitetur, vide extra de presbyte.non bapti.c.veniens. de cõſecra.diſtin.j.ca.ſolennitates.& vide extra de ſacramentis nõ iterandis.& intelligitur criſma, id eſt confirmatio.

1 ☞ Iudex malefactorem impunitum relinquẽs, eadem punitur pœna qua ipſe malefactor.
Peccatum graue committit qui nocentibus parcit.
2 Deus placatur in malorum caſtigatione.
3 Epiſcopus crimina non puniens dicitur canis impudicus.
Iudex negligens ad damna partis tenetur.

1 **NVlli.** [Pati velit.] Not. quòd iudex qui dimiſit malefactorem impunitum, debet puniri eadem pœna qua malefactor.j.de priua.car.l.j.ad leg.Iul.de vi.l.ſi quis ſeruos.in fi.j.de paga.l.Chriſtianis.in fi.de cano.largi.tit.l.præcipit.lib.xij. Magnũ enim peccatum eſt parcere nocentibus: quia ira domini in corũ vindicta mitigabitur: vt legitur Num.de Phines, [a] qui mitigauit iram ſæuiendo in nocentes. Vnde Eſaias.lxiiij.clamat, quòd non eſt qui retineat dominum iratum, ne vindictam inferat, dicens: Facti ſumus vt immundi omnes nos, & quaſi pannus menſtruatus vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ: non eſt qui inuocet nomen tuum, qui conſurgat & teneat te.

2 In correctione enim malorum Deus omnipotens placatur. xxiiij.q.iiij.c.ſi quos igitur violentos. Et miniſter domini eſt, qui malos percutit.xxiij.q.v.qui malos.parum enim obedientia prodeſſet humilibus, ſi contemptus contumacibus non obeſſet. Et principibus quidem gladius commiſſus eſt ad vindictam malorum, & laudem bonorum, c.poſtulaſti.de homici. Cui conſonat illud quod pſalmo dicitur: Letabitur iuſtus cum viderit vindictam. Et alibi: Seculares poteſtates non ſine cauſa gladium materialem portant: quia in malefactores vltores iræ Dei exiſtunt.xxiij.q.v.non ſolum. & c.ſunt quidã. Et iũge.j.de his qui not.infa.l. & ſi ſæuerior. Et in ſumma Hoſtien.de offi.ordi.§.quòd pertinet.

3 Vnde epiſcopus qui crimina non punit, dicendus eſt canis impudicus.lxxxiij.diſtin.c.nemo quippe.ij.q.vij. qui. ſuprà de epiſco.audi.l.addictos.ibi, ad epiſcopum. Et no.quòd vbi iudex inferior eſt remiſſus, deuoluitur ad ſuperiorem, extra de foro comp.c.ex tenore. In feud.ſi de feudo fuerit cõtrouer. inter do.& vaſ.c.j.& ext.c.irrefragabili.de offi.ordi. Item dic quòd iudex negligens tenetur ad damna partis. xxiij.quæſt. ij.dominus.& quæſt.v.adminiſtratores.j.de appel.l.ſi appellationem. Ioannes Fabri.

De apoſtatis.

1 ☞ Apoſtaſia quæ ſit, & quotuplex.

Si quis.

1 **S**I quis. ᵃNo. quòd triplex eſt apoſtaſia, ſcilicet, perfidiæ, inobedientiæ, & irregularitatis. & is titulus videtur loqui de apoſtaſis prędictæ. Dic vt notat extr. eo. c. j. ibi gl. & doct. c. j.

De Iudæis & Cœlicolis.

1 ☞Priuilegij collator quando illud reuocare poſsit. Imperator priuilegia eccleſiæ collata reuocare nõ poteſt.
2 Chriſtianus an poſsit matrimoniũ cõtrahere cũ infideli.
3 Excommunicatus arbiter eſſe poteſt.
4 Vendere rem ſuam nemo cogitur.
5 Pretium rei vendendæ taxari poteſt in victualibus.
6 Securitatem ſi quis impetrauit, eandem alijs ſeruare debet.

QVod cornelia. [Vniuerſitati.] Sed vni eorũ poſſet ſecũdum gloſ. non poteſt. de hoc ſuprà de ſacroſanc. eccle. l. j.

1 Iuſsio. Nota quòd ille q dedit priuilegium, põt reuocare ipſum ex cauſa, ſi nõ habet ſuperiorẽ, aliàs nõ, vt in ſumma Hoſtiẽ. ti. de priuile. §. qualiter. ver. ſed quid ſi ille. In Spe. de inſtr. edi. §. nũc aũt. ver. quid ſi Imperator extra de iudi. c. nouit. no. per Inn. & Hoſt. qui tenẽt quòd Imperator non põt reuocare priuilegia data eccleſiæ, & eodem modo ſi dediſſet alij nõ ſubdito. vide hodie extra de teſti. c. j. in t lemẽ.

2 Ne quis. Imò nõ matrimonium xxviij. q. j. c. cauſę. [Chriſtianus.] & ſub conditione quòd fiat Chriſtiana xix. q. vij. ca. ſi. Et de hoc xxviij. q. j. per totũ. [Relaxata.] An aũt altero cõuerſo remaneat matrimonium? Dic extra de diuor. c. quanto. & c. gaudemus.

Nemo Iudeorum. [Conueniat.] dic extra de diuor. c. gaudemus.

3 Iudæi. [Attributi.] vide hic quę ſcripſi infra de arbi. l. cũ antea. ff. de re iudi. l. ait Prætor. & facit quod excõmunicatus poſſet eſſe arbiter. s. de hæreti. authen. credẽtes. Ioan. And. tenet contrà: ſi ſit publicus, extra de re iu. c. dolo. in nouella. lib. vj. Imò nec arbitrator. Sed proxeneta vel pacis compoſitor poteſt eſſe, vt ibi notatur.

4 Nemo exterus. [Proceres.] Dic quòd nemo cõpellitur in rem ſuam vẽdere. infrà de cõtrahẽ. emp. l. inuitũ. dic ibi. ff. ad l. Iul. de anno. l. ſi. de admi. re. ad ci. perti. l. decuriones. ar. contra. ff. fur. aduer. nau. cau. & ſta. l. j. §. ſi. dic ibi & melius. j. de ſuis & legiti. hęre. auth. omnes peregrini. vbi ſcripſi. Item dic quòd ſi vẽdere vult. non debet taxari pretium, vt hic. & d. l.

5 Niſi in victualibus. s. de epiſ. aud. l. j. ff. de offic. præfec. vrb. l. j. §. cura carnis. Sed nec in victualib⁹ in Spec. ſcdm quoſdã. ſed in gñe ſic. primũ veri⁹. extr. de emp. & vẽ. c. j. Et nota hęc pro regalib⁹ q dicunt ſe habere pryſam ſicut rex. Imò ſine authoritate ſupioris põt rem ſuã recuperare etiã furtiuè.

Iudeos. Facit extra e. c. in nonnullis. §. j.

6 Die ſabbato. Argumẽtum quòd iſte qui impetrat ſecuritatem debet eam ſeruare alijs. extra de priui. c. petiſtis. Item argumẽtum quòd ſi quis impetrauit priuilegium, quòd non poſsit extra ciuitatẽ vel diœceſim conueniri, q nec poſsit alios conuenire.

Nullus. [Vltionẽ.] hoc verũ vbi per ſuperiorẽ ſeu iuſtitiã poteſt haberi emẽda. aliàs eſt licitum cũ authoritate ſuperioris, vt not. plenè Inno. extr. de reſt. ſpo. c. olim. & in gl. nõ. Et vide in feu. de mili. va. qui cõtu. eſt. c. j. in ſi. dic. j. vñ vi. l. j. [Admittãt.] cõcor. extr. eo. ſicut.

Si qua. [Dimmatur.] vt s. eo. l. Iudæi. §. j.

Hac ualitura. [Poteſtatẽ.] hoc corrigitur. ff. de decurio. l. generaliter. §. ſi. extr. e. cũ ſit. ð teſt. Iudęi. [Licẽtia.] cõcor. ext. e. Iudęi. & c. conſuluit.

Ne chriſtianum mancipium vel hæreticus vel paganus habeat vel poſsideat.

Dic de hac rubrica ſuprà de epiſ. & cleri. l. ſi.

De his qui ad eccleſiam cõfugiunt, vel ibi exclamant.

1 ☞Infideles non gaudent immunitate eccleſiaſtica.
2 Raptores virginũ & homicidæ inſidiatores depopulatores agrorum non gaudent immunitate.
3 Epiſcopus clericũ extrahere poteſt de eccleſia, p pœnitentia iniungenda.
Loca quæ immunitatem præbeant, & quæ non.
4 Domus epiſcopales gaudent priuilegio immunitatis. Pœna extrahentis quæ ſit hodie.
5 Proceſſus factus contra extractum ab eccleſia an valeat.
6 Bannitus licitè interfici poteſt.
Malefactorem ſe defendẽtem poteſt interficere is cui data eſt capiendi poteſtas.
7 Securitas alicui conceſſa quanto tempore duret. Pœna quæ ſit ſecuritatem frangentis.
8 Securitas quando & qualiter frangi dicatur.
9 Citatio verbalis quando valeat.
10 Familiares qui dicantur, & qui domeſtici.
11 Seruus quo ad Deum non differt à libero.

1 **I**Vdæi. No. hic quòd infideles nõ gaudẽt immunitate eccleſiæ, q eſt verũ vbi ſimulatè accedũt: aliàs videtur q gaudeãt, vt no. gloſ. & Inno. de immu. eccle. c. inter. Quid de excõicato? Dic debere gaudere, vt in ſumma Hoſtien. de immu. ec. §. à qbus. ver. quid ergo.

2 Quid de raptoribus virginũ & homicidis? Dic nõ gaudere de iure ciuilẽ. auth. de mãda. prin. §. ſed neq. col. iij. Sed de iure canonico oẽs gaudẽt: niſi inſidiatores itinerũ & depopulatores agrorũ, vt d. c. inter. Vel homicidę pẽſatis inſidijs, extr. de homici. c. j. Vel delinquẽs in eccleſia, extr. e. c. ſi. Vel propè ſcdm Hoſt. in ſumma. Vel in ipſam: quia frangit vel cõburit eã. ext. de ſen. excõ. c. cõqſti. xj. q. iij. ca. Vel ſeru⁹: vt d. c. iter. Quid ſi qs mandauit delinqui & delictũ fuit factũ in eccleſia? Videtur q mandãs nõ gaudeat omni caſu. tñ debet dari iudici iuranti ei ſeruare vitam & mẽbra. Et no. Hoſt. in ſum. §. pdic. Nec põt eũ tũc alius accuſare. xvij. q. iiij. miror. & ca. re. no. a

3 Et videtur q epiſcopus poſsit clericũ extrahere, p pœnitẽtia iniũgenda: ſed nõ, p incarcerãdo, vt videtur notare Inno. in d. c. inter. Sed Io. And. tenet contrà. Itẽ quòd hoc priuilegio gaudet eccleſia interdicta. Itẽ non conſecrata. Itẽ q adhęret corpori Chriſti. Sed capellæ q̃ ſunt in domib⁹ nõ. Item nota q quę adhęrẽt matrici eccleſię vſq ad xl. paſſus gaudent. ſi alij eccleſiæ. j. xxx. niſi ſit infra ambitũ murorũ. xvij. q. iiij. c. quiſquis. & ca. frater. & ca. frater. & ca. ſicut. Et dic plenè in. §. quãtum. in ſum. Hoſt. & infr. de adul. in authẽ. ſed ſi quis.

a ¶To dic rubricã hãc non loquĩ de his q egrediunĩ religionẽ ſeu conuẽtũ quos vulgò appellat impropriè apoſtatas: ſed loq de his qui fidem relinquũt, qui propriè dicuntur apoſtatæ. Bar. hic.

4 Item dic quòd dom⁹ epiſcopales gaudẽt vltra doctos paſſus. xvij. q. iiij. id conſtituimus. & no. Inno. in c. inter. extr. eo.

Fideli. [Maieſtatis. [ſcilicet capitaliter. infrà eo. l. pſenti. §. j. [Retinendum] hodie eſt alia pœna de iure canonico: videlicet excõicatio. & xxx. librarum argenti, & reſtitutio damni. xvij. q. iiij. quiſquis. ca. nullus. & ca. ſi qs cõtumax. & ca. ſi quis deinceps: & ſic nõ videtur valere proceſſus, 5 que extrahens facit contra extractum. Sed ipſe extractus poteſt excipere vel petere reſtitui in caſu quo alius vult cognoſcere quàm extrahens.

6 Si ſeruus. [Ar.] q bannitus licitè poſsit interfici. Itẽ li cui ſit data licẽtia capiẽdi malefactorẽ, q poſsit eũ interficere ſi ſe defendat. Ar. cõtrà infrà de male. l. ſi. Et facit infr. ad l. Iul. de vi. l. qm. extr. de immu. ecc. c. inter. §. ſi.] Iudicetur. [cõtr. infr. e. l. ſi. §. penul. dic. ibi plenè.

Denũciamus. Arg. q ſit ſecuritas pręſtanda & ſaluagardia. infr. de trãſac. l. ſup. infr. de præpo. ſa. cu. l. iubemus. li. xij. de pœ. l. capitalium. §. q ad ſtatuas. Imò ſcdm Spe. põt agi vt caueatur, vt in Spe. ti. de cau. ver. qd ſi tutor. li iij. Et videtur expreſſum de homi. c. ij. li. vj. Sed an petẽs ſecuritatem debet allegare cauſam periculi? Vide inſtit. de fideic. hære. vbi ſcripſi. Item poteſt prohibere ne vis fiat. ff. de no. ope. nũ. l. in prouincia. §. in pupillo. & §. meminiſſe.

7 Sed vſq ad qd tẽpus durat? gl. videtur dicere q vſq ad xxx. dies in auth. de mãda. princi. §. ſed neq. col. iij. Sed melius eſt perpetuo. ff. de adul. l. ſi poſtulauerit. §. iuſsit. & §. ratio. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. ij. Inſti. e. §. in feu. de pa. iura. fir. in pri. Niſi tẽpus limitetur. ff. de dã. infec. l. qui bona. §. ſi. Sed quæ eſt pœna frangenti ſecuritatẽ? Videtur q legis Iul. maie. ff. ad l. Iul. ma. l. j. & ibi no. Vel. frãgentis pacẽ i feu. de cleri. vio. pa. §. ſi quis hominẽ. quia aut occidit, & tũc mors, vt ibi. Aut vulnerat. & tũc mutilatio vt ibi, §. ſi quis alium. Aut aliàs iniuriatur, & tunc pecuniaria: vt. §. ſe.

8 Et no. p illum. §. q frangitur ſecuritas: etiã ſi non tangatur quis. Sed an frãgat eã q ſi aliquẽ de familia cui pſtita eſt ſecuritas verberat? Arg. q ſic. ff. de vſu & habi. l. plenũ. & l. ij. de pcar. l. pen. Quid ſi aliquẽ occiderit de his qui ſunt de parte aduerſa cui dedit ſecuritatẽ? Dic vt in Spe. de treu. & pa. te. circa medium. Et vide infr. ne filius, p patre. authẽ. habita. Sed qd ſi non tangit, ſed vxorem cucurbitat, vel filiam vel ſororem cognouit aſſecurati? Videtur fracta ſecuritas. Et poteſt allegare quæ in quæſtione ſimili allegantur, extrà de regu. iuris. c. fruſtra lib. vj. vt in nouella. Nec conſenſus eorum excuſat.

infr.de rap.virgi.l.raptores.ff.de iniur.l.j. extr.de ſen.excom
muni.c.contingit. Item quid ſi offendit iuſtè quia fuit procla
matum quòd caperetur viuus vel mortuus. Videtur non te-
neri.infr.de obli.l.fallacitter.§.ſi.ff.de cap. l. poſtliminium. §.
filius.ad Sil.l.ſi qs in grau.§.verũ.de le.j.quid ergo.§.ſi ha-
bes.quia alius vidẽ.ff.ad Trebel.l.ex facto. & facit.§. neque
homicida.Quid operetur ꝓtectio papæ:no.extr. de priui.c.
recipimus.& c.ex parte.per Bar.& Ioan. And.

Præſenti. [Cogitatione.]vide ſuprà . de ẽpiſcopis & clericis . l . ſi quis. [Tractatu .]ſola cõ-
gitatio non ſufficit . [Legum.] Quas non habemus ; ſed dic
vt ſuprà in l.j.

9 [Sententijs.]& ſic poteſt citari in eccleſia verbo , ſecundũ
glo.Dic hodie cõtr.in c.decet.de immu.eccle.lib.vj.[In fini-
bus.]dic.ſ.e.l.j.[Priuato.]dic de alio quã tributo,quia ꝓ illo
extrahitur in auth.de man.prin.§.publicotum.col.iij.[Sed ſi
hoc.]Nota perẽptorium dari ante citationẽ.de quo in Spec.
de cita.§.viſo.verũ.ſed nunquid.[Vſq; ad modũ.]miſſio fie-
bat in totũ hoc iure.dic.j.vbi in rem actio.l.ij.[Sanè ſi ſeru⁹.]
infr.de quæſti.l.iam pridem.[Familiaris.]

10 Nota qui ſunt familiares:& ſcias quòd ali⁹ eſt familiaris,
alius domeſticus. Nullus eñ dicitur domeſtic⁹ niſi cõmenſa-
lis.extr.de vet.ſig.c.ſi.de priuile.c.licet. lib. vj. & de talibus
loquit.j.ad l.Cor.de ſica.l.ſi.ff.de publi.l.ij.§.familię.Et vide
infr.de teſt.l.etiã domeſticã.j.qui accu.poſ.l.penul.& fin.[Si-
ue liberi⁹.]infr.q accu.poſ.l.pen.& ſi.(Domeſtica.]vt vxor.
j.de re mili.l.quicunq;.vel famulus.ff.de pœñ.l.reſpiciẽdum.
§.furti.[Sacramẽti.]ſcilicet præſtãdi dño.[Interuẽtione.]dic
quòd hoc obtinet qñ ꝓ leui crimine fugit,ſecus ſi ꝓ magno.
11 ſ.eo.l.ſi ſeruus.Item dic etiã iſta obtinere,vbi dñs repetit:ſe-
cus ſi iudex ꝓ puniendo de ſuo crimine,quum quo ad Deum
non differat ſeruus à libero.extr.de coniug.ſeruo.c.j.

De legibus, & conſtitutionibus principum, & edictis.

1 Doctor in dubio interpretari poteſt.
2 Reſcriptum facit ius in negotio de quo ſcribitur.
Appellatio à cõcluſiõe reſcripti an poſsit vel debeat admitti.
3 Sententia reſcripti quando ius facere dicatur.
princeps pactum ſuum tenere debet.
4 Princeps ſine cauſa cõtra legem diſpenſare poteſt.
Cauſæ principis ſecundũ leges iudicari debent.
Papa teſtari poſſe præſumitur.
5 Imperator in quibus papæ ſubſit.
Papa an poſsit reges deponere.
Papa quo caſu poſsit iudicari.
6 Verba legis offendere licet ſi de mente ipſius conſtet.
7 Iuramentum quæ firmare poſsit:& quæ non.
8 Actio quæ poſsit intentari contractu exiſtente null o.
Peccare in ſpiritum ſanctum præſumitur qui contra legem ali
quid operatur.
9 Mens legis quando attendi debet,& quando verba.
10 Impetrãs priuilegium non poteſt compelli eodem vti.
Leges ad præterita non trahuntur.
11 Princeps ſolus leges condere poteſt.
Scriptura non eſt de legis eſſentia.
12 Leges poſt duos menſes ligant etiam ignorantes.
13 Imperator ſolus hodie poteſt ius conſtituere.
Leges condere quis poſsit hodie vltra imperatorem.
14 Magiſtri cameræ Pariſiñ.poſſunt leges condere.
15 Capitulum abſq; epiſcopo non poteſt ſtatuta facere.

INter æquitatem. Nõ ſcriptam. [Iuſq;.]ſcilicet
ſcriptum.[Interpoſitam.]id eſt interponendam.
[Interpretationem.]per quã receditur à iure ſcri-
1 pto,quia in dubio poteſt doctor interpretari.ff.eo.l.non poſ
ſunt.vel dic quòd illa interpretatio non eſt neceſſaria, nec ſta
tur ei,niſi quatenus ratione fulcitur,vt no.ff.eo.l.ſi interpre-
tatio.Item dic.[Nobis ſolis.]ſi non minoribus iudicibus,ſed
illis qui poſſunt condere leges ſic.ff.eo.l.non ambiguitur.in-
frà de offi.præſi.l.nomen.& ff.eo.l.ſi de interpretatione.vide
infrà de iudi.l.placuit.xj.q.j.c.ex his.

Quæ ex relationibus. [Statuim⁹.] Dã-
do priuilegium
vel parte non vocata,nec ob.infrà.eod.l.fina.Vnde reſcriptũ
2 facit ius in negotio quo ſcribitur extrà de cõceſ. præben.c.cõ
ſtitutus.Et no.Archi.poſt Hoſti.extra de reſcri.c.j.lib.vj.nõ
tamen quin poſsit appellari,infrà de appel.l.non eſt nouum.
Sed fortè non admittitur appellans contra concluſionem re-
ſcripti,ſed cõtra proceſſum iudicis,nec ob.hęc l.[Generalia.]
niſi eſſet clauſa in corpore iuris xx.diſt.c.j.& iij.ſuprà de not.
co.comp.§.ſi.vide infra de ſen.& interlo.l.nemo.[Vel impe-
trato.]alio reuocatorio per ſurreptionem.

Leges. [Interlocutionibus.]dic quòd aut ſentẽtia prin
3 cipis fuit interlocutoria,& non facit ius in alijs
cauſis,vt hic:niſi eſſet clauſa in corpore iuris:vt d.§.fin.ſuprà
de no.co.cõpo.ff quod metus cau.l.metũ.§.ſed prætor. infra
de conſti.pœn.l.ſi. Aut diffinitiua,& tunc facit ius ſi cauſa co
gnita,& partibus præſentibus lata ſit.infrà eo.l.fin. extra de
ſent.& re iudi.c.in cauſis.niſi ſpecialiter & expreſsè,vt hic &
ſuprà l.ij.

Digna uox. [Profiteri.] ex honeſtate ipſe tamẽ eſt
ſolutus legibus ff.eo.l.princeps.Et fa
cit hæc lex ꝙ debeat tenere pactum ſuum,ſi habeat cõuentio-
nes cum aliquo barone vel villa.extrà de pact.c.j.
4 Item dic quòd ſine cauſa poteſt diſpenſare contra legem,vt
not.Inno.extrà de ſta.mo.c.ad monaſterium.Item arg.huius
l.cauſæ eius debent iudicari ſecundũ leges:niſi reperiatur pri-
uilegiatus,ff.de peti.hær.l.item veniunt.§.priuatorum.Item
ipſo defuncto bona & teſtamentum eius ſubſunt legibus. Et
ideo Papa poteſt teſtari,in authen.de hæredi.& falci.§.penul.
coll.j.Et fortè conſuetudo terræ ligat eum.infra.de ſerui.l.ſi
manifeſte.ff.de publica.locatio.§.earum.Et vide infrà de do-
natione inter virum & vxorem.l.penultima.
5 Item dic quòd Imperator ſubeſt Papæ,in his quæ tangunt
peccatum.extrà de iudi.c.nouit.Imò etiam malã adminiſtra-
tionem,& omnes reges: & poteſt eos deponere extra de ſup-
plen neg.præla.ca.grandi.de ſenten.& re iudi.c.ad apoſtoli-
cæ.lib.vj.eo.ti.paſtoralis.in ele.xv.q.vj.c.alius.vide ſuprà de
ſumma Trini.l.j.Sed ipſe Papa in nemine iudicatur,niſi in ca-
ſu.xl.diſtin.ſi Papa.vide extrà de hære.in fidei fauorem.libr.
vj.inſtit.qui.mo.teſt.infir.§.fina. [Principatum.] ix.diſtin.iu
ſtum.& vide infra eodem.l.humanum.

Non dubium. [Legis.] eſt ergo licitum verba.
l.offendere,ſi conſtet de mente.
6 Imò eſt trahenda ad rationẽ naturalem,ſi verba poſsint quo-
quo modo pati ſecundum doct.ff.de excu.tu.l.ſcire oportet.
§.ſufficit.Et vide Dy.extrà de reg.iur.c.fin.ff.qui pe.tu.l.cre-
dendum.[Præcipimus.]dic quòd quãdoq; lex prohibet, &
quandoque vltrà procedit approbando ſi contrà fiat. Et tunc
non eſt locus huic regulæ,quæ loquitur in ſimplici prohibi-
tione.ff.quando appel.ſit.l.ij.§.biduũ.de interd.& rele.l.lega
torũ.§.ad tẽpus ff.de fideiuſ.l.græcè.§.à tutorum.ff.de offic.
pręto.l.barbarius.ff.de ſe.l.j.§.j.qui quidem caſus ſunt ſpecia
les,nec trahendi ſunt ad conſequentiam ſecundum gloſ.Sed
vbi lex ſtat in ſimplici prohibitione,tunc procedit,& hoc ve
rum vbi lex prohibet directè authorizata aliqua ratione.Sed
quãdoque non prohibet,ſed dat remedia ſi fiat:tunc enim nõ
obtinet regula.ff.de dolo.l.elegãter.§.j. ff.de condi. ob tur.
cau.l.iij.§.ſed quod meretrici.infrà de pœdi.mi.l.& ſi is.Item
hæc regula non obtinet vbi prohibitio concernit fauorem
perſonæ:quæ iuri ſuo renuntiare poteſt.infra de pact.l.ſi quis
in conſcribendo.Item ad id quod de iuramento dicit , oppo-
nitur.infrà ſi aduer.ven.authen.ſacramenta. ſecundum com-
munem intellectum.Sed omnes dicunt quòd ibi excludit ius
ſpeciale:ſed hoc nihil eſt ſi intelligas authen.etiam vbi cõtra-
ctus nullus eſt ipſo iure, qui eſt communis intellectus.
7 Quare dic quòd iuramentum non firmat illa quæ prohibi-
ta ſunt propter ſui turpitudinem.Sed illa quæ prohibita ſunt
in fauorem perſonæ confirmat,vt not.Dy.extrà de reg.iur.
c.non eſt obligatorium.libr.vj.Sic intellige extrà de pact.ca.
quãuis.lib.vj.eo.ti.c.cum contingat.Sed opponitur.infrà de
muti.ſti.l.ex eo.iuncto d.c.vide infrà de inoff.teſt.l.ſi quãdo.
8 Sed ſi contractus nullus ſit ipſo iure qua actione agi poterit
cùm ex contractu nullo non oriatur actio? Item nec ex iura-
mento extra iudicium,cùm non ſit modus inducendi obliga
tionem? Poteſt dici quòd imploretur officium iudicis,vt per
cenſuram eccleſiaſticam compellitur. vt d.c.licet.Iunge ff.de
rebus cre.l.actori.de oper.li.l.j.Item nota quod ille qui facit
contra legem ex certa ſcientia, peccat:ſicut qui contra cano-
nem.vide extra de conceſ.pręben.deteſtanda.& ille peccat in
ſpiritum ſanctum.

Quod fauore. Concor.ff.de minori.l.ſi iudex.
ff.de carbo.edict.l.iij.§.dux.de
leg.commiſſo.l.ij.& iij.de in diem adiect.l. Sabinus. infra de
procura.l.non eo minus.de ſecun.nupt.l.generaliter.§.is au-
tem.Contrà inſti.de author.tu.§.neq; tamen.ſed ibi propter
repugnantiam,ne pupillus obligetur ſine tutoris authorita-
te:Ve

te:vel in nullo eſt iſtio inſpecto exitu, quia poſt cum tutoris authoritate adire poteſt. Idem cōtr. ff. de pericu. & cōmo. rei ven. l. ſi vna. de contrahen. empt. l. cū ab eo. ſed ibi in contractu: hic quando per legem vel priuilegium cōceditur. & hoc Iac. & pet. Sed Dy. improbat extra de re. iur. c. quod ob gratiam. in vj. & glo. hic.

9 Tu dic quando per contractum fauor inducitur: quia aut ſunt verba certa, & tunc ſunt ſeruanda: vt ll. contractꝭ. Aut ſunt dubia: certum eſt tamen quòd fuerit appoſita in fauorē alterius partis: vel ſi ſint certa, eorum effectus ſeruari debet fauendo illi parti, & tunc non retorquetur, vt hic. & l. ij. & l. Sabinus. ff. loca. l. ea lege. Si per priuilegium, tunc aut eſt per impetrationem partis, & continet ius iniquum, & non obtinet regula. ff. quod quiſqꝫ iuris. l. j. alias ſic. vt eo. titu. l. iij. Idem ſi culpa enunciationis tacitè parti poſsit imputari. ff. de iur. au. annu. l. iiij. Si per legē concedatur fauor, tunc obtinet regula niſi ſequeretur repugnantia. j. de quæſtio. l. pridem.

10 Et eſt argumentum quòd ſi aliquis impetrauit literas vel priuilegium, quòd non poſsit compelli vti, nec exhibere niſi eas præſentaſſet. ſic not. Innocen. extra de reſtitu. ſpolia. c. ex quæſtione.

Leges & cōſtitutiōes. [Reuocari.] in authē. vt cum de appel. cogn. col. viij. vide ibi. & in aut. hæc cōſtitutio. coll. viij. j. de teſta. l. iubemus. Item hoc verū ſi nouū ius inducat, ſecus ſi declarat opiniones. vt no. extra de poſtu. c. j. per Car. & Ioan. And. de elec. c. licet. Vel ſi ſit poſitiua iuris naturalis. vt no. Inn. extra de conſtitu. c. cognoſcentes.

11 Humanum. Non eſt neceſſarium ſecundū doct. poſſet enī cōdere ſolus, vel in camera. [Legata.] id eſt delegata alicui dictatori. Et facit qđ ſcriptura ſit de eſſentia legis. cōtra no. in Spe. de lega. §. finit ver. ſed pone. De hoc diſputat Ioā. An. extra de reg. iu. c. nemo. lib. vj. in nouel. [Nō aliter.] ſic videtur ꝙ nō poſsit ſine ipſis, nec Papa ſine cardinalibus in arduis. ſic tenuit Ioan. Mo. extra de hæreti. c. ſuper. eo. lib. vj. Sed Archi. cōtra de offi. ordi. c. quamuis. lib. vj.

Leges. Vniuerſis, aliquibus tamē parcit. j. de iure deli. l. ſi. s. de epiſ. & clericis. l. repetita.

12 Et nota ꝙ ignorantes ligant poſt duos menſes. in authen. vt fa. no. cōm. §. ſancimus. co. v. Quòd intellige vt no. per Io. mo. extr. de re. iu. c. in generali. lib. vj.

Cum de nouo. [Vſu.] ff. eo. l. ſi de interpretatiōe. & l. nō poſſunt. dic ibi.

Si imperialis. [Cognitionaliter examinauerit.] dic. s. eod. l. ij. [Condere.] infrà tit. j. l. iij. §. hoc autem. in fine.

13 [Soli Imperatori.] ſic ergo videtur quòd ſolus Imperator poſsit ius cōſtituere hodie, & nullus alius. & hoc tenet Ioannes Andr. ſic corrigitur. ff. eod. l. non ambigitur. Sed verius eſt, quòd Senatus poſsit. nam leg illa facta fuit per Vlpianū, & tamen tunc erant Imperatores. Contra inſtitu. de iure natu. §. ſenatuſconſulta. cum ver. ſequen. Vnde dic quòd ſolus Imperator poſsit legem generalem facere vniuerſo mundo: & nullus alius ſine eius voluntate tacita vel expreſſa, vt hic. Itē ſenatus generalem. vt d. l. nō ambigitur. authoritate Imperatoria ei data. per l. infrà. qui ma. non poſ. l. diuus. Item quilibet populus ſibiipſi. inſti. de iure natu. §. j. ff. e. l. de qbus. Itē præfectus prætorio generalē de cōuenientia Imperatoris

14 ipſe tamē poteſt tollere: infrà de offi. præſe. præto. l. formam. Et ita faciunt magiſtri cameræ Pariſius. Et ideo quòd hic dicitur ſoli, ſic quòd nulli alij ſine ipſius authoritate. Vnde illi qui condunt, poteſtate eis data per legem, cōdunt eius authoritate: extra de transla. prę la. c. inter. ver. ſed neque. Item legatus ſedis apoſtolicę in prouincia ſibi decreta: extr. de offi. leg. c. ſi. Item epiſcopus cum ſuo capitulo, extr. de his quæ fiunt à ma. par. capi. c. ſi. de maio. & obe. c. quod ſup his. quod eſt verum ſuper iuriſditione ſua. Super alijs non poteſt niſi hi quorum intereſt, conſentiant: extr. de loca & conduct. c. ij. per Innocen. Item ſolus epiſcopus: extrà de conſti. c. vt animarum. lib. vj. dic vt ibi per Archi. & Hoſti. de offi. archipresby. c. ſi. de his quæ fi. à ma. par. capi. c. quanto. Et quilibet ordinarius qui per electionem aſſumitur cum capitulo ſuo: vt ibi no. Archid. Et quilibet qui regit collegium approbatum de his quę ad collegium pertinent: extr. de conſti. ex literis. Item quicunque magiſtratus de his quæ ad eius iuriſditionem pertinent. vt no. ff. quod quiſque iur. l. j. §. j. Idem videtur de legato: ex

15 trà de ſenten. excommuni. c. à nobis.

Sed capitulum non pōt ſine epiſcopo, niſi in minus, vt extr. de conſue. cum omnes. Et no. per Arch. plenè extr. de ver. ſig. c. conſtitutionem. lib. vj. Et de his vide plenius in ſum. Hoſti. de conſtit. §. quis poteſt. extr. de pœn. c. cupiētes. §. quibus. in cle. An autem cardinales poſsint condere ius, vel conditum reuocare: Vide extr. de elect. c. vbi maius. §. penul. per Archi. lib. vj.

De mandatis principum.

1 Legato & delegato quando abſque literis credatur.
2 Ius ſolo verbo quæritur in officio.
3 Scriptura quando & in quibus ſit neceſſaria.

1 SI quis. [Eſſe credendum.] ſic ergo non eſt credēdum nec delegato, nec officialibus ſine literis: infr. de agen. in rebus. l. matriculam. de re milit. l. neminem. de diuerſis offi. l. probatorias. lib. xij. de iure fiſci. l. defenſionis. lib. x. dic quòd aut quæris de officijs, aut priuilegijs, gratijs, aut ſententijs, aut abſolutionibus quæ de curia veniunt. Primo caſu eſt opus litera, vt hic: extrà de elect. c. fundamēta lib. vj. niſi inſtitutus vel delegans eſſet adeò prope quòd poſſet certificari per eum. Et ita no. Spe. de proba. §. videndum. ver. iij. cum ſequen. ſic intelligitur quod no. de inſtitu. edi. §. reſtat. ver. xix. Et Car. de cenſi. c. Romana. §. quamquàm lib. vj. & ſic intellige in authē. vt li. mat. §. ſi. coll. viij.

2 Sed tamen ius quæritur in officio ſolo verbo, in authent. conſti. quæ de digni. & epiſcopa. ſi. libe. à pa. po. circa medium. colū. j. In gratijs dic quòd quamuis ſcriptura non ſit de eſſe gratiæ: nihilominus debet probari per ſcripturam. Et plenè no. Archi. in prœmio lib. vj. Vide quod no. Inn. extrà de reſcrip. c. conſtitutus. Idem in priuilegijs infrà de diuer. reſcrip. l. ſacris. vide de ſepul. c. dudum. in fi. in cle. xxv. quæ. ij. c. inſtitutionis. cum notatis. In ſententijs ſecus. extrà de ſen. & re iudi. ſuborta. item ſecus in abſolutione, vt not. Bern. extrà de offic. deleg. cum in iure. Et Innoc. de cle. excom. c. propoſuit. Sed forte in ſententijs & abſolutionibus curiæ ſecus. viij. q. j. ca. j. q. v. ca. quanto. & no. in d. prœmio.

2 In ſumma autē nota quòd vbicunque requiritur ſcriptura[a] ſi probetur interceſsiſſe & eſſe amiſſam ſufficit, extrà de priuile. ca. cum olim. dic ibi per Inno. infrà de ſi. inſtru. l. emancipatione.

a Caſus in quibus requiritur ſcriptura, vide in glo. ad verbum in ſcriptis cap. j. §. poſtquā. extra de ceſi. li. vj.

De veteri iure enucleando & authoritate virorum prudentium &c.

1 Opinio communis in dubio tenenda eſt.
Maiorum debemus ſequi veſtigia, authore Seneca.
Expertis in aliqua re eſt adhibenda fides.
2 Princeps ſubiectorum curæ debet inuigilare.
3 Memoria nobis hic commendatur.
4 Multiloquium eſt ſummopere cauendum.
5 Fama optima cōparatur pauca loquēdo, & optima faciēdo.
6 Doctoratus dignitas quædam eſſe dicitur.
7 Doctores legum quo iure creantur in regno Franciæ, quod non habeat ſuperiorem.
Doctor quo iure poſsit creare.
Licentiati an gaudeāt doctorum priuilegijs.
8 Inſignia doctoratus quid conſerant.
9 Scientia qua intentione ſit vnicuique comparanda.

DEo authore. [vt ex his omnib9.] Nota quę fuit materia huius operis: dic tamen plenius vt ſcripſi in prœmio

1 inſtit.] Cum poſsit.] In dubio tamen ſequenda eſt communis opinio. vt patet ext. de ſum. tri. & fi. c. c. j. in fi. in cle. ff. de pac. l. ſi vnus. §. pactus. in fi. Vnde Seneca. Optimum eſt maiorū veſtigia ſequi ſi rectè proceſſerint. Et pro hoc experto crede Roberto inf. de ponde. & auri illatione. l. j. lib. x. de ven. in poſſeſ. mit. l. j. §. j. vnde quod non eſt ſanctorum patrum decreto ſancitum, non eſt tenendum extrà de transla. epi. c. inter corporalia. Et vide cōtra modernos in prœmiō lib. ſententiarum, & in prœmio ſummæ Hoſtien. honorandi enim ſunt antiqui qui viam veritatis aperuerunt. nam ſecūdum Philoſophum etiam ex falſis commendabor: quia veritatis inueſtigandæ viam præparaui. Et legiſlator textualiter allegat aliū legiſlatorem. ff. de excu. tu. l. ſcire. §. aliud. Vnde ſententia talium dānatur qui ſuorum doctorum culpam produnt. ij. q. vij. ſententia. Et de hoc ſcripſi Inſt. in prœmio in ij. pag. lo. ſab.

2 Tanta. [Per noſtram vigilantiam.] præbuit. Nota ꝙ Princeps bene debet vigilare ſuper ſubiectos ſuos. Vnde ſcribitur in Pſal. cxx. Ecce non dormitabit neqꝫ dormiet qui cuſtodit Iſrael; nō enim dormitat qui expugnat:

ſed hodie eſt parum noſtris ſpeculatoribus quòd non ſeruant nos, niſi etiam pereãt: alto quippe dormitationis ſomno demerſi, ad nullũ dominicæ cõminationis tonitruum expergiſcuntur: vt vel ſuum periculũ metuant. Inde eſt vt nũ parcãt ſuis qui non parcunt ſibi: perimẽtes pariter & pereuntes.

3 [Omnium habere memoriam.] Nota pro memoria vt inquit Seneca. Cũ multa perlegeris in die, vnũ tibi elige, quod

a illa die in mente excoquas.[a] Et idem. Qui ſcripta ſua torquẽt, & de ſingulis verbis in concilium veniũt, neceſſe eſt vt quaſi totum quod ad intellectum reuocãt memoriter aſſignẽt, quorum velox eſt ſtylus eorum labilis memoria. [q̃ multis inutilis.] io quibus homines non debẽt ſe vexare. Vnde Sene. Vt quid te torques in illa quæſtione, quã vtilius eſt cõtempſiſſe quæ didiciſſe? & idẽ. Nũc quæ dementia eſt ſuperuacua quærere in tanta tẽporis ægeſtate? Et Hugo de ſancto victo. Pri⁹ debetis quærere quæ mores informãt ad virtutẽ quã quæ ſenſum acuãt ad ſubtilitatẽ, magiſq́ velle præceptis ſcripturarũ informari quã quæſtionibus impediri.

a ¶ Et illud, inquit, te ſcire exiſtimes q̃d memoriæ mandaueris.

4 Abſtinendũ eſt igitur à multiloquio. Vnde vt ſcribit Ari

b ſtoteles. Specioſum ac honorificũ[b] eſt regem abſtinere à multiloquio, niſi hoc neceſſitas expoſcat: melius eſt enim q̃ aures hominis ſint ſemper ſitibũdæ ad eius eloquiũ, q̃ ſuis affatib⁹ fatigẽtur. Vnde Socrates interrogatus à quodã, quomodo famã optimã compararet. Reſpondit. Si feceris optima, & locutus fueris pauca. Ioã. Fab. [Falſitatis.] Hoc verũ vt habeatur pro legibus: ſed ratio poteſt adduci, vt ff. de cõiũ. lib. cũ emã. l. j. notatur. Itẽ Papa allegat ll. extrauagãtes & canones aliàs correctos. extra de iudi. c. nouiter. de iura. cal. c. j.

b ¶ Cuius ſilentiũ robur maximum. Arpo.

5 [Dignitatis apice. §. legiſlatores.] Argu. quod doctor eſt eſt in dignitate & pro hoc quia doctores eliguntur ſuprà eo. l. j. §. iubemus infr. de profeſ. & medi. l. magiſtros. l. x. de profeſ. qui in vrbe Conſtan. l. vnica. eo. lib. & non eſt modicũ militia literata, vt. l. proximos. c. infr. de proxi. ſac. ſcri. lib. xij. infr. de aduo. diuer. iu. l. aduocati. Sed tex. videt̃ ſentire quod ſit honor tantũ. extra de magiſ. c. j. in cle. honor tamen eſt quidam gradus. extr. de elec. io pleriſque. c. l. Sed cũ ad Imperatorem pertineat creare doctores: vt hic d. §. iubemus. & ff. de origi. iuris. l. ij. §. primus diuus.

6 Et ad ampliſsimũ cœtum. d. l. vnica quo iure creantur docto. legum in regno Fraciæ: cùm nec ad Papam pertineat ex brachio ſuo ſpirituali cũ ſit ſciẽtia tẽporalis, & imperialis dictũ eſt: nec ad viros eccleſiaſticos pertineat j. de teſta. l. conſulta. extra ne cleri. vel mona. c. ſuper ſpecula. Item nec ex ſeculari cùm regnum Franciæ quo ad temporalitatem non habeat ſuperiorem, vt c. per venerabilem extra qui filij ſunt legi. Sed poteſt dici quòd cùm omnis ſcientia ſit à Deo. xxxvij. diſt. legimus. §. hũc etiam Ambroſius. j. q. ij. c. quam pio. xvj. q. iij. ca. fin. in authen. in medio lit. nun iteri ia. for. §. j. verſic. ſicut. coll. vij. quòd ad eius vicariũ qui maior eſt in terra pertineat diſpenſatio ſciẽtiæ etiam huiuſmodi, vt patet extra. c. de magiſ. in antiquis, & in cle. Arg. ff. de iun. init. l. piſtoris. Vel poteſt reſponderi per ea quę ſcripſi ſuprà de ſum. tri. & fi. catho. l. j. & facit ſupr. de epiſ. & cleri. l. placet.

7 Sed quo iure Doctor creat doctorem? Dic quod nõ creat, ſed dat ei inſignia: vt videtur ſupponi in d. c. j. de magiſ. in cle. quæ parum addunt, vt infrà de quadriennij præſcrip. l. bene à Zenone. in fin. dixi. Et patet extra de transla. c. inter corporalia in prin. ibi: cui profeſsio. Et hæc inſignia committit tanquam pater filio. Iuxta no. infr. de excu. tu. l. j. Et facit q̃d not. ff. de iuſti. & iure. l. manumiſsiones. Licentiati autem videtur quòd non gaudeant priuilegio doct. quia nondum coronati ſunt, ff. de excu. tu. l. athletæ. io prin. ff. de teſt. mili. ex. cod. de fideicom. li. cum vero. §. j. Sed cùm bonorum actuum gloria reprehẽdatur xj. q. iij. capit. iniuſtum eſt. in fi. & omnis appetitus humanæ laudis damnetur. j. q. j. ſunt nonnulli. xx. q. iij. c. non ſolum. xxij. q. iiij. capit. obijciuntur. Et Seneca dicit. vij. epiſtola: gloria publicandi ingenij te non producat in medium. & in epiſtola xiij. qui virtutem ſuam publicare vult non virtuti laborat, ſed gloriæ. Et in epiſtola viij. maiori animo honeſtatis fructus in conſciẽtia quàm in fama reponitur: ſequi enim debet gloria, non peti.

8 Qua conſcientia petuntur inſignia doctoratus qui nihil niſi ad vanitatem adijciunt infr. de mu. patri. l. profeſsio. lib. x. Potes reſpondere per ea quæ no. Ioan. In ſimili. extra de re. iur. libr. vj. in fin. in nouella. Item ſi ſcientia ſit publicanda, poſſunt & debent inſignia eius publicari: quòd autem ſit publicanda patet eccle. xxiiij. Videte quòd nõ ſoli mihi laboraui mihi: ſed omnibus exquirentibus diſciplinam. Et Prouer. xj. Qui abſcondit frumenta maledicetur in populis, & cæca prudentia eſt nolle prodeſſe cùm poſsis. Item Seneca.

9 In hoc gaudebo aliquid diſcere vt doceam: nec vlla res me delectat, licet eximia & ſalutaris, quam mihi vni ſciturus ſum. Iſidorus. Scientiam quam mente concipio, ore effundo. Sapientia enim dando fit largior, retinendo minoratur: prior ſe fatetur vocem audiſſe, quandiu iſtud tenueris aliud non habebis. [Cui ſolum hoc conceſſum.] vide de vanis diſputationibus Paul. ad Ro. j. dicentes ſe ſapiẽtes, ſtulti ſunt facti. [Obſcuritatis.] ſup. li. j. §. fi. Io. Fab.

De iuris & facti ignorantia.

1 ☞ Militia inermis duplex reperitur.
2 Milites noſtri temporis quibus gaudeant priuilegijs.
3 Cohæredes non poſſunt inter ſe contrahære vel quaſi contrahere.
4 Confitens rem ſuam eſſe alterius, an præiudicet ſibi.
5 Error quo caſu excuſare poſsit.
6 Error vſque ad litis conteſtationem excuſare poteſt.
7 Ignorantia iuris naturalis neminem excuſat.
Errorem quis probare teneatur.
8 Correctio fieri poteſt, ſi cauſa iam deciſa appellatum fuerit.
Dominus confitens ſeruum eſſe liberum an preiudicet ſibi.
9 Solutum indebitè quando repeti poſsit.
10 Mulieribus prouidetur in multis caſibus.
Mulieres quare inconſtantes.
11 Mulieres ſunt viris ſagaciores.

QVamuis. [Cum cauſam tuam.] non idem ſi alienam ſecundum docto. à contrario ſenſu. [Ageres.] id eſt defenderes ſecũdum gloſ. Idem ſi ageret & omiſiſſet replicationem ſecũdum doc. [Ignorantia iuris.] non ſic ſi facti ſecundum doc. Sed tunc ſuccurritur via communi ſi eſſet probabilis ignorantia infra. eo. l. error. dic ibi. [Armare.] Quid de inermi?

1 Videtur idem in cæleſti militia ſupra de epi. & cle. l. repetita. Sed ſecus in inermi ſeculari vt aduocatorũ, ff. de origi. iur. l. ij. §. Mutij. Quid de ruſtico? Dic idem quod de milite armato: ſi non potuit conſulere peritiores, ff. eo. l. regula. ſecundũ glo. Et per hoc videtur quòd ſi procurator eorum omiſerit quòd non ſuccurratur eis, ſed agent contra procuratorem, vide io Spe. de excep. §. dictæ. ver. quid ſi procurator.

2 An autem milites noſtri temporis gaudeant priuilegio? Diſtingue an ſit eadem cauſa qui antiquitus aut non ſecundũ doc. de hoc io Spe. de procu. §. j. ver. item quid eſt miles. [Allegationes.] peremptorias ſecundum glo. ſecus ſi dilatorias, ff. de condi. inde. quod in diem & l. nam & ſi. ſecundum doct. extra de in integ. reſti. c. coram. [Satisfeciſti.] tunc non poteſt vti exceptione: imò nec repetere infra de condi. inde. l. j. ff. eo. qui exceptionem. [Permitto.] ipſo iure ſecundum gl. & doc. [Conueniri.] ſi per officium iudicis fiat executio contra te ſecundum doc. & ſuper hoc dic plenius quod aut agitur prima actione poſt ſententiam: & tunc poteſt apponi quicquid ante, vt infra. de iudi. l. j. cum nota. Aut agitur in factum: vel petitur executio per officium: & tunc aut exceptio oritur poſt & poteſt opponi. ff. de tranſacti. & l. poſt rem. Et idem ſi exceptio incipiat competere ex ſententia vel appareat competere magis quàm ante: vt ſcripſi infri. de excepti. §. appellantur. Aut competebat antè, & tunc aut opponendo non non venit contra ſententiam & poteſt opponi. ff. de excep. rei iudi. l. duobus. Aut venit & tunc nõ poteſt opponi regulariter, infrà ſenten. reſcin. non poſ. l. peremptorias. Fallit hic & ff. de re iudicata. l. Neſennius. §. final. de fideiuſſo. l. fideiuſſorum. §. idem reſpondit. ad Maced. l. tamen ſi. ad Vell. quamuis. §. de minori. l. minor. xxv. an. ff. ſolu. matri. l. ex diuerſo. §. fina. Item vbicunque dicitur iudicium nullum, infrà de procu. l. licet. ſi à non compe. iudi. per totum, vide inſtit. de excep. §. appellatur. quod eſt verum ſecundum quoſdam vbi iudex non eſt capax propter vitium naturæ, ſecus ſi propter infamiam, vt oot. in Spe. de excep. §. ij. ver. ſed quæro. Et vide plenè de hac materia in Spec. de ſent. excommuni. §. poſtremo. de ſent. prola. §. ii. ver. ſed nunquid. de excepti. §. iiij. & per Io. mo. extra de except. ca. pia. lib. vj. Item vbi tertius ſe opponit, vide infra de li. cau. l. principaliter. Iunge extrà de re iud. c. j. io cle.

Cum ignorãtia. [Sera.] ſi alius adiuit, aliàs audiatur: infra de repu. l. fi. ff. ad Tertu. l. filij. §. j. ſecundum gloſſ.

Si emancipata. Imò vſque ad xxx. annos, infrà de iur. de libe. l. ſi curatorũ. [Iuris.] hæc nocet in damnis propter præſcriptionem. [Rationibus.] ſi conſulere potuiſti peritiores, ff. de bon. poſ. l. in bonorum. Et vide infrà de iure de libe. l. j.

Si poſt

Si poſt diuiſionem. Sine iudice. nec ob. ff. famil. erciſc. l. cum putarem. vide infrà communi. vtriuſque iudi. l. ij. [Per ignorantiam.] facti ſecundum glo. nec ob. infra. e. l. cum quis. vel dic iure, & ita ſonat litera.

3 Et dic quòd inter cohæredes non contrahitur, nec quaſi cõtrahitur cum nulla ſit communio hoc caſu. Et vide infra de collatio. l. ſi ſoror. vbi videtur idem in imperitia iuris. [Succeſſorem.] per rei vendica. partem quam habuit à te, & aliam condictione indebiti.

4 **Cum falſa.** [Paternum.] errore facti: ſecus ſi error iuris in confeſsione iudiciali: in extraiudiciali indiſtinctè non præiudicat ſecundum glo. Sed quid ſi ex certa ſcientia confitetur rem ſuam eſſe alterius? Specu. videtur tenere quòd non præiudicat, etiam ſi confiteatur ſe tenere nomine alterius: & hoc quo ad proprietatem. ſed quo ad poſſeſsionem, ſic: niſi iudicialiter confiteretur, vt in ſpe. de confeſſ. §. nunc videndum. verſi. hoc quoque. cum ſeq. Et facit ff. qui & à quib. l. ſi priuatus. §. j.

Si non tranſactionis. [Errore facti.] idẽ ſi iuris.] Indebitũ.] vtroque iure ſecundum doctores.

5 **Error facti.** Dic vt aut prẽdit error facti, vel iuris. Primo caſu dic qđ aut ꝓprij, aut alieni. Si ꝓprij, aut certat de lucro, & nõ admittit, ff. ad Velleia. l. quenquam. Aut de damno, & tunc aut cum alterius iniuria, & non admittitur: vt d. l. quenquam. de acquiren. hæred. l. cũ falſum. de condi. indeb. l. repetitio. Aut ſine alterius iniuria, tunc toleratur, ff. de condict. indebi. l. ſed ſi me putem. de ac. emp. l. ſi tibi liberum. ff. de leg. j. ſi res obligata. cum ibi nota. ſi prætendatur error in alieno facto, tunc excuſat, ff. pro ſuo. l. fin. niſi eſſet publicè notum, ff. de inſti. l. ſed & ſi pupillus. §. proſcribere. de conceſ. præben. c. fina. in cle. ff. eo. nec ſupina. Vel niſi eſſet actur, ff. de regu. iur. l. qui in alterius.

6 Secundo caſu quando prætenditur error iuris, tunc aut in iudicio, aut extrà. Primo caſu dicit Dy. quòd vſque ad litis conteſta. excuſat: vt nota. extrà. de reg. iur. l. ignorantia. in princi. magnæ diſtinctionis. lib. vj. Et idẽ videtur ſentire glo. ff. de dona. l. quidam. Sed contrarium videtur notare. ff. de interrog. actio. leg. de ætate. §. qui iuſto. & illam videtur ſequi Specu. titu. de confeſſ. §. ſequitur. verſi. iij. & in. §. poſtremo. verſic. cæterum. Pro quo extrà de reſcrip. c. ſtatutum. §. cum vero. in fine, libr. vj. vbi condemnatur in expenſis: de elec. c. vt circa. de ſenten. & re iudica. c. inter monaſterium. Sed pro prima facit infrà. de eden. l. edita. Sed poteſt dici, quòd nõ admittitur, nec tolleratur cum damno partis: aliàs ſic: vt in iuribus pro & contra. Si extra iudicium, tunc aut ſuper lucro captando: & tunc aut cum alterius iactura ſeu iniuria, & non tolleratur, ff. de iuris & facti ignoran. l. iuris. de vſucapi. l. ſi fur. & l. nunquam. Aut ſine alterius iniuria, & diſtingue aut potuit conſulere peritiores, & tunc non admittitur, ff. eodem, l. regula. §. ſed ſi iur. de bonorum poſſeſ. l. in bonorum. Si de damno vitando, tunc non nocet regulariter, ff. eodem, l. error. Sed fallit ff. de acquirẽda hęreditate. l. ſi duo. & dic vt ibi, & l. regula. ff. eodem. l. Item dic quòd excuſat à dolo, ff. ad ſenatuſconſultum Sylleianum. l. ſi quis in graui. ſi quis ignorans. Sed non à culpa etiam lata, ff. de falſi. l. diuus Claudius.

7 Sed ignorantia iuris naturalis vel quaſi, non excuſat, ff. de adulte. l. ſi adulterium. §. ſtuprum. infrà. de in ius vocan. l. ij. Item præmiſſa fallunt in muliere, milite, & ruſtico, vt dicta l. regula. Loquit ergo hęc regula de errore admiſsibili. Itẽ quis probabit errorem? Gloſa dicit quòd ille qui allegat, vt notatur in. l. de ætate. §. finali allegaro. Et hoc in caſu illius. §. finalis, quando nulla eſt ratio. Et de hoc extrà de confeſſ. c. fina. quod concordat cum hac lege: & de hoc ſuprà. l. proxima. Hoſtienſis tamen dicit, quòd ſi quis incontinenti dicat ſe erraſſe, quòd non tenetur probare errorem: vt in ſumma. titulo, de confeſſ. §. an error. verſicu. videtur etiam. Et hoc ſequitur Archidiaconus extrà de iureiurando. ca. fina. libro ſexto: vbi videtur caſus. Et idem vbi alia iuſta cauſa fuit: vt non habeat probare errorem, vt ibi: eſt autem difficile probare errorem in facto proprio, ſecundum Ber. extrà. de diuortijs. c. ex literis. Dic plenius extrà. vt eccleſi. bene. cap. vt noſtrũ. in gloſſ. Cum primum. De confeſſ. ex parte. de appellation. cum cauſam. de electionibus. cap. ſcriptum. Item ſi iurauit nõ videtur hæc probatio admittenda: vide extrà de probationibus, ca. cum dilectus. in gloſſa finali. Item dic quòd quando allegatur error in proprio facto, requiritur manifeſta probatio. ff. quibus modis pignus vel hypoth. ſolu. l. ſicut. §. non videtur.

8 [Deciſa,] Quid ſi cauſa deciſa fuit appellatum? Dic poſſe corrigi: vt in Spec. de confeſſ. §. poſtremo. verſi. penultimo.

Cum teſtamentum. [Poterunt.] præiudicatur tamẽ in poſſeſsione. ff. ad legem Falcidiam. l. prima. §. ſi legatarius. ſecundum gloſſam. Quid ſi ſciens confitetur? Ir. dicit fieri liberum. Ioan. contrà infra de liberali cauſa. l. cum affirmes. l. ex his. de teſtamento miliit. Gloſſa videtur tenere opinionem Ir. hoc caſu, quando naturaliter debebat libertas, alia ſecus.

Non idcirco. [Errauit.] idem ſi ſciret ſecundũ gloſſam, infra. loca. l. qui rem.

9 **Cum quis.** Diſtingue, quia aut ſoluitur à ſciente, & non reperitur. ff. de condictione inde. l. j. ff. de reg. iur. l. cuius. Sed quandoque conſulitur via retentionis. ff. de ſolu. l. ſi cum auro. Aut ab ignorante, tunc aut eſt indebitum vtroque iure vel naturaliter tantum. & repetit ſi errore facti, vt hic. Sed in errore iuris diſtinguitur, quia aut certat de lucro captando, & non repetit. infrà ad. l. fal. l. error. Aut de damno. & tunc ſi ſolus damnificetur, repetit. ff. vt in poſ. le. l. is à quo. §. ſi. Si vterq; non repetit. ff. fami. erciſc. l. qui erat. quæ in frau. pa. l. ſi patronus man. l. ſi fideiuſſor. §. non malè. Aut eſt indebitum ciuiliter, debitum tamen naturaliter: tunc diſtingue, vt hic in tex. ſecundum gloſ. Præmiſſa fallunt. infrà de condi. indebi. l. ea quæ. dic vt ibi. Aut eſt debitum vtroq; iure: obſtat tamen exceptio. Aut dilatoria: & non repetit indiſtinctè. ff. de condi. inde. l. quod in diẽ. & hoc ab eo cui ſoluit. Ab alio tamen poteſt repetere, ſeruata diſtinctione quæ no. infra man. l. ſi pro ea. Aut perẽptoria, & tunc talis eſt peremptoria, quæ fuit introducta propter rigorem iuris ſeruandum, & non repetitur. ff. de condi. indebi. Iulianus ait. Aut alia, & tunc erit odioſa: & contra ius. & diſtingue an errore iuris an facti. ff. ad mac. l. ſi. aut odioſa non tam contra ius. Vel eſt fauorabilis, & tunc quidam dicunt indiſtinctè poſſe repetere. Dy. diſtinguit quia aut pĩmit naturalem, & dic vt ſuprà in indebito naturaliter. Aut non, & tunc diſtingue inter errorem facti aut iuris, vt ſuprà. Si vero ſit dubium an ſit perpetua: dic vt de perpetua. ff. de cõdi. l. ſufficit. Et hoc in maiore. In minore dic infra ſi aduer. ſol. l. ij. Item in muliere. ff. de condictione indebiti. l. interdum. ad Velleianum. l. quamuis. §. interdum.

Quamuis. [Subueniri.] ſuprà eodem. ſi emancipata. [Declarant.] quia iuuantur per reſtitutionem. ff. de minoribus. l. ait prætor. §. ij.

Conſtitutiones. [Permittimus.] ſ. de leg. l. leges. in auth. vt fac. no. cõſtitu. col. vj.

10 **Ne paſsim.** No. multos caſus in qbus ſpecialiter prouidetur mulieribus. Et quãuis dicatur in ſi. l. ſi. C. de inoff. teſta. quòd mulieres ſunt inconſtantes. Et Salomon dicat Eccleſia. vij. vnum virum ſcilicet bonũ de mille reperi. mulierẽ de omnibus non inueni. ſ. bonam, tamen ſupportari meritò debet & illis prouideri, propter ea q̃ habentur in gloſſ. l. aſſumptio. ff. de mune. & in ca. illud. quadrageſima diſtinctione.

Item in laudem earum Ariſtotel. viij. de animalibus. Mulier viro miſericordior eſt. Et primæ ad Corinthios vndecimo, ait Paulus: Mulier gloria viri eſt.

11 Item fœminæ ſunt viris ſagaciores & cætera. lege ſecunda. §. fœminas. vbi gloſſa. C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt. Facit textus in lege ſed ſi ego. in fine, ff. ad Velleianum. Gloſſa verò in lege, omnes. C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt. in verbo, octauum. Magna profectò excellentia muliebris ſexus apparet, & præcipuè in mangnanimitate & fortitudine earum. Vnde legitur Lucæ xxiij. ſequebantur autem mulieres dñm euntẽ ad paſsionẽ, plangentes & lamẽtantes, & nõ terrebant vlla armatorũ ſæuitia. vñ de mulieribus j. ad Velleia. l. ſi ſine. de falſo. mo. l. j. §. viduas. ff. de adul. l. adulteriũ. q ſatiſda. co. l. de die. §. minori. de pba. l. cũ indebito. §. j. de eden. l. j. §. vlti. ſo. ma. l. ſi cũ dotẽ. §. ſi mulier. ad. l. Cor. de fal. l. diuus. ad Turpi. l. j. §. merito. & l. mulier. vide in Spe. de procur. §. idem igitur. ver. regulariter. & ver. pleniſsime. [Caſibus.] & in alijs quibus maiores iuuãtur. ſuprà eo. error.

De precibus Imperatori offerendis, & de quibus rebus &c.

1 ☞ Conceſsio facta ex certa ſcientia quando teneat.
Reſcripta ad cauſas quæ valeant.
2 Priuilegium alicui conceſſum an ad fideiuſſorẽ ſit trahendũ.
3 Papa an poſsit conferre beneficium cuius præſentatio pertinet ad laicum.

4 Supplicatio quando locum habere poſsit.
Error quomodo proponi debeat.
5 Supplicatio cui fieri poſsit.
6 Reſcripta contra ius ſunt inualida.

QVotiens. [Remittitur.] debitori vel creditori: & ad modicũ tempus: aliàs ſecus infr. de pac. inter empto. & vendito. l. antepenul. ſecundum gloſſ. Sed doc. contrà. [Relaxatio petatur.] ſi tamen petita fuerit & conceſſa, tenet. extrà de offi. delega. c. ex parte. ij. dic melius infr. c. l. reſcripta.

1 Nec damnoſa.]Fiſco nec iuri.] Sed an ex certa ſcientia conceſſa teneat? Glo. dicit quòd ſic, quantum ad actiones, ſed non quantum ad dominia. Idem Inno. extra de conſti. quæ in eccleſiarũ. imò nec conſtitutiones. vide extrà de immu. eccle. c. pleriq;. per Inno. & Hoſti. dic vt ibi. Quid ergo de reſcriptis ad cauſas, per quę in totum detrahitur iuriſdictioni ordinariorum? Dic valere, & vide infr. de offi. præfec. vrb. l. j. Sed an epiſcopus poſsit dare priuilegium vni eccleſiæ in præiudicium alterius? Dic vt extr. de reli. do. c. conſtitutus. & ibi Hoſti. tenet quòd ſic. cum ſuo rap. aliàs non.

2 An extendatur ad fideiuſſores? Docto. quòd non. inſtit. de iure natura. §. ſed quod principi placuit. Sed quid ſi generet præiudicium in poſſeſsione, ſed non in proprietate? Dic non valere. infr. vnde vi. l. ij. extr. de priui. c. dudum. per Inno. dic plenè ibi. Item hoc quando præiudicat in iure quæſito, ſecus in iure quærendo. vt not. Hoſtien. in ſumma qui fi. ſunt legi. §. qualiter. ver. per ſpecialem. argu. infr. de repu. hære. l. ſi melius. infr. de pac. l. pactum curatoris. cum cõtraria. ff. de iniur. l. ſed ſi vnus. §. j. Et vide infr. de inoffi. teſtamen. l. ſi quando. Item dic quod ordinarius nõ poteſt de his cognoſcere niſi incidenter, extrà de iudi. cum veniſſent. nec etiam ſi eſſet confirmatio cũ cauſæ cognitione. extrà de confir. vti. vel inuti. c. j.

3 Quid ſi papa conferat præbendam vel eccleſiam cuius patronatus pertinet ad laicum? Non videtur quòd valeat, extra de iure pa. c. cum dilectus. & ibi not. de pręben. c. dilectus. ij. Sed dic verum ſi ex certa ſcientia: vt ibi notat Ioan. Andr. extra de præben. per literas. de offic. le. dilectus. [Poſtulari.] an teneant. Dic j. eo. l. reſcripta.

Vniuerſa. [Fideiuſsio.] nec poteſt remitti per priuilegium ſecundum glo. [Præbeatur.] ante impetrationem ſecundum Pla. vel poſt, antequam vtatur ſecundum glo.

4 Authẽ. Quæ ſupplicatio. [Glorioſiſſimus præfectis.] id eſt ipſimet qui ſententiã protulerint. [Inter x. dies.] hoc verum ſi ipſi præfecto ſupplicetur: ſed principi licet vſq; ad biennium, de offi. præ. præto. vrb. l. vnica. ſecundum gloſ. Et vide plenius per Inno. extra de in inte. reſti. c. auditis. Et in Spe. de ſuppli. Et dic quòd ſupplicatur à ſententia principis, & omnium à quibus appellari nõ poteſt, vt ibi no., & patet extra de in inte. reſtitu. c. ex literis.

5 Et offertur referendarijs. in authẽ. de referen. coll. ij. Et hęc ſupplicatio poteſt fieri cuilibet qui retractare poteſt. Et ideo non videtur quòd ſi officialis tulerit ſentẽtiã, & poſsit epiſcopo ſupplicari: de quo plene per Archi. extr. de appel. Roma. circa princ. lib. vj. Et vide q; no. d. c. ex literis.

Si quis. [Supplicandum.] quia appellari non poteſt. j. de offi. præ. præto. vrb. l. vnica.

Vniuerſis. [Oblatæ ſunt.] de iure canonico contr. extr. de reſcrip. c. j. lib. vj. eo. titu. c. nonnulli. in antiquis.

6 Reſcripta. Hic ſunt plures intellectus. dic tamẽ cũ Ioan. & Azo. quòd reſcripta vel priuilegia non valent contra ius, niſi expreſsè dicatur, non obſtante tali lege. Et dic contra ius, id eſt iuris ordinationem. Sed ſi contra ius, id eſt vltra ius, ſic procederetur: & fa. extra de capel. mona. c. ex parte. Sed Innoc. videtur ibi contra. Sed q̃uis dicat. non obſtan. &c. non poſſet reſcribere cõtra ius diuinũ vel naturale, vide extra de ſen. & re iudi. c. paſtoralis. §. cæterum. in cle. Sed ea interpretari poteſt ſecundum doc. Et vide infr. ſi contra ius vel vti. publi. l. fin. [Quod non lædat.] ſed ob. d. c. ex parte. ſed ibi domin⁹ læditur & religioſus. [Aliũ.] vel modicum. ſ. eo. l. ij. in gl.

Quando libellus principi datus, litis conteſtationem facit. Secus ſi alij. j. de offi. præfec. præto. l. j.

1 ☞ Succeſſor prælatus conueniri poteſt per literas contra prędeceſſorem impetratas.

Literæ contra prædeceſſorem impetratę contra ſucceſſorem ſunt validæ.

DVbium non eſt. [Intelligi.] quo ad perpetuationem. [Tranquilitati.] ſi alij, opus eſſe citatione. j. de præſcript. xxx. anno. l. ſicut. [Eaſq;.] actiones: ſed non reſcriptum. [Porrectæ.] dic extra de reſcript. c. ſignificauit. de iudi. c. quia V V. & ibi ſunt multæ opiniones. dic tamen plenè extra de regu. iur. c. is qui. in nouel. Ioan. And. lib. vj.

1 Vnde dicit quòd ſucceſſor prælatus poteſt cõueniri per literas contra prædeceſſorem impetratas, cùm eadem ſit eccleſia. Et idem de ſucceſſore vniuerſali priuato dum tamen ille cõtra quem impetratæ fuerit, viueret tempore datæ. ff. quę ſen. ſine appella. reſcin. l. ij. Sed ſingularis non. niſi in caſibus dicti c. quia V V. extrà de alie. iu. mu. cau. fa. c. ij. [Exerceri.] id eſt, duratæ vſque ad quadraginta annos ſecundum doc.

Temporales. [Quæ à prætore.] & fortè alię quę competunt contra principem. j. de anna. except. l. vt perfectus.

Ut lite pendente, vel poſt prouocationem aut poſt diffe. &c.

1 ☞ Supplicare non licet Papæ, niſi prius ordinario requiſito.

LIcet. [Pronunciauerit.] idem ſi de lite incœpit cognoſcere ſecundum gloſſ. [Securum.] idem ſi antè, lite nõ pendente, extra. vt lit. pen. c. j.

Supplicare. [Nõ licet.] nec antè nec poſt, niſi primò ordinarius ſit requiſitus. authen. de mã. prin. §. nõ permittas. coll. iij. authen. vt diſ. iudi. §. ſi verò. co. ix. ſecundum gl. & doc. Sed de iure canonico contrarium. extra de reſcrip. c. ſtatutum. lib. vi. [Denegetur.] vel vt procedat, vel vt alius aſſocietur in authẽ. in me. li. non ſi. ſa. iuſsio. §. ſuper hæc. coll. viij. ſecundum glo. & in hoc denegatur q; nõ eſt tertia requeſta, infra de mili. teſta. q; ſi. §. j. In ſeu. de teſta. & conſue. contra liber. eccle. fac. §. ſancimus. quæ fuit prima cauſa be. amit. c. j. §. & cum interuallo. ſecundum glo.

Qui licitam. [Tentet.] niſi in caſu quo non poteſt appellari. ſ. ti. ij. ſi q̃s aduerſus.

Si quis contra ius, vel vtilitatem publicam, vel per manda. &c.

1 ☞ Delegatus cognoſcet de veritate precum, & non de principali cauſa.
2 Fraus facta à quo probari debeat.
3 Reſcriptum ſubreptitium de ſe iuriſditionem dare poteſt, niſi opponatur.
4 Gratiæ ſubreptitiæ cenſentur inualidæ.
5 Reſcriptum continens diuerſa capitula, in quibus valeat, & in quibus non.
6 Executor nudus qualem recipere poſsit cognitionem.
7 Impetrantes & concedentes reſcripta ſubreptitia ſunt æquè puniendi.

NOn idcirco. [Ex geſtis.] ſecus ſi totum proceſſum tacuiſſet vel ſi appellaſſet. extra de reſcript. ca. dilectus. j. & c. ex tenore.

1 Præſcriptione. Hic ſunt opiniones varię. Pla. dicit, q; delegatus cognoſcet de veritate precum, non de cauſa principali. Io. & Azo. dixerunt contrà. Hodie dic q; ſi per malitiam fuit ſubreptum, vel fraudem, non cognoſcet de principali. Si per ignorãtiam, ſic, niſi eſſet talis ſubreptio quæ impediuiſſet reſcriptum, extrà de reſcrip. c. ſuper literis. Et idem videtur obo nere hoc iure. j. de fal. l. nec exemplum.

2 Et quis probabit fraudem? Dic q; ille qui allegat, extrà de fal. c. accedens. ff. de proba. l. quoties. §. qui dolum. Probatur tamen ex indicijs vt ſi in facto proprio dicat ſe erraſſe. ff. pro ſuo. l. fin. Item dic quòd cognoſcet de principali pro veritate facti: dum tamen verba reſcripti poſsint hoc pati & continere: qui ad aliam cauſam agendi vel rem vel perſonam, non extendetur: vt plenè nota. Innocen. in d. cap. accedens. Item nota quòd illud de quo iudex debet principaliter cognoſcere, non opponitur in vim ſubreptionis. extrà de li. conteſt. c. exceptionis. in fin. li. vj. de fo. compe. c. ex parte. niſi obiectus afficeret literas & cauſam. vt not. d. c. exceptionis.

3 Item dic quòd reſcriptũ ſubreptitium de ſe das iuriſdictionem, &

nem, & valet proceſſus, niſi opponatur ab initio. Secus ſi ſit obreptitium: quia cõtra conſcientiã cõcedentis tranſierit in formã generalẽ, extra de reſcrip. c. cũ dilecta. & c. cęterum. de ſen. & re iudi. c. cũ olim. & ibi p Inno. Et idem ſi eſſet falſum: quia non valeret iudicium nec proceſſus etiam ſi iud ex iudicaſſet inſtrumentũ non eſſet falſum, vt not. in d. c. ſuper literis. per Inno. & Hoſtien. Et idem ſi contra ſtilum, quia falſum reputatur: in authen. vt diſ. iudi. colla. ix.

4 Item dic quòd gratiæ vel indulgẽtiæ ſubreptitiæ non valent. vt extr. de elec. dudum. ij. & ibi per Innoc. etiam ſi non fraudulenter fuerint ſubreptæ, vt not. Arch. extr. de præben. c. ſi motu. li. vj. infr. eo. l. & ſi. Nec tribuit ius, extr. de fil. prẽſ. c. ſi. Item dic q hæc l. nõ obtinet vbi eſſet talis ſubreptio quæ probata redderetur ipſo iure reſcriptum nullum, extr. de reſcrip. c. ſtatutũ. lib. vj. nam tũc non cognoſceret de principali etiam ſi per ignorantiam eſſet ſubreptum.

5 Sed quid ſi contineat diuerſa capitula, & in aliquibus ſit ſubreptitiũ, & in alijs nõ? Videtur q valeat in non ſubreptitijs. j. de tranſac. l. ſi ex falſis. Sed ca. ſuper literis dicit, omni careat commodo &c. Sed quid ſi illud quod opponitur in vim ſubreptionis dependeat ex facto principali? Non videtur eſſe locus huic legi, cũ præſumatur ſcire. Arg. contr. extra de ſen. & re iudi. c. cum olim.

Et ſi nõ cognitio ſed executio. Non tamen nuda: quia tũc nil cognoſcit. j. de exce. rei iu. l. ſi vt proponis. nam ſi mandet aliqd fieri, & in caſu quo pars ſe opponeret, retinet cognitio penes mãdantẽ, ille executor nõ debet cognoſcere de ſubreptiõe, ſed remittat: & ſic ſeruat curia Franciæ. j. de fal. l. vbi. Et vide q no. Inno. extr. de reb. eccle. c. epiſcopi. de priuil. c. cum olim. ij.

6 Vbi aũt nõ eſt nudus executor põt recipere cognitionem ſi velit, ſicut executor literarũ apoſtolicarũ, põt cognoſcere etiã ſi per partẽ nõ opponatur, extr. de præben. c. cum teneatur. ij. [De omni.] niſi eſſet primò ſentẽtiarũ. ff. de iudi. l. ſi prætor. vide p Inn. extr. de ſen. & re iud. c. de cætero.

Et ſi legibus. [Conſentaneum oraculũ.] id eſt, priuilegium vel indulgentia: ſecus in reſcrip. ad cauſas. ſ. eo. l. ij.

Omnes. [Patiantur.] niſi diceretur non obſtante tali lege, eam ſpecificãdo, vt dixi. ſ. de preci. Impe. of. l. reſcripta. Sed tũc eſſet expectãda ſecũda iuſſio, ſi Reſpub. læderetur, in auth. de mã. prin. §. deinde. col. iij. vt nu. iu. §. ſi verò nulla. col. ix. Et ſufficit ſi generaliter niſi ſpecialiter hoc in iure caueat, vel niſi impetrando oporteat ius exprimi, vt no. Archi. poſt Hoſti. extr. de cõſti. c. j. lib. vj. Et põt poni exemplum extra de reſcrip. c. nonnulli. Item nota quòd impetrantes & cõcedẽtes talia reſcripta puniuntur. j. de peti. bo no. l. j. & ſi. lib. x.

De diuerſis reſcriptis, & pragmaticis ſanctionibus.

1 ☞Reſcriptum ad omnem agendi modum extendi poteſt.
2 Reſcripta ad cauſas dicuntur perpetua.
Gratiæ ſunt ferè ſemper perpetuæ.
3 Reſcripta ſimplicis iuſtitiæ qua ſint perpetuitate perpetua.
4 Burgenſis qui nobilitatem impetrauit, eãdem amittet ſi mercaturam exercuerit.
5 Priuilegium eccleſiæ conceſſum quando perdatur per rectoris factum.

SI libellum. Dic qđ hic tria concurrũt. ſ. cõis ſupplicatio, cõmunis cauſa, & modicũ pıudiciũ: quę omnia ſunt neceſſaria, ſecundum Ia. & ideo nõ eſſet idẽ in priuilegijs. Item nec in ſententia pro vno lata: quamuis ambo egiſſent ſecundum doc.

1 Item dic quòd reſcriptũ extenditur ad omnẽ modũ agendi, ſecundum Inno. vt no. extr. de of. dele. c. cũ olim. Et fa. hęc l. quòd vbi quis appellauit à pluribus grauaminibꝰ & reſcriptũ quo cauſa cõmittit vnũ tantũ narrat, quòd nihilominus iudex datus ſuper omnibus contentis in appellatione poſsit cognoſcere & maximè: quia tota cauſa appellationis committitur. de hoc no. Ioã. And. extr. de appel. cũ cauſam. eo. tit. c. appellanti. in cle. [Fratẽr vel tuus.] Idẽ ſi alter ſecũdũ quoſdã facta mẽtione de communitate.

2 Falſo. Dic quòd reſcripta ad cauſas ſunt ppetua vt hic, niſi pars aduerſa ſecundas literas impetraſſet: tũc enim eſſent priuatæ annales, vt extr. de reſcript. c. plerunq;, & c. ſi autem. dic vt ibi per Inno. & glo. Item gratiæ ſunt perpetuæ. extr. de offi. dele. c. ſuper. lib. vj. & hoc in beneficialibus. In alijs verò dic quòd aut per priuilegiũ datur facultas aliqua aliquid exercendi, & tunc tollitur x. annis. ff. de nundi. l. j. & ij. Aut conceditur dominium ſeu ius in aliqua re, tunc tollitur xxx. annis, ſi ſit res præſens: ſi ſit abſens, xl. annis, extr. de priuile. c. ſi de terra, & c. accedentibus. & dic vt ibi per Innoc. & hoc in eccleſijs. In prophanis ſeu ſecularibus videtur tempus vniforme triginta annorum. infr. de præſcript. xxx. an. l. omnes. & l. ſicut. vel x. ſi alius poſsideret cum tit. vt l. cũ notiſsimi.

3 Item quod dixi de reſcrip. ſimplicis iuſtitię quòd ſunt perpetua, dic perpetuitate rei ſuper qua impetrantur. Nam ſi impetrẽtur ſuper reſtitutione tẽporis, nõ durarent niſi tanto tẽpore, ad quantum peteret reſtitui, extra de in integ. reſti. c. vnico. in cle. ff. de mino. l. ſin. Idem ſi in cauſa appellationis. Item dic qđ tollitur per cõtrarium actũ vnicũ, ſi ſit incõpaſsibile in factis reiterabilibus: infr. communia de leg. l. ij. de iure do. impetrã. l. ij. extr. de conſti. c. cum acceſsiſſent. dic ibi. Sed in iterabilibus, non. ſupr. de epiſ. & cle. authen. presbyteros. infr. de excu. tuto. l. voluntarie. Hoc tamen fallit. infr. ad. l. fal. authẽ. ſed cum teſtator. Sed fortè actus teſtamentarij ſunt præiudiciales ſibi. ff. de teſta. l. hæredes palam.

4 Et per hoc videtur quòd ſi Burgenſis qui impetrauit nobilitatem, exercetᵃ mercaturam quod amittat priuilegium. infr. de decur. l. priuilegio. lib. x. de car. edic. l. ij. quum mercaturæ non compatiantur nobilitatem. infr. locati. l. milites. nego. ne mili. l. j. lib. xij. a

a ¶Quoniam videtur diuerſiſſe ad alios & diuerſos actus, ſeu cõtrarios & ita deciſum ſenatuſconſulto Pariſien ſi 23. nouẽbris, anni 1555. de clerico qui diuerterat ad alios actus per annũ & vltra abſens ab vniuerſitate.

5 Item dic quòd priuilegium eccleſię conceſſum per factũ cõtrarium rectoris amittitur, niſi quòd eſſet appoſita clauſula decernẽs, &c. vt no. Inno. extr. de præben. c. dilecto. in glo. p. Item quid ſi impetrans nolit vti, an poſsit compelli exhibere & vti? Vide per Inn. extr. de reſti. ſpo. ex cõqueſtiõe. de elec. c. conſtitutionẽ. in ſi. in cle. & ſ. de legi. l. quod fauore.

Sancimus. [Originalis.] infr. de edendo. l. procuratorem. & authen. ſi quis extr. de fide inſtrumentorum. c. j.

Si qua. [Perſonalia.] idem de realibus ſecũdum docto. [Conſule.] in inſtrumentis. ff. de eden. l. j. §. dic. ſecus ſi ad contrahendum. ff. de pignor. l. cum tabernam. §. j. dic. j. de contrahẽda & committenda ſtipu. l. optimam.

Sacrilegii. [Beneficijs.] ſ. de preci. Impe. offe. l. vniuerſis. j. de fal. l. ij.

Sacri afflatus. Id eſt reſcripta. [Purpurea.] hoc nõ eſt in vſu ſecundũ gloſſ.

Vniuerſa. Hæc lex non obtinet de iure canonico ſecundum glo. extr. de reſcrip. c. ij. [Sãctiones.] quæ poſſunt, ſecundũ gl. præiudicare publicæ rei.

De ſtatuis & imaginibus.

1 ☞Dominus an poſsit ſubditos ſuos collectare pro feſtis & militia.
2 Militantes ex priuilegio non poſſunt ſubditis collectas indicere.

SI quis. [Accepiſſe.] id eſt, in ſui nomine vel honorem faciendo erigi.

1 SVt uirtutum. [Occaſionẽ.] Nota cõtra illos qui collectant homines ſuos pro feſtis ſuis & pro militia. infr. publ. lætitiæ per conſul. nuncia. l. vnica. lib. xij. de ſpecta. l. j. lib. xj.

2 Et videtur hic expreſſum, quòd milites qui militãt ex priuilegio, non poſſunt tales collectas imponere. ff. de iu. immuni. l. j. in fin. de excu. tu. l. ſed & mulier. ij. reſponſo. extr. de priuilegijs. in his. & c. paſtoralis. eo. tit. c. apoſtolicæ. lib. vj.

De officio præfecti prætorio Orientis & Illirici.

SI quos. [Propter negligentiam.] Hoc eſt peccatum mortale, vt in ſumma Hoſti. extrà de renunciatione prope fin. vide extrà de ſenten. & re iudi. c. cum æterni. lib. vj.

De offi. præfecti præto. Affri. & de omni eiuſdem diœceſeos ſtatu.

1 ☞Princeps ſolus dignitates conſtituere poteſt.

1 IN nomine domini. [Et noſtrã electionẽ.] Nota quòd ſolus princeps poteſt conſtituere dignitates. & notatur extr. de conſue. cum olim. & conferre. ff. ad l. Iul. de ambitu. l. j. In feud. quæ ſunt rega. c. j. ff. de re iudicata. l. quidam conſulebant. infra de offi. magiſt. offi. l. j. in fi. Et vide quid ſit officiũ dignitas perſonatus. extr. de cõſue. c. j. lib. vj. per Archi. ibi.

De officio præfecti vrbis.

1 ☞Inferior non poteſt ſaiſire vel ſigillare id quod per ſuperiorem ſigillatum eſt.
Inferior ſuperiorẽ in ſua iuriſditiõe delinquẽtẽ punire nõ põt.
2 Epiſcopus archiepiſcopo cedit in viſitanda aliqua eccleſia ſibi concurrenti.
Superior inferiorem ſua iuriſditione priuare non poteſt.
3 Minor ceſſare debet maiore negotium occupante.
4 Iudex ſubditos prohibere poteſt, ne coram alio in ſui præiudicium litigent.
5 Iudex cognoſcere põt de ſuis officialibus & ſeruiẽtibus.

1 STudentibus. [Societas.] vt quilibet exerceat. [Grad⁹.] Ar. quòd inferior nõ poteſt ſaiſire, ſigillare vel ſignare quod ſuperior ſaiſiuit, ſignauit vel ſigillauit. Item quod inferior non poteſt punire ſuperiorem in ſua iuriſditione delinquẽtem. extr. de maio. & obedi. c. cum inferior. At. contr. infr. de meta. l. deuotum. lib. xij. infr. vbi de crimi. agi oportet. authen. qua in prouincia. cũ ibi notatis. In auth. de defen. ci. §. nollam. ver. non volente. col. j. j. de pala. ſa. lar. gi. l. nihil. lib. xij. & ibi not.

2 Et facit quòd ſi archiepiſcopus & epiſcopus concurrant in aliqua eccleſia viſitãda, epiſcopus debet cedere: de hoc Archi. extra de ren. ſi. r. Romana. lib. vj. Item vide infr. de na. lib. l. ij. Superior tamen non poteſt inferiorem priuare ſua iuriſditio. ix. q. iij. ca. cũcta. & ca. per principalem. nec per eius præſentiam amittit iuriſditionem per ſuperius alle. infr. de dona. l. in hac & in donationibus. Et hoc ſi ſit ordinarius. ſecus ſi vices gerens. ff. de offi. proconſul. l. meminiſſe.

3 Item dic quòd ſi maior occupauit negotium, minor debet ceſſare. ff. de in ius vocan. l. quicunque. de re iudi. l. contra pupillum. §. is qui. nec minor habebit obedientiam, quamuis de conſue. ſeruetur contra. Sed quid in caſu conſuetudinis, ſi minor petit obedientiam, & maior dicat ipſum non debere habere: nunquid ſuperſedebitur in cognitione negotij principalis? Videtur quòd ſic. extr. de ſentẽtia excommunicationis. r. ſi iudex laicus. in fin. lib. vj.

4 Et nota quòd iudex poteſt prohibere ſubiectis ſuis, ne litigent coram alio in ſui præiudicium, vt patet extr. de fo. cõpe. c. ex tranſmiſſa. [Meritum.] nec occupet quod aliud inceperit vel informet. [Exerceat.] id eſt ſi habeat. [Debeatur annonæ.] id eſt non interdicat ei officium.

Quod promulgatis. [Aduocandas.] niſi ibi ſeditiones feciſ-
5 ſent infr. vbi de cri. agi opor. authen. qua in prouincia. [Officiales.] Nota quòd iudex habet cognitionem ſuorũ ſeruientium & officialium, & debent ei remitti. ff. de cuſto. reo. l. de militibus. infr. de ap. l. hoc caſu. quod poteſt eſſe verum ſi in officijs delinquant: & ſic tenet curia Franciæ, & facit infr. de offi. rec. prouin. l. in officiales.

P Rimicerius. [Obtinet.] Infra de agen. in rebus. l. j. lib. xij.

De officio magiſtrorum militum.

V Iri. [Viros.] dic infr. de iuriſditio. omnium iudicum l. magiſteriæ.

De officio comitis rerum priua.

1 ☞Iuriſditio regia à nemine eſt vſurpanda.
1 S I quis. Nota cõtra ſeneſchallos qui vſurpant cognitionem iurium, vel iuriſditionem regis.

De officio proconſulis & legati.

1 ☞Iudex ſecularis clericum proprijs expenſis ad epiſcopum remittere debet.
2 Subditus per dominum grauatus ab ipſius domini iuriſditione eſt eximendus.

LEgati. [In reos ferendam.] criminalem. ff. eo. l. ſolet. aliam enim ſentẽtiam poſſunt ferre. ff. de ſuſpe. tu. l. j. §.

2 Et eſt argumentum quòd iudex ſecularis qui cepit clericum, debet ipſum mittere epiſcopo proprijs expenſis. Et minores iudices qui iuſtitiare non poſſunt ſuis maioribus, infrà de defenſ. ciuit. l. defenſores. extra de hære. c. vt inquiſitionis. lib. vj.

De officio comitis ſacri patrimonij.

1 Officium. [Pium.] No. quòd vbi ſubiectus eſt grauatus debet eximi à iuriſditione domini. infrà ſi qua. prędi. po. l. j. ff. de adul. ſi poſtulauerit. §. iubet. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. l. ij. ſi quis à paren. fuerit ma. l. ſi. ſuprà de epi. audi. l. ſi lenones. Et quamuis ipſe ſubditus quæſtionem non faciat, iudex tamẽ debet ex officio prouidere. ff. de offi. præſi. l. illicitas. §. ij. verſi. neque innocentibus. vide in Spec. de denun. §. j. ver. priuata.

De officio præfecti Auguſtalis.

1 ☞Seneſcallus non poteſt ſeruientes ſuis ſpoliare officijs.
2 Princeps multis modis tacitè diſpenſare poteſt.

1 PRæfectus. [Ordinariorum.] not. quòd ſeneſcalli nõ poſſunt auferre officia ſeruientibus vel officialibus qui non habẽt ab eis ſed à principe: ſed debẽt referre principi. Idẽ vid infra tit. ij. l. in officiales. Et facit ad idem quod no. Arch. extrà de offi. ordi. c. præſenti. li. vj. & maximè ſi vellent amouere propter inſufficientiã. infrà de cri. ſacri. l. ij. Tacitè enim videtur diſpenſatum cum eis. ff. de re iudi. l. quidam. extrà de fil. presby. c. veniens.

2 Multis enim modis princeps tacitè diſpenſat quandoque diſſimulando. lxxiiij. diſt. ca. vbi iſta. extra de cog. ſpi. c. ſuper eo. de conſan. & affi. quia circa. de reſti. ſpo. literas. §. opinioni. Item caſtigando, extrà de offi. ordi. ad reprimendam. xiiij. q. vj. c. j. Item tacendo, extrà de præben. cum iamdudum. & dic plenè in Spec. de ſenten. §. vt autem. ver. & no. quòd mult. xj. col. iunge infrà de neceſſa. ſeruis. l. quidam.

De officio prætoris.

1 ☞Aſſeſſor nemo poteſt eſſe in ſua prouincia, poteſt tamẽ eſſe locum tenens.

TRes tantummodo. [Proprium larem.] ſpeciale, alias contrà de crimi. ſa. l. j. de diuer. offi. l. iij. lib. xij. infrà de aſſeſſo. l. in conſilijs. ff. ex quibus cau. ma. ſi cui. Sed in aſſeſſore procuratoris Cæſaris idẽ quòd hic. ff. de aſſeſſor. l. fin.

1 Item quidam dicunt quod licet quis, non in ſua prouincia aſſidere, poteſt tamen eſſe locumtenens vel delegatus in cauſis ſpecialibus, pro quibus, infrà de re mili. l. cũ collatore. ver. erit autem. lib. xij. quæ concor. huic. l.

De officio rectoris prouinciæ.

1 ☞Iudices prouinciarum non ſemper in eadem ciuitate morari debent.

IN officiales. [Vindicandi.] vide ſuprà de offi. præfect. vr. l. quod promulgatis. & facit in authẽ. de man. prin. colla. iij. Sed ob. ſuprà de offic. præfec. augu. l. fin. ſed ibi de iudicibus.

1 Ciuitas. [Viciſſim hyemandi.] Nota quòd iudices prouinciarum non debẽt ſemper tenere ſua domicilia in eadem ciuitate.

Ne quis. Vide infrà de offic. mil. iudi. l. j.

Nullus. [Audeat.] nec de ea exire ſi iurauerit, infrà de decur. l. ſi quis decurio. lib. x. Itẽ nec alibi vagari debet, infrà de decurio. l. curiales. lib. x. de fabricen. l. iij. lib. xj. de re mili. l. ſemel. li. xij. Sed ob. infra de dig. l. ſi. lib. xij. Sed ibi in perpetuis: vt ibi not. ſed pro negotijs ſuis poſſet ire quo vellet. eo. tit. l. clariſſimis. ſed ita in illis qui habent dignitatem ſine adminiſtratione, in alijs videtur contrà, ff. de offi. præſi. l. illud.

De offi. militarium iudicum.

1 ☞Executor dari debet ad tuitionẽ cuiuslibet perſonæ dubitantis iuſtè.
2 Milites non dantur executores.
3 Iudex an poſſit contra rebelles inuocare auxilium militare.
4 Ordinarius bellum mouere non debet inſcio principe.
5 Clerici auxilium brachij ſecularis inuocare poſſunt.

1 NVnquam. [Tribuat.] dicas quòd executor id eſt ſeruiẽs, poteſt dari ad tuitionem cuiuslibet perſonæ iuſtè dubitãtis, vt dixi ſuprà de his qui ad eccleſiam confu. l. denunciamus. Nec ob. ſ. de offi. rect. prouin. l. ne quis. quia ibi inhibetur de certis qui ſunt vel fuerunt officiales, ſed non de ſimplicibus ſeruientibus.

2 Sed milites militantes nõ poſſunt dari executores nec gardiatores, vt hic. nec obſtat. ff. de rei ven. l. qui reſtituere. quia ibi

ibi loquitur de militari, id eſt, executore vel ſeruiente, de quibus, ff. ſi ven. no. mu. l. j. §. neceſſario.

3 Sed an ſaltem in ſubſidium iudex poſsit inuocare auxilium militare, ſi reperiat rebelles? Non videtur, ſed quòd debeat referre. ſuprà de epiſco. audi. l. addictos. infrà de fur. authen. nauigia. Arg. contra ſuprà de epiſc. & cle. l. ſi quis in hoc genus. infrà. de his qui la. l. fin. pro quo ſuprà de epiſc. & cle. l. raptores. poteſt dici quòd delegatus etiam à principe nõ poteſt vim inferre. extra de offi. deleg. c. ſignificaſti. per Inno. & in Spe. de le. ver. ſed nunquid. Sed ordinarius poteſt tũ executoribus ſeu ſeruientibus ſuis, vt l. qui reſtituere. alleg. non tamen ipſi executores, vt ſcripſi infrà de excep. rei iudi. l. ſi.

4 Sed non poteſt facere bellum inſcio principe cõtra potẽtes quos non poteſt facilè ſuperare, nec vocare milites militantes vt hic: vt no. Inn. in d. c. niſi in caſibus ſpecialibus, vt in contrarijs. Et facit in authẽ. neque mili. neq; ſede. p totũ. col. viij.

5 Item dic quòd clerici poſſunt inuocare auxilium brachij ſecularis: & eos hortari contra inuaſores abſque metu irregularitatis, quãuis mors ſequatur vt plenè not. in Spe. de offi. leg. §. iuxta. vel breuiter. in iiij. folio. vide hodie extra ne cleri. vel mo. c. ſi. de homi. c. ij. lib. vj. de hæreti. vt officiũ. §. compeſcendi. eo. lib.

De offi. diuerſorum iudicum.

NEmo. [Plectitur.] alia pœna ſtatuitur, in authẽ. vt nulli iudicum. §. neceſſarium. col. nona. & facit extra de iudi. ca. ij. lib. vj.

Ut omnes tam ciuiles quàm mili. iudi. poſt adminiſt. &c.

1 ☞Præſumptio habetur iuſtè aduerſus fugientem.
2 Conſtituti in dignitate qui dici poſsint.

1 NEmo. [Ipſe autem.] Nota præſumi contra fugientem, ff. de ſuſpec. tu. l. impuberibus. §. ſi. de lib. cau. l. quod diximus. j. de aſſeſſ. l. conſiliarios. inſt. de ſuſpec. tu. §. ſi quis tutor. infrà de aller. tollẽ. l. j. §. penul. de omni agro deſer. l. locorum. lib. xj. in authẽ. de exhi. & introdu. re. §. j. colla. v. de colla. §. prohibemus. coll. jx. Sed ex tali præſumptione non poteſt dãnari vel dominio priuari, infrà de requir. reis. l. j. & ij. vbi ſcripſi. Et de hoc in Spe. de accu. §. fin. ver. ſed pone. Et fortè tantam præſumptionem inducit, quòd non debet credi cum fideiuſſore: vt not. ff. ad Sylle. l. lege. §. j. Et facit ad id quod ſcripſi in d. l. j. ſuper verbo purgandum. Et iunge hic authen. de admi. colla. vij.

De officio eius qui vicem alterius gerit.

[Alterius.] ſcilicet, mortui. Et vide quod ſcripſi infrà, mãdati. l. mandatum.

2 Et dic q; hic loquitur de illo qui eſt inſtitutus per ſuperiorẽ in locum iudicis viuentis vel mortui: vt not. Archi. de offi. dele. c. ij. lib. vj. Et tales poſſunt dici conſtituti in dignitate. j. vt dig. or. ſer. l. ij. li. xij. An officium officialis expiret per mortem epiſcopi? Dic extra. de offi. vica. c. ij. lib. vj. per Archi. ibi.

1 ☞Vicarius epiſcopi decretum interponere nequit, officialis autem ſic.
2 Aſſeſſor non à partibus, ſed à iudice elegi debet.
3 Iudex à quo ſalarium recipere debeat.

IN cauſa. [Flagitare.] vide, plenè, infrà ex quibus cauſis ma. lege, Reſpublica.

Suggerente. [Tutores ſeu curatores.] vide, ff. de tut. & cu. da. ab his. l. j. & quod ibi notatur per Dy. plenius tamen ſcripſi inſti. de at. tu. & extra de iudi. ſi annuum. li. vj. Et infrà. qui tu. da. poſ. l. quod dicis.

1 Decretum etiam interponere fortè hoc non poſſet vicarius epiſcopi. ff. de offi. procõſul. l. nec quiſquã. §. vbi decretũ. Sed officialis epiſcopi poteſt, extra de offi. vica. c. ij. lib. vj. ſed non conferre beneficia, vt ibi. vide. c. ſi annuum. all. lib. vj.

De aſſeſſorib. & domeſticis & cancelarijs iudicum.

2 No. q; iudex ſibi eligit aſſeſſorẽ, nõ partes, in authen. iuſiur. quod præſt. ab his. §. ſi. colla. ij. Et vide circa hãc materiã quod no. extra de offi. dele. capitu. ſuper quæſtionum. verſi. verius. Et in Spe. de aſſeſ. §. eligitur. & dic ibi. Item dic quòd ab aſſeſſore appellatur ad illum ad quem appellaretur à iudice. Et partes præſtant ei ſalarium ſi iudex ſit ignorans, aliàs nõ. Et vide extra de reſcriptis. c. ſtatutum. §. aſſeſſorem. lib. vj.

3 In aliquibus tamen locis habent ſalariũ de publico. & Tholoſæ iudex maior. infrà de anno. & capitu. j. in authen. de quæſto. §. maximè. collat. vj. Et ſi iudex delinquat et conſentiat, punitur eadem pœna. in authen. vt nulli iudi. §. quoniam vero contingit. col. ix.

1 ☞Officium prius dimiſſum poteſt quis reſumere.
2 Remotus ab officio quando illud recuperare poſsit.
3 Officia diuerſa non poteſt quis ſimul tenere.
Beneficia plura ab vno & eodem teneri prohibentur.
4 Officium perditum vel dimiſſum reſumens non capit fructus intermedij temporis.

1 NEmo. Nota quòd quis poteſt redire ad ſuũ officium dimiſſum. Super quo dic q; aut relinquit officium ex cauſa volũtaria vel probabili: tũc poteſt redire, ſi vocetur motu proprio: ſed ipſe non debet requirere, ſed alius, ar. l. j. infrà ad. l. Iul. de ambitu. & hoc niſi in caſu quo alij non reperiuntur, infrà. eo. liceat. Et ſic intellige. infrà. de ho. non conti. l. ij. li. x. in authẽ. de defen. ciui. §. ſi. col. iij. ff. de of. procon. l. proconſules.

2 Aut ex cauſa neceſſaria, quia remotus per ſuperiorẽ: & dic q; aut propter delictũ commiſſum in officio, & non redit etiã per reſcriptum: niſi diceretur non obſtante tali impedimento, infrà. de ſuſcep. & arca. l. ſi aliquid. li. x. ſi qua. prædi. po. l. j. infrà. de diuer. offi. l. quicunque. & de pala. ſa. lar. l. ij. lib. xij. Aut propter aliud delictũ: tunc aut ad tẽpus & redit: niſi alius ſit ſubrogatus, j. de re mili. l. ſemel. li. xij. de decur. l. ij. lib. x. de ſentẽ. paſ. l. generalis. Aut ad perpetuum, & non redit, niſi per nouam impetrationem non ſubreptitiam, vt d. l. ij. de decuri. & j. de digni. l. iudices. lib. xij.

3 Et nota q; quis non poteſt obtinere duo officia ſimul. infrà qui mili. poſ. vel non. l. his quidem. li. xij. de exac. tri. l. ij. lib. x. infrà. de proxi. præpo. ſa. ſcri. l. hac parte. & l. comperimus. li. xij. etiam vnum intitulatum & aliud tanquam locum tenens. Item nec plura beneficia ſicut plenè no. per Innocen. extra de præbẽ. cum iãdudum. de cleri. non reſid. cap. fin. per Berõ. de elec. ca. dudum. ij. & in Spe. titu. de leg. & per Archi. extra de reſcrip. c. gratia. lib. vj.

4 Item no. quòd vbi quis redit ad ſuum officium, non habebit fructus ſeu ſtipendia medij temporis, infrà de re. mili. l. cum allegas. lib. xij. Et notata in excommunicato. extra de appel. capitu. paſtoralis.

Velut. Facit ad id quod no. j. de inoſ. teſta. l. ſi. [Potuerint.] ex republica. j. de anno. l. j. vel dic aliàs vt dixi. l. ſi. j. de inoffi. teſt.

In conſiliariis. [Bonorum.] non ſeruatur de cõſuetudine, & vide, ſuprà, de offi. præto. l. ij.

Liceat. Cùm alij non inueniatur. ff. de mune. & hono. l. honor. §. ſi. Nec ob. ſ. eo. l. nemo.

De contractibus iudicum vel eorum qui ſunt &c.

1 ☞Officiales qui prohibeantur contrahere.
2 Officiales qui ſint perpetui: & qui temporarij.
Iudices originarij ſtatuta regia interpretantur.

1 QVicunque. Hæc lex eſt generalis in omnibus officialibus, ff. de contrahen. emp. l. non licet. & l. qui officij. de iure fiſc. l. aufertur. §. j. Et hoc niſi ſint perpetui. ff. ſi cer. pet. l. præſidis.

2 Et ſunt perpetui qui non habent tempus limitatũ, ff. de cõdi. ind. l. ſufficit. Vel verius perpetui. i. iudices originarij, & ita interpretantur ſtatuta regia. Item hæc prohibitio obtinet etiam, ſi cum authoritate iudicis emat, ſecũdũ gl. Et vide. j. ſi certũ peta. l. eos. & l. quiſquis. [Moderatoribus.] idem de alijs minoribus magiſtratibus ſecũdum gl. ſecus fortè in ſeruientibus, vt. l. præſidis. alle.

De modo mulctandi qui à iudi. & defen. ciuita. infligitur.

Vide. ff. de verbo. ſign. l. aliud. §. inter molctam. & l. ſi qua pœna. quãuis mulcta ponatur pro pœna. j. ad l. Iul. de vi. l. fin.

1 ☞Mulcta an & quando infamiam irroget.
2 Iudex mulctare & pecuniariter punire poteſt delinquentes.
Condemnatio non ſemper ſit vbi emendæ ſunt taxatæ.
3 Emendæ quibus & ad quæ ſint applicandæ.
4 Prælati non debent emendas imburſare.
Delegati an poſsint mulctare.
5 Magiſtratus minores an poſsint mulctã imponere.
6 Iudices eccleſiaſtici nõ poſſunt mulctã pecuniariam indicere.
7 Arbiter quando mulctare poſsit.
Mulcta propter delicti iterationem iterari poteſt.
8 Iniuria quęlibet nõ æſtimatur quãdo plures alapæ alicui dãtur.

Percutiens

Percutiens plures clericos vno ictu, an ligetur pluribus ſententijs.

9 Mulcta ob paupertatem remittitur.

10 Mulcta ob paupertatem remiſſa, an poſsit repeti, ſi is cui remiſſa fuit efficiatur ſoluendo.

Tributa ordinaria ob paupertatem remittuntur.

1 MVlcta. [Non irrogat.] Et ſic non ſunt infames illi qui ex officio puniuntur de furtis & alijs criminibus extraordinariè, vt hic videtur notare glo. Sed Spe. dicit quòd mulcta non infamat, vbi pro contumacia imponitur: ſed ſecus ſi pro crimine: vt in Spec. de ſentent. §. ſpecies. ver. eſt autẽ. & ver. quid ergo. Dic glo. veram ſi ſententia non praeceſsit, vt l. nulla. infrà. ex qui. cau. infa. irro. extra de fur. ca. fin. Et vide quod notaui infrà de ſuſpec. tuto. l. ſi.

2 Illuſtres. Nota quòd iudex poteſt mulctare pecuniariter, punire delinquentes, ſuprà de epiſc. & clericis. & l. raptores. in fin. vide infrà in quibus cau. infa. irro. l. & ſi ſaeuior. Et nota ex verb. grauiſsimum. quòd quamuis de conſuetudine emendae vſque ad taxam in ſingulis caſibus ſunt taxatae in curijs temporalibus, ſic quòd excedere nõ poſſunt, non tamen domini poſſunt totum exigere: imò debent taxare infrà illam ſummam, ſecundum qualitatem delicti & perſonae: ſed vſque ad ſummam taxatam poſſunt cùm peccatum eſt grauiſsimum: & ſi aliàs faciant, credo quòd iuſtè poſſit appellari, ff. de poenis. l. abſentem. §. fina. extra de magiſt. c. cum ſit. in cle. de vſur. c. quanquam. lib. vj.

3 Mulctarum. Dic qđ hęc eſt regula quae ſemper eſt vera, niſi per legẽ reperiatur aliàs diſpoſitum. Et ſic not. Innocen. de ſolut. cap. Odoardus. quandoque tamen aliàs diſponitur, vt ſuprà, de epiſco. audi. l. ij. ff. de his qui deic. l. iij. §. hęc autem. cum notatis. ſuper verbo, poenalis. Sed ob. ff. de litig. l. fina. Sed dic quòd haec regula fallit, vbi in fauorẽ partis poena apponitur ſuper eo quod aliàs de ſe erat licitũ: nec aliter parti prouidetur: vel dic quòd ibi dictum Caij eſt. Sed propter hoc non bene reſpondetur ad eius rationem.

4 Item hoc verum in iudicibus ſecularibus: quia praeſati non debẽt imburſare, vt d. l. ij. ſcripſi infrà cõmu. de ſucceſ. authẽ. omnes peregrini.

Eos qui. [Ordinario iure.] Quid de iudicibus delegatis? Gloſſa videtur hic dicere, quòd non poſsint mulctare, niſi in caſu: infrà de ſportu. l. ij. Inno. quòd imò, extra de offici. delega. cap. de cauſis. Et not. eodem titu. capitu. paſtoralis. quod poteſt eſſe verum in delegato à principe: & de parua mulcta: & not. Arch. extra. de appella. cap. legitima. in glo. vel alia. li. vj.

5 Quid de minoribus magiſtratibus? Videtur quòd poſſunt, ff. ſi quis ius dicen. non obtem. l. j. & de verbo. ſignificatio. l. aliud. §. inter mulctam. Et not. in Specu. de dolo. & contu. §. nunc dicamus. verſiculo item per mulctam. de ſenten. §. ſpecies. verſicu. ſed nunquid. Argumen. contrà infrà titu. j. l. defenſores. ff. de iudi. l. ij. §. his datur. dic vt in l. defenſores.

6 Quid de iudicibus eccleſiaſticis? Videtur quòd non poſsint mulctare pecuniariter, etiam pro crimine: extra de poenis. ca. licet. Nec pro contumacia: vt extra de dolo & contu. capit. j. Dic contra, vt ibi notat Innocen. extra. de rapto. capitu. in archiepiſcopatu. & Ber. in d. capit. licet. Et Spec. dicto titu. de ſenten. §. ſpecies. verſic. ſed videtur. Sed non debent exigere niſi interſit partis: vt dicto c. primo.

7 Quid de arbitro? Quidam dicunt quòd poteſt mulctare, niſi expreſsè ſit dictum, vt notatur ff. de arbitris. l. nõ ex omnibus. Alij contrà, eodem titulo. l. ſi cum dies. §. recepiſſe. [Tribuae tantum.] ſecus in poena, infrà de ſeruis fugitiuis. l. quicunque. [Exercetur.] Nota ergo quòd propter continuationem mulcta frequentius iteratur & creſcit. Argumentum cõtra, ff. de furtis. l. ei qui. Et facit contra illud quod notatur in Spec. de dolo & contumacia. §. nunc dicamus. verſicu. quid ſi duobus. & ver. ſed pone. vbi notatur quòd ſi quid iniungatur vel praecipiatur per diuerſa interualla, & ſub diuerſis poenis: quod maior tantùm exigitur. Et ſi in vltima obediat, nulla: niſi intelligas hoc quãdo pro diuerſis factis. Illud quando pro vno. Et ſic intellige in feu. de pa. tenen. §. poſt natale.

8 Item quòd ſi aliquis ſimul dedit plures alapas, quòd non aeſtimatur quaelibet iniuria. ff. ad l. Aquiliam. l. illud. Arg. cõtra. ff. de pri. delic. l. nunquam. de iniur. l. praetor. §. ſi mihi. Et ibi Dy. tenet hanc partem: quam etiam hęc lex fouet. Et facit quod ſi quis vno ictu percuſsit tres clericos quòd ſit tantùm vna ſententia ligatus. vt not. Ioã. And. extrà de reg. iur. c. delictum. lib. vj. in nouel. Et nota ſanctum verbum contra iudices qui exigunt iniuſtas emendas, quòd debent eas de ſuo reddere.

9 [Paupertas.] propter paupertatẽ remittitur mulcta. ff. de offic. praeſi. l. illicitas. §. pen. Sed non poena, infrà de furtis. l. quicunque. Item mulcta demum remittitur propter paupertatem, niſi fuerit impoſita propter dolum, ff. de admini. tuto. ob ſotnus. vel fortè propter contumaciam. ff. de admini. tuto. l. ſi plures. Sed ſi propter culpam quae ſit in faciendo, tunc nõ remittitur. ff. de incendio, rui. naufra. l. qui ędes. infrà de in ius vocan. l. penul. quae in fraudem creditorum. l. finali. §. finali.

10 Sed quid ſi ſit remiſſa propter paupertatem, an repetatur ſi poſtea fiat ſoluendo? Gloſſ. tenet quòd non. ff. de offic. praeſidis. l. illicitas. §. finali. Et vide Inno. extrà de ſolut. c. Odoardus. niſi ex contractu deberetur, ff. de mino. l. quòd ſi minor. §. ſi filius. Et de hoc ſcripſi plenius ff. de poenis. l. j. §. generaliter. Item nota quòd tributa ordinaria remittuntur propter paupertatem, infrà de anno. & tribu. l. omnes. lib. x. Pro quo in authen. vt iudi. ſine quoquo ſuffragio. §. eos autem. collat. ij. & remittens tenetur de ſuo; vt d. l. omnes. de diſcuſſo. l. j. libro vndecimo.

De defenſoribus ciuitatum.

1 ☞ Iudex quaſi pater ſubiectorum eſſe debet.

2 Iudex ruſticis & impotentibus vexatis ſuccurrere debet.

SI quis. [Vſque ad quinquaginta ſolidorũ.] hodie trecentorum aureorum. in authenti. de defenſoribus ciuita. §. & iudicare. collatione tertia.

1 In defenſoribus. [Parentis vicẽ.] Nota quòd iudex debet eſſe quaſi pater ſubiectorũ: in authenti. vt iudic. ſine quoquo ſuffragio. §. eos autem. collatione ſecunda. Iuſiurandum quod praeſta. ab his. §. j. collatione ij. infrà de debi. ciui. l. ij. libro vndecimo. Et ideo dic quòd pater appellatur ſecundum Senecam: quia eius officium vt parentum eſt, vt cùm membra ſua premeret vel abſcinderet, in praemendo vel abſcindendo gemeret. Et vide in titu. de clementia princi. & ſuprà, de ſumma trinitate & fide catholica, ſuper verbo, clementiae.

2 [Affligi.] Not. ſanctum verbum quòd iudex ſuperior debet ex officio ſuccurrere ruſticis & impotentibus ſi vexentur, ff. de offi. praeſi. l. illicitas. §. ne potentiores. & vide in Spec. de denun. §. j. ver. priuata. infrà ſi man. ita vt. ne. proſti. l. ij.

Defenſores. [Mulctas.] niſi pro defenſione iuriſditionis ſuae, ff. ſi quis ius di. l. j. infrà de ſepul. l. ij. Si pro forefactis. non: nec ſi fiat cõtra eorum banna. vt hic.

Iubemus. [Exeratur.] in authentica, de armis. col. vj. in fine.

De magiſtratibus municipalibus.

MAgiſtratus. [Poteſtatem.] Si antè erat tabellio, infrà de digni. l. maior. li. xij. infrà de fal. l. ſi quis decurio. l. neque. libr. x. ſed non compellitur propter ſuperuenientem dignitatem. infrà de decur. l. vniuerſos. libr. x. Sed ſi non antè tabellio, ratione magiſtratus poteſt conficere acta. ſuprà de ſacroſanc. eccle. l. Iubemus. §. his. infra de teſta. l. omnium. & l. ſancimus.

De offi. iudicis Alexandriae.

1 IVbemus. [Diceretur.] dic infrà, de donatio. lege, in hac.

Explicit liber primus Breuiarij domini Ioan. Fabri ſuper Codice.

Incip

INCIPIT LIBER
Secundus.

De edendo.

1 ☞ Editio qua via fieri petatur.
2 Acta in iudicio an & quando fidem faciant.
3 Acta publica quam fidem facere poſsint.
4 Iudex appellationis ante omnia ſententiam ſibi exhiberi petere debet.
5 Actio prius intenta quando mutari poſsit.
6 Libellus generalis porrectus in articulis ſpecificatur.
7 Bona alicuius an poſsint vniuerſaliter vendicari.
8 Libellus in iudicio porrectus cauſam agẽdi ſpecificare debet.
Libellus quo actor petit rem, dicens tantum eam ad ſe pertinere, an ſit admittendus.
9 Libellus quid continere debeat.
Libellus declarari poteſt poſt litis conteſtationem.
10 Actio alia an poſsit primæ actioni accumulari.
11 Cauſæ plurimæ ad vnam petitionẽ de iure canonico cumulari poſſunt.
12 Libellus vnus ſufficit ad plures reos ꝓ indiuiſo cõueniẽdos.
13 Communia quæ dici poſsint.
Inſtrumentum factum de voluntate partium an faciat fidem.
14 Inſtrumentum amiſſum per teſtes probari poteſt.
15 Inſtrumenta quando edi debeant.

IPſe diſpice. Intellige totã hãc materiam in rationibus publicis, & factis ab his qui publicum exercent officium: ſecus in priuatis ſecundum doct. ff. co. argentarius.

1 [Officium.] hoc verum eſt ſemper vbi ſecundario petitur fieri editio, vt no. j. de iudi. l. j. Si principaliter & præceſſerit contractus cuius ad hoc poſsit actio extẽdi, illa datur & non alia. vt l. quædam. ff. eod. Alias officium vel actio in factum, quæ concurrunt ſecundũ Dy. ff. de tu. & ra. diſ. l. j. §. officio. Iunge. ff. ad exhi. l. iij. §. fi. j. de cõdi. ſine cauſa. l. diſſolutæ. j. de libe. cau. l. ſicut. de fideiuſ. l. ſi Barſatorẽ. ff. de acti. empt. l. Titius. infrà de fideicommiſ. l. inſtrumenta. ad l. falci. l. ſi prædiorum.

IS apud. Pone caſum multis modis in gl. Item opponitur ff. de in ſiſ. l. ij. §. diuus. ſed ibi de inſtrumentis, hic de actis ſecundum docto. & glo. in prima ſolutione. Et nota quod quamuis de omnibus actis fiat copia, nõ tamen de interrogatorijs quæ fiunt ſuper examinatiõe teſtium, vt not. Innocẽ. extra. de teſti. c. per tuas. Et vide infrà. de erro. cal. l. j.

2 Sed an acta fidẽ faciant? Glo. dicit quòd ſic inter eaſdem perſonas, ſed inter alias præſumptionem tantùm. Dic tu quòd inter eaſdem perſonas fidem faciunt in eadem cauſa, infrà de de li. l. cau. l. iubemus. infra de arbi. l. pe. §. fin. infrà de teſti. cũ apud. j. de lito. & tri. cuſ. l. q. li. xij. niſi naturam negotij lapſus temporis immutaret, ff. de excu. tu. l. ſi ſpadonem. §. qui abſolutus. In alia cauſa non: niſi ſic ſe haberent quòd ſententia lata in vna obſtaret exceptio rei iudicatæ in alia, extra de teſti. c. veniens. de ordi. cogni. c. cum dilectus. cum notatis. Et vide infrà quando ciuilis actio. l. j. ad. l. Iul. de vi. l. ſi quis ad ſe. dic vt ibi. Si tamen contineant aliquam confeſsionem, nõ video cur fidem non faciant, etiam in alia inſtantia. Inter alias autem perſonas non faciunt fidem, niſi in caſibus in quibus res inter alios acta nocet. de quibus. j. res inter alios acta. l. j. Vel ſi ille contra quẽ agitur habet cauſam ab eo cum quo acta fuerunt. Ar. ff. fami. erc. l. hæredes. §. idẽ ſcribit. Sed præſumptionem faciunt vt. hic, & no. ff. de eri. expi. hære. l. res.

3 Item dic acta publica tali publicatione ſicut eſt extra de proba. c. quoniam. Vel illa quam conſuetudo admittit. extra de fide inſtru. c. cum dilectus. Si autem non ſint publicata, faciũt fidem coram eodem iudice, vel eius aſſeſſore: ſed non coram alijs, vt not. infrà de re iudi. l. geſta. Vel dic quòd nullã fidem faciunt: niſi partibus præſentibus & conſentientibus eſſent facta. per d. ca. quoniam. & per hanc l. Item dic ꝙ publica & cõmunia: ſecus ſi priuata & propria, quia pars redemiſſet de ſuo proprio ſecundum quoſdam. Sed dic contrà in actis iudicialibus vel forenſibus cõmunibus, ac inſtrumentis tutorum & curatorum, extra de proba. c. j.

4 Et nota ꝙ iudex appellationis ante omnia faciet exhiberi ſententiam: vt no. Inno. extra de fide inſtr. c. perpetuus. iũge. infrà de errore calculi. l. j. Item dic vt etiam arbiter vt in Spe. de inſtru. edi. §. nunc. ver. ſed nunquid arbiter. Item præmiſſa quæ dixi de fide facienda: procedunt in his quæ tẽdunt ad litis deciſionem. Alia autem pereunt cum inſtantia, vt j. de iudi. l. properandum. §. fin. & ibi notatur.

EDita. Edi debet hoc iure: ſecus de iure canonico. extra de iud. c. dilecti. [Emendari.] Iſtud licet ante litis conteſta. ſecundum gloſ. hic, & Inno. extra de libel. obla. c. j. Et Hoſti. in ſum. eod. tit. §. penul. Sed Spe. dicit ꝙ reus abſolueretur ab inſtantia: etiam ante litis conteſt. vt not. titu. de libel. concep. §. nunc videamus. circa princ. & ver. ſed quid ſi poſt. Quod eſt verius, niſi in vniuerſali, vbi mutare poteſt in re petita, non in modo agendi ſecundum omnes.

5 Poteſt dici ꝙ mutari poteſt actio: ſed non cauſa agendi quin fiat abſolutio ab inſtantia, & condemnatio in expenſis ante litis conteſt. abſoluetur diffinitiuè. imò & antè ſi reus inſtet et velit de iure ſuo docere, vt in auth. qui ſemel. j. quo. & quando iudex. Et hoc videtur tenere Inno. ext. de reſt. ſpo. cap. ex conqueſtione. Iunge quod ſcripſi infr. de iudi. l. properãdum. Item dic ꝙ quãuis de iure ciuili actio ſit edẽda, non tamen de iure canonico. dic extra de iud. c. dilecti. Et quod hic dicitur de actione, videtur obtinere de exceptione & replicatione, & alijs quæ in facto proponuntur & multò magis.

6 Item not. quòd libellus generalis ſpecificatur in articulis: vt in Spe. de teſte. §. nunc videndum. verſi. hoc etiam plenè. Nõ tamen admitti debet in actionibus ſingularibus: niſi ſpecificet rem. de rei ven. l. in rem. Si tamen iuret ſe non poſſe ſpecificare, admittetur. ff. de fur. l. in furti. ff. depoſi. l. j. ſi quis argentum. dum tamen aliquam ſpecificationem faciat: quia ſi nullam, non admitteretur: etiam cum iuramento, vt hic notant doc. & Inno. extra de libel. obla. c. ſignificantibus. Quid ſi peto quicquid poſsides in tali villa? Spe. dicit procedere, vt in titu. de acti. ſeu peti. §. j. ver. quid ſi peto. & de libel. concep. §. iam nunc. ver. iuxta. & vide per Inno. extra. de ſepul. capitu. certificari.

7 Non tamen videtur poſſe vendicari vniuerſaliter bona alicuius. ff. de rei vẽ. l. vendicatio nõ vt gregis: nec per hypothecariam peti. j. de iure domi. impet. l. j. Et ſcripſi inſti. de acqui. per arro. circa prin. Et plenius inſti. de actio. §. curare. Item dic quòd ſi libellus generalis fuit admiſſus, & de cauſa cognitum quòd debet pronuntiari ſuper eo. extra de ſent. & re iud. c. cũ Bertoldus. de reſcri. cum dilecta. per Inno. & de capel. mona. c. dilectus. de ordi. cogni. cum dilectus.

8 Item libellus non debet admitti, niſi ſpecificet cauſam agẽdi. Sed in realibus cauſam proximam. ſ. dominium. In perſonalibus cauſam remotam. ſ. contractum vel quaſi. vt poteſt colligi. ff. de excep. rei iud. l. & an eadem. §. actiones. extra de ſen. & re iudi. c. abbate. li. vj. Quidam tamen & non improbabiliter dicunt, ꝙ in publiciana & hypothecaria debet etiam allegare cauſam remotam. Doc. tamen hoc non admittũt. Quid ſi actor petat rem dicẽs ſolummodo eam ad ſe pertinere? Spe. videtur dicere ꝙ libellus eſt admittendus. in tit. de propriet. ver. aliæ reales. in. §. j. dic vt ibi. Quid in cõdictione ſine cauſa? Dic ꝙ opus eſt allegare cauſam. vt in Spe. de acti. ſeu peti. §. ſequitur. ver. quid de eo. dic infrà de don. ante nup. l. ſi præſidi. Quid ſi agitur ex vna cauſa & reus negat eam, & confitetur ſe debere ex alia? Spe. dicit debere eum condẽnari ex cauſa quam confitetur. vt d. §. j. ver. hoc quoque. ar. ff. de pecu. cre. l. iij. negari tamen non poteſt quin abſoluatur ab alia. Item videtur ſi non confitetur, ſed probaretur ſecundum Innocen. extra. de iud. c. examinata. Sed Hoſtien. ibi contrà, de hoc in Spe. de ſen. §. qualiter. ver. antepe. Item videtur quòd ſi actio eſſet incompetens, quòd non teneret ſententia. vt not. inſtit. de obli. in prin. in glo. Sed hoc non eſt verũ attenta prædicta opinione vt ibi ſcripſi.

9 Item debet allegari præſens obligatio ſecũdum Iac. de Ra. qui dicit ꝙ libellus debet cõcludere de neceſsitate, ſecundum glo. & doct. præſertim Dyn. Contrà per Inno. extra de libel. obla. c. j. & hoc ſeruatẽ de facto. Sed ſi libellus mutari nõ poſſit poſt litis conteſt. nunquid ſaltẽ poteſt declarari? Dic quòd ſic. Et ſpecificari: vt ſuprà, dixi. & not. Inno. c. j. de libell. obla. Sed an ſit petendum in libello nomẽ iudicis? Glo. dicit quòd ſic. vt not. ff. eo. l. j. qđ ſecurius eſt. ſufficeret tamen ſi cõſtaret per acta. ar. extra. de verbo. ſig. c. ſæpe. in cle.

10 Sed an poſsit primæ actioni alia actio accumulari? Dic quòd aut qs vult agere diuerſis actionibus & ex cauſis diuerſis ad diuerſa eodem tempore, ꝙ põt corã eodẽ iudice. dic extra. de reſcrip. ca. diſpẽdia. li. vj. niſi eſſent præiudiciales adinuicem. ff. de excep. l. fundum. Aut vult agere eodem tempore pluribus actionibus ex eadem cauſa competentibus & ad idẽ, & nõ poteſt. ff. de iureiur. l. duobus. §. exceptio. de excep. rei iudi. l. ſingulis. Aut pluribus actionibus ex eadem cauſa competentibus ad diuerſa. Et dicunt quidã quòd poteſt. ff. pro

¶ Rationẽ quare Imperator dixit de edendo, & non de editione, aſsignat And. Alciat. hic, de natura gerundiui: tenet (inquit) actor ex neceſsitate edere qua ratione & j. eſt tit. de ſatiſdando. tenetur enim ſatiſdare: cur etiã in libr. Inſti. dixit Imperator de ſatiſdationibus. notat ductẽ Alc. hic quoniam in li. introduct. docet Imperator legum ſtudioſos, qđ de iure ſentire debeant. Hic autem & in libr. ff. quid agere debeant litigando admonet. hæc ille.

pro ſocio.l.rei.de rondi.fur.l.ſi pro fure.§.j.Cōmunis opinio eſt cōtrā.ff.de publi.iudi.l.interdiū.vi bo.rap.l.ij.de iureiur.l. ſi duo.§.Iulianus.& duobus.§.colonus, cū notatis. Aut vult agere aduerſit actiunibus ex diuerſis cauſis cōpetētibus ad idē & poteſt ſecundū glo.& Dyn.dum tameo ſint tales quòd electione ſe nō tollāt, vel non ſint contrariæ, vel quòd exceptio rei iudicatæ non obſtet, nec obſtare poſſiet ex ſententia lata in vna in alia.pro quibus.ff.de le.j.l.huiuſmodi.§. qui ſeruum. Pe.de bel.perti.& Cy.tenēt cōtrariū. Prima opinio eſt magis cōmunis. Et vide plenius extra.de re iu.c.nullus.lib.vj.p Dy.

31 De iure canonico videtur quòd plures cauſæ eſſe poſsint copulatæ ad vnam petitionem, extra de coſuetu.c. dilecto. de ti.iuſtrumen.c.inter dilectos.de præſcrip.cum olim.de hoc per Hoſtien. de electio.c.querelam de lib.ob.c.ij. & Innocē. Illud autē nota quòd ſi quis poteſt agere duplici iure communi & priuilegiato, debet ab initio determinare, quo iure aget, infrā de adul.l.adulterij.verticu.ſed accuſatione fundata.j.de codici.l.ſi.Sed hoc ſi requiratur ab initio, alioquin ſufficit, qd' eligat quandocunque ante ſentētiam, vt in Spe.de acti.ſeu peti.§.ſequitur ver.notandum.cum ſe.dic vt ibi.

32 Item nota quòd ſi ſint plures rei pro indiuiſſo, ſufficit dare vnum libellū pro omnibus aliis, vel cuiuslibet ſuum, in Spe. de libe.concep.§.ad huius.ver.ſed pone.Quid ſi quis promittat x.aliij, ſi Stichum dederit: & ille illi Stichū ſi decem dederit: quis tenetur prior implere? Dic quòd ille qui petit. vide per Io.Andr.de re.tur.c.fruſtra.in nouella.[Vel mutari.]etiā in criminalibus, ſecundum doc.

Qui accuſare. [Neque iure.]niſi in caſib' quos notat Inno.extra vt eccle. bene. c.j.[Inſpiciendorum.] infrà eo.l.fina. [Fieri debeat.]niſi ſint communia, infrà eod.l.procurator. Vel niſi per actionem ad exhibendum.ff.ad exhib.l.iij.interdum.& iunge extra de reſcriptis.c.olim.

¶Textus habitus in l.ſed ſi leg.§.cōſuluit ff.de petu.hęre.ſpecies cuiuſobligatiōis.na.quique eſt reperire in corpore iuris, illæ que diuerſæ: de quarū natura ſeu effectu, vide p me in introductiōe in quinquaginta lib. Pandec.etiam lib. iij.for.pri.

Non eſt nouum. [Creditoris.]ſcilicet publici, ſecundum doctores.

Iuſtum. [Publico.]dic infrà eo.l.ſi.

33 Procurator. [Communia.]non ſunt communia niſi communiter ſoluta fuerint: vel per tabellionem communiter aſsignata: quamuis cautionem vtriuſque continerent, extra de proba.ca.j.per Inno.

Authen.Si quis in aliquo. Quid ſi factū ſit de voluntate partium? Dicit Spe.non facere fidem.in titu. de pro.§.oſtenſo.ver.ita etiam.& hoc niſi ſit publicatū: de quo dic vt ibi ver. qualiter.de teſti.c. Albericus.per do.dic l.inſinuatam tanquam iudici.in authen.vt ſra.ſi.§.illud.col.ix.Itē hęc lex loquit in inſtrumentis priuatis. Quid in publicis manu tabellionis copiatis? Ioan.idem extra de fide inſtru.ca.j.licet aliàs contra quod poteſt obtinere vt ſi tabellio faciat aliud inſtrumentum per modum originalis, ff.de teſta.l.vnum.

34 Quid ſi teſtes deponant ſe vidiſſe inſtrumentum? Canoniſtæ dicunt quòd ſufficit: duo tamen probare oportet ſcilicet, amiſtionem & tenorem.extra de priui. cum olim. & ibi per doc.Et facit.ff.ſi tab.teſta. nul. ex l. j. & de hoc infrà de fide inſtru.l.ij.cum ibi notatis.Item intellige quòd exemplar nō facit fidem vt hic, niſi contra illum qui exhibet, ff.eo. l. ſi quis argentariis.§.prohibere.de iure fiſci.l. in fraudem. §. neque. quæ aliàs eſſent contrà & ſic poteſt intelligi extra de purga. cano.c.conſtitutus.

Et quæ à diuo. Vel de editione rationū loquitur, vel de editione inſtrumenti: quia reus poteſt petere ab actore inſtrumenta edi. ſecūdum intellectum glo.quam docto.approbant, etiam ante cōteſtationem, vel reſponſionem.vt not. Inno.extra.de proba. ca.j. Quod verum eſt ſi actor dixerit ſe habere inſtrumentum, vt ibi no.Et ibi not.Et idem Io Spe.de inſtr.edi.§. nūc dicamus. ver.quidam.ff.vt le.no.e.l.poſtquam.§.ſi dies. Et idem videtur in reo, ſi tamen velit recipere ſua per illud. ff.de fideiuſſo. magiſtratuum.

35 Et diſtingue quia aut inſtrumenta ſunt propria aut cōmunia petentes editionem & alterius, & dic edi debere ſuprà eo. procurator.ff ſami erciſcū.l.ſi quæ. Aut nō, & tunc aut q petit edi, dicit ſua intereſſe ratione iuris quod in eis habet. & debent exhiberi.ff.ad exhi.l.iij.§.interdū. Aut ad probādū intētionem ſuam: et diſtingue inter actorem & reum. & in reo dic q compellitur edere ſi vtatur, nō tamē actor ex hoc intentionem ſuam fundabit, vt hic no.in editione rationū dicunt quidam indiſtinctè edi debere. Alij diſtinguūt an habeāt publicū officiō vel nō: & vltimò caſu dicūt idem qd in inſtrumētis.ff. eo.l.argētarius.l.e.l.iuſtū.Prædicta fallūt.ff.e.l.ne quiſq.extra de vſu.c.j.in cle. vbi Io. And.tenet hanc vltimā opinionē.

De in ius vocando.

SIcut bonis. Secus in marito patrone.j.de oper.liber.l.liberti.

Venia. [Extraneis.]in his quæ ſunt io faciendo, infrà de ope lib.l.liberti.dic plenius, infrà de ope.l.j.ff.de condi.inde.l.ſi non ſortem.§. libertus.[Certiſsimum eſt.] ſi tamen fiat tenet proceſſus ſi non excipiatur.ff.ro.quamuis.ſecundum doc.[Naturali.]qua benefacienti tenemur benefacere. [a][Pœnam.] quæ poteſt peti & nihilominus excipi.ff.de excep.l.exceptiones.Et not.iiij.qō. iij.§.item liberti.[Concedi.]valeret tamen ſi concederetur.j. de preci.Impe.offe.l.reſcripta.

Qui in poteſtate. ff.e.l.iij. §.j. cum l. ſequē. [Poſſunt.]niſi in caſibus notatis.ſuprà de epiſco.audi.l.ſi lenones. ſed in illis opus eſt venia.Ioan.Fabri.

De pactis.

1 ☞Pactum ſuper iure futuro valet: ſed non repudiatio. Repudiatio valida eſt in iudicio facta.
2 Renuntiare liti quando quis poſsit.
3 Ignorantia iuris vel facti non præſumitur in proprio facto.
4 Aeſtimatio quædam emptionem facit.
5 Conſenſus tacitus an & quando præiudicet.
6 Actio quæ competat ad obſeruationem tranſactionis.
7 Frangens fidem moram purgare poteſt.
8 Fides promiſſa hoſti eſt ſeruanda.
9 Filio hæredi obſtat pactum in vita patris factum.
10 Fallentiæ regulæ ſunt multiplices.
11 Temporis curſum quando probare ſufficiat.
12 Cauſa an neceſſariò proponi debeat in quadragenaria præſcriptione.
13 Conſuetudo inter duos priuatos allegari non poteſt.
14 Præſumptio eſt contra potentem ſeruitium petentem. Poſſeſſorio agi poteſt pro reditu annuo.
15 Præſtatio annua præſcribi poteſt.
16 Seruitutes quo tempore acquirantur.
17 Renuntiare iuri ſuo quando quis poſsit.
18 Renuntians iuri ſuo debet eſſe certus de eo.
19 Arbiter malè arbitrans facit litem ſuam.
20 Beneficium non vacans non poteſt conferri. Filij an poſſunt inuicem paciſci de hæreditate patris conſentientis.
21 Pactum quod filius deſcendens ex matrimonio pro certa portione ſuccedat an valeat.
22 Donatarius quo caſu adire poſsit hæreditatem tertij donātis.

1 COnditiōis. Valet pactum ſuper iure futuro, ſed non repudiatio, ff. de le.ij.l.ſi ita.§.j.Item hoc in bonis mortui. ſecus de captiuo de quo dubitatur.j. de capti.& poſtliminii.reuer.l.oec nos.Item valet repudiatio in iudicio.vt no.ff. de acqui.hær.l.in pluribus.& l.is qui.ff.quib.appel.nō licet.l.j. §.ſi quis.Item dic quòd tacitum pactum nō ſufficeret.ff. quo. l.j.§.quod att.ſecundum Dy.vel ibi non fuit conſenſus animo paciſcendi vel ſe obligandi ſecundum docto.

Poſt uenditionem. Vide infrà de hære. vē di.l.ij.[Taciti.]in modis, non in aliis ſecundum gloſ.& docto.[Defenderis.]contra illos non contra alios, ſecundum gloſ.

Seruus. [Nouo pacto.]in cōtrahendo ſic.vt ff.e.l.ſin autem.[Obligationum.] niſi in peculio.ff.de pecu.l.ſi quis ſeruum.dic vt in eo.titu.l.iij.§.ſi filius.

2 Poſtquam. Dic quod aut quis renuntiat expreſſè litis, & tunc aut nō mota.& eſt opus pacto.vt hic not. Aut eſt mota, & tunc de cauſa ciuili, aut de crimine priuato populari: & nihilominus ꝑagit.ff de adulte.l.ſi maritus.§.ſi negauerit.de ſepul.vio.l.iij.§.ſi is.Si renuntiaret tantum inſtātiæ: ſecus infrà de iud.l.properandū.Et in dubio videtur renūtiaſſe cauſæ per hanc l.& infra qui accu.poſ.l.accuſationem.[Renuntiaſti.]etiam parte abſente ſecundum gl. [Permittis.] contrà ff. de ſepul.viola.l.iij. §. ſi is. gloſſ. ſoluit.vt ibi.

3 Creditori. [Per ignorantiam.]iuris vel facti, quæ tamen non præſumitur in proprio facto.j.de reſcin.ven.l.quiſquis.ff.pro ſuo.l.fin.

Pacto.

Pacto. [Leges.] inſtitu. qui. ali. [Conſtitutiones.] infrà vt lite penden. [Bonos.] infrà c. l. fi. ff. de verbo. obligatio. l. Titia. & l. generaliter. [Indubitati.] ſecus ſi præter. ſi. codē. l. paciſci. ar. contrà. ff. de verbo. obligatio. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. Sed ibi pactum reprobatur à lege. & ita eſt ſub primo membro huius legis.

Debitori. Dic infrà de nego. geſt. l. j. §. ſi adulti. [Pacto.] Idem ſi ſine pacto. ſupra eo. l. j. infrà de hære. ven. l. j. [Dabitur.] aliàs præſcriptis verbis. ff. de dona. l. hæreditatem.

Si paciſcenda. Per actionem pro ſocio, ſi ſit ſocietas quæ præſumitur. ff. pro ſocio. l. cum duobus. §. ſi in cocūda. aliàs præſcriptis verbis, ſecundum gloſſam.

Legem.]Pactum.] ff. eo. l. iuriſgentium. §. quinimò. & §. ſed cum nulla.

4 **EX conuentione.** Infrà ſine cēſ. vel reli. l. j. contrà. dic vt ibi. [Non poteſt.] quia tua non intereſt: ex quo rediit ad eum. [æſtimatus.] illa æſtimatione quæ facit emptionem. dic infrà de iure do. l. ſi inter. infrà commoda. l. j.

Pacta nouiſsima. Contraria prioribus, quia ſi conſonantia tenet vtrunque. ff. de ac. empt. l. tenetur. Item dic valida. ff. eo. l. iuriſgentium. §. ſi fraudandi. infrà eo. l. pactum curatoris. Item quòd prima non ſint derogatoria, vt l. ſi quis. ff. de leg. iij. Quid ſi ſint ſimilia, vt cùm vēdidiſſet pro decem, vendidit pro quinque? Mar. dicit ex vtro que agi poſſe, vt l. iuriſgentiū. §. adeò Pla. contrà. ff. de contrahen. l. pacta. §. j. Azo diſtinguit, aut incontinenti, aut ex interuallo. Ia. & Pe. tenent ſententiam Maro. dicunt tamē quòd ex primo agi non poteſt, niſi ſecundum formam ſecundi. [Apud acta.] dic infrà de re. alie. non alie. l. ij.

In bonæ fidei. Vel ſtricti iuris. ff. ſi cer. petat. l. lecta. §. dicebam. infrà eod. l. petens. [Actio.] prima informata, vel præſcrip. verbis ſecūdum gloſ. [Si incontinenti.] antequam diuertat ſe ad alios actus ſecundum gloſſ. Sed ſecundum Iac. antequā contractus ſit abſolutus. [Nam quod.] hodie contrà eo. c. j. ſecundum intellectū Innocen. & Hoſtien.

Si pacto. [Ex ſtipulatu.] Ex eo contractu ſtipulationis. [Stipulatione.] quæ committitur lite conteſt. in principali. ff. ſi quis cau. l. & ſi poſt tres. dic plenius infrà de contrahen. & committen. ſtipu. l. nuda. & vide infrà titu. j. l. cum proponas.

Pactum. [Aufertur.] dic infrà de inoffi. teſta. l. ſi quādo. in prin. infrà de colla. l. pactum.

Cum proponas. [Conſenſu.] expreſſo vel tacito. ſi præſens fuit & non contradixit venditioni. ff. de leg. ij. l. cū pater. §. libertis. Cōtrà videtur notari ff. de leg. ij. l. Lucia. §. Titia.

5 Dic quòd non præiudicat tacitus conſenſus. ff. de pignor. actio. l. Caius quod verius eſt ſecundum doctores.

Pactum. [Efficiet.] Fallit, vt in authen. hoc ius porrectum. ſuprà de ſacroſan. eccleſijs. & infrà de non nu. pec. l. generaliter. infrà de fide inſtru. l. contractus. de iure emphi. l. j. ff. de proba. l. cenſus. infrà ſi mi. ma. ſe dix. l. ij. ſuprà de manda. princi. l. vnica. vide plenè in Spe. de inſtru. edi. §. nunc reſtat. ver. ſed ſi alij.

Si creditores. Non ſit ſi alter plus ſua parte ſolniſſet. ff. codē. l. tale. §. poſt diuiſionem. [Pro ſua perſona.] Secus ſi contra alterum ageret. infrà de fideiuſ. l. reos. de leg. j. l. ſi ex toto. Et dic quòd debitor exprimebat hoc, & creditor tacebat.

Licet. [Efficaciter.] ſed tamen non eſt donatio ſecundum glo. nec valet vt pactum. infrà de pact. conuen. l. hæreditas. ff. de ſuis & legi. hære. l. fin. niſi inter milites, vt ſequitur.

6 **Cum proponas.** Dic quod aut prima actio fuit ipſo iure extincta. & nō obtinet regulam. infrà titu. j. l. mora. ſed agetur ex ſtipulatu, ſi interuenerit ſtipulatio, aliàs cōdictione ob cauſam, vt ſe reponat in priſtinam obligationem. Vel præſcriptis verbis, niſi adimpleuit ad intereſſe. vel de dolo, ſi dolus interceſſit, vt l. cum mora. alleg. & l. ſi quis accepto. ff. de condi. ob cau. de dolo. l. & elegāter. §. ſi ſeruum. Aliàs obtinet regulam frangēti fidem, &c. etiam ſi iuramentum interueniſſet. extra de iureiur. c. peruenit. Et de hoc per Inno. de ele. c. cum inter.

7 Caue tamen, quia frangens poteſt purgare moram lite pendente, infrà ti. j. l. ſiue apud. & l. ſi maior. ij. Et ſi purgatur, nō poteſt ei frangi. vt ibi. An autem denegato ſtipendio poſſit denegari ſeruitium. no. extra. de ſymo. c. ad audientiā, propè ſi. per Inno. de pac. c. cōſtitutus. Itē dic quòd hæc regula non obtinet in cōtractibus nominatis: quia tūc agitur vt cōpleantur infrà de reſcin. vendi. l. eo. l. Ar. contra. infrà de pact. inter empt. & vendi. l. cum te. dic per doc. infrà de cōdi. ob cau. l. ij.

8 Item dic quòd quāuis fides ſit ſeruāda hoſti, vt xxiij. q. j. noli. xxij. q. iiij. c. innocens. nihilominus poteſt frangi ſi frangatur ei, extra de iureiu. c. peruenit. xi. qō. iij. c. inter verba. Sed Hoſti. dicit contrarium ſecundum legem & conſuetudinem militum. Item dic quòd regula non obtinet in criminalibus, vt l. quāuis. infrà ad Turpi. Item obtinet regula circa idem, ſecus ſi circa diuerſa, ſecundum doctores. ff. de eo per quem factum eſt. l. fin. §. penultimo. iūge infrà ti. j. fina. & l. ſi maior. ij.

Pactum. Gratuitum de re non dubia. nec obſt. infrà tit. j. l. præſes. ff. de iureiur. l. tutor. procurator poteſt tamen facere ne ius naſcatur. ff. de iureiuran. l. ſed ſi vnus. §. j. ſecundum gloſſam.

9 **Filius.** [Obligationi.] An autem filio hæredi pactum per eum factū in vita patris obſtabit? Dic quòd ſic. vt no. Dy. ff. de ſolu. l. filius & Ioan. Andr. extra, de pac. c. quāuis. lib. vj. & ſpec. tit. de pac. & tranſac. ff. eodem. l. ſi tibi. §. ſi pactus. contrà. ff. quod iuſſu. l. ij. §. de acquiren. hære. l. qui ſuperſtites. Sed facit pro infrà ad Maced. l. ſi permittēte. Item dic huiuſmodi regulā fallere, vbi filiusfamiliàs facit quod pater habebat neceſſè facere. ff. de excep. l. ſi filius. ſecundum gl. ff. eo. l. contra. §. ſi. & vide ſuprà eod. l. ſeruus. & dic idem hic quod de ſeruo ibi dicitur.

Si actionem. Dic quòd plures hæredes erant, & quibuſdam remiſſum fuit debitum, alijs non. Vel dic quòd putatiuus hæres remiſit debitori. glo.

Debitorum. [Mutari.] ff. eod. l. tale. §. poſt diuiſionem.

Traditionibus. Factis tamen cum cauſa, ff. de acquirend. rerum. domi. l. non

10 oſiquam. [Non nudis.] Fallit in vltima volūtate, in eccleſia, ciuitate, pacto adiectionis in diem, & manus iniectione & pacto legis commiſſoriæ. Item in donatione cauſa mortis, vt hic in gl. ſi. no. Item vbi debitor in fraudē alienauit, vt ſcripſi inſti. de acti. §. item ſi quis in fraudem. Item in caſu. ff. de iure dotium. l. ſi ego. §. dotit. Item in ſententia. inſtit. de offi. iudi. ver. ſi. dic ibi. Itē idē in vniuerſalibus, ſiu generalibus actionibus. ff. pro ſocio. l. ij. Et iūge j. de dona. l. quiſquis. Itē in fiſco. ff. ad le. Iul. pe. l. j. Itē in beneficijs. extra de cōceſ. præbē. c. ſi. & de præbē. c. ſi tibi. lib. vj. Item j. de pac. inter emp. & ven. cōpo. l. cū te. dic ibi. Item j. de iure do. l. in rebus. j. de dona. quæ ſub modo. l. j. j. de dona. l. quiſquis. Itē vide quod ſcripſi j. de rei ven. l. quoties. j. de re. permu. l. ex placito. & l. quiſquis. Itē fallit in omni actu de quo natura ſui non poteſt fieri traditio, quamuis non ſit ius ſeruitutis, ſed corpus. ff. de donatio. l. qui ſaxum.

a **Pacto.** [Creditori.] etiam vt primū cōueniatur[a] quāuis in magiſtratibus ſecus. ff. de mag. conue. l. j. §. ſi a matre. [Conuenire.] conuenit vt vnus haberet omnia chirographa, & ſatiſfaceret creditoribus.

a ¶ In obligatione etenim bonorū, inquit Cy. ſingulariter hic hæres eſt eadem perſona cū defuncto, & ad id cōpelli poteſt hic & l. poſtulante. ff. ad Trebel. & ratio eſt quoniā adeūdo quaſi contrahitur. l. apud Iulianum. §. ſi. ff. qui. ex cau. in poſſe. ea.

Petens. Hæc lex non obtinet vbi vtraque ſtipulatio & per actum tendunt ad fauorem vnius ſecundum glo. Sed doct. cōtra. Item nec vbi pactum eſt ſuper principali: ſtipulatio ſuper acceſſorio. Item nec vbi ab initio vtrūque eſt nudum, ſed poſt alterum veſtitur rei interuentu, vt hic not. [Ex ſtipulatione.] dic quod idem venit in ſtipulatione & pacto ſecundum docto. Sed gloſſ. intelligit quòd ſtipulator appoſuit pactum de aliquo ſibi faciendo & melius.

11 **Si certis annis.** Dicas in redditibus & ſeruitijs qđ aut prætenditur cauſa ſeu titulus cum tranſcurſu tēporis, & ſufficit probare temporis curſum. ff. de vſur. l. cum de in rē verſo. Et no. in l. ſeruitutes. ff. de ſeruitu. Et hoc ſiue ſit mulier, ſiue ruſticus. vt l. iuſtibus. j. de ag. & cenſi. lib. xj. Hec ob. ff. de proba. l. cum de indebito. quæ loquitur in vna præſtatione tantū. Et ſi confiteatur ſe colonū, ſufficiunt xxx. anni, vt not. in l. domini. j. de agri. & cēſi. lib. xj. dic ibi & plenius in l. cum ſcimus. Aut allegatur curſus ſolus temporis, & tunc ſi tanti quòd non extet memoria, habetur pro titulo. extra de præſcript. ca. j. lib. vj. ff. de aqua plu. arc. l. j. §. fin. Si minus tempus allegetur, tunc ſi xl. annorum, non requiritur titulus, niſi eſſet contra ius commune quòd non ſunt ſeruitia, vel eſſet præſumptio contra agentem. vt d. cap. j. & infrà plenius dicetur. Si minus tempus allegetur, tunc ſunt opinio. quidam dicunt in ſeruitijs ſufficere decem annos inter præſentes, & viginti inter abſentes. Alij dicunt

quòd

quòd oportet cauſam proponi. Alij diſtinguunt, aut propoſuit præſcriptionem, aut conſuetudinem. Primo caſu debet cauſam allegare. Secundo non. extra de cenſi. capitu. ſuper eo. Dic ſecurius quòd cauſa debet proponi. extra de cenſi. capit. peruenit. & ibi not. Ber. quæ de iure ciuili probatur per curſum decem annorum. De iure canonico requiruntur xl. Et ſic tenet Hoſtié. in ſumma titulo de cenſi. §. quis cenſus. ver. cenſus autem. cum ſe. & vide j. quæ ſit lon. conſue. l. ij.

12 Sed hodie non videtur neceſſe cauſam proponere in quadragenaria præſcriptione, per dictum capitu. j. infrà. ſuprà, dixi. Vel ibi in alio quàm in præſtatione, quod verius. Nec ob. xviij. qõ. iij. capitu. ſeruitium. quia reſtringe vt ibi di. Ioã. Item nec ob. infrà. de agri. & cẽſi. l. iubus. lib. xj. quia ibi cauſa allegabatur: videlicet terra cui erant aſtricti, & conditio colonaria. Vnde ſi cenſus petatur et allegatur eum eſſe debitum ratione certæ rei, tunc ſatis eſt cauſa: & ſufficit probare præſtationem per legem illam. Sed ſecus ſi allegetur ſolùm nuda præſtatio, vt ſuprà dixi. & hoc intellige vbi allegatur præſcriptio: nam ſi conſuetudo allegetur, tunc ſufficeret probare eam præſcriptam fore legitimo tempore, extra de cenſi. ſuper eo. de cau. poſ. capitu. eccleſia. & ibi Inno. & Ber. extra de conſue. cap. fin. etiam ſi ab initio liberaliter incœpiſſet, vt no. Inno. de ſymo. capitu. ad apoſtolica. niſi appareret quòd iure familiaritatis vel gratię hoc feciſſet, quia tunc nullo tempore obligaretur. Hoc autem apparere nõ poſſet niſi per proteſtationes vel per facti qualitatem, vt ſi fortè quis inuitatus frequenter vt tecum comederet. Secus ſi non appareret quòd ad tui requeſtam. Et ſic intellige quod no. Innocen. in d. c. cum eccleſia. ff. quemad ſer. amit. l. ſi. de aqua quoti. l. fin. de acquiren. & amit. poſ. l. qui iure familiaritatis.

13 Sed ſecundum Hoſt. conſuetudo non poteſt allegari inter duos priuatos. Nec obſtat extra de officio. archi. capitu. fina. de exceſſ. prælat. cap. accedentibus. C. de excuſa. mu. l. negotiatorum. lib. x. quia ibi acquirebant dignitati non perſonæ ſingulari ſecundum eum. Et pro hoc ſecundum eũ. C. quę ſit longa conſue. l. ij. Sed Ioã. gloſſ. decre. tenet contrarium in d. capitu. ſeruitium. qui dicit quòd quo ad hoc non eſt differentia inter præſcriptionem & conſuetudinem & idem. gloſ. extra de conſuetu. eut. cap. ij. pro quibus extra de cau. poſ. cap. cum eccleſia. C. de agri. & cenſi. l. iubus. & lege, cum ſatis. §. ij. libr. xi. ff. de in iur. l. ſanè. gloſ. de aqua plu. arcen. lege. prima. §. fin.

14 Item nota quòd præſumptio eſt contra petentẽ ſeruitium ſi ſit potens vt not. Innocen. extra de poſtu. cap. bonæ. Item intellige ſi non vi. & c. tunc enim opus eſſet titu. vt ſi gagiauit homines pro illa præſtatione. infra de ſerui. l. j. dic ibi. Et vide quod not. infrà de do. promiſ. l. ij. & extra de deci. c. nuper. & & c. dudum. Item dic quòd pro reditu annuo poteſt agi poſſeſſorio de iur. canonico, vt extra de elec. c. querelam. de cau. poſ. ca. cum olim. Sed de iure ciuili contrà pro quo facit, ff. quorum leg. l. ij. Et quia in actione perſonali nõ habet locum poſſeſſorium vt ibi, iuncto quod not. ff. de peti. hæredi. l. regulariter. Dic contra, quia talis proteſtatio annua habet vim rei immobilis, in authen. de non alie. §. j. colum. ij. ff. de verb. ſign. l. mouentium. in feu. de feu. cogni. §. fin. Cum ergo in illis locum habeat poſſeſſorium: ita & hic. Pro hoc facit in feu. quid ſit inueſti. §. ſi vero vaſallus.

15 Item annua præſtatio poteſt præſcribi, ergo poſſideri. vt l. cum de in rem verſo. ff. de vſur. iuncta. l. ſiue. ff. de vſuca. ergo cuſtodus erit in poſſeſſione. Et ſic habebit locum poſſeſſorium facit l. iubus. in prin. infrà de agri. & cenſi. libr. x. ff. authen. de manda. princ. §. coges. col. iij. & ibi not. per gloſſ. Non ob. contraria: quia in merè perſonalibus loquuntur, iſta autem æquiparantur realibus: vt eſt dictum. Et non oportet probare ſpoliationem: vt no. Innocen. de ſen. & re iudi. ca. ſuborta. Item nec turbationem, vt not. Spe. titu. de act. ſeu peti. §. ſuper. ver. j. Et valet libellus ſi dicit ſpoliatum penſione, licet non dicat iure percipiendi, vt not. Innocen. ea. querelam. in fin. Et dic plene in Spe. de reſti. ſpol. §. ij. Adde extrà vbi cauſæ fiſca. l. cum aliquis. Et iunge quod dicunt doct. extra de re iud. ca. lator.

16 Item nota quòd de iure ciuili ſeruitutes cõtinuæ acquiruntur bona fide per x. annos, mala fide, xxx. Sed de iure canoni. nullo tempore, extra de præſcrip. cap. fin. diſcontinuæ reales acquiruntur per tantum tempus quod non extet memoria, niſi præſcribens haberet ot. vt not. in l. ſeruitutes. ff. de ſeruit. Sed vbi deberetur à re perſonæ vel à perſona perſonæ ſicut redditus vel ſeruitia: tunc x. annis cum ti. vel xx. annis ſine ei. C. de agri. & cenſi. l. cum ſatis. l. xj. extra de cauſa poſ. c. cũ eccleſia. Et notant docto. in c. peruenit. de cenſi. c. ſi diligenti. de præſcript. [Annis.] minus tribus ſecundum Mar. & pluribus. & dic vt d. l. cum de in rem verſo. [Interceſſit.] vide infra loca. l. excepto.

Si quis in conſcribendo.

Non obtinet de iure canonico, extra de ſo. compe. c. ſi diligẽti. et dixi ſuprà de epi. & cle. l. ſi quis in conſcribendo.

17 Plenius tamen diſtingue: quia aut quis vult renunciari iuri naturali, & non poteſt. ff. regu. iuris. l. iura ſanguinis. ff. eod. l. ius cognitionis. infrà de libe. cauſa. l. nec ſi volens. niſi ſecundum modos per ius ciuile in caſibus aliquibus introductos: vt patet inſti. de iure perſo. §. ſecu. Aut iuri poſitiuo. & tunc aut tangit præiudicium Reipublicæ vel alterius, & non poteſt. ff. de poſtu. l. quos prohibet. infra de po. l. nec quiſquam. ff. de pact. l. ij. de procu. l. filius famil. §. veterani. ff. ad Macedo. l. j. & l. ſed ſi extra de reſcript. c. ſtatutum. §. penul. ver. ſi quid autem. lib. vj. de æta. & quali. c. ij. in cle. niſi omnes quibus præiudicaret conſentirent. extra de regula. ad apoſtolicã. ſed nec tunc ſi poſſet eſſe præiudicium reipublicę. infra de decur. l. vacuatis. lib. x. Aut tangit præiudicium ſuũ ipſius, & tunc videtur regula obtinere. extra de deci. c. ſi de terra. & c. accedentibus. Fallit tamen in multis caſibus. Primus ſi eſſet renũtiatio contra bonos mores. infra e. l. ſi. ff. ſolu. mat. l. alia. §. eleganter. Secundus ſi inuitet aliquem ad delinquendum. ff. de pact. l. ſi vnus. §. illud. Vel ſi aliquid mali inde ſequi poſſet. ff. communi diui. l. in iudicio. §. ſi conuenit. Item fallit vbicunq; lex prohibet aliquid fieri non dando priuilegium: ſed ſtando in finibus prohibitionis. ſupra de legib. l. non dubium. infra de pact. pign. l. fin. & hoc vbi propter vtilitatem publicam eſt introductum. ff. de tranſact. l. cum hi. ff. de adminiſtra tut. l. quidam. Secus ſi propter fauorem perſonæ quæ renuntiat. ff. ad Vell. l. ſi mulier. §. penulti. ff. de mino. l. ſi iudex. Ne ob. extra de ſo. compe. ſi diligenti. quia illud priuilegium conceſſum fuit fauore ordinis totius clericalis & totius eccleſiæ, vt ibi. & in fauorem publicum: reipublicæ enim intereſt & c. xvj. qõ. j. generaliter. extrà de ecle. miſſa. j. & c. cum creatura. & ij. qõ. j. c. nulli. j q. j. c. Chriſti. Et hæc l. loquitur de quodã alio ſacerdotio ſeculari quod erat Romæ, vt not. in Spec. de renun. & conclu. ver. cum autem. dic ibi.

18 Item quidam dicunt quòd non valet renuntiatio niſi renuntians eſſet certus de iure ſuo, vt in authen. quomodo opor. epiſco. & cle. ad ordi. de. §. ſi eccleſia. ſuper verbo, interroget. col. j. Præſumitur tamen eſſe certus: niſi eſſet perſona cui licitum eſt ius ignorare, vt not. d. l. ſi mulier. §. fin. & in Specu. eod. titu. ver. verum. Contra ff. de publi. l. fin. §. licet. Sed dic quòd ibi debet & pręſumitur eſſe certus. Et dic quòd vbi ex priuilegio acquiritur ius exemptionis vel aliquid concedendi: non poteſt renuntiari in pręiudicium ſaltem concedentis. extra de

19 arbi. c. cum tempore. [Cum & alia regula.] fallit in multis caſibus quos hic gloſſ. not. [Arbitros.] Nota quod arbiter facit litem ſuam.

De quæſtione tali.

[Perſonis.] ſiue ſint de liberis, ſiue extranei ſecundum glo. [Bonos.] infra de inutil. ſtipula. l. ex eo. [Repelli.] dic quòd aut fit pactum inter contrahentes de eorum ſeu alterius hæreditate, & non valet, ſupra eo. pactum. niſi inter milites, ſupra eo. l. licet. Aut de hæreditate tertij, & tunc aut incerti, & valet, ff. pro ſocio. l. iij. Aut certi, tunc neceſſitate præcedentis contractus, & valet, ff. de act. empo. l. ſi quis ſeruum. de hæredi. vendi. l. ij. §. illud. Aut aliàs, & tũc aut ille de cuius hæreditate tractatur, non habebat plenum ius, & valet in feu. ſi de controuer. fue. c. moribus. de feu. da. in vj. le. con. c. ij. de ſuc. feu. c. j. Aut habebat plenum ius, & nõ valet niſi cõſentiat, vt hic: nec iuramentum firmat: vt ſcripſi infrà de inof. teſta. l. ſi quando. §. j. Et hæc in prophanis.

20 Beneficium autem non poteſt conferri niſi vacans, etiam cum conſenſu illius qui tenet. extra de conceſ. præbẽ. c. ij. Sed proprietates beneficij ſic. vt extra de reſti. ſpo. l. cum veniſſet. de iure patro. cap. j. libr. vj. Quid ergo ſi duo filij paciſcantur ſibi de hæreditate patris cum eius conſenſu? Videtur valere. argumen. huius. l. Sed cum nulla obligatio in perſona eorum remaneat: vt l. frater à fratre. ff. de cõdictione indebiti. Quomodo valere poteſt ſaltem ad agendum.

21 Item quid ſi pactum fiat quod filius qui deſcendit ex matrimonio ſuccedat pro certa portione: Videtur valere. In feu. de matri. ad morga. contrac. c. j. Si de feu. fue. contro c. filij. quod poteſt verũ eſſe ſi perſeuerauerint in eadẽ voluntate parentes paciſcentes, j. fam. erciſ. l. ſi. Alias quomodo poſſet magis valere quàm ſi paciſceretur nato. infrà de pact. conuen. quamuis. & hoc tenet gloſſ. in l. pactum. infrà de colla. Sed contra. ff.

de ſuis & legi.hære.l.fin.per quam non valet etiam ſi perſeue rauerint eadem voluntate,j.de pac.conuen.l.hæreditas.

21 Sed in caſu quo valet pactũ ſeu donatio de hæreditate viuentis tertij,quæritur an donatarius poſſet adire hæreditatẽ quæ tunc nõ erat delata? Et an gaudeat perſona donãte mortua? Nõ videtur,vt j.de aſsig.lib.l.j.§.ſi.ff.de iure do.l.ſi mulier.§.ex aſſe.Illud autem videtur poſſe dici ſaltẽ de iure,ſeu quod poteſt paciſci & pactũ valebit ꝙ vna ſtirps ſuccedat.In feud.de feu.marc.c.ſi duo.Qui feu.da.poſ.c.ſi duo.[Ex his.] Imò paciſcentes priuantur iure ſi quod habent.ff.de dona.l.quidam.§.j.ſecundum gloſ.[In ea.]ſi non iurauit.extra eo.c.quamuis.[Vita.]j.de inoffi.teſta.l.ſi quando.§.Illud.& l.ſi quis.[Neque alium.]vide extra de præbẽ.c.licet.lib.vj.cũ ibi no.de cõceſ.præben.c.ij.[Rebus.]Sed ipſe poſſet dare omnia bona ſua poſt mortem ſecundum glo.

De tranſactionibus.

1 ☞ Tranſactio facta cũ vno ex tutoribus quãdo cæteris ꝓſit.
2 Niſi,hæc dictio oratione negatiua præcedẽti cẽſetur ponere.
3 Promittens non vẽdere niſi alicui an poſsit cogi ad vẽdendũ.
4 Tranſigens ſuper actione tutelæ tranſigere dicitur ſuper dolo commiſſo in adminiſtratione.
5 Procurator ad cauſam conſtitutus non poteſt audire ſentẽtiã.
6 Datum ob cauſam an poſsit repeti cauſa non ſequuta.
7 Adminiſtrator an licitè poſsit dimittere debitum iniquum.
Vaſallus in feudo tranſigere poteſt.
8 Actio,quod metus cauſa,quando locum habeat.
9 Cauſa dicitur poſt conteſtationem:lis autem antè.
Pœna in dubio præſumitur loco intereſſe.
10 Tranſactio an ſit licita in criminalibus.
11 Tranſigens accuſare poteſt.
12 Accuſator an poſsit petere quod promiſſum eſt cauſa tranſactionis.
13 Tranſigi an poſsit in criminibus extraordinarijs.
Paciſci licet in aliquibus in quibus non licet tranſigere.
14 Tranſigere non licet cum iudice.
15 Dolus interueniens an reddat tranſactionem nullam.
16 Tranſactio facta ſuper debito notorio quãdo reſcindi poſsit.
17 Promiſsio vel remiſsio facta quando valeat.
18 Actio quæ dari poſsit ex tranſactione.
19 Actiones quæ dentur ad implendum.
Forma conuentionis attendi debet.
20 Conuentio de non petendo an cenſeatur impleta per acceptilationem.
21 Tranſactio generalis qualiter impleri vel remitti poſsit.
22 Tranſactio ad quæ poſsit extendi.
23 Pactum liberationis ſemper generale remanet,etiam ſi recta ſpecies petatur.
24 Dolus quando valeat remiſſus.
Arbitri & tranſactionis idem iudicium.
25 Quitatio facta ſub conditione,ſi me hæredem inſtituas, an valeat.
26 Amicorum præſentia facit vt metus non præſumatur.
27 Pœnitẽtia nullum obtinet locũ in liberationibus & innominatis contractibus.
28 Controuerſiam mouens in iudicio ante litis conteſtationem committit ſi promiſerat ſe non moturum.
29 Fidem interponens an teneatur perinde ac ſi iurauerit.
Periurus an dici poſsit qui iudicis iuſſu iuramentum non impleuit.
30 Pœna nõ committitur debitore gratis ſoluente id quod per tranſactionem peti non debuit.
31 Trãſactio facta ex falſis inſtrumẽtis quo poſsit iure reuocari.
32 Cauſa iureiurando deciſa an aliquo iure poſsit reuocari.
33 Inſtrumentũ in vna parte vitioſum,an in alia parte ſit reprobandum.
34 Status per tranſactionem mutari poteſt.
Tranſactio fieri poteſt in cauſa monachatus.
35 Tranſactio permiſſa eſt in cauſa decimarum.

1 NEque pactio. Hęc lex obtinet quãdo adminiſtratio eſt diuiſa à teſtatore vel à iudice, vel quando eſt diuiſa, & omnes geſſerunt,aut nullus. Si autem vnus geſsit trãſactio cum illo omnes liberãtur.Itẽ dic quòd tertius poteſt conueniri pro portione ſua in caſu, quo habet diuiſionem, aliàs in toto quod debetur:vt in gloſ.& vt plenius videas,vide j.de diui.tu.l.ij. Vnde dic quòd alius conuenitur in eo quo teneretur ſi non eſſet tranſactum cum primo: etenim tranſactio ei non nocet quin poſſet excipere de ordinis ceſsione & diuiſione actionum,ſicut ſi tranſactum non eſſet. In ſententia dic idem infrà ſi vnus ex pluribus.l.j.& ij.& infrà eo.l.nõ minorem.

Cum te proponas. Quæſtio de iure ſed ga agebatur de facto.[Recte.]niſi ſit dolus:dic infrà eo.l.ſub prætextu.

Age. [Bonæ fidei.]Idem ſi ſtricti iuris. [Debeatur.] Dic infrà eodem,l.ſi de certa.

2 Actione. [niſi.]Dic quòd dictio,niſi,ponit vbi præcedit oratio negatiua.ff.ſi quis cau.l.ſi eſſ.§.qui iniuriarum.de ferijs.l.ſi feriatis.de venire in poſſeſ.mit.l.extraneo.de cuſtod.reo.l.ij.§.ſi. Aliàs excludit,ff.de reiu.l.quo tutela.de leg.j.l.plene.§.ſi duobus.Nec ob.ff.de manu.teſta.l.Titia.§.ſi.quia ibi negatiua ſubſequit:vt not.Dy.ext.de regu.iur.c.peccatũ.De hoc ꝑ archi.extra de cõſt.c.j.li.vj.

3 Et ad hoc facit quod not.ibi,& in d.§.qui iniuriarum.de illo qui promiſit nõ vendere,niſi illi cui vendere compellebatur.Et ſic tenet Spec.de ſpon.propt princ.Et de hoc ff.de act.emp.l.ſi ſterilis.§.penul.& l.qui fundũ.ff.de contrahen.emp. Si tamen alij vendat,valet venditio:ſed venditor alteri tenetur ad intereſſe:& ibi ſecundum Cy. Item dic ꝙ loquitur hic de dolo in tranſactione commiſſo,ſecundum gloſ.quãuis alij contrà. Et hic non datur cõdictio ob cauſam: quia cauſa fuit ſubſecuta,vt infrà.eo.l.ſub prætextu.Item dic quòd finis huius legis obtinet etiam ſi ſuper dolo ſit per dolum trãſactum, ſecundum Bul.& gloſ.[Annos.] Idem ſi iurauit,vt dixi in authen.ſacramenta.[Specialiter.]actione mora de dolo.glo.

4 Nam tranſigendo ſuper actione tutelæ vel negotij geſt.tranſigitur ſuper dolo commiſſo in adminiſtratione. Secus in liberatione legata,ff.de libe.l.aurelio.Rationẽ diuerſitatis vide hic per Cyn.

Cum te. In fine.Dic vt ſuprà,de pactis.l.pactum.

Cum motu. Opponitur ſuprà de pactis,l.cum proponas.vbi non agitur,ſed fides frangitur.Sed dic quòd hæc querela non fuit tranſmiſſa ad hæredes.ex quo mater in vita deſtitit, ff.de inofficioſo teſta.l.Pomponius.§.ij.& l.poſthumus.§.fin.ſed ipſa mater poſſet agere ſi viueret.vt c.ti.l.ſi inſtituta.Et ſic hæc.l.non videtur obtinere:quia hodie querela trãſmittitur præparata infrà de inof.teſt.l.ſi quis filium.ſecundum doct.itẽ opponitur quod detur actio de dolo.ff.de præſcri.verbis.l.naturalis.§.quod ſi faciam.Sed hic fuit do vt facias: ſed in faciendo fuit præuentum ſecundum glo. Vel dic quòd ibi loquitur vbi tale factũ, in quo nihil adeſt,ſed vbi adeſt,tũc præſcriptis verbis, vt hic ſecũdum doct.[Querelam.]quæ etiam præparata extinguitur,vt hic,l.Pomponius.

5 Tranſactionis. [Deciſionem.]Dicit Specu. tit. de procuratorib.§.j. verſicu. itẽ excipitur.quòd procurator conſtitutus ad cauſam nõ poteſt audire ſententiam,per hanc l.quæ nihil facit.ff.de procuratoribus.l.procurator.niſi eſſet in rem ſuam,vel haberet ſpeciale mandatum aut liberam poteſtatem.Et idem dicitur in compromiſſo,extra de arbitr.ca.per tuas.Quidam autem dicunt, quòd literæ de rapto ſufficiunt, vt nota. extra de religioſis domi.cũ dilectus.Spec.hoc tractat ti.de procur.§.j. verſic. in præmiſsis.& ſcripſi j. de procurat.l.j.vide inſti.de ſatiſdati.§.alia. vbi dicitur quòd procurator qui eſt litem conteſtatus poteſt audire ſententiam.de procuratoribus.l. nullam.vel datu ad totam cauſam.

De alimentis. [Cenſetur.]Vide ff. eodem.l.cũ hi.& j.de alendis libe.l.finali.

Si ſuper. [Vxoris tuæ.]quæ dicitur leuir.ff. de grad.l.non facile.§.gradus. [Submoueri.]non ſic in ſententia,vt ſcripſi infrà de interdi.l.incerti.dic vt ibi.

Fratris tui. [De ſtatu.]quia dicebas eum ſe vendidiſſe ad precium participãdum.[Placitorum.]quia tranſactum erat ſuper hoc.

De fideicommiſſo. [Nec ſi.]quia alter ea ſum formet tibi remiſit,ſicut tu:& à tanto eum liberaſti,ſicut liberatus es. [Auxilium.]quia vſus eſt iure communi.

6 Et per hoc videtur quòd quamuis illud quod datur ob cauſam futuram poſsit repeti,ſi cauſa non ſequatur. l. in ſumma. ff.de condictione indebi. tamen detur vel fiat ob cauſam dubiam remittendam,non poſsit,l. ſi factum.ff.de ac. empt. Et idem ſi vir in cõtractu matrimonij promiſerit vel dederit pecuniam vxori pro portione quam habitura erat in conqueſtus de conſuetudine, ꝙ quãuis nullæ conqueſtę fiant,valeat tamẽ donatio vel promiſsio.Ioan.Fab.

Præſes.

7 **Præſes** [Interte.] in minore,dic j.de prædi.mino.l.nõ ſolum[Tranſactionem.] quando fit de lite dubia. [Nocere.] Nam & ambitioſè fit & ſuper certo. Sed quid ſi mittit debitum certum & liquidum, ſed aliàs iniquũ, quia vſurarium? Dic valere ſecundum glo.Pla.contrà.Item intellige hanc l.iuxta l.non ſolum j.de prædi.mi.cum notatis.vbi not.ꝙ opus eſt decreto.Et ſic intellige.ff. de fur.l.interdũ.§.qui tutelam.j.de vſuc.l.aduerſus.dic ibi.Item vaſallus poteſt tranſigere in feudo.ſi de feu.ſue.contro.inter do. & agn.c.ſi vaſallus.Non idem videtur de perſonis eccleſiaſticis.nam nõ poſſunt ſine decreto & authoritate ſuperioris.vt not.extra.eod.veniens.

Interpoſitas. [Perpetuo.]ff.quod met.cauſa.l.j.[Salutis.]dic.ff.quod metus cau.l.iſti.§.penul.& fin.

8 Et dic ꝙ quando directè metus adhibetur, habet locũ actio ꝙ metus cauſa.Quãdo lucrum admittitur, nunc officium iudicis.ff.quod metus cauſa.l.j.§.ſi fœnerator. Quando fit impreſsio,habet locũ cõſtitutio.j.quod me cau.l.ſi per impreſſionẽ.[Nõ ſufficit.]qa ꝓſtatus eſt,niſi probetur ad liberus de facto.Item nõ ſufficit liquidum cauſæ oſtẽdere,vel dolum prioris contractus ſecundũ glo.[Paciſcentes.] ſuper alia quæſtione quã libertatis.j.de libe.cau.l.cùm affirmes. Nec obſtat infrà eod.l. de acquiren.hære.l.ſi ſeruum.§.ſi quis dederit.

Si diuerſas. [Agi.]etiã ſi prima eſſet omnino ſublata ſecundum glo.ſecus in ſententia vbi ſecunda non valeret,etiam de cõſenſu partium.j.quæ ſenten.ſine appella.l.j.Sed doctores gloſſ.reprobant per l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pact.Tu verò dic cum glo.j.eodem.l.ſiue apud acta.vbi ſcripſi in fin.

Vt reſponſum. [Specialem.]hæ per acceptilationẽ tolluntur deductæ prius in Aquilinam ſtipulationem.nec obſt.ff.de excep.l.an inutilis.§.acceptum.& not.infrà de acceptila.l.j.Et non ſtipulatur hic rem ſuam,ſed quanti intereſt ſecundum glo.

9 **Cauſas.** Cauſa poſt conteſtationem, lis antè & poſt ſecundum gl.Itẽ hæc lex obtinet, niſi reſcriptum faceret mentionem de hac l.ſecundum glo. Iunge infrà de præci.Impe.offer.l.reſcripta.per Cy.& quæ ibi ſcripſi. Et dic cauſas criminales,lites ciuiles.ff.de teſti.l.j.

Cum proponas. [Proſpicit.]ff.eo.qui fidem.de pac.l.reſcriptum.§.ſi pacto.Fallit j.eo.l.ſi quis maior.& l.vbi.Item vbi pœna nõ ſuccedit,niſi loco particularis intereſſe.ff.de acti.& oblig.l.traiectitię.Itẽ vbi apponitur propter contemptum.ff.de arbi.l.ſi quis.Itẽ in pœna legali.ff.de cõdi.furti.l.ſi pro fure.Vbi autẽ eſt dubiũ,an pœna ſit appoſita loco cõtemptus vel intereſſe? præſumitur in dubio quòd loco intereſſe.ff.ſi qs cau.l.ſi duo.Item hęc non procedunt vbi alij eſt pœna promiſſa quã ſtipulatori:quia tunc vtrunq; poteſt exigi.Et vide de hoc extra de arbi.c.dilecti.ſuper vltima glo.In ſumma Hoſtien.de ar.§.qualiter.ver.ſed nunquid res.Et plenius in nouel.Ioã. An.de reg.iur.c.bona fides.Itẽ nec vbi peto quod meũ eſt.extra de teſta.c.Raynaldus.in gloſ.Item nec vbi iuramentum interpoſitum in Spe.de ac.ſeu peo.§.ſequitur.ver.quid ſi pœnalis.Item dic quòd perſonæ eccleſiaſticæ non poſſunt pœnam petere.Item nec ille qui in eam incidit,extra de pœnis.c.ſuã.& c.conſtitutus.[Exceptio.]Si vero ſtipulatus eſt reddi data tãtùm.eſt in electione ſtipulantis vel excipere vel repetere ſecũdum gloſſ.ff.de condi.indebi.l.eleganter.§.ſi quis poteſt.

10 **Tranſigere.** Oppone.ff.ad Turpil.l.ab accuſatione.ſed ibi quo ad accuſantem,hic quo ad accuſatum ſecundum doct.ꝙ non eſt verum ſecundũ doc.Sed verum eſt ꝙ non punitur propter tranſactionem: vt hic,ſed propter deſiſtentiam ſic,vt ibi.ipſe tamen accuſatus nullo modo,vt hic.Item opponitur cõtra exceptionem.ff.de adul.l.ſi maritus.§.ſi negauerit.Sed in repudiatione ſecundum gl.Vel ibi incœperat accuſare ſecundum doct.Prima videtur verior,quia repudiare poteſt,vel tacitè paciſci.vt not.in Specu.de accu.ver.item repellitur,extra de accu.c.veniens.infrà de accu.l.ſi quis hominem.& ibi not.Item opponitur in authen.vt nulli iudi.§.penul.collã.ix.Sed non facit ibi relationem ad adulterium:ſed ad alia crimina.Item oppo.eod.titu.§.adulterium.ſed ibi eſt tacitum pactum.vt ff.ad legem Iul.de vi.l.qui cœtu.§.fin.Itẽ videtur quod idem ſit in raptu.infrà de raptu virgi.l.j.§.penultimo.Quod gloſ.tenet.Ioã.contra doctores ſunt varij.Multi tamen tenent quòd ſit idem in raptu ſicut in adulterio:& in crimine maieſtatis,& hæreſis,& alijs exceptis criminibus.ff.de bo.eorum qui mor.ſibi conſci.l.ij.cum not.Item dic ſanguinis etiam per mutilationem emungendi ſecũdum doct.in authen.de colla.§.prohibemus.colla.ix.& not.ſuprà de eo qui vi.alte.ge.l.j.& patet extra,ne cleri.vel mo.ſecula.nego.ſe immiſ.c.clericis.Et idem eſt in libertate vel ciuitate amittenda:cum ſint capitalia,vide inſti.de pub.iudi.§.ij.Sed ob.hæc litera.i.quæ dicit quòd ſanguinis,& hæc gloſſ.

11 Item quæritur an tranſigens poſſit accuſare? Gloſ.videtur dicere quòd ſic in caſu quo non poteſt tranſigi.j.de accu.l.accuſationem,quod poteſt eſſe verum niſi in caſu quo incidiſſet in turpiſ.quia tũc repellitur propter infamiam, vt ff.ad Turpil.l.qui deſtitit.j.de accuſ.l.accuſationem.In caſu verò quo poſſet tranſigi nõ poſſet accuſare.j.de aboli.l.iij.etiam ſi proſequatur ſuã iniuriam,vt ibi.ſecus ſi repudiaſſet,vt ſ.de pact.l.poſtquam.plenè ſcripſi.Alius autem accuſare poſſet vel iudex ex officio ſuo procedere,vt ſcripſi j.de accu.l.ſi quis homicidij.Et not.in Spec.de aboli.ver.quid ſi accuſatus.& patet d.l.ij.de aboli.

12 Sed an poteſt accuſator petere quòd cauſa trãſactionis promiſſum fuerit? Poteſt dici quòd ſic in caſu quo valuit tranſactio j.de contrahen.& commit.ſtipu.l.ſi quidem.vide ibi j.ꝙ met.cauſa.l.ſi accuſatus.Sed cùm hic loquatur de publicis criminibus:quid de priuatis? Dic idem,ſi agatur criminaliter:ſecus ſi ciuiliter.vt hic no.quamuis Io.dicat ſemper in priuatis poſſe tranſigi,vt hic no.Sed doct.ſequuntur gloſſam.Item videtur quòd in extraordinarijs criminibus in quibus nõ eſt certa pœna,& poteſt imponi corporalis ſanguinis pro motu iudicis,quòd poſſit tranſigi propter dubium periculi per rationem huius l.facit quod ſcripſi inſtit.de pu.iud.§.j.

13 Item dic quòd in caſibus in quibus non eſt licitum tranſigere,eſt licitum paciſci.ff.de iure fiſci.l.j.& l.eius.ſecundũ gl.& l.vt fiſci.& d.l.qui cœtu.§.fina.Quod verum eſt gratuito,aliàs habetur pro confeſſo.ff.de his qui not.infa.l.athletas.§.ſi.cum l.ſeq.niſi daret pecuniam cauſa redimendæ vxorationis.& hoc exprimas vt ibi not.vel iuſſu iudicis,vt eo.ti.l.furti.§.qui iuſſu.& facit extra de ſimo.c.dilectus.cùm ipſo tamẽ iudice ex officio procedẽte nõ erit licitũ.extra de coll.de reg.c.fin.niſi ex cauſa mutaretur corporalis in pecuniaria.ff.de iure fiſ.l.Imperator.dic vt ſcripſi j.de his qui notan.infa.l.& ſi ſeuerior.

14 De iure verò canonico non eſt licitum tranſigere ſuper aliquo crimine cùm illo iure nulla pœna ſanguinis inferatur.Et intelligitur extra de collu.dete.c.ij.& no.per doct.niſi in crimine talĩ.vt hic.Contrà.extra de pœni.c.ij.ſed ibi agebatur ciuiliter.vt ibi not.Inno.

Sub prætextu. Oppo.ff.de re iud.l.Imperator.ſed dic quòd ibi fallit.Item & in eccleſia,vt in auth.de nõ alie.§.ſi minus.coll.ij.Itẽ & in cauſa pupilli.j.de iure reipublicę.l.rem publicam.Item in teſta.ff.eo.de his.Idem in codicillis.l.imperator.d.l.nõ eſt.ff.eodem.Item opponitur quòd non detur de dolo,cùm detur furti.ff.de fur.l.qui tabulas.iuncta l.j.§.ait Prętor.ff.dolo.Sed hoc in caſu quo non contrectauit ſecundum glo.Item opponitur.ff.de condi.ob cau.l.ſi quis accepto.Sed hic eſt cauſa ſecuta:ideo illa non competit.

15 Idem dic quòd dolus non reddit tranſactionem nullã,nec impedit trãſactionem dominij,nec liberationem,nec obligationẽ,vt hic patet.ff.de dolo.l.eleganter.Et hoc facit pro opinione Ro.quæ notatur.ff.de condi.inde.l.in ſumma.Sed glo.diſtinguit,an adhibeatur dolus ab actore,an à reo.vt ibi notatur.vt primo caſu nulla ſit ipſo iure,ſecundo caſu valeat.

16 Quæ diſtinctio non videtur vera ſecundum doc.per prędicta.[Subtractis.]celando ſecundũ gl. Et ideo videtur quòd ſi trãſactio fieret ſuper notorio debito,cum eo qui in propria perſona literam quitationis dedidit,quod non debeat reſcindi reperta litera,vel alijs probationibus:quoniam malã fidẽ habuit petendo quod quitauerat.

Non minorem. [Recta ratione]Dic plenius ff.de iureiur.lib.ij.[Placuerant.]ff.de pac.l.j.[Mentis.ff.de teſta.l.ad teſtiũ.§.poſſe.[Repudiet.]ſecus in iudicialibus.in authen.de iud.§.ſedebũt.col.vij.extra de offi.deleg.c.conſuluit.dic ibi.ff.de ſer.l.more.

Cum ea. Simulate.j.ſi cert.pet.l.ſi non ſinguli.& l.ſi ex precio.ff.de dona.inter virum & vxo.l.creditor.

Si maior. Maximè ſecundum glo.& doctores.

Nec intentio. [Si obligatus.]nec in veritate nõ hęres eras.[Non poſſes.]nec etiã repeteres ab hæredibus veris,cùm non ſint liberati.Sed contrà.ff.de peti.hære.l.ſi quid poſſeſſor.Sed ibi ex cõtractu defuncti,hic ex ſuo.ff.de pac.l.ſi tibi.§.fina.Item contrà de tute.&

tr. & rationi.diſtra.l. ſi ex duobus.dic vt ſuprà ſecundũ gloſſam: quia hic ex ſua obligatione conuenitur. Item hæc lex nõ obtinet, ſi dolus fuit adhibitus.ff.de condictio. inde.l.an ſumma.ſuprà eod.l.ſub prætextu.

Si quidem. [Auxilio.] ff.e.l.qui ſidẽ. [Minhoc.] j. de excep.l.ex maiore.de ſolu.ſi inter.j. eo.titu.l.ſi de certa.

17 Si maiores. [Debent.] dic aut gerebas in animo tacitum, & nõ prodeſt, vt hic. Aut exprimebas, & non valet remiſſio. Sed ſi conditionaliter fecit, aut vterque expreſſit per conuentionem, & non valet promiſſio ſed remiſſio: ſic nota infrà eodem.l.cum donationis. & vide anſea de con.cau.da.lege, ſi reperendi.

Tranſactione. [Poſſe.] nec ipſam, infrà l.fin. dic vt ibi.

Sanum. [Corporis.] infrà de teſtamẽ.l.ſenium.Ioannes Fabri.

18 Siue apud acta. Opponitur contra primum dictum.ſuprà eod.l.cum mota.j. eo.l.ſi pro fundo. Pro ſolutiõe dic q aut quæritur an ex trãſactione detur actio ad implẽdũ, an ad repetẽdum, an ad dolum purgãdũ? Primo caſu ſi fuit nuda cõuentio, non poteſt agi.s. tit.j.l.cum proponas.ff.de pac.l.iuriſgentium. Si autẽ fuit veſtita vel per traditionem, vel per aliud, tunc poteſt agi, vt ll. cõtrarijs. Nam in l.cum mota.fuit veſtita: vt ibi ſcripſi. Secundo caſu dic quòd actio datur reo.ff.de condi.indebi.l.eleganter.§.penultimo. Sed actori non videtur dari prout gloſſ. videtur hic ſentire. Sed hoc non eſt verum, imò datur etiã actori, vt reus reponat ſe in priorem obligationem.ff.de cõdictio. ob cauſam.l.ſi quis accepto.vel dolo, ſi alia non competit. vt l.ſub prætextu.& l.actione.ſuprà eod. quia fortè cauſa fuerat ſubſecuta. Tertio caſu dic dari de dolo.vt ſuprà eo.l. actione. & l.ſub prætextu.

19 Sed quæritur quæ actiones dantur ad implendum? Et videtur quòd ex ſtipulatu, ſi interceſſerit: alioquin, præſcriptis verbis.vt d.l.ſi pro fundo. Vt autem hæc videas, dic quod tranſactionis modus aduertendus eſt. Nam quamuis gloſ.hic videatur velle quòd ſit aliud pactum trãſactionis, vt facio vt des, nihilominus tu debes dicere quod non eſt aliud, ſed formam conuentionum ſolùm attende, quia ſi x. à te petebam, & conuenit, quòd tu dares, & ego irem pro te Romam, eſt des vt faciam. Vel ſi promiſi pacto vel acceptilatione te liberare: & tu x.dares, eſt facio vt des. Vel ſi agam vt aliqd facias, & tu pmiſiſti facere: & ego facerẽ illud p te: facio vt facias. Et ideo dãtur ſecũdũ formã cõuẽtionũ tales actiões, quales dãtur pro dictis contractibus: dum tamen fuerit impletum ex parte agẽtis. Quæ autem dentur? Dic infrà de rerum permuta.l.ex placito.ſcripſi ſuprà eo.l.cum mota. Et ideo quando fit conuentio de non petendo vel de non agendo: quia impleri non poteſt ex parte actoris, actor nõ agit vt hic: & hoc vult dicere gl.

20 Quid ergo ſi per acceptilationem liberauit? Hu.dicit quòd agi non poteſt: quia non eſt plenè impletum: cùm agi poſſet de facto. Azo.contra, cuius opinio videtur verior per dictam l.cum mota. Et hoc ſi promiſit non agere, vel non petere. Sed ſi promiſiſſet per pactum vel per acceptilationem liberare, & liberauit, ſatis tunc impletur. Et ideo formas conuentionum attende vt dixi. Sed an in caſu quo conuentum fuit non agere videtur ſatis impleuiſſe ſi caueat. Doc.dicunt quòd ſic. Iaſ. contrà. Dic cum gloſ.ſi reus cautionem receperit, cogi tamen non poterit ad recipiendum ſecundum Odo. Sed ad repetendum data, datur condictio ob cauſam, & ex parte actoris, & parte rei. Sed quid prodeſt actori condictio ob cauſam, vbi reum liberauit: quia ſi tantùm per pactum liberauit, poteſt agere prima actione vt hic. ſi acceptilatione, actio extincta non poteſt ſuſcitari. & idem in actione quæ ipſo iure per pactum tollitur? Dic quòd primo caſu prodeſt: vt ſi minus dubium. vt in ſimili.ff.de libe.leg.l.iij.§.j.cũ notatis. In ſecundo prodeſt, quia agi poteſt, vt ſcripſi ſuprà eod.l.ſi diuerſa. Et recipiet proceſſum ſuum in ſtatu quo erat, infrà de procura.l. nihil.ſecundum gloſſam. Quando autem detur de dolo. vide ſuprà eod.l.actione.& l.ſub prætextu. & l.cum mota. [Vrgere.] cauſatiuè non vult dimittere rem, & audietur adhuc vſque ad ſententiam ſecundum gloſſ. Alij vſque dum conuertatur iudicati. Doctores vſque dum fiat conteſtatio. ff. de verborum obligationi.qui inſulam.[a] vide ſuprà titu.j.l.cum proponas.

21 Sub prætextu. [Tranſactione.] precedẽte etiã generali petitione. & ſic non ob.infrà de iudi.l.ij.ſecundum doct. vel dic aliud in iudi.l.ij. ſecundum gloſſ. Item hoc etiam ſi non cogitaret tempore liberationis ſeu tranſactionis: ex quo ita generaliter ſacieba, cogitauit enim omnia remittere etiam ignota, ſecũdum doct. & ſic non obſt.ff.eod.l.cum Aquiliana. & l.qui cum tutoribus.de libe.leg.l.non ſolùm.§.ſi hæres. [Nocere.] quin poſſet agere iure ſuperueniente.de quo ff.de verbo. obliga.l.qui Romæ.§.fin. Vel quin reus poſsit conueniri, ſi inceperit poſſidere. Sed quid ſi eſſet apud eum vel apud alium & tranſigẽs ſciret? Ad hoc dicit Pla.idem, quia perſonalis videtur remiſſa, non realis.ff.de libe.le l.non ſolùm.§.ſi hæres.quod eſt verum ſecundũ doc.niſi ageretur actione reali, vel tali quæ rem illam comprehenderet.

22 Si de certa. Dic q aut fuit generalis petitio & trãſactio, & ob. in totum vt l.ſub prætextu.dic ibi. Fallit, ff.de pact.l.tres fratres. eod.titu.j.non eſt. Aliàs ſiue præcedat ſpecialis petitio, & ſequatur generalis tranſactio, ſiue è contrà: obſtat in ſpecie tantùm, vt dicit gloſ. ſuprà eod.l.age.niſi appareret aliud ex verbis ſecũdum Doc. Si verò certa res petebatur ex certa cauſa, & ſuper ea tranſactum ſit, non poteſt agi ex alia ad illam eandem rem. vt not. hic glo.& patet ſuprà eo.l.ſi ſuper. etiam ex noua cauſa: vt videtur glo.ſentire arguendo. Sed dic contrà in hoc. Et dic per Inno.extrà eo.c.j.

23 Item hoc verum in tranſactione. ſecus in pacto liberationis aliàs quàm per tranſactionem facto.ff.de pac.l.emptor.§. Lucius. Illud enim ſemper remanet generale: quamuis certa ſpecies peteretur, ſecundum doc.& ibi not. & in glo. Et de hoc per Inno.extra de offi.ord.c.conqueſtᵉ.in glo. Quod tamẽ obtinet ſecundum quoſdam vbi per verba vniuerſalia quitauit dicendo omne, vel quicquid: ſecus, ſi per indefinitam, vt infra de exce.l.ſi ex maiore.& no.in ſimili ſuprà eo.l.ſub prætextu.quæ ob.prout glo.ibi intelligit.vel ibi cum allegatur error vel ignorantia.ff.de inoff.teſt.l.mater. Et ſic intelligit j. de ſolu.l.ſi inter. Vel dic idem ſecundum aliquos ſine errore, infrà de fur.l.poſt deciſionem. Sed glo.intelligit in l.ſi inter. quando per errorem.vide e.tit.l.intereſt ſuprà eo.l.ſi quidem. Tu potes dicere quòd tranſactio nocet in tota quantitate debita ex cauſa propoſita. ſuprà eo.l.ſi quidem, infrà de ſolu.l.intereſt.quamuis etiam tota non peteretur. infrà de iudi.l.ſi tamen. Si tamen error eſſet, non noceret. ſuprà eo.l. ſub prætextu.ij.reſpon. Sed receptio debiti non nocet. vt l.poſt deciſionem & alijs concor. Item nec confeſsio. vt l.ſi inter. Nec pactum erroneum, ſed acceptilatio.ſic d.l.ſi ex maiore.

24 Et dic quòd dolus ante tranſactionem commiſſus videtur remiſſus per tranſactionem: ſecus ſi in ipſa tranſactione ſit adhibitus, vt ſuprà eod.l.actione.ſecundum doc. Item ſecus vbi liberatio legatur. vt.ff.de libe.leg.l.aurelio.quia legatum datur ob meritum. Et ſi intellige quòd no.ff.de pac.l.ſi vnus.§. illud. Item quæ dixi in tranſactione, ſerua in arbitrio.ff.de arbi.l.ſi cum dies.§.plenum.& hic notatur.

Si cauſa. Idem in compromiſſo.extrà de arbi.c.expoſita. & Doct.hic. Sed Hoſtien.contra per d.c. [Acceptilatione.] hoc caſu non poteſt exequi: quia eſt extincta actio: ipſa tamen tranſactio non tenet, etiam Aquiliana ſtipulatione ſubſecuta ſecundum gloſ. Et dic quòd hic animo donandi non tranſigendi fuit ſubſecuta acceptilatio: quia aliàs non valet ſecundum gloſſ. ex quo non valet principale.

Si profundo Titiano. [Licet hoc.] Seianum. [Deciſio.] & tibi remanſit.ff.pro empt.l.j.cum nota. [Poteſt.] ab aduerſario: quia non habes cauſam ab eo.& ſic non tenetur tibi de euictione. Item contra ff.de donationibus inter vir.& vxo.l. ſi donãte.ſed ibi conuentus habuit cauſam ab actore ſecundum gloſ.

25 Cum donationis. Loquitur quando pactũ fuit appoſitum. Quid ſi ſub illa conditione quitauit? Pla.dicit q valet remiſſio. Bul. contra quem ſequitur glo.& doctores: placet, quia non obligat, ſed inuitat, nec eſt contra bonos mores, vt ff.de condi. & demon.l. Titio.§.j.& facit infra de condi.ob.cau.da. Idem ſi per modum modi, ſecundum eos: ſed agi poteſt per condictionem ob cauſam: ſi non inſtituat ff.de condi.ob cau.l.ſi quis accepto. Item videtur q ſi huiuſmodi donans poſſideat, q habeat exceptionem, extra.de pact.c.cum pridem.

Tranſactionem. [Amicis.] hoc facit non præſumi[b] metum. ſi tamen oſtendatur metus reſtituitur: vt hic notatur.

Si maior. Dic quòd dies ſtatuta nõ auferant, ſed poſtea in lite. Vel dic quòd reus ex pacto debebat dare pecuniam certa die, actor nolebat implere quouſque haberet pecuniam, & male dicas ſecundum glo. primus caſus

C eſt

a ¶ Tu dic vt per Alciatũ in d.l.inſulam, qui diffuſè hãc quæſtionẽ proſequitur.

b Singularis textus ad hoc q præſentia amicorum faciat ceſſare præſumptionem metus. quod procedit in tranſactione non modo ſed etiam in alijs contractibus. Bar.Paul.Saly. et la.hic.

eſt verior ſecundum doct. & iunge. ſ. eo. l. ſiue.

Promiſsis. [Conſiſtit.] dic ſuprà eodem lege, cùm proponas.

27 **Quamuis.** Iaco. dicit indiſtinctè quòd in liberatione non eſt locus pœnitentiæ, & in contractibus innominatis. [Inſtaurari.] ſi alius vult implere. ſuprà eodem l. ſi maior. [Aſſeuerauit.] ſpeciale, vt ſit litium finis. aliàs contra in contractibus innominatis, vt l. dedit. de cõdic. cauſa data. ſecundum gloſſ. ſed Iac. alio modo, vt dixi.

Vbi pactum. Pone caſum: Petebam à te cẽtum, tranſegi & liberaui te per acceptilationem datis à te mihi xx. & promiſi pœnam, ſi venirem cõtra tranſactionem: demum ago iterum ad c. tu potes excipere, & pœnam petere, & repetere data ſecundum vnam opinionem: & ſic exponitur aut, pro &. Sed ſecundum alios ponitur propriè, quia ſi tu vis, potes me exceptione repellere, aut repetere data & pœnam. Et hæc verior ſecundum doct. Et hoc ſpeciale hic, quia tanta ſolennitas fuit adhibita, aliàs competeret ſolummodo exceptio, ſuprà eodem l. cum proponas. Gloſſ. tamen videtur tenere primam, & dic ſecundum vltimam lecturã, quòd de facto agitur, & de facto reus actionem recipit. ff. ad exhi. l. Iul. §. quæſitum. Et dic ante cognitionem cauſæ principalis. Vel dic cognitionem cauſæ. id eſt, deciſionem ſeu tranſactionem. [Data, &c.] Dic in gloſ.

Si quis. Oppone ſuprà eodem. l. cum proponas, dic ibi. Item opponitur. ff. rem ra. ha. l. amplius. ſed ibi promiſit non petere, hic contrà non venire, ſecũdum gloſſ. & dic vt hic not. Item dic latius ſecundum doctores, quia quandoque quis promittit non contra venire, & dic vt hic notatur. Quandoque ratam habere: & dic idem ff. rem ra. haberi. l. quo enim. §. fin. ſecundum eos vide plenius. ff. de tutelis. l. alias. & l. ait prætor. §. ſed & ſi de conditione.

28 Quandoque non mouere controuerſiam. Et dic quòd cõmittit mouendo cõtrouerſiam in iudicio, etiam ante litis conteſt. ff. de peti. hære. l. diuus. in fin. & l. ſed ſi. §. ſi autem. ſecundum eos. Imò & ſi petat extra iudicium. ff. ad Treb. l. Lucius. §. tres hæredes. & ibi notatur. Et etiam opponendo exceptionem. infrà de euictio. l. ſi controuerſia. Et nota plenius. ff. de procura. l. nõ ſolum. §. ſi ſtatus. & ſcripſi inſtit. de acti. in prin. Quandoque promittit non petere, & tunc obtinet. l. amplius. ſed vbi lex inhibet petere obtinet. infrà de his quib. vt indig. l. alia. ff. de bo. liber. l. quæ cum maior. §. accuſaſſe. Item opponitur ad id quod dicitur de infamia. infrà de reb. cre. l. ij. dic ibi. ff. de his qui not. infrà. l. Lucius. Sed cum hic loquatur de maiore, quæritur quid de minore? Gloſſa antiqua dicit ſicut dicitur in venditione, infrà ſi aduer. vendi. l. j. Gloſſa noua addit quòd cum iuramentum ſit, conuenire non poteſt per authen. ſacramenta.

29 Sed quid ſi non iurauit, ſed interpoſuit fidem? Poteſt dici idem. & not. in Specu. de arbi. §. ſequitur. ver. ſed pone. vide extra quod metus cau. ca. ad aures. de ſepultu. capitu. j. lib. vj. & ibi Archid. & vide in d. authen. ſacramenta. Sed quæritur, quid ſi iuſſu iudicis non compleuit? Videtur quòd non ſit periurus, vt hic in principio à contrario ſenſu, quia cauſa ſuperueniens excuſat à periurio. extra de iureiu. cap. peruenit. & facit. ff. ad l. Rho. de iac. l. ſi vehẽda. §. j. ver. idem iur. Hoſti. tamen contrà, extra de cenſi. capit. ſignificauit. Et facit quod ibi no. In. & gloſſ. Et iunge infrà de admi. tut. l. ſancimus.

30 Sed quid ſi debitor gratis ſoluat quod per trãſactionẽ peti non debuerat? Dic non committit pœnam. extra de pœn. ca. conſtitutus. per Innocẽ. Item dic quòd committit has pœnas ipſo iure, vt hic notatur.

Si ex falſis. Opponitur infrà ſi minor maio. ſe dix. l. ij. ſi aduerſus ven. l. j. Sed hic via iuris communis conceditur, ibi priuilegiata reſtitutio denegatur. Vel hic fuit dolo deceptus, ibi re ipſa. Item opponitur infrà de fal. l. ipſe. Solu. hic non fuit mota quæſtio falſi ante tranſactionem, ibi ſic. Et idem ſi ante ſententiam. infrà ſi ex fal. inſtrumen. l. ſi. & vide ſuprà eo. l. actione.

31 Quæritur quo iure reuocatur? Gloſſ. per beneficium reſtitutionis. & idem docto. Pla. tamen dicit quòd ipſo iure. vide infrà. eo. l. ij. dic ibi. Item quæritur quot modis poſſet agi de falſo? Dic quòd quatuor, vt hic notatur. & plenius infrà, de fal. l. querelam. Item quæritur, quid ſi tranſactio fuit facta per falſos teſtes? Gloſſ. dicit idem, quam doct. hic ſequuntur. Item quæritur, an hæc l. obtineat in caſu quo producens nullum commiſit dolum? Gloſſ. dicit quòd ſic. Sed Pla. contrà. Cuius opinio. Pe. ſequitur. ff. de iud. l. prætor. §. Marcellus. dic infra. eo. l. j.

a ¶ Bonum textum habes in l. ſi libertus. ff. de operis li. in propriis terminis: vide ſi placet.

32 Item quid ſi iureiurando fuit cauſa deciſa? Dic idem ſi iudex detulit, ſecus ſi pars. ff. de iureiu. l. admonendi. & hic not. Sed ſi pars detulit, datur de dolo. ff. de dolo. l. ſi legatarius. ſecundum gloſſ. & doct. Item vbi ſunt plura capitula, & non apparet pro quo datum ſit, præſumitur pro omnibus datũ: & ideo pro rata cuiuſque reſcinderetur. ff. de leg. ij. l. qui ſolidum. §. etiam. ſecundum gloſſam & doctores.

33 Et faciat hæc lex ſecundum gloſſ. quòd ſi inſtrumentum in vna parte ſit vitioſum, quòd non ſit in alia, nisi eſſent cõnexa capitula ſecundum gloſſ. quòd verum eſt ſecundum Iaco. in alio vitio quàm falſitatis, quia in illo videtur quod ſi propter vitium notatum ſit falſum in parte, quòd præſumitur in toto falſum, infrà de proba. l. penul. Et idem in dicto teſtis. extra de proba. in præſentia. & ibi not. Quod eſt verum ſi mentiatur in ſubſtantialibus, ſecus ſi in aliis impertinentibus, in Spec. de teſte. §. j. ver. item quod aliquid. Innocen. tamen videtur tenere cum hac gloſſ. extra de hære. capitu. fraternitatis. Et idem in Spe. de inſtru. editi. cap. poſtremo. ver. quid ſi aliquod. pro quo. ff. de fal. l. cum quidam. & l. filius. §. fin. & not. quod ſi in inſtrumẽto ſit aliquid pro eo qui ipſum redarguit, non ſtatur ei, vt no. Innocen. extra de cenſi. capitu. cum olim. Sed quid ſi aliquid cõtra illum qui producit? Dic extra de excep. capi. cum venerabilis. [Quod falſum dicitur.] infrà de fal. l. ipſe infrà de aduo. diuer. iu. l. j. dic ibi.

34 **Iubemus.** [Vel aſcripta.] non ſic in matrimonio. extra eodem, capitu. fin. Et vide Innocẽ. de collu. capitu. ij. [Vtres.] vt tamen remaneat liber. ſecus ſi per tranſactionem efficeretur ſeruus. Infrà de libe. cauſa. l. vt ſi volens. Doctores contrà, & dicunt expreſſum in aſcriptitiis, ſuprà de epiſco. & cle. l. iubemus. & authen. aſcriptitios. Et contraria loquuntur vbi non eſt dubium de conditione ſecundum eos. In cauſa monachatus, licitum eſt tranſigi, dummodo tamen apponatur decretum epiſcopi ſecundum gloſſ. quod verum eſt de decreto vbi remanet ſecularis: quia tũc eſt alienatio ſecundum doct. Sed de iure canonico videtur contrà extra eod. capitu. præterea.

35 Itẽ videtur licita tranſactio in cauſa decimali. extra de deci. ca. ex multiplici. extra eodem capitu. ij. Item in procuratione quæ debetur viſitanti. extra de cenſi. cap. ij. in cle. [Seruili.] de beneficio non eſt licita. extra eodem capitu. ſuper eod. & cap. de cætero. niſi cauſa redimendæ vexationis. extra de ſymo. c. dilectus. de pac. cum pridem. & ibi notatur.

De errore calculi.

1 ☞ Sententia per errorem calculi lata quando ſit nulla.
2 Acta an teneatur quis oſtendere.
Sententia delegati iniqua eſt ipſo iure nulla.
3 Tranſactio facta ſuper computo erroneo an valeat.
4 Computum erroneè factum vſque ad quod tempus retractari poſſit.

1 **ERrorem.** Opponitur. ff. quæ ſententiæ ſine appella. reſcin. libr. j. Infrà quando prouo. non eſt neceſ. l. ij. Dicas ſecundum gloſ. quòd aut fuit error expreſſus, & non tenet. Aut non, & tenet vt hic. Iaco. verò dicit quòd idem eſt ſi non fuit expreſſus, dum tamen poſsit apparere ex actis. Pro quo videtur caſus. extra de ſenten. & re iudi. cap. paſtoralis. in cle. Sed pro gloſſ. videtur extra de ſenten. excommunica. c. venerabilibus. §. penul. libr. vj. infrà de mu. patri. l. non videtur. lib. x. Sed opinio. Iaſ. obtinet, vbi apparet euidens iniquitas, vel error intolerabilis. Opin. verò gloſſ. vbi talia non concurrunt. Vel dic quòd tenet, ſed reuocatur comperto errore. infrà de adul. l. ſi hi qui. Et vide extra de ſen. & re iudi. ca. cum Bertoldus. Quid ſi non apparet ex actis, ſed aliàs vellet docere? Dic quòd non eſt nulla, nec admittitur ad probandum. infrà de appel. l. ciues.

2 Et in hoc caue bene, quia pars non compellitur oſtendere acta nec atteſtationes, ſed ſi exhibuerit, quamuis non probetur per eas, omnino propter hoc retractatur ſententia. vide extra de probat. cap. quoniam contra. vlti. coll. in nouella. Et hæc procedunt in iudice ordinario. Nam ſi delegatus iniuſtè pronunciat, videtur ſententia nulla: quia non videtur ei mandatum quòd faciat iniuſtitiam, vt not. Innocen. extra de offic. dele. cum olim abbas. in fin. de conceſ. præbend. quia cunctis. in gloſſ. cum plures. in fin. Et plenius per Arch. extra de offi. dele. capitu. j. in gloſſ. in fin. libr. vj. Libera enim poteſtas iudicis reſtringitur ad bonum & æquum. inſtitu. de actio. §. in bonæ fidei. Item hoc non procedit in arbitrio ſecundum Innocen. Ber. & Spec. & Ioan. Andr. de verbo. ſignificatio. ca.

ſæpe.

ſæpe.in cle. Itẽ quod dicit de ſententia, obtinet vbi iudicatur contra co[illegible] ue[illegible] m modum. vide pleniſsime infra de offi. iudi. in prin. vbi ſcripſi de hoc.

3 Sed quid in tranſactione facta ſuper principali computo erronee facto? Dicit gloſſ. quod ſemper valet tranſactio ſublato errore de medio, quia in eo non valet. ff. ſi quis cau. l. ſi quis. §. fin. de fide inſtrumen. l. ſi quis poſt quam. C. hoc videtur ſequi doc. Quod videtur contra intentionem huius l. vnde facit contrà. ff. de fur. l. ſi quis vxori. §. ſi maiora. Sed Pla. tenet gloſ. In ſententia autem lata ſuper principali & errato in cõputo, vide plenius infrà de re iudi. l. ij. Sed quid ſi fuit de errore quæſitum, & ſuper illo iudicatum vel tranſactum? Non credo poſſe retractari per exceptionem vel replicationem. ar. infrà ſi ex fal. inſtru. l. j. Et præmiſſa loquuntur quando nil quæſitum erat ſuper errore computi.

4 Sed vſque ad quod tempus poterunt retractari? Dic quòd vſque ad xxx. annos, vt not. ff. de diuer. & tempo. præſcri. l. omnibus. Sed intellige illud quando rationes fuerint cancellatæ. vt ibi not. Dy. & no. infrà de iure fiſ. l. ij. & vide ibi lib. x. Et iunge extra de de ſenten. excommuni. ca. Romana. §. fina. lib. vj. & eod. titu. inquiſitioni. in antiquis. [Non auferre.] ff. de diuer. & tempo. præſcrip. l. in omnibus. §. fina. de admi. rerum ad ciui. perti. l. calculi. [Res iudicatæ non ſunt.] Idem ſi iudicatæ expreſſo errore. [Conditio.] ſine cauſa, infrà de condi. cau. da. l. ij. de condi. inde. l. ſi Titia.

De poſtulando.

1 Remotus abſque adiectione temporis an cenſeatur perpetuò remotus.
2 Liberti an poſſint eſſe aduocati.
3 Dilatio dari poteſt ob aduocati abſentiam.
4 Aduocans pro nummo vilis eſt reputandus.
Aduocatus in cauſa aliqua an in eadem poſsit eſſe iudex, vel contrà.
5 Aduocatus ſuper ſalario contrahere poteſt.
6 Scientia nobiles efficit ſcientes.
7 Excommunicatus à poſtulando repellitur.

CVm à præfecto. [Perpetuo.] diffinitiuè: ſecus ſi ſimpliciter & interlocutoriè. ff. de pœ. l. ſi. niſi ex cauſa qua infamis remaneret. vt eo. titu. l. moris.

1 Sed quid ſi diffinitiuè ſimpliciter nõ adiecto tempore? Gl. videtur dicere quòd ſit perpetua. ff. eod. l. & puto. §. fin. Et idem Azo in ſumma. Quem ſequitur Pet. Et eſt verum, niſi quis ſuſpenderetur vel amoueretur ex cauſa quæ purgari poſſet, ſicut pro contumacia, extra de conſtitu. ca. ex literis. & ibi per omnes doc. In alia autem prouincia poſſet. ff. eod. l. ex ea cauſa. Niſi eſſet infamis. eodem titu. l. Imperatores. Item hæc non obtinent vbi interdicitur pro contumacia. vt d. capitu. ex literis.

2 Nec cæterorum. [Literis.] vel conſuetudine, non tamen computabuntur inter aduocatos, infrà titu. j. l. nemini. glo. infrà de decur. l. ex parte. lib. x. [Voluit.] ff. de aſſeſ. l. ij.

Si ſub ſpecie. [Modũ.] ff. de va. & extraor. cog. l. ij. §. ij. cui. [Daturũ.] quæ excedebat. [Spatio.] ſecus in iudice. extra de reſcrip. capit. ſtatutum. §. pe. libr. vj. [Pecuniæ.] infrà biennium & poſt. gloſſ. in eo quod excedit. [Interpoſitam.] & etiam ſententiam datam in eo quod excedit gloſſ. [Condicere.] condictione ſine cauſa.

3 Velamento. Quid ſi lis pendet? Dic dari dilationem. vt not. ff. ex qui. cau. ma. l. ait prætor. §. fin. Niſi eſſet damnum parti tunc enim non daretur, niſi vellet damnum reſarcire: extra vt lite non conteſt. capitu. j. per In. Vbi eſt abſens vel mortuus, dantur duæ vna ad quærendum, alia ad inſtruẽdum, vt ibi not. Ber. [Cotidie.] Fallit in fiſco. infrà de aduo. fiſci. l. j.

Si qui. [Immenſa.] quid ſi parua ſi tamen de quota? Dic idem ſecundum gloſſ. Quid ſi non per modum quotæ, ſed de vna re cum de pluribus ageretur? Azo idem, gloſſ. contra.

4 Quid ſi pro nummo aduocat? Reputatur vilis & infamis. iij. q. vij. capitu. infamis perſona. §. tria. vet. apud vrbẽ. [Placuit.] ff. de pact. lege, ſumptus. Contra infrà de procura. lege litem. [Permanſerint.] quia poſſunt pœnitere ante litis conteſtationem.

Quiſquis. [In eodem.] vel in quo aliàs iudex fuit: in Specu. de [illegible]. §. j. verſi. item quòd fuit olim iudex. Nec iudex in cauſa in qua fuit aduocatus. ff. de iuriſdict. om. iudi. l. prætor. Quod eſt verum de delegato. Sed ordinarius ſic, in Spec. de iudi. deleg. §. ſuper. ver. item ſi fuerit. Et hoc verum ſi recuſetur à parte contra quam fuit, ſecus ſi ab alia, extrà de appella. c. poſtremo. Et notatur de teſt. c. dilecto. [Aduocatus.] etiam diuerſis temporibus. §. de aſſeſ. l. ne mo ex his. [Vulnas.] quandoque expoſcit, vel ſi crimina obijciuntur a parte alterutra. ſecundum gloſ. [Minutionem.] & ſit ipſo iure infamis ſecundum gloſſ. ſed grauatur eius opinio. [Contumelia.] imò poteſt dolum committere ſi principalis cauſa ſit iuſta. xxiij. q. ij. dominus deus. nota. [Nullum.] ergo nec emere nec aliàs contrahere[a] ſecundum glo.

a ¶ Ita deciſum fuit ſenatuſc. Pariſieſi 17. Martij. annis ab incarnato verbo 1544. quo prohibitum aduocatis non modo ſed & procuratoribus & ſollicitatoribus quos vocant, retinere acta partium vel ſchedulas, ſeu aphocas ab eis pro ſalario accipere, ſub pœna priuationis totius debiti et ſauf à eulx pour auoir par requeſte à ladicte court. audito & hoc requirente procuratore generali regis.

5 Sed ſuper ſalario ſic, ſi antè non conuenerat ſecundum Io. Idem not. per Innocen. extra eod. c. j. & Specu. titu. de ſalario. [Quem in propria.] durante lite. [Fide.] ſuprà eo. l. ſub ſpecie ibi negotio geſto. [Pactionem.] etiam parte volente. ff. de va. & extraor. cog. l. diuus. ſecundum Mar. [Honoratis.] qui non adminiſtrant ſed ſunt aduocati. ſupra. de offi. diuerſ. iudi. l. ij. [Quouſq.] refrenari tamen debet per iudicem. ff. de his quæ in teſta. delen. l. proxime. [Compendium.] turpe vocat modicum vt notat Ioan. iij. q. vij. c. j. §. apud.

6 Prouidendum. Nobiliſsimos ſcientia nobilitat vt vetuſtas, ſupeà de epi. & cle. l. parabolam. ſecundum glo. infra. de proxi. ſa. ſacri. l. proximos. libr. xij. de excu. tut. l. ij. §. fina. extra de præben. c. penult. Et facit pulchrum: vt in procemio. ff. [Procedat.] hodie contrà, ſecundum glo. Et tenet idem Ber. de offi. iudi. c. j. Spe. contrà, de offic. iudi. §. deſeruit. ver. item aduocatos. Quod videtur verius cum ratio remaneat & eligat ille qui ad diuiſionem prouocatur. [Careat foro.] ipſo iure ſecundum gloſ. Sed contra, ſuprà de hære. l. quicunque, & hanc pe. Et hoc niſi habeat excuſationem vt hic. Quæ autem ſint cauſæ, dic. ff. de procura. l. ſi filiusfa. §. fin. cum l. ſeq. de arb. l. litigatores. & l. licet. cum lege ſe. & ſeq. [Sibi.] nullo tempore, nullo loco ſecundum gloſ.

7 Nemo. ſuprà de epiſ. audi. l. nemo. [Myſterijs.] et ideo excommunicatus poteſt repelli vt in Specu. eo. ti. §. obijcitur. in prin.

De aduocatis diuerſorum iudiciorum.

1 Sententia per corruptelam lata eſt ipſo iura nulla.
2 Reſtitutio in integrum an ſit neceſſaria contra eum qui obtinuit per falſum inſtrumentum.
Sententia an falſo reuelato ſit retractanda.
3 Quòd act. criminalis durat 20. annis, & ciuilis 30.
4 Falſi quæſitio multis modis poſt ſententiam fieri poteſt.
Actio multiplex conceditur aduerſus falſum.
5 Actio an detur poſt ſententiam, ſi ante fuit exceptum.
6 Aduocati abſolutio an proſit parti.
Sententia per falſos teſtes lata eſt reuocanda.
7 Iudex quando dicatur dicta teſtium ſequutus.
8 Sententia lata ex falſa cauſa an ſit nulla.
9 Sententia excommunicationis lata ex falſa cauſa eſt valida.
10 Diſpenſatio obtenta ex falſa cauſa eſt inualida.
11 Aduocatus arbitrium ſuſcipere cogitur.
12 Doctor qui examinat Baccalarium, non tenetur iurare quòd ſit ſufficiens, ſed quòd inſtructus.
13 Patria parentibus eſt præferenda.
14 Priuilegium principi conceſſum ad eius ſubditos extenditur.
15 Factum priuatum alios ligare poteſt.

SI patronum. Nõ ſic ſi ſit procurator. ff. de dolo. l. eleganter. §. penult. quia eſt dominus litis. ſecundum Ia. dic infrà de peda. iudi. l. j. [Præuaricatum.] quia ex vna parte corpore, alio animo. ff. de præuari. l. j. Vel ſi reuelet conſilium partis ſuę alteri. ff. de re mili. l. omne delictum. §. exploratores. ſecundum Azo. de his qui notantur infamia. l. lege. §. penult.

1 [Denuo.] Imò ſententia ipſo iure nulla eſt: ſi per pecuniam fuit corruptus aliàs per reſtitutionem. ff. de mino. l. minor. §. j. & hoc ſi dolus aduerſarij interuenerit. ff. de iudi. l. ſi prætor. §. Marcellus. ſecundum gloſ. & Pe. Ia. tamen dicit idem. & ſi dolus aduerſarij nõ interuenerit: vt no. in l. falſis teſtibus. ff. de re iudi. l. diuus. Cuius opi. videtur verior: quia ſi dolus interueniſſet mediante pecunia, amitteretur cauſa principalis. infra de pœ. iudi. qui malè iudi. l. j. dic ibi. Et nota hic quòd primò agatur

tur contra aduocatos. hoc tamen non eſt neceſſe. infrà de fal. l. damus. ſecundum Iaſ. Et idem tenet gloſſ. infrà de fide inſtru. l. fin. rui ob. haec. l. ff. de excep. l. qui agnitis. & infrà ſi ex fal. inſtrumen. l. ij. de accu. l. ſi quis homicidij. ff. de iure fiſc. l. eius qui de adul. l. denuntiaſſe. §. fina. Per quod videtur quod debeat primò agi criminaliter cõtra illum qui falſum commiſit, & poſt reſtitutio obtineri contra illum qui obtinuerit ſententiam per falſas probationes: vel ſaltem ciuiliter, ſuprà titu. iij. l. pennl. Sed hoc ſuppoſito pro vero, quæritur, quid ſi nõ poſſet agi criminaliter? quia fortè ille qui confecit falſum inſtrumentum, eſt mortuus: vel fortè ille qui vtitur non participauit in dolo. & ſic non poteſt agi criminaliter contra eum. Dic quod tunc poteſt peti in integrum reſtitutio. ff. de re iudi. l. diuus.

2 Sed quid ſi actum ſit criminaliter contra vtentem & obtentum: an ſit neceſſaria in integrum reſtitutio contra illum qui obtinuit? Ia. de ra. dicit quod ſic, aliàs non retractatur ſententia vel tranſactio. per. d. l. diuus. infrà ſi ex fal. inſtru. l. ij. ff. de exceptio. l. exceptiones. §. fina. de iureiuran. l. nam poſtea. §. ſi minor. Et idem ſequitur glo. in l. ſi ex falſis. ſuprà de tranſac. Sed docto. iuris canonici dicunt quod falſo reuelato ſententia retractatur, & ſecundum Hoſtien. ipſo iure eſt nulla extra de exceptio. capitu. cum venerabilis. & ibi plenè Hoſti. & Innocen. de probatio. licet. Et facit. ff. de exceptione, lege, qui agnitis. & intelligit retractari opinione: quia credebatur aliqua. Poteſt dici quòd hoc caſu non ſit neceſſaria reſtitutio. Et dic expreſſum in d. capitu. cum venerabilis. Ad quid enim prodeſſet criminalem durare xx. annis. ciuilem xxx. & poſſe excipi perpetuò.

3 Si eſſet neceſſaria in integrum reſtitutio, quæ quadriennio clauderetur, videretur inutilis: niſi diceres à falſi reuelati tempore præſcriptionem currere. Satis ergo ſequendæ ſunt communes opiniones, quòd ſi in electione illius qui per falſitatem ſuccubuit, quomodo de falſo agat. infrà de fal. l. de fide. Niſi in caſu quo ille qui falſum commiſit accuſari non poſsit. Vel ille qui obtinuit non fuit in dolo. tunc enim eſt neceſſaria in integrum reſtitutio: cuius tempus currit à tempore falſi reuelati: cum antè agere ſeu in integrum reſtitutionem petere nõ poſſet. ff. de ſer. ruſti. prædi. l. & Attilicinus. infrà de ſenten. à ſil. la. non reit. l. j. ſecundum ſententiam quam ego ſequor.

4 Dic ergo quòd multis modis poteſt quæri de falſo poſt ſententiam. Primo criminaliter, & tunc neceſſaria reſtitutio. infrà ſi ex fal. inſtrumen. l. ij. & dicta. l. diuus. niſi in caſu. infrà ſi ex fal. allega. l. ij. ſecundum docto. iuris ciuilis. Sed ſecundum docto. iuris canonici non eſt neceſſaria, vt dixi. Quæ opinio eſt vera, vbi qui obtinuit participauit in dolo: & de hoc etiam fuit conuictus vt dixi. Item ciuiliter actione in factum & tunc non eſt neceſſaria in integrum reſtitu. Imo nec poteſt peti: quia cùm conſequatur intereſſe per actionem ciuilem, ad quid daretur reſtitutio? Item excipiendo: vt not. infrà de fal. querelam. eod. titu. l. ij. infrà ſi ex fal. inſtrumen. l. fina. Item per officium iudicis & per viam replicationis ſeu nullitatis. vt plenè ſcripſi. d. l. querelam.

¶ Vt tamen omnia prædicta lucidius pateãt, collige ea ſic diſtinguendo, primò quùm quæritur quomodo conſulatur ei qui contrariam ſenten. reportauit propter præuaricationem & corruptelam aduocati, aut propter ſubtractionem probationum ſeu defenſionum partis, aut pecunia fuit data ab aduerſario, aut ab alio ſuaſu aduerſarij, & tunc ſenten. eſt ipſo iure nulla per l. j. infrà de pœna iudi. vbi gloſſ. hanc opinio. firmat: aut pecunia fuit ei data ſine aduerſarij facto: tunc ſenten. valet vt hic ſentit. gloſſ. verſicu. ſi tamen nec poteſt de dolo excipi vel replicari: quoniam aduerſarius dolum non commiſerit: ſed reſtitutio eſt neceſſaria ratione ætatis, vel ex clauſula generali vt dixit Iacob. de Are. per d. l. minor autẽ. l. j. ff. de mino. & per legẽ, diuus l. Imperatores. ff. de re iudi. aut pecunia non interuenit, & tunc ſententia eſt aliqua: ſed pro remedio ſubdiſtinguitur, aut aduerſarius dolum communicauit cum iſto aduocato, & tũc poteſt agi primo qualiter: aut aduerſarius dolum nõ communicauit cum aduocato nec cum alio, qui hoc fieri fecit, & tunc de aduerſarij dolo non poteſt excipi vel replicari: ſed beneficio reſtitutiõis poteſt improbari, d. l. minor autem. Saly. hic.

Sed an poſſet excipi non habita reſtitutione? Dic quòd ſic: ſi agens arguatur falſum commiſiſſe. aliàs nõ vt not. Cy. poſt Iaſ. de ra. infrà ſi ex fal. inſtrumen. l. j.

5 Sed pone ante ſententiam fuiſſe exceptum: nunquid poſt poteſt agi? Non videtur per illam l. j. infrà ſi ex fal. inſtrumẽ. Dyn. dicit quod imò: ſiue fuiſſet exceptum ciuiliter, ſiue criminaliter, vt not. ff. de excep. l. qui agnitis. Et idem videtur tenere Innocen. extra ca. e. pe. & de ordin. cognitio. capitu. ij. Argu. contra inſr. de fide inſtrumen. l. fin. Sed ibi non negat quin poſſet agi criminaliter: ſed ciuiliter non, vt not. Dyn. in d. l. qui agnitis. Sed quid ſi actum eſt criminaliter contra illum qui falſum fabricauit & obtentum: nunquid ſententia lata contra illum præiudicat alij qui obtinuit per falſas probationes: vt ille qui ſuccumbit reſtituatur abſque alia probatione falſitatis? videtur quòd non, vt no. Inno. extra qui filij ſunt legi. ca. cauſam quæ. Et vide quod ſcripſi inſr. de fal. lege querelam. Sed contrà videtur notari extra de ſymo. capitu. dilectus. ij.

6 Sed quid ſi falſarius vel aduocatus fuit abſolutus? Videtur prodeſſe parti. ff. de adul. l. denuntiaſſe. §. ſi. de app. l. ſi quid. §. ſi. Et quod non. ff. de excep. rei iudi. l. ſi cum vno. Argu. contra. ff. de adul. l. adulter. §. ſi. & quia res inter alios acta &c. Et not. ſecundum gloſ. quòd ſententia per falſos teſtes lata reuocanda eſt: quamuis corruptio pecuniæ interuenit vel dolus aduerſarij, vt no. d. l. diuus. Sed Pla. contra. Pro quod capitu. licet. Item quia teſtes non poſſunt produci poſt publicationem. Sed dic ſecundum Innocen. quod aut quis vult probare teſtes falſum dixiſſe ante ſententiam, & tunc poteſt indirectè: ſed directè non. Aut poſt ſententiam & tunc poteſt directè vel indirectè, niſi probetur corruptio vel dolus: & ita intellige d. ca. licet. & ff. de iudi. l. ſi prætor. §. Marcellus. Et oportet quod probet duo, ſcilicet corruptos fuiſſe, & falſum depoſuiſſe. Sed Hoſti. videtur in d. cap. quod ſufficeret probare corruptionem. Et vide quod no. iiij. q. iij. intereſt. Item & tertium requiritur, videlicet quod probetur iudicem ſecutum fuiſſe eorum dicta: vt not. inſr. ſi ex fal. inſtru. l. iij.

7 Sed quomodo probatur vltimum? Dic quòd ſi iudex hoc aperuerit ante ſententiam, vel in ſententia, vel ſi nullæ aliæ probationes productæ ſunt. extra de ſentẽ. & re iudi. ca. cum. ita. Et de hoc not. in d. l. prætor. §. j. Et in Spec. de ſenten. §. quoniam. ver. & not. Si enim dicat viſis atteſtationibus, præſumitur motus ex ipſis. Vbi eſſent aliæ probationes, tunc nõ præſumeretur: vt d. ca. cum e, & à. Sed quid ſi iudex motus ex falſa vel ex falſo inſtrumento tulit ſententiam, cùm tamen non poſſet ex alijs productis iuſtè moueri: an retractabitur? Gloſſ. dicit quod ſic. ff. de acqui. hære. l. ſi is ad quem. Sed Innocen. contrà extra de renuntiatio. capitu. in præſentia. Pro gloſſ. fa. ff de excuſa. tu. l. qui teſtamento. infr. de decu. l. decurio fortunam. libr. x. Sed pro Innocen. ff. fideicommiſ. lib. l. ſi fideicommiſſum. §. j. ff. quod cum eo. l. fina. Et vide quæ ſcripſi inſti. qui ma. poſſ. §. ſemel.

8 Sententia autem excommunicationis lata ex falſa cauſa, tenet, vt no. extra de teſti. cog. capitu. ſuper his. de offic. deleg. c. p, & g, per Innocen. ſed non abſolutio. Et quæ ſit ratio, dic extra de offic. ordina. capi. ex parte. dic ibi per Innocen. Hoc niſi eſſet lata quaſi contra contumacem qui contumax nõ eſt: vt not. Hoſtien. extra de teſti. cogen. capitu. ij. Sed hodie eſt contrà expreſſum extra de ſenten. excommunica. c. venerabilibus. §. idem. in fin. libr. vj.

9 Sed diſpenſatio obtenta ex falſa cauſa non valet: extra qui filij ſunt legitimi. cap. quia contrà. & cap. tranſmiſſæ. de elec. dudum. ff. de nata. reſtitu. l. j. iunge infrà de manu. vindic. l. j. [Denuo.] ſi per eius præuaricationem pars aduerſa obtinuit infrà, ſi ex falſ. inſtrument. l. ij. [Notaberis.] & punieris, ſecundum Ioã. ar. contrà, inſr. de calũ. l. qui non probaſſe. ſed hoc ſpeciale, dic ibi.

Qui neceſſario. [Functiones.] quia ſunt magiſtratus vel funguntur aliquo munere. [Euagari.] infrà de decur. l. curiales. & l. quidam. & l. qui delicta. libr. x. [Permittatur.] niſi in caſu, ſl. eod. l. penul. & facit extra eodem, c. finali.

Ne quis. [Curialibus.] tunc ſecus, ſuprà lege, proxima. [Functiones] non ergo poſſunt compelli fieri maiores villarum, nec volentes recipere, ſecundum gloſſam.

Fori. [Exemplum.] hodie contrà, cùm non recipiant ſalaria de publico, ſecundum gloſſ. doct. Contrà vide infrà de offi. teſta. l. fina. infrà de ſilentiarijs & decur. eorum. l. finali. lib. xij.

Sancimus. [Diſcuſsio.] vt diſcutiant quanta pecunia ſit neceſſaria, niſi in ſubſidium: infrà de diſcuſſ. l. fina. libr. x. gloſſ. [Ratiocinium.] vt computent cum his qui diſputant. gloſſ. [Arbitrium.] ſcilicet iudicandi. gloſſ. [In eodem.] ſecus in alio arbitrio. ff. de arbitr. l. iij. ſecundum gloſſ.

10 Vel dic quòd cõpellitur recipere arbitrium, ſi pars aduerſa hoc requirat. Et ita ſeruare de conſuetudine.

Cum

Cum aduocatio. vide gloſſam.

Si quis. [Indiuidua.] fallit in aduocato fiſci, infrà eod. l. petitionem. infrà titu. j. l. iubemus. Sed contra infra de aduoc. fiſ. l. ij.

Binos. [Credebatur.] & ita videtur quòd ſi quis debeat comeſtionem vnt anti, nunc debeat duobus arg. contra extra de cenſi. cap. quanto. infra titu. j. l. reſtituendæ. & hæc loquitur de priuilegijs non oneroſis.

11 Nemini. Nota patientiam comparari conſenſui, ff. de pignora. act. lege. Caius. [Geſta.] ſui
12 ingreſſus offic. [Volui.] Nota quòd non iurat ſufficientem, ſed inſtructum. Et facit pro docto. qui examinant baccalarios. [Numeratis.] qui ſuper numerum ſe admitti volunt, infra, l. ij. [Sedis.] illi autem qui ſunt de numero non poſſunt, infra eod. titu. l. ij.

Petitionem. [Gradum.] & colligeinfra, tit. j. l. iubemus. & l. laudabilem. [Acquiri.] niſi ſalarium illius anni, infra eod. l. poſt duos. filij tamen gaudent priuilegio, infra tit. j. l. ij.

13 Aduocati. [Humano.] infra titu. j. l. laudabilem. [Patriam.] Primò ponit patriam quòd parentes. ff. de capti. & poſtlimi. reuer. l. poſt liminium. §. ſi filius. Et facit contra id quod not. Spec. eodem titu. verſicu. quid ſi pater. [Militant.] vide ſupra de vete. iur. enu. l. ij. §. legiſlatores.

De aduocatis diuerſorum iudicum.

Supra de aduocatis actu: hic de illis qui officium dimiſerunt, ſecundum glo.

Laudabile. [Et ſi quis per ſententiam.] Nota pro monitionibus quæ fiūt in curijs Chriſtianitatis, & literis pro debitis legitimè recognitis, infrà de commer. & mer. & iunge commi. epiſt. l. fi. Io. Fa.

14 Reſtituendæ. [Pro voto.] Nota priuilegium baroni vel principi conceſſum, videtur conceſſum omnibus ſubditis ſuis. & hoc not. gloſſ. hic. argum. contra, ff. de verbo. ſignificatio. l. lege. infra de comiti. conſiſt. l. ij. libr. xij. Item videtur quòd ad familiam tantum, ff. de vſu & habit. l. ij. ff. de preca. l. cum precario. Et eſt vtile pro ſaluiſgardijs & priuilegijs datis de nō eundo ad guerram in partibus remotis. Et facit infra. ne fi. pro patre. authen. habita. extra de priuile. cap. licet lib. vj. Item videtur extendi ad omnes, infra de proxi. ſacri ſcrin. l. in ſacris ſcrinijs in verſi. fin vero. lib. xij. ſupra. eod. l. iubemus.

15 Et nota quòd factum priuatum ligat alios. Quod eſt verum in his qui habent corpus, ff. de regu. iur. l. aliud. §. refertur. ad municipi. l. municipes. Item videtur ſi non habent in actis publicis. ff. de vſufru. lega. l. legatum. vide per Innocen. extra de poſtu. cap. bonæ. in glo. & de accuſatio. ca. ad petitionem. de ſimo. c. dilectus. per docto. de oper. no. nun. ca. cum ex iniuncto.

Per hanc. [Sed cum medium.] hoc ſpeciale ſecūdum Innocen. vt not. extra de locato. ca. propter. [Poſt duos.] concor. ff. de offic. procura. Cæſa. l. j. Et dic ſententia lata. Sed adde §. fin. vide ſupra eodem. l. j. Item dic quòd nedum petere poteſt ſalarium, imò etiam augmentum, infra de erogatione militat. anno. l. his verſicu. non dicitur. lib. xij. per quod videtur quòd priuilegiati qui recipiſſe quoſdā fructus in abſentia, debent habere de augmento & portionibus abſentium, non priuilegiatorum.

De conſtitutione. [Quinquennij.] Idem videtur in clericis non reſidentibus: extra de clericis non reſi. c. ij. Sed antè poſſunt priuari: eo. ti. c. ex tuæ. ſi ſint moniti.

De aduocatis fiſci.

1 ☞ Aduocatus cauſam nullam proſequi tenetur abſque ſalario.
2 Aduocatus fiſci non debet commoda fiſcalia occultare.

1 Cum te. [Acquieſce.] vt proſequaris, ſecus in cauſa prius ſti: quia non tenet proſequi, niſi habet ſalarium, infra de iudicijs. l. properandum. §. in honoratis. ſecundum gloſſ. Item dic quod ſi dedit idem pro vna die vel vna vice fuit in cauſa, poteſt econtra alia die vel alia vice, ſecundum doct. Cōtra ſeruatur de facto & de conſuetudine.

Potes authoribus. Quaſi dicat, potes & fieri & eſſe aduocatus. [Declinet.] vel dicas, quòd authoritate principis, vel pro coniunctis: ſupra titu. ij. l. iubemus.

Fiſci. [Commoda.] id eſt rationes proponendas omittat. Si contra faciat tenetur reſarcire damna: infra de bonis vac. l. fi. in fi.

De errore aduocatorum vel libellos ſeu preces concipientium.

1 ☞ Allegatio aduocati parte præſente quādo noceat, & quādo non.
2 Factum negatiuum quando probari poſsit.
3 Error aduocati vſq; ad quod tempus poſsit reuocari.

Ea quæ. [Allegant.] in iudicio, ſecus ſi extra, vt not. Io. And. extra de cenſi. cum olim. Quid de procuratore: Ber. & Ion. idem de offi. de leg. c. cum olim. Sed Hoſt. contra. Iunge infra de confeſ. & ſupra de iu. & fac. igno. l. error. in fi.

1 Et intellige. quod hic dicitur quando clientulus intelligit alias videtur abſens. ff. de iu. codic. l. ij. §. furioſus. Item vbi nō eſt de contrario proteſtatus. ff. de leg. iij. l. ſi quis. in prin. Sed la. in hoc contra. ff. de iu. cod. diuus. §. licet.

2 Errores. [Veritati.] ff. de reg. iu. l. ſi librarius. de offi. præſi. l. illicitas. §. veritas. [Probare poteſt.] indirectè. Nec ob. infra de proba. l. actor. Vel dic. quòd factū negatiuum poteſt probari: quando factum dicitur certis loco & hora: vt hic ſecundum Dyn. [Ignorat.] Imo cognoſcit de errore & principali negotio: etiam delegatus. ſupra ſi, cōtra ius vel vti. l. j. & ij.

3 Sentētiis. [Triduo.] ſic fuit de facto: alias vſq; ad ſententiam ſecundum glo. Sed Ber. & Innoc. dicunt quòd eodem die poteſt nullo probato errore ſed poſt demum, probato errore, not: extra de appel. cum cauſam. Hoſtien. vero & Spe. dicunt quòd infra triduum, nullo errore probato. vt not. extra de confeſ. c. fi. & in Spec. §. fina. Et in ſumma Hoſtien. de confeſ. ver. an autem error. Et hoc intellige de errore facti. Error autem iuris ſemper poteſt reuocari ſecundum glo. & doc.

Vt quæ deſunt aduocatis partium, iudex ſuppleat.

1 ☞ Iudex de quibus ſupplere poſsit.
2 Iudex non niſi ſecundum allegata & probata iudicare debet.
3 Iudex non ſupplens quando faciat litem ſuam.

1 Dubitandum nō eſt. Dic iudex ſupplet de iure, vt hic, & de conſuetudine. infra quæ ſit lon. cōſue. l. fi. Item de facto notorio. ff. de ferijs. l. fi. vel ſibi noto vt iudici. ſupra de tranſactio. l. age. de app. l. amplio rem. extra de diuor. c. ex literis. Item interrogando. ff. de leg. iij. Offidius. infra de interro. ac. l. vbicunq;. Item vbi tangit vtilitatem publicam. ff. de poſtu. l. quos prohibet. de procur. l. filius. §. veterani. Vel præiudicium cauſę. extrà de except. c. pia libr. vj. & ibi Archi. Item ſuſtinet odo acta per ipſum. infra de aboli. l. j.

2 Aliàs non poteſt, ſed ſecūdum allegata debet iudicare. ff. de offi. præſi. l. illicitas. §. veritas. Et de hoc extra de poſtu. c. j. & per Ber. c. Bonæ. Nec obſtat ff. de peti. hęre. l. ſi. quia ibi officium imploratur. Quidam autem dicunt quòd ſecurius eſt quòd remittat in caſu quo conſcientia remordet. vt not. extra. de off. ord. c. j.

3 Item dico quòd niſi iudex ſuppleat videtur facere litē ſuam in Spec. de alle. & diſ. §. ſatis ver. penul. dic ibi.

Ex quibus cauſis infamia alicui irrogatur.

1 ☞ Iudex in criminalibus pœnam mitigare poteſt.
Iudex pœnam pecuniariam à lege taxatam minuere nequit.
2 Ordinarius an in totum pœnam remittere poſsit.
Pœnæ quibus cauſis minui vel augeri poſsint.
3 Comites & barones pœnam minuere poſſunt vt qui propria tatem iuſtitiæ habeant.
Epiſcopus infamiam tollere poteſt.
4 Cedens bonis in iudicio efficitur infamis.
Actio in factum non infamat.
5 Infamia incurritur per crimina commiſſa.
Infamia facti à dignitate repellit.
6 Frangens fidem efficitur infamis.

INfamiæ. Quid ſit fama, quid æſtimatio, dic ff.de va.& extraor.cogn.l. cognitionum [Iuſſu.]ſcilicet legitimi iudicis, infra de pœnis.l.incredibile. Et tunc etiam cauſa eſt conſideranda, vt infra eo.l.interlocutio.

Neque. Dic quòd actum fuit actiõe in factum ex edicto de publica. aliàs ſi furti, ſecus, infra de fur. l.etiam.ff.de fur.l.non poteſt.ſecundum gloſſ.ff. vi bo. rap.l. ij.§.ſi publicanus.

5 Et ſi ſæuerior. [Altiorem]hoc poteſt & in publicis & priuatis ex cauſa iuſta. Aliàs non.ff.ad munic.l.ordine.in auth.vt iud.ſine quo.ſuf.§.eos.coll.ij.Item ſciens & non errans.ff.de iniur.l.diuus.Sed an in pecuniaria? Dic quòd non: niſi ille qui poſſit diſpenſare, extra de pœn c.licet.vide ibi.ff.de iure fiſ.l.cœpit.inſti. de iniu.§.contra.not.extra de ſenten. excom. c. venerabilibus. lib.vj. An autẽ epiſcopus poſſet diſpenſare ſuper pœna accuſati? Dic q sic in Spec.de abol.§.j.ver.ſed cum. Item quid de iudice delegato? Quidam dicunt determinatum extra de offi. iudi.deleg.c.de cauſis.& ibi not.arg.ff.de confeſ.l.penul.

a Sed an ordinarius poſſit omnino remittere? glo.q ſic, extra de offi.le.in fi.niſi alterius pecuniariter interſit. Vel niſi ſuam proſequatur iniuriam, vt ibi Innocen. Item quid ſi conſuetudo ſit ſuper hoc? Videtur valere, extra de delic.pu.c.fi. Et vide extra.de hære.c.commiſſi.libr.vj. Et vide quod ſcripſi ſuprà ne ſanctum bap.l.fin. Cauſas autem ex quibus poteſt minuere, vide.ff.de termi.amo.l.ij.de mino.l. auxilium.§.in delictis.ff.de pœ.l.ij.& l.abſentẽ.§.fi.de re mili.l.non omnes.§. fi. Ex quibus augeat, vide ff.de pœ.l.aut facta.§. fi. & l.quædam.& l.hodie.& l.non poteſt.ff.ad turpil.l.j. Et vide quod ſcripſi ſuprà ne ſan.bap.l.j.Et nota quòd ſi corporalem conuertat in pecuniariam, non eſt locus huic legi: ſed econtra. ff. eo.l.quid ergo.§.pœna.q.reſpon. Expreſſè autem non poſſet reſeruare famam: ve d.l. diuus. In extraordinarijs in quibus non eſt certa pœna, non videtur hæc l. obtinere, cùm ibi non poſſet dici diminutio vel augmẽtũ. Vel dic quòd diminuitur pœna reſpectu illius quæ conſueuit imponi: vt nota. in Spe. de accu.§.ij.ver. ſed quando dicitur. vel dic quòd eſt locus, ſi in ſententia caueatur quòd augebitur, vel minuetur cauſa abiecta.

a ¶Quòd iuriſdictiones ſint patrimoniales hodie, no.hic ex verbis Io.Fa.& per Bar. in l.j.ff.de operis no.nuntia. & ita obſeruatur in actu practico.

3 Et hoc videtur procedere in iudicibus: nam comites vel barones qui habent proprietatem[a] iuſtitiæ videtur q hoc poſſint xxxiij.q.v. circumcelliones. De epiſcopo verò videtur quod poſſet tollere infamiam, vt not.ij.qõ.iij.§. hinc. vt hic colligitur. [Vir clariſſimus.]impropriè ponitur: nam eſt ſpectabilis, ſuprà de epiſcopis & cle.l.raptores. [Ex trãſlacto.]ſed interim ſic ff.ad municipa.l.ordine.

Si poſsidoniũ. [Anni.]quidam ponunt quòd hic fuit maior pœna impoſita: et hanc doct. Alij quòd minor: & hanc glo. [Non exceſſiſſe.]ff. de pœn. l. aut damnum.§. quiſquis.& lege capitalium.§. in exulibus.

Ad tempus. Secus ſi in perpetuum.l. capitaliũ. in princ.& §.diuus.ff.de pœ. [Infamiæ.]ſi ſint condemnati de publico crimine, niſi fuerit maior vel minor pœna impoſita, vt ſup.eo.l.& ſi ſeuerior. glo.

Nemo. [Paternis.]contra videtur Inſtit.qui manu.non poſ.§.j.

Si furti. Dic quòd agebat condictione furtiua, vel rei vendicatione, vel actione ad exhibẽdum, vel ſi furti error fuit expreſſus in ſententia, nec ob.ff.de fur.l.non poteſt.ſecundum glo.& doct.

Iniuriarum. [Serui cui.]fecerat iniuriã, ſecũdũ gl. ob.ff.eod.l.ſeruus.

4 Debitores. [Infames.]niſi propter conſuetudinẽ cederent publicè in iudicio. etenim enim eſſent infames infamia facti, ſecundum doct. [Non fiunt.]infrà qui bo.ce.poſ.l.fi.Inſtit.qui manu.poſ.§.j.

Si te. [Improbioris.]actione in factum quæ ſuccedat in locum actiõis furti.ff.de eri.expi.hæredi.l.ij. Aliàs actio in factum non infamat.ff.de dolo.l.non debet. de pub. iudi.l.infamẽ.Quæ autem crimina infamant? Dic.ff. de pub. iudi.l.infamem.

Ea quæ. [Onerant.]infra eo.l.verbum.& l. interlocutio.

Nullam. [Infamiam.]iuris: ſed facti ſic, ſecundũ glo. [Subiectus.]non ex ſuo delicto, ſecundum gloſ. Tu dic idem etiam ſi ex ſuo delicto: ſi tamẽ ſententia non præcedat, vt hic.ff.eodẽ.l.Lucius.vide extra. de pœ.ca. ſuper hoc. An autem ſententia depoſitionis infamet? dic extra de elec.c.cõſiderauimus.

Decreto. [Maritum.]dic.ff.e.l.liberũ.§.j.& l.vxores.& l.ſolent. [Contra hic.]Hodie corrigitur.dic infra de ſe.nup.l.j.in fi.

Fuſtibus cæſum. Per ſententiam, ſuprà eo. l.nullam.

5 Non damnatos. [Pacto.]dic.ff.eo.l. quoniã. & l.furti.§. pactus. & §.qui iuſſu. Item dic idem in furto, rapina, dolo: ſecus in alijs actionibus.ff.eo.l.actionibus. Item dic idem ſi ſit cõfeſſus.infrà de inter.d.matri l.penul. Sed contr.no.ff.eo.l.ſi quis ergo.§. ex compromiſſo. vide Inſti.de ex.pœ.liti.§.à quibuſdam.

Interlocutio. [Grauatus.]infamia facti quæ repellit à dignitate.infrà de digni.l. ij.ff.de decurio.eos.§.generaliter. Et à querela. infra de inoff. teſta.l.fratres. Et not. ſuprà eod.l.nullum. vide ſuprà de ſum. trinit.& fide catho.l.j.in fi.

Improbum. Hodie omne vel aliud mortale peccatum committens.iij.q.v.ca.conſtituimus. Et not infrà eo.l.fin. Item de iure canonico omne crimen infamat.iij.q.iiij.c.cõſanguineorum. Et ibi no.q omne crimen in publicum infamat.ij.q.iij.§.notandum.vj.q.j. infames. [Irroganda eſt.]Irrogatur ipſo iure ſecundum gloſſam.

Si fratres. [Obtinent.]ſecus in maioribus.ff.eod.l.j. §.fi.& facit infrà de inceſ.nup.l. quæ contra.in fi.nec hic reſtituuntur in delicto, ſecundum gloſſam.

Fidem rumpens. Id eſt dolum committens in ſocietate, ſecus ſi culpã, ſecundum glo. Et poteſt dici quòd in omni contractu & re in quo fides rumpitur: fidem rumpens contrahit infamiam talẽ facti: quia pudore quis tenetur attendere hominum fidem. Inſti.de fideicommiſ.liber.circa princip.l.e ſic debet intelligi quòd not.ff.de pig.ac.l.ſi pignore.§.pe.quæ videtur contrariari gloſ.l.furti.§.ſi.ff.qui not.infa.vide Inſtit. de pœn.re.litig.§.ex quibuſdam. Et idem in alijs arduis negocijs credẽ. lũge quod ſcripſi Inſtit.per quas perſo §.ſi.

De procuratoribus.

1 Cautio quando requiratur.
2 Mandatum quando dubium dici poſsit.
3 Mandatum ſpeciale requiritur in iuramento calumniæ.
4 Dilatio an debeat dari ad probandum mandatum.
Mandatum an poſsit per teſtes probari.
5 Procurator ſiue mandatarius de cuius mandato dubitatur, an poſsit exigere cum cautione.
6 Cautio admittitur vbi ſpeciale mandatum exigitur.
7 Forma cauendi qualis eſſe debeat.
8 Procurator cauere volens pro die qua comparet an ſit audiendus.
9 Literæ de mandato an differant à literis de rato.
10 Prælatus an poſsit agere abſque capituli conſenſu.
Iudex an debeat procuratorium retinere.
11 Excuſator an debeat habere mandatum excuſandi.
Prælati an teneantur de ſua inſtitutione docere.
12 Inſtitutus ad gubernationem alicuius domus pro quibus agere poſsit.
13 Procurator in cauſa criminali poteſt dari.
14 Proceſſus factus à procuratore admiſſo eſt validus.
15 Contumacia procuratoris in quibus domino præiudicet.
16 Sententia excommunicationis lata in dominũ ob contumaciam procuratoris, an teneat.
17 Reus volens agere an teneatur cauere de iudicato ſoluendo.
18 Miles cæleſtis militiæ an poſsit eſſe procurator.
19 Adminiſtratores qui procuratorem conſtituere poſsint.
Syndicus vel actor vniuerſitatis per quos inſtitui poſsit.
20 Conſtituentes in inſtrumento ſunt nominãdi particulatim.
21 Epiſcopus procuratorem conſtituere poteſt: ſed non alij prælati.
22 Filius quando agere poſsit.
23 Perſonæ coniunctæ ſine mandato poſſunt agere.
24 Coniunctus contra coniunctum agens an ſit repellendus.
25 Coniunctus an pro cõiuncto ſit admittẽdus in cauſa eccleſiæ.
26 Religioſus non poteſt eſſe procurator.
27 Bona minoris vel pupilli non poſſunt obligari ſine decreto.
28 Inuitus quis dici poſsit.
29 Pœnitere quis poſsit re integra.
Procurator an teneatur appellare.
30 Procurator an teneatur appellationem proſequi.

Procura

31 Procuratorem rei in cauſa appellationis citare an ſufficiat.
32 Mulier pro parentibus procuratrix eſſe poteſt.
33 Procurator poſt litis conteſtationem datus, an poſſit alium ſubſtituere.
Procurator conſtitutus ad agendum, an poſſit excuſare.
34 Dominus poteſt cum procuratore adeſſe cauſæ.
35 Procuratorem falſum quis probare poſſit.
36 Soluens falſo procuratori, an poſſit repetere.
Exceptio procuratoria vſque ad quod tẽpus opponi poſſit.
37 Procurator agens domino ſciente & non contradicente non eget mandato.
38 Procurator non datur in cauſa criminali.
39 Vocatus perſonaliter in perſona propria comparere debet.
40 Procurator quis admitti debeat, & quis non.

1 Cautio. Cum ſatiſdatione, ſecundum gl. Et dicit quòd aut plenè conſtat de mandato, & nõ cauetur. Aut conſtat quòd non habet mãdatum, & tũc repellitur: niſi eſſet coniuncta perſona. ff. eo. l. Põponius. §. fin. Vel niſi ꝑ captiuis & miſerabilibus perſonis. inſti. per quas perſonas age. poſ. §. prӕterea. Aut eſt dubium, & tunc prӕſtatur cautio & cum ea admittitur vt hic. Sed fallit. ff. ad Trebellia. l. qui ita. §. j. Et in hoc caſu eſt in electione procuratoris, vel probare plenè mandatum, vel cauere ſecundum glo. & doct. quamuis Pla. & Bul. aliter dixerunt.

2 Sed quomodo eſt dubium? Gloſa dicit quòd per negationem rei. Quid ergo ſi non negat, ſed dicit doce de mandato? Dicunt quidam quod reſpondere tenetur. Ia. tamen & Odo. & moderni dicunt tunc eſſe dubium, ſi probetur aliqualiter. Alias non credunt reum reſpondere teneri. Et hanc etiam tenet Spe. tit. de ſatiſda. §. viſo. ver. ſed qualiter. Sed vſus approbat opi. gl. Prima tamẽ verior. Aliàs quam prӕrogatiuam haberent coniunctӕ perſonӕ cùm teneãtur cauere de rato: vt no. no. extr. de procura. c. j. eo. tit. d. l. Pomponius. §. fi. Certè nihil in effectu, niſi quòd oportet quod extraneus iactaret ſe de mandato. aliàs non, ſed in effectu ęquè bene admitteretur vnus ſicut alius. Pro gloſ. tamẽ facit. ff. de dam. infec. l. inter quos. §. alieno. ver. quod ſi.

3 Sed ad iuramentum de calũnia non admitteretur, niſi doceatur de ſpeciali mandato, extrà de iura. calũ. c. nullum. lib. vj. Quid ſi oſtẽdat literã cũ ſigillo vel ſigno ignoto? Dic debere admitti cum cautione. ſecus ſi diceretur falſum. Vide in Spe. eo. tit. §. ratione autem formӕ. verſi. item quòd non ſunt. Sed quid ſi plenè docet de mandato, reus ſemiplenè de reuocatione tacito. dicit quòd nõ cauet. Pet. contrà per. l. ff. de admi. tuto. l. quod vulgo. Hoc ſecurius: quia ſemiplena probatio quandoque ſufficit in hoc caſu, extra eo. tit. c. ex inſinuatione.

4 Quid ſi petit dilationem ad probandum mandatum? Dic ꝙ non debet dari cùm debeat venire inſtructus: ſed tunc videtur admitti cum cautione, ſi dicat ſe habere ſpeciale mãdatũ. ff. de mino. l. quòd ſi de ſpeciali. Vide quòd ſi de ſcripſi Inſtitu. per quas per. age. poſ. §. fi. Quid ſi vult probare per teſtes? Videtur quòd poſſit, vt not. Azo in ſumma. eodem tit. Et idem Ber. extra eo. c. j. Spe. vacillat in eo. tit. §. ratione autem formę. ver. porrò. Pet. tenet, ꝙ probare debet per ſcripturam. Poteſt dici ꝙ ſi faciat promptam fidem per teſtes, cõtra quos nihil obiicitur, admittitur. aliàs ſi obiicitur, prӕſtet cautionẽ. Vel dic quòd ſi dicat ſibi mandatum per literam, debet eam exhibere. ff. vt in poſ. le. l. poſtquam. § ſi dies. Facit prope Inſtit. de ſatiſda. §. ſinautem.

5 Sed an cum cautione poſſit exigere? Dic quòd non. ff. de ſolu. l. verò procurator. not. in authen. de colla. §. eos. colla. ix. ff. vt le. no. ca. l. ij. ar. cõtrà. ff. ad Turpil. l. qui ita. §. j. ſed ibi de verbali. Et ideo procurator in rem ſuam non admittitur cum cautione: quia ei ſoluendum. verum eſt tamen quòd non tenetur docere de ceſſione in principio, ſed probabit in proceſſu poſt cõteſtationem, vt no. Compoſ. extra de elec. c. nihil. in fi. Et in Spe. de inſtru. edi. §. nunc dicamus. ver. ſed quid ecce.

6 Sed an vbi exigitur ſpeciale mandatum admittatur cum cautione? Dic quòd ſic. ff. de minor. l. quòd ſi de ſpeciali. extrà de offi. deleg. c. coram. Non ſic in coniuncta perſona. Dic infrà eod. l. exigendi. Quid in cauſa ſtatus: vel beneficiali, vel ſpirituali, vel criminali vſque ad relegationem? Dic admitti. ff. rem ra. habe. l. procurator. Sed debet ſe obligare ad pœnam. vide plenè extrà qui filij ſunt legi. c. cauſam. per Inno. Sed quæ eſt forma cauendi? Odo. dicit quòd per illa verba ſe curaturum &c. Aliàs non valet: quia promitteret alienum factum. Glo. Dy. & Ia. quòd imò valet: vt notatur Inſtit. de inuti. ſtipu. §. ſi quis alium. primum ſecurius.

7 Sed quid ſi vult cauere ſub conditione, ſi non appareat ipſum mandatum habere? Iac. & Cy. quòd ſufficit. ff. de dam. infec. l. Prætor. Pla. contra. Sed quid ſi oſtendat procuratorium in quo cõtinetur quod dominus facit eum procuratorem ſaluis exceptionibus ſuis? Dic ſufficit. extrà de dila. c. fina. Et nõ poterit omittere propoſitionem exceptionum: quam aliàs poſſet iuxta not. extra de offi. deleg. c. cum olim. Sed quid ſi ibi continetur, quòd dominus ratificat. quòd cum eo legitimè actum erit? Dic quòd non ſufficit: vt not. Hoſtien. d. c. fina. Et Spe. eod. titu. § reus. Alias idem ver. item excipitur. xx. q. j. relatio. no. in glo. Sed quid ſi non oſtendit literas, ſed ſigillum domini? Dic non ſufficere, vt not extra eo. c. quamuis. libr. vj. Et in Spe. §. reſtat. ver. quid ſi habet. Quid ſi dominus habet iuriſdictionem: & habet ſigillum curiæ, & ſigillum proprium, & procurator oſtendit literas ſigillatas ſigillo curiæ? Dic non ſufficere, extrà de appellatio. capitu. ſignificauit. & ibi Innocen.

8 Quid ſi vult cauere pro die cõpareat tantùm? dic quod audietur ſi dicat ſe conſtitutum ad illam diem tantùm ff. eo. l. iij. ſecus ſi dicat ſe conſtitutum ad totam cauſam, vel eſſet defenſor. Et ſic intellige quod Spe. ſcribit titu. de defen. ver. quid ſi defenſor. Itẽ quæro an hæc lex obtineat in arbitris? Dic quòd ſic. vt d. titu. de procur. §. viſo. verſi. item quæritur. Arbiter tamen poteſt iubere partes principales adeſſe. ff. de arbi. l. nõ diſtinguemus. §. ſi domini. Sed quid in extraiudicialibus? Dic quòd debet admitti cum cautione, cùm non requiratur tanta ſolennitas, ſicut in iudicijs, & tamen ibi admittitur. Et facit. ff. de no. oper. nunt. l. de pupillo. §. qui procurator. Imò videtur quòd ſi repelleretur ratione perſonæ, vel aliàs, & repulſio requirit aliquam indaginem, quòd debet admitti per cautionem. ff. de ſta. libe. l. ſtatuliber.

9 Item not. quòd quidam faciunt differentiam inter literas de mandato, & de rato, vt primus tranſigere non poſſit, ſecundus ſic, vt not. extra de reli. domi. c. cum dilectus. per Ber. Sed hoc non eſt concedendum faciliter. ff. eo. l. mandato. Et no. in Specu. eo. titu. §. j. ver. ex præmiſſis. Item no. quòd vbi abbas aliquid facit pro ſe & conuentu, præſumitur quòd conuentus conſentiat: nec abbas tenetur docere de literis de rato. vt not. Inno. extrà de his quæ fiunt à prælato ſine conſenſu capituli. c. ea noſcitur. Et facit eo. titu. c. continebatur.

10 An autem prælatus poſſit agere ſine cõſenſu capituli? Vide multas opinio. in Specu. de accu. ver. item contra prælatũ. Item vide quòd ſcripſi ſuprà de tranſact. l. tranſactio. §. placet. Qualiter autem committitur hæc ſtipulatio? Vide ff. de iureiu. l. iuſiurandum quod ex conuentione. §. ſi. Et nota quòd iudex non debet retinere procuratorium ſi ſit generale, aliàs poteſt, vt in Specu. eodem. titu. §. ratione autem formæ. verſic. ſi. Vel dic quod ſaltem debet ipſum facere publicari, & publicatio faciet fidem. vt not. Innocen. extra de teſtib. capitu. Albericus.

11 Sed quid de excuſatione? Quidam dicunt quod debet habere mandatum excuſandi. vt not. extra eod. c. querelam. Sed Inno. contrà extrà de accu. c. veniens. quod eſt verius. Quidã dicunt quòd in criminali non ſit opus. In ciuili ſic. Sed quid de prælatis, an teneantur docere de inſtitutio ſua? Ber. & Compoſ. dicunt quòd ſic, ſaltem ſemel in cauſa. extra, de electio. ca. tranſmiſſa. Et facit infra de eo qui pro tu. ne. geſ. l. ſi. cum notatis. Vbi no. quòd poteſt fundamẽtum eorum impugnari.

12 Item videtur quòd quilibet inſtitutus ad gubernationẽ alicuius dominus vel officij, poſſit agere pro tangentibus domũ vel officium abſque alio mandato. extrà de iudi. c. cum deputati. ſupra de ſacroſanct. eccleſ. l. ſancimus. ibi nec non ſacrorum vaſorum, &c. Etiam debet defendere, vel debet ei interdici gubernatio. infra l. iij. Et facit quod no. Innocen. extra de proba. c. ex literis. Et vide inſtit. ſatiſda. §. ſinautem. vbi videtur concludi quòd talis admittitur ſine cautione de rato.

Cum rem pecuniariam. Item ſi eſſet criminalis vſque ad relegationem incluſiuè ſecundum glo.

13 Sed doctores dicunt quòd non poteſt dari in criminali procurator, niſi in caſibus infra de iureiuran. l. finali. Vel niſi ad certum articulum. extra de teſtib. cogen. capitu. dilecto. de teſtib. ex parte. Specula. contrà hoc dicendo quòd nec ad certum articulum. vt in Specula. de procura. §. primo, verſicu. ſed nunquid audiatur. pro quo ff. de iureiuran. l. finali. Sed in cauſa inquiſitionis poteſt dari in Specula. titu. de defen. §. finali. qui filij ſunt legiti. capitu. cauſam per Innocen. extra de iudi. c. j. per doct. ibi.

14 Si tamen in cauſa accuſationis procurator admiſſus ſit, va-

let proceſſus,vt ibi not. Sed an poſt litis conteſtationem poſſet hoc opponi? Dic infrà de adulte.l.quamuis. & iunge infra de accuſa.l.reos. [Solennibus.]id eſt,ſatiſdato de nouo, ſi fuit data ad illam litem: ſecus ſi ad omnes.infra eodem.l.ſi procurator. Vide plenius inſti.de ſatiſda.§.alia.[Ab vtraque.]in criminalibus.vide infra de accuſa.l.reos.

15 **Eum qui.** Dic quòd contumacia procuratoris nocet domino,quo ad proceſſum,vt hic, & infra de exac.tribu.an.l.ij.libr.xij.de digni.l.quoties.eod.libr.ff.de ven.inſpi.l.j.§.mulier.quod vi aut clam.l.aut qui.§.ij.vt contra ipſum procedatur tanquam contra fictum contumacem,ſed non tanquam verum,vt ſcripſi infra de iudi.l.properandum.§.ſin autem. Sed quo ad pœnam infligendam non nocet.ff.ſi quis ius dicen.non obtẽ.l.j.§.ſi procurator.de pet.hær.l.item veniunt.§.petitum.Niſi in caſu quo dominus nõ purgaret.vt extra vt lite non conteſt.c.j.in fi.

16 Sententia tamen excommunicationis propter contumaciam procuratoris lata in dominum,tenet,ſecundum Ber.Innocen.& Hoſti.ibi contra dic ibi.iunge infra vnde vi.l.meminerint.ſi ad rem iudi.l.& cum minores.[Res.]& eſt procurator generalis.extra eodem.titu.qui generaliter.libr.vj.[Negociorum.]infra adminiſt.tut.l.fin.[Hæredes.]quia ſi ſint in loco vbi commodè citari poſſunt,citabuntur,ſecundum doct.[Deliberabis.]quia ſi ſint tales adminiſtratores,quorum contumacia noceat hæredibus,vt tutores vel curatores,mittet in poſſeſsionem,aliàs non.ff.ex quib.cau.in poſſeſ.eatur.lege,Fuluinius.§.ſi is.[Solet.]infra vbi in rem actio.l.ij.

Quia abſente. Ex cauſa iuſta & probabili, & lite conteſta. ſecundum gloſſ. aliàs non tenet ſententia ipſo iure.[Reſtitui.]ſi procuratorem dimiſiſti.ff.de leg.l.eandem.§.negari.dic infra eodem,l.alienam.

Actionem. Vel in ſimplici procuratore, vel in rem ſuam habẽte cauſam lucratiuam vel recipiente ceſsionem in fraudem. Et dic.ff.eodem l.ſi quis in rem ſuam.

17 Item dic quòd ſtatim defendet, ſi ſtatim reus velit agere, alioquin cauebit.ff.eodem.l.ſi ſeruum.§.ait prætor. notatur. Sed doctores dicunt quòd non cauebit, niſi de iudicato ſoluendo:quia non inuenitur lege expreſſum. dic contra.l.infra de ſatiſda.l.j.dic ibi.[Eum defendat.]ciuiliter:criminaliter nõ poſſe,nec tenetur ſecundum doctores.

Reum. [Criminis.]talis propter quod amittit ciuitatem, ſecundum doctores. Idem ſi maiorem partem fortunarum ſecundum Pet.[Purgaret.]ff.de publi.iudi.l.is qui.cũ notatis.ſed deferre poteſt,vt ff.de publi.iudi.l.penultima.

18 **Militem.** [Permittatur.]idem in milite cæleſti. in authen.de ſanctiſ.epiſco.§.alium.colla.ix.Vide extra eod capitu.penul.in cle.& de obli.ad ratio.capitu.j.per Innocen.vbi tenet quòd non poteſt in foro ſeculari,niſi pro miſerabilibus perſonis,ſed in foro eccleſiaſtico indiſtinctè.Vide ibi per Innocen.in fin.magnæ gloſſ.Et quod ibi dicit quòd poſſunt eſſe ad vnum negotium,intelligitur de ſimplici clerico:nam promotus non poteſt eſſe procurator.in d.§.alium.& hoc niſi in ſpiritualibus,vt not.Hoſtien.titu.de procura.§.quis autem.vel pro miſerabilibus &, coniunctis perſonis, vel pro eccleſiaſti.vt in Specu.eodem titu.§.ratione igitur ſui.ver.item quod eſt epiſcopus.de poſtu.capitu.pe.& fin.cum ibi notatis per Innocen.iunge infra eo.l.ita demum.

Quod quis. [Exigere.]in iudicio,non ſic in procuratore ad negotia ſecundum gloſ. extra eodem capitu.j.libr.vj.contra.ff.de diuer.& tempo.præſcript.l.vſucapionibus.§.iij.[Non potes.]vide extra eo.cap.j.lib.vj.& ca.is qui.& infra eodem.l.nulla,dic ibi extra eodem.c.religioſus.in cle.

a ¶ Et iure meliori & æquitate quadã et ob id dicitur hic in text. melius faciet etiã aliud qđ bonũ appellatur, l.j.ff.de vſuca.aliud optimũ de quo in l.j.infra de vſu.& ita eſt reperire, hoc nomen ius, in triplici differentia apud iureconſultos.

Qui ſtipendia. [Honeſta.]vt donationis, ſecundum gloſſ.& ſine fraude. infra manda.lege.penul.& fortè præſumitur fraus.extra de ali.iu.mu.cau.fac.capit.ij.[Iniquũ eſt.]ſi pars tamen in eos tranſtulerit cauſa mutandi iudicij,tenetur.ff.de alie.iudi.mu.cau.fac.l.penul.

Si procurator. [Cõſtitutus.]vel ad vnum articulum,quãuis Iaſ.contra, quòd poteſt procedere vbi ad litem conteſtandam eſt conſtitutus, vide extra de procurator.capitu.petitio.& ibi per docto.[Potuit.]niſi in cõnexis.ff.eodem.l.ad rem.& l.ad legatum.[Non oportet.] aduerſario non participante dolum.alias reſtitutio daretur.ff.de dolo.l.eleganter.§.ſi.

Neque tutores. Nec alij adminiſtratores vniuerſitatis,ſed ipſa vniuerſitas poteſt extra eod.ca.quia.[Procuratorem.]ſed bene poteſt defendere eum. Item videtur quòd defenſor, ad quem pertinet periculum poſsit conſtituere procuratorem ante litis cõteſt.Item & illi cui data eſt poteſtas ſubſtituẽdi.Vide in Spec.eodem titu.§.j.ver.ſed quid ſi procurator.cũ ver.ſeq.[Actorem.]qui datur ad litem præſentem: vt ſindicus vel procurator.ff.quod cuiuſ.vni.l.item. Et caue,quia actor tutoris conſtituitur ad omnes cauſas,ſed actor vniuerſitatis non,vt hic not. Hoc non videtur verum.& no.contra, infra de appella.l.ſi actor.Item nec eſt vera differentia quæ aſsignatur.ff.rem ra.ha.l.actor.vbi dicitur quod vnus cum decreto, alius ſine vllo,quia vterque cum decreto,vt l.j.& l.item eorum.§.ſi decreuerint.ff.quod cuiuſque vniuerſi. Sed differunt in modo cauendi,vt ibi notatur.

19 In creatione ſindici vel actoris vniuerſitatis omnes vocandi ſunt,qui commodè vocari poſſunt,extra de elec.c.cum inter.& capitu in geneſi.& maximè rectores earum,niſi ſint excommunicati,vt not.Hoſtien.in ſumma de ſindico.Et ſecundum gloſſam Accur.debeãt adeſſe duæ partes, & maior pars conſentire.vt not.ff.quod cuiuſque vniuerſi.l.nulli.ff.ad municip.l.quod maior.infra de decu.l.j.& l.nominationem ſor.ma.lib.x.Idem Innocen.extra de elect.cum eccleſia.& Hoſti.d.capitu.cum inter.Gloſ.decreti lxiij.diſtin.c.quanto.& glo.de eccle.licet.& de his quæ fiunt à maio.par.capi.c.j.Pro quibus.ff.de decre.ab or.fa.l.iij.Sed gloſſ.contra de electio.cap.quia propter.Et opi.Archi.extra de reſcript.c.duobus.libr.vj.Fortè poſſet diſtingui in his quæ ſunt gratiæ, & tunc omnes conſentire oportet, & duas partes adeſſe.in authent.de defen.ciuitat.§.fin.collatio.iij.extra de conſuetu.cum omnes.& in his quæ incumbunt, & etiam an ſit actum, aut non, vt ſcripſi inſti.de cura.§.fin.Ideo in cauſa defenſionis poſſet minor pars actorem conſtituere.Et not.in Specu.de ſindico.

20 Et caue quia oportet in inſtrumento nominari conſtituentes,vel dici quòd omnes conſtituerunt. Vel ſecundum Hoſtien.ſufficeret ſi contineat quòd maior et ſanior pars cõſtituit, ſi ſit multitudo,vt not.in Specu.de ſindico.& in ſumma Hoſtien.titu.de ſindico.Item dic quòd adminiſtratores vniuerſitatis poſſunt conſtituere.vt not.ff.ad Trebel.l.ita tamẽ.Item nota quòd quamuis differentia nominum ſit ſublata de iure canonico,non tamen poteſtas nec modus conſtituendi.& ſic intellige extra eod.ca.petitio.[Curatore.]etiam dato ad cauſam vnam tantùm ſecundum doct.& idem cum authoritate iudicis.extra de iudic.capitu.ij.libr.vj. Quid ſi pupillus vel minor ſine curatoris authoritate conſtituat? Dic non valere iudicium ſecundum gloſſ.niſi pro minore, infra eo.non eo minus.Et vide infra ſi aduer.rem iudici.l.cum & minores. Et hoc verùm indubitanter, vbi habeat curatorem. Item videtur quòd non poſſet conſtituere ad defendendum, niſi bona obliget.[Non prohibentur.]fallit infra de prædi.mino.l.minores.Item quæritur quid de prælatis? Gloſſ.idem,canoniſtæ contra.extra.eo.titu.petitio.per Inno.& Specu.eo.tit.§.ratione.ver.porro.

21 Quidam tamen dicunt quod licet epiſcopus poſsit, non tamen alij prælati,nec collegia:cõtra quos, extra de conſue.cap.cum dilectus.de reſcri.ex parte.de in integ.reſtitu.capitu.cum veniſſent.de pact.eod.cum clerici.Collegia tamen bene poſſunt facere ſindicum ſi velint: & ſine decreto.extra de iura.calum.c.Imperator.& ibi not.Inno.vel procuratorem.extra eod.cap.quia in cauſis.infra de decur.lege,procuratores.libr.x.ſed ipſi adminiſtratores non poſſunt de iure ciuili, quia non ſunt domini,ſed iure canonico ſic. Sed quid de executore vltimæ voluntatis? Videtur quòd non poſsit per hanc legem.Sed contra, quia procurator generalis ad negotia poteſt.extra de procu.capitu.j.§.fin.libr.vj.inſtitu.de ſatiſda.§.eadem obſeruando.Et pro hoc.ff.de bo.authoritate iudi.poſſi.l.in venditione.§.j.infra man.ſi procurator.§.j.de hoc in Spe.de inſtr.edi.§.nunc verò.ver.ſed nunquid ante litis conteſt.vbi tenet quòd ſic.

22 **Exigendi.** Dic quod is filius minor admittitur cũ cautione ad allegandum cauſas cauſæ.ff.qui ſatiſda.cog.l.filius.[a] Item in caſu quo pater abſens poſſet damnari diffinitiuè.aliàs non. Et dic quòd hoc caſu non reſtituitur,ſed ſecus in contractu.infra de filiofa.minor.lege j.Et dic quod ſententia fertur in ipſum defenſorem ſecundum gloſſa.

23 Item not.quòd coniunctæ perſonæ agunt ſine mandato cum cautione de rato vt dixi ſupra,l.ij.Et ſunt cõiunctię ſecundum

dum gloſſ. ff. eodem. l. ſed & hæ. aſcendentes & deſcendentes & affines. De collateralib' non reperitur, niſi de fratre. Item omnes qui numerantur. ff. de poſtu. l. j. §. fin. ſecundum Ioã. Vide per Innocen. extra de reſcrip. capitu. nonnulli. qui videtur tenere opi. gloſſ. Item dicuntur coniuncti naturales tantum, vt ibi notat Innocen. & maritus vt infra, eodem maritus & conſortes infra de conſor. capitu. litis. l. j. dic ibi. Item ſecundum quoſdam omnes familiares ad inſtar liberi, vt d. l. ſed & hæ.

24 Et ſi coniunctus agat contra æquè & eodem gradu coniunctum repellitur ſecundum hoc. Item admittitur coniunctus quamuis ille pro quo agit ſit minor ſecundum doc. In Spe. de coniunctis perſo. ver. item quod is. Sed exigere non poteſt, vt ſupra eodem. l. dixi. Item an quilibet canonicus dicatur coniunctus capitulo? Dic quòd non? vt not. Arch. extra de reſcrip. c. ſtatutum. §. cum vero. in gloſſ. ſcilicet ſuæ. li. vj. Sed Ber. not. contra, extra de offic. dele. capit. coram. Iunge ſupra de ſacro, ſanctis eccle. l. iubemus. §. ſanc. & l. ſanctimus.

25 Sed an coniunctus admittitur pro coniuncto rectore vel prælato eccleſiæ, in cauſa eccleſiæ? Non videtur, quia in illa non attenditur talis proximitas, extra. de re iudi. li. annum. lib. vj. Sed cum hodie in iuramento calumniæ requiratur ſpeciale mandatum. Extra de iura. calum. c. nullam. lib. vj. Ergo coniuncta perſona non admittitur vbi requiritur ſpeciale mandatum, vt. ff. de minori. l. patri. Et in ſpe. de coniun. perſo. §. Quid ergo? Quomodo iurabit de calumnia? Dic quòd non, iurat. vide. infr. de iura. calum. l. ij. §. hoc etiam. [Legitimam.] dic hodie extra, eod. titu. cap. qui generaliter. lib. vj. vbi deciduntur opi. doc. & approbatur quòd non, ff. eod. l. q minor. & ſcripſi plenius inſti. qui manu. non poſ. §. eadem. & quære hic quod ibi quæſiui: videlicet an conſtitutus ad negotia poſſit agere ſi ſit minor xxv. annis: dic ibi. [Indefenſum.] Idem vbicunque poſſet reputari contumax & ex hoc putari & idẽ in matre pari ratione. Ioan. Fa.

26 Ita demum. Iunge infr. eod. licet.] Præſcriptio.] Idem in aliis prohibitis ſecundũ gl.] Alieno nomine.] ſecus in religioſo. religioſus enim non poſſet eſſe procurator etiam pro ſuo monaſterio de iure ciuili, in authẽ. de ſanc. epiſc. §. aliũ. col. ix. Sed de iure canonico ſic de licentia appatis, ſi ſit vtilitas monaſterij. extra de ſen. & re iudi. c. cum ſ. & à, extra eo. tit. c. pe. in cle. vide. infr. eo. l. licet.

27 Non eo minus. [Aduerſus te.] eodem modo valet proceſſus ſi pro ipſo faciat, ſecundum Doc. Spe. contra tit. de actio. ver. ſed quid ſi minor. [Sine curatore.] idem ſi ipſemet ageret quia bona pupilli vel minoris non poſſunt obligari ſine decreto, vide inſti. de ſatiſda. §. ſi vero. vbi ſcripſi, extra de procurator. c. accedens. Et per Archi. de iudi. c. j. lib. vj. Sed Ia. contra.

Litem. [Bonos mores.] paciendo de quota litis.] Gratuitum eſſe debet.] conuentione quotæ, quia aliàs repeti poteſt ſalarium. ff. man. l. ſalarium. & l. ſi remunerãdi. infra, mandati. l. ſi contra.

Procuratorem. [Si non ſpecialiter.] i. expreſſum, vel generaliter cum libera poteſtate ſecundum. glo. Aliàs contra. [Dominum.] ſed fructus ſic. ff. eo. l. procurator. Vel rem quæ ſeruando ſeruari non poſſit: vt hic nota. [Deſideratis.] ſed pretium recuperat. infra, eo. ſi pretium.

Inuitus. Antiqui legunt totam hanc l. in procuratore rei, Ioan. Azo & glo. legunt in procuratore actoris vſque ibi, ſed nec defenſionem, quam particulã intelligunt in procuratore rei. Et ponũt hic quinque dicta. primum & penultimum eſt ſine mandato; alia cum mandato ſecundum glo. Sed ſecundum Ia. non eſſet vis ſi tota intelligeretur in procuratore rei.

28 Item dic q ſemper præſumitur inuitus niſi expreſsè conſentiat. ff. eod. l. filius. §. inuitus. Vel tacitè, vt recipiendo literas. extra. eodem. capit. j. in cle. Vel ſi permittat pro ſe cauere dominum. ff. eo. l. ſi defunctus. Idem ſi ſit coniuncta perſona vel amicus. ff. de adop. l. in adoptionibus. ſolut. mat. l. ij. §. voluntatem. de dona. inter vi. & vxo. l. ſi ſeruus. Et idem econtra ſi dominus permitteret aliquem nomine ſuo agere, ff. mã. l. qui patitur ſecundum doc. vide. infr. eo. licet.

29 Sed ſi conſenſit, poteſt re integra pœnitere, inſtit. man. §. mandatum. ſi tamen dominus cauit nõ eſt res integra. vt no. d. c. j. Itẽ dic, q ſi mandatum ſit generale in omnib', videtur conſenſiſſe. vt d. c. j. in cle. Item dic, q ſi primò recuſauit, poteſt pòſt recipere. extra. e. c. licet. li. vj. [Niſi prouocationis.] tenetur ergo appellare vt hic, quòd eſt verum quando ſententia eſt iniuſta ſecundum Ia. ff. manda. l. ſi fideiuſſor. ij. §. quædã. de admi. tu. l. quotiens. §. ſicut. & ſemper præſumitur iuſta. ff. de re iudi. l. non videtur. §. j. & videtur notari in ſimili. ff. de euict. l. habere licere. In dubio tamen tutius eſt quòd appellet. Sed an tenetur proſequi? Pla. dicebat quòd ſic. Ir. Azo contrà.

30 Dic aut appellatur ab interlocutoria, & illam tenetur proſequi in eodem loco vel prope, vt in l. per Pla. alleg. Aut à diffinitiua, & tunc fuit conſtitutus ad illam totam cauſam ſpecialiter, & tunc nõ tenetur proſequi, ſi tamen velit poteſt: & expenſas repetit: vt not. infra de appel. l. ſi actor. Quod intellige niſi haberet mandatum appellandi & proſequendi appellationem. nam accipiendo tale mandatum, videt̃ ſe obligare, vt c. j. extra eo. in cle. Si generaliter, tenetur proſequi. extra eod. c. fi. & ibi per doct. & c. cum pro cau. In Spec. de ſalario. §. ſequitur. ver. ſed niſi quid aduocatus. & ver. ſed quid ſi cauſa. de appel. §. j. ver. breuiter. vide extra eo. c. nõ iniuſtè. infrà de ſuffra. l. j. Et hoc ſi ſit conſtitutus à domino. Quid ſi à procuratore, tutore, vel à curatore? Dic idem in Spe. eo ti. §. j. ver. ſed pone. argu. contra. quia illius non videtur intereſſe. ff. de iure. l. is cuius.

31 Et idem dic econtra ex parte rei. Quid ergo ſi fuit tantum citatus procurator rei & nõ dominus proceſſurus in cauſa appellationis, an ſufficit? Dic q non vbi appellatur à diffinitiua cũ non teneatur proſequi per prædicta: ſed intimare poſſet procurator ad eã ſpecialiter cõſtitutus. vt extra de ele. c. cauſam. & not. Spe. eo. tit. §. qualiter ver. quid ſi procurator. Sed quid ſi procurator cauit, & reus qui forte eſt non ſoluendo, inhibet proſequi? Dic ſecundũ Ia. nihilominus defenſorem poſſe proſequi cum eius intereſt. ff. de appel. l. a ſententia. Sed quid ſi appelletur ſecundò? Poteſt dici idem vt ſuprà, & præſertim ſi habuit mãdatum appellandi & appellationem proſequendi, ff. de leg. ij. l. pluribus. Quid de aduocato? Satis videtur idem dici poſſe vt de procuratore dictũ eſt. [Sed nec defenſionem.] nõ enim cogitur prorſus. ff. eo. l. nõ cogendũ. & l. inuitus. §. penul. Fallit in caſu l. ſi defunctus. & l. ſi filius. §. fi. & d. §. pe. & d. c. j. in cle. Item in procuratore actoris, ff. e. l. ſed hæ. §. prætor. & ratio ibi patet. Et caue quòd vbi non compellitur, nihilominus tamen tenetur domino actione mandati, vel cautio committitur, vt d. l. non cogendum. ff. mand. l. ſi procuratorem. §. j. niſi haberet maximam cauſam. vt l. inuitus. §. penulti.

32 Alienam. Dic quòd mulier poteſt eſſe procuratrix pro parentibus. ff. e. l. fœminas. Item pro filio maiore, vt nur. ſed pro minore, non: ſed petit ei tutorem. Item & cauſas appellationis poteſt agere, vt ff. de appel. reci. l. j. Item hoc fallit quando eſt tutrix. infra quando muli. tu. offi. fun. poteſt. An autẽ poſſit eſſe executrix? Dic ſuprà de epi. & cle. l. nulli. Item fallit quando intereſt, ff. de libe. cau. l. j. in fi. cum. l. ſequen.

Si pretium. [Iubebit.] ad mace. l. ſed & ſi. §. j. infra quod eum eo. l. ei qui.

Nihil. Pone in facultate conſtituendi, cauendi ſententiandi, & euitatiõe infamiæ. primum ſine dubio. Sed in ſecundò videtur eſſe differentia cùm non poſſit in conſtituto pòſt habere locum. l. ita demũ. ſuprà eo. Sed dic quòd imò vbi ad aliquos actus iudiciales proceſſit. Item in tertio eſt differentia quando fuit datus ad audiendam ſententiam tantùm: quia tunc dominus nõ procurator condemnatur, vt hic notatur. Et idem in quarto ſi detur ad audiendam ſententiam tantum, ſecundum doct.

33 An autem procurator datus poſt litis conteſt. poſſit alium ſubſtituere? gl. quòd ſic. Io. contra. Cuius opi. approbatur extra. eo. c. j. lib. vj. item an datus ad vnum articulum vel conteſtationem tantùm poſſit? Dic q non, vt ibi notatur.

Maritus. [Solenni.] etiam ſine hoc. infra de pact. conuen. l. ſi. Sed illa in paraſernalibus, extra c. conſtituos. [Præſcripſerit.] Arg. quod procurator conſtitutus ad agendum vel defendendum non poſſit excuſare: & hic Ia. Pet. contra. inducit pro ſe in authẽ. vt omnes obe. iudi. prouin. §. ſi vero. coll. v. Opi. Pet. placet, ff. e. l. abſens. & hoc ſi ad hoc tantum recipit literas: ſecus ſi ſimpliciter, vt ſcripſi. ſupra eo. l. inuitus. in fin. Vel dic quòd & tũc poſſit, facit. ff. de fun. inſtruc. l. quæſitum. §. denique.

34 Procuratoribus. [Lis poteſt.] in omni tamen caſu adeſſe poteſt cauſæ. extra eo. quamuis. lib. vj. & c. is qui. & c. ſi quem. dic vt ibi, & allegabit de iure & de facto, ff. de inoffi. teſta. l. ſi ſuſpecta. cum ibi notatis.

Nulla.

Nulla. [Vtpote dominũ litis.] vel ante ſi ſit procurator in rem ſuã.vt extra eo.c.j.li.vj. Cõtr.ff.de appel.l.ab executore.§.fin.& de excep.deli.l.ſi pcurator.§.j. [Poſt exceſſum.] hoc fallit in procuratore prælati.in cle.e.tit.c.ſi. Et forte idem in procuratore cuiuslibet adminiſtratoris. [Quippe.] ante no.ſupra.e.l.qđ quis.ſed defenſor ſic.vt not. Archi.extra e.c.j.lib.vj.in Spe.eo.ti.§.duo.[Voluerunt.] cõditores,niſi fuerit datus ad conſtituendum tantũ, vt notatur dicto c.j.

35 Licet. Quæritur quis probat falſum? Glo.quòd opponens. Et facit quod no.Inn.extr.de reſcrip.c.nõnulli.Doct.contra per hanc l.quod poteſt eſſe verũ niſi ab initio fuiſſe admiſſus cũ cautione de rato:vel niſi habuiſſet mãdatum ab initio,extra e.c.j.in fi.dic plene.Infra,eo.l. Quid ſi procuratorium fuit iudicatum bonum? Dic quòd nõ nocet domino.in Spe.de reſcrip.§.præſenti.ver.quid ſi excipitur.Et dic ibi.ar.contra.ff.quòd falſo tu.autho.l.j.§.Põponius. Sed aliud in tutore quẽ iudex cõſtituit & cuius vices ſupplet.infr.de bo.poſ.l.j.q̃ in procuratore qui cõſtituitur à domino.Sed quid ſi falſus procurator ſucceſſit domino? dic in ſpe.titu.de defen.§.ſi.ver.quid ſi procurator.Si tamen opponeretur contra procuratorium aliqua oppoſitio iuris,& pronunciaretur ipſum bonum,tunc videretur præiudicare.in ſpe.de excep.§.ij.ver.fin.

36 Sed an quæ ſoluit tali procuratori poteſt repetere? Gloſ.& doc.q̃ ſic.ff.rẽ ra.ha.l.ſi hnc.§.ſi procurator. Sed vſq; ad quod tempus poteſt dominus reuocare? Videtur q̃ quãdiu durat actio. Et de hoc in ſpe.de ſen.prola.§.ſi.ver.ſed vſq;.[Quæſtionis.] ante litis cõteſt.ff.e.l.Pomponius.§.rati. Et vſq; tũc poteſt opponi exceptio procuratoria etiam ſi aliquando admiſſus eſſet:vt in ſpe.tit.de ſatiſda.§.viſo.ver.quid ſi procurator admiſſus. Sed ſi poſt litis conteſt.conſtituatur,non poteſt opponi niſi re integra antequã procedatur cum eo ſecũdum doct. ſupra eo.l.nihil.Sed an hæc lex obtineat vbi eccleſiæ prælatus egit. Videtur q̃ ſic.infr.de eo qui pro tutore.l.ſi.Sup hoc tamen vide extra de reſti.ſpo.c.in literis.per Inno.Et plenius in Spe de actio . ver. item contra prælatum vbi concluditur quòd ante litis conteſta . debet ſe docere prælatum vel eſſe in poſſeſſione , alias pro tali haberi non poſſet. Item dic q̃ ſi

37 procurator agit domino ſciente & non contradicẽte , q̃ nõ indiget mandato.Imo quicquid agit prodeſt,vel obeſt domino,vt no.Inn.extra de reſcrip.ex parte decani.vide quòd ſcripſi infra de contrahen.& cõmit.ſtipu.l.optimam. Sed quid ſi fuit admiſſus cum cautione de rato? Doc.dicunt quòd opponens admittitur,ſed debet probare incontinenti.ff.de dã.infec.l.inter quos.§.alieno.ver.quid ſi.vide extra.e.c.in noſtra. vbi videtur expreſſum q̃ opponens probet. Sed ibi ideo quia conſtabat de mandato ſemel dato.

38 Quicũque. [Conſiſtorianæ.] id eſt in conſiſtorio vel in palatio ſecundum glo.[Iurgium.] ciuile.quia in criminali non datur procurator, niſi in actione iniuriarum ſecundum gloſſ. Vel dic q̃ cauſæ talium non ſunt criminales:niſi eſſet deteſtabile crimen,infra,de decurio.l.quandoque.lib.x.[Vel refertur.] ff.de iniur.l.nã magiſtratibus.ſed ibi in habẽtibus adminiſtrationes, ſed obſtat hic text.ſed expone,vt ſupra ſcripſi.

In pecuniariis. [Præcepti.] id eſt , citationis. [Vel ſententiæ.] forte refert ſe ad arbitrium,qui poteſt iubere adeſſe.ff.de arbi.l.non diſtinguemus.§.ſi domini.[Deſignat.] Quid ſi deſignat q̃ veniat

39 perſonaliter? Dic q̃ venire debet , vt no . extra. de maio . & obe.c.fin.de iudi.c.j.lib.vj.vide ibi.quia Archi.tenet idem in ordinario & delegato. Alij diſtinguunt inter ordinarium & delegatum. Doc.iur.ciuilis dicunt q̃ non tenetur venire citatus perſonaliter,niſi iuſta cauſa inferatur . [Nonnunquam.] hoc in procuratore ſimplici ſed agente procuratore in rem ſuam,dominus non habet vocari,niſi eſſet eius periculum ſecundum doct.quia confeſſio ſua non obeſt ceſſionario.ff.locati.l.qui fundum.quem ad.ſer.amit.l. ſi partem . §. final. & vide,ff.eodem,l.ſi actor.vbi dicitur contra. Et debet venire actor, & reus,ſi ſit legalior , extra de teſti . c. præſentium. & d.l.ſi actor.

40 Illud autem videtur quòd procurator barattator non debet admitti , nec defenſor : niſi ſit adeo legalis vt dominus : not.ff. ex quibus cauſis maior . l. item ait . §. fina. extra de iura.calumniæ.capitu.in pertractandis.per doct. vide in Spec.eodem.§.j.verſicu.quòd cum . Item nec potens, nec clericus : vide inſti . de ſatiſda.§.fina.infra vbi in rem actio.l.j.[Maximi.] maximus iudex eſt quicunque audit cauſas,ſecundum gloſſam.

Ne liceat potentioribus patrocinium litigantibus præſtare &c.

Hic titulus differt à titulo,de alienatio.iudicij mutan.cau.facta: quia hic quando transfertur in potentiorem ratione officij,ibi quomodocunque in aduerſarium duriorem,ſecundum gloſſ. Item ibi habet probare ius,hic non. Item ibi diſtinguitur inter actorem & reum,ff.de alie.mut.iud.fact.l.pe . & fina.hic hic non. Item dic quòd miles non cẽſetur potentior, ſupra titu.j.l.qui ſtipendia.ſed hodie poſſet durior cenſeri & clericus:& ſic poteſt habere locum titu.de aliena.iud.mutan.cau.fa.& ibi ſcripſi.dic extra eodem.c.ij.& plenius in Spe.de offi.ac ver.quarto,infra.man.l.per diuerſas.dic ibi.

1 ☞ Officiales maiores poſſunt minacem terrorem incutere.

2 Potentior quis dicatur.

Diuinæ. Gloſſa exponit hic legem , ſupra de adoc . diuer . iudic.l.ij. infra, de ſuffra.l.j.Sed dic quòd ibi loquitur de maioribus officialibus, qui poſſunt minacem terrorẽ ingerere. Item dicit glo,quòd non poſſunt aſſumi ad terrorem:poſſunt tamen aſſumi ad ius ſeruandum: ſed hoc eſt deſtruere hanc legem . vnde excipe ab illa potentes, qui probentur ſicut alij multi,ſecundum Francſ. Accurſ. ſibum.

a Et nota quòd potentior dicitur hic qui habet merum imperium:& poteſt terrere vel nocere:& vide infra de anna. excepe.l.vt perfectius in gloſſ. Tu autem potes dicere de quocunque potiare,qui nocere poteſt. Et titu.de aliena.iudi.mutan.cau.fac.non loquitur de prima parte rubricæ. Tales tamen fortè poſſent ſuis hominibus aſſiſtere:dic infra vbi cau.fiſca.l.cum aliquis.[Alliceretur.] per ſententiam ſecundum gloſſ.[Potentiorum.] ratione officij ſecundum gloſſ. [Hoc propoſito.] ſed ſi aduocaui,& non ſuit præſtitum,non eſt locus pœnæ ,ſecundum gloſſ. [Domorum .] id eſt,illorum qui in domibus ſunt,ff.ſi cer.peta.l.lecta. [Rei iudices .] & ſi illuſtres.infra vbi Sena.vel cla.l.j.[Rectorem.] & ſic non poteſt delegare ſecundum glo.& doct.[Virorem.] arbitrarium ſecundum glo.& doc.

Si cuiuſcunque. [Actiones.] ſecus ſi res, ff.de alienatione iudicij mutãe.cauſa fa.l.penul. Vel dic idem quando ratione officij & eſt verius.

De his qui poten.nomine titulos prædijs affigunt &c.

Dic titulos faciendo poni vel fingi eorum pannicellos, vel ſaluamgardiam quaſi ſint eorum , vel dicunt rem eſſe potentioris.

Animaduertimus. [Nota infamiæ.] infra eo. in fine.[Mulctetur.]& erit parti aduerſæ,ſecũdum gloſſam.

Nemo priuatus titulos prædijs ſuis vel alienis imponat.

Superior titulus quando dicebat ſuam alienam,hic quando alienam dicit ſuam.

1 ☞ Titulos principes apponens rei ſuæ,cenſetur velle donare.

Regiæ. [Inſcribitur.] videtur enim velle dare.& hoc ſi erat dominus,aliàs bonis ſuis omnibus priuatur,in authẽ. de mãda.princip.§.fina.ſecundum gloſſ. colla.iij. Item dic ſecus ſi aliorum titulos apponeret, ſupra titu.j.l.j.§.fina.quia tunc non videtur velle dare.

Ne quis. [Poſsideat .] ſi ipſemet poſsidet , poteſt ſigna ponere : ſed non vela. dic infra, titu.j.l.ij.[Libertate.] ſpeciale:aliàs contra.inſti. de capitis di.§.minor.

Ne fiſcus,vel reſpublica procuratorem patrocinij cauſa &c.

Rei

REi publicæ. [Adiuuari.] vel quia reſpublica aſsiſtebat in cauſa. vel de iure, vel de facto proponebat quaſi ſua intereſſet.

Abhorret. Nota ſanctas leges. Et loquitur quando fiſco debebatur. Et iunge infrà quando ſiſ. vel priuatur.

De negotijs geſtis.

1 Expenſæ pro tutela non petuntur.
2 Obligatio quando fiat. & non confuſio.
3 Negotium alterius quot modis geri poſsit.
4 Actio negotiorum geſtorum quando naſci dicatur.
5 Mater quando repetere poſsit quæ filio dedit.
6 Filius quando repetere poſsit quæ pro patre ſoluit.
7 Maritus an repetat expenſas ab vxore factas.
8 Obligari quando quis poſsit ad animum alterius.
9 Vitricus an in dubio videatur priuignis donare.
10 Actio an detur domino contra adminiſtratorem qui eo inuito aliquid fecit.
11 Vt non ſit verbo, niſi factum interueniat.

CVm tutores. [Repetere.] etiam cum pro reſtatione, cùm faciat ex neceſsitate, & pro ſuo lucro. videlicet petendo tutorem, ne priuetur ſua hæreditate. infra ad Tertul. l. ſciunt. Sed remotio de ſuſpecto non eſt de neceſsitate. & ibi facit bene proteſtatio. ff. qui pe. tuto. l. ſi. ſecundum glo. & doc.

1 Et facit quod quis non poſsit repetere expenſas à pupillo, quas ſuſtinet pro habenda vel deferenda tutela. ff. eo. l. ſi ita q. [Si quis.] fallit, infrà de nup. l. patre. [Petere põt eoe.] ſi ſint modici. ff. de dona. inter virum & vxorem. l. virum. ſic nõ obſtat. ff. de reli. l. at ſi quis. §. ſed interdum.

Contra. [Neceſsitatis.] id eſt vtilitatis, aliàs inſolidum. ff. de ſolu. in. l. pupillo [Si non materiam.] ſed an à matre repetit? Dic quòd non ſecundum glo. Quid ſi ignorauit matrem hæc facturã? Videtur idem, licet Pe. contra. [Inquantum locupletiores.] & ſic nõ ſufficit vtiliter negotiari. ff. eo. l. ſi negotia Dic ibi multos alios caſus, ff. eo. l. ſed an. vltro. [Quæ ſibi quoque iure.] affini vel extraneo. [Duxiſti, feciſſe.] non affectione paterna. s. l. proxima.

Siue pro fratre. [Soluere.] ff. fami. erciſc. l. hæredes. §. nullam. [Actione eadem.] nego geſt. Imò communi diuidundo. ſecundum gloſ. vel negotiorum geſtorum vtilem ſecundum docto. Et ſic nõ ob. d. l. hærede. §. non tantum. ff. communi diuidun. l. ſi quis putas. §. j.

Qui pupillæ. Et eius contemplatione. infra e. l. ſi mandatum. [Pro tutore.] quia non credebat ſe tutorem. de eo qui pro tuto. l. j. [Tenebitur.] & datur mandati. inſti. de obli. quæ ex conſenſu. §. j. Vel dic etiam puellæ dari mandati quæ ei quæri poterat ex facto tutoris, infra quando ex ſa. tuto. l. j. Et concurrunt ex poſtfacto, licet non ab initio. ſicut reperitur in duabus cauſis lucratiuis. ff. de actionibus & obligationibus. l. ſi is qui. iuncta. l. ſi ſeruus lega. de leg. j. Pupilla autem econtra tenetur, inquantum locupletior. ff. eo. l. ſi pupilli.

Officio. [Filias pupillas.] idem de adultis ſecũdum gloſſam.

Curatorem. [Factum.] inſtit. de cura. §. j. [Competit.] pro geſtis & gerendis. ff. de eo qui pro tuto. l. j. §. ſi.

Si ab eo. Dic quòd aut debitor ſuccedit creditori, vel econtra: & vtraque extinguitur, ff. de fideicommiſsis. l. hæres. §. quòd ſtipulator. Aut reus reo. & tunc neutra. ff. de duo. reis. l. ſi reus. Et idem ſi fideiuſſori. vt d. l. hæres. §. non eſt. Aut fideiuſſor creditori, aut ecõtra. & tunc tollitur acceſſoria. vt eod. l. §. quòd ſi. aut fideiuſſor debitori, & tunc diſtinguitur, an debeat naturaliter & ciuiliter, an naturaliter tantũ. vt di. §. quòd ſi ſe, dic ibi. s. de pac. l. debitori.

Aduerſus. [Ciuiliter.] id eſt curialiter. nã eſt prætoria ſecundũ gl. idẽ no. ff. eo. l. iij. Sed Iac. & Pe. quod eſt ciuil. ff. cõmo. l. in comoda. §. ſicut.

Si pecuniam. Dic q̃d negotiũ alterius geris quatuor modis. primo re ipſa q̃n in rem eius impẽdit. Secũdo ipſo geſtu, cũ nõ in re, ſed pro ipſo, & ad eius vtilitatem, vt ſi ſoluit eius creditori. Tertio cura & ſolicitudine, vt ſi geras id quod alterius officio incumbebat. Quarto ratihabitiõe, vt plenè no. ff. e. l. ſi pupilli. §. idem ait. hoc viſo opponitur. ff. de iudi. l. ſemper. dic vbi quando præſente domino geritur & ratificante hic. quando eo abſente ſecundum Ioan. quem ſequitur. Dy.

4 Quærit hic glo. quando naſcitur actio negotiorum geſtorum, & vnde. Videtur quòd ſtatim in ipſa geſtione. ff. de ſolu. l. diſpenſatorem. Quidam dicunt hoc verum in tribus primis, ſed quartò non. ſ. ratihabitione: & ita tenet gloſſ. Alij diſtinguunt in quarto an ſit ſolutum negotium, & tunc ab initio. Aut inſolutum, tunc ex ratihabitione. Sic intelligunt. l. ſi pupilli. §. item quæritur. Dy. dicit quòd in tribus primis caſibus naſcitur ex ipſa geſtiõe. Et idem in quarto, ſed non in illo: niſi demum ratihabitione ſecuta, infra de re permu. l. ex placito. Et not. extra de re iur. c. ratum quis habere. Ad legem diſpenſatorem dicit quòd actio tollitur, id eſt, naſci impeditur. Ad l. Pomponius. ff. eo. dicit quod pendet ex voluntate: quia natiuitatem eius impedit. Et hæc proſunt ad ſciendum vbi quis poteſt conueniri ratione contractus initi ſecundum doc. [A debitore.] id eſt, mihi debitam. ff. ſi cer. pet. l. ſi me & Titiũ. [Exegit.] nomine tuo, alias non poſſet ratificari actio. ff. eo. l. Pomponius.

Si ſeruum. [Non inutilem.] non refert ſi credat vel ſciẽt: quia non tenetur dominus, ſi erat inutilis ſecundum gloſ.

5 Alimenta. Dic quòd aut expẽdit in alimentis, aut aliàs. Primò caſu aut pro mortuo viro: tunc ſi adminiſtret bona filij, videtur de bonis filij, vt lege, Neſennius. ff. eod. aliàs de ſuo niſi ſuis proteſtata: vt hic. Vel niſi ex magnitudine patrimonij filij contrarium præſumatur, vt l. virum. ff. de dona. inter virum vxorem. & hic notatur. Si pater viuit, ſubdiſtingue: aut durante matrimonio, & tunc expenſis patris: vel. l. Neſennius. Si ſoluto, diſtingue cuius culpa, vt in authenti. vt liceat ma. & auiæ. §. illud. coll. viij. Si aliàs quàm in alimentis non eſt proteſtatione opus ſecundum gloſ. Sed obſtat huic legi. ſuprà eo. l. j. Sed ibi circa perſonam. vbi idem in alimentis ſecundum doc. Et vide l. ſi quis à liberis. §. ſi liberis. § ſi mater. Quidã autem dicunt quòd q̃n impenditur in alimẽtis, pater et mater poſſunt repetere, ſi alius tenebatur, quia fortè maritata erat mater cũ alio. Et ita tenet Cy. Et gl. hoc ſentit: quæ dicit matrem repetere à patre, ſi ſit proteſtata. Et idem dic ſi non ſit proteſtata, niſi in modicis: vt not. d. §. ſi mater. [Præſtitiſſi.] idem in auia, ff. eo. l. Neſennius.

6 Si filius. Dic aut ſoluit, de profectitio, & non repetit: vt hic. Aut de aduentitio, & tunc eo viuo nõ repetit: vt hic notatur, Sed eo mortuo, dic vt in mancipato. Et idem de caſtrenſi vel quaſi. Quid ergo in mancipato? Ioan. dicit, quòd præſumitur donaſſe. Dic contra per hanc l. niſi eſſet modica ſumma, vel qualitas patrimonij &c. vt l. virum. ff. de dona. inter virum & vxorem. ſecundum doct.

7 Quod in uxorem. Pone in caſu quo mulierem non tenetur alere, quia promiſerat dotem: quam nõ ſoluerat: aliàs nullum habet dubium. vt ff. ſoluto matrimo. l. ſi cum dotem. §. ſin autem in ſeruitio. Quid ſi expenſas facit litigando pro re mulieris? Dic quòd non recuperat: vt in Spec. tit. de dona. inter vir. & vxo. § formatis. verſ. illud etiam quæritur. Et vide extrà de dona. inter vir. & vxor. c. per tuas. per Inno. & plenius ſcripſi inſti. de acti. §. ſunt præterea. verſ. propter retentionem. Quando autem tenetur alere? Vide infrà de iure dot. l. pro oneribus. [Erogaſti.] idem ſi dominus erga ſeruũ talem.

Si mandatum. Hæc lex indubitate intelligitur vbi de mandato viri & contemplatione mulieris geſsit. Sed ſi non cõtemplatione mulieris, tunc non obtinet hæc lex, ſecundum Io. & Azo. & glo. contrà, vt hic not. Et plenius ff. eo. l. iij. & fina. Opinio Io. procedit quando negotium eſt alicuius ratihabitione: vt l. ſi pupilli. §. ſed ſi ego. ff. de precar. & l. ſi ſeruus.

8 In alijs generibus negotiorum diſtingue, aut non habuit animũ alium obligandi, & tunc dic vt ff. de condict. indeb. l. ſi in archa. de except. doli. l. Paulus. Aut habuit, & tunc aut ille quem obligari intendebat, obligari non poterat: quia negotium ipſum nõ tangit: & tunc obligatur dominus: vt l. itẽ ſi cũ putẽ. Aut ipſum tãgebat, ſi cura & ſolicitudine vel ipſo geſtu obligatur ſolus ille in cuius re expenſum eſt. ff. cõmuni diui. l. in hoc iudiciũ. §. diuerſum. Si re ipſa, tunc ſi ille cuius cõtemplatione geſsit, potuit obligari etiã naturaliter non aget contra dominũ: vt §. ſed ſi ego. Aliàs ſic. vt l. ſi pupilli. in principio. ſecundum docto. Caue tamen quod in omni caſu in quo non poteſt conſuli per retentionẽ vel aliàs. daretur actio infactum.

ctum.ff.man.l.ſi mandauero.§.ſi creditor. quæ nõ obſtat huic legi in eo quod ibi non datur actio negotiorum geſtorum contra abſentem: quia hic loquuntur quando negotium erat alicuius re ipſa, ibi quando ratihabitiõe, vt hic not.] Si quod forte.]& mulieri aduerſus maritũ actio nego.geſt.ff. eo.l.nã & ſeruus.§.fi.

9 **Si paterno.** Quæritur quid in dubio. Gloſſ. dicit quòd non videtur donare.ff.eo.l. Neſennius.niſi ex coniecturis appareat contrarium: vt quia erãt in ſeruitio eius, vt hic nota. Tu dic quòd ſi bona earum tenebat: vel alius tenebatur eas alere, fortè mater, vel tutor qui earum tenebat ꝙ non videtur donare in dubio. Aliàs ſic: propter amorẽ matris, ff.eo.l.is qui.& l.ex duobus.§.fi.& maximè ſi eſſent pauperes. Et hoc de impenſis factis circa perſonã. In alijs contra. vide ſupra eo.l.alimenta.

Si negotium. [Negotiorum geſtorum.] vbi nõ fuit mandatum, vel rogatio.

Curatoris. Vide nota.pro hac l.j. de hære.tu.l.j. [Nec ad eos.] niſi de connexis, ff. de hære.tu.l.j.Ioannes Fabri.

Ob negotium. [Fides bona ſuaſit.] ff.eo.l. gantundẽ.l.atqui.§.pen. [Neceſſitate compulſum.] ff.eo.l.iij.§.pen.

Ab uno. Di infra familiæ erciſcun.l.in familiæ.

Tutori. Hæc l.obtinet indubitanter: vbi acceſſit quaſi vnũ geſturus. Si omnia dicit Io.idem, quem glo.ſequitur. Pro quo.ff. de eo qui protu.l.j.§.in procuratore.Ir.contra.& Azo in ſum. quos Pe.ſequitur. Et vide. ff.eo.l.ſi pupilli.§.fi. [Latã culpã.] dic ff.e.l.iij. §.interdũ. & l.ſi pupilli.§.fi.[Patuerit.] Hodie contra, vt not.ff.eo.l.atqui. §.pe. [Reddere.etiam ſi tanꝗ vnum geſturus accederet.ff. man.l.ſi remunerandi.§.apud.vt hic not. Sed contra no. ff.eo.l.ſi pupilli.§.fin.Sed in hoc quod de geſtione debet.[Exceptionis.] ff.eo.l.ſi pupilli.§.fi.& l.ſequen.

Si cognati. [Non potuit.] cùm nõ fuerint realiter obligati: aliàs ſecus.[Vtriuſq.] de hoc dic vt ff.eo.l.cum actum.& l.ſeq. [Proculdubio.] ſi connexa conueniunt vt ſeparentur, ſecundũ gl. Alij efficaciter.

Negotium. [Pacto.] niſi in aliquibus caſibus notatis. ff.eod.l.ſi quis abſentis . & l.ſi negotia.

Si quis. Cõtra ff.de inſti.ac.l.ſi quis mãcipijs.§.fi.ſ.ſed ibi ſeruus voluit vt hic no.ff. de pecu.l.ſi quis ſeruũ.§.etiam.Sed quid ſi ſciret dominũ inuitũ? Dic idem vt hic ſecundũ doc.Item dic ꝙ etiam nõ datur in factum de æquitate ſecũdũ glo.licet Azo contra, reputans iniquũ ꝙ locuple-
10 tetur cum aliena iactura. Sed poteſt dici quòd non datur actio, ſed exceptio. Pyleus verò in quæſtionibus dat actionem in factum in neceſſarijs, ſicut ſi res deberet cadere in commiſſum, niſi ſoluatur cano.ff.de pig.ac.l. ſi quis. §. idem Labeo. [Quid enim.] Sed quid ſi non prohibuit expreſſe, ſed præcepit ꝙ emeret equum vſq; ad decem? Glo. dicit ꝙ non poteſt vltra petere, etiamſi de plus cõſtaret, & plus valeret.ff. eod.l. qui aliena.§.libertos. Sed tamen exceptionẽ habet ſi pro minori non potuit habere ſecundum doct. Contra glo. facit ff. de reli.l. ſi quis.§. idem Labeo . infra de ca. larg . titu .l. fina. lib. x.

a ¶ Tu dic in ſumma, & quãtum ad hoc vt cõpetat iſta actio, ꝙ me. cau. nõ eſt differentia in iſtis duob⁹ caſibus, vt hac l. Sed in modo cõcludẽdi eſt differẽtia: nã coact⁹ vẽdere petit rem reſtitui, & cõtractũ reſcindi. Coact⁹ verò vẽdere pretio viliori petit ſuppleri iuſtum pretiũ aut rẽ reſtitui.l.ſi res.§.j. ff.de iu.do.Barto. hic, nec refert ſi vẽdat metum inferẽti, vel alij. Saly.& Alex.hic.

De his quæ vi metúsve cauſa geſta ſunt.

11 Quid ſit metus & vis, dic.ff.eo.l.j.& ij.Item dic plura genera violentiarum: vt nota.infra.l.j. Et dic quòd vis non ſit verbo, niſi factum interuenerit.ff.eo.l.finali.§. finali.

1 ☞ Violentia quando ſufficienter non probetur.
2 Iurans per metum & metu periurij ſoluẽs an poſsit repetere.
3 Actio quod metus cauſa eſt perſonalis.
4 Actio an detur contra debitorem remiſsionem debiti extorquentem.
5 Imperium ſuperioris an arguat violentiam.
6 Minæ per iudicem illatæ ſunt iuſta cauſa appellandi.
7 Metus offenſæ ſuperioris ſufficit ad excuſationem doli.
8 Impreſsio quando magna dicatur.

PErſecutionem. [Reſponſum eſt.] niſi moram purgauit, infrà de furtis.l.ſubtractio.vel niſi pereat infrà tempora iudican.ff.eod.l.ſi cum.§. quid ſi homo, dic ibi. Vel vbi res eſſet peritura, dic.ff.eod.l.ſi cum.§.quid ſi homo.dic ibi. Vel vbi res eſſet peritura, dic.ff.eod.l.ſi cum.§. ſed & ſi non culpa.

Cum te. Non ergo ſufficit probaſſe violentiam factam tempore promiſsionis, ſecundum gl. quãuis Pyl.contrà: dic quòd ſufficit, niſi agens vel pars aduerſa proponat ſolutionem: & ſic gloſſ.vera in caſu huius legis. Quid ſi incontinenti ſoluit? Tunc videtur ſufficere: ſed gl.cõtrà. Dic quòd ſi cauſa metus durauit, & erat eadem, ſufficit, vt quia iudex erat metum inferens.ff. quod fal. tu.ac.l. contiſsime.§.j.Et idem videtur vbi fraus fuit adhibita in contractus extrà de cleri.coniug.c.ij.

2 Sed quid ſi per metũ iurauit, & metu periurij ſoluit? Dic ſecundum glo.non poſſe repeti de iure ciuili: ſed de iure canonico ſic.ff. quod met.cau.l.ſi quidem.§.quòd ſi dederit. Et vide ad intellectum huius legis quod not.extrà de renũna.c. ſuper hoc.& c.ſolicite.de reſtit.ſpolia.Item opponitur infrà de inuti ſtipula.l.ex eo.dic ibi.

Si ui. Oppo.infrà de rei vend.l.ſi mancipiũ. Sed hic pretium peruenerat ad auum, & ideo reſtituit: & hoc quia ille qui tenebat habebat cauſam ab illo qui pretium ſoluit: ſecus ſi occupaſſet, ſecundum docto. Item opponitur infra.de rei ven.l.j.Solu.vt ibi.Item opponitur infra.l.penult. Sed ibi ſpeciale: vt hic nota. Item opponitur de.l.ſequitur.§. lana.ff.de vſuc.Sed ibi non erat plenè dominus, cùm nõ poſſet in rem contra eum agi.vt.l.mecum.§.volenti.ff.e.ti. Item opponitur inſti.de vſuc.§.furtiuè.Sed hic in compulſiua, ibi in expulſiua hodie tñ hoc corrigitur in authen.malæ fidei.infra.de preſcrip.x.an.

3 Item opponitur ꝙ actio quod metus cauſa, eſt perſonalis: ideo videtur durare xxx.annis.inſti.de actio.§.præterea.iuncta.l.j.infrà.de conſti.pec. Dic quod quatenus agitur realiter & excedit ſuos terminos, tollitur ſpatio x.annorum.infra.in quib.cau.ceſſat lon.tempo.preſcrip.l.hæreditatem. Vel dic ſecundum glo.quòd indiſtinctè tollitur x.annis. Doc.tamen primam approbant. Item dic quòd huiuſmodi pretium reddet emptori.ff.de hære.vendi.l.cum emptor. & quantũ auus recepit. Quidam tamen dicunt quòd ſit in electione metum paſsi reddere quale voluit: vel illud quod auus habuit: vel metum inferẽs.infra.de teſta.mili.ſi cum militantibus. Sed prima verior ſecundum doct. Sed an in caſu quo emptori præſcripſerat poteſt agi contra metum inferentem? Gloſ. dicit ꝙ non: infr.de his qui non à domino.l.fi. Doc.contrà ff. de alie. iu.mu.cau.fa.l.item ſi res.in princ. Item quid ſi non tradidit rem? Glo.dicit non poſſe agi, quia dolus dedit cauſam contractui, vt l.eleganter. Vel illud in ſimplici dolo . dic infrà l.finali.

4 Sed ſi per metũ me compuliſti, vt debitum quitarem, an detur actio contra debitorem? Pla.quòd non. Azo quòd ſic, vt not.d.l.metum.§.volenti.opinio Azo.placet doc.

Si per uim. [Poteſtas.] Vtile eſt, ff.eo.l.ſi cũ.§.poſt annum.[Condemnationem.] & ita duplex fertur ſententia, vt no.ff.eo.l.ſi cum.§.hæc autem actio. & §.quatenus. Sed ſecundum doct. eſt vna petitio conditionalis, vt dixi in ſimili, infrà loca. conductores. [Si alia actio nõ ſit.] ciuilis & ordinaria. Nam concurrit cum vtili rei vendi. & de dolo, ſecundum gloſ. & dic ff.eo.ſi cum.§.j.

Non intereſt. [Sciente.] vel ignorante, ſecundum glo. [Minimo.] quid ſi iuſto pretio: & erat aliàs venditurus? Azo dat actionem ad rem. Pyl.contrà.Glo.tenet cum Azo.

Ad inuidiam. [Dignitas ſola.] niſi probetur impreſsio.infrà.l.pe.extrà qui cleri. vel vo.c.finali, cum notatis.

5 [Aduerſarium tui.] Nota ergo quòd oportet probare violentiam, nec imperium ſuperioris ſufficeret, extrà eodem.c. ad audientiam. qui cleri. vel vo.c. finali, infrà de his quæ per me.iudi.l.prima & ſecunda. Quod eſt verum ſi ſit leue, quia ſi minando ſecus.infrà.l.proximo. Et ita not. Innocen.extrà de deſponſa.impu.ber.c.j. de ſponſa.c. conſultationi. Et hoc intellige ſi talis perſona quæ conſueuit per minus compellere, vel preces ſuas renuentes opprimere, vt hic. Et notãt doct. ff. de dona.cau.mor.l.iij. vbi æquiparantur Hoſtibus, vel prædonibus. Item hoc fallit in duobus caſibus .ff.quarum rerum ac.non da.l.j.§.qui honorandæ. Et intellige quod ibi not.in gloſſ. per prædicta.& in authen. vt immobi.ante nup.do.§.j. collat.v. Et vide infrà eodem.l.accuſationis illud tamen credo quòd minor oppreſsio ſufficeret à ſuperiore, cui debetur reuerentia illata. Et ſic intellige infra eo.l.metum. Item facit ſi imperium partis ſit coactio.xx.q.j.puellæ.contrà in authẽ. de teſta. imperfec.§.fi.co.viij. Sed diſtingue in modo imperandi, vt ſupra proximè.

Item

6 Item dic quòd minæ illatæ à iudice ſunt iuſta cauſa appellandi, ſecus ſi ab alio, vt no. Archi. extra de apel. c. concertationi. lib. vj. in gloſſ. nor. Sed Ber. contra. extra de appella. c. cum ceſſante. Sed intellige, vt ſupra, an ſit talis qui conſueuit & poſsit minas attendere. extra de ſenten. & re iudi. c. paſtoralis. in cle. Vel dic quòd ſint iuſtæ indiſtinctè in his quæ pertinent ad eius iuriſdictionem. Vide in Spe. de appella. §. in quibus. ver. quòd ſi epiſcopus quod me. cau. c. cum dilectus. Et facit. ff. eo. l. non eſt veriſimile. §. j.

Si donationis. [Capitales.] non accuſationis, infra eo. l. accuſationis. Item nec mortis ne ſuperfluat, ſed ſtatus, glo. [Minas.] à potente minatas. dic ſupra. l. proxima.

Cum te. [Inſtrumentum.] hoc non ſufficit ad dandum condictionē ob cauſam, niſi cauſa eſſet expreſſa. infra de condi. ob cauſam. l. ſi repetendi. Item nec ſequens ſufficeret etiam expreſſa, niſi eſſet inhabilis ſecundum glo. infr. de condi. ob tur. cau. l. quòd curandi.

Metum. [Vel conteſtationibus.] à metum inferente, vel paſſo, ſupra de tranſa. l. ſi maior trā ſegiſti. Item intellige niſi inferans eſſet perſona potens. ff. eo. l. ij. ſecundum gloſſ. Et vide extra eod. c. j. vbi videtur quòd conteſtatio ſufficit, niſi probetur contra. ff. de acqui. hære. l. vj. §. fina.

Accuſationis. Cauſa non expreſſa, aliàs ſi cauſa expreſſa & accuſatio eſſet calumnioſa, repetit. ff. de condi. indebi. l. in ſumma. Aliàs non, ſecundum glo. Dic infra de contrahen. & commit. ſtipu. l. ſi quidem. Item contra. ff. eod. l. nec timorem. §. j. Sed dic quòd hic non fuit cauſa expreſſa, vel dic quòd ibi loquitur in via facti, videlicet quando poteſt procedi per viam captionis, vel executionis, vt eo. titu. l. fi. §. penult. hic autem quando procedicur per viam iudicialem, & iuris ordinem. Ideo vbicunque proceditur per viam arreſti, & aliàs iuris ordine non ſeruato, vt in notorio, infra qui accu. poſ. l. ea quidem habet locū lex contraria. quæ facit cum multos iuſticiarios, qui per viam arreſti cogunt ſatisfacere pro delictis. ff. eo. l. fi. ff. de iudi. l. ij. in prin. Item contra. ff. quod fal. tu. au. l. nouiſsime. §. j.

7 Dic quo ad executionem doli ſufficit metus offenſæ ſuperioris abſque alia coactione, vt ibi. ff. ad l. falci. l. ſi tacitum. de his qui. vt indig. l. in fraudem. in fi. infra de dela. l. j. libr. x. Sed quantum ad reſcindendum contractum non ſufficit terror illatus per ſolutum imperium ſuperioris, niſi probetur violētia, extra qui cleri. vel vouen. c. fi. de ritu nup. l. ſi patriæ. ſupra eo. l. ad inuidiā. & l. ſeq. infra de contrahen. & cōmit. ſtipu. l. ſi quidē. [Inſtitutæ.] vel excōmunicationis. extra eo. c. cum dilectus. nos. Sed Hoſt. contra. & gloſſ. de reſtitu. ſpo. c. olim. Archid. tenet opinionē primā. extra de ſen. excom. c. j. lib. vj. Io. An. diſtinguit ibi inter iuſtam & iniuſtam, ar. extra de ſen. & re iu. c. paſtoralis. in cle. cum notatis. & facit infr. de ſepul. vio. l. fi.

Si per impreſsionem. Hoc caſu videntur minæ ſufficere. ff. quod fal. tu. aut. l. nouiſsime. §. j. ſupra eo. l. metum. cum notatis. ff. eo. l. fi. §. j. Et eſt magna impreſsio ſi ſuperior ſatiat bona ſubditi. extra eo. c. ij.

Venditiones. [Infirmari.] Ipſo iure, vt no. infra de inuti. ſti. l. dolo. dic contra. ſupra eo. l. iij. & iiij. & iunge infra de reſcin. vendi. l. j.

De dolo malo.

1 ☞ Potens vt ipſe an poſsit: vt alius, & contra.
2 Officium an cenſeatur perſonæ annexum.
3 Actio de dolo eſt famoſa.
4 Dolus quandoque præſumitur.

1 SI fideiuſſor. Contra quod non poteſt quis vt ipſe, nec vt alius. ff. de cōdi. inde. l. ſi non ſortem. §. ſi filiū. de leg. ij. l. fi. §. quatuor. ff. de inoffi. teſta. l. non proponas. §. fi. Dic quod regula eſt ad contra. ff. de adop. l. ſi pater §. q̄ duos. quòd cuiuſq; vniuer. l. item. extra de iure patr. c. cū dilectus. j. de fal. ſi quis decurio. cū notatis. extr. de priui. c. cū app. in antiquis. & c. j. li. vj. Et prędicti primi caſus ſunt fallētię vel rōne fidei vel conuentionis factę, vel cōtrarietatis, ſecundū Ia. Vel dic q̄d aut cauſa ꝓhibitionis eſt annexa pſonæ, & tūc ſi nō poteſt tanq̄ ipſe, nec tanq̄ alius. j. de priui. ſcho. l. j. §. fi. li. xij. ff. de vul. & pupil. ſubſti. l. ſi in qui. ad l. falſi. l. 1 ina. Aliàs ſic. Et vide in auth. de lęre, & fal. §. exhęredatos. col. j. cū notatis.

2 Item videtur quòd vbi aliquis habet officium, quòd non videatur annexum perſonæ. ff. de fideicommiſ. lib. l. Lucius. [De dolo.] id eſt mandati pro dolo. ff. eo. l. ſi mandato Titij. §. j. ſecundum glo. & doctores.

De dolo. [Cum nulla.] ordinaria & ſpecialis Nam cum generali & extraordinaria, & quacumque reſtitutoris concurrit, ff. quod met. cauſa. l. ſi cum. §. cum qui. Et dic ff. eo. l. j. §. ait prætor. [Cauſa cognita.] ff. e. l. ſi oculi. §. ſi. cum l. ſeq. infra eo. l. ſi ſuperſtite.

Non poſſunt. [Computari.] ſi nec per te, nec per alium potuiſti agere. Aliàs curreit, ſed reſtituitur. infrà l. fin. Vel dic quòd olim annus vtilis non cucurrerat, hodie ſic, quia continuus.

Cum proponas. [Tradidiſti.] vt manumitteretur, transferendo in eum dominium. Nec ob. infrà de ma. l. iij. [Sed ſolùm.] opponitur ſuprà de tranſactio. l. commota. dic ibi. [Decerni.] & conditionem generalem. ff. de cōdi. ob. cau. l. iij. Item opponitur. ff. de pac. l. iuregen. §. j. [Remanſit.] quia dicebat incontinenti ſe daturum. glo. Quæſtio enim illa prius tractaretur ſecundum gl.

3 Si ſuperſtite. [Submouetur.] replicauit tamen ſi pater dolum commiſit. Aliàs non glo. [Si læſa.] dolo patris, gloſſ. [Immodicè.] vltrà duos aureos. ff. eo. ſi oleum. in fine. [Non de dolo.] quia famoſa. ff. de obli. l. honori. Cōtrà. ff. de fur. l. ſi quis vxori. §. j. de in ius vo. l. ſed ſi hac. §. ait prætor. de iu. in l. prætor ait. §. prætor. de vi. ar. l. j. §. interdum. Sed dic agi in omnibus in factum.

4 Dolum. [Ex inſidijs.] ff. de proba. l. quotiens. §. qui dolum quandoque tamen præſumitur, & generaliter vbi aliquis tenetur ad factum, & non facit, in feu. de prohi. feu. alie. per Lotha. c. fi. ff. man. l. procurator. eo. ti. l. dolus. ad l. fal. doli. quæ in frau. credi. l. omnes. §. Lucius. iunge infrà, de his quæ in frau. credi. in rubrica.

Si maior. [Eius.] ſi minor eſſet, poſſet reſtitui. [Exercere poteſt.] vt infirma declaretur repudiatio ff. e. eleganter. glo.

Optimum. [Biennium.] ſed actio in factum de eo quod ad eum peruenit eſt perpetua. ff. eo. l. itaque. & l. Sabinus. ſecundum glo. [Abſuerit.] ſed tūc reſtituitur, ſuprà eo. non poſſunt. [Biennium.] idem. ff. ne de ſta. defunct. l. ij. §. fin. Regulariter contrà, infrà de præſcriptio triginta annorum. l. j.

De in integrum reſtitutionē minorum.

1 ☞ Authoritas iudicis an validet contractum pupilli.
2 Minor qualiter probetur deceptus.
3 Actio primæua datur ſi pactum nudum factum eſt à pupillo ſine iudicis authoritate.

ILlud. [Tacita.] aliàs quàm præſcriptione. Ne ob. infrà ex qui. cau. in inte. reſti. l. ij. [Renuntiatum.] agnoſcendo iudicium defuncti infrà de inofficio. teſta. l. parentibus. [Poſſe cadere.] in effectu, quia reſtituitur ſecundum gloſam.

Eo tempore. Hodie ipſo iure non currit, infrà ex qui. cau. l. fi. ſecūdum glo. [Largitur.] ſed in honoribus ſecus, infra de adminiſt. tut. l. de his eod. l. ij.

2 Si curatorem. De pupillo non dubitatur. inſtit. de authori. tut. in prin. [Interdictum eſt.] quantum ad hoc. Aliàs ſic: quia vnus teſtatur, alius non. Sed quid hoc caſu ſi cū iudice? Glo. videtur dicere quòd valet. ff. eo. l. ait prætor. §. permittitur. infrà de bono. poſſeſ. l. j. Contrà not. infrà de fideiuſſ. mino. l. ij. ſi propter pub. penſ. l. fin. Sed ille in rebus immobilibus. vbi opus eſt vtroque: hic in mobilibus, vbi ſufficit authoritas alterius. dic plenius in d. l. j. de bono. poſſeſ.

Si minorem. [Oſtenderis.] dic infrà de proba. l. cum te. [Auxilium.] non præſumitur a minor ex eo quòd tempore contractus erat minor, ſecundum glo. infrà ſi mi. ſe ma. dixe. l. fi. a Et pręſumitur maior, niſi probetur minor, vt hic & in c. in pręſentia cum gloſ. ſuper verbo ſecundæ. extra de proba.

2 Minoribus. [Probare poſſunt.] cōtrà, infrà ſi aduer. cre. l. j. dic ibi. Et ſufficit ſemiplena, vt not. Inno. in c. cauſa. extrà eod. etiam per iuramen. dic infra de teſt. mili. quod tempus. [Certiſsimi iuris eſt.] fallit. infrà de his qui ve. æta. l. ij.

Si intra. [A re.] facto maiore. ff. eo. l. interdum. [Non poteſt.] datur ergo contra hæredes, vt infrà l. proxima.

De tutela. Si dicas quòd pupillus falſè probauerit ætatem, dic quòd reſtituitur propter ſcientiam

ſcientiam auunculi,aliàs contra.infra,ſi mi.ſe maio. dixe.l.ſi alterius.ff.e.l.ſi minor.Si dicas quod tutor, plana eſt. Sed in vtroq; caſu videtur irrita ipſo iure,præſertim in vltimo, vbi dolus daret cauſam contractui:dicas quòd hic eſt cauſa, quia ſecuta ſuit acceptilatio.

Alias ſi nudum pactum factum eſt à pupillo ſine authoritate iudicis,prìmæua actione ageretur,nec opus eſſet reſtitutione.ſupra de tranſac.l.ſub prætextu. Si autem ſit adultus, valet:ſed reſtituitur ſecundum glo. Videtur cõtra notari.ff. de iureiu.l.iuſiurandum quod ex conuentione.§.j.

Non uidetur. Exemplum. ff.eo.l. verum.§.itẽ ſciendum.cũ ſe.§.ff.de re iu.l. nihil.§.non capitur. Quid ergo ſi rem emit quam quilibet maior ſic emiſſet,& perijt? Doct.dicũt quòd ſi contractus tenuit, non reſtituitur.vt d.l.verum.§.item non reſtituitur.cum ſeq. Idem ſi non tenuit:ſed emit rem vtilem & neceſſariam. Aliàs ſi tantùm vtilem, tenetur in eo quod eſt locupletior. infra ſi aduer. ſol.l.j.ff.de ſol.l.in pupillo.de excep.l. in pupillo. In modo probandi iunge,infra de prædi.mino.l. prædiorum.

De filiofamiliàs minore.

Filius. [Extraneo.]alio quàm patre ſuo. [Reſtitutionem.]etiam ſi ſit ſoluendo reus, quãuis Pla.contra.[Exiſtit.]ff.de fideiuſſ.l.ſi dubitetur.§.filio.[Non ſucceſsit.]aliàs ſecus pro illa parte qua ſuccederet.ff.de ſolu.l.Stichum.§.quod vulgo ſecundum glo.

Si frater. [Nec iuſſu.] tunc non reſtituitur.ff.eo.l.iij.§.ſed vtrum.[Nec contra.] quia cauſa ſtudiorum vel alia probabili.Sed quare tunc reſtituitur? Quia fortè ſui facilitate amiſit. ff.de ſol.l.pupillus.cõtra.Dic quòd ibi facto. Vel dic quòd ibi ſe gerebat pro patreſa. ſecundum Pla.[Propter lubricum.] tunc enim non reſtituitur. ff. eo.l. in cauſæ.

De fideiuſſoribus minorum.

Diſtingue aut actori contra alium datur regreſſus & ſuccurritur vtrique:vt l.minor.ff.de procurato.& ibi plenè. Aut non,& tunc non ſuccurritur fideiuſſori,vt hic per in integrũ reſtitutionem.Sed via communi ſic,ſi dolus fuit adhibitus: vt l.ij.in fi.ſecundum gl.Cui obſt.ff.de arbi.l.ſi pupillus. ſed ibi non daretur contra alium recurſus pro pœna. Item non obſt.ff.de fideiuſſ.l.Marcellus.quia loquitur in caſu quo non tenuit obligatio principalis:tunc enim ſubuenitur,quia non indiget:vt hic.& ibi not.ff.de acquir.hær.l.ſi pupillus. An autem reſtituto minore videatur reſtitutus fideiuſſor? Gloſſ. dicit quod ſic:vt exceptio competat,non vt ipſo iure ſit liberatus.ff.de excep.l.exceptiones.Et poteſt petere reſtitutionẽ minore inuito:vt not.j.l.ij.& dicta l.minor.

Poſtquam. [Ex bonis paternis.]æſtimatione.aliàs nõ tenetur de iniuria facta emptori.[Non poteſt.]in authen præſente.infra de fideiuſſ.

Si ea. [Interpoſito decreto.]infra de præd.min.l.ſi quidem.dic ibi.[Vtriq; perſonæ.]per reſtitutionem quæ excludit actionem de dolo,ſecundum gloſſ.

Si tutor vel curator interuenerit.

1 ☞Reſtitutio in integrum cum alia actione concurrit contra diuerſos.

Siiam. [Puberes.]vel impuberes cũ authoritate, ff.eod.l.ait prætor.§.non ſolùm.[Aditę per procuratores.]ſpeciales,ff.de mi.l.illud.§.ſi tales.

Minoribus. Fallit infra de adminiſtra.tuto.l.ſancimus.& l.conſtitutionem, ad trebellia.l.penul.ſecundum gloſſ.[In iudicio.] infrà ſi aduer. rem iudi.l.j.

Si creditor. [Non veſtrum.]hoc expreſſo:aliàs in dubio ſecus.Item hoc obtinet:niſi pecunia ſit verſa in vtilitatem pupilli: infra, quod cum eo.l.ei qui.in fi.glo.

Etiam tutoribus. Dic quòd aut eſt minor & rem vult retinere quã iure eſt amiſſurus & habet locum hæc lex. ff. eodem.l.intra.§.j. Aut non, tunc aut ſupereſt ſibi ius antiquum: & non habet locum.infra,de iudi.l.properandum.§.fina. Aut non ſupereſt,& tunc habet locum quo ad tutorem:ſed ſecus in procuratore.ff.eo.l.cum mandato.Et ſic intellige infrà ſi aduer. rem iudi.l.ſi.infra,quando prouo.non eſt neceſ.l.ſi pater.iun ge.infra,de iudi.properandum.§.fi.

1 Item dic quòd in integrum reſtitutio concurrit cum alia actione contra diuerſos: ſecus ſi contra eundum.ff.eod.l.intereſt. Et ex ea cauſa electio non præiudicaret, infra de codicil.l.fin.quæ alijs obſtat. Et iunge quod ſcripſi inſtitu. de nup.§.affinitatis.

Si in communi negotio eadémque cauſa in integrum reſti.poſtuletur.

Nec ſi maior. [Potuit.]id eſt, non præiudicat,infra de rei vẽdic.l.mater.[Nun poteſt.]niſi in re indiuidua. quemadmo.ſerui.amit.l.ſi communem. ſecundum glo. Doct.contra:quia quamuis proſit ne amittatur, non tamen prodeſt vt amiſſum proprio facto recuperet.Imò pactum ſuũ obſtabit eidem. ff.de ſeruitu. ruſtic.præ.l.per fundum. Nec ob.l.loci corpus.§.ſi fundus.ff.ſi ſer.vin.quia ibi ſententia datur ipſi prædio,& factum ſociorũ eis nõ obſtabat.

Si aduerſus rem iudicatam.

1 ☞Minor quando dici poſsit defenſus.
2 Minor doli capax excommunicari poteſt.
3 Minor contumax poteſt condemnari.

Minus. Pone petebantur x.fuit cõdemnatus in quinque:& in quinque abſolutus. Si autem non peteret niſi quinque,tunc iure communi ageret ad reſiduum:vel ſi petijſſet x.& fuiſſet condemnatus in quinque,in alijs quinq; tacuiſſet,nulla eſſet ſententia.ff.fam.erciſ.l.in hoc.[Aetatem.]niſi per dolum aduerſarij fieret.ff.eo.l.iij.§.j.[Actionem.] prius petita in integrũ reſtitutione.

Si cum pater. [Emancipationem.]recẽtem. nec obſt.ff.de adop.l.poſt mortẽ dic. infra de pa.poteſ.l.j.[Is qui.]dum tamẽ non ſit minor. ff.eo. l.minor.[Exhibebit.]denegando reſtitutionem.infra,qui & aduer. quos.l.fin.dic ibi.

Aduerſus. [Principis.] quia delegatus.ff.eodem.l. minor.ff.fina.Ioannes Fabri.

In rem. [Adulti.]ſecus ſi pupillum non tangeret.infr. in quib.cau.in integ. reſtitu. non eſt neceſ.l.ſi tutor. Et ſecus ſi quis ſe obtuliſſet:ſecundum gloſſ.

1 Cum & minores. [Curabit.]Dic quòd nõ fuit defenſus ab initio, nec ex poſtfacto. ſeu per ſeipſum ſe defendit:& non valet vt hic. ſiue habeat curatorem, ſiue non.vt in gloſſ. not. Niſi eſſet verus contumax, quo caſu valeret, niſi in caſibus quibus abſens poſſet condemnari,ff.de mino.l.minor.cum not. Aut fuit ab initio:ſed non ex pòſt facto:tunc aut vſque prope cõcluſionem & valet:infra de adult.l.quamuis.aliàs non,infra, quomodo & quando iudex.l. ſi præſes. Hoc verum tutore vel curatore contumacibus,vel ipſo minore legitimè citato: vt l.ſi vt proponis. eod.titu. Aut non ab initio: ſed ex poſtfacto,& non valet,infra qui leg.perſo.ha.ſtan.in iu.l.momẽtaneæ. Gloſſ.tamen contra. Sed Dyn. & alij docto.hoc approbant.Et eſt verum:quia iudicium non valet ſine litis conteſt.ſiue alijs ſubſtantialibus deficientibus:vt l.prolatã.infra de ſenten.& interlo.om.iudic.Sed ſi alia non ſubſtãtialia fortè videbunt.Et hoc vult dicere gloſ.

2 Item dic quòd minor poteſt excõmunicari ſi doli capax ſit,aliàs non:vt in ſpe.de contu.§.nunc dicamus.verſi.fin.& de ſenten.excommu.§.ſequitur.verſi.ſed pone.Et propter cõtumaciam tutoris:vel curatoris:vt ibi ſcribitur:niſi purget contumaciam,vt ibi. Vel poteſt fieri miſsio cõtra eum.ff.ex quib.cau.in poſſ.eatur.l.qui etiam.§.fin.

3 Vel poteſt condemnari propter contumaciam: vt ſupra dixi.Iunge, infra de iudi.l.properandum.in fin.ff. eodem.l. minor. [In integrum.] ad quod dic infra,ſi ſæpius.in integ. reſti.l.fina.[Legitime.]vide ſupra de procura.l.neque.[Agitata.] ſecus ſi pater defenſionem.ff.de mino.l.eum qui. Item nota quòd pupillus patitur miſsionem.ff.ex qui.cau. in poſ. eatur.l.apud.§.ſi. Et adultus venditionem.de bon.author. iudi.poſ.l.minor.& hic not.

Si aduerſus venditionem in integr. reſtit.poſtul.permi.

Iuram

1 ☞ Iuramentum ſuper euangelio & non ſuper romancio præſtari debet.
2 Pupillus tutorem cũ iuramento remittẽs an poſsit reſtitui.
3 Iuramentum per fraudem præſtitum an valeat.

1 **SI minor.** [Corporaliter.] aliàs non obtinet hæc l. nec autem. ſecundum doc. [Præſtito.] ſuper euangelio. non ſuper romancio, ſecundum doc. contrà no. extrà de hæreticis. c. j. in clemen. cum nota. de iureiur. c. & ſi Chriſtus. per Inno.

Authẽ. ſacramenta. [Puberum.] ſecus de impuberi, ſecundum glo. quamuis proximo pubertati. vt no. Archi. extra, de pac. c. quamuis. lib. vj. Hoſt. contra, & no. ff. de liber. cau. l. ij. Item dic idem in adulto habente curatorem, ſecundum doct. Quid de prælatu. iurante ſeu in integrum reſtitutioni renunciante? Spe. idem eo. tit. §. qualiter. in fi. Sed Io. cal. contra eo. tit. c. j. lib. vj. Item dic ſacramenta corporaliter præſtita, ſecundum doc. Item dic ſuper Euangelio, nõ ſuper romancio, ſecũdum omnes infra ſi mi. ſe. maio. dixe. l. ij. Sed de iure canonico videtur contra: in quo non diſtinguitur præſtatio fidei à iuramento[a] corporali, extra de his quæ me. cau. fi. c. ad aures. de iureiur. c. clericus. de fideiuſ. c. peruenit. & ibi not. de ſepul. c. j. lib. vj. per Archid.

2 Quid ſi quitaret tutorem cum iuramento? Glo. tenet idẽ. ff. de contra. iudi. tu. l. iij. §. j. infra, de in litem iur. in ſumma. [Super.] ſiue in ipſo contractu, ſiue antè, ſiue poſt. [Contractibus.] etiam nullis ipſo iure. ſecundum Mar. & glo. Bul. cõtra: cuius opinionem ſequuntur theorici practici: opi. glo. & ſume largè verbum contractus pro omni. Item hoc intellige: ſi ſpecialiter iuratum ſit, ſecus ſi generaliter, quod non veniret cõtra aliquem contractum. Item dic idem in iudicio ſecundum glo. Spe. contra tit. de act. ver. quid ſi minor. Item dic quod datur actio ex contractu vel rei ven. ſi res fuit tradita, ſecundum glo. [Per vim.] ſpeciale hic aliàs contra: extra de iureiur. c. ij. de iniur. c. ſi vero. Idem Spec. vt glo. in omnibus: vt in Spec. e. titu. §. j. verſi. ſed nunquid. cũ ſeq. dic ibi. & ti. de emp. & ven. §. nunc ſciendum. ver. & hoc ſe tas.

3 Quid ſi per fraudem? Archid. quod idem, extra de pact. c. quamuis. lib. vj. Et placet extra, de iureiu. c. licet. lib. vj. ſupra de pac. l. ſi quis in conſcribendo. Item dic quòd contractus nullus validatur per iuramentum ad agendum, non tamen ligat quominus alius poſſet contrauenire, extra de inſti. c. cũ venilſent. dic plenius, de iureiur. l. actori. Dic vt dixi inſti. de actio. §. ſi quis poſtulante.

In integrum. [Commentitia.] præſumitur: quia læſus, ſecundum gloſam.

Si aduerſus vendi. pignoris.

1 ☞ Minori qualiter aduerſus pignus ſuccurri poſsit.

EIiam. [Magno.] aliàs non, ſi pignus à prædeceſſore incœpit, ſecus ſi ab ipſo: quia tunc pro modico. licet non pro minimo. glo. item dic quòd fraude, conſiliũ interuenit, infra de prædi. mi. l. ij.

1 **Rem quam.** Et ſic erat mortu[9] pater. [Quondã.] Et diſtinguitur ſecundum gloſ. quia aut incœpit pignus à minore, & tunc aut conuentionale, & reſtituitur pro minimo: vt ſup. l. proxi. Aut iudiciale, tunc pro enormi: aliàs non: niſi eſſet fraus, ff. e. l. ſi ex cauſa. in prin. & l. ſi ſine. §. idem faciunt. Si incœpit à prædeceſſore, ſunt tres opi. Bul. dicit reſtitui pro enormi dano vel fraude. Ioã. vtrũque exigit. Tertij autem exigunt fraudem in modico. In enormi non. Azo & gl. dicunt nullo modo reſtitui: ſed agit contra creditorem niſi fraudem adhibuit actione pig. vel tut. vel curatorem, ff. eo. l. Aemilius.

Si aduerſus donatoinem.

SI quæ. [Mobiles.] ſecus in immobilib[9]. j. de præd. mi. l. prædia. Et vide. j. de admi. tu. l. lex quæ. gl. itẽ dic quòd huiuſmodi donatio iure ſimplex ante matrimonium, ſecundum glo.

Si in te. [Emancipatos.] ſecus ſi in poteſtate. infra de inoffi. dona. l. ij. [Senatuſconſulto.] melius eſt. ff. de reb. eo. l. j. de prædi. mi. l. prædia. [Auxilium.] cõtra donatarium. infra qui & aduer. quos. l. fi.

Si aduerſus libertatem.

SI poſt. [Pronunciauit.] & illud quod nomine conditionis dandum erat dari non debere. nec ob. ff. de hære. ven. l. penul. ſi quis omiſ. cauſa teſta. l. qui autem §. fi. ſecundum gloſſ. [Admittit.] infrà l. fi. dic ibi. [Dediſti.] obſerua quæ dicuntur de ma. vin. ff. l. pupillus. [Intelligis.] niſi ex magna cauſa. ff. eo. l. ſi ex cauſa. §. fi. cum l. ſequen. [Sarciendum.] ſi ſine ſoluendo, aliàs de dolo, vel in factum, contra manumiſſorem. ff. de dolo. l. eleganter.

Et ſi minor. Maior tamẽ infante. ff. de manu. vin. l. pupillus. [In conſilio.] cauſa probata. Inſti. qui manu. non poſ. §. eadem [Aetatis.] ſecus in eccleſia. xij. q. ij. & ſi illi. & ibi no. vel quòd ibi non tenebat ipſo iure. infrà. l. proxima.

Quos retrahi. [Ipſo iure.] Inſtit. qui manu. non poſſ. §. eadem.

In iudicio. [Pro libertate.] competente, ſecus ſi cõpetitura. ſupra eo. l. j. hic in præbenda diſtinctio in cõpetẽti, & in cõpetitura. extrà de proba. c. j. li. vj.

a ¶ Tu dic quod in modo iurãdi aliud de iure ciuili, & aliud de iure ca. tamen pro reſolutiõe ſpectanda eſt cõſuetudo. Bar. hic.

Si aduerſus tranſactionem vel diuiſionem minor reſtitui velit.

1 ☞ Minore reſtituto aduerſarius ipſo iure reſtituitur.

CVm in integrum. [Habuiſti.] opponitur. ff. eo. l. cum minor. Sed diſtinguitur an res fuerit conſumpta, vel non, ſecundum glo. Item hæc lex non obtinet in iudicialibus, vt no. Inno. extrà eo. c. auditis. niſi eſſent iudicialia connexa: vt ibi plenè not. ff. eo. l. cum minor. Item quæ hic dicuntur in diuiſione, intellige in permutatione, vt no. ff. de tranſac. l. qui cum tutore. de re. eo. l. magis.

1 Item dic quòd facta reſtitutione minoris, aduerſarius ipſo iure reſtituitur: nec opus eſt eum implorare officium iudicis ſecundum gloſſ.

Si aduer. ſolutionem à debitore, vel à ſe factam.

1 ☞ Debitor pupilli qualiter liberetur ſoluendo.
2 Res pupilli quando poſsit alienari.

1 **EXemplo.** Dic aut debitor ſoluit pupillo ſine authoritate tutoris. & liberatur plenè ſi ſalua ſit pecunia. Aut cum authoritate vel ipſi tutori, & tunc plenius. Aut cum authoritate tutoris & iudicis. & tunc pleniſſimè. ff. e. ait prætor. §. j. & ij. de ſolu. l. in pupillo. Inſti. qui. alie. licet vel nõ. §. nũc videndum. Item excipe caſus ſpeciales. infrà de admini. tut. l. ſancimus. & l. conſtitutionem. ad Tertu. l. penul. Et idem quando debetur eccleſiæ. vt no. Inno. & Hoſtië. extrà de po. c. j. infrà de quadri præſcri. l. omnes. §. fi. dic ibi.

2 a **In debito.** Dic quod aut ſoluit vtroque iure debitum, & tunc aut eſt res quæ alienari non poteſt ſine iudice: & eſt opus authoritate iudicis. ff. de rebus eo. l. magis puto. §. ſi pupillus. At quæ poteſt alienari, tunc cum tutore, & nõ repetit. inſti. de autho. tu. in prin. Aut ſine, & tunc liberatur per conſumptionem creditoris. ff. ſi cer. peta. l. non omnes. §. ſi pupillus. Aut debitum altero iure, videlicet naturali: & tunc ſi cum tutore non repetit niſi per reſtitutionem. Si ſine tutore, ſi extet vendicat: vel ſi non extet, per in integrum reſtitutionem. vt hic no. ff. de condi. inde. l. interdum. dic ibi ſi neutro iure debitum, repetit iure cõmuni. Item dic de indebito iure ciuili, ſed iure naturali debito, infrà ad l. fal. l. error.

Si aduerſus dotem.

1 ☞ Prædium minoris ſine decreto non poteſt in dotem dari.

QVoniam. [Defunctæ.] ff. eo. l. non ſolùm. [Præſente.] vel abſente per contumaciam. ff. e. l. in cauſæ. [Examinabit.] vel dic quod vir lucrabatur ex pacto, aliàs hæres totam dotem repeteret iure communi, vel propter fructus petit reſti. ff. de vſufruct. l. qui vſumfruc. §. fin. An autem prædium dari poſſit in dotem? Io. quod non, ſine decreto. Azo contra: & vide ff. de iure do. l. mulier. & l. cum poſt. §. j. & l. ſiue generalis. infrà de admini. tut. l. lex quæ. ſuprà ſi aduer. do. l. j.

Si aduerſus delictum ſuum.

1 ☞ Minor qualiter aduerſus delictum reſtitui poſsit.
2 Minor reſtituitur aduerſus dolum præſumptum in prætoritum.

In crim

1 IN criminibus. Ex animo prouenientibus. [Minores.] maiores pubertate vel doli capaces. [Irrogetur.] ſed vbi ex animo, non ſubuenitur, etiã ſi pecunię damnum ex cauſa vt nõ habeatur per tranſacto vel cõfeſſo. vt not. ff.eo.l.ſi ex cauſa.§.nunc videndum. dic ibi. Itẽ non reſtituit: vt ab alijs poenam poſsit exigere vel actionem poenalẽ exercere. ff.eo.l.auxilium. Item nec ad opponendum crimina vel defectus vt in Spe.eo.ti.§.j.ver.ſed pone. Sed quid ſi deliquit lata culpa? Glo.dicit reſtituendum.in §.nunc videndum. Sed contra eam facit.§.ſi mulier.ea.l. Sed expone ibi culpa.i. dolo.vt ibi no.

2 Item dic quòd minor reſtituitur aduerſus dolum præſumptum in præteritum. vt not. Dy.ff.de no.ope.nun.l.j.§.nunciano.

Licet. [Minimè.] ipſo iure.ſ.quſ.cau.infa.ir.l. pe.infra de fal.mo.l.j.(Denegari.] infr.in qui.cau.re.in inte.nõ eſt ne.l.ij.de his qui.vt indig.l.minoribus.ff.de admi.tu.l.ſi minoris.de parrici.l.diuus.de rei ven.l.quod infans.

Si aduerſus vſucapionem.

COntra eos. Hæc l.hodie non obtinet. ſecũdum glo.dic in glo. plenè.

Si aduerſus fiſcum.

SI probus. (Circũuentus.] re ipſa, aliàs ſi dolus dediſſet cauſa cõtractus, eſſet caſſus ipſo iure.Itẽ quòd non vltra mediam iuſti precij. [Diſpẽſatore.] i.Procuratore Cæſaris.[Fiſcus noſter.] id eſt, procurator Cæſaris.

Si aduerſus. [Debere.] ſed hodie ſolus princeps ſecundũ Roge.in authẽ.vt omnes obe.iudi.prouin.§.ſi colla.v.Glo.& doc.contra.

Edicto. Hodie ſublatum eſt infr.de quadri.præſcrip.l.omnes.& l.fin. [Exceptæ.] à præſcriptione. [Quinquennij.] ſed tantum quando princeps rem alienam donat vt ſuam. [Rationalis noſter.] id eſt, procurator fiſci etiam ſine præſide, quia non tradidit: vt infra not. de iure fiſci.l.ſi minori.lib.x. [Reuocata.] iure communi. infra, de fide inſtru.& iure haſ.fiſc.l.j.lib.x.dic ibi infra de reſcin.ven.l.ſi quos.

Si aduerſus creditorem.

CVm & ipſe. [Potuiſſe.] ſpecialiter creditor probet propter odium vſurarum, aliàs contra, ſupra ti.generali.l.v. de iureiuran.l.nam poſtea.§.ſi minor.gl. Et hoc in creditore mutuante: ſecus in alio vt no.hic, & in rubrica. Vide infra de prædi.mi.l.prædia.

Si ab hæredi. abſti.minor.

1 ☞ Filius ſe hæredem probare debet.
2 Creditores quando in reſtitutione vocari debeant.
3 Minor qui adijt cum beneficio inuentarij, an poſsit reſtitui.
Minor læſum ſe aſſerens, læſionem probare debet.

1 SI uos in paterna. Glo.dicit quòd filius non eſt hęres, niſi ſe immiſceat.doc.cõtr. Imò quòd ipſo iur.ſed non effectualiter quin poſsit abſtinere, niſi ſe immiſcuerit. Et hoc videtur not. Azo in ſumma huius. Nũquid ergo oportet creditores probare quòd ſe immiſcuerit? Dyo. quòd ſic.ff.ſolu.mat.l.ſi cũ dotem.§.nunc transgrediatur.

2 Authẽ. Si oẽs creditores. Idẽ de legatarijs, ſecundũ glo.infr.de ma.teſta.l.iij.[Præſentes.] ſcilicet in ciuitate, ſecundũ gl.& doc. Quid ſi non citarentur? Gl.dicit quòd non valet reſtitutio. Sed Ia.videtur velle quòd valeat. ſed non in præiudicium creditoris. Item quod hic dicitur, obtinet vbicunque ex officio procedatur vel agitur de aliqua portione facienda: ſi autem in viam actionis, ſufficit vocare illũ contra quem agitur: vt no.extrà de ma.& obe.c.fin.ff.eo.l.etiam.§.fin. Et ſi nõ omnes vocentur, nihilominus valet quod agitur: vt ibi no.per Inno.

3 Et ideo videtur quòd ſi adijt cũ beneficio inuentarij, quòd nõ poſſet reſtitui: & ſi cũ beneficio adierit & non fecerit intra tẽpus, non reſtitueretur vt abſtineat, ſed vt de nouo faciat: quia in hoc fuit læſus. ſed poſſet dici contra per d.l.omnibus. & proceditur lite non conteſ.ff.eod.l.intereſt.§.cauſa, quamuis deberet fieri conteſtatio inter præſentes.extra de offi. vica.c.fin. Sed ad quid vocantur? Reſpõ.ut res baratentur. Sed num quid minor habebit probare læſionem? Dic quòd ſic ſecundum doct.ff.de mino.l.verum.§.ſi locupleti. Ar. contra. eod.titu.l.ait prætor.§.nõ ſolùm.& l.minoribus. Sed an minor qui reſtituit quod conſumpſit? Ia. de are. quòd non ſuus: ſed extraneus ſic.ff.de iur.deli.l.filius.de ven.in poſ.mit.l.extraneo.j.de repu.hære.l.j.

In quibus caſibus in integ.reſtitutio non eſt neceſſaria.

1 ☞ Minori poſt triduum ab aditione facto maiori durat beneficium.
2 Mora quando committi dicatur.
3 Locus congruus dicitur vbi quis reſpondere tenetur.
4 Mora per lapſum diei dicitur committi.
5 Effectus moræ quatuor ſunt.
6 Minor an poſsit vti priuilegio aduerſus alium minorem.
Minori contra moram reſtitui poteſt.
7 Minori quando currat præſcriptio.
8 Eccleſia quo & quandiu gaudeat priuilegio.

MInores. (Non defenduntur.] idem ſi defenderentur, ſecundum glo.(Continetur.]
1 Quid ſi poſt triduum ab aditione fuit factus maior? Dic durare beneficium, ſecundũ glo. Idem no.infra de his qui.vt indi.l.minoribus. Sed contra.ff.de leg.ij.l.ſi ſterilis.§.ſi venditorem. Per quas quidam contra.

Adoleſcentiæ. (Seruatur.] ſecus in renuotiatione expreſſa vel tacita, ſupra de mino.l.j.

In minorem. Intellige quòd hic fuit res tradita. Et ſic nihil ſpeciale hoc caſu. ff. de actio.emp.l.Iulianus.§.ex vendito. [Se ipſa.] ſine interpellatione.[Quæ morã.] non fieri ſed factum puniri.gl. Sed quæritur quid ſi mora? Dic vt no.ff.de vſur.l. mora. Et quamuis illa diffinitio reprehendatur, nihilominus tamen nõ eſt inſiſtendum: cum in his non conſiſtat effectus.

2 Item quæritur qualiter cõmittatur? Dic per interpellationem.vt d.l.mora. Sed quid ſi procuratori denuncietur? Dic non ſufficere ſi dominus præſens ſit.ff.de euic.l.ſi dictum. ſi dominus ſit abſens, tunc ſufficit ſi habeat liberam: vt no. ff. de tribu.l.procurator. Et idẽ fortè ſi generale.ff.de verb.obl.l.ſed ſi ex ſtipulatu. Et not.in ſimili per Dyn.ff.de no.oper.nuncia.l.pupillo.§.generaliter. Item quid de hærede? Dic debere interpellari, etiam ſi defunctus fuit interpellatus. Sic intellige quod not.ff.de fideiuſ.l.fideiuſſor.§.fin.ff.de re iudi.l.in ſentẽtijs. Sed quid ſi fiat in loco congruo vt loco congruo detur, vel tempore? doc.dicunt quòd valet.ff.de offi.præſe. vt l.ſi.ff.de iuriſdi.om.iudi.l.ſi.de admi.to.l.tutores.§.hæres.

3 Et dicitur locus congruus ſecundum quoſdam vbi quis tenetur reſpondere. Sed quid ſi non requiſiuit debitum: ſed dicit ſe re debita indigere? Ia.de ra.dicit quòd eſt interpellatio & aliàs.ff.de le.ij.l.vnum ex familia.§.ſi.de bo.lib.l.Paulus.de acqui.hære.l.ſi quis in.§.pater.Pe.de bel.perti.contr.quia verba enunciatiua &c.infra de fal.cau.adiec.l.j.per Ia.facit.ff.de acqui.hær.l.cũ.§.j.de tut.l.ſi filius.de li.agna.l.j.§.denunciare. Item requiritur continuatio, vt d.l.mora. Et non videtur continuare, ſi recipiat pignus.ff.man.l.ſi quis donaturus.§.inde Papinianus.

4 Item de ſcientia vel à denegatione reſtitutio per lapſum diei committitur, infra de contrahen.& commit.ſtipu.l.magnam. Sed quæritur an per exiſtentiam conditionis? Videtur quòd ſic.ff.de vſur.l.cuiectis agris.de verb.obli.l.quoties.iuncta.l.vnum.ff.ſi cer.peta. Et videtur notari.ff.de verb.obli.l.ſi ex legati.de vſuris.l.pe. Doc.contra: quia exiſtentia conditionis apponitur ad ſuſpendendum effectũ obligationis non ſolutionis. Sic intelligunt.ff.de leg.j.l.talis ſcriptura. quãdo di.leg.ce.l.ſi Titio.

5 Item quęritur de effectibus moræ? Dic quòd ſunt quatuor. Primus quia extrahit ad ſe periculum interitus, quod eſt verum ſecundum Margobanum: ſi erat periturа eodem modo. glo. hoc improbat dicens indiſtinctè quòd mora trahit ad ſe periculum interitus.ff.de le.j.l.cum res.§.fin.& no.ff.ſi cer.pe.l.quod te. Moderni diſtinguunt, aut fuit factum quod fieri nõ debuit, & tunc obtinet opi.gl.fallit.ff.quòd me.cau.l.ſi cum exceptione.§.quid ſi homo. Aut non fuit factum quod fieri debuit, & tunc eſt vera opi.Mar.niſi in caſu quo contempſit partem & iudicem.ff.de eden.l.vbi autem.§.ſi autem. Sic intellige.ff.de vi & vi ar.l.j.§.reſtituitur.de rei ven.l.item ſi verberatum.§.fin. Item alius eſt effectus circa rei æſtimationem

quam

quam facit creſcere. ff. ſi certum pet. l. vinum. dic ibi de tritica. l. in hac. infrà de ſenten. quæ pro eo quod inter. l. j. Sed an ſi debitor obtulerit: & creditor in mora recipiendi fuerit, facit decreſcere. Iaco. quod non: quia lex non reperitur. Pet. contra ne contractus claudicet. Item eſt alius effectus quo ad vſuras, infrà de cōdi. inde. l. j. Item alius circa fructus. ff. de vſur. l. videamus. Item nota quód mora facit quandoque teneri ad æſtimationem rei, & in caſu illo non attenditur incrementū rei quæ fuit debita, ſed æſtimationis. ff. de leg. iij. l. patronus. in princ. de manu. leg. l. liberto. in princ. Quæritur an hæc l. obtineat vbi obligatio incœpit à prædeceſſore? Doct. quod non. ff. de mino. l. Aemilius. ar. contra. ff. de iu. fi. l. cum quidam. & l. fiſcus.

6 Sed an minor vtetur hoc priuilegio aduerſus alium minorem? Doc. quod ſic. ff. ex quib. cau. maio. l. fin. dum tamen ſit ætatis quod poſſit interpellari. ff. de verb. obl. l. pupillus. Sed quid ſi minor moram commiſit, an poteſt reſtitui? Doct. quod ſic: etiam aduerſus alium minorem. ff. eo. l. verum. §. fin. niſi eſſent in dolo. vt eod. titu. l. ſi ex cauſa. §. ſi commiſſum. vel niſi poſſet recuperare à tutore vel curatore. ff. de lega. ij. l. qui ſolidum. §. etiam. [Fideicommiſſis & in legatis.] ſecus in alijs, ſecundum doct. Idem in pœna. ſecundum Iaco. ff. de nego. geſt. l. qui ſine. Item hoc obtinet etiam in iure deuoluto minori à prædeceſſore ſecundum eos.

Si tutor. [Non cauerat.] vt infrà de tu. qui ſatis non dede. l. in dubium. [Nō potuit.] ſed pdeſſe, ſuprà de procurato. l. non en minus. ſecundum gloſſ.

7 Sancimus. Dic, quod aut quæris de præſcriptione conuentionali, & currit. ff. eo. l. Aemilius. & cum effectu. Aut de conſuetudinaria, & dic idem, ſed reſtituitur. extra eod. c. cōſtitutus. per Inno. Aut legali. & diſtingue, aut incœpit à prędeceſſore, et currit: ſed non cum effectu. Aut non, & tunc non currit ſ. a. de Are. diſtingue an valeat ad corroborationem contractus defuncti, vt tūc currat cum effectu: an non: & tunc non currit cum effectu: currit tamen ſecundo caſu quando incipit contra ipſum minorem, aut ius vetus dicebat eam currere cum effectu. ff. eod. l. auxilium. & currit etiā cum effectu. Aut dabat vel patiebatur reſtitutionem & non currit hodie per hanc l. Fallit tamen infrà de iudi. l. properandum. §. fin. Io authen. de hære. & fal. §. pupillus. col. j. infrà ſi ſæpius in integ. reſti. poſtu. l. j. Et in authen. de appel. & infra quæ tempora. col. iiij. Et notatur ſuprà, ſi aduer. rem iudi. l. ſi. & hoc in præſcriptione x. vel xx. annorum, in præſcriptione xxx. vel xl. annorum, dic quod remanent in ſtatu, vt hic. ſ. vt currant, ſed reſtituitur. Sed Aldericus dicit currere: ſed non reſtitui. Hoc tamen fallit in pupillo infrà de præſcript. xxx. anno. l. ſicut. in fin.

8 Eccleſia verò non gaudet huiuſmodi priuilegio, niſi quandiu vacat. extra de pręſcrip. per totum. ſuprà de ſacroſanct. eccle. authen. quas actiones. Vel quandiu viuit alienans. xvj. q. iij. c. inter cætera. & c. ſi ſacerdotes.

Qui & aduerſus quos in integrum reſtitui non poſſunt.

1 ☞ Notoria ſunt quæ in figura iudicij facta ſunt.

IN conſilio. Dic quòd primo caſu minor non probauerat plenè læſionem, ſed ſemiplenè; & petebat ſibi iuramentum deferri quando hæc ſunt attēdenda: aliàs ſi plene probet hoc, non attenditur: vel ſi nihil probet, ſecundum gloſſ. Item dic quòd in conſilio. i. arbitrio poteſt enim iudex in his quæ notoria ſunt iudicare, non recepta probatione, ſecundum gloſſ. Item not. ff. de teſti. l. iij. §. ſicut.

2 Et dicuntur notoria quę fiunt in figura iudicij, vt extra de iureiur. cap. fina. lib. vj. quamuis hic alio modo. vide plenius infrà, qui accuſare poſſ. l. ea quidem. [Vegentibus.] infrà qui ve. æta. impetra. l. ij. ff. eod. l. ij.

Cum apud. [Perſonarum.] officio iudicis, ſed iure actionis ſuprà de dolo. l. ſi ſuperſtite. Item dic directo. ſed per conſequentiam ſic infrà de bo. quę libe. l. finali. §. in vtroque. & §. vbi autem. Item opponitur ſuprà ſi aduer. rem iudi. l. ij. dic vt ibi. vel dic quód in cauſa ſtatus ſuccurritur. & ſic tenet Pet.

Si minor ſe maiorem dixerit.

SI cum minor. [Decepta.] intellige hāc l. in caſu quo error maiori prǽiudicaret: quicquid gloſſ. dicat: quæ videtur implicare errorem: & vide j. l. iij.

Si alterius. [Ignorantia.] nec ob. ſuprà titu. generali. i. de tutela. ſecundum gl. et doc. [Probatione] natalium, vt in Spe. eo. §. j. verſ. ſed nunquid. [Iuris eſt.] in illa cauſa ſeu negotio, in alijs ſic, vt no. ff. eod. l. de ſtate. ſed ſentētia omnibus prǽiudicat, vt ibi no. ex hoc caſu ſtat in iudicio ſine curatore: vt in Spe. eo. §. j. verſ. ſed nunquid. Et diſtingue: quia aut dolo aduerſarij probauit ſe maiorem, & reſtituitur, vt hic: aut dolo communi, & dic idem, ſecundum doct. vt l. apud Celſum. §. Marcellus. Aut dolo ſuo, & nō reſtituitur, vt hic. Aut nullius, tunc aut ſacramentum interuenit: tunc ſi corporaliter reſtituitur, vt hic: ſi non corporaliter reſtituitur, ſi probat per ſcripturā, alias non: vt hic. Aut non interuenit ſacramentum: tunc reſtituitur. Quid in dubio? Gl. hic quód præſumitur dolo ſuo. Doctor. contrà. Item hæc lex differt ab authē. ſacramenta. quia ibi iurauit ſuper contractu. hic ſe maiorē. Item dic quod nō reſtituitur aduerſus illum cui iurauit, ſed aduerſus alium ſic. ff. eo. l. minor aſpectu. §. plane. Itē dic quod hæc lex non obtinet, vbi fuit dolo inductus ad contrahendum & iurandum, ſuprà de tranſactioni. l. ſi ex falſis. ſecūdum docto. Vel iuramentum excludit à iure priuilegiato, vt hic, ſed non iure communi vt ibi ſecundum gloſſam.

Cum circa. [Erratum.] per ipſum minorem: non per iudicem: quia tunc iure communi, vt hic notatur.

Si ſæpius in integrum reſtitu. poſtuletur.

SI poſt ſententiā. [Obtinuiſti.] quia fuit denegata per ſententiam: alias pluries poſſet peti. ſi e. l. & ſi ſine. §. reſtitutus. [Appellandi.] à prima ſententia vel à denegatione reſtitutionis, gloſ. Vel ſi eſſent lapſa fatalia ad proſequendum, gloſſ.

In una. [Defenſiones.] vel de nouo quæſitę vel aliàs cōpetentes non propoſitæ: vel aliàs propoſitæ, & non probatę: nunc probandæ, ſecundum gloſſ. Sed doct. contra hoc caſu vltimo. Spe. verò dicit nouę, id eſt, de nouo naſcę vt eod. titu. §. j. verſic. item ſuper eodem. Item dic quod vbi cauſa noua prętenditur, tunc ad totam cauſam fit reſtitutio: vbi nō, tunc ad appellandum: vt no. ſuprà l. proxi. Sed quid ſi tertia ſententia minor fuit negligens in probando, an iterum reſtituatur? Gloſſ. & doct. quod ſic. Et vide extra eod. cap. fin.

De his qui veniam ætatis impetrauerunt.

EOs qui. [Impetrauerunt.] & inſinuauerūt, aliàs poſſent reſtitui. glo. [nō poſſe.] petere tamen poteſt reſtitutionem ſi fuerit læſus in petitione veniæ, ſecundum gloſſ. a

a ¶ Caſus in quibus non currit pręſcriptio vide ſingulariter in c. cum non liceat. extra de pręſcrip. ibi doct.

Omnes. [Probant.] coram iudice, ſecundum Io. Pla. coram Imperatore, infrà quo. boñ. l. j. [Probare non mores.] quia pręſumitur ſagax, ſecundum gloſſ. & doct. [Alienent.] viri vel fœminæ.

Eos qui. [Rerum.] niſi princeps interpoſuiſſet decretum, infrà quandu decre. opus non eſt. l. ij. niſi in caſu. ſuprà de epiſc. & cleri. authen. ſi captiui. [Vt ſimilis.] ergo decreto interpoſito poteſt reſtitui.

Si quis. [Intellectam.] concor. ff. de bon. poſſ. contra tabu. l. non putauit. §. ſi quis emācipatum. Contra. ff. man. l. fin. §. fin. & vide j. de inſtit. & ſubſti. l. ſi mater.

Si maior factus ratum habuit.

SI inter. [Sine dolo.] ſecus ſi dolo: ſi tamen lateret tempore diuiſionis gloſſ. Et vide infrà ſi maior fac. ſue. l. finali.

Qui poſt. [Poſtulant.] niſi fecerit hoc ex cōſequentia prioris actus. ff. eo. l. iij. §. ſcio. Vel niſi præceſſiſſet delictum. ff. de lib. cauſ. l. libera. §. j. ſecundum gl.

Vbi & apud quem cognitio reſtitut. in integr. agitanda ſit.

1 ☞ Arbiter an poſſit reſtituere.

2 Compromiſſum an poſſit fieri in cauſa reſtitutionis.

SI quid. [A procuratore.] id eſt, delegato vel vicario, vel propriè, ſecundum glo. [Solus.] vel ipſemet. ff. eodem. l. in cauſæ. §. finali. & l. præfecti. vide infrà eod. l. minor magiſtratus.

extra eod.cap.cum ex literis. Quid ſi in cauſa ventilata in patria iuris ſcripti vbi minor poterat reſtitui, & appelletur ad patriam conſuetudinariam, vbi non reſtituitur, & ſententia confirmatur contra eum: quæritur an reſtituetur, & quis eum reſtituet? Facit quod ſcripſi infrà de appel.l.præſes.

1 Cum ſcimus. Quæro an arbiter poſsit reſtituere? Dic quod non aduerſus ſententiam diffinitiuam: ſed iudex reſtituet vel aduerſus ſententiam, vel aduerſus pœnam: vbi aliàs per exceptionem tutus non eſſet: infrà ex quib.cauſ.ma.l.ij.notatur. Et per hanc nedum tollitur ſententia, imò totus proceſſus, & effectus cõpromiſsi: vt plenè no.Innoc.ibi contra. Dic tamen debere haberi rationem læſionis, quia quod fecit & lædit, tollere debet.

2 Sed quid ſi de cauſa reſtitutionis compromittatur? Gl.notata dicit quòd valet compromiſſum. Odo.contra, & glo.Ber. in dicto cap.penult. vbi videtur expreſsè caſus. Minor tamen qui petit in integ.reſtitui, non poteſt cõcludere, vt res ſibi adiudicetur, ſecundum Inno. Item an delegatus poſsit aduerſus ſuam ſententiam diffinitiuam? Pet.quod ſic. Ia.quòd non. Et hanc Spe.de ſenten.execu.§.nunc dicendum: verſi.vt autem. [Iudices.] id eſt, cum pœna, ſecundum gloſ. [Vel arbitros.] ſine pœna [Iudicibus.] ſed nec ipſi reſtituunt.gloſ. [Iuriſdictionem non habent.] id eſt territorium. [Facultatem.] ſi qui ex conſenſu recurrunt ad eos.

De reputationibus quæ fiunt in iudicio in integrum reſtitutionis.

QVi reſtituitur. [Reſtituere.] ſi ſit locupletior, ſecundum glo. [Actio.] niſi dolo creditoris fuiſſet inductus. ff.de ademi.l. Titius. Sed ſecus pupillo intercedente. inſti.qui.mo.tol.ob.§ præterea. Item ſecus muliere intercedente: quia tunc ipſo iure.ff.ad Velle. debitrix.§.ſi. Item & quod ad maiorem peruenit etiam extraneum reſtituitur.ff.de tu.ra.diſtra.l.alterius ſecundum gloſſ. Item vide.ff.de condi.inde.l.repetitio. vnde ſi minor rem vendidit, & præcepit emptori quòd ſolueret pretium creditori ſuo, minore reſtituto: videtur debere emptorẽ reſtitui aduerſus illum creditorem: ſed ob.dic.l.repetitio. Sed doct.dicunt ſi creditor habuit cauſam lucratiuam, fit reſtitutio, aliàs non: niſi in caſu quo non poſſet habere regreſſum contra minorem: vt d.l.repetitio.ff. de excep. do.l.præterea.§.ſi eum. [Peruenit.] vnde locupletior ſit. [Conuenit.] quamuis non ſit locupletior.

Etiam per procuratorem cauſam in integrum reſtitutionis agi poſſe.

1 ☞Procurator quando reſtitutionem petere poſsit.

CAuſam. [Procuratorem.] habentem mandatum ſpeciale.ſ.eod.l.illud.§.ſi talis.ſic ſpeciale, quòd declaretur læſio ſecundum
1 Petr. Item Iaco.dicit, ſi habeat liberã.ff.e.l.procurator, tutorum. Item dicit Inno.quòd procurator qui ante lites conteſt.eſt, poteſt petere in integrum reſtitutionem, vel incidenter, vel aduerſus diffinitiuam.extra eodem. cap.ſuſcitata. Sed pater, ſyndicus & alij legitimam adminiſtrationẽ habentes poſſunt, vt dicto c.no.ſ.eod.l.pater. Et idem doc.& Spec. eod.tit.§.j.verſic.prælatus.

In integrum reſtitutione poſtulata, ne quid noui fiat.

POſtulata. [Debere.] niſi appareat periculum malitiosè. extra eodem. ſuſcitata. [Ad cuius partes.] extra de ſenten. & re iudi. cap.j.in cle.nil innouat.

De reſtitutione militum, & eorum qui reipublicæ cauſa abſunt.

1 ☞Impeditus quando procuratorem conſtituere poſsit.
2 Actor infirmus procuratorem mittere debet.
3 Dominus mittens procuratorem qui fuit infirmus, an excuſetur.
4 Impeditus per alium, actionem habet aduerſus eum.
5 Impedimentum allegans, ipſum legitimè debet probare.
6 Reſtitutio quando detur aduerſus vſucapionem.
7 Reſtitutio an poſsit in eodem libello peti, & res vendicari.
8 Læſio qualiter probari poſsit.
9 Miſsio fieri poteſt in bonis infirmi quantumcunque ſe excuſantis.

SI ualerianus. [Bonorũ.] maximè idem ſi ante.ff.de acquir.hære. l.pantonius. Et dic quòd potuit conſtituere procuratorem: & ideo currit tempus vtile. Sed non de facili, ideo reſtituitur. Et ſic non ob.inſti.de poſ.§.penult.ff.ex quib.cau.ma.l.non enim.ſecundum gloſſ. & docto. & dic plenius quòd impeditus agere, debet conſtituere procuratorem ſi poſsit, nec currat præſcriptio contra eum, vt hic. & ff.de diuer. & tempo.præſcrip.l.j. Et idem ne factum aliorum præiudicet, vt ſi vocetur ad electionem. vt no.Inn.extra de elec.c.ij.

1 Sed an teneatur conſtituere ne contra eum procedatur iudicialiter? Dic quòd aut eſt impeditus neceſſaria cauſa & probabili, & tunc dicitur gloſſ. quòd ſi ſit defenſus, reſtituitur ad appellandum: ſin autem, ad totam cauſam, vt not.ff.de in integ.reſtitutio.l.fin. Et idem Innoc.& Hoſtien.in dicto cap.ij. Et ita concludunt quòd debet mittere, quia valet proceſſus contra eũ factus ipſo iure: ſed reſtituitur. Tu dic plenius, quia aut quis abeſt cauſa infirmitatis, aut alia neceſſaria & probabili. Primo caſu dic quòd ſi ſit ad tempus, nõ tenetur mittere procuratorem in grauibus cauſis. In alijs videtur quòd teneatur, nec diſtinguitur an fuerit citatus ſimpliciter: aut vt compareat per ſe vel per procuratorem. vt ibi not. Innoc.& Hoſt. Tamen ſecundum Hoſtien. debet mittere excuſatorem, alioquin mulctabitur per iudicem, quem contempſit, licet parũ teneatur vt ibi. Et quæ ſunt graues dic ibi. Si autem ſit morbus diuturnus, debet etiam mittere in grauibus, vt ibi not.ff. de iudi.l.ſi longius. Nec ob.c.cum dilecti.de dolo & contu. quia loquitur in caſu ſpeciali propter vacãtiam eccleſiarum, ſecundum eos.

2 Item poteſt dici quòd ſi actor eſſet infirmus antequam citationem impetraret, quòd debet mittere procuratorem, cum potuit præuidere per prædictam.l.j.ff.ſi quis cau.& l.ij. Item dic quòd ſi procedatur contra ipſum qui non tenetur mittere procuratorem, non valet proceſſus, ſi iudex ſciuit. Aliàs dic vt in abſente cauſa reipublicæ. vt not.ff.de re iud.l.quæſitum. In quo dic quòd in cauſis inceptis debuit mittere procuratorem, & ſi non fecit, non ſuccurritur ei.ff.de legatis.l.eundem. §.j.& ibi not. In alijs autem ſi fuit legitimè defenſus, reſtituitur ad appellandum tantùm: ſin autem, ad totam cauſam. vt not.d.l.fin.& dicto cap.ij.per Inno.& Hoſtien. Et ſic infirmo non ſuccurritur in caſu quo debuit mittere procuratorem, & non miſit per prædicta. Vbi autem quis eſt impeditus cauſa probabili, tunc legitimè defenſus ad nihilum: non legitimè ad appellandum communi iure à tempore ſcientiæ, vt l.ab eo. infrà quomodo & quãdo iudex. Vel ad totam cauſam per reſtitutionem, ſi non potuit mittere procuratorem, vel ſi dimiſit & defunctus eſt. vt dicta l.finali.no. Et idem doctor.in dicto cap.ij. Et vide de offic.deleg.cap.conſultationibus. Et caue. quia quamuis gloſſ.in dicta l.finali. videatur facere duo membra de ſcholaribus, videtur tamen ſatis. Vbi autem quis impeditus eſt neceſſaria cauſa tantùm: tunc non ſubuenitur, niſi in caſu in quo procuratorem facere non potuit: vel eſt defunctus, vt l.Pomponius.ff.de mino.& l.ſed ſi per procuratorem.ff.ex quibus cauſ.ma.

3 Quid ſi dimiſit procuratorem qui fuit infirmus, vel aliàs impeditus? Videtur idem ac ſi defunctus. Innocen.dicit, dominus reputatur contumax in caſu quo lis erat conteſtata, quia potuit ſubſtituere procuratorem, & fuit negligens ſi nõ fecit, quæ negligentia nocet domino: & tamen ſecus eſſet ſi dominus ei dediſſet poteſtatem ſubſtituendi, vt plenè no.extra vt lite non conteſt.cap.j.prope finem. Et hoc quo ad expenſas, non autem vt aliàs puniatur vel excommunicetur. Niſi in caſu quo potuit purgare, & nõ purgauit, vt ibi. Hanc opin.credo veram in caſibus quibus impeditus tenetur conſtituere procuratorem non obſtante impedimento, quod dic vt ſuprà proxi. Vbi verò contumaciter abeſt, non eſt opus reſtitutione, vt dicta l.& dicto cap.plenius notatur. Et iunge infrà de iudi.l.properandum. Hæc autem procedunt vbi procedunt legitimæ citationes, & in diffinitiuis. Nam interlocutoriæ ſine reſtitutione poſſunt reuocari, nec opus eſt reſtitutione in his quæ reuocari poſſunt. De quo dic infrà de ſenten. ex breui.reci.l.ij.

4 Illud autem conſtat quòd vbi fuerit per alium impeditus, habet actionem contra eum. ff.de eo per quem fac.l.j. Si tamen rei æſtimationem non recipiet, reſtituitur, extra eod.ex literis. Et ſic ſententia tenet ipſo iure, vt patet extra de ſenten. excommunicatione. c.venerabilibus.§.idem eſt. libro vj.

De quo

De quo dubitauit Innocen. extra de offic.deleg.cap.p. & g. & Ber.de teſti.cogen.cum ſuper.niſi in caſu quo iudex ſciret, vt dixi.Et vide extra de ſenten.& re iudi.c.cum Bertoldus.

5 Nota quòd debet fieri legitima fides de impedimento, nec ſufficeret iuramentum, vt dicto cap.ex literis.ſed cum vno teſte ſufficeret, vt ibi not.vel ſecundum Archidiac.& Hoſtien. ſufficeret iuramentum, ſi aliàs ſit bonæ famæ & honeſta perſona,& non ſit poſsibilis probatio.vt not.Archidiac.de dolo & contu.cap.j.lib.vj.dic ibi.

Quod tempore. Dic hic completam vſucapionem ante diuerſionem, aliàs non curreret annus ſtatutus. Et ita pone ſecundum opinio.Mar.qui dicit quòd ſi reuerſus habuit tempus ſufficiens ad interrumpendum, non reſtituitur. Bald.verò dicit quòd imò.Cuius opin.ſequitur Dyn.ſed Azo in ſumma, & doct. noui tenent opi.Mar.Pro quo extra de verbo.ſignific.c.dilecto filio.Iac.Barba.Ad quantum verò tempus reſtituitur,eſt hodie expeditum.extra de in integ.reſtit.c.j.in cle.

6 An autem poteſt peti in integ.reſti.& res vendicari in eodẽ libello? Dic q ſi ſolum petat reſtitutio, fiet ſibi reſtitutio rei,ſi eã tamẽ antea poſsidebat,aliàs reſtituitur ad ſtatũ in quo erat tempore læſionis.Sed Innocen.& Hoſtien.ſequuntur Dy.& Pet.& ſi non poſsidebat, ſed actionem habebat ad rem, tunc non poteſt ſimul intentari.ff.eodem.l.nec ei.§.fin. ſecundum eos.Et pro hoc,quia reſciſſoria non competit ante reſtitutionem.eod.titu.ſi quis ſtipulatus.Item pro hoc.l.fundi.& l.fundum.ff.de excep.rei iudi.Arg.contra.ff.de inoffic.teſta.l.qui de inofficioſo.§.j.Sed facit pro eis.ff.ad exiben.l.iij.§.eſt autem.& quod not.l.j. Tene ergo quòd nunquam ſimul intentantur, ſed bene verum eſt quòd per iudicium reſcindens fit reſtitutio rei quandoque: vt dixi, & not.ff.de procura.l.qui proprio.§.item quæritur. Nec habebit ꝓbare ſe dominum, ſed ſolùm ſe rem poſſediſſe tempore abſentiæ, vt plenè not. Innocen.extra eodem.cap.cum ex literis.Et in Spe.eo.verſic. ſed nunquid.

7 An opus eſt plena probatione? Innocen. dicit quòd non. dicto cap.Imo dicit quòd ſufficit ſemiplenè ꝓbare læſionem, etiam per iuramentum partis. Et hoc quo ad concedendam reſtitutionem in integrum,ſed non quo ad rei reſtitutionem. Ibi enim debet ꝓbare dominium, ſi aſſerat ſe dominum: vel poſſeſsionem, ſi aſſerat ſe ſolummodo poſſeſſorem, vt plenè not.in dicto cap.Et facit.ff.ad exhi.l.Celſus.§.item Celſus.et l.ſi ad exhibendum. Si verò proponatur omiſſa allegatione, iudex debet ſe informare ſummariè.Et proue ei videbitur cõcedere vel denegare reſtitutionem, vt ibi plenè not. Ad quid autem reſtituatur? Dic ſuprà, ſi ſæpius in integrum reſtitue. poſtu.l.j.

8 Ignorare. [Sine dolo.] ff.eodem. & qui data.[Non defenduntur.] hoc verum vbi fuerunt citati in propria perſona: idem tamen ſi domini, vt not.extra de eo qui mit.in poſſeſ.cap.finali.[Abeſſe deſierint.] ſi facta fuerit reſtitutio, vt ff.de dam.infec.l.ſi finita.§.ſi forte. de priuileg.cred.l.eum qui.cum not. Sed contra not.ff.ex quibus cauſ.in poſſeſ.eatur.l.Fulcinius.§.j.in gloſſ.nota duo.& in §. ſi is qui fraudem.in gloſſ.nam & voluntas. Quidam vt Petr. de bel.perti.diſtinguunt,aut iudex ſciebat,aut non.ff.de priuil.cre.Imperator. Alij diſtinguunt, aut exigatur dolus, aut contumacia. Et in hac Iacob. de ra. Sapienter faciet qui alternatiuè concludet propter dubium.ff.quo.lega.l.j.§.quod autem.

9 Et per hanc l.poteſt dici quòd poteſt fieri miſsio in bonis infirmi quantumcunque ſe excuſet. Et hoc tenet Inno. Iudex tamen non debet ad hoc properare, vt not.extra de procu.c. ij.in gloſſ.nunc ij miſsio.

Neque. [Manifeſtum eſt.] dic ſuprà ſi aduer.fiſ.l. edicto.

Si cum. [Diſtraxerunt.] ſecundum legem, vt infrà de iure do.impe.l.fin.ſecundum pactum reſtitueretur,ſecundum gloſſ.

Ea quæ. [Militari.] niſi poſt mortem contigiſſet læſio.j.utri.ij.l.ij.ſecundum gloſſam.

Sancimus. [Temporibus.]dum tamen non ſit breue.ff.eodem.ab hoſtibus.§.fina. [Aedibus.]niſi modico tempore.ff.eod.ab hoſtibus.§.fin.

De vxoribus militum,& qui reipublicæ cauſa abſunt.

1 ☞Vxor militis gaudet priuilegijs marito conceſsis.

1 TEmporalibus. Dic q hæc mulier reſtituitur,non quia abſit reipublicæ cauſa. ff.de re iud.l.ij.ſed fauore viri, ſecundum gloſſ. Quid de aliis familiaribus militum,verum idem? Videtur q ſic.ff.eodem.l.inter eos.§. militum.ſuprà de epiſco.& cleri.l.ij.Iaco.tenet contra:quia familiares ex cauſa voluntaria abſunt. Sed ſecundum doct.reſtituuntur ex generali clauſula.

Ei quæ. [Refuſo.] ab ipſa muliere, quia in eius vtilitatem verſum eſt.

De temporibus in integ.reſtitutionis,&c.

1 ☞Annus vtilis quando currere dicitur.

2 Dilatio quadriennalis dari poteſt ad probandum ſi teſtes ſint multùm remoti.

3 Quadriennium alicui datum ad probandum læſionem quando currere incipiat.

4 Actio reſciſſoria quo tempore expiret.

5 Actio annalis eſt reſciſſoria.

1 IN his. Dicas quòd vtilis annus non currit ipſo iure vt victur circuitus et ne reſtituatur ad reſtituendum. Et idem hodie de quadriennio:quia non currit niſi à tempore reuerſionis: imò ante inceptum ſuſpenditur, ſecundum gloſſ. infrà eodem.l.finali.

Ea quæ. [Intimata.] de actis inter intimationem, & impetrationem reſtitueretur: vt not.hic, & ſuprà de his qui ve.æta.impe.l.j. [Minoribus.] etiam ſi quadriennium antè laberetur.[Debebit.]factus maior,antè enim non currit ipſo iure,ſecundum glo.Sed Mar.dicit ſtatim currere.[Addita.]vel antè ſi erat maior & differat malitioſè, ſecundum doctor.

Authen.Si minor. Sumitur de tẽpore non ſolu.pecu.§.generaliter.col.vij.[Non quæritur.]intra tempora, authen.quod locum habet,infrà, de dona.cauſa mor. [Nuptiarum.] contractum ſecundum Mar.& Ioan.Sed Bul.& Azo.contrahendarum: ex quo eſt habilis ad contrahendum: quos gloſſ.& docto.ſequuntur.

2 Petendæ. [Etenim.]Quid ſi petitor non fuit in mora,ſed teſtes ſunt adeò remoti, quòd intrà tempus non poteſt eos habere? Dic ſecundum doct.quod datur dilatio.ff.de excuſa.tuto.l.quinquaginta cum l.ſequẽ. Et his caſibus extenditur cognitio vltra quadriennium. Quid ſi tempus præfixum a iudice delegaote.[Innocen. dicit nõ dari dilationem.[extra: de offic.deleg.de cauſis. Quod poteſt eſſe verum,niſi in caſu quo cauſa omnino periret: vt ibi no.ar.huius.l.dicunt doctor.quod ſi remouetur commiſsio ꝓpter impedimentum alterius partis,quæ intra terminum peremptorium nõ potuit probare,quòd alia pars cui poterat etiam negligentia imputari,poteſt producere teſtes: vt not.in Specu. titu.de dila.§.nunc videndum.verſic.in ſumma. Curia Franciæ ſeruat contra.

3 Superuacuam. [Dies.] ſi habuit facultatem agendi:& tunc fuit læſio,aliàs à tempore læſionis,ſecundum Ioan. Hoc reprobant doct. quia ſi contingeret, quod penultima die xxv.anni inciperet præſcriptio x.annorum.q reſtitueretur xlv.anno. Et dicunt q non reſtituitur aduerſus illam læſionẽ propter negligentiam ſubſecutam. Verius eſt quod hic currat à tempore hic taxato. Et facit in auth.de tem.non ſolu.pecu.§.fin.colla.vij. Sed eccleſiæ non currit niſi à tempore læſionis: vt extra eod.cap.j.in clemen.& ibi Ioan.And.notat eſſe differentiã inter eccleſiam & alios.Et per illam decretalẽ ſopita eſt controuerſia doctor. q ſi minus tempus ſit quadriẽnio,nihilominus reſtituitur intra quadriennium ad tempus quantum &c.[Finiendam.]niſi per partem negotium prorogaretur.ff.e.l.intra. de excu.tut. l.ſi eum ipſe.& hic not. Vel per iudicem. vt not.in d.c.j.eod. tit.lib.vj.& ì.eod.l.petendæ.Sed quid detur poſt? Doc.dicũt q non valet. Et hanc tenuit Dyn. vt not.dicto cap.j.Et facit ff.de excuſ.tuto.l.ſcire oportet.§.conſequens.de appel.ſi appellationem.in cle.Sed an per modum exceptionis poſſet opponi poſt quadriennium? Dicunt docto.q non.ff.de tutelur. l.nam poſtea.§.ſi minor.

4 Sed quid de actione reſciſſoria? Gl.dicit eam finiri quadriẽnio.Doct.dicunt eam talem eſſe ſicut antè:ſi minori tempore antea duratura,aliàs ſi maiori, tunc finitur quadriennio. Dy. tamen dicit in §.rurſus.Indiſtinctè cum gl.per gl.tit.j.l.ſi.vbi caſus.& facit ff.de act.& obli.l.in honorarijs.Sed an per con-

teſt.perpetuetur?Io.dicit quod ſic etiam per conteſta. quæ fit in iudicio reſcindenti. Dicas quòd per illam conteſtationem non perpetuatur,ſecundum doctor.cùm ſit ſuper alio,ſed per conteſtationem quæ fit ſuper ipſa reſciſſoria ſecundum gloſſ. Dyn.& alios doct. Item hæc lex non obtinet quando petitur in conſiſtorio principis reſtitutio:vt no.Hoſtien.& Spe.poſt eum,eod.tit.§.vlt.verſ.ij.vide j.tit.j.l.reſpublica. Et ſic hic loquitur de iudicio reſcindente,quod eſt iudicis officium, extra de offic.iud.cap.ij.ff.ex quib.cau.ma.l.ſi quis ſit ſtipulatus.& no.eod.tit.ab hoſtibus.§.ſed quod. quamuis alij dixerunt actionem in factum quod videtur ſequi glo.inſtit.de act.§.rurſus. Primum tamen verius.

5 Nota de reſciſſoria de qua omiſsis alijs opinionibus,dic q eſt annalis:vt dicta l.in honorarijs. Nec in hoc hæc lex corrigit:niſi eſſet læſio in tempore quo caſu durat quantum tempus reſtitutum:vt d.c.j.ff.de minori.l.fi. [Non abſimilis.] eſt tamen in alio diſsimilis:quia maior reuerſus habet aliquem titulum tēporis.ff.ex qui.cau.ma.l.ab hoſtibus.§.fi. Minor nō.

Quibus ex cauſis maiores in integrum reſtituuntur.

1 ☞Contrahentes an licitè poſsint ſe decipere.
2 Reſpublica læſa reſtituitur.
Fiſci & reipublicæ Romanorum idem iudicium.
3 Tempus an currat in vita prælati lædentis.

SI propter. [Bona fide.] quia non data opera.ff.eod.hi qui.& l.qui data.[Indefenſus.] vel nullo modo: vel minus legitimè,& nunc ad totam cauſam:vel legitimè,& tūc ad appellandum.ff.eod.titu.generali.l.fina.vide plenius.s.de reſcit.mili.l.j.[Condemnatus.]lis erat conteſtata.

Si idcirco. [Arbitrum.] id eſt, iudicem, ſecundum gloſſ. [Non potuiſti.] citatus domi: vel perſonaliter antequam caperis:vt d.l.j.s.de re.mi.

In contractibus. [Officio iudicis.] non illo quo maiores & minores reſtituuntur:ſed adhærentes actioni.

1 Et hoc in alijs contractibus quàm in venditione in qua licitum eſt contrahentibus adinuicem ſe decipere: vt l.in cauſæ.§.idem Pomponius.ff.eod.Sed videtur idem in alijs.j.cōmu.vtr.iu.l.maioribus.Dic ergo quòd l.iſta loquitur quando dolus fuit adhibitus. Vel ſi fuit deceptio re ipſa, dic quòd agitur actione ex eo contractu: & dolus officio iudicis purgatur actioni inhærenti.Et hoc quando excesſit dimidiam.& in bo.fi.contractibus.ſecus in ſtri.iu.vbi agitur de dolo.ff.de dolo.l.eleganter.in princ.& §.j.dic ibi plenè.

2 Reſpublica. Romanorum,ſecundum gloſ. Quid de alijs? Gloſſ.dicit hic non reſtitui. Et idem not.in Spec.eodem titu.§.j.verſic. porrò. Sed gloſſ. contra notat ſequendo Azo.ff.ad Macedo.l.nihil.doctor.tenent primam & maximè,de repub.caſtrorum & villarum:vt hic not.gloſſ. Quidam dicunt reſtitui in iudicialibus, ſuprà de eo qui vi.al.l.j.vbi videtur caſus. Quid de fiſco? Videtur idem quòd de republica Romanorum,cùm eius locum ſuccedat vt not.infrà de iure fiſ.in rub.lib.x.Doctor.contra quia imò ſunt diuerſa: vt patet, in rub.de iur.fiſ.& in rub.de iure reipub.Et videtur notatum.ff.de iure fiſ.l.j.ſuper verbo,petij.Et multo minus in patrimonio: quamuis eodem priuilegio gaudeat.ff.de iur.fi.fiſcus.§.finali. Sed quæro intra quod tempus? Dic hodie intra quatuor annos à tempore læſionis: vt cap.j.de in integrum reſtit.in cle. De eccleſijs læſis conſtat quòd nedum Romana,imò & aliæ reſtituuntur:vt ibi, & per totum titu.de in integrum reſtitu.extra. [Sed quis reſtituet?] Dic quòd non prælatus qui regit,ſed ſuperior. Specu.eodem titu.§.j.verſicu.ſed nunquid prælatus.

3 Sed an currat tempus in vita prælati lædentis? Quidam quòd non.ſed doctor.improbant,extra eod.cap.j.lib.vj.

Si ab hoſtibus. [Beneficio.] inſtitu. quib. non eſt permiſ.fa.teſt.§.j.[Actionis.] id eſt,reſciſſoriæ.[Annuæ.] etiam hodie:vt dixi ſuprà titu.j.l.fi. [Non prohiberis.] videtur ergo competere ante reſtitutionem ipſo iure,ſecundum gloſſ. Alij contra. Diſtingue ſecundum Dyn.an eſſet prima omnino ſublata, & tunc datur noua. Aut non.& tunc datur antiqua.

De alienatione iudicij mutandi cauſa facta.

1 ☞Potentior poteſt quis dici multis modis.
Detinens an cenſeatur poſsidere.
2 Conteſtans litem negādo,an præſumatur offerre defenſioni.

CVm in rem. Nota quòd ad hoc, vt ſit locus huic titulo, tria oportet concurrere:quod alienatio facta ſuit in potentiorem & cauſa futuri iudicij, & quod nūc ſit, ſecundum gloſſ.

1 Item dic potentiorem quomodocunq; : vt s.de his qui potentio.no. Quandocunq; ratione officij publici authoritate & vtilitate. Item dic quòd actio in factum non conſumit rei vendicationem,ſecundum gloſſ. Quod intellige niſi haberet cauſam ab alienante, ſecundum doct.ff.de peti.hære.l.nec vllam.§.finali.de ſol.l.Stichum.§.dolo.[Pareat.]quam reus habet vel detentor.ff.de rei vendi.vel officiū. Et hoc ſi dubium ſit an reus poſsideat vel detinet:quia in dubio detinens cenſetur poſsidere vel præſumitur: vt not. Innocen.de priuileg.c.cum olim.ij. Aliàs ſi conſtet quòd tantùm detinet: non compellitur iudicium recipere: imò qui ageret contra ipſum ſuccumberet: niſi ſecundum formam.l.j.infrà vbi in rem act. Et hoc not.plenè Innocen.extra vt lite non conteſt.cap.quoniā.§.penulti.& in gloſſ.ſpecialis.

2 Item dic quòd ſi quis litem conteſtetur negando, quòd nō videtur ſe offerre defenſioni,imò abſoluitur ſi actor non probet ipſum poſsidere:vt not.ff.de rei ven.l.is qui.& l.qui petitorio.Item dic quòd idem eſt ſi dolo deſijt poſsidere.ff.de rei u.l.qui dolo.& l.parem.Et idem ſi lata culpa quandocunque vel leui poſt litis conteſta.ff.de rei ven.l.ſi a bonæ fidei.cum l.ſequen.Et not.in l.ſi culpa.& l.qui petitorio.§.ij.& l.ſi homo. Vel ſecūdum Petrum,poſt datum libellum. Et his duobus caſibus tenetur vtili: vt not.in dicta regula qui dolo.Et patet.ff.de noxalib.l.electio. Et ſi ante lit.conteſt.poſsidebat, & poſt lit.conteſta.dolo deſijt poſsidere,non mutatur inſtantia,ſed ſi ante lit.oportet tamen quòd de hoc fiat mentio in proceſſu,quando poſt litis conteſta.deſijt: vt nota.in Specu.de interro.in iudi.fac.§.nunc.verſicu.item nota. Et hoc tenet Dyn.ff.de aqua plu.arcen.l.quanquam. §.vltimo. inſtitu.de actio.§.j.per l.ſeruus.ff.de his qui no.infa. Et ſi reus non tenebat tempore litis conteſta.dum tamen teneat tempore ſententiæ,ſufficit.ff.de rei vendic.l.ſin autem.§.j.Sed ex parte actoris,non ſic:vt not.ff.de pign.act.l.fin.quæ gloſſ. hodie diſtinguitur,extra de ſenten.& re iud.c.abbate.lib.vj. Sed econtra ſi ius ab initio competebat: & poſt lit.conteſta.deſijt competere: tunc ſi facto rei, tenet iudicium. ff.de rei vendi.l.ſi poſt. aliàs non.ff.ad exhi.tigni.§.finali.[Venundedit.]ſecus ſi gratis dimiſit execrando litem.ff.eodem.l.item ſi res.§.j. Item ſi actor tranſtuliſſet: nam ille in quem tranſlatum eſt, non poteſt: & nihilominus transferens tenetur ad intereſſe.ff.eodem.l.finali.

De receptis arbitris &c.

1 ☞Pactum compromiſſo appoſitum quòd ad arbitro appelletur,an ſit licitum.
2 Pœna quando committatur recurrendo ad iudicem.
3 Arbitri an in eadem cauſa poſsint eſſe teſtes.
4 Sententia arbitri quando ſit emologanda.
5 Sententia arbitratoris an poſsit emologari.
6 Monachus arbiter eſſe nequit.

1 EX ſententia. [Actio.] ſed licet hodie detur emologatione tacita vel expreſſa, non tamen appellabitur,ſecundum gloſſ. Sed quid ſi in compromiſſo actum ſit quod ſit licitum appellare? Dyn.dicit quod valet pactum.ff.de appel.ex conſenſu. Dicit quòd pactum valet ad hoc quod pœna non committatur, appellatio tamen non valet, infrà, de iuriſdic.omnium iudi.l.priuatorum. Doct.tamen iuris canonici dicunt q pronuntiatio arbitri per officium iudicis debet emendari etiam ſine pacto:vt not. Archid.extra, de offic.deleg.ſi ab arbitris.lib.vj.& Ber.de arbi.cap.expoſita. Et Specu.dicto titu.verſicu.arbitrator.& verſicu. dixerunt. Sed ab arbitratore poteſt reclamari etiam ſi renuntiatum eſſet cum iuramento,extra de iureiuran.quintauallis.per Innocen. Sed quid ſi erat arbiter vel arbitrator? Dic inſpici quomodo proceſsit vt ibi not. Innocen.& Specu.eodem titulo. §. ſequitur. verſicul.ſed pone.cum ſequen.[A placitis.]nec ab initio, nec ex poſtfacto,ſuprà,de tranſact.l.ſi quis maior.ff.eodem.l.inter.de contrahen. emptio.ſi fundum.§.finali. [Comprehenſum.] aliàs non poteſt arbiter ſtatuere.ff.eodem.l.& ſi non.et Spec.eo.§.differt.verſicu.item ex ſententia. [Non paruerit.] ff.eodem.non cogendum.§.finali.

Si contra. [Detrectauit.] idem ſi ad iudicem iuit. ff. eodem. l. ſi quis in rem. [Obnoxius.] dic ita fuiſſe actum: alias non committitur propter contumaciam: vt nota. in authen. de iudi. §. quia vero. collatione vij. ff. eodem. non ex omnibus. §. j. niſi eſſet citatus ad ſententiam audiendam. Et idem in Specul. eod. §. ſequitur. verſicul. ſed nunquid.

2 Sed ſi ad iudicem recurrat, poteſt: ſed committitur pœna. extra de officio delegat. capitu. ſignificantibus. ff. eodem. ſi quis in rem. Forte ſecus ſi iurauit, infrà eodem. ne in arbitris. & vide. ff. eodem. l. diem. §. ſi quis. & l. Celſus. ſuprà de mod. mulct. l. eos.

Arbitrorum. [Interceſſit.] dolo partis vel arbitri ſolius, ſecundum Hugo. & doctor. Ioan. contra. Item dic quòd non crederetur arbitro confitenti. extra eod. cap. ij. per Innocen. [Exceptione.] & ſic tenet ſententia: vt ſcripſi infrà, quando prouoc. non eſt neceſſ. l. venales.

3 Ne in arbitris. [Vel in rem vellem.] re tradita ex ſententia. Aliàs contra, inſtitu. de offic. iud. §. finali. gl. [Solius arbitri.] Quid ergo ſi ſuot plures? Gloſſ. dicit hic credi eis: & poſſe eos teſtificari, & idem in iudicibus. Et idem not. Specu. titu. de teſte. §. j. verſicu. item quod fuit. circa fin. termi ſolij. Pro quibus extra, eodem cap. ij. Sed Innocen. videtur aſſerere ipſos non debere eſſe teſtes: ſed interrogandos. in cap. ij. de arbitrijs. de accuſa. cum dilecti. quod videtur verius in cauſa quæ coram eis ventilatur, propter affectionẽ: ſed in illa quæ corã alijs, contra. extra, de teſti. dilecto. eo. ti. cũ a nobis. vide ibi Bert. q aliter dicit et minus bene.

Authen. Decernit ius. Sumitur in authen. de iudic. §. quia vero. col. vij. Et dic ſacramenti præſtiti à ſe vel à partibus ſecundum Mar. & Ioan. Bul. dicit à ſe tantum: hodie verò de iure canonico eſt ſeruandum. vt extra eodem. cap. ij. & cap. cum tempore. & in Specu. eodem. §. ſequitur. verſicu. hoc autem certum eſt. Et ideo ſemper videtur agi iuxta l. ne in arbitrijs. Item dic ſecundum Ioannem, quòd licet iuramentum reiteretur, nihilominus tamen compromiſſum valebit: vt hic notatur.

4 Cum antea. Dic quòd aut fuit compromiſſum nudo pacto & ſimpliciter: & obtinet hæc lex. Aut ſtipulatione ſolenni ſimpliciter, & obtinet. ff. eodem. l. diem proferre. §. finali. Aut fuit pœna adiecta, tunc aut præcedebatur nuda conuentio. Et ſunt opin. gloſſ. nam gloſſ. ff. de re iudi. l. at prætor. dicit agi & excipi. Contrarium dicit eodem titu. l. à diuo Pio. §. j. Et in illa fuit Azo. Et Specul. eodem titu. §. ſequitur. verſicu. conſueuit. Et facit extra eod. cap. per tuas. & videtur verior. Et no. ff. eod. l. ij. Aut præcedebat ſolennis ſtipulatio, & tunc non emologatus ſecundum omnes. ſuprà eodem. l. j. quæ non reperitur correcta. Quid ergo ſi partes pactæ fuerint manente rato pacto? Dic nihil prodeſſe: etiam ſi pactæ eſſent quòd fieret executio, extra de offic. deleg. cap. ſignificantibus. & not. in Spec. eo. §. ſequitur. verſic. quid ſi ſit. & verſic. ſequen. Sed contra in verſ. quid ergo ſecundum præmiſſa. Sed intellige quando præceſſit nuda conuentio. Hoc tamen fallit ſuprà de Iudæ. l. Iudæi. Vel intellige vt hic. Hæc autem obtinent in arbitro. Quid in arbitratore?

5 Quidam dicunt non poſſe emologari: vt not. Innoc. extra de iureiur. quintaualle. prope fi. Sed ſi expreſsè conſentiant, agitur ex pacto: vt ibi. Vel ſi cum iuramento fuit acceptus, debet ſeruari eius ordinario officio iudicis, vt ibi no. [Neque pœna.] vel aliud loco pœnæ. ff. eod. l. litigatores. §. j. [Neque iudex.] extra de præb. cap. niſi. [Exceptionem.] hodie non, niſi emologetur, ſecundum gloſſ. [Subſcripſerunt.] ſupponit ergo quòd debet ſententiare in ſcriptis. Et no. in Spec. eodem tit. §. differt. verſic. item in ferendo. [Actionem.] vel directam executionem, extra eod. cap. perpetuas. ff. eod. l. at prętor. Et not. in Specu. de ſenten. exe. §. nunc videndum. [Proximos.] idem in arbitratu: in Specu. eo. §. ſequitur. verſic. item quid ſi compromiſſum. Sed Hoſti. dicit poſſe reclamari quandiu durat actio. ff. pro ſocio. l. vnde. ff. loca. l. ſi in lege. de dona. cum te. Quod eſt verum vbi non datur exceptio ex arbitratu. [Conuentum.] per conuentionem miſſo executore. gloſſa. [Factum.] aliàs ſecus. extra de teſti. cap. præſentata. per Innocentium. [Poſſe eo.] inter eoſdem, ſecundum gloſſ. [Iudicijs.] & econtra. vt not. in Specul. de proba. §. nunc videndũ. verſic. hoc quoque.

6 Sancimus. [Optimæ opinionis.] hoc videtur correctum eo. cap. dilecti. Dic in Spe. eo. §. j. verſicu. poſt autem. [Iudiciali.] per hoc repellitur monachus vt in Spec. eo. §. ſequitur. verſic. ſed quid. niſi haberet adminiſtrationem per dict. cap. dilecti. quamuis nec ille poſſit eſſe iudex. extra de reſcript. & ſi principalis. in cle. de priuileg. cap. cum olim. per Innocen. De excommunicato. dic ſuprà de Iudæis. l. Iudæos.

De ſatiſdando [a].

1 Iudicium cum procuratore reuocato agitatum an ſit validum.
2 Reuocans procuratorem quando teneatur ad expẽſas partis.

3 Non eſt iuris. [Satiſdatur.] fallit. ff. de noui ope. nun. l. de pupillo. §. fin. ad Tertul. l. quinta etiam. [Itaque.] dic aut procurator reuocatur ante litis conteſtationem: & dic aut ſciente procuratore tantùm, & ſunt opinio. Gloſſ. dicit, quòd non valet quod per ipſum agitur: extra de procurato. mandato. Item Innocen. eod. titu. ex inſinuatione. Hoſtien. quòd valet: aut ſciente parte tantùm, & nõ tenet in effectu. Aut iudice, & non valet ipſo iure: vt hic not. Vbi autem omnes ignorarentur, valet vt hic. Aut reuocatur poſt litis cõteſt. & dicit gloſſ. hic, quòd valet iudicium, niſi eſſet iuſta cauſa reuocandi: ſed cap. mandato, videtur velle quòd valet ſi iudex vel aduerſarius ſciret: aliàs ſic. Et quamuis non poſſit reuocari, nihilominus tamen debet ſuperſederi quouſque ſit cognitum. Et hoc niſi eſſet concluſum, tunc enim valet: vt not. in cap. auditis. extra de procur. Quid ſi procurator ſubſtituẽs fuit certioratus, ſubſtitutus non, qui proceſſit? Facit quod not. extra de reſcrip. cap. ex parte decani.

2 Item videtur quòd reuocans tenetur ad expenſas partis aduerſæ: vt dicto cap. auditis. [Exordio.] quid ſi petat cautionẽ: modò tamen reus non vult reconuenire? Gloſſ. dicit quòd tenetur cauere. ff. de procura. l. ſeruum. §. ait prætor. Sed contra not. eod. titu. ſed & hæ. §. defendere. Et verius ſecundum doc. Sed hæc l. eſt pro gloſſ. ff. rer. amo. l. & ideo. §. ſi pater. de colla. bo. l. j. §. ſed cum poſſint. Et ſic poſſet fraus fieri ſi reus diceret ſe velle reconuenire in mille marchis: quia vix poſſet fideiuſſor pro tanta ſumma reperiri: & huic fraudi debet iudex occurrere. [Satiſdationem.] pro tota cauſa in Spe. de defen. §. quid ſi defenſor. [Cogitur.] niſi dominus cauerit pro eo. inſtitu. de ſatiſda. §. ſi verò. Doctor. dicunt quòd tunc etiam debet promittere, vt habeat fideiuſſorem, cui accidat: & ſic tenet Dyn. de fideiuſ. l. fideiuſſor obligat. §. finali. & Cyn. hic. Item hoc verum, niſi eſſet datus ad ſententiam audiendam: ſed Bul. vide quod nota. ſuprà de procu. l. nihil. ff. de negotijs geſtis. l. liberto.

a ¶ Rationem quare hic dixit Imperator de ſatiſdando, & inſti. lib. dixit de ſatiſdationibus. vide per Alcia. in rub. de edendo. ſuprà: quoniã, inquit, hoc lib. & ff. docet quid agere debeant litigaturi neceſſariò: inſtit. verò lib. quid de iure ſentire iuuenes admonet: diffuſius vide per eum.

De formulis, & impetratione actionum ſublatis.

1 Iuris. [Amputentur.] fallit ff. de iure fiſci, in fraudem. §. quotiens.

De iureiurando propter calumniam dando.

1 Clericus an teneatur præſtare iuramentum calumniæ.
2 Confeſſioni curatorum quando ſtetur.
3 Reſpondere debet quis de facto ſuo, ſecundum veritatem.
4 Colluſio tacitè remitti poteſt.
5 Recuſans iuramentum an habeatur pro confeſſo.

In omnibus. [Cauſis.] etiam criminalibus, ſecundum omnes. Mar. contra. Item in ſpecialibus, extra eod. cap. j. lib. vj. & in cauſa appel. vt cap. ij. Fallit in feu. titu. de contro. recte feu. §. ſacramentum.

1 An autem clericus iurare teneatur? Dic extra, eo. c. j. lib. vj.

Auth. Hoc ſacramentum. Sed ſacramentum malitiæ pluries exigitur, vt extra, eodem. cap. j. libro vj. Item extraiudicialiter etiam pluries iuratur. ff. de dam. infect. l. qui bona. §. ſi quis ſtipulatus. Item in iudicijs præſtatur aliquando aliud iuramentum, in authẽ. de teſti. §. quia vero. colla. vij. Item dic quòd hæc authen. loquitur poſt litis conteſta. l. ante quæ. hic non corrigitur, ſecundum doctor. Vide plura iuramenta in Specul. eodem titu. Et iunge quæ ſcripſi, infrà de pæ. iud. ma. iud. l. j. §. j.

Cum & iudices. [Propoſitis.] ſed non tactis. extra eodem. cap. finali. lib. vj. [Iuſiurandum.] hoc iuramentum remittitur parentibus, ſecundum Azo. ff. eodem. l. iuſiurandum. [Allegationibus.]
2 etiam ſimplici negatione. [Curatores.] horum cõfeſſioni ſta-

pur quando cauſam agunt: & pupillus eſt præſens, aliàs contra. ff. de cõfeſ. l. certum. §. ſi quis. gloſ. dic. infrà de autho. præſtan. l. clarum. [Quædam ſunt perſonæ.] vt prælati, orphanotrophi, extra de elect. dudum. ij. Vel quando pater eſt in iudicio vt legitimus adminiſtrator, ſecus ſi ſit filius cum eius authoritate: vt hic notatur: quamuis doctor. contra [Adultus.] vel hi iurant in caſibus quibus habent legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ſecundum gloſſ. [Scire poſſunt.] & ſi melius ſcire dicerentur: non tamen iurant, ſecundum gloſſ. de veritate tamen iurant, ſecundum gloſſ.

3 [Exiſtimat.] Innocen. dicit in cap. ad hæc. extra de teſti. quod in facto ſuo debet quis reſpondere de veritate: ſed in alieno de credulitate. Et vide quod not. de iureiur. ex literis. [In prouincia.] hodie iurat procurator ad hoc ſpeciale habens mandatum: & nihilominus iurat ſi dominus iurauerit: vt cap. ij. & ſi. extra eod. lib. vj. niſi eſſet cõſtitutus ad cauſam eccleſiaſticam. extra eod. cauſam. & cap. inhærentes. [Vel defenſor.] & ita non admittitur defenſor ad iurandum. dic plenè. ff. de procura. l. non ſolum. [Colluſione.] hodie poteſt remitti tacitè. extra eod. cap. j. lib. vj. An autem conſuetudine? Dic quòd non. extra de fideiuſſo. cap. conſtitutus. extra eod. cæterum. [Sacramentum.] Quomodo iurabit vniuerſitas? Dic in Specu. eo. §. reſtat. extra de teſti. cap. præſentium. libro vj. [Nouerit.] expreſſè recuſando, ſi recedat diſtinguitur. extra de confeſ. cap. iij. lib. vj. Quid de procuratore? Dic nõ idem. extra de poſtu. præla. cap. j. & in Spec. titu. de confeſ. §. fin. verſic. ſi vero ſic. in fine. Sed an appellat? Gloſſ. quod ſic. ff. de appella. l. creditor. §. iuſſus. & infrà quorum appel. non re. l. j. [Cadat.] per ſententiam, ſecundum gloſſ. ff. de nox. elect. de op. l. mancipiorum. [Reus.] vel accuſator quando reus ponit: vt notat Ioã. Andr. extra de confeſ. cap. j. libro vj. Sed corrigitur ibi alio modo. [Recuſauit.] præſente & iudice iubente, ſecus ſi notario, ſecundum Archidiac. & Ioan. Andr. dicto cap. Vel ſi iudex citaret eum ad reſpondendum, vt in Spec. titu. de po. §. nemo.

5 Et diſtingue, quia aut præſens non ſubijt iuramentum. & dic vt hic. Aut ſubijt, & tunc aut iuſſus reſpõdere recuſat, aut contumaciter ſe abſentat, & habetur pro confeſſo. Aut nondum iuſſus ſe abſentat, et tunc contumax reputatur, extra eo. cap. fin. in antiquis. Sed an in caſu quo haberetur pro confeſſo, quia reſpondere non vult, nihilominus poteſt cogi reſpondere. argu. quod ſic. ff. de ven. in poſſeſ. mit. l. j. §. quid ergo. & ibi nota. per Dyn. & per gloſſ. ff. de confeſ. certum. [Pro confeſſo.] ſi confeſſio ſit ſibi damnoſa, alias pro negante. ff. de interroga. act. l. de ætate. §. j.

Explicit liber ſecundus breuiarij domini Ioannis Fabri ſuper Codice.

INCIPIT LIBER tertius.

De iudicijs.

1 Libellus qualiter in actione tutelæ formandus.
2 Delegare quis poſſit, & quis non.
3 Delegans à delegato an poſſit ſubdelegare.
4 Aequitas quando ſeruari debeat, & quando rigor.
Verba legis licitè offendi poſſunt, ſi mentem ſequaris.
5 Renuntians teſtibus vel inſtrumentis quando admittatur.
6 Reus abſens quando à iudice debeat expectari.
7 Reus quid agere debeat actore abſente.
8 Reus ſi abſens fuerit, qualiter contra eum ſit procedendum.
9 Poſſeſſorio ſi agatur miſſio fit in rem rei abſentis.
10 Præſtationis annuæ & merè perſonalis idem iudicium.
11 Contumax quando appellare poſſit.
12 Contumax fictus an & quando appellet.
13 Contumacia tutoris, curatoris, vel procuratoris nocet pupillo, adulto, & domino.
14 Contumax quando teneatur ad expenſas.
15 Expenſæ quæ veniant & quando.
16 Iudex qui reſeruauit condemnationem poterit tandem condemnare.
17 Expenſæ ſi non petantur an ad eas iudex cõdemnare debeat.
Abſolui ab expenſis an debeat quis in dubio.
18 Hæres quando iuſtam cauſam litigandi habeat quam non habuit prædeceſſor.
19 Actor citationem impetrans an poſſit iudicem recuſare.
20 Iudex quis recuſari poſſit.
21 Recuſans iudicem an debeat cauſam recuſationis proponere.
22 Cognoſcere quis poſſit de cauſa principali pendente cauſa recuſationis.
23 Recuſationis cauſæ certis verſibus ſunt hic comprehenſæ.
24 Iudex recuſatus non poteſt committere.
25 Iudex inhabilis tempore delegationis, ſed habilis tempore initiati proceſſus, procedere poteſt.

¶ Aequitas eſt iuſtitia dulcore miſericordiæ temperata. l. j. ff. de iuſtitia & iure. ibi Bald. col. iij. Bart. in l. j. ſuprà de legi. an ſi. ... materià huius l. vide in cap. j. & ... n. extra de tranſ. ... l. quod ſi epheſi. ff. ... eo quod cer. lo. ... cap. diſcipli. ... diſtinct. ſe... in laſo.

IVdicio cœpto. [Non eſt perempta.] etiam lata ſententia abſolutoria in ſorte, vt not. Dyn. extra de regulis iur. cap. nullus, libro vj, etiam pro futuro tempore infrà de fideicommiſ. l. quamuis. Gloſſ. contra, concedit tamen quod veniant officio iudicis, etiam in contractibus ſtricti iuris. Sed Io. contra.

1 Licet. Quomodo formetur libellus in actione tutelæ? Dic in Specu. de iudi. §. generaliter. verſic. ſequitur videre. lib. iij. Item dic quod quando agitur actione generali, debet fieri ſpecificatio in litis conteſt. vel proceſſu. in Specul. de act. ſeu peti. §. j. verſic. ſed quæ eſt differentia. [Eundem iudicem.] Non alium. j. eod. nulli. ſecundum gl. [De ſpecie.] ſecus ſi de qualitate. j. eod. ſi cum alias. quamuis generaliter pronuntiatum fuerit, ſecundum gloſſam.

Quotiens. [Quæſtio.] etiam criminalis, infrà de fal. ſi ſi. [Nõ poſſit.] dic, quòd hoc obtinet generaliter: dum tamen non ſit præiudiciale alterius iuriſdictioni, vt not. Innocen. extra de iudi. cog. cap. tuam. de hæ re. accuſatus. lib. vj. & ibi Ioan. Mo.

Si cum. [Inſtaurari.] contra, ſuprà eodem, lege, licet. dic ibi.

2 A iudice. Quæritur an ſubdelegatus delegati principis, vel delegatus ordinarij poſſint vnũ articulum committere? Dic, quòd non de rigore. extra de appel. cauſam. Sed de facto ſeruatur contra: vt not. in Spec. titu. de leg. §. j. verſicu. ſed nunquid. An autem lite conteſtata coram ſe poſſit committere? Innocen. quòd ſic. extra de ſen. et re iudi. c. cum Bertoldus. & Bertarch. de appel. cum cauſam. Et no. ff. vbi & apud quos. l. finali. ff. de iur. omniũ iud. l. & quia. Sed omnes hoc reprobant. Sed an iudex de conſenſu datus poſſit delegare? Spec. tit. de leg. §. ſequitur videre. dicit quod non. Quid ſi expreſſè fuerit commiſſus ſubdelegato vel delegatu quod poſſit delegare? Dic, quòd non poteſt, ſecundum doctor. & not. Archid. de offic. deleg. c. quamuis. lib. vj. Sed Io. And. contra. c. is cui. eod. titu. & lib. Et vide infrà, de teſti. apud eloquentiſſimum.

3 Sed an delegatus à legato, vel à locumtenente principis poteſt delegare? Videtur quòd ſic quaſi ſit delegatus à principe. Vicarius autem poteſt ad tempus alium loco ſui ſubſtituere. vt not. Hoſtien. extra de offic. vica. cap. clericos. Et iunge. ff. de offic. procon. l. legatus mandata. Sed officialis epiſcopi nõ poteſt vicarium ſubſtituere: ſed aliquas cauſas poteſt committere. vide per Innocen. extra de offic. vicar. cap. ſua. & eodem titu. cap. j. libro vj. [Datus fuerit.] vel ad vniuerſitatem cauſarum: vel à proconſule, ſecundum gloſſ. Quandoque tamen ordinarius non delegat quando iniungitur ſibi miniſterium: vt infrà de cano. lar. ti. l. ij. lib. x. per quam videtur quòd ſi ſint duo, vnus non poſſit alij delegare.

Authen. Ad hæc. [Per conſiliarios.] qui referũt. de quo infrà de fal. l. vbi. & vide infrà eodem. l. rem non nouam. Item nota quòd hæc authen. eſt correcta in ſingulis articulis. extra de offic. deleg. ſuper quæſtionum. dic vt ibi. Nec ſeruatur de conſuetudine quatenus tangit delegatos maximè. L. A iudice.

Seruus. Dic. ff. eodem. l. vix.

Cum debitoris. [Poſtulas.] reo conuento ad domum officio iudicis fiet miſſio, ſecundum gloſſ.

4 Placuit. Aut vtrunque ſcriptum: & ſequere æquitatem ¶ vt hic. Aut rigor ſolùm, & tunc ſequere eum in ſuo caſu. ff. qui & à qui. l. proſpexit. Non in ſimilibus, vt hic, ſecundum doct. Ex cauſa tamen diſpenſatur contra rigorem in ſpecialibus caſibus, vt ſcripſi ſuprà, ex quib. cau. in ſa. rro. l. & ſi ſæuerior. Et idem de canonibus. vide Bert. extra de conſti. c. j. Item videtur quod vbi vtilitas ſuggerit, poſſit iudex contra rigorem diſpenſare, extra de ſen. & re iudi. abbate. in fin. lib. vj. Vel propter exuberantem æquitatem in caſu particulari. ff. de peti. hære. l. finali. Et facit hæc lex quod ſit licitum offendere verba legis ſequendo ſententiam. ff. qui pe. tu. poſ. l. credendum. de excu. tu. l. ſcire oportet. §. aliud. Contra. ff. de exerci. l. j. §. ſi is qui. Cyn. dicit quòd licitũ eſt offendere verba,

verba, vt mens ſeruetur, vt extra de regulis iur. cap. finali, lib. vj. & iunge. infrà authen. hodie.

Authen. Iubemus. [Renuntiauerit.] Hæc renuntiatio non valet, ſecundum gloſſ. in teſtibus nec inſtrumentis. Item not. in authen. vt debi. ma. circa mediũ. Et hoc niſi iurauerit, vt in Specul. de proba. §. videndum. verſic. ſed pone. Doctor. moderni cõtra, extra de teſti. cap. de teſtibus. & cap. cum veniſſent. Vel dic, quòd nihilominus renuntians admittitur ſi ſit iuſta cauſa quæ moueat iudicem. vt ibi not. Et ibi per Innoc. eod. titu. in cautis. Quid ſi ſe adſtrinxerit ad vnum genus ꝓbationis, vel voluit credi iuramento partis? Dic valere, vt not. dicto §. verſ. quid ſi. ibi. Item quæ ſit differentia inter concluſionem, & renunciationem. dic per Archid. extra de in integrum reſtitu. cap. ij. lib. vj. Et per Innocen. in cap. paſtoralis. extra de cauſ. poſſ. & propri. An autem concluſio ſit de neceſſitate: vide extra de verborum ſignific. cap. ſæpe. in clemen. §. penul. [Ita vt ſi.] caue quia minus tempus poteſt tribui: vt in Spec. de renun. & conclu. in princip. Item dic quòd hic eſt ſpeciale quòd tot dilationes dentur: quia imminet finis cauſæ: nec dicas loqui in abſente ſicut gloſſ. hic videtur velle. [Proferat.] dic vt ndi. infrà de rela. l. j. l. iudices.

Nulli. [Pœna.] pecuniaria fiſco applicanda, ſuprà de modo mult. l. mulctarum. [Iudicis.] Arg. quòd iudex poteſt prohibere ne de cauſa cuius ad eum ſpectat, alibi litigetur, extra de foro compe. cap. ex tenore. [Poſtulauerit.] hæc l. non obtinet vbi quis impetrauit iudicem delegatum ſuper vna, quia aliam poteſt agere coram ordinario, infrà de cri. expi. hære. l. j. Vide extra de reſcrip. cap. diſpendia. lib. vj. Item hæc l. obtinet quando idem de vtraque cognoſcere poteſt. extra de iudi. cap. finali.

Properandum. [Omnes iudices.] idem in arbitris ſi lis erat conteſtata: vt no. ff. eodem. l. item ſi vnus. §. j. Sed in arbitratu ſecus. dic in Spec. eodem. §. finitur. verſic. fin. An autem acta valeant? Vide ſuprà de eden. l. apud quem. An talis inſtantia operetur interruptionem? Vide infra ne de ſta. defunc. l. ſi pater. [Extendere.] hoc eſt correctum. extra eodem, cap. venerabilis. Item hoc fallit infrà, de nautra. l. ij. & in authen. de hære. & fal. §. illud quoque proſpiciamus. col. j. infrà de appella. authen. ei qui. [Vnumquemque.] hodie xxx. in authen. qui ſemel. infrà, quomodo & quando iudex. [Ex quo poſuit.] quia non fuerant datæ dilationes ad probandum. aliàs ſemper conſtaret vt l. qui accuſare. ſuprà. de eden. ſecundum doctor. dic melius cum gloſſ. quòd illa loquitur præſentibus partibus. hic abſente authore. Et dic quòd non poteſt conſtare niſi actor probationem induxiſſet, vel dilationem habuiſſet, vel niſi reus prober exceptionem.

6 Sed quid ſi reus ſit abſens, quem iudex ſuſpicatur habere bonas defenſiones: & actor probat? Dic quòd iudex poteſt eum expectare, & poſt peremptorium: vt not. Innocen. extra de elect. dudum. j. in gloſſ. culpa. Et facit infrà quomodo & quando iudex. l. j. [Euacuabitur.] nec admittitur amodo, niſi cum cautione. extra de dolo, & contuma. cap. actor. libro ſexto. [Excipiendis.] de principali. ſecũdum quoſdam. [Fiat

7 impoſita.] dic, quòd aut actor abeſt ante litis conteſtationem. & ſerua authen. qui ſemel. ſaluo quòd interualla poſſunt abbreuiari per iudicem. vt ibi ſcripſi. Et vide extra de dolo, & contuma. cauſam. in ſi. infra de viu. pu. l. finali. Vel ſerua hanc l. ſi malis cum illa corrigas, vt ibi not. Aut poſt litis conteſtationem. & ſunt opiniones. Speculator dicit titu. de contuma. §. ij. quòd debet ſeruari hæc l. Sed hæc non valet: quia ſic reus nunquam abſolueretur diffinitiue, cùm nõ ſiat abſolutio niſi prope finem trienniꝗ: infra. §. huius autem. qui finis non reperitur hodie per cap. venerabilis. Innocen. etiam dicit hoc caſu habere locum authen. qui ſemel. & plus quòd reus non expectabit finem anni ſi velit, ſed ſtatim factis citationibus miniſtrabit teſtes, vt not. extra vt lite non conteſtata. cap. j. Supponit igitur quod authen. qui ſemel. non corrigit hanc l. ſed reus eligit quod vult. Et ita ſupponit Bernach. extra de dolo & contumacia. cap. prout. Et hæc obtinent in ciuilibus. Quid in criminalibus? ſcripſi infrà qui accuſare poſſunt. qui crimẽ. dic ibi. Gloſſ. verò loquendo in an. videtur hic velle quod reus non admittatur actore abſente ad probandum, etiam poſt litis conteſtationem. Quod non credo. Sed tene cum Innoc. vt dixi. & videtur caſus in cap. cauſam quæ. [Condemnationẽ.] vide ſuprà. §. prox.

8 [Concedenda.] dic, plenè aut reus conuenitur reali, tunc aut lis non eſt conteſtata. vel quaſi: & ſit miſſio: & non efficitur actor poſſeſſor vſque poſt annum. Aut eſt contumax, vel quaſi, & tunc aut liquet: & dic vt hic. aut non: & tunc ſtatim actor efficitur verus poſſeſſor. Sic intelligitur l. ſi quis emptionis. infrà de pręſcriptio. triginta vel quadraginta annor. & l. conſentaneum. infrà quomodo & quando iudex, & vbi in rem actio. l. ij. Et hoc vbi reus poſſidebat rem: alioquin fit miſſio pro valore rei vt in perſonali, efficietur tamen ſtatim poſſeſſor vt dixi. Si verò agatur perſonali, & lis eſt conteſtata & liquet de cauſa, fit pronũtiatio & executio: aliàs ſolummodo miſſio pro menſura debiti: vel in re petita: ſi certa ſpecies petitur & reus eam poſſidet: nec eſt vnquam verus poſſeſſor. Impetrare tamen poteſt quòd res diſtrahatur, vel verus poſſeſſor, efficiatur. & dic in authen. ei qui iurat. infrà de bon. author. iu. poſſ. Sic not. Bernard. in dicto cap. prout. Et Specul. titu. de contuma. §. iij. & veritas eſt quicquid gl. variet. Sed cap. quoniam. videtur velle quòd efficiatur poſſeſſor. dic vt ibi. Quære reſiduum infrà, vbi in rem actio. l. ij. & de præſcriptio. triginta vel quadraginta annorum. l. ſi quis emptionis. §. penultimo. Item dic quòd vbi agitur actione perſonali ad rem certam fortè vel venditam vel commodatam, fit miſſio in rem ipſam: & in quãtum petitur nomine intereſſe, ſi intereſſe petatur: vt in Specul. titu. de primo decreto. §. reſtat. verſic. & ſcias. prope fin.

9 Sed quid ſi agatur poſſeſſorio? Dic, quòd ſi agatur pro re corporali, fit miſſio in rem ipſam: ſi pro incorporali, ſeruatur idem quod in confeſſoria: vt dicto §. ſed pone. cum verſic. ſequen. & hoc in interdicto Vnde vi. ſecus in interdicto Vti poſſidetis. vt ibi. Item quid in actione ad exhibendum? Idem & in cauſa matrimonij: & in caſibus ſpiritualibus. Et in omnibus cauſis in quibus non poteſt fieri miſſio. Dic plenè ibi & in §. videndum. verſicu. quid ſi agetur negatoria. Et an in poſſeſſorijs efficiatur verus poſſeſſor poſt annum. Et quid in duplicibus iudicijs communi. diuidun. & familiæ erciſcundæ? dic plenè in dicto §. verſicu. quid in duplicibus. & verſic. item quæritur. Nam ſi cõuentus poſſidebat, fit miſſio in poſſeſſionem partis petitæ pro diuiſo: ſed ſi vterque, tunc ſi negat commune, vel ſe hæredem, transfertur onus probandi vt in ſeruitute. Si non negabat vel eſt dubium, mulctatur. inſtitu. de officio iudi. §. finali. ff. de ventre inſpiciendo. l. j. §. quid ergo. Et ergo ſi ſit pupillus qui nõ defendatur in iudicio poſſeſſorio, proceditur quaſi contra maiorem, quaſi contractus deſcendat ex perſona patris. Et dic plenè. ff. ex quibus cauſis in poſſeſ. ea. l. apud Iulia. ſecundum Dyn.

10 Item dic quòd ſi agatur pro annua pręſtatione, quòd idem ſeruatur ꝙ in merè perſonali, vt ibi not. per Dyn. Quod eſt verum, niſi eſſent præſtationes quæ afficerent rem, vt cenſus: tunc ſerua, vt in confeſſoria, vt ſuprà dixi. Illud autem nota quòd non debet fieri miſſio, niſi omnes ſint vocati, qui ad defenſionem poſſunt admitti, vt not. Inn. extra de relig. do. cap. cum venerabilis. ff. ex quibus cauſis in poſſeſ. l. hæc autem. An autem non obſtante miſſione pars compelletur procedere ante annum? Vide extra de eo qui mit. in poſ. cap. vnico. lib. vj. Vbi Archidiac. tenet quòd ſic.

11 [Nec pertimeſcat.] Nota hic quòd fictus contumax non appellat, quia ſupponitur hic quòd non fuit inuentus, & ſic eſt factus cõtumax. Super hoc dic quòd ſunt quatuor opinio. videlicet quis ſit fictus contumax, quis verus, quis appellat, & quis non. vt plenè not. Ioannes Andreas, de dolo & contumacia. capitu. j. in clemen. Hodie vero videtur expeditum, quòd niſi ſit euidens & manifeſtus contumax, ſemper appellet per decretalem illam. Et dicitur euidens arbitrio iudicis, vt ſi citatio eum apprehendat, vel eam ſciuit, & in quoquam non purgauit contumaciam, vel excuſauit. Et vide de ſententia excommunication. cap. venerabilibus. §. ſecus. libro vj. Diſtinguo tamen, quia aut eſt contumax non veniendo, & tunc aut fictus aut verus. ſi fictus, dic quòd appellat. ff. de iudic. l. & poſt. §. finali. infrà quomodo & quando iudex. l. ab eo. Si verus, dic quòd aut habuit aliquam cauſam coloratam, licet non veram, & tunc appellat. Aut nullam, & non appellat. ff. de appellatio. l. ex conſenſu. §. finali. & dicto cap. j. Et videtur verus inuentus, vel non inuentus in cuius notitiam citatio deuenit. Et ita hic.

12 Sed citatus domi ad cuius notitiam non deuenit, & fictus contumax. Si verò contumax fuit in non parendo, præſens tamen appellat, vt l. creditor. §. iuſſus. & ibi not. Sed ſi procurator fuit contumax, dominus appellat intrà decem dies, vt in Specul. de appellatio. §. j. verſicu. breuiter. extra vt lite non conteſtata, cap. j. ſuper verbo, ſcientis. per Innocentium. vide plenè tex. dicto cap. venerabilibus. qui plenè docet quis ſit verus contumax. [Contumaciter.] verè, quia peruenit ad notitiam. [Licentia.] niſi in caſu. ff. de in integrum reſtitut.

l.diuus.[Vel iuſta cauſa.]vt inimicitiæ vel aliæ. ff. de procura.l.filiusfamilias. §.finali. cum lege ſequen.[Qui dare poſſunt.]alioquin de publico, ſecundum gloſſ.[Maluerit.]quo caſu non ſoluet ante, quàm conuenietur iure actionis, ſecundum gloſſ.

13 [Sin verò.] per hunc §.videtur quòd contumacia tutoris & curatoris, vel procuratoris, vel prælati eccleſiæ noceat pupillo, adulto, & eccleſiæ, nec poſſunt reſtitui aduerſus eadem contumaciam, quin ſoluant expenſas, vt not.Hoſtien. extra vt lite non conteſtata.cap.ad hæc.in fi. Aliàs poſſent fieri magnæ fraudes: & facit ff.de nuno.l.cum mandato.§.ſin autem. & l.& ſi ſine.§.penultimo.& fi.& l.ſequen. & aduer. rem iudi.l.cum minores.[Supereſſe.]vide ſuprà de tu.& cura.l.fina. vide infrà de adminiſtra.tuto.l.non eſt.

Rem non nouam. Hæc l. non obſeruatur de conſuetudine, ſecundum gloſſ. Speculator, tamen dicit quòd non poteſt tolli conſuetudine, titu.de aduocatis. §.j. verſicu. item excipitur. prope finem. Et ſcripſi infrà in tractatu de conſuetudine.[Audientiam.]& determinationem, aliàs non poſſet diffinire, vt not.ff.de procuratoribus.l.qui procuratorem.[Prætereatur.] valet ſententia, ſecundum gloſſ.[Obiectam.] vt infrà de lite conteſtata.l.vnica.in fin.[Recedant.] dic extra de iureiuran. cap.breui.cum notatis.

Sancimus. Quæritur an hæc lex etiam obtineat reo abſente. Dic quòd ſic, vt not.in Specul. de expen.§.ij.verſicu.ſed quæritur.& hanc tenet Iaco.& Pet. quamuis quidam contra: quorum opinio tenetur de conſuetudine. Et not.in Specul.eo.§.ſi ante.verſicu.ſed quæritur.& verſicu.cæterum.

14 Quid ſi fuit proceſſum non obſtante abſentia? Dic non deberi expenſas, ſecundum Iacob.ff.quod quiſque iur.l.j.§.fin. Et ideo ſi receſſit appellans, non debentur expenſæ, ſi renunciet appellationi, niſi fuit proceſſum, iuxta cap.eum quem. extra de dolo & contumacia. Imò nec debentur, ſi non fuit proceſſum ſi appella.fuit iuſta. vide per Ioannem And.extra de eo qui mit.in poſſeſ.cap.cum veniſſent. in fin. Sed ſi fieret miſſio, nihilominus deberentur expenſæ.ar.l.conſentaneum. infrà quomodo & quando iudex.& authen.cap.qui iurat.de bono.authori.iu.poſſi. Sed an habebitur ratio damnorum & lucri? Gloſſ.videtur dicere quòd habebitur ratio damnorum. ff.de iudicijs.l.eum quem. Et vide inſtitut. de pœna temerè litigantium. §.hæc autem. Canoniſtæ dicunt quòd non veniunt damna. & ita not. Bertachinus & Innocentius, in cap. finem litibus.extra de dolo & contumacia. aliud enim eſt damnum, aliud expenſæ, vt not.extra de iureiur.cap.in noſtra. Contra hodie de reſcript.cap.j.in cle.

15 Sed an veniunt neceſſariæ vel vtiles? Bertachi.& Hoſtien. quòd etiam vtiles. Sed Innocen.dicit quòd neceſſariæ tantummodo, vt in dicto cap.finem. Vide plenius in Specul. de expen.§.finali.verſicu.& not.quòd expen.cum ſequen. Et intellige quòd vtiles veniunt non ſuperfluæ. Et ita intelligitur ij. quæſt.in primis. Sed an iure actionis.vel officio iudicis? Innocen.& Bertach.tenent viam communem quòd quæ ante litis conteſtationem officio iudicis, quæ poſt iure actionis, in dicto cap.finem. Hoſtien.tenet quòd ante & poſt officio iudicis. Et idem videtur tenere Innocentius de appel.ſæpe. extra de reſcrip.cap.j.in clemen. Et ideo ſi fuit pronunciatum exceptionem debere admitti, poſſunt peti expenſæ, in quacunque parte litis, vt not.in cap.ſæpe.de appel. Et Specul.de expen.§.ſi ante.in princip.& verſicu.j.& verſic.ſed quid ſi tres. & §.nūc videndum. verſic.ſed quid ſi iudex. Quid in cauſa criminali? Dic deberi, quamuis puniatur, aliàs ſuccumbens.infrà qui accuſare poſſunt.l.qui crimen.in fine. Et videtur etiam quòd iure actionis.

a ¶Vt in ſumma habeas dic quòd ſuſpicio probatur per iuramentum partis, licet cauſam non dicat Bal. Salic. Aret.& Ia. hic ad verbum recuſare. in gloſſ. quam Augu.in §.ſi quidem. inſtit. lib.de fideicom.hære.dicit eſſe ſingu. licet de iure non reperiatur expreſſum. Alexan.in l.quia poterat.ff.ad Trebelianum.

16 Sed quid ſi iudex non condemnauit, ſed reſeruauit condemnationem & taxationem? Glo.videtur velle quòd ſufficit, & quòd poſſit condemnare, vt not.infrà de fruct.& li.expen.l. terminato. Et hanc videtur ſequi Specul.de expen.§.poſtremo.de excep.§.viſo.verſicu.quid ſi reus. Et videtur text.in dicta l.terminato.& ff.famil.erciſcundæ.item Labeo.§.ſed ſi regionibus.verſi.ſed ſi pure. Sed tutius eſt quòd condemnet, & taxationem ſibi reſeruet. Et vide quod not.Innocen. extra de dolo & contuma.cap.finem. In interlocutorijs tene quod ſuprà ſcripſi.[Perſona citata.] etiam ſemel. Et videtur not.in Specul.de expen.§.ſi ante.verſicu.ſed quæritur quando. Sed quidam, vt Iaco.de Aret.quando ter fuit citata.[Non aliter.] Sed an per viam petitionis poſſunt? Iaco.de Aret.quòd non. Sed Iaco.de Ra.contra.per l.non ignoret.[Damna reſtituat.] & caueat.extra de dolo & contumacia.cap.j.lib.vj.infra de bo.autho.iudi.poſſi.authen.ei qui iurat.

Authen. Poſt iuramentum.[Delatū.] vide modum deferendi, in Specu.de expen.§.poſtremo.[Declaret.]

17 Quid ſi non fuerunt periti? Dic quòd nihilominus iudex debet condemnare vel abſoluere, alioquin facit litem ſuam, vt in Specul.de diſpu.& alle.aduo.§.ſatis.verſicu.quid de fructibus.cum ſeq. Quamuis glo.videtur not.contra.ff.de dam. inſec.l.ſi quis miſſum. Sed nunquid in dubio ſemper abſoluere debet cum præſumatur habuiſſe iuſtam cauſam propter iuramentum calumniæ? Accurſius dicit quòd ſic in authen.de iudic.§.oportet.col.vij. Idem Bertachi.& Innocen.in cap.finem.extra de dolo & contumacia. Idem gloſſ.decre. ij.quæſt. j.in primis.ſuper verbo, expendiſſe.in fin.gloſſ. Sed Hoſtien. abbas.Ioan.Andr.& Spec.contra, titu.de expenſis, circa princip. Quod eſt veritas. Oportet ergo ex alijs coniecturis deprehendi, quia fortè iuſtam cauſam habuit litigandi.ff.ſi mul.vē. no.l.j.§.intereſſe. Quid ergo ſi prædeceſſor non habuit cauſam litigandi, ſed hæres cauſam continuat, & habet iuſtā cauſam? Dic infrà de fruct.& li.expen.libro ij.extra de pœn.cap. calumnia.vide ibi.

18 Item dic quòd ex parte actoris poteſt eſſe iuſta cauſa, ſi fortè hæres reperit literam debiti in archa prædeceſſoris: & cùm petiſſet extraiudicialiter, reus noluit oſtendere literas ſolutionis.vt not.Hoſtien.in dicto cap.finem. Item quæro, an expenſæ extraiudiciales probentur eodem modo per iuramentum? Innocen.quòd ſic extra de appella.ſæpe.Specul. contra tit. de fruct. & intereſſe.§.viſo. verſicu.ex primis. Et vide quod ſcripſi ſuprà de epiſcopis & cleri.nulli.infrà de adminiſtratio. tuto.l.ſumptus. Quid ſi diſputetur ſuper iure? Communiter dicitur quòd non debentur expen. cum ſtet per iudicem qui debet noſſe iura.& facit ſuprà de iuram. calum.l.ij.j. Magis tamen videtur cōtra, niſi eſſet punctus notabiliter dubius, quia culpa iudicis non releuat partem a culpa.ff.ad Tertulia.l.ij.§. quid ergo. De hoc latius inſtitu.de pœna teme. litigan.§.hæc autem.verſic.ſed quid ſi concedit.vbi ſcripſit.

19 Apertiſsimi. Quæritur an actor impetrans citationem poſsit iudicem recuſare? Dic quòd non, niſi ex noua cauſa.dic in Specul.de recuſ.§.j. verſicu.ſed nunquid. Item quæritur à quo tempore ſit recuſatio facienda? Dic quòd ab initio, & ante quàm cōtendatur de nullitate iuriſditionis. extra de ſenten. & re iudi. inter. Et dic in Specul.§.ſit autem. Quid ſi cauit coram eo de ſtando iuri? Videtur poſſe recuſare, infrà, de litis conteſta. authen.offeratur. Arg.contra.ff.quando appel.ſit.l.finali.& ibi not. de hoc per doct.infrà de nup.l.fin.& vide infrà de litis conteſta. authen. offeratur. Item quæritur quis valeat recuſare?

20 Dic quòd quamuis gloſſ.iuris ciuilis dixerunt ordinarios non poſſe recuſari, hodie tamen contra, extra de appella.cum ſpeciali.& cap.dilecti.de foro compe.cap.ſi quis contra. Sed an executor recuſetur? Dic quòd non.extra de appella.nouit.per Innocen. Nec iudex cognoſcens in notorijs, extra de appella. propoſuit. Item nec conſeruator, extra de offic.delega. cap.j. libro vj.& ibi per omnes. Nec iudex datus à principe, appellatione ſubmota.infrà, de ſenten.l.fina. Item quæritur coram quo fieret recuſatio? Dic quòd coram recuſato, ſi ſit præſens, infrà l.finali.

21 Sed an ſit cauſa proponenda? Gloſſ.quòd non. Dic cōtra, imò & probanda, vt dicto cap.cum ſpeciali.& cap.ſuſpitionis.extra de offic.deleg. Sed coram quo probabitur? Videtur quòd coram arbitris.infrà, l.finali. Dicas quòd ſi ſint plures coniudices inſolidum coram collegijs, ſi nō inſolidum, & delegatus vel inſtituens ſit præſens coram eo, vel coram arbitris, extra de offic.iudi.deleg.ſi contra.lib.vj.& cod.titu.ſuper quæſtionum. §.porrò in antiquis. Et not.plenè Innoc.in d.c.cum ſpeciali. & hoc verum ſi ſit dubium, an cauſa ſit vera vel non. Quid ſi dubitetur, an ſit amittenda vel non? Dic idem niſi ſit euidens de facto & de iure, vt not. Archid. extra de offic.deleg.cap.ab arbitris.lib.vj. Et vide quæ ibi ſcribuntur. [a] Et nota quòd iudex habet reſpondere coram arbitris, de hoc an cauſa ſit vera, vel non: vt ibi notatur.

22 Sed quæritur quis cognoſcet de principali ſuſpicionis cauſa pendente? Hu.quòd arbiter.j.eod.l.fin. Omnes alij contradicunt quòd cauſa remittitur ad ſuperiorem vel delegātem, vt not. plenè Arch.extra de offic.deleg.c.iudex.lib.vj.& in Spec.de recuſa.§.effectus. Quid ſi proponit falſam vel friuolam recuſationem, iudex nō admiſit & proceſsit, an valebit proceſſus, reperto quòd erat falſa vel friuola? Innoc.videtur velle quòd ſic in c. cum ſpeciali, in gloſſ.in ſubdelegato. Et facit quòd not.in Specu. de excep.§.viſo.verſic.facta.quia æquiparatur appellatione.

extra

extra de appel.ſuper eo.ij.Et videtur expreſſum de cau.poſſeſ.cum olim.Quid ſi appellauit? dic quod non valet, niſi recuſatione propoſita. vt not. Innocen.dicto cap.cum ſpeciali. Quid ſi proponit,& poſt appellat? Dic quod renuntiat recuſationi, vt not. Hoſtien.in ſumma de offic.deleg.§.quis ſit effectus.Sed cautè intellige iuxta notata per Archidia.in dicto cap.ſi cõtra.Sed quæ ſunt cauſa recuſationis? dic plures & potes multas in his verſibus colligere.

23 Si ſit cognatus patronus Compatriota
Eius declinans,appellans iudiciúmve,
Aduerſæ partis charus,ſeruus,dominuſque,
Quem ſimilis cauſa tangit canonicúſve,
Aut affinis,ſic meritò ſuſpectus habetur.

Vide quod not.iij.quæſt.v.accuſatores. vbi nota. quòd ſi patronus ſit familiaris iudicis,poteſt recuſari.Sed gloſſa tenet contra,extra de appellatio.ex inſinuatione. Et vide extra de officio delegati.inſinuante,vt lite non conteſt. cap.accedens. Sed quid ſi proceſſit,& poſt proponitur recuſatio: an vitiabitur quod retroactum eſt? Argu.ꝙ ſic,extra,de excep. à nobis.& ibi not.de reſcrip.ad audientiam.ij.& ibi no.

24 Item dic ꝙ iudex recuſatus non poteſt committere, extra, de offic.deleg.iudex.lib.vj.Et hoc ſi ſit delegatus:nam ordinarius poteſt perſonæ tamen non ſuſpectæ:& ſi ſit diſſenſio in perſona commiſſarij ,coget eos concordare vt hic. extra, de fo.compe.ſi quis contra.xj.quæſt.j.peruenit.Sed quid ſi proponatur quem non poſſe eſſe iudicem: quia ſit infamis vel fœmina. innocen.videtur velle quòd habeat proponi & probari coram eo contra quem proponitur: vt not.extra de officio deleg.ſuper eodem.Sed Specul.& Hoſtien. dicunt quòd ſufficit proponere,& ne procedat appellare: vt in Specul.de except.§.viſo.verſicu.ſed hæc exceptio. Vtrunque poteſt ſuſtineri,& ſic erit in electione proponentis.

25 Quid ſi erat inhabilis tempore delegationis, tempore proceſſus initiati habilis? Videtur ꝙ poſſit ꝓcedere, vide extra, de præben.dilectus.ij.Et quod no.ibi.[Executore.] id eſt, delegato.gloſſ.extra.de offic.deleg.ſuſpitionis.

Authen.Si uero contigerit. Hæc auth. non corrigitur à iure canonico per quam ordinarius recuſatur: ſed in electione partis eſt recuſare vel aſſociationem petere,infrà de litis conteſt.authen.offeratur.

Certi iuris. [Militaribus hominibus.] literatis tamen, infrà de ſenten. ex breuic.reci.l. finali.dic ibi. [Fines imponant.] hæc lex non obtinet in cauſis ſpiritualibus.extra,de conſanguinitate & affinitate.cap.j. Vel dic contra vt ibi not. Hoſtien. Vide infrà, de litis conteſta.authen.offeratur.

De ſportulis & ſumptibus in diuerſis iudicijs &c.

OMnibus iudicibus. Delegatis ad vniuerſitatem cauſarum : ſecus fortè in alio,ſecundum gloſſ. [Executores.] ad cauſam illam. [Supponere.] ex prouinciali foro:non ex priuatis. in authen.de defen.ciui. §.non habente.colla.iij.in authen.de iudicibus.§.neceſſitatē. col.vij.[Ad iudices.]ordinarios ſub quibus militant.

De pedaneis iudicibus.

1 ☞Cauſæ omnes delegari poſſunt.

PRocuratori. [Præſidis.] quia non prorogatus nec delegatus aliàs contra infrà,de iuriſditione omniũ iudicum. l.j. [Priuatas.] litigantes : an etiam ſcienter , ſecundum gloſſ.

1 Placet. [Cognoſcere.] omnes cauſæ ſunt delegabiles, de iure canonico.extra , de offic.delega. venerabilis.per omnes.& Bertachi.de offic.ordi. cap.paſtoralis.j. reſpon.verſic.animaduertere.

Placet. [Remittendi patere.]dic infrà,de relatio. in rubrica.

Placuit quotiens. [Poſt litem cõteſtatam.] idem ſi ſententia lata & ſit appellatum : in Speculatore,de renunciatione.§.nunc videamus.verſicul.& not. [Ratione.] vel quia placet. ff.de iudi.l.iudicium. Et hoc non obtinet in delegato qui in totum commiſit.e xtra,de offi.delega.quamuis.libr.vj. Quidam dicunt quòd ſi velit cognoſcere poteſt,ſed non alij delegare (in a) cauſa, vt hic.ff.de iudi.l.ſi longus.

Qui pro ſua iuriſditione iudices dare,darive poſſunt.

1 ☞Appellatio à delegato vel ſubdelegato ad quē deuoluaẽ.
2 Appellatio ab officiali non deuoluitur ad inſtituentem.
3 Appellari poteſt ab officiali foraneo ad inſtituentem.

IN cauſarum. [Reſediſſent.]nõ eſt omnino ſimile:quia illorum potuit prorogari iuriſdictio à ſcientibus:iſtorum non,ſecundum gl.

1 [Adeos.]Eſt hic duplex litera, dic tamen quòd quando appellatur à ſubdelegato delegati principis, quòd aut delegatus ſubdelegando nihil retinuit,tunc ad principem:aut retinuit, tunc ad ipſum delegatum:extra,de offi.dele.ſi delegatus.lib. vj. Aliàs non valet appellatio: vt ibi no.eodem tit.ſuper quæſtionum. Quid ſi commiſit cum clauſula donec? dicũt omnes quòd tunc ante diffinitiuam appellatur ad delegatum: pòſt, ad primum delegantem: niſi in caſu, extra de offic.delega.ſi à ſubdelegato.lib.vj. Hoſti. quòd pòſt etiam ad delegatum. Si verò appelletur à ſubdelegato delegati ordinarij commiſſi ad vniuerſitatem: dic quòd ad delegantem primum. Et idem ſi à delegato ordinarij. Sic intellige hanc l. cum contraria, ff. quis & à quo.l.j.infra,de appel.præcipimus.& not.in Specu. de appel.§.nunc tractemus.& §.cæterum. Et per Ber.in c. vt debitus.extra,de app.& c.dilecti.Sed an ab ipſo delegato ad vniuerſitatem cauſarum appelletur? Dic ꝙ nõ ad delegãtem: vt l.j.§.ij.ff.quis & à quo appel.

2 Sicut ab officiali non appellatur ad inſtituentem, extra, de offi.deleg.ſi contra.de conſuetu.non putamus.de appel. Romana. Et Ber. dicto c.vt debitus. Sed quid ſi delegatus in primo caſu agat in remotis? Tunc videtur appellandum ad delegantem primum, vt ¦eodem titu.ſi ſit cui. Sed quid ſi omiſſo medio appelletur ad ſuperiorem? Dic quòd non valet niſi appellaretur ad papam & ille etiam remittit: vt not. Archid. in c.ſi delegatus.extra.de offic.delega. lib.vj. In caſibus tamen prætedentibus non valeret. Et vide extra, de appel.dilecti.ij. quòd ſcripſi, ff.de appella.l.j.§.ij.l.imperator.& infra. de appella.l.præcipimus.

3 Docto.tamen videntur velle quòd ab officiali foraneo appelletur ad inſtituentem,extra,de offi.ordi. c. Romana.libr.vj.de reſcript. c. & ſi principaliter. eodem lib. Ioan.Fabri.

Ne quis in ſua cauſa iudicet, vel ne ius ſibi dicat.

1 ☞Dominus cognoſcit inter ſe & agricolas: & epiſcopus in cauſa eccleſiæ.
2 Epiſcopus non cognoſcit inter ſe & clericum ſuum.

GEnerali lege. Hæc lex fallit multis caſibus. Dic in Specu.de actore.verſicu.ſed pone cum ſequē.

1 Item dominus cognoſcit inter ſe & agricolas,ſupra.de epiſco.& cler.l.ſi quiſquis. Et in Specu.titu.de feud.verſicu. xvj. cum ſequen. Item epiſcopus in cauſa eccleſiæ: vt not. Hoſtien.de iura.calū. c.ſi. Et in ſumma,de re iud.§.quid debet. Et Ber.comp. de elc. noſtri. Inno.contrà,de cenſi.c.venerabilis.

2 Sed inter ſe & ſuum clericum non: extra de offi.ordi. irrefragabili.cum no.xj.quæſt.j.ſi clericus. Et vide extra,de pœn. a.j.lib.vj. Et quod ſcripſi, ſupra de epiſco. & cle.authen. ſed nouo iure.ſuper l.ſi quis in hoc genus. Et plenius,extra,de priuileg.cum perſonæ.l.vj.per Ioan. Mona. Vide extra,de procura.c.dilectus.de verborum ſignific.ex parte.,in nouella. [Iudicem.] ſed an ſaltem conſenſu tacito vel expreſſo? Non videtur,ſupra de legi.l.non dubium.iuncta l.priuatorum.infra de iuriſdi.om.iudic. Et ita videtur tenere Innocen.extra,de cenſi.c.venerabilis.& dicto .c.ex parte. Sed obſtat: quia conſuetudo hæc poteſt,vt infra proxi.[Velius.]conſuetudo tamen contraria valet,extra,de pœ.capitu. j. libro vj. de ſo. compe. c.cum contingat.

Qui legitimam perſonam ſtandi in iudicijs habeant, vel non.

Pupillus

1 ☞ Pupillus quando in iudicio agere poſsit.
2 Teſtis deponere poteſt vltra contenta in articulis libelli.
3 Probari ſemper poſſunt quæ veniunt officio iudicis.

1 MOmentaneæ. Pupillus ergo poteſt agere. Sed an cõueniri? Hic eſt opinio in gloſſ. quæ videtur tenere quòd non. Et idem doct. An autem reſtitueretur? Dic vt not. infrà, ſi de mo. po. agatur. l. j. vbi tenet gloſſ. quòd ſic. Item dic multos alios caſus quibus minor poteſt eſſe in iudicio: quos notat Innocen. extra, de reſtitutione ſpol. cap. ex parte. de iudic. cap. ij. libro vj. ſecundum doctor. Item not. hic gloſſ. de teſte qui deponit vltra contenta in libello: de quo in Specul. de teſte. §. j. in xij. col. verſic. item quod depoſuit.

2 Et dic quòd ſi teſtis deponit ſuper facto, & pluſquam in libello continet, quòd valet eius depoſitio. Sed ſi ſuper facto extraneo & non tangente libellum ſeu articulos, non valet. Et ideo ſi teſtis productus ſuper probatione facti deponeret de confeſsione partis, non valet eius dictum: niſi confeſsio fuiſſet propoſita: vt ibi in Speculato. plene no. Pro quo, quia aliud eſt factum, aliud confeſsio, infrà de repu. hæredi. l. ſicut maior. Item dic quòd nedum debet iurare dicere veritatem ſuper illis articulis: ſed etiam ſuper tota cauſa: vt not. Innocen. extra, de teſti. cap. per tuas.

3 Item dic quòd illa quę veniunt officio iudicis, quamuis non ſint ab initio propoſita, poſſunt probari. ff. de rei vend. §. ſin autem. quemadmodum. teſta. aper. ſi in duobus. §. finali. extra, de officio delegat. c. cum olim. Actio recuperandæ, retinendæ vel adipiſcendæ, non, ſecundum gloſſ. Doctor. contra. [Petitio.] ſuper proprietate habita, id eſt, vt teneatur reſpondere ſuper proprietate.

Ut nemo inuitus agere vel accuſare cogatur.

1 ☞ Frater interfectorem fratris accuſare cogitur.

INuitus agere. Hæc l. fallit. ff. de procura. l. ſed hæ. §. prætor.

1 Et in fratre qui compellitur accuſare interfectorem fratris: vt in Specul. de accuſatio. verſicul. quòd ſi nullus. Argumen. contra. ff. de accuſa. l. diui. Quod eſt verius. Item & in eo cui præfigitur tempus ad agendum, vt hic not. gloſſ. Et Hoſtienſis, in ſumma, de libel. oblatis. §. verum. Vide infrà, de inge. ma. l. diffamari.

De ordine iudiciorum.

1 ☞ Pronuntiatio quando fieri debet ſuper incidente.

1 ADitæ. Dicas omiſsis opinionibus, quòd aut eſt tale incidens aut emergẽs quod reſpicit proceſſum, & ſine quo non poteſt procedi, niſi prius pronuntiaretur & ad illum finem proponitur, tunc oportet pronuntiari, alias non eſt neceſſe. Tamen fieri poteſt: & factum tenet. Et ita notant doctor. hic. & Hoſtien. & gloſſ. extra, de ordi. cogni. cap. j. Sic intellige quod not. Bertach. & Inn. de electio. cum inter. Et patet infrà de ſal. l. vbi. Item intellige quòd hic non fuit petitũ quòd differretur quæſito ſtatus: quia nõ expediebat: alias fuiſſet dilata ſiue petitorio ſiue poſſeſſorio ageretur. ff. ad Carbonianum. l. iij. §. parui. Et facit ad primum intellectum, extra de appel. cap. licet. libro vj. [Pronuntiat.] Nota quòd hæ tres primæ leges loquuntur quando obijcitur per modum exceptionis.

SI quæſtio. [De ſtatu.] id eſt, de natiuitate.

Quoniam ciuili. [Intermiſſa.] per modum accuſationis criminalis: quauis etiam ſe compaterentur, ſecundum docto. Inn. contra. [Et eo die.] dic vt infrà de ſal. damus. ſcripſi. [Quæſtioni.] ſiue præceſſerit abſolutoria, ſiue condemnatoria.

De litis conteſtatione.

1 ☞ Lis per citationem pendere dicitur.
2 Conteſtatio quando fieri dicatur.
Conteſtatio litis fit per iuris reſponſionem.
3 Libellus qualiter ſit exhibendus.
4 Sportulæ an & quando ſint ſoluendæ.
5 Libellus an poſsit omitti de partium conſenſu.
Conteſtatio litis nec de iure, nec de conſuetudine omitti põt.
6 Conteſtatio litis facta ſine libello an interrumpat.

1 REs in iudicium. Dic hoc verum quo ad conteſtationem: ſed tamen lis videtur pẽdere per citationem formalem: vt extra, vt lite pendente. cap. j. in clemẽ. Quid in exceptione? Dic non requiri conteſtationem: vt not. plenè extra, de offic. deleg. prudentiam. in gloſſ. ex hoc loco. Et per Innoc. & Hoſtien. qui filij ſunt legitimi. cap. lator. [Per narrationem.] ſcilicet, reſponſionem. Sed quid ſi reſpondet ſe dubitare? Dic fieri conteſtationem: infrà, de proba. vt creditor. notatur. Item quid ſi confitetur? Gloſſ. hic quòd eſt conteſtatio, dum tamẽ eſſet datus libellus. Doctor. contra. ff. de proba. ſi reus. Canoniſtæ diſtinguunt an datus ſit libellus, vel non. extra, de elect. dudum. ij. Quid ſi exceptionem obijciat? Gloſſ. ſentit hic quòd ſit conteſtata. Hodie contra, extra eod. cap. ij. lib. vj. Quid ſi negat non tamen animo cõteſtandi, & de hoc conſtat, quia fuit
2 proteſtatus? Dic non fieri conteſtationem, etiam ſi aduerſarius de contrario proteſtetur, ſecundum doct. Sed per reſponſionem iuris fit conteſtatio: vt in Specul. eod. §. j. verſicu. ſed nunquid. Item ſi dicat dubito, infrà, de probatio. l. j. ſcripſi: ſed non per reſponſionem ad poſitiones, extra eodem. cap. j. Et hoc ſi fiant ad probationem. Sed per generales fit: vt ponit contenta in libello fore vera & reus negat, ſecundum Hoſtienſem, ibi.

Authen. Offeratur. Per manum iudicis, licet non ſit de neceſsitate: vt in Specu. de litis conteſt. §. reſtat. & per Innocen. extr. de libel. obl. cap. j. Vel dic iudicio offerri ante citationem: ſed parti poſt, ſecundum doctor. ſuprà, de epiſco. & cler. authen. generaliter. Et dic offerri exhibendo. vt reus poſsit facere copiari ſuis proprijs expenſis, ſi velit, ſecundum docto. Item dic quòd in ſcriptis. Fallit tamen in multis caſibus, quos habes in corpore de exhib. reis. §. ſancimus. col. v. Et plenius in Specu. de libel. concep. §. nunc dicendum. vbi ſunt xxx. caſus. [Ad iudicium.] idem ſi ad arbitrium, ſecundum gloſſ. Sed ſecus ſi coram arbitratore: vt dicto §. reſtat. verſiculo, ſed nunquid. [Sportulis.] tam ab actore quàm à reo: ſecundum glo. Quod intellige de his quæ præſtantur iudici delegato: nam ordinarius non recipit in authẽ. de iudi. §. ne autem. col. vij. Sed illas quæ præſtantur executori ſoluit reus: vt hic ſecundum doct.

4 De iure canonico non recipiuntur ſportulæ: vt plenè not. Innocen. & Hoſtien. extra de plus peti. §. j. xj. quæſt. j. ſi quis cum clericus. Sed expenſas moderatas poſſunt recipere ſi proficiſcantur: extra, de reſcrip. ſtatutum. §. inſuper. lib. xj. Et tũc ab vtraque parte, quamuis per alteram tantum fuerit impetratus: vt ibi no. Archid. Et iunge j. ad l. Iul. repe. l. iij. & extra, de iud. c. ij. lib. vj. [Viginti dierum.] hoc in ciuili: in criminali habet hos & vltra xxx. dies. An poſſunt minui? Dic quòd ſic, ſed non in totum auferri quin proceſſus in totum vitietur: vt no. Inno. de libel. ob. c. j. vide in c. ſæpe. de verbor. ſign. in cle. [Fideiuſsione.] ſi non poſsidet immobilia. ff. qui ſatiſda. cog. l. ſciendum. gloſſ. [Vel recuſet.] Quid ſi procurator ſuus impetrauit? Dic non poſſe recuſare, ſed de ſurreptione literarũ poteſt opponere: in Specu. de reſcrip. cap. præſenti. §. ratione autem defectus. verſic. fin. extr. de cau. poſſ. cum olim. cum not. Sed mirum eſt quòd non poſsit recuſare vſque ad lit. conteſta. cum ſit dilatoria. Sed ſpeciale hic: vt no. iij. q. iij. c. offeratur. dic tibi.

5 [Pro nihilo eſt.] Quæritur hic, an poſsit omitti de partium conſenſu? Gloſſ. quòd ſic tacitè, ſed non expreſsè. Dicas quòd poteſt tacitè & expreſsè dimitti, dum tamen in actis ſcribatur: vt in Spec. de libel. conce. §. nunc dicendum. verſic. à domino. Et vide in d. c. ſæpe. ſuper verb. neceſſario. Innoc. tenet contra. in d. c. Sed quid de cõteſtatione? Dic quod nec tacitè nec expreſsè. vt in Spec. de ſen. §. iuſta. verſi. item eſt nulla. Item an per conſuetudinem? Non videtur. extra, de conſue. cum dilectus. Item quid in exceptione? Dic infrà, de non nu. pecu. auth. hanc autem. & ſ. l. j. Sed quid ſi fuit datus libellus & amiſſus? Spec. dicit quòd ſtabitur aſſertioni rei. in Specu. de libel. concep. §. ad huius. verſi. item ſit cautus. Vel fortè annullatur proceſſus. ff. de rei ven. l. item Pomponius. Quid ſi ſint plures rei? Dic quòd cuilibet datur: niſi eſſent correi pro indiuiſo. in Spec. de libel. cõcep. §. ad huius. verſic. ſed pone. Quid ſi reus confitetur ſine libello? Dic eũ debere condemnari. extra de accu. c. j. lib. vj.

6 Sed an litis conteſtatio facta ſine libello interrumpit? Hic ſunt opin. in gloſſ. Sed tamen gloſſ. videtur ſentire quòd ſic. Doctor. contra, infrà, ne de ſtatu defunctorũ. l. ſi pater. Et dicunt

quòd

quod citatio non interrumpit, niſi ſit cauſa libello: & per conſequens nec hæc conteſtatio, ſed in mora conſtituit. ff. de lega. ii. l. qui ſolidum.

Authen. Libellum. Hæc authen ſumitur de exe cu. & ... qui conue. §. j. colla. vij. Et reſpicit principium cauſæ. Sed authē. generaliter. de epiſco. & cleric. reſpicit finem, ſecundum gloſ. ſed neutra eſt in vſu, vt ibi ſcripſi.

De plus petitionibus.

ODioſas. [Arguatur.] id eſt, probetur per teſtes. Aliàs per iuſiurandum, vel per confeſsionem, ſecundum gloſſam. Vide inſti. tu. de actio. §. ſi quis agens. & §. tripliei. & in authen. de defen. ciui. §. & iudicare. colla. iij.

De dilationibus.

1 Iudex in abſentia partis terminum peremptorium prorogare poteſt.

2 Ferijs an poſsit à partibus renunciari.

QVoniam. [Cogatur.] nō tamen propter amicos, ſecundum gloſſ. ſed vt denuncietur actori ſic, ſecundum gl. [Menſes nouem computari.] vltra non, etiam ſi haberi non poſſunt. extra de teſti. vltra per Innocen. Sed gloſſ. contra. l. finali. infra eodem. Vide alia temporum ſpatia infrà, vbi de eri. agi. opor. authen. qua in prouincia. Item videtur quòd huiuſmodi dilationes poſſunt arctari. vide extra de appel. cum ſit. cum notatis.

Auth. Quod fieri non debet.

Sumitur de exhi. & introduc. reis. §. j. collatio. v. Et dic quòd fieri non debet vt cogatur reſpondere: tenet tamen reſcriptū, ſecundum gloſſ. [Quantitatem.] arbitrio delegati. [Non occurrat.] Sed coram ordinario ſeruatur illud tempus, vt infrà quomodo & quando iudex. authē. qui ſemel. Vel verius, hic contrahitur extra prouinciam, & poſt hoc tempus abſoluitur à poteſtate illius iudicis: ibi enim in ſua prouincia: & abſoluitur diffinitiuè. iij. quæſt. iij. §. quo fieri. vbi hæc authen. eſt canonizata. l. ſi quando.

Siue pars. [Conquieſcat.] niſi nouum fieret. extra de appel. ſignificante. per Innocen. in Specu. eod. §. nunc videamus. verſi. ſed pone. [Defluxerint.] interim poteſt abbreuiare, ſecundum gloſſam.

A procedente. Intellige de alijs quàm de liberatorijs & curatorijs quæ dantur in partis abſentia, vt not. Innoc. extra eod. cap. ij. [Cauſa cognita.] Si tamen aliàs dentur & pars ratificet, valet: in Specul. eodem titu. §. nunc videamus. verſic. ſed pone. [Confidenter.] non ſtando. vt dicto §. verſic. finali. vbi tenet Spec. quòd aliàs non valet. Sed Innocen. contra.

1 Et nota quòd iudex etiam in abſentia partis poteſt terminum peremptorium prorogare, & lapſum concedere, vt not. in Spec. eod. d. §. verſ. ſed pone. Et videtur notari ſuprà, l. proxi. Item nota quòd ferijs inductis in honorem Dei: non poteſt renuntiari: aliàs ſic. ff. eod. l. ſi feriatis. extra eod. cap. fin.

2 Item nota quòd ſi partes cōmuni conſenſu acceptant diem ad tempus feriatum propter neceſsitates hominū ſcientes ferias, tunc introductas vel introducendas: quòd tacitè videntur renuntiare: vt not. in Specu. de dila. prope finem.

Cum à nobis. [Dilatio.] propter aduocatum. Nam bene datur ad ꝓbandū infrà de te. appel. per hanc Gl. tamen cōtra, de appel. l. eos. §. fin.

De ferijs.

1 Citatio facta die feriata an ſit valida.

2 Citatio facta die non feriata ad diem non feriatam an valeat.

3 Inſtrumentum factum die feriato eſt validum.

4 Officialis epiſcopi an ſit ordinarius.

1 **DIes feſtos.** [Vox ſileſcat.] & ideo nō valet citatio die facta feriata. no. Hoſt. extra de dila. c. fi. Et Spec. tit. de cita. §. cōtra. verſ. itē excipitur quòd citatio. Dy. dicit quòd nō valet ſi fiat ſimpliciter: ſed ſi expreſſeris ad diem nō feriatam: vt ff. de noui op. nunc. l. j. §. nuntiatio. Pro primo extra de iudi. cap. quamuis. §. ſi vero. in cle.

2 Sed quid econtra, ſi die non feriata fiet ad diem feriatam? Innocen. dicit quòd tenet: vt ſequēti die teneatur comparere. extra de ferijs. c. fina. Et idem Spec. in §. contra. ſupra allrg. verſ. item excipitur quòd citatio. Hoſt. tenet quòd non valet. Poteſt diſtingui an ſit error expreſſus vel non. Item feriæ nō obſtent in libellis. dic extra de treu. & pa. cap. j. xxiiij. quæſt. vlti.

ſi nulla. Vide ff. e. l. diuus. [Tranſ...] ... ergo ſi quis ſe voluntariè obliget ... dicem ſeriatum: alioqui ... ſe excommunicationem. vt in Spec. ... de ferijs. §. ſequitur. verſi. porro.

3 Item die feriato factum inſtrumentum valet: vt d. §. ſequitur. ver. quid ſi in ferijs. Item valet pronuntiatio arbitrorum: vt in Spec. tit. de arbi. § ſequitur. ver. in forma autem cum ſe. Item poſſunt teſtes examinari. vt Spe. e. de ferijs. §. ij. ver. quid ſi tunc. Sed non recipi, cùm ſit actus iuriſdictionis. in cle. de offi. deleg. c. j.

De iuriſditione omnium iudicum.

Qui poſsint conſtituere iudices & qui dicantur ordinarij: dic in Spec. de offi. ordi. §. videamus.

4 Item an officialis epiſcopi ſit ordinarius. Ibi dicit quòd ſic. Et idem Archi. extra de conſue. non putamus. lib. vj. Sed contra fa. extra de offi. vica. c. ij. lib. vj. Vbi videtur quòd non recipit poteſtatem a iure. Et facit quod ſolus princeps habet cōſtituere iudicem ordinarium: vt in feu. quæ ſunt reg. c. notatur extra, ne prælati vic. ſuas. c. ij.

1 Confirmatio requiritur in vniuerſitate villæ.

2 Magiſter militum de qua poſſit cauſa cognoſcere.

3 Collegia quæ poſsint condere ſtatuta.

4 Homines plures an poſsint villam conſtruere & iudicem.

1 **NOn quidem.** [Perſonas.] ſcilicet inter fiſcum & priuatum. infra vbi cau. fiſ. l. ad fiſcum. [Iudicijs.] etiam in cauſis meri imperij, dum tamen aliàs habeat merum imperium, ſecundum glo.

Priuatorum. Collegium vel vniuerſitatem non facientium: contra. infra, l. fi. In vniuerſitate tamen villę requiritur confirmatio. in authen. de defen. ciui. §. j. colla. ij. Item de iure canonico quilibet creatur per electionem, habet iuriſditionem. extra de offi. ordi. cum ab eccleſiarum. dic ibi per Innocen. Vide infra eod. per iniquum. [Authoritatem.] contrà infra communia vtriuſque iudi. l. ij. dic ibi.

In criminali. [b] [Vocauit.] ſufficit ergo ſola citatio ſecundum Hoſtien. Sed Inno. & Ber. contra, quod imò conteſtatio. extra de ſo. cumpe. c. ſi diligenti. Glo. hic, quòd ſententia verior. [Mulctetur.] per ſententiam, ſecundum glo. Item Ber. Inno. & Hoſtie. extra eo. ſi diligēti. [Pro contumacia.] ſed quomodo poteſt hoc eſſe in reo? Dic ſecundum gloſ. comminando, ſi ad alium iudicem eū trahat. glo. Vel dic iuxta l. diffamari. & tunc dic reus inſpecta cauſa principali. Sed cui applicabitur hæc mulcta? Videtur quòd parti. & dic in Spec. de cumpe. iudi. aduen. §. j. verſi. ſed numquid. Idem in loco.

2 **Magiſteriæ.** Dic, quòd de crimine militari et alio leui, & de quæſtione ciuili cognoſcat magiſter militum: ſed de enormi, iudex prouinciæ: remittit tamē in mediocri puniendum per magiſtrum militum. Sic intellige infrà, vbi ſena. vel cla. l. j. ff. de accuſa. l. ſi. de re mili. l. ſi. ſecundum gl. hic, & infra de ex lib. re. l. j. Sed quid de abbate & monacho? dic extra de offi. ordi. c. quanto. Et ſatis poſſet dici vt de milite. Arguitur contrà, infra. l. fi. vide in authē. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. quòd autem in prouincijs. colla. ij. & vt cleri. apud proprio epiſ. colla. vj. Item videtur quòd vbi eſt dubiū an ſit miles vel non, & an gaudere debeat vel non, cognoſcit magiſter militum. ff. de re mili. l. cum vno. §. reus. extra de ſen. excommunica. c. ſi iudex lib. vj.

a ¶No. amabo l. nōmin' doctè quàm Chriſtianè cōpoſitam quam volo te, ſi placet, videre: nec alibi reperies.

3 **Per iniquum.** Hæc lex intelligitur de collegijs corporalibus ſeu ſocietatibus licitis. Et dic omnia licita inter homines eiuſdem profeſsionis: etiam ſi ſint de diuerſis villis, dum tamen aliquid habeant facere inter ſe, & nihil fraudis committant, aliàs non, ſine authoritate ſuperioris. Sic intellige. infrà de hære. inſti. l. collegium. ff. de coll. illi. l. j. & quod ibi notatur. Quamuis autem talia collegia non indigeant priuilegio vel ſuperioris conſenſu tamen ſuperior poteſt ea inhibere vel deſtruere: vt notat Innoc. de exceſsi. prælat. c. dilecta. in fi. Et dic plenè de offi. ord. cum ab eccleſiarum. Item dic quòd quamuis poſsint inter ſe cohabitare, nulla tamen iuramenta inter ſe poſſunt facere. in feud. de pa. te. & vio. eius. §. conuenticulas.

b ¶Hæc lex eſt ſing. ſecundum Pau. de Ca. nec alibi reperitur, vide ſimil. glu. in c. ſuper. extra de reſcrip.

4 Nunquid ergo plures homines poſſunt villam conſtruere, & ſibi eligere maiorem qui iudicet inter eos? Inno. videtur velle quòd ſic patiente ſuperiore: vt not. dicto capitu. cum ab

eccleſ

eccleſiarum. Sed gloſ. videtur ſentire ſuprà eodem.l.priuatorum.quòd opus eſſet quod cõfirmaretur ille maior. Et ita intelligitur hic: & quod not.d.l.1.quod cuiuſque vniuerſi. An autem poſſint facere ſtatuta? Dic per Innocen.de conſtit.cum acceſſiſſent. Et dixi ſuprà de legi.l.finali. Et de illis ſtatutis nõ cognoſcet communis iudex: ſed iudex eorum, vt no.infrà de conſtit.pe.l.ij.in fin. Sed illud non eſt verum: imò communis iudex poteſt: vt hic.[Publicis.] ſocietatem tangenobus.gloſ. [In priuatis.] inter eos dum tamen occaſione ſocie. Gloſ.

Quando Imperator inter pupillos & viduas. &c.

Quæ ſunt miſerabiles: dic per Innocen.extra de offic.deleg. cap.ſignificantibus.

SI contra pupillos. Dic.ff.de verborum ſignificationibus.lege pupillus.[Viduas.] ff. de verborum ſignificationibus.l.malum.§.j.Item dic quòd hæc l.hodie continet ius commune, ſecundum glo.in authẽ. vt diſ.iudi.j.reſpon.colla.ix. Et hoc niſi in ordinario negligente, vel remiſſo ſecundum doct. vide extra de foro compe. ex tenore.cum notatis. Item hæc l.etiam obtinet ſi ſint diuites vt not.Inno.d.c.ſignificantibus.[Comitatui noſtro.] vel delegatorum.gloſſ.[Prouinciam.] vel Diœceſim.extra de reſcriptis.ſignificante.& ibi per Innocen.

Vbi de crimine agi oportet.

1 ☞ Vagabundi in quo poſſint loco conueniri.
2 Remiſſio quandu fieri debeat ad locum delicti.
3 Remiſſio realis in contractibus non fienda.
4 Iudex an poſſit abſoluere reum qui non eſt ſuæ iuriſdictionis.
5 Iudex ſecularis non poteſt clericum relegare.
Ordinarius poteſt punire delegatum principis.
6 Pragmatica dicitur facta de procerum conſilio.

1 QVæſtiones. [Reperiantur.] ſi habeãt ibi domicilium, ſecundum gl. & Hoſtien.extra de foro compe.cap.fin. Sed Bere. ibi.& Pla.hic etiam ſi non habeant ibi domicilið. Quod poteſt eſſe verum etiam in vagabundis, ſecundum gl. Et hoc niſi poſſit cauere, quia tunc etiam remitteretur: vt nota.ff.de iudi.l.hæres abſens. Specul.tenet opinio. Pla.de compe.iudi.adeun §.j.verſicu.vj. Prima opin.videtur verior.extra de ſen.& re iudi. cap.paſtoralis. in cle. Sed ob.ff.de offic. præſi.l.iij. Sed pone quòd punitur vbi reperitur: & ibi per ſtatutum vel conſuetudinem eſt alia pœna quàm in loco delicti. Dic ꝙ ad aliud attendit locum delicti. Et vide extra de fo.cõpe.c.ij.in cle.cum ibi notatis per Ioan. Andr.j.de noxa.l.ij.ff. de extraordina.crimi.l.ſacrilegij.§.ſunt quidam.

2 Authen.Qua in prouincia. Sumitur in authen.vt omnes obed.iudic.prouin.§.j.collatione v. Et dic. Qua in prouincia, & idem in Italia, ſecundum gloſſ. [Subiaceat.] Quæritur iuxta hanc authen.aut ſit remiſſio ad locum delicti? Dic quòd ſic in criminibus: vt §.ſi quis verò comprehenſorum. Quod intelligit Petrus de bella perti.ſi agatur criminaliter: ſi ciuiliter, non. nec in leuibus. Sed an iudex qui remittit cognoſcet? Dic quòd non.ff.de accu.ſi tantum. bene faciet tamen ſi ſe informet.ff. de cuſto.reo.l.non dubium. §.j. in authen.de mona.§.ſi verò.col.j. Sed an requirens poteſt punire non remittentem? Dic, quòd ſic: vt dicto §.ſi vero.alle. vbi eſt verbum iubemus. Ioan. Andr.contra in cap.paſtoralis.extra de ſenten.& re iud.in cle.

3 Quid in contractibus? Dic quòd non fit remiſſio realis: ſed ſolummodo citatur. Et dic extra de foro compe.Romana.§. contrahentes.lib.vj.& dicto cap.paſtoralis.in clemen. Vide in Specul.de competenti iudice adeundo.§.j.verſic.ſed nunc quid.& verſic.finali. Quid ſi ſit conſuetudo in loco vbi petitur quòd nulla fiat remiſſio? Videtur quòd non ligat petentes remitti, nec eis præiudicet: quia extra territoriũ ſunt. Pro quo ſuprà de ſumma trini.l.j.cum notatis. infrà de decurio.l. exemplo.libro x.in fin. Item quę hic dicuntur videlicet quòd ratione contractus vel delicti ſortiatur quis forum, obtinent quo ad iuriſditionem ordinariam: ſecus quo ad delegatã, extra de reſcrip.cap.ſtatutum.verſicu.cum vno. Sed docto.contra, extra de fo.cõpe.c.cum dilecti. Sed quid ſi exiſtens in vno territorio ſagittauit, & occidit hominẽ in alio? Doct.tenẽt ꝙ vterq; iudex poteſt cognoſcere. vide hanc diſputatam, extra de reg.iur.c.in obſcuris.in nouel.Ioan. And.lib.vj.

4 Item videtur quòd ſi iudex abſoluit reum non ſuæ iuriſdictionis ratione domicilij vel delicti, non valet abſolutio.extra de offic.deleg.c.pen. Contra videtur per hanc l. [Ceſſante.] niſi ſit clauſum in corpore iuris: vt clericorum vel impetratũ ab actore.ſ.de dila.authen.quod fieri. Vel niſi ſit pragmaticũ infrà verſ.fin.glo. Doc.dicunt ꝙ etiam priuilegium clauſum in corpore iuris ceſſat in his qui ſubſunt principi, ſed clerici non ſubſunt. Sic intellige in authen.vt iudi.ſine quo. ſuffra. §.volumus.& §.quod autem in prouincijs.col.ij. Et vide extra de priuil.c.j.lib.vj.de priuil.c.tuarum.per Ber.

5 Et per hoc videtur quòd bannum iudicis ſecularis non valet ſi ſic bannit clericum. Quod verum eſt ſi erat notoriè clericus, ſecus ſi ſe gereret pro laico.extra de priuileg. ex parte. Vide extra de regu.iur.ſcienti.libro vj.in nouella. Vide per Innocen.& Hoſtien.extra de verborum ſignifi.cap.ex parte. [Res expediatur.] Videtur ꝙ ſi delegatus principis excedit ꝙ ordinarius poſſit eum punire. Et ita notant hic doct.in authen.de iudi.§.j.& §.nullum.colla.vij.de quæſto.§.ſi iudex. colla.vj.[Eo autem.] duo reſultant abſona: quia lite non conteſt.proceditur ad diffinitiuam. Sed dic ꝙ hic eſt conteſtatio, ſecundum gloſſ.propter relluctationem rei & taciturnitatem domini. Vel ſecundum doct.quòd non proceditur niſi eſſet verè contumax: ſed fit tantùm miſſio. Item reſultat ſecũdum: quia dominus condemnatur abſens, & non vocatus. Sed dic imò vocabitur, & condemnabitur alio exiſtente non ſoluendo. Aliàs non fit executio contra ipſum ſecundum doc. Item non reſtringas hanc l.ad vnum caſum, ſicut voluerunt facere antiqui. Sed intellige in omni caſu, quo dominus poteſt teneri de facto nominantis, vel quia mandauit vel alias tenetur de facto eiuſdem. Gloſſ. tamen dicit hic quòd bene fit miſſio contra dominum abſentem ex ea ſententia quę contra ipſum abſentem datur.[Præconia voce vocatus.] hodie per edicta. in authen.qui ſemel.[Abſoluendus eſt.] iuxta authenticam, qui

6 ſemel.[Pragmatica.] de conſilio procerum.gloſſ. [Super appellationibus.] illis, quia ſuper alijs tenetur ſe defendere. vt ff. de eo qui appellat.l.j.

Sciens. [Super hoc.] poteſt quilibet, ſecundum Azo. & gloſſ. Sed Ioan.contra.

Vbi fideicommiſſum peti oportet.

FIdeicommiſſum. [Relicta eſt.] id eſt, exiſtit. Dic plenè.ff.de iud.quod legatur.

Vbi conueniatur qui certo loco dare promiſit.

1 ☞ Promittens ſoluere vbicunque inuenietur, ibi conueniri poſſit.
2 Conuentio ante litis conteſtationem ligare non poteſt.

1 QVi certo loco. Quid ſi in loco incerto promiſi: ſed vbicunq; me inueneris? Videtur ꝙ poſſum conueniri in loco vbi reperior: quia quamuis ab initio certũ non fuit, nunc tamen certificatur.ff.de condi.indeb.l.ſub cõditione. Quid ſi non promiſi ſoluere in loco certo, ſed in certo me reſponſurum?

2 Dic, ꝙ conuentio non ligat ante lit.conteſta.ff.de iuriſdic. omnium iudi.l.ſi conuenerint. & maximè clericos. Vide de fo.compe.cap.dilecti.& Specu.de compe. iudi.adeun.verſic. xxij.cum ſequen. [Et in alio loco.] idoneo.ſ.vbi aliàs habet forum: ſecundum gloſſ. & doctor.ff.de ſolu.quæro. Et nunc in loco quo promiſit, ſecundum gloſſ.

Vbi in rem actio exerceri debeat.

1 ☞ Clerici in iudicio ſeculari non poſſunt conueniri.
2 Nominare dominum ſuum quando quis debeat.
3 Poſſidens ciuiliter an teneatur rei vendicatione.
4 Clericus nominatus an teneatur coram iudice laico reſpondere.
5 Nominans alium in iudicio, an debeat dimitti.
6 Actio vſq; ad quod tẽpus detur poſt miſſionẽ in poſſeſſionẽ.
7 Poſſeſſor malæ fidei non præſcribit de iure canonico.
8 Miſſus in actione perſonali non poteſt impetrare ſecundum decretum.
9 Contumax debet ter vocari antequam actor mittatur in poſſeſſionem.

1 IN rem. [Debet immutari.] ipſe tñ venditor poſſet defendere inuito actore, ſ. d'm gl.& doc. Et no.i Spec.de defenſo.ver.ſed pone. Nõ

tamen

tamen clerici in ſeculari iudicio. in Speculatore de primo decreto. §. reſtat. verſicu. quid ſi dominus. Vide inſtitu. de ſatiſda. §. ſi tamen.

Si quis. [Poſsidens.] Quid ſi non poſsideat: ſed gubernat vt procurator generalis? Dic idem. extrà de procura. dilectus. Et not. Innocen. in cap. quoniam. extra vt lite non conteſtata. Sed quid ſi non alienus, ſed ſuo nomine poſsideat vaſallus vel emphyteuta? Gloſſ. dicit idem. Alij contra. Dicas quòd ſi conueniatur pro re ipſa emphyteuticaria vel feudali quam tanquam emphyteuta vel vaſallus poſsideat, non habet locum hæc lex: vt in gloſſ.

2 Si pro ſubiectione debita ratione rei vel loci quam alius poſsidet: vt ſi petantur homagium vel canon: non habet locum nominatio: vel etiam ſi pro ſubiectione perſonæ: vt not. plenè Innocentius extra de maioritate & obedientia. inter quatuor. de præſcriptione. capi. auditis. Et de hoc in Specul. de ſecundo decreto. §. reſtat. verſicu. ſed nunquid. Et facit in feudo. de controuerſia inter vaſallum & ali. cap. j. ff. de dam. infec. l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. Et ſic in nullo caſu poteſt nominare. Sed quid ſi nominauit, & nominatus recepit defenſionem de facto & ſuccubuit: contra quem fiet executio? Videtur quòd contra illum qui defenſionem recepit. ff. de re iudicata. l. ſi obtulerit. §. j. de procuratoribus. l. Plautius. & l. ſi procurator. Sed fortè contra nominantem. ff. de do. præle. l. pater. Et ll. primò alle. loquuntur, quando quis defenſionem alterius recipit ſine eius mandato & voluntate. gloſſ. tamen videtur velle in venditore quòd fiat executio contra ipſum. ff. de iudi. l. venditor. inſtitu. de ſatiſda. §. penult.

3 Sed gloſſ. quærit an ciuiliter poſsidens teneatur rei vendicatione? Et videtur tenere quòd ſic. Et idem in Specul. de actionibus ſeu petitionibus. §. j. verſicu. ſed nunquid. Quod verum, ſi habuit facultatem rei reſtituendæ. ff. de vſufruct. l. cuiuſ. §. ſi fundus. ad exhibendum. l. iij. §. finali. Aliàs non, ſi agatur ad ipſam rem. ff. de rei vendicatione. l. ſi arborem. §. Iulianus. iuncta l. per ſecurum. ff. de acquirenda poſſeſsione. Si verò conueniatur pro iure quod habet in re, quia fortè ab eo vendicatur homagium, vel reditus quos habet in re, tunc ſine dubio tenetur, quia nedum tenetur poſſeſſor eius: imò ipſe qui ſe dicit ius habere in re: vt not. dicto cap. inter quatuor. [Immobilem.] non idem in mobili: ſed res deponitur ſi ſit perſona ſuſpecta. ff. qui ſatiſdare cogantur. l. ſi fideiuſſor. §. finali. Sed hodie idem per authen. qua in prouincia. ſecundum gloſſ. Hanc tenet Bertach. & Hoſtien. in cap. quoniam. & Specul. titul. de ſecundo decreto. §. reſtat. verſic. hæc etiam. not. Innocen. tenet contra in dicto cap. Dicas quòd authen. qua in prouincia. verſicu. eo. loquitur quando quis conuenitur perſonali pro facto ſuo quod apparet, quia condemnatur tanquam obnoxius. hic quando agitur reali. Et ſic ſunt caſus diuerſi. Ideo dic non habere locum nominationem per hanc l. à contrario ſenſu.

4 Quid ſi nominet clericum, an reſpondeat coram iudice laico nominantis? Videtur quòd ſic. ff. de iudicijs. l. venditor. §. finali. Et hoc verum in re feudali, vel tali, ſuper qua clericus reſpondet coram iudice ſeculari, aliàs nõ poteſt defenſionem alterius ſuſcipere, vt in Specul. de contu. §. reſtat. verſicu. quid ſi dominus. Item quid ſi agitur ad poſſeſsionem? Dic non habere locum hanc l. extra de do. & contuma. cap. conqueſtus. & not. xij. quæſtione ij. quacunque. in gloſſ. Quomodo ergo proceditur? Dic in Specul. de priuil. decreto. §. reſtat. verſicu. ad præmiſſa. & verſicu. ſed pone ago. cum ſequen. Quid ſi agitur pro iuribus? Dic quòd habet locum hæc l. vt Innocen. in cap. quoniam. vt ſuprà dixi. [A iudice.] Ipſe debet illi præfigere diem. [Eius.] domini per nominãtem, vel per iudicem, ſi ſit ſuſpectus. [Tanquam lite.] ipſe autem nominans non poterit dicere ſe poſsidere ſuo nomine. [Ad interrumpendam.] & perpetuandam, ſecundum doctor. [Iudex.] ſed nominans non poſſet eum defendere. [Summaum.] per iuramentum, ſecundum Azo. vt no. authen. ei. infrà de bo. autho. iudi. poſ. & no. Ber. d. c. quoniam. Quidam contra. infrà de bo. autho. iudi. poſſeſ. l. finali. Sed prima eſt communis opin.

5 Sed nunquid ille qui alium nominat, dimittetur? Hæc l. dicit quod ſic. Sed lex officium. dicit contra, in fin. quod condemnatur ad dimittendum ex quo habet facultatem rei reſtituendæ. Dic ꝙ dimittitur, niſi actor velit probare quòd ſuo nomine poſsidet. Nec ob. l. officium. quia intelligitur quo ad hoc, vt procedatur, ſecundum formam iſtius l. Et not. Innoc. in cap. quoniam. Doctor. tamen dicunt quòd reus habet probare. Pro quibus facit quòd detinens præſumitur poſsidere, vt not. Innocen. de priui. cum olim. ij. [In poſſeſsionem.] dic plenè ſuprà de iudi. properandum.

6 [Omni allegatione.] Vſque ad quod tempus? Glo. dicit quòd vſque ad xxx. annos. Diſtingue, aut quæritur in actione perſonali, & non ſunt opi. quin audiatur vſque ad xxx. annos, vel xl. de iure canonico, vt not. extra de offi. ordi. . paſtoralis. & ibi Hoſti. Sed an vltra? Glo. hic quòd non. in authen. ei qui. & in corpore. de exhi. reis. §. ſi vero. col. v. Quanquã Dyn. approbet diſtinctionem. §. ſi plures. d. l. ſi finita. ff. de damno infect. Sed in l. properandum. §. ſi mulier. dicit perpetuò. & in l. conſentaneum. quas multi approbant.

7 Sed prima eſt magis communis, & ſecũda magis vera, maximè de iure canonico, quo nõ pręſcribit malę fidei poſſeſſor, vt not. d. c. paſtoralis. Exoneratur tamen à probatione debiti poſt annum. Et no. in Spec. de ſecũdo decreto. §. videndum. & §. fin. In reali dicit glo. quòd vſq; ad x. inter præſentes, & xx. inter abſentes. Idẽ Azo in ſum. Idem Ber. et Hoſ. in c. quoniã. & Dy. in §. ſi plures. Sed Ia. & Pe. contrà, quia deficit titulus, vt d. l. ſi finita. §. Iul. Et dicũt quòd vſq; ad xxx. annos, & tempore quo fuit factus verus poſſeſſor, per §. ſi plures. Dic in authent. ei qui. Quid ergo facit miſſus in reali? Dic quòd non poteſt impetrare ſecundum decretum, ſecundum omnes, ſed iudex poteſt præfigere tempus cõtinuum intra quod agat, aliàs non auditur, vt not. glo. & Dy. in §. ſi plures.

8 Miſſus verò in actione perſonali non poteſt impetrare ſecundum decretum, niſi in actione damni infecti noxali: quæ ſunt pares, quamuis glo. in hoc variet, vt not. Dy. in d. §. Sed veniet ad iudicem, & impetrabit quòd res vẽdatur, vel detur in ſolutum. Quod fieri debet, quatuor tamen cõcurrentibus: videlicet quòd debitum ſit verum, ꝙ latitet, quòd fraudandi cauſa, & quòd tempus congruum ſit elapſum, vt not. in Spe. de ſecundo decreto. §. nunc dicamus. ver. penul. Et ſi quid deficiat reus: reuerſus audietur per reſtitutionem, vel ipſo iure. ſuprà de reſti. mili. l. ignorare. ff. ex quib. cau. in poſ. eatur. l. Fuluinus. §. j. Et in Spe. de ſecundo decreto. §. nunc dicamus. ver. iuxta. & §. videndum. Dic plenè ibi. Non tamẽ adhæreas quatenus huic contrariatur. Et eſt tempus cõgruum x. annorum inter præſentes, & xx. inter abſentes. vt eo. §. verſ. ſequitur. vel ſecundum Dyn. arbitrio iudicis. Innocen. verò videtur velle ꝙ etiam ſi non latitet, quandoq; fit venditio. extra de verbo. ſignifi. c. dilecto. dic ibi. & infra. de bo. autho. iudi. poſ. cum proponas.

9 Contumax verò debet ter vocari antequam iſta fiant, & ſi non datur curator bonis, vt in Spe. eo. §. nunc dicamus. In cauſa verò damni infecti non fit venditio, nec in ſolutum datio, ſed interponitur ſecundum decretum. Et idem in noxali.

Actor. [Forum.] & ſic in loco domicilij, etiam in reali. & ita not. hic glo. & per Inno. & Ber. extra de fo. compe. c. poſtulaſti. & c. ſi. Hoſti. contrà eo titu. §. iij. In iudice delegato. dic eo. titu. c. ex parte. & c. ſane. Et obtinet hæc lex, etiam ſi pro mobili agatur, ſecundum doc. & gloſ. vt d. c. fin. not. Et hoc ſi ſint poſitæ, vt remaneant. ff. de dig. l. debitor. ſecundum Pet.

Vbi de ratiocinijs agi oportet, tam publicis quàm priuatis.

EVm qui aliena. Vide extrà de obli. ad ratiocinia. per Inno. [Rationem reddere.] & debet remitti inuitus. glo.

Nemo. [Præſcriptionibus.] hodie aſſociatur epiſcopus in authent. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. neceſsitatem. coll. ij. ſecundum glo.

Vbi cauſa ſtatus agi debeat.

EA quæ à te. [Curæ habebit.] pronuntiando primò ſuper poſſeſſione, ſecundum gloſſ. ad finem remittendi. Aliàs cognoſcet ille qui de proprietate. ff. de libe. cau. l. liberis. in fi. & no. ff. de acquiren. poſſeſ. l. ſi ſeruus.

Procuratores.] Examinare. vide infrà e. l. iãdudum. Et intellige hanc ſecũdum illam.

Iamdudum. [Ingenuitatis.] concor. ſupra eo. l. ij. quæ hoc ſolo caſu intelligitur.

In litibus. Hæc lex corrigit. ff. ſi quis ingenuus eſſe di. l. j. §. j. & ij. Sed nõ corrigit. infra de ſtatu defunc. pe totum titu. ſecundum gloſſam.

Vbi quis de curiali, vel cohortali, aliáve conditione, &c.

Siquis

SI quis. [Comprehẽſus.] propria authoritate, ſecundum gloſſ. [Militare.] idem inermi nubtia, quia notarius vel apparitor, ſecundum gloſſ. [Probatione.] infra tres menſes. infrà de decur.l.generali.lib.x.

Hac perpetua. [Militia.] ſuper illis nõ poteſt manus mitti. [Sententiam.] ſuper pœna contumaciæ.

Ubi ſenatores, vel clariſsimi ciuili, vel criminali conueniantur.

QVicunque. In illis dic infrà l.quotiens. [Deprehenſus.] vel per te. ſtes ſuperatus, ſecundum gloſ. [Legibus.] non excludit conſuetudinem.

Senatores. [Conuerſantur.] facit per Inno. in eo q̃ dicit. extra de foro compe. c.poſtulaſti.

Ubi cauſæ fiſcales, &c.

1 ☞ Procurator Cæſaris nihil à parte debet recipere.
2 Dominus an poſsit ſuo homini aſsiſtere, & pro eo agere.
3 Dominus poteſt defendere petentẽ ſubiectionẽ, vel aliud ius.

PRocurator. [Pœnam.] promiſſam à priuato, ſecus de pœna quinque aureorum. de qua. ff. de priua.l.iij. ſecundum gloſſam.

Cum uendente. [Elegeris.] & alia pars. ſ. de iuriſdict. omnium iudi. l.j. ſecundum gloſſ.

1 Ad fiſcum. [Rationalis.] id eſt, procurator Cæſaris. [Decidat.] vna cum pręſide. ſuprà, ſi aduer. fiſ. l.ij. Et hoc, ſiue agẽdo, ſiue defendendo, ſecundum gloſſ. [Omnibus.] nihil enim debet recipere à parte, ſecundum gloſſam.

Si quis. [Priuatorum.] id eſt, procuratori, ſecundum gloſſam, infrà eod. l. vniuerſi.

Cum aliquid. Dicas quòd aut coloni accuſantur criminaliter, & tunc pręſes, vt hic. Aut agitur ciuiliter, & tunc aut inter ſe: & eſt pręfectus iudex, vt l. ſupra alleg. Aut inter colonum & priuatum, tunc procurator, ſuprà eod. l. ſi quis, infrà eod. nullum.

2 Et nota quòd dominus poteſt aſsiſtere ſuo homini. Sed an pro ipſo agere? Non videtur, extra de appel. dilectũ. de priuile. authoritate. in fin. lib. vj. Sed Spe. dicit q̃ dominus poteſt agere & appellare pro ſubiectis. tit. de appel. §. j. verſ. item epiſcopus. Quod poteſt ſatis concedi, ſi negotium in quoquam tangat, ſicut ſtatus & conſeruatio eccleſiarum tangit epiſcopum, aliàs ſecus per prædicta. Et dic vt in dicto cap. dilectus. de priuileg. quanto. Item ſi coloni vel ruſtici turbentur, dominus poteſt agere, & dicere ſe turbatum: in Spe. de cau. poſſ. §. j. verſicu. & ſtat. Et vide extra de iniur. cap. j. & infra communia de vſuca. l. j. de appel. l. ſi ſeruus.

3 Item videtur q̃ ſi quis petit ſubiectionem, vel aliud ius ab eis, quòd dominus poſſet eos defendere: extra de dila. c. ſi. per Innoc. Et vide in dicto cap. authoritate. de ſenten. & re iudi. c. apoſtolicæ. lib. vj. poſſet enim ex hoc perdere poſſeſsionem ſuam. ff. de dam. infec. l. inter quos. §. damni.

Quando liceat vnicuique ſine iudice ſe vindicare, &c.

LIberam. [Vltionem.] id eſt, defenſionem. Vel dic propriè ſecundum gl. id eſt, vindictam. Et hęc verior, aliàs nil eſſet ſpeciale in his caſibus. [Oporteat.] non videtur q̃ ſit licitũ aggredi, ſed vlciſci: ſic eoam ad vindictam.

De inofficioſo teſtamento.

a ¶ No. ex hoc tex. gloſſ. & doctor. q̃ mater meretrix nõ poteſt exhęredare filiam propter meretricatum, quòd ipſa ſimilis conditionis.

1 ☞ Via inteſtati ad ſe trahit aliam viam.
2 Præſcriptio an currat non ceſſanti agere.
3 Proſequens nullitatem ſententiæ poteſt, ſi ſuccumbat à ſententia, appellare.
4 Filia ſi ſe ſeruo copulauerit matrimonio, poteſt à patre exhęredari.
5 Filius ex qua cauſa poſsit matrem exhæredare.
6 Filia quę in corpus proprium peccauit, an ſit alenda.
7 Teſtator extraneum inſtituens, agnatos excluſis, an peccet.
8 Pater filium emancipare non cogitur.
9 Præbenda vel penſio non imputantur pro patrocinio.
10 Doli capax ingratitudinem committere poteſt.
11 Quitatio parẽtum de ſucceſsione cuiuſdam nõ nocet liberis.
12 Priuilegium abſenti indultum quid operetur.
13 Papa mandante aliquem recipi in aliquo monaſterio, ipſum monaſterium habebit annum probationis.
14 Priuilegiũ cõcedi intelligitur ſecundum perſonæ cõditionẽ.
15 Priuilegium non derogat conuentioni.
16 Pactum de non ſuccedendo firmari poteſt iuramento.
17 Portio legitima non poteſt dari in æſtimatione, nec aſsignari in quantitate pecuniæ.
18 Caſtrenſia bona quæ dicantur.

CVm de inofficio. [Perinde.] id eſt, exinde. nec ob. ff. eod. l. Pomponius. §. fina. [Fideicommiſſarius.] rupto teſtamento. [Poſsideret.] ab initio, ſed ex poſtfacto ſic.

Quamuis. [Poſſeſsione.] gratia cognoſcendæ ſatis. [Auferre.] niſi prius intentata querela.

Si mater. [Cenſemus.] & ſic iure teſtamenti. [Prohibentur.] non enim iure rumpitur: inſtit. de exhæreda. liber. §. mater. Si autem aliqui extranei aliqui liberi eſſent inſtituti, adhuc nõ ageretur querela, ſed ſi haberet talem portionẽ qualem vnus de inſtitutis, ſecundum gloſſ.

Cum ex cauſa. [Quæſtionem.] dic, q̃ directæ competunt ſi poſt quinquẽniũ agatur, antè non, ſed fideicommiſſariæ ſemper: ſiue antè, ſiue poſt, datis xx. aureis. ff. eo. Papinianus. §. fin. cum l. ſeq. ſecundum gloſſ. & vide j. eod. cum duobus.

Si pater tuus. [Propoſitum.] quòd tamen declarauit per aliquam pręparationẽ. ff. eod. poſthumus. §. fina. cum l. ſeq. ſecundum gloſſ. [Prohiberis.] contra. j. eod. ſancimus. §. fin. dic vt ibi.

Cum quæritur. [Inſpicitur.] hodie minus. j. eod. l. omnimodo. & l. ſancimus. in fin.

Authen. Nouiſsima lege. Sumitur in authẽ. de trien. & ſemi. §. j. col. iij. Et dic triens vel ſemis illius partis quæ competeret ab inteſtato, ſecundum gloſſ. & docto. [Relicti.] hodie contra, ſecundum gloſ. & doct. in auth. vt cum de appel. cog. §. aliud quoq; col. viij. Vel diſtingue an fiat ſolenne teſtamentum vel nõ. ſic hanc Azo. ſed omnes moderni primam. Hoſt. tenet q̃ de iure cano. non eſt neceſſaria inſtitutio. extra, de teſta. Raynutius. vbi nõ fuit inſtitura altera. Sed contra. extra eod. titu. ſi pater. lib. vj. Item quæro de quarta aſcendentium & collateralium? Gl. dicit primam augmentatam, ſecundam non. Dic contra quòd imò vtraque. j. eo. quoniam in prioribus. Sed quid de quarta quę debetur arrogato? Docto. dicunt quòd nõ eſt ampliata: vt ſcripſi. inſtit. de adop. §. cum autem. [Apparente.] cõtra. ff. de vſuf. leg. l. vxori meę. Sed hæc corrigitur ſecundum gloſſ. & j. eod. l. ſi pater.

Parentibus. [Pro hęreditaria.] j. de iure delib. l. ij. [Non poteſt.] ſed hodie agit ad ſupplementum. j. eod. ſi quando. §. generatur.

De inofficioſo. [Militis.] militantis: nõ ſic de veteranis. ff. eo. Papinianus. §. Papin. niſi ſit filiusfamiliàs. j. eod. l. fin. Item hoc ſiue exhæredet, ſiue prętereat: niſi ignoret ſe habere liberos. ff. de teſtamẽ. mili. l. ſicut certi. ſecundum gloſſ. Hodie verò iſta ceſſant. ſ. de epiſco. & cleri. authen. presbyteros. vbi dicitur quòd habent portiones legitimas. Sed qua actione? Gloſſ. dicit quòd condictione ex l. vt no. d. authẽ. et ff. eod. aduerſus. Contra videtur notare. ff. eodem titu. l. Papinianus. §. Papinianus. Si quis à parente ma. ſue. in rubrica. j. ad Tertul. authen. defuncto. Doct. primam approbant.

In arenam. a Non damnato.] tunc efficitur ſeruus pœnæ. ff. de pœn. l. qui vltimo. Hodie contra.

Si pater. [Perueniſſet.] hodie debet habere ſine onere. ſ. eod. authen. nouiſsima.

Cum duobus. [Allegas.] hic eſſe potuit quia alter turpis, alter non. j. eo. fratres. gl. [Debentur.] vide hodie in authẽ. ex cauſa. Et ſic ex poſtfacto non obtinet regula ius noſtrum. ff. de reg. iur. Sed ſi ab initio ſic, ſecundum gloſ. & doct. Quibus obſt. ff. de iniuſt. rupt. & irri. teſta. l. ſi ego. & l. iij. §. fin. Sed quid ſi teſtator expreſsit ſe pro parte velle teſtari.

1 Dic viam inteſtati trahere aliam. ff. de hære. inſtituen. poteſt. cum notatis. & l. hæreditas in diem iuncta l. miles ita. §. quod

quod diximus, de teſtamen. milit. [Quamuis.] dic verum, ſiue antè, ſiue poſt, ſecundum doctor. præſtitis tamen xx. aureis pro portione rupta, ſecundum eot. dic ſuprà eodem, cùm ex cauſa. Argu. contra. ff. de leg. præſtan. l. viribus. §. ſed ſi adierit. de codicil. qui graui.

Eum qui. [Delatam.] ſecus in petitione hæreditatis. ff. de re iudic. l. penultima. §. j. [Maluerit.] ſecus in patrono. ff. de bon. liber. l. ſi patronus: quia non tantùm debetur ſibi hæreditas, ſecundum gloſſ. & Pe. vel aliud ius contra tabulas: vt ibi not. gloſſ. quam Dyn. ſequitur. Item contra, de tribu. l. quòd in hæredem. §. eligere. infrà, de codicil. l. finali. Sed ex diuerſis cauſis quantum ad originem tendentibus, tamen ad vnum effectum, ibi ſecus.

Filiam. [Iuris eſt.] ſi fuit iuſta cauſa præteritionis, aliàs ipſo iure non valet, ſecundum gloſſ. vt in authen. ex cauſa.

Contra maiores. Nota quòd duæ ſunt regulæ: vna quòd impedito agere &c. & de iſta nihil hic, ſed infrà, de anna. excep. l. j. §. fin.

2 Item alia quòd non ceſſanti agere &c. & de iſta hic. Super qua dic quòd aut quis poteſt ambo ſimul proſequi, & currit tempus. ff. de excuſa. tut. l. ſcire oportet. §. ſcire. Aut non, & non currit: vt hic. ff. de adulte. l. denunciaſſe. §. quæritur. & l. quinquennium. Vbi autem ambo non competunt ſed credebat competere. dic eodem modo, quòd aut poterant ſe compati. & currit. Aut non, tunc aut ignorabat, & non currit. ff. de petit. hæred. l. Lucius. ſuprà eodem. l. eum qui. Aut ſciebat non competere & calumnioſè intentat, et currit tempus: arg. ff. quod vi aut clam. l. ſeruius. Et ſub hoc moderamine intellige. ff. de bon. poſſeſ. l. cum quidam. de ad. tuto. l. tutor. vel curator. Et vide quod not. Ber. de reli. do. c. cum dilectus. Non tamen tenet, quia ibi potuit vtrunque ſimul proſequi ſub conditione, vt not. Dyn. de regu. iur. nullus. lib. vj.

3 Et facit quòd proſequens nullitatem ſententiæ poſſit cùm ſuccubuerit appellare à ſententia. Item qui comparuit vt procurator, poſſit vt defenſor, ſi contra procuratorem iudicetur. Et quòd ille qui rem vendicauit, & ſuccubuit, poſſit retrahere tanquam proximior. Et in hac vltima tene affirmatiuam, in duabus primis negatiuam, cùm ſimul poſſit proſequi, iuxta illa quæ ſcripſi in l. ſi expreſſum. ff. de appel.

Cum filium. [Querelam.] patri datur cõtra bta. ff. eodem. l. pater. dic plenius. j. de libe. præte. authen. non licet. & ibi ſcripſi.

Si filiam. [Inconſulto.] vel conſulto falſo tamen: probare enim oportet. j. eod. omnimodo.

4 Authen. Sed ſi poſt. Sumitur ex corpore vt cum de app. cog. §. deinceps. col. viij. [Non potes.] ſi ergo antè peccauerit, vel ſeruo ſe copulauerit ſine conſenſu, poteſt exhæredari ſecundum gloſſ. Quid ſi antè libero per matrimonium copulauerit ſine patris conſenſu? Gloſſ. innuit quòd non poſſit exhæredari. Et idem tenet. ff. de contra tabu. l. ij. §. ſi filius. Sed contra videtur notari. ff. de ſponſa. ſed quæ patris. Dic primam veram, cùm hodie non reperiatur inter cauſas exhæredationis. Et facit quod not. ff. de ſta. homi. l. Paulus reſpondit. In maſculo non videtur iuſta cauſa: nec antè, nec poſt. Sed quid econuerſo?

5 An filius poteſt exhæredare matrem ex illa cauſa? Non videtur. ff. ad Tertulianũ. l. ij. §. ſi mulier. Sed quid ſi illa quæ malè vixerat erat pœnitens, & bene continens tempore mortis patris? Dic eam non eſſe exhæredandam. Et videtur notari in Spec. qui filij ſunt legit. verſicu. quid ſi filia. Pro quo. ff. de teſta. milit. l. miles. §. mulier. Quid ſi pater erat eiuſdem vitæ? Videtur quòd non poſſit exhæredare. ſ. eodẽ. in arenam. Argumẽ. contra, quia maior caſtitas &c. infrà ad Orfic. l. qui vxorem.

6 An autem ſit alenda? Spe. quòd non in dicto §. verſ. quid ſi filia. j. famil. erciſc. l. in ipſius.

Fratris. [Dicũt.] hodie cõtra. j. de lib. exhære. auth. ceſſante. ſed illud ab inteſtato. adeo nil corrigit, ſecundum gloſſ. Poſſet dici quod non admittuntur ad rumpendum: ſed eo rupto ſic. ff. eodem. mater. ff. de contra tabu. l. ſi poſt mortem. §. fina. vt ſi frater defuncti rumpit turpi perſona inſtituta. ff. eod. l. poſthumus. §. ſi quis.

7 Sed poſſet quæri an peccat teſtator, qui extraneum inſtituit, cognatis ſeu agnatis excluſis? Et non videtur, ex quo lex permittit. j. de adulte. Gracchus. ſ. eod. parentibus contra. j. qui teſt. facere poſ. l. fin. de pot. & re. c. officij. in authen. vt nulli iud. §. & hoc peruenit non dubium quin peccet, ſi ex odio faciat vel non iuſte. Ioan. Fabri.

Si maritus. [Nihilq;.] quod valeat quarta. ſ. e. cùm quæritur. [Reddi oportet.] hoc verũ ſi ignoran adijt. ſecus ſi ſciens, ff. ad Silleia. l. propter. §. nepris. de his qui. vt indig. l. hæredem. ad Trebellia. l. pe. ſecundum gloſſ. Vel dic, ſecundum doc. quod aut deliquit adeundo: & obtinent leges contrariæ. Aut non, & tunc aut certum eſt eũ non habere ius. & habet locum opinio gloſ. Aut eſt dubium vel ignorat, tunc hæc l. vt ff. de vſufru. l. dominus. Non enim tenetur dimittere ius ſuum indiſcuſſum: vt ff. de petitio. hære. illud.

Teſtamenti. [Interdixiſſe.] ſic quòd non fecit. gloſſ.

Teſtamentum. [Militis.] dic ſuprà, eod. titu. l. de inofficioſo.

Filiis. [Accipere.] id eſt cum effectu, ff. de ſec. tabu. l. j. §. ſi quis ita. [Reſtituere ergo debet.] curatori qui dabitur hæreditati, infra de bon. quæ libe. l. fi. ſecundum gloſ. ff. ad trebel. l. Imperator.

8 Emancipare autem non compellitur, de leg. ij. cum filius. §. vulgarem. niſi in caſu, ff. de condi. & demon ſi cui.

Ex tribus. [Directum.] ſecus ſi per fideicommiſſariã ſubſtitutionem, dic infra eo. l. quoniam.

Fratres. Primum dictum huius l. non corrigitur per authenti. ceſſante. Infra de ſuis & legiti. hære. quia illa ab inteſtato, ſecundum gloſſ. Et idem in Specu. de teſte. §. nunc dicendum. verſicu. ſed hodie. Et dic ſupra. eod. l. fratris. [Contra teſtamentum.] quis emãcipari. [vel leuis.] ff. ex quib. cau. infra. irro. l. ea quæ. [Beneficijs.] id eſt maleficijs ſeu blanditijs.

Liberi. [Præſtare.] hodie cõtra infra eodem, omnimodo. [Extitiſſe.] ſuſcipiendo in ſe onus. [Amicitias.] hodie non eſt de cauſis ſecundum gloſſ. ſed amittendi feudi ſic in feud. quib. mo. feud. amit. §. ij. cum notatis.

Quoniam. [A filio.] infra. de colla. vt liberis. [Imputari.] nõ eſt bona conſequẽtia. [Agitur.] an in dote poſſit inſtitui? Dic, ff. de mino. l. iij. §. ſed verũ.

Omnimodo. [Proſpicientes.] idem ff. eo. ſi non mortis. [Vel alijs perſonis.] vt patronis, inſti. de ſucce. libe. §. ſi vero. [Arguantur.] corrigitur ſupra eo. l. liberi. [Ingratos.] idem de vaſallo: vt ibi not. & in feu. qui. mo. feu. amit. §. ij. ſuper verbo, concubuerit. [Teſtator.] [ſpecificando: vt §. illud. [Vel fideicommiſſo.] Hodie contrà, vt ſuprà eo. authen. nouiſſima. ſcripſi. [Mentione facta.] vt præteritus poſthumus rumpat naſcendo: natus ipſo iure emancipatus per contra tab. exhæredatus per querelam, ſecũdum glo. hic Sed alio modo notatur inſtit. eo. in prin. Et alio modo de exhęreda. libe. §. ſed hęc quidem. Dic in authenti. de hære. & falc. §. exhæredatos. colla. j.

9 [Militiam.] Non ergo præbenda vel penſio pro patrocinio, nec alia quæ non poſſunt vendi nec tranſmitti ad hæredes, imputantur, ſecundum doc. Item quid ſi precibus pater acquiſiuit? Dic idem acſi pecunia. ff. de vulga. ſubſtitu. l. ſi plures. §. in arrogato.

Quoniam in prioribus. [Modũ.] non ergo põt ſubſtituere. Quod verum eſt per fideicommiſſum: ſed directò ſic, ſuprà eod. ex tribus. ſecundum Dy. & doc. & gloſſ. hic de hoc Dy. de vul. l. j. §. pen. Sed videtur quòd nullo modo: extra de te teſta. c. Raynutius. & c. Raynaldus. [Grauamen.] ergo ſi ſit ad bonum eius, tollitur: quia proſpiciendo ei, ſecundum glo. ſupra c. filij. ff. de curat. fur. l. ſi furioſo puberi. Sed contrà no. in l. ſi patre. & authen. nouiſſima. ſupra eo. Quæ ſunt vera, ſi filius vult magis tolli, quàm ſibi proſpici: Infrà e. l. ſancimus. §. cum autem. Et hoc ſi erat maior. Et vide infra e. ſancimus. §. cum autem. Vide extra de teſta. c. Raynutius. et c. Raynaldus. per quæ videtur quod quamuis approbet teſtamentũ in alijs, nihilominus remaneret portio ſine onere. Nam in §. cum autem. approbat recipiendo ex teſtamento ſubſtitutionem: vt in l. ſi quando. §. generaliter. infra eo.

10 Si quis in ſuo. [In fine textus.] doli autem capax committit ingratitudinem. inſti. qui. mo. tu. fini. §. item ſi in ſeruitutem.

Si quis. [Conſtitutam.] aliàs contra. ff. de iniuſto rup. & irri. teſta. l. ſi quis exhæredato filio. §. ſed habita. de ſuis & legi. hære. l. Titius. ſecundum gloſſ. Vel ibi ex perſona ſua, hic ex perſona patris. Vel verius dic, ad cũ tranſmittitur hæreditas vel querela, quamuis non eſſet conceptus: infra eod. l. ſancimus. Et ſic notat Dyn. in l. Gallus. circa fina. [Oſtenderit.] Hoc ſibi nocet: quia venit ex perſona eius, aliàs contrà, ſupra. l. proxi. §. fi.

Et

11 Et facit quòd quitatio patris vel matris de ſucceſsione cuiuſquam non noceat liberis vel ſucceſſoribus ſi veniant iure ſuo. Et ita poteſt reſtringi: cap. extra de pactis. lib. vj. ff. vnde vi. l. ij. in feud. ſi de feudo fuerit contro. cap. finali. ff. eodem. l. ſi is qui. de bon. lib. l. ſi filius.

Si quando. Principiũ huius legis intelligitur quando priuilegium cõceditur illi, qui aliàs teſtari non poterat, ſecundum gloſſ.

12 Vnde dic quòd aut conceditur à priuato id quod eſt iuris publici: vt teſtamenti factio: & nõ valet. ff. de bonis lib. l. Paulus reſpondit. §. patroni. argu. contra ff. de ſuis & legit. hæred. l. fina. infrà, de pact. con. l. hæreditas. Aut à principe, & tunc aut illi qui aliàs non poterat: & videtur habilitare & reducere ad ius commune: vt hic. Aut poterat alias: & tunc ſi priuilegium poterat in aliquo operari abſq; eo q iuri præiudicet alterius, in eo operatur. ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. ſi quis à principe. de deci. c. dudum. Aliàs abſorbet ius alterius, ſi verba etiam generalia importent: vt l. etiam. §. j. de bon. quę lib. dum tamẽ de iure alterius faciant mentionem. Ibi enim dicendo ſe libertum faciebat tacitè mentionem de patrono & eius iure. Aliàs contra: vt d. §. ſi quis à principe. Concor. extra de reſcript. ſi propter. lib. vj. ff. de iure annulo. aureo. l. diuus. de nata. reſti. l. fina. Et oportet vt ſpecificet: vt plenè ſcripſi, inſtitu. de exhære. lib. §. nominatim. extra de reſcriptis. c. cum ordinem. Et hoc caſu debet fieri recompenſatio ſocio ipſo. extra de maiorita. & obedien. c. cum inferior. Caue tamen quia priuilegium non annullatur: imò valet ſaluo iure tertij, ſi poſsit valere. vt infrà eod. tit. de iur. annu. aur. l. finali.

13 Et per hæc videtur q ſi Papa vel legatus mandet aliquem recipi in aliquo monaſterio, quòd nihilominus monaſterium habet annum probationis: extra de offi. deleg. c. ſuper eo. De hoc diſputatur extra de reg. iur. c. indultum. in nouella. de offic. ordi. c. licet. Item intellige hic de iure quæſito: quia iuri acquirendo præiudicare poteſt. Arg. j. de codicil. l. finali. de iure deliber. l. ſancimus. §. ſed & ſi. Notat Hoſtien. qui fil. ſunt legi. qualiter. verſic. per ſpecialem. Et vide ſuprà de preci. impe. offe. l. quotiens. Et ſic poteſt intelligi. j. de fru. & lit. expen. l. finali. ff. de iniur. l. ſed ſi vnius. §. j. ſuprà de pact. l. pactum curatoris. cum notatis. Et de hoc Dyn. extra de regu. iut. cap. ea quæ. ad municip. l. j.

14 Illud nota q priuilegium videtur concedi ſecundum conditionem perſonæ. ff. de iniuſto rup. & irri. teſta. l. ſi quis. §. ſed ſi quis de teſta. mili. ex militari. ff. quando ac. de pecu. eſt anna. l. cum poſt. Item qui impetrat priuilegiũ ſuper eo quod de iure communi competit, renunciat iuri communi: extra de reſcript. cap. veniens. Dic ibi per Innocen. & doct. Item nota quòd verba generalia debent reſtringi ne præiudicent iuri tertij: vt not. extra de conſue. cum olim. Non tamen fiat eis vis. extra de dona. cum dilecti. per Innoc. Item ad iniquum trahatur. extra de deci. ſuggeſtum. de præben. is cui conceditur. lib. vj. Item dic q verba priuilegij nõ attenduntur ſi omnino conſtet de mente. extra de reſcrip. c. ſuſceptum. lib. vj. per Archi. dic plenius extra de reg. iur. in generali. per Ioan. Andr. in vj.

15 Item per priuilegium non derogatur cõuentioni. extra de deci. ex multiplici. Itẽ nec priuilegio particulari ſuper eadem re, alias conceſſo. vt d. c. veniens. & ibi Inn. vel conſuetudinẽ. Sed an poſsit tolli præſcriptum quarta iure naturæ debita? Dyn. q ſic. vt not. ff. de regu. iur. l. iura ſanguinis. Et patet extra de teſt. c. Raynutius. in fine. Et vide quod ſcripſi ſuprà de preci. impera. offeren. l. quotiens. [Principem.] nec legem. infrà, communia de ſucceſſ. auth. omnes peregrini. [Putaueris.] agendo ad ſupplementum. ſ. eod. omnimodo. ſecundum Pa. Quid ſi iurauerit? Gloſſ. idem. Sed contra eſt. extra de pact. quamuis. lib. vj. Et dic infrà proximè plenius pertractatur [quàm] opponitur. ff. ſi quis à paren. ſue. ma. l. j. §. ſi vel parẽs. Sed dic ſecus in patre qui ex pacto vocabatur contracta fiducia, & ſecus in filio. Et ideo videtur quod cùm pater vocetur hodie abſque pacto, quòd pactum ſibi non noceat: vt ibi not. ſecundum Azo.

16 Sed hodie iuramentum firmaret hoc pactum quia non eſt contra bonos mores. ſ. de pact. l. fin. j. de inuti. ſtip. l. ex eo. ff. de verbo. oblig. l. ſtipulatio hoc modo. Et illud non firmaret, extra, de reg. iur. c. nõ eſt obligatoriũ. lib. vj. Pactum enim de ſuccedendo eſt ambitioſum & aufert liberam teſtamenti factionem, & inducit ad captandum mortem defuncti. Sed de non ſuccedendo, non eſt. Et ideo illud iuramentum firmat, aliud non. Item dic quòd exceptio iuramenti eſt perſonalis: vt not. Hoſtien. extra, de iureiur. c. veritatis. in magna gloſſ. [Aſtringendos.] ff. de ſuis & leg. hære. l. finali. j. de pact. conuen. l. hæreditas. [Computentur.] aliàs non computaretur, inſtit. eo. §. igitur. [Nullum.] olim contra. ff. eod. l. penulti. & l. Papinianus. §. ſi conditioni.

Sancimus. [Emendari.] aliud in patrono. ff. de bo. lib. l. ſi vero. §. patronus. [Extrinſecus.] non tamen caſu fortuito, ſecundum gloſſ. & doctor. [Patris.] fructus ergo non computantur. Et ſic corrigitur. l. Papinianus. §. ſi conditioni. Et ſic notatur in l. filium infrà, famil. erciſcun. ff. de hæred. inſtit. l. ſi ius. Sed in §. ſi conditioni. diſtinguitur. Sed an dos filiæ, & illud quod datum fuit filio in emãcipatione pro portione ſua, computetur? Dic quòd ſic, ſecundum doctor. ſuprà eo. quoniam.

17 Ex hoc textu videtur quòd non poſsit legitima dari in æſtimatione nec aſsignari in quantitate pecuniæ: dato quòd pecunia eſſet de rebus teſtantis & ſua. Contra. ff. de leg. ij. l. ſi. §. qui indiuiſam. Item quòd nõ poſsit aſsignari in vna re, facit quod no. infrà ad l. Falci. l. ij. [Abdita.] ſecus in contractib. ff. de contracta. l. illud. [Præparationem.] & ideo nil mutatur patre vel fratre querelantibus, ſecundum doct.

Cum antiquis. [Memoralib⁹.] id eſt, notarijs, ſecundum gloſſ. [Archiatris.] id eſt medicis, ſecundum gloſ. [Publica.] & ideo non videtur quòd aduocati noſtri temporis, nec alij qui non percipiũt de publico, gaudeant his priuilegijs. Et ſic not. in Spec. de acto. verſi. quaſi caſtrenſe. Sed doct. contra. ſ. de aduo. diuer. iudi. l. fori. vbi gloſſ. videtur tenere opi. Spe. Sed pro doct. ſuprà de aſſe. l. velut. Et aſſeſſor non recipit ſalarium de publico, vt dixi ſuprà de offi. aſſeſ. Sed ſi ſint clerici, non eſt dubium, ſupra de epiſco. & cleri. authen. presbyteros.

18 Item videtur q tantum ſint quaſi caſtrenſia, quæ ex publico acquirũtur, vel occaſione officij. ff. de caſtren. pe. mili. cum proponas. & l. j. de caſtren. pe. palam. lib. xij. Sed ob. dicta authen. presbyteros. Dic plenè vt ſcripſi inſtit. per quas perſo. no. acqui. §. j. [Querela.] dic ſuprà eo. de inofficio.

De inofficioſis donationibus.

1 ☞ Donatio inofficioſa inquantum reuocari poſsit.
2 Patronus reuocare poteſt donationem, propter liberos naſcituros.
3 Venditio inofficioſa non poteſt reuocari.
4 Donatio potius dicitur quàm venditio, ſi duo ſibi inuicẽ bona ſua dederint, ſcilicet præmoriens ſuperſtiti.
5 Donatio facta filio quando valeat.

Si ut. [Ex duabus.] illius hæreditatis quæ ſuperfuerat poſt donationẽ. Aliàs ſi totius quartam haberent & plus, ſecundum gloſſ. & doctor. & dic agi poſt mortem, antè non. ff. de colla. bo. l. j. §. ſi impuberi. Et dic infrà eo. ſi tota. [Teſtamento.] & ſic reſcindet, ſecundum iura vetera. Sed hodie aget ad ſupplementum. ſ. titu. j. omni modo, ſecundum Iac. ſed Pet. dicit q in iſta nil mutat. l. omni modo. Imò ſemper agitur querela. Et hæc gl. j. l. fin.

1 Sed quæritur in quantum reuocet? Azo vſque ad debitum ſubſidium. Et hæc glo. hic. Et Iac. de ra. infrà eo. ſi totas. & l. ſi liqueat. Hug. diſtinguit, an donatio frauduloſa fuerit re & cõſilio: vt tunc totam portionem integram. Aut re tantùm, tũc bonorum ſubſidium: & hoc eſt quando eſt donatio facta extraneo: ſi filio ſemper vſque ad bonorum ſubſidium: vt l. Titia. §. Imperator. de lega. ij. Dyn. verò ibi dicit q aut donatur ante natiuitatem reuocantium, & tunc aut filijs, & reuocatur vſque ad bonorum ſubſidium. Aut extraneis, tũc in totum, in l. ſi vnquam. j. de reuoc. do. & ibi not. Si poſt natiuitatem, diſtingue vt Hug. ſaluo quòd non facit differentiam an donetur filio vel extraneo.

2 Canoniſtæ verò dicunt q patronus in totum reuocat propter liberos naſcituros, alius non: vt not. de dona. cap. ſi. Pro quibus. ſ. de pact. l. j. Tene opin. Azo. iuncto membro cano. Quid ſi donauit dodrantem: & ex quadrante filium inſtituit, quem onerat multis legatis? Ioan. dicit q eſt ſine remedio: niſi cùm donauerit intenderit quartam grauare. Doc. dicũt quod imò habet remedium: quia non ſoluit legata. ff. de bon. lib. ſi patronus. Quid ſi pluribus vicibus donauit? Dic, ſecundum docto. vltimam reuocari ſi omnes tenuerint: aliàs ſi opus eſſet confirmatione, deſalcatur de ſingulis. hoc Innoc. extra de dolo. c. cæterum. pro quo. j. de dona. ſi quis argentum. & l. ſancimus. §. ſi quis. Sed gloſſ. hæc q ſemper de omnibus, pro quo ff. ſi quid in fraud. pa. l. j. §. ſi pluribus. extra de dona. c. apoſtolicæ. Gloſſ. decreti videtur tenere quòd de vltima tantùm: vt xij. q. ij. bonæ. Quod eſt verum vbi quælibet ab initio tenuit, ſecus ſi morte confirmentur: quia tunc omnes concurrunt. ff. de iure pa. l. libertus. §. fin. Sed potes dicere aut omnes donatarij

tarij ſunt chyrographarij, aut omnes hypothecarij: aut quidam chyrographarij, & quidam hypothecarij. Et dic & determina per ea quæ [illegible] ſcripſit, ff. de priuileg. credi. l. priuilegia. Et vide infra, qui po. in pig. l. ſi decreto. Si autem certant de dominio, tunc vide & determina per l. quotiens. ſupra, de rei ven. Et ſemper dic quòd vbi eſt potioritas, vel ratione priuilegij, vel hypothecę, vel dominij, quod illorum donationes non defalcantur: ſi ſufficiat defalcatio, vel exinanitio aliarũ, tene de omnibus ſicut in creditoribus. Quid ſi facta donatione bona aliàs tantùm creſcant quòd habeant quartam? Gl. dicit ceſſare querelam. Ar. cõtra. qui & à qui. l. ſi Iulia. Sed ſi fuerint diminuta. dic idem infra de admini. tu. l. ſancimus.

3 Quid ſi vẽdat? Dic, non eſſe locum huic remedio. ff. ſi quis à parente. l. non vſque. Sed Pe. dicit quòd illa loquitur de iure veteri quo non erant hæc remedia. Vnde ipſe dicit quòd ſi vterque venditor & emptor participent fraudem: quòd eſſet locus querelæ. ff. quæ in frau. cre. l. qui autẽ. §. ſimiliter. quamuis in patrono ſufficeret alterum. ff. ſi quid in frau. pa. l. ſina. Et hoc probabile: quamuis ob. infra de contrahen. emp. cum res. & d. l. non vſque. Hoſti. tenuit opi. Pe. extra de teſta. Raynutius. Pro quo quia filius arrogatus reuocat. ff. ſi qd in frau. pa. l. fina. qui non habet tantum ius ſicut naturalis. Sed Inno. ibi ſupponit contra. Sed gloſſ. videtur velle quòd arrogatus reuocet, infra. ſi quid in frau. patro. l. ij. in glo. hoc ſi non.

4 Quid ſi duo dederint ad inuicem bona ſua, videlicet præmoriens ſuperſtiti? Videtur magis venditio quã donatio: ad inſtar illius qui emit iactum retis. ff. de contrahen. empt. l. nec emptio. de act. emp. l. emptorem. §. ſi. de tranſac. fideicommiſſa. Ar. cõtra: quia in dubio pręſumitur donatio cauſa mortis. ff. de dona. cau. mor. l. Seia. vide infra de do. cau. mor. l. fina. Sed quid ſi pater dedit ob cauſam onerosam: fortè vt filius exoneraret eum à debito, vel vt filius eum nutriat? Videtur quòd reuocetur nihilominus: infra titu. j. l. j. infra ſi quid in frau. pa. l. ij. Sed quid ſi dedit moderatè, vel fuit cõfeſſus ſe debere donatario vltra, ſic quòd ſi ſolueretur, eſſet inofficioſa? Dic talem confeſſionem non preiudicare, niſi probetur verũ debitum. ff. de proba. l. qui teſtamento. Quid ſi vendat poſt mortem ſuam? Videtur idem ac ſi de præſenti vẽdidiſſet. Videtur enim creditor talis emptor. ff. de bo. au. iudi. poſ. hæreditarium. Et ſi excludit portionem iure naturæ debitam. ff. de inoff. teſta. l. Papinianus. §. contra veterem. [Subueniri.] primò querela, pòſt rei vendicationem, ſecundum gloſſ. & doc.

5 **Si pater.** Contra, infra, de colla. bo. l. ſi donatione. dic quòd aut fuit donatum filio vt haberet in peculium, & tunc valet donatio: ſed communiter diuiditur vt ibi. Aut ſimpliciter & valet: vt hic, infra fa. erciſ. l. filiæ. In dubio autem videtur dediſſe ſimpliciter. ſecundum Dy. & confirmatur morte, infra de dona. inter vi. & vxo. l. donationes. dum tamen traditũ fuerit. vt. ff. de dona. inter vi & vxo. Papinianus. ſecundũ la. In caſibus tamen nõ indiget confirmatione in dote, & donatione propter nuptias: in alimẽtis in remiſſione vſusfructus: vel quando datur euno ad caſtra: vt hic no. reprobata opinione Azo. quæ hic recitatur. item ſi filio[a] clerico ſupra de epiſ. & cle. authẽ. presbyteros. Vel dic quòd illa non mutat in pro fectitio. Item hæc obtinent hodie: vt no. in auth. de immenſis dona. colla. vij. reprobata glo. quæ eſt hic, ſecundum docto. Et hæc magis teneas quàm notata in l. contraria. [Familiæ erciſcũdæ.] Quomodo hoc cùm donata nõ eſſent in bonis tempore mortis? Dic quòd immo quia non retrotrahitur quantum ad dominium: vt hic not. Immo dominium ipſo iure remanet in hęreditate vſque ad quartam. ff. ad l. fal. l. lineca. Item dic, ſecundum glo. quòd vterque erat hęres, aliàs non competeret tamen erciſc. Sed hoc non videtur verũ: quia ſic emancipatus haberet conferre, infra de colla. bon. vt liberis. & l. j. Quod tamen negatur, infra proxi. dicto. Propter quod dicas eum non cohæredem. Et ita tenet Dy. in tit. de dona. & agitur familiæ erciſcundæ, quia cũ tempore mortis rerum donatarum dominium eſſet in hæreditate, & donatarius vellet eas recipere quaſi loco hæredis eſt: præſertim propter exceſſiuam donationem. Et hoc indubitanter, vbi per modum quotæ fuit donatum. ff. fami. erciſc. eius. §. j. Idem tamen ſi aliàs: per hanc l. Nec dicas quòd hoc caſu cõpetat querela ſicut glo. dicit: quia ipſo iure fit defalcatio vt dixi. & ſic non eſt opus querela, infra. eodem. l. ſi filius. Et facit. ff. de do. præle. l. ij. §. j.

Si totas. [Detractum.] per querelam, ſecundum Io. & gloſ. [Reuertatur.] te viuente & patre, propter notata poſt. Aliàs contra. ff. de adop. l. poſt mortem. Sed ipſi liberi in vita tua non reuocant: vt ſcripſi ſuprà. l. j. Iaco. tamẽ dicit quòd donatarius deberet eos alere interim. An autem veniant fructus? Dic quòd ſic a tempore mortis. ff. de vſu. [illegible] vi decamus. §. in Fauiana. Sed videtur quòd etiam reuocent in vita, infra de dona. ſi quis. ar. §. ſed ſi quis. & hic. Et in ſeu. ſi de ſeu. ſue. contro. quod eſt magis pium.

Cum donationibus. [Agnouiſti.] ſupra titu. j. l. parentibus. Sed an tunc aget ad ſupplementum? ſunt opi. ſupra. l. j.

Si liqueat. [Pro ratione.] i. pro quarta ſua rata, ſecundum Hu. Vel ſecundum Azo. debitum bonorum ſubſidium. Dic ſupra eo. l. j. [Quartæ.] hodie tertiæ: per authen. nouiſſima. [Et euentus.] ſolus euentus ſufficeret. ſupra l. ij. ſecundum glo.

Non conuenit. [Aeſtimanda.] differt, ſecundum gl. quia illa ex teſtamento & ab inteſtato ſuprà eo. præcibus. Item illa cõtra ſcriptos, hæc contra donatario. Item illa non datur vbi ſit aliquid relictum. ſupra tit. l. j. omnimodo. hæc ſic, ſecundum glo.

De inofficioſis dotibus.

CVm omnia. [In dotem.] ſi dicas mortem dediſſe filiæ in dotem, nihil obſtat. Sed ſi dicas ipſam matrem ſecundò nubentem dediſſe, non videtur querela competere: quia tantundem habẽt filij primi matrimonij per aliud remedium, infra de ſecun. nup. l. hac edictali. in authen. de nu. §. quia vero. col. iiij. vel dos ad ipſos reuertitur. [Tribuatur.] poſt mortem matris, ſecundum gl.

De petitione hæreditatis.

1 ☞ Fiſcus quando iure priuati debeat vti.
2 Ioannes Faber commentaria edidit in libros digeſtorum.
3 Tempus longum quod dicatur.
4 Titulum quo quis poſsidet, quando dicere teneatur.
5 Titulum allegans quando illum probare debeat.
6 Beneficiatus tenetur dicere & exhibere titulum ſuum.
7 Cohæredes contra tertium actione hæreditaria agere poſſunt.

1 **SEnatuſconſultum.** Quod eſt ff. eodem. l. item veniunt. §. j. in priuatorum. Et dic quòd ſemper fiſcus vtitur iure priuati, niſi reperiatur priuilegiatus: vt hic, & ibi. [Per litem conteſtatam.] vel denuntiationem vel controuerſiæ motionem. ff. eod. item veniunt. §. petitam. Niſi quo ad facultatem. ff. eod. illud. In familiæ erciſcundæ idem. In communi diui. ſecus, ſecundum gloſ. infra de communi diui. l. j. quia ſingulare iudicium eſt. ff. fa. erciſc. l. alienationes. nocatur. [Venditarum.] ipſarum pecuniarũ in hæreditate repertarum non debentur vſuræ niſi eas attingat. ff. eo. ſi poſſeſſor. & l. ſed ſi quis. §. quòd autem. Sed fructuũ ante litis conteſt. perceptorum debentur vſuræ, poſt, non. ff. eo. l. hæredes. §. ſi. ibi glo.

a ❡ Adde an valeat donatio facta filio naturali tãtũ. Ro. cõſi. 397. & 481. vbi diffuſè hanc proſequitur quæſtionem.

Si poſt. [Hæredes.] etiam ignorantes. ff. de diuer. & tem. præſcri. l. cum hæres. [Coguntur.] per petitionem hæreditatis: vt infra, fructibus enim &c. Et hic titulus videtur pro non titulo: quia rem litigioſam emit. aliàs non teneretur petitione hæreditatis, infra. eod. cogi. Et hoc niſi emiſſet vniuerſitatem hæreditatis mala fide: ſecus ſi rem ſingularem. Vel etiam ſi emiſſet bona fide vniuerſitatem, & eſſet modico diſtracta. Idem ſi iuſto pretio: ſi venditor non comparet: & emptor habet regreſſum de euictione: vt not. hic glo. & colligitur. ff. eod. l. etiam. §. ſi quis. & l. ſed ſi. §. item ſi rex. [Probaretur.] eo ipſo quòd non probat contra, ſecundum glo. [Augetur.] non ſic in ſingularibus. [Conuenitur.] rei vẽdicatione: & ita poteſt agi, vtraque nõ tamen ſimul, ſecundum doct.

b ❡ quòd agenti ex alia perſona, vel cauſa, non noceat abſolutoria lata in peti. hære. vel querela. eſt hic tex. ſing. cũ quo glo. etiam ſing. & vaſca in c. ij. de lib. obli.

Hæreditas. [b] [Ex alia.] de nouo quæſita, ſecũdum Pet. Vel non de nouo, ſi cauſa expreſſa fuit actum, ſecundum gl. & Dy. ff. de excep. rei iudi. l. & an eadem. §. actiones.

In reſtituenda. A bonæ fidei poſſeſſore.

De hæreditate. Dic quòd aut ſoluit nomine proprio: & tunc aut detrahet hæredi ſi vult, & cedet condictionem indebiti, aut repetet. ff. eodem ſi quid. infra de condi. inde. l. ſi à patre. Aut ex cauſa hæreditaria, tunc non repetet: ſed imputat: vt hic. & infr. l. ſi.

E Si putas

Si putas. [Ab his.] ex perſona filiorum. [Commodum.] quo ad vſumfructum hodie: olim integrè. ff.de acquir.hæredi.l.placet. [Diſcedẽdũ.] & dicas diſcendum quamuis non ſit error expreſſus: vt hic notatur, & infra quando prouo.nõ eſt neceſ.l.ij. Quam Iac. & Pet.ſequũtur. Sed glo.no.contra quando error non eſt expreſſus. ff. de tut. & cur.datis ab his.l.Seiæ. Quam Dy.ſequitur. Sed prima verior.

a Et ſcripſi plenè. ff.de curatore furioſo.l.j.§.furioſi. dic plenè ibi.& inſtitu.de cura.§.j.

Hæreditas. [Longi temporis.] infra de edic.diui. Adri.tollen.l.fina. Contra, dic ibi.& iunge.infra de iure deli.cum antiquioribus. [Ratio.] contra, ff.eo.ſed ſi.§.petitio.

Liber. Hic quando agitur petitorio, ſec⁹ ſi poſſeſſorio, infra de edic.diui Adria. tol.l.ij. & .de ord. iu.l.j. de Carbo.edict.l.ij ſecundum glo.niſi incontinenti doceret, ff.vt in poſ.leg.l.ſi is à quo. [Diſquiri.] id eſt, ante litis cõteſ. ſi in vim dilatoriæ. Vel ante diffinitiuã ſi in vim except. peremptoriæ.

3 **Si filiusfamiliàs.** [Longum tempus.] triennio, vel x. annorum, ſecundum glo. [Agnita.] iuſſu tamen præcedente, ſecundum Io.& glo.& Azo. Et dic præſumi iuſſum. ff.de acquiren. hæredi.l. qui aliena.

Cogi. Dic quòd ponit regulam in omni actione, & exceptione in petitione hęreditatis. Opponitur infra de fur.ciuile. Sed ibi non cogitur niſi cauſatiuè, ſi velit euitare malam præſumptionẽ. Item dic q̃ nõ cogitur ab initio: ſed fundata intentione actoris cogitur: aliàs ſuccumbit, infr. de proba.ſiue poſsidetis. [Præter eum.] ſed quare magis iſte? Quia tantum facit reſponſio ſimplex videlicet q̃ poſsideat ad certificandum actorem qui agere intendit rei vendicatione quãtum iſta modificata ad petitionem hæreditatis, ſic gl. & doc.

4 Item cur nõ datur contra titulo poſsidentẽ? Dic quòd ille qui petit tanquã hæres non allegat, ita fortè ius ſicut alius qui titulum allegat, ſecundũ doct. Sed quomodo fiunt hæ interrogationes? Hic fuerunt diuerſæ opi.& ideo diuerſi intellectus. Dic tamen quòd fiunt purę an poſsidet vel dolo &c. Si dicat nõ, conuincetur de mandacio. Si dicat poſsideo, quære an pro hærede? ſi dicat ſic, age. Si dicat non, quære quo titu. Si dicat nullo, age. Si dicat tali, proſequere tantum q̃ venias ad punctũ quòd petitioni hęreditatis competat, iuxta notata ſup.l.ij. Et de hoc. ff.eo.l.qui interrogatus.

5 Sed an reſpondens tenetur probare titulum, aliàs videatur pro poſſeſſore teneri? Azo in ſumma quòd ſic. Pla.dixit q̃ in rei vẽdicatione tenetur probare per proximum agnatum. in petitione hæreditatis, per quencunque. Dicas[a] ſecundum docto. quòd non tenetur probare, nec in rei ven. nec in petitione hæreditatis, niſi fundata intentione actoris: vt ſupr.dixi. Verum eſt tamen quòd niſi probet, datur libellus contra eum in hac actione quaſi pro poſſeſſore poſsideat. vt not. ff.eod.l. qui interrogatus.in fin. & in Spec.de inter.quæ fi.an.li. conteſ.§. ſciendum. circa medium, vt ibi. Et vide q̃ no.Inn.de præſcri. c.ſi diligenti.

a ¶Not.opi.Io.Fa. hic.

6 Sed an beneficiatus teneatur dicere, & exhibere titulum ſuum? Dic quòd ſic ad requeſtam ordinarij ex officio procedentis, ſed non parte agente: extra de ęqu.iur.c.j.lib.per Io. An.extra de præbẽ.dilecto.de offi.or.c.ordinarij.lib.vj.

Cum hæreditatis. [Præiudiciũ tale.] quale. ff.de arbi.l.non diſtinguemus.§.ſi quis ita. [Iudicium.] ff.eo.l.item veniunt.§.prædiximus. [Vel ſuſcipere.] aliud ſi gerẽtes ſe pro hærede agãt contra debitores. ff.de excep.ſi poſt. Vel dic vt ibi. [Scriptus hæres.] Nota q̃ hi ſolùm agunt contra ſcriptum hæredem, & corrigitur hic. ff.de exce.rei iudi.l.ij.de act.& obli.l.qui cũ hærede, ſecun.gloſſ.& doc. Sed an per hanc l.ſit correcta illa exceptio rectè agens &c. Gloſſ. videtur dicere q̃ ſic. ff. eo.l. ſi quis libertate. Vel dic q̃ durat inter competitores, ſed non agente tertio, ſecundum doct.

7 Sed quid ſi ambo hæredes agant contra tertium actione hæreditaria? Dic quòd poſſunt. ff. depoſiti.l.prima.§.item Labeonem. dic ibi. [Cautela.] ſcilicet cuncta hæreditate legata reddi. [Pro qualitate.] quia ſit ſuſpecta.[b] ff. qui ſatiſdare coguntur.lege, ſi fideiuſſor.§.finali. [Vel eius rei.] & poteſt. ff. ſi cui plus, quàm per leg.falc.l.hoc autem. [Vel petitorem.] ad electionem actoris, ſecundum gloſ. [A morte.] ſecus in querela. ff.de inoffi.teſt.Papinian⁹.in fi. [Approbetur.] tunc enim non debentur, nec lex dat, ſed ex talis codicillis datæ tenent. ff.de manu.teſta.l. cum ex falſis. Vel ſi eſſet ſeruus hæredis, non hæreditarius. ff.de inoffi.teſta.l.cum ex falſis.ſecundum glo. [Res hæreditarias.] ſpeciale. ff.de neg. geſt.l.cum actum. [Euaneſcant.] prima facie. Nec ob. ff.de re. iu.l.j.ſecundum gloſſ.non in querela. ff.de inoffi.teſta.l.Papinianus.in fin.

b ¶Et ita not.& eſt de mẽte Io.Fa.gl. & doc. q̃ credita non poſſunt fieri indebita: legata verò ſic.

De rei vendicatione.

1 ☞ Pretium petens, an præiudicet ſibi in vendicatione.
2 Pater vendens nomine filiæ, non poteſt ad rem agere.
3 Tempus moræ quod inſpici debeat aduerſus morosum.
4 Vendicare res ſuas pecunia emptas, quando quis poſsit.
5 Interdictum Retinendæ, non poteſt intentari cum petitorio.
6 Tranſitus vel ſuſpenſio ſi fiat, an tranſiens vel ſuſpendens teneatur ad expenſas.
7 Inueſtitura in feudo qui operetur.
8 Cauſam ab eodem, ſi duo habeant, vter potior ſit cenſendus.
9 Inueſtitura de iure canonico non habetur pro traditione.
Conſuetudo Franciæ in feudis inueſtitura.
10 Denuntiatio quando denuntiatum conſtituat in mala fide.
11 Fructus naturales extantes, à quocunque poſſeſſore vendicari poſſunt.
Fructus quando quis ſuos eſſe faciat.
12 Poſſeſſor malæ fidei omnes fructus reſtituere tenetur.

ETiam per alienum. [Bona fide.] ab initio. ff. de vſuf.l.qui ſcit.§.fina. Secus in libero homine. ff. de acquiren.rer.do.l.qui bona fide. [Vel ex operibus.] extra has duas cauſas acquirit dominium: ſed non poſſeſſionem. ff.de acquiren.re.do.homo liber.in fi.de acqui.poſ.l. j.§.ſed & per eum. Nec obſt.de acqui.re.do.l.ſeruus meus. vt ibi notatur. [Poſsidenti.] ſemper, aliàs contrà. ff.eod. l.præterea.

Si inferior. [Contingit.] aliàs ſecus. ff.eo.l. Titius. [Dominio tuo.] poſſeſsionem habet ſuperficiarius, ſi habet aditum aliunde, vt no. ff.vti poſ.l.ſi duo. §.Labeo. [Animo ædificia.] qui pręſumitur, ſi ſemper fuit malæ fidei, niſi haberet cauſam à domino, vt commodatarius, ſecundum docto. Item vide ff.eo.l.ſi in area.

Mater tua. [Non potuit.] dic vt tranſeat dominiũ, vel tibi præiudicere, vel dic ſciens & mala fide. ff.de contrahen. empt.l.ſi in emptione. §. item ſi emptor. dic ibi. Nec obſt.eo.l.rem alienam.ſecũdum gloſſ. [Oblato.] quia non eſt conuerſum in tui vtilitatem, aliàs contrà. ff. eod.l.emptor.ſecundum glo. [Conſenſiſti.] expreſſè. quo caſu tibi præiudicas, quamuis nõ tuo nomine geſtum ſit: vt hic ff.de pig.l.ſi fundus.§.j.de pig.ac.l.alienam.

1 Sed quid ſi pretium petiit, an præiudicat ſibi in vendicatione? Gloſſ. dicit quod non. Ia. contrà. Sed gloſſ. verior ſi errabat: vt infrà ſequitur. [Amiſiſti.] præſcriptione, vel quia deſijt eſſe in rerum natura, ſecundum gloſſ. Quid ſi eſt in loco vnde haberi non poſsit? Dic idem, ſecundum docto. ff.de inſtitu.l.prima.§.fina. Et videtur notari. ff.de damno infecto.l.damni.§.fina. Quid ſi extat, & vendicari poſsit? Mar. dicit idem. Bul. Io. Azo.& gloſſ. dicunt quòd non agit tunc ad pretium. Et idem not. Dyn. extra de regul.iur.cap. ratum. libro ſexto. Et hanc tene, licet Iaco.& Petr.varient. Sed ſi alia actio competeret, vt furti, vi bono.rapto. nihilominus poſſet ratificari & agi, vt hic, infra, vi bono.rapto.l.final. vel ibi nomine domini vendiderat. Vel ibi primò rapuit & vendidit, & poſt geſsit negotium. ff.de nego.geſt. lege, Pomponius.

2 Quid ſi nomine filiæ vendidiſſet? Dic quòd tunc valet, & non agitur ad rem, vt lege, diſpenſatore.de ſolut. Caueat ergo ſibi quòd ſi ratificat, licet non nomine ſuo venditum, re extante, quòd non agit ad rem nec ad pretium. Et hoc niſi erraret, quia ſi non crediderit nomine ſuo venditum, cùm non eſſet, non præiudicaret ſibi, ſecundum gloſſ. Vel ſi crederet habere recurſum ad pretium, adhuc dicit gloſſ. eum iuuari replicatione. Quod poteſt eſſe verum, ſecundum docto. ſi haberet animum repetendi, & appareret, aliàs in dubio non. Item hæc lex obtinet, ſi illę qui habet pretium, habeat titulum lucratiuum: aliàs non, ſecundum gloſſ.& docto. Quid ſi eam permutauit? Dic idem. ſecundum docto. idem in alio iudice ſeali, ſi haberet obligationem in re vendita, dic ſecundum doct.

doc. ſi non haberet aliunde regreſſum. Quid in re debita, vendita, & perempta? Dic non idem: quia aut non fuit mora, & debitor liberatur. Aut fuit, & datur contra ipſum regreſſus. Sed quid ſi non ſit ſoluendo? Dic teneri tertium, ſi habuit pretium titulo lucratiuo, & æquitate huius l. Quid ſi ſint plures qui habuerunt pretium lucratiuo titulo? Dic quòd dominus eliget quem velit, ſecundum doc. quamuis gloſſ. variet hic. Quid econtra, ſi ex pecunia mea ſuis res empta, nec pecunia extat? Doct. dicunt quòd poſſum petere rem: quod poteſt eſſe verum, vbi ceſſat alius regreſſus, quod vix eſt. Et concor. huius l. infra de communi. re. alie. l. j. ff. de neg. geſt. l. fina. [De pretio.] ſubaudi iuſto, ſi erat malæ fidei. alioquin recepto. ff. depoſiti. l. j. §. fin.

Aduerſus eos. [Vel.] pro &, ſecundum gloſ. [Poſſeſsionis.] iudic contra, vt in authen. malæ fidei.

Domum. [Poterat.] malæ fidei poſſeſſor. Sed videtur de domino debere dicere, ſeu de petitore. ff. eod. l. ſi nauis. §. fina. & notatur eod. tit. l. fructus. Sed poteſt dici quod attenditur quis maiores percipere potuit.

3 Sed conſueuit dici quòd contra moroſum inſpicitur tempus moræ litis côteſtationis, vel rei iudicatæ, id eſt, quòd maius eſt. ff. de tritica. l. in hac. [Sumptus fecerit.] nte illos fur. j de infan. expoſi. l. j.

Partum. [Specie.] in honoribus ſecus. ff. de ſta. ho. l. cũ legitime. dic infr. de agrico. l. ne diutius. lib. xj. [Conſiderari.] id eſt, ſequi.

Si ut proponis. [Velem.] quia non eſt verus dominus, vt not. ff. qui po. in pign. ha. l. idémque. [Militię.] idem in minore. infra arb. tut. l. curator.

4 Idem in eccleſia, ſecundũ glo. Sed doc. hoc intelligunt, ita demum ſi ab adminiſtratore fuit emptum vide extra de pec. clerico. c. inquirendum. & c. j. per Inno. Idem in vxore. ff. de dona. inter vi. & vxo. l. vxor marito. Et in alio caſu, infra de re. dota. l. j. Idem in vſurario. extra de vſuris. c. cũ tu. Id quod dixi de vxore & marito, vide plenius infra de iure do. l. ex pecunia. Item dic quòd eſt in electione eorum, quorum erat pecunia. ve d. l. procurator. Et no. ff. qui po. in pig. ha. l. idémq. [Negabit.] infra de caſtren pecu. mil. l. j. lib. xij.

Doce ancillam. [Ab vxore tua.] Nec obſtat exceptio rei iudicatæ, niſi eſſet ſciens, vt l. ſæpe. Sed nec econtra. ff. de condi. & demon. l. Titio. §. fin.

Cum ſuper. [Interrogatione.] per quæſtionem. & hoc ſi inter alios agatur, vel ſi inter dominum & ſeruum poſſeſſorio. infra de libe. cau. l. ea quæ. Secus ſi petitorio. ff. de quæſtio. l. de minore. §. fina. infra de quæſtio. l. quotiens.

Si quis. [Significatum eſt.] diſtingue, aut mala fide, & dic vt ſcripſi ſupra. l. ij. Aut bona fide, & datur exceptio: vt hic. & actio, vt not. gloſſ. ff. ſi frumentum. §. de arbore. quod eſt verum, ſi ſine facto ſuo, vt per alluuionem. ſecus ſi facto ſuo, vt not. ff. de acqui. re. dom. l. ſi quid. §. cum pares. Vel dic in illo caſu agi cõdictione ſine cauſa, ſecũdum Dy. ff. de lega. j. quòd ſi nulla. Et facit ff. de condi. indebi. l. ſi in area.

Inciuile. [Tradidiſti.] habita fide de pretio. inſti. de re. diui. §. venditæ. alias contra. ff. de pig. ac. ſi quaſi.

Ordinarii. Quamuis Ioan. & Azo dixerunt per hanc leg. & per l. incerti. infra de interdi. & de appel. l. prima. & ff. de iudi. ſi de vi. quòd nullum interdictum poteſt ſimul intentari cum petitorio. Tu tamen dic, omiſsis doctoribus nouis, etiam cum gloſſ. quòd imò interdicta Recuperandæ & Adipiſcendæ, vt ff. de vi & vi ar. cum fundum. §. fina. ita quòd ſimul procedatur & ſententietur, vt extra de cau. poſ. cum ſuper. & c. cum dilectus. Vel petitorio ſuſpenſo, ſi actor vult agere poſſeſſorio Recuperandæ, ſed non contra, quamuis gloſſ. contra. c. paſtoralis. extra eo. ſiue ab initio ſimul vtroq; ageretur, ſiue altero: vt ibi no. Innu.

5 Verum ſed interdictum Retinendæ non poteſt intentari cum petitorio, ſecundum gloſſ. & docto. iuris canonici. Quod eſt verum, niſi ageretur contra detentorem, iuxta l. officium. ff. de rei vendi. Et not. Dyn. ff. de vi & vi arma. l. prima, Vel niſi vnus poſsideret ciuiliter, alius naturaliter. ff. de acquiren. poſſeſ. l. clam. §. fina. Habet ergo locum hæc lex in interdicto Retinendæ, quando vterque dicit ſe poſsidere eodem reſpectu, & in hoc is ordo eſt neceſſarius. Item eſt neceſſarius in interdicto Adipiſcendæ, ſi reus velit incontinenti docere, vt l. ſi is à quo. §. j. vt in poſ. leg. Idem de interdicto Retinendæ, vt not. extra de ſe iu. c. qui ad agendum. li. vj. In interdicto Recuperandæ non eſt neceſſarius is ordo. Sed vtilis eſt, ſi actor velit.

6 Sed an quando fit tranſitus vel ſuſpẽſio, tranſiens vel ſuſpendens ſoluet expenſas? Dic quòd non, vt in Spe. titu. de expen. §. iuxta. ver. quid ſi ſuſpenſo. Quid ſit exitus? Dic in d. c. cum dilectus. & dic infra de interdic. l. incerti. Item an in cauſa appellationis poſſet fieri tranſitus vel ſuſpenſio? Dic quòd non, niſi in beneficialibus. extra. de cau. poſſeſ. capitu. j. in cle. Et hoc vbi ab vna parte intenditur. A diuerſis autem non poſſunt ſimul intentari, vt not. gloſſ. in capitu. cum dilectus. extra de ordi. cogni. capitu. fina. Innocen. ille qui ſpoliauit non poteſt agere petitorio, quouſque aliàs tantum tenuerit, quantum fuit ſpoliatus. ij. quæſtio. ij. ca. decſtus. & c. tandiu. vide ibi. Et hoc idem quod reus conuentus poſſeſſorio non poſsit agere petitorio. not. Archi. extra de reſti. ſpo. c. frequens libr. vj. Niſi in fraudem moueretur quæſtio de poſſeſsione. vide in dicto capitu. j. de cauſa poſſeſ. in cle. Si autem ſimul à diuerſis intententur, quia fortè agens, petitorio præuenerat: prius eſt agenda cauſa poſſeſſorij, vt not. Inn. in c. ex conqueſtione. de reſti. ſpolia.

Cum à matre. Idem ſi à patre, quamuis ipſe pater in vita potuit cõuenire. infra de bono. mat. l. prima, ſecundum gloſſ. & docto. Nec ob. infra ſi quid in frau. pa. l. ſi patronus. §. ſi inteſtatus, vt hic not. [Te ſciente.] maximè. ſupra eod. aduerſus gloſſ. [Portione.] id eſt, quota etiam ſi minus valet portio, ſecundum gloſſ. Et hoc niſi fecerit inuentarium per l. ſcimus. infra de iur. deliberan. [Prohiberis.] quamuis etiam de euictione non teneretur, ſecundum glo. & doc. quia ex qua perſona, &c. ff. de reg. iur. ex qua perſona.

7 Quid ſi filius fuit inſtitutus in bonorum ſubſidio tãtùm? Dic quòd ſi in vna re, non habet locum hæc lex. Sed in quota, habet locum: vt repellatur pro illa parte: aget tamen contra hæredes ad ſupplementum, ſecundum gloſſ. quæ eſt hic, quæ eſt magis vera quàm illa quæ eſt infra de iure delibe. ſcimus. §. in computatione. ſecundum doc. Et facit infra de re. alie. l. venditrici. Sed contra, de euict. l. fina. dic ibi. Item dic quod hæc l. obtinet etiam vbi actus à prædeceſſore celebratus fuit nullus ipſo iure, infra de libe. cau. l. ſi ab eo. Dic j. de fideicommiſ. li. l. ſi.

8 Quotiens. [Duobus.] ab eodem. [Iure.] quia tenet cõtractus: nec ob. ff. de fal. qui duobus. [Dominio.] ſecus vbi quæritur ius per cõtentionem ſolam. ff. qui po. in pig. ha. l. ſi prior. Item ſecus in beneficialibus. extra de preben. ſi tibi. libr. vj. Et not. Hoſtien. de his quæ fiunt à maio. parte capi. ca. continebatur. Contra de iure pa. illud. & ca. ſuggeſtum. Et vide infra de hæredi. vendi. quæ tibi. cum nutatis. ſupra, de pact. l. traditionibus. infra, de dona. quiſquis. Quidam autem dicunt quòd in feudalibus eſt potior, qui primò inueſtitur. Et pro hoc facit, quia inueſtitura facta, competit rei vendicatio. vt in feud. de inueſti. de re. alie. fact. §. rei. vnde tantum videtur operari inueſtitura in feudalibus, quantum traditio in aliis per dictum §. Et pro hac parte in feud. quib. mod. feu. cunſti. po. capit. primo, de conſue. rec. feu. capit. primo, de feu. cogn. capit. fin. Sed facit ad contrarium extra, de fide inſtru. inter dilectos. vbi erat res feudalis, ſecundum intellectum doct. & tamen ſupponit dominium eſſe tranſlatum ante confirmationem domini.

9 De iure verò canonico inueſtitura non habetur pro traditione: vt extra, de donat. capitu. per tuas. extra, de conſuetu. capitu. ſecundo. Et per Archidi. extra, de præben. capitu. cum in illis. §. primo, libr. vj. nec cauſat poſſeſsionem: vt ibi. & in feud. de no. fideli. for. §. final. quid ſit inueſtit. in princip. Prima approbatur de conſuetudine regni Franciæ. Tamen de iure poſſet dici quòd antiquis feudis transfertur dominium ſine inueſtitura, ſed non noui. Vnde lex poſſet obtinere in antiquo. De hoc ſcripſi inſtit. de re. diui. §. interdum. Item videtur quòd cùm de conſuetudine prohibitum ſit transferre feuda in manum mortuam, & etiam ex edicto, quod dominium rei feudalis non tranſeat in eccleſiam, quouſque princeps conceſſerit, ff. de rerum diuiſi. lege, ſacræ, circa princip. [Donationis.] factæ ab eodem. Secus ſi à diuerſis. Dic ff. de public. fine. §. ſi duobus.

Si in area. [Sumptus.] non inſolidum, ſed pro portione tua ſecundum docto.

11 **Si fundum.** Dic quòd aut denunciatus ſciebat denunciantem habere ius denunciandi, & efficitur malę fidei. Aut ſciebat eum ius non habere, & tunc non efficitur malæ fidei. Aut eſt dubium, & eſt malę fidei vt hic.& not. Dyn. ff. quæ in fraud. credito. l. ait prætor. §. ſi quis particeps. infra, de reſcin. vendi. ſi maior. de legat. præſtan. virilis. §. ſed ſi. Sed obſtat ff. quod falſ. tuto. lege, ſecunda. de nou. ope. nuncia. l. prima. Et quod no. ff. de liti. Vel dic non eſſe malæ fidei ſi nihilominus perſeuerauerit in credulitate ſe habendo ius forte ex aliqua iuſta cauſa. Et ſic intellige quòd not. in dicta l. prima de litig. ff. de peti. hæred. l. illud. Videtur ergo quòd ſi aliquis volenti alienare denunciet de iure ſuo, vel volenti emere, quòd conſtituat eos malæ fidei in Specu. de emptio. & venditio. §. nunc videndum. verſicu. ſed nunquid. vide. extra, de regu. iur. capitu. pro poſſeſſore. libr. vj. in nouel. [Accedere.] Quid ſi denunciaui alicui ne venderet rem quam poſsidet? Dic quod dolo deſinit poſsidere: vt in Spe. de empt. & vendi. §. nunc videndū. verſicu. ſed nunquid.

Re tua. [Proprietatis error.] .j. fami. erciſcun. ſerui. loca. qui rem. ff. eo. l. inter officium.

A poſsidentibus. [Iuriſiurandi.] in litem. Et dic plenè, ff. eodem. l. qui reſtituere.

11 **Certum.** Dic quòd fructus naturales extantes vendicantur à quocunque poſſeſſore. Extantes induſtriales rei vendicatione, à malæ fidei poſſeſſore alia quàm pro re principali: licet in petit. hæreditatis ſecus. Sed à bonæ fidei poſſeſſore iudicis officio. Conſumpti, cōdictione ſine cauſa à quocunque, & vltra condi. furtiua & rei vendi. à malæ fidei poſſeſſore percipiendi officio iudicis, ſecundum gloſſ. & docto. vide in lege, ex diuerſo. §. primo, ſi in rem. ff. eodem. titu. Item dic naturales fructus omnis poſſeſſor reſtituit, ſi extent, de conſumptis non tenetur bonæ fidei poſſeſ. niſi quatenus locupletior, ſecundum gloſſ. Quod eſt verum, ſecundum do: . ſi ſemper fuit bonæ fidei, aliàs tenetur à tēpore quo ſuperuenit mala fides, ſicut malæ fidei qui ſemper tenetur, inſtitu. de offic. iudic. §. illorum. [Induſtriales.] quilibet bonæ fidei poſſeſſor facit ſuos, ſiue titulum habeat, ſiue non. Extantes tamen reſtituit. Conſumptos, non: etiam ſi factus ſit locupletior, ſecundum gloſſ. Sed, ſecundum docto. reſtituit ſi ſuperuenit mala fides: maximè per litis conteſtationem.

12 Malæ fidei verò poſſeſſor reſtituit omnes extantes, & conſumptos, perceptos: à percipiendis excuſatur propter titulum, ſi habet, niſi in quatuor caſibus: aliàs tenetur ad illos, ſecundum gloſſ. Sed ſecundum docto. illi quatuor caſus non ſunt ſpeciales. Imò ſunt pro regula quòd vbicunque eſt iniuſtus titulus ſicut ſibi, eſt perinde ac ſi nullus ſit titulus. An autem reditus etiam obuentiones cenſeantur induſtriales, vel naturales? vide plenè inſtitu. de rerum diui. §. ſi quis non domino. vbi ſcripſi. Et vide in l. ex diuerſo.

Si mancipium. [Nulla neceſsitas.] niſi de conuerſo in vtilitatem tuam, ſupr. quòd met. cau. l. iij. Et dic infra, de præſcrip. xxx. anno. l. j.

Silennibus. [Dominum facit.] præiudicat tamen ſi per longum tempus patiatur, ſecundum Ioan. & gloſſ. Pro quibus infra, de omni agro deſer. qui agros. in fi. lib. xj. quod eſt verum indubitatè ſi poſ ſideat ille qui ſoluit.

De vſufructu & habitatione & miniſterio ſeruorum.

1 ☞ Operę liberi hominis non poſſunt ad tempus perpetuum locari.

2 Obligare ſe poteſt quis ad tenendum carceres perpetuos.

3 Actio extinguitur debitore per rei traditionem liberato.

SI uſusfructus. [Cautionem.] de qua ff. de vſufruct. ea re quæ vſu conſu. vel minu. lege, ſecunda. [A debitoribus.] ſic in verbo generali venit quod per poſterius dicitur. [Cautione.] ſic nec illa ſe vſurum arbitrio boni viri: ſecundum gloſſ. ſed hæres remittere poteſt: vt in gloſſ.

Si patri tuo. [Superſtite.] hoc fallit infra de bono. ma. l. penul. in authenti. de hæred. ab inteſt. §. ſi vero. col. ix.

Vſufructu. [Satiſdatio.] hoc eſt de ſubſtantia niſi haberet bonam fidem propter ignorantiam iuris vel facti. De hoc, ff. de vſufruc. l. vxori. [Proprietati.] nec remittitur propter paupertatem, ſecundum gloſſ. Contra, ff. ſi cui pluſquam per legem falcidiam. l. cum non facile. vide infra de ſecūdis nuptijs. l. hac edictali. §. his alius. [Ex teſtamento.] fallit, ff. vt in poſſ. leg. l. j. §. ſi ad fiſcum. infra de bo. quæ lib. l. cum non ſolum. §. fin.

Si pater. [Perceptos.] & percipiendos. infra, de vſuris. l. ſi mater.

Intereſt. [Doti.] quo caſu nō poteſt. [Pignorare.] nec maritus. ff. de fun. dota. l. iij. & iiij. [Proprietatem.] tertius caſus.

Eum ad quem. [Sata.] ff. eodem. l. vſufructu legato. §. fin. & l. ſeq. [Impendi.] Quid ſi modica impenſa? Percipitur arbitrio iudicis, ſecundum docto. [Erogatum.] niſi gratia fructuum, ff. de impen. l. iij. §. nos.

Si dominus. [Conductricis.] id eſt, locatricis: ſecundum vnam expoſitionem. Vel propriè: ſed tunc obſt. ff. de periculo & commo. rei vendit. l. quòd ſi pendente. §. fina. infrà de iure dotium. l. ſi locus. Sed in illis habuit cauſam a fructuaria: hic à domina. Nec per talem locationem conſtituitur ius vſusfructus, ſecundum doct. niſi eſſet ad non modicum tempus: vt not. ff. de ſuperfi. l. j. §. quod autem.

Ambiguitatem. [In quo.] vt vſque ad decem ſecundum gloſſ. vel, ſecundum docto. ſimpliciter: vt in text. [Adhuc.] tu dic quòd fuit purè legatum reſoluendum ſub conditione: nec obſt. ff. de manu. teſt. l. ſi ita. ff. de lega. j. l. ſi cui. de teſta. liber. l. ſi ſeruus. dic infra quando dies leg. ced. l. ex his.

Cum antiquitas. [Locationis.] ſecus vſurario, ff. eodem. l. ſed neque. & l. cæterum. Nec obſtat, eodem titu. l. ſi habitatio: quia ibi dicit penè. [Poſsit oſtendere.] quia teſtator ſic loquebatur, de leg. j. l. ſi ſeruus. §. ſi.

Antiquitas. [Et illo moriente.] quid ſi exprimantur hæredes in infinitum? Quidam quòd non valet. Alij contrà: quia multis alijs modis quilibet hæredum poteſt amittere, ff. quib. mod. vſusfruct. amit. l. repeti. de lega. ij. l. poteſt. §. final. ff. de pact. do. l. ſi cum venerit. Sed an lex obtineat vſu legato? Dic quòd non: quia ceſſat ratio quæ eſt in vſufructu, ne ſit inutilis &c. Item facit infra de leg. l. in annalibus. Item facit, ff. de verbo. ſigni. l. ſciendum. & l. hæredis.

1 Item nota hic gloſſ. quòd operæ liberi hominis poſſunt locari imperpetuum. Sed contra not. infra, de liberali cauſa. poſt certi. Docto. diſtinguunt an ſit electa induſtria, & tunc non: aliàs ſic. Verius dicat quòd valet locatio ſed non poteſt compelli quin ſeruiat per ſubſtitutum quantuncunque eſſet electa induſtria, ne impediatur libertas. Argumē. contra infra, de capti. lege fina. infra, de agricol. & cenſi. cum ſancimus. libro vndecimo. Sed ibi ſpeciale. Et hoc tenet Specu. de loca. §. propter. verſiculo, ſed quid ſi quis. Sed ſi locaſſet vſque ad certum tempus: tunc non ſeruiret per ſubſtitutum, ſi eſſet electa induſtria, ff. de no. oper. nuntia. ſtipulatio. §. ſiue. Et de hoc plenius infra loca. l. ſibi.

2 Sed an quis poſsit ſe obligare ad tenenda hoſtagia vel carcerem? Videtur quòd ſic, extra, de iureiurand. ex reſcripto. xxiiij. quæſtione octaua, capitu. quidam. ff. qui teſtamen. fac. poſſ. occides. de iure fiſc. lege diuus. Si tamen ſit clericus, non poteſt inuitus detineri quin eſſet excommunicatus detinens. vt not. in dicto capitu. ex reſcripto. Et facit hæc lex quòd in non tranſmiſsibilibus extinguatur conceſsio in perſona primi hæredis: in feuda. epiſcopum vel abbatem. §. quinimo. Ioannes Fabri.

Inter antiquam. [Pars huius.] idē ſi totū, ff. q. modis vſusfru. amit. ſi ſeruo. & l. repeti. §. ſi quis. infra, l. final. Et hoc ſi contemplatione domini erat relictus. Aliàs contrà, ff. de vſufru. l. qui vſumfructum. §. ſi. ſecundum glo.

Corruptionem. Dic quòd hæc lex procedit vſufructu tradito.

3 Nec obſtat, quòd actio eſt extincta debitore liberato per rei traditionem: quia illud verum in corporalibus, ſecus in incorporalibus, ſecundum gloſſ. quæ eſt vera & notabilis:

quamuis.

quamuis Ia. contra. Sed ante traditionem non habet locum hęc lex, ff. de vſufruc. leg. l. Sempronius. ſecundum gloſſ. Sed Azo contra, in ſum. & Iac. hic. Et gloſſ. videtur tenere inſti. eodem. §. item finitur. Item habet locum hæc lex in vſufru. rei mobilis. ſecundum gloſſ. quæ eſt vera. Et hæc omnia ſunt notanda pro illis qui promiſerunt aſsignare reditus. [Non vtendo.] anno vel biennio. Sed longo tempore ſic. [Poſsit.] ideo videtur bannitus admittere. Arg. contra. ſupr. de ſacroſan. eccle. authen. ingreſſu. de bon. quæ lib. auth. idem eſt. ff. de his qui pro non ſcriptis. l. in metallum.

Ex liberis. Dic quòd aut relinquitur contemplatione domini & nō petit, ff. quib. mod. vſusfruc. amit. qui vſumfructum. §. fina. aut filij: & perijt, ff. de donat. cau. mor. l. filio. Aut eſt dubium, & obtinet hæc lex, ſecundum gloſſam. & habet locum hæc lex in vſufru. aduentitio. nec corrigitur per leg. cum oportet. infra, de bon. quæ liber. vt nota. in authen. idem eſt. licet hic notetur contra: quia hæc lex inducit prouiſionem ſpecialem, ſecundum Iac. & patet infra. ad Tertul. l. fi. [Sed apud filium remanere.] non ſic in ſeruo.

De ſeruitutibus & aqua.

1 ☞ Seruitus quanto tempore quæratur.
2 Decima continuam cauſam habet.
3 Seruitutē à quo tempore poſsideri incipiat.
4 Seruitus præſumitur ex frequentia ſeruitij.
5 Bona fides non præſumitur, ſed probari debet.
6 Titulus an ſit neceſſarius in ſeruitutibus.
7 Præſumptio eſt contra potentem leuantem collectas à ſubiectis.
8 Poſsidere quando quis incipiat prohibendo.
9 Præſcribens ſeruitutem contra vaſallum non præſcribit contra dominum.
10 Facere aliquid in alieno, quando quis poſsit domino inuito.
11 Animus facere poteſt quod de ſi eſt licitum.
12 Molendinum nouum non poteſt fieri in præiudicium antiqui.
13 Conceſsio indefinita extenditur etiam ad futuras.
14 Reſcripta ad beneficia non extenduntur ad ea, quæ ſunt de nouo creata.

SI quas. Vel pone quòd ille cui debetur ſeruitus, agebat cōtra poſſeſſorem rei ſeruientis: & obtinet ſi actor nec vi &c. ſecundum primam expoſitionem. Vel ſi reus vi &c. ſecundum tertia. Vel pone ꝙ agebat negatoria ſecundū ſecundā ſitionem. Docto. primam approbant, quia aptior. mihi placet tertia, quia notabilior. Et eſt vera, infra, l. ſecunda ibi, ſciente &c. Circa tamen huiuſmodi materiam omiſsis opin. quæ multū ſunt variæ, quæritur quanto tempore acquiratur ſeruitus?

1 Et dic quod de iure ciuili ſeruitutes habentes cauſam continuam, vel xx. annis, diſcontinuam, per tantum tempus quòd non extet memoria: niſi præſcribens haberet titulum: vt no. in l. ſeruitutes. ff. de ſerui. Ad primum membrum adde niſi ſit malæ fidei, quo caſu præſcribit xxx. annis de iure ciuili. De iure canonico, nullo tempore, extra, de præſcrip. capitu. fina. & capitu. vigilanti. Ad ſecundum adde quod obtinet in realibus. Sed vbi debetur à re perſonæ, vel à perſona perſonæ: ſicut reditus vel ſeruitia, tunc x. annis cum titulo, vel xx. ſine titulo: infra, de agri. & cenſi. cum ſatis. libr. xj. extra de cauſa poſſeſ. c. cum eccleſia. Et notant docto. in c. peruenit. de cenſi. & capitu. ſi diligenti. de præſcrip. Et dixi ſupra, de pact. leg. ſi certis annis. Sed ob. extra. de præſcrip. de quarta, vbi decima præſcribitur lx. annis: quæ videtur habere cauſam diſcontinuam: & d. c. cum eccleſia.

2 Sed dicit quòd imò decima habet perpetuam ſeu continuam cauſam, vt ibi notant Innocen. & Hoſtien. Vnde ſecūdum eos illæ habent cauſam perpetuam, quæ non habent interuallum à iure ſeu homine: aliæ diſcontinuam. Adde ad primum dictum quòd ipſorum etiam habent cōtinuam quarum exercitium natura inducit ſine facto hominis: vt leg. foramen. ff. de ſeruitu. verba. præd. de aqua plu. arcen. lege, prima. §. ſi. fina. ſecundum intellectum gloſſ. Et per hoc non ob. quod opponi poteſt de ſeruitute itineris non habentis interuallum à iure vel homine. Ber. verò dicit. in capitu. cum eccleſia. quòd de iure canonico quælibet ſeruitus præſcribitur xl. annis vniformiter: quod videtur verius per capitu. cum eccleſia. niſi ſit contra ius commune: vt dict. capitu. primo, extra, eodem libr. ſexto, Vel dic quòd decima præſtatur manualiter: & ideo idem quod in alijs præſtationibus dixi. Vel fortè ſecus in ſeruitute formata: vt ſi fortè aliquis præſcribat reditus qui mihi debentur: vel iuriſditionem quæ mihi competit. In vſufructu dic. infra, de præſcrip. lon. tempo. l. fina.

3 Secundò quæritur à quo tempore incipitur poſsideri? Dic quòd à tempore quo quis incipit vti iure ſeruitutis aduerſario ſciente. infra lege ſecunda. ff. de iti. actuque pri. lege fina. & lege prima. §. Iul. Nec ob. quod dicitur de xxx. diebus. eo. titul. l. prima. §. primo, quia illud quo ad hoc vt illud interdictum competat: poſſeſsio tamen vnico actu acquiritur: vt not. Innocen. in capitu. cum eccleſia. in gloſſ. petens. Dicit tamen Innocen. in capitu. bonæ. quod aliqua iura ſunt, quę poſſunt præſcribi etiam ignorante domino: vt verſicu. illud autem quod dicitur in gloſſa. Sed quomodo hoc ſcietur? Dic quod in negatiuis: vt altius non tollere: probata prohibitione facta iure ſeruitutis. Aliàs curſus cuiuſcunque temporis non ſufficeret: vt not. ff. de ſeruit. vr. prædio. lege, qui luminibus. Et in Spec. de cauſa. poſſeſ. & proprie. §. an confeſſus. verſic. ſed pone. Et hoc in vrbanis. infra, eodem. alterius. Secus dicerem in ruſticis: quia ſi fuiſſet fouea in fundo tuo, quæ meam aquam reciperet, & tu velles eam claudere: non poſſes, ſi tanto tempore ſtetiſſet: quòd non extaret memoria &c. vt ff. de aqua plu. ar. lege, ſecunda. §. primo. & lege prima. §. fina. infra, eodem. ſi manifeſte. In affirmatiuis dicit gloſſ. ꝙ oportet probari per teſtes qui vidiſſent conſtitui ſeruitutem: vt not. ff. de itine. actuque priua. lege prima. §. ſecundo. Sed ſi illud verum eſſet, probaret titulum, contra. lege, ſi quis diuturno. Dic ergo quòd probet ſe hoc dixiſſe coram multis, vel coram aduerſario, vel probet frequentiam actuum vt not. Innocen. in capitu. bonæ. de poſtu. præla. Dic plenè ibi, vel vnum actum ſi ſit talis actus qui non poſsit celebrari niſi ab habente ius: vt capitu. cum eccleſia. Iudex enim ex talibus coniecturis debet hoc arbitrari: vt not. Innocen. & Hoſt. in capitu. bonæ. Item debet aduertere inter illa quæ ſunt facultatis: vt ire ad ſanctum Iacobum, vel per agrum alienum, vel curialitatis. vt no. in capitu. cum eccleſia vt tunc etiam ex frequentia actuum hoc non præſumat. vt dict. lege, prima §. ſecundo. ff. de publi. lege, licitatio. §. eorum. quamuis enim frequentia actuum probetur. ſcilicet xxx. diebus retrò, nihilominus oportet probare quòd iure ſeruitutis vt ibi not. Et hoc addit ad. g. Innocen. Sed in his quæ non ſunt facultatis cuiuslibet, tunc bene dicit, vt ducere aquam

4 per fundum tuum: vel intereſſe electioni, quia tunc ex frequentia poteſt præſumi quòd iure ſeruitutis: vnde talibus probatis, præſumitur poſſedíſſe à tempore quo incipit vti. ſic illa probatio valet ad illa duo: videlicet quòd extunc poſsideret, & quòd iure ſeruitutis. Et hoc vbi allegatur præſcriptio. Nam ſi allegetur conſuetudo etiam in his quæ facultatis ſunt, ſeruanda eſt: quamuis non fuerit contractum. & maximè in caſibus quibus nullus ex ea lęditur. ff. de officio proconſul. lege, obſeruare. verſicu. magni. in fine. Item præmiſſa procedunt quando agitur contra dominum rei ſeruientis. Si verò agitur contra alium competitorem, tunc ſi poſsidebat ille, non amittit poſſeſsionem, niſi ſicut amittitur in rebus corporalibus, iuxta legē, clam poſsidere. §. finali. ff. de acquirenda poſſeſsio. de vſucapionibus. furtum. §. primo. Et per conſequens præſcribens extunc incipit poſsidere: & hoc niſi eſſet tale ius, quòd duo poſſent ſimul poſsidere: vt iuriſdictionem quam duo poſſunt ſimul habere ſuper eodem homine, tunc enim poſſet præſcribere, vt ipſe poſsit ſicut alius exercere: extra de capel. monacho. dilectus. Et vide infra, de emancipa. libero. lege, prima. Sed quæritur, an requiratur bona fides? Doctor. iuris ciuilis dicunt quod ſic. ff. quemadmodum ſerui. amitt. lege finali. & ibi not. infra lege, penultima eſt & expreſſum in capitu. ſi diligenti. & capitu. j. de præſcrip. lib. vj.

5 Quartò quæritur an præſumatur bona fides? Gloſſ. dicit quòd non: imò oportet eam probare, & quòd non vi, non clàm, &c. vt not. in lege prima. §. ſecundo. ff. de itinere, actúque priuato. Dyn. ibi reprobat, dicendo quòd probato vſu, præſumitur bona fides. Et hanc videtur tenere Ber. in capitu. ſi diligenti. Innocen. variat. nam in capitu. bonæ. tenet opin. in gloſſ. in capitu. ſi diligenti. vacillat. Dicas tamen quòd non præſumitur, imò oportet probare eam. & quòd non vi non clàm, &c. Et hanc tenent moder-

ni, & maximè Hoſtienſis.in capitulo bonæ. Et hoc quando agitur confeſſoria, vel Vti poſſidetis. Secus ſi Vnde vi, vt ibi not. Et probatur bona fides, ſi probet prædeceſſorem fuiſſe in poſſeſsione, vel audiuiſſe à fide dignis, q̃ ſeruitus debebatur: vt: not. hic Cynus poſt Iacobum de aretio. Et mul tò fortius ſi probet aliquem titulum, vt ſcripſi infra de euict. l. pen. Vel ſi ſit iure communi ad hoc fundatus, ſicut per dict. capitu. j.

6 Sed an ſit neceſſarius titulus? Gloſſ. quòd non, vt lege ſi quis diuturno. niſi in vſufructu, vt ibi nota. Hodie eſt expreſſum quòd non, niſi eſſet contra ius commune, vel niſi eſſet præſumptio contra eum, vt extra de præſcriptionibus capitulo primo, libro ſexto. Et hoc in re eccleſiaſtica, in qua requiritur præſcriptio xl. annorum: vt authenti. quas actiones. ſupra, de ſacroſanctis eccleſijs. In alijs autem videtur gl. tenenda, & quod nota. ff. eodem. ſeruitutes. ſiue aſsiſtat ius cõmune ſiue non. Et licet quælibet res præſumatur libera, non propter hoc eſt contra ius commune: vt not. Inno. in. c. ſi diligenti. in glo. mirum.

7 Sed quæ eſt hæc præſumptio? Fortè ſi potens leuauit collectas à ſubiectis eſt præſumptio contra eum: vt nota. in dict. gloſſa mirum. verſicu. item nota. infra, de ſalga. hoſpi. lege prima cum notatis. libro duodecimo. Et vide quod notat. extra, de decimis, capitulo nuper. eodem titu. dudum. In habentibus cauſam diſcontinuam eſſet neceſſarius titulus ad hoc quòd poſsint præſcribi longo tempore: & ſufficit ipſum allegare, ſecundum gloſſam: vt nota. in lege, ſeruitutes. Sed doctores moderni videlicet Iacob. & Petr. quod non ſufficit. Sed Innocentius. videtur ſequi gloſſam. in dict. gloſſ. mirum. Dic quòd opin. gloſſæ. procedit in præſtationibus: vt lege, cùm de in rem verſo. Sed opinio Iacobi & Petri in alijs ſeruitutibus, in quibus ſeruiens nihil præſtat, ſed patitur.

8 In ſumma nota quòd licet prohibendo quis incipiat poſſidere in negatiua ſeruitute, non tamen ex hoc incipit præſcribere longo tempore, niſi cauſam haberet prohibendi propter malam fidem. Item quomodo probabitur q̃ non vi, non clàm, non precario. ſcripſi inſti. de ac. §. ſque. Sed quid ſi vtens non rogauit precario, ſed alius eius amicus non nomine vtentis, ſed ſuo? Videtur idem. ff. de preca. l. in rebus. §. j. & l. quæſitum. & ſcripſi inſti. de interdic. §. retinendæ. Multa reſtarent circa negatoriam, quæ ſunt alibi.

9 Item nota quòd qui præſcribit ſeruitutem cõtra vaſallũ, non præſcribit cõtra dominũ, in feu. de inueſti. de re. alie. fac. §. rei. Sed contra extra de præſcrip. auditis. [Ab aduerſario.] ſeu quouis alio, ſecundum glo. & doc.

Si aquam. [Manet.] ſupra de rei ven. l. dominum.

Et in prouinciali. Idem in feudali. de capi. cor. §. ſimiliter. de inueſti. de re. alie. fac. §. rei. [Seruitutis.] iam conſtitutæ. ſecus promiſſæ conſtitui. ff. de cõtrahen. empt. lege fina. de alien. iud. mu. cau. fac. lege tertia. §. opus. [Eadem.] non ſic ſi ad dominum redeat: vt d. §. rei. ff. de pigno. l. lex vectigalis. Dic infra, quæ res pig. ob. poſ. l. j.

Aquam quæ. [Ducere.] vide. ff. de ſeruitut. ruſtic. præd. lege ſecunda. §. ſi aquę. & lege, per quem. & lege ex meo de aqua plu. arcend. lege, in concedendo. Et not. hic quatuor regulas. Poſſum fa-

10 cere in tuo te inuito quod tibi non nocet. & mihi prodeſt. ff. de aqua plu. arcen. lege prima. §. finali. Secus ſi noceret: vt hic. Secunda, non poſſum facere in meo quod alij nocet, & mihi non prodeſt. ff. de aqua plu. arcen. lege prima. §. denique. de dam. infect. lege, Proculus. de regulis iuris. lege, domum. Non tamen poſſum conueniri iniuriarum ſi faciam. ff. de iniurijs. lege, iniuriarum. §. ſi quis de honoribus. Tertia, non poteſt quis in ſuo quod ſibi non prodeſt, & alijs nocet, etiam ſi tertius haberet vtilitatem. Diſtinguo tamen vtrum faceret animo nocendi alij, vel proficiendi tertio. Sic intellige. ff. de le. præſtan. l. is qui. §. ſed ſi. ſcript. quidam adierit de iure do. cum in fundo. §. diuortio.

11 Etenim animus facit illicitum quod alias de ſe eſſet licitum. extra de except. capitulo primo vide de regulis iuris. locupletari. libro ſexto in nouel. Quarta, compellor facere id quod mihi non nocet, & alteri prodeſt. Et hoc ſi contractus præceſſerit ex quo agi poſsit. ff. de rui ctio. lege, in creditore. ſoluto matrimonio. lege ſecunda Aliàs non. ff. de aqua plu. arc. l. ij. §. item varijs. Sic intellige infra de noua. l. j. quãuis glo. ibi alio modo. Illi autem incumbit onus probandi, qui allegat animum nocẽdi, vel inuidioſum. ff. de dam. infec. l. fluminum. §. ſi. & ibi not. Vide probationem & verificationem, vt ſcripſi inſti. de le. Fuſia. cani. tol.

Præſes. [Conſuetudinis.] quæ non debebatur ſeruitus, ſecundum gloſſ. Idem tamen ſi deberetur ſecundum doctores. [Prædijs.] etiam ſeruitutem debentis.

12 **Si manifeſte.** Gloſſ. dicit quod nouum molendinum non poteſt fieri in præiudicium antiqui. Idem Specu. de iudi. §. qui vero. verſi. quid ergo. Tu dic quòd in ſuo poteſt. ff. de damno infect. Proculus. in publico diſtingue, vt lex diſtinguit. ff. ne quid in loco publico. lege ſecunda, § idem ait. Et dic plenius, infra de ſentent. quæ pro eo. lege prima. Et not. hic quòd præſcribitur contra fiſcum ignorantem. Sed contrà, xciij. diſtinctio. capitu. illud. & c. diſtin. capitu. contra morem. Sed ibi in non præſcriptibilibus, & facit infra, de fund. rei priua. lege fin. libro vndecimo. [Et veteri.] id eſt, ex antiquitate de tanto tempore quòd non extat memoria: aliàs opus eſſet ſcientia, ſupra. l. ij. & quod iure ſeruitutis.

Altius. Vide, ff. eodem. qui luminibus. Contra infra. l. final. §. fina. [Prohibetur.] niſi faceret ad æmulationem, ff. de regu. iur. l. domum. [Clàm feciſſe.] vel aliàs non iure quod eo ipſo &c.

Si tibi ſeruitutem. [Minimè probetur.] nec vetuſtas, ſupra eodem, ſi manifeſtè.

Per agrum. Hæc lex obtinet. ſecundum gloſſ. de iure humano. Secus de iure diuino in decretali. prima diſtinctio. capitu. primo. Vel dic eſſe licitum vtroque niſi prohibeatur, ſecundum doctores, vel niſi damnum detur: vt ibi not. Item fallit. ff. de relig. ſi quis ſepul. quemadmo. ſerui. amit. l. ſi locus. §. final. [Nemini.] quin poſſit prohiberi. [Prohibetur.] niſi ſe impediant concurſu, vt plauſtra, ſecundum gloſſ. ff. ne quid in loco publico. l. j. dic ibi.

Non modus. Vel dic quòd eſt augmentatũ prædium per coniunctionem alterius, vel quòd nunc maiori aqua indiget: & neutro caſu plus habebit. ff. de aqua quotidia. lege prima. §. illud. Sed huic ob. ff. de ſer. vrba. prædi. lege, ſi ſeruitus. extra de priuileg. quin contra.

13 Dic, quòd indefinitè concedendo, videtur concedi etiam de futuris, vt in contrarijs: niſi conceſsio ex ſuperuenientibus grauaret concedentem: vt extra de cenſi. capitu. quanto. de deci. ſuggeſtum. Et dic quòd ſi grauaret, quòd non eſſet veriſimile ab initio fuiſſe conceſſum, vel niſi etiam alius grauaretur. vt ſcripſi, ſupra de inofficio. teſtamen. omnimodo. & patet extra de deci. capit. ſecundo, libro ſexto. Et ſub hac modificatione intellige legẽ hanc. Nec obſtat, de cenſi. capitulo primo, in clemen. quia ſpeciale. vt ibi not. Item nec §. illud. quia loquitur in poſſeſsione, quam in futurum non tuetur, vel dic quòd hic fuit modificata ſeruitus.

14 Item nota, quòd reſcripta ad beneficia, non extenduntur ad creata de nouo, extra de reſcriptis. capitu. fina. in clementi. Item nec priuilegia, extra de cenſi. cum lit. in clemen. vel dic contrà, vt ibi notatur. Vel diſtingue an illud quod additur. addatur per modum principalis, an acceſſorij: vt not. extra de priuile. c. cum capella.

Sicut uſumfructum. [Cenſemus.] ſi habent cõtinuam cauſam. ff. quemadmodum ſerui. amit. l. ſi ſic.

Cum talis. Per x. in continuis, vel xx. in diſcontinuis. [Curricula.] hoc tempus vniformè inter præſentes & abſentes, ſecundum Ioannem. Innocen. contrà, de præſcriptio. de quarta vbi dicit duplicari abſenti. [Penitus amittant.] contra. ff. quib. modis vſufruct. amit. l. qui vſumfrum. §. final. Dic vt in gloſſ. [Aptiſsimi.] dic quòd eſt ſpeciale in caſu iſto. Contrà, in l. altius. quamuis. Ioan. & Azo. contrà.

De lege Aquilia.

1 ☞ Sententia abſolutionis lata in vna non obeſt in alia.

DAmnum. Secus in nõ faciendo. ff. de vſufru. l. ſi cuius. §. denique. dic ibi contra. ff. loca. lege, videamus. cum notatis. extra de iniu. capitu. fina. [In ſyluam.] non maturam vel ceduam. Nec ob. ff. eo. ſi ſeruus. §. ſi oliuam.

Si legis. [Depoſuiſſe.] ſi ius ſuſo metu. ff. eod. ſi quis ſummo, primo. Per iniuriam. Secus ſi per ſeipſam, tunc datur in factum ſi ſecundum naturam ſui generis damnificauerunt. ff. de præſcript. verb. lege quotiês. Et no. in Spe. de dã. da. ver. quod ſi ſine. aliàs de pauperie, vt notatur in l. quis ſeruandarum. §. fi. [Impetrabit.] per interdictũ Quod vi aut clam. ff. quod vi aut clam. l. j. vel per hanc vtilem. ff. eo. l. ſi ſeruus. §. ſi aquæ ductus. ſecundum glo.

1 **Ex morte.** [Ambigitur.] non tamen ſimul, nam ſententia abſolutionis lata in vna non obſtat in alia.[a] Et dic, infra quando ac. ci. præiudi. cri. l. j.

Contra negantem. [Si damnum.] fallit. ff. de iniur. l. eum qui.

De pecoribus. [Duplũ.] & duplicatur intereſſe & æſtimatio, ſecũdum. gl.

De his. [Depaſta.] & ſi depaſtum ſit frumentum in herba, ſit æſtimatio quantum tunc valebat. ff. eodem, lege, inde Neratius. §. ſi infans. prima quantum poſſet vendi, tunc depaſtũ in fundo tenendum vſque ad meſſes. ff. de condictione furtiua. l. ſi ſeruus. de furtis, lege, ſi quis vxori. §. fina. familiæ erciſcundæ. l. propter ſpem. Vide extra, de iniu. c. fina. Et ſic potes intelligere. ff. eodẽ. l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi oliuam.

Familiæ erciſcundæ iudicio.

1 Caſtrenſe quando quid dicatur.
2 Condemnatio an poſſit hodie fieri per literas.
3 Permutatio fieri poteſt per diuiſionem.
4 Quarta qualiter à filio retineri poſſit.

SI non omnem. [Suam.] ff. eod. cum putarem. infra tit. ij. l. iij. [Poteris experiri.] vt diuidatur ſi aliàs non eſt actum. ff. eodem. ſi filia. §. familiæ.

Vxor tua. [Exteris.] idem ſi non. ff. de dot. prælē. l. ij. §. ſi tamen. [Nactus es.] Quid ſi fuit numerata filio? Dic idem. Sed tamen oportet probare quòd fuerit conuerſa in vtilitatem hoſpitij: vt in Specu. de iu. §. ſequitur. ver. quid ſi communione. Et facit. ff. eodem. ſi filia. §. j. [Retines.] propter pactum de lucrando. [Deceſsit.] ſecus ſi in vita ſoceri mortua ſit. vt no. Dy. ff. ſo. ma. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur.

Aduerſus. [Cõ iudicio.] ciuiliter, criminaliter etiã poſſet, ſecundum gloſſ. [Proſpiciatur.] vide. ff. eodem. & puto. §. ij. de cri. expila. hære. l. iij. & l. diuus. infra de cri. expila. hære. l. ij.

1 **Si filius.** Dic, quòd aut dantur res mobiles: & tunc aut à noto propter caſtra, & eſt caſtrenſe. ff. de caſtren. pecu. ſi fortè. Aut ab alio, & dic quòd non, vt hic. [Caſtrenſis.] ſed tamen præcipua retinet, infra eodem. leg. filiæ.

Ea quæ. [In portionem.] veniunt tamen cum alijs. ff. eo. l. iij. §. ſi. cum. l. ſequen.

Bona quæcunque. Fallit. ff. eodem. l. certe. [Iudicio.] vno libello, & vna actione, ff. eo. hæredes. §. de pluribus.

Non eſt ambiguum. [Augeri.] ſi à malæ fidei poſſeſſore percipiantur. Secus ſi à bonæ fidei: quia ille in quantum locupletior, ſecus in petitione hære. ſupra de pet. hære. l. ij. ſecundũ gloſſ.

Quotiens. [Contentos.] hoc habetur pro inſtitutione ſi aliàs ſit ſolennis: aliàs valet ab inteſtato, ſecundum gloſſ. [Salua legis falc.] id eſt iure inſtitutionis debitæ: vel iure naturæ, vel Trebelliano.

Certum eſt. [Peculia profectitia, ſecus de alijs, in ita de colla. l. fina. ſupra eo. ſi filius. [Et ignorante.] idem ſi ſciente ſi non ſuſtuliſſet. ff. eo. ſi filia. §. j. [Non poteſt.] niſi eſſet conuerſum in vtilitatem patris. ff. eo. ſi filia. §. j. [Condemnatus.] ſi ſolùm obligatus eſt et cauetur. ff. de pecu. ſed ſi dãni. §. ſi.

2 [Eſt.] cum hodie de conſuetudine fiat cõdẽnatio in literis contractuũ: poſſet ſatis dici quòd percipiat quaſi ſit condemnatus iudicialiter, ſi ita ſit obligatus.

Si familiæ. Dic quòd aut ſit diuiſio per iudicẽ vel cohæredes, tũc aut ille à quo euincitur, alienũ ignorabat & agit: vt hic. ff. de le. j. ſi dom'. §. j. Aut ſciebat, tunc non agit etiam ad pretium verum, ſecundum glo. niſi eſſet ſtipulatus, infra de euic. l. [f]undum. Aut à teſtatore, & dic infra eo. ſi cogitatione. Quid ſi feudum aliũ aſsignatum cecidit in filiam? Dic non agi, ſecundum gloſſ. ff. de euic. hoc iure. Et vide quod not. ff. de verbo. obl. qui Romæ. §. fin. infra. communia de le. l. fina. §. fina. Et facit infra titu. ij. ſi fratres. [Verbis compellet.] quia videtur quædam permutatio fieri per diuiſionem.

3 **Si diuiſionem.** [Prouidebit.] contra. ff. communi diuid. l. iij. §. fi. ſed hæc ſecundum illam.

Filij patris. Dic quòd hi repudiauerunt, aliàs enim ex minus ſolenni voluntate ſuccederent ex teſtamento, ſecundum glo. [Senatuſcon. Trebellianõ.] nam contentu partibus aſsignatis reſtituens reſiduũ ſibi adinuicem, vt hic no.

Cohæredibus. [Facientibus.] hoc facere poſſunt. ff. eo. & ſi non omnes.

Filiæ cuius. Vide quæ ſcripſi. ſupra de inoff. don. l. ij. [Præcipuas.] quaſi legatum.[b] nõ enim eſt vera donatio, nec verum legatum, ſecundum gloſſ. [Bona fide.] ff. communi diui. l. ſi quis putans. §. fine. & ff. e. hæredes. & l. ſi conſequenter. ff. de nego. geſt. ſi communes.

a ¶ No. ex hac lege quòd ex eodem facto orit ciuilis. & criminalis actio: nec vna impeditur per executionem alterius. Bal.

Incerti. ff. eo. l. & puto. §. finali.

In familiæ. Diſtingue aut venditur res, communis ex cauſa ſocietatis. & dic. ff. pro ſocio. l. nemo. aut ex cauſa hæreditaria, vel alia: & tunc aut venditur vt propria: & refert cuius nomine, ſuprà de rei vend. l. mater. Et hæc in ſingularibus. In vniuerſalibus dic, vt hic in ſecundo. d. aut. vt communis: tunc refert, an poſſet pro parte expediri vel non: vt. ff. communi diui. l. ſi quis putans. §. fine. ff. eo. l. hæredes. §. ſi vnus. ſupra de nego. geſt. l. ab vno.

Si cogitatione. [Qualicunque.] id eſt, minus ſolenni. [Exemplo.] quia ſicut aliàs detrahitur de lega. ſic & de prælegatis. [Voluntatem.] nec agunt de euict. ff. de leg. ij. cum pater. §. euictis. ſecun. glo. Ia. de Are. contra. ff. eo. ſi pater. infra de le. cum alienam. Et dictus. §. euictis. in prælle. loquitur.

b ¶ No. ſingu. quòd pater emens libros, vel quid aliud filio, eius nomine, eo ſolo præſumit voluiſſe eos in futurum habere, nõ ex donatione nõ ex legato, ſed vt quoddã propriũ. Baly.

Licet pacto. [Et hoc omiſſo.] videlicet ſtipulatione: facto tamen pacto in res traditione.

Filium. Hic ſunt quatuor poſitiones. Prima antiquorum quæ per omnes reprobatur. Item Ioan. quam etiam reprobatur. Item Azo. quæ communiter tenetur. Item Ia. de ra. & omnes conueniunt in numero filiorum & quantitate bonorum. Sic teſtator qui fundum valentem xxx. filio dederat in peculio: & vltra ccc. in bonis habebat & tres filios ipſos hæredes inſtituit: & fundũ illi quẽ ãn habebat prælegauit, & rogauit ipſum reſtituere portionẽ ſuã fratribus, & quibuſdam alijs ſub conditione dandorum ſibi x. & alia caſuali, ſecundum glo. Ioan. & Azo.

4 Sed de hoc non eſt vis. nunc quæritur, quomodo retinebit quartam? Dic quòd computabit in quartam hæreditariã partem prædij. Item, id quod recipit cauſa conditionis implendæ. Item cæteras portiones quas accipit à cohæredibus iure prælegati. Hæc eſt poſitio Ia. de ra. quæ differt à poſitione Ioan. qui ipſe dicit fundũ nõ fuiſſe datũ in peculiũ. ſed prælegatum. l. Item ponit eum reſtituẽdum extraneis. Itẽ differt à poſitione Azo. qui dicit fundum fuiſſe datum tanquam benemeritò. Lectura Ioan. probatur: quia ſequeretur quòd legatarius detraheret falcidiam contra illud quod not. infra, communia de leg. l. j. Item lectura Azo. per l. ſequens quæſito. ff. de legat. ij. Lectura Iaco. poteſt defendi. Nec obſtat ff. ad Trebellia. in fideicom. §. ſi. quia ex quo ſibi computat. pro reſtitutione eſt: vt hic, & ibi no. Item nõ obſt. ff. de le. j. qui filiabus. §. fin. quia hic hæres, ibi nõ. Item nec ob. ff. ad l. falc. in quartam: quia ſoluitur per l. Neſennius. eod. titu. quo ad cohæredes. Sed quo ad alios non computat niſi hæreditariam. Item non ob. l. id quod. in e. titu. quia ſecus in Trebel. Itẽ nec infra ad Trebel. l. iubemus. quia corrigitur, ſecundum gloſſ. vel nihil corrigit de hoc caſu, ſed quo ad fructus loquitur, ſecundum Iaco.

Ex cauſa donationis. Vide ſupra de inoffic. teſta. authen. vnde.

Inter omnes. [Qui ex quolibet.] etiam ex fœmina, infra de teſta. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. [Eſſe memoretur.] vide hic authen. ſi modo. quæ eſt infra, eodem. [Et iudicijs.] dum tamen duo-

E iiij bus

bus teſtibus ꝓbetur.ff.de teſtamen.mil.l.Lucius.[Relictę.]dū tamen ſapiant vltimam voluntatem.Nec ob.ff.de ſuis & legi hære.l.fin.

Authen.Si modo. Sumitur hic authen.de trien.& ſemiſ.§.quod ſępe col.iij.Et habet locum quando teſtatur in ſcriptis, & adde etiam hoc caſu authen.quod ſine.infra de teſtamentis.

De communi diuidundo iudicio.

1 ☞ Electio cui detur,quando bona diuiduntur.
2 Conuentus rei vendicatione an teneatur titulum probare.

FRater tuus. [Ut poſt litis conteſtationem.] ſed in familiæ erciſcundæ iudicio,à tempore motæ controuerſiæ. ff.de pet.hęre.l.diuus.fami.erciſ.alienationes.[Alienare.[nec obligare,ſecundum glo.& docto.

Si probatum. [Reſtitui.] eam iubebis per rei vēdi.ff.de excep.rei.iudi.l.fundi.[Accepta pecunia.] aliàs non poſſit diuidi.[Fratris tui.] ff.eo.l.communi diui.§.inter eos.& §.fi.[a]

¶Not. perpetuò q poſt litis cōteſ. neceſſe ſit actori, vel executionē facere,vel de inopia debitoris docere ante quā fideiuſſo rē cōuenire poſſit,ſi opponaſ. Bart. hic,& hanc ponit practicā. Bald.hic vide.§.itē ſi quis.inſtitu.lib.de actio.

2 **Ad officium.** [Ad licitationem.] Conſueuit quæri,quis debet eligere quando bona diuiduntur? Videtur quòd minor.infra de metha.l.ij.lib.xij.de his qui ſe defen.l.j.Contra infra,quando & à qui.quar.pars.l.ij.dic ibi infrà de dona.l.ſancimus.§.ſinautem.dic in d.l.ij.Verius eſt quòd nullus,ſed iudex dat vnicuique portionem ſuam,vt ſcripſi inſti.de actio.§.quædam.Item videtur quòd mulier vel ſimilis.infr.de his qui ſe defen.l.j.quaſi minor & infirmior.dic plenius.vt ſcripſi inſti.de offi.iudi.[Profiteatur.]maximè abundat ante litis conteſta.ſed non poſt.ſ.eo.l.j.

Si maior. Quid ſi nō probetur diuiſio,ſed alter probet rem ſolum ſe poſſediſſe x.vel xx.an.& onera & commoda ſubiiſſe? Azo & Hug.quòd ſufficit per l.cum de in rem verſo.quos glo.ſequitur.

2 Item quæritur,quid in eo qui rei vendi.conuenitur,an tenetur probare titulum & non ſoluit? Sed videtur idem dicendum.Iaco.tamen & Pe.dicunt contra in vtroque.Poſſet dici quòd ſi alter totum teneret,non præſumitur diuiſio:aliàs ſic,infra in qui.cau.non ob.long.tempo.pręſcrip.l.vnus.In alia videtur debere probare.infra de præſcrip.long.tem.l.diutina.Et eſt caſus extra de præſcript.capit.j.l.vij.Sed ſi probetur facta diuiſio,præſcribitur illo titulo,ſi ſententia interuenit.ff.de vſuca.l.ſi per errorem.dic ibi & infra de vſuca.pro empt.l.ex cauſa.

In communione. Fallit.ff.eo.in hoc iudicio.§.ſi conuenerit.Itē in minore vel eccleſia,infra de prædi.mino.inter omnes.ff.de condi.fur.l.eleganter.Itē fallit.ff.de fun.dot.l.j.Itē ſi teſtator ꝓhibuit,infra de re.alie.non alienan.l.fin.ſecundum glo.ſed in eccleſia non eſt verū:vt ſcripſi in l.inter omnes.& patet ſupr.de ſacroſanct.eccleſ.iubemus.ij.

b ¶Hæc lex allegatur ad hoc,ſcilicet quòd dura ſit ſeparatio amantium, ſecundum Pau.de Ca.vel ſi mauis attinētium,ſeu propinquorum.

Communia vtriuſque iudicij,tam familiæ erciſcundæ quàm communi.

1 ☞ Conſenſus dominium tranſfert,& non ſententia.
2 Societas præſumitur ex diuturna cohabitatione.

DIuiſionem. Et eſt bonæ fidei, ſicut permutatio,cui magis eſt ſimilis,ſecūdum glo.

c ¶Hæc lex eſt in hoc ſing.nec repetitur alibi ſecundum Pau.de ca.

1 **Etiam ſi is.** [Dederunt.]dic non errantes. Et ſic cōſenſus dominium transfert,non ſententia.Nec ob.quod no.j.de iu.fiſ.l.j.lib.x.ff.de iudi.l.licet.ſecūdum doct.[Placita poſſederit.]ff.rem ra.ha.l.iij.§.falſus.

Maioribus. [Et quod inęqualiter.]vltra mediam iuſti precij,ſecundū gl.qn̄ non fuit dolus.[In melius reformabiſ.]iudicio cōi diui.ſecundū glo.vel verius actione pſcrip.verbis ſecundū doct.ſ.titu.ij.ſi familię.Et hoc caſu ageſ præcisè ad rē reſtituendā,ne cogaſ vendere,ſecundū doct.Item dic ſine iudicio ſup deceptione Iaco.ff.eo.cū putarē.Nam ſi per iudiciū diuiſio fuit.idem eſſet.j.de colla.ſi ſoror.Et vide ſ.de iur.& fac.igno.l.iij.

d ¶Hanc repetijt An.Alci.præceptor meus Bituri gibus,quam Pet.Bilardus,non incelebris ſua tempeſtate,iuris profeſſor falſus eſt à ſe non intelligi confutantur opi. Azo.Accur.& Ioan.Fab.& aliorum ſe.qui dicunt procedere quando de leuiſſimare, &c.vide per Alc.

Si patruus. [Negotiū.]aliàs cōtr.ff.de neg.geſt.ſi ego.[Socius conſtitutus.] tunc contra.

2 ff.pro ſocio.lege,ſi ſocietate. Et caue,quia præſumitur ſocietas,ſi diu ſimul habitauerint. Et vide quæ ſcripſi.inſti.de ob.quę ex quaſi cōtractu.§.ſi inter.[Formam iuris poſtulas.] ſed fructus tenetur communicare in feu.de duo.fra.de no.bene.inueſti.c.ij.Et lucrum.vt not.in Specu.de iudi.§.ſequitur.ver.vt autem.Item hæc l.non videtur obtinere in feudo,vt in feu.de benefi.fra.& qua.frat.c.j.

De inſtrumentis. Supra de rei vēdi.ſi vt proponis.[Aeſtimabit.] arbitrio ſuo.ff.fami.erciſ.ſi quæ.infra de fi.inſtru.l.fi.

Si cum patrono. [Res indiuiſas.] imò totam diuiſionem poteſt infirmare ſupra de pac.cum proponas.Sed etiam ſi iuraſſet, poteſt agi de dolo,ſi deieraſſet.ff.de dolo.l.ſi legatarius,ſecundum glo.Sed ibi nemo detulit,hic ſic,infra de re.cre.l.ij.

Si fratres. [Obligatione.]contra j.communia de leg.l.fin.dic ibi,& ſ.titu.ij.l.ſi familiæ.

Si inter uos. [Conſenſu.]ſolo, vel per pactū.ff.de pact.l.ab emptione.ſecundum glo.

Familiæ erciſcundæ. [Vel communi diuidundo.] directis.ſed vtilibus ſic.ff.eod.l.iiij.§.ſi quis.& §.fina.& l.in ſumma.de dam.infec.l.ſi finita.§.ſed ſi quis.fam.erciſ.ſi ſeruus.ſecundum gloſſam.

Scriptura. [Nihil impedit inquirere.]infra de teſt.l.verbo.niſi iuraſſet.in authen.de iureiuran.à morien.præſti.in principio.colla.v.[b]

Poſſeſſionum. [Vel colonos diſtraxerit.] niſi de voluntate cohæredum factum,ſit,quo caſu repellerentur,ſecundum gloſſ.Vel dic contra.infra de agric.& cenſi.quemadmodum.libro xj.Item dic quòd ipſi ſerui hoc poſſunt petere.infra in qui cau.domi.colo.accu.poſſ.l.j.lib.xj.

Illud æquitatis. [Vel lege.] infra de iur.do.ſi vt proponis.vel quia profectitia.infra de rei vxo.acti.§.extraneum.[Vel forte legis.] quia contemplatione patris.ff.de iure do.l.profectitia.[Vel extraneos.] de hoc fit diuiſio in reſponſione.[Non coguntur conferre.]hodie contra,infra de collat.l.j.& authen.ex teſtamento.[Præcipuas habeat.]etiam ſi per fratres nil ſit collatū:vel etiam ſi nil habeāt tale.Sed quid ſi filius,filia,& extranei ſunt inſtituti? Gloſſ.dicit idem ac ſi ſine extraneis. Quod intellige quo ad ipſos liberos:ſecus quo ad alios extraneos.infra de bo proſcrip.l.fin.ff.de adi.lega.l.alteri.[c]

Finium regundorum.

1 ☞ Actio finium regundorum datur in quæſtione proprietatis.
2 Actio finium regundorum,quando naſcatur.
3 Limes an præſcribi poſſit.

REgionem. [Retinere.] non prohibetur. ff.de leg.j.quod in rerum natura.§.ſi quis.ff eo.eos.

1 **Si quis.** Not.quod in hac actione venit quæſtio proprietatis, ſecus in familiæ erciſcundæ. ff.fami.erciſcun.l.j.Et hoc ſi negetur proprietas.Si autem confiteatur ſed ſit quæſtio de terminis, quia confitetur debere x.iugera,& tamē dicit ipſum plus habere,tunc nō venit proprietas.[Et tunc.]Nunquid ergo ille pronunciabit? Dic quòd non, infra de ſenten.ex peri.reci.Sed renunciabit iudici,vt hic.ff.eodem.ſi irruptione.§.final.quod altera.Dic ſecundum doctor.quòd hic fuit lis conteſtata aliàs procederetur ſecundum formam.l.properandum,ſupra de iudi.

Si conſtiterit. Hæc lex loquitur poſt litis conteſta.& l.ſi quis in tantam.antè & poſt:ſecundum gloſſ.Vel hic in finibus.[Voluiſſe.]& feciſſe.ff.de pœn.l.cogitationis.

Quinque. [d][Finalis iurgij.] quia olim non agebatur,ſi eſſet minor quęſtio quinque pedū.

2 **Cunctis.** Quęritur quando naſcitur hæc actio? Glo.dicit quòd à tempore turbationis.dic clarius,quia aut agitur pro damnis,tunc à tempore damni dati.ff.eodem.lege,iij.§.poſt litem.Aut vt fines imponantur,tunc aut alter poſſidebat cum titulo,tunc naſcitur & præſcribitur x.vel xx.annis.ff.pro empto.l.qui fundum.§.j.& l.ij.§.ſi fundus.Aut ſine titulo,tunc xxx.ann.vt hic.Aut vterq; vtebatur cōmuniter,tunc aut agitur diuerſorio,et dic

intra

infra de anna.excep.l.j.§.ad hæc. Et hoc de iure ciuili.

3 Limes vero de iure canonico nõ præſcribitur, ſi de eo conſtet.dic extra de præſcrip.quia iudicante.de parochijs.c.ſuper eo.Et ſacit.ff.de rei ven.quæ religioſis.

De conſortibus eiuſdem litis.

Dic quòd cõſortes dicuntur qui habent idem.§.negotiũ.j.l.ij.

1 Conſors quando pro conſorte agens audiatur.

2 Conſors agens pro cõſorte,an poſsit & abſenti præiudicare.

1 EXploſis. Dic quòd ſi alter conſortum velit agere, vel defendere pro parte debet admitti. Si autem pro tota, tunc aut defendẽdo, & poteſt:quia quilibet admittitur ad defendendum. Aut agendo,& tunc non poteſt ante litis cõteſt. ſine mandato. Sed poſt ſi cum cautione de rato. vt hic, & infra eodem.l.ij. Niſi in caſu quo conſtaret ipſum non habere mandatum,quo caſu non admittitur,ſecundum gloſſ.

2 Sed an in caſu quo admittitur præiudicat abſenti? Nõ videtur,ſuprà fami.erciſ.coheredibus.Et quia præſtat cautionem de rato. Et vide infra ſi cer.pe.l. cum te. Itẽ dic quòd hæ leges,obtinent,vbi non poteſt pro parte expediri,vt not.extrà de conſti.cum inferatur.de dolo & contu.ca. dilecti.Item hoc intellige conſortibus abſentibus,vel præſentibus, & nõ contradicentibus:aliàs contra,ff.de iudi.l.ſi petitor. Item videtur quòd ſocius admittatur in cauſa criminali.per d.cap.licet.Et not.in Specu.de procu.verſi.xij.Item vbi ſunt plures, duo,vel tres poſſunt pro omnibus cauſam ducere.in authen.de quæſto.§.ſi vero forſan.col.vj.

Commune. [Quibuſdam abſentis.]& ignorantibus.Secus ſi contradicentibus.ff.de iudi.l.ſi petitor.& ibi not.[Rem ratam dominum habiturum.]quia poſt litem conteſta.interuenit. Aliàs contra.ff.de procurat.l.Pomponius.§.fin.

De noxalibus actionibus.

SI exiſtat. [Niſi furtiuas res.]ff.de furtis.lege, ſerui.in fin.infra,an ſeru.ex ſuo facto.lege prima.

Si ſeruum. [Accuſare.]criminaliter.ff.de accuſa.hos accuſare.§.omnibus.[Et eo non conſentiente.]videlicet q̃ filium celauit.

Si ſerui. [In ſua poteſtate.ff.de re iud.miles.§.primo, inſti.de offic.iudi.in principio.

Si ſeruus. [Experiri non prohibens.]hoc niſi valeret ſeruus tantum, quantum totum damnum.ff.eodem,quod ait,quod metus cau.l.ſi cum exceptione.§.Pædius.

Ad exhibendum.

1 Actio cõtra abſolutum,non datur ex cauſa qua nõ poſsidebat.

2 Poſsidere præſumitur tempore ſententiæ, qui tempore litis poſsidebat.

3 Recipiens rem deterioratam, an præſumitur renunciare deteriorationi.

SI criminis alicuius. [Reus.]actione noxali,non criminaliter.ff.eo.ſi liber.& l.de eo.§.j.gloſ.

Neque ad exhibendum. Pone quòd acceſsit noua poſſeſsio,ſiue nouum mãdatũ,vel nouum ius ſecundũ gl.

1 Quid ſi non acceſsit noua poſſeſsio:an poteſt agi contra abſolutum ex cauſa qua non poſsidebat? Dic quòd non.ff.de iureiur.qui iuraſſe.§.ſi pater.& ibi no.

Non ignorabit. [Fuiſſe.]In initio litis, ſecundũ loã.[Non exhibeantur.] dolo.ſecus ſi culpa.ff.eo.l.Iulianus.§.ſi.

2 [Oportere.]Nota ergo,hic quòd qui poſsidebat tempore cœptæ litis,præſumitur poſsidere tempore ſententiæ;de quo infra de ꝓba.ſiue. Quid ſi aſſerit ſe deſijſſe poſsidere? Videtur credi iuramento ipſius.infra,de fi.inſtru.l.ſi.niſi actor probet dolum vel culpam,ff.de pig.act.l.ſi creditor.

Ad exhibendum. [Reſponſum eſt.[ff.eo.l.Iulia.cõtra e.ti.cũ ſeruus.

Inſtrumenta. [Crimen.]l.Iulia.de vi.[Iudiciorũ more experire.]dic pleoè.ff.cod.l.iij.§.ſi quis.& §.interdum.

Exhibitionis. Dic quòd aut res debita non ſoluitur integre, tunc in diuiduis agitur pro reſiduo.ff.ſi cer.pet.quidam.de ſolu.ſi ſtipulatus. In indiuiduis inſolidum,de verborum obliga.l.ij.§.j. Aut ſoluitur integrè,tunc aut deficit in circunſtantijs:vt in euictione & agitur prima actione.de verborum obliga.l.Iulia.§.j. Aut in qualitate rei,quia deteriorata: tũc in bonæ fidei prima actione,ff.commo.l.iij.§.ſi reddita.depoſiti l.j.§.ſi res. Idẽ in quaſi bon.fid.ff.de leg.j.non quotunq;.de leg.ij.l.Meuius.§.j. In ſtrictis iuris agitur ad intereſſe.ff.de dolo.l.eleganter.§.non ſolum. Et hoc quando petitur vt debita:ſi vt ſua, tunc agitur vt in bonæ fidei.ff.ſi ſerui.vendi.l.loci.§.in confeſsis. Vel diſtingue an veniat deterioratio ante litem conteſt. vel poſt, ff.de ſolu.l.qui ſibi.§.fin.

3 Sed an recipiendo rem renuntiat deteriorationi? Glo.mouet in §.non ſolum.ſed non determinat.Iac.dicit,quòd non, niſi quando deteriorationem petierat. Petr.indiſtinctè quòd ſic, niſi proteſtetur.Sed an teneatur recipere rem ſine pretio deteriorationis? Gloſ.quòd ſic,dicto.§. non ſolum. Pet. contra. Dic glo.vera,niſi expediret rem potius nõ habere, quàm habere,ff.de ædil.edic.bouẽ.§.aliquando.de ſeruo cor. & in tantum.§.ſi arbo.furtim cæſ.l.ſacienda. Et ſic tenetur eam recipere pro quanto valet:etiam ſi pretium deteriorationis nõ offeratur.Saluo de agendo pro deterioratione:vt in Spec.de loca.§.iam dicendum.verſi.ſed quid ecce.[Exhibuit.]non mutata forma,ff.eod.ſol.§.ſed ſi quis.] In factum] ſubſidiaria legis Aquiliæ,ff.ad leg.Aquiliam.qui tabulas.

Si ex quocunque. [Cyrographa tua.]ſecus ſi crediderìs,infra, de cõdi.ſine cau.l.j.

De religioſis & ſumptibus funerum, & de aleatoribus.

1 Locus an efficiatur religioſus per mortui illationem.

2 Sepulchrum proprium an poſsit quis habere.

3 Reſtituere quando teneatur quis quod in ludo lucratus eſt.

4 Mutuans in ludo taxillorum non poteſt repetere.

SI ui fluminis. [Iuſta & neceſſaria cauſa.] alias contra infra,lege finali.

Inuito. [Facere non poteſt.] ff.eodem, lege ſecunda.Et adde quod ſcripſi ſuprà,de epiſcop. & cle.authen.ſi ſeruus.infra,de his qui à non domino.l.finali.

1 Hodie videtur quòd non ſit locus religioſus per illationem mortui:niſi ſit cœmeterium benedictum: vt not. Innocen.extra.de ſepul.ad abolendum, dic vt ſcripſi inſtitu.de re.diui.§.religioſum.

Legatum. [Probaueris.]ff.eodem.l.j.& l.impenſa.

Si ſepulchrum poſt illationẽ. [Monumenti]ante illationem.ff.codẽ.l.ij.§.monumentum.] Vendicare poſſe.]ſed datur in factum,ff.de rei vendi.quæ religioſis.& l.in rem.§.loca.[Si familiare.]ff.eodem,familiaria, [Nec diuiſione.]multomagis de hæreditario. [Quæ circa id ſunt.]longe tamen. Nec obſt.l.quæ religioſis.[Deſtinatis.] nota de pertinen.ff.de lega.iij.l.prædijs.§.fina.

Militis. [Nam & ſi delatio.]quia agi non poteſt: ſed pontificali authoritate compellitur.ff.de peti.hæredi.l.hæreditas.

Monumentorum. [Inſcriptiones.] quia ſcripſit mihi & liberis meis facio.[Vobis proficiat.]in his quæ ſunt certa: ſed nõ in ſepulchro,ff.eod.longa.ſecundum glo.

Ius familiarium. [Cognatos.]ſed ad agnatos ſic,infra l.penulti. quia ſunt de familia.ff.de verborum ſignifica.lege,pronuntiati.§.communi.Et idem hodie in cognatis,per authẽ. de hæredi. ab inteſt.ſecundum gloſſ.

2 Sed cùm ſint hodie cœmeteria benedicta: nõ videtur quòd aliquis habeat ſepulchrum proprium vel locum in eccleſia, niſi de voluntate epiſcopi:vt not.Hoſtien.extra, de ſepul.c. ad abolendum.

Si necdum. [Perpetuę.]aliàs contra.infra,l.fina.

Obnoxios. [Tradi non vetamus.] perita & obtenta licentia per ſuperiorem, ff. de cap. dimi. l. j. ff. de cada. puni. per totum.

Alearum. [In fine.] Si autem noluerit recipere qui dedit, procurator noſter hoc inquirat, & in opus publicum conuertat. Et hoc habent quidam in fine huius textus.

3 Et dicas quòd aut vnus traxit alium ad ludendum, & tunc tractus poteſt retinere quo lucratus eſt, etiam in foro cõſcientiæ. Sed ille qui traxit non, quia dolo videtur feciſſe. Si ambo ſe traxerunt videtur quòd ſit melior conditio occupantis ſiue poſſidentis. Verius tamen eſt quòd poſſit indiſtinctè repetere qui amiſit. de hoc Innocen. & hoſti. de immu. eccle. ca. quia plerique. vbi hæc videtur tenere: licet obſcurè. Et de hoc notatur in ſumma ti. de pœniten. & remi. §. quæ ſit pœn. ver. quid de luſoribus. de exceſ. prælat. §. qualiter. verſicu. clericus vero, vbi ponit ſexdecim damna, quæ proueniunt ex ludo.

4 Item not. quòd ille qui mutuauit, non repetit: vt not. ff. eodem, lege prima §. fina. Item præmiſſa non videtur obtinere vbi luditur cauſa ſolatij: vt not. Ioannes. Andr. in dic. c. quia plerique. Et iunge de exceſ. prælato. capit. inter dilectos.

Explicit liber tertius breuiarij domini Ioan. Fabri ſuper Codice.

INCIPIT LIBER quartus.

De rebus creditis & iureiurando.

1 ☞ Blaſphemi ſunt puniendi.
2 Iuramentum in quibus cauſis inopia probationum ſit deferendum.
3 Iuramentum non poteſt deferri in cauſa ſpirituali matrimoniali vel ſtatus.
4 Iudex deficiente probatione, an neceſſario debeat iuramentum deferre.
5 Reus ſemiplenè probans exceptionem condemnatur actore ſuam intentionem plenè probante.
6 Iuramentum conuentionale non parit actionem.
7 Hæres an poſſit præſtare iuramentum prædeceſſori delatum parte deferente inuita.

Cauſa iureiurando. [Nec periurij.] ſecus in alijs quæ non tendunt ad litis deciſionem, ſuprà, de tranſact. ſi ex falſis. infra, de pœn. iudi. qui ma. iudi. authē. nouo iure j. de diuor. hodie. infra de digni. quotiens. libro xij. ff. de crim. ſtel. lege, de periurio. [Niſi ſpecialiter.] infra, lege finali. ff. eodem admonendi.

1 **Iuriſiurandi.** [Vxorem habet.] dic quod aut iurando blaſphemat & punitur, ſiue per Deum: vt in authē. vt nul. luxu. contra na. collatio. vj. ſiue per principem: vt not. infra ad leg. Iul. maie. l. ij. Aut non blaſphemat, & tunc aut iurat ad litis deciſionem: & non punitur, ſuprà, lege prima. Aut non alias, & tunc aut facit iuramentum licitum, & non punitur. Dic tamen plenè, extrà, de elect. cap. venerabilem. per Innocen. aut illicitum, & tunc aut alius non damnificatur, & non punitur, vt hic: & hoc de iure ciuili. Sed de iure canonico eſt pœnitentia iniungenda. extra eodem. ſi vero. de ſponſa. ad audientiam. Aut alius dãnificatur & punitur infra, de crimi. ſtelli. de periurio. Nec diſtinguas vt diſtinguitur in lege, Lucius. ff. de his qui not. infa. quia illud quòd ad pœnam infamiæ: in qua diſtinguitur, ſecundum gloſſ. vt ibi not. Sed ſecundum gloſ. an iuret de præterito, an de futuro. & an de ſuo facto, an de alieno, ſecũdum gloſſ. vt ibi not. Sed Secundum docto. indiſtinctè eſt infamis ſi deieret in præiudicium alterius: & tenetur crimine ſtellionatus. Et hoc caſu vltimo poteſt intelligi lex, ſi duo. §. fina. ff. eodem. Ex qua cauſa poſſit deferri iuramentum. Dicit infra, de non num. pecu. lege fina. & plenius de nupt. authen. quod ets.

In bonæ fidei. Lex iſta loquitur in iuramento iudiciali & neceſſario.

2 Circa quam quærè, an obtineat in criminalibus cauſis. Et gloſſ. videtur dicere quòd ſic. Dicas quòd hæc lex non obtinet quando agitur criminaliter. infra, de probatio. lege final. quia non defertur in arduis, vt infra dicetur. Sed bene inducitur purgatio, extra de purga. canoni. per totum. infra, de fal. lege, vbi. Sed ſecus ſi ageretur ciuiliter. ff. de iniu. l. lex Cornelia. §. hac l. et hoc ſi ad pœnam. ſecus ad priuationem beneficij vel depoſitionem: vt in capitu. cam literis. extra, de teſtib. & ibi Hoſtien. Sed Archidia. videtur notare contra, de eo qui mit. an poſ. c. j. in ſi. lib. vj.

3 Item nunquid obtinet in cauſa ſpirituali, matrimoniali, vel ſtatus? Dic quòd non. extra de iureiuran. capit. mulieri. quamuis Hoſtien. ibi contra. Et facit quod no. ff. eodem, lege tertia, §. primo. Et maximè quia in cauſis ſpiritualibus iuratur de veritate. Et ſic ſemper habetur pro delato reo, extrà, eodem. capitu. primo, libro ſexto. [Cauſa cognita.] dic quòd actor nihil probat, & reus abſoluitur. Aut probat aliquid vel aliàs eſt præſumptio pro eo, & tunc obtinet hæc lex, extra eod. capit. final. Sed cui defertur? Dic quòd in omni dubio reo: vt dicto cap. fina. Sed ſi aliqua iuſta cauſa moueret ad cõtrarium, quia reus ſuſpectus, actor fidelis, reus pauper, actor diues, reus de alieno facto, actor de ſuo, vel ſi quæ ſint aliæ cauſæ, defertur actori. Cæteris tamen paribus ſemper reo: vt dicto capit. fina. & in feud. de conſuetu. rec. feud. c. ſacramentum. Et de his plenè in Spec. de iura. delatione. lib. vj.

4 Sed an iudex habeat neceſſe deferre? Certè non videtur: quia hæc lex dicit poteſt, ſecundum vnam lecturam, & dicto cap. ſacramentum. Doctor. moderni tenent contra: quorum opin. poteſt eſſe vera vbi ſunt euidentes præſumptiones pro actore: vt capitu. ſacramentum. §. finali. Item an hæc lex obtineat in cauſis arduis? Specula. quòd non, ff. de legiti. tuto. lege, legitimos. Et facit quod not. in dicta lege, admonendi. Sed ego in hoc caſu deferrem reo. Item nec in cauſis famoſis: vt nota. in Speculato. Sed obſtat, ff. de iniurijs. lex. Cornelia. §. hac lege. Sed ibi in voluntario. Vel verius dicas & iſtud deferri reo in famoſis: ſicut dixi in arduis. Et facit extra eod. c. fin.

5 Quid ſi actor plenè probat intentionem ſuam, reus ſemiplenè exceptionem? Speculator dicit reum cõdemnandum. Et idem Iaco. hic. Petrus de bella perti. contra. Cuius opinio eſt rationabilis ſi euidentes præſumptiones concurrant pro reo. In feud. de pace tenen. capitu. primo. §. ſi quis hominem. Item nota multos caſus ſpeciales, in quibus lex defert iuramentum reo, etiam ſi nihil probetur: ſuprà de his qui ad eccle. confuge. lege finali, §. ſicubi. infra, de iure deliberan. lege finali. §. licentia. de fideiuſſo. lege finali, de iure dotium. impe. lege final. de bonis authoritate iudicis poſſiden. lege final. de pœn. iudi. authen. nouo iure. Quid ſi ſit appellatum, an deferetur in dubio illi pro quo iudicatum primò fuit, cùm ſit præſumptio pro eo? Dic quòd non, vt eſt expreſſum extra de teſti. c. Romana. lib. vj.

Si ad excludendam. [Detulerit.] ſine authoritate. ff. codē. iuſiurandum. §. pupillo. & §. ſequenti.

Cum etiam. [Fideicommiſſa.] ff. de legatis ſecundo. peto. §. mater.

Nec filius. Dic ff. eodem titulo, l. quanto magis. & l. iuſiurandum.

6 **Actori.** [In factum actio.] ſi iuretur informiter: ſi formiter, etiam vtilis actio ex contractu. ff. codē. ſi duo. §. ſi quis. [Actio competit.] Quid in iuramento conuentionali? Innocen. tenet quòd non parit actionem. vt nota. extra de inſtitutio. capitu. cum veniſſent. Sed Hoſtien. ibi contra. Cuius opinio. canoniſtæ ſequuntur. Nullus tamen negat quin ille qui venit contra iuramentum poſſit denunciari, iuxta capitu. nouit. extra de iudicijs. Et ita not. ibi Innocen. & Hoſtien. extra quòd metus cauſa. capitu. ad aures. Et idem videtur ſi fides tantùm ſit præſtita. Et vide Archidia. extra de ſepul. capitu. primo. libro ſexto. De hoc ſupra ſi aduer. vendi. authen. ſacramenta. De iure ciuili videtur vera opin. Innocen. vt no. infra de ope. lib. l. j.

Delata. [Iuſiurandum.] contrà infra codē, generaliter. dic ibi.

Si quis. [Iuſiurandum intulerit.] Sed quid ſi retulit, & pœnitet? Videtur idem in feu. de inueſtitu. inter do. & vaſa. capi. ij. & ibi no. [Nullo modo. reuocare.] ſi

ſic ſupponit quòd ante ſententietur quàm iuretur.contra,infra l.proxi.Sed fortè ita fuit actum hic.

7 Generaliter. [Cum multum.] Conſueuit quæri,an iuramentum delatum prædeceſſori, poſsit hæres præſtare parte deferente inuita? Et videtur hic expreſſum quod non. Quod poteſt eſſe verũ in iudiciali:ſecus fortè in cõuẽtionali ,ſi conuentum fuit quòd crederetur de intereſſe per iuramentum:inſtitutis, de verborum obligationibus §.ex conditionali.[Vel vltima diffinitione.] Id eſt,antè ſi velit: vel poſt ſtatim, non obſtante appellatione. Nec obſt.ſupra d.l.proxima.[Quaſi illatio ſacramento.] ab eo cui prius fuit illatum.[Sacramentum recuſare.]contrà ff.eod.manifeſte. ſuprà eodem,lege, delata. Dic quòd poteſt recuſari cũ cauſa:quia fortè de alieno facto.vel ignorat veritatẽ,ſed ſine cauſa nũ,vt ibi:& hoc dicit hæc l.Contrà extra eo. cap.fin.vbi dicit illud obtinere in iuramento delato à iudice. Quare dic quòd hæc corrigitur. Vel dic ibi.[Quaſi voluntate.] id eſt,ſicuti ſi alteri retuliſſet & poſt remiſiſſet.[Quicũque incurrat.]pactum quia habebat ſententiam pro ſe.[Quę nec intulit.]vel retulit ſecundum Ioan. Pla.& docto.contra. [Ab vtraque parte.]quando defertur vel refertur.[Oportet eas.]quando defertur ſolum.

Cum quis. [Lucrum ei accedere.] corrigit ff. de dolo. quòd ſi deferente. & lege, ſi legatarius.Item dic quòd hæc lex continet caſum ſpecialem.Et eſt ratio:quia ipſo facto & notoriè oſtenditur cõtrarium. Vide infra de adulter.l.ſi qui.

Si certum petatur.

1 Actiones hæreditariæ qualiter contra hæredes intentari debeant.
2 Debitoris hypothecaria obligati hæredes non tenentur niſi pro rata.
3 Mutuanti qui non fuit ſtipulatus,non competit actio.
4 Condictio certi per alium acquiri poteſt:ſed non actio ex ſtipulatu.
Mutuans dominij quæſtionem referre nequit.
5 Obligatio vna per ſtipulationem in aliam transfundi poteſt.
6 Debitor quando incendio liberetur.
7 Caſus fortuitus liberat quem ab intereſſe,& pœna pecuniaria.
8 Magiſtratus an poſsint contrahere,& quando.
9 Teſtes quot requirantur in contractu in ſcriptis celebrato.

1 NEque equam. ff.de ſolu.l.ex parte. ſuprà de negot. geſt. l.iur.Et idem in legatis.ff. de legatis ſecundo,lege, legatorum petitio.Sed an alius teneatur pro alio ſaltem in ſubſidium? Videtur gloſſa quòd ſic. infra,de anno.& tribu.le prima,libr.x.Et facit.ff.de teſtamen.mili. lege, ſi certarum. §.primo,extra de vſu.tua nos. ff. de pecu.huic ſcripturæ.§.primo, argumen. contra.ff.de fideiuſſo.inter fideiuſſores. cum notatis. Et vide infra de acqui. hæredi.lege, pro hæreditarijs. Vnde verius videtur quod non teneatur: vt d. lege, legatorum petitio. de ali.leg lege ſecunda.§.fin.de fur.lege,interdum.& in lege, ſi certarum. alter non aduerat. Et pro hac parte facit infra, depoſiti.lege fina. Et hæc procedunt vbi agitur actione perſonali ad pecuniam. Quid ſi ad ſpeciem quam alter tantum tenet? Dic idem ſi agatur ad dandum,ff. de leg. primo, ſi tibi homo.§.ſi ſuodus.infra de donat.lege eris.ff.ad Trebell.lege, prima §.ſi hæres. Secus ſi ad reſtituẽdum.ff. de vi & vi arma. lege,ſi plures depo.ſi duo.commo.l.iij.§.ſi hęres.& lege,officium.Sed ſi agatur reali,dic ſemper poſſeſſorẽ cõueniri. ff. de præto. ſtipu.l.ij §.ſi.de rei vẽ.ſi poſſeſſor. Idẽ ſi in rem ſcripta actione.ff.quòd me.cau.l.quod diximus.§. fin.Idem ſi perſona pro re exhibenda. ff. de eden. lege, ſi quis.§.is autem. in fine.Per quem §. videntur præmiſſa procedere in ſucceſſore ſingulari.Quod non credo:vt lege,cum à te.ff. de vi & vi ar. iuncta.l.ſi plures.all.Et vide infra de donati.l.eris.& infra de hære.act.l.j.& ij.

2 Quid ergo ſi debitor tenebatur hipothecaria iuxta legẽ, nomen.j. quæ res pigno. obligari poſſunt. Videtur quòd non teneatur quilibet hæredum, niſi pro rata iuxta hanc legem,& dict. leg.nomen.[Pro portione tua caueris.]infra ad l.Falc.l.j.

Quãuis. [Suo nomine.]quia ſi tuo,quæreretur tibi. ff.eod. certi.§.ſi nummos.] Stipulando tamen ſibi.]vel ſi conſumpſiſſet.vt lege ſecunda §. appellata.ff. eod.notatur.[Ab eo actionibus.]per actionem neg. geſtorũ ſuprà,de rei vendica.lege, mater. Vel per aliam ſi præceſsit contractus vnde poſſet oriri. Et hoc ſi non extat: nam ſi extat,poteſt vendicari.Et præfertur dominus ſi mutuans concurreret in petẽdo, & ſoluens ei liberatur.ff.de ſtipula. ſeruo. lege j.§.ij.

3 Quid ergo ſi mutuans non fuit ſtipulatus nec alius vult conſumere? Gloſ. dicit quòd non competit actio mutuanti: ſi recipiens bona fide huc faciat: quia fuit denunciatum ei: alias habetur pro conſumpta. Doct.dicunt quòd nullo modo competit. Et eſt mirabile quòd is referat quæſtionem dominij qui habet cauſam ab eo contra legẽ, ſi quis conductionis titulo.infra de loca.& conduct.Et contra l nec creditores. de pigno actio.Sed hic non petitur illud idem vel fortè petitur per rei vendi.vt not.in l.ſi quis.Et vide infra de pig.l.& ſi.

4 Item nota. quòd licet certi condictio acquiratur per alium, non tamen actio ex ſtipulatu, niſi in caſibus.ff.eodem lege,ſi pecuniam.Pet.de bel.perti. dicit quòd mutuans non poteſt referre quæſtionem dominij.inſtitu. de act. §. ſequens diuiſio.

Eos qui. [Adminiſtrant.]ad tempus, ſecus ſi ad perpetuum.ff.eodem l. præſidis. [Fœnus agitare.]nec alium contractum facere. ff. eodem principalibus. vide infra eo.quiſquis.

Si abſentis. [Ac reprobato.]de volũtate geſtoris. Nec obſtat.ff. de nego. geſt. Pomponius. [Negabit.]de admini.tu.l.cum quæritur.

Si non ſinguli. [Accepta mutua.] quia vni tradita de volũtate alterius.ff.de ſolu.qui hominem.§.primo,ſecundum gloſſ.[Sponte.] dic infra eodẽ. cum.te.[Mutuò alij dedit.]id eſt, mutuauit, quamuis cõfeſsi fuiſſent recepiſſe.[Scriptura.]mutuum olei continente. Aliàs ſi ſit actum vt pro pecunia redderetur oleũ, valeret.ff.ad Macedo.l.ſi filiusfamilias.§.j.

5 Si ex pretio. [Quominus.] Nota quòd vna obligatio transfunditur in aliam per ſtipulationem, & non per alium contractum, vt hic, ſecundum docto.infra de non nume.pecu.aduerſus.

Non unde originem. [Numerauit.]ergo oportet probare quòd pecunia eſſet mutuantis. ſuprà, eo. quamuis. dic ibi. Quòd pauci aduocati aduertunt.

Si pro mutua. [Vſuras ſtipulanti.]vide hodie infra de vſuris.authẽ. ad hæc.Sed ibi ſpeciale.[Tibi prodeſſe poteſt.]infra de pigno. l. j. de diſtrac.pigno.l.iij.

Cum te in Gallia. [Stipulandi.] hoc præſumitur, ſecundum Iac. ſi vnam rem & vnam menſam exercerant. item dic quòd duo rei promittendi & ſtipulandi poſſunt conſtitui vbi re contrahitur: quia duo finguntur vnus Aliàs impoſsibile eſt quòd res ad vtrunque inſolidum ſimul perueniat.

Eo quodà multis. [Exactio.] ff. de euict. cum plures. [Contractum habitum.]ſuprà de tranſact.quãuis.infra de contrahen. empt.l.non idcirco.

Incendium. [Debitorem.] Dic quòd aut eſt debitor quantitatis, & obtinet hæc lex. Et hoc niſi eſſet promiſſa ratione certæ rei, ff. ſi cui pluſquam per legem falcidi. lege prima.§. fina. Et niſi creditor fuiſſet in mora, ff. de ſolu.qui x. in princ. not. ff. eodem lege,quod te, vel niſi in cõditione implenda,ff. de ſtatulibe. lege iij.§.Stichus.vide infra de condict. iniſer. lege fina. Aut ſpeciei, tunc aut mora præceſsit, ff. de verborum obliga. ſi ex legati. & lege,ſi ſeruum.§. fina. Aut generis generaliſsimi, & obtinet hæc lex,ff.ad legem Falc. lege in ratione. diligenter. Aut ſubalterni,vt vnum ex certis ſeruis: & tunc ſi omnes perierint diſtingue, vt ſupra. in ſpecie dixi: an præceſsit mora vel non, ff.ad legem falc.lege.in quantitate, §.iunctæ.Item hæc lex fallit.ff.de nau.fœ.l.periculi.de noxali.electio.§.ſi his.de pecu.l.quæſitum.

7 Item in caſibus fortuitis liberatur ab intereſſe ſeu pœna pecuniaria. ff. ad legem Rhod. de iact. lege fina. §. ſi cum ea. & ibi notantur illi caſus. Et not. quòd ſi pecunia fuerit tradita alicui, in dubio præſumitur mutuata ſi fuerit nu-
8 merata: alias præſumitur depoſitum, ſecundum doctor. ff.depoſit.leg. Lucius. Et ſic vt de ſpecie iudicatur ſi perdatur. Sed an ille qui liberatur interitu rei tenetur cedere actionem? Iacob.quòd ſic. ff. de cõdictio.fur.l.ſi ſeruus.§. bonæ,

Sed

Sed ibi in re propria, hic in debita. Item pro eo. ff. de contrahen.emp.quod ſæpe.§. item ſi res. Sed ibi non erat liberatus per fugam. Item pro eo. ff. ad l. Aquil. l. proinde. Sed ibi intererat propter actionem l. Aquil. quæ reſpicit retrò. ideo datur actio quam redit. Et hanc gloſ. ff. de dolo. l. arbitrio. Pet de Bel. petit. contra, per l. fideiuſſor. & l. arbitrio. de dolo. ff. de in diem adiec. l. vbi autē. §. j. de leg. ij. l. mortuo. Et hæc gl. primæ contraria in l. proinde, & moderni. Sed pro Iaſ. facit. ff. de fur. cum qui. de admi. tu. l. ſi. de peri. & commo. rei. ven. l. omnes. Et dic vt inſti. de lega. §. ſi res aliena & ibi ſcripſi.

Si in rem. [Cognoſcere poteſ.] dic plenè. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. j. quod cū eo. l. ei qui.

Mutuæ. [Subſcribentem.] vt teſtem. non vt ſe obliget. dic. de euic. quidam de pig. ac. Caius.

Non aduerſus. [Euidenter poſtulas.] ſi teneretur ex eo ſolùm, quia actionē habet benè poſtularet. ff. de pecu. quod debetur.

Quiſquis. [Fuerit verſatus.] diſtingue, aut perpetuus. & poteſt contrahere, aut temporalis, & tunc, aut nomine reipublicæ, & poteſt. ff. de vſu. Caius. Aut nomine proprio, & non poteſt cum ſubiectis: cum alijs ſic. ff. eod. l. præſidis. & l. pecuniæ, ſuprà eo. Quid ſi non habet tempus præfixum? Dic quòd reputatur perpetuus. ff. de condi. inde. l. ſufficit, ſecundum docto. Item dic quòd licet lex dicat quòd perpetui poſſunt contrahere cum ſubiectis, nihil tamen poſſunt acquirere ad ſui vtilitatem de re quam adminiſtrant, vt ſuprà de ſacroſan. eccleſ. authent. quibuſcūque. Nec obſtat ſuprà de contrahen. emp. cum ipſe. & ſcripſi in d. authent. Et vide ſuprà de contra. iud. l. j. [Collectarius honoris.] id eſt, competitor, ſecundum gloſ. [Ambienti.] id eſt, petitori, vt ſibi dimittat.

1 **Authen. Sed nouo iure.** Sumitur ex corpore de ti de inſtrumen. §. oportet. col. j. Et diſtingue, ſecundum gloſ. quia aut non excedit libram auri, tunc indiſtinctè ſufficiunt duo tales. Si excedit, dic in caſu authoritate, vt in textu. In omni alio caſu dic requiri tres, niſi in agris, vbi ſufficiūt duo, ſecundum gloſ. in authen. de fide inſtrumen. §. ij. & §. ſed ſi inſtrumenta. collatio. j. Et ſic hæc lex ſi. eſt correcta quo ad diſtinctionem ſummarum, non quo ad numerum teſtium etiam in caſu authē. Item non ob. infra qui po. in pigno. ha. l. ſcripturas. quia intelligitur, ſecundum iſtam videlicet in minori ſumma, dic ibi. Item nota quod huiuſmodi ſcripturæ priuatæ non faciunt fidem, infra de proba. l. inſtrumenta. & l. exceptio. ſed valent quòd vbi ſcriptura requiritur de neceſſitate, ſufficit tales literas fieri. Vel dic quòd faciunt fidem, extra de elec. capitu. j. libr. vj. & per Arch. xvj. qō. iij. §. poteſt, ver. quid ſi præſes. infra de except. vt perfectius. §. iuſtautem. L. Super chyrographarijs.

De ſuffragio.

1 ☞Salarium quando ſit aduocatis ſoluendum.
2 Clientulus expenſas facere debet aduocato domum ſuam exeunti.
Aduocatus habens penſiones à diuerſis, qualiter ſe habere debeat.

1 **Si qui.** [Conſequantur.] & ſic in principio, ſecundum gl. Sed Inno. quòd finita cauſa, ex loca loca. c. propter. De hoc in Specu. de ſala. §. ſequitur. ver. ſed quando. Alij qđ in medio, ſupra de aduo. diuer. iudi. per hanc. Alij quod medietas in principio. Alia in medio, in authen. de iudi. §. ne autē. colla. vij. & agitur certi cōdictione ſi certum promiſſum ſit, aliàs ex ſtipulatu. Si verò nil ſit promiſſum, officio iudicis, ſecundum gloſ. Et ſi ſtipulatus ſit nomine palmarij, & obtinet in vno capitulo, in alio non totum palmarium conſequitur: vel ſi ſit tranſactum. ff. man. l. ſin. Item non tenetur pro eodem ſalario proſequi cauſam appellationis nec exire prouinciam, ſecūdū gloſ. la. alio modo in ſingulis. Quod non ſcribo cum ſit contra aduocatos.

2 Item nota quòd ſi exeat domum ſuam clientulus, debet ei expenſas facere. infra de teſti. quoniam. extra de reſcri. c. ſtatutū, §. pe. li. vj. Item ſi habeat penſiones à diuerſis vel beneficia in diuerſis eccleſijs, debet primum iuuare ſi habeat iuſtā cauſam: melius tamen faciet ſi abſtineat, & tractet de pace. de hoc per Inno. & Hoſti. qui tenēt idē. extra de iureiuran. c. tua. & c. veniens. & c. intellecto. & c. ea à te. Et in Specu. de ſala. §. ſequitur. ver. quid ergo. Plenius extra de regu. iur. ca. contractus, lib. vj. in nouel. Io. And.

De prohibita ſequeſtratione pecuniæ.

1 ☞Sequeſtratio rei quibus caſibus debeat fieri.
2 Sequeſtratio fieri poteſt quando opus pœ̄ deſeritur, ad quod res deſtinata erat.
3 Sequeſtratio quæ fit ob ſuſpicionem euitatur per fideiuſſoris dationem.
Sequeſter an cenſeatur poſsidere.

1 **Quotiens.** Fallit in re mobili quando perſona eſt ſuſpecta. ff. qui ſatiſda. cogan. ſi fideiuſſor. §. ſin. Item quando diſsipat fructus rei immobilis. ff. de appella. imperator. §. fina. infra de debi. l. ij. libro xj. vt not. Innocen. extra eod. cap. fina. Item fallit hæc l. infra de aſſe. tol. l. j. §. fina. Item de agricol. & cenſi. l. litibus. & l. fina. libro xj. infra de ero. mili. an. l. per hāc. libro xij. Item. ff. ſolu. matri. l. ſi cum. §. ſi vero. Item extra de do. & contu. c. ex literis. de reſt. ſpo. literas. & c. ex tranſmiſſa. Item. ff. de offi. præſi. ſenatus. de tabu. exhiben. l. final. Item in beneficiali cauſa extra de ſequeſ. c. j. in cle. Item vbi eſt periculum de ſcandalo ne partes ad arma veniant: vt in Specu. eod. verſi. ſed nunquid. Et tandiu iudex detinebit, quouſque fuerit diſcuſſum. Et ſi non poſsit decidi, ſemp detinebit, extra de deci. quoniam. Et not. Hoſtien. de relig. do. c. j. Et eos poteſt cogere ad agendum: vt in Specu. de peti. & poſ. verſi. in ſumma. Vel poteſt ſine libello procedere, & tradere poſſeſsionem cui viſum fuerit: vt in Specul. de libel. concept. §. nunc dicendum. verſi. xxij.

2 Et generaliter poteſt dici fieri ſequeſtrationem vbi pium opus, ad quod res deſtinata eſt, deſeritur: etiam per merum officium, extra de appel. peruenit. de dona. inter vi. & vxo. per noſtras. & d. l. ſi cum dotem. §. ſi. ff. ſolu. mat. & l. iij. infra qui. ad lib. procla. non licet. Item vbi poſſet eludi authoritas iudicantis, extra eod. cap. ij. ff. de colla. bo. l. j. §. ſi frater. vt in poſſeſ. leg. l. poſtquam. infra qui. ad liber. procla. l. iij. Item vbicūque caſus requirit miſsionē, iudex ſi vult pōt facere ſequeſtrationem, extra de præſcript. olim. vide plenè extra de regu. iuris, capitu. locupletari. libro vj. in not. & per Ioan. Mo. Item vbi cauſa non poteſt dirimi: vt. ff. depoſi. lege prima. §. ſi pecuniæ. in fine.

3 Item nota quòd ſequeſtratio quæ fit propter ſuſpicionem euitatur per dationem fideiuſſoris, vt in l. ſenatus. & l. litibus. alle. & extrà de ordi. cogna. capitu. fina. Item videtur quòd vbi altera pars eſt fundata de iure communi, vel antiqua, & indubitata conſuetudine, quòd non fiat ſequeſtratio, niſi in caſu euidentis ſuſpitiōis: vt d. l. litibus. Item nota quòd in dubio ſequeſter poſsidet: vt nota. in lege, intereſſe puto. ff. de acquiren. poſ. Et Ber. in dicto capitu. examinata. extra de iudi. Quod eſt verum, ſecundum docto. in voluntaria, ſecus in neceſſaria, infra, de noua. aliam. Sed quid ſi agatur inter eos qui ſequeſtrauerunt: an ille qui prius poſsidebat erit reus? Docto. quòd ſic: vnde licet poſſeſsio amittatur, non tamen commoda. pro quibus. ff. de dolo. ſi oleum. de libe. exhi. l. iij. §. penult. Et ſic poteſt intelligi quod not. in dicto capitu. examinata. per Ber. & Innocen. Aliàs eſſet falſum: vt ibi notant Hoſtien. & Ioan. And. Et hoc credo in neceſſaria. In voluntaria refert quis primò agat & quomodo: nam vnus de ſequeſtrantibus non poteſt agere contra alium ad reſtitutionem. dicto capi. examinata. Sed ſi eſſet quæſtio poſſeſsionis bene poteſt vnus agere contra alium Vti poſsidetis, faciendo mentionem in libello de ſequeſtratione. Et idem ſi agatur in quacunque perſonali. Et vide ff. de iudi. in omnibus. Et dic quòd per huiuſmodi ſequeſtrationem voluntariam non fit interrogatio præſcriptionis: ſed prodeſt victori. l. intereſſe puto. alle. & l. loci corpus §. competit ff. ſi ſeruitus vend. Ioannes Fabri doctor.

De condictione indebiti.

1 ☞Repetitio indebiti ſoluti quibus caſibus impediatur.
2 Solutum ex cauſa iudicati non repetitur per cōdictionem indebiti.
3 Damnum datum quando emendari petatur.

1 **Pecuniæ.** [Indebitæ.] vtroque iure. [Per errorem.] facti vel iuris: ſecundum gl. [Non ex cauſa iudicati.] ff. e. elegāter. & l. Iul. Vel tranſactionis. j. l. proxi. Vel poſt iuramētū delatum

laũt.inſti. de act. §.item quis. vel ex cau.quę per inficiationem creſcit:de qua.infra.eod.l.ea quæ. Vel ex cauſa pietatis.ff.eo. l.cum his.§.pe. Vel ſciens,infra.eo.indebitum.

a Item dic quòd ſolutum ex cauſa iudicati non repetitur cõdictione indebiti,ſed per cõdictionem ſine cauſa ſic.ff.de condi. ſine cauſa. niſi in caſu quo ſententiæ iniquitas non argueretur:vt d.l.ſi fullo. Vel in caſu.l.ſi prætor.§. Marcellus.ff.de iudi. Quidam tamen dicunt quòd omni caſu datur in integrũ reſtitutio:quia ſententia lata eſt ex falſa cauſa:iuxta illa quæ notantur.ff.de acqui.hære.ſi is ad quem . ad Trebel.ſeruus.§. tum prætor. Quod non videtur verum cùm ſit ſpeciale in republica.ff.de re iudi.Imperatores.Et vide ſuprà,de iur.& fac. igno.cum quis.Et ſcripſi inſtit.qui ma.mitte. nõ po.§. ſemel. [Vſuras autem eius.]etiam poſt litem conteſ.ſecundum gloſ.

Si citra. [Delegatam es.] & ſoluiſti. [Habere potes.]ff. ad Vell.non putant . Et vide.ff.de donatio.l. doli.

Cum & ſoluta. [Condictio competit.] ſine cau.l.j.gloſ.

3 Ea quæ. Hoc verum quando damnum eſt ab aliquo datũ,ſecus ſi à nullo.ff.ad l. Aqui.inde Neratius.§.fi.ſecundum glo.Sed quia hæc lex eſſet etiam in eo caſu ſine ratione,docto. eam intelligunt quando ille qui ſoluit damnum dederat, & antequam neget ſoluit tantum quantum poterat creſcere:non repetit vt hic inſtitu. de obligatio. quæ ex quaſi cõtra.§.fi.dic vt ibi ſcripſi . Aliàs ſi vltra ſoluiſſet,vel damnum eſſet ab alio datum,repeteret,ſecundum eos. Sed an damno dato ab alio repetis ab illo qui dãnum dedit? Dic quòd non.ff.de interroga.actio.l.qui ſeruum.

Si à patre. [Succeſſiſti.]cum tamen contrariũ crederes:alias ſi mala fide,teneretis:vt no. ff. de peti.hære ſi quæ d.Sed doct.contra.[Per errorem .] iuris vel facti ſuprà eo.l.j.notatur.[Non eſt.]dic ſupra de peti. hære.l. de hæreditate.

Si per ignorantiam. Facti.ſecus ſi iuris, ſecũdum Ir. Doct. idẽ. [Hanc ei.]non tibi.ff.eo.ſi procurator.doct.ibi.

Fideicommiſſum. [Per errorem facti .]infra ad l.falci.l.error.]Rapeti poſſe.] vide ſuprà.eod.l.ea quæ.

Creditoris. [Soluenti.]dic infra de fur.falſus.

Si quis. [Ipſi præſtat.]ff.eod.ſi non ſortem.§. fin . quæ hic corrigitur. [Velit præſtare]ſecus in duobus correis.ff.eod.plane.vel hic corrigitur.

Pro dubietate. [Qui incerto animo.]nihil tamẽ dixerunt.ff.de reg.iu.lege, in re obſcura.

De condictione ob cauſam datorum.

1 ☞ Hypothecaria actio intentari poteſt pro re inſolidum obligata.
2 Actiones quando pro hæreditarijs portionibus diuidantur.
3 Legatarij largo modo dicuntur creditores.

PEcuniam. [Iure cõdictionis.]quæ eſt priuilegiata.ff.de priuile. credi.l.ij. §.fin.Et hoc ſi ignorans dedit : aliàs confiſcatur, infra de inceſ.nup.qui contra.Et ſic nõ ſufficit implere de facto.ff.eo.l.iij.§.ſi liber. Et cenſetur datum ob cauſam attento genere,ſed non ſpecie.ff.de cõd.ſine cau.l.auũculo ſecundum gloſſ. dic ibi . Et iunge infra de inceſ. nup. qui contra.Et ſcripſi plenius inſti.de nup.§.ſi aduerſus.

Si ut proponis. [Actionem condictionis.] & præſcriptis verbis,infra de dona.cum res.Sed hoc quomodo,cum præſcriptis verbis detur ad complendum,condictio ad reuocandum.Item quomodo datur condictio,cum non detur in contractibus nominatis: ſed tantum præſcriptis verbis.ff.de præſcrip.verbis.l.j. infra de reſcin.vendi.ca.Dic ſecundum gl. quod eſt ſpeciale in donatione vt detur condictio : quanquam ſit hodie contractus nominatus.ff.eo.l.ſi.infra de dona.quæ ſub modo .l.j.Iaſ.verò dicit ſemper dari condictionem vbi pactum extrinſecum apponitur:& etiam præſcriptis verbis ſi non erat aliàs contractus.infra de pac.inter emp.l.cum te.Ioan. Fab.

1 Ea lege. Dic quòd aut prohibetur alienatio pacto cõtrahentium,aut lege,aut à iudice, aut a teſtatore . Primo caſu,poteſt agi contra alienantem condictione ob cauſam: & conſequitur intereſſe : vt hac l. Et hoc gloſſ. notat.Sed an talis prohibitio impediat dominij tranſlationem? Mar.quòd ſic. Bul.idem,ſi pactum opponeretur in cõtractu, & in traditione:aliàs non. Pro quo facit.ff.de diſtract.pigno. l.ſi creditor.§.fi.Ioan.& Azo,& gloſſ. indiſtinctè quòd non. Pro quibus.ff.de verbo.obliga.l.ſi ita quis.§.ea lege . Et hæc eſt opi.communis canoniſtarum.Si tamen paciſcens poſſidaret,poſſet excipere,ſed agere non poſſet contra recipientem. Sic nõ ob.ff.communi diui.l.in hoc.§.j.pro ſocio.l.idẽmque. Sed contra alium paciſcentem qui alienauit poſſet agere,vt dictum eſt, etiam tertius ad cuius vtilitatem eſſet pactum appoſitum,infra de dona.quæ ſub modo.l.quotiens.ff.de pact. dota.l.ob res.Sed in libertate eſt contra.Et eſt ſpeciale infra ſi man.ita ſue.alie.l.ea.

a Sed quid ſi iurauit non alienare? Dicas quod nihilominus transfert dominium,vt not.Innocen . de preben.ca. dilecto. Et vide quod not.Innocen.in ca.Raynaldus.de teſta . Secundo caſu quando à lege,dic non valere voluntariam , vt ff. de re.eod.per totum.infra de agri.l.quemadmodum.lib. xj.Sed neceſſariam ſic,infra de fun.do.l.j.ff.eod.l.j.de liti.l.ij. Tertio caſu quando à iudice,dic quòd nihilominus dominium trãſfertur,niſi apponatur clauſula decernens,&c. Sic intelligitur gloſſ.Innocen.extra de accu.ca.ſi.in glo.fin.qui matri. accuſ. poſ.vel non.ca.cum in tua.Et facit ff.de pollici.l.de pollicitationibus.in fin.& c.Raynaldus.vbi eſt caſus de ſententia arbitri.Et hoc niſi faceret ex aliqua iuſta cauſa . vt not . Innocen. de in integ.reſti.capitu.ij.Pro quo.ff.qui & à qui.l.in fraudẽ. in fi.cum ibi not.Quarto caſu diſtingue plenè, vt ſcripſi poſt Dyn.ff.de leg.iij.l.pater.§.Iul.Et vide infra de don . inter virum & vxo.l.penul.Et ſcripſi infra de fideicommiſ.voluntas. Et not.quòd hæc lex non obtinet in beneficijs , nec in rebus eccleſiæ,extra de teſta.c.Raynutius.& ibi per Innocen.[Cõdictio quæratur.]contra recipientem , vt not. Innocen.extra de teſta.ca.Raynaldus.

Si militem. Hoc verum, niſi mandatum impleuerit,vel niſi ſciens ius & factum daret, ſecundum gloſſ.Item ſecus in legatis . infra de le . ab adminiſtratione.Quid ſi datur eccleſiæ ob cauſam,& ſeruitores non adimpleant? Vide ff.de vſufruc.l.quidam.

3 Item videtur quòd votum ob cauſam etiam non ſecutam, nihilominus liget,extra de vo.& vo . redemp.ca.magnæ . Et hoc Hoſti . in ſumma de vo . Item ſciens repetet , ſi expreſſè paciſceretur,ſecundum glo.& docto.

Si repetendi. Gloſſ.dicat quòd hic fuit cauſa impulſiua,non finalis:& agebatur ab vna parte tantùm. Tu dic cum Iac.de ra.quòd ſiue fuit impulſiua , ſiue finalis,habet locum hæc lex,quando ab vna parte agitur.ſecus ſi ab vtraque tacitè vel expreſſè,& animo obligandi ſic.ff.eod.l.iij.§.quamquam. Aliàs ſi non animo obligandi ſecus,vide infra de nupt.ſi præſidi.cum notatis.[a]

a ☙ Et ratio poteſt aſsignari . quoniã propoſitũ in mẽte vnius ex cõtrahentibus retentũ nil operatur,& ad hoc allegatur hæc lex.

Dictam legem. [Si non impoſsibilem.]maximè ſupra.lege,prima, & lega ſi militem.

Si liber. [Condictio.]ſecus ſi verum pretium dediſſet. ff.eodem ſi pecuniam.[Accipere pecuniam.] à ſeruo,ſecus ſi ab alio.ff.de manumiſ.ſi quis.

Pecuniam à te. [Sed fortuito caſu .]cõtingente in perſona dantis, ſecus ſi accipientis.ff.loca.ſi vno.§.item cum quidam.

Aduocationis. [Qui acceperant .]ſecus ſi per caſum fortuitum , eius perſonam contingentem.ff.de va.& extraor.cog . l . j . §.diuus.Et eſt ſpeciale in aduocatis.ſuprà.l.proxima.

De condictione ob turpem cauſam.

1 ☞ Meretrix publica non dicitur turpiter recipere.
2 Datum partim turpiter , & partim honeſtè , an poſsit repeti.

SI ex cautione. [Probãdum eſt.] nõ dicebas quòd ſub ſpe munerationis promiſiſſet : ſed ob turpem cauſam , ideo probas vtrunque. Sed vno probato,reliquũ eſt probatum,ſecundũ docto.Et no.gl.hic ſimilem illi qđ no. Inno. extra

extra de act.ſuper his. Et vide infra de diſtra.pig.l. & qui ſub imagine.ff.de ma.conue.l.j.§.pbatio.

1 Cum te. Non ponas,vt gloſſ.in meretrice publica, quia illa non recipit turpiter.ff.eod.l.idem.§.ſed quod.Sed in alia,ſecundum doct.[Melior conditio habeatur.]fiſcus tamen repetit.ff.de iure fiſ.Lucius. ſecundũ gl. Sed ſecus in publica,ſecundum docto.Et vide extra de immunitate eccle.c.quia plerique.per Inno.

2 Sed quid ſi detur partim ob turpem cauſam, & partim ob honeſtam & rem indiuiſibilem? Quidam dicunt quòd datur repentio in totũ. Dic extra de reg.iu.c.in pen.li.vj. in nouel.

Quod euitandi. [Apud competentem.] qui erat inhabilis, ſecundum gl. [Inſtantia eius recipies.] ſi erat habilis,nihil.vt not.ſ. quod me. cauſ.l. ſi donationes Etiam concuſſionis crimen.]ff. de cri.cõcuſ.l.j.Et hoc ſiue erat habilis,ſiue non , ſecundum glo. Et vide infra ad l.Iul.de vi.l.ſi quis à ſe fundum.

De condictione furtiua.

PRæſes prouinciæ. [Singulos quoſque.] nec habent beneficium diuiſionis,niſi in caſu.ff.de admini.tuto.l.ſi plures.[Demum ſi ab vno.]ſecus ſi vnus fuit abſolutus,ſecundum docto. Ar. contra de excep.rei iudi.ff.l.ſi quis.§.plane.[Liberari.]non ſic in actione furtiua.ff.ad l. Aquil.l.item mela.§.ſi plures.Nec qui ſoluit, repetit ab alijs,vt d.l.ſi plures.Item intellige ſecundum l.ff. de peti.hæred.l.nec illam.§.fin.cum notatis.Et vide quod not. Innocen.extra de homi.ſicut dignum.

Ante. [Certiſſimum eſt.]dic infra de fur.l. ſubtracto. vide infra de dona.ante oup.l.ſi præſidi.

De condictione ex lege.

LIcet ante. [Præſes prouinciæ.] vnà cum procuratore. ſuprà, ſi aduer. fiſcum.l.ij. [Debita tibi.]debito interuſurio medij temporis,ſecundum gloſ.

Diſſolutæ quãtitatis. [Inſtrumẽtũ.]nũmis creditoris factum,aliàs non condiceretur,ſecundum gloſſ.ſed ageretur ad exhibendum.ſuprà ad exhi.l.ſi.[Iuris ambigui.] debitor tamen dabit literam de recepto inſtrumento.ff. de fur. l. qui tabulas.

Mala fide. [Parere compellitur.] vide ſuprà de rei vendi.certum.ff.eo.ex diuerſo.de fur. ſi certæ.§.j.

De actionibus & obligationibus.

1 ☞ Actio quæ competat mandatario, vel ceſsionario.
2 Mandare in quo differat ab eo quod eſt cedere.
Ceſsionarius reum ſibi obligatum dicere non poteſt.
3 Vtilis & directa in quibus differant.
4 Duellum in omni caſu eſt prohibitum.
5 Ceſsioni bonorum nemo renuntiare poteſt.
6 Fideiuſſor ceſsis actionibus non poteſt agere, niſi prius excuſſo debitore.

1 DAta. [a]Dicas ſecundum gl. quòd pecunia fuit data, vt certa ſpecies.aliàs ab initio competeret vtilis,infra de hęre. vel act. vend.l.emptor. vel dic ſecũdum Ia.de ra. & Azo.in ſumma quòd ſemper competit vtilis , ſiue vt quantitas, ſiue vt ſpecies fuit data pecunia.Sed vbi fuit mandata, competit directa in vita mandantis,ſed poſt nõ.Et hoc dicit hæc lex,& ſic finitur mãdatum per mortem mandantis,quamuis eſſet procurator in rem ſuam,ſed non per mortem mãdatarij , vt infra de dona.l. illam.Item nota quòd in ſex [b]caſibus competit vtilis mãdatario ab inuito.Primus in d. l.emptor. Secundus infra l.proxima: & infra quando fiſ.vel priua.l.fin.& ff.de pig.ac.l. ſi conuenerit.infra de leg. le.ex legato. infra de dona. illam. Aliàs non.ff.pro ſocio.l.j.ij. & iij.de pecu.ſi Sticho. ſecundum glo. Sed vbi fit ceſsio,ſemper competit vtilis directa remanẽte penes cedentem, & illam poteſt intẽtare nomine cedẽtis. vtilem nomine ſuo , ſecundum opin. Ioan. quam gloſſ. & docto. ſequuntur.

a ¶ Hãc repetit Bar. & legit quinque modis.

b ¶ No. caſus in q. bus cõpetit actio vtilis.

c ¶ Tu dic ſi cedens habet ius executionis paratæ, habebit eodẽ modo ceſsionarius , & idem in legatario. id quod not. perpetuò, ꝑ quo eſt text.in l. ex legato.infra de leg. ibi Bal.

2 Et ſic nota differentiam inter mandare & cedere, quia per ceſsionem ſtatim tranſit vtilis,nõ per mandatum, niſi in ſubſidijs,vt hic,ſecundum opi.gloſſ.ſed ſecundum aliam(quæ eſt verior)prædicta differẽtia non eſt vera,nec eſt aliquid ſpeciale in dictis caſibus.Item nota quòd ceſsionarius non poteſt dicere reum ſibi obligatum,ſecundum gloſſ. Item nec ſe dominum rei vendicatione ſibi ceſſa, [c]vt not. Dy.extra de reg. iur. c.pro poſſeſſore,in fin.lib.vj. Item nota quòd ſi quis intentat directam,& probat in vtilis,quòd debet obtinere.ff.de rei vendi.item ſi verberatum.§.ſi.ad Vell.quamuis.§.ſi mulier. ver. planè.ſecundum docto. Item nota quòd vtilis eſt datiua, vt no.ff.de actioni.& oblig.l.j.

3 Item nota quòd ſunt eadem in ſubſtantia vtilis & directa. ſecundum Io.vt no.infra l.proxi.Specu.tamen dicit quòd ſi quis proponat directam cũ deberet proponere vtilem , quòd debet ſuccumbere,vel econtra. Et quòd actor tenetur ſic cauſam ſpecificare,quòd appareat,an intẽtatur vtilis vel directa. In Specu.de actio.ſeu peti.§.ij.ver.quid ſi propoſuit.cum ſeq. vlti.colum. [Dicis eſſe mandatas.]dic ff.de ſolu. Modeſtinus. per Dy [Sine hærede.]quia ille poſſet iterum mandare. [Vtilis actio.]in ſubſidium,ſecundum glo. Vel ſemper,ſecundum ſecundam poſitionem.

Ob cauſas. [Satisfacientes.]aliàs contrà, infra quãdo fiſc.vel priua.lege,prima , ſecunda, & tertia.

Bonam fidem. [Aequum eſt.]in bo. fi.ad eos eſſe,niſi inciderit dolus, in ſtrictis iuris:vt purgetur.ff.de dolo.l.eleganter.dic ibi.Et plenius infra de inuti.ſtipu.l.dolo.vide ibi.

Sicut in initio. Fallit ſecundum glo.in commodato:depoſito mandato ſocietate precario Item in contractibus innominatis. dic ff.de condi. ob cau.ſi pecuniam.nuli cauſa donationis fieret. ff.de dona.l. Ariſto.& vide ſupra de tranſac.quamuis.Item fallit in feudis de feu.gar.c.j. Quid ſi pater dedit filio vel filiæ licentiam dandi vſque ad certam ſummam, nunquid poteſt reuocare? Dic ſic.l.ſi pater.de ma. vin. qui & à quibus. l.quæſitum. infra de dona.cauſa mor.l.nec fratris. Ioan.Fabri.

Si quidem. [Sumere præcepit.]nec donando vel cedendo,nec ob.infra de dona.illam.ſecũdum gloſſ. Sed obſt. verbum remuneranus. quare dic vt ſupra.l.j.

Si inſolutum. [Obligata perſequere.]facit contra id quod not.ſuprà. l.ij. & ſcripſi ſupra.l.j.

4 Negantes. Edita,non per duellum quod in omni caſu prohibetur,ſecundum ea.in Spec. de accu.§.ſequitur.ver.ſed quid.de pur. vul. c.j.& ij. Secus de iure feudorum. vt in feu.de pa. te.§.ſi quis hominem. & §.ſi quis alium.

Nimia. [Actoris ipſius.] ſecus ſi domini. infra quod cum eo.his qui. ſecundum glo.

Ob æs alienum. [Non patiuntur.] vt ſint ſerui. Vel propriè, & tunc fallit. infrà de capti.l.fin. infra communia. de ma.l.j.in authenti.vt nulli iudi.§.quod autem.colla.ix.Item fallit ſi ſe obligant ad ſeruiendum ad tempus.ff.de no.ope.nun.ſtipulatio.§.ſiue.Et vide ſuprà de vſuſeu.antiquitas.

5 Authen.Imò à debitore. Nec poteſt renunciare, ſecundum gloſſ.nec ceſsioni bonorum,ſecundum doctores, Sed cano. contrà. ſi iurauit . extra de iureiuran .ex reſcripto. dic ibi per Innocen. & Hoſtien.in ſumma. eo. Vel diſtingue, aut pro pace, aut pro debito, vt ibi not . Innocen. Et vide infra quæ res pigno.oblig.poſſ. qui filios.& dicta lege, antiquitas. & ſumitur in corpore , vt nulli iudi.§. quod autem collatio.ix.

Auten.Hodie nouo iure. [Ad pignora.] dic plenè infrà de pigno. authenti. hoc ita. & authenti.hoc ſi. [Poſſeſſores.] dic quòd primò principalis ſecundò fideiuſſor, tertiù poſsidens res principalis , quartò poſsidens res fideiuſſoris:vt no.in authẽ. hoc ita.in fin. Nec obſtat in auth.de litigio. §.ad hæc.collatio. octaua. quæ eſt infra de pigno. hoc ſi.quia intelligitur ſecundum iſtam , videlicet excuſſo prius debitore, ſecundum Ia.de ra.

6 Sed quid ſi fideiuſſor agat ceſsis actionibus? Dic quòd non poteſt agere, niſi excuſſo debitore, nec eo excuſſo, niſi pro parte, vt nota.in Specu.de oblig.& ſolu.§.j.verſicu.fin.Item hæc non obtinet , ſi nomen obligetur. vt in Specula . de procura.

cura. §. ſequitur. verſi. quid ſi mihi. Et hanc docto. infra quæ res pig. oblig. poſ. l. nomen.

Ne vxor pro marito, vel maritus pro vxore, vel mater &c.

1 ☞ Mercha quæ à principe conceditur contra aliquos, an ſit licita.

FRuſtra. [Exigi iure potuiſſet.] Infra ad Vel. iuſtrs. hodie ipſo iure, in auth. vt nulli iudic. §. idem vero. colla. ix.

Ob maritorum. [Domini ſui.] eſſe probaueris quia maritus eas poſſidebat, infra, de priuile. fi. l. j. [Ius publicum exequetur.] fallit infra in quib. cau. pig. ta. contra. l. ſatis. de priuile. fiſ. bona. ff. de offic. procon. l. obſeruare.

Cum te. [Intuliſſe.] omnino in debitum quo ad te. Nec obſt. infra ad legem falc. auth. ſed cum de fideicommiſ. l. j.

Authen. Sed omnino. [Qui in aliis.] fallit infra de naufra. l. fi. [Secundum formam pignorationis.] id eſt, vt habeat loco pignoris: vel inſolutum. Aliud, ſecundum glo. ſi a debitore meo mihi debitum auferam.

1 Et hæc authen. eſt contra Mercham [a] quam rex cōcedit: quę approbatur. xxiij. qō. ij. dominus. & ibi notatur. Docto. conſueuerunt in hoc dicere quòd contra duos negligentes facere iuſtitiam poſſit dari & contra eorum fautores, contra innocentes, non: quamuis ſint eorum ſubiecti. Item nec alicui dari poteſt quin iudici reportare teneatur quòd comperit: vt plenè not. Ioan. And. in nouella. extra de regu. iu. ca. non debet libr. vj. vide capitu. j. de iniur. libr. vj. & quæ ibi notantur per Archi. Ioan. Fab.

Ne filius pro patre, vel pater pro filio emancipato &c.

1 ☞ Pater non tenetur pro debito filij.
2 Scholares iudicē quē ex tribus maluerint ſibi eligere poſſunt.
3 Scholaris ipſo iure non cadit à cauſa, ſed per ſententiam.

NEque. [Amplius.] referas ad primos caſus. [Eam recuperabit.] ſi non ſoluiſti nomine ipſius, ff. de condi. inde. ſi is ſecundum gloſſ.
1 Item an pro debito filij pater teneatur vſque ad legitimam: Dic quòd non. & no. in Spec. de ſenten. excom. §. ſequitur. verſi. quid ſi filius.

Si filiusfamiliàs. [Iniuito.] & contradicente. aliàs ſecus, ff. ad municipa. quotiens. [Cautum eſt.] quòd cum eo. l. j. dic ibi.

Authen. Habita ſuper. Recipit in protectione ſpeciali ſtudentes in quacūque facultate, eorum nuntios iniuriatores & iudices negligentes vindicare ponit in quadruplum rerum ablatarum nota infamiæ & priuatione cinguli.
2 Item dat eis priuilegium quòd ſibi poſſint eligere iudicem doctores legum, vel magiſtros, vel epiſcopum quem maluerint, etiam defendendo & punit iactura cauſæ contrarium attentantes. hoc dicit text. Sed glo. dicit quòd non ſoluunt pedagia. Item intelligit hanc l. in criminali & ciuili. Item quod poſt electionem poteſt variare vſq; ad litem conte. Sed doct. contra in hoc. Item quòd magiſtri poſſunt delegare. Itē quòd ſcholaris poteſt eligere nihilominus poteſtatem. Item quòd per ſolam citationem non amittit, ſed ſi allegato priuilegio inſtet. Item quòd parcitur vocanti erranti in iure vel in facto ſed non pœnitenti.
3 Item non cadit à cauſa ipſo iure ſed per ſententiam, & cognoſcet iudex actoris, ſecundum gl. Item dic quòd hæc auth. obtinet in ſtudentibus laicis, ſecus in clericis, & dic in Specu. de reo. verſi. ſed quid ſi ſcholaris. & in ſumma Hoſtiē. de foro competent. §. ex quibus. l. ex patroni.

An ſeruus ex ſuo facto poſt manumiſſionem teneatur.

Diſtingue aut liber factus conuenitur pro cōtractu, aut pro delicto, primo caſu obtinet, regula fallit, infra iij. §. de dolo. l. eleganter. §. ſeruus. de fideicom. li. ſi purè. de libe. leg. l. Aurelius. §. Stich. de neg. geſt. l. cum actum. de po. l. ſi apud. l. pro, de neg. geſt. l. ſi cognati. ſupra. de peti. hære. l. fin. ff. de do. pręleg. l. ij. §. per cōtrarium. ſecundo caſu diſtingue aut delinquit contra dominum, & tunc nec ſeruus nec liber conuenitur: vt infra eod. l. fi. & l. licet. Aut contra alium, & tunc tempore ſeruitutis dominus tenetur noxaliter: vt Inſt. de noxa. §. omnis. Itē dic quòd indiſtinctè tenet hypothecaria: vt no. hic in l. ij.

Creditoribus. [Legatum proponas.] quia tunc idem ſi per fideicōmiſſum, ſecus ſi directo, ff. de dote præleg. l. ij. §. per contrarium. ſecundum gloſſ. & docto.

Quando fiſcus vel priuatus debitum ſui debi. exigere poteſt.

Diſtingue aut quæritur de fiſco, aut de priuato. Primo caſu aut debitori inficiatur, & tunc poteſt recurri prius condemnato debitore fiſci per officium iudicis: vel non condemnato ſi ſit non ſoluendo. infra lege iij. & iiij. Et ſic debet intelligi, ff. de iure fiſci, l. iij. §. multa. quamuis gloſ. hic faciat de illo §. tertium caſum. Secundo caſu aut non inficiatur, & ſit executio per officium iudicis, aut inficiatur, tunc nullo modo, ff. de re iudicata. à diuo. §. ſed verum. Sed dabitur curator bonis qui agit: vt hic not. gloſ. vel compelletur debitor cedere actionē, [a] ſecundum doctores. Vel agetur hypothec. ſi bona ſiot obligata, ff. de pig. act. l. ſi conuenerit. Sed gloſſ. videtur velle, infra titu. j. l. iij. quod poteſt agi perſonali debitore prius condemnato. Quod noo credo.

a Mercha, repreſalia, pignoratio, ſeu rerū alienarum generalis retentio idem, c. vnico. de iniur. & dam. da. Barto. in tra.

De actionibus hæreditarijs.

1 ☞ Hypothecaria actio intentari pōt pro re inſolidū obligata.
2 Actiones quando pro hæreditarijs portionibus diuidantur.
3 Legatarij largo modo dicuntur creditores.

PEcuniam. [Competēti petere debes.] in debito deducta parte tua quæ confunditur ſuprà. de pact. debitori.
1 Sed tamen hypothecaria poteſt agi pro ſolido, id eſt, pro re obligata in ſolidum, ſed non pro ſolido debito. Et hoc vult dicere glo. Sed ſi indiuiduum deberetur, æſtimabitur, & tenebunt cohæredes pro partibus, ff. de lega. ij. cum filius. ſecundum gloſ. Sed Iacobus de Aret. dicit omnino extingui. ff de ſerui. pro parte.

Pro hæreditariis. [Placuit.] fallit in indiuiduis, ff. de verborum obliga. in executionibus. §. fina.
2 Quod intellige vt eodem titulo ſtipulationes non diuidū tur. §. Celſus. Item ſi agatur ad rem, vt ff. cōmoda. l. iij. §. hæres actione perſonali vel reali, vt ff. de præto. ſtipula. l. ſecūda, §. fina. dic ibi. Item fallit, ff. de polli. l. j. §. ſi quis. & l. ex pollicitatione. Item ff. de ali. leg. l. iij. Item ff. de legatis ſecundo, cum ab vno. ff. de religio. l. quotiens. & l. veluti. Item ff. ad legem falcidiam. qui fundum. §. ſi ru. Et vide ſuprà ſi certū petatur. l. j. & quòd ibi ſcripſi. Sed contra, ſecūdum caſum facit ff. de legatis. j. l. ſi tibi. §. ſi fundus.

Hæredem. [Tibi fruſtra poſtulas.] dic ſupra, titu. in rubrica. Sed an ſaltem hypothecaria? Dic quòd ſic: vt ibi ſcripſi. Quidam tamen contra, & dicunt aliud in expreſſa, aliud in tacita.

Sub prætextu. [Nimis euidens eſt.] niſi fieret quæſtio ſtatus & bonorum: vel ſtatus tantum, ff. de Carbon. edict. l. iij. §. primo.

Vt debitam. [Soluatur.] ſaluo iure quod habes in hæreditate, aliàs petendo debitum [b] renuntias, ff. de cōd. indebi. ſi quis ſic. gl. Et nota quòd nedum præiudiciales habent ordinem, imò aliæ quando vna dependet ab alia: vt hic.

b Tu tamen dic per Bal. in l. debitor. in ij. col. ſuprà, de pactis. quod ſcilicet, petens debitū antequā redeat nō videtur hæreditati renuntiare.

Si adulta. [Poſtulata ſeparatione.] j. de bonis auth. iud poſſidem. l. eſt iuriſditiones. ff. de ſepa. l. j. §. illud. & §. præterea. & §. quotiens. & §. quæſitum.

3 Creditores hæreditarios. Propriè, aliàs largo modo legatarij dicuntur creditores, ff. de acti. & obliga. l. hæreditariorum. [Obnoxios.] hoc verum ſi ſint ſoluendo: aliàs contra, infra, de iure deli. l. fina. §. licentia. Sed gloſſ. videtur velle legatarios debere præferri chyrographarijs. j. qui por.

potior.in pigno.hab.l.ij.Sed prima vera.ff.de ſepara.l.creditoribus. Et de hoc nut.ff.vt in poſſeſ.leg.is cui.§. poſtquam. dic ibi.& ſcripſi.infra de pigno.ſi decreto.

Ex delicto defunctorum inquantum hæredes conueniantur.

1 Condictio ſurtiua quando detur & pro quibus.
2 Hæredes non tenentur ad emendas non taxatas.
3 Imperſonalitas in ſtipulationibus quando vitiet.

POſt litis conteſtationem. Vel poſt conuentionem ſi per reum ſteterit quò minus facta fuerit litis conteſt.ff.de act. & obliga. conſtitutionibus.cũ nota.ſi quis cau.l.ſi eum.§.qui iniuriarũ. & ibi not.[Peruenit.]fallit,ff.vi bo.rapt.l.ij.§.fin.de vi & vi ar.l.j.§.ſi.quod quiſque iur.l.iiij.§.quod autẽ.

1 Item condictio furtiua datur & ſi nihil peruenit,ff. de condi. furti.ſi pro fure.§.fin.Item de iure canonico videtur hoc correctum.extra,de ſepul.c. fina. Vel dic quòd ibi prædeceſſor confeſſus fuerat,vt notatur in Specu.de interroga.in iudi.fa. §.nunc de interrog.verſicu.quid ſi is.de accuſa.§.j.verſicu. quid ſi latro.Imò etiam promiſerat vt ibi not.Innocẽ. & Hoſtien.Et vide extra,de rapto.in literis.de hæreti. accuſatus.§. penultimo.lib.ſexto:vbi ex obligatione non tenentur hæredes:niſi eſſet pœnitentia iniuncta.

2 Et facit quòd non teneantur hæredes ad emendas non taxatas quamuis eas defunctus gagiauerit. Sed hæc lex repugnat, ff.de damno infecto.l.ſi finita.§.quod ſi. Sed hic parte agente eius interest.ibi officioſo ſeu iuſtitia quæ nullum habet intereſſe:niſi publicum quòd maleficia puniantur. Item dic quod hæc lex fallit.extra.de æta.& quali.l.accepimus. Sed ibi non ex delicto:ſed ex facto prædeceſſoris tenetur, vt ibi not. In. Item dic quòd vbi partim eſt pœna corporalis & pecuniaria imponenda non extinguitur morte quo ad pecuniariam: vt not.ff.de public.iudi.defuncto.Et hæc ſequuntur Iac. & Pet. vide inſtit.de perpetu.& tẽp.act.§.non autem. Ioan.Fabri.

De conſtituta pecunia.

1 **Authen.Si quando quis.** [Non tenebitur.] dic quòd aut eſt imperſonalitas ex parte creditoris ſeu agentis,tunc in ſtipulationibus non vitiat,ff.de verbo. obli. ſi ita ſtipulatus.§.Griſogonus.In legatis vitiat,ff.de reb.du. Paulus reſpondit.Sed ſi dandum ſit cauſa conditionis implendæ, non vitiat,ff.de ſta.li.qui pecunia. Item non vitiat in executione:vt ff.de verbo.oblig.ſtipulatio.§.cum qui.ff.ſi cert.peta.l.fina.aliàs ſic:vt hic.

Diui Adriani. [Simul.]id ſi ſucceſsiuè diuerſis temporibus:vt not.Dy.ff.de fideiuſ.ſi plures.

a Hoc eſt dictu, filius in honoribus ſequitur conditionem patris, ſed in libertate vel ſeruitute ſequitur conditionem matris. Pau.

De probationibus.

1 Litis conteſtatio indici poteſt per verbum dubito.
2 Teſtatori aſſerenti quando debeat ſtari.
3 Aetatem quis probare debeat.
4 Aetas qualiter probetur.
5 Dominium qualiter probari poſsit.
6 Contractus quando per epiſtolam fieri poſsit.
7 Filiatio qualiter probetur per teſtes.
Illegitimum quem dicens,hoc ipſum probare debet.
8 Dominus qui fuit ſemel,præſumitur dominus ſemper.
9 Libellus an procedat in quo quis rem petitam aſſerit eſſe ſuã.
10 Teſtes & inſtrumenta an poſsint de nouo produci.
11 Minor & eccleſia ſi petant ſe reſtitui,an debeant audiri.
12 Productio vna infra vnam dilationem dicitur.
13 Seruitus non probatur ex operis præſtitis.
14 Negatiua quibus negatur caſibus.
15 Crimen an poſsit per inſtrumentum probari.

1 **VT creditor.** [Implere cogitur.]debitore negante vel dubitãte, ſecundum gloſ.Et ſit conteſtatio per verbum dubito.Et videtur notari in auth.de exhib.reis.§.ſancimus.tolla.v.

Poſſeſsiones. [Dominium.]id eſt poſſeſsio,ff.de verb.ſig.interdum.ſecundum Ioã. Sed Pla.propriè.

Ex perſona. [Conueniri.] dic infrà de di.tu.l.j. [Depoſiti officij.]ſecus in fideiuſſore. inſtit.de fideiuſſo.§.ſi plures.& dic vt ſcripſi ibi. Ioan.Fabri.

Proprietatis. [Emptionis.]infra eo.cum res.contra,dic ibi.]Aliis legitimis probationibus.]vt teſtibus & fama,ſecundum gl [Oſtenditur.]vide ſupra cummu.diui.l.iij.& quod ibi ſcripſi.

Inſtrumenta. Facta à tabellione domeſtico.in Specu.de inſtr.edi.§.poſtremò.verſ.item quid.[Priuata atteſtatio.]id eſt,ſubſcripta teſtibus.[Seu annotatio.]ſine teſtibus.[Adminiculis adiuuentur.]videlicet depoſitiones teſtium,ſecundum docto.

Rationes. [Res certas.]magis fortè,ſecũdum doctores:vel minus,ſecundum gloſſam.

Authen.Quod obtinet. Diſtingue, aut teſtator enunciat,aut diſponit.Primo caſu aut in præiudicium tertij, & non nocet:vt l.rationes.in prin.Aut ſui ſeu hæredum,tunc aut ſcienter,& non præiudicat.ff.de pac.l.tale.& hic no.Aut erroneæ,tunc nõ,niſi iuraſſet:vt hic,de leg.ij.l.Titia.§.Caius. ſupra communia vtriuſq; iudi.l.ſcriptura. ff.ad Sylle.l.j.§.ſi. cum l.ſeq.Secundo caſu dic quòd valet:vt ff.de lega.ij.l.Lucius.§.quiſquis.Niſi erret.& dic quod præſumitur errare, ex quo veritas patet ad contrarium.ff.de proba.& l.cum de indebito.Item dic quòd vbi etiam iurat non creditur, ſi fraudari poſſet lex vel conſuetudo,ff.de lega.iij.cum quis decedens.§. pen.Item iunge ad primum membrum infra de teſta.verba. dic ibi.

3 **Cum te.** Aut quis minorem ſe aſſerit,& incumbit ei onus probandi,vt hic. Aut aſſeritur,& incũbit aſſerenti.Quòd ſi negatiuè vterque proponat,vt ſi procuratori obijcitur q nõ eſt maior,ipſe dicit ſe non eſſe minorem: Pe.dicit q obijciens debet probare:pro quo facit ſupra de cõdi.ob tur.cau.l.ij.cum no.Et adde ſupra de in integ.reſti.ſi minor eſt.cum ibi nota.de furioſo per dilucida interualla, videtur idem.Et de hoc in Specu.§.j.verſi.pone.infrà de codicil.l. ne codicillos.

4 Qualiter probetur ætas,vide ff.de excu.tu.l.ij.circa princ. Et iunge infra de prædi.mi.l.ſi prædiorũ.lxxviij. diſt.c. presbyter.ſuprà,ſi mi.ſe ma.dixe.l.iij.cum nota. In caſu tamen quo quis petit ſe ad honorẽ ſeu beneficiũ admitti, debet ſe probare maiorem:extra de elect.cũ nobis.vide plene de regu.iur.c. infamibus.lib.vj.in nouella.[De ætate probare.]per aſpectũ vel inſtrumẽtum nataliũ,ff.de mino.l.minor.dic §. proximè.

Neque. Secus ſi mater probaretur ingenua:quia partus ventrẽ ſequitur,ſupra de rei vendi.l. partum.infra eo.matrẽ.quamuis poſſet eſſet mater ingenua,& filia ſerua.Et propter hoc regula non probat hoc eſſe quod ab hoc contingit abeſſe:non habet locum in commouoiter accidentibus,[a] ſecundum gloſſam & doctores.

Cum res. [In vacuam.]facit denotat accidentiam: q a ſola traditio ſufficit.ff.de fun.do.ſi fundum ſcdm gl.Quod doc.concedunt in rei ven. Sed in publiciana dicũt cõtra.[Pretium.]In publiciana ſecus.ff.de publi. de pretio Sed an hæc probare ſufficiat?Placen.quod ſic.

5 Gloſſ.& doctores quòd imò oportet probare vendentem fuiſſe dominum: vnde dominium probatur per alterum de modis quibus acquiritur.Inter quos poteſt eſſe tantum tempus,quòd memoria &c.ff.de acquiren. rerum do.l.nunquam §.theſaurus.Quidam dicunt quod dominiũ probatur ſi longo tempore vt dominus vſus ſit & facit quod nota.ff.de fundi.inſtr.l.quidam.Vide plures modos probandi in Specu.de loca.§.nunc aliqua.verſi.lvj.cum ver.ſequen.Vt ſi probet ſe iuſto titulo habuiſſe à vero domino.Item ſi non probet quòd à domino, quo ad publicianam. Item ſi probet ſe decem annis cũ titulo tenuiſſe,vel triginta ſine titulo:vel ſi alius tenuit, & ipſe recipiebat penſionem:vt ibi notatur. Et facit infra de acquiren.poſſeſ.l.minus.Vide in c.cum Bertoldus.extra de re iudicata. Ioan.Fabri.

Non epiſtolis. Diſtingue aut epiſtola continet diſpoſitionem, aut enunciationem.Primo caſu valet & contrahitur obligatio in his quæ ſolo conſenſu perficiuntur.ff.de actio. & obliga. l.conſenſu infra,ſi quis alteri vel ſibi.l.fina.ff.de pact.l.Labeo.In aliis.non, ff.de verborum obligatio.l. prima. inſtitu.de inuti.ſtipula.§. item verborum.Secundo caſu, dic quòd aut remittitur directè ad confitendum,& valet,ff.eod.quidam.& l.fina. Aut nõ directè.

directè. & tunc non valet, vt hic.infra.de libe. cau. iubemus. ff. de pact.epiſtola.etiam quo ad hoc, vt transferat onus probādi, ſecundum glo.quāuis Iac.contra. Et hic ideo trāſfertur: quia ancilla erat in quaſi poſſeſſione fraternitatis, ſecundum gloſ.facit pro Iaco.extra, de preſump.illud. & vide.ff.de po. l.publia.§.fin.Item quando fit directè ad cōfitendum, diſtingue an ſit diſcreta vel non, iuxta illa quæ notantur.ff.de proba.cū indebito.Item vide, ff.de polli.l.charidenius. [Pro ancilla.] id eſt, à procuratore ancillæ.

7 Non nudis. [Legitimo.] Quomodo deponēt teſtes.dic extra de teſti.ca.licet. [Detege.] quia erat in poſſeſſione filiationis, ſecundum gloſſ. Vel ſecundū Io.quia ſtatur aſſertioni quouſque contra probetur. Quod eſt verum vbi emittitur directè ad confitēdum. Dic ſupra.l.proxima. Et vide quod not.extra qui.fil.ſunt legit.per tuas.& c.ex tranſmiſſa. Et facit quòd ſi quis dicat aliquem illegitimū quod debet hoc probare, vide extra de electionibus. ſi forte. libro ſexto per. Archi. Plenius per Ioan. Angelum in nouell.de re iudicata.c. infamibus eo. lib.

Vis eius. [In poſſeſſiōe libertatis.] quod eſt ſi ipſe ab initio tenebat per vim quāuis fugeret. [Cōſtitutus ſic.] xij.q. c. in longinquitate. [Debeat ſubire.] quia dominus ſubibit ſi per vim ab initio tenuit. [Declarabitur.] non ſic ſi agatur rei vendicatione pro alia re cōtra violatum, ſecundum doc.

8 Siue poſsidetis. Nota, quòd qui ſemel fuit dominus præſumitur dominus. Quid in poſſeſſione? Pla.idem Io.contra.quē gl.ſequitur: niſi poſſeſſor habeat cauſam ab agente infra de pig.ac.l.ſi creditor. vel niſi in iudicialibus, quando poſsidebat tempore cœptæ litis. Vel ſecundum Odoſ. & nouam gloſſ.diſtinguitur, an ſe aſſerat poſsidere, & tunc præſumitur ſicut olim. An neget, tunc non, quia ſolo animo, &c. Vel diſtinguitur inter recentē & non recentem poſſeſſorem, ſecundum Iacobum. Sed Pe.de bel.perti.cum Pla.ſupra ad exhib.l.non ignorabit. Ideo ſufficere videtur agēti Vnde vi, ſi probet ſe poſſediſſe ante ſpoliationem. Sed glo.tenet contra de reſtitu.ſpolia.c.cùm ad ſedem. Sed Hoſti.hanc approbat contra gloſſ. vide inſtit. de fideicommiſ.liber. vbi ſcripſi. De hoc in Spe.de petit. & poſſe. ver.penul.de poſ.& proprie.§.j.ver.quòd ſi fundum.

9 An ergo procedat libellus, ſi quis aſſerat rem petitā ſuam fuiſſe? Specu.quòd ſic, titu.de actio.ſeu peti.§.ſequitur. verſi. quid ſi ago.cum ſequen. Sed quid ſi quis agit Vti poſsidetis, & probat ſe decem annis poſſediſſe: reus probat q duobus vltimis, nec probat titulum? Quidā dicunt q actor obtinet. Sed Spe.tenet cōtra, ti.de peti.& poſ.§.j.ver.quid ſi peto fundum.infra vnde vi.l.ſi. Gl.tāgit hic materiam præſumptionū. dic plenè extra de præſumptio.quia veriſimile. & in Spe. de præium. [Sibi donata.] non per veſtram ſolutionem.ff. eod. cum de indebito.§.j. [Vnde domini factū.] fundata primò intentione veſtra.

Matrem. [Poſt editam.] Hoc nō eſſet neceſſe, ſi probaret ſe ſimpliciter liberā. [Nihil prodeſſe poteſt.] vide ſupra eo.neque.j.eo.ad probationem.ij.

Cum precibus [Probare.] aliàs ſtat inſtrumēto. [Sibi aſcribi laboraſſe.] ſi confiteatur ſua voluntate factum.non admitteretur.j.arbitu to.l.fin.dic plenius.j.plus valere quod agitur.l.j.

Exceptionem dilatoriam. Secus in declinatoria.j.de excep.l.ſi. extra de ſen. & re iud. inter monaſteria. [Opponi.] ſpecifice, nec ſufficeret ꝓteſtari.in Spe. de except. §.nunc videndum.verſi.ſed illud. [Initio.] id eſt, in conteſtatione, ſecundum gl.antè, vel poſt antequam diuertat ad alios actus, vt extra, de excep.c.paſtoralis.per Innocen.

Authen. Atqui ſemel. Quid ſi nullos producit & didicit teſtificata partis aduerſæ? Nō videtur idē à cōtrario ſenſu. Sed Inno.idem extra de teſti.vltra. [Tractauerit.] quamuis non didicerit, ſecundum Inno. [Didicerit.] plenè & fraudulēter. Secus ſi caſu vidiſſet & nō plenè notaſſet: vt ibi notat Innocen. Vel ſi inquiſiuiſſet à teſtibus. Item dic idem ſi in cuſtodia habuerit, extra eo.conſtitutus. [Non habebit.] etiam ſuper alijs capitulis: ſecundum gl.Docto.contra, & canoniſtæ. extra.de teſti.c.de teſtibus. Et in Spe. de excepe. §.dicto.verſ. ſed nūqd. Hodie eſt expeditū.extra, de teſti.in c.c.teſtibus.

10 Sed an poſsint inſtrumenta produci? Glo. quòd ſic. Quod eſt verum, niſi eſſet terminus aſsignatus ad omnia producenda: vt in Specu.de dila.§.nunc. verſicu.quid ſi datus. Vel niſi eſſet concluſum & renunciatum, vt in Specu.de inſtrumen.edi.§.nunc dicamus.verſiculo.j. extra eodem, cauſam. Quid ſi ſeipſum corrigat? Glo.dicit nō admittendum. Quod eſt verum ex interuallo. Dic extra de teſti cu.r.præterea.per Innoc. Et in Spec.de teſte.§.j.verſi.quid ſi dixit. In caſu tamen auditur, extra de hæreti.accuſatus.lib.vj. Item quid ſi producti ad perpetuam memoriam ſine publicati? Dic omnes admitti: & in cauſa matrimonij.extra de conſan & affini.c.j. Et in multis caſibus qui plenè numerantur in Specu.titulo.de teſte.§.ſatis. vbi ſunt xxj.caſus. Item quid ſi teſtibus publicatis an reſtationes admittantur? Dic in Spec.d.§.verſi.ſi.vbi diſtinguitur penes quem admittātur. Item quid ſi publicatis atteſtationibus dicant ſe aliter depoſuiſſe? Dic non credi eis, extra de præſcrip. ad audientiam, niſi eſſent multi & honeſti.in Spe.de inſtrumē. edi.§.reſtat.verſi.quid ſi dum.

11 Quid ſi eccleſia vel minor petunt reſtitui? Dic non facile audiendos.in Spe.de in inte.reſti.§.fina. verſicu.quid ſi in cauſa. Sed & minor quandoque reſtituitur ex iuſta cauſa, vt extra de in inte.reſti.c.auditis. de teſti.cum veniſſet.per Innocē. Sed ſi obſcurè depoſuit, poteſt ex officio iterum interrogari. Sed non ad inſtantiam partis.extra de proba.c.in præſentia.& de teſti.c.cum clamor.& ibi Innocen. Sed ſi non fuerunt interrogati ſuper vno articulo poſſunt iterum poſt publicationē interrogari: vt in Specu.de teſte.§.nunc videndum. verſiculo illud autem. Et vide eodem titulo.§.ſatis vtiliter.extra de teſti. c.per tuas. Item in generalibus & vniuerſalibus producuntur teſtes ſuper alijs articulis: vt not. Innocen. extra de teſti. cum literis. Et Hoſtien.

12 [Petat fieri.] Nota, q vna productio dicitur infra vnam dilationem: quamuis plures teſtes producti fuerint: vt not. extra de teſti.in cauſis. Glo.dicit hic contra: quæ tamen non ſeruatur de facto. Item dic quòd non dabitur vltra quartam pro quocunque etiam neceſſario impedimento. Sed poſt reſtituentur in integrum ſi videatur iuſtum: vt not. Innocen. extra de teſti.vltra.dic ibi. Sed Hoſtien.videtur contra in c.vltra quod plures dentur. Et vide plenè in Specu.de teſte.§.primo. verſiculo, item quod eſt receptus. & §.qualiter. Item dilatio ad probandum in dubio eſt peremptoria, in Specu.de dila.§.nunc videamus.verſiculo quid ſi data.

Si in poſſeſſione. Idem ſi eſſet in poſſeſſione libertatis dolo. ff. de libe. cau.l.liberis. [Sufficit] ab aduerſario, ſecus ſi ab alio. vel caſu fortuito, infra titulo primo, teſtium.in glo.

Ad probationem ſeruitutis. [Miniſteria.] Sed ſi probaret ipſum fuiſſe ſeruum, ſufficeret, ſupra eod. l.matrem.

13 Et ſic non approbatur ſeruitus ex operis præſtitis. Quod eſt verum niſi eſſet magnum tempus lapſum. ſecundum Doct.

Actor. [Neceſsitate.] ſi tamen probauit vel ſit præſumptio pro eo, tunc aſtringit infra de codicil.l.nec codicillos.infra de ſica.l. j. Aliàs ſuccumbit. [Probatio nulla fit.] niſi per iuramentum partis.extra de confeſ.c.j.libr. vj.in authen.de here.& fal.§.ſi vero.cum ſeq.col.j.

14 Et hoc in ſimplici negatiua facti, ſecus ſi iuris.ff.e.ab ea.Itē ſecus in negatiua qualitatis, extra de præſum.c. ſi. Item in negatiua prægnante, de renunti.ſuper hoc. Item in negatiua facti determinati vel quæ poteſt probari per factum quod non poteſt ſe compati.extra de teſti.ex tenore. & c. cum literis. de proba.c.iij. Item vbi aliquid ponit.vt not.Inno. de accuſa. ſuper his. Et vide per Io. Mo. in d.c.j.de confeſ.& per gloſſ. & docto.de elect.c.bonæ. In Specu.de proba.§.j.

Iubemus. [Suſpectas.] quod eſt ſi aliàs conſueuit facere falſas, ſecundum gloſſ. dum tamen aliàs fuerit condemnatus. in Spec.de inſtru.edi.§.reſtat. verſi. quid ſi tale.extra de hæreti.c. fraternitatis.per Innocen. [Reos quaſi.] vide ſupra de tranſactio.l.pe.dic ibi.

15 Sciant. [Vel inſtructa apertiſsimis.] An crimen probetur per inſtrumentum? Gloſ. videtur quòd ſic. ſuprà ad l. Aquil.contra negātem.ff.ad turpil.in ſenatus. Sed docto.contra, extra, de ma.& obe.cum in eccleſijs, & ibi Hoſtien.vide infra titu.ij.in exercendis.

De teſtibus.

1 ☞Domeſtici & familiares quando repellantur à teſtimonio.
2 Homines non conditionati non repelluntur à teſtimonio.
Vir & vxor dicuntur domeſtici, & an coguntur ferre teſtimonium.

3 Vaſallus pro domino an poſsit teſtis eſſe in iudicio.
4 Subiecti ratione iuriſdictionis an poſsint eſſe teſtes pro domino.
Amicus an poſsit teſtificari pro amico.
5 Familiares patris non poſſent eſſe teſtes in cauſa filij.
4 Frater an poſsit eſſe teſtis in cauſa fratris.
5 Filius an & quando poſsit pro patre teſtificari.
6 Teſtes qua forma iurare debeant.
7 Reus præfertur actor ſimilem probationem habenti.
8 Teſtes eſſe qui nequeant propter lucrum vel ius in lite.
9 Aduocatus non poteſt pro parte teſtis eſſe.
10 Tutor non poteſt teſtis eſſe in cauſa pupilli.
11 Expenſæ ſunt teſtibus præſtandæ.
12 Monachi & canonici conuerſi poſſunt in iudicio teſtificari.
13 Teſtis an teneatur ſuper obiectionibus reſpondere.
14 Teſtes titubantes per quem poſsint iudicem puniri.
15 Teſtis falſus qua plectatur pœna.
Teſtis falſus an teneatur ad emendationem damni.
16 Corrumpens teſtes qua ſit pœna feriendus.
17 Cæcus non poteſt eſſe teſtis.
18 Teſtes tribus caſibus rogati eſſe debent.
19 Teſtes coram iudice in cauſa ciuili coguntur venire.
20 Citatio ad domum quando ſufficiat.
Præſens reputatur qui in eadem prouincia moratur.

SI tibi. [Non ſufficiût.] quia per alia indicia probari poteſt vt per inſtrumenta, ſecũdum gloſſ.

1 Etiam. Domeſtici.] ideo familiæ cui imperari poteſt ratione dominij vel patriæ poteſtatis. Alias familia non repellitur, extra eodem cum nũtius. Sed de hoc notat Innocẽ.in c.in literis.extra eodem titulo. Supponit ergo quòd cliens vel familiaris mercenarius poſsit ferre teſtimonium. Sed Spe.cõtra.in tit.de teſte.§.j.verſi.item quòd eſt domeſticus.& glo.hic & doct. Et ſic ſeruatur de facto. Hæc intelligunt aliqui iuxta determinationem l. conſenſu. infra de repu. pro quo extra de proba.c.tertio loco,extra.eod.ca. veniens.§.fi.& in d.l.conſenſu.per Cy.in tertio notabili. Item ſunt domeſtici illi qui enumerantur.3.de his qui ad eccle. cõfu.l.præſenti.§.ſane.ſecundum glo. Et qui ſimul cohabitant. Quidam tamen dicunt admittendos colonos & aſcriptitios. minor tamen fides adhibetur; vt not. in Spec. d. §. Sed prima ſecurior.

2 Sed homines non conditionati non repelluntur, ſecundũ Docto. Cognati autem non repelluntur: quamuis dicantur domeſtici.j. de emen.propin.l.j.dic ergo domeſticos quoslibet familiares, ſuprà de ædili.edict. l. ædiles. §. j. & l.quòd ſi nolit. §.idẽ.de verbo.ſigni.l.pronuntiatio. Sed quid de viro & vxore? Dic domeſticos: ſecundum Doct. & gloſſ. Sed & domeſtici aduerſario petente admittere non, ſecundum gl. & not.in Specu. d.§.verſiculo.ſed quid ſi aduerſarius. Sed an cogũtur? Dic quòd ſic, illi qui ratione domeſticitatis repellũtur tantummodo. Illi verò qui ratione reuerentiæ quam debent vt libertus non compelluntur, ſecũdum Doct. Ideo nõ compellitur vxor, ſecundum Docto. ſicut nec gener: alij.ff. eod.l.ſi lege.

3 Sed an vaſallus admittatur pro domino? Specu. quòd ſic. d.§.ver.ſed nunquid vaſallus. Et ſic contra ipſum teſtificetur inuitus: nec amittit feudum: vt not. in feud. quæ fuit prima cau.be.a.§.ſed & ſi delator. Dic clarius de conſue.rec. feu.ca. ſacramentum.§.ſimiliter. Sed an qui eſt de vniuerſitate poteſt eſſe teſtis in cauſa vniuerſitatis? Specula. quòd ſic.d.§.ver.ſed nunquid in defectum alienum, extra de iureiuran. & ſi Chriſtus. Sed abbas vel ille qui agit non: vt not.in ca. cum tu.& c. inſuper.extra.eod.titu.per Innocen. Item nec illi de vniuerſitate admittuntur in cauſa quæ cederet in vtilitatem ſingulorum, nec in criminali.vt ibi not. Ideo nõ admittuntur in cauſa paſcuorum illi de contractu, ſecundum Docto. Et vide.l. titu.j.l.inſtrumenta.

4 Sed an ſubiecti ratione iuriſdictionis admittuntur? Gloſſ. dicit quòd non in.l.idonei.ff.eo.l.eos.Doct.contra. Pro quibus de offic.delega.cauſam.ij. Minor tamen fides adhibetur, In quo diſtingue an ſit perſona quæ non habet multum dubitare, vel habeat. Pro quo extra de teſti.c.in literis.in fin. ff. qua.re.ac.non datur.l.j.§.quæ onerandæ. Item dic quòd propter amicitias repelluntur ſi ſint antiquæ: vt in Specu.c.circa prin.ff.eod.l.iij.circa principium. Et de hoc.iij.quæſtio.v.in ſumma, vbi Ioan.in multis aduerſatur his.

Solam teſtationem. Quia ſine redditione cauſæ quã reddere debet ſi requiratur: alias non, ſecundum gloſſ. Niſi eſſet productus ad probandum dominium; vt in Specula. de teſte.§. nunc tractandum.ver.quid ergo ſi quis.

Eos teſtes [Qui omni gratiæ.] & ſic inimicus repellitur. in Specu. de teſte.§.j. dic ibi. Vel minor fides adhibetur, ſecundum Doct. [Et poteſtatiui.] vide ſuprà.eod.etiam.in fi.

Parentes. In infinitum.gl.[Et liberi.] ſed nec alij qui ſunt.ff.eo.l.lege.ſecundũ gl. [Volentes.] etiam ſi pars aduerſa velit, ſecundum glo. hoc tamen fallit in multis caſibus quos dic.j.in fi.& in Specu.eo.§.j.ver. quid ſi parentis. Item hoc verũ ſiue ſint in poteſtate, ſiue non: quãuis quidam contra.ff.de fal.pater.inſtit.de teſta.§.in teſtibus.

3 Sed familiares patris ſunt ſuſpecti in cauſa filij, extra de offi. dele.inſinuante.per gloſ.& Inno. Frater verò admittitur pro fratre niſi ſit in poteſtate, ſecundum gl.niſi de teſta.§. ſed neque hæres. Sed an compellatur? Dic in Spec.eo. §.de compulſione. ver.quid ſi frater.vbi videtur dicere qđ ſic, niſi in magnis criminibus: in minoribus ſic.extra de pręſum.literas. Itẽ dic quòd etiã in ciuili non admittitur ſi habeat bona pro indiuiſo,& ſint ſocij. j.e.quoniã. Itẽ quòd minor fides adhibeť in

4 Specu. de teſte.§.j.ver.ſed nunquid frater. Gloſſ. tamen tenet, quòd frater ſeu agnati non compelluntur in ciuili, nec volentes admittuntur.ff.eo.l.Iulia. cognati verò admittũtur in ciuili, non criminali.iij.q.v.ca.j.& q.ix.abſens.] Ad teſtimonium.] hoc fallit in cauſa matrimonij: extra qui ma.accu.poſ. ca.videtur.de re iudi.tenor. Niſi eſſet alter nobilior vel dignior, extra de teſti.ſuper eo.vel parens, ſecundum doct. Et vide in Specu.eod.in princ.ver.item.quòd eſt parens. Item in cauſa religionis.xx.q.iij.præſens. Itẽ in teſtamẽto filij de peculio caſtrenſi teſtantis.inſtitu.de teſta.§.in teſtibus. ff. de teſta.l.in teſtamẽto.§.per contrarium. Et in ætate. ff. de proba. l.etiam matris.

5 Item dic, quòd licet hæc lex videtur parificare patrem, & filium.ff.eod.teſtis idoneus.eſt tamẽ differentia: quia quamuis pater non poſsit teſtificari pro filio indiſtinctè, filius poteſt pro patre, vbi nihil quæritur patri, ſed ipſi filio: vide.ff.de teſta.l.qui teſtamento.§.quæ autem.

Nimis graue. [Ab aduerſarijs adduci.] fallit ſuprà de aſſeſ.l.ſi poſt.

Seruos. Fallit infra de quæſtio.l.j. infra de iure delib.l.fina. [Interrogari poſſe.] dic infra de quæſtio.interrogari.in Specu.eod.§.j. ver. item quod eſt ſeruus.

6 Iuſiurandi. Corporaliter pręſtiti tactis euangelijs. niſi in epiſcopo.ſuprà de epiſco.& cle. authen.ſi iudex. Etenim omne iuramentum debet præſtari corporaliter: niſi aliud exprimatur ſiue ex diſpoſitione iuris ſiue ex conuentione partium præſtetur. xi.q.j. nõ flagitetur. & de hoc per Inno.extra de iureiu.c.& ſi Chriſtus.de iura.calũ.cap.quotiẽs.de elect.vt circa.lib.vj.per Archid. In quibuſcunque religioſis ſeruat quod hic dicitur. extra eodẽ. nuper. Et hoc niſi remittatur voluntate partium extra, eodem. tuis. in caſu non poteſt remitti: extra de eo qui cog.conſan. vxo. ſuper eo.notatur. Item fallit.ff.de ven.inſpi.l.j.vel poteſt dici quòd iure digeſtorum non iurabant teſtes. Item fallit, vbi nemini paratur præiudicium.de conſe.di.iiij.c.paruulis. xxvj.q.õ.vj.is qui.[Priuſquã.] non ergo valet ſi poſt depoſitionem iurat. Sed Hoſt.contra ſi ſit alias bonæ famæ.vt no.Spe. eod.§.ſequitur ver.pe.dic plenè.d.§.ſequitur.

7 [Et ibi honeſtioribus.] Quid ſi ſit æqualitas omnino? Dic iudicandum pro reo niſi fauor traheret ad aliud. in Specula.eod.§.poſtquam.ver.porro.cum ſeq.dic ibi extra eo. in noſtra. Simili modo fallit extra de procu.ex inſinuatione. de teſti.cum in omni.de ſponſa.c.præterea.de ſymo.ſi dominus. de teſti.cog.peruenit. Vide in Spe.eo.§.reſtat.ver. quid ſi dicatur. Si autem ſint ſingulares, non creditur eis, niſi deponãt ad vnum factum: vt no.ff.eo.ob carmen.§.fi. In Spe.eo.§.nũc videndum.verſi.in alijs.de inquiſi.§.j.ver.quid ſi vnus.extra eo.licet.de accu.qualiter.ij.per Innocen. Sic intellige eo. titu. cum dilectus.de proba.licet.de elect.bonæ.[Noſtro iudiciũ.] extra eod.cum nobis. Sed in epiſcopo videtur contra xj. q.j. quicunque.

8 Omnibus. [In re propria.] principaliter vel ſecundario, vt venditor in cauſa emptoris, ſecundum glo. Et hoc ſi de euictione teneatur, alias non repellitur, vt no.ff.eo.nullus. Sed doc.dicunt ipſum indiſtinctè repellendum, niſi in cauſa finium regundorum.ff.fin.reg.l.eos. & ibi not.gloſſ. Et idem in donatore & cedente: quia habent maiorem affectionem ad contractum quàm proxeneta, qui repellitur, in authen.eodem.§. penul.col.vij. Sed Specul. videtur tenere contra.in titu.de procur.§.ſequitur.ver.fin. pro quo.infra de fal.l.& ſi ad te. Dicit tamen quòd ille qui remo-

ueretur

ueretur pro cedente, non remoueretur pro ceſſionario, vt in Spe.eo.§.j.ver.quid de fideiuſſore. Itē quid de fideiuſſore? Dic quòd eſt teſtis, ſi reus ſit ſoluendo, vt d.verſi. Item impetrans inquiſitionem non repellitur, vt in Specu.eo.§.j.ver.& nota. Item accuſans matrimonium, vt in Spec. qui ma.accuſa. poſ. Item repellitur qui habet ſimilē cauſam.extra eo.c. perſonas. Item perſona iniuriata quamuis aliud agat.extra eo.c.venieñ. Sed legatarius admittitur.inſti.de teſta.§. legatarius.infra de fideiuſ.l.fi.dic infra de teſta.dictantibus. Promotorem autem vel inſtigatorem non admitterem.ff.ad Turpil.l.j.§. incidit. De procuratore verò ad cauſam, dic quòd non poteſt eſſe in cauſa quam procurat.

9 Nec etiam aduocatus poteſt eſſe teſtis, vt ff.eod.l.fin. Nec in cauſa appellationis.extra eo.Romana.lib.vj.in alijs ſic. Sed procurator negotiorum poteſt eſſe teſtis, ſi placet partibus, aliàs non, vt ibi no. Et de hoc per Innocē.extra eo. inſuper.& per Dy.de iure fiſ.deferre.§.item decreuerunt. Non tamen teneas prout ipſe. Et iunge quod ſcripſi, ſuprà e.l.ij. Sed quid ſi producatur inſtrumētum factum per illum qui nunc eſt procurator in cauſa, vel qui eſt familiaris? Videtur quòd faciat fidem.ff. de fal.l.de eo.imò etiā ſi pendente cauſa eſſe confectū, valeret, ſi neceſſitate officij feciſſet.ff. de re mili. in hoc tamen eſt multùm attendenda conditio perſonæ, vt plenè no. Ioan. An.extra de reg. iur.c.cum quis.in nouel.lib.vj.

10 Sed an tutor poſſit eſſe teſtis in cauſa pupilli? Dic quòd nō vt no.ff.de teſta.l.qui teſtamento.in principio. Quod eſt verum, ſi ipſemet agat cauſam, ſecus ſi contutor.extra eod. ca.j. inſuper.

Quoniam liberi. [Non dicantur.] fallit vbi præcedit infamia, vt no.extra eo.c.veniens. Et ſic intellige extra eod.c.quoniā. de cuſto.reo.diuus.j. de malef.l.ſi.de fal.mo.l.j.s.de ſer.l.prouinciarū. ff.de re.mili.nō omnes.§.ſi. Et tunc etiā minus creditur. Idem in ciuili, ſi ſint ſocij omnium bonorum, aliàs nō. Quod intellige, niſi haberet conſimilem defenſionem. extra eo. perſonas. [Poſtulaſti.] quandoque mittitur ad eos. extra eodem, ſi qui teſtium.

11 [Sumptus competentes.] quos non eſſet in domo ſua facturus.ff.de peti.hære.ſed ſi lege.§.quid autem. Niſi eſſet operarius, quia tunc omnes, ſecūdum doct. Item dic antequam moueat pedem, ſecundum docto. vide extra de reſcrip.c.ſtatutū. §.penul.libr.vj.ſuper verbo, moderatas. vbi not. quòd non computantur illæ expenſæ, quas domi feciſſet.

12 Authē. Si teſtis. [Dicatur.] vel dicat ſtatuliber. Secus in aſcriptitio, ſecūdum gloſ. Item monachi, canonici & conuerſi poſſunt eſſe teſtes, ſecundum gloſ. Quod eſt verum cum licentia: aliàs non, vt in Spe.eo.§.j. ver.item excipitur. & ver.item quòd eſt ſeruus. Et ſi dicat ſe ſeruū, creditur ei, vt ver.quid ſi teſtis. [Iudicetur.] Supponitur ergo quòd poſt auditur, & ſic no.ff.eo.l.iij. Sed contra eſt in decre.iij.q.v.accuſatores.& ibi nota. Quod videtur verius. Huiuſmodi quęſtiones, vide.ff.e.l.iij. in princi.iij.q.v.accuſatores. Et dic in lite pecuniaria hæc procedere, ſi ſit quæſtio de maiori parte bonorum, vel de ſtatu, aliàs nō, ſecundum glo. Et dic in Spe.eo.§.j.in prin.ver.item quod dicitur.& ver.item quod habet cauſam. Item not. quòd obijcitur teſtibus publicatione facta. Quod eſt verum, ſi fuit proteſtatus ſibi dicere licere. Non autem ſi proteſtatus fuerit de dicendo, vt no. Inno.extra eo.præſentium. Iudex tamen poteſt compellere ad dicendū antè, vt ibi no.& c.ad hæc. Et ſi die aſsignata nō dicat, nunquā audietur: vt extra de proba. licet.

13 Sed an teſtis tenetur reſpondere ſuper obiectionibus? Videtur quòd ſic. vt hic. Sed docto.contra.& no.plenè in Specula. §.nunc videndum.ver.ſed nunquid. Si tamen reſpōderit.[a] & confeſſus ſit, præiudicat parti, vt in Specu.eo.§.j. ver.quid ſi teſtes. Sed obſtat extra eo.ſicut. Sed ibi conſtat de periurio.

Libertorum. Sed nec hæredes eorum etiam. ff. de in ius voc.l.venia. ſecūdum gl. [Prodire non audeant.] nec pro eis, nec contra eos etiam volente patrono.

14 Nullum. [Ad iudicem quemlibet.] Hæc lex obtinet in iudice ordinario, ſecus in delegato. extra de pœn.ca.fina.per Innocen. Et in Spe.eod.§.j.ver.hæc autem. Item ſecus in arbitris, vt ibi. Item ſecus in commiſſarijs deputatis ad examinandum. Dicūt tamen ſcribere omnes titubationes, vt in Spe.eod.§.nunc tractandum.ver. hæc autem.extra de pig.c.ij.de proba.quoniam.contra per Innocē. Sed gl.dicit hic ꝙ delegatus poteſt teſtes corrigere per apparitores ordinarij. Vide hoc expreſſum in authē.eod.§.ſi vero ignoti.col.vij. Quod poteſt obtinere in delegato principis, extra de offic.dele.c.j.in cle. Et vide infra tit.j.apud.& infra de aboli.l.fallaciter. [Militiam.] ſi tamen ſit ſuperior, non puniet eum, ſed remittet.in Spe.eo.§.j.ver.quid ſi is. Idem videtur de exemptis, qui tamen poſſunt cogi teſtificari, etiam ſi iuraſſent non teſtificari, vide per Archi. c.vt officium. extra de hæreti. in vj. Ioan. Fabri. [Proſpexint.] per confeſsiones eorum, ſecus ſi per probationes obiectorum. extra de confeſ.c.ij.de elec.per inquiſitionem.per Inno. Item dic pendente lite, & ex officio. extra de cri.fal.c.j.cum not. Nec punitus vltra poterit accuſari, ſecundum docto.quamuis additio contradicit. infra de accuſa.qui de crimine.

15 [Animaduertendi.] quæ ſit pœna falſi teſtis. dic l.diſt.ſi epiſcopus.xxij.q.v.c.ſi quis coactus.de cri.fal.c.j.ff.eo. qui falſa. ad l. Cor.de fal.c.j.§ ſi.ſupra de epiſ.& cle.authen.presbyteri. Quando poſsint torqueri, vide xv.q.vj.vt in ſumma. Sed an falſus teſtis tenetur emendare omnia damna, quæ ſunt ſecuta ex ſuo falſo teſtimonio? Videtur quòd non.ff.de ſer.cor.l.Lucius. Hoc tenet Hoſtien. extra de cuſto.eucha. c.j. & infra l. proxima.

Si quis. [Viſus fuerit.] ſecus ſi ſolùm produxit.in Spec.eo.§.ſæpe.ver.ſed quid ſi eum. [In alia lite.] vel in eadem. [Producantur.] etiam à tertio, ſecundum doc. [Perſona eorum.] ſed dicta ſic.extra de excep.cum venerabilis. Et vide in Spec.d.§.ſæpe. [Et illos poſtea.] Vel aliam cauſam, ſecundum gloſ. Vel cauſam antiquam de nouo veniſſe ad notitiam. ff.de confir.tu.l.vtilitatem.& ſecundum doc.vide extra eod.præſentium.

16 [Eos corruptos.] ab alia parte. Et no.quòd corrumpens punitur ea pœna qua corruptus.[b] in Spec.eo.§.j.ver.& not. Item dic quòd in alia cauſa producuntur ciuiliter, ſecus ſi criminaliter. Et not.in Spec.eo.§.j.ver.item quòd in alia. Nec ob.ff. eo. produci. Et per Inno.extra eo.inſuper. [Oſtenderit eam.] hoc ſufficit ante ſententiam: aliàs oporteret probare eos falſum depoſuiſſe.extra de proba.licet.per Inno.in Spe.eo.§.j.verſi. hæc autem. Dic ſupra de aduo.diuer.iudi.l.j. [Seruari præcipimus.] Et vide in Spec.eo.ti.§.j.ver.ſed quid ſi teſti.

17 Teſtium. [A ſe debita.] excedentia quinquaginta aureos: aliàs contrà.in authen. de fide inſtru.§.vt autem.col.j. [Sub pręſentia ſua.] & ipſis videntibus. & ideo non videtur quòd cæcus poſſit eſſe teſtis, de hoc not. ff.de aqua plu.arcen.l.ij.§.item Labeo. Et nota quomodo debet inquiri, & deponere teſtis. Et vide extra eo. cum cauſam. [Probationibus.] per iuramentum. vt not. Inno.de priuile. c. cum olim.in fi. [Et indebiti ſolutionem.] ſi aduerſarius ſurripuiſſet, ſufficeret probare furtum. ſupra de proba. ſi de poſſeſſione.

18 Authen. Rogati. Nota tres caſus, in quibus oportet teſtes eſſe rogatos: & eſt quartus.ff.de diuor.nullum. Quem non approbat Pet. Aliàs contrà.ff.eo.ad finem. Et dic plenè in Spec.eo.§.j.verſi. item quòd non rogati. vbi ponuntur alij duo, videlicet in matrimonio. xxx.q.v.c.noſtrates. Item in caſu. ff.depoſi.l. j.§.ſi quis tabulas.& §.ſi pecuniam. Nec pręſumūtur rogati: niſi inſtrumentum contineat, vel aliàs probetur, vt ibi notatur.

19 Si quando. Nota quòd teſtes compelluntur venire coram iudice in cauſa ciuili. Fallit. ff. quemadmodum teſta. aper. ſi quis ex ſignatoribus. & extrà eod.ſi qui teſtium. Idem in criminali, ſecundum doctores iuris ciuilis. Sed de iure canonico contra, extra de teſtib.cogen. c.dilectorum. Et not. Innocen.in c.j. vbi dicit quòd non coguntur quando agitur criminaliter, niſi quando eſſet peccatum celare veritatem. Sed Hoſti.dicit indiſtinctè, compellendos: vt ibi not.& c.dilectorum.

Authen. Sed & ſi quis. [Contra.] diſtingue, inter actorem & reum. Actor non producit ante litem conte. niſi moribundos, vel abſfuturos. Et ſic intelligitur, ſecundum gloſ. hic & doc. [Reus quos vult.] Et de hoc plenè extra eo. ſignificauit. & c. Albericus. vt lite non conte.c.quoniam. Item non fit publicatio, vt in Spec.e.§.nunc tractemus. Sed Inno. & Hoſti. contra in dictis cc. Potes dicere quòd fiat, ſi reus requirat, aliàs non: quia non poſſet alios producere, quod eſſet iniquum.

20 Item non ſufficeret partem citari domi hoc caſu, ſecundum doc. Et hoc ſupponit hæc authen.de teſti.§. penul.colū.vij. Et no.Dy.ff.de dam.infec.l.iiij.§.toties. Niſi ſit abſens, quo caſu ſufficit citari domi. arg. hic à contrario ſenſu, & reputatur præſens in eadē prouincia, vt no.extra de do.& contu. cauſam. per Innocen.de eo qui mit.in poſ.ſi aduerſarius. Vel dic quòd vbi producuntur ſenes & valetudinarij, ſufficit citari domi, aliàs non. Et de hoc plenè extra de regul. iur. c.præſumitur.

F ij bb.

a ¶Not.practicam.

b ¶Et ita not.ſing. ꝙ ille qui corrumpit teſtes, minādo, ſubtrahendo, defen. partis inſtrumenta, vel probationes debet perdere cauſam non modo.l.ſi de poſſeſsione ſuprà de proba. ſed etiam eadem pœna puniri: qđ voluit text. in l.ſi patronus.ſuprà de aduo.diuer. iudi. ibi experietur autho. iudicia nam à ſe læſam. Pau.ibi.

lib.vj.in nouella.Es ſufficit vnica citatio.extra e.c.ij. Et facit ff.ad l.Aquiliā.l.in lege.Et vide plenius.j. de bo.au.iu. poſſi. authen.ei qui.Et nota quòd teſtibus receptis in contumaciā, nihil poteſt opponi.Docto.contrà,infra l.ſi.& hoc nil facit.

Cum apud. [Compromiſſarios.]id eſt, arbitros, ſi iudicialiter, valerēt etiā ſi inſtantia periit.extra ro.cauſam quę.[Et nō oppo.eis.]Et iurabunt iterum,ſecundum gloſſ.[Non eſſe reſpuendas.] vide ſupra de arbi.l.penul.extra eo.c.præſentata.

De fide inſtrumentorum,& amiſſione eorum.

1 ☞ Teſtibus qui inſtrumentum viderunt, vel legi audierunt plus creditur quàm exemplo.
2 Scripturæ contrariæ vel diuerſæ qualiter probentur.
3 Inſtrumentum publicum præfertur literæ ſigillatæ.
4 Teſtes quot poſſint inſtrumentum reprobare.
5 Literæ ſigillatæ quot poſſint teſtibus reprobari.
6 Contractus quando in ſcriptis fieri dicatur.
7 Examinatio teſtium,cui & à quo poſsit committi.
8 Cōmiſſari' dat' ad recipiēdos teſtes,recipere nō pōt recuſat'. Apocha quæ propriè dicatur.
9 Comparatiu literarum quando fieri poſsi.
10 Literarū ſigillo authētico ſigillatarū idē q̀ de inſtrō iudiciū.
11 Cōparatio literarū quādo in iſtrumētis publicis locū habeat.

DEbitores. [Amiſsio inſtrumentorum.]vide ſuprà, titu.j.de proba.l.ſi de poſſeſsione.

Si uteris inſtrumento. [De quo alius.] accuſat' correus ſtipulādi vel cohæres.ff.de inoffi.teſta.circa.]Et diſcrimē periculi.]ff.ad legem Corne.de fal.l.falſi.§.j.[Non eras.]ſecus in teſte qui repellitur ſi aliàs conuictus fuerit.[Appellare debuiſti.]potuiſſes tamen ſi voluiſſes.

Si aduerſarius. [In dubiū.]aliàs ſecus, ſecūdum glo.[Denuo repetatur.]nec poterit accuſari.j.de tri.fal.ſi falſos.dic ibi.

Illatæ probatione. [Defeceris.]aliàs ſecus. ff.de edendo.l.iij.

1 Sicut iniquū. [Precibus veſtris adeſſe.]per teſtes qui viderūt inſtrumētū vel audierunt legi,quibus hoc caſu magis creditur quā exemplo, ſ.de edē.ſi qs.ſecundū gl.& docto. Et facit extra.de priuileg. cum olim.Et vide.s.titu.j.teſtium.cum notatis.

Statum. (Certi iuris eſt.]dum tamen aliàs probes,ſecundum gloſſ.

Cum inſtrumentis. [Rata.]ſ.fami.ercīſc. non ideo.[Etiam amiſsis.]idem de teſtamento in ſcriptis ſi eſſet publicatum, ſecundum gloſſ.[Non tolli.]ſuprà,tit.j.l.teſtium.

Emancipatione. [Si actorū.]ſine qbus non valet,infra de adop.l.ſi.gl.

Scripturæ. [Prolatæ] ſi à diuerſis, tunc ſtatur digniori,ff.de proba.l.de ætate.[Habere potuerunt.]ſi ſint contrariæ,non dubium, vt hic & extra, eodem.imputari.

2 Idē tamē ſi ſint diuerſæ,quāuis eſſet poſsibile eas cōpati vt ſi vnū de eadē data dicat emiſſe fundum nomine priuati, aliud nomine eccleſiæ: vt no.Inno.in dict.c.& gl.hic. Nec auditur ſi allegat errorē:vt in Spe.de inſtr.edi.§.videdū.verſi.quòd ſi aliquis.Niſi eſſet ruſticus,ſecundum Iac.Sed ille potuit cōſuleri peritiores,ſecundum Pe.Item ſecus in teſtibus,ſecundum gl.& doct.Item quòd dixi de diuerſis, intellige quādo ex diuerſitate præſumitur non veriſimile.

3 Item dic quòd inſtrumentum publicum eſt dignius litera ſigillata, vt in Spec.eod.§.reſtat.verſi.ſed cum.Sed rudit haberi reſpectum ad ſigillum & ad ipſum cuſtodiētē. Magis enim crederem literæ ſigillatæ magno ſigillo regis Franciæ,quàm inſtrumento:& magis inſtrumēto,quàm literæ archipresbyteri.ff.de eden.l.ſi quis ex ar.§.j.vide infra,l.proxi.Sed ſi contineatur contrarietas,vel falſitas in inſtrumēto,vide extra,de regu.iur.lib.vj.in fin.tractatus.per Dyn.& Ioan.And.

In exercendis. Hæc regula fallit in omnibus caſibus qui neceſſariò probantur per ſcripturam qui notantur ſuprà, de pactis.l.pactum.& in Specula.eodem.§.reſtat.verſic.ſed ſi alij.Sed obſtat, in authē. de fid.inſtrumen.§.ſi vero.collatio.prima,Sed ibi cōcurrunt teſtes cum inſtrumento.

4 Quid ergo ſi adinuicem contrarientur teſtes & inſtrumenta?Gloſſ.dicit quòd ſunt neceſſarij tres vel quatuor teſtes ad reprobandum inſtrumentum publicum.Ber. quòd quatuor: extra,de proba.tertio.Innocē.& Hoſtiē.quòd duo ſufficiūt, extra eo.cum Ioan. Dic plenius quòd aut teſtes inſcripti in inſtrumento producuntur contra inſtrumentum,aut alij.primo caſu,aut omnes vel aliquis de numero neceſſario contra dicunt,& non creditur inſtrumento, ff. quemadmo. teſtamen. aperi.l.j.in ſi. Aut qui ſupra numerum,& tunc ſi vnus ſuprà, nil facit.ſuprà,titu.j.l.iuriſiurandi.Aut plures,& dic vt in ſecundo membro. In quo dic quod aut inſcripti viuunt & cum inſtrumento deponunt & tūc requirunt tot quòd excedant & ſic intellige opi.gl.& Ber.Aut ſunt mortui,& tunc aut inſtrumentum iuuatur alijs teſtibus,& ſunt tot neceſſarij ad reprobandum quòd excedant, ſcilicet numerum teſtium & fidem inſtrumenti quòd valet duos. Aut non, & tunc ſufficiūt duo,ſi ſint homines authoritatis,vel ſi ſecundum qualitatem negotij,melius probetur per teſtes quàm inſtrumenta, vel ſi ſit negotiū recens:hoc enim ex arbitrio iudicis dependet propter paritatem,extra,de teſt.in noſtra.ff.eo.ob. carmen.§.fin. Et ſi intellige quod not.in Spe.eo.§.reſtat.verſi.cu vero.

5 Sed quid de literis ſigillatis? Dic idem ſi habeāt ſubſcriptionem teſtiū,extrà,de teſtib.cum à nobis. Aliàs magis credendum eſt duobus teſtibus habita diſtinctione, quam ſcripſi ſupra l.proxi.Et qualiter credatur ſigillis:dic in Specu. de proba.§.videndum.verſic.x.& dicto.§.reſtat.verſi. ſed cū literis. extra de proba.poſt ceſsionē.j.de re.alie.l.ij.Item vbi dixi excedunt,ſemper computa inſtrumentum pro duobus teſtibus. Sed quid ſi inſtrumentum & teſtes inſcripti producūtur? Videntur cōputari tantùm pro duobus:dic in dicto c.cū Ioan.

6 Contractus. Contractus in ſcriptis dicitur quādo partes expreſsè agunt quòd non valeat aliter,niſi fuerit redactus in ſcriptis,ſecundum Io. Vel ſecundum Azo.ſi conuenitur inde fieri ſcriptura,& geratur in animo quòd non aliter valeat.Secus ſi ab initio ſimpliciter contrahant,& poſtea fiat ſcriptura ad probationē. Dic ergo cōtractū in ſcriptis eſſe quando apparet quòd partes nolebāt obligari,niſi facta ſcriptura,& hoc apparet vel per confeſsionem partiū vel aliàs.[Abſoluta.]quia à partibus ſubſcripta. Quòd eſt verū in litera priuata,in publica ſufficit quòd fuerit lecta,ſecundum doct. Et videtur notari inſtitu de contrahenda emptione.§.in his. Itē in publica poteſt diſtingui inter peritos & imperitos literarum,in authen.eo. §. oportet.colla.j. [Aliquod ius.] ſi tamen antè tradatur, vt transfertur dominium,ſecundum gl.& doc.Sed non cauſa vſucapiendi ſi tradatur à nō domino,ff.pro dona.l.j.& ij. Doct.cōtra,ff.de cōtrahē.empt.clauibus.[Illud.]dic agi condictione ex lege,vel actione ex contractu,ſi fuerit perfectus, vel condict. ob cauſam.ff.de actio.empt.ex empt.§.is quæ bina.Sed antē nihilominus agit ad intereſſe. Mar.& Azo.gloſſ.& Ias. de ra.quòd non.Bul.& Ioan.quòd imò.Et idem Dy.alij diſtinguunt an ſit perfectus contractus an non.Moderni tenent quòd vtrunque poſſit peti:quia hæc eſt pœna legalis,ff.de condic. fur.ſi pro fure.Et idē ſi ſint datæ loco pretij:vt no.d.§.in his. Vide infra quando li.ab empt.diſce.l.ij.de ſpon.l.ſi mulier.§.fina. [Vel donationis.]propriæ,ff.de verbo.ſigni. Labeo.

Iudices. [Ita quæ diſpoſuimus.] in l.græca. quam nō habemus.[Vt depoſitionibus.]id eſt,iuramētis.[Exiguntur.]quia ſuſpecta prima facie,& vult adminiculare per teſtes,ſecundum gloſſ.Vel dic.ſecūdum docto. quòd ſit remiſsio ad videnda inſtrumenta ſi ſint in loco periculoſo ad deferendum vel difficili ad habendum.[Inſtrumento.]per adminiculum teſtium.

Authen. Apud eloquentiſsi.

Opponitur ad primum reſponſum in auth.vt defunc.ſeu fune.§.illud.colla.v.

7 Sed dic ſecundum gl.quòd teſtium præſentium non committitur receptio:vt ibi, ſed abſentium ſic, habenti aliàs iuriſditionem: vt hic. Tu verò dicas indiſtinctè poſſe committi in ciuili. Licet enim in l.contraria dicatur apud iudicem examinari:non negat quin poſſet committi:ille tamen commiſſarius non poteſt alij committere:vt not.Inno.extra, de teſti. cum cauſam.vide eo.tit.c.præſentium.lib.vj. de fideiuſ.c.cōſtituturus. Quod eſt verum in commiſſario ad examinandum, ſecus in cōmiſſario ad recipiendum:extra,de offi.iudi.dele.c. j.in cle.Et hoc ſi à principe,ſecus ſi ab ordinario.ſupra, de iu. l.à iudice.Ille tu pōt cōmittere examinationē:vt not.in d.c.j.

8 Item dic quòd commiſſarius datus ad recipiendū & examinandum non poteſt recipere obiectus.vt notat Innoc. extra, de proba.licet.[Tormentis.]quia vacillabant: vt ſuprà,titu. j.nullum.ff.de quæſtio.ex libero.& l.vnius.§.teſtes. Et vide de materia huius authen.in Spec.de teſte.§.nunc tractandum. verſicu.licet autem.

Plures

Plures apochis. Apocha dicitur litera de ſolutio, quæ datur à creditore debitori. Sed antipocha quæ à debitore creditori, ſecundũ Io. & glo. Bul. vero dixit econtra. [Libertatem.] per præſcriptionem & interuerſa poſſeſſione, aliàs nullo tempore præſcribit j. de præſcrip. xxx. ann. male. vel hic loquitur de ipſa præſtatione præſcribenda. vide in eod. titu. eum notiſsim. §. in his. [Imponenda.] per conditionem ex hac l.

Comparationes. [Et in contractibus.] quia contractus ſe referebat ad alium contractum. [Vel ex forenſibus.] factis in iudicio, ſecũdum gloſ. [Niſi iuramento.] ſpeciale, aliàs contra, ſuprà, de iura calũ. l. ij.

9 Item iurat quòd non habet alias probationes, in authen. eo. §. ſi vero nihil. colla. j. Quid ergo ſi deſeratur inſtrumentum ſignatum ſigno tabellionis ignoti? Gloſſ. dicit quòd ſtatur inſtrumẽto, etiam ſine comparatione: vt not. in authenti. eodem. oportet. Quod tene, quamuis Ia. impugnet. vide tamen plenius ſuprà, de epiſco. & cle. ſi qua. Item in priuatis dic qđ aut quæritur de ſcriptura ex qua & tunc aut aduerſarius vtitur, & dic in authenti. ad hæc. Aut non, & dic vt in tex. huius l. Aut de ſcriptura ad quam ſeu quæ per comparationem approbari debet, & tunc aduerte an faceret fidem ſi non reuocaretur in dubium: nam tũc ſit comparatio ad eam, aliàs non. de qua ſuprà, ſi certum peta. l. fina. cum authen. ibi poſita, infra, qui potio. in pign. habean. l. ſcripturas. Et poteſt fieri comparatio de vno genere ſcripturæ ad aliud, ſecũdum Ioan. & docto. quamuis Hug. contra. Item quæritur de effectu. Et dic qđ ſi ſit contractus infra vnam libram auri, probat: vt in authen. & ſi contractus, ſi excedat. facit argumentum infra. eo. authẽ. & ſi contractus. Sed quæritur quod argumentum? Gloſſ. dicit quod facit plenam fidem, ſuprà, de iureiur. in bonæ. Tu dic committi arbitrio iudicis, in authen. eod. §. ſi vero tale. & §. j. Item dic quòd recurritur ad comparationẽ in ſubſidium, ſi tabellio & adminiſtrator & teſtes ſubſcripti ſint mortui. Aliàs contra, quia ad illos recurritur: vt §. ſi vero moriantur. cum §. ſequen. & hic not. in gl.

10 Item quid de literis ſigillatis authẽticis? Dic idem quod de inſtrumentis publicis. cum faciãt fidem. extra, de proba. poſt ceſsionem. de teſtib. cum à nobis. extra eod. cum dilectus. Et vide. j. de re. alt. l. ij.

Authen. Ad hæc ex his. [Vtiſ & profert.] cõtra te. Secus ſi tu producas ſcripturam quæ faceret contra te vt in l. comparatione ſic. ſcilicet quę intellecta non corrigitur. [Teſtimoniumq; publicum habet.] ſcilicet iudicis atteſtantis eã extrahi[a] de archiuo pub.

11 **Auth. Et ſi cõtractus.** Dic quòd in inſtrumentis publicis eſt locus comparationi quando dubitatur an ſint de manu tabellionis, aliàs ſi deficerent in forma vel in cauſa non facerent fidem, nec eſſet locus comparationi, [b]vel haberẽt publicam formam, ſtaretur eis, ſupra, de proba. l. cum precibus.

Cum quidam. [Impoſuerit.] quia erat ſuſpectum & producit teſtes. [Et inſcriptionum pagina.] ſi nõ ageretur criminaliter non eſſet locus huic l. ſecundum gl. & doc. [Sacramẽtum.] cui ſtatur quia res propria, aliàs nõ. j. de pig. act. l. ſi creditor. lẽ erat ibi obligatus, hic nõ, ſecundum gl. Et quia ſemel exhibuerat, aliàs nõ videtur ſtari iuramento:[c] vt no. Ioan. extra. de vſur. c. j. in cle. [Eandem autem copiam.] vt poſsit petere exhibitionem ſtrumẽti: nam accuſare poteſt etiam poſt ſentẽtiam, infra, ſi ex fal. inſtru. l. Vel dic quod hic primo fuit quæſitum de falſo, ibi non, ſecundum glo. Et hanc videtur approbare Dy. ff. de excepe. qui agnitis. Sed huic obſtat. ff. ad leg. Aquil. l. ex morte. cum ibi notatis. vnde prima ſecurior.

Plus valere quod agitur quàm quod ſimulatè concipitur.

1 ☞ Inſtrumentum quando & qualiter probetur ſimulatum.

2 **In contractibus.** Dic quòd vbi cõſtat vtrũque cõtrahentem in vnum conſenſiſſe, obtinet hæc lex: aliàs ſi diſcuſſerint, non. j. lege fin. Sed quomodo probatur contra inſtrumẽtum? Dic quod ſi ſit priuata ſcriptura quòd bene admittitur ad probandum contrarium iuxta formam legis, infra, de non numera. pecu. lege, generaliter. Si verò ſit publica, & non confitetur de voluntate ſua factũ, tunc etiam admittitur ad probandum: ſuprà, de proba. cum precibus. Si confiteatur factum de voluntate ſua, non videtur admitti: infra de arbi. tut. ff. ad Vellei. antiquæ. infra de fal. & ſi ad te. Sed glo. ſentit hic, quòd imò admittitur: & leges illæ continent caſus ſpeciales. Et ideo not. in l. cum precibus. Poteſt dici quòd ſi velit probare indirectè contra tenorem inſtrumenti, & compatibile cũ inſtrumento, quòd poſsit: ff. de pac. iure gentium §. quod ferre. Si autem incompatibile, dic quòd admittitur: ſed oportet probari quòd tempore confectionis inſtrumenti inter ipſas partes, aliud agebatur quàm ſcriberetur. Aliàs enim prior cõſenſus eſſet nouatus: infra l. ſi. ibi cum dicit non relicto à contrario ſenſu: & hoc niſi per dolum illud ſcriberetur. ff. de verb. oblig. ſi quis cum aliter. Et ſic poſſunt intelligi ll. anti. Nõ enim ibi negat quin mulier admitteret ad hoc probandũ. Et ſic non ob. l. ſi. j. de arbi. tu. quia ibi non erat pars, quæ poſſet agere cum tutore. Item nec ob. ff. de vſufru. le. l. ſi aliq. quia ibi non probatur: vt ibi not. Io. & Dy. Item hæc regula fallit in re iudicata, ff. de re iu. l. res iudicata. & in tranſactione, & in iureiurando. ff. de iureiu. l. ij. & l. ſed ſi poſſeſſori. §. ſi. ff. de acqui. hær. is qui purat. infra de non nu. pec. ſi intra. ſecundum gloſ. ff. de leg. j. l. iiij. de ſuppel. le. l. Labeo. Item dic ꝙ ſi in contractu vero ageretur expreſsè, ꝙ fieret ſcriptura, illa ſimulata ꝙ ſufficeret hoc probari.[d] Et ſic intelligitur l. ij. iij. & iiij. huius tit. Tunc enim enim non præſumitur nouus conſenſus. Nec hoc caſu impugnat inſtrumentum, imò cõfitetur ipſum. Dicit tamen aliud fuiſſe actum illo non obſtante. Et ſic poteſt reſponderi ad contraria. Et vide ſupra de iud. ſi cum. infra de non numerata pecu. l. generaliter. Vel poſſet dici quòd non fiat nouatio per ſcripturam, quæ minus cõtinet. ff. de pac. l. item quia. in fin.

Emptione. Vide extra de emptio. ad noſtram. de pigno. illo vos.

Si falſum. [Vtriuſque.] infra, de dona. nec ignorans.

De commodato.

1 ☞ Commodatarius quando teneatur de caſu fortuito.

2 Venditio in quibus præſumatur.

Commodatum dicitur quod ad certum tempus præſtatur.

3 Commodatum quando retinere ſit licitum.

4 **Ea quidem.** [Fortuitũ.] ſpeciali pacto, ſecũdum gl. ſuper hoc ſunt multæ opiniones. Mar. dicit quòd ſufficit recipere periculum generaliter. Io. & Azo dixerunt cõtra. Bul. dixit quòd generalis conuentio valet aliquibus primò enumeratis, aliàs non. & hanc approbat vſus, ſecũdum gl. poſitam in §. quæſitum. Et idem Dy. extra de regu. iur. c. contractus. lib. vj. pro quibus extra de procu. qui ad agendum. libr. vj. Iac. & Pet. tenent cum Io. & Azo. & clauſulam generalem ſubſequentem ſpecialiter enumerata, dicunt de nihilo operari etiam ſi iurauit: quia talis generalis renunciatio nõ videtur habere conſenſum, niſi in ſpecialiter enumeratis. Hoc tamen fallit vbi mora præcedit caſum, ff. depoſi. ſi in area. §. ſi. Vel culpa. ff. eo. l. ſi vt certo. §. interdum. Item vbi res traditur æſtimata, ſecundum Azo. & gl. & nota. in l. ſi vt certo. §. nunc videndum. Io. contrà: pro quo ff. pro ſocio. cũm duobus. §. damna. Cuius opinio eſt verior ſi non fuit talis æſtimatio quæ venditionem facit: quæ non præſumitur ſecundum doct. in commodato, in quo non transfertur dominium: aliàs ſecus ſi venditionem faceret, infra de iur. do. ſi inter. ff. locati. cum fundus. Item dicunt doct. quòd quamuis præſumatur facere venditionem in principali, nihilominus præſumitur in acceſſorijs: per d. l. cum fundus.

2 Item in contractibus de natura quorum transfertur dominium æſtimatione, præſumitur venditio per l. ſi inter.

Cum eum. [Probare.] Ideo hoc probat, quia ſic ponebat in libello. Et ſecundum doc. neceſſariò habet ponere: quia commodatum non eſt niſi ad certum vſum, & certum tempus tacitum vel expreſſum: aliàs eſt precarium. ff. de do. l. Lucius. Et de hoc plenius. ff. de procura. l. in rebus.

3 **De reſtituendis.** [Pro ſe dederas.] dic ff. eo. l. ſi vt cer. §. rem tibi. [Commodati.] vel diu ſietit, vel eſt facilis ſolutio debitori. ff. manda. l. Lucius.

Prætextu. Dic quòd aut res quæ contenditur retinẽri recipit functionem[e] cum re quæ debetur: & poteſt retineri, infra de compen. l. fin. Aut non recipit, quia fortè ſpecies: tũc aut eſt obligata, poteſt retineri. infra de diſtra. pig. l. quãdiu. Et hoc ſi ſit debitũ clarum, ſecus ſi obſcurum.

a ¶ Tu dic hoc procedere in illo territorio, in quo eſt archiuũ illud publi. Bal. in l. exemplo. ſuprà de proba. & in alio non facere fidem: niſi contra ſubditũ illud territorij. Ale. conſil. cxxxviij. j. volu.

b ¶ Qđ iudex poſſet compellere ad ſcribendum, vt fiat comparatio literarum, ſing. lex in §. ſi quis igitur. co. vj. in authen. de inſtru. cau. & fid.

c ¶ No. hic ꝙ non probatur amiſsio inſtrumenti per iuramentum. Inno. in c. cum olim. de priui.

d ¶ Tu dic ꝙ volẽs probare cõtractũ ſimulatum, habet probare modum, & ſpeciem ſimulationis. vide ſingu. per Bald. in l. ſi ex cautiõe. in j. q. ſup. de non nu. pec. & in l. multum. in j. col. infra ſi quis alteri vel ſibi. & an impediat executionem. de Anch. conſil. ccclviij.

e ¶ Not. & faciet tibi honorem: nec eam elarè alibi reperies. ſal. tamen in reſtitutione dotis argumen. l. j. ff. ſolu. matri.

rum.j.de arb.tu.l.ſi defunctus. Aut nõ obligata, & tũc venit occaſione pignoris alterius debiti, & poteſt retineri.j.etiã ob chirogra.pe.l.j. Aut alia occaſiõe, tũc non põt regulariter, vt hic. Fallit ſi fecit impẽſas ꝓbabiliter in eadẽ re.ff.e.in rebus.§. poſſunt.ff.de cõdi.inde.ſi nõ ſortẽ.§. ſi cẽtũ.nã ꝓ illis retinere põt, niſi i caſu.j.de rei vxo.ac.l.vnica.§.ſed nec.Itẽ ſi fecit impẽſas ꝓ ea re ad vtilitatẽ dñi repetẽtis.ff.de rei ven.l.emptor.

De actione pigneratitia.

1 ☞Fructua rei pignoratæ quando debitum minuant.
2 Vaſallus domino tenetur qui ſeudum dedit ad antidora.
3 Creditor pignus amittens an teneatur. Modus probandi amiſsionem pignoris.
4 Conſuetudo communiter excuſat à culpa.

1 **Quod ex operis.** [Reuelabit.] hoc verũ in his quæ functionem recipiunt vel in fructibus conſumptis: aliàs nõ fit cõpenſatio.j.de compen.l.ſi. Item. hæc lex fallit extra de feu.c.j. de vſur.ca.ſalubriter. Sed in vtraque creditor onera equipollentia ſupportabat.

2 Quid ſi nulla ſupportauit? Dic ſecũdũ Hoſti. qđ vaſallus tenetur domino qui dedit feudũ ad antidora: adeo quod hic dicitur habet locũ in vaſallo priuati. Sed nõ in emphiteuta vel colono. vt no.Hoſtiẽ.in ſumma, de vſu.§.an aliquo.ver.j. Et per hanc legẽ potes dicere qđ vbi creditor vtitur pignore ad vſum deſtinatum, & per dominum conſuetum quod non cõmittit furtum. Et ſic reſtringe.ff.de fur.l.ſi pignore.

Creditor. [Agrũ deteriorẽ.] culpa.ff.e.l.eleganter.§.ſi.[Obligatur.] vel ad dãnum reſarciẽdum, vel ad debitum exonerandum, vt hic notatur.

Pactum. [Pecunia ſoluta.] hoc pactũ valet.ff.de pig.ac.ſi fundus.§.fina. [Non ademit.] ſi quid ſuperſit vel ſi malè vendidit, infra, ſi ven.pig.l.j.

3 **Si creditor.** Probat ergo ſe perdidiſſe. Sed ſine ſui culpa? Bul.quòd ſic, ſi debitor negat amiſsionem: aliàs probat debitor.ff.loca.ſi quis domũ.§. Imperator. Mar.Ioan.Axo.Hug.& gl.tenent quòd ſemper debitor tenetur probare culpam, vt hic not. Et idem docto. Sed quomodo probatur amiſsio? Videt quòd per iuramẽtum.s. de ſi.inſtru.l.fin.dic vt ibi, quia ibi ſpeciale. Dic ergo probari per teſtes. Item & per coniecturas, ſecũdum Pet.de bel. pertĩ.ff.de re mili.l.non omnes.§. à Barbaris. Et tene magis quòd hic not. quàm quod not ff.de eden.l.ſi quis ex argentarijs.§.fin.& d.§.imperator. Et vide in Specu.de pig.ver. ſed qualiter. vbi tenet Spe.ſicut ſ.ſcripſi. Et facit ff.de cuſto. reo.l.ſi.§. ergo.[Sine vitio ſuo.] etiam leuis culpæ.inſtit.qui mo. re cõtrahi.obliga.§.ſi.

Si fortuitis. [Latronũ eſt.] de furto.dic.j.depo.l.j.ff.pro ſoc.cum duobus.§.damna.[Vt amiſsio] incontinenti, ff.de nego.geſt.l.negotium.

Creditor qui. [Vel culpa.] etiã in omittẽdo.j.l.proxima.[Actione tenebit.] e.l.eleganter.§.ſi.[Nõ prohibetur.] ff.eo.ſeruos.& l.neceſſarios.

Pignus. [Permanere.] ff.de diſtractio.pign.reſcriptũ.[Debitor.] ſi in tutior iloco non poterant reponi.ff.de dam infecto.vtique.ſecundum gloſſ.

4 [Publice.] Nota quòd non intelligitur culpa quã cõmunis conſuetudo admittit, ſecundum gl.vide quòd not.ff.de neg.geſt.ſi nego. Quod intellige in leuibus, quia in atrocibus cõſuetudo non excuſat, in auth.vt nulli iudi.§.ſi.col.ix. Sed tamen pœnam mitigat.ᵃextra, de cle.pu.in du.c.ij.

¶ Vide latè per Alex.conſi.ciij.in ij.volo. Are.cõſil. xxxviij.col.ij.

Nec creditores. [Succeſſerũt.] vniuerſaliter, nec obſtat, j.ſi aduer.cre.diu tũna.[Oblata & conſignata & depoſita.] in iudicio ſufficit oblatio.ff.eo.ſi rem.[Muniri.] ſed longiſsimo ſic à tempore ſatisfactionis, quia tunc naſcitur.ff.eo.ſi rem.§.omnis. ſed an iuri offerendi poſsit præſcribi? Dic in l.cum notiſsimi.j.de præſcript.xxx.anno.[Probare potes.] hoc nõ eſt neceſſe, niſi pro euitãda præſcriptione.[Pignoris liberatio.] Sed an probata origine creditor poſsit referre quæſtionem dominij? Glo.qđ ſic, & tenetur ſe probare dominum. de hoc infra de præſcrip.xxx.anno.l.ſi quis.§.penul.de nõ num.pecu.l.j.loca.ſi quis.§.ſi cer.pet.quamuis.

Pignoris. [Circa conuentionem.] ff.quod me.cau.extat.infra de pign.creditores. Ar. contra de dam.infect.vtique.

Quominus. [Creditor.] dic ſuprà, lege j.

De exercitoria & inſtitoria actione.

a ☞Inſtitoria non datur niſi tribus currentibus.

Seruus. [Vel negotiationi.] dominicę non peculiari, tunc enim datur tributoria: va ff.eod.ſed ſi.§.pe.

a Et nota tria neceſſaria ad hoc quòd hæc actio competat: videlicet quòd res tradatur pro cauſa qua fuit præpoſitus. Item quòd ſciatur præpoſitus. licet Ioan. contra. Item quòd in eo loco vbi res, pro qua pecunia traditur cõparanda, reperitur, ff.de exerci.l.j.§.non tantum.ſecundum gluſſ.

Inſtitoria. [Poteſt probari.] quod eo ipſo quòd cõtrarium non probatur, ſecundum glo. Et dic depoſita vt vteretur pro cauſa ꝓ qua eſt præpoſitus: aliàs non obtineret, ſecundum glo.

Et ſi à muliere. [Tenetur.] ff.de exerci.l.j.§.pacut.& §.cuius.

Si mutuam. [Ad exemplum.] non datur directa: quia vni negotiationi tantũ fuit præpoſitus.ff.eo.in eum.

Qui ſecutus. [Ad inſtar.] dic ſuprà.l.proxima.

Quod cum eo qui in aliena poteſtate eſt nego. &c.

1 Pater quando pro filio teneatur de peculio.
2 Procurator quãdo obliget cõſtituentẽ ſe de mutuo ſibi facto.

1 **Cum filiusfamiliàs.** [De peculio.] dic quòd aut fuit datus à teſtatore, & tũc pater tenetur de peculio, ſiue agnouit, ſiue non. Aut à iudice, & tunc aut non agnouit expreſsè, & tenetur de peculio. Aut agnouit expreſsè vel promiſerat eum decurionem fieri, & tenetur inſolidum.ff.de tute.ſi filius.de admini.tut.l.Lucius.& vide.ff.de pecul.l.iij.§.ſi.[Intelligatur.] quo ad hoc: ſed in caſu promiſſo differunt, quia in publicis authoritate tacitè approbat. vt ff.ad munici.l.ij.Io iſto non. vt ſuprà, ſcripſi. Glo.tamẽ dicit idem quòd tacitè agnoſcit to l.ſi filius.ſed d.l.obſtat ibi. Sed dic quòd tacitè agnoſcit interueniẽte aliquo actu extrinſeco, ex quo agnitio poteſt deprehendi. Sed in alijs publicis authoritate, & vtilitate ſufficit ſi non contradicat. vt d.l.ij.

Eius rei. [Abſtinuit.] vel exhæredatus ſit, vel parte minima inſtitutus.& dic.ff.eo.l.ij.[Quod facere poſsit.] deducto ære alieno, & ne egeat.ff.de re.iur.l.in condemnatione. Item in donatore.ff.de re iudi. ſunt qui putant. Et de hoc.ff.eodem.l.ij.& iij.

Etiam ſi non mandante. Siue de ſeruo ſiue contrahenti. licet Pla.contra, ſecundũ glo. Sed ſi prohiberet, ageretur nihilominus de peculio.ff.de pecu.l.ſi quis ſerũ.§.j.ſed fortè nõ de in rem verſo: vel exercitoria.ſ.de nego.geſt.l.fin.

Si ex contractu. [Accepiſti.] vt nuncius vel miniſter.ff.quod iuſſu.l.fin. Aliàs inſolidũ.ff.de mino.l.iij.§.ſed verũ.dic.s.l.ij.

Nulla res. [Defenſionibus.] q̃a fortè annus elapſus, vel deduces quod tibi debetur. nam aliàs de peculio teneris.ff.de pecu.l.iij.§.ſi filius.de fideiuſ.ſeruus.

Si ſeruus. [Eam ingrediens.] authoritate propria. Nec incidit in l.ſi quis in tãtam. quia ſeruus nõ intendebat tradere poſſeſsionem: quia tradebat ad habitandum tantum. Sic non ob.ff.de acqui.poſ.l.peregre.§.quibus. Sed nec tunc priuat poſſeſsione rei dominicæ. Sed peculiaris ſic: vt in contrario. Et quamuis acquirit poſſeſsionem intrando, nihilominus poteſt expelli propter ciuilem: quia ſpoliat dominum, infra vnde vi.l.j.ff.de acqui.poſ.l.clam.§.qui ad nundinas.[Protegeris.] poſtquam ingreſſus fueris.

Ei qui. [Supereſt ſecuus.] ſi tantũ duraret ſui natura. & vide.ff.quando ac.de pecu.eſt anna.l.j.§.annus.& l.cum poſt.[Poſt mortem.] manumiſsionem vel alienationem.[Honorarium.] de in rem verſo.[Aduerſus eum experiri.] ille enim primo cõueniẽdus eſt, & emptor in ſubſidium.ff.de pecu.ſi creditor.§.j.& l.ſi ex duobus.§.fin.

a [Ratum habuit.] Diſtingue, quia mãdatum ad certum ad certum hominem, tunc ſi recipit vt nuncius, dominus tenetur & non ipſe. ſi vt procurator, vterque, infrà mandati.l.ſi literas. Aut ad incertum, & tunc aut qui mutuauit fecit contemplatione domini tantum, & tenetur ſolus dominus. Aut procuratoris, & tũc procurator ſolus: aut vtriuſque, & tũc vterque. Et eodem modo dic in geſtore, hoc addito quòd vbi cõtempla

templatione geſtoris, nihilominus tenetur dominus in duobus caſibus huius legis. Et intellige vltimum caſum. ſ. quàdo dominus ratum habuit contractum, vbi animo indifferenti: ſecus ſi expreſsiſſet quòd contemplatione geſtoris tantum: vt hic no. In dubio recurre ad cõiecturas, quibus ceſſantibus præſumitur velle vtrũque obligare. ff. de pecu. hinc quæritur. de ſtipu. ſeruo. l. ſi. ſecundũ Docto. Et vide plenè. ff. de neg. geſt. l. ſi pupilli. §. j.

Si ex alio. [Extitiſſet.] ad minus in legitima, ſecundũ gl. [Furma] dic. ff. e. l. iiij. §. ſi cũ ſe. §. e. l. ij.

Si mandator. [Obligatiſ.] quod eſt tacitè. ff. loca. l. quæro. [Detinentur.] expreſſo mandato. ff. quod iuſſu. l. dominum.

Si liberam. [Rem dominicam.] id eſt, peculiarem. [Scientibus.] An autẽ ignorantes vſucapiant? Dic. ff. de vſucap. l. ſi ſeruus.

Cum ancilla. [Locupletius.] alius caſus. ff. de pecu. l. licet. §. ex cauſa. ali°. ff. de alea. l. fin. §. j. alius. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. ſed ſi ago.

Dominum. [Seruus domino.] vel his qui ſunt in poteſtate: vel quorum tutelam gerit. ff. de pecu. ſi noxali. §. fin. cum l. ſeq. [Declaratur.] & ſic dominus non obligatur: vt not. ff. ſi pars hære. pe. l. j. §. j. Sed in l. frater à fratre. notatur quòd imo ciuiliter.[a] Tu dic q prætoriæ. ff. de capi. di. tutelas. §. penult.

Dominos. [Obligari nõ poſſe.] etiam de peculio, ſecundum Io. Glo. contra. [Epiſtolas.] ff. mãda. ſi vero. §. cum quidam. [Niſi ſpecialiter.] id eſt, expreſsim. ſufficit enim generalis iuſſus. ff. quod iuſſu. l. j. ſecundum Azo. & glo. Sed generale mãdatum de gerendo negotia non ſufficeret, niſi liberam daret adminiſtrationem: vel niſi diceret quocunque velles. ff. quod iuſſu. l. j. §. iuſſum. gloſ.

Per quas perſonas nobis acquiritur.

EXcepta. [Poſſeſsiõis cauſa.] quia poſſeſsio & dominium acquiruntur. ff. de acqui. re. do. ſi procurator. de acqui. poſ. l. j. §. per procuratorem. inſti. eod. §. ex his. [Nulla domino obligatio.] ex illo pacto. Sed dominium bene quæreretur ſi res traderetur.

Si duo. [Qui iuſsit.] quidã intelligũt quòd hic diſtinguitur, an ſtipulatur ſuper re ſocij & ipſum nominat: & tũc nominato acquirit: vt in fine huius legis. Aliàs iubenti, vt in principio: Tu dic cum Azo. quia aut præcepit ſibi ſtipulari tunc iubenti. Aut indeterminatè non dicendo ſibi: tunc nominato, vt in ſi. Primo intellectui ob. ff. de ſtipu. ſeruo. ſi ex re. §. j. Et vide eo. titu. ſeruus communis.

Cum per liberam. [Vel retentionem ſibi acquiſitam.] videt corrigere. ff. de pig. act. ſolutũ. §. fin. vel illa in alijs caſibus quàm de mutuo.

Ad ſenatuſconſultum Macedonianum.

1 ☞ Pater an teneatur de mutuo facto filio ex iuſta cauſa.
2 Ratihabitio quando poſsit retrotrahi.
3 Ratificatio quando in iudicialibus locum non habeat.
4 Mulier quibus caſibus de fideiuſsione teneatur.

SI filius. [Edocere.] quod eo ipſo quod cõtrariũ non probatur, ſecũdũ gl. Et ſic ſufficit aſſeueratio filij. Sed cõtrariũ videtur notari. ff. e. l. pe. dicas quod debet inquirere: vt d. l. pe. Si tamẽ inquirẽdo non poſſet certificari: ſufficit q a forte eſt de lõginquo. Vel in exemplis q ſunt. ff. e. l. iij. Quid ſi vterq; iuſte crediderit? Dic eſſe caſum itius l. ſecũdum quoſdam. Item quere de eo quod no. ff. eo. l. Iul. §. non ſolum.

Zenodorus. [Publice.] ff. eo. l. iij. [Volũtate.] j. l. ii. Quæ ex patris.] ff. e. l. ſed & Iulianus. §. ſi filius. [Nouatione.] non per ignorantiam. ff. eo. l. fin. [Agnouit.] ſoluendo. ſecus ſi dando pignus. ff. eod. ſi pater. [Ampliſsimi.] idẽ ſuprà l. proxima.

Si filiusfamiliàs. [Nemini dubiũ eſt.] niſi fiat in fraudem. §. j. [Potius.] cõtra. ff. de pecu. l. iij. idem reſpondit.

Si permittente. [Perſecutio pignoris.] & cõualeſcit. ff. de pigno. ſi Titio.

1 Macedoniani. [Legationis cauſa] vel alia iuſta cauſa. ff. de vi & vi ar. l. j. §. quod vulgo. [Ad neceſſarios ſumptus.] Quid ſi patre eſſet præſens? Videt cõtra ar. huius legis debuit eũ melius inquirere. Quidã cõtra. ff. de excu. tu. ſed reprobari. §. amplius. Et dic quod pater hoc caſu tenetur de in rem verſo. ff. cod. ſed & iure. §. quod dicitur. Et hoc ſi fuit de voluntate patris in ſcholis. Si contra, diſtingue ſecundum glo. aut fuit prohibitus fœnerari aut nõ. Et ſi non. Aut mutuauit in neceſſarios vſus aut nõ: vt hic not. & d. §. quod dicitur. Idem videtur in monacho. vt plenè not. per Archi. extra ne cleri. vel mo. c. q. lib. vj. [Non recuſaret.] vel recuſare deberet. [Ex contractu filij, recipientis ad vſus voluntarios, ſecundum glo.

Si filius. [Aduerſus ee.] nec fideiuſſit. ff. eo. ſed & ſi. §. non ſolum.

Si filiusfamiliàs. [Habuerit contractum.] etiã inuito filio, ſecundum gloſ. Non ſic ſi filius eſſet interim emancipatus. ff. de acquiren. hæredita. Pantonius.

2 [Quæ ab initio.] Nota, quòd ratihabitio retrotrahitur &c. Et in hoc dic q aut ratificatur eo tempore quo non poteſt negotium explicari, & non valet: nec retrotrahitur: vt ff. rem ra. ha. l. bonorum. Aut quo poſſet explicari, tunc aut deficit in alio quàm in conſenſu: & non valet. ff. de offi. procon. l. obſeruare. aut in conſenſu, tunc aut negotium habuit ſua eſſentialia, & obtinet hęc regula. Aut non, & non retrotrahitur. Infra de bo. quæ li. l. fina. §. neceſsitatem. Et vide. ff. de reg. iur. quod ab initio. Et quod not. Dy. extra de reg. iur. c. ratihabitionem. lib. vj. Et ſi vis præmiſſa impugnare, vide. ff. de ſolu. l. cum decem. verſi. Item ſi ignorans. & l. ſi quis offerenti. rem ra. ha. l. ſi. §. ſi. Item de homicidio quod ſemel perpetratum eſt, amplius fieri non poſſet: & tamen ratificatur. ff. de vi & vi ar. l. j. §. deiectiſſe. de re iudi. l. hoc iure. §. deiecit. vnde in primo mẽbro ſubdiſtinguendum eſt, an poſsit culpa imputari an non. Item dic quòd vbi nõ poſsit explicari tempore retro: ſed tempore ratificationis ſic valet, vt de præſenti. ff. ad Trebel. ſed ſi ante. & ſi obſeruare. §. fin. Et vide infra de accu. nõ ideo minus.

3 Et nota, quòd hæc ratificatio non habet locum in iudicialibus, quando iudicium eſt nullum propter defectum iuriſdictionis: ſecus ſi propter defectum mandati procuratoris: vt ff. de iudi. l. licet. cum notatis, infra de iure fiſ. inſtar. cum no. libr. x. extra de offi. dele. prudentiam. per omnes. Vnus tamen articulus poſſet ratificari: vt in Specu. de dila. §. nunc videamus. verſiculo, ſed pone. Et ideo receptio teſtium facta in abſentia partis poteſt ratificari: vt not. Innocẽ. extra de teſti. cum cauſam. Et per hoc poteſt dici quòd ſi aliquis rem meam obligauit primò, & ego ſecundò, quòd ſi poſt ratificem primam obligationem, quod primus ſit potior. Sed Spe. contra. titu. de ob. ver. ſed quid ſi primo. Ex præſumptione quæ eſt iuris & de iure, ſecundum glo. Nec poteſt renunciari, ſecundum glo. Item dic quod non idem in ſcholari, cui fuit mutuatum in neceſſarios vſus: & tamen conſumpſit. ff. de in rem verſo. l. iij. §. ſed ſi accepit.

a ¶Obliga. natiua non datiua. Barta. hic. la. in §. j. inſtit. lib. de actio.

Ad ſenatuſconſultum Velleianum.[b]

4 Caſibus in ſenis mulier ſpondendo tenetur. Pro libertate, pro dote, renunciet ſi. Decipiat precium, capiat caueátque ſecundo. [Pro libertate.] infrà. l. pe. [Pro dote.] l. ſi. [renunciet ſi.] ff. eo. l. ſi. §. pe. Et hoc ſi iudicio vel ex interuallo: aliàs poſſet decipi in ipſo cõtractu, infra ſi ma. indemni promi. l. ſi. Item hoc verum expoſito ſibi tenore Vellei. ſecũdum Doct. [Pretiũ.] Infra. e. antiquæ. [Caueat. infra e. ſi mulier. Item ſeptimo ſi litem ſuam. ff. e. ſed ſi eum. & l. aliquando. Item octauò ſi ſucceſſit ei pro quo interceſsit. ff. eo. quamuis. §. ſi planè.

b ¶Hoc ſena. iuuatur nõ modo mulieres, ſed et fideiuſſores: ſecus in Macedo.

1 ☞ Obligatio quando valeat & præiudicet præſenti.
2 Legato non præiudicatur per hæredum diuiſionem.
3 Debitor quas fraudes creditori facere poſsit.
4 Fraus ſenatuſconſulto non fienda.
5 Pupillo quare detur priuilegium.
Priuilegium quando tranſeat ab hæredes.
6 Creditores an poſsint opponere quod cedatur actio contra primos emptores.
7 Confeſsio non ſemper probat confitentem.

MVlieribus. Suſcipiunt infra. eo. ſenatus. Contrahenter. [vide. ff. eo. ſed ſi decipiendi. [Cum obligatę non eſſent.] ſecus ſi primò eſſent obligatæ. infra eo. quamuis. [interceſsione ceſſante.] ff. eo. ſed ſi ego.

Fruſtra. [Mulieri datur.] ff. eo. ſed ſi eum. & l. aliquando. & l. debitrix.

Senatuſconſult. [Ipſa ſe conſtituit.] ff. eo. quãuis. §. j. [Admiſſum eſt.] ff. e. l. ſi mulier. [Vendidiſti.] per teipſam. ſecus ſi creditor per fraudem hoc ageret. ff. eod. l. final. §. ſi mulier. ſecundum gloſſam.

• **Si ſine uoluntate.** [Decipere.] & ita valet obligatio, & præiudicatur præſenti. Secus in vẽditiõe. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. l. ſicut. §. nõ videtur. Sed dic idẽ vtrobiq;. & hic præſumitur cõſenſus, propter cõiunctionẽ, vt ff. de do. inter vi. & vxo. ſi ſeruus. Vel verius dic, q vbi quis facit cõtractũ, qui nõ poteſt habere effectũ, niſi præiudicetur iuri meo, ſi ego ſciã, & cõtrahẽs ignoret, p̃iudico mihi ſi taceo: quia videor in dolo. Et ſic intellige hic, j. ſi alie. res pign. da. ſit. l. ij. Et hoc caſu præſumitur fraus, vt hic. Et reproba quod ibi not. Sed in §. nõ videtur cõtractus vẽditionis, poterat valere, quo ad proprietatẽ rei, dato quòd duraret ius creditoris, & ideo non obſtat. & idem dicas in l. Titia. §. Lucia. ff. de leg. ij.

2 Non enim propter diuiſionẽ hæredũ præiudicatur legato, cũ legatarius de manu hæredis recipere debeat, & ſi aliter reci peret, teneretur interdicto Quorũ legatorũ, & res alienatæ etiã veniunt in diuiſionem. ff. fami. erciſc. l. veniunt. & l. & poſt.

3 Et per hoc potes occurrere fraudibus, quas debitores faciũt, qui dant bona ſecretè filijs ſuis, quos emancipant: vel propinquis: & pòſt obligant, vel vendũt, ſcientibus donatarijs & tacentibus quòd fiat eis præiudiciũ in donatione ſua, & facit. ff. de lega. ij. l. ſi. §. ſi. Et facit de pign. l. j. de diſtra. pig. l. mulier. Item ſi poſsident bona poſt donationẽ, præſumitur fraus, vt not. in Spe. de dona. §. j. ver. item pone. ij. prope fin. Itẽ occulta donatio non valet. infra de dona. l. donatio.

Si mater. [Neque res eius.] ſecus ſi promitteret pro pupillo. ff. e. tutor. & l. quãuis. §. j. [Authoritate iuris teneat.] niſi in caſu, j. ſi ma. indem. promi. l. j. & ij.

Si ſciens. [Extioſti.] ſuprà, de rei vendi. lege, ſi mancipium.

a ¶ No. reſo. Io. Fa. **Si paternam.** [Filiæ emãcipatæ.] Idẽ ſi in poteſtate, ſ. quod eũ eo. l. ſi ex alio. [Obligauerint.] pro parte, ſi ſic ſe obligauerint. ff. de fideiuſſor. l. ſi Titius. quæ aliàs obſtaret. [In quod cõuenirentur.] reſtitutoria actione. ff. eo. aliquãdo. [Tenentur.] in ſolidũ. [Ad partẽ.] id eſt, pro parte filiarum. [Tenebuntur.] pro alia parte fuerũt liberati per nouationẽ, ſed in proximo caſu nõ fuit nouatio.

Quamuis. [Si ignorans.] ignorãtia iuris vel facti. ff. de condi. inde. l. qui exceptionem. ſecus ſi ſciret. eo. titu. l. j.

Etiam. [Marito.] Si alij, dic. j. eo. iubemus. Item nõ videtur obtinere in ſpecialiter obligatis, vt in authent. vt immobilia ante nup. do. [Remitti poſſe. ff. eod. quãuis. Non enim eſt donatio. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſolu. l. j. & l. Lucius. quæ in frau. cre. l. ſi pignus. ſecundum gloſ.

Si dotare. [Viri putauerunt.] dic infra eo. lege, generaliter.

4 **Si foenebris.** [Non ignorauerit.] niſi fieret fraus ſenatuſcõſul. quia cum vellet fideiubere, maluit creditor ei dare pecuniã. Sic non ob. ff. e. Seia. §. ſi. ff. eo. quamuis. §. ſi cum mulier. & l. ſi. §. ſi mulier. ſecundum veriorem intellectum glo. infra eo. cum ad eas.

Mulierem. [Fideiuſſorem.] etiã ſi animo donandi interceſsit. ff. eod. ſi mulier. §. ſi ab ea. [Non exiterit.] ſi extiterit, dic ff. de ſolu. Stichum. §. à duob. de fideiuſſo. generaliter.

b ¶ Allegatũ ad hoc q contra præſumptionem iuris, & de iure nõ admittit probatio in cõtrarium.

Si uxor. [In initio contractus.] ff. eodem. ſi mulier. cõtra. §. fina.

Si mulier. [Obligationem.] animo nouandi. Idem ſi ab initio. l. e. ſenatus [Reſciſoria.] id eſt inſtitoria, vel reſtitutoria. ff. eod. quamuis. §. ſi cũ eſſem. & §. ſi mulieri. etiam ſi creditor ſciuerit: dummodo tamen non receperit. ff. eo. quidam. & l. aliquando. de fideiuſſo. Titius. & glo.

Foeminis. [Deceptus ſit.] ſi vterque ſciuit, nõ ceſſat except. ſecundum Hug. & gloſſ.

Cum ad eas. [Defendi poteſt.] ff. eo. quãuis. §. cũ eſſem. vide ſuprà, eo. ſi fœnebris.

Hæres. Opponitur. ff. de reg. iu. l. in omnibus. Dic qđ hic ſpeciale, ſecundum glo. Dy. dicit quòd hic perſona non eſt immediata cauſa priuilegij, ſed ſexus. Et idem ff. de in inte. reſti. l. nõ ſolum. de mino. l. interdum. Ideo trãſit ad hæredes, aliàs non, vel contra.

5 Sed idem potes dicere in pupillo, quia nõ ex eo, quia pupillus, ſed quia ſexus datus ei priuilegium, & tamen non tranſit. ff. de admini. tu. ex pluribus. Et patrono, non ex eo, quia patronus, ſed quia manumiſit. Propter quod dic quòd aut priuilegium innititur rationi naturali fundatæ ſuper iure communi & naturali, nec ſolùm fauorem perſonæ reſpicit, & tale extenditur. Aut non, ſed mero fauore perſonæ tunc non extenditur. Et hoc potes colligere ex l. ex pluribus. allegata. à tutoribus. §. j. ſ. eodem titu. Et hoc ſit ſic in corpore iuris clauſum, aliàs nõ extẽditur. ff. de re iud. l. Neſennius. Item dic quòd illud quod trãſit ad hæredes, poteſt cedi. ff. de mino. qđ ſi minor. cũ ibi notatis. Itẽ hoc vbi cõceditur pſonę. Super quo vide plenè. j. de mune. pa. ſordidorũ. lib. x. Et ideo diſtingue plenius, aut cõceditur perſonę, & dic vt ſ. hoc tamẽ adde, quia ſi fiat mẽtio de hærede, trãſit ad primum: ſi de hæredibus, ad omnes, vt d. l. ſordidorũ. Aut conceditur rei, tũc aut contemplatione perſonæ, & nõ extẽditur. ff. de ſerui. ruſti. pdi. pecoris. & l. Lucius. Aut rei, & tũc tranſit, vt l. iij. de cenſi. Aut eſt dubiũ, & cẽſetur reale, vt no. in Spe. de inſtru. edi. §. nũc autẽ. ver. item quòd fuit. extrà de inſtit. cũ veniſſent. Et idẽ ſi loco, ff. quemadmodũ. vſuſfruc. amit. ſi vſufru. de relig. cum loca. Quid ſi cõcedatur perſonæ, facta mẽtione de eccleſia? Adhuc dicunt docto. reale, quod poteſt eſſe verum, quãdo negotium tangit eccleſiam. de hoc extrà de re iudi. c. priuilegium. lib. vj. in nouel.

6 **Iubemus.** Opponitur. ff. eo. vir vxori. §. j. Dic qđ ibi conſenſit obligationi. ſuprà, eo. ſenatus. Quid ſi ſecundi creditores opponant, quòd cedat actiones contra primos emptores? Non videtur quòd poſsint: ar. huius l. quæ aliàs eſſet ſine effectu. Sed cõtra. ff. qui po. in pig. ha. l. mulier. infra de fideiuſſo. l. ij. ff. de ſolu. Stichum, aut Pamphilum. §. penul. Sed dicas quòd cedit perſonalem, infra, de lui. pigo. l. intelligere debes. Vel dic quòd ſi agat contra primum, cuius obligationi vel contractui non conſenſit, obſtat ſibi exceptio, nõ autẽ ſi contra ſecundum, ſi conſenſit primo contractui. [Coarctetur.] concor. ſuprà de tranſac. ſi de certa. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. l. Paulus.

Authen. Siue à me. Sumitur in corpore, vt immo. ante nup. don. [Propter nuptias.] cum pacto de lucrãdo, ſuprà, ſi aduer. do. l. j. glo. [Neque alienare.] in mobilibus ſtatur iuri veteri ſecũdum gl. [Conſenſus nihil proficit.] arg. contra, extra de emp. & vendi. peruenit. ſolue ibi. [Præualebit.] vt non poſsit obligari, nec alienari, ſiue ſit immobilis ſiue mobilis, & ſic refert ad regulam, non autẽ ad exceptionem, quia quantuncunque conſentiat, non valet, ſecundum docto. & gl. ᵃSed hæc hodie non obtinent, ſi mulier iurauit: vt extra de iureiu. c. cum contingat. & eo. tit. c. ij. lib. vj.

Si mulier. [Perfectę ætatis.] ſcilicet xxv. anno. ſ. de his qui veni. æta. impe. l. ſi. glo. [Et ſecunda cautione.] No. q plus valent duæ petitiones quàm vna. ſ. de plus peti. l. j. infra de preſcrip. xxx. an. cum notiſsimi. §. ſed ſi aliquis. j. titu. j. contractibus. §. j. glo.

Authen. Si qua mulier. Sumitur in corpore, vt nulli iudi. §. ga illud. co. ix. [Tenere.] etiã ſi iurauerit, ſecũdũ gloſ. per l. nõ dubiũ. ſ. de leg. & cõſti. Sed de iure canonico contra. per c. cũ cõtingat. extra de iureiu. & de pact. c. j. libr. vj. Et no. in Spe. de obliga. & ſolu. ver. ſed quæritur. de iureiu. capit. ij. libr. vj.

Antiqua. [Aliquid accepiſſe.] æquipollens obligationi, alioquin nõ repelleretur pro modico. ff. eod. ſi mulier. ff. de excep. doli. l. apud. §. ſi qs ex cauſa. ſ. quod cũ eo. l. ij. ibi. ex minima. Et hoc à quocũq; recepit. infra ſi man. ita fue. alie. l. ſi. Alij requirunt quòd à debitore. [Credendum.] ᵇnec admittitur probatio in contrarium, ſecũdum gloſ. Quod eſt verum, ſi confiteatur factum voluntate ſua: aliàs admittitur, ſuprà, de proba. contrà, cum precibus.

7 Et no. caſum in quo cõfeſsio non probat cõtra confitentem, & multominus contra tertium. Dic infra qui po. in pign. ſ. ha. ſcripturas. de bo. pręſcripe. ſi quis. [Poſt aggredi.] ſuprà eo. ſi mulier. [A' muliere poſsit.] hoc ſpeciale, aliàs contrà. ff. man. inter cauſas. §. abeſſe. [Ne autem.] Mar. intelligit etiam in caſibus quibus non iuuatur per Vell. Bul. verò tantùm in caſibus quibus iuuatur, & hoc approbatur per glo. & docto.

Veterum. Vide alios caſus. ſ. in verſibus quos poſui in rubrica.

De non numerata pecunia.

1 ☞ Cautio quæ fidem facere poſsit.
2 Reus quando admittatur ad probandum contrarietatem.
3 Scriptura fidem facit contra ſcribentem.
4 Exceptio non numeratæ pecuniæ, quando opponi poſsit.
5 Obligatio an poſsit introduci per confeſsionem.
6 Confeſsio extraiudicialis, an præiudicet confitenti.
7 Teſtator quando confeſsionem propriam reuocare poſsit.
8 Exceptio doli quando poſsit opponi.

Emptor

9 Emptor cōueniri poteſt procuratore non exiſtente ſoluēdo.
10 Exceptio in ſcriptis dari debet.

SI pecuniam. [In rem.] id eſt, actione pignoratitia, ꝓpter rem, ſecundū doct. & gl. Aliàs ſi rei vendicatione ageretur, ad quid probaret pignus datū? [Tenebis. infra eo. l. ſi ex cautione. [Agere cœperat.] contra. ff. de iureiu. ſi duo. §. Marcellus. Sed ibi iurauit ſe numeraſſe.

Minorem. [Conſtituerit.] creditore nō probante, ſecundū gl. & doct. Et in l. cum de indebito. ff. de proba. fuit plus. ſcilicet, numeratio.

1 **Si ex cautione.** Tali quæ facit fidem, vel quia priuata manu ſua ſcripta, vel trino teſte notata, ſupra ſi cer. pe. l. fin. Intellige tamen, vt no. infra de fal. damus. Vel publica continente confeſſionē. Secus ſi aſſereret receptionem, ſecundum gl. ſupra de proba. cū precibus. dic vt ibi. Item quid ſi conueniatur ex ſtipulatione? Dic vt infra eo. cū vltra. [Seu doli.] quę eſt generalis. ff. de excep. doli. l. ij. §. & generaliter. [Abſolutio ſequitur.] hoc infra biennium. infra eo. in contractibus. dic ibi. Item an poſſit renunciari. Dic infra. l. fi.

Cum fidem. [Vſurarum feceris.] ſcienter, ſecus ſi erroneè. vt l. cum de indebito. tūc enim ſibi ſolùm præiudicat in parte agnita.

Authē. Contra qui. Sumitur de trien. & ſemiſ. §. ſtudium. colla. iij. [Propriam ſcripturam] eius manu factam. Secus ſi publicam. Item ſecus, etiam ſi priuata producatur tantū ad probationem, ſecundum gl. Sed ob. infra. ver. circa. [Vel numerationem inficiatur.] in caſu præmiſſo. [In duplum.] actione ex eo contractu. & eſt ſimplū pœna, ſi præceſſit numeratio: aliàs duplum, ſecūdum gl. cōdictione ex hac lege. nō ſic in l. Aquilia. vbi nil dubiatur, ſi nil debetur. ff. de interroga. act. cōfeſſionibus. Item ſemper reſtringe hanc authen. quando ex propria ſcriptura conuenitur. aliàs ſecus. ff. de reg. iur. nemo ex his. infra de inge. & ma. l. pen. de ſer. expor. moneo. infra de libe. cauſa. l. ſi filium. Nota ff. de excep. rei iudi. l. ſi mater. §. ſi quis. Et vide per Dy. extra de reg. iur. nullus. lib. vj. Et in Specu. de excep. §. viſo. verſi. quid ſi reus. vbi tenet ꝙ hęc authen. continet quo ad hoc ius ſpeciale. & verſic. ſed quid ſi debitor.
2 quāuis in principio dicat, ꝙ reus non admittitur ad probandum contrarietatem vbi ſimpliciter negat, ſed ſi reſponderit non credo, ſic: vt ibi nota. Quod eſt verū de cauſa beneficiali. extra, de regu. iur. c. ſi. lib. vj. Tamen pro illa opin. facit. ff. de oper. liber. l. ſi ita ſtipulatus. Io. And. diſputat hæc extra, de reg. iu. c. nullus pluribus. lib. vj. Et ſoluit diſtinguendo: quia aut accuſatur, aut ei obijcitur crimē, vel aliquod factū ſub aliqua qualitate: vt agreſſus es hominē & occidiſti, tunc admittitur. ix. diſt. ſi ad ſacras. de confeſ. c. ij. lib. vj. vt ibi not. Nō tamen admittitur ad probandū poſt publicationem teſtiū. extra, de teſtib. c. j. in cle. Aut ſimpliciter, & tunc ſi neget ſimpliciter litē conteſtatā, nō auditur. ff. de noxalibus. l. electio. §. hęredi. extr. de accuſa. cū delicti. Secus ſi excipiendo negando ſe occidiſſe in territorio ad forū declinandum. Nec obſtat, ff. de probatio. cū indebito. q2 ibi alia pœna punitur negans, extr. de ſolu. c. ſi. vt not. diſt. c. nullus. [Literas ſuas.] de ſolutione. [Quem curauerat.] infr. vnde vj. meminerim.
3 Et ſic patet hic ꝙ propria ſcriptura facit fidem cōtra ſcribētem, & ſimiliter propriū ſigillū infr. de re. alie. l. ij. Et per hoc videtur ꝙ ſi tabellio cōficiat inſtrumentū contra ſe, ꝙ valeat, ff. ad legem. Corn. de fal. l. impuberē. §. j. & l. vxori. §. j. de authen. tut. quod dicimus. Sed pro ſe nō, ff. ad legem Corne. de fal. diuus.

Aduerſus. [Petitiones.] q2 agit ex vēdito vel locato. [Pecunia petit.] ꝙ hic nō eſt. ſic ob. ſ. ſi cer. pet. l. ſi ex pretio. [Quātitas redigit.] & ſic cyrographū ad probadum. [Sed an iuſta cauſa.] quæ præſumitur propter confeſſionem cyrographo illatam.

Fruſtra. [Obligat'.] q2 ei fuerat numeratū, aliàs cōtr. j. e. tā madatori. ſcd̄m gl. vel dic: vt ſ. l. ꝓxima.

Si quaſi. [Per condictionem.] ſine cauſa, ff. de condictio. ſine cauſa. l. qui ſine.

Si intra. [Querimonia.] corā viciniis, vel dic ſcd̄m lo. in ſcriptis vł iudicialiter. j. e. auth. hāc aūt. [Et ſi pupillus.] q2 iā erat cōpleta cōtra defunctū. Sic nō obſt. l. in quib. cau. in integ. reſtu. l. ſi. j. de præſcrip. xxx. anno. ſicut.

4 **Cū ultra.** [Dāda.] dic omiſſis opin. qñ debitor ſe literis obligat, habet locū exceptio nō numeratæ pecuniæ, s. e. ſi ex cautiōe. Si vero aliàs vt ꝑ ſtipulationē, tūc in factū, vt hic. Nec obſtat, inſtit. de exceptio. §. idē fuit. quia ſibi debet intelligi non nume. pecu. id eſt, in factū quæ cōpetit: q2 nō eſt pecunia numerata. Et ideo credo ſi creditor agat certi condictione, & adducit literam ſolùm ad probationem, quòd competit in factum per hanc l. ſed non exceptio nō numeratæ pecuniæ. Et ſic intellige quod hic no. & ſupra ſi cer. pet. l. ſi non ſinguli. Et per hoc poteſt dici quod ſi renunciatū ſit exceptioni non numeratæ pecuniæ: & contractus non ſit in ſcriptis: ſed ſit inſtrumentum ad probandum quòd talis renunciatio non obſit, ſupra eodem. aduerſus. Sed de æquitate poſſet dici contra. per §. idem iuris. vide infra l. in cōtractibus.

Aſſeueratio. [Nulla eſt.] ſupra de proba. actor.

Si tranſactionis. [Non potes.] ſupra, de tranſact. l. fina. ff. de condi. indebi. in ſumma.

Tam mandatori. [Competit.] ff. de fideiuſ. ex perſona. & l. vbicunq. ſed ſi creditor numeret, oppoſita exceptione, tollitur hæc exceptio fideiuſſori & mandatori, ſecundum gloſſ.

5 **Generaliter.** Quæritur nunquid ex confeſſione introducatur obligatio et actio? Ad quod dic ꝙ ex iudiciali ſic. ff. de interro. act. l. de ætate. §. interrogatus. & agitur in factum: vt no. infrà de cōfeſ. l. j. Quod verum eſt ſi confitetur vniformiter. aliàs competit vtilis ex cauſa illa: vt not. in Spec. tit. de confeſ. Et facit ff. ad legem Aquiliam. proinde. Sed ex extraiudiciali non, ff. depo. publia. §. fin. & l. Lucius. niſi fieret ad liberandum. Nam tunc operatur pactum: & ita debet intelligi, ff. de pactis. tale. Et quòd not. in Specul. de confeſ. §. nunc videndum. verſic. in ſumma. vel niſi in literis: vt per totum titulum. & inſti. de litera. obli.

6 Secundò quæritur, nunquid ſaltem per confeſſionem extraiudicialē probetur? Super quo dic quòd aut cōfeſſio emittitur cum cauſa, & dic ꝙ ſic: vt dicta. l. publia. §. fina. & hic. Aut ſine, & tunc aut ad liberandum: & valet ad probandum: vt not. in l. cum de indebito. & l. prima. de interroga. actio. Aut ad obligandum, tunc aut in realibus, & dicunt quidam ſemper ineſſe cauſam, ff. de exceptio. rei iudica. l. & an eadem. §. actiones. ſed Spec. dicit quòd non valet ſicut nec in perſonalis: vt in Specula. de confeſſ. §. nunc videndum. verſicu. porro. & verſic. hoc quoq. Aut in perſonalibus, tunc non valet in ciuilibus, vt l. cum de indebito. niſi habeat adminiculum. extra, de ſucceſſio. ab inteſtato. c. fina. In criminalibus videtur ſemper valere: quia cauſa ſemper ineſt. Et videtur caſus extra de exceſ. prælato. q2ꝺm ſit. Sed Innocen. videtur ibi tenere contrà. & Specul. titul. de confeſ. §. nunc videndum. verſicu. nunc dicendum. & gloſſ. ff. de adulte. l. captæ. Et hoc de confeſſione facta inter viuos. Sed de facta in vltima volūtate, dicas quòd valet. j. de fal. cau. adiec. per totum. & operatur obligationem ſi fiat ad liberandum: vt l. tale pactum. allega. ff. de liber. leg. l. quòd mihi. infra. de fideiuſ. l. ſi is qui. aliàs non niſi haberet diſpoſitionem annexam. ff. de liber. leg. l. Aurelius. §. finali. de legatis ij. l. Lucius. §. quiſquis. vel niſi ſcienter confiteretur: vt infra de fal. cau. adiect. l. prima. & ibi nota. ff. de legatis ſecundò. vnum ex familia. §. fin. Probatio tamen hæredis audiretur ſuper errorem, niſi iuraſſet: vt in authen. de iureiuran. à mo. præſti. colla. v. Et hoc intellige ſi clarè confeſſus fuit, aliàs adminiculatur tantummodo, vt extra, de ſucceſ. ab inteſtato. c. fina.

7 Item non videtur quòd confeſſionem huiuſmodi poſſit reuocare teſtator niſi probaret errorem: quia tunc poſſet, & etiā ille qui confeſſus eſt extra iudicium, ſecundum docto. Item nota quòd requiritur partis præſentia, alias non valet niſi ad liberandum: vt not. in authen. de teſtibus. §. & quoniam. colla. vij. Sed in vltimis voluntatibus valet indiſtinctè, vt l. cum pater. §. ſurdo. Item præmiſſa intellige in confeſſione depoſitiua. In enunciatiua dic infrà, de teſtamen. l. verba. Item dic quòd vbi confitetur ex cauſa ficta quòd non valet, ff. qui & à quib. ſi priuatus. §. j. Item excipe aliquos caſus in quibus ſola confeſſio non obeſt, ſuprà titu. j. antiquæ. infra, de liber. cau. interrogatam. iunge infra de confeſſ. l. j. [Scriptis.] idem ſi ſine ſcriptis, ſecundum Ioan. & glo. Sed tunc poteſt probari contra per teſtes ſecundum glo. [Ex antecedente cauſa.] alia quàm mutui, ſecundum glo. & doctores ſupra eodem. aduerſus. [Et dixit.] Idem econtra ſecundum gloſſ. ſi creditor cōfiteatur fore ſatiſfactum. [Argumenta.] quia probant vnum actum: aliud ſcriptum, ſupra plus valere quod agitur. l. j. dic ibi.

In contractibus. Qui ſuper mutuis fiūt. [Res numeratæ.] conſiſtentes in pondere, numero, vel menſura. non enim habet locum, niſi in mutuo, ſecundū gl. & doct. imo ſtatim præiudicat in aliis. [Cō ſcribuntur.] dic ſupra eod. ſi ex cautione. [Scriptus ſit.] & eas promi

promiſit literis reddere:nam ſola cõfeſsio non valeret niſi ad probandum,ſecundũ Ioã.& doct.[Nullo modo.] facit contra glo.ſupr.eodem.l.ſi ex cautione.quæ videtur tenere quòd poſsit opponi poſt biennium,ſi incumbit probatio debitori: niſi dicas quod non iſta opponitur, ſed exceptio doli:vt ibi

8 not.Et doct.tenent idem ſi renunciauit. Et glo.videtur tenere in dicta.l.ſi ex cautione.Sed Ioan.& Azo & Hu.quòd nec tunc admittatur exceptio doli:vt hic not.Sed obſtat §.ſuper cæteris.in fin.Quidam autem dicunt quòd de æquitate canonica non excluditur biennio:vt not.in nouel.de reg.iur.poſſeſſor.Et de hoc extra,de ſolu.c.fin.per Hoſtiẽ. de reg.iur.t. locupletari.in nouel.plenius.[Expreſſas.] vt minores & maiores abſentes.[Sed quoniam inſtrumẽtũ.]cõfeſſo à deponẽte vel à depoſitario, ſecundũ gl.[Publicarũ functionũ.] idem ſi procurator fiſci confiteatur recepiſſe pretia rerum venditarũ ſecundũ gl.infr.de quadri.præſcrip.omnes.§.fin.

9 Sed gl.dicit imò emptor poteſt cõueniri procuratore exiſtente non ſoluẽdo.Quod eſt verum ſi cautio nõ habet ſubſcriptionem tabularij: & pecunia non peruenit ad fiſcũ,aliâs nõ:infra,de conue.fiſc.debi.l.ij.li.x.de debi.ciui.l.j.lib.xj. ſecundũ Iac.Pet.& Dy.reprobata opinione gl.dictę l.ij.Et hoc in ſolutione tributorũ,ſecus in alijs debitis:vt dicta l.omnes. §.fin.Item dic quòd hic titulus non obtinet in perſonis eccleſiaſticis vt ibi ſcripſi poſt Hoſtien.[Inſtrumentorum.]& matrimonij completi. Nec obſtat,infra, de do.cau.l.fina.cum authẽ.ibi poſita.[Intra xxx.tantummodo dies.] infra illos xxx.dies debes probare debitor.ſecundum glo.

Authen.Hanc autem.

[Querelã.] nõ numeratę dotis. Idem in exceptione nõ numeratæ pecuniæ, ſecundum gloſſ.[Innoteſcere.] ſumitur de temp.non ſolu.pec.ſuper do.§.j.colla.vij.

a ¶Vt in ſumma habetur dic quòd ſi in eodem inſtrumento hic promiſit, non valet:ſi in diuerſis, valet, & nõ poterit opponi iſta exceptio.Pau.de ca.hic.

10 Quid in alijs exceptionibus? Videtur idẽ quòd debeãt dari in ſcriptis,ff.de excuſa.tu.l.ſcire oportet.§.oportet. & no.Bar.de offic.deleg.prudentiam.in glo.ex hoc loco.

Si cui.

[Vt potè res.] & inuito debitore,ff.de cõtra tab.l.ſi poſt mortẽ.§.ſi.de ſepara.l.j.§.ſed & ſi quis.[Ipſi moueat.] idem ſi moueantur cõtra debitorem,ff.de appella.tieu.per luſorie.glo.[Neq; fideiuſſori.] cõſortis nõ poſſes.ff.de conſti.pecu.l.j.§.debitum.

b ¶Quòd compenſatio ſit ſpecies ſolutiõis, vide l.amplius.ff.rẽ rat.habe.Saly.

Indubitati.

[Mentionem.]intellige quòd hic debitor iorauit reddere pecuniam.Et ſic nõ eſt correcta de iure canonico,quia tacita conditio intelligebatur,extr.de iureiurando c.quemadmodum.dic ibi per Inno. Sed ſecus ſi iuraſſes non excipere.*de iure iuran.cum contingat.Et vide in c.veniens.per Inn.Et vide infra,de nup.auth.quod eis.dic ibi.

De compenſationibus[b].

c ¶Hic habes caſus in quibus ceſſat cõpenſatio ipſo iure. in quibus vero cõpetat ipſo iure vide la.§.in bonæ fidei.de actio.

c ☞Creditor an poſsit debitori compenſationem opponere per ſententiam abſoluto.
2 Compenſatio poteſt opponi ceſsionario.
3 Cõpenſatio nõ ſit ſpeciei ad ſpeciem nec generis ad genus.
4 Iudex quis de vſuris cognoſcere poſsit.
5 Lucrũ quibus caſibus vltra ſortem in mutuo recipi poſsit.
Vſura committitur mente ſola.

d ¶Cautela Cep.84.quę datur reo, vt fiat compen. de bito etiam non liquido,ſi actor in iudicio ſiue apud acta cõfiteatur ſe debere,aut debitũ aliquid reo. & eſt quod vult hic Fa. æſtimationẽ partis,ſ.p confeſsionẽ eius.

Et ſenatus.

[Recipes.] non ſic in conſu.none,infr.de ſolu.l.ij. Itẽ nec in patrimonio priuati,ff.de adminiſt.tut.l.inter tutores. Niſi eſſet miles,ff.eo.l.ſi cũ militi.ff.de iure.militi.l.ij.certarum.§.j.Et vide infra.eod.l.in ea.ff.eo.l.ſi.ff.de iure fiſci.l.auſertur.§.qui cõpenſationẽ.j.eo.ſi ex.Item opponitur,inſt.ne fiſ.rem quã ven.euin.l.j.lib x.dic vt ibi not.

Ex cauſa quidem.

1 [Admitti.] quid ecõtra ſi creditor opponat compenſationẽ debitori abſoluto per ſententiam? Gl.dicit quòd non poteſt,ff.e.quæcunq;.Quam ſequitur Iac.de ra.Iac.Bal.contr.quẽ ſequitur Dy.ff.rem.ra.ha.l.pcurator.§.ſi procurator.Sed ibi doli exceptio non compenſatio obijcitur.[Nemini dubium eſt.] ff.eo.ſi cum militi.§.j.

In ea quæ.

[Rei publicæ.] Romanorũ.Vel dic idẽ in alia ciuitate ſecundum gloſſ.[Kalẽdario.] libro rationũ.[Nec eſt vectigalibus.] ſoluendo pro rebus vehendis.[Olei publici.] infra eo.ſi ex venditione.[Alimentorum.] ſtatutorum alicui ſeruienti rei publicæ.[Statutis ſumptibus.] id eſt, quod expenditur in certos vſus.

Si conſtat.

[Ipſo iure.] demũ oppoſita ab homine, ſecundũ gl.Io.& doct.[Vſuræ debent.] in alio enim eſt mora [Si modo petitio.in bonæ fidei,ex mora:in ſtricti iuris,ex ſtipulatione.

Neque ſcriptura.

[Accepta.] ex cauſa mutui,vel ex cauſa dotis.Sed tũc ob.j.de rei.vxo.ac.§.ſed nec.ſed ibi ſpecies eſt, hic quãtitas.

Si ex uenditione.

[Precij.] dic ſuprà eodem,l.in ea.

Eius quod.

2 [Fieri nõ põt.] hoc fallit.ff.eo.l.ſi qd.& l.ſi cũ.& l.in rẽ.de duo.re.l.ſi duo. Itẽ & ceſsionario põt opponi cõpẽſatio de eo quod debet cedens.ff.de procura.l.ſi quis in cem.& hoc tenet hic Ia.et Dy.extra.de re.iur.c.cum quis.lib.vj.

Quoniam.

[Liberũ.] à ſeruitute obligatũ tñ creditori.[Quod indebitè.] quo ad te: ſed quo ad venditorẽ,debitũ.[Soluiſti.] facit j.de euict.cũ tibi.

Inuicem.

[Et conſignatũ.] ſola oblatio ſufficeret:vt ff.de pignora.actio.l.ſi rem.§.fina.

Siuelit.

[In compenſationem.] quia non tenuit compenſatio:ſupra eodem,in ca.

Compenſationes.

3 [In rẽ opponiſ.] cũm cõpenſatio nõ fiat ſpeciei ad ſpeciẽ,nec ſpeciei ad quãtitatẽ:vt ff.de pig.ac.ſi cõuenerit. Dic quòd hic dicit tũc obtinere,ſi ꝑuentũ ſit ad æſtimationẽ: ga dolo vel culpa deſierat poſsidere,vel curarũ in litẽ, ſcdm gl. & doct.Et ideo nõ habet locũ ſi pecunia ſit depoſita in ſacculo.ff.de pec.l.depoſui.Itẽ nec generis ad gen' ſi ſint diuerſi generis,ſec' ſi eiuſdẽ:vt hic no.j.gl.[Conuicta.] ꝑ teſtes, nõ per cõfeſsionẽ.ff.de iureiu.eũ qui.Sed gl.vult dicere quòd ſemꝑ expectaſ tũc quòd fiat liquidum,ſcdm doct.Et idẽ ſecundũ Iac.& Pe.ſi opponaſ cõpenſatio debiti naturalis vel alterius, quod aliâs peti nõ poſſet.nã tũc nõ obtinet hęc l.ſcdm eos,imò expectaſ quòd fiat liqdũ,ne debitũ pereat.ff.de ſer.l.j.[Indaginẽ.] quæ nõ poſsit decidi.j.duos mẽſes.ff.de iu.fi.auferſ.§.qui cõpenſationẽ.Sic tenet Dy.inſti.de act.§.in bonę fidei.vel dic arbitrio iudicis. Et ſic no.gl.ff.vt i poſ.le.l.ſi is à quo.Et hãc Ia.& Pe.[Actione depoſiti.] qñ deponiſ pecunia vt quãtitas.ff.de po.l.Luci'.Aliâs nil ſpeciale,ſcdm gl.& doc.[Poſſeſsionẽ.] rei mobilis vel imobilis,ſcdm gl.[Cõpẽſatio.] etiã ſi ꝑuentum ſit ad æſtimationẽ.[d]aliâs nõ eſſet dubiũ.Sed de iure cano.daſ exceptio:vt extr.de reſti.ſpo.c.ſuper.& c.frequens.lib.vj.

De vſuris.

4 Hic quæritur,nũquid iudex ſecularis poſsit cognoſcere de crimine vſurarũ: Hu.Lau.& Arch.quòd ſic.a iij.q.j.quid dica. Et Gofre.extr.de foro cõpe.cũ ſit.Et Io.and.de iud.diſpẽdioſam.in cle.Sed ibi magis videſ fouere cõtrariũ.& quòd c.diſpendioſam.nõ habet locum in foro ſeculari.Itẽ dic quòd iudex põt ꝑcedere ex officio,etiã parte tacente:vt notat Hoſti.in ſum.eo.ti.§.an aliquo.verſi.quid ſi notoriũ.Itẽ nunqd emere reditus ſit vſura? Inn.videſ innuere quòd ſic,extr.eo.in ciuitate. Sed Hoſti.ibi cõtr.Itẽ nunquid ſit vſura ſi qs mutuet pecuniã reipublicæ,vt propter hoc ex pacto liberetur à collecta? Spec.quòd nõ,eo ti.verſi.n.Idẽ videſ ſi qs mutuet bladũ vel pecuniã alicui,vt ad ſuũ veniat molẽdinũ:vel dic quòd tũc ſit vſura quo ad mutuãtem:nihil tamẽ põt repeti,niſi plus ſoluiſſet de moſtura,quã alibi.vide in c.pactũ.de reg.iuris.in ſexto in nouella.

5 Et ſic eſt vnus caſus,in quo lucrũ licitè repetitur vltra ſortem. Alius.extr.de feu.c.j.ex it.c.cõqueſtus.dic ſupr.de pig.act.l.j.Aliut extr.e.c.j.in fi.Alius.eo.tit.cõſuluit. Alius in c.in ciuitate.ibi,niſi dubiũ &c.Alius in c.ſalubriter. Ali' extr.de fideiuſ.cõſtitutus.ſed ibi nõ eſt lucrũ in fideiuſſore. Alius inſi.l.ij.Item alius infr.ſecundũ quoſdã de cõmer.& merca.l.nõ ſolũ. Alius infr.de pact.inter emp.l.ij.Alius.ff.cõmo.l.ij.§.pe & ſi.Alius infr.eo.ſi ca.Alius extr.de reb.eccl.nõ alie.ad noſtrã.Item alius infra eo.cum allegas.dic ibi.Non tamen dicas quòd his caſibus permittatur vſura:ſed cõpenſatio dãnorũ.vide extra.de reg.iu.c.pactum.li.vj.in nouell.Itẽ nota quòd ſola mẽte committitur vſura.vt d.c.conſuluit.

c ☞Dictum teſtis de ſtipulatione deponentis quando valeat.
2 Recipiens minus quã ſibi debeatur , an ſibi præiudicet.
3 Oblatio ſola curſum vſurarum futurarum impedit.
4 Vſura non dicitur ſi quis mutuet pecuniam vt à collecta pacto liberetur.
Pœna qñ in fraudem vſurarum appoſita cenſeatur.
5 Vſura præſumitur ſi quis ſub pœna ſingulis annis vel menſibus polliceatur.
6 Spes ſola lucri facit vſurarium.
7 Oblatio ſola quando ſufficiat ad transferendum in creditorem periculum.
8 Oblatio & conſignatio quid operentur.
Oblatio ſola tempus interrumpit.

Debitor

9 Debitor recipiens pecuniam quã depoſuit, depoſitioni renũtiaſſe præſumitur.
10 Solui quando poſsit aliud pro alio.
11 Hypothecaria decennio ſublata, & perſonalibus ad triginta annos durantibus, an vſque ad triginta agi poſsit.
12 Dominium ſemper remanet creditoris debitore eam nõ cõſumente.

1 SI interrogatione. [Probetur.] Sic non valet dictũ teſtis, q depoſuit de ſtipulatione: niſi dicat interrogationem præceſſiſſe: ſecus ſi in inſtrumẽto contineatur ꝓmiſiſſe: q̃a præſumit̃ interroga. præceſſiſſe. inſtit. de fideiuſ. §. ſi. j. de cõtrahẽ. & cõmit. ſtip. l. j. ſecundũ Io. & gloſ. Sed Hu. dicit idẽ in teſtib⁹ vt in charta. Cui⁹ opi. ſequunt̃ Ia. & Pet. [Optimu.] ſed cũ debeant̃ optimo, quare ſunt inhibitæ iure diuino? Dic plenè per Innoc. extra in rubrica.

Vſuras. [Rei traditæ.] aliàs ſecus, infra de acti. emp. l. curabit. [Habuerit.] ex eo, quia depoſuit ſine obligatione. aliàs cõtr. s. j. eodem, acceptam. Et ſunt hoc caſu permiſſæ vſuræ de iure canonico, ſecundum gl. ff. pro ſocio. l. ſocium. Quod eſt verum.

Quamuis. [Pecuniæ.] ſtrictè accipe. ne ob. j. e. frumenti. Itẽ fallit. ff. eo. etiã de nau. fœno. l. periculi. Itẽ in bonæ fidei iudicijs infr. eod. in bonæ fidei. Et idem in pœna, ſi addatur contractui bonæ fidei, ſecundũ Iac. Et ſic reſtringit quod no. ff. de ſer. expo. l. ſeruus. [Accepto.] quia fuit ſolutum nomine vſurarum. ff. de ſolu. in his. §. idem autem. Et dic infra eo. ſi vſuras. ff. de ſolu. l. Paulus.

Per retentionem. [Conſtitutũ.] ff. de pig. l. grege. §. ſi. infra de vſur. ſi. l. ij. li. x. [Poſtea autẽ.] ex interuallo, nec ob. ff. de ver. ob. l. Titia. §. idem reſpondit. Sed ob. infra, de do. ante nup. ſi cõſtante. §. Iura. ſed hic odio vſurarum. [Retentio.] propter odium vſurarum. nec ob. j. etiam ob chyrogra. pec. pig. re. l. j.

Aduerſus. [Anno.] decẽ ad minus. ff. qui & à q. l. ſi à deicõmiſſaria §. Ariſto. Vel ſecundũ Azo. triennio. infra de fideicommiſ. [Prima.] Vel ſecũdum doctores arbitriu iudicis.

2 Sed econtra maiores ſoluendo non ſibi p̃iudicat. ff. de ſol. creditor. §. ſi. Et forte in redditibus, vt ſtipulatus monetã recipiat fortè debilem, vel fortè minorem menſuram bladi. [Dependiſſe.] ipſi ciuitati, vel defenſori ciuitatis in cõputũ ſciẽter recipiẽti. Nec ob. ff. de pac. imperator. s. de tranſac. l. p̃ſes vel dic q̃d tacitè p̃iudicat, ſed nõ exp̃ſſè. Et põt eſſe rõ. j. ſolutio.

Si creditrici. [Non cogeris.] dic, j. e. acceptã. [Debueras.] s. ti. ij. l. in cõtractibus. §. ſi.

Creditor. [Conſtituũt.] ſi tamẽ petant̃ quaſi ꝓmiſiſſe probant̃ ex diutina p̃ſtatione, ff. eo. cũ in rẽ verſo. vide. s. de pact. l. ſi certis annis. ſecundum gl.

Quamuis. [Creditor perſeuerauerit, s. eod. aduerſus. ff. eo. l. pecuniæ. & l. qui ſemiſſes. & l. quidam. §. j.

Si per te. [Noluerunt.] idem ſi non erant, ff. eo. l. pecuniæ. §. primo. [Maiores.] quę erant ꝓmiſſæ ſi minores non ſoluerentur.

3 [Non exigantur.] Nota ſecũdum glo. quòd ſola oblatio impedit curſum vſurarum futurarum & pœnæ cõmittendæ. ff. de arbi. Celſus.

Vſuræ. Dic, j. eo. [Vſurarum.] dic infr. e. l. acceptam. ff. de nau. fœ. nihil. §. fin.

Frumenti. [Preſtanda eſt.] per triticariam vel per condictionem ex lege, ſecundum gl.

Ex prædiis. [Sortis.] Nec vſuræ curſu quæ non inceperant currere.

In bonæ fidei. Vel quæ habent inſtar bonæ fidei ſupra, in quibus. cauſis in integ. reſtit. non eſt neceſ. l. in minorum. [Certum eſt.] ex mora, ff. eodem. l. mora. [Retractanda non ſunt.] hoc quandu veniunt ex officio, ſecus ſi iure actionis, ſupra, de iudi. l. j. de eo quod cer. lo. l. centum. niſi ex cauſa iudicati: tunc enim petuntur poſt quatuor menſes, non antè, etiam ſi antè currebant, infra de vſur. rei iudi. l. prima. & ſecunda. Secus in fructibus, ff. eodem. in fideicommiſ. l. Item ſecus ſi appellauit fruſtratoriè, ff. de appel. tutor. de re iudi. l. negociorũ. ſecundum glo. & doct.

Si ea. [Redegit.] Tunc enim eſſet ſecus, ſecundum Ioã. & gloſſ. [Minimè oportet.] propter incertitudinem, ſecundum gloſſ. infra, eodem ſi ea. Et ſic videretur idem in caſu quo p̃tionem redegiſſet quod ſupra negatũ eſt. Dic ergo non fieri æſtimationem quo ad exceſſum vſurarum vbi non promittitur vel recipitur pecunia: vt hic.

4 Ideo dicunt quidam quòd ſi quis mutuet pecuniam vt pacto liberetur à collecta quòd non eſt vſura: vt in Spec. eo. titu. verſi. ſi. Et dixi ſuprà in rubrica.

Cum allegas. [Sumpſiſſe.] à creditore ſolito fœnerari, ſecundum Bul. Aliàs contra. ff. e. qui ſemiſſes. Sed Io. & gl. etiam tunc idem, & Docto. Nec diſtinguunt dicentes quòd ſemper præſumitur fraus vſurarum vbi pœna apponitur promiſſioni ſeu dationi pecuniæ non diſtinguendo contractus. Secus ſi ſpeciei: vel facto. ff. de act. empt. l. Lucius. ſuprà de tranſacti. l. promiſſis. Sed cum vſura hodie iure diuino ſit prohibita non valet pœna appoſita dationi pecuniæ, niſi vſque ad quantitatem intereſſe. ff. eo. pœnam. Sed gl. videtur ſentire quod nec promiſſioni facti cũ ſuccedat in obligatione intereſſe quod eſt pecunia vt not. ff. de verbo. oblig. l. ſtipulatio iſta. in prin. Sed hæc verior. Et vide quod nu. ff. de euic. l. ſi dictum.

5 Inno. verò videtur velle, quòd ſi aliquis promittit ſub pœna ſingulis annis, vel menſibus quòd p̃ſumitur vſura: extra de pœ. ſuam. in ſi. Alius non, niſi eſſet ſolitus. Et idem Hoſtiẽ. in ſumma de pœniten. §. ſi. verſi. quid ſi pœna. Et vide ibi plenè. Et caue quòd hæc gloſſ. vel illa quæ eſt ff. de act. empt. l. emptorem. §. ibidem. malè recitat opi. Ioan. quia videntur cõtrari adinuicem.

Cum non frumentum. [In fraudem.] quæ præſumitur. ſupra l. proxima.

Authen. Ad hæc. Dicas quòd hæc authen. continet ius ſpeciale quando mutuatur agricolæ, vel in authen. vt nullus cre. mu. ag. §. j. colla. iiij. vnde hæc ſumitur. Et loquitur tantum in aridis, ſecundum gloſſ. & docto. In liquidis ſerua l. antiquas. [Præter hæc.] quia vſque ad practicam ſummam poteſt recipere, ſecundum gloſſ. [Cadat.] per ſententiam, ſecundum gloſſ.

Si ea lege. [Incertum.] communi opinione, ſecus ſi communi opinione, vel ex communi cu. ſuregionis eſſet certum, ſecundum Io. & glo. & Doct.

6 Sola enim ſpes lucri facit vſurarium: quãuis lucrũ non ſequatur. xiiij. q. iij. c. j. & no. extra de ſymo. ſua nos. Et vide extra. e. c. ſi. §. j. Et per Hoſt. in ſumma. §. an aliquo. ver. quarto. & ver. quę omnia. Vnde qui vẽdit pro pretio quo nunc valet, vel magis valebit infra paſcha, eſt vſurarius: vt ibi notat̃. Sed ſi vendit quantum tunc valebit, non videtur [a] vſurarius: propter incertitudinem: vt extra. eo. ti. c. in ciuitate. Ioan. Fabri.

Indebitas. [Minuere.] ff. de condi. inde. l. ſi non ſortem. dic ibi.

7 Acceptam. [b] [Mutuo. idem in omni debito, quòd cõſignari poteſt, aliàs ſi nõ poſſit conſignari vt ſpecies debita, ſola oblatio ſufficit ad transferendũ periculum interitus. ff. de ſolu. qui decẽ. infra de do. ante nupt. authen. dos data. [Cum vſuris.] totum debitum debet offerri, niſi aliud actum ſit. ff. e. tutor. §. Lucius. vel ſi non ſit liquidũ ff. ſi cert. pet. l. quidam. Vel niſi in libertate. ff. de ſta. lib. l. cum hæres. §. item ſi decem. ſecundum gl. [Poſt teſtationem.] id eſt teſtium examinationem glo. [Inhiberi.] cũ ſit liberatus ipſo iure infra de ſolu. l. ob ſignatione. notatur. ff. man. l. qui mutuam. §. j. quãuis glo. hic dubitet. [Saluatur.] ſola oblatio ſufficeret quo ad hoc ſi eſſet iudicialis. ff. de pign. ac. l. ſi rem alienã. §. j. & l. item liberatur. §. j. [Vtili.] in rem, ſecundum gloſſ. & Docto. [Recepit.] quod caſu tenetur vtili in rem, vel prima actione, ſecundum gloſ.

8 Collige ergo quòd oblatio, conſignatio, & depoſitio plenè liberant, dummodo congruo &c. ff. de ſolu. l. ſi ſoluturus. Oblatio verò ſola liberat de interitu: vt ſuprà. Item impedit curſum vſurarum, & pœnæ committendæ. Dic ſuprà. e. ſi parte. de arbi. Celſus. Item in duobus caſibus liberat, infra de condi. inſer. l. ſi. de ſuſce. l. j. li. x. Item in alio infrà de ero. mili. anno. l. nulli militum. lib. xij. Et fortè idem quandocunque redditus debeantur. Et gl. ibi ſupponit. Quod eſt notabile. Sed an ſola oblatio operetur interruptionem temporis: vt ſi proximus cõſanguineus offerat emptori pretium infra annum? Ac quòd ſic in d. l. Celſus. arg. contrà, infrà, de iure emphy. l. ij. in ſi. & quia non reperitur inter modos interrumpendi ſeu perpetrandi. Quod videtur verius.

9 Sed quid ſi debitor qui pecuniam conſignauit & depoſuit, eam receperit? Dic renuntiaſſe depoſitioni & conſignationi. ff. eo. debitor. infrà qui po. in pig. ha. l. j. de diſtrac. pig. ſi pluſquam. Quid ſi in caſu quo ſufficeret oblatio ſola conſignauit & depoſuit, & poſt recepit, an videt̃ renũtiaſſe oblationi quę ſola

a ¶Not. q̃d operet̃ incertitudo hic: & eſt ratio decidẽdi ad l. frumẽto. ſupe. eod.

b ¶Hęc l. eſt ſingu. adde q̃ in equo vltra oblationem requirit̃ depoſitio. Imol. conſil. xxv. Pa. cõſi. lvj. vol. j.

ſola ſufficiebat? Dic quòd non.vt d.l.debitor. Item quid ſi de beat certum genus monetæ quod non reperitur: quia fortè ſublatum,& prohibitum per principē: an poſsit moneta offerri,quæ loco illius currit & fortè debilior? non videtur.ff. de ſolu.l.creditor obligatam.

10 Sed poteſt dici cōtra: quia aliud pro alio poteſt ſolui quādo principale non commodè poteſt ſolui,infra de ſolu. cum.& authen.hoc niſi.vbi ſcripſi. Sed debet tantum offerri quod valeat promiſſam.vt extra de cenſi. capit.olim.& ff. de ſolu. l.Paulus.

Conſtitutionibus. [Vti poteſt.] Idcirco non repetit ſi ſoluitur ſed à recipiente.

Si uſuras. [Vſuras.] quia acceſſoriæ ſunt,ſecus ſi ambo debita eſſent principalia.ff.de ſolu.imperator.

Pignoribus. [Conſtitutio.] ſupra eo. per retentionem.

Oleo. [Admuti.] ſupra eo. frumenti.

Si mater. [Compelli poteſt.] hodie nō compellitur cū ſit pactū.ff.de in litē iuran.videamus. Et not.ff.de neg.geſt.at qui.§.penul.ſed fortè compellitur mercari,ſi teſtator conſueuerat.ff.eo.qui ſemiſſes.

11 Eos. a[Hypothecaria.] ſed ſi hypothecaria ſit ſublata x. annis: & pſonales durāt vſq; ad xxx.annos. Cur nō agitur vſque ad xxx.vel contra? Iacobus dicit agi: & tūc intelligit amplius nō agi actione præſcripta: ſed alia ſic quæ nō eſt præſcripta. Sed gl.videt ſentire qđ nullo modo. Pro qua facit tex.& hoc vbi nō fuerūt exp̄ſſe obligata pignora p vſura.de pſcri.xxx.ānorū,cū notiſsimi.§.i his etia ibi in legatis.

a ¶Hęc l.eſt vna ex quinquaginta deci.Iuſt.et ad hoc allegal, q oia actio tollal xxx.an.regulariter.l.oēs l.ſi cue de pſcri.xxx.an.Barto.

De nautico foenore. Hoc eſt illicitum de iure canonico, extra de vſur.c.fi.& tamen erat ſatis æquum ex quo creditor tantum periculum recipiebat in ſe.ff.e.l.j.& l.periculi.

b ¶Hic eſt ca.ſin.ſecundū Ludo. ſuis ſingu.titu. primo in vlti. ſingu. q proteſtatio,& denunciatio probet per iuramentum. Barto. hic primò. Ang.in l.hęres.ff. ad trebel.

12 Sed ratio,quia ſi debitor nō cōſumat,ſemper remanet dominiū creditoris,et eſſet iniquū qđ de ſe ſua ſolueret et vſura, ſi debitor conſumat: tunc dominium eſt trāſlatum in ipſum: & eſt verum mutuum & extra periculum creditoris.

Traiectitiam. [Obſeruationem.] qa poſſunt ſtipulari cēteſimę.ff.e.l.j.& ij.& hoc quādiu ſunt in periculo maris & creditoris. vt hic dicitur.

Cum proponas. [Fiſcum.] Ar.quòd nedū cōmittātur illicita,immo & licita,qñ illicita vehunt.ar.cōtra.ff.de publi.l.ſi publicanus.& l.cotem.§.dominus. Sed prima obtinet,vbi in eadē naui portātur: ſecūda,ſi in diuerſis nauibus vel ſalinis,ſcđm Doct. Itē arg.qđ cōfiſcant antequā pueniant ad locū prohibitū.ff. de re milit.l.iij. §.is qui.

Depoſiti.

1 ☞ Latrocinium palā factum cenſetur caſus fortuitus.
Depoſitarius quibus caſibus teneatur de culpa.
2 Inſtrumentū factum inter alios probat contra producētem.
3 Depoſitarius de expenſis & non de dominio excipere poteſt.
4 Exceptio ſpoliationis quando opponi poſsit.

1 SI incurſu. [Latronū.] not. latrocinium quod palā fit eſſe caſum fortuitū.ff. pro ſoc.cū duobus.§.dāna. Itē in foro ſi perderi nō poſſit.ff.de fur.l.eū q.§.idē ſcribit.[Si nō aliud ſpecialiter.] ff.e.l.j.§.ſi cōuenerit. Itē ſi obtulerit.ff.e.l.j.§.ſæpe. Itē ſi pretiū accepit.ff.cōmo.l.ſi vt certo.§.nūc videndū. Itē ſi gratia accipientis ſit depoſitū.ff.ſi cer.peta.l.ſi qs. Itē ſi mora pcedat caſum.ff.e.l.ſi in Aſia.§.fi. Et vide j.eo.j.à pcuratore.cū notatis. [Res quæ in poteſtate.] quia fortè poſt vniuerſa ad manum ſuam.

Vſuræ. De fructib' dic.ff.e.l.j.§.hac actiōe. [Iudicijs.] ſupra.tit.in l.bonæ fidei.[Venire ſolēt.] idem pecuniam in ſuos vſus conuertit,vel inde vſuras habuit. ff.e. l.Lucius.ſecundum glo.

Si depoſiti. [Inuito domino.] non præſumitur inuitus ſi pecuniam non conſignatam depoſuit.ff.eo.l.die.§.j.

Si depoſita. [Duæ ſunt.] quia debētur ex officio, ſecus ſi iure actiōis.ff.de eo quod cer.lo.l.centū.ff.de iudi.j.[Exceptione repellitur.] in hoc caſu prodeſt exceptio rei iudicatæ condemnato. Et hic eſt contra. l.euidenter.ff.de excep.rei iudi.

Propter. [Conuenit.] depoſiti ſequeſtrarias ambo depoſuerunt.vel pſcriptis verbis,ſi aliter.ff.eo.ſi in Aſia.§.cum ſequeſtro de præſcrip. verb.ſi apud.

Is penes. [Neceſſe habet.] niſi eſſet improba. ff.de pſcript.ver.ſi rem.§.fina.

2 Deſideriū. [Profiteris.] videt quòd inſtrumētum inter alios factū pbat. Sed cōtra no.ff.de leg.iij.prædijs. infra de iure deli.cum aliquis. Et hoc pbat contra producentem,& vide infra de contrahen.& commit.ſtipu.l.optimam. Et facit extra de ſciſma.c.j.de verb.ſign.ca.conſtitutionem.de iureiuran.ca.ſi.lib.vj.de re.eccle.non alie.ca.ſi quis presbyterorum.de his quæ fiunt à prælatis.ca.quāto [Arguit.] id eſt, arguēt probat,

Si is qui. [Succeſſores.] in quantū ſunt locupletiores,ſecundum glo. Tu dic inſolidum.ff.eo.ſi hominem.§.datur.[Competit.] quia non tuo nomine &c.

Cum hæreditas. [Rectorē.] niſi bona fide ſeruo reſtituerit, ſecundū gl.ff.eo.quod ſeruus.

3 Si quis. [Exceptionem.] nec de dominio ſi agitur depoſiti.ſecus ſi rei vendi.ſupra.l.j.cum notatis. infra loca.l.ſi quis etiam ſi dominium ſuperuenit.ff.eo.plene. Nec pro expenſis,ſecundum Io. Sed Pla.contra in hoc quem moderni ſequuntur. Vide ſupra commo.l.fina. [Hoc voluerit.] ff.de iudi.qui prior.[Cautela.] id eſt, recepto fideiuſſore de defendendo.

Authē. Sed iā cautū. Sumitur in auth.eo.colla.iij. Et corrigit finē l.quia nō tenet deponēs pſtare cautionem. Sed obſtat.ff.e.bona fides.de rei vendi.officium.quę videtur hic corrigi. Vel dic quòd ſimplex denuntiatio non impedit, b ſed ſi agatur rei vendi.ſic vt in cōtrario,ſecundū gl.& doc. Et not. Hoſtien.de reſti.ſpo.ca.in literis.

4 Sed an poſsit opponi exceptio ſpoliationis? No.de ordi. cog.c.ij.in gl. Et per Inn.qui videtur tenere quòd ſic.[Publice.] idem magiſtratus.nec ſoluat aliter præbendam quam ex publico dare debet,ſecundū glo. Quid de commodato? Nō videtur extendi cùm ſit pœnalis. Quid de fure qui rem furtiuam vendidit? Dic quòd ſi eam tenet,reddat domino, & dic extra de fur.c.qui cum fure.per Inno.

Superuacuam. [Acceperit.] quod non poteſt etiam agendo.ff.depoſi.ſi plures.cū notatis.[Fortuito caſu.] quamuis hoc dicas in præfatione non repetas in reſponſione.ob.ff.fami.erciſc.l. Labeo. ſecundū glo.[Potuerit.] per culpam ſuam, ſecūdum gl. [Neque in ſpeciem.] diuiſibilem.vel recipit partem in æſtimatione: aliàs ſecus ſecundum gl.& doct.ff.de ſol.cum Stico.& ſic poteſt intelligi.ff.pro ſo.verum.§.ſi cum te.vel aliud inter ſocios quā inter cohæredes.

Mandati.

1 ☞ Vſuræ etiam iuratæ non debentur hodie.
2 Fideiuſſor tribus caſibus antequam ſoluat agere poteſt.
3 Fideiuſſor quando exceptionem opponere poſsit.
4 Mittens alium ad exercitum pro eo tenetur ſi capiatur.
5 Mandatum quando mandatis, vel mandatarij morte finiat.
6 Geſta à procuratore reuocato an ſint valida.
7 Acta per delegatū reuocatum non valent.
Gratia alicui conceſſa non expirat morte concedentis.
8 Saluagardia expirat per concedentis mortem.
9 Merces in quo differt à ſalario.
10 Ceſsio quo caſu valere poſsit.
11 Ceſsio quādo ſimulata præſumatur.
12 Ceſsio licita dicitur ſi homo honeſtus nolens cum litigoſo litigare,cedat.
13 Potentior quis dici poſsit.

1 ADuerſus. [Et vſuris.] hoc nō vř hodie qa nō debent,& poterit excipere etiā ſi iuraſſet & poterit petere relaxationē iuramēti. Sed Io.An.in vltio caſu cōtra. vide extra de re.iur.c.damnū.in nouel. Et in ſumma Hoſtiē.de fideiuſſor.§.ad quid.in Spec.eo.ti.§.j.ver.ſed quid ſi fideiuſſor. [De ſalario.] dic infra.l.ſalarium.

Cum ex cauſa. [Pignora.] obligata de mandato debitoris.

Si pater. [Mandauit.] ſi feciſſet eum procuratorē in rem ſuam,dic infra de noua.l.iij.

Etiā contrariā. [Cōſtituerint.] ſec' ſi ſine mādato.ff.iudic.ſol.l.ſi à mē.§.in hoc.[Lite pbabili.] Quid ſi quos pbali,aliquos improbabili? gl.dicit non compenſari.ff.de ne geſt.ſiue hęreditaria.

Si maritus. [Poſitionē bonorum.] vel eſſet generalis procurator,ſecundum glo.

Si fideiuſ

Si fideiuſſor. Dic ff. eodem. l. ſi remunerandi. §. ſi paſſus.

Si literas. Dic plenè ſupra, quod cum eo. l. qui et.

Si pro ea. Nota tres caſus, quibus agit fideiuſſor antequàm ſoluat. Et eſt quartus, ſi diu ſtetit in obligatione, quod eſt arbitrio iudicis, ſecundum gloſ. ff. e. l. Lucius. Et hoc niſi termini ſolutionis eſſent diuini: nam ante nõ ageret. Item quintus, ſi pecuniã obtulit & depoſuit, ff. eo. qui mutuam. §. fideiuſſor. ſecundũ Fran. Item ſextus, ſi vult extra patriã proficiſci. vt in Spe. de iudi. §. ſpecialia. ver. quid ſi fideiuſſor. Item fortè ſi ſit facilis ſolutio debitori. ff. e. Lucius. vide ſupra cõmo. l. penul. Sed ſecus ſi mandetur fundus emi. ff. eo. ſi mãdato. & quæ ſit ratio dic ibi. Item ſecus in ſocijs & cohæredibus, vt ff. fami. erciſ. l. his conſequẽter. §. Celſus. & l. hæredes. §. idem iuris. pro ſocio. l. ſi vnus. & l. omne.

3 [Munitum.] dic ſecundum glo. aut exceptio competit ex perſona fideiuſſoris, aut ex pſona rei. primo caſu, aut turpis, & agit nihilominus. ff. eo. l. idémque. §. penul. Aut honeſta, & tunc aut extenditur ad reũ, & non agit, vt d. §. Aut nõ, vt exceptio Velleia. & tunc agit, vt ff. eo. l. ſi fideiuſſor. §. ſi. Si ex perſona rei principalis, tũc ſi peremptoria & ſciẽs omittit vel ignorãs ius nõ agit, vt l. ſi fideiuſſor. §. non male. Si ignorans factũ, ſic: vt ibi. Si ſit dilatoria iudicij agit, vt l. ſi fideiuſſor. §. quid. Si ſolutionis agit poſt diẽ, vt l. ſi mãdauero. ff. e. [Appellatione.] niſi denuntiauerit, vel pauper ſit, vt ff. eo. ſi procuratorem. §. ſi ignorauerit. iunge infr. de euic. l. emptor.

Procuratorem. [Tam dolum.] id eſt, de dolo & culpa. [Bona fide habita.] dic vt infra eo. l. procuratore.

Cum mandati. [Vendidit.] vt alij. ff. de contrahen. emptione. cum ſeruo.

A procuratore. [Et omnem culpam. etiam leuiſsimã. ſecundum Bul. Ioã. Azo. & gl. & Dy. extra de re. iu. cõtract. quãuis. Mat. cõtra.

4 Quid ergo de illo qui de mandato tuo iuit pro te ad exercitum, vbi captus fuit? Dic te teneri, vt plenè no. Innocen. extra de iureiura. c. ſicut. Secus in commodato & locato. vt ibi. Et in Spe. de iudi. §. ſpecialia. ver. aliud. vbi tenet cõtra Inno. & ver. ſi. Quod videtur verius per §. non omnia. l. inter cauſas. ff. eo. Dic. j. ad l. Iul. de vi. l. quoniam. [Improuiſum.] niſi in caſibus. ſ. ti. l. j. Et idem cõtra. ff. inter cauſas. §. nõ omnia.

5 **Mandatum.** [Finitur.] dic quòd aut intereſt cõpleri poſt mortem. & non finitur. ff. de pc. ſi defunct. nõ aut, & tũc aut vniuerſale, & nũ finit, ff. de inſti. l. ſi quis man. §. ſi impubes. Aut generale vel ſingulare, tunc aut eſt tale quòd non poteſt compleri, niſi poſt mortem, & reuocatur, vt lege fina. ff. de ſolu. Et not. ff. de reli. & ſumpt. fune. ſi quis. §. ſi cui. Aut poteſt compleri in vita & poſt mortem: veruntamen effectus confirmatur poſt mortem, tunc non finitur, vt lege ſi vero non re. §. fina. ff. eodem. Aliàs finitur, vt hic. Et vide inſtitu. eodem. §. item ſi adhuc. Sed quid econtra, ſi mandatarius moriatur? Dic in iudicijs extingui, etiam re integra. ff. de iudi. tam tñ contractibus: ſeruata diſtinctione. ca. quoniam abbas. extra de offic. dele. & capitu. fina. eodem. titul. per Innocen. qui ſubdiſtinguit an ſit electa induſtria, & tunc in extraiudicialibus diſtingue, an eſſet res integra vel non, vt ff. eodem. mandatum. Res autem dicitur integra in iudicijs, ſecundum gloſſ. ante litem conteſtatam. In extraiudicialibus ante, quàm incœperit. vide tamen. ff. de condi. cauſa data. l. ſi pecuniam. cum ibi notatis. Item dic quòd in caſu finitur, etiam re nõ integra, extra de procura. c. fin. in cle.

6 Sed an quod reuocatus agit annullatur? Dic quòd ſic, ſi ſciebat reuocationem. ff. de acqui. poſſeſ. lege, fundi. de ma. vin. leg. ſi pater. de exceptio. rei vendi. leg. prima. §. primo. Niſi contractus eſſet adimpletus ex parte alia. ff. de public. actio. ff. quis prohibent. Si verò ignoraret, tunc ſi ſit talis actus, qui non poſsit exerceri, nec compleri ſine voluntate mandantis, tunc non valet. extra de procura. capitu. fina. libr. vj. ff. ſi certum petatur leg. eius qui. §. quas vero. Et in dict. leg. ſi pater. de acquirẽ. hæredita. leg. ſi quis mihi. §. penul. ff. de repudi. ſi pœnituerit. Sed hoc fallit fauore liberationis. ff. de ſolu. cum quis. §. j. Item fallit in caſu. extra de renun. c. j. in cle. quia illuſio, &c. vt ibi in principio. Nec ob. ff. de dona. §. ſi quis de. l. hoc iure. quia ibi erat dominiũ tranſlatum in procuratorem. Alioquin cõtra. ff. eo. o. l. ij. §. ſi quis donaturus. Si verò poſsit actus valere ſine volũtate, valebit. ff. eo. ſi mandaſſem. Et hoc in contractibus. in iudicialibus ſcripſi ſupra de ſatiſdan. l. ij.

7 Et hoc facit quòd acta per delegatũ reuocatum non valẽt. De quo plenè Archi. extra de offi. deleg. c. ſi à ſubdelegato. li. vj. Sed an oportet patrẽ certiorari? Dic q; ſic, ſi ſit vniuerſaliter inſtitutus. ff. de inſti. l. ſed ſi pupillus. §. palã. Si generaliter vel ſpecialiter in aliquo negotio, tunc ſi ad certũ habuit mandatum, debet certiorari, aliàs nõ. ff. quod iuſſu. l. j. §. ſed ſi ego. & d. l. cum quis. §. j. Item nota quòd gratia facta non expirat per mortem cõcedentis. nec executoris, ad eam complendam deputati. extra de offi. dele. ſi ſuper. de præben. ſi cui. lib. vj. Et vide per Inno. extra de cle. non reſi. c. cum ad hoc. Item nec præceptum iudicis, nec conſilium datum. Item nec mandatum ad vniuerſitatem cauſarum, vt in Specu. de leg. §. reſtat. ver. quid ſi ignorans. & ver. item mortuo. & §. finitur. verſi. item pone.

8 Sed conſeruationes expirant. Et idem videtur in ſaluiſgardijs, quas rex dat, extra de offi. delega. c. fin. lib. vj. de elect. c. ſi eit canoni. eo. lib. Item nota quòd mandatum iuriſditionis non expirat morte ipſo iure, vt not. Innocen. extra de offi. ordina. licet. Item dic quòd non cenſetur res integra, ſi mandatarius diſpoſuerit negotium. ff. de opti. leg. l. mod. Item not. quòd officium vicarij expirat per mortem inſtituentis, ſed nõ officium vicegerentis, vt not. Hoſtien. de offi. vica. c. penult. & Ioan. And. extra de procu. c. fi. in clemen. Item nec officium legati, ſeu cuiuſuis ordinarij. extra de offi. leg. c. ij. lib. vj. Item not. quod iudice defuncto, debet ſe pars præſentare. extra de elec. c. fi. lib. vj. Hoſti. contra. de accu. c. licet.

Ad comparandas. [Quanti intereſt.] nunc cum agitur. ff. eo. ſi procuratorem. §. mandati.

9 **Salarium.** Dic differentiam inter mercedem & ſalarium. Merces eſt quando non erat aliàs facturus. Sed ſalarium quãdo erat aliàs facturus. Dic ergo quòd aut eſt licitum, & tunc non agitur, infra, eo. ſi contra. Aut licitum, tunc aut eſt merces, & tunc aut in pecunia, & agitur locati. ff. eo. l. j. aut in alio, tunc præſcriptis verbis. ff. de præſcript. verbis. l. naturalis. §. at cum do. Aut eſt ſalarium. tunc aut eſt incertum genere & ſpecie. & non poteſt agi: vt hic. niſi eſſet perſona, cui per officium iudicis detur. ff. de varijs & extraordi. cog. l. j. Si ſit certum, tunc ſi per ſtipulationem, agitur certi condictione. ſi nudo pacto incontinenti agitur actione informata. Si ex interuallo non agitur iure ciuili, ſed per officium iudicis ſubuenitur illi perſonæ. Sed de iure canonico agitur. extra de pact. Antigonus. Et vide in Specu. de ſala. §. nunc de procuratore.

Si contra. [Licitum.] ſupra de procura. l. litem. [Petis.] & ſi expendiſti aliquid in re, petes, ſecundum gloſſ.

Per diuerſas. [Properare.] vt partẽ lucri habeant. In hoc enim caſu loquitur, vt apparet infrà, vbi dicit redemptores ſupra eo. l. ſi contra. [Quales ceſsiones.] ſimulatas quod lucrum pertineat ad cedẽtem, in toto, vel in parte.

10 [Obtineant.] dicas ſecundum gloſſ. & docto. iuris canonici, quòd aut ſit ceſsio in vltima voluntate. & di infra de liti. aſtent. nunc ſi hæres. Aut inter viuos, tunc aut potentiori ratione officij, & valet: nec agit ille qui ceſsit, ſupra, ne liec. po. l. j. infra, qui da. tuto. poſ. authen. minoris. Aut aliàs potentiori, vel duriori. & dic ſupra. de alie. iudi. mutan. cau. fac. & ſupra de procu. qui ſtipendia. Si nõ potentiori, vel duriori: tunc aut eſt in iudicium deducta. dic infra de liti. l. fin. aut non, & tunc aut conſtat eam veram, & valet: vt hic in fin. infra de hære. vel ac. ven. per totum. Fallit tamen in d. authen. minoris. Aut cõſtat eam ſimulatam, & non valet, vt hic in prin. ſupra plus va. quod agitur. Aut eſt dubium, tunc præſumitur ſimulata, ſi actio ſit pro parte vendita, & pro parte donata: & tunc nec cedens, ceſsionarius agit. infra l. proxi. Item ſi minori pretio deducto labore & expenſis, & tunc agit ceſsionarius pro tanto quantum dedit, & cedens pro reſiduo, ſecundum Io. & Azo. & glo. Item ſi cauſa, vel nomen contractus non inſeratur inſtrumento. ff. de lega. j. in tacitis. & tunc agit cedens. Item ſi agatur quòd ex contractu donationis ſit ceſsio, & datur pecunia clàm, vel interponitur perſona, & in illis caſibus nullus agit. infrà l. proxima. Sed in primis caſibus valet quando minori pretio, vel pro parte donata, & pro parte vendita, excipiuntur caſus qui ſunt hic.

11 Item dic quòd ſimulata propriè dicitur, quando agit quòd lucrum & damnum pertineant ad cedentem. Sed in caſibus prædictis, quando minori pretio, &c. & alijs ſubſequentibus, non eſt propriè ſimulata. Et in hoc erratur in modo loquendi, ſed eſt calumnioſa & reprobata à iure. De hoc plenè per Innocen. extra de alie. iudi. mu. cau. fac. c. ij. Et plenius in Specul.

cul.de ceſsio.act.l.Itē dic q̄d ſi fiat cognato,etiā ex illis cauſis, nō præſumitur ſimulata.ff.e.ſi vero non.§.idē Pōponius.quæ in frau.credi.l.patri.& ibi Dyn.præſumit̄ enī quòd ſit donatio.ff.de proba.Procula.ff.de do.inter virū & vxor.ſi ſerui. Et hoc quòd dixi de cognato, intellige vbi nomē cōtractus non fuit appoſitū.Secus in aliis caſibus quib' p̄ſumitur ſimulata:qa in illis ceſſat hæc ratio:facit tamē contra opinionem Dy.de ſacroſan.eccle.auth.quibuſcunq.Spec.verò videt̄ tenere quòd in dubio præſumitur ſimulata,quāuis fiat cū titulo,niſi ſint cōiecturæ ad contrariū.vt no.tit.de ceſsi.act.ij.col. Dic plenius ibi. Verius tamen videt̄ in dubio,qa non præſumitur ſimulata,niſi in caſibus prædictis,vel niſi eſſet ceſsionarius homo brigoſus qui aſſueuiſſet ceſsionē recipere, & poſt aliquid reddere,vel niſi eſſet potentior,vel durior ratione fori,ad quem reus trahi nō poterat,vel aliàs,vel ceſsio fieret, & poſt in fine inſtrumēti ponat̄ cauſa, vt no.in d.§. Sed ſecundū Dy.non refert quo loco ponatur dum tamē cauſa aſsit.ff. de ſolu.Modeſtinus.Per hoc videt̄ quòd ſi laicus cedat clerico,quòd non valet.Sed Inno.& Hoſtien.contr.in d.c.ij.ſ.de procura.quisſtipēdis.Quod eſt verū ſi nō trahat eum, niſi coram ſuo iudice,ſub quo cedens poterat eum añ trahere.Si autem coram alio,tunc videtur improbari.Et videtur ita declarari in d.§.ver.quartò præſumitur.Negari tamen non poteſt quin ſit durior.ff.de li.n.l.ſi.Et no.quòd ſi ſit cauſa iuſta , non præſumitur ſimulata.

12 Quid ſi pauper homo,vel honeſtus qui neſcit litigare, nec cōſueuit,vel ignorans,vel aliàs impeditus habet agere cū diuite brigoſo barattatore? Nempe videt̄ ceſsio licita. vt d.§. ver.ſed opp.cū ſequen.Hoc tamē intellige,ſi nō ſiat potentiori ratione officij,vel niſi in caſibus in quibus ceſsio reprobat̄. de quibus ſupra. Sed bene verum eſt,quia tunc non præſumitur quòd dolo faciat.Ideo non habet locum titu.de alie.iudi. mu.cauſa facta.ſi gratis fiat.ff.de alie.iudi. muran.cauſa facta. l.item ſi res.§.fina.

13 Item dic quòd potentior vel durior intelligitur attēta perſona cedentis & ceſsionarij,non illius, contra quem agitur, vt dicto §.verſi.quid ſi plebeius.

Pro ſocio.

1 ☞ Actio pro ſocio naſcitur finita ſocietate.

SOcietatem. [Vno pecuniā cōſtitēte.] quam videtur in dubio velle cōmunicare,ff.eo.l.j.§.fi. Et ſi intereat rumpitur ſocietas nec aliàs reperit,ff.eo.verū.§.interimit.ſecundū gl.Sed Iac.dicit damnum pecuniæ cōmune:vt, ff.eo.cū duobus.§.quidam. Item dic quòd expenſæ ſunt communes:vt l.Mutius.eo.tit.

Cum proponas. [Comparaſſe.]acto vt eſſet ſocij. Aliàs communi diui.ff.communi diui.l.iij.

Cum ſocietatis. [Fidem.ff.eo. adeo . & l.nemo.& l.hæres.

Tandiu. [Perſeuerat.] inſtit.eo.§.manet.[Nota eſt actio.]naſcitur generalis,finita ſocietate : ſed ſpecialis quæ datur ad cōmunicandū,ſocietate durāte. ff. eo. ſi quis ſocietatē.& l.actio.§.nonnūquam.

De ſocietate. [Apud veteres.] ff. eodem.l.j.

Sancimus. [Curatorem.]& p̄curator generalis, ff. actione.§.renuntiare.

De contrahenda emptione & venditione.

1 ☞ Dominum nequit quis ſe dicere ex duabus cauſis agēdo.
2 Contractus in voluntatem alterius relatus quando valeat.
3 Venditio nō dicitur,ſi vnus dicat vellem vēdere pro tanto, & alius dicat,vellem retinere.
Conſuetudo quæ ſit ſuper retractatu.
4 Recurſus quando ad arbitrium boni viri ſit habendus.
5 Arbitrator partibus præſentibus ordinare debet.

VEnditiones. [Creduntur.] fallit infra ad legem Fauiam de plag. l. in fuga.

Emptionem. [Intermiſsionis.]vt infra . de cura.furio.l.cum aliis.

Si donationis. [Perfecta.]valet ergo vt donatio:vt infra eodem.l.empti.

1 Cum res. [Nō potuiſſe.]Nec poteſt dicere ſe dominum ex duabus cauſis agendo:ſed defendendo ſic.extra , de fi.inſtru.c.inter dilectos . Et not. Arch. extra.de elec.vt quis.li.vj.[Aduocare.]per querelā inofficioſæ donationis.Et nota quòd valet emptio rei ſuæ ratione iuris quòd aliàs eſt habiturus.

Cum ipſe. [Comparare.] authore tamē tutore,ff. de authori.tut.l.v.§.itē ipſe . vel ſe ipſo ſi non habet contutorem.ff.de admi.tut.l.tutor rerum.Idem dicit gl.in aliis publicis adminiſtratoribus.Sed cōtra ſupra, de ſac.ſan.eec.authē.quibuſcunq.dic vt ibi.Vide extra, de reb.eccle.non.ali.c.ij.§.j.& quod ibi no.in cle.[Palam & bona fide.] aliàs contra,ff.eo. ſi in emptione.§.fi.ff.de admi.tut. l.non exiſtimo.

Empti fides. [Poſsidet.] dum tamen res tradita ſit,infr.de acquirē. poſſeſ.l.minus.

Inuitum. Prima regula fallit , ff.de act.emp.l.Iulia. §.idem Celſus.de legat.j.& ſi equo . inſti. de lega.§.non ſolùm.ff.communi diui.l.cōmuni diuidundo. §.fi.Secunda fallit infr.de communi ſer.manu.l.j. & d.l. & ſi equo.inſt.de his qui ſunt ſui vel alie.iu.§.fi.ff.de religio.ſi qs ſepulchrum.de act.emp.Iul.§.ſi Titius.j.de pa.qui ſi.diſtrax. l.prima.

2 In uendentis. Diſtingue aut confertur in voluntate alterius contrahentium , aut tertij.Primo caſu aut in contractu vltro citroq; obligatorio, aut ex altera parte tantū primo caſu aut confertur in voluntate quòd eſt de ſubſtātialibus,& dic quòd non valet:vt hic. ff.eo.quod ſæpe.§.j.niſi vſq; ad certum tempus.inſtit. eod.§. emptio.Aut quod eſt de accidētalib', & tunc valet,ff. eod.l. hæc venditio.pro ſocio.l.ſi ſocietatem.Secūdo caſu quando ex altera parte,dic quòd aut in voluntate illius cui eſt quærēdum,& valet,ff.de condi.& demonſtra. ſi ita expreſſum. de leg.j.ſi ita.§.illi.Et no.ff.de verb.oblig.l.ſtipulatio.licet contra.no. & male.eod.tit.l.à Titio.§.fin. Aut illius qui obligandus eſt,& tunc refert per quæ verba,vt ff.de verb.obl.l.centeſimus.§.fin.caue tamen quia glo.hic & ff.de re iudic.in perſonam.§.& generaliter.facit differentiam inter hæc verba ſi volam vel voluero:& hæc cū volam vel voluero.Sed in lege cēteſimus.& in lege hæc venditio.non facit differentiam inter ſi,& cum:ſed inter volam & voluero quæ ſunt veriores,ſecūdum docto.Item hoc in contractu inter viuos in vltima volūtate refert vtrum committatur arbitrio,an ſimplici voluntati,ff.de lega.j.ſenatus.§.legatum de lega.iij.ſideicommiſſa.§. quēquam.Quando verò confertur in voluntate tertij , tunc aut inceru , & non valet,ff.loca.ſi merces.Fallit.ff.de pig. ſi fundus.§.fi. Aut certi,& tunc in vltima volūtate:& dic vt ff. de leg.ij.lib.j. Aut in contractu inter viuos,tunc aut non arbitratur,& nō valet:vt hic.ff.de verb.obli.ſi quis arbitratu. Aut arbitratur,& tunc aut æquē,aut inique , ff. pro ſocio.ſi ſocietatem.de oper.liber.ſi liberto.Et in hoc caue,quia gl.& in d.l.in perſonam.§.& generaliter.dicit quòd vbi in contractu vltro citroq; obligatorio cōfertur accidētale,& nō eſt arbitratū,recurritur ad arbitrium boni viri.Sed in l.in propoſita. not.cōtra.ff.pro ſoc.Et probatur in l.ſi coita.quod eſt verius,ſecundum doct. Item dic q̄ licet committi non poſsit in expreſſa voluntate:poteſt tamē cōmitti in tacita,ff.de condi. & demon.nonnunquam.de reg.iur.expreſſa.Itē quod ſi venditor dicat volo vendere pro tanto,dicit emptor, & ego retineo? Dicit glo.quòd valet.doct.cōtra.Pro gl.inſti.de ſingu. re.per fidei.re.§.fi. Pro doc.quòd no.ff.de lega.j.ſerui.

3 Quid ſi dicat vellem vendere pro tāto , & alter ego vellē retinere? Gl.dicit non valere.Item quid ſi dicat vendo ſi vis, & alter dicat retineo ſi vis? Gl. dicit non valere,per hanc l.

Dudum. Hæc lex videtur contra generalē conſuetudinē regni Frāciæ.de qua extr.de in integ. reſti.conſtitutus.vbi approbat̄[a] & in ſeu.per quos fiat inueſt. e.j.ſi de feu cōtr.ſue.c. ſtitus.qua olim ſeu.alie.po.c.vnico.in fi.ff.de priuile.cre.l.j.Et hic permiſit vendi cuilibet quòd cōſuetudo non inhibet.[Prohibuerit.]infra de re.alie.l.fina.de iure emphi.l.ſi.nc ſi.habi.metro.l.j.lib.xj.

4 Super rebus. [Pro nihilo.] fallit quando confertur in arbitrium vēditoris aliquid accidentale,ff.eo.hæc venditio.infra.communia.de le.l.fina. infra.de do.promiſ.l.iij.de iure doc.cum poſt. §. generi . Sed quid ſi iniquè ſuit arbitratus? Dic recurri ad arbitrium boni viri.[b] & in contractibus bonæ fidei & ſtricti iuris.ſecundū gl. & doct. Et dixi ſupra.eodem.in vendentis. Et eſt bonus vir iudex,ff.de verborum oblig.l.continuus.§.j.Et poteſt recurri vſq; ad xxx.ann . ſecundum hoſtien. ff. pro ſocio.l . vnde ſi neruę . quia iure primariæ actionis recurritur, ſecundum eum. Alij dicunt vſq; ad x.dies.ſupe.de arbi.cum antea,& ibi

ſerua

a ¶ Dic operāte iure ſanguinis & lege dei,nume.27.quæ vult propinquorē iure retract' poſſe habere rē venditam : & ſi is cui vēdidit ſit propinquus ſeu affinis & quāuis dicatur, & id q̄d plus eſt do, & c.ſena.Par.7.Sept.1535.modo,le retrayant ſoit pl' proche.

b ¶ Dic q̄ omne arbitriū intelligitur ſub cōditione ſi recte arbitratus fuerit,ſec' reducit̄ ad arbitriū boni viri.l.ſi liberti'.ff.de oper.libe.

ſerua tur. Et dicitur inique etiā ſi nō excedat medietatē iuſti pretij: ſecundū gl. & doct. Et no. inſti eo. §. pretiū. Et recurritur etiam ſi renunciatū ſit cum iuramento. ſ. ē not. Inno. extr. de iureiur. c. quintauallis. Et Dyn. de reg. iur. c. ſciēti. lib. vj. quamuis expreſſe renunciatū eſſet etiā ſi malè arbitraretur: vt in Spe. de arbi. §. j. Et hoc ſi arbitrio ſe ſubmiſerit. Quid ſi nudæ voluntati de alto & baſſo? Non videt̄ recurri. ff. de leg. ij. cū quidā. de leg. iij. fideicōmiſſa. §. quēquam. Et not. Hoſtien. de ma. & obe. c. humilis. Arg. contra. ff. man. creditor. §. fi. de pec. l. quam Tuberonis. §. alia. Quid ſi iudicio? dic idē ac ſi arbitrio, ff. de fideicom. lib. l. talis. §. Lucius. Quid ſi gratiæ vel miſericordiæ? Dic extra, de renun. c. ſanc. & c. veniens.

5 Item dic qd̄ arbitrator debet ordinare præſentibus partibus. ff. de verb. obli. l. ſi quis arbitratu. Itē dic quòd arbitrat' expirat morte. Argu. contra. quòd non expiret morte, ff. de operi. le. l. illud. Sed ibi competebat electio iure proprio. Itē contra, ff. de leg. iij. l. fideicōmiſſa. ff. §. ſic fidei. & §. hæc autē. Sed ibi arbitrat' certos fines habebat ſecundū doc. & vide. §. quēquam. in eo. l. fideicōmiſſa. & quod ſcripſi. s. eo. in vendentis. Sed an poſsit cogi arbitrari? Gl. hic quòd ſic. Alibi dicit qd' non meminit ſe legiſſe, ff. de lega. ij. l. j. dic quòd cogitur ſi ſe honorauit. [Inpoſsibile.] ſcire per coniecturas aliquas.

De hæreditate vel actione vendita.

1 ☞ Cedens actiones vtiles nihil penes ſe retinet.
2 Actio vtilis præfertur directæ.
3 Hypothecaria an poſsit cedi ſine perſonali.
Actio iniuriarum cedi poteſt.

AEs alienum. [Nomine fiſci.] à procuratore fiſci: ſecus in re ſingulari. j. de quadri. pſcrip. l. j. [Vendita.] ſec' in priuato, j. l. pxima. [Creditoribus.] ſi tradiderit, ſecundū docto. [Et abſolutū eſt.] niſi in ſubſidium, ſecundum glo.

Ratio iuris. [Deſideras.] ſed caueri de indēnitate ſic, ſecundū gl. [Hæreditas.] ff. de iud. in oībus. [Comprehēſum.] d. l. in oībus. dic. j. vt in poſ. leg. l. j. [Vt creditoribus.] ſed à te ſic. ff. de don. l. hæreditatem. ſecūdum gloſ.

Qui nondum. [Hæreditatis.] ſecus in re ſingulari, j. de reſcin. ven. l. quiſquis.

Emptor. [Mandatis.] ſeu ceſsis. dic ſupr. de ac. et ob. l. j. [Perſona.] & intētabit directā nomine eiuſdē cedētis. [Debitores.] ſeu poſſeſſores rerū. [Actiones.] quæ remanent etiā ceſsione facta, ſecundū lo. glo. & docto.

1 [Tribui placuit.] Sed qd ſi ille qui habet vtiles eas cedat? Dic quòd nil remanet penes eū. ff. ad Trebel. l. j. §. de illo. & l. ex aſſe. Et no. per Dy. ff. de ſolu. Modeſtinus.

Qui tibi. [Dominiū.] & eſt potior ſecundus qui ad dñium ſupr. de rei vendi. quotiēs. j. de act. emp. l. ancillam. Sed in actionibus videtur prior potior, cui competit vtilis ſiue contra debitorem ſiue contra poſſeſſorē
2 agatur: quia vtilis præfertur directæ. ff. ſi ager vectiga. l. j. Et ſcripſi in l. quotiens. vnde hic prior emptor agendo præfert venditori, & per conſequens illi qui habet cauſam ab eo. s. l. proxi. In beneficialibus dicebat Hoſtl. non habere locū l. quotiens. Innocen. contra, cuius opin. hodie approbatur extr. de preben. ſi tibi. lib. vj. dic ibi per Arch. [Intereſt.] dic. infr. de act. emp. ſi traditio.

Poſtquam. [Pignori darentur.] infr. quæ res pig. ob. po. l. nomen.

3 Certi. Qui perſonalē. Sed an hypothecaria poſsit cedi ſine perſonali? Gl. dicit hic quòd non. Sed cōtra notatur. j. de pig. vſucapto. Sed illa qñ fit ceſsio debitori, hic qñ extraneo, ſecundū Dy. Sed quid de actione iniuriarū? Ioā. dicit quòd pōt cedi, & gl. hic dubitat. Dic cōtra. vt no. ff. eo. nomen. de iniur. l. iniuriarum. [Eadem vti poſſe.] nullum tamē dominiū habet, nec directū, nec vtile per ceſsionē. & not. Dy. extra, de re iur. c. pro poſſeſſori. lib. vj. Sed rei vēdicatio nō poteſt cedi à poſsidente, ſecundū gl. niſi cederet cōpetitura, ſecundum glo. & docto.

Quæ res vendi non poſſunt &c.

EVcandæ. Ideſt, eligendæ, ſecundū glo. [Muricis.] i. de diuer. reſcri. l. ſacri. [Diſcrimen.]. ff. de his qui. vt indig. lege prima.

Comparandi. Præceptum eſt.] in lege quæ non habetur.

Quia nonnunquam. Plenè diſtingue infra l. proxima. [Dinari.] infra de nauicula. l. pe. lib. x.

Quæ res exportari non debent.

Ad barbaricum. [Vini & olei.] Idem de aridis: ſecundum gloſſ.

Nemo. [Inſtruere.] infra de pœnl. lege final.

De eunuchis.

SI quis poſt. [Confiſcando.] licet inquibuſdā meliores ſint. ff. ad l. Aquil. ſi ſeruus. §. & ſi puer.

De patribus qui filios ſuos diſtraxerunt.

SI quis. Non idem in matre ſecundum gloſſ. & doct. nec forte in auo. [Egeſtatem.] non idem in alia cauſa, puta redemptionis, ſecundum gloſ. [Sanguinolentum.] quia puniendus cum ſanguine, ſecundum Azo. Vel dic quia vendit ſuum ſanguinem. [Vendideris.] vel pignorauerit, ſecundum glo. [Eius ſeruitij.] non tamen eſt ſeruus ſecundum quoſdam. infra de communi ſer. manumiſ. l. j. §. j. lo. contra pro quo hæc l. ibi. ad ingenuitatem &c. quod poteſt valere nunc. ff. de iu. ſi. l. iij. §. j.

De reſcindenda venditione.

1 ☞ Actio quæ detur venditori decepto in pretio.
2 Valorem rei ſuæ quilibes præſumitur ſcire.
3 Pretium maius quod dici poſsit.
4 Venditio ex minori pretio retractatur quando res fiſci venditur.
5 Ius iniquum impetratum valet contra impetrantem.
6 Subhaſtatio vt fiat quæ neceſſaria requirat.

SI pater. [Per vim.] qui caderet in conſtantem virum, ſecundum glo. Idem ſi non caderet: ſed tunc non per actionem quòd metus cauſ. ſed actione de dolo vel ex eo contractu, ſupra quod me. cau. l. ſi. de act. emp. l. Iul. §. per contrarium. [Irrita eſt.] i. irritanda ſecundum. gloſſ. [Maximè.] dic ſupra quod me. cau. l. iij. quia hic abundat maxime.

Rem maioris pretii. Hæc lex loquit̄ quādo fuit deceptio re ipſa aliàs pro minori deceptione ageretur infra eo. dolus. Et dic agi condictione ex hac l. ſecundum gl. vel ſecundum doct. offi. iudicis. vel actione ex eo contractu: vt not. extra eo. cum cauſa. Item dic q habet locum in contractibus ſtricti iuris, ſecundum glo. & docto. vide ſupra. commu. vtri. iu. l. maioribus. Et videtur habere locum in diuiſione.

1 Et ideo ſi quis dedit rem quam credebat valere x. quæ valebat xxj. aget per hanc l. Sed in tranſactionibus non habet locum hæc lex. ff. ad Treb. l. Lucius. §. fi. Item nec ſi renūciatum ſit cum iuramento, ſiue minor, ſiue maior iurauerit non venire contra occaſione minoris pretij, ſecundum. gloſ. hic, quæ habet ſimilē. extra eo. cum cau. Sed an hæc lex obtinet vbi quis ſciens valorem rei ſic vendidit? Non videtur, quia donare videtur. ff. de contrahen. emp. l. ſi quis donationis.

2 Et ita in paucis caſibus obtinet l. iſta: quia ſemper præſumitur quilibet ſcire valorem rei ſuæ, infra. eo. quiſquis. Et ſic videtur hic glo. ſentire loquendo de minore. Et pro hoc facit d. l. ff. de contrahē. emp. ſi quis donationis, ſuprà de tranſac. cum quis. Dicas quòd non habet locum vbi quis ſciens minus ven-
3 didit. Quis ergo probabit ignorātiam? videtur quòd ille qui agit per l. quiſquis. ff. de proba. Verius doct. dicunt contra. Et l. quiſquis. loquitur in modica deceptione.

5 Sed quid appellatur hic maius pretiū? Rñ. in venditore, ſi rem valentē x. vendidit iiij. in emptore, ſi rē valentē x. emit p xvj. vt hic no. Quidā dicūt, ſi emit pro xxj. Quod Pet. de bel. pert. approbat. Cano. ſequuntur glo. extra. eo. cum cauſa. per Inno. Et dic ſuppleri verum pretium vel diminui vſque ad verum, ſecundum gl. & doct. & æſtimabatur ſecundū præſens tēpus. ff. de iure fiſci. l. ij. §. diuus. vel verius ſecūdum tempus venditionis infra. eo. ſi voluntate. in fine. Et ſi res perijt, nō agitur. Sed ſi ſit penes alium, ſic contra primum emptorem, ſecundū glo. Itē & contra alium ſed in ſubſidium ſecundū docto. Itē re perēpta penes ſecūdum, videtur poſſe agi contra primū qui habet pretium. ff. de vſufruc. l. qui pretio. Et hoc ſi plus habuit quàm dedit. Quid enim ſi cùm emiſſet pro decem proximior de genere virtute conſuetudinis, quæ in regno Franciæ obtinet ab ipſo datis ſolùm decem annotauit? Videtur iniquum ſuo pretio fraudari. argu. eorum quæ dixi ſupra de rei vend.

ven.l.ſi mater.ff.de po.l.j.§.fin.Item nota caſum l.ſi quos.ſ.eo.vbi ex minori deceptione retractatur.vide titu. de reſcinden.vendit.l.iiij.in Specu.Item nota caſum.l.ſi quos.infr.eo. vbi ex minori deceptione retractatur. vide tit. de reſcinden. vendi.l.iiij.in Specu.Item quòd ſi minor iurauit non venire contra contractum: quod licet venire iure communi per hanc l.fina.ff.de hære.inſtitu.ſi vero lex. extr.de filijs presbi.c.j.li.vj.Sed ſecus ſi iuraſſet non venire occaſione minoris pretij:vt ſupr.ſcripſi,& hic nota.

4 Item nota quòd vbi res fiſci venditur, quòd venditio ex minori deceptione retractatur:vt notatur ff.de iure fiſc.l.j.ſuper verbo.magni pretij.Et hoc ſi interuenerit dolus vel gratia.infr.de iure fiſ.l.ſi minori.lib.decimo.Item non videtur habere locum vbi res incerta venditur vt iactus rhetis. ſupra de vſur.l.ſi ea lege.

Ad reſcindendam. [Commemoras.]ff.de iure fiſ.l.iiij.

Si dolo. [Iubebit.]ſec⁹ ſi dolo tertij,ff.de dolo.l.eleganter. Et de actiõe ex eo cõtractu.ff.de act. emp. l.ex empto. §.qui.

Non eſt. [Non debet.] quia pretia & c.ff. ad legem falcid.l.pretia.

5 **Ratas.** [Comparaueritis,] ab alijs.& ſic nedum ille cõtra quem impetratur ius iniquũ: imo & alij vti poſſunt contra impetrantem,quod Azo tenuit. Et not.ff.qđ quiſque iuris.l.iij.§.hæc pœna. vbi gl.videtur tenere contra, ſed in l.fina.cum Azo.Sed Iaco.de Ra.& alij moderni tenent quòd ille contra quem impetratur tantummodo:vt d.l.j.ibi aduerſario poſtulante &c.quæ parum facit.

Si uoluntate. [Inſidijs.] ſupra.de dolo. l.dolum.

Pretii cauſa. Iam conuenti.nec obſtat.inſtitu. eo. §.item pretium.

Dolus. [Qualitate facti.] quia dicit falſa.ff. de actione emptio.l.j.& l.Iulianus. §. ſi venditor. [Non quantitate.] ſola.nec obſtat.ff. de tranſactione.cum hi.§.modum.[Emptor.] tenuit ergo contractus:quia fuit dolus incidens.[Reſtitutio.] iure actionis infra de actio.empt.l.j. Aliàs contra.ff.de minori.l.in cauſæ.

Non idcirco. [Non vilioris.]quàm ut dimidia.

Si maior. Maximè glo. [Socer tuus.] quia ſua non intererat.Et dic ſupra de rei vendi.l. ſi fundum.

Quiſquis. [Paulo vilioris.]ſecus ſi vltra dimidiã: quia ceſſat tũc præſumptio huius legis, vt hic no.in glo.& ſcripſi ſupr.l.ij.Et vide in l.qui fundum. ſupr.de hære.vendi.

6 **Si quos.** Nota quæ ſunt neceſſaria in ſubhaſtatione: ſcilicet quòd diu fuerit in ſolutione ceſſatũ: quòd fiat ſubhaſtatio & interpellatio. quòd detur plus offerẽti & bona fide. Item quòd iuſto pretio & authoritate præſidis: vt hic infra tit. ij.l.ij.ſupra ſi aduer.fiſ.l.edicto.infra de fide inſtru.& iur.haſtæ fi.l.ij.lib.x.de iur.fiſ.l.iij.eo.lib.ff. eod. fundum ſecundum glo.Illud verò no.quòd ſi decretum iudicis fuerit interpoſitum,quòd omnia præſumuntur ritè acta. in Specu. de contrahenda emptio.§.nunc dicendum ver.hoc quoque.per Inno.extra de ele.qui ſur. c. fina. Si quid autem deficias,venditio retractatur.Secus tamen in pignore conuentionali.infra de diſtract. pig.l. creditor. Et vide infra de iure haſ.fiſ.l.j.lib.x.

Veſtium. Idem in qualibet re ſecundum, glo.[Emendorum.]cauſa matrimonij, ſecundũ Bul. [Conrigerit.]ſeu quibuslibet.[Palatini.] id eſt, proceres palatij.ſupra de contract.iud.l.j.

Quando liceat ab emptione diſcedere.

1 ☞Laudimium nõ debetur,ſi re integra ab emptione recedetur.

2 Contractus ſi ex aliqua cauſa annulletur, nullum laudimiũ debetur.

3 **REquidem integra.** Per hãc l.videt quòd ſi contrahentes recedant ab emptione re integra,quòd dominus non debet habere laudimium,nec ventas,quæ vbilibet de conſuetudine exiguntur.Et de hoc in Specu. de loca.§.nunc aliqua.ver. xcvj. Secus ſi tradidiſſet rem in feud. quid iuris ſit ſi poſt alien.feud.vaſal.id recupe.c.j.ff. de fideicommiſ.lib.l.quidam.depoſi.l.4.§.ſi rem. Ar.cõtra.ff.de alie.iu.mu.cau.fac.l.ex hoc edicto.§.ſi quis.de vſur.l. ſequitur.§. Labeo.

2 Item ſi contractus iudicetur nullus ex aliqua præcedenti cauſa,non videtur quòd habere debeat. de hoc ſcripſi infra communia de leg.l.fin.§.ſi. & facit ff.de ſepara.l. quotiens.§.ſi.[Ab emptione.]quia nihil traditum, vel pro tradito habitum.ff.eod.cum emptor.§.ſi.de pact.l.ab emptione.[Non reſoluit.]vt agi poſſit.infra l.proxima.Nec excipi, vt ibi no.p gloſ.& docto.[Priori ſimilis.]ſi ergo conſtituerit ſe poſſidere,non ſufficit,ſecundum doct.[Interceſſerit.] niſi ab initio ſic actum eſſet, vt in l.cõmiſſoria. & pacto adectionis in die.

Perfectam. [Arræ nomine.] non vt ſit pars pretij. [Datum ſit.]non propter hoc dicitur non integra vt hic.[Fidem.]pacti.ff.de act.emp.§.is qui.[Partem.]ſic non eſt integra.

Si propter publicas penſitationes venditio fuerit celebrata.

1 ☞Ceſſatio quãtum tempus requirat vt in canonem incidatur.

2 Iudex poteſt cauſas officij agitare in curijs in quibus dominus habet procuratorem.

1 **VEnditionem.** [Ceſſationem.] Sed per quantum tempus ceſſaſſe oportet? Azo & Hug.quòd per biennium.ff.loca.quæro.§.inter. Alij quòd ſtatim, ff.de publi.Imperatores.vel dic vt in alio creditore,infra de iure do.impe.l.ij.de iure haſ.fiſ.l.j.de iure fiſc.l.iij. [Hypothecæ.]niſi eſſet potior tempore,infra de priuile. fiſ.l.ij.ſecundum glo.Quod intellige in alio debito:ſed in debito tributorum non poteſt eſſe prior:vt infra,l.fina. vel dic quòd quo ad alia poteſt eſſe prior.Sed quo ad fundum tributarium,non. [Neque creditore.] infra ſi antiqui cre.l. prim. & ſecunda.[Bona omnia.] infra in quib.cau.pi.tacitè contrahi. l.j.& ij.

Si deſerta. Vide ſupra titu. ij.l.ſi quis.

Si quis. [Subhaſta.]id eſt,ſubhaſtatione facta. [Perſonam.]ſecus in ſolutione:quia ibi non tantum periculum.ff.de mino.l.ait prætor.§.permittitur. Et dic qđ interuenit vt interpelletur & videat quæ agentur:non autẽ
2 vt authorizet,ſecundum Docto.ff.vt in poſ.leg.l.ſi cui.§. ceſſatum.[Id quod debitum.]Nota,quòd in curijs in quibus dominus habet procuratorem quòd nihilominus iudex poteſt cauſas officij agitare,infra qui ad.ad bo.poſſeſ.l.j. imò videt quòd poſſit proſequi etiam et requirere iuſticiabiles ſuos,extra de ſen.excõ.ſi laicus.in vj.ibi vel ipſa cu. &c. [Propoſuerit.] id eſt,ſolui iuſſerit,ſecundum gloſ.

Sine ſenſu vel reliquijs fundum comparari non poſſe.

1 ☞Aeſtimatio vera emptionem facit.

2 Itali non tenentur tributa ſoluere.

1 **EX conuentione.** [Competere non põt.] quidam habent:ſine non, & tunc ob. ſupra de pac.ex conuentione quæ aliàs concordat. Et dic non dari etiam vt hæredi:quia ſua nõ intereſt,ſecundum Azo.[Aeſtimatus.] non vera æſtimatione quæ facit emptionem.Sed vt ſciatur quanti pretij eſt,infra de iure do.ſi inter.[Non competit.] ſecus ſi vera æſtimatione: vt d.l.ex conuentione.

Rei autem annonariæ. Hoc quando vẽditur à priuato: ſecus ſi à procuratore fiſ.infra de cenſi.l.ſi.lib.x.ſecundum gl. [Vniuerſis.]ff.de publ.l.imperatores.[Nec licere cuiquã.]in præiudicium fiſ.ſed inter ſe agãt.ff.de pac.l.inter emptorem. & l. epiſtola.§.partũ.Illud autẽ conſtat qđ ille qui habet poſſeſſionẽ debet ſoluere,nõ ille qui recipit reditus.infra de agri. & cen.l.litibus.de an.& trib.l.j.& ibi de hoc.

Authen.Sed periculum. Sumitur hæc de mã. prin.§.non permittas.colla.iij.

Omnes

1 **Omnes.** Scilicet prouinciales. Nam Italici non ſoluunt tributa, ſuprà de epiſ. & cleri. de his. gl. [Illicita.] dic ſuprà. l. proxima. [Exigantur.] hæc lex non obtinet in emphyteuſi, in qua poſſeſſor nun conuenitur. in Specul. titu. de loca. §. nunc aliqua. verſi. non quæritur.

De peri. & commodo rei venditæ.

1 ☞ Periculum vini venditi ad quem ſpectet.

POſt perfectam. Puto conſenſu. ff. eod. l. neceſſario. §. j. [Et incommodum.] hæc regula verificatur in pura venditione, de re certa facta ſine ſcriptis facta deguſtatione ſi ſit res guſtabilis: niſi venditor culpa vel mora aliud inducat. vide in d. l. neceſſario. j. eo. cum inter. j. l. pxi. ff. ad l. Falc. in ratione. & l. quòd ſi pendente. in prin. § j. dic ibi. [Cauſam euictionis.] ff. de euic. hoc iure. [Pronuntiatum eſt.] ff. de euict. ſi ideo. & vide infrà titu. j. l. finali.

1 **Cum conuenit.** Dic ꝙ aut venditur vinum in genere generaliſſimo: vt x. corbes vini, & nunc eſt periculum venditoris: vt hic. Aut in genere ſubalterno, vt x. dolia talis vineæ, vel talis dolij: tūc dicit Bul. ꝙ periculum interemptionis pertinet ad venditorem: ſed deteriorationis ad emptorem. Io. Azo. & glo. dicunt indiſtinctè periculum pertinere ad venditorem. vt hic. Si vero in ſpecie. Hug. Azo & glo. dicunt indiſtinctè pertinere ad emptorem. Io. dicit ad venditorem ante deguſtationem, ſed poſt ad emptorem. cuius opi. ſequuntur multi moderni. & de hoc no. hic. & ff. eo. l. neceſſario. Sed quid in primo caſu quando in genere generaliſſimo vinum debebatur: & emptor debebat tradere ligna ſeu vaſa quæ tradidit et vinum fuit ibi repoſitum, non tamen aliàs traditum vel deguſtatum: cuius erit periculum? Satis videtur quod periculum ſit venditoris cum nondum ſit guſtatum nec traditum. [Imperfecta.] quo ad periculum, aliàs tamen perfecta.

Dolum. [Certi iuris eſt.] ff. de excep. do. apud Celſum. §. de authore. niſi afficiat rem: inſtitu. de vſuca. §. furtiuę.

Mortis. [Exempta.] tunc enim teneretur ædilitia actione. infrà de ędili. act. l. ij. Et multò fortius videtur quòd poſsit excipi.

Cum ſpeciem. [Suſpenderat.] tunc dic. ff. eo. l. neceſſario. cum l. ſequenti.

De actio. empti & venditi.

1 ☞ Fides de pretio haberi præſumitur in dubio.
2 Procurator conſtitutus ad vendendum ſi fidem habeat, idem erit ac ſi dominus habuiſſet.
3 Venditor an præciſè compelli poſsit rem tradere.
4 Res oblata quando ſit ſequeſtranda.
5 Venditor quo caſu ex empto teneatur.
6 Actio quæ & quando detur contra venditorem.

ADuerſus. [Vendidiſti.] & tradidiſti, habita fide de pretio. inſtit. de re. diui. §. venditę. ff. de tribu. procur. §. penult.

1 Et in dubio videtur habere fidem eo ipſo ꝙ tradidit: niſi dolo fuiſſet introductus ad trahendum, ſecundum gl. vt plenè no. ff. de contrah. empt. l. quod vendidi. Quidam tamen dicunt, quos doct. ſequuntur, ꝙ non videtur habere fidem tradendo: niſi appareat per coniecturas, & hanc videtur velle ſequi. Azo In ſumma ſuprà de ſum. trini. circa prin. Poteſt dici ꝙ tradendo non videtur habere fidem, ſed dimittendo vel ſinendo duci: ſecus eſſet vt ſcripſi. d. §. venditę. Et facit infrà de acquir. poſſ. l. minus de la. ls. tollen. l. j. ſancimus.

2 Sed quid ſi procurator conſtitutus ad vendendum habuit fidem? Dic idem ac ſi dominus habuiſſet, dum tamen non fuerit prohibitus. ff. de inſtito. quicunq. §. ſi ei. Quidam diſtinxerunt inter procuratorē generalem & ſpecialem. Quod non videtur multùm rationi conſonum. Fallit tamen in procuratore fiſci. ff. de iure fiſ. ſi procurator. Idem in prælato vel procuratore eccleſiæ, vel tutore, vel curatore pupilli, vel minoris. pro primo ſuprà de ſacro ſanct. eccleſ. authen. hoc ius porrectum. Pro ſecundo. ff. de re. eorum. l. magis. §. non paſsim. de cura. furio. l. finali. An autem ſit potior alijs creditoribus quo ad rem illam? Videtur quòd ſic. ff. de legatis ij. imperator. §. finali. & l. venit. §. in bonis. de priuileg. cred. Contra dicta l. procurator. §. penultimo. de in rem verſo. quidam fundum. vide infrà qui po. in pig. ha. l. licet.

Venditi. [Contractu.] maximè, quia idem in ſtricti iuris. ff. de verb. oblig. ſi quis cum aliter. [Iuſto errore.] & ita fuiſti deceptus re ipſa. [Eodem iudicio.] ſed non eadem actione ſed officio iudicis deſeruienti. ff. de contrahen. empt. l. quotiens.

Ex arrali. [Perſonalis.] pro re vendita, ſuprà quando licet ab empt. diſc. l. ij.

3 **Si traditio.** [Quanti intereſſe.] ſic ergo videtur, ꝙ non compellatur præciſè rem tradere. Et ſic tenet Ioan. Azo. & Bul. Hug. & gl. ff. eod. l. j. Sed Mar. contra, quem gloſ. ſequitur, inſtit. de contrah. empt. Et Iac. & Pet. & Spec. in titu. de fruct. & li. expenſit. §. viſo. verſicu. ſed quomodo. circa medium. Et Innoc. de ſenten. excom. c. ſacro. in fin. magnæ gl. Et eſt expreſſum in feu. ſi de feu. fue. contro. §. facta. dum tamen ſi facultatem habeat rei tradēdæ, alioquin ſit condemnatio ad intereſſe. Et formatur libellus, vt compellatur rem tradere ſi habet, alioquin cōdemnatur ad intereſſe: vt no. d. l. Iunge. infrà de fideicom. li. l. fin. infrà de rerum permu. l. rebus. in fin. Tu autem dic ꝙ poteſt agi directè ad intereſſe: quando venditor fidem fregit, ſuprà de hęredi. ven. l. qui tibi. ff. loca. ſi in lege. §. ſi colonus. Et videtur expreſſum infrà eod. cum venditorem. & l. ſicut. Et ſic intellige quod not. ff. de contrah. emp. qui fundum. de verb. obl. vbi autem. §. fina. Item nota quòd in hac actione non ſemper concluditur ad tradendum, ſed quandoq; ad præſtandum patientiam: vt ſi vendidiſti ſuperficiem nemoris, vel herbas prati, vel ius ſeruitutis. ff. de act. empt. l. quintus. & l. qui pendente.

4 Quid ſi alter habeat aliū ſuſpectum? Pla. dicit rem oblatam ſequeſtrandam. Gl. dicit ſufficere rem offerri. Et hanc ſequuntur. Doct. Dicunt tamen vltra, quòd cauebit iudici de re tradenda. ff. de ædi. edic. l. ædiles. §. fin. cum l. ſequen.

Curabit. [Generauit.] infrà de pact. inter empt. l. in initio. vide ſuprà de vſur. l. ij.

Venditi. [Aliud.] vt pacto legis cōmiſſoriæ vel adiectionis in diē. [Nō facile.] quia qñq; competit. ff. eo. l. exempto. §. ſi quis virginem. s. de reſcin. ven. l. ij.

Si ſeruos. [Pertinebat.] quia peculium ipſum nō ſequebatur. Aliàs contra. ff. de manu. vin. l. liij. §. proinde. ff. eod. quotiens. j. de pecul. eius qui liber. rec. l. j. [Non præſtant.] ſuprà, ſi ſeru. extero. l. j.

Si pater. [In vacuam.] nō fuit neceſſe. ff. de fund. dot. l. ſi fundū. Et hoc quo ad dñij trāslationem. [Vectigal.] s. de rei vet. ſolennibus. j. de dona. l. ſi functiones.

Si minor. [Siue ignorante.] ſed ſi nihil aſſeruiſſet: & nō tenetur in dubio. ff. eo. ſi ſterilis. §. j. vel ſecundum gl. nō teneretur ex empto: ſed quāti minoris ciuiliſ ſic: vt hic. Primū approbari videtur in d. l. Iulia. de acti. empt.

5 Item dic ſecus ſi rés eſſet onerata alijs redditibus: quia venditor tenetur ex empto. ff. de actio. emptio. l. in venditione infrà de euict. l. ex prædijs.

Cum venditorem. [Hanc.] carnifex voluit carnem à ſe venditam tradere alij. [Potes.] nec liberaretur non tradendo. vide ff. eodem. ſterilis. §. cum per venditorem.

Si ancillam. [Non prohibeatur.] ſecus in hærede rogato reſtituere. ff. qui & à quibus. l. generaliter. infrà communia de leg. l. fin.

Sicut. [Periculum vini.] dic ſuprà, titu. j. l. ij.

Fructus. [Perfectum.] ſuprà tit. j. l. j. [Ac ſi moram.] vel ſi quaſi moram. ſuprà eod. curabit.

Emptor. [Tradendis.] quia poſt tempus erant venditi. [Fuga.] ff. eod. ex empto. §. etiā. [Errones.] ff. de ædi. edict. l. qui ſit fugitiuus.

6 **Expulſos.** Dic ꝙ aut poſſeſsio tradita annotatur, aut dominiū. Primo caſu aut de facto: & nō agitur contra venditorē, vt hic. ff. de euic. ſi per imprudentiā. Aut de iure, & tunc ſic, non ex ꝓmiſsione de euictione ſed actione ex empto: quaſi non ſit poſſeſsio tradita. ff. eod. ratio. Et idem ſi non ſit annotata poſſeſsio, ſed annotari poſsit: vt ibi notatur. Si dominiū annotatur, diſtingue aut iure aut iniuria, vt ſ. Quid tamen ſi iniuria expulſus agat & ſuccūbat? Gl. ſentit hic ꝙ agat rei vēdi. Et ſi ſuccūbat, ꝙ agat de euictione. ff. de euic. l. euicta. §. duplæ. Idē poſſet dici ſi ageret cōdictione l. ſi quis in tātam. vel poſſeſſorio. ſi ſine culpa ſua & iudicis iniuria ſuccūberet: vt in d. l. ſi per imprudentiā. Item quid ſi venditor ꝓmiſerit ſe curaturū habere licere? Dic ꝙ non tenetur ſi de facto ꝓcedatur vel iniuria: iuxta not. in l. ſtipulatio iſta. §. ſed quatenus. ff. de verb. ſig. in gl. ſed nōne. Nec tenetur niſi re iure ablata. ff. de euic. l. habere. Idē credo ſi ꝓmiſerit omne impedimentum tollere, reſtringitur enim clauſula ad naturam rei, ſuper qua re, vel propter quam apponitur: vt not. in d. l.

inter ſtipulantem. in princip. Sed ſi apponeretur clauſula ſiue de facto ſiue de iure, pactum ſeruandum eſſet. ff. depoſi. l. j. §. ſi conuenerit. infrà de edi. act. l. ij.

a ¶Not. q ex eo q quis ponit ſigillũ in charta nõ videtur approbare ea quæ in ea cõtinentur. Bart. hic, & in l. qui dotis. ff. ſoluto matrimo. quod tene menti.

Si quis alteri vel ſibi.

1 ☞ Acquiſitio qñ & qualiter nobis fiat ex contractu alterius. Nuntius verba concipere debet in perſona domini.
2 Procurator an poſsit acquirere ſine ceſsione.
3 Dominium quandoq; transfertur ex contractu inutili.

SI ex pecunia. [Dominum fuiſſe.] falſi ſuprà de rei vendi. ſi vt proponis. [Si pecuniæ.] quæ non fuit donata matri, nec donatio confirmata, quia mater ſuperuixit. [Exiſtimas.] tu filius aut hæres.

Si emancipatus. [Ageretis.] ſuprà familiæ erciſcundæ filiæ. [In poſſeſsionem.] aliàs habet iure legati. vt l. filiæ.

Quamuis. [Dominus.] rei quam tuo nomine emiſti. [Calumniam.] ſi tamẽ probes, aliàs ſtatur inſtrumento.

Multum. [Numeraſti.] ipſi mulieri, aliàs ſi venditori, infrà de don. inter virum & vxo. l. & ſi de tua. [Pauperior.] ſi venditori inſolidum. ff. de donatio. inter virum & vxorem. l. quod autem. §. ſi vxori. [Potior.] ſuprà l. proxima. & l. quamuis.

1 [Comparaſti.] & tanquam eius ꝓcurator, concipiendo verba in perſona vxoris: ſecus ſi tibi ſtipuletur nomine vxoris, et ſecus ſi vt nuntius in perſona vxoris cõciperet verba. ff. de cõſti. pecu. l. cum qui. §. fin. Et vide s. per quas perſo. no. acqui. l. j. ſecundum Hug. & gl. Vide plenius. ff. de acquir. emp. l. Iul. §. ſi procurator. Et no. q nuntius debet cõcipere verba in perſona domini: vt vendis domino meo, vel ꝓmittis, & acquiritur domino, vt d. l. eum. §. ſi. & l. qui autem. Si autem concipiat in perſona ſua, acquirit ſibi, ſed tenetur domino mandati, vt hic not. Sed ꝓcurator debet concipere in perſona ſua, vt promittis mihi, nomine domini, & ſibi acquiret, & tenetur cedere domino, vt hic no. Et ſi concipiat in perſona domini, non valet, ſecundum gl. quæ eſt hic. Alibi dicit q valet, ſi procuratoris intereſt, vt no. ff. de ſtip. ſeru. l. j. Sed cum ſemper intereſt, quia tenetur mandati, & habet cedere, ergo ſemper valet. quod eſt falſum. Vnde dic, nec tũc valere, niſi concipiat in perſona ſua. & ita not. de verbo. oblig. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis inſulam. De ſeruo actore mancipio ſeu ſindico, non refert quomodo concipiant. vt hic & d. l. j. de ſtipu. ſeruo. notatur.

2 An autem procurator acquirat ſine ceſsione? Videntur gl. & ll. variæ: nam hic dicit q non acquirit, etiam vtilem, quamuis Azo contra. Sed ff. de acquir. emp. l. Iul. §. ſi ꝓcurator. vacillat. Vnde dic quòd procurator acquirit poſſeſsionẽ & dominium. vt ſupra per quas perſonas. l. j. Actionem autem non quærit regulariter, vt l. poſſeſsio quoq;. §. j. Fallit vbi dominus eſt præſens, ff. de verb. oblig. l. ſi ꝓcuratori præſenti. vel vbi in re, vel ex re domini contraxit. ff. de procu. l. quod procurator. Idem in iudicialibus ſeu prætorijs. ff. de dam. infec. l. damni. §. fin. de præto. ſtipu. l. in omnibus. aliàs nõ, niſi in ſubſidium. ff. de inſti. l. j. §. ſi. cum l. ſeq. Et ſic determina quæſtionẽ ſabbatinam. de qua d. §. ſi procurator. no. In geſtore dic infrà l. fina. ff. de nego. geſt. l. ſi ego. extra de præben. c. accedens.

3 [Tradita eſt.] & ſic ex inutili cõtractu transfertur dominiũ, quod eſt verũ, ſecundum gl. per l. eleganter. ff. de dolo. ſuprà de fide inſtrumen. contractus. Sed ob. ff. de acqui. rer. do. l. nũquam nuda. Sed dic q regula obtinet in ſimplici nuda, hic verò quando ſubeſt cauſa vera, vel putatiua, ſecundum doc. Vel dic q dominium non eſt tranſlatum, & tamen repellitur venditor agens, quia venit contra factum & cõuentionem ſuam. Item & maritus eadem cauſa ſi agat, & ipſa mulier repellitur ſi agat, quia nullum ius habet. extra de cle. cõiu. cap. diuerſis. Ideo eſt potior.

Cum per eos. [Mãdatũ.] & ſic nõ cõpetit actio dño, niſi ceſſa. & vide s. l. proxi.

Qui aliena. [Non cõpetit.] vide ſuprà communia vtriuſq; iudi. l. ſi patruus. cum notatis.

Nihil. [Altero.] id eſt, procuratore. ſecus in geſtore. ff. de nego. geſt. l. ſi ego. [Vel certe.] ff. de dona. qui mihi. [Volente.] vel procuratore. ff. de acquir. poſſ. l. j. §. hæc quæ de ſeruis.

b ¶Hic de pacto de retract. vendendo qđ de remere vocant, an valeat & tranſeat ad hæredes, & quomodo, vide hic Bartol. & eſt l. ſing.

De rebus alienis non alienandis.

1 ☞ Literis ſigillatis quantum credi debeat.
2 Sigillo maiori magis creditur quàm minori.
3 Pactũ inter viuos factũ, an poſsit trãſlationem dñij impedire.

SI præſidi. [Probatum.] hoc probas, probando rem tuam. [Facti ſunt.] vſucapione, vel præſcriptione.

1 Diſtrahente. a [Sigillo tuo.] nota credi literis ſigillatis. s. de epiſ. & cleri. l. ſi qua. de pac. pacta. ext. de ꝓbationibus. poſt ceſsionẽ. & ibi in Spec. de ꝓba. §. ſi. ver. decimo. de elect. vt circa. lib. vj. per Arch. qui videtur tenere q nõ creditur literis vnius prælati, ſed plurĩũ ſic. Et vide in d. l. ſi qua. Sed an ſit neceſſariũ q teſtes ſint ſubſcripti vnà cũ ſigillo? Videtur expreſſum q ſic. ext. de teſti. cum à nobis. Sed cõtra. j. de dona. l. in donationibus. ſed dic vt ibi. Item dic q nedum fiunt literæ ſigillatæ ſuper contractibus, imò ſuper omnibus quæ aguntur, dum tamen iniungatur per partes, vel per alterã. vt plenè not. ext. de fide inſtr. in rub. per Innoc. & c. j. & extr. de ſententia excommunic. cum medicinalis. lib. vj. Et iunge quod ſcripſi ſuprà de procu. l. j.

2 Et nota q magis creditur maiori ſigillo. ext. de iureiu. c. Romani. in cle. prope fin. Item nota quod creditur literis iudicis delegati. ext. de cõceſ. præb. c. accedẽs. in textu. [Fraude.] quia forte dicebatur ſibi quod erat locatio. [Signaueris.] ſecus ſi ſcienter, ſecundũ gloſſam. ff. rem rat. habe. l. ne ſatiſdatio. de ꝓcuratoribus. l. ſi procuratorem. & in l. Caius. ff. de pign. actio. Sic vt ignorans. dic plenè ext. de proba. cap. poſt ceſsionem.

Venditrici. [Succedẽti.] ſecus in hærede fideiuſſoris. j. de euic. l. ſi. s. de rei vẽdi. l. cũ à matre. [Reuocare.] rẽ ratione dominij. [Volueris vti.] ſecus ſi alter ageret. ff. de euict. ſi rem. §. duplæ. & l. ſed & ſi exceptio.

Mancipia. [Obligata ſibi.] infrà de prædi. mino. l. vtere.

Si fundum. [Poſt emancipationem.] Si antè, dic j. de bon. quæ lib. l. fin. §. vbi autem.

Nemo. Priuatus, ſecus in fiſco. infrà titu. j. l. ij.

Sancimus. [Vſusfructus.] Hæ nõ ſunt veræ alienationes. [Penitus.] ſed ſi transfert poſſeſsionẽ, non videtur alienare. ff. de verb. ſign. l. alienationis. Sed contra facit quod not. ext. de reb. eccleſ. c. epiſcopi. dic ibi per Innocen. [Conſtitutionum.] ff. de fun. do. & de prædi. mino.

3 [Permiſerit.] Quærũt doct. an poſſet fieri pactũ inter viuos, q impediatur dominij tranſlatio? Et dicunt q ſic, ſi ꝓhibitus alienare cõſtituat ſe poſsidere nomine alicuius, eo ipſo q alienare voluerit, vel ſi detur ſub cõditione ne alienet, vt not. gl. ff. de acqui. poſ. l. qui abſenti. §. ſi quis. Item quid ſi prohibeatur vendere, an poteſt donare, vel facere dotem, & cætera in hac l. contenta? Videtur quòd non. ff. de ſta. liber. l. ſtatu liberis. §. quintus. Sed contra. j. de prædi. mino. l. fin. Et ſiant docto. Quid ſi in terminis huius l. prohibitus alienare locet ad modicum tempus? Dic ff. de lega. ij. codicillis. §. inſtituto. extra de reb. eccle. non alie. cap. j. in cle. Sed ſecundum doct. prohibitus ponere extra manum, non poteſt accommodare.

De communium rerum alienatione.

SI nulla. [Arbitrum.] dic s. tit. j. l. j. de rei vẽdi. mater. famil. erciſc. l. in familiæ.

SI Multum. [Proprium priuilegiũ.] j. de venditione rerũ fiſcaliũ communium cum priuatis. l. vnica. lib. x. ff. de iure fiſ. l. ſi fiſcus.

Falſo. [Dictetur.] poſt non poteſt, ſuprà communi diuidun. l. j.

Rem alienam gerentibus, non interdici rerum ſuarum alienationem.

NOn eſt. [Tutoribus.] ſed ꝓhibentur conducere vectiga. j. ne tutores vel curatores. l. vnica. [Alienare.] poſt depoſitũ officiũ ante redditã rationẽ nõ poſſunt. ff. de fal. l. j. §. tutores. de ciuoi. ſtel. l. iij. §. j. quod intellige, ſi faciant in fraudem.

De pactis inter emptorem & venditorem.

SI ea. [Seruanda eſt.] per actionem perſonalem ex empto informatam.

SI fundum. b [Hæredes eorum.] hoc eſt ſuperfluũ, ſecundũ gl. ff. de ꝓba. ſi pactũ. [Reſtitueret.] nec pſumitur vſurariũ tale pactũ, ſecũdũ gl. niſi aliæ cõiecturæ occurrerẽt, extra de emp. & vẽd. ad noſtrã. Ar. cõtra de pig. c. illo. prima vera, ſi fuit ſolutũ iuſtũ pretiũ. Et no. in ſumma Hoſti. de vſur. §. an aliquo. ver. nono. [Oblatam.] conſignatam & depoſitam. j. eod. ſi à te. gloſ.

Qui ea. [Ad ſe reuerteretur.] non ſunt verba l. commiſſoriæ.

Commiſ

Commiſſoriæ. [Petitionem.] & ſic ſola petitio ſufficit, vt not. ff. de l. commiſſo. l. poſt diem. Argu. contra. ff. de inofficioſo teſtamento. l. nihil. §. penultimo.

Cum te. [Commemoras.] aliàs nō contracturus, nec obſtat ſuprà de reſcin. vendi. ea lege. [Perficiet.] Per actionem ex vendito. ff. de contrahen. empt. l. hæc venditio. §. fin. ſecundum gloſſ.

Si à te. [Reſcripto.] valeret tamen ſi fuiſſet conceſſum, ſuprà de preci. impera. offe. l. quotiens.

Si quis. [Immutilatum permanere.] & hoc ſi in traditione apponatur & interſit. ff. de aqua quotid. & æſtiua. l. j. §. ſi quis. Aliàs contra. ff. de pact. l. nemo. Item ſi locus erat religioſus, erat opus ſtipulatione. ff. de reli. quòd ſi locus. ſecundum gloſſ. & doctor.

Si ſeruus exportandus veneat.

LEge uēditionis. [Ea lege.] Quid ſi mancipium nulla lege fuit vēditum à fiſco, & poſt manumiſſum? Ioan. & Azo dicunt primum venditorem poſſe manumittere. ff. eo. Titius. de contrahen. emp. ſi quis ſub hac. Ar. contra. ff. de leg. iij. ſi corpus. dic vt ibi notatur.

Si ut manus. [Et pœnam.] ff. eo. l. ſi ſeruus. [Miſſus eſt.] quia tu non potes manumittere, cùm vtrunq; habere non poſsis. [A domini.] præſentis, quia ſi contra voluntatem non incidit. ff. eod. l. j.

Ancilla. [Fieri.] quia iam recuperat fidem, ſuprà l. j.

Moueor. [Probauerit.] Sed quare non releuat præſumptio libertatis ab onere probādi, ſicut in ſeruitutibus realibus? Dic per Dyn. extra de regu. iur. cap. ſemel. lib. vj. de no. ope. nun. l. ſi prius. [Deprehenditur.] infrà de lib. cauſ. l. finali. Ar. contra. ff. de libe. cau. ordinata. ſed ibi cauſa ſeruitutis, hic libertinitatis.

Qui exportandus. [Morari debet.] ff. eod. l. ij. [Nec in Italia.] nec in ſua patria. ff. eo. l. cui pacto. & vide ff. de interdic. & relega. l. relegatorum. §. interdicere.

Si mancipium ita venierit ne proſtituatur.

1 ☞ Pactum merè factum in alterius fauorē remitti nō poteſt.
2 Pactum quod liberi ex tali matrimonio orti habeant certam portionem, non poteſt remitti.
3 Cauſæ piæ ſunt officio iudicis expediendæ.

1 **PRæfectus.** [Cōpetēte.] nec habebit ius patronatus. ff. de in ius vo. l. ſed ſi hac. §. proſtituta. [Vt ibi ſit.] & ita tale pactum nō poteſt remitti per illum qui fecit: ex quo merè in fauorem alterius fuit factum. ff. de contra tab. l. ſi poſt mortem. §. finali. ſ. de non nume. pecu. l. penult. ar. contra. ff.
2 de ſol. l. cum Cornelius. Et præſtat argumentum quòd ſi pactum fiat, quòd liberi qui exibunt ex tali matrimonio habeant certam portionem, quod paciſcens non poſsit remittere pactum cùm ſit fauore liberorum factum. Fortior eſt quæſtio an teneat pactum factum inter amicos vel futuros coniuges, vt poſsit acquiri futuris liberis. Et vide infrà titu. j. l. j. extra, de teſta. c. Raynaldus. Et dixi ſ. de pact. l. fina. [Peruenit.] quia pactum eſt in rem. ff. de ſer. expor. l. Titius.

3 **Mulierem.** [Militare.] nota quòd piæ cauſæ ſunt per officium iudicis expediēdæ etiam parte non petente. ff. de ali. leg. l. ſeruos. & cauſæ ruſticorum qui habent agere cum dominis, & etiam cauſæ ſerui vel filij vt plenè not. in Spec. de denuntiatio. §. j. verſic. priuata.

Si mancipium ita fuerit alienatum quòd manumittatur.

1 ☞ Pœna vt committatur non ſufficit de facto fieri.
2 Conditionis implementum requirit de facto fieri.
3 Penſio alicui conceſſa donec beneficietur quando ceſſare præſumatur.
4 Redhibitoria actione quando agi poſsit.
5 Actio quædam in factum ſexaginta dies durat.

SI patroclus. [Voluntatis.] quia in eius fauorem fuit pactum. ff. eod. l. iij. Alias contra eodem titu. l. quæſitum. ſuprà, titu. j. l. j. [Deceſſerit.] ff. eodem. l. iij. ar. contra. ff. de dona. inter virum & vxor. l. quod autem. §. ſi vxor. [Perueniſſit.] virtute conſtitutionis. [Defendere.] ar. contra. ff. de verborum oblig. l. qui Romæ. §. ſi ſeruus.

Si ea lege. [Liber eſt.] ff. de in ius voc. l. ſed ſi hac lege. in princi.

Si is qui. [Manifeſtum eſt.] contra. ff. de cōdi. ob cau. l. ſi j. §. ſed ſi tibi.

Ea quidem. [Libertatem.] contra, ſuprà, de condictione ob cauſam. l. ea lege. dic ibi.

1 [Tribuit cauſam.] non ergo ſufficit de facto fieri vt pœna cōmittatur. ff. vt leg. no. ca. l. licet. de leg. præſtan. contra tabu. l. filium. §. ſi quis. argu. contra, ſupra, de tranſactio. ſi quis maior. & l. vbi. ff. rem rat. hab. l. procurator. §. ſi. & l. ſi ſine. §. cum autem. Dic quòd aut conſtat de mente contrahentium, & eſt ſequenda. ff. depoſi. l. j. §. ſi conuenerit. Aut eſt dubium, tunc aut contrauenit alius qui non continebatur in ſtipulatione, tunc non habet locum pœna: vt l. procurator. §. finali. alleg. Aut ille qui in ſtipulatione continetur, tunc aut fieri de facto damnificat aduerſarium & committitur ſtipulatio: vt l. ſi quis maior. cum alleg. ll. pro iſta parte. Aut fieri de facto non damnificat aduerſarium, & tunc non habet locum petitio pœnæ, ſed tunc quando de iure ſortitur effectum. Et iſta duo membra probantur. ff. de ſerui. expor. l. venditor. et dicta l. licet. Et idem in non fieri: vt hic, & hoc in pœna appoſita ab homine in pœna l. contra videretur: vt dicta l. filium. §. ſi quis. ff. de inoffic. teſtamen. nihil. §. j. vide quod notat Innoc. extra, de pœni. c. conſtitutus. In præſumptione mutatæ voluntatis ſufficit factum: vt ſcripſi, ſuprà de pactis inter empt. l. commiſſoriæ. ſuprà, de pact. l. ij.

2 In conditionis implemento ſufficit de facto fieri in his quæ aliàs fieri non poſſunt, nec de iure ſortiuntur effectum. ff. de condi. inſti. l. mulieri. §. fin. de verborum obli. l. quidam. cum filium. de ſtatu libe. l. penulti. aliàs non ſufficeret. ff. de conditio. & demonſtra. l. hæc conditio.

Si puellam. [Potuit.] agere tamen poteſt ſi detineatur de facto. ff. de verborum oblig. l. qui Romæ. §. Flauius. ff. eodem. l. ea quæ. §. finali. Vel ibi fuit tradita vt certo modo manumitteretur, puta vindicta: & tunc non ſuccedit conſtitutio: vt ibi.

3 Et eſt argu. quòd ſi quis conſtitueret penſionem alicui clerico quouſque ipſum beneficiauerit, quòd eo beneficiato per alium ceſſet penſio. argumen. contra. ff. de verborum obliga. cum ſeruus. cum ibi notatis. dic vt ibi quia aut agitur de iure vel obligatione in alterius perſona quærendo, & tunc non ſufficit per alium fieri. ff. de condit. & demonſtra. l. ij. & dicta l. cum ſeruus. prout gloſſ. ibi intelligit. Si verò de euitanda commiſſione pœnæ, tunc non refert qualiter vel à quo, vt hac l. ſi de conſeruando iure, tunc non refert ad quid. ff. quemadmo. ſerui. amit. qui fundum. de aqua quotid. & æſti. l. j. §. quæſitum. ſecundum Dyn.

De ædilitijs actionibus.

4 Dic quòd aut agitur propter vitium animi, aut propter vitium rei, primo caſu dic quòd aut agitur redhibitoria, nec fit redhibitoria, nec fit redhibitio, niſi in quatuor caſibus, vel niſi dictum ſit. ff. eodem. l. j. §. j. ij. & iij. & l. ob quæ. §. animi. ſed agitur quanto minoris empturus eſſet ſi venditor ignorabat, vel ad totum intereſſe per actionem quanto minoris ciuili. ſi ſciebat: vt ff. de actio. empti. l. Iulia. ff. eodem. ſciendum. & ibi not. Et hoc caſu poteſt etiā agi quanto minoris eſt res prætoria quæ durat anno: vt not. dicto §. animi. Tamen hoc fallit in fure: vt l. Iul. §. qui furem. & l. ex empto. §. etiam. ff. de actione empti. Item dic quòd hoc caſu propter animi vitium agitur redhibitoria, ſi aſſeuerauerit adeſſe quòd aberat, vel abeſſe quòd aderat. ff. eodem. quid ſit fugitiuus. §. finali. cum l. ſequen. Secundo caſu aut eſt vitium leue: & non agitur: vt l. qui ceterana. ff. eod. niſi dictum ſit vel affirmauerit: vt ſuprà. Aut graue & tunc agitur redhibitoria: infrà eodem. ſi prædium. ſecundo reſponſo. Et durat ſex menſibus. dic infrà eodem. l. ij. Quandoque duobus. ff. eodem. ſi venditor. Et his caſibus poteſt agi quanto minoris res eſt prætoria, & concurrunt. Item quanto minoris ciuili: vt dicta l. Iul.

5 Item eſt reperire actionem in factum, quæ durat ſexaginta diebus. Et competit in quinque caſibus, quos dic infra. l. penult. & not. in gloſſ. ibi.

1 ☞ Tempus ſex menſium vel anni non currit ignoranti.
2 Redhibitoria actio datur pro rei vitio.
3 Actio quædam in factum competit in quinq; vel ſex caſibus.
4 Monopolia quando ſint licita.

SI non ſimpliciter.[Fraudis.] In hoc caſu tenetur de omni damno. Sed ſi ſimpliciter vel ignoranter non: vt ff. de actio.emp.l.Iul.& vide ff.eo.ca.l.j.§.cauſæ.[Neſciens.] aliàs ſecus.ff.de actio.empt.l.j.[Abeſt.] ſemper videtur abeſſe.ff.eo.quis ſit fugitiuus.§.idē ait.de act.emp.l.Iul.§.j.ff.eo.quæro.[Iubebit.] ff.eod.l.j.§.cum autem.

Cum proponas.[Anno.] ſed quanto minoris ciuilis durat perpetuò, ſecundum gloſſ.ꝙ dicitur quanto minoris empturus eſſet,ff. de act.empt.l.Iul. Et dic plenè.ff.eod.ſi quis venditor.

1 Item dic ꝙ tempus ſex menſium vel anni non currit ignoranti:cùm ſit vtile,ſecundum gl.ff.eod.cum ſex. Sed in progreſſu eſt continuum: vt ibi not.& s.de tempo.in integ.reſti.l.ſuperuacuam. Sed.ff.de calum.l.annus. gloſſ.not.quòd ſemper ſit tempus vtile. Et illa vera, ſecundum docto. Item not. quòd docto.dicunt quòd non eſt dare quanto minoris perpetuam per hanc l. Et reprehendunt gloſſ. Prima via vſitatior. [Manifeſtiſſimi iuris.] ff.eod.l.ſciendum.

Si apud.[In poſterum.] id eſt,ſe curaturū.ff.de verbo.oblig.inter ſtipulantem.[Impoſſibile eſſe videtur.] non tamen eſt: ſed difficile: quia aliàs non tenetur.ff.eo.l.impoſſibilium.[Qualitate ꝑferre.] faciendo reſtitui ſeruum per rei vēdica.per publicianam vel actionem ſerui corrupti,ſi ipſe eum corruperit,ſecundum gloſſ.

2 Si prædium.[Et redhibitoriam.] id eſt, in factū. Redhibitoria enim datur ꝓ vitio rei,l.ꝙ ſi nolit.§.fin.ſecundum gl.& doct.[Per eandem actionem.] in genere,nō tamen eſt eadem: quia hæc vera redhibitoria. Et nota quòd videtur gloſſ.ſentire quòd hæc non ſunt nomina actionum,ſed cognomina. dicendo ꝙ agitur ex empto redhibitoria. Et hanc Iaco. Sed Pet.dicit quòd ſunt propria nomina. Et ita videtur ſentire Ioan.in arbore.

3 Item eſt actio in factum quæ competit in v.vel vj.caſibus. ff.eo.quòd ſi nolit.§.qui mancipia.& §.in factum.& l.ſi venditor.& l.ædiles.in princ.& §.vendidi.& in l.præcipiunt.

Habito.[Exhibere.] id eſt, ꝓbare: quia pro mortuo & pro illo qui in fuga eſt, agi poteſt redhibitoria.ff.eod.redhibere.§.finali.& l.quòd ſi nolit.§.idem ait.§.ſi mancipium.& l.ſi hominem.ſecundum gloſſ.

De monopolijs.

Vide s.de epiſco.& cleri.l.conuenticulam. & quod not. Archid.extra,de verb.ſign.l.conſtitutionem.lib.vj.

4 Et dic quòd de iure eſt permiſſum facere cōiurationes ſuper licito tangente cōmunitatem: vt clericis ꝙ nō permittant epiſcopo res eccleſiæ alienari. Item ad ſui defenſionem: vt ibi notatur. Et de hoc per Inn.& Hoſt.ext.de ſen.& re iudi.cum i.et a. Et in ſumma Hoſt.de iureiur.§.ſed an ſit licitū. In feu.de pa.tur.fir.§.conuenticulas.ſed ibi facit cōtra: quia videtur tollere etiā ex cauſa licita. Iunge s.de iuriſdi.om.iudi.l.periniquum.

De nundinis & mercationibus.

Qui exercēdorum.[Venalitijs.] & hoc de impetrante reſcriptum. Alij autem ibi contrahentes poſſunt ſe mutuò ibi conuenire.gloſſ.

a ¶O vtinam intelligeret, intelligendo amaret.

De vectigalibus & commiſſis.

Vectigal ideo dicitur quia præſtat de rebus quæ vehūtur.

1 ☞Milites quemadmodum & alij ad vectigalia tenentur.
2 Vectigal non ſoluitur de rebus eccleſiaſticis.
3 Firmarius ſeu loci conductor an poſsit præſentare.

SI iure.[Commiſſi.] quia ſeruus dicebatur commiſſus,& vide infrà,de fideicommiſſ.liber.l.quāuis.[Nec dolo ſupprimatur.] vel lata culpa,ſecundum gloſſ.

1 Omnibus.[Militibus.] Nota ꝙ milites ſoluunt vectigalia ſicut alij. Item dic hoc eſſe priuilegium militiæ,aliàs contra.ff.eod.l.fin.§.diuus. Item committitur pro vectigali non ſoluto.ff.eod.imperator.ff.de minor.ſi ex cauſa.§.ſi commiſſum. Item ex illicita delatione vel emptione,ſecundum gloſſ.

Penes.[In licitatione.] dum tamen bene caueat.ff.eod.licitatio.

Vniuerſi.[Proprium.] vel familiæ.ff.de vſu & habita.l.plenū.§.j.& l.ij.§.j.ſecundū gl.ſed ſi pro domo faciēda vel reficienda,nō viderentur excepta, ſecūdum gl. Nec ꝓ quolibet alio opere.ff.eo.l.ſi.§.quotiens. Niſi in ſeruis in quibus eſt ſpeciale: vt ibi no. Sed in præſide eſt aliud ſpeciale,vt no.ff.e.l.ſi publicanus.§.de rebus.dic ibi,& in §.quoties.quibus ob.hæc lex. Eccleſia tamē ſemper habet immunitatē,quāuis nō ad vſum ꝓpriū,dum tamē ſint ꝓpria,vt dixi.

2 [Prædictas cauſas.] Hæc lex nō obtinet in rebus eccleſiarū, vel eccleſiaſticarum perſonarū: quia de illis nō ſoluitur vectigal: vt extra de procur.& cen.c.quāquam.lib.vj. Et ſunt excommunicati exigentes, vbi niſi ex cauſa negotiationis deferrent vel deferri facerēt. Et dicitur cauſa negotiationis, ſi emāt vt integrè vendant ſicut emunt. Si autem emāt vt aliquas reponant in vſus ſuos,& reſiduum vendant: vel vendunt collectas ſuas,non debent: vt ibi no. Arch. Et dic res eccleſiaſticarū perſonarum etiam clericorum ꝓprias.vt ibi no. Arch. Et videtur expreſſum extra de cenſi.c.fin.in cle. Item dic ꝙ non valet conſuetudo ad contrarium: vt ibi. Item nota ꝙ qui emunt ab eis,debent ſoluere.& ſi ſit dubium creditur iuramento,vt not.d.c.fin. Et in Specu.de immuni.eccl.circa fin.

A legatis.[Ex his tātum.] ſecus in legatis hoſtium.ff.de verborum oblig.l.liber homo.j.cu.ij.l.ij.ſecundum gloſſ.

3 Si quis.[Mancipibus.] id eſt, conductoribus, & nō fiſco.& facit ff.de vſufruc.leg.l.vſufructu legato.ff.loca.ſi qui.de petit.hęre.l.at vbi.de bo.autho.iudi.poſſ.l.prætor.§.j. Et facit ꝙ firmarius ſeu conductor loci ad quem pertinet ius patronatus,poſsit præſentare. Dic per Inn.extra,de iure patro.l.ex literis.de ſen.& re iud.cum Bertoldus.

Noua vectigalia inſtitui non poſſe.

1 ☞Collectæ à quibus indici poſſunt.
2 Collegium an poſsit indicere collectas.
3 Princeps ſolus collectas indicere poteſt.
4 Princeps non niſi ob neceſsitatem poteſt collectas indicere.

1 NOn quidem. Argumentum ꝙ villa vel collegiū non poſsit indicere collectas nec barones etiā ob neceſsitatem patriæ: vt in Specu.de iudi.§.quia vero.verſ.quid

2 ergo.de colligētibus. Quod verum eſt de collegio & vniuerſitate ſuper extraneis: ſed ſuper illis de ſua vniuerſitate ſic: vt nota.ff.ꝙ cuiuſq; vniuerſi.l.j.de colleg.illi.l.j. Sed de barone non credo.infrà ne oper.à coll.exi.l.j.lib.x.j.de ſtatuis & imagi.l.ſi.j.in quib.cau.colo.cen.do.accu.poſ.l.cum lani.lib.xj.j.de ſuperindi.l.j.lib.x.j.de excu.mu.placet.lib.x. arg.cōtra.ff.de vaca.mu.l.in honoribus.§.qui maximos.In feud.de capi.corra.§.ſimiliter.de prohi.feu.alie.per.l.te.§.ſimiliter. Et vide Innocen.extra de excel.prælat.cap.primo.

3 Et hoc tenet Hoſtien.videlicet quòd nullus poſsit indicere niſi princeps: & quòd conſuetudo contraria debet reputari abuſus: in ſumma de immu.eccleſ.§.à quibus. verſ.quid ergo de militibus. Pro quo in auth.de manda.princ.§.& non permittas.& §.deinde.col.iij. Quod autē dicit de conſuetudine, intelligo niſi eſſet rationabilis & longa,& ſine violentia obtenta.j.de agric.& cenſi.cum ſatis.§.caueant.& l.domini.lib.xj. Et in hoc ſatis concordat Hoſtien.in dicto §.à quibus.circa princip. vel verius tanti temporis quòd non extat memoria.extra,de verbo.ſignific.ſuper quibuſdam.

4 Item dic quòd nec princeps poteſt indicere,niſi ob neceſsitatem vel vtilitatem publicam quin peccet: vt d.§.à quibus.in fi.o.vide infrà de oper.publi.l.omnes.

Si prouincialium.[Et noſtrę.] videtur ergo requirere duo, & conceſsionem principis,& præſcriptionē. Sed dic quòd ſufficiat præſcriptio tanti temporis &c.extra,de verborum ſignific.ſuper quibuſdam.de cenſi.c.innouamus. Sed in longiſsima eſt neceſſaria conceſsio,vt j.de ſuo.patrimo.l.ſi.lib.xj. Et dic quòd conceſsio principis qui non habet ſuperiorem, aliàs eſſet raptor,per cap.ſuper quibuſdam.& cap.cum cauſa. vide plenè in ſumma Hoſtien.de cenſi.§.j.verſic.exactiones.

De commercijs & mercatoribus.

1 ☞Barbaris quæ poſſunt licitè fieri.
2 Vſura cum barbaris eſt licita.

1 NEgotiatores.[Agnoſcere.] ff.de vſuris.l.ſi bene.& vide ſuprà de aduo.diuer.iudi.laudabile.

Non ſolum.[Barbaris.] q non obediūt imperio.[Subtilis auferatur.] nō tamē ꝑ fraudem vel per calumniā: vt not. Inn.extra de reſtit.ſpol.olim.j. Nec etiam per vim: extra de voto & vo.redē.ꝙ ſuper. Et ibi Inn.& Hoſt.plenè notant,ꝙ non licet eis inuadere,nec bonis ſpoliare. Item nec licitum eſt fidem eis frangere.xxiij.q.j.cap.noli. Et hoc tempore treugæ. Aliàs ſecus.xxxiij.q.ij.c.dominus.q.viij.vt pridem. Et vide Hoſtien. in ſumma de pœnis.§.qua pœna.verſic.quid ſi quis furatur Chriſtianos.

Et per

1 Et per hoc poſſes fundari quòd ſit licitum eis tradere ad vſuram. xiiij. q. iiij. ab illo. & ibi no. Hoc tamen intellige in infidelibus quibus nullum bellum indicitur. Et vide Hoſt. in ſumma de vſur. §. in aliquo. verſic. octauo. [Criminoſa feſtinat.] in feu. quæ ſit pri. cau. bene. amit. §. præterea.

Nobiliores. Nec clerici, nec religioſi. extra ne clerici. vel mona. ſecula. c. j. & per totum.

Mercatores. [Perſarum regi.] hos ſubiecit Iuſtinianus. in auth. de here. & fal. col. j. in princip.

De rerum permutatione.

1 ☞ Euictio quando locum habeat in beneficialibus.
2 Ius ſtatim in beneficialibus quæritur.
3 Actio præſcriptis verbis datur ad intereſſe.

SI cum patruus. [Non taxata.] aliàs contra. ſuprà de reſcin. vend. l. pretij. [Comparauit.] reſpectu venditoris, non tamen fuit vera emptio. [Ex empto.] ſecundum quoſdam. vel præſcriptis verbis, ſecundum alios. [Euictum eſt.] ſed antequam euincatur poteſt agi. ff. de condic. ob cau. l. finali. Et ſecus in emptione: vt ibi nota, infrà, de euict. qui rem.

c In beneficialibus videtur quòd altero eiecto de euictione non agatur. extra, de præben. cap. inter cætera. & cap. cum ſecundum apoſtolum.

Permutationem. [Bona fide.] inſti. de actio. §. in bonæ fidei.

Ex placito. [Secuta.] ea autem ſecuta oritur præſcriptis verbis, nõ ex traditione ſed ex pacto dudum inito, ſecundum gloſ. Et habet locum præſcriptis verbis, do vt des, facio vt facias: ſed in facio vt des, habet locum actio de dolo, ſecundum gloſſ. Et quandoq; datur præſcriptis verbis: vt ſcripſi. ſ. de tranſact. cum mota. Item hæc l.
a non obtinet in beneficialibus quia ſtatim ius ibi quæritur: vt plenè not. Archi. extra, eo. c. j. lib. vj. extra, eo. cum vniuerſorum. [Competere.] ſecus de iure canonico. extra, de pac. c. j.

Cum precibus. [A re datum.] habita fide de pretio nec obſtat. inſtit. de re. diui. §. venditę. Et hanc docto. Vel dic aliud in permutatione. vt not. gloſſ. ſuprà l. j. [Seruetur.] hoc in tua electione. ſ. l. j. [Reſtituatur.] non tamen præcisè cogetur: vt not. gloſſ. hic. & Doct. Dic melius infrà eod. rebus.

Quoniam aſſeueras. [Conditione.] & modo. ff. de præſcri. verbis. l. naturalis.

3 Rebus. [Incertam.] quia datur ad intereſſe incertum. [Demonſtrat.] ſic ergo videtur quòd præſcriptis verbis detur ad intereſſe. Contra, ſuprà eo. cum precibus. infrà eo. l. fin. ff. de verb. oblig. l. ſi ſeruum. §. fin. Dyn. dicit, q; præſcriptis verbis datur ad intereſſe. & eſt ſpeciale in contractibus inominatis quòd in obligationibus dandi ſuccedat intereſſe vt nota. ff. de verborum oblig. ſtipulationes non diuiduntur. §. j. Sed ipſe non euadit contraria. Quare dic quòd actio præſcriptis verbis competit ad contractum complendum, & ſi non compleat, ſuccedit intereſſe.

a Sed hoc ſi rem non habeat: aliàs compellitur dare. Sed vbi tenetur facere, tunc ſuccedit ſicut in alijs obligationibus nominatis. In aliæ autem dic, vt ſcripſi plenè infrà, de fideicommiſ. lib. l. fin. dic ibi.

Emptionem. [Stipulationis.] dic ſuprà ſi certũ petatur. ſi non ſinguli.

a Ea lege. [Poſtulas.] vel præſtandum intereſſe: vt ſ. e. cum precibus nitatur.

De locato & conducto.

1 ☞ Colonus quatuor caſibus expelli poteſt.
2 Remiſſio mercedis quando fieri poſsis.
3 Dominus horreorum qualiter de rebus ibi repoſitis teneatur.
4 Dominus an poſsideat inuecta in domum locatam.
5 Actio quæ detur pro rebus inuectis obligatis.
6 Colonus in quibus differat ab inquilino.
7 Remiſſio, vel augmentum quomodo fieri poſsit.
8 Sterilitas quando dicatur ſufficiens, vt penſio remittatur. Vbertas quando dicatur.
9 Succeſſor an teneatur ſtare locationi prædeceſſoris.
10 Emphyteuta quando poſsit expelli.
11 Conductor expulſus quod remedium habeat.
12 Quæſtio dominij, quando & à quibus poſsit referri.
13 Emphyteuta an poſsit referre quæſtionem dominij.
14 Clerici non poſſunt villas affirmare.

DOminus horreorum. Qui mercedẽ recipit. ff. e. qui mercedem. [Præſtare.] debet tamẽ adhibere cuſtodes. j. eod. l. iiij. [Ceſſantibus.] & aliæ ſimilibus. ſ. de pig. act. l. quæ fortuitis. gl. [Illatis.] vnde ex hoc præſumitur contra eum. ff. commo. ſi vt certo. §. quod vero. Dic. ff. eo. dominus. [Depoſitarum.] mercede: vt ſuprà.

Aduerſus. [Cõduxiſti.] reſpectu domus, ſed reſpectu operarum locaſti. [Debitum.] facta domo, ſecundum Hugo. Sed gloſſ. dicit in initio. Dic quòd ſi dominus agat, offerat pecuniam. & ſic opin. gloſ. Si faber impleat. & ſic opinio Hugo. j. eod. ſi hic. cum notatis. [Vſuris.] poſt moram. [Solitis.] in regione.

1 Aedem. Nota hos quatuor caſus quibus poteſt expelli colonus. Primo ſi nõ ſoluit penſionẽ. ff. e. quæro. §. inter. Sed intra qđ tẽpus eſt ſoluenda? Gl. dicit q; in fine cuiuslibet anni, niſi aliud appareat vel ex cõuentione partium. vel ex conſuetudine. Et hanc Inn. & Hoſt. extra. eo. tit. §. poſtquam. verſ. ſed quæritur. Quid ſi locauit ad x. annos. Dic nihilominus poſt biennium poſſe expelli: vt hic no. ſecundum gl. & Azo. De operarijs. Dic ſ. l. pxi. & d. c. ꝓpter. Item dic q; dominus poteſt hoc caſu expellere authoritate ꝓpria: vt ff. vti poſ. ſi duo. §. cum inquilinus. Sed ſi aliàs expellis inquilinus reſiſtere poteſt: vt not. Azo in ſumma hic. et gl. & Spec. d. §. verſic. ſed nunquid. Secũdus caſus eſt vs ſi vſibus ꝓprijs &c. Dic hoc obtinere & in caſibus ſequẽtibus ſi dominus non potuit prœuidere. Alioquin cõtra. ff. vt in poſ. lega. l. ſi is. §. planè. Et hoc notatur in d. c. propter. & patet. ff. eo. l. qui inſulam. Quid ergo ſi vnã domum tantùm habebat, & illam locauit, & fortè vxorẽ duxit cum qua ibi vult habitare, vel ſolus? Dic nõ poſſe expellere: vt not. Hoſt. in d. c. propter. Habet ergo locum hæc l. ſi forte duas domos habebat, & vna corruit.[a] [Corrigere maluerit.] cum neceſſario indiget quod non eminebat tempore locationis. vt c. ꝓpter extra eo. [Verſatus eſt.] quia ſcindit arbores: vel in domo ponit porcos ſuper ſolariũ. Quid ſi malè circa honeſtatem? Non videtur idẽ, ff. de pe. hære. l. ancillarum. Hoſt. contra in d. c. propter. ff. de vſu & habi. non aliter. Quod verum eſt, niſi meretrici vel tali inhoneſto ſciens conditionem eius locaſſet, infrà de ſponſa. l. fina. Quid ſi nõ conductor ſed eius inimicus damnificat rem? Dic poſſe expelli, ſecundum Hoſtien. Quod eſt verum cõductor ſit in cauſa inimicitiarum ex culpa ſua. ff. ſol. matr. in his. ff. eod. ſi merces. §. ſi conductor.

a Sed nunquid fiet remiſſio mercedis vel reddetur pro rata? Dic q; ſic. vt hic no. & patet in c. propter. Et hoc indubitãter in ij. & iij. caſibus, ſed in quarto nõ, ſecundum Hoſt. & Spe. d. §. verſic. ſed nunquid remittetur. Et eſt expreſſum in c. ꝓpter. Sed gl. hic contra cum Azo. Quid econtra ſi conductor velit exire, quia domus nõ ſarcitur vel reficitur in aliqua parte, vel quia locator malè verſatur in alia parte non locata, vel fortè duxit vxorem quæ habet propriam domum? Dic idem ſecundum Hoſt. ff. e. domus. §. qui contra. & l. ſi merces. §. ſi vicino. Quid ſi dominus velit tradere conductori æque bonam domum, vel conductor domino? Dic nõ poſſe dimittere nec expellendum. Vel ſi poſſit in parte habitare. ff. eod. cum in plures. & l. qui inſulam. §. ſi fundum. ff. eod. l. habitatores.[b]

3 Ex diui pii. Dic q; aut horrea nõ ſunt in domo locatoris, vbi habitat, & tunc non tenetur, niſi cuſtodiam receperit: tũc enim de leuiſſima: vel niſi dolum adhibuerit, vt hic. & l. domus. ff. eo. Aut ſunt in domo in qua habitat, tunc ſi cõductor receperit claues, vel alios cuſtodes appoſuit, dominus nõ tenetur, vt no. in d. l. domus. Aliàs tenetur de leui culpa. ff. de reg. iur. l. contractus. j. eod. in iudicio. & in Spec. eo. §. iam. verſ. ad euidentiam. dic ibi. [Horreorum.] quæ erant extra domum ſuam: & quorum non receperit cuſtodiam. [Cuſtodes.] conductor tradiderat cuſtodiam. [Periculo.] niſi dolo feciſſent. [Exhibere debet.] ſi deprehendatur in culpa etiam leuiſſima. vt not. in d. l. domus.

Certi iuris. Quæritur primò quæ ſit ratio inter primum, et ſecundum caſum? Dic quòd in domibus ſecreta inferuntur quæ non expedit inquiri. In prædijs non, ſecundum gloſſ.

4 Item quæro an dominus poſſideat inuecta? Azo quòd ſic. ff. de pign. act. ſolutum. §. ſolutam. Alij dicunt quod non, niſi demum poſt incluſionem ſeu apprehenſionem. ff. in quibus cauſ. pign. ta. contrahi. l. eſt differentia. Docto. primam approbant in vrbanis, in ruſticis ſecundam. ff. de ſal. interdic. l. j. §. interdictum. Item quid ſi res alienæ inducantur? Gloſſ. dicit quòd obligantur ſi ſcienter dominus. Iac. de Are. contra. niſi dominus dolum adhiberet ſuprà ad Velleia. ſi tanc. Item quid

G iij ſi min

a ☙ Hic habes caſus in quibus inquilinus poteſt expelli. caſus verò in quibus poteſt reſiſtere, vide per Paul. de Caſt. in l. habitatores. ff. eod.

b ☙ Pro intellectu totius materiæ huius l. quæ eſt not. & habetur quotidie in actu practico, dic q; in modo ſoluendi ſpectãda eſt conſue. lo. & in modo expellendi non cõcedit in loca. ſeu conduc. ad longum tempus: quoniã dicitur habere ius.

ſi minor inferat? Gl. dicit non obligari. ff. de pac. l. iij. quia. Et idē Dy. inſti. de actio. §. itē ſeruiana. Quid ſi infra inſtrumētū? Nō videt obligari. ff. de leg. ij. l. Caius. Ar. cōtra. ff. de leg. iij. l. qui filiū. ff. de bo. dā. l. diuus. Et hæc verior. Quid ſi locator cōuenit de certis rebus inuectis ꝙ eſſent ſibi obligatæ? dic ꝙ renunciat alijs, infrà de pac. conuen. l. fi. Et not. Dy. d. §. Et hęc habēt locum in partiario colono, vt no. in d. §. item Seruiana.

5 Item quæritur quibus actionibus pro his obligatis agatur? Et eſt planum ꝙ in ruſticis competit Saluianum interdictū & Seruiana. Sed in vrbanis non cōpetit Saluianū, nec Seruiana, ſed quaſi Seruiana, ſecundum quoſdam. Sed glo. & Dy. tenēt quòd competit Seruiana in d. §. item Seruiana. vide ibi. Item dic quòd quamuis gloſſ. dicat in dicto §. item Seruiana. quòd colonus eſt in villa, inquilinus eſt in ciuitate.

6 Doct. tamen dicūt ꝙ colonus eſt in prædio ruſtico, inquilinus in vrbano, ſiue in ciuitate, ſiue in villa. [Induxerint.] vt ſint ibi perpetuò quādiu inhabitauerint. ff. de pig. l. debitor. in qui. cau. pig. ta. contrahi. co. iure. ſecundum gloſſ. & Doct.

Nemo. [Locare.] ff. eo. ſi tibi. de acquiren. poſſ. l. vniuerſas. §. fin. & facit quòd ſcholaris poſsit alteri ſubſtituere in camera. Specu. contra titu. de iudi. §. generalia. verſic. ſed quid. gloſſ. inſtitu. eod. §. finali.

Si cum. [Detineretur.] ſpōte. nec ob. ff. de iure fiſ. l. iij. §. quinquennium. de publi. licita. §. j. [Ignorabit.] ſed de præterito ſic, ſecundum gloſſ.

7 **Licet certis.** Dic ꝙ aut quæris de colono partiario, nec habet locū hæc lex. ff. eod. ſi merces. §. apparet. Idē in emphyteuta. j. ti. j. l. j. dic ibi. aut de eo qui nūmis colit, aut portione bladi, & tunc aut allegat ſterilitatē, & tunc aut vitio rei: & dic nō fieri ſi vitiū erat tēpore locationis. ff. eo. l. item ſi vno. §. ſi. cum l. ſeq. aut ſuperuenit, et tunc aut in ipſa re, & dic non fieri: vt ff. eod. ex conducto. §. ex ipſa. niſi tota perijſſet: vt §. ſed ſi ager. e. l. Et hoc ſi culpa coloni præceſsit. Alioquin fit remiſsio ꝓpter vitiū rei, ſecundum Canon. extra eo. ꝓpter. Si petatur remiſsio ꝓpter caſum fortuitū, dic fieri debere ꝓpter magnum incommodum: vt d. c. ꝓpter. ff. eo. ſi merces. §. penul. & d. l. ex cōducto. Fallit ſi culpa coloni præceſsit caſum, vt d. l. ex conducto. §. ſi. Vel ſi in ſe recepit caſum, vt hic. Vel niſi ex vbertate &c. lēt videtur hoc verum ſi perijt antequā fructus eſſent leuati per colonū. Aliàs videntur perire eius periculo cùm ſint ſui. ff. eo. l. cū in plures. §. meſſem. de fur. ſi apes. §. fin. & ſic intellige. ff. eod. ſi merces. §. vis. vbi pars coloni partiarij perijt eius periculo. idē in emphyteuta. j. tit. ꝓxi. l. j. Sed ꝓpter fructuū exiguitatem vel vitium nō fit remiſsio, vt ff. eo. ſi vno. §. cum quidam. Quod intellige niſi eſſet ſterilitas. vt ibi no. Et patet eod. tit. ex conducto. §. ſi vis. Quod autem dixi de vitio, intellige ſecundū Cano. ſi culpa præceſsit, aliàs ſic, vt not. Hoſtien. in c. propter.

a ¶ Not. quid ſterilitas.

8 Sterilitas[a] autem dicitur quādo nec ſemen colligitur, ſecundum gl. & hanc Inn. in c. propter. Io. dicit vulgi opi. vt quando dicitur in vulgo, ꝙ deducto ſemine & expen. nil remanet colono. & hanc Hoſti. Quid ergo ſi in vno fundo ſolo fuerit ſterilitas? Dic tunc oportere fieri quantum in illo fundo colligitur, vt iudicetur ſicut ſuprà ꝓxi. Vbertas dicitur quādo bis tantum habuit quantum cōſueuit habere, ſecūdum Io. Tu dic quando plus in aliqua ſumma notabili ſit, ꝙ facta compenſatione poſsit redigi ad conſuetam perceptionem. Quid ſi vltimo anno ſit ſterilitas? Dic fieri compenſationē priorū annorum, ſecundum gl. iuxta l. ſi vno. Quid econtra ſi ſuperuenit vbertas inſperata? Dic debere pēſionem augeri ſi caſu fortuito: vt no. in l. ſi merces. §. pen. Et doct. idem in cap. propter. Et facit extra de contitu. cap. cum in ferrarieñ. ſecus in bonitate terræ, quam locator ſciebat, vel ſcire poterat, vel ſi vi agriculturæ ſuperuenit vbertas, vt ibi notat Hoſtiē. Sed obſtat infrà eod. l. lege. Sed reſtringe eam ad duos vltimos caſus, nec teneas quòd ſit ſpeciale in fiſco.

9 **Emptorem.** Dic aut quæritur de ſucceſſore vniuerſali, aut ſingulari. Primo caſu cōpellitur ſtare ſucceſſor, vt j. eod. viam. & ibi no. Secundo caſu aut prædeceſſor non habuit plenū ius, & tunc non compellitur ſucceſſor ſtare, vt ff. eo. ſi quis domum. §. fin. ff. ſol. mat. l. ſi filio. §. non compellitur. niſi cauſatiuè, vt ibi. Aut habuit plenum ius, & tunc aut ſucceſſor nō habuit plenum ius, & cōpellitur ſtare priori colono. ff. de bo. author. iudi. poſſ. l. in venditione. §. j. Aut habet plenū ius, & tūc poteſt expellere, vt hic. ff. de leg. j. l. nihil ꝓponitur. §. j. ff. eo. qui fundū. Fallit. ff. de iure fiſc. l. fin. Item fallit in colono ad non modicum tempus, vt hic notatur. Quid de inquilino? Dic idem: ſecundum gl. Sed an poſsit expellere authoritate propria? Gl. ꝙ ſic. Sed inquilinus poteſt ei reſiſtere. ff. vti poſſ. l. ſi duo. §. cum inquilinus.

b ¶ Not. ꝙ per inſtrumentum locationis nō ꝓbatur dominium, vide gl. in l. fi. de adi. 3.

Quod eſt verum ſi iuſtam cauſam habuit propter impenſas fortè. ff. de acquiren. poſſeſ. l. ſi quis rem. de vi & vi ar. colonus. aliàs non, ſecundum Doctores.

10 Itē quid de emphyteuta? Dic non poſſe expelli. in Spec. eo. §. nūc aliqua. verſ. clxxiij. & vide eo. tit. §. j. verſ. ſed pone. Hęc obtinēt vbi colonus non habet ius in re. Quid ergo ſi locator obligauit bona ꝓ tuēda locatione? Dic nō poſſe expelli cùm habeat ius obligationis in re, vt l. colonus. in fi. & l. fi. ff. de iure. fiſc. & ſic retinere poteſt. Quid ergo de prælato qui accēſauit eccleſiā? Dic nō compelli ſtare ſucceſſorē, vt no. Inn. extra, ne præla. vi. ſuas. c. fin. Quod eſt verū niſi epiſcopus authorizaſſet, vt ibi not. Hoſt. Vel niſi pecunia eſſet conuerſa in vtilitatē eccleſiæ, vt not. in ſumma, ne prælati vi. ſu. Arg. cōtra. ff. de admi. tuto. l. ſi tutelæ. Sed ibi debitores ius plenū habuerūt in pecunia numerata. Item ad tertiū membrū. cōtra. ff. de vſufru. l. arboribus. §. j. Sed ibi habet plenū ius in fructibus. Item quid econtra ſi colonus vult dimittere inuito emptore, nunquid poteſt? Item videtur ꝙ ſi emptor vult tradere alij colono quòd primus poſſet retinere pro eodem pretio. vide infrà de loca. præd. l. fina. lib. xj. [niſi ea lege.] nec tunc datur exceptio, ſecundum doctor. vide ff. de act. emp. l. Iulia. §. penul. ff. eod. ſi merces. §. j. & de vſufruc. l. arboribus. §. j.

Viam. [Exiſtimans.] ff. eod. cum in plures. §. hæredem. contra, ſuprà de vſufruct. ſi domina. dic ibi.

Inuitos. Niſi in caſu. ff. de publica. l. eotem. §. j. infrà de agri. cum ſaiis. lib. xj.

Damnum. Vide ſuprà eod. ex diui. [In poſſeſsionibus.] id eſt, rebus exiſtentibus in poſſeſsionibus. Nā ſi in ipſis poſſeſsionibus ſpectaret ad dominū. ff. eod ex conducto. §. ſi vis.

Si diuiſa. [Obligati.] quid ſi non apparet? Dic in dubio quēlibet teneri ꝓ parte, ſecundū glo. & doctores. ff. de dam. infec. l. ſi plures. Sed quid ſi vnus ſoluit? In primo caſu dic ꝙ poteſt petere fieri ceſsionem. ſ. ſi certū petat. l. ſi in rem. ſecundū gl. Sed an in hoc ſecūdo caſu fiet ceſsio inſolidum, vel ꝓ partibus aliorū? dic ꝓ aliorum contra quēlibet tamen inſolidū: vt not. ſ. de tranſac. l. j. Sed quid ſi nō fuit facta ceſsio? Dic ꝙ aget pro ſocio ſi ſint ſocij, alioquin vtili ꝓ ſocio. ff. de his quę deiec. vel eff. l. perceptione. ſecundum gl. [Velit.] habēt tamē beneficium. l. j. infrà de duobus reis. Item beneficium epiſtolæ diui Hadriani, ſecundum gloſſam.

Si hi. [Accepta pecunia.] aliàs non ageret. ff. de act. emp. l. Iulianus. §. offerri.

11 **Si de fundo.** [Conducto.] nō autē Interdicto Vnde vi. Nec l. ſi quis in tantā. niſi interuertiſſet poſſeſsionem. gl. Sed quid ſi extraneus expulit? Dic idem, ſed ſubuenitur per l. ſi coloni. vt no. ff. de condi. furt. & ideo. in fine. Quamuis doctores hoc nō approbent. Vel aget contra dominum vt cedat. ff. eod. cum in plures. §. meſſem. Et hoc ſi expellens intendebat ſpoliare dominū. Aliàs ſi ſolum conductorē, videtur omni auxilio deſtitutus, niſi iuuetur per l. ſi coloni. quia domino nullum cōpetit interdictū cū ſpoliatus non ſit. Sed tamen de iure cano. videtur competere, extra de reſtitu. ſpolia. piſanis. & vide ff. eodem. ſi fundus. prope fi. [Retinere potes.] ſed tunc ceſſat actio ex conducto.

Legem. [Nec penſionum.] fallit infrà de allu. l. ij. ſecundum gloſſ. [Conſenſu.] dic. ff. eod. l. item quæritur. §. qui impleto. & l. qui ad certum.

Præſes. [Legitimas.] ſuprà eodem. l. ij.

Exceptio. [Sterilitatis.] dic ſ. eo. l. licet. [Conſuetudinē.] Vel quia erat dubium de mēſura ſeu modo ſoluēdi. vt ext. de cēſi. c. ex parte. Vel dic ꝙ ſufficit ꝓbare conſuetum. extra, de cenſi. cap. peruenit. nor. Contra, ſuprà de pac. ſi certis annis.

Qui rem. [Exiſtimās.] idem ſi ſciret ſuā, ſecundum gloſſam. Sed cōtra. not. poſt Azo. ff. de acquir. poſſeſ. ſi aliquam rem. Sed hæc vera, ſecundum docto. ff. depo. qui rem. Et dic plenius per Dyn. d. l. ſi aliquam.

Si olei. [Propter hoc.] niſi eſſet deceptus vltra mediū. [Obtulit.] & res non erat integra. [Recedi non oportet.] ff. depoſi. l. j. §. ſi quis ſeruum.

Si hi. [Seruari iubebit.] compellendo præciſè ad factum. Dic ſuprà de vſufruct. antiquitas.

Ad probationem. [Cœperit contendere.] Dic ſuprà eod. qui rē. ff. de acquir. poſſeſ. l. ſi aliquam rem. [Poſſeſsionem mutare.] id eſt. proprietatem. ff. de verbo. ſignific. l. interdum.[b]

Si quis. Contra. ſ. eo. ad probationē. Sed illud quando vendicatur, hic quādo agitur ex locato, vt ſ. ſi certum

certum pet.l.quamuis. Argu.contra, infrà de præſcript.xxx. anno.l.ſi quis emptionis.§.penult.dic ibi. Item contra, infra de agric.& cenſi.l.litibus.lib.xj.

Sed ibi nõ petebatur res,ſed pẽſio: nec cõſtabat de locatione,hic quando locatio eſt clara,ſed per confeſsionẽ partis, vel per ꝓbationẽ. Item cõtra ff.de reg.iur.l.dolo.& l.iniuſta.§.cui domus.Sed illæ nõ obtinẽt in poſſeſſorijs,ſecundũ gl.ſubaudi recuperãdæ,vt no.ĩ.de præſcrip.xxx.annorũ.l.ſi quis emptionis.hic autẽ eſt quaſi ſpoliatio.ff.de preca.l.ſi. Et not.per Dy.extra de reg.iur.c.qui ad agendũ.lib.vj.Sed iſta ratio ceſſaret in caſu.l.ei à quo.ff.de vſucap.& d.l.ſi aliquã rem.ibi reſpectu poſſeſsionis.Sed dic ꝙ attẽta ęquitate huius l. quę ſubuenit locatori ſicut ſpoliato,nec patitur referri quæſtionẽ dominij:ſecũdò nõ obſtat cùm ſit per hãc l.prouiſum ſpecialiter cõtra eos.Sed qua actione agetur? Quidam dicũt cõdictione ex hac l.Verius ex locato,ſecundũ gl.& doc. Sed quid petet? Gloſſa dicit poſſeſsionẽ,vel verius fortè rem a reddi. Quid in cõmodato & alijs in quibus agitur ad redditionẽ rei? Dic idẽ, ff.de pig.act.ſolutũ.§.ie quoq;.depoſi.bona fides. Sed an hæc lex obtineat vbi offertur prõpta fides? Quidam ꝙ non,iuxta illa quæ no.ff.de iudi.l.ſi de vi. Sed cùm hæc lex prohibeat omne litigiũ ſuper dominio,quomodo audietur? Et ideo dicas vt in interdicto Recuperandæ.vbi nõ auditur, vt no.extr.de reſti.ſpol.c.j.de cau.poſſeſ.& proprie.c.ij.per Inno.Metũ verò inferens,poteſt referre cauſam dominij,vt not.Inno.quod metus cauſa.in rubrica.& facit infrà eod.l.conductores.

13 Quid de emphyteuta? Dic idem quod de conductore. vide plenè in Spec.de loca.§.nunc aliqua.verſ.lij.& verſ.cxlvij.

Si tibi. [Prorogaſti.]id eſt,erogaſti.[Placuit.]nõ animo cõſtituendi.inſtit.de acti.§.item de conſtituta.] [Actionẽ.]quia non apponebatur ad vtilitatẽ contrahentis.

In iudicio. Dic ſuprà eodem ex diui.

Curiales. Nec clericus,in auth.de ſanctiſ.epiſ.§.aliũ. coll.ix.[Locatori.]ſcienti.ff.e.l.ſi quis ignorans.[Sancimus.]ſi ſucceſsit retinet.ff.de exceptio.l.neque.

14 Milites. Dic ꝙ clerici,ſeu promoti nõ poſſunt affirmare villas,nec tutelas,nec aliqua loca ſecularium.Sed bene poſſunt viuum locũ propter neceſsitatẽ locare, vbi proprijs manibus operantur,vt plene notant Inn.& Hoſtien.de oblig.ad ratio.cap.j.[Ruricolę.] ſic videtur quòd ruſtici non debeant ire ad arma,& maxime quando ſeminãt vel colligunt, infrà de agri.& cenſi.l.j.lib.vj [Prohibemus.]niſi pro neceſsitate ſua,ſecundum gloſſam.

Conductores. [Cõpellantur.] Quæritur qua actione? Gl.dicit ꝙ condictione ex hac lege.Et idem doctor.Et poteſt in eodem libello petere vtrunq;,videlicet reſtitutionem & pœnam, ſi denegre,ſecundum Ioan.& glo.Et idem Innocen.de teſta.Raynaldus.Idem in Specu.de lite conteſta.§.iam nunc.verſi.item talis. cum ſequen.& vide infrà vnde vi.non eſt ab re.

De iure emphyteutico.

1 ☞Contractus quãdo dicatur emphyteuticus.
2 Emphyteuta negans ſe tẽ à dño tenere,priuatur emphyteuſi.
3 Penſio quando augeatur,vel minuatur.
4 Penſio an debeat remitti, ſi propter bellũ nõ poſsit laborare.
5 Eccleſia tenẽs in emphyteuſim, an poſsit cadere in cõmiſſum.
6 Succeſſor neſciens rem eſſe emphyteuticam, an poſsit in commiſſum cadere.
7 Dominus in villa præſumitur qui maius dominium habet.
8 Voluntas domini quando requiratur in diſpoſitione rei emphyteuticæ.
9 Confeſſoria actio competit pro decima.

IVs emphyteuticarium. [Alienationis.]iure ĩ recipe,nec ob.ĩ.de re.alie.l.ĩi.in auth.de nõ alie.§.alienationis.col.ij.[Scriptura.]quia.dicũt ſcripturã neceſſariã. Et quãuis gl.nõ ligat pedem,multi tamẽ modernorum hoc aſſerũt.Sed cõtra. in Spe. de loca.§.nunc aliqua.verſic.ſed opponitur. Sed an ſucceſſor ſingularis emphyteutæ,gaudebit dictis pactionibus? Dic ꝙ ſic,in d.§.nunc aliqua. verſic.octauo quæritur.

1 Quid ſi non appareat de cõtractu,ſed ꝓbatur penſio ſoluta xl.annis? Gl.dicit j.l.ꝓxima,ꝙ præſumitur cõtractus emphyteuticus.j.de fun.patri.l.ſi.& l.tut.lib.xj.Et idẽ doct.& Spec. verſ.clxij.& ver.lxiij. Quod eſt verũ, vbi cõtractus emphyteuticus magis quàm cenſualis in regione frequentatur. Alias cõtra.ff.de reg.iur.l.ſemper. Quid ſi in inſtrumento cõtineatur,talis dedit in emphyteuſim,vel cenſum? Videtur emphyteuſis.ff.ꝓ ſocio.l.ſed ſi adijciatur.de aur.& arg.leg.l.ſpecies. Contra ff.de acquir.poſſ.ſi quis antè.ſed ibi ex interuallo.

2 Quid ſi negauit tenere rẽ à dño,vel eſſe emphyteuta? Quidã dicunt eum priuandũ,vt verſ.lxv.in Spec. Quid ſi non appareat res ꝓ qua ſoluitur? Dic emphyteutã debere oſtẽdere,alias præſumitur ꝙ pro toto patrimonio ſuo,vt verſ.lx.in Specu. cum ſe. Caue tamen, quia conſiderandum eſt quis agat, & ad quid,vt ibi no.Sed an per inſtrumentum emphyteuticũ probetur contra alium? Dic quod non,niſi cum temporis tranſcurſu,vt not.verſ.liij.& verſ.lj.Item nota quòd locatio perpetua videtur emphyteuſis, vt not.j.de loca.prædi.l.fina.lib.x. Item dic quòd eſt præſumptio pro domino, licet contractus non probetur, ſi reſiduum terrirorij moueat ab eo.Specu.eo.titu.§.nunc aliqua.verſic.lxxxj.[Particulare.] videlicet medietatem,ſecũdum Azo. Tu dic quodlibet particulare, dummodo non ſit totius rei,ſecundum Bul.& gloſſ.

3 Sed quid ſi res augmẽtetur in duplũ? Gloſſa diſtinguit,aut ſit incrementũ patens,& tunc augmẽtetur penſio. Aut latẽs, a & tunc nõ.j.de allu.l.ij.Sed doc.dicũt indiſtinctè nõ augmentari.Et hanc Spec.verſ.cxxxvj.Et dicunt ꝙ augmentũ patẽs nõ pertinet ad emphyteutam,ſicut nec ad vſumfructuariũ.ff. de vſufru.l.item.§.j.& l.ſi fundum.Et hoc nõ obuiat ei quod ſcripſi.ĩ.tit.j.licet.quia ibi in locatore & cõductore. Vide qđ not.extr.de pact.c.cum clerici.Et vide in feud.qui ſucce.te.c.ij.§.ſi quis de manſo.& ſi de feud.fue.cõtro.c.j.dic j.de allu.l.fin.Sed an ſaltem fiet diminutio penſionis propter ſterilitatẽ? Dic ꝙ non,ſecundum docto.per hanc l.infrà de fund.rei priua.l.quicunq;.lib.xj. Sed ille qui conduxit ad non modicum tempus,ſic.ff.loca.ſi vno.ibi vectigali.Et hanc Specu. verſic. cxxxvij.Eccleſia tamen non tenetur vltra fructus,in auth.de alie.& emphy.§.ſi verò quidam.&c.colla.ix.

a ¶Quando conductor poſsit opponere ac. dominij, ſeu exceptionem ipſi locatori. gl.& Bart.in l.ei à quo. ff.de vſuca.

4 Sed quid ſi ꝓpter guerram nõ poſsit laborare? Iac.de Are. dicit canonem non ſoluendum. argu.ff.de bon.autho.iudi. poſſ.cum vnus.§.fina.de fur.is qui rem.§.cum qui. de acquir. poſſeſ.l.iij.§.Labeo.Et hæc lex in argu.quòd ſi quis bona ſua donat alicui, vt eum nutriat, & bona pereant, quòd non tenetur eum nutrire.Sed docto. contra.ff.de præſcrip.verbis.l. naturalis.§.j.& §.ſed ſi ciphos.Et hic non tranſit in totum dominium:ibi ſic,ſecundum doctor.Sed quid ſi fuit pactum, vt tota clades pertineret ad emphyteutam? Dic tenere, vt in Specu.dicto §.verſic.cxxxvij.

In emphyteutecariis. [Et de reiectiõe.] Quid ſi pactũ fuit ꝙ non poſsit deijci? Dic nullo modo pactum tenere:vt hic notatur.& in Specu.d.§.ver.lxxxix. licet quidam moderni contra.[Triennium.]hoc in emphyteuta priuati,ſecus in emphyteuta eccleſiæ.s.de ſacroſanct.eccleſ.authen.qui rem. Itẽ ſecus in colono.ff.locati.l.quæro.§.inter.Item & in colono fiſci.ff. de publi.l.vectigalia.§.non ſoluturum.Quid in partiario colono? Dic idem ſi per triennium nõ portauerit partem domini, vt in Spec.eo.verſ.lxxx.& verſ.ciiij.cum ſequẽ. Quid de cenſuali? Innocen.dixit non cadere in commiſſum,extra de relig. domi.cap.conſtitutus.

5 Sed quid ſi eccleſia tenet in emphyteuſim? Archid. & Ioan. gloſſ.decre.& Goſ.tenent quòd non cadit in commiſſum: vt not.idem Archi.de ſen.& re iudi.ad apoſtolicæ. lib.vj. Quid de re pupilli? Dic ꝙ cadit,ſed reſtituitur.infrà,de admi.tuto. l.ſi tutores.& in Specu.verſ.xiiij.cum ſequen.Quid ſi partem ſoluit? Diſtingue,an per cõtumaciam, vel propter paupertatem,vt verſic.xxix.Quid ſi ſint plures hæredes emphyteutecarij? Dic cadere in cõmiſſum,ſi vnus nõ ſoluat, vt no.ff.communi diuidundo.& in d.§.verſicu.lxxj.[Repellere.]authoritate propria,ſecundum gl.niſi interueniſſe poſſeſsionem, ſecundum Ir.ff.de vi & vi ar.l.j.§.deijcit. Idem Spec. quamuis ipſo iure res non cadat in commiſſum.in d.§.verſ.xlvij. Doc. tamen videntur velle contra.Quid ſi petit aut recipit pẽſionẽ præteriti temporis? Gloſſ.dicit ꝙ renuntiat commiſſo.Idem tenet Dy.ſi ſcienter,ſecus ſi ignoranter.ff.de inoffic.teſt.l.mater.Et idem Spe.etiam ſi prælatus eccleſiæ reciperet.in verſic. xxiij.cum ſeq.in auth.de alie.& emphy.§.ſi quis.col.ix. Doc. cõtra.ff.loca.l.colonus.Quis ꝓbabit fuiſſe ſolutũ? Gl.ꝙ emphyteuta.j.de apo.pu.l.pe.lib.x.vide in Spec.verſic.xx.cum ſeq.Cõtra facit ꝙ no.Innoc.extra de accu.& in qui.ſuper his. Sed ibi tertius opponebat,nõ creditor,vt ibi not.Hoſt. Quid ſi dominus ſtipuletur pœnam? Dic nihilominus tem committi,nõ tamen exiget vtrũq;,niſi dictum eſſet,vt hic no.Quid ſi emphyteuta fecit alium emphyteutam? Ioã.dicit ꝙ dominus aget rei vendi.ff.vſufru.quemadmodũ ca.l.j.ſi vſusfructus nomine. Tu dic ꝙ ſi dominus eum inueſtiuit,ꝙ expellet.j.l.proxima.Si non,adhuc dicunt doctor.poſſe expellere. ff.de acti.

emp.l.in venditione. De hoc in Specu.verſ.cxxvij.

6 Quid ſi ſucceſſor ignorabat rem emphyteuticã? Dic nihilominus committi de rigore, ſed reſtituitur: vt not. Dy.extra de reg.iur.cum quis.lib.vj.& hic no.gl. Quid ſi emphyteuta velit rem domino dimittere, & ſe à præſtatione canonis liberare? Spec.dicit ꝙ non poteſt. in Spec.verſ.cxxvij.& hoc niſi in eccleſia. in authen.de alie.& emphy.§.ſi quidam. col.ix. Et de hoc no.in ſeu.de vaſ.qui contra conſtit. Loth.c.j. vbi glo.tenet idem quod Spe. Arg.cõtra.ff.de aqua plu.arcen.l.is cum quo. de vſufruc.cum fructuarius.ſi ſerui.vendi.l.& ſi fortè.§.etiam. Sed ibi nulla fuit obligatio perſonalis. Quid ſi penſio debet ſolui per menſes? Dic triplicari in ſimplicibus locationibus, vt verſic.lxxxvij.not.in Specu.

7 Quid ſi pluses ſunt qui recipiunt reditus ſuper fundo, vel quid ſi eccleſia recipit cũ alio? Dic ꝙ ille qui habet maius dominiũ in villa, præſumitur dominus, ſin autẽ in dubio præſumitur ꝙ eccleſia habet titulo eleemoſinæ. in verſ.lxxxiij.notatur. Quid ſi res ſit feudalis, & nihilominus ſoluit pẽſionem? Dic non committi, vt verſic.lxxxv. Contra, ext.de re iudi.ad apoſtolicæ.ver.poſſet.lib.vj.iuncto c.paſtoralis.eo.tit.in cle. [Quæ emponemata.] ſi tamen diceret ſe ſoluiſſe, non poſſet expelli.ver.xlviij.cum ſe.[Repellendo.] niſi celerites ſibi ꝓuideat.ext.de loca.c.potuit.[Depoſitis.] & hoc ad plenam liberationem quantum ad euitandum periculum commiſſi ſufficit oblatio: vt not.ſuprà, de vſur.accepta.

Cum dubitabatur. Quæritur an hæc lex obtineat in partiario colono? Dic ꝙ ſic: dũ m̃ appareat de emphyteuſi: vt verſ.ciij.

8 Quid ſi vni præſtet partem fructuũ, alij penſionẽ in denarijs? Dic antiquiorẽ habere laudimium, in dubio vtrunq;: vt verſic.cv.& verſic.lxxxvj. Quid ſi vendidit, nõ tamen tradidit: vel tradidit, & pœnituit, & recuperauit? Dic ꝙ euitat pœnam: vt no. ver.xcvj. Sed quid ecõtra ſi dominus vult vendere ius ſuũ? Dic ꝙ nõ tenetur requirere emphyteutam: vt not. verſ.xciij. Sed ſi emphyteuta donat vel legat, vel extraneum hæredem inſtituit? Dic dominũ nõ debere requiri, & hoc no. in gl. Nec ſi det in dotem niſi daret rem æſtimatã: vt in Spec. verſi.cvij. Quid ſi obligat? Dic nõ debere requiri, vt hic not. Et no.Inn.in c.potuit.& in Spec.verſ.cxxij. Sed in permutatione ſecus.in ver.præcedenti. Item nec alij poteſt dare in emphyteuſim.vt verſi.cxxix. De vaſallo dic, in feudis qui.mod.feu.amit.c.j.§.pen. Quid ſi cum voluntate domini det alij in emphyteuſim? Dic priorem dominũ requiri: vt hic not. Et in Spec.verſi.cxxvj. Quid ſi vno denario recepto dedit in emphyteuſim: & recepit in pretio quaſi rei valorem? Dic nihilominus habere locum hanc l.licet quidam contra: vt verſ.ciij. Sed qua actione aget dominus cõtra ſecundum? Dic ꝙ ſi renouauit, agitur condictione ex l. vt not.in §.deo. Alioquin poteſt agere vt renouetur, per hanc l.vt in Spec.verſi.clxv. vel aget rei vendi. vt ſcripſi, s l.ꝓxima. Non autẽ poteſt agi cõfeſſoria de iure ciuili.ff.de ſerui.ruſti.prædi.l.pecoris. Sed de iure canonico videtur ſatis poſſe agi cùm agatur confeſſoria ꝓ omni re incorporali & præſtatione, ext.de relig.domi.c.cõſtitutus.& c.cũ venerabilis.de inſtit.cum veniſſent.de præſcrip.veniens.

9 Et patet quia agitur cõfeſſoria ꝓ decima.extra, de deci.tua. per Hoſt.& c.parochianos.per Inno. Item poteſt agi interdicto.ext.de reſtit.ſpol.c.piſanis.de cen.c.ſignificauit. per Inn. de elect.querelam. [Obſeruari.] Quid ſi in inſtrumẽto contineatur ꝙ poſſit vendere, nõ tamen ibi ponitur domino irrequiſito? Dic ꝙ nihilominus requirere teneatur, vt not.verſic. xciiij.in Specu. [Reuera.] Quid ſi falsò denunciat. Dic haberi pro nõ denunciante: vt verſicu. xcij. [Comparare.] & ſi deceptus vltra medium nihilominus ſubuenitur ei.verſi.xc.notatur. [Spatium.] Non ergo ſufficit denunciare: imò habet per duos mẽſes expectare. Et hoc verum niſi antè declaret voluntatem ſuã: vt d.c.potuit. Quid ſi dicat volo retinere? Dic adhuc expectandum vt in verſ.lj. Quid ſi poſt licentiam datam ſitet per annũ ꝙ non vendit? dic cadere ſi vendat poſt. ff.quib.mod.pignus.vel hypo.ſo.l.ſicut.§.ſi voluntate. & de hoc in verſic.xcviij. [Prohibitas.] i.tit.j.l.curiales.& l.milites. [Idoneas ad ſoluendum.] in alijs non poteſt inuito domino. in authen.de manda.princ.§.nõ permittas.colla.iij. [Trãſponere.] & ſic videtur neceſſaria traditio ſeu inueſtitura ad hoc ꝙ competat rei vend.vtilis emphyteutæ. Sed Specu.contra in verſi. cxlvij.extra, de fide inſtru.inter dilectos. [Procuratorem.] ſecus in feudis.in feud.per quos fiat inueſti.c.j.§.perſona. [Vel æſtimationis.] ſi permutet, vel alio titulo oneroſo transferat.

n ❡Not.ſing. hanc l. quoniam nõ inuenies in toto corpore iuris tam expreſsè qui dicatur complices: adde Bartol. hic Ange. conſil.cclvj.

Explicit liber quartus.

INCIPIT LIBER Quintus.

De ſponſalibus & arris & ſponſalitijs & proxeneticis.

1 ❡Sponſalibus an poſſit renunciari.
2 Matrimonium an rumpatur altero ante copulam carnalem ingrediente religionem.
3 Arra de iure canonico non poteſt dari in matrimonio.

1 Alii deſponſata. Hæc lex non obtinet de iure canonico quia nõ poteſt renunciari altero renitẽte, & maximè ſi iurauit. Imò eſt compellendus niſi ſubſit cauſa. Et ſic intellige extra, eod.c.requiſiuit.& c.ex literis. Sed ſi ambo velint, poſſunt ſe quitare: vt c.prǽterea.j.extra, eo.titu. Sed an petere poteſt intereſſe ſi fuit ſtipulatus? Gloſſ.dicit quòd ſic.ff.de verbo.oblig.l. Titia.ff.eo.l.ij. Sed contra not.ff.de verb.obliga.l.ſi ſtipulati. Dyn.dicit in l.Titia. quòd poteſt petere intereſſe damni, ſed non lucri. Item per ſecundum matrimonium videntur extincta prima ſponſalia, nec reuiuiſcunt extra, eodem.ſicut.& cap.ſi inter.

2 Sed an altero ingrediente religionem ante carnalem copulam rumpatur matrimonium? Ioan. Andr. diſputat, & videtur tenere quòd ſic.extra, de regulis iuris.cap.non præſtat.libro vj.in nouel. [Renunciare.] aliàs eſſet infamis.ff.de his qui not.infa.l.quid ergo.§.ſi quis alieno. [Prohibetur.] amittit tamen arras: vt infra.l.finali.

Si is qui. [Non eſt paſſa.] extra, eodem.cap.de illis.

Si pater. [Quod à patre.] dum tamen filia velit, extra, de ſponſalib.duo.cap.j.

3 Mulier iuris ſui. Nota quòd hic videtur velle textus quòd non poſſit dari arra de iure canonico.extra, eodem. gemma. Sed cõtrarium eſt verum: vt not.ext.de procura.c.accedens. [Per tutorem.] ſed ipſi tutores & curatores tenebuntur vt de patre ſequitur, ſecundum gloſſ. [Præcipimus.] ſi ignorauit dans.ff.de condictio.ſine cau.l.fina. aliàs applicatur fiſco.ſecundum glo. [Vel ob aliam.] vide extra, eod.ſicut.per Inno. [Mulierem.] Quando ipſa dedit. [Vel parentes eius.] quando ipſi dederunt.ff.de iur.& fac.ignor.l.iniquiſſimũ. [Deſponſis.] ſi ipſe dedit. [Recipiendis.] ſcilicet quando mulier dedit. [Imputabatur.] Argumẽtum ꝙ vbi quid promittitur ſub pœna dupli, ꝙ vnum ſimplum ſit pœna. Dic in Specu.de empti.& vendi. verſic.ꝙ ſi non fecerit. [Interpoſita.] Inter ſpõſos & cognatos eorum: ſecus ſi omnino extraneos, ſecundum gloſſ.

Si rector prouinciæ vel ad eum pertinentes ſponſalia dederint.

1 ❡Officiales qualiter ſuo facto alium obligare poſſint.

Si quis. [In poteſtate.] extra ſuam patriã.ff.de ritu nuptia.l.eos. [Expertes ſint.] nullam enim pœnam incurrũt ſponſalia contrahendo. Imò tenent ſponſalia.ff. de ritu nupt.l.ſi quis officium. Sed ſecus in ſenatore eod.tit.oratione. quia ibi conſecutiuum eſt perpetuò prohibitum, non ſic hic. [Pignora lucratiua.] id eſt, arras, quæ ſunt loco pignoris, non tamen eſt pignus quia condicitur.ff.actio.emp.l.ex empto.§.is qui. [non puentur.] per hanc poteſt intelligi.ff.eodem.ſi quis officium. quæ alias obſtat. [Filios.] a ſecus in filiabus: vt l.ſi quis.§.finali.

1 [Operam dedit.] argumen.ꝙ quis non tenetur de facto officialium ſuorum, niſi operam dederit argumen.contra, in authenti.de iudi.§.hoc autem.collatio.vij.vt iudi.ſine quo.ſuffrag.c.fina.§.eos.colla.ij.infrà, de conditio.in public.hor.l.ſecunda.libro x.de agen.in rebus.l.ij.lib.xij. Dic quòd aut poteſt reputari culpa malæ electionis, & tenetur, argumen.ff.de cuſto.reo.l.non facile. Aut non, & tunc aut ſuum commiſit eis officium: & tenetur de negligentia ſeu culpa. Aut inſtituit in alio officio, & tunc non. Item nec aliquo caſu ſi extra officium deliquit. Et facit extra, de electio.ſi compromiſſarius. libro vj.ff.de vi & vi ar.l.j.§.ſi factum.de pœn.ſi quis fortè.§.ſi quis comitum.

De donatione ante nuptias vel propter nuptias.

Mar

1 Matrimonium quandoq; donantis morte ſoluitur.
2 Creditor probans obligationem & tempus an præferatur ei qui obligationem tantum.
3 Dos ſolui non poteſt conſtante matrimonio.
4 Creditores qui & quando reuocatoria agere poſſint.
Confeſsio mariti facta vxori matrimonio conſtante non præiudicat creditoribus.
Donatio non petita matrimonio conſtante peti non poteſt
5 eo ſoluto.
6 Donatio propter nuptias ad virum vel hæredes redit matrimonio ſoluto.

1 MVltum. [Poſteriore autem.] caſu quando nil tradidit: ſed contracto matrimonio promiſit ſe dotis nomine recepturū, quãuis ante nuptias ſic promiſerit, & hoc niſi matrimonium ſolueretur morte donantis, infrà de dote cau.l.ij.

Si præſidi. [Vxorem.] quid ſi nõ probat? Dic quòd ſuccumbit ſi agat cõdictione ob cauſam. Secus ſi condictione ſine cauſa. ff. de proba. cum de indebito. ſecundum gloſſ. Et hoc verum, ſecundum doctor. ſi reus confitetur ſe recepiſſe ſimpliciter: ſi neget, oportet probare reum quod cum cauſa recepit. Et ſic intellige quod ſcripſi poſt Specul. ſuprà, de eden. l. edita. [Nupſerit.] quocunq; caſu, ſecundum gloſſ. dic j. eod. l. ſi à ſponſo.

Pollicitatione. [A fratre tuo.] cui ſucceſsiſti. [cauſa facta.] & forté facta de lucrando. [Feſellit.] dicendo fundum in dotem datum multum valere, qui parum valebat.

Quod ſponſæ. [Effectus eſt.] ff. de manu. teſta. l. libertas. de dona. inter virum & vxorem. l. ſi eum. §. finali.

Ea quæ. [Ad nuptias.] & dedit tanquam coniugi ſeu ſponſæ, ſecus ſi vt extraneæ. ff de leg. j. l. fin. & ff. de dona. inter virum & vxorem. l. cum hic ſtatus. §. fin.

Cum in te. [a][Penes ſe.] vel in via. ff. de ritu nupt. l. deniq;. ſecundum gloſſ.

Si cum ante. [Remanerent.] hoc faciebat dicere quòd reſtituerent. Et facit ff. famil. erciſc. l. ſi filia.

Si ante. [Iuris eſt.] dic infrà eodem. cum veterum.

Cum te. [Reſcripto.] ſuprà, de præci. impera. offe. l. quotiens.

Si filiæ. [Donauit.] nõ contemplatione matrimonij. j. eod. l. cum veterum. dic melius ibi.

Si mater. [Donatio.] dic ſuprà. l. proxima.

2 De rebus. [Obligatis.] quid ſi quis probauit obligationem tantùm: alius pbat obligationem & tempus? Dic quòd non poteſt conſtare quis prior. Et ideo vno probante tempus, alius probare cogitur. Et ſi ille cõtra quem opponitur probet tempus, præſumitur pro probãte, ſecũdum Iac. Quod eſt notabile. Nam ſi quis diceret quòd proponens prioritatem teneretur probare tempus vtriuſque contractus, tunc eſſet quaſi impoſsibilis probatio.

Cum veterum. [b][Non ita.] & ita intellige ſuprà eod. ſi filię. et l. ſi mater. ſecundum determinationem huius legis, ſecundum gl. & doct. [Vxorem.] ſecus ſi ſtaret per caſum fortuitum. j. l. proxi. quæ hoc caſu non loquitur, quamuis gloſſ. tenet contra. ff. de dona. l. j. §. fin. [Poteſtate.] ipſo conſentiente patri.

Si à ſponſo. [Contigerit.] Quid ſi aliàs impediatur caſu: vel per tertium. Glo. dicit tenere donationem. ſ. eod. l. ſi præſidi.

Minoribus. Vide infrà, de donat. ſancimus. & j. eod. authen. eod. decurſum.

Si liberis. [Ante nuptias.] ad quę ipſum redijt morte matris. [Compellitur.] ſeruato moderamine. l. hac edicta. infrà de ſecun. nup. & l. fœminæ.

Si conſtante. [Liceat.] imò neceſſe eſt: vt in auth. ſed iam neceſſe. [Donationem.] vt ſit æqualitas in quantitate. nec ob. infrà de pact. conuen. l. ex morte. quia ibi in pactis de lucrando, hic in cõſtitutione, ſecũdum gloſſ. & docto. [Augmentum.] mirabile quòd non poſſit ſolui dos conſtante matrimonio. j. ſi dos conſtan. matri. l. j.
3 & tamen poteſt augeri & minui. Sed hæc eſt donatio propter nuptias, quæ ſimiliter minuitur, ibi non, ſecundum Iaco. vel dic vt in gloſſ. [Pactis.] & ſi non ſit dictum, intelligitur. ff. de pact. dota. inter ſocerum. §. cum inter. [Hypothecarum.] tacitarum. ſecus in expreſsis. j. qui po. in pig. ha. l. finali. [Referantur.] arg. contrà. ff. de bo. quæ lib. cũ oportet. §. ſi. dic ibi. [Diminutionem dotis.] qui deberent ſuas certas portiones. infr. de ſecũ. nup. l. ij. Nec obſtat in authen. de nup. §. quia vero hactenus. colla. iiij. quia ibi fuit pactum de lucrando, hic ſimpliciter.

Authen. Sed iam. Sumitur in authẽ. de ęqualitate do. §. illud. col. vij [Augmentum.] de augmento donationis ante nuptias nihil tãgit. quia illa nõ eſt ita priuilegiata. infr. qui pot. in pig. ha. l. ſi. [Debitor.] tantæ quantitatis, quod ſi oneratur notabiliter ſecũdũ quãtitatem patrimonij. [Erga creditorem.] quia fuiſſet dixiſſet ſi augmentaſſe: & forte poſſet res mobiles, quas interim reciperet. Item dic creditores præſentes & futuros, ſecũdum glo. & doc.

4 Et ideo vide quòd nedũ creditores, qui tẽpore adhibitæ fraudis: ſed qui poſt ſuerunt, poſſunt agere reuocatoria. Contrà tamen not. infr. de iur. fiſ. lib. x ff. de bo. dam. cum ratio. §. ex bonis. qui & à qui. ſi maritus. §. fin. ad munic. l. ſi. idem reſcripſerũt. ſi. quæ res pig. ob. poſ. l. pe. quę in frau. cre. l. ait prætor. §. ita demum. & l. ſi quis cũ haberet. Et facit quòd ſi maritus facit confeſsionem vxori conſtante matrimo. quòd non nocet creditoribus, ſecundum doc. dic. infr. de bo. dam. l. ſi quis poſt hac. & vide infra q po. in pi. ha. l. ſcripturas. Et vide ſupra ad Velle. l. ſi ſine. [Aduerſus alios creditores.] Nec audietur ad probandum quòd tale augmẽtum fecerit ſine fraude, ſi tamẽ creditores confiterentur augmentum poſſe vti priuilegio, ſecundum Azo. in ſumma. Item dic quòd per hãc authen. non tollitur ſibi ius cõmune, [c] quin poſsit à marito repetere augmentum, ſecundũ doc.

Cum multæ. [Poteſt inueniri.] quo ad conſtitutionem. ſed quo ad alia eſt differen-
5 tia. infra qui po. in pig. haben. l. ii. [Licebit.] Imò hodie compellitur: vt in authen. dos data. Sed quid ſi ſit ſolutum matrimonium antequã donatio peteretur? Glo. dicit quod poſt nõ poteſt petere: & tamen pactum de lucranda dote valebat: quã[a] nõ donatio ſit nulla, nec pactum appoſitum, ſecundum gloſ. Sed dic contra, tenendo opi. Mar.

Authen. Permiſſa eſt. [In rem actio.] & tamen non eſt domina. ſupra ad Velle. ſiue à me iuncta l. neque pignus. ff. de regu. iuris. Sed hic fauore mulieris. Et an ſit opus traditiõe? Dic infra de iu. do. authẽ. donationes. [Ab alio.] ſed à viro nõ poteſt niſi vergeret ad inopiam. infra de iure do. l. vbi.

Authen. Dos data. Sumitur ex authen. vt ex act. inſtã. do. §. illud. col. vij. [Meretur.] ſic qđ marit' cõpellit̃ conſtituere, & agit̃ eundict. ex hac l. vt fiat ſcđm. gl. Sed Mar. dicit mulierẽ agere vt ſibi tradat̃. Cui' opi. ſequit̃ Ia. de ra. Et caue qđ huiuſmodi[b]
6 donatio redit ad virũ vel eius hẽdes ſoluto matrimonio, ſicut dos ad mulierẽ, ſcđm gl. & du. Et prodeſt in caſu authẽtica ſupra ad Vell. Itẽ quòd retinere põt pro dote. & meli' eſt retinere quã agere. Et vide extra de do. inter vi. & vx. c. ſi. li. vj. §. ſi.

Authen. Eo decurſum. Sumitur in authen. vt fratrũ ſi. §. illud. col. ix. Et dic quòd vbi pacta cedunt pro parte viri, non lucratur ſi non fuit inſinuata vltra ſummam quingentorum aureorum. ſed infra ſic ſecundũ Ir. infra de dona. l. ſancimus. [Sponſalitia.] id eſt donatio propter nuptias.

a ¶Singul. deciſio, ſecundum Bart.

b ¶Hic de donatione facta à ſponſo ſponſæ, quando perdatur vel retineatur quod not. in ff.

c Not. hic ex Barr. ſal. ad dictũ illud cõmune, q. ſ. contra pſumptionẽ iuris, & de iure & c.

De nuptijs.

1 Iuſtitiarij an poſsint pupillas ad manum ſuam ponere.
2 Affinitas per coitum illicitum contrahi poteſt.
3 Vxor in dubio præſumitur eius qui ea vtitur.
4 Conſobrini duorum fratrum filij poſſunt inter ſe cõtrahere.
A & vſque, dictiones quando capiantur incluſiuè.
5 Solennitas an ſit neceſſaria in matrimonio contrahendo.
6 Excommunicatus abſolutus poteſt admitti in teſtem.
Epiſcopus in minoribus ordinibus diſpenſare poteſt.
7 Legitimatus per Papam ad quæ admittatur.
8 Papa an poſsit legitimare in gradib' diuina lege prohibitis.
9 Princeps dignitatem indigno conferens ſuper infamia diſpẽſare præſumitur.
Filius regis an dicatur qui ante regnum adeptum naſcitur.
10 Iuramentum quando poſsit deferri.
11 Iurãs ſoluere intra certum diem periurus eſt ſi etiam dies prorogetur.
12 Iuramentum ob quas cauſas deferri poſsit.
13 Legatum ſub conditione relictum quando debeatur.
14 Matrimonium inter quas perſonas ſit prohibitum.

Cognatio

15 Cognatio ſpiritualis an contrahatur ſi quis ab hæretico Infidelis vel pagano baptizetur.

1 **C**Vm de nuptiis. [Puellæ.] Id eſt, pupillæ, aliàs eius voluntas requiritur. j. eo. in copulandis. & l. in côiunctione. [Neceſſariũ eſt.] arg. ꝓ conſuetudine iuſticiariorum qui ponunt pupillas ad manum ſuam, & faciũt inhibitiones ne copulentur in matrimonium.

Si nuptiis. [Pertinenti.] niſi in caſu. infrà eod. auth. ſed nouo.

Libertum. [Auſus eſt.] niſi eſſent viles. ff. eodem. patrona.

2 **Liberi.** [Committũt.] & ſic côtrahitur affinitas per illicitũ coitum: per Inno. Hoſt. & Doc. extra de ſponſa. non facile. §. ſciendum. Sed contra. ff. de grad. l. nõ facile. §. ſciendum. Dic plenè per Archid. extra de ſponſa. cap. j. lib. vj. Hoc tamen côſtat quòd matrimonium impeditur, extra de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ. cap. veniens.

Et ſi contra. Vide hodie. j. ſi qua ꝑdi. pot. l. vnica. [Perſeuerauerit.] & hoc ſi, declarauit. ext. de deſponſa. impu. ca. j. Argu. contra. ff. e. quæſitum. [Poſtea liberos.] vel ante. extr. eo. tanta. ſed gl. hic côtra. [Prudẽtiſsimi.] & vide ext. de reg. iur. non firmatur, per Dy. li. vj.

Si ut proponis. [Conuentio eſt.] ff. de ſta. bo. Paulus. ſed ſecus de iure canonico, vt ibi not.

a ¶Hic eſt caſus in quo præſentia inducit conſenſum.

3 **Si uicinis.** [Vxorem.] quod præſumitur in dubio. ff. de ritu nup. an libere. de concub. l. in côcubinatu. Sed de iure canonico contra, vt ibi no. Et vide de probatione filiationis. ff. de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. l. filium. extra de filijs presby. cap. Michael.

Cum te. [Ex ſenatore patre.] vide ff. de ſena. l. fœminæ. & l. fin. ad munici. filij. §. vidua. infrà de digni. mulieres. lib. xij.

Si inuita. Vel volens, ſecundum gl. [Voluntatem.] ff. de libe. exhi. l. quarta.

Nec filium. [Accedat.] vide ſ. ſi vt ꝓponis. extr. de deſpõſa. impu. c. j. ff. e. nõ cogitur.

Neque ſine. [Non ſunt irrita.] fallit in authẽ. ſed nouo iure. & authen. maximis.

Neque ab initio. [Nõ oportere.] ff. de verb. oblig. l. ita. j. de inuti. ſtip. l. libera. arg. contra. ff. de dona. inter virum & vxo. l. ea quæ.

Vxorem. [Prohibentur.] ff. de ritu nupt. l. lege Iul. [Interdictum.] ſecus econtra. ſ. l. ij.

Auth. Sed nouo. Sumitur in auth. vt libe. de cætero. §. ſi quis. coll. vj. Et dic idem ecôtra, quia liberti cum ſenatrice, ſecundum glo. An hæc obtineant de iure cano. Dic infrà, de inter. matri. in rubr.

Patrem. [Solutioni.] ſpeciale in ſui odium ſuprà, de nego. geſt. l. j. & l. alimenta. ff. de condi. inde. cum hi. §. penulti.

Nemini. [Antiquo.] vſq; ad ſeptimũ gradũ. xxx. q. ij. c. progeniem. & c. de conſanguinitate.

4 **Celebrandis.** Dic ꝙ côſobrini duorũ fratrũ filij poſſunt inter ſe côtrahere. Sed hoc nõ obtinet de iure canonico, ext. de côſanguinitate & affinitate. c. nõ debet. Sed de iure diuino obtinebat, & adhuc ſeruãt Iudæi: vt e. ot. c. de infidelibus. de reſt. ſpol. c. literas. dic ibi in gl.

A caligato. Nota quod à, & vſq; includũt. Super quo dic quod aut ꝓferunt ur à lege, & tũc ſi incluſio magis iuri conſonat, includit, aliàs excludit. Si ab homine, diſtingue ꝙ magis ſit fauorabile, ſecundum doct. Et ſic intelliguntur. ff. de lega. j. filiusfamilias. §. j. de cen. l. ætatem. de actio. emp. l. ratio. §. fin. De hoc. Arch. extra, de reſcri. ſi gratioſa. lib. vj. Item facit ad quæſtionem de illo qui vendidit à tali loco vſque ad talem. In qua dicit Dy. debere inſpici quãtitatem pretij. ff. de re. du. l. j. de leg. ij. qui ſolidum. §. etiã. Ad Trebel. nonnunquam. Et ipſe not. de leg. iij. patronus. §. j. [Ingenuis.] ſuprà in authen. ſed nouo.

5 **Si donationum.** [Auferri.] Idem de iure cano. ſi tamẽ omittatur ſolennizari in facie eccleſiæ cùm fieri poteſt commodè, eſt peccatum. xxx. q. v. noſtrates. vt not. Innoc. extra de ſpon. cap. fin.

Imperialis. [Imitari.] in auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. fiant. §. itaque. col. ij. [Immiſcuerunt.] vel aliàs ſe ꝓſtituerũt publicè, ſecundũ gl. Et dic in authẽ. ſcœnicas. nõ ſolùm. in rubrica. col. v. [Supplicare.] hodie ſine ſupplicatione, extra de ſpõ. inter opera. [Direpta.] ar. hic quòd teſtis ſit admittendus, licet prius fuerit infamis ſi accepit pœnitentiam. Ioã. tamen contra. ff. de re mili. l. qui cum vno. §. ignominia. Dic hodie extra de teſti. cap. teſtium. extra de ſen. & re iudi. cum te. per Innocen.

6 Et no. ꝙ excommunicatus poſt abſolutionẽ admittitur, & hoc niſi eſſet excômunicatus ꝓpter factũ quod ipſo iure infamiã irrogaret. & dic plenè per Archi. extra de ſen. excommu. decernimus. lib. vj. vbi tenet ꝙ non ſufficeret ꝓbare excômunicationem, niſi ipſum factũ probetur. Item nota principem legitimare Papam. extra de fil. presby. c. j. cum no. qui fil. ſunt legiti. c. per venerabilem. Item epiſcopus diſpẽſat in minoribus ordinibus. extra de fil. presby. c. j. Et cũ natis ex damnato coitu: vt ibi no. ſed non in fama. vt not. in dicto cap. cum te.

7 Sed an legitimatus per Papã ſit legitimatus, quo ad hæreditates & alia tẽporalia? Inn. variat in c. per venerabilem. Videtur tamen tenere quod legitimatio non extenditur, niſi ad ea quæ ſunt iuriſditionis & poteſtatis legitimãtis. Et ideo Papa nõ legitimat laicũ, niſi in patrimonio eccleſiæ, vt no. in c. cum te. Hoſt. dicit ꝙ ſolus Papa legitimat, etiã quo ad hæreditates. Imperator nõ legitimat: põt tñ facere vt quis admittatur tanq̃ legitimus ad ſucceſsiones tẽporales, vel dignitates, vt plenè ſcribit in ſumma, q fil. ſunt leg. §. qualiter. ver. ſalua reuerẽtia.

8 Sed an Papa poteſt legitimare illos, qui ſunt nati ex gradibus diuina lege ꝓhibitis, cũ quibus nõ poſſet diſpẽſare? Hoſt. dicit ꝙ ſaltẽ poteſt facere quod admittantur ad dignitates, vt d. §. verſ. nũquid ergo. Et ſic intellige ext. de tranſac. c. fi. Item dic ſecundum Inno. ꝙ reges nõ legitimant, vt no. d. c. cum te.

9 [Dignitatem.] à principe côcedente non obſtante tali lege. ff. de reg. iur. l. iij. [Supplicare.] nota, ꝙ quando princeps côfert dignitatem, videtur ſuper infamia diſpẽſare: infrà de dig. l. ij. lib. xij. Quod poteſt obtinere vbi ſcienter tali confert. ff. de re iudi. quidam. de excuſ. tuto. idem Vlpianus. Et vide extra de pæ. coniuga. cap. diuerſis fallacijs. cum notatis. vide ſuprà de off. præfec. Augu. l. ordinariorum. [His illud.] arg. quod non videtur regis filius, qui natus fuit ante regnum per patrem adeptum. ff. de noxa. in delictis. §. j. quod iuſſu. l. ſi tutoris. §. ſi iuſſerit. ff. de decu. l. ij. §. in filijs. Contra. ff. de condi. & demõ. ſi ancillæ. Dic. ff. de pœn. l. mortis. §. iſte.

10 **Auth. Quod eis.** [Côuertenda eſt.] nota ex permiſsiõe legis deſeri iuſiurandũ. ff. de oblc. nullũ. ſ. de nõ nume. pecu. l. ſi. i. de legi. nõ dubiũ. Super quo dic aut eſt tale, ꝙ nõ poteſt teneri ſine præiudicio ſalutis æternæ: & licitè deſeritur, debet tamẽ pœnitere, quia iurauit. Aut poteſt ſeruari ſine tali præiudicio, & tũc aut temerariũ & exemplo pernitioſum, & poteſt deſeri cũ authoritate ſuperioris. Aut aliàs temerariũ, tunc non poteſt nec debet deſeri, niſi neceſsitas vrgeat, vel euidẽs vtilitas ſpiritualis. extra de elec. venerabilẽ. in gl. tali modo. per Inn. Item dic ꝙ poteſt deſeri vbicunq; iuſta cauſa ſuperuenit. extra, de iureiuran. peruenit. ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi. Sed & tũc opus eſt authoritate ſuperioris: vt not. Inno. d. c. & c. debitores. Sed an vbi canonici fecerunt ſtatutũ & iurauerunt, poſſint ipſum deſtruere? Notatur quòd non. xj. diſt. in his. Et vide in Specu. de iureiu. verſ. quid ſi is. extra de appel. præterea. per Innoc.

11 Vbi tangitur communis quæſtio de eo qui ſoluere iurauit intra certum diem, quòd nihilominus ſit periurus, ſi dies prorogetur, & non ſoluat die prorogata. In quo Inn. videtur tenere quod ſic: quia duo videntur promitti. ff. de arbi. Celſus. Videtur diſtinguendum an intra primum diem fiat prorogatio vel poſt. ff. de præcar. ſed ſi manente. Specu. verò videtur tenere quòd non ſit periurus, vt ibi not. Item nota quod in iuramento intelliguntur quædam tacitæ conditiones. Et ſi ſint tales quod de præſumptione communi eas non iuraſſet ſi ſciuiſſet euenturas, nõ ligat. extra de iureiuran. cap. quemadmodum. per Innoc. & eod. titu. c. veniens. Item dic quod non venit in iuramento extraiudiciali, niſi quatenus intellexit iurãs: ſecus in iudiciali, quia tunc fit interpretatio, ſecundum ius. vt dicto cap. notatur, in fine.

12 Sed an poſsit deſeri ꝓpter timorem mortis? dic extra de iureiur. paſtoralis. ſecundum Io. And. vbi dicitur quod ſic propter mortem iniurioſè inferendam: ſecus ſi iuſtè. Item poteſt deſeri propter timorem ſpoliationis omniũ bonorũ, vt xxij. q. iiij. cap. ſi. Et not. Guil. de mon. lau. de iureiu. c. j. in cle. Item poteſt deſeri ꝓpter iuſtum iuſſum ſuperioris. dic plenè extra de regu. iur. c. in malis. lib. vj. in nouel. An autem Papa poſsit diſpenſare contra licitum iuramentum? Vide xv. q. vj. ca. authoritate. de iureiur. c. quanto. in Specu. de leg. §. nunc tractemus. verſ. ſed ſi legatus. Sed epiſcopus nõ põt. xxij. q. v. c. ille.

Auth. Maximis. Sumitur in auth. vt lice. ma. & auiæ. §. quia verò. & §. hoc ergo. colla. viij. Nec differentia obtinet de iure cano. cum

ſolo

ſolo affectu contrahuntur cum verbis.extra de ſpon.tue.

Sancimus. Concor.ſ.de his qui ve. æta. impe.l.fi.j. de legi.hære.l.ſi maior. Cõtra.j.de fidei-cõ.lib.l.fi.fideicõmiſſa. Sed ibi certũ tẽpus ſtatuit, hic nõ, ſecundum gl. & doct. Dic plenè.j.quando di.te.ce.l.cũ vxori. Contra.j.de inſtit. & ſubſti.l.ſi mater. Sed ibi euenit æquipollens, hic no. Item dic ꝙ hæc lex non obtinet, vbi aſtringeret ad certum hominem.ff.de condi.& demon.l.cum ita.§.videamus.

c8 Item obtinet quando ſub cõditione legatur, vel promittatur, ſecus ſi ſub modo.ff.de condi.& demonſtr. Titio. Et ideo videtur ꝙ vbi quis legat alicui puellę ad ipſam maritandam, quòd ſtatim poſſet exigere.ff.de leg.ij.ſi tibi.

Si furioſi. [Præſtanda.] ſi ipſimet ſint curatores, dabitur alius, vel hoc cum authoritate iudicis, ſecundum gloſſ.

Si quis alumnam. Vide extra de cogna. ſpiritua.per totũ. de ſpõ.nedum.li.vj.& in ſumma: quia hoc eſt intricatũ & quotidianũ.

c4 Dic ꝙ matrimoniũ inhibetur inter baptizatũ, & baptizantem, & eorũ liberos. Item inter baptizatũ patrinum & matrinam, & eorũ liberos. Item inter baptizantẽ & parentes baptizati. Item inter patrinũ, matrinã & parentes baptizati. Item inter vxorẽ & virum patrini & matrinæ carnali copula pręcedente. Inter alios non eſt ꝓhibitio. Et ideo alij liberi dictarum perſonarum poſſunt copulari, ſublata differentia, an pòſt vel antè ſunt geniti. Hęc omnia reperies ſi bene materiam ſtudeas in dicto titu.cum not. Quid ſi aliquem filiũ vxoris ſuæ quem ex alio ſuſceperat de ſacro fonte leuauit. Hoſtien.dicit nõ impediri matrimonium inter te & illam.in ſumma.eo.§.quis ſic effectus.verſicu.quid ſi aliqua. Et an baptizatus poteſt nubere vxori patrini? Non reperitur prohibitum, ſed videtur fortiori ratione prohiberi quàm de parente baptizati.

15 Sed quid ſi hæreticus paganus vel infidelis baptizaret, an cõtrahitur cognatio ſpiritualis? Videtur quod ſic, de cõſecra. diſt.iiij.ca.conſtat. Et hanc partẽ tenet Io. An. ext.de reg.iur. c.ex eo.in nouel.lib.vj. Item an compaternitas poſsit cõtrahi per procuratorem? Vide plenè.eod.tit.c.poteſt.vbi Io. And. tenet quòd ſic. Arch.tenet contra, extra, de co.ſpi.c.j.lib.vj.

De inceſtis & inutilibus nuptijs.

1 Contrahentes matrimoniũ contra iura qualiter puniãtur.
2 Liberi nati ex matrimonio cõtra iura cõtracto an ſint legitimi.
3 Nuptiæ quibus rationibus poſsint dici inceſtæ.
4 Contrahentes nuptias inceſtas ſunt infames.
5 Nati ex matrimonio clandeſtino non ſunt legitimi.
6 Legitimatus ab Imperatore poteſt ſuccedere.

NEminem. [Infamia.] ff. de his qui not. infa.l.j.§.pe.et l.qd ergo.§.j.

Cum ancillis. [Connubiũ.] a hodie contra ſi ſcienter contrahant, ſecus ſi ignoranter, extra de cõiugio ſeruo. per totũ. [Cęteriſq.] niſi valeret plus quàm dimidiam bonorum, tunc enim ſolum vſq; ad illam dimidiam, ſecundum Io.& Docto.

3 **Qui contra.** Diſtingue quia aut fuerunt contracta ſolum ſponſalia: & nil confiſcatur.ff.de condi.ſine cau.l.auunculo. Aut nuptiæ, tũc aut ſcienter, & dic vt hic, ſiue ab initio, ſiue ex pòſt facto ſciuerit. Aut ignoranter, tunc aut ignorantia iuris, & dic idem in viro & muliere, cum non reperiatur hoc caſu mulierem excuſari videlicet quo ad confiſcationem dotis & ante nuptias donationis, ſed quo ad pœnam corporalem mitius agitur. Et ſic poteſt intelligi.ff.de adult.l.adulterium cum inceſtu.§.j.& in authen.de inceſt.nup.colla.ij.vbi videntur glo.variare. aut fuit ignorantia facti, & dic vt in text. An autem poſſunt ſibi inuicem donare vel legare? Dic.ff.de leg.j.l.fin.de dona. inter vi. & vxo.cum hic ſtatus.§.fin.& in text.

2 Sed an liberi erunt legitimi? Gloſſ.dicit quòd ſic, ſi vterq; ignorauit: vbi alter ſcius ſunt ignorantis legitimi, alij non.ꝑ quibus.ff.qui ad li.procla.licet vel non.l.finali. Sed docto.iuris cano.dicunt eos legitimos vtrique etiam hoc caſu, vt not. Innocen.extra qui filij ſunt legitimi. cap.finali. & in Spec.de ſucceſ.ab inteſta.verſicu.ſed pone. Et vide extra de clandeſt. deſpon.cap.cum inhibitio.dic ibi: quia ibi hoc fallit, infrà ſolu.matri.ſi ignorans.quæ eſt contra, vide extra qui filij ſunt legi.cap.ex tenore. [Principium.] hæc pœna omnes conſtringit. Non ſic credo de pœna authẽticæ, inceſtas. vt ibi ſcripſi. Item nec hanc pœnam extendo, vbi ratione ætatis nuptiæ reprobantur.ff.de condi.ob cau.quod Seruius.vel ratione conditionis, infrà ſol.ma.ſi ignorãs. [Peruenerit annos.] xxv.annos ſi ma.ſac.ra.ha.l.j. Et hoc ſi ignorant, alias contra, ſuprà, ſi aduer.delic.l.ij. Minor tamen cauſa ignorantiæ eſt iuſta in minore quàm maiore. Et hoc videtur dicere textus.

Si quis. [Funeſtauerit.] & dic ſupra eo.l. qui contra.

3 **Authen.Inceſtas.** Dic inceſtas ratione generis.adẽ tñ ſi alio modo ſint prohibitæ, ſecundũ gl.hic.& in authẽ.de inceſtis nup.ſup. verbo, illicitas.colla.ij. Quidam tñ contra, quorum opi.ſequitur Ia.de ra. Itẽ an hæc auth. obtineat in caſibus ꝓhibitis de iure Canonico, & non de iure ciuili: vt ſi duo cõſobrini contraherent, ſupra ti.j.celebrãdis.extra de conſan.& affi.c.qd' non debet. Quidã qd' non, cũ lex non coërcuit qd' nouit.extra de cõſan.& affi.c.j.lib.vj.j.c.licet. Alij cõtrarium per l.qui cõtra.& eſt magis amica gloſ. ſupradictæ. Item hæc auth.non corrigitur per auth.bona damnatorum.vt ibi dicit, quamuis glo. videatur hic ſentire contra. Et habes gl.contrariam infra de pœ. in auth.ſed nouo iure.q̃ videt̃ approbanda.vt in feu.q̃ ſunt regalia.capi.vnico. Item dic quòd hæc confiſcatio fit ipſo iure, vt hic no.& patet extra de hære.cum ſecundum leges.lib.vj.

4 Item dic quòd contrahentes nuptias, inceſtas ſunt infames, & etiam approbantes defendentes, & patrocinium eis præſtãtes.iij.q.iij.conſanguineorum. Et ſunt ipſo iure excommunicati.extra.de conſan.& affi.c.j.in cle.L. Liberta.

Auth.Ex complexu. Quid ſi fuerint geniti ex complexu nephario, nati tñ tẽpore quo pater & mater legitimè ſunt cõiũcti? Videt̃ qd' ſunt le.inſti.de inge.§.pe.& no.Ho.extra q̃ fi. ſunt legi.c.tãta.& titu.qd' vobis.j.de natura.li.l. nuper. in fin.

5 Itẽ nota qd' filij geniti & nati ex clãdeſtino matrimonio non ſunt legitimi, licet matrimoniũ p ecclesiã cõprobetur, vt no. Ho.in ſumma qui fi.ſunt legi.§.ij.nec ob.d.c.qd' vobis.vt ibi nota. [Damnato.] largè accipe, ſecundum gl.vt ſuprà.eo.authen. inceſtas. Et ſumitur in corpore qui.mo.na.effi.ſui.§.fi.c. vij. Non tamẽ ita largè quòd extendatur ad naturales tantũ & dic plenius in d.§.fi. [Nec alantur.] ſi hoc corrigitur de iure Canonico.extra de eo, qui dux.in matrimonium quã pol. per adult.c.cùm haberet.ſed in alijs nõ. Sed an ſuccedit matri? Textus innuit hic qd' ſic.ſecundum glo. Sed oo.cõtrà.inſti.ad Or.fi.§.nouiſsimè. Sed an eorum liberi ex legitimo matrimonio nati ſuccedant auis inceſtuoſis, vel aliàs malè genitoribus? Spe.videtur dicere quòd ſic ſi inſtituãtur. Et hoc niſi patres haberent eos in poteſtate, vt in Spec.de ſucceſ.ab inteſt.ver. quid ergo.& ver.quid ſi filius. Et vide infr.de na.libe.l.fi.

6 Sed qd ſi Imperator legitimat? Dic ꝙ valet & ſuccedit, ſecũdũ gl. vide qd' ſcripſi ſupra de nup.l. imperialis.j.ad Orfic. ſi quis illuſtris. Sed quid ſi intrat religionẽ, an ſaltẽ monaſteriũ ſuccedat? Videtur quòd ſic, cùm igreſſus omnẽ abſtergat maculã.in auth.de mona.in pric.colla.j.ff. ad Trebel.l.cogi.§.hi q.de vul.ſub.l.ſi quis. Cõtra, extra, de ꝓcu.c.religioſus.in cle. Itẽ qa impedimẽtum pſonę monachi inſpicitur ſicut antè: vñ ſi antè fuerat ingratus, põt exhæredari.vt no.in l. deo nobis. ſupra de epiſcop.& cleric.& vide extra de fi.presby.c. fina.

Humilem. [Iudicamus.] quo ad hoc, vt impediatur matrimonium.ff.de ri.nup.l.lege. [Scenicam.] vide in authen. vt liber.de cætero.§. ſi quid autem.coll.vj. [Enumerauimus.] vide in authent.vt liceat ma. & auiæ.§.quia verò generaliter.col.viij.

a ¶No.ꝙ matrimonia per ſacerdotes contracta dicũtur cõtubernia, hic & in cap.ſanè.de cle. con.

De interdicto matrimonio inter pupillam & tutorem.

Quæritur an de iure canonico non valeant matrimonia, ſic lege ciuili prohibita? Quod videtur cùm non reperiantur correcta. Sed Goffre.Ioan.And.& Hoſti.contra.vt no.in ſumma. qui fil.ſunt legi.§.qualiter.ver.ſed Papa.& ver.ſi ergo. Sed an his promiſſio valeat? Videtur quòd non, cùm in hoc ius ciuile diſponere valeat, quod non reperitur correctum, ſed poteſt dici contra, per ea quæ ſcripſi infra de ſecun.nup.l.j.

e Infamis cenſetur qui crimen confitetur.
a Ius idem præſumitur vbi eadem ratio inuenitur.

SEnatus. [Non oportet.] Arg.cõtra.ff. de adul.l.ſi adulterium.§.ſtuprum.& §.nonnunquam.infra de his qui ſibi aſcribunt.l.ſenatus.ff.de iuriſdi.om.iudi.l.ſi quis.§.doli. Sed diſtingue, an requiratur dolus, an nõ. Item, an clam, vel palàm. Et vide Dy.extra de reg.iur.c.ignorantia.

Mater. [Non prohibetur.] infra de contra. iudi.tut.l.fin.

Cum proponas. [Scrupulus.] quia fortè reuocaretur in dubium, an ꝓceſſiſſent nuptiæ, vel non.

Curat

Curatorem. [Adulto ſuo.] vel pupillo quōdam. [Perſuaſum eſt.] quia non eſt veriſimile quòd filia trahat ita virum ad voluntatem patris, ſicut filius vxorem.

1 **Si tutor.** [Beneficio.] contra, infrà titu.ij.l.j. [Confeſſum.] nota quòd qui confitetur crimen, eſt infamis. & not. extra de pœ.c.fœlicis.lib.vj. Quod eſt verum, ſecundum gloſ. ſi in iure confiteatur, & ob dolum, ſecus ſi ob culpam. ff. de his qui not. infa. quoniam. inſtit. de ſuſpect. tut. §. item ſuſpectus. ff. de interro. act. l. fin. §. fin. Sed huic gl. videtur repugnare iſte textus, qui videtur loqui in extraiudiciali. pro quo. ff. qui ad liber. procla. non li. l. fin. [Et dos data.] opponitur ſuprà, titu. j. l. qui contra. dic ibi.

2 **Si quis.** [Ad exemplum tutorem.] ff. de excep. doli. l. apud Celſum. §. illa. [Patiantur.] Nota quòd vbi eſt eadem ratio, ibi eſt idem ius. Sed hîc non eſt eadem ratio, quia factum tutoris magis nocet pupillo quàm procuratoris. ff. de eo qui pro tu. nego. geſt. l. j.

Si quacunque præditus poteſtate, vel ad eum pertinentes, &c.

a ¶No. ſing. quòd ſi iudex tibi iniuriatur, tu proteſtando effugis eius iuriſdi. & totius familiæ. hic & infrà de appel. l. ſi quis. Bartol.

Si quis. a [Pertineat.] ad id quod not. ſuprà, de officio comi. ſa. pa. l. j.

Si nuptiæ ex reſcripto petantur.

1 ☞ Reſcriptum ad nuptias quando ſit validum.

QVidam. Opponitur de l. ſi tutor. ſuprà de interdic. matrimo. Dic quòd aut reſcriptum continet præceptum de nubendo alteri, & non valet, vt hic. Aut diſpēſationem contra prohibitionem iuris naturalis, vel gētium, vt quia ratione ſanguinis vel affinitatis, & non valet, vt hic. Aut diſpenſationē contra prohibitionem iuris ciuilis, & valet, vt ibi.

De ſecundis nuptijs.

1 ☞ Vxor poteſt maritum hæredem inſtituere.
Scientia legalis ethicè ſupponitur.
2 Permiſſio non plus operatur quàm non prohibitio.
3 Vxor de conſuetudine, medietatem habet in acquiſitis per virum.
4 Pactum de lucranda dote, quando locum habere poſſit.
5 Donatio propter nuptias, in dotem redigi non poteſt.
6 Reditus inter immobilia reputantur.
7 Lucrū donationis propter nuptias, vel dotis nō cōmunicatur.

1 **SI qua.** [Tertiam partem.] quandoque minus, infrà eo. tit. l. hac edictali. Et in hoc eſt pœna mulieris magis quàm viri, quia non inuenit ita bonum virum. Quid ſi inſtituit eū inſolidum? Dic quòd hæres erit inſolidum, ſed duæ partes venient ad ſucceſſorem ab inteſtato, ſecundum gloſſ. & docto. ff. ad Trebell. l. cogi. §. hi qui. Quid ſi dat inter viuos? Dic idem cum aſſumat vires à tempore mortis. [Donationum.] nō ſic de dona. inter viuos, ſecundum glo. & doct. [Morum.] allegatur quòd hæc ſcientia ſupponitur ethicè. & no. in authen. de nup. in princi. col. iiij. ff. de ritu nupt. libertinus. [Perſonis edicto.] ex parte viri attingentibus. [Iubemus.] quia maior indignatio hoc caſu quàm ſuperiori, ſecundum gloſſ. [Vendicare.] ſed cum hodie ſtatim nubere poſſunt, an hæ pœnæ ſint ſublatæ? Gloſ. hic quòd ſic. Innocen. idem de pœnis quæ imponuntur nubenti infra tempus luctus. Non ſic de illis quæ imponuntur ſecundò nubenti. Hoſtien. indiſtinctè cum gloſſ. vt plenè no. extra eo. cum ſecundum apoſtolum. Tu verò tene opinio. Innocen. cui gloſſ. Accurſij non contrariatur.

2 Non enim plus operatur permiſſio, quàm non prohibitio, & tamen conſtat quòd pater qui non eſt prohibitus, ſubijciatur legibus prouidentibus contra ſecundò nubentes.

Authen. Hiſdem poenis. Quæ ſunt in l. j. & ij. infrà. [Infra tempus.] idem ſi nō pariat, ſed ſtuprum cōmittat in authen. de reſti. & ea quæ parit. §. ſi. col. iiij. [Non exſtere.] quia poſt decimū mēſem nata ſit, ſecūdum gl. [Priuatur.] nedum proprietatem. j. l. ij. & iij. auth. vxore. [Nubit ſecundò.] ſed cùm mulier nō iuret hodie, an hæc auth. ſit correcta? Quidam quod ſic. Io. contra, quem ſequuntur doct. & gl. in auth. vt ſine prohibi. ma. & auiæ. debi. & credi. §. quia vero. coll. vij. Sed an hæc authen. hodie ſit correcta per c. ſecundum apoſtolum. Doct. dicunt quòd non. & ſumitur hæc authen. in authē. de reſti. & ea quæ parit. §. ſina. in fin. col. iiij. ſed prin. in authē. de nup. §. ſi autem tutelam. col. iiij.

Si qua. [Decem menſes.] qui ſunt ne turbetur ſanguis. [Adijcimus.] hoc etiā ſi antè decubuit. ff. de his qui no. toſa. liberorum. §. j. cōtra, ſed ibi non erat lugendus.

Foeminæ. [Maritorum.] vel alius eius contemplatione, vt in auth. in donatione propter nuptias. [In quem.] recipe, ſcilicet in filijs. [Crediderit.] hoc corrigitur in authen. lucrum.

Auth. In donatione. [Propter nuptias.] ſumitur in authē. de nuptijs. §. ſi verò expectet. colla. iiij. & facit ff. de vulg. ſubſti. l. ſi plures. §. in arrogato.

3 Et per hanc authen. poſſet idem dici in conqueſtis viri, in quibus mulier haberet medietatem de conſuetudine.

Auth. Lucrum. Sumitur in authē. de nup. §. ſi vero expectet. colla. iiij. & ſopitur dubitatio, quæ erat circa l. Quidam dicebant mulierem proprietariam alij vſufructuariam. quòd hic ſopitur.

Auth. Ex teſtamento. Dic circa hāc auth. quòd quatuor iura ſunt attendenda circa hāc materiam. Primò iura codicis per quæ diſtinguebatur quòd aut conuolauerat in vita filij, aut poſt. vt hic in § illud. j. ad Tertul. l. mater. Item fuit ſecundū ius, in auth. de nō eligen. ſecundò nubē. colla. j. quod fecit differētiā, an mater ſuccedat ex teſtamēto, vel ab inteſtato. Iuſ tertium remouet differentiā, an cōuolauerit in vita filij, vel poſt, vt §. cū igitur. de nō eli. ſecūdò nuben. Tertiū ius in auth. de nup. §. hinc nos. coll. iiij. per quod hodie diſtinguitur, quòd aut ſuccedit ex teſtamēto, & poſſidet firmiter. Aut ab inteſtato, tūc diſtinguitur inter bona paterna & alia. & hoc dicit hæc authē. quæ partim ſumitur ex dicto. §. Item eſt quartū ius in auth. de hære. ab inteſt. col. j. Quā quidā dicunt hāc corrigere, ſed nihil eſt, vt no. d. §. hinc nos. [Quilibet.] & poſſidet firmiter tāquam ſuum. [Peruenerunt.] reſiduum ſuum ad faciendam voluntatē ſuā.

Authē. Sed & ſi quis. [Ex eis.] ſcilicet filijs ad quos deuenerat proprietas propter nuptias ſecundas. [Dominium.] videlicet donatio propter nuptias.

4 [Conſequitur.] hic ſunt tres poſitiones, quarū vna vera, videlicet quia mulier fecit pactū de lucrāda dote tota in caſu extantiū liberorū, vel de tertia in hoc caſu nō extantiū liberorū, contingit quòd fuerūt tres liberi, quorū vnus præmoritur, mulier habebit tertiā partem proprietatis tertiæ partis, quæ deuenerat ad filiū præmorientē, & quam amiſerat ſecūdo nubēdo, & eſt hoc hic ſpeciale: quia aliàs de iure cōmuni ſtipulatio quæ ſemel defecerat, cōditione nō admitteretur: vt l. ſi quis ita. ff. de verb. oblig. §. quando di. le. ce. cum vxori. Sed ideo hic ſic ſpecialiter prouidetur, quia l. quæ eam grauauerat auferendo proprietatem, ſubuenit ei in hoc. Sed quid ſi ſuit factum pactum indiſtinctè de lucranda dote propter nup. Gloſſ. videtur dicere quòd non habet tantam vim. in authen. de non eli. ſecundò nuben. col. j. Sed hic dicit cōtra, quòd eſt verius, ſecūdum docto. Item quid de patre ſi lucratus fuerat dotem? Ioan. dicit idem, vt patet in §. quoniam infirmas.

Cum alijs. [Migrauerit.] cōtra. j. eo. ſi quis prioris. §. talē. dic vt ibi. [Veniēs.] videlicet lucrū. [Viro.] hoc enim quando non extant liberi ex illo viro. [Sponſalitias.] ſecus ſi aliàs inter ſe lucrati fuiſſent coniuges. vt in authen. de nup. §. nec illud. colla. iiij. & ibi notatur.

5 **Generaliter.** [Redigātur.] nō intelligas de donatione propter nuptias. Illa enim nō pōt in dotē redigi cùm redeat ad virū, ſed de donatione ſimplici facta ante nuptias, ſecundū doctores. [Non denegamus.] hodie contra. ſ. eo. authen. lucrum [Conſumpſerit.] hodie non poteſt conſumere, vt in authen. vxore. quam hic lege.

Auth. Hæres. Hęc auth. corrigit l. iſto eo quòd dicit ſi vult eius, &c. Et ſumitur in authē. de nup. §. ſi verò expectet. & §. quoniam infirmas. col. iiij.

Authē. Vxore præmortua. Hęc authen. loquitur in caſu quo non conuolauit ad ſecunda vota: & corrigitur per authen. ſi tamen.

Authē. Si tamen. [Abſtineat.] Sumitur in corpore, vt fratrum filij. §. quia vero. colla. ix. ſed gloſſ. videtur dicere quòd per auth. neque vi. quòd ex dote tenetur reſeruare proprietatem, vt not. infrà ſi dos conſtan. matri. l. j.

Hac edictali. [Extiterit.] donata, & in hoc inſpicitur tempus mortis viri donantis. in authenti. de nup. §. quia verò. collatio. iiij. in gl. Sed obſtat ſuprà de donatio. ante nup. ſi conſtante. in fine. dic ibi.

Sed

Sed quid ſi nil dedit liberis primi matrimonij? Dic quòd reuocant ꝓ virilibus, ita tamen ꝙ maritus habeat vnam virilem. Item hæc lex non obtinet vbi liberi ſunt ingrati. [Deferri.] corrigitur intra eod. quoniam ſed & illa. per authen.

6 [Cultum.] id eſt, redituum: quia reputātur immobiles, vt hic in authen. de non alien. §. j. colla. ij. [Sacramento.] ab arbitratore. ſecus eſſet in arbitro. vt in authen. decernimus. §. de arbitr. [Reſtituentur.] & ita mulier præfertur vbi ambo parati ſunt cauere. [Sine dubio.] Sed an hic §. obtineat in patre conuolante ad ſecunda vota? Non videtur. j. de bonis quæ liberis cum oportet. §. non autem. & l. fin. §. illo procul. & ibi not. & hanc doct. j. eodem. ſi quis. §. talem. [Hæreditatem.] vide in authen. lucrum. & authen. vxore. & authen. ſi tamen.

Authen. Sed ſi aurum.

[Exponitur.] & non traditur mulieri, & in hoc corrigit l.

In quibus.

[Non adempta licentia.] corrigitur. ſ. eod. auth. lucrum. vel hic de nepotibus.

Si quis.

[Adminiſtrare.] dic. ſ. eod. authen. vxore. & authē. ſi tamen. [Vendicare.] ſuprà eod. auth. hæc res. [Inſtituendo.] hoc corrigitur per auth. nunc autem. [Talem.] ponunt quidam caſum quod filij ſecundi matrimonij non vendicant ſibi priuilegium tale, quod omiſſa hæreditate perſonæ lucrantis habeat talia lucra in caſu quo perſona lucrans non tranſeat ad tertia vota. Sed obſtat. ſ. eo. cum alijs. Sed dic ꝙ trahitur ad iſtam, ſecundum Azo. Sed hæc non eſt bona: vt in auth. de nupt. §. nec illud. colla. iiij. vbi lex illa confirmatur, vel ibi adiuit hæreditatem primi: hic non. Ioan. verò ponit alium caſum vt euitet contrarium: vt patet in gloſ.

7 Illud tamen nota quòd licet lucrum donationis propter nuptias vel dotis non communicetur, lucra tamen quæ obueniunt ex ſimplici donatione vel ex cauſa legati, vel aliàs à ſecundo viro, communicantur: vt nota. in §. nec illud. niſi conuolaſſet ad vota tertia. [Suppoſita.] cōtra. infrà de bonis quæ liberis. cum non ſolùm. §. non autem. dic ibi. [Adminiſtrationem.] & ita non poterant vendicari in vita eorum. [Perſcrutari.] in authen. de nuptijs. §. ſi vero expectet. collatio. iiij. niſi appareret dolus. ff. ad Trebellianum. Imperator. Item caue quòd hic textus videtur dicere idem in patre quod in matre, quamuis gloſſ. contra. [Manere.] & nihilominus poſſunt rem alienatam petere, infrà de bonis. quæ liberis. cum oportet. §. cum autem.

Authen. Nunc autem.

Corrigit l. ſed hic debet reſtringi iuxta authen. ſi tamen. ſuprà eod.

Quoniam.

[Prætericæ.] ſuprà eod. l. hac edictali. [Corrigentes.] ſed hodie etiam corrigitur: vt authen. ad eos. quam hic lege.

Authen. Ad eos.

[Solos.] ſcilicet filios prioris matrimonij. Sumitur in corpore de nupt. §. optime. colla. iiij. & corrigit l. & redit. ad l. hac edictali.

Si ſecundo nupſerit mulier cui maritus vſumfructum reliquit.

1 ☞ Vxor poteſt ordinari domina & vſufructuaria.

SI uſumfructum.

[Sancimus.] ſuprà eod. l. fœminæ. & l. hac edictali. §. his illud.

Authen. Hoc locum.

a [Licuit.] ff. de dona. inter virum & vxorem. ſi ſponſus. §. concesſa. & §. ſi maritus. Item dic ꝙ primus caſus poteſt procedere in vidua, vt infrà de indict. vidui. authen. cui quid relictum.

1 Sed quid ſi quis ordinauit ꝙ vxor ſua eſſet domina vſufructuaria? Gl. tenet ꝙ habet vſumfructū & eſt additio. Sed Spe. videtur dicere ꝙ habeat honeſtè teneri & nutriri in domo ſicut in vita mariti. & in Specu. qui filij ſunt legi. verſi. quid ſi quis ita. Et habebit adminiſtrationem totius. ff. manda. idēq. §. idem Papin. nihil tamen poterit alienare de immobilibus, eod. tit. creditor. §. ſi. Sed videtur quòd ſit domina: ff. de auro & argen. lega. l. ſpecies. [Derogari.] in authen. conſti. quæ de dign. §. penul. coll. vj. Sed in vſufructu qui prouenit ex alijs lucris poteſt immutare, ſecundum gloſſ.

De dotis promiſſione vel nuda pollicitatione.

1 ☞ Promiſſio dotis incertæ tenet.
2 Pater quando filiam dotare dicatur de ſuo vel de bonis filiæ.
3 Pater tenetur dotare filiā ſine ipſius conſenſu contrahentem.

1 ## FRuſtra.

Dicas quòd promiſſio dotis incertæ tenet, infrà, eo. ſi cum. ff. de iure dot. cum poſt. §. gener. argu. ff. de leg. ij. l. quidā. & not. ff. ſolu. matr. l. j. Et dicas quòd hic nulla fuit promiſſio. Et quamuis inſtrumentum hoc dicat, nihilominus probatur contrà. Glo. dat alias ſolutiones, ſed hæc verior, ſecundum doct.

Si pro dote.

[Præcipiet.] vel dic quòd promiſſio dotis & vſurarum probatur, vel ſola promiſſio vſurarum per quam præſumitur promiſſio dotis, ſecundum gloſ. Sed Iaco. contrà in hoc. Item dic quòd hęc lex demum obtinet ſi vir nutriat vxorē, ff. de iure dot. cum poſt. §. in domum. de excepc. doli. l. pater. Et idem dicit gloſſ. ſi ſpōſus ſponſam exhibeat. pro qua. ff. ſolut. matrimo. l. inſulam. §. primo. ſed illa vbi fuit cōtractum matrimonium de facto, quo caſu lucratur ſi habuit bonā fidem, ff. quod falſ. tuto. autho. l. penultima. Sed ſecus per ſponſos quia ibi nulla dos, nec verè, nec præſumptiuè: & ita nota. ff. ſolu. matrimo. ſed ſi ante. Et vide in Specu. de dona. inter virum & vxo. §. formatis. verſicu. ſed quid ſi mulier. Et ita debet intelligi quod no. extrà, de dona. inter virum & vxo. c. j.

Si cum ea.

[Bona viri.] & eſt ſpeciale in dote. nec obſtat. ff. de regulis iuris. l. in perſonam. §. generaliter. [Incertum.] ff. de iure dotium. l. j.

Si uoluntate.

[Prætendis.] vt tamen vir poſſis petere. [Conſecutum.] niſi eſſet fictione appoſitum, ſecundum glo.

Si pro te.

[Actio.] ſecus in legato. ff. de legat. iij. l. fideicommiſſa. §. interdum. de legat. j. l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. de condi. & demonſtra. l. Titio.

Ad exactionem.

[In pollicitatione rerum.] hoc ſpeciale, ſupra, loca. l. ſi tibi.

2 ## Si pater.

[Liberalitate.] nec diſtinguit an ſit idoneus vel non. ſicut infr. l. proxima. ſecundum glo. Sed Iaco. de ra. contrà. tex. multùm facit pro gloſ. Quid ſi extraneus promiſit? Gloſſ. dicit quòd videtur promittere de bonis mulieris. Sed Iaco. contrà. infrà, de rei vxor. act. l. vnica. §. accedit. niſi eſſet adminiſtrator. ff. de adminiſtra. tut. cum poſt. §. primo. Quid ſi frater qui habet bona indiuiſa cū ſorore det dotem ſorori? Quidam dicunt quòd videtur dare de ſuo, per hanc. l. ff. de proba. l. procula. Iacob. de ra. contrà, ff. de lega. ij. l. vxorem. §. pater naturalis. Pro quo, ff. de colla. do. l. j. §. penulti. infr. de colla. l. ij. Sed qd de duobus fratribus habētibus bona cōmunia, quorū alter dedit dotē filię ſuæ? Dic quòd ſi dedit de bōis cōmunibus ſciēte & non cōtradicente fratre, videt̄ donaſſe frater, ff. de donatio. inter virum, & vxorē l. ſi ſeruum. aliàs præſumit̄ quòd de bōis ſuis ꝓprijs pater ꝓmiſerit ſi iſtis in finibus ꝓmiſſionis, ꝑ hāc legē. Itē intellige hāc legē in patre legitimo & naturali: qa ſecus in naturali tm: vt §. pater. ſ. alle.

3 [Officiū dotes.] argumentū quod ſi filia cōtraxit matrimoniū ſine conſenſu patris, ꝙ nihilominus pater tenet̄ ea dotare, ff. de iure dotiū. l. cū poſt. §. nuptijs. Et quòd nota. ff. de action. & obliga. l. obligationū. Et hoc notat̄ xxxij. q. ij. c. fin. Quod pōt eſſe verū niſi eſſet in caſu exhæredationis: de quo ſuprà de inoffi. teſta. authē. vnde. dic ibi. Itē dic paternū nō maternū infrà titu. j. l. mater. dic ibi. Sed qd ſi cōtraxit cōtra volūtatē patris expreſſam? Gl. videt̄ ſentire quod nō cōpellat̄. infrà, de rei vxo. act. authen. ſed quamuis. [Subſtantiam.] tantā vel talem quòd cōmodè poterat talē dotē dare, ſecūdū gl. [In prōptum icidat.] ff. de ſerui. vrb. præd. ſi arborē. §. penultimo. de regu. iur. in ambiguis. & facit. ff. de iure dotium. l. profectitia. §. fina. a ¶Hanc repe. Bar. vide Ro. conſil. lxx.

De iure dotium.

1 ☞ Alio de euictione an concedatur pro re donata.
2 Donatio cauſa mortis inter abſentes non contrahitur.
3 Maritus hominet vxoris liberos facere poteſt.
4 Quæſita per virum an cenſeantur quæri vxori.
5 Maritus quando vxorem alere teneatur & contrà.
6 Aeſtimatio in dubio non facit emptionem.
7 Proprietas concedi dicatur re ipſa ad vſum conceſſa.
8 Dos quando repeti poſſit matrimonio non ſoluto.
9 Confeſſio mariti & vxoris quando noceat creditoribus.

EVicta.

[In dotem data.] id eſt, tradita, non tamē fuit facta accipiētis, aliàs non ageret̄ de euictiōe, ff. de euict. l. ꝑ imprudētiā. niſi ad uocaret̄ per hypothecā: vt l. ſi venditor. ff. ſolu. matri. Meuia. §. ſi fundus. [Mulierem.] ſi fecerat pactum de lucrādo alias obſtaret eidem regula dolo petit, ff. ſolu. matri. l. ſi ſocer.

ſocer.& l.l. ucius.[Actio.]quia nõ eſt titulus lucratiuus, aliàs contra.infrà de euict.l.ij.[Nulla marito.]hodie contra, ſecundum Azo. cum ſingatur ſtipulatio, infrà, de rei vxo.actio.l.vnica.Sed gloſſ.contra in hoc caſu quando à traditione incipit,cum non ſit obligatio.

1 Et ex hac l.dicunt omnes gloſſatores quòd poteſt agi pro re donata de euictione ſi incepit à promiſsione,ſecus ſi à traditione,vt hic not.& j.de euict.l.ij.ff.de ædili.edict. ad res. Et eſt ratio quia vbi à traditione nulla fuit origo obligationis: & facit ff.de verborum obliga.l.cum qui.§.fin. Sed Iacob.de Rauen.hoc improbat cùm ſemper,ſiue à traditione, ſiue à promiſsione incipiat.ſit ibi contractus donationis cum aliàs non transferretur dominium:ſed quamuis vtrobiq; ſit cauſa: non tamen naſcitur obligatio vbi nullum pactum, vnde opinio gloſſator. eſt vſitatior & amica huic l.ſed ipſe intelligit eam in pollicitatione ſeu promiſsione euictionis & non dotis. Et hanc opinionem gl.ſequitur Pet.hoc addito quòd vbi à traditione incepit,tenetur ad ſumptus, ſi fuit in dolo.ff.de don.l.Ariſto.de dolo.l.ſi cum mihi. Item quod dicitur teneri vbi à promiſsione incipit,intellige de iure veteri,ſi fuit ſtipulatio, ſed de iure nouo etiam ſi fuit nudum pactum: vt dicta l.ij.notatur.Et facit pro gl.ff.de verbo.oblig.l.vbi.§.fina.de ſolu.ſi rem.Facit pro opinione Iaco.j.de fal.l.& ſi ad te.ff.de verbo.oblig.l.Iul.§.j.ſi fa.fur.fe.di.l.quotiens. §.ſin autem. Et videtur verior vt ſcripſi inſtit.de dona.§.perficiuntur. Sed an conferens beneficium teneatur de euictione? Vide extra,de præben.inter cætera.& c.cum ſecundum.Item an vaſallus domino?Dic in feud.ſi vaſal.ab alio interpella.fue.c.j.

Si ſtipulatio. [Soror tua.] quæ ſtipulata fuerat dimidiam dotis matre conuolante ad ſecunda vota.[Volũtatem.]q; poteſt quia eam inſtituit aliàs non poſſet ex eo quia donauerat inter viuos. aliàs ſecus.ff.de leg.iij.l.cum quis.§.nuptam. Vnde dic q; vbi permittit ſtipulari, videtur in dubio permittere vt procurator, niſi vtatur verbo, dono.quo caſu in dubio præſumitur donatio cauſa mortis: vt not.ff.ſolu.matri.l.quæ dotis. de dote prælega.l.Seia.Nõ donatio inter viuos, niſi exprimatur:vt ibi.ff.de donatio.l.donationes.§.penul.Quidam tamen dicunt q; ſi permittat filium ſtipulari vel alium ꝓpinquum,videtur donare, vel ſi ſtipulans aliquid primò mulieri dediſſe:vt not.in l.quæ dotis.quibus ob.§.alleg.Sed pro eis.ff.depoſi.l.publia.l.pac.l.tale.§.ſi.Et videtur eorũ opinio ſatis vera vbi nõ habet liberos.Sed ob.quia donatio cauſa mortis non contrahitur inter

2 abſentes.ff.de dona.cau.mor.l.inter mortis cauſas. Sed dic q; poteſt contrahi vt ſaltẽ valeat iure fideicommiſsi.ff.de leg.ij.l.miles.& l.cum pater.§.donationis.Et ſic eſt intelligẽda opi.Azo.quam poſuit in ſumma:vbi dicit q; donatio cauſa mortis valet ex nuda pollicitatione.Quod eſt verum iure fidei cõmiſsi:ſed iure donationis non valet, niſi ſit pactum. Quidam autem requirebant quòd etiam opus erat rei traditione per l.Pap.ff.de donat.inter virum & vxorem. Quòd non credo: & videtur notari.ff.de publi.l.ſecunda.

Et ſi dotis. [Seruis.]enã inæſtimatis,ſecũdũ gl.[Facultatẽ.]dum tamẽ ſit ſoluẽdo.j.de ſer.pig.da.ma.l.j.& ſi.ff.ſolu.mat.l.dotalẽ.de ma.l.ſeruũ dotalẽ.

3 Sed nõ acquirit viro,niſi ex re & opera.ff.ſol.mat.ſeruus dotalis.Et facit q; maritus poſsit affranchire homines vxoris.

Nulla lege. [Prohibitum.]imò permiſſum.ff.e.l.mulier bona. & de cõſuetudine videtur dediſſe omnia,niſi aliud dicatur.Item dic q; quamuis poſſit dare omnia, nihilominus quandoq; reuocatur. s.titu.j.in.hac edictali.de inoffic dona.l.ij.ſi aduerſ.do.l.j.ff.de mino.ſi ex cauſa.§.dotis.de iure do.l.iuris ſuccurſum.§.finali.

Quotiens res. Et iure alias non.vt j.eod.ſi mulier.[Pecuniam.]ff.eo.l.res.§.j.

Auia tua. Seu quicunq; extraneus.[Dedit.]& ſibi cõuenit reddi.[Dotis actionem.]ſed ſtipulatio ſic.ff.ſolu.matri.l.quotiens.[Profectitiæ.]dic.ff.eodem.l.profectitia.§.finali.& §.ſi pater.

Cum à ſocero. [Donatiõis.] tũc ꝓiudicaret.ff.ſol.ma.l.quotiẽs.ff.eo.poſt nuptias dic.ſi.l.ꝓxima.[Sola.]q̃ facta ſui iuris.j.tit.j.§.videm⁹.

Etiam. [Pertineãt.]ſenſum eñ non verba ſequimur.ſi.de nup.ſi cum ante.ff.de adimen.le.l.iij.§.conditio.[Additamenta.]ff.de pact.do.l.inter.§.cum Inter.

Dotis. [Reipublicę.]l.fiſci.ff.ad municip.l.ſimile.& facit j.qui pot.in pignor.ha.l.neque.Sed fallit in principio,infrà in quib.cau.pign.ta.contra l.ſatis.

Cum dotem. [Actionem eſſe.] ſed mulieri non competit actio ex vendito. ſecundum glo.quia illud pretium ſtatim videtur dediſſe in dotem. & ideo non oritur actio ex vendito:ſed actio de dote.§.de noua.cum enim.ſecundum doct.

De his. [Mariti.]ſuprà de rei ven.l.dote.

4 Ex pecunia. [Quæritur.]niſi ageretur à viro & à muliere q; eſſet dotalis.tunc eñ quęritur ſi ſit mulieri vtile.ff.de iure do.l.ita cõſtante. ff.eo.res ex pecunia.j.de ſer.pig.da.ma.l.ſi.Itẽ ſi ab acquirẽte tantùm ageretur,dum tamen cautè cõcipiat verba,vt ſ.ſi quis al.vel ſibi.l.multum.cum no.Et ſic intellige.ff.eodem.cum vir.§.fin.& quòd not.in ſeu.qui ſeu.da.poſſ.§.cum vero.vltima gloſ.Sed quid in caſu noſtræ legis ſi maritus ſit non ſoluendo?Dic nũc mulierem pręferri omnibus aliis creditoribus.ff.ſoluto matrimonio.l.ſi cum dotem.§.fina.de dona.inter virũ & vxorem.l.vxor marito.& iunge.ſuprà.de act.emp.l.j.

Si à matre. [Habere.] nec quo ad dñiũ, nec quo ad euictionẽ.ff.de euic.l.ſi fundum.s.l.ꝓxima.[Pollicitatio.]quæ ſufficeret.s.titu.j.l.ad exactionem.

Mater. [Expreſſa.] ſuprà de hære. cognouimus. Item dic cauſam probabilem ſi mater ſit diues,& pater nihil habet,ſecundum Iac.ar.ff.de li.ag.l.pe.

Cum citra fidem. [Probationum.]ſuprà de ſide inſtru.cũ inſtrumẽtis.

Ante. [Prohibetur.] etiam lite conteſta.infrà de lit.l.finali.

Res quarum. [Tibi nihil põt.] ſed ſibi ipſi. ff. de vſufr.l.iiij.de pactis dota.l.iiij.

Si ſocrus. [Minimè potuit.]cõtra ſuprà.de vſufruc.ſi domina. dic ibi.

Cum patrem. [Anima.]hęc non erat filia: alias quæreretur actio.j.tit.ij. l.pater. vel erat emancipata.j.eod.ſi genero.[Falcidia vti poteſt.]hoc non poterat prohiberi iure veteri,hodie contra: vt in authẽ.ſed cum teſtator.

Pro oneribus. Quæ ſunt multa.vt not.Innocẽ.extra de dona.inter vir.et vxo.c.

5 per tuas.j.da inpo.lucra.deſcrip.l.vnica.lib.x.quę omnia tenetur vir portare,& vxorem alere,etiam ſi nulla dos ſit.ff.de reli.q; ſi nulla.vide ſuprà.de nego. geſt.quod in vxore.ff.de excep.do.l.ſi.Plenius in Spec.qui ſi.ſunt legi.§.nũc dicamus. Item dic q; vxor tenetur alere virũ,vt ibi.verſ.quid ſi mulier. Et caue quia maritus debet de fructibus res dotales tenere in ſtatu.ff.eo.plerunq;.§.j.Item quod dixi q; maritus debet alere ſi nulla ſit dos, intellige ſi ſeruit. ff.commodati.l.in rebus.§.poſſunt.Item intellige quando nullam promiſit:ſecus ſi ꝓmiſit,& non vult ſoluere cùm poſsit.auth.de nõ eli. ſecundò nuben.§.illud quoq;.in ſine tit.coll.j.tunc enim tenetur alere. Quid ſi ſoluere non poſsit,vel ſi alius pro ea promiſit?Quidã dicunt idem quod eſſet iniquum: vnde dic contra.j.de inſtit.& ſubſtit.l.j.Item quid ſi ſeruire non poteſt infirmitate detenta?Quidam dicunt q; maritus tenetur alere,ſi ſit inops, vel facultates dotis non ſufficiant:aliàs non:vel.cum dotem. verſi.ſin autem.ff.ſolu.matri.Item dic q; non tenetur ſoluere emendam de delicto vxoris:vt notat Innocẽ.in dicto cap.per tuas.[Quos ipſe percipit.]ſecus ſi nõ ceperit vel conſtituit in mora.ff.ſolu.mat.l.ij.de vniuerſitate notatur.j.l.ſin.§ præterea.[Poſſe agere.] niſi in vſus proprios conſumpſerit, infrà, titu.ij.l.fructus.] Manifeſtiſsimi iuris eſt.] ſecus ſi dediſſet principaliter fundum.ff.de vſur.l.fructus. de dona.inter virum & vxorem.l.de fructibus.

6 Si inter. [Aeſtimatæ.] non æſtimatione qua facit emptionem, & dic. s.commo. l.j. [Poſceretur.] arg.q; in dubio æſtimatio operatur,emptionem. Sed gl.tenet hic.s.commo.l.j.Sed quid ſi res non ſit in ſubſtantia mutata: ſed pretium eſt augmentatum? Gloſſ.noua & doctor.dicunt nihil imputari marito,ſed ſpecies debet reddere quales ſunt, vel pretium æſtimatũ,ſi res fuerit deperdita vel diminuta.et vide ff.ſolu.matrimo.in his.

Rem quam. [Nec recepit.]idem ſi recepit hodie, infrà eod.l.quamuis.

Si prædium. [Auferre volente.]ſecus ſi ipſe alienauit.extra de iureiur.c.licet.lib.vj. vide infrà,titu.j.l.j.§.& cum lex.

Si dotem. Quęrit gl.quid de patre qui dotem dedit filiæ quæ cõmittit erga maritum cauſam per quam debet priuari.Gl.dicit idẽ.Sed d.tenet cõtra. ſi filia ſit in poteſtate.ff.ſolu.matri.l.ij.§.item ſi voluntate. Et vide in auth.de nup.§.eſt quoq;.colla.iiij.Idem infrà,de repu.conſenſu.[Fuiſſe.]poſt diuortium.vel antè,ſecundum gloſſam.

Si mul

Si mulier. [Cauſam cõtinet.] impulſiuã. & dic. ff. de cõdi. inde. l. Titio. [Proficiet.] argumẽtũ q̃ ſi dem tibi terram ad proijciendam aquam, quod videtur conceſſa proprietas, ſecundum gl. ff. de leg. j. ſi fundum. §. qui
7 fundum. Item quod re conceſſa ad vſum videtur ꝓprietas cõceſſa, vt ff. de dona. l. donationes. §. ſpecies. de leg. ij. l. Titia. §. fina. Item ſi dentur reditus rei. ff. de lega. ij. l. codicillis. §. j. de ali. l. libertis. vide quod no. ff. de vſufru. l. ſi quis ita.

Si genero. [Voluntate.] ex ſtipulatione. ſed iuris diſpoſitione agẽt pater et filia ſi ſit in poteſtate. [Actionẽ.] directã, ſed vtilem, ſic. j. tit. ij. l. pater. ff. ſolu. mat. l. Caius. Vel hic in omnino extraneo, ſecundũ gloſſam.

Licet dos. [Remanſerit.] pacto vel culpa mulieris. [Hæreditarijs.] quas poſſidẽt & maritus pillis quas poſſidet. i. ſine cen. vel reli. l. oẽs. ſecũdũ gloſſam.

Mulier. [Generali.] vt ff. eodem. ſiue generalis.

8 **Vbi adhuc.** [Inopiã.] talem, q̃ ſi ſolueret creditoribus, nõ poſſet ſatiſfacere. ff. ſol. mat. ſi cõſtante. Hodie ex quo incipit malè vti ſua ſubſtantia, vt in auth. de æquali. do. §. illud. col. vij. ſuper quo ſtatue opinioni vulgi, ſecundũ gl. & doc. Dic idem de ſocero ſicut de marito, ſi ipſe recepit dotẽ: & ſi vterq; recepit, & alter vergat, idem ſecundum gl. & doct. nec liberatur dando fideiuſſorẽ, ſecũdum gl. & doc. Hoc verũ, ſi ſit diſſipator. Si verò caſu eſſet pauper, tunc ſecus, ſecundũ Hoſt. & Ber. ext. de don. inter vir. & vxo. c. per tuas. Itẽ hoc intelligunt quidam, niſi mulier ſciret eũ inopem, & diſſipatorem bonorum ab initio. ſ. de ſpon. l. mulier. Item hæc lex habet locũ, ſi mater dedit dotem, ſiue pater vel extraneus, & etiam ſi eſſet ſtipulatus ſibi reddi, vt not. in l. ſi cõſtante. Et idẽ ſi pater, vt d. §. illud. Et etiã ſi ſolus pater poſſet agere, vt not. in l. ſi conſtante. Sed an poſſit exigi ipſa dos? Quidam quòd nõ. Sed verius cõtra, vt d. l. ſi cõſtante. & §. illud. et vide j. de col. auth. q̃ locum. & facit c. per tuas. ſ. alle. de hoc in Spec. de dona. inter vi. & vxo. ver. ſed cùm mulier. non tamẽ ibi eligit. Sed an poteſt petere q̃ res mariti dentur in ſolutum? Spec. videtur ſentire q̃ non. vt d. tit. verſi. ſed nũquid. Sed glo. videtur ſentire hic contra. Item dic quòd maritus debet vocari ad præmiſſa, & ſi nõ veniat, fit miſſio, vt Spe. d. tit. ver. ſed nunquid, & nõ deducet ne conueniatur, niſi inquantũ facere poteſt, vt hic not. cùm ipſe ex hoc ali debeat, vt hic. Et fortè idem in ſocero. ff. ſolu. matr. quia parentis. Item oportet primò executi maritum quàm perueniatur ad alios poſſeſſores, ſecundum gl. licet quidam doct. contra. Item dic ſecũdum doct. quòd non poteſt vltra quantitatem dotis euocare.

9 Item dicunt quidam, quòd ſi maritus & vxor confeſſi fuerint coram iudice dotem datam, & ſe vergere ad inopiam, q̃ non nocet creditoribus. ff. ſi quid in frau. pa. l. j. §. quòd ſi in lite. Sed doctor. contra ſi in figura iudicij confiteantur: & hoc tenet Dyn. & vide ſuprà de donatio. ante nupt. authent. ſed iam neceſſe. de bon. præſcrip. ſi quis poſthac. Item quid ſi venit ad pinguiorem fortunam? Dic quòd non recuperat, ſecundum gloſſ. & doctor. [Ante nuptias.] ſiue pacta fuerint de lucrando ſiue non, ſecundum docto. & gloſſ. in authen. dona. [Extra dotem.] pro alimentis ſi nulla ſit dos. infrà titu. j. l. j. §. j. ſcripſi. [Diſtinctionem.] de qua dicetur infrà qui po. in pig. hab. l. fin. Ante nuptias idem dicerem de oſculo in patria conſuetudinaria. [Viuente matre.] etiam cum cõſenſu viri: vt nota. in Specu. dicto titu. niſi iuret. extra, de iureiuran. cap. cum contingat.

Authen. donationes. Hæc authen. ſumitur in authẽ. de æqua. do. §. illud. col. vij. Et dicunt quidam quòd donationes vendicat cùm demum vergit ad inopiam, ſed dotem cùm malè incipit vti. Et hanc videtur fouere gloſſ. Alij idem in vtroque. Et hanc Iaco. de Rauen. Item dic quòd vendicat ſi ſit tradita, aliàs non. Vel dic etiam ſi non ſit tradita, & vide ſuprà de don. ante nupt. authen. permiſſa.

In rebus. a[Siue æſtimatæ.] etiam vera æſtimatione, ſecundum gloſ. [Actiones mouere.] vel intellige in caſu quo poteſt alienare vel in re æſtimata. nec ob. ff. de fun. do. l. ſi fundum. & l. etiam.

Cum quidam. [Mariti.] vide ſuprà de dona. ante nupt. authen. co decurſum. [Quæſtum.] id eſt, lucrum, ante tamen præſtat fructus, ſi ſunt in mora. ff. ſolu. matr. l. de diuiſione. Vel dic q̃ conſtituitur in mora poſt biennium, ſine alia interpellatione, ſed antè non.

De rei vxoriæ actione in ex ſtipulatu actione transfuſa.

1 ☞ Hypothecaria non competit extraneo qui ſtipulatus fuit.
2 Maritus quando expenſas in re dotali factas repetere poſſit.
3 Expenſæ factæ in re dotali quando poſſint repeti.
4 Fructus prouenientes medio tempore ex rebus dotalibus efficiuntur viri.
5 Mulier in domo mariti debet alimentari.
6 Maritus an poſſit vendere fundum vxoris, & ei alium recompenſando tradere.
7 Alienatio rei dotalis valet, ſi vtilitatem vertatur mulieris.
8 Exceptio iuſiurandi cenſetur perſonalis.

REm in præſenti. [Corpore.] nota de corpore iuris. [Dotes.] etiam certas, quamuis aliàs ex ſtipulatu competat ad incerta, ſecundum gl. [Et ſi inutilis.] ratione formæ, ſecus ſi ratione conſenſus. [Pro reſtitutione dotis.] Item etiam pro alimentis conſtante matrimonio, in Spec. de dona. inter virum & vxo. §. formatis. ver. ſed nunquid bona. Et hæc obtinent etiam ſi ſunt minores, vt not. infra de leg. ij. l. ſi. Item fortè hic hypotheca[b] remanet, quamuis ſpecialiter ſibi prouiderit: vt not. do. infra qui pot. in pig. ha. l. aſsiduis. Arg. contra, infra, titu. j. l. ſi. ſed ibi in alio caſu, vt ibi videtur notari. [Euictis.] dic ſupra de iure do. l. j. [Perſonæ.] dum tamen pro vtilitate mulieris agatur.

1 Et ideo extraneo qui ſtipulatus fuit non competit hypothecaria, nec perſonalis priuilegiata: vt inſtitu. de actio. §. fuerat. & ibi Dy. ſed patri repetenti ſic, vt ibi not. in gloſſ. Quod eſt verum, ſi repetat viuente filia, aliàs non: vt no. Dy. ff. ſolu. matri. l. poſt dotem. Sed maritus ſecundus habet priuilegium, vt ff. de noua. l. doli. quamuis ſtipulatus ſit. [Decorata.] argu. quòd vna eccleſia alij vnita retinet priuilegia, extra ne ſe. vac. c. j. de religio. domi. c. quia monaſteria. per Innoc. in vtroque. [Vtrumque conſequi.] ſecus in patre legãte. ff. de le. ij. l. Titia. §. qui in vita. ff. ſoluto matri. ſi cum dotem. §. ſi pater. quia ille ex neceſſitate, maritus ex voluntate. Et fa. ff. de leg. ij. l. creditor. fa. ercif. ſi filia. §. pen. [Ob mores.] malos, niſi eſſent tales ex quibus lucraretur dotem. infrà de repu. conſenſu. ſecundũ gl. [ob res donatas.] vxori à viro. [Vel per condictionem.] ſi non extent. [Ob res amotas.] hoc intellige niſi ſit in quantitate. ff. ſolu. matri. l. diuortio. §. ob donationes. [Ob liberos.] ſi morte ſoluitur matrimonium. dic infra ſol. matri. l. dos. [Quãtitatem.] intelligo hoc ſi dos ſit in quantitate, & in rebus immobilibus, quia tunc diminuitur quantitas, ſecus in re immobili: quo caſu non minuitur niſi eſſet æſtimata, vel niſi eſſent a expenſæ quanti res eſt. & dic. ff. de impen. l. quod dicitur. ff. de iure do. l. ſi is qui. §. quod dicitur, & vide quod ſcripſi ſuprà de neg. geſt. quod in vxore. ſupra de iure dot. pro oneribus.

a ¶ An hæc l. habeat locum in dote profectitia, vide Bal. in l. iij. ff. ſol. mat.

2 Et dic plenius quòd aut eſt modica impenſa, & non repetitur per actionem de dote, ſed per actionem neg. geſt. ff. eod. l. oratio. & l. pe. in fi. Si magna, quòd iudicis arbitrio remittitur tunc aut conſtat quòd donare voluit, aut quod repetere, aut dubitatur. Primo caſu aut in faciendo, et repetitur. ff. de dona. inter virum & vxorem. l. ſed ſi mors. §. fina. Aut reficiendo, & non repetitur. cod. titu. quòd ſi vir. Secundo caſu quando conſtat de animo volentis repetere, diſtingue quia aut expenſæ ſunt neceſſariæ, aut vtiles, aut voluntariæ: primo caſu aut ſunt in dotem datæ res inæſtimatæ tantùm, tunc ſi mulier redderet impenſas infra annum, non minuitur dos, aliàs ſic. ff eo. quod dicitur. in princi. de iure dot. l. ſi is. §. quod dicitur. Si verò res inæſtimatæ & pecunia, vel inæſtimatæ & æſtimatæ, tunc pecunia, vel æſtimatæ rei pretium diminuitur ipſo iure: ſed ſi vxor reſtituat, creſcit. ff. eod. quod dicitur. & l. pen. inſtitu. de actio. §. ſi dote. ff. de rit. nupt. l. dotem. & dicta. l. ſi is. §. quod dicitur.

b ¶ Not. q̃ act. de dote habet tacitã hypothecã, ſed nõ habet executionẽ paratam. Bald. hic Ro. conſil. cxlvij. Bar. hic & l. ij. de his quæ in teſt. de.

3 Et hæc ſunt vera vbi impendit pro vtilitate rei perpetuæ. ſi autem pro fructibus vberioribus habendis pro vno anno, vel tempore matrimonij, non repetit. ff. eo. l. iij. In vtilibus autem expenſis diſtingue, quia aut cum mandato, & repetuntur: vt hic. ff. eo. vtilium. Aut ſine, & tunc aut mulier erat ſoluendo, & tempore expenſæ & repetitionis, tunc in totum repetunt per actionẽ negotiorum geſtorũ: vt hic. Aut vtroq; tempore nõ ſoluendo, & nõ repetuntur. ff. eo. vtilium. Sed poterit tollere ſine læſione prioris ſtatus. ff. de rei vendi. in fundo. Si verò altero tẽpore, tunc ſiue inſpecto initio, quia vtiliter cœptũ eſt: ſiue ſine, quia tẽpore repetitionis ſoluẽdo eſt: repetitur. ff. e. & in totũ. In voluntarijs dic q̃ nõ repetit, ſiue volũtate mulieris factæ ſint, ſiue nõ, ſed permittitur tollere ſine læſione prioris ſtatus ſi ſublatum poſſit afferre vtilitatem viro. ff. eodem pro voluntarijs. niſi eſſet prouincialis. quia tunc non ſunt voluntariæ, ſed vtiles. ff. eodem. l. quod ſi. In vltimo caſu quando

dubitatur, dic quòd modicas videtur donare. ff. eod. l. penult. de dona. inter vir. & vxo. l. verum. ſed magnas non. ff. de condi. indeb. l. cum de indebito. Quę autem ſint neceſſariæ, dic. ff. eod. l. j. ij. & iij. de verbo. ſignifi. l. impenſæ. Quæ vtiles dic. ff. eod. l. quod dicitur. §. fin. & vide. ff. de bon. autho. iudi. poſsi. l. prætor. §. ij. [Niſi ex voluntate.] ff. eo. vtilium, quæ hic corrigitur. [Expenſæ.] hoc ſpeciale in dote. aliàs contra. ff. de in rem verſo. quod ſi ſeruus. §. ſed ſi mutua. & concor. ff. de impen. l. ex voluntarijs.

[Niſi ex quibuſdam.] vel propter adulterium, infrà de adul. l. finali. dic ibi. [Inquantum facere poteſt.] vt viuere poſſit honeſtè, attenta ſua ætate: vt not. inſtitu. de actio §. fuerat. Et gaudet hoc priuilegio etiam ſi conueniatur hypotheca: vt not. Dyn. ff. de reg. iur. l. non tantum. [Verſatus eſt.] in diminuendo ſubſtantiam, vel rem dotalem. [Cautione.] verbali, non cum fideiuſſore. ff. pro ſocio. l. verum. §. item videndum. ſecundum gloſſam, & doctores. [Intra annum.] vel ſtatim ſi extent & paratæ ſint, vt infrà verſicu. ſimili modo, ſecundum Iacobum, de ra. ff. de regulis iuris. l. debitoribus.

[Vel incorporalibus.] vt nominibus. ſecus in reditibus. [Actionis.] ff. de iure do. cum in fundum. §. ſi fundus. [Similique modo.] vt poſt annum veniant ſicut in alijs mobilibus, & ſic refertur ad primum, vel referatur ad proximum, dictum. Et dic quòd res extabant & poterant ſtatim reſtitui, ſecundum opinio. Ia.

4 Sed quid de alijs fructibus qui proueniunt ex rebus medio tempore? Videtur quòd ſint viri. ff. re. amo. l. ſi mulier. §. rerum. & l. ob res. & ibi not. ar. contra. ff. ſolu. matri. l. diuortio. §. nō ſolùm. Quidam diſtinguunt inter fructus intrinſecos & extrinſecos. Item dic quòd maritus debet ſaniſdare. ff. ſoluto matrimo. l. ſi conſtante. §. quotiens. dic ibi. Item ſi matrimoniū non tenuit, non obtinet hæc lex, quia ſtatim fit reſtitutio, ſecundum gloſſ. Iaco. de ra. tamen contra. Quid ſi maritus accepit rem æſtimatam & eſt in eius poteſtate reddere rem vel æſtimationem? Gloſſ. reſpondet quòd ſecundum quod eligit ita habebit dilationem. Quid ſi tota dos ſit in mobilibus nec mulier habeat vnde ſe alat? Gloſſ. dicit quòd vir vel hæredes debent interim alere. Doct. dicunt quod compelluntur reddere dotem ante annum, hoc caſu opi. glo. approbatur de conſuetudine. Quid ſi res immobiles pereunt culpa mariti? Iaco. de ra. dicit ſtatim reſtituendam æſtimationem. ſ. de compen. l. ſi. Cui ob. ff. de iure do. cum in fundum. §. ſi fundus.

5 Item dic q̄ mulier eſt alimētanda in domo viri ſi poſsit fieri ſine ſuſpicione. aliàs contra. vt not. Spec. qui fil. ſunt legiti. verſic. nunc dicamus. cum ſe. [Ex ſubſtantia.] ff. ad l. Falcid. l. pater. [Aeſtimatæ non ſunt.] ff. de iure do. l. ſi mancipia. dic infrà ſolu. matri. l. j. [Debere.] dic. ff. ſolu. matri. l. diuortio. §. interdum. [Exhæredata.] & iniuſtè. ff. de colla. bo. l. ſi pater. ff. pro ſoc. l. ſi ſocius. §. verum. [Maximè.] quia agitur ad ſupplementum. ſ. de inoffic. teſta. l. omnino. [Teſtator dixit.] hodie idem & ſi non dixerit, vt infrà de colla. authen. ex teſtamento. Sed quid ſi pater fuit ſtipulatus ſibi reddi, an ſit locus huic §. gloſſ. quærit & addendo ſoluit quòd non. Quam ſequuntur antiqui. pro qua. ff. ſolu. matri. l. quotiens. Sed Dyn. & moderniores contra, per hunc §. & per hanc authen. ſed quamuis. j. eod. titu. Sed an poſsit in dotem inſtitui? Dic. ff. de mino. l. deniq; §. ſed vtrum. Sed an pater poteſt ſubſtituere in dotem? Dic quòd ſic vulgariter, ſed nō per fideicommiſſum: niſi in eo quod excedit debitum bonorum ſubſidium: vt not. ff. ad Trebel. à filia, ſecundum Dyn. [Niſi expreſsim extraneus.] In promiſsione non enim ſufficeret in traditione, ſecundum Ioan. & gloſſ. quamuis. Hugo contra. [Magis mulieri.] facit ad id quod notaui ſuprà de dot. promiſſa. l. fina. [Habentem.] non ergo repeteret pater ſi filia eſſet mancipata. Sed contra. ff. ſol. matr. l. ſi ab hoſtibus. & l. filiæ meæ. de iure dotium. l. profectitia. §. penultimo. Sed, dic dici profectitia quo ad nomen, non quo ad ius repetendi: vt hic. [Ex ſtipulatu.] ſed ſi expreſsè ſtipuletur. fingitur non nata, ſecundum gloſſ. & Doctor. [Filiæ ſuę.] conſentire tamen videbatur niſi haberet cauſam contradicendi. ff. ſoluto matrimonio. l. ij. §. voluntatem. & l. dotem. [Hypothecam.] an huic poſsit renuntiari? Vide ſuprà ad Velleianum. authen. ſiue à me. l. iubemus. [Fragilitate naturæ.] & ſi contra fiat, non valet, imo maritus poteſt contrauenire, infrà de agri. & cenſi. l. quemadmodum. lib. xj. & not. inſtit. qui. ali. licet. In princ. Nec incidit in pœnam: vt nota. in Specu. de emptio. & venditio. §. iij. verſicu. ſed pone.

6 Sed ſi vir vendat fundum mulieris, & tradat alium in compenſationem mulieri, valet, ſi cōditio dotis non fiat deterior, vt ibi notatur in verſicu. item pone. Item quamuis venditio ſit nulla poteſt tamen cōfirmari. ff. de vſucapio. cum vir. Item quid de rebus mobilibus? Glo. quærit & videtur tenere idem quod de immobilibus. Sed Azo contra in ſumma, quem ſequitur Iacobus de Rauē. Gloſſa alibi diſtinguit an maritus ſit ſoluendo vel non, vt not. inſtitu. qui. alie. licet. in princi. vide plenè quod ibi ſcripſi, quia diſtinguitur an numero, pōdere, vel menſura conſiſtat. Sed quid ſi iuret? Dic quòd non valet de iure ciuili, vt hic not. Sed de iure cano. cōtra, extra de pac. cap. j. lib. vj. de iureiur. cum contingat. Cautela tamen poteſt dari quòd primò iuret non alienare, & pòſt non valebit, vt notat Hoſtien. in cap. cum contingat. Et Archidiac. & Ioan. car. extra de iureiuran. cap. finali. libro vj. & Specu. d. §. item dic quòd in caſu alienat. infrà de ſer. pig. da. ma. l. j. ſolu. matr. l. dotalem. Item dic quòd is §. non obtinet in parafernalibus, vt not. Innocen. extra de conſuetudine. cap. ex parte. in fin.

7 Item videtur quòd ſi ſit vtilitas mulieris, quòd valeat alienatio. ff. de iure do. l. ita conſtante. Et vide infrà de fund. do. l. ij. Item ſi vir ſe obligat de euictione, tenetur, vt no. ff. de fideicommiſ. cum lex. & infrà de prędi. mi. l. ſi is qui. per doc. Item poteſt dici quòd in caſu in quo primo iuraſſet non alienare, q̄ valet alienatio ſi emptor ignoraret, vt ſcripſi ſuprà ad Velleia. l. ſi ſint. Item videtur quòd etiam de iure canonico non tranſeat dominium, quamuis mulier iurauerit, & quòd emptor nō poterit vendicare à poſſeſſore, & q̄ mulier poſsit vendicare ab alio quàm ab emptore, vt plenè ſcripſi inſtitut. quib. alie. licet vel non. in princ. Item videtur quòd conſuetudo nō valeat contra hanc legem. extra de conſue. cap. penul.

8 Item videtur q̄ exceptio iuriſiurandi ſit perſonalis, & ideo videtur quòd hæres mulieris poſsit vendicare non obſtante eius iuramento, ſuprà de inofficioſo teſtamēto. ſi quis filium. de rei vendi. cum à matre, vide in qualibet. [Ex Theodoſiana.] infrà de repo. l. fina.

Authen. Sed quamuis. Sumitur in authen. de æqua. do. §. quia vero. colla. vij. Et dic quòd loquitur in filia in poteſtate conſtituta, & emancipata, ſecundum Docto. & hoc ſonat verbum pactionis, & ita parum licet diminuere hæredibus patre mortuo. ſuprà communia vtri. iudi. l. finali. & hoc niſi nubat contra velle patris, ſecundum gloſſ. & vide, ff. de iure do. l. dotem. & l. ſtipulatio. & de pact. do. l. cum maritus. §. ſi Titius. Quid ſi non contraxit, ſed religionem intrauit? Dic debere habere dotem, ſecundum Doctor. in authen. de ſanctiſsi. epiſco. §. ſed & hoc præſenti. collatione ix. ſecus ſi ageret ſtatum viduæ. ſecundum Doctor. Sed quis probabit diminutas facultates? Gloſſ. dicit quòd pater, vt not. in corpore, dic vt ibi notatur.

De pactis conuentis, tam ſuper dote, quàm ſuper ante nuptias dona. &c.

1 Pater filiam quandoque tenetur redotare.
2 Pater filio ex cauſa aduentitia non quærit.
Stipulari an poſsit filio naſcituro.
3 Actio conſtitui nequit inter patrem & filium.

Legem. [Ita conuenit.] ſuprà de pact. l. legē. dic vt ibi notatur.

Fructus. [Sumptibus tuis.] O mulier. ff. de don. inter virum & vxorem. l. ſi quis pro vxore. §. fin. infrà titu. ij. l. ſi fructus.

Quamuis. [Non poteſt.] oppo. ff. ſoluto matri. l. quotiens. ſuprà de iure do. l. cum à ſocero. Sed hic ex interuallo. Vel hic de aduentitia. ibi de profectitia, vel dic ſecundum Iaco. hoc ſpeciale fauore dotis.

1 Sed in quo eſt fauor ex quo pater compellitur redotare? Quare dic quòd hic non acquirit liberis naſcituris: & dixi ſ. de pact. l. ſi. Ar. contra infrà eo. pater. l. fin. dic vt ibi notatur.

Pactum. [Actionem.] directam, ſed vtilem ſic, infrà eod. pater. ff. ſoluto matri. l. Caius. [Maximè.] vel dic quòd hic abundat maximè, ſecundum gloſ. Vel ſtipulatus fuit ex cauſa Caſtrenſi, ſecundum Dyn. Vel ſpeciale in dote, ſecundum Iacob. de Rauen. nec ob. inſtitu. de inuti. ſtipu. §. item inutilis.

2 Item dic quòd hodie pater non acquirit filio ex cauſa aduentitia, vt not. ff. de verborum oblig. l. quod dicitur. & hoc niſi ſecundum diſtinctionem quam ſcripſi infra de cōtrahen. & commit. ſtipu. l. ſi filiæ. quæ debet intelligi in aduentitijs. An autem filio naſcituro poſsit ſtipulari? Dic ff. de ope. liber. l. ſi quis operas. vbi autē ſtipulatur ex cauſa profectitia, ſibi ipſi quærit ſi huiuſmodi propoſitum habuerit, aliàs non valet, vt l. quod dicitur. ff. de verbo. oblig. inſtit. de inuti. ſtipula. §. quocunq;. niſi ſtipuletur poſt mortem. per l. quod cum. §. ij.

Hæreditas. [Cū igitur.] ſ. de pact. l. licet. [Ad te.] extraneum eius viri.

Si conuenerit. [Reſponſum.] ſupra de iure do. cum à ſocero.

1 Pater. [Nepotibus.] ex filio. ſi ex filia, nō videtur poſſe conſtitui actio inter patrē & filiū, ſecundū gl. vel ſpeciale in dote, ſecundum Iaco. de ra.

Hac lege. [Paraferna.] ff. de iure do. l. ſi ego. §. dotis. [Prohibēte.] ſed nō ꝓhibeat videt eū poſſe adminiſtrare, & fruct' lucrari. j. l. fi. ſ. de ꝓcu. l. maritus.

Ex more. [Eandem partem.] in quantitate. [Et maritus.] in qualitate. [Contra virum.] Recipe hic authēticā æqualitas. & auth. ſed quæ nihil. & dic in corpore de nō alie. §. fi. coll. ij. Et nō ſeruaſ hæc auth. de cōſuetudine.

Authē. Aequalitas. Vide ſ. de dona. ante nup. ſi cōſtāte. & l. fi. §. ſi autē. & de hoc per doc. iuris canonici. extr. de dona. inter virum & vxorem. c. fin.

Authē. Sed quæ. Dic in corpore de non eligen. ſecundo nubē. §. fi. Et nō ſeruaſ de cōſuetudine hæc auth. io oſculis, ſeu dotalicijs.

Lege. [Lucref.] Quid ſi ex altera pte ſit factū pactū, ex altera nullū? Quidā dicūt aliqđ reduci ad nullū. Sed Io. cōtra. & vide ſ. de don. ante nup. l. fi. §. ſimili modo.

Si mulier. [Rathabitione.] cōtr. ſ. de ꝓcu. marit'. Sed hic in paraſernalibus. ibi in alijs. Vel hic, q̃a cautiones erāt traditę, ibi non, ſcđm gl. [Expendere.] nō ſic de fructib' naturalib' rerū paraſernaliū. ff. ad l. falci. l. penul. de do. inter vi. & vxo. ſi ſtipulatio. §. j. ſcđm gl. j. tit. ij. de his. [Cōtentā.] hoc verū qñ ab initio ſibi ꝓuidet. ſec' ſi ex poſt facto, q̃a nata nō perimiſ. ff. de preca. l. & habet. §. cū qs. de excep. rei iudi. ſi cū. de bo. liber. ſi ex parte. §. fi. Sed cōtr. ff. de eo quod certo loco. l. j. j. de don. l. fi. ſecundū glo.

De dote cauta, & non numerata.

DOtem. [Re ipſa.] ante tempora. infra l. fi. & dic vt ſ. de nō nu. pe. ſi ex cautione.

Quod de ſua. [Donandi animo.] ſecus ſi ſub ſpe numerationis. dic infr. l. fi. A ſcripſit, & tradidit, ſi erat res corporalis. vel aliàs fecit, ꝙ per traditionē haberet. ner ob. ff. de do. inter vi. & vxor. l. papinianus. ſcđm gl. & doc. Et vide ff. de dona. inter virū & vxo. ſi ſtipulata. [Obijt.] ſecus ſi diuortio ſolueretur matrimonium. ſ. de dona. ante nup. l. ij.

In dotibus. [Cunſcribi.] ſecus ſi poſt. ſ. de non numerata pecu. l. in cōtractibus. §. j. [Cōputandum.] hic lege authen. quod locum.

Auth. Quod locū. [Tres mēſes.] poſt ſolutionem matrimonij, & etiā toto tēpore decennij. [Interueniat.] dic. ſ. de tēpo. in inte. reſtitu. authen. ſi minor.

De donatione inter virum & vxorem.

1 ☞ Mulier quando ex fundo donato faciat fructus ſuos.
2 Imperator nil confirmando dare videtur.
3 Donatio quando irritetur per condemnationem mariti.
4 Donatio per maritum facta ante reatum, an poſſit irritari.
5 Venditio facta per maritum valet ante reatum.
6 Contractus principis, lex quædam dicitur.

BOna. [Exiſtēte.] neque te, quia nō vis. j. vnde vir & vxor. l. j.] Non poſſunt. ff. de leg. j. l. quidam. §. quotiens.

Si ancillam. [Potuerit.] ff. de don. affectiōis. [Milites.] idē in militẽ cæleſti. ſecundum doct. [A focarijs.] aliàs adulatoribus. [Nolo.] ff. eo. oratio.

Donatio. [Perſeuerauit.] ipſa & pater. ff. eo. cū hic ſtatus. §. non ſolū. j. eo. ſi vt proponis.

Nec inter. [Poteſtate.] alias cōtra, & ita nurus poteſt dare ſocrus, & econtra. ff. eod. l. iij. §. ſocrul. & §. qui in eiuſdem.

Si ut proponis. [Non valet.] ff. eo. l. ſed interim. §. fin.

Etiam. [Irrita.] ff. eo. cū hic ſtatus. §. diuortiū. [Crediderint.] ff. eod. quintus. Et vide ꝙ ſcripſi, ſ. de epiſ. & cleri. auth. licentiā. j. arbi. tut. l. ſi defunctus.

Si ex uolūtate. [Cōpetūt.] q̃ ignorās ſic cōtraxit, ſecus ſi ſciens. ff. e. cū hic ſtatus. §. fin.

Si fructus. [Locupletior.] & vir pauperior. ff. eo. l. iij. quod eſt ſi tantū eſſet expenſura de ſuo. ff. de ſol. in pupillo. [Poteſt conueniri.] & ſic nō tenet donatio de fructibus. ſupra de pac. conuen. l. ij.

1 Sed ſi fieret donatio fundi, mulier faceret fruct' ſuos, ſi crederet tenere donationē. ff. eo. de fructibus. ff. de vſufruc. l. fructus. Et vide ff. e. ſi vxor ſi. ff. de acqui. poſſ. quod vxor. ſecundum gloſſ.

a ¶In rebus paraſernalibus non ſe intromittat maritus, & ſi conſumpta fuerint dic vt ꝑ doct. in l. de his. ff. de don. inter vi. & vxor.

Si maritus. [Separata ſit.] eo tamen probato auſertur ei. ff. ſolu. matri. l. cū ab hoſtibus. §. j. infr. de his qui. vt indi. l. j.

Sicut. [Ceſſat petitio.] ff. eo. l. ſi id quod. §. fi. de pac. do. l. inter. §. cōuenit. [Manifeſtum eſt.] niſi ſit immodicum. ff. eo. ex animo.

Si maritus. [Debes.] ff. eodē. cū hic ſtatus. §. ſi maritus. [Donationē. ſecus in legato. inſtit. de leg. §. ſi rem. dic infr. de leg. l. ij.

Si quidē. Supra eo. ſicut. l. quod adipiſcendo. & l. qđ autē. § fi. & l. ſi ſponſus. §. conceſſa.

2 Ex uerbis. [Addit.] Nota argumentū, ꝙ Imperator nil videt dare cōfirmādo. ff. de le. j. l. legata. & l. ſi quando. Sed dic ꝙ hoc verū, vbi confirmat, nō vocata parte, aliàs ſic. Et ideo nō ſufficit exhibere inſtrumētum cōfirmationis, niſi exhibeatur principale, vt in Specu. de inſtrumen. edi. §. nunc autem vidēdum reſtat. verſi. in primis. Et vide extr. de fide inſtr. inter dilectos. vbi tenet Inn. ꝙ ſi ponātur verba, concedimus & confirmamus, ꝙ valet donatio, ſi prima nō valebat. Hodie verò videturꝙ ſi princeps recitet, & fundet intentionē ſuam ſuper eo quod recitat, ꝙ ſtatur. Et ideo ſi cōfirmet, quaſi ritè factū, videtur tenere. extra. de proba. literas. in cle. & vide extra de præben. ſi apoſtolicæ. lib. vj. & eo. lib. de priuile. c. ſi Papa.

Si filius. [Propoſito.] quod pręſumiſ, ſecundū Hug. ff. de lega. iij. vxori. §. fi. Sed gloſſ. cōtra. niſi iuxta l. verum. ff. eo.

De his. [Voluntatē.] qđ pręſumiſ, niſi dones. [Oportere.] Quid in dubio? Vide ſupra de pact. conuen. l. ſi quia repetet. ff. ad l. fal. l. penul.

A marito. [Transferri poteſt.] dic ſupr. eodē ſi quidem. [Diuortium.] dic ff. eodē. ſed interim. §. fi. & l. cū hic ſtatus. §. diuortium.

Si conſtante. [Tradidit.] Cauſa donationis. [Bonis.] ſi nō eras in poteſtate. Aliàs non, etiā hodie, ſecundū gl. Sed doctores cōtra. cū proprietas non acquiratur patri hodie. ff. eod. l. iij. §. ſed ſi.

Si propriis. [Actionem.] ff. eodem. quod adipiſcendæ.

Maritus. [Poteſt.] ff. eodem. quod autem. §. penul. & fin.

Si te. [Pœnitentia. ff. eo. l. iij. §. ſocrus. ſupra eo. ſi cōſtante. & l. nec inter eas.

3 Res uxoris. [In ſeruilem.] vide authen. ſed hodie. [Qualitate.] ſecus ſi aliàs, ff. eo. cū hic ſtatus. §. ſi donator. [Habituro.] diſtingue, quia aut eſt donatio cauſa mortis, & illa reuocatur indiſtinctè per condemnationē. ff. de do. cau. mor. l. ſi aliquis. aut inter viuos, & tūc aut inter vi. & vxo. & tunc aute reatū. & dic vt hic in textu. Aut poſt reatū, & non videtur valere, vt hic à contrario ſenſu. ff. eo. cū hic ſtatus. §. ſi maritus. Contrarium tamen notatur infra. de bon. proſcrip. ſi quis poſt hac. §. ea. Et idem ſi fiat filio in poteſtate conſtituto, vt ibi, ver. quod vero. in fine. Aut inter alios, & poſt reatum: & tūc aut nulla ſequitur ſententia cōdemnatoria, & valet, ff. de dona. poſt contractum. Aut ſequiſ ſententia: & ſunt gloſſæ variæ. nam dicit hic quod valet quādocunꝙ ante ſentētiam. j. de bon. proſcrip. l. ſi quis. poſthac. Alibi dicit quòd non valet poſt litem conteſtatam: vt not. ff. ad tu. l. ex iudiciorum. ff. de admini. tu. l. ex cyrographis. Dy. verò diſtinguit, quia aut eſt certum ꝙ donet in fraudem criminis cōmiſſi, & nō valet: vt l. ſi aliquis. Aut dubitatur, tunc aut erat accuſatus, & non valet. Aut nō, & tūc aut fuerat deprehenſus, & non valet: aut nō fuerat, & valet. Sed his ob. ff. de iure fiſc. l. cum quidam. iuncta l. in fraudem. eo. titu. Sed intellige ꝙ ibi nulla fuit ſecuta ſententia.

b ¶De donationib' huiuſmodi, q̃ ſiūt ancillis in cōpenſationē ꝙ valeāt, nō iure do. modo: ſed ſolutionis magis. vide Pet. de An. conſi. 148.

4 Quid ſi dedit ante reatum? Doct. dicunt ꝙ ſi ex interuallo, valet: nec præſumitur fraus, ſed ſi incontinenti, fraus præſumitur. ff. ad Macedo. l. Iul. §. ſi filius. Tu potes dicere contr. ff. qui, & à qui. l. ſed & ſi. §. fin. ff. quæ res pig. obl. poſ. l. Titi'. ſi certū peta. qui pecuniā. ff. de don. inter virū & vxo. l. inter eos. & l. penul. §. virgini. Ideo dic indiſtinctè valere. De hoc in Spec. de don. verſic. itē pone. vbi videtur tenere, ꝙ ſi quis dedit ob conſcientiā reatus, & reatus non ſit ſecutus, ꝙ non tenet donatio quin poſſit reuocari. Item hæc non procedunt

niſi in criminibus quibus bona cõfiſcant ipſo iure, ff. qui & à qui. l. qu ęſitum. extrà, de hæreti. cum ſecundum. lib. vj.

5 Quid ſi védidit illo caſu? videt valere védirio, niſi ambo participarẽt fraudẽ, ff. quæ in frau. credi. l. qui à debitore. & l. qui autẽ. §. ſimili modo. ff. ad Sylleyanum. l. ſenatus. Contra dicta l. chyrographis. & ibi de hoc. §. fi. infr. ad legẽ Iul. maie. l. penultima. & fin. Sed dic qd' quamuis transferre nõ poſsit titulo lucratiuo: vel. donatiões. §. fi. ff. de donatio. titulo nõ lucratiuo. videt quòd poſsit ignorãti: ve dicta l. penulti. §. dotis. ff. quæ in frau. cre. ſi fraudator. §. primo. A quo fiſcus reddat pretiũ Diſtingue an habeat titulo lucratiuo, & an extet pretium vel non. ff. ſi quid in fraud. pa. l. prima. §. ſi quis. in fraudem. quæ in fraud. credi. l. ſi debitor.

Donationes. [Conſcripta ſit.] quo ad fructus, & partus & cæteras cõmoditates: non quo ad dominium. Nec obſtat. ſuprà. de inoffic. dona. le. ij. dic plenè ibi. Et oot. ſimile, ff. de dona. cau. mor. l. mortis cauſa. Non ſic in cõditione. infr. de fideicom. libe. l. cum teſtator.

Authen. Sed hodie. [Sit ſeruus.] hoc verũ quando ſuperuiuit, ſecus ſi moreretur, ff. de pœ. qui vltimo. ſecundum glo. [Liberti.] ſed & hi hodie ſunt bene nati. in authenti. vt liberti de cætero. ſecundum glo. colla. vj.

6 Donatiões quas. Nota quòd contractus principis & lex, infrà, de bonis quæ liberis. l. cũ multa. in authentica, de nõ alienãdis. §. ſi minus collatio. ij. infrà, de quadri. pręſcrip. l. fi. in fi. Et fa. qd' ſi dedit rem pacto appoſito ne alienet quòd impediatur dominij trãslatio.

Si unus. [Firmam.] ff. eodem. cum hic ſtatus. §. ſi ambo.

De repudijs & iudicio de moribus ſublato.

1 Cognoſcẽs coniugatam, quam credit ſolutam non præſumitur adulter.

2 Maritus vxorem in Venereis occidens non lucratur dotem ſi ſint filij.

MAtrimonium. [Vel à quo.] vel pro id eſt, ff. ad leg. Iul. peculat. l. iij. [Vxoris affectionem.] aliàs ſecus, ff. ſolu. matri. l. ſi quis ſic ſepuletur. Sed de iure canonico non poteſt mutare. [Permittunt.] imò repetit à fiſco ſtatim. ſecus tamen ſi ipſa deportaretur, ff. de bo. dam. l. ſed ſi. alia.

Liberum. [Annos.] dic ſuprà, de ſponſa. l. ij. ff. eo. vxoris.

Dubium. [Calliditatis.] ff. ſoluto matrimonio. l. ſi filiæ ff. eo. ſi filia.

Filiæ. [Non eſt.] nec patris. infrà, l. proxima.

Licet. [Diſſoluitur. ſed alicui de ſua familia, ff. eod. l. ij.

5 Vxor. Argumentum quòd ille qui credebat cognoſcere ſolutam non committit adulterium, ſi cognouerit coniugatam, vel econtra ſi credebat cognoſcere coniugatam, & cognoſcit ſolutam quòd committit adulterium. Hę quæſtiones diſputantur extrà, de regulis iuris. c. cum quis. in nouella. li. vj. vbi videtur determinari quòd in vtroq; caſu iudicetur ſecundum intentionem quo ad Deum, quo ad forum iudicialem in primo ſecundum intentionem. [a] in ſecundo ſecundum veritatem. ff. de fur. l. vulgaris. §. ſi quis. xxxiij. q. ij. ſi quis. cum notatis.

a No. hanc reſolu.

Authentica Hodie. [Hæc ſolennitas non ſeruatur in alijs caſibus infr. ſoluto matrimo. ſi quidem. cum notatis. dicit ibi. [Recipere.] Vide extrà, de ſpon. in præſentia. de ſecun. nup. c. dominus. dic ibi.

Conſenſu. [Deſignamus.] Hæ cauſæ abbreuiantur in authentica, de nuptijs. §. per occaſionẽ. colla. iiij. Et magis. vt liceat ma. & auiæ. §. quia vero plurimas. col. viij. Et multò magis de iure canonico, extrà, de diuor. per totũ. [Dote quam.] poſt mortẽ mulieris, ſecus in vita. authenti. vt nul. iudi. §. adulteram. colla. ix. infrà de adulte. authentica, ſed hodie. Sed ius canonicũ videtur cõcordare cũ hac lege. extrà, de dona. propter nuptias. c. plerunq;. Itẽ hoc ſi matrimonium tenuit, aliàs ſecus. in authentic. de nupt. §. ſi vero ab initio. colla. iiij. Itẽ quęre de hoc q; ſcripſi ſuprà, de iure do. l. ſi dotem. dic ibi. & in ſpec. de do. inter virũ & vxor. §. forma tis. verſic. ſed nunqd. & vñ infr. de adulte. aut. ſed hodie. & l. ſi.

a Item doct. q; ſi vir interficiat vxorem etiam in actibus Venereis, nõ lucratur dotem ſi ſint filij. xxxiij. q. ij. c. admonere.

Si conſtante. Recipe authen. quod hodie.

Auth. Quod hodie. Vide hodie extr. de conuer. cõiuga per totum.

In cauſis. Recipe authen. hodie.

Authẽ. Hodie. Vide hodie. extra. de frigi. c. laudabilem. & c. fraternitatis. & c. fin.

Iubemus. [Et æquitas.] Dic hodie in authenti. vt fra. filij. §. fi. colla. noua. corrigit authẽ. vt liceat matri & auiæ. §. quia vero. colla. viij.

Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur.

1 Maritus qualiter per vxorem probetur mortuus.

2 Mulier vera poſſeſſione non dicitur dotem poſſidere.

DVbium. [Poſt æſtimationẽ.] nõ verũ. ſ. de iure dotiũ. l. ſi iter. [Ex ſtipulatu.] hodie etiã ſi ſtipulatio nõ ſit interpoſita, ſ. de rei vxo. act. [Oportere.] ſi verò eſſent æſtimatæ, non reſtitueret partus. Vel ſi alia ęſtimatione: tamẽ tali, q; electio eſſet viri. Et ſic intellige, ff. e. l. penul. §. mãcipia. de iure dot. ſi mãcipia. Et dic ſec' in textib', ſ. de rei vxo. act. §. cũq; §. itaq;.

Secundum. [Damnati.] ff. eodem. ſi marito.

Si ignorans. Secus ſi ſciuit: & notatur, ſ. de condi. ob cau. l. j. Tu dic cõtr. & aliud qđ cõtrahit matrimoniũ illicitũ. aliud qñ cõcubinale. extra, de cõiu. ſer. c. ij. Facit. ff. eo. ſi cum dotem. §. fin.

Dos à patre. [Debet.] etiã ſi ſint liberi, ſecũdum glo. & docto. licet Mar. contra.

1 Si quidem. [Functa eſt. ff.] & probatur defuncta per famã. ſcđm gl. Sed Ro. dicit à parte ꝑbari. Quod eſt verũ ſcđm docto. ſi dicat defunct' ita ꝑpe & in tali loco q; poſsit haberi certitudo. aliàs ſufficit fama vel cõiecturę: vt ſi erat homo antiqu' & nõ fuit viſ' de magno tẽpore. ſcđm doct. Pro prima parte extr. de regulis iuris. c. vbi maius. §. fina. lib. vj. [In ſtipulatum.] maximè, ſ. de rei vxo. act. §. accidit.

Si circunſcripta. [Pretium.] & vir non fuit in dolo. dic, ff. de iure dot. l. ſi res. §. ſi mulier. ſecundum gl.

Nec maritus. [Condẽnandus eſt.] dic ſupra, de rei vxo. act. §. cũ autẽ. ff. eo. maritus. [Hæredes.] non ſuos, ff. eo. etiam.

5 Dotis. [Facultatẽ.] & ita non poſsidet rem dotalẽ mulier vera poſſeſsione, ſed abuſiuè videtur poſsidere, j. qui pot. in pigno. habẽt. l. aſsiduis. ff. de acquiren. poſ. l. Pomponius. §. in dotem. Et nota quomodo iudex dat facultatem ingrediendi. dic infr. vnde vi. l. meminerint. Et vide, j. de bon. proſcrip. l. ſi quis poſt hac.

Si ſocero. [Dediſti.] vide ſupr. eo. ſi cum dotem. §. penultimo.

Si dos conſtante matrimonio ſoluta ſit.

1 Vir ſoluens ex cauſa voluntaria non liberatur.

2 Maritus ab vxore poteſt fideiuſſores recipere.

3 Diuortium de iure canonico non fiendum.

SI conſtante. [Legitima.] quæ multæ ſunt, ff. de iure dotium. l. inuitus. §. manente. ff. eo. quãuis. & l. cõſpicitur. Fe ſic videt, q; vir non liberetur ſoluẽdo ex cauſa voluntaria, ff. de reli. l. ſed ſi quatenus mulier locupletior facta eſt, ff. ſol. matri. l. ij. in prin. & ibi notatur. [Reſtituatur.] qui pactus fuerat de lucrãdo: qui debet reſeruare propter ratẽ. in auth. de nup. §. dotes. colla. iiij. ne. vi. quod ex dote. §. prætetea.

Ne fideiuſſores vel mandatores dotium dentur.

Siue. [Secundæ dotis.] ſed de reſtituenda poteſt dare, ſecũdum Dy. Gl. tamen hic tenet cõtr. cũ Azo. Itẽ dic quòd nec pignus datũ ab extraneo tenet, ſed à marito ſic, ſecundũ gl. ff. de ſo. calipo. Vel dic ibi pro reſtituenda, ſecundũ opiu.

opin. Dy. quę videtur vera. Itē tenet fideiuſſio ſi matrimoniū ſit ſolutū, ſecūdū gl. Sed ſi extraneus dat dotē, idem q̄ hic videtur in muliere. Itē non pōt renunciari huic l. ſecundum gl.

2 Item contra poteſt vir recipere fideiuſſores ab vxore, ff. de iure dot. l. cum dotis. ſecundū gl. Et vide extra, de don. inter vi. & vxo. c. per tuas.

Rerum amotarum actione.

3 Dic hodie q̄ nō cōpetit hæc actio cū nō fiat diuortiū, de iure canonico, ff. e. terū. niſi in caſu quo dat̄ vtilis, ff. e. ſi mulier. ſcd̄m gl. Et pater in l. contra. §. ſed ſi morte. ff. eod.

Compēſationis. [Fiūt.] vbi quātitas eſt hinc & inde, nec obſtat. s. de rei vxo. act. §. ſed nec ob res. vel hic nō eſt cōpenſatio, ſed mutua petitio. [Tui iuris.] vel tui periculi, ff. eo. ſi concubina. §. ſi.

Diuortii. [Permittitur.] diuortio ſecuto. ff. eo. rerū. [Pœnalis.] pœnaliter. nec obſt. ff. ad leg. Aquil. l. ſi ſeruus. §. ſi maritus.

Ne pro dote mulieris bona quondam mariti abducantur.

Vt uxori. [Bona.] cōtra iuris ordinem, ſed ipſo ſeruato ſic vt ſequitur. [Secundum iuris formam.] facta miſſione dic ſupr. vbi in rem act. l. ij.

De fundo dotali.

Si æſtimata. [Electio.] aliàs ſec° ff. e. q̄ ſi fundum. [Locū habet.] vide ſupr. de rei vxo. ac. l. j. §. at cum lege.
[Alienatio.] ff. de ſtatu libe. l. ſtatu lib. l. ſtatu liberis. §. j. [Trāſfertur.] largius ſumitur, s. de rebu alie. l. fina.

Mariti. Idem in ſponſo. ff. eo. l. lex. [Non poſſunt.] niſi eis expediret. ſcd̄m quoſdam. &c. Et vide infra de prædi. mi. l. inter omnes. ff. de iure do. l. ita conſtante.

Diuortio facto. Apud quē liberi morari vel educari debeant.

Licet neque. [Debeant.] vide hic authen. ſi pater.

Auth. Si pater. Sumitur ex corpore vt liceat matri & auię. §. illud. col. vij.

De alendis liberis à parentibus, vel contra.

1 ☞ Filius qñ teneat̄ alere patrem, & an frater fratrem.
2 Nepos pauper ab auo ali debet, ſi in eius ſit poteſtate.
3 Vaſallus diues dominum pauperem alere debet.
Renunciare non poteſt quis iuri alimentorum.
4 Hæres tenetur eum alere quem auus alebat dum viueret.

PArentū. [Neceſſitatibus.] alimētorū, nō aūt vt ære alieno eū liberet. ff. e. ſi quis aliæ. §. parēs. niſi ſit raptus ꝓ hoc, vt dixi s. de epiſcu. & cleri. auth. ſi captiui. Vel dic, q̄ licet tūc poſſit exhęredari, nō tñ cōpelli vt de ſuo ſoluat. ff. de lib. agn. l. alimēta libereo. Sed an frater teneat̄ alere fratrē? Gl. videt̄ tenere, q̄ ſic. arg. ff. de tut. & ra. diſtr. l. j. Quod eſt verū indubitāter. j. ti. j. auth. licet. Et de hoc in Spec. qui ſi. ſunt legi. verſi. itē, q̄ frater. Et dicūt quidā, q̄ etiā vterinū alet. arg. prędictæ auth. Alij contr. ff. de admi. tut. cū plures. §. penul.

2 Sed quid ſi nepos habet auum & patrem diuites, & eſt in poteſtate aui? Videtur q̄ auus alat. ff. de iniur. ſed ſi vnius. §. quod demum. de caſtr. pec. l. dotē. fami. erciſ. ſi maritus. Quidam contr. j. de inſan. expo. l. j. Sed quid ſi quis habeat patrē & filium diuites? Videtur quòd poſſit eligere. infra, de fideicom. l. liberum. Quidam dicunt q̄ vterque tenetur cōtribuere: vt in auth. qui. mo. natu. effi. legit. §. penul. colla. vj.

3 Quid de vaſallo, an teneatur alere dominū? Dic, q̄ ſic, nec poteſt ipſum conuenire, niſi in quantū facere pōt in feudo. de na. feu. in prin. in Spec. in d. ti. de feu. ver. xvj. Et tenetur pater alere filiū infidelē. & cōtr. forte citius quā aliū pauperē fidelē. in Spe. qui ſi. ſunt leg. §. quid ſi pater. Et iunge. j. de pa. poteſta. l. nec filiū. s. de iu. do. l. pro oneribus. Sed quid ſi accepta certa ſumma renūtiauit q̄s iuri alimentorū? Dic nō valere: vt in Spec. d. tit. qui fi. ſunt legi. ver. quid ſi emācipatus. Itē vide multas perſonas quæ alēdæ ſunt. in dicto tit. ſub rubr. forma. Itē qd de patrino an debeat ali ꝑ filiolū vel ecōtra? Satis videtur q̄ ſic, cū ſit fortiꝰ vinculū ſpirituale q̄ tēporale. s. de nup. l. ſi q̄s alūnam. Quod aūt dixi de vaſallo cōpellēdo, dic cauſa liter: q̄a priuari poteſt feudo niſi faciat nō aūt cōpellitur pręciſè. ff. de liber. agno. l. alimēta liberto. Itē dic, q̄ vbicunq; bona alicuius trāſierūtur in aliū ſine delicto eius, cōpellitur ſucceſſor alere. in tit. epiſcopū vel abbat. §. ſi. in feu. Quid ſi auus ſit mortuus, nunquid tenetur hæres alere? Satis videtur q̄ ſic ſi auus alebat, vel ad hoc fuerat condēnatus, aliàs nō videtur niſi eſſet proximus ſicut frater. De patrono eccleſiæ dic extr. de exceſ. pręla. cū & plātare. per Inn. vbi tenet, q̄ ſic.

Competēs. [Præſtare poſſit.] ff. eod. ſi quis. §. penul.

Si competēti. [Filiū eius.] etiam naturalem. j. eo. auth. licet olim. Cōtra. ff. e. ſi quis ali. §. itē reſcripſerunt. [Iubebit.] poſt triennium. infr. de pat. po. l. nec filiū. dic ibi.

Si patrē. [Promeruerit.] ff. e. ſi q̄s ali. §. ſi q̄s ex. [Examinabit.] ſummatim. ff. e. ſi quis ali. §. pe. & ſoterim valet. vt ff. eo. tit. l. j. §. Iul. & l. ſi neget. ſecundū glo. ſed lac. contra.

De concubinis.

1 ☞ Concubinatus an hodie ſit licitus.
2 Circa iſtā rubricā vide quod not. extr. de renun. niſi cum pridē. in ſi. Sed olim erat pmiſſus cōcubinatꝰ, etiā de iure diuino. Sed tñ ſemp fuit prohibitū ad mulieres publicas & venales accedere. xxxij. q. iiij. ca. meretrices. xxxiiij. diſt. ca. vidua.

NEmini. [Conſtante matrimonio.] nec ſine matrimonio hodie, cū ſit peccatum mortale: extr. de hæret. ad noſtrum. in cle.

De naturalibus liberis, & matribus eorum, & vxoribus &c.

1 ☞ Suburbani cenſentur eſſe de vrbe.
2 Legitimatio quatuor modis poteſt fieri.
3 Legitimatio fieri poteſt per matrimonium ſubſequens.
4 Legitimatio quo caſu poſsit retrotrahi.
5 Filij ſacerdotis vel epiſcopi ſunt eccleſiæ ſerui.

SEnatores. ff. de ſol. l. Calipo. vt̄ dic q̄ ibi pro reſtituēda, ſecūdum opi. Dy. quę videt̄ verior. [Per interpoſitā.] s. de ſecū. nup. l. hac edictali. [Liberi.] legitur ad l. matre. Et ſumitur in auth. qui. mo. natu. effi. ſui. §. ne igitur. col. vij.

1 **Si quis.** Not. q̄ illi qui ſunt ex vico, cenſentur eſſe de ciuitate, cui ſubiacet. ff. ad Municipa. l. qui ex vico. s. de epiſco. & cleri. l. nulli. extra de elec. ne Romani. §. ſane. in cle. Et facit q̄ interdicta ciuitate videntur interdicti vici cohærentes. extra de poſtula. c. j.

2 **Cum quis.** Not. q̄ quatuor ſunt modi legitimādi ꝑ oblationem curiæ: vt hic, oportet tamē q̄ ſit de volūtate eorū. in auth. qui. mo. na. effi. ſui. §. generaliter. coll. vij. & ſuccedūt patri ex teſtamēto, & ab inteſtato. nō tamē habet plus quā veri legitimi. ea. colla. §. qñ. Nec ſuccedunt cognati, nec ſibi adinuicē, vt ea. coll. §. filiū. Et nedum pater, imò ipſi ſe offerre poſſunt, ſi nō ſupſit legitima ꝓles. e. ti. §. primꝰ itaq;. & hoc ſi ſint ex libera, ſecꝰ ſi ex ancilla. e. col. §. ſi q̄s igitur fuerit. & §. iſte modus. Quid ſi offeratur religioni vel ſeruitio Dei? Nō videt̄ idē. extr. de apoſta. c. ij. c. ſi de fil. presbyte. Arg. cōtr. in auth. de mona. in prin. col. j. Vide, j. eo. auth. licet. s. de epiſco. & cleri. l. Deo nobis.

3 Itē ſecundus per matrimoniū ſubſequēs. j. e. cū quis. & l. nuper. inſtit. de nup. §. ſi. Et in hoc de iure legū requirebat̄, q̄ eſſent nati ex libera, & q̄ fierēt dotalia inſtrum. in auth. de triē. & ſemiſſe. §. ſi. coll. tertia. quibus modis naturales effici. ſui. §. ſi q̄s igit̄. collatio. ſeptima. Hodie ſufficit verū matrimoniū. vide extr. qui filij ſunt legitimi. c. tāta. iūge, s. de inceſt. nupt. auth. ex cōplexu. Tertius per principē qui cōſueuit fieri, ſi nō ſuperſit legitima proles, & pater nō poſsit nubere cōcubinę, & ipſe pater ſupplicet, vel oſtēdāt teſtamentū patris, in quo hæredes eos inſtituerit, in auth. quibus modis naturales efficiū. leg. §. ſed aliud. & §. ſi q̄s ergo. collatio. ſexta. Quartus ſi pater in teſtamēto manu ꝓpria ſcripto cū ſubſcriptione triū teſtium vel ſub geſtis monumētorum dixit hos filios ſuos, nec adiecit naturales: & ſi plures ſint, hoc teſtamentum omnibus

prodeſt ex eadẽ matre natis.in auth. qui.mo.na.effi.leg.§.ſi vero ſolũ.coll.vj.vt liceat matri & auiæ.§.ad hæc.colla.lunge,ſ.de nup.l.Imperialis.j.ad Orfici.l.ſi contra.

Sed quid ſi matrimoniũ aliud fuerit in medio? Dic nihilominus legitimari p d.ca.tanta.in auth.de inceſt.nup.§.dubitatũ.coll.ij.Et ſic tenet Hoſtien.poſt Goffr.de filijs presbyterorũ ca.ij.in fine. Argumentũ contr.ff.de ritu nup.l.palam.de donatione inter virum & vxorem.l.vir mulieri.

4 Quid ergo ſi ex illo matrimonio ſint liberi,ad quos fortè ſpectabat ſucceſsio iure primogenituræ,nunqd hæc legitimatio retrotrahitur? Io.And.videt tenere,q nõ,extra de reg.iuris.ca.ſine culpa.lib.vj.vbi hoc diſputat. Itẽ quid ſi in lecto mortis cõtrahat cũ cõcubina? Nõ videt eſſe locus legitimationi,j.e.nuper.ibi,& ſpẽ tollẽdę ſobolis &c.ff.de vſufruc.l.Titio cũ moreret.Ipſe tñ ibi tenet cõtr.Itẽ qd ſi accolitus generauit in concubinatu,cui concubinatus eſt prohibit',& poſt cum ea contrahat: Ipſe dicit legitimari,pſẽ.Itẽ.dic vt ibi notatur planè in nouella.

Auth.licet. Legitur cũ.l.humanitatis.[Seu parẽte.] ſi habet prolem non põt dare,niſi vnam vnciam,ſ.e.l.ij.in auth.de trien.& ſe.§.conſideramus.coll.iij.de proba.qui teſtamentũ.Sed quid ſi ex naturali ſint nepotes ligitimi,& ex matrimonio legitimo pereati? Dic idẽ quod in naturalib' vt,j.l.fi.& no.in Spe.de ſuc.ab inteſt.ver.qd ergo.cũ ſe.& dic vt ibi.Et vide,j.ad Orfi.ſi qua.Sed ſi intrauit monaſteriũ an poſsit ſaltẽ cape,vt acqrat monaſterio? Ar.q ſic.ff.ad Trebel.l.cogi.§.is qui.Cõtr.extra de procur.ſi religioſus.[Secludant.] dic vt,j.ad Orfi.ſi qua illuſtris.

5 Et ſi ſint filij epiſcopi vel ſacerdotis vel diaconi,ſunt ſerui eccleſiæ.xv.q.viij.c.cum multæ.

De teſtamentaria tutela.

1 Tutor datiuus,an tollatur moriente teſtamentario.

Vem. [Datũ.] alijs inſtituit,aliàs ſecut.j.e.mater.[Spõte.] ſciens dationẽ nullam,aliàs pro tutela ageretur,vt d.l.mater.

Et ſi à patre. [Vterque.] aliud in procuratore.ff.de procur.l.ſi qs cũ procuratorio.§.ſi. Sed hic vnũ tempus habito,reſpectu ad tempus mortis,vel aditæ hæreditatis,vel ſecundum Iac.de ra.hic expedit pupillo plures habere tutores,ibi non plures procuratores.

Si tutores. [Teſtamẽto.] ſecus ſi à iudice.ff.de tu.& ra.diſtra.l.ſi tutor.§.j.Item ſequẽs remotior,non tollitur proximiore agnato facto maiore: vt ibi no.prima ſecurior.

2 Itẽ ſi in teſtamẽto plures dati ſint,& in locũ vnius alius datus à iudice: ille datus nõ tollit,ſi teſtamẽtarius moriat: vt ibi no.ſcdm Azo.niſi eſſet datus in locũ defuncti ſic q nõ remanent reliquæ,ſcdm Hugo.& Cyn.ff.ſi quis ſub conditione.[Pupillarem.] & adultam: q forte vnus pupillus vnius dici alius xiiij.annorum minus ſeptimana.

Mater. Idẽ in auia.ſ.l.j.in gl.noua.Sed Spec.contr.in tit.de tut.§.j.verſi.qd ſi auia.Sed doct.cõtr.cũ gl.[Nõ poteſt.] ff.de lega.ij.l.peto.§.mater.[Inſtituerit.] idẽ in patrono,ſ.l.j.de confir.tut.l.ſi patronus.

Si pupillorũ. [Tutore.] Dato in eodẽ teſtamẽto,vel codicillis.ſ.e.l.ij.[Et curatorẽ.] vel tutorem.ſecundum Ioan.

Si tibi pater. Nõ ſic in matre,j.titu.j.l.j.[Neglectis.] id eſt,ſi tutor non geſſerit.

Tutelæ. [Non ambigitur.] cõfirmatur tamẽ inſtit.de cura.§.dantur.Sed videtur ſecus de iure canonico.xxj.q.iij.ca.iij.

De confirmando tutore.

TEſtamento. [Matris tutores.] ſecus patris,ſ.ti.j.ſi tibi.[Inquiſitione.] in patre,nulla.ff.eo.l.ſi filio.

Neque. [Ex imperfecto.] hęc lex videtur corrigi.ff.de teſta.l.hac conſultiſsima.§.ex imperfecto.Et ſic videtur hic ſentire glo.Alij contra,quorum opinionem ſequitur gloſ.noua,ſupra.l.j.& Specu.titu.de tuto.§.j.ver.quid ſi datur.Et hanc Iaco.de ra.Sed Pe.tenet primam.Sed an ſic confirmatus ſit datiuus? Gloſ.& Dyn.dicunt quòd eſt datiu'.ff.de teſta.tute.l.iure noſtro.Veruntamen in aliquid ſapit naturam teſtamentariam,ff.eod.qui à patre.ſed non tantum quòd excludat legitimum,ſecundum gloſ.Quidam tamen moderni cõtra,ſupra,de epiſcopa.audien.l.de creationibus.ff.de cura.furio.l.ſi furioſo puberi.Sed prima approbatur.Et facit extra de preben.ſi apoſtolicæ.libro vj.

Si proponis. [Confirmarentur.] nec proſequerentur confirmationem.aliàs contra,infra,qui da.tu.poſſ.l.ſi ſororis.ſecundum Iac.[Curatores.] vnà cum dictis tutoribus.

Naturalibus. [In his rebus.] id eſt,pro his.nec ob.ff.de teſta.tut.l.cæterarũ.[Dederint.] ſecus ſi nihil darent.ff.eo.naturali.[Modum.] ſupra de natu.li.l.ij.& authen.licet.

De legitima tutela.

1 Bona minorum non obligantur ratione dotium.

AD auunculos. ff.de rebus eorum.l.magis puto.

Authen.Sicut. [Agnatiõe.] dic infra quãdo muli.off.tute.fun.poteſt.l.fina.[Committatur.] ff.de legi.tut.l.legitimos.de adminiſt.tut.l.ij.§.fin.[Gubernatione.] infra de admini.tu.l.pro officio.

Ad agnatos. [Niſi capitis diminutionem.] inſtit.qbus mo.tu.fi.§.ſed & capitis.

Frater. Hæc lex corrigit.l.fratres.ſupra de inoffi.teſt.

Nemo. [Legitimus.] & ſic frater eſt legitimus.quod eſt verum,niſi ambo ſint in poteſtate,infra de excep.aduerſus.Secus ſi alter emancipatus.inſtitu.de fidu.tu.§.fi.Sed hodie eſt legitimus etiam emancipatus,ſupra.l.proxi.& not.d.§.fina.inſtitu.de fidu.tut.

2 [Pleniſsimo iure.] ar.quòd bona minorum non ſunt obligata pro dote.Quod quidam dicunt.Alij contra,ſecundum gl.Docto.tenent quòd ſint per l.ij.ff.de rebus eorum.§.fina.cum l.ſeq.cum contrahendo nuptias vtatur licito iure & communi.Quid ergo ſi propter minorẽ ætatem repellatur,an admittatur ſequens legitimus? Dic quòd non ex quo ſpes eſt quòd ille futurus ſit.ff.de excu.tu.l.nõ ſolùm.§.ſi libertus.& ibi no.Sed an eo facto maiore datiuus deſinet? argu.quòd ſic.ff.de tu.& ra.diſtra.l.ſi tutor.§.j.Et no.in Spe.de cura.§.j.verſi.pe.& antepenul.

Qui petant tutores vel curatores.

ADmone. [Potes.] vel ſi vis fiet miſsio & venditio.ff.de boñ.authori.iudi.poſsi.l.ſi minor.[Officio.] inſtit.eodem.§.item inuiti.ff.de tut.l.qui habet.§.j.

Patroni. [Periculum.] vt redigaris in ſeruitutem.ff.de iure patro.l.ingratus.

In locum. [Puſtula.] O mater.ff.eo.l.ij.infra de admini.tut.l.fi.

Si filiis. [Curare.] ff.eo.l.ij.§.ſi quid aliquis.

Amita tutores. [Non prohibetur.] ſed non cogit,infra de le.hęre.l.ſciant.

Matris. [Debeant.] eod.l.ij.§.curator.

Admone. [Non vetaberis.] vel teneris.ff.de adminiſtra.tuto.l.ita autem.§.fi.

Cum à matribus. [Tutoris.] nõ accuſandi de ſuſpecto.ff.eod.l.fi.[Repelli.] ſupra ſi aduer.delic.l.licet.infra de leg.hęred.l.ſciant.

Nepotibus. [Potes.] non tamen teneris.ff.ad Tertul.l.ij.

Matres. [Diffinitiua.] hoc eñ ſcire tenent cũ ſit quotidianum & naturale,ſupra eodem,l.matris.

Vbi petantur tutores vel curatores.

1 Tutores à quibus creari poſsint.

2 Tutor in loco domicilij datus omnia adminiſtrare poteſt.

3 MAgiſtratus. Dic quòd aut pupillus habet domiciliũ & bona in eadẽ prouincia: & tunc non eſt dubiũ: aut in vna domiciliũ tm̃,in alia bõa.& hic ſunt opi.Hu.dicit qd' iudex domicilij non dabit,ſed iudex bonorũ.ff.de tut.& curat.da.ab his.l.pupillo.Azo dicit quòd imò iudex domicilij.ff.e.l.j.§.j.& hãc Dy.Poteſt dici vtrumque dare poſſe,per dictas ll.Qui ergo ſi vterque dedit? Dic p̃ferri primũ quia tutoram habẽti &c.Quid ſi nõ appareat quis prinior? Videtur qd' ſe impediant.l.duo ſunt Titij.ff.de teſta.tute.Vel fortè ambo adminiſtrẽt.ſupra de teſta.tute.l.ij.aut habet domicilium & bona in vna prouincia,in alia bona tãtũ & tunc glo.variant.

2 Verius eſt tñ qd' dat' tutor in loco domicilij,põt omnia adminiſtrare,ſiue dat' ſit à teſtatore,ſiue à iudice.j.de excu.tut.l.ij.inſtitu.de excu.tut.§.datus.Sed ſi ſe excuſet de his q̃ ſunt extra prouinciã,tũc iudex illius prouinciæ dabit.Et ſic intelligo.ff.de excu

de excu. tut.l.nõ ſolùm.§.qui teſtamẽto.cũ notatis. eo.tit.l. propter.§.licet.& l.iuriſperitos.§.cum ordũdus.j. de excu.tu. l.j.ff. de reb.eorũ. l.magis puto.§.illud. Et ſic Azo intelligit l.pupillo. Aut moraẽ in vna puincia,& in alia habet domicilũ vel bona: & dic vt hic in tex. De hoc in Spec.nõ tamẽ ſic plenè tit.de tut.§.generaliter.ver.itẽ nota,ꝙ pupillus. Quæ dixi in tutore ,pcedũt in curatore q daẽ minori.j.de excu.tut. l.ij.& hic in rubrica.Sed ſi dareẽ ad rẽ certã vel ad litẽ,videreẽ ꝙ iudex rei vel litis debeat dare.ff.de cura.furio.l.cura.in fin. vel dic ſufficeret,ſi ordinari⁹ daret,extr.de iud.ſi annũ.lib.vj.

Qui dare tutores vel curatores poſſunt,& qui non.

1 ☞ Maritus procurator vxoris eſſe poteſt.
2 Iudex ſecularis an poſsit clerico dare tutorem.
3 Debitor minoris an poſsit eius eſſe tutor vel curator.
4 Minor ſoluens debitum à quo per ceſsionem fuit liberatus non poterit repetere.
5 Tutor legitimus proximus tenetur pupillo damna emendare.

CVm tibi. [Tutores.] hoc qñ expedit. ff. de Carbo.edic.l.iij.§.puberi.[Cauſa ordinata.] cũ pupillo vel minore, vocatus fortè amicis.[Quia interim.] quo ad hoc, non quo ad omnia intr. de libe.cauſa.l.lite.[Curator.] qui fuit verus curator ratione dubij etiam ſi iudiceris ſeruus, ſecundũ lo. Sed ſi liber, tunc eſt verus ſeruus & durat per tota tempora minoris ætatis ſi fuit datus ſimpliciter, ſecus ſi ad cauſam, vt ff.de tutor.& curato.da.ab his.l.curatorem.

Maritus. Sed vitricus poteſt.j.de contrario iudi.tut. l.ſi. [Debeat.] vel ſocrus nurus.j. de excu. tut.l.licet.[Non poteſt.] ff.de cura.furi.l.vtrum.

1 Sed poteſt eſſe procurator quia nõ eſt ita plenum officiũ, ſ.de procura.maritus.& per illam l.fortè poteſt dici, ꝙ poſſet eſſe curator ad vnã cauſam. Et illo caſu poſſet intelligi,j. de excu. tuto.l.licet.inſti.de excu.tut.§.penul. Vel intellige cũ glo.ꝙ ibi accipitur excuſare impropriè & eſt verius.Spec. tamẽ dicit quòd poteſt eſſe curator ad vnam cauſam.in Spec. de tuto.§.viſo.ver.ſed nunquid vir.

Militiæ. [Armatæ.] De inermi militia dic,ſ.de epiſ. & cleri.presbyteros.[Curator.] inſti.de excu.tut.idẽ in milite.[Actiõe.] & protutelæ.ff.de eo q p tut. l.j.§.proinde.& §.ſi quis quaſi. Vel dic quòd hic eſt impedimentum ratione gerentis, ibi ex parte illius cuius negotium geritur. Et hanc la.

Neque. [Municipalibus.] ſed à teſtatore ſic.ff.de teſt. tu.l.quæro.[Ceſſatio.] ſi tñ adminiſtrauerit, teneẽ negotiorũ geſtorum, ſcđm glo. vel actione tutelæ, ſi eõ ſenſerit decreto.ff.de tut.& cu.da.ab his.l.diuus.

Quod dicis. [Vel nomina mittere.] magiſtratibus quibus poteſt delegari, ſed non alijs.ff.de tut.vel cu.da.ab his.l.nec mandante.

2 An autem iudex ſecularis poſsit dare clerico, vel econtra, epiſcopus laico, & an officialis vel legatus poſsit dare curatorem? Dixi plenè inſtit.de Atilia.tut. Et vide extra de iudi.ſi annum.lib.vj.

Creditorem. Hæc lex corrigitur per auth. minoris.quam hic lege.

3 Auth. Minoris Circa hanc authẽ. quæritur an habeat locũ ſi ſit modica quantitas? Et dic, ꝙ nõ, ſecundũ gl.ff.de excu.tut.l.non tantũ. Et hoc doc. Quid ſi ſit naturale debitum tantũ? Glo.dicit, ꝙ eſt idem. Et hoc doc. Sed cõtr.videtur notari,j.de in litẽ dan.tut. l.j. Quid ſi habeat rem cõmunem cũ minore? Gl.dicit hic, ꝙ prohibetur. Et hanc Do. Sed cõtr.videtur notari.j.de exe.tu. l.quod res. Quid ſi velint ſtatim ſoluere? Dic eum repelli: q videtur ſe ingerere, niſi appareret, ꝙ eſſet vtilitas pupilli. ff. de teſta.tu.l.ex ſententia. Quid ſi ſit debitũ cõditionale, vel in annis ſingulis? Dic, ꝙ admittitur etiã pro ſequentibus annis, ſcđm Docto. Quidã tamẽ diſtinguunt an debeatur ex legato, vel ex cõtractu inter viuos.ff.de regu.iuris.quæ legata. de cõdi.& demon.l.pater ſeuerinam.§.ſi. Quid ſi ignorauit? Dic non puniri,j.de concuſ.l.generali. Sed ſi ex poſtfacto incœpit ſcire, adiungitur curator: vt hic, ſecundũ Doct. aliàs ſi celet, punitur ac ſi ab initio ſciuiſſet, ſecundũ Docto. Itẽ quæritur nunqđ hæc auth. habeat locũ in tutela? Gl.& Doct. qđ ſic, quia ibi maior ratio. Sed an in omni genere tutorũ? Mar. dicit, ꝙ ſolummodo in datiuis & legitimis ſine inquiſitione.

Sed gl.& Doct.ꝙ in omnibus. Et ſic corrigiẽ.ff. de procura. pater.& quod ibi notaẽ. quia ſola mater & auia excuſanẽ,j.titulo primo, ad hæc. Sed nunquid hæc auth. cõtinet prohibitionẽ? Gl.videtur dicere, ꝙ non, cũ poſsit eſſe tutor, ſed amittit debitũ.ᵃ Sed alio modo notatur d.l.pater.quã doc.ſequuntur. Itẽ hæc auth.nõ obtinet qñ efficiẽ debitor ex mala adminiſtratione, vel expendit de bonis ſuis in rebus pupilli ſcđm gl. Itẽ dic, ꝙ finis huius authẽticæ habet locũ, etiã finita tutela, vel cura.& reddita ratione, ſcđm gl. Sed nõ ſic in procuratore, ſecundũ docto. Item habet locum in tutore, etiam non adminiſtrante, ſecundum glo.

a ¶ Tu dic ꝑ Bar. hic ꝙ tutor, ſeu curator indiſtinctè perdunt debitũ accipiẽdo huiuſmodi onera tut.& cu.& eſt opin. Hug.& Bal.cõſi.cclviij.& ratio deci.eſt ne iniſtru. ſubtrahantur quã ego tenerem.

4 Itẽ dic, ꝙ ſi minor ſoluat debitũ, à quo per ceſsionẽ huiuſmodi eſt liberat⁹, ꝙ non põt repetere, vt notatur in corpore.

Si ſororis. [Datus eſt.] à iudice, vel à teſtatore min⁹ ſolenniter.& vide,ſ.de confir. tu.l.ſi vt proponis.& quod no.j.tit.j.auth.matri. Et nota, ꝙ quandiu ſperatur legitimus, non debet alius dari, niſi ad tempus.ff. de excu.tuto.l.nõ ſolùm.§.penult.& ibi notatur. Sed ſi patruus nõ ſit idoneus, vel alij legitimi, videẽ, ꝙ tenet datio, ſine alia declaratiõe. Arg.l.vt ſi proponis.de cura.furi.l.fin.§.ſin aũt. Argu.cõtr.extr.de elect.c.auditis. Sed quid iudex nõ dat, ſed declarat, q eſt fortè eſſet diſſenſio inter duos cognatos, declarauit tutelã pertinere ad aliquẽ, qui fortè erat remotior, an teneat declaratio? Vide per Cy.ſ.de peti hære.l.ſi putas.

5 [Nec te.] nota, ꝙ pximus legitimus tenetur emendare dãna pupillo, niſi adminiſtret, vel ſe excuſet.

Curatorem. [Cauſa cognita.] ff.de tuto.& cura. da.ab his.l.veneri.§.j.[Debuerit.] ff.de admini.tuto.l.decreto.

In vniuerſis. [Finiatur.] fallit,ſ.qui le.per.ba.ſtã. in tu.l.momentaneæ.dic ibi.ſi aduerſus rem iudi.l.cũ & minores.

Ne magiſtratum. [Patrimonialem.] priuatæ rei.ſecus in fiſcali.j. de excu.tuto.l.coloni.& facit ff.de iureiu.l.ſemp.§.coloni.[Priuilegio.] ſupra eo.militiæ.

Quando mulier tutelæ officio fungi poteſt.

1 ☞ Mater & auia, an poſsint eſſe tutrices.
2 Matre tutrice ad ſecundas nuptias conuolãte, an in tutela ſuccedat legitima, vel datiua.
3 Mater quando deſinat eſſe tutrix ab matrimonium.

TVtelam. [Et vitra.] ff.de teſt.tut.l.iure noſtro. Sed adminiſtratrix ſic.ff.de nego.geſt.qui aliena.

Matres. [Poſtulant.] à principe.ff.de tutelis.l.ſi. Vel à iudice, ſecundũ doc.& not.in ſpecu. de tu. [In obligationem.] infra, qui.mo.pign.ta contrah.l.ſi maior.

Auth. Matri. Sumitur in auth.de hære. ab inteſta.§.ex his.coll.j. Et dic, ꝙ erunt veræ tutrices, & agent, & cõuenientur, ſecundum gl.& doc. Quidam tamẽ contra, ſupr. de procurato.alienam.ſed hic eſt caſus ſpecialis. Item dic quòd hic renuntiat ſenatuſconſulto ſuperfluè, vel dic quòd videtur ſe obligare creditoribus pupilli, ſecundum glo. Item dic quòd ſi pupillus habet patrẽ & matrem, ſi emancipatur, quòd ipſe pater præfertur, ſecundũ glo. Et eodem modo ſi habet patrem & auiam maternã, quia pater præfertur. Item ſi habet auum paternũ, præfertur auiæ paternæ & maternæ, & fortè matri, licet hæc authẽ. faciat ad contrarium. Et eſt huiuſmodi tutela anomala, ſecundum gl. vel ſecundum Dyn. legitima. Si datur in teſtamento ſolenni & teſtamentaria, ſecundum Dyn. & ſi iudex daret alium tutorem, non teneret datio ſecũdum Dyn.& no.ff.de tu.& cu. da.ab his.l.tutor ſi petitus. Sed Odo.contra, ſi mater in mora erat recipiendi tutelam. Prima tamen tutor.ſupr. tit.j.l.ſi ſororis. Vel dic quòd tenet, ſi matre requirente deſinit.ff.de tu. & ra.diſtra.l.ſi tutor.§.j.

2 Sed quid ſi conuolauit ad ſecũdas nuptias, an ſuccedat datiua, vel legitima? Gl. videtur dicere, ꝙ datiua. ff. de teſta. tute.l.ſi quis ſub conditione. Et illã ſequiẽ Dyn. Alij quòd legitima. Prima tamen magis communis, quam etiã ſequitur hic gl.& in auth.de nup.§.ſin autem tutelã.colla.iiij.

Si pater. [Profectæ.] ſupra de confir.tu.l.ſi.[Hoc eſt facere.] idem in vulgo quæſitis, ſecundũ glo. inſtitu.ad orſi.§.nouiſsimè.& etiam cognati vocãtur. in authen.de hære.ab inteſta.§.ex his.ſecundũ gloſſ.colla.j.

3 Authē.Sacramentum. [Nuptijs.] & tamē Vitricus poteſt dari.infra de cōtra.tu.iu.l.fi.[Iuris eſt tutela.] Sumitur in authē.vt ſine prohi.ma.debi.& credi.§.fi.col.vij.Circa quam quære quid ſi ſit luxuriata?gloſ.dicit idem.Item quid ſi erat minor,& fuit repulſa:demum facta maior,petit, vel ſi deſijt eſſe nupta?Spec.dicit quòd admittat,ſi ſit res integra in Specu.de tut.§.talis.ver.quid ſi nondū.cū ſeq.Item dic,ꝙ per cōtractum ſponſaliorum non repellitur ab habita,ſed ab habenda ſic,ſecundum Spe.vt ibi no.& vide quod no.ſ.de teſta.tu.l.iij.Item dic quod hæc auth.obtinet vbi eſt teſtamentaria,vt no.j.ad Tertul.l.omnem.

Authē.Ad hoc. Vide ſupra titu.j.authenti.minoris.

In quibus cauſis tutorem habenti tutor, vel curator dari poſsit.

a ¶Not.ex hac l.ꝙ adminiſtratores cōdemnātur noie ꝑprio qn̄ non habent iuſtā cauſam litigādi. Bart.in l.edicta.& ſi.ſupr.de eden.

1 Tutor alius quando dari poſsit tutorem habenti.
2 Tutor quando remoueatur,vt alius detur.

c SI in locum. [Eſſe.] ſcilicet curatores.Inſti.de cura.§.item in locū, vel tutores cū medio tēpore ſit finita.ff.de excu.tu.l.iij.§.ſi quis abfuturus.[Feceritis.]nec de culpa redarguaris,ff.de admini.tut.l.tutores.§.qui ſe.

Potuit. [Pupillus.]ff.de tu.& cur.'da.ab his.l.curatorum.de teſta.tu.l.ſi quis.§.fi.[Tempora.] infr.quando tutor vel curator eſſe deſi.l.j.

Propter. [Curatores.] vel dari curatores.ff.de excu.tut.l.propter.§.fi.

Licet tutorem. [Et in locū.]furioſi.& trāſfuge.ff.de tute.l.ſi qs tutor.Itē ff.de teſta.tut.l.ſi quis ſub cōditione. Item j.l.fi.Item infra ad Tertul.l.omnē.in authē.de nup.§.finantē tutelam.ſcdm gl.

2 Dic pleniusꝙ aut eſt impedimentū perpetuū,& cōſtat, & tūc remouetur perpetuò,& datur alius,aliàs non.ff.de excu.tuto.l.nō ſolùm.§.fi.cum l.ſequen.& ibi not.Sed in milite vſ detur tenere Specu.ꝙ ad perpetuū,infr.de re milit.l.ſemel.li.xij.quia alius ſubrogatur.ff.de tuto.l.ij.In iudice dic ff.de va.& extraor.cog.l.fi.In prælato aliud,vt no.vij.q.j.ca.paſtoralis.in fi.

Cum ob augmentum. [Liberantur.] ff.de admi.tut.l.quotiens.§.fin.

De adminiſtratione tutorum, vel curatorum.

1 Pecunia pupilli non debet mutuò dari.
2 Actio tutelæ,quando & cui poſsit competere.
3 Iudices iniuſtè vexantes partes,ad expenſas debēt condēnari.
4 Tutores de rebus pupillorum non poſſunt donare,ſed bene poſſunt acquirere.
5 Res minoris an poſsint in commiſſum cadere.
6 Inuentariū de rebus pupilli.quando,& à quibus debeat fieri.
7 Debitor ſoluens aliꝫ iuſſu iudicis,quando ſit liberatus. Tutor an poſsit inueſtire.
8 Reditus & penſio in quibus differant.
9 Solennitas quæ requiratur in recipienda tutela.

b Tu dic eorum bo.eſſe tacitè obli.ſed etiā fide.etiam ad lites ſingu.text.in l.propter andum.l.fin.ſ.de iudic.& ibi Bal.

FRuſtra. Hic lege authen.nouiſsime.ſecundum gloſſam.[Recepiſſe.]infr.quādo ex facto tuto.l.j.[Omniū,]id eſt, vtriuſque tutoris & adoleſcentium.[Quamprimum.] vt reddant tibi rationem & reliqua,vt infra eodem.l.debitoribus.

1 Authē.Nouiſsime. Sumitur in corpore, vt lil quiperh.res,mi.ob.ha.§.quoniam.colla.vj.vbi plenius determinat quòd nō tenetur,ſi pupillus habeat ſufficientem reditum, aliàs ſic. Sed hodie de iure canonico nullo modo tenetur,cùm ſit grauiſsimum peccatum.xlvj.diſtin.ſicut.cum notatis.de dona.inter virum & vxorem.per tuas.per Hoſtien.Item dic quòd ſubiacebit periculo,& caſui fortuito,ſecundum gloſſam.

2 Aduerſus. Diſtingue,quia aut actio ſuit,nata ante tutelam,vel curam,& agitur durātibus eis.inſtit.de autho.tuto.§.fina.ff.de teſta.tut.l.ſi plures.

Aut ea durante ex alia cauſa quàm adminiſtrationis,tunc cōtra tutorem naſcitur,ſed nō intentatur.ff.de tuto.& ra.diſtra.l.ſi tutor.& l.ſi cum adhuc.Sed contra tutorē naſcitur & intētatur.ff.eo.cùm à curatore.Si ex cauſa adminiſtrationis, tunc contra tutorem non naſcitur, nec intentatur durante tutela, vt d.l.ſi tutor.contra curatorem naſcitur,& intentatur ꝑ vna ſpecie,& nō generaliter,niſi demū finita cura:vt hic.niſi in curato furioſi,& ſub hac diſtinctiōe intellige.ff.rē pu.ſal.fo.l.nō quaſi.§.hanc ſtipulationē.& omnia cōtraria.&.j.eo.l.rationes.

Sumptus. [Si probabuntur.] de hac probatiōe dic ſupra de epiſ.& cleri.l.nulli.[Accepto.] niſi haberes ſalarium.ff.eo.l.à tutoribus.§.fin.

Niſi eam. [Comparationē.] niſi ſit modica ſumma.ff.eo.l.ita autem.

3 Non eſt. Idem credo de ſeneſchallis,& iudicibus curiarum,qui ex officio calūnioſè vexant partes,quòd debeant condemnari in expenſis & damnis,& ſoluere de proprio.Et de procuratoribus curiarum,quod notabile eſt infra de excu.tuto.l.ſeueriter.imò & procurator priuati,ſi ſit contumax,ſoluit de ſuo:vel ſi malitioſè appellit,vt notatur in Specu.de ſenten,exe.§.ſequitur.verſi.ſed quid ſi procurator.[Condemnari oportere.] ſuo proprio nomine, & executionem fieri in bonis eius,contra regulā.infra qn̄ ex fac.tuto.Vel dic verꝰ propter cōtumaciā tutoris fit executio in bonis pupilli.vt notatur in Specu.d.§.ſequitur.verſi.ſed pone.de ſenten.execu.Sed pupillus habet regreſſum cōtra tutorē,vt ſupra de iudi.l.properandū.§.fin.ff.de re iudi.l.ſi quis ſe.§.j.Si tamen ille qui obtinet contra quē commiſſa eſt malitia velit,magis pōt implorare officium iudicis cōtra tutorem.infra de excuſa.tuto.l.ſeueriter.de ſump.re.lib.x.l.j.Non tn̄ credo quòd executio fiat contra ipſum directè ex actis habitis cōtra ipſum,nomine tutorio.[Exiſtiment.] ff.eo.l.quoties.§.ſicut.

Tutelam. [Teſtamento.] licet alia poſsit.infra eo.l.lex quæ.§.fin.

Et ſi ſciſſes. ff.e.quidā.§.ſi.j.de peri.tuto.l.pe.[Nō redūdabit.]dic infra,ſi tu.non geſ.l.j.

Si liberti. [Deprehendatur.] inſtit.de ſuſpect.tuto.§.ſi libertus.

Si bonam. Secus ſi prauā.ff.eodem.l.quoties.§.planè.& in dubio nō præſumitur bōa.ff.de euict.l.Herennius.ſecundum docto.Item opponitur.ff.ad Sılleya.l.propter.§.fin.Sed dic vt his qui.vt indig.l.minoribus.

De his. [Quibꝰ.] pupillis vel adoleſcētibus.[Patrocinari.] nati ad munera,ff.de mune.& hono.l.ad rempublicam.

Tutores. [Manifeſtum eſt.] niſi eſſet dubium de fundamento.tunc enim caueret nō de rato ſed de indemnitate,ſi apparet ipſum non eſſe tutorem,ff.eod.l.vulgo.

Rationes. [Manifeſtum eſt.] dic ſupr.l.aduerſus.

Si non. [Poſsis.] quamuis tunc eſſet curator.infra,quādo ex fac.tut.per totum.

Non omni. [Vendicare.] niſi ex cauſa.ff.eo.cum plures.§.cum tutor.& fortè poteſt dotare ſororem,ſecundum docto.

4 Item dic quòd non poſſunt donare:ſed bene poſſunt acquirere.infr.eod.l.pupillorum.

De ſucceſsione. [Prohibentur.] vide quòd ſcripſi iuxta authen.ſacramēta.ſupr.ſi aduer.ven.ſecus in ſententia,ff.de re iudi.l.de vnoquoq; negotio.

Tutor. [Solenniter.] ſupr.eodem & ſi ſciſſes. Et nota quod tutor datur abſens.

Pro officio. [Obligata.] à tempore quo ſuſcepit adminiſtrationem,ᵇnedum quo incœpit malè vti.Inſr.de bona.quæ liber.cum oportet.§.fin.ſupr.de epiſco.audi.l.de creationibus.quando mu.ns.off.fun.poteſt.l.fin.ar.contra.infr.de priuile.fiſ.l.ſi debitores.Sed hic in ſuſceptione fuit contractus quòd vbi non præceſſerat obligationem ſecundum doct.& facit ſupra.de ſecun.nup.l.hac edictali.§.his aliud.

Pupillorum. [Præſtent.] & ſic facit tutor & non quæratur,ſed acquiſitum dimittere non poteſt,ſupra eodem.non omni.infra de cura.fu.l.fina.§.finali.

Lex quæ. [Dotem.] ff.de iure dot.l.prædia.& dic,ſupra.ſi aduer.dona.l.ij.infr.de prædia.[Vt fraudi.].ff.de re.eo.l.magis puto.§.non paſsim.[Diligunt.] ſi ſeruentur.

Si tutoris.

5 Si tutoris. [Admiſſum.] & ſic res minoris cadit in cõmiſſum: vt ſcripſi ſupr. de iure emphi. l. ij. Sed gl. dicit, quod hodie ſeruatur illeſus per l. ſancimus. & vide. ff. de public. imperator, j. de ſun. pa. l. j. lib. xj.

6 Tutores uel cura. Quãprimum poſſunt: niſi iuſtiſſima cauſa differant. ff. eod. tutor qui repertorium. ſecundũ gl. & docto. primò tamen adita hæreditate ſecundũ gl. vel ſecundũ doct. ante aditam & debet fieri citius quo fieri poteſt: & ſi res ſuperueniant debent addi, j. de cura. furi. l. fi. §. tali. Et debet fieri corã iudice. Conſuetudo tamen habet quod debet fieri coram tabellione Quod etiã doct. dicunt de iure ſufficere. Spec. dicit iudicẽ eſſe neceſſarium. de inſtrumen. edi. §. dicto. Quod eſt ſecurius nec oportet vocari creditores. ſecũdum gl. & doct. vide in ſpecu. de tut. §. generaliter. vbi videtur contr. notari. Sed hæc verior. & j. de tu. qui ſatiſd. non de. l. fi. vbi videtur notari quòd poſt inceptum ante completum nihil. poteſt niſi illa quæ dilationẽ nõ recipiunt. in Specu. d. §. generaliter nihil tamen elegit. Quæ autẽ ſint pœnæ ſi non facit, vide j. arbi. tut. l. fi. Et vide quod ſcripſi infr. ſi tutor non geſſit. l. ij.

Sancimus. Vide ſupr. ſi aduer. ſol. l. j. [Procedère.] id eſt, rite facta, ff. ſi ſal. tu. auho. l. j. & . ij.

7 [Reſuſcitari.] Arg. quod ſi debitor ſoluat alij iuſſu iudicis vel ipſi iudici compulſus, quod ſit liberatus, ff. de ſolu. l. creditor. & dic vt ibi per Bar. quod ſal. tu. au. li. & l. interdũ. Sed Spec. videtur tenere quod nõ ſit liberatus per dictã l. creditor. & ibi Dyn. Et ita notat de ſol. & lib. §. nunc aliqua. verſi. illud autem. & hoc niſi ex cauſa faceret & pro ſtipendijs militũ. vt ibi no.] Nõ autem hanc.] Sed an tutor poſſet inueſtire? videtur quod ſic per hanc l. de antiquo feudo, & laudimium recipere in feud. qui feu. da. poſ. §. j. extr. de feu. c. ij. Et ſic ſeruatur de cõſuetudine. Et idem in rebus emphyteuticis non tamen de nouo, nec mutare conditionem rei in deteriorem, quia eſſet alienatio: nec etiam de antiquo vbi eſſet applicatum & commiſſum pupillo. ff. de offi. proc. Ceſar. l. j. Sed ob. d. c. ij. & in feu. circa prin. in titu. per quos ſi. inueſti. c. j. [Vel ex penſionibus.] nec reſtituitur. ff. de interro. l. & ſi ſine. §. idem. Et videtur ſupr. ſi aduer. ſolu. l. j. infr. eo. l. conſtitutionem.

8 Conſtitutionem. Supr. e. ſancimus. [Et reditib⁹.] videtur facere differentiam inter penſionem & reditũ, ſ. eod. ſancimus. Reditus enim dicitur qui ex re percipitur, ſed penſio quæ ſoluitur ſine re certa: & ſit mentio de reditu, ſ. eod. lex. verſic. ita eni. j. de donatio. l. ſi quis argentum. ff. de vſufru. l. patrimonij. & l. fundi. infr. de agrico. & cenſi. l. litibus. & l. cum ſatis. li. xj. xj. ſ. de ſacroſanc. eccle. l. iubemus. & extr. de electio. c. generali. lib. vj. & de verbo. ſigni. c. exiit. eo. titu.

Sancimus. [Recuſare.] imò cogitur defendere vt ſequitur, ſed nõ authorizare in cõtractu: ſi ſit dubium an eſſet vtile. Et ſic intellige, ff. de authori. tuto. l. ſi tutor. Sed ſi eſſet euidens compelleretur, ſecundum Dyn. & doct. [Curatorem.] & ſic reuocatur procurator. ſecus ſi dominus moreretur, ff. de procura. ſi defunctus.

9 [Solennibus verbis.] Sed quæ eſt hæc ſolẽnitas? Dic quòd debet venire corã iudice tutor. j. de tu. qui ſatiſda. non debẽt. l. fi. j. de cura. furi. l. fi. §. ſed cũ antiquitas. & de manu iudicis res recipere. inſt. at. tu. l. fin. & iurare vtilia facere & inutilia prætermittere. i auth. vt hi q obli. res mino. hab. ſe perhi. §. fi. colla. vj. Item facere inuentarium, ſupr. eo. tutores. Item ſatiſdare ſi non ſint teſtamentarij vel datiui cum inquiſitione, infra de tu. qui ſatiſd. non deb. per totum. Item cauere de defendendo: vt hic. Et hæc ſunt vtilia pro impugnando fundamẽto tutorum & curatorum. [Subire.] niſi eſſet praua cauſa, ff. eodem. l. quotiens. §. ſicut.

De periculo tuto. vel cura.

AT qui. [Vtilitate.] inſti. de excuſa. tuto. §. item propter. de ſatiſda. tut. §. j. ff. de adminiſtra. tuto. l. iiij. §. j.

Adeos. [Porrigitur.] Dic infr. de diui. tuto. l. iiij.

Si res pupillares. [Debuiſti.] & nõ feciſti, & ita tenetur. tut. de caſu fortuito. [b] Fa.

Si tutor. [Oſtẽderis.] quia forte aliàs erat omnibus notum, vel probas eo ipſo quòd contrarium non probatur, & vide ſupr. titu. j. & ſi ſciſſes.

Temporis. [Periculum.] niſi eſſet adminiſtratio cõnexa. ff. de admini. tuto. l. ſed autẽ. §. cũ poſt. de hære. tut. l. j. & facit, ff. eod. l. a tutoribus. §. j. debent tamen petere curatores dari, ſ. qui pe. tu. l. admone. & vide, j. de hære. tu. l. aduerſus.

Quando ex facto tu. vel cu. minores agere vel conueniri poſſunt.

1 ☞ Tutor tutela durante iudicari poteſt conueniri, & quare.
2 Hypothecaria non datur niſi cum decreto res obligata ſit.

1 IVliana. [Egreſſa eſt.] vel xiiij. ff. de re iudica. l. iiij. de adminiſtra. tu. l. ſecũda. ſecũdum gl. Sed tutela durãte tutor cõuenitur iudicatũ, ſed executio ſit in bonis pupilli, ſecũdum Iac. [Conueniendos.] niſi ex dolo proprio vel culpa conueniatur, ff. de actio. empti. l. iulianus. §. ſed cũ in facto. ff. e. l. iij. & iiij. vel niſi inſe animo nouandi obligationẽ ſuſceperint, ff. eod. l. v. Et dic plenius, ff. de regulis iur. neque interdicto. Item dic ſecus in procuratore, ff. de procu. l. procurator qui pro euictione. quia illius officiũ eſt voluntariũ Quid ergo ſi tutor petierit tutelã & habuerit iuxta. l. ex ſententia? Cur nõ tenebitur ſicut procurator: & eſt ſimile, ff. de his qui. vt indi. l. poſt legatum. §. is vero. verſi. quidã. & cum ibi notatis. Itẽ hæc obtinẽt etiam ſi per ſuam contumaciam fiat condẽnatio. in Spe. de ſen. exe. §. ſequitur. verſi. ſed pone. vide ſupr. de iudi. l. properandum. in ſi. de admini. tut. l. non ignorum.

Et ſi tutores. [Vtilis actio.] ſibi ipſis aliàs iure cõmuni acquiritur pupillo. ff. ſi cer. peta. l. certi condictio. §. ſi nummos. & facit. ff. eo. l. ſecũda. de adminiſtr. tut. l. quotiens. ff. de conſtitu. pe. l. cũ qui. §. Iulianus. & §. ſi actor. & eodẽ modo acquiritur hypothecaria, ſupra, per quas perſo. l. cum per liberam. ſecundũ glo. Et idẽ in minore prodigo & furioſo, ſecundũ gl.

2 Si in rem. [Minorẽ. [ff. de euictio. l. illud. de pignora. actio. tutor. Sed hypothecaria non datur a niſi cum decreto fuiſſet res obligata. ſecũdum gl. infr. de cura. furi. l. ij. Et idem in eccleſia ſupr. de ſacroſanc. eccle. authen. hoc ius. Et in ciuitate. ff. ſi cer. pe. l. ciuitas. Et quomodo probetur profecta, dic in authen. hoc ius.

a ¶ No. differẽ. inter penſionem & reditum.

Per tutorem. [Ex cauſis.] ſi rem eorum contrahant.

Si ex pluribus tutoribus vel curato. omnes vel vnus &c.

1 ☞ Adminiſtratio quando diuiſa eſſe poſſit.
2 Plures an poſsint ſimul agere vel defendere.

1 VT ab uno. [Minorũ.] ſi adminiſtratio nõ ſit diuiſa, & omnia agere põt quilibet, niſi tangãt finẽ adminiſtrationis infra, de autho. tu. l. decreto. §. ſi. [Noluerint.] vel non potuerint, ff. de admi. tu. l. decreto. §. fin. & in l. iij. §. j. Sed quid ſi omnes velint agere vel defendere? Gl. dicit, quod poſſunt, & eos admittendos. Et idẽ dicit Dy. ar. huius l. à cõtrario ſenſu. Sed Iac. dicit, quod compelluntur vnum eligere, ff. de exerci. l. ne in plures.

2 Sed quid ſi oẽs agãt vel defendãt: & vn⁹ cõfitetur & alius negat? Dic vt in procuratore, ff. de proc. plurib⁹. cũ notatis. Et idẽ in pluribus cõſulibus, ſecũdum gl. itẽ in Spe. de proc. §. rõne formæ. verſi. quid ſi plures. Nõ ſic in pluribus procuratoribus qui agũt pro parte: vt no. in l. pluribus. Et patet extr. de procu. ſi duo. li. vj. Sed quid ſi plures defendãt, & vn⁹ negat, & alter cõfitetur? dic ſtari cõfeſſo. vt in ſpec. de cura. §. generaliter. verſ. fin. De executoribus dic, s. de epiſ. & cle. l. nulli.

Ne tutor vel curator vectigalia conducat.

COmpetens. [Conducenda.] ſed vnam rẽ alienare poſſunt, ſ. rem alie. ge. l. j. [Reddiderunt.] hoc verũ viuẽte minore. ſed ipſo mortuo ſic, cũ priuilegiũ non trãſeat. ff. de admi. tu. ex pluribus. Itẽ hoc verũ directè, ſed per conſequẽtiã ſic, ff. ad leg. Corne. de fal. l. j. §. pe [ſatiſfecerit.] & ſic ciuilis tollit criminalẽ contra l. vnicã. j. quan. ci. ac. cri. præiu. Sed hoc nõ in via actionis ſed ſatiſfactionis volũtariæ. Et dic, quòd poteſt purgare vſque ad ſententiam, ſecundũ gloſſ. ff. ad leg. Iul. de adul. ſi adulterium. §. fratres. Sed docto. vſque ad litis conteſta. ff. de verb. obl. ſi inſulam.

Quomodo tutor teneatur de caſu fortuito: & an furtũ ſit caſus fortuitus, vide Ro. cõſ. cccxxv.

De tutore vel curatore qui ſatis non dedit.

1 ☞ Tutores qui ſatiſdare teneantur.
2 Mater tutrix an debeat ſatiſdare.

1 SI nondum. [Proſpexerint.] dic, ꝙ aut tutor non eſt idoneus ꝓpter vitium, & tunc nõ admittitur etiam cũ ſatiſdatione. Aut propter defectũ facultatum, & tũc admittitur ſi expediat pupillo. aſs nõ. ff. de ſuſpec. tu. l. ſuſpectus.

In dubium. [Dati.] illi enim nõ ſatiſdant. inſti. de ſatiſd. tu. §. j. Legitimi autẽ ſatiſdant, niſi patronus, ff. de legi. tu. l. legitimos. vel niſi fuerint cũ inquiſitione decreti dati: ſecundũ quoſdam. Circa datiuos gl. variant. nã hoc titulo videtur tenere ꝙ indiſtinctè ſatiſdent. ſed in d. §. j. videtur diſtinguere an fuerint dati cũ inquiſitione vel non. In corpore autẽ ſubdiſtinguitur illud membrum quando datur cũ inquiſitione: quia aut datur à minore iudice, & ſatiſdat: aut à maiore, & non ſatiſdat. Et hoc ſequuntur Doct. Et ſic intellige. infr. l. proxi. Et vide hãc. l. ſupra, in qui. cau. in inte. reſti. non eſt ne. l. ſi tutor. Opinio gl. quæ eſt in d. §. videtur approbari. infr. de auth. præ. l. ſi. Caue tamẽ ꝙ etiã vbi eſt pauper, maiores iudices debẽt recipere fideiuſſores. j.
2 de cur. fur. l. ſi. §. ſin autem. Quid de matre, an teneatur ſatiſdare? Non videtur, cũ lex hoc non dicat, ſ. quando mu. tu. offi. fun. poteſt. l. ij.

2 Non omni. [Obtinuit.] ff. de teſtamentaria tutela. l. teſtamento. dic ibi.

Tutor. [Electus.] antequam ſatiſdet, vel inuentariũ faciat. Sed gl. cõtra. [Agnoſcere.] dic, ſ. de admi. tu. l. ſi. §. omnem.

De ſuſpectis tutoribus.

1 ☞ Libellus an ſit neceſſarius in accuſatione tutoris ſuſpecti.
2 Cauſa tutoris ſuſpecti non agitur expenſis pupilli.
3 Tutor remotus quando efficiatur infamis.

1 In hoc crimine dupliciter proceditur: vel per viã accuſationis, & tunc opus eſt libello, & inſcriptiõe, ſcdm gl. vel ex mero officio, & tũc nõ eſt opus: vt no. ff. eo. l. j. §. j. Sed do. dicũt quòd nulla ſit inſcriptio in primo caſu: & ꝙ in ſecũdo opus eſt libello ſaltẽ articulis. extr. de accu. c. qualiter.

2 Sed nunquid cauſa ſuſpecti agitur expenſis pupilli? Dic ꝙ non: quia non cenſetur cauſa ſua. infr. ſi tu. neg. non geſ. l. j. ff. quando appel. ſit. l. j. §. pe.

Libertũ. [Potes.] & facere puniri, ſ. de admi. tut. l. ſi liberti. [Finitũ.] nã tũc cognitio etiam incœpta extinguitur. ff. e. poſt finitam. inſti. e. §. ſi ſuſpecti. Nec durat etiam propter expenſas: vt ibi ſcripſi. vide extr. vt lite pen. c. ij. libro. vj. Et facit ꝙ ſi vxor agat pro dote, iuxta l. vbi ſupr. de iure do. ꝙ extinguatur actio ſi vir fiat locupletior. ff. ſol. ma. l. ſi conſtante. §. ſi. Contra, ſi quis cau. l. qui autem.

Curatores. [Meruerint.] non enim ex hoc ſemp remouentur, niſi eſſet expediens pupillo. ff. eo. l. hæ. §. ſi. & vide infr. l. proxi.

Præſes. [Cõpellet.] ff. de admi. tut. l. j. inſti. de ſatiſ. tut. §. pe. [Non prohiberis.] ex mente l. xij. ta. Sed ex verbis, nõ. ff. eo. hæ. §. ſi.

Eum quem. [Abſtinente.] hoc verũ ſi accuſetur de mala adminiſtratione, ſecus ſi de alio crimine: vt ff. de ſolu. l. calipo. In prælatis idẽ: vt no. inſti. eo. §. ſi quis autẽ. Vel dic in illis aliud: quia nõ interdicitur eis niſi facta fide de adminiſtratiõe mala: vt extr. de ſymo. licet hely. & ibi Innoc. de offi. dele. venerabilis. & ibi per glo. [Firmatur.] ff. de ſol. quòd ſi forte. §. j. inſti. eo. §. ſi quis autem.

3 Suſpectos. Dic quòd aut condemnatur ſeu remouetur ex officio. Quod poteſt. ff. eod. l. iij. §. præterea. Et tunc volunt gloſſ. dicere quòd non ſit infamis: vt not. in §. præterea. Et idem gloſ. ſupr. de modo mul. l. prima. Sed Specu. contra, vt ibi ſcripſi: quod videtur. Dyn. tamen tenet tum gloſſ. per l. j. infra. ſi tut. non geſſ. pro Spec. facit infra. de calum. qui non probaſſe. vel dic quòd infamat de facto. ff. vbi pupil. edu. de. l. ſi. Aut ad accuſationem partis, tunc aut propter dolum hoc expreſſo: & eſt infamis, vt hic. aut propter culpam etiam latam, & nõ eſt infamis, vt hic. & not. inſti. eod. §. item ſuſpectus. Aut ſimpliciter hoc non expreſſo, ꝙ tunc aut obijciatur dolus tantum, & eſt infamis: aut culpa tantum, & nõ eſt infamis: aut dolus & culpa, & in dubio non eſt infamis. ff. de pœ. l. ſi præſes. & l. interpretatione. Ar. cõtra, ff. eod. de re mili. l. milites agrum. §. miſsionum. ſed illam intellige ſecũdum præmiſſa. no. ff. ex qui. cau. ma. l. ij. §. penult. Et vide alias pœnas infra, arbi. tu. l. ſi. inſti. de autho. tuto. §. fina.

De in litem dando tutorem vel curatorem.

Hodie non datur, inſti. de authoritate tutorum. §. fina.

SI quas. Hæc lex hodie non obtinet. dic ſuprà qui tutores da. poſſunt. aut. minoris.

Ad protegendam. Dic ſuprà in rubrica.

Ad litem. Dic ſuprà in rubrica.

Siue. [Ad litem.] vide hodie authen. minoris debitor. ſuprà, qui da. tuto. poſſ.

De eo qui pro tutore vel curatore negotia geſſerit.

1 ☞ Prælatus inſtitutionẽ & poſſeſſionẽ tantũ docere tenetur.
2 Inſtitutio per quem impugnari poſsit.
3 Minores quatuordecim annorũ reputantur perfectæ ætatis.

ETiam mulieres. [Tenentur.] actione pro tutela. Et vide ſuprà qui dare tuto. poſſ. l. militiæ armatæ.

Non utiliter. [Perſona iniuncta.] à iudice vel à teſtatore. [Submoueatur.] etiam poſt ſententiam. ſuprà de procura. l. licet. Et idem de prælatis, ſecundum glo. vide l. j. de procurato & l. licet. Sed pro minore valet. ſuprà de procur. l. non eo minus.

1 Sed de prælatis videtur ſufficere quòd doceant de inſtitutiõe vel de poſſeſsione infrà de acqui. poſſ. l. non ignorat. in fine cũ not. in gloſ. In talibus enim præambulis ſufficit probare poſſeſsionem. ff. fa. erciſc. l. j. Et vide quod not. Inno. de reſti. ſpolia. in literis. & qđ ſcripſi ſupra, de procur. l. j. in ſi. Nec illi contra quos agunt nomine adminiſtrationis poſſunt impugnare titulum eorum extrà de elect. traſmiſſam. Et idem videtur ꝙ ſi tutor oſtendat inuentariũ, ꝙ reus nõ poſsit ipſum impugnare. Sed hæc lex vult contrà. ff. de re. eo. l. qui neque. Sed quid ſi nõ fuit ſubmotus exceptione? Videtur quòd acta per ipſum non teneant, vt ibi, vel dic quòd electo confirmato debet obediri: & eſt ei reſpondendum, inſtituto, vel poſſeſſori non: imò poteſt eius titulus impugnari. Si tamen iudex nihilominus cõdemnauit, debet obedire, vt ibi not. Hoſtiẽ. Vel dic quòd imo inſtituto, ſi inſtitutus ſit per illum qui potuit: vt ibi plenè no. in fine magnæ gloſſæ.

2 Et poteſt inſtitutio impugnari per illum qui ſe opponere potuit. ff. de decur. l. Imperator. in ſi. An autem debitores ei ſoluẽtes liberentur? Dic vt ff. de ſolu. l. debitores. & l. filiæ. An autem ſindico poſsit opponi poſt litem conteſta. quòd non ſit legitimè conſtitutus? Vide extrà de procu. c. in noſtra. per doct. vbi tãgitur de ꝓcuratore. Et idem videtur in alijs. vt in Spec. de excep. §. dicto. ver. quid ſi poſt litem.

Si mater indemnitatem promiſerit.

Suo potius. [Periculo.] dic infrà l. fin. [Tuo.] ſecus ſi promitteres quod tutor deberet. ſuprà ad Velle. ſi mater. Vel quòd non eſſet in dolo. ff. ad Tertul. l. ij. §. non ſolùm.

Quædam. [Proponatis.] inſt. ar. tu. l. tutorem.

Si contra matris voluntatem datus ſit tutor.

Si contra. [Non ſuffragabitur.] ff. de confir. tuto. l. vtilitatem.

Vt cauſæ poſt puber. aſsit tutor.

Tutores. [Tranſtulerũt.] aliàs ſecus, ff. de app. l. tutor. ſi pen. app. l. j. [Oportere.] intentarẽ, ff. de admi. tut. l. ita autem. §. ſi tutor. de neg. geſt. nã & Seruius. §. ſi viuo. infr. arb. tu. l. tutor. Secus in curatore cũ minor exceſſerit xxv. ann. ff. de app. l. negotiorum. niſi curator haberet inſtrumẽta, & munimẽta penes ſe, ff. de admi. tu. ita aũt. §. ſi. ſecũdum gl.

3 Et ideo cum minores xiiij. annis reputentur perfectæ ætatis de conſuetudine, non videtur quòd tutores noſtri temporis teneantur proſequi pro tutore. Protutor verò non poteſt deferere niſi certioratis amicis, ff. de eo qui pro tu. l. j. §. fin. de adminiſ. tuto. tutores qui poſt. §. qui ſe. Et idem videtur in procuratore curiarum. extrà. de appel. c. ex parte. ij.

Vbi pupilli educentur.

Educatio. [Eis induxit.] ſupe. de admi. tu. l. lex quæ. §. ſerui. etiam ſi vitric⁹ eſſet tutor, qđ poſſet, infr. de contra. iu. tu. l. fin.

Vtrum. [Succeſsionis.] quamuis ille ſit author non tamen erit educator. in authẽ. de hære. ab inteſt. §. ex his. colla. j.

De alimentis pupil. præſtan.

Pupillus. [Mora fiat.] ff. de ſer. l. ij. inſtitu. de ſuſpec. tut. §. item qui ad alimenta. [De ſtatu.] infra de Car. edic. l. ij.

Quod plerunque. [Bonorum.] j. quando & à qui. quar. pars. l. ij. [Per aliũ.] ſ. de adminiſt. tuto. l. lex quæ. ff. eod. cum plures.

Arbitrium tutelæ.

1 ☞Tutor non tenetur de culpa leui.
2 Approbare factum quis poteſt, qualitatem reprobando.
3 Tutor inducens volentem donare pupillo ad donandum ſibi an debeat puniri.
4 Adminiſtrator an præſumatur quæſiuiſſe de bonis adminiſtrationis.
5 Officiarius publicus præſumitur quæſiuiſſe de bonis adminiſtrationis.
6 Iudex quid debeat facere quando teſtator omiſit aliquid quod fieri debeat.
7 Inuentariũ facere qui teneantur.

CVm tutelæ. [Vel minuit.] niſi iuraſſet. ſ. de proba. l. rationẽ. cũ authẽ. ibi poſita.

Nomina. [Suſpectę] hoc oportet probare, ſecundũ gloſſ. ff. de cõdi. & demon. l. antepe. [Ne-
1 gligentia.] id eſt, lata, de leui enim non tenetur hoc caſu. ſecũdum Hug. ite ff. de admi. tu. l. tutor qui repertorium. §. cõpetit. Regulariter contra. infra, eo. quicquid.

Curator. [Geſſiſſe.] & poteris vendicare. ſ. de rei vẽ. l. ſi vt propoſuis. dic ibi, infra de ſec. pig. da. ma. l. ſi tutor.

Eum qui. [Veniet.] nihil enim, vt hæres geſſit. ſed eius ſi geſſiſſet pecuniam à ſtatulibero recipiendo. ff. de acqui. hære. l. pro hærede. §. Papinianus. & l. ſi ſeruũ. §. ſi quis ſeruum. & l. ſi is qui bonis. [Transegiſti.] ff. ad l. falc. l. iij. §. j. ad Trebel. de bitoribus. §. ſi.

Omnes. [Debebit.] ff. de quibus rebus ad eun. iu. ea. l. j.

Cum interdictæ. [Et pretij.] retenti, vel minus ob gratiam venditæ. [Reſiduum.] quod tutor retinuit, vel quantum vendere de-
2 buit. [Iubere.] not. quod quis põt approbare factũ. & qualitatẽ improbare ſecũdũ vnũ intellectũ. ff. de neg. geſt. l. Pomponius.

Quicquid. [Vel leui] de leuiſsima nõ tenetur. ff. ſi certum petatur. l. periculum. ſecundũ glo. hic. quæ eſt verior quàm illa quæ eſt. inſti. de ſuſpe. tut. §. ſuſpectus. Sed nec quandoque de leui, ſuprà, eo. nomina. Sed quid ſi induxit volentem donare vel legare pupillo ad dandum ſibi? Gloſ. videtur declinare quòd non teneat.

3 Alij diſtinguunt aut blãdo ſermone induxit, & tunc nõ tenetur. infra, ſi quis ali. teſta. prohi. l. j. Aut per fraudem: tũc ſic. ff. ad municip. l. Titio. cũ notatis. Alij quòd indiſtinctè tenetur, in authen. vt nulli iud. §. ex hoc peruenit. colla. ix. vt cum de appella. cog. §. ſed ſi coniuncti. collatio. viij. cum nota. ff. de leg. ij. l. Lucius. §. Sempronius. [Incerti iuris.] non ſic in eorũ hæredibus, infra de hæredi. tut. l. j.

Tutores. [Non prohibet.] cùm ſit perſonalis, ſuprà de conſti. pecu. l. ij.

Tutorem. [Pro hac.] dic ſuprà ſi mu. indemni. promi. l. j.

4 Si defunctus. Dic quòd aut ille qui adminiſtrat, cõputat & reddit integrè reliqua, & tũc omnis præſumptio tollitur, vt hic. aut nullum reddit computũ ſicut prælatus eccleſiæ, tunc præſumitur habuiſſe de bonis quæ adminiſtrat. ſ. de epiſc. & cler. authẽ. licetiam. niſi per alias coniecturas appareret de contrario, quia ſortè adminiſtratio modica & induſtria magna, vt plenè not. Inno. extra de teſta. non in officijs. In alijs qui adminiſtrationem non habent, ſed circa bona verſantur: dic quòd non præſumitur habuiſſe, nec acquiſiuiſſe, de alieno. ff. pro ſocio. l. marito. de ſeruo corrup. l. ſeruũ. in fine. niſi in caſu quo poſſet eſſe præſumptio delicti, niſi de illis bonis habuiſſet. ff. de donatio. inter vir. & vxorem. quintus. ſ. de dona. inter vir. & vxo. etiam. Ratio, quia filius nõ poteſt habere de bonis patris quin committeret furtum. Præſumitur in dubio habuiſſe de bonis patris, j. de bo. quæ libe. cũ oportet. in prin.

5 In officiario publico videtur præſumptio quod acquiſiuit de bonis adminiſtr. j. de iure fiſci. l. defenſiunis. in fine. libro x.

Tutor. [Connexa.] ſi non ſit connexa tenet negotiorũ geſtorũ. ff. de tut. & ra. diſtra. l. ſi tutor. Et vide ſuprà, de peri. tu. l. ſi. cum ibi notatis.

Tutelæ. [Hæredibus.] ſed non cum priuilegio. ff. de adminiſtra. tuto. l. ex pluribus. a ¶Confeſsio erronea tu. nõ præiudicat ſibi niſi in inuẽtario ſcribi fecerit. Bal. in l. teſtiũ. ſ. de teſti. Bar. conſi. ccxxxij. Ro. conſil. cij.

Veteris. a[Vel adulti.] incũbit tamẽ probatio tutori. & dic ſ. de non numera. pe. l. generaliter. [Scripturæ.] dic ſuprà de proba. cum precibus. plus va. quod agit. l. j. ad Velle. antiquę. [Pupillares res.] niſi eſſent pariturę. ff. de admi. tut. l. tutor qui repertorium. vel eſſet vtile in Spec. de inſtru. edi. §. dilecto. ver. tutor. [Publico facto.] & completo. dic ſuprà de admi. tuto. l. tutores [Tradantur.] per iudicẽ. ſuprà de adminiſt. tuto. l. ſi ſcripſi. [Vetuerunt.] ſecus ſi remiſerunt tantùm, ſecundum quoſdam. ff. de admi. tuto. l. quidã. quod moderni non approbant. Sed ex l. nemo. ff. de lega. iij.

6 Sed dic quòd quãdo teſtator remittit aliquid faciẽdum, aut concernebat fauorem teſtantis & poteſt remittere, infra, vt in poſſ. leg. l. ij. Aut hæredis, & non poteſt: vt in cõtrario, ſuprà, de vſufruc. l. iij. Aut eſt dubium, & poteſt, vt hic. Et dic quòd talis remiſsio valet ſiue fiat tutori teſtamentario legitimo vel datiuo: & colligitur ſuprà de adminiſtra. tutorum. l. tutores: in gloſſ. Et dic quòd conſuetudo poteſt remittere. ff. de admini. tuto. l. diuus. §. Lucius. Item dicunt quidam quòd iudex debet aduertere an ſit vtile vel damnoſum pupillo, nec habet ſequi in omnibus voluntatem teſtatoris, qui fortè errauit. ff. de confir. tut. l. vtilitatem. Et debet aduertere nouam cauſam ſi ſuperuenit, vt l. pater. eo. titu. & ſecundum hoc iubere fieri inuẽtariũ nõ obſtãte diſpoſitione teſtãtis, quod eſt rationabile.

7 Item hæc lex obtinet in executore & prælato, & alijs qui tenentur facere inuentarium, vt in Spe. de inſtru. edi. §. d. verſi. quid de executore. [Neglexerint.] vel quę ſuperuenerũt adijcere, infra de cura. furio. l. ſi. §. tale. [Quaſi ſuſpecti.] niſi cõiuncti. ff. de ſuſpec. tut. l. ſi tutor. [Et pœnis legitimis.] dic. ff. de ſuſpec. tu. l. iij. §. tutor. & §. tutores. & l. ſi tutor.

De diuidenda tutela, & pro qua parte quiſque tutor conueniatur.

1 Tutor vnus quando teneatur pro alio.

SI poſt finitum. [Ratio non patitur.] ſ. de proba. ex perſona. ff. de admi. tu. l. tutor qui poſt. §. tutoribus.

1 Si diuiſio. Dic quòd adminiſtrauit in diuerſis prouincijs, & non tenetur vnus pro alio, vt hic à contrario ſenſu. ſuprà de pericu. tut. l. ij. Aut in vna, & tunc aut eſt diuiſa à teſtatore vel iudice, & nõ tenetur, vt hic: niſi in tribus caſibus huius legis, & duos addit gloſſ. ff. de adminiſtratio. tuto. l. Titium. §. tutores. & l. tres tutores. §. fina. Item adde ſextum. eo. titu. l. tutores. §. hæres. Si non ſit diuiſa vel inter ſe diuiſerunt, quilibet tenetur inſolidum vt hic, ſiue omnes geſſerunt ſiue nullus. Si autem vnus geſſerit, alius nõ, tunc primo gerens, ſecundo magiſtratus, tertio non gerens, niſi quando debuit non gerens aliũ facere ſuſpectum, vel tardè fecit vel colluſit. infra, ſi tut. non geſſ. l. j. ff. de tut. & ra. diſtra. l. j. §. vſqueadeo. infra de vſur. pupil. l. ij. Et hæc procedũt in geſtis. In non geſtis gerens, & non gerens tenentur pariter, niſi eſſent connexa geſtis. ff. de admini. tut. l. tutores qui poſt. in eum. & l. tres tutores. §. io cum. ſecundum Doct. Item vbicunque dixi vnum inſolidum conueniri ei dantur tria remedia. ſ. ceſsio actionũ. Item vtilis ſi non ſit ceſſa. Item beneficiũ diuidendarum actionũ niſi argueretur de dolo, quo caſu nullum haberet, ſecundum Azo. Sed Hu. dicit quẽ Doct. ſequũtur quod haberet vltimum. ff. de tuto. & cura. diſtra. l. j. §. nũc tractemus. infra de contra. tut. iud. l. ij. ff. de admi. tut. l. ſi plures. Item præmiſſa non obtinent in adminiſtratore reipublicæ, infra de cõue. fiſ. debt. l. j. & l. quoniam. lib. x. quo quiſque ordi. cõue. l. j. & ij. lib. xj. ff. de admi. re. ad ciui. perti. l. cum alicui. Nec in curatore bonorum. ff. de cura. bono. dan. l. ij. §. fin. Hæc ſunt in gloſ. & de eius mente paucis additis. Sed pro qua parte fiet eis ceſsio? dic infra de duo. re. l. j. niſi quòd hic addas quòd non fit ceſsio: niſi eſſet culpa communis, quia ſi pro ſua propria eſſet condemnatus non fieret. ff. de adminiſtratione tuto. l. ſi plures.

Licet. [Conuentione.] dic ſuprà. l. proxima.

De in litem iurando.

1 ☞Intereſſe commune probatur per iuramentum.

ADuerſus. [Tempore litis.] vel ſententiæ. ff. ad exhi. l. tigni. [Si dolo.] vel lata culpa, infra eod. l. alio. [Volueris.] na non cogeris. ff. eo. l. videamus.

Summa.

Summa. [Non potuit.] quia minor, ſed ſi eſſet maior nõ valeret, infra, de exec. rei iud. l. ſi cauſam. ff. de re iudicata. l. tertia. §. Idem ſi minor quittaret cum iuramento, vt ſcripſi ſuprà, ſi aduer. vend. authen. ſacramenta. Et intellige hanc legem, ſecundum determinationem l. ſi curatorem, ſuprà, de in integrum reſti.

Alio. [Admitti.] ex dolo, culpa lata, & leui, ac hæres ex lata culpa, propria, nõ defuncti, ſecũdũ gloſſ.

1 Item dic, ſecundum gloſſ. quòd quando iuratur propter latam & leuem culpam, quòd per iuramẽtum probatur commune intereſſe, ſed nõ ſingulare. ff. eo. l. ij. §. j. [Moderari.] deferendo iuramentum ſicut contra defunctum. ff. de hære. tut. cum oſtendimus. & l. ſi.

Licet. [Aduerſus.] dic ſuprà. l. proxima.

De hæredibus tutorum.

HAeredes. Quid in alijs quaſi cõtractibus? Glo. dicit ſecus, vt no. ſ. de neg. geſt. l. curatoris. ff. de neg. geſtis. l. actio. & l. iij. §. hæc autem actio. Sed hoc verum de geſtis per defunctum. Quid de geſtis per eum? Gloſ. dicit quod tenetur de leui, vt d. l. curatoris. quamuis de neceſſitate crediderit ſe teneri ad gerandum. & idem ſi non geſſit, vt not. ff. eodẽ. l. cum oſtendimus. Sed & tunc non poteſt dici leuis imò lata ſi non geſſit quod gerere debuit, & ibi ſcripſi. [Non late.] & ſic non de leui. ff. co. l. ſi. §. j. [Præſtitum ſit.] vt quod potuit quærere pupillo alij permiſit.

Pater. [Ceſſationis.] quia eſt dolus vel lata culpa, ſ. de ſuſpec. tut. l. iij. [Reſcriptũ eſt.] ſ. tit. ij. l. ij. & fina.

Hæredes. Dic ſuprà. l. proxima.

Si tutor non geſſerit.

Certum. [Nõ potuiſti.] tuo nomine: ſed pupilli nomine poſſes. ff. de in ius vo. l. quæſitum. Et ſic cauſa ſuſpecti non eſt cauſa pupilli.

De vſuris pupillaribus.

Iſte titulus ceſſat hodie, dic ſuprà de adminiſtra. tuto. authen. nouiſſime.

Qui ſe. Dic ſuprà de diui. tut. lege ſecunda.

Tutorem. [Legitimas.] ff. de admi. tut. l. tutor qui §. qui autem.

De fideiuſ. tut. vel curatorum.

ELigere. [Agere debeas.] ſuprà, de act. & obliga. l. eſt in arbitrio. Sed hodie contra in authen. de fideiuſ. §. j. ſecũdum gl. colla. j. [Diuidere.] ipſe verò fideiuſſor non habet beneficium epiſtolæ. ff. rem pu. ſal. fo. l. fina. [Non potes.] ita quòd exigas, ſecundum gloſſam.

De contrario iudicio tutelæ.

Si non. [Vtetis.] nõ ſic de fideiuſſore. ff. de fideiuſ. l. vt fideiuſſor. quia ille habet regreſſum, iſte nõ. Itẽ is neceſſarius. Et vide ad hanc legem. ff. manda. l. Papinianus. de ſolu. Modeſtinus. de procura. l. qui proprio. §. item.

De authoritate præſtanda.

1 ☞ Vſucapere quis poſsit & quando.
2 Confeſsio minoris qualiter, & quando ei præiudicet.
3 Minor reſtitutionem petens debet probare læſionem.
4 Confeſsio facta à tutore & curatore nocet pupillo.
5 Confeſsio prælati non nocet eccleſiæ.

1 **NEque tutoris.** [Nocet.] niſi ſit infamis. ff. rem pupil. ſal. fo. l. ſeruum. & vide inſti. de auth. tut. in prin.

Eum qui. [Nõ defendit.] dic quòd aut quis ſcit impuberẽ & non vſucapit etiam ſi crederet tenere alienũ. ff. de vſuca. l. nunquã. Aut credit puberem, tunc aut emit rem quæ non eſt pupilli, & vſucapit. ff. pro emp. l. ij. §. ſi à pupillo. Aut rem pupilli, & non vſucapit, vt hic. ff. de acqui. re. do. l. bonę fidei.

Clarum. [In quibus cauſis.] in omni excepto crimine carnis in pupillo. ff. de reg. iur. l. pupillũ. inſtit. de oblig. quæ ex delic. naſc. §. ſi. ſecundum gl. [Inferre.] quando ſuam, vel ſuorũ proſequuntur iniuriam. ff. de accu. l. iij. & l. hi. j. de adul. l. propter. vel ſi pubes ſit, qui debet admitti, vt dixi infra qui accu. poſ. l. ij. Sed quæritur an hæc lex obtineat in caſibus quibus minor poteſt eſſe in iudicio, & valet iudiciũ habitũ cũ eo: de qbus no. inſtit. de au. tu. §. neque. extrà de teſtit. l. po. c. ex parte? Archi. videt̃ velle q̃ & in illis obtineat hæc lex, exceptis cauſis ſpiritualibus & beneficialibus, in quibus videtur ſpeciale. extrà de iudi. c. ſi annum. lib. vj. Poteſt dici q̃ in caſu. c. ex parte. & quãdo impetrauit veniã, & in momentanea ſit ſpeciale. In alijs autẽ quæ notãtur in §. neq; ſine tutore, vt no. in §. l. Iulian'. & hoc vult lex iſta. [Vel dicãt.] & ſic valet eorum confeſsio cũ authoritate facta, ſed reſtituuntur. ff. de cõfeſ. l. certũ. §. in pupillo. Si verò ſine authoritate, etiã valet facta ab adulto, ſiue habeat curatorẽ, ſed reſtituit̃, ſit à pupillo nõ valet: neque ab adulto, ſi habeat curato iuxta l. ſi curatorẽ. ſuprà de reſtitu. in inte. Sed proceſſus & ſententia ipſo iure nõ valẽt indiſtinctè. vt l. cum & minores. ſuprà ſi aduerſus rẽ iudi. Et eſt ratio, q̃a in confeſsione eſt cõſenſus, ſed nõ in ſententia, ſecũdũ Dyn. Sed hæc ratio nõ eſt perpetua, quia ita parum valeret ſententia ſi eſſet lata de conſenſu. Et ideo dic quòd eſt ratio ſolennitas iudicialis.

2 Et ideo dicũt quidã q̃ cõfeſsio minoris facta ad litẽ, vel proceſſus ordinationẽ non valet ſine authoritate, vt hic: ſed ſi fiat ſuper veritate facti, valet indiſtinctè, maximè ſi fieret extraiudicialiter. Quod nõ credo, cũ ſit cõtra mentẽ huius legis. & l. ſi curatorem. Quicquid ſit, reſtituitur per l. certũ. alle. Si iñ cõſiteretur iudicialiter, & cũ iuramẽto, valeret, nec reſtitueretur, vt notatur in authen. ſacramenta puberũ. Sed an valet cõpromiſſum & proceſſus factus corã arbitris cũ eis habitus? Specu. videtur tenere quòd nõ in Specu. de arbi. §. reſtat. ver. ſed quid de minore.

3 Sed nũq̃d minor qui petit reſtitui, debet ꝓbare læſionem? Docto. dicunt q̃ ſic. ff. de admini. tuto. l. quotiens. §. ſicut. de iureiuran. nam poſtea. §. ſi minor. Et probat hoc probando cõtrariũ ſuæ cõfeſsionis. Sed ſecũdũ hoc in quo habet plus quã maior, qui probato errore reuocat. ff. de inter. actio. l. de ætate. §. fin. Dic q̃ in caſibus quibus iure communi poteſt iuuari, nõ reſtituitur: ſed in caſu quo maior nõ admitteretur: quia fortè ſciẽs vel nõ iuſto errore, tunc ſic. Et ſi fortè cũ authoritate curatoris cõfeſſus ſit erroneè, agit primò cõtra curatorẽ. ſuprà de iudi. l. properãdum. §. fin. Et vide quod notatur in Specu. de cõfeſ. §. j. ver. ſed nunquid.

4 Sed quid ſi tutor & curator cõfiteãtur? Hug. & Azo dicũt q̃ nocet pupillo & adulto, ſi fuerint præſentes, aliàs nõ, vt not. in l. certũ. Alij q̃ ſemper nocet, niſi prohibetur error. Et hanc canoniſtæ, extra de ſenten. & re iudi. c. ſuborta. vt lite non conteſta. ad hæc. Et in Spec. de confeſ. §. ſequitur. ver. xiiij. Et idẽ Hoſtien. in ſumma. Et facit extrà de iureiur. c. ſi. & hoc quãdo per modum contentioſæ iuriſditionis. Et ſic intelligitur ff. de admini. tu. l. Lucius. §. tutor. Secus ſi voluntariè cùm alienare non poterit, & per conſequens nec voluntariè confiteri. Et ſic poteſt intelligi. §. ſed an ipſos.

5 Sed quid de confeſsione prælati, an nocet eccleſię? glo. dicit quòd nõ, extrà de elec. c. dudum. ij. Sed contrà no. de præſcri. c. quoniã omne. xxij. diſt. de Conſtantinopolitana. Dicas q̃ refert an per modum voluntariæ, an per modũ contentioſę. primo caſu non nocet: ſecundo ſic, ſi habeat conſenſum capituli, vel ſui conuentus, vel ſuperioris, ſi non habeat capitulum, vel conuentum, vt notat Archidiaconus, extrà de teſtib. capit. præſentium. lib. vj. licet non ita plenè. Alij dicunt quòd vbicunque ſolus prælatus poteſt agere, vel ſolùm capitulum, q̃d nocet ipſorum confeſsio, attamen eccleſia poteſt reſtitui, q̃d videtur verius, extra de cenſi. c. cùm olim. de tranſac. præterea. de ſenten. & re iudi. ſuborta.

Veterem. [Authoritatem.] hoc verum alijs conſentientibus. vel tacentibus. Sed ſi contradicant ſibi inuicem, non. ff. de cur. ſurio. conſilio. §. fin. Sed tunc veniendum eſt ad iudicem qui eliget quod vtilius eſt pupillo. in Spe. de tut. §. generaliter. ver. pen. [Subſidiariæ.] ff. iudi. ſol. l. iij. §. ſi tutor. [Comprobetur.] ff. de adop. l. nam & ita. de aqua plu. arcen. l. in concedendo. Et vide quod notaui ſuprà ſi aduer. credi. authen. ſi omnes. Item dic omnes quos tangit præſentialiter. ſecus ſi tangere poſſet in futurum. ff. de vẽ. inſpi. l. §. denunciari.

Quando tutores vel curatores eſſe deſinunt.

1 ☞ Actor quis dicatur, & qualiter conſtituatur.
2 Sindicus quibus præſentibus creari debeat.
3 Procurator, actor, & ſindicus inter ſe differunt.
4 Sindicum in cauſas vniuerſitatis citari an ſufficiat.

Si curato

SI curatores. [Finiri.] ſuprà, in quibus cau. haben. tu. l. potuit. ff. de tuto. & curato. dat. ab his. l. tutorem. de tut. & ra. diſtra. l. ij. in fin.

Indecoram. [Corporis.] inſtit. quibus mo. tut. fi. ni. in fine.

De actore à tutore, vel curatore dando.

1 Actor dupliciter dicitur, vno modo pro ſindico. ff. quod cuiuſque vniuer. l. j. §. quibus. Alio modo in proprio ſignificato, pro illo qui conſtituitur à vero domino cum decreto iudicis: vt hic. & inſt. de cur. §. ſi. ff. quod cuiuſ. vniuer. l. item eorum. §. ſi decuriones. & ſic differt à ſindico, quia ille ad omnes cauſas, etiam futuras, & ſine decreto: actor ad præſentes, & cũ decreto: vt §. ſi decreuerit. Eo an dicitur actor vniuerſitatis, quamuis gloſ. contra. ff. rem rat. habe. l. actor.

2 Et in creatione ſindici debent duæ partes adeſſe, & maior pars præſentium cõſentire: & ſi habent rectorem vel capitaneum, debet eſſe præſens. ſi tamen eſſe non poſſit, vel quia abſens, vel quia excommunicatus, tenet quod ſit ab alijs. Et debent nominari præſentes in inſtrumento cõſtitutionis, niſi Inſtrumẽtũ diceret quòd omnes fuerint pręſentes, vt hoc plenè no. Spec. titu. de ſindico. cum ſequenti titu. Et Hoſtien. in ſumma. eo. tit. Quidam tamen dicunt quòd maior pars ſufficit, dum tamen alij ſint vocati, vt not. Archi. extra de reſcrip. c. duobus. lib. vj. Inno. tamen & Hoſti. tenent opi. glo. & glo. decreti. Bee. variat, vt ibi plenè notat Archi. Forte poſſet diſtingui, an ſit negotium volũtarium, vel neceſſarium, & ſi ſit neceſſarium, an ſit arduum, vel non, vt ſcripſi inſtit. de cura. §. ſi. vide ibi.

3 Et nota quòd quamuis ſit differentia inter procuratorem, actorem, & ſindicum, & œconomũ,[a] ſi omnia nomina contineãtur in procuratore, vel vnum pro altero, non minus valeret. extra de procu. c. petitio. Et hoc intellige quando eſt talis qui potuit conſtituere procuratorẽ: nam ſi eſſet talis qui non poſſet, vt tutor, vel adminiſtratores alij, ſi dicerent, conſtituimus talẽ procuratorẽ, actorẽ, &c. nõ valeret, niſi in conſtitutione eſſe ſeruata ſolennitas, quæ requiritur in actore. Et ſic intellige d. c. petitio. Iunge ſuprà, de procura. l. neque. Et debet eſſe de collegio, ſi reperitur ſufficiens. Sic intellige ff. quod cuiuſque vniuer. l. planè. & ibi not. Item dic quòd nedum tota vniuerſitas poteſt creare ſindicũ, imò adminiſtratores eius, vt not. ff. ad Trebel. l. ita tamen. Sed an epiſcopus poſſit ſine capitulo, vel capitulum ſine epiſcopo? Vide ſuprà, de epi. & cleri. l. omnes qui. §. In hac.

4 Item videtur quòd non ſufficit citare ſindicum ab initio, imò conſules ſunt citandi. infrà de re mili. l. tam collatores. §. in his. Item quod ſufficit citari conſules, &c. ſed non totã vniuerſitatem. ff. de actio. & obliga. l. in honorarijs. §. fin. & d. §. in his. Vide per Innocen. extra de maior. & obedi. c. humilis. de no. ope. nun. c. cum ex iniuncto. Item videtur quòd ſufficit vocari barones in cauſis ſubiectorum qui non habent vniuerſitatem, vt ſcripſi in ſtitu. de pœn. teme. liti. §. fin.

Si ſui. [Conuenit.] dic ſuprà, de procura. l. neque.

De excuſationibus tutorum.

1 ☞ Tẽpus datũ ad proſequendũ currit à tẽpore nominatiõis.
2 Denuntiator ſeu delator ad expenſas tenetur.
3 Vaſallus an teneatur dominum iuuare contra proximos.
4 Religio plus obligat, quàm paterna charitas.

FAlſa. [Spadonis.] Idem in caſtrato, ſecundũ Ioan. ff. eod. l. Spadonem. licet quandoque differãt. ff. de lib. & poſthum. l. ſed eſt quæſitum. §. j. de iure do. ſi ſerua.

Si curatores. [Debetis.] glo. calumniat hanc l. & diuinat quod hic fuit datus tutor à principe. Sed tu dic, vt ſcripſi ſuprà, vbi pe. tuto. l. j.

Qui pupillam. [Infamis.] ff. de his qui not. infa. l. quid ergo. §. cum autem infra de adul. l. eum qui.

Libertos. [Adminiſtrauit.] in alijs contra, infra eo. curator.

1 Quinquaginta. Dic inſti. eo. §. qui autẽ. ff. eo. ſcire. §. aliud. [Factum erit.] quia pręſente eo, vel domi denũtiatum. ff. eo. ſcire. §. qui autẽ. [Ipſa conſtitutio.] Sed cùm quatuor menſes ad proſequendũ dati concurrant à tẽpore nominationis. ff. eo. quinquaginta. eueniet quòd citius eſſent elapſi quã quinquaginta dies, ſi tardè ſciuit. Sed gloſ. intelligit quòd illi quatuor menſes currunt à tempore nominationis & ſententiæ, alias ſi à tẽpore nominationis in caſu illo daretur in integrum reſtitutio ex clauſula generali. dic vt ibi no.[b] [Non procurauit.] dum tamen nõ ſit error in computo. ff. quæ ſenten. ſine appella. reſcin. l. j. Et vide infra de appel. l. hi qui.

Neque. [In munere.] dic inſtit. eodẽ. §. propter litem. Hodie verò dic ſuprà qui da. tu. poſ. authen. minoris debitor.

Coloni. Dic. ſ. qui da. tu. poſ. l. fin. [Ciuilibus.] id eſt, tutela. ab alijs vide tu. ff. de iure immunita. l. ſemper. §. conductores. Vel ibi conductore vectigalium, ſecundum gloſſ.

a ❡ Not. bo. differẽ. inter actorẽ ſind. proc. & œcono.

Frater. [Admiſit.] ſecus ſi ambos. ſ. qui da. tuto. poſ. l. luminibus.

b ❡ Et in ſumma dic ꝙ illi ꝗ ſunt ipſo iure excẽpti, nõ tenẽtur cõparere ad ſui excuſationẽ. l. generaliter. ſuprà. de epi. & cler. ibi Bal.

Exactores. Inſtitu. eodem. §. quod intereſt.

Teſtamento. Dic ſuprà, vbi tuto. pe. l. j.

Voluntarie. [c] [Priuilegijs.] Dic priuilegijs pupilli. vel quo ad alia munera illi qui ſuſcepit, nec quo ad aliàs tutelas, ſuprà, de epi. & cle. presbyteros. infrà de his qui ſpon. mu. ſuſ. l. j. & ij. libr. x. Et cõtra hũc intellectum opponitur. & ſolue. ſuprà, de reſcrip. l. falſo. Sed quære quid ſi non voluntariè, ſed coactus recipit? Dic quòd nihilominus præiudicat ſibi, ff. de in ius vocan. l. neque. Arg. contra. ff. de admi. tut. qui iuſſus. Item quid ſi ille qui habeat priuilegium reale (ſicut non ſoluendi collectam) ſemel ſoluit? Dic quòd non præiudicat ſibi pro ſequẽtibus annis. ff. de ope. lib. l. operis nõ impoſitis. Sed an ſaltẽ in ſuſpecta ſibi pręiudicat ſic quòd adimplere teneatur? Videtur quod non. ff. locati. l. item quæritur. §. qui impleto. Dic contra, ſuprà, de nego. geſt. l. tutori. ff. de nego. geſto. Pomponius. de vaca. mu. l. in honoribus. §. qui numerus. & l. penul. §. ſi poſt cauſam. infra, titu. j. l. ij. Et facit quòd ille qui ex priuilegio non tenetur, quòd præiudicet ſibi ſi onus volũtariè recepit. infra de his qui ſpon. mu. ſuſ. in rubrica. libr. x. Cõtra facit, extra de elect. c. cupientes, cum notatis. lib. vj. Vide plenè extra de regu. iur. c. acceſſorium. lib. vj. in nouel.

c ❡ Not. ꝙ per vnũ actum cõtrariũ qs non perdit priuilegiũ, hic Bar. & l. ſi. de cõſti. Car. cõſil. cxxxvj.

2 Sæueriter. Lege Iulia repetundarum. ff. ad legem Iul. repetũ. l. iij. [Nominauit.] Nota q̃d denuntiator ſeu delator tenetur in expenſis. ſ. de iudi. l. ſancimus. de ſump. recu. l. j. lib. x. ff. ad Turpil. l. j. §. incidit. & l. ab accuſatione. §. nuntiatores. Quod eſt verum ſi in libello ſcribatur, & adminiſtret probationes: aliàs non, ff. de fal. l. athletas. de his qui notan. infa. l. ob hæc. in glo. In caſu tamẽ videtur ſpeciale quòd non teneatur. ſ. de mono. l. j. quæ facit cõtra prædicta. [Reddere cogetur.] officio iudicis vel actione in factum, j. de ſump. recu. l. j. lib. x. ff. de va. mune. l. j. §. j.

Quanquam. [Propter periculum.] ff. eodẽ. qui teſtamento. [Examinanda eſt.] ff. rei ven. l. vtique.

Si ut allegas. [Iuſſurũ.] hodie non tenet in authẽ. minoris. ſ. qui da. tut. poſ.

Licet. [Excuſare.] licet nõ tenet datio. ſ. qui da. tut. poſ. l. maritus. ſecundum glo. [Pudoris.] ſ. de interdic. matri. l. iij.

Tutores. [Neceſſe.] dic j. de appel. hi qui. [Non eſt.] præſertim hodie cum non poſſit fraudari vſufructuarius. ſ. de inoffi. teſta. authen. nouiſſima.

Inuſitatam rem. [Matrem.] quæ fortè ſucceſſit tutoribus quondam.

Curator. [Nõ potes.] infra. eo. §. qui tutelam. [Defenſione potes.] fallit ſ. eo. l. libertos.

Quod res. [Non eſt.] dic in authen. minoris. Nec teneas quod hic notatur.

Si tutor. [Abſolutus.] etiã ſi iniuſtè, dummodo non per malitiam, ſecundum glo.

3 Humanitatis. Facit hæc lex quòd vaſallus non teneatur iuuare dominum cõtra proximos, ſcilicet cõtra patrem & alios. & hoc tenet Spe. tit. de feud. verſicu. xvj. pro quo extra de iureiuran. petitio. Item quia in iuramento nõ venit illud quod nõ eſt veriſimile fuiſſe promiſſum in ſpecie. vt dixi ſuprà, de nupt. authẽti. quòd eis. Item quia pater non debet priuari iure ſuo per obligationem quam fecit filius ſine conſenſu ſuo, ff. de pollicitatio. l. ſi quis rem. §. voto. Item quia primus eſt in iure, ff. loca. in operis. & hanc Specula. titulo, de feud. verſicu. xvj.

4 Contra facit quia vinculum religionis magis obligat quàm paterna charitas. vide extra de voto & voti redẽptio. c. licet

e.ſcripturæ per Innocen.xxij.queſtio.ij.cano.ſecundo. Item eſt expreſſum in feudis hic finitur lex,§.finali. Et facit,ff.de poſtu.l.finali. Sed poteſt diſtingui quis habeat iuſtitiam pro ſe,& ſic reſtringe illum text.feudi. vel ibi de patre adoptiuo vel de patre domini.

Excuſationem. [Nauiculariis.] publicis.ff.de iure immuni.l.ſemper.§.negotiatores.[Obligentur.] vide j.de ma.vin.l.prima.

Si ex falſis allegationibus excuſatus ſit.

1 Sententia iniuſta ſemper eſt reuocanda.
2 Excuſatio ſemel propter numerũ liberorũ an duret ſemper.

a ¶ Fallit in ſententia lata ꝓ libertate quia illa valet,l.ſi duo.ff.de do.Imo.in ca.cum Bertoldus.de re iudi.

SI abſentibus. Idem ſi præſentibus,ᵃ ff.de regu.iur.l.acta.§.cõtra.[Defendere vos volebãt.] vel curatoribus qui debent dari.inſt.de auth.tut.§.ſi.[Dati ſunt.] j.tit.j.l.quãquam.

Tutores. [Manifeſtum eſt.] excuſationẽ enim amittit ex quo adminiſtrare incipit,ff.eo.nõ tãtum.§.vacare. Fallit inſti.eo.§.pe.ff.de mi.verum.§.ex facto.ſ.tit.j.l.humanitatis.ff.eo.l.iuriſperitos.& l.poſt ſusceptam.

1 Et not.ꝙ ſententia iniuſta reuocatur,ſiue ſit de falſo quæſitum,ſiue non,fauore minoris. Et vide j.ſi ex fal.inſtrumen. Et ita not.hic in glo. Et intellige hanc legem quando malitioſè ceſſauerunt,aliàs contra,ff.eo.qui teſtamento.

Si ut proponis. [Ambitione.] ſpeciale,aliàs contra,ff.ad Treb.l.ſeruo.§.cum pretor.

Si tutores vel cura.cauſa reipublicæ abſentes fuerint.

b Dic ꝙ priuilegia minorum dantur etiã furioſis,ꝓdigis:& no.perpe ſuũ quoniã alibi non reperit. Bart.in l.Marcellus.de fide.

Qui tutores. [Excuſare.] inſtit.eod.titu.§.item qui reipublicæ.

Quod ſi id. [Poſtulabis.] ſ.ſi tu.non geſſ.l.ij.

Certum. [Anno.] vt inſtit.eod.§.item.qui reipublicæ.

De excuſatione veteranorum.

Qui cauſaria. [Poſt xx.ſtipendia.] non idem ſi ante j.de his qui nõ imple.ſti.l.ti.lib.x.[Veteranis.] j.quan.prouoca.nõ eſt neceſ.l.veteranis.

Quod placuit. Nota quòd priuilegiatus contra priuilegiatũ &c.de hoc extra,de proba.c.in præſentia.ſ.ad Velleia.l.ſi ſine.ff.ad Macedo.l.ſi filius.de pmino.l.verum.§.ſi.& l.fina.

Qui numero liberorum ſe excuſant.

2 Qui ad tutelam. Quid in aliis muneribus? Vide,j.qui.mi.liber.per totum,ff.de va mu.l.ij.§.numerus.& §.qui patrimoniorum.j.de decur.l.ſi quis decurio.lib.x.ff.de iure immu.l.ſemper.§.monſtratur.dic ibi. Sed poſſet quæri quid ſi quis excuſatus ſit generaliter,& per ſententiã,j.de decu.l.quotiens.lib.x.cuius liberi pòſt moriuntur,an expiret excuſatio. Docto. dicunt quòd non,vt plenè diſputat Io.An.de reg.iu.e.decet.libr.vj.in nouella.arg.de capel.mo.dilectus.§.ad hoc. Nec obſt.ff.de vaca.munc.l.ij.§.ad munera.eod.tit.l.ſi.ff.eo.non tantum.§.numerum.quia loquuntur in caſu quo ſe excuſauit ab vna,hic ſi generaliter.[Excuſationem.] inſtit.eod.in prin.

c No. perpetuo.ꝙ in rebus quæ non poſſunt ſine decreto alienari nõ ſufficie habere liceñtiã iudicis:niſi & cauſam declaret,hic & l.fin.infr.eo.ibi Bar.

Qui morbo ſe excuſant.

Luminibus. [Seu curationis.] ſecus in patrimonialibus,ff.de decur.l.honores.

Qui ætate ſe excuſant.

Pater. Idem in teſte notatur,ff.de teſti.l.inuiti.ſecus in aliis perſonalibus vbi ſufficit tempus lv.ann.ꝑ qui ætate.l.ſi.lib.x.Item non compellitur eſſe aſſeſſor vel iudex.ff.de mu.& ho.l.ſi.j.de proxi.ſa.ſcri.l.ij.li.xij.

Qui numero tutelarum ſe excuſant.

Si tres tutelas. Quandoq; vna,ff.eo.ſi is qui.§.pe.[Nõ defunctoriæ.] id eſt trãſitoriæ quia cito trãſeat,ff.eo.l.nõ tantũ.[Quartæ tutelæ.] niſi ſint eiuſdẽ generis,ff.eo.excuſantur.§.amplius.& vide eo.tit.l.tria.& l.diximus.[Non proficiunt.] ff.de iuridi.om.iud.l.ſi idem.ſ.de vſu.l.vſuræ.infra,de dona.ſancimus.§.ſi quis autem.Sed contra,ſuprà,de proba.inſtrumenta.ſuprà,de vſur.

ſi ſtipulatus.In authen.de ſi.inſtru.§.ſi vero adm inſtrator.& §.ſi vero nullus.colla.j.infra,de inſti.& ſubſti.l.ſi pater.

De curatore furioſi,vel prodigi.

1 Decedens in furore an poſsit hæreditatem tranſmittere.

CVratores. [Impleta.] ante:vt minori,ff.de tute.l.qui habet.

COrationis. [Beneficiũ.] & etiam alia priuilegia quæ dantur minoribus in præſcriptiõibus ᵇ & aliis.ſupr.in quib.cau.in inteſt.reſtitu.non eſt neceſ.l.ſancimus.ſecundum gloſſ.[Ad agnatũ.] ſeu quemcunq; curatorem.[Citra decretum.] cũ decreto ſic. Et ſic intellegitur,ff.eo.l.pignus.

Si pater. [Curatores.] niſi tu velis eſſe,ff.eodem.l.j.§.ſina.& l.ij.& iij.

Cum repudiate. [Potuit.] ff.de repu.l.Iulia.ſolut.matri.ſi cum dotem.§.ſin autem.

Cum aliis. Hæc lex immutat l.j.§.primo.vel intellige illam ſecundum iſtam.[Sed manere.] ſic clericus coniugatus ſemper eſt clericus:quamuis non ſemꝑ gaudet priuilegio,& reſumit ĩpedimẽto ceſſante extra,de cle.coniuga.c.j.[Neq; crebra.] infr.de bo.q li.l.ſi.§.penul.

Cum furioſus. [Paternũ.] ſupr.de epiſc.aud.l.de creationibus.j.de ſ ipub.& alĩ.ſub.l.humanitatis.[Parentibus.] Abſtinere tamen poteſt ſi non expediat eum obligari,ſecundum gloſ.

c Item dicũt qdã qđ ſi in furore decedat,qđ non trãſmittit:infra,de iure deli.ſi infanti. Sed ar.cõtra,inſti.de hære.ab inteſt.§.poſthumi.j.de ſuis & l.hære.apud hoſtes.ff.de acqui.hęre.l.neceſſariis.ſcđm gl. Et vide infr.§.tali.[Magna.] ff.de ſucceſ.edic.l.j.de bo.poſ.q̃ fu.l.j.[Poſſeſſionẽ.] nedum facti,imò iuris,ſcđm gl.[Antiquitas.] vide d.l.de creationib'.j.de epiſco.audi.[Cũ vtilitate.] vide qđ ſcripſi.ſ.de admi.tut.l.ſi.[Conſtituat.] nõ tñ ſit hres,ſcđm quoſdã. Alij cõtra vt hic ĩ gl.[Ad ſucceſsionẽ.] cum fructibus.ff.de peti.hęred.l.hæres furioſi.ſecundũ gl.[Acquirendũ.] & ſic dominus.& in hoc ſecus in hæreditate.Item ad hæredem ſuum tranſmittit,ſecundum gloſſ.

Authen. Quod nunc. Sumit in authẽ.vt hi qui res mi.ha.per.ob.§.penul.colla.vj. Et de hoc iuramẽto vide in Spec.de tu.in j.col.de reli.do.c.ij.in cle.cum no.

De prædiis minorum &c.

1 Tranſactio facta ſuper lite mota decretum requirit.
2 Maritus vẽdens rem dotalem poteſt ſe obligare ꝓ euictione.
3 Prædia minorum quibus caſibus alienari poſsint.
4 Tutor prouocare poteſt ſi expediat pupillo.

VEnditio. ᶜ [Pignoris.] vel dic conuentionalis cum decreto obligari.vel ſic pignoris prętorij,ff.e.l.iij.§.j. Vel dic quòd alterius prædium pupillo obligatũ venditur,ſecundum gloſſ.[Conſultum.] ff.eod.l.j.[Deſpiciet.] ſupr.ſi aduer.ven.pig.l.ij.dic ibi.

Non eſt. [Fecerint.] eodem l.j.§.ſi communis.& l.ſi communis.& l.ſi pupillorũ.§.j.[Doceat.] ſupr.ſi aduer.ven.pig.l.ij.

Cum emancipatis. [Foret.] ff.eodem l.iij.§ pen.& l.magis.§.j.[Pupillare.] ff.de curato.fu.l.Iulianus.

Non ſolum. [Prohibentur.] nec valet ipſo iure infr.eod.minores.ſed in mobilib' tenet ipſo iure:nec reſtituit ſi ſint res quę ſeruãdo ſeruari nõ põt,niſi eſſet graue damnũ.Si ſint aliç:reſtituitur:dum tamen non ſit modicum.ff.de mino.l.& ſi ſine.circa prin.& eo.titu.l.pe.cum notatis ſupr.de in integ.reſti.l.ſi curatorem.

1 [Per tranſactionem.] & ideo in tranſactione quæ etiam fit ſuper lite mota,opus eſt decreto.ff.de tranſactio.cum hi.§.ſi cum lis. Et ſic debet intelligi ſupra,de tranſact.præſes.ſecundum gloſſ. Et hoc ſi rem immobilem tradit,ſecus ſi retinet & dat pecuniam.[Debebis.] ſupr.de repu.quæ ſi.in iudi.l.j.ſ.ſi aduer.tranſact.l.j.

Et præſes. [Non vetaris.] ff.eo.l.quamuis. Argu.contra,inſti.qui manu.nõ poſſ.§.ſemel. Sed ibi falſa pro iniuſta,ſecundum gloſſ. Sed videtur idem in iniuſta.ff.de rebus cor.l.magis.§.ſi æs alienum.

Minorum. [Non potuit.] niſi cauſæ probentur,vt ſequitur.

Si ad reſoluendam. [Cautionem.] per quã transferebatur dominium:quia pater poſſidebat.inſti.de rer.diuiſ.§.interdum.

Prædia

Prædia. [Conſulti.] Dic. s. ſi aduer. do. l. j. q̃a rei quātitas quandoque facit requiri decretum, vt hic.

Et ſi is. [Pignora.] ipſum curatorē ſi proprio nomine ſe obligauit. s. de fideiuſ. mi. l. j. quādo ex fac. tu to. l. j. Sed quomodo remanet vel cōtrahitur acceſſorium ſine principali. ff. de ſolu. Stichum. §. quòd vulgo. quidā dicunt ſpeciale, ſicut ff. de duo re. l. ſi. [Ex rebus proprijs.] ſi ex rebus pupilli dic. s. de. j. l. ij. [Proſequi.] ar. cōtra, s. de ſe. nō dubium. ſed ibi in prohibitionem tangentibus & efficaciā dare valenti bus, hic nullam dare poteſt, imò nec tāgit prohibitum. Et vi-
a deturquòd maritus qui vendit rem dotalem, poſsit ſe obligare pro euictione. Et nota. ff. de fideiuſ. l. cum lex.

Prædiorum. [Proceſsiſſe.] & ita probat creditor. Super quo dic quòd aut fuit contractus nullus, & tunc indiſtinctè probat aduerſarius. Aut tenet, & tunc aut fuit data pecunia tutori, & ſemper probat qui tradidit, quòd verſa fuit in vtilitatem pupil. vt hic. Et ita hic notat. Aut fuit tradita pupillo, tūc aut ille qui tradidit ponit eā in vtilitatē conuerſam: & probat j. eo. ſi prædiū. & l. vtere. Et hoc ſiue ponat agendo, ſiue defendendo, ſiue excipiēdo. ff. de probation. in exceptionibus. Aut pupillus ponit eā conſumptam in alios vſus vel ſe non eſſe locupletiorē: & probat. ff. de iureiurā. l. nam poſtea. §. ſi. minor. Fallit in creditore mutuante qui ſemper habet probare, s. ſi aduer. credi. l. j. & vide ibi. Hæc ſunt de mente Dy. qui ſecūdū mēbrū huius gl. ſubdiſtinguit vt ſcripſi. ff. de admini. tut. l. ſine herede. §. interpoſito.

Si quidem. [a][Probetur.] ſecus ſi interpoſuiſſet decretū in receptione debiti. ff. de min. l. ait prætor. §. quid tamen. vel ibi præcepit, hic permiſit. & ita no. ff. de fideiuſſo. mi. l. ij. Sed quid ſi petit reſtitui vt precium ſuppleatur non vt reſtituatur res, an fideiuſſores teneantur cū licitū ſit emptori habere rē? Doct. qđ ſic. ff. de iure dot. l. ſi res. §. j. ſecus eſſet ſi iure cōmuni hoc peteret, ſecūdū eos. q̃a tūc fideiuſſor haberet exceptionem quæ iure communi competit.

Ob æs alienum. Vel aliam neceſſariam: vt dotis. s. de admi. tu. l. lex. Vel do nationis ante nuptias. j. ſi ma. fac. l. fin. Vel famis. s. de pat. qui ſi. diſtra. l. j. & fortè ob factum coniunctarū perſonarum. ff. de tu. & ra. diſtra. l. j. §. ſed nonnullos. Vel ſi fundus ſit ſterilis, ſic quòd nihil poſsit percipi: aliàs nō, ſecundū gl. ff. eo. ſi fundus.

Etiam uectigale. [Non licet.] idem ſi quodcūque ius habet in re. ff. eo. l. iij. §. ſi is.

Vtere. [Debitum.] dic. ſuprà, eod. l. prædiorum.

Si minor. [Cum aliud.] ſi idem poſſet. ff. eod. l. j. §. ſi. cum l. ſeq. Et facit. ff. eo. ſi pupillorum. §. ſi contra. & pro. l. magis puto. §. ſi fundus. & §. ſi pupillus.

Si prædium. [Secernitur.] ff. de verborū ſignifi. l. vrbana. [Sitū eſt.] ff. de bonis authorita. iudic poſsidē. cū vnus. §. is qui. de iudi. heres abſens. s. de iud. l. properandū. ff. de tutorib. & curatorib. da. ab his. l. pupillo. Quidam dicunt quòd etiā iudex domicilij poteſt. ff. eod. magis. §. illud. infra de donatio. l. in hac. & l. lata. [1]Per Inno. Hoſtien. & Io. And. de priuileg. paſtoralis. Et vide quod notatur. s. de ſacroſan. eccle. authen. hoc ius porrectum. Et facit. ff. de ma. vin. l. etiam. §. ſi [Potuerit.] s. eodem. l. prędiorū. [Facultatibus.] mobilibus. ff. eo. magis. §. quærat.

Inter omnes. ff. eo. ſi pupillorū. [Sine decreto.] Et ſic ſi expediat pupillo vel minori poſſunt prouocare, facta fide de hoc iudici, & interpoſito decreto. Et ſic poteſt intelligi ff. de autho. præſtan. l. inter pupillū. & ibi nota. Et de hoc no. doct. s. ſi aduerſ. tranſac. l. j. Idem prælatus eccleſiæ poteſt prouocare. s. de ſacroſan. eccle. l. tubemus. ij. Sed fortè tūc ſunt neceſſaria quæ requirūtur in alienatione. iuxta authen. hoc ius. Item poteſt fieri quo ad fructus diuiſio ſine decreto. ff. famil. erciſcū. l. lucius. Et vide ff. ad Ca rbo. l. iij. §. duæ. pro eo quod ſuprà ſcripſi. [Prouocante.] ff. eo. l. ij. §. ſi ius.

Si minores. [Obnoxij.] ad pecuniam: ſi ad rem certam, diſtinguitur an ex ſuo, an ex patris contractu. ff. eodem. magis. §. ſi pupillus. & §. ſed ſi pater. [Examinatis.] ff. eod. magis. §. non paſſim.

Quando decreto opus non eſt.

1 ☞ Decretum non requiritur quando minor donat eccleſiæ.
2 Decretum non eſt neceſſarium ſi teſtator mandet vēdi de bonis ſuis pro executione ſua complenda.

1 Quid ſi minor donat eccleſiæ? Canoniſtæ dicunt q̃ non eſt opus decreto. extra. de proh. in præſentia. Et vide ſuprà tit. j. l. prædia. cum notatis ibidem.

Si probare. [Conſenſiſſe.] s. de pactis inter emptorem & venditorem. l. ij.

Illud. [Accedit.] ſed nihilominus cauſa debet inquiri apud præſidem, s. de his qui ve. ætа. impetra. l. penult. vel ibi impetrauit generaliter, hic ſpecialiter.

Prædiū. [Ad minorē.] Quid ſi præcepit de re minoris quē hęredem inſtituit? Videtur q̃ poſsit ſicut de ſua. ff. de man. teſt. l. ſi ſeruus. quia legare eam poteſt, j. cōmu. de leg. l. ij. Sed hæc lex ſupponit contra.
2 [Mandaſſe.] nota per hanc l. quòd ſi teſtator iuſsit vēdi de bonis ſuis pro executione ſua complenda, quòd non ſit opus decreto, ff. eo. l. j. §. j. & ita ſentit hic glo.

Et ſine. [Permiſimus.] ſuprà, de adminiſtra. tuto. lex. quæ.

Si quis ignorans rem minoris eſſe ſine decreto &c.

SI ea. [Statuti temporis.] quod incipit ex quo factus eſt maior, s. in quib. cau. in integ. reſti. nō eſt neceſſa. l. fina.

Si cōtra. [Probaueris.] ſcilicet eſſe tuas nec obſtat. s. titu. ij. ſi prædium. & l. prædiorum. [Et fructus.] extent vel non: vt l. ſi prædium. [Conſtiterit.] etiam in iure errantem, ff. de pet. hære. l. ſed & ſi lege. §. ſcire. ſecundum gloſſ. a

Poſſeſsionis. [Interceſſerit.] poſt minorem ætatem, s. eod. l. j.

Quoniam aduerſus. [Cunctatione habita.] j. in q̃b. cau. ceſ. long. tempo. præſcript. l. non eſt incognitum.

a ¶Hic no. tex. Bar. practicā reſcindē. vēditionem factā à minore.

Si maior fructus ſine decreto facta alienationē &c.

CVm proponas. [Minore pretio.] ſcilicet dimidia iuſti pretij. Ratihabitio enim facit tantum ac ſi maior vendidiſſet, ſecundū gloſſ. [An velit.] s. de reſcindenda venditione. l. ij.

Si ſine decreto. [Poſſeſſor.] quia tanquam ſuā vendiderat, & emptor putabat eum dominum, ſecundum glo.

Si quando. Hic recitantur multæ opiniones in gl. Tu autem intellige hāc l. quando venditio tenuit, nec deficiebat, niſi decretum: quia fortè tutor vel curator alienauerunt vnà cū minoribus, & ex iuſta cauſa, vel maior xiiij. annis ſine curatore: & ex iuſta cauſa, vel q̃ veniā ætatis impetrauit, vel minor cum authoritate. Si autem venditio deficeret in alio quàm in interpoſitione decreti, habet locum. ſuprà, titu. j. per totum. vel fortè ſi tutor ſuo proprio nomine venderet. Et is intellectus procedit de mente, gloſ. & docto. [Minor.] lege quòd hæres erat minor: & non currit b ſibi quinquennium.[b]

b ¶Not. ex hac l. q̃ taciturnitas huius temporis inducit ratihabitionem in omnibus. Alex. conſi. cxvij. vo. v.

De magiſtratibus conueniendis.

SSi magiſtratus. [Stipulati ſunt.] & tutores hæc tenētur promittere. inſtitu. de ſatiſda. tuto. §. j. ſecundum gloſſ. & Azonem. [Bonis excuſsis.] tutorum, ſi omnes geſſerunt, vt s. de admini. tuto. l. ij. [Reuocatis.] Item dic quòd excuſsis fideiuſſoribus, j. eo. aduerſus. ſecundum gloſſam.

In hæredes. [Non lata culpa.] de leui non tenetur hæres. ff. eod. quod ad hæredem. [Nō eſt.] niſi lite conteſtata. s. de hæredi. tuto. l. j. ſecundum gloſſ.

Si tu. [Idoneum.] leui culpa, aliàs inſolidum. ff. eodem in magiſtratus. [Pro virili, ſi parte.] vide. ff. eod. l. j. §. ſin autem.

Aduerſus. [Satisfactum.] dic ſuprà, infra, de diui. tu. l. iij. ff. eod. l. duo. & l. proponebatur. c

In magiſtratus. [Nominatores.] & ad quos pertinet exigere cautionē. Alij enim non tenentur. inſtit. de ſatiſda. tu. §. neque. [Actionum.] tutelę, vel in factum. [Ex ſenatuſconſulto.] ſed fideiuſſor eorum non tenetur. ff. ad municip. l. ij. §. penultimo.

c ¶Qua pœna puniatur tabellio qui prothocolum perdidit. not. hic per Bart. & Bal. in ru. ſuprà, de ſi. inſtru.

Cum ſit. [Scribe vitiū.] cui commiſſum fuerat facere inuentarium[c] & recipere fideiuſſorem.

Libri Quinti Finis.

Ioannis Fabri Burdegalensis ſuper vj.vij.viij.& ix.Codicis Breuiarium.

In fine cuius habes torturarum, ſeu quæſtionum repetitio. Necnon de inſignis & armis tractatus domini Bar.

Inſuper eſt Tabula, numeris diſtincta, operis totius materias continens.

Non ſine annota.ad marginẽ, quæ lectorem, vt optamus, aliquo modo iuuabũt.

INCIPIT LIBER SEXTVS Ioannis Fabri Burdegalen.in Codicem.

De ſeruis fugitiuis.

1 ☞ Error quis ſit, & an faciat ſuĩpſius furtum.
2 Affirmatio non ſemper infertur ex duabus negationibus.
3 Fugitiuus dicitur qui ſeipſum animo perdit.
4 Tabellio conficiens ſalſum inſtrumentum qua ſit afficiendus pœna.
5 Seruus priuati fugitiuus qualiter puniatur, & qualiter ſeruus fiſci.
6 Libra auri ex ſeptuaginta aureis conſtituitur.
7 Seruus aliquando torqueri poteſt contra dominum.
8 Excipiens quòd ſeruus erat ſuus, vel non petentis quando audiatur.
9 Exceptiones rem ipſam concernentes per quemlibet opponi poſſunt.
10 Liberi quo caſu matres ſequãtur.

a ❡ No. quomodo, quãdo, & qualiter quis obli. ex cõſilio fraudulẽto, hic per Bar. & conſil. clxv. Bal. conſ. re. xx. ij. vo. deci. in l. conſilij. ff. de regu. iur. Ang. conſil. xxvij.

b De hac dictione alius, alia, aliud, quæ ſit repetitiua ſimiliũ, hic habes tex. & glo. bo.

1 SEruum fugitiuũ.[a] Idẽ in errone. ff. eo. l. j. §. pe. & dic quid ſit erro. ff. de ædili. edic. l. qui ſit fugitiuus. Odo. tamen cõtra, quia erro non habet animum ſe lucrãdi. Sed dic quòd imo ſaltem quo ad vſum & operas. & vide. ff. de ſurt. ancilla. [Si ſurtum.] contra, infra, titu. §. qui ſeruum. iuncta. l. ſæpe. ff. de verſigni. Sed ibi quando per alium non apprehenditur. Item ob. ff. de ſur. interdum. §. cum autem. iuncta. l. j. §. per ſeruum. & l. iij. §. ſeruus. & l. rem quæ. ff. de acqui. poſſ. Sed dic quòd ille §. loquitur in peculiaribus, & in alijs quàm in ſeruo, ſecundũ gloſ. & Doct. Item dic quòd hæc non obtinent in cæteris rebus nec animalibus, ſecundum Docto. quia non committunt dolum. Sed in ſtatu libero bene obtinet, quia interim eſt ſeruus. ff. de ſtatu libe. ſtatu liber. Et idẽ in aſcriptitio & in quocunque in quo ius reale eſt cùm vendicentur. ff. de rei vendicatione. l. j. §. per hanc. [Ideoque.] quia ſit furtum, & eſt res furtiua. alias non eſt bonum argumentum per l. ff. de vſucap. ſequitur. §. ſi rem. [Nec vſucapionem.] hæ duæ negationes non faciunt affirmationem, quia reſultaret ſenſus contrarius iuri. Et ſic non ob. ff. de verb. ſignifica. l. duobus. [Nec longi.] vel dic quòd loquitur de præſcriptione quæ eſt infra de præſcrip. long. temp. quæ pro lt. compe. Vel dic quòd hic fuit appoſitum ex abundãti, quia de hac nullum dubium, ſed triginta annis præſcribitur incipiendis, ex quo dominus poſſidere deſijt: quod dic in d. §. ſi ſeruus. Et ſic tenent gloſſ. & Doct. [Ex quacunque cauſa.] quia non poteſt eſſe quin ſit in operis & alijs.

c Quòd non procedat in materia beneficiali, Ancha. conſi. 298. in qua nõ poteſt opponi de iure tertij.

3 Requirendi. [Fugitiuos.] nõ idem in alijs qui nõ ſe perdunt animo, ſecundo Docto. & no. l. j. §. hoc autem. niſi iuſta cauſa moueret iudicẽ, ſecũdũ quoſdam [Officij eſt.] ff. eo diuus. & l. j. §. j. hoc autem.

Si fugitiui.[b] [Pede amputato.] in hoc corrigitur per authen, ſed nouo iure. quæ eſt in authen. vt nulli iudi. §. quia vero. colla. ix. [Afficiatur.] extrà ordinem. ff. de pœ. l. hodie. In caſu tamen vltimi ſupplicij. ff. de pœ. l. ſi quis aliquid. §. ſ.

Authen. Sed nouo. [Exigat.] in caſu. l. ſi fugitiui. & in authen. de manda. princip. §. coges. colla. iij.

4 Idem dicit gloſſ. in tabellione qui conficit ſalſum inſtrumentum, vt in Lombarda. [Solũmodo manus.] in qua minus poteſt, vt ff. de pœ. l. interpretatione. Sed ſi ſit omnino arida, amputetur alia. ff. de ædili. edic. qui clauum. §. penul. ſecundum docto. [Caſtigabitur.] ſcilicet fuſtibus. Et hoc niſi eſſet publicus latro, qui conſueuerat furari. ff. de pœnis. l. capitalium. §. famuſos. Sed hodie videtur in hoc corrigi. vt in lib. feu. de cleri. vio. pa §. ſi quis quandoque. Sed ibi loquitur vbi aliàs furtum fecerat. Nec dicas quòd corrigitur per §. iniuria. de pa. te. & eius vio. quamuis gloſſ. columbi. hoc videretur ibi ſentire.

Quicunque. Vel quæcunque. ff. de adul. qui domum. [Suſceperit.] ſciens. infra. eo. §. quod ſi. [Vel xx. ſolidis.] vniformiter, licet ſint diuerſa pretia. infrà de communi ſeruo. l. fin. [Reddat.] condi. ex hac l. ſecundum gloſ. & Docto.

5 Et dic quòd hęc lex obtinet in ſeruo priuati. In ſeruo fiſci dic infrà. l. ſi quis. In ſeruo Imperatoris, dic infra de fugit. colla. l. ij. libro xj. In ſeruo ciuitatis, dic infrà. l. proxima. In libero aſcripto ciuitatis, dic infrà. l. fin. In illiricianis vel tracẽſibus, dic infrà de colo. illi. l. j. & de tracẽn. l. rationem. ll. vj. In aſcriptitijs priuatorum vel inquilinis, dic infrà de agri. & cẽſi. ſeruos. xi. Idem vnde infrà de murile. l. v. & vj. libro xj.

6 Item dic ſolidum quod valet vnum aureum. & lxx. faciunt libram auri. ff. de in ius vo. l. ſi. Infrà de ſuſcep. quoties. li. x. Itẽ dic quòd pœnitendo non euitant hanc pœnam licet ſit ſeruus in ea quæ fiſco applicatur. ff. eo. l. j. §. j. ſecundum glo. & doct. [Vel tertio.] & ſi plus, plures, ſecundum glo. & Doc. Alij cõtrà, de mo. mulc. eos. dic ibi in mulcta. ſecus quàm hic i pœna. [In minorum perſona.] infrà. Vnde vi. l. meminerint. de ſal. mone. l. j. [Iudicis.] dic ſuprà de modo mulc. l. ſi. in fin. [Mentitus.] facit infrà de col. illi. l. j. lib. xj. vt dic, vt ibi not. [Sanè.]

7 ſpeciale. quòd torqueatur contra dominum, infrà de quæſti. l. j. & l. ſeruos. [Torqueri.] ſi indicia præcedant, ſecundum glo. [Interrogatione.] & ita ſpeciale quod creditur ſeruo. ff. de ædili. edic. l. quæro. §. ſi. [Seruo etiam ſuo.] nedum agere non poteſt, immo ſeruo &c.

Mancipia. [Ad reipublicæ.] quarumcunque ciuitatum, ſecundum gloſ. & doct. [Eadem forma.] & ita transferret ius patronatus in alio liberto.

8 Cum ſeruum. [Proprietatem.] dic quòd opponebat, quòd ſeruus erat ſuus vel negabat eſſe petentis, & agebatur rei vendi. aliàs non admitteretur talis exceptio, infrà de agri. & cenſ. l. coloni. lib. xj. Quidam tamen dicunt quòd hic opponebat quòd erat tertij. & dicunt quod admittitur talis exceptio, quia nullius perſonã reſpicit ſed rem: ſicut ſi diceret non potes petere, quia res eſt ſacra. Et ſic intelligunt infrà de acqui. poſſeſ. viſa. ſuprà de rei vendi. l. ſi. Argu. contrà. ff. de teſta. milit. l. militum. §. veteranus. de bo. poſſ. ſecundum ta. l. qui ex liberis. §. teſtamen. ff. qui po. in pig. ha. Claudius. & l. creditor. & l. ij. ſi vſufruct. pe. l. vti fru. ſi pars hære. peta. l. j.

9 Sed diſtingue quia quędã ſunt exceptiões quæ omnino cõcernũt rẽ, & illas quilibet põt opponere. Quædã quæ concernunt perſonã, & ius quod perſona habet in re, & tunc aut opponit poſſeſſor, aut cõpetitor: vbi poſſeſſor, tũc aut eneruat ius actoris omnino, & videt quod poſſit opponere. Aut nõ, & tũc nõ admittitur ad opponẽdũ ius quod tertio cõpetit, ſicut cõpetitor nõ admittitur niſi doceat de ſuo intereſſe. Et vide quod no. extrà de ſen. & re iudi. cũ Bertoldus. ſcdm Innoc. in gl. ſi. in Spec. de elec. §. j. pe. colũ. [Aperta veritate.] & ita valet ad probationem hoc caſu, ſecundum Azo. ad præſumptionem ſuprà de rei. ven. cum ſuper. infrà de li. cau. ea quæ.

Si quis. Dic ſuprà. l. quicunque. [Duodecim libras.] Et ſic excedit quadruplum ex ordinatione legis. Nec ob. inſti. de ac. §. omnes.

10 Si qui. [Publicorum.] & priuatorum ipſis ſcientibus. infrà de bo. liber. l. ij. [Et liberi eorum.] ſpeciale, quia matres ſequuntur hoc caſu. Et ſic non ob. ſuprà de rei ven. partum.

De furtis & ſeruo corrupto.

1 ☞ Seruus peculio tenus poteſt dominum obligare, ſed non poteſt res transferre.
2 Actiones duæ quando poſſint concurrere.
Actionem vnam eligens quando variare poſſit.
3 Succumbens in actione mandati poteſt actionem furti vel cõdictionem furtiuam intentare.

Dominus

4 Dominus quando teneatur de peculio ementi à ſeruo.
5 Emens à ſeruo rem domini vt eam domino reddat an poſsit pretium repetere.
6 Iudex cogere poteſt ad reſtitutionem eum qui à ſeruo vel fure emit.
7 Infamis non efficitur qui in duplum condemnatur.
8 Actio furti an detur hæredi vniuerſali ex contrectatione facta in vita defuncti.
9 Partus ancillæ furtiuæ quando ſit furtiuus.
10 Partus ancillæ furtiuæ non poteſt vſucapi.
11 Fœtus animalium quando vſucapi poſsunt.
12 Actio quando temporalis ſit, & quando perpetua.
13 Procurator falſus ſi depoſitum receperit, cui competet actio furti & condictio furtiua.
14 Actio cui detur pro re, vel pro pœna.
15 Cōdictio furti datur ſoluenti, quando verum dominium nō eſt tranſlatum.
Condictiones cunctæ contra furem dicuntur degenerare.
16 Dominium quando poſsit dici tranſlatum.
17 Debitor ſoluens procuratori, qui poſt efficitur prodigus, an ſit liberatus.
Dominus tenetur de indebito pro procuratore recepto.
18 Actio de ſeruo corrupto, ad quid competat, & quibus.
19 Poſſeſſor bonæ fidei aliquid ſoluens, quãdo repetere poſsit.
20 Fur quo caſu agere poſsit actione triticaria.
21 Agens furti contra eũ qui furtũ non cōmiſit, ſibi præiudicat.

1 SI ex pecunia. Scilicet dominica, vel peculiari. quamuis enim ſeruus poſsit dominium peculio tenus obligare. ff. de pec. ſi quis ſeruũ. non tamẽ poteſt res trãsferre. ff. de condi. indeb. ſi procurator. §. j. niſi haberet liberam adminiſtrationem. ff. de pign. ag. l. ſi conuenerit. §. quod cum eo. l. ſi liberam [Comparauerunt.] nomine ſerui. Et ideo tenẽtur furti, quãuis non haberent animum ſibi lucrandi, quia nedum opẽ, imò furtũ ipſi faciebant, licet ad vtilitatem cõſuris, videlicet ſerui. ff. eo. ſi perſcrẽdum, aliàs obſtaret. ff. eo. l. j. & l. qui saccũ. Item dic quod ſeruus volebat illud furari domino, & ipſi ſciebant, & quod inuito, vel ignorante domino tradebatur pecunia. ff. commo. ſi ſeruus. §. quod cũ eo. l. ſi liberam. [An mãdati.] quę per ſeruũ acquiritur, quia mãdauerat, aliàs cùm non eſſet nomine ſuo, &c. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. ſi [Neq; enim.] & eſt ideo, quia eſſes contrarius: per vnam enim viam improbares contractum, per aliam approbares. §. ſi ſeruus exte. l. j. ff. de condi. & demon. Titiæ.

2 Aliàs concurrerent bene, & darẽtur ambæ in eo quod ſe excedunt. ff. man. ſi mandauero. §. ſi tibi. pro ſocio. l. rei communis. commo. l. ſi ſeruus. Illud verò quod gloſſ. dicit quò hic ex alterius contractu, ibi ex ſuo, non placet doc. Sed quid ſi vnã elegit, an poteſt variare? Quidam quòd ſic vſque ad lit. conte. ff. rẽ ra. ha. amplius. & l. quo enim. §. j. de verbo. obli. ſi ſtipulatus. Iac. de ra. & Pe. de bel. perti. contra infra l. fin. ff. de ſolu. diſpenſatorem. pro quibus extra de poſtula. c. j. lib. vj.

3 Quid ſi egit mandati, & ſuccubuit: nunc agit furti, vel condictione furtiua? Ia. de ra. dicit quòd poteſt. Quod poteſt eſſe verum, ſi ſuccubuit, quia non probauit mandatum: ſi verò ſuccubuit, quia nihil probauit, tunc ſecus. ff. de iureiu. ſi duobus. §. Iulianus. & §. j. Sed cui remanebũt prædia, tùm dominus agit furti? Dic quòd emptori, ſecundum Iaco. Sed ſecus ſi filius tradidiſſet pecuniam, patre reprobante. Nam filius agere poteſt. infra de bo. quæ lib. l. ſi. ſecundũ Ia. Oporteret tamẽ q; ſolueret pretium emptori.

4 Sed an ſaltem dominus de peculio tenetur emptori? Idem Iac. quòd ſic. ff. ſi cer. pet. ſi fundus. §. j. Et no. quòd hæc lex eſt hodie ſæpe in facto, non in ſeruis, ſed in filijs, & vxoribus tradentibus pecunias patrum & maritorum.

5 Inciuilem. Id eſt irrationabilem. Ideo non valet ſtatutum, ſeu conſuetudo ad contrarium. Et not. Hoſtien. in ſumma de pœn. §. quæ pœna. ver. quid ſi quis emat. Si tamen emit bona fide, vt redderet domino, & fortè minori pretio quam valet, eſſet æquũ reſtitui pretium. Et videtur notari eo. §. ver. quid de prædam ementibus. infrà de eunc. ſuper. ſuprà de rei vendi. ſi mancipium. niſi eſſet conuerſum in ſui vtilitatem. ff. de rei vendica. l. emptor. [A domino.] ſi ſint bonæ fidei poſſeſſores. vide infra eod. l. manifeſtiſsimi. [Suſpitionem.] ſi aliàs conſueuit talia emere, aliàs non eſſet ſuſpectus, ex eo quòd reperitur penes eum, ſecundum gl. & docto. licet Pla. contra.

Si nondum. [Conſecratam] de facto deſtinaueras tamen animo. ff. de polli. lege ſecunda, dic ſbi.

Aduerſus eũ. Non cõtra hęredẽ. ff. de ſer. corrup. hæc actio. [Deteriorẽ animũ.] vel per ipſum nõ ſteterit. infra eo. ſi qs. [Potes.] nec vna conſumit aliam. ff. de priua. deli. nunquam. ſecundum gloſ. [Actiones.] ſupra de procu. l. ij. notatur.

6 Ciuile eſt. Sed non cogitur, ſecundum gloſſ. ſuprà de peti. hęredi. l. cogi. ſed ſi iudex officio ſuo inquirat, cogitur. Et ſic intellige quod no. ff. de condi. ob tur. cau. l. idem. §. ſi. quæ videtur contra. huic glo. & ff. de fur. qui vas. §. qui furem. de præſcrip. verb. l. ſolent. infra de ſal. l. maiorem. vel ibi erat præſumptio contra reum. [Boni viri.] hæc ſuſpitio oritur ex qualitate perſonæ. ſuprà l. ij. dixi, ſecũdum gloſſ.

Alienum ſeruum. [Vel alio modo.] hoc modo nõ ſit furtum, niſi contractet. ff. eod. inficiando. [Detinuerit.] mouendo vel includendo, ſecundum gloſſ.

Si is cui. Dic quòd ſi fuit à te interpoſitus, tu agis cõdictione furti, & mater poteſt agere furti: ſi à matre ſola, ipſa agit, non tu, ſecundum gloſſam. ff. de acquirẽdo rerum dominio. l. penul. de fur. l. eum qui. §. ſi epiſtola.

7 Etiam furti. [Sciens.] aliàs cõtra. ff. vi bono. rap. l. ij. §. ſi publicanus. [Abduxit.] ſic tenetur ex edicto de publicanis. & tunc condemnatur in duplum. nec efficitur infamis. ff. de his qui no. infra. l. ij.

Subtracto. [Vel vi abrepto. ſuprà quod metus cauſa. l. j. [Non oblatum.] ſecus ſi oblatũ. ff. de condi. furti. l. parui. Sed quo ad actionem furti, oblatio non liberat, ſecundum doctores. ff. de ædili. edic. quis ſit.

8 Si abducta. [Vel plagio.] dic ff. ad l. Faui. de pla. l. pe. [Poſſeſsio reuertatur.] ff. de vſuca. ſequitur. §. tunc. & §. ſed & ſi. & l. ſi fur. [Succeſsiſſe.] dicas qd' actio furti datur hæredi vniuerſali, ex contractatione facta in vita defuncti, ſed non ex ea quæ poſt, ſecundum gloſ. Sed cõtra nota. quòd imò ex illa quæ poſt. ff. de condi. fur. l. ſed nec. Et verius ſecundum docto. Sed ſingulari datur ex contractatione facta poſt. ff. eo. ſi dominum. & l. ſi is qui rem. §. j. Si iacente hæreditate fiat furtũ. dic ff. eo. hæreditariæ. de vſuca. ſi homo. ſecundum gloſſ.

De his. [Dominus.] & poſſeſſor. ff. de vſuc. l. ſi homo. de cri. expi. hære. l. ij. [Rerum.] ſi antè non tenetur furti. infra de cri. expi. hære. l. aduerſus. infra eo. quamuis. [Cognouerit.] Quid ſi antè ex pente? gl. dicit agi ex noua cõtractatione. Quod non eſt verum, niſi hæres apprehendiſſet poſſeſsionem, vt d. l. ſi homo.

9 Ancillæ. Primò quæritur an partus ancillæ furtiuæ ſit furtiuus? Et dic quòd ſic, ſi fuit ſubrepta grauida. Vel ſi conceperit & pepetit penes furem, vt hic. ff. e. qui vas. §. ſi ancilla. Si autem concepit penes furem, & pepetit apud bonæ fidei poſſeſſorem, idem. Sed tunc non agitur furti actione, vt d. §. ſi ancilla. Sed vbi cõcepit & peperit apud bonæ fidei poſſeſſorem, tunc non eſt furtiuus. infra pro empto. l. ſi matrem.

10 Secundò quæritur, an poſsit vſucapi? Et dic quòd nõ, quãdo eſt furtiuus, vt hic. Sed quando non eſt furtiuus, dic quòd aut bonæ fidei poſſeſſor ſciuit matrẽ alienam antequã cõciperet, & non vſucapit. ff. de vſuca. ſequitur. §. de illo. & §. ſed ſi ſeruus. & §. ſi antequã. Aut poſtquam concepit, tunc aut ſciuit ſimpliciter alienã non furtiuam, & non impeditur, vt eo. tit. iuſto. §. & ſi poſſeſsionis. Aut ſciuit furtiuã, & tunc aut ante partũ editum, & impeditur. ff. de vſuca. l. non ſolùm. Aut poſt, & tunc etiã impeditur, niſi denuntiauerit domino, ſi poteſt. ff. pro ſuo. l. ſi ancillam. Et hæc ſunt ſpecialia contra l. j. ff. de vſuca. tranſ.

11 Et hæc omnia obtinẽt in fœtibus animalium, præter id qd' bonæ fidei poſſeſſor facit ſuos ſine vſucapione, quia ſunt in fructu, ſed partus nõ. ff. de vſur. in pecudũ. Et ita no. ff. de vſu. l. ſequitur. §. lana. quãuis aliàs no. ff. ad l. Fal. Paulus reſpõdit. [Actione.] ſi fuit ſeparatus ab vtero matris penes furem. aliàs non agitur furti. ff. eo. qui vas. §. ſi ancilla. ſecundum glo. [Iuris quæſtio eſt. ff. eo. ſi pignore. §. cum furti. [Tenentur. ſuprà, quod cum eo. ſi liberam. in ſi.

Poſt deciſionem. [Agi prohibent.] ſcilicet furti, ſed cõdictione furtiua. ſic ff. de condi. furti. ſi pro fure. §. furti. ſecundum gl. [Vẽdicare.] infra de dona. l. ſi donationis. [Apud præſidẽ.] quãuis etiam pactũ feciſſes. infra de excep. ſi ex maiore.

Eos qui. [A ſeruo.] Idem à filio vel vxore. [Poteſt.] ſupra quod cum eo. l. ſi liberam. §. ſi. ſupr. l. j. ff. commo. l. ſeruus.

1 ¶Hæc l. eſt no. de libello continente repugnantiam. vide Bar. hic. Alex. conſi. cc. volu. v.

Furti. [Potes.]inſti.eodem.§.finali.

Si ſeruum. [Vænundedit.]& tradidit, & vel capi permiſit.ſuprà, eo.alienum.

Quamuis. Vide ſuprà de his cum notatis.

In eum.]Cœpiſſe.]ſiue capiat,ſiue recipiat.ff.de incẽ.rui.naufra.l.iiij.§.nũc autem.[Olim ſtatutã.] furti vel vi bonorum raptorum. Vel dic criminalem.[Declarat.]hodie eſt alia pœna per authen.nauigia.

12 **Authen.Nauigia.** Sumitur in li.feu. de ſta.& conſue. contra liber.eccle.fac.§.nauigia.[Incurriſſet.] & debet cauſa huiuſmodi incipi intra annum.infra de nau.l.ij.& terminari infra biennium,vt eo. titu.l. penul. ſecundum gloſſ. Vel dic ſecundum Dyn.quòd lex ij. loquitur quando petitur quadruplum. Si verò ſimplum actio,& inſtantia eſt perpetua.& l.penul.loquitur quando agitur criminaliter. vt intra cet.temp.l.ij.

a ¶Quot modis dicitur falſus procurator. vide hic per Bar.

13 **Falſus.** a[Procurator.]qui non habet mandatum, eſt reuocatum.[Exigendo.]vel à ſoluente gratis recipiendo,ſecundum gloſſ.[Manifeſti,]quia hæc lex remanſit obſcura.Ideo quæritur in primo caſu quando depoſitum recepit,cui datur actio furti,& cõdictio furtiua? Et dic quòd domino datur actio furti & condictio furtiua. Sed ſi non ſit dominus,ſed habebat ius in re,datur pro re condictio incerti. Si verò eſſet tantùm poſſeſſor,datur triticaria: vt patet ff. de condi.ft.furti. & idro.§.fin.de triti.l.ij. Et ſemper datur furti ad pœnam.infra,lege fin.Sed quid ſi deponens non erat poſſeſſor,nec habebat ius in re? Dic non dari actionem pro re,ſed actionem furti pro pœna tantũ.ff.loca.cùm in plures.§.meſſem.de peti.hæredi.& non tantum. Depoſitario autem nulla datur,nec etiam furti.ff.eod. is cuius.& l.cum qui.§.is apud. Quod eſt verum,niſi ſua intereſſet abſque dolo,quia fortè lata culpa amiſiſſet.ff.depoſiti.l.quod Nerua. ſecundum Iaco.de ra. Vel leui in caſu. ff. ſi certum petatur. ſi quis. & facit infra,lege fina.

b ¶De eo qui perſuaſit alteri, quòd teneatur licet non ſequatur factum. Bart.hic Bal.conſil.cclvj.

14 Circa ſecundum caſum quæritur quis aget pro re,vel actione furti pro pœna? Super quo dic,quòd aut procurator nunquam habuit mandatum:aut habuit,ſed fuit reuocatum. Primo caſu,aut fuit trãslatum dominium in falſum procuratorem, tunc datur ſoluenti cõdictio indebiti.ſuprà,de condi.inde.l.creditorem.Si non tranſtulit dominium,datur condictio furtiua,& actio furti ſoluẽti.ff.eo.falſus.§.j. Vbi verò dedit, non vt procuratori,ſed vt faciat eum liberari, datur cõdictio ob cauſam in caſu quo tranſtulit dominium. ff. de condi.ob cau.ſi procurator. In nullo autem caſu quo dominiũ transfertur,datur actio furti ſoluenti. ff.de condict.cau.da.l.pe.& d.l.falſus.§.primo. Licet Mar. contra,ſecundum gloſſ. cuius eſt hæc diſtinctio.

15 Docto.dicunt quòd Mar.non dicit, ſed dixit quòd vbi verũ dominiũ nõ transfert,datur ſoluẽti condictio furti & cõdictio ob cauſam ſi dedit vt liberet: vel cõdictio indebiti, ſi credebat iam ſe liberari. Et hanc dicunt verã.Iac.& Dy. Omnes dicunt quòd omnes condictiones degenerant contra furem, pro quibus ff.ſi cer.pet.l.certi condictio.§.competit. de triticaria.actio.l.ij. Arg.contra.ff.de condi.cau.da. cum ſeruus. Pro ipſis.ff.eod.ſi vendidero.§.ſi Titius. Sed certè ille §. videtur concludere quòd condictio furti competit cum condictione indebiti,& ita dominio trãslato.Sed dic qđ verum eſt quòd ibi fuit translatum dominiũ per ratihabitionem.ff. de nego.geſt.l.ſi ego.Et ideo condictio furti competit,quia antè cõpetierat quàm ratum haberetur,quando ſoluens erat dominus, & deſijt eſſe dominus ſine voluntate ſua. Si autẽ de voluntate ſua deſijſſet,extingueretur condictio furtiua.ff.de condict.fur.l.ſed nec.& l.ſiue.In ſecundo caſu quando habuit mandatum ſed fuit reuocatum.tunc ſi ſciens ſoluit, videtur donare, ff.de condi. indebi. ſi non ſortem.§.qui filio. Si ignorans,dic quòd liberatur ſtatim ſi procurator non habuit animum intercipiendi,aliàs ope exceptionis,ff.de ſol.cum quis.§.j.inſti.man.§.recte.Sed ſubuenitur creditori quia in primo caſu datur ei condictio furtiua & actio furti cùm dominium fuerit ei quæſitum & poſſeſsio per dictum procuratorem reuocatum. Sed in ſecundo ceditur ei actio furti & condictio furtiua, ff.de ſolu.ſi quis ſeruo.in fin.ſecundum gloſſ.Eſt ergo intentio gl. quòd hæc lex obtinet vbi non eſt translatum dominium in falſum procuratorem:quia tunc eſt fur,aliàs non eſt fur niſi in caſu quando acquirit domino quando mãdatum habuit, ſed erat reuocatum: vt ſuprà.

16 Sed quæro quando videtur translatum dominium? Glo. dicit quòd quando petebat vt procuratorem in rem ſuam, tunc in dubio debitor videtur velle transferre dominium, & eodem modo,ſecundum doct.ſi traderet vt vero procuratori:quia iam credebat ſe liberatum niſi aliud appareret per verba:quia fortè tradidiſſet vt nuncio,vel niſi in perſona procuratoris erraret,ff.eod.ſi vxori.§.cum Titio. Et ſecundum hæc iſta lex multùm reſtringitur:vnde in dubio videtur hæc lex quòd non transferatur dominium in falſum procuratorem: quia non videtur transferre niſi liberetur,& ad hoc facit l.falſus.§.j. Alia tamen opinio magis communis, & ſecurior. Sed quid ſi oſtendit procuratorium quod fuit iudicatum bonum, & debitor condemnatus ad ſoluendum,nunquid nocet domino? Dic quòd non,& dixi ſupe.de procura.licet.ff.de ſol.qui hominem.§.ſi nullo.Sed an in caſu illo poteſt repetere à falſo procuratore? Non videtur,ff.de condi. indebi.l.Iulia. quod perquàm durum eſſet.

17 Sed quid ſi procurator habuit mandatum qui tunc erat bonę vitæ,qui poſt eſt factus prodigus in abſentia domini:an ſoluentes ei liberentur? Dic quòd non,ſecundum docto.ff.de confirma.tut.in confirmando.& l.pater.de ſolut. ſi cum Cornelius. Illud verò not.quòd vbi procurator recipiendo committit furtum,ſi dominus ratum habet,euaneſcit: vt §.ſi Titius. Sed quid ſi recepit indebitum? Dic quòd ſi de mandato domini,dominus tenetur,vt l.cum is.§.j.de cõdictio.indebi. Si ſine mandato & dominus ratificat,dic vt §.ſi Titius.Si non ratificat,dic vt ſuprà in recipiente debitum dictum eſt.[Furti nec manifeſti.] quia manifeſtum eſſe non poteſt.infr.eod.l.manifeſtiſsimi.

Si quis ſeruo. b[Domino concedente.] ſecus ſi ſeipſum celaret, ſupe.titulo.j.l.iij. vel hic proceſsit delictum domini de voluntate,ibi non.[Tamen conſilium.] ſpeciale hoc caſu,& dic ſuprà,de epiſc.& cle.l.ſi quis non dicam rapere.

18 [Pertentet.]ſed cùm actio de ſeruo corrupto datur ad intereſſe:quomodo hic æſtimatur cum nil intersit? Dic æſtimabitur quaſi corruptus eſſet,ff.de ſer.corrup.l.ſi quis.§.ſi. Et idem,ſecundum glo.in filio.Sed quæ erit tũc æſtimatio? Glo. variant,ff.de ſer.cor.non tantum.§.j.inſti.de obli.quæ ex deli.naſ.§. interdum.dic vt notatur.ff. de fur.l.cum qui.§.ſi filius.vbi debet æſtimari damnum operarum tantùm. Quid in fratre? Videtur idem inſt.ad leg.Faui.de pla.l.ſi fratrem tuũ. Doct.contrà cùm lex de hoc non loquatur.ff.ſol.mat.ſi vero.§.j.ſed in vxore ſatis poſſet dici idem.

Apud antiquos. [Non concedens.] ff. de noxa. lib.l.ante penult. [Noxali actione.] & ſic bonæ fidei poſſeſſor tenetur,& magis malæ fidei.ff.de noxalib.ſi bonæ fidei. Fallit in l.Aquil.ff.ad legem Aquil.ſi ſeruus ſeruum.§.ſerui. Vel intellige illam,ſecundum iſtam. Item dic quòd pro eo quod facit apud bonæ fidei poſſeſſorem conſtitutus non agit.inſtitu.de noxalib.§.ſi ſeruus.niſi tũc res eſſet apud eum.ff.de fur.cum ſeruus.item obſt.ff.eodem.ſi libertus. So.ibi modicæ, hic magnæ, ſecundum gloſ.

19 Item dic ſecundũ gl.quòd ſi bonę fidei poſſeſſor aliqd ſoluerit,repetet à tali libero:quia ipſo geſtu negotiũ eius agit,ſed ar.cõtra.ff.cõmuni diui.in hoc iudicio.Sed ibi de expenſis voluntarijs,hic de neceſſarijs, quas facturus erat liber homo.

Manifeſtiſsimi. [Intereſt.] vel interfuit, ff. e. inter omnes.in prin.niſi eſſet retrofictio.ff.e.ſi quis vxori.§.fin.& l.ſi vendidero.§.ſi Titius.Itẽ dic ex honeſta cauſa,q̃a furi nõ datur,ff.eo.itaq;.§.ſed furti.Et hoc ſi dño furtum poſſeſsionis vel proprietatis facere voluit,aliàs ſic.ff.e.qui vas.§.ſi ego.& l.cũ qui §.idem Pom

20 ponius.Iac.tamen dicit qđ fur agit triticaria.ff. de triti.l.ij.in fi. Et videtur notari,ff.de re.iu.cum par.§.h. Et ſic intelligit,ff.eo.inficiando.§.infans.ij.reſponſo.Imò etiam,ſecundum eum agit furti propter poſſeſsionem, licet non propter rem,ff.de vi & vi ar.l.j.§.qui vi à me.ſed illa non infamat,hæc ſic.Item illa nudam poſſeſsionem aduocat.quæ poſt violento auferetur:hæc duplum vel quadruplum quæ furi remanerent. ideo tene primam opinionem. Item dic intereſt ex cauſa probabili quia ille cui debetur ex contractu,non agit,ff.eo.is cui.& l.cũ qui emit. Vel ſi intereſt cauſa cuſtodiæ,intra.eo.§.tales.Super quo dic generalius,ſecundum gl.& doc.quia re ſurrepta, aut plurium intereſt ratiõe dominij,vel iuris ſimilis dominio, tũc vtriq; cõpetit actio,ff.e.inter omnes.§.ſi ſeruus. Aut ratiõe pignoris,tũc quãdoq; creditori,quãdoq; debitori, q̃nq; vtriq; vt patet.ff.e.creditori.& l.cũ qui.§.idẽ ſcribit. & l.itaq;.§ ſed ſi res. Aut ratione cuſtodiæ,tunc aut contractus eſt factus gratia accipientis tantùm,& tunc dominus eligit vt hic. Aut gratia vtriuſq;,& tunc eligit ille qui habuit cuſtodiam,ff.e.itaq;.

inſti.

inſt.de obl.quæ ex delic.naſ.§.furti. Et hoc ſi ſit ſoluendo vt ibi.Sed in creditore & vſufructuario non diſtinguitur ſi ſint ſoluendo vel non,quia habent ius in re.Item inter fullonem & commodatarium eſt ratio:quia non eadem cauſa illius qui rem habet gratis,& illius qui nõ gratis. [Ambulatoria.]ff.de dolo.l.eleganter.§.pe.& ibi nota.[Tales itaq.]Quæritur circa hunc §.quid ſi ſciebat furtum eſſe factũ,ignorabat tamen cõmodatarium eſſe non ſoluendo,& egit cõtra eum? Ia. Bal.dicit præiudicari ſibi per hanc l.Doc.contra ꝙ imò poteſt redire ad furẽ,quia in damnis nõ nocet ignorãtia, ff.de iur.& fac. igno.nec ſupina.ff.de condi.inde.ſed ſi me putem.

11 Quid ſi egit cõtra Titium furti, qui in veritate furtum nõ fecerat,& ſuccubuit? Iac.Bal. dicit quòd præiudicat ſibi per hanc l.Sed Iac.de ra.cõtra,ff.de inoffic.teſta.l.mater. Quid ſi eſt ſoluendo pro parte tantùm? Dic idem ac ſi omnino eſſet non ſoluendo,ff.de verbo. ſign.l.non ſoluendo. Sed quid ſi dominus nolit eligere nec agere? Dicit Ia.quòd præfigetur ſibi tempus,ff.de cura.bo. dan.l.j. de opti.le.l. mancipiorum. [Earum electa.]lite conteſtata.ſuprà,l.j.notatur. [Non tantum.]per officium iudicis vel condictione ex l.ſi ex coloni.ſecundum doct.[Sperare.]an dominus poteſt agere contra furem hoc caſu? gl.antiqua dixit ꝙ ſic.Dy.& doc. cõtra me ſæpius &c.vt l.hoſ accuſare.§.iuſdẽ criminibus.Sed Frã.Accurſij filius tenet primã:quia potuit eundẽ cõmodatariũ repellere quouſq; dominus elegiſſet.Itẽ dic ſecundũ gl. idẽ in cõductore.ff.loc.is qui.Secus in creditore,ff.de pig.act.ſi pignore quia ille non priuatur commoditate vtendi,cũ nec vti poſſit. inſti.de obli.quæ ex delic.naſ.§.placuit.[Rerum amotarum.] ſoluto matrimonio.alioquin in factum.ſuprà,rer.amota.l.ij. [Nullo modo.]quia ſurripuit viro. Secus ſi extraneo, ff.re. amo.l.antepe.

De operis libertorum.

1 Promiſsio facta domino p ſeruũ manumiſſum quãdo valeat.
2 Pactum quando veſtiatur iuramento.
3 Operæ domino per ſeruum promiſſæ qua petãtur actione.
4 Patronus quando à liberto petere poſſit operas, & quando pretium operarum.
5 Opera quid ſit,& quot operarum ſpecies.
6 Operæ quæ tranſeant ad hæredes,& quæ non.
7 Liberi patroni ſucceſsiuè ad operas contra libertum patris poſſunt agere.
8 Stipulatus ſibi & hæredibus intelligitur liberis ſtipulatus.
9 Hæredes extranei qui poſſint dici.
Opera nulla ad hæredem hæredis tranſit.

1 **SI tẽpore ᵃmanumiſsionis.** Statim põſt vel ſtatim antè alias ſi diu antè,nõ valeret promiſsio facta à ſeruo,ff.e. vt iuriſiurãdi. de lib.cau.l.ij.Idem ſi poſt manumiſſionẽ ex interuallo:niſi antè actũ eſſet,ff.de ſol.l. Modeſtinus.ſecundũ gl.Cui ob.ff.de manumiſ.teſta.l ſeruum teſtamento.vel niſi cauſa donationis,ff. eodem.campanus.Et dic impoſitæ per ſtipulationem vel per actum cùm iuretur.

2 Et eſt ſpeciale,ſecundum glo.& doct. quòd iuramẽtum veſtiat pactũ,vel agatur ex iuramento extraiudiciali,per l.fina. ff.de libe.cau.Et idem tenet Ion.extra,de inſti.cum veniſſent. Itẽ hoc eſt verum vbi iuratur de futuro: quia ſi de præterito vel præſenti,veſtit & agitur ex iuramẽto.ſuprà,ſi aduer.ven. authen.ſacramenta.extra,de pac.c.j. de iureiur.c. cũ contingat. Vel dic quod de iure cano. eſt ſecus:quia ſemper agitur ex iuramento.

3 Et qua actione petantur operæ? Dic quia aut petuntur virtute iuramenti,& agitur in factũ. Aut vi ſtipulationis, & tunc ſi agatur ad dationẽ pecuniæ certi condictione ex ſtipulatu, vel actione ex ſtipulatu,ſiue ſint certæ, ſiue incertæ. Sic intelligit Dy.quòd hic no.ff.eo.ſi.vt iuriſiurãdi.§.j.vbi gl.variant. [Peti non poſſit.]vbi non eſt conuentum [Cum & ſi operæ.] licitum fuerint impoſitæ & pretium extractum,non aleret,ff. de agnoſc.lib.l.ſi quis à lib.§.penul. Sed ſi eſſent operæ exactæ tantùm,aleret:ff.eo.libertus qui operarum. [Impoſitæ.] dic infra l.iiij.

Manumiſsionis. [Cogitur.]hæc regula fallit.ff.eod.l.campanus.de bonis libe.l.qui ex cauſa.ff.eo.vt iuriſiurandi.§.j.Sed ius ſuccedẽdi habet,ff. de bonis liber. l. etiam.§.ſi quis nummos.& §. ſed ſi hac.

Qui nummis. [Ab extraneo.]vide j de obſeq. l.etiam.[Cogitur.]niſi ictẽs ſoluerit,ff.eod.l.campanus.Et vide ff.de cõdi.inde.l. ſi non fortem.§.libertus.Et ſic intellige,ff.de dona.inter vir.& vxor.ſi cum.§.ſi pecunia.ſecundum glo.

4 **Si quam.** [Si nõ.] refert ad primum dictum.[Probatur.] Dic quòd aut patronus exigit operas,aut pecuniam:primo caſu aut ex cauſa neceſsitatis,& nihil perdit. Aut extra cauſam neceſsitatis,& amittit ius ſuccedendi,ff.eod.libertus qui operarum.ff.qui & à quibus.l.fina.Secundo caſu diſtingue:quia aut ex cauſa neceſsitatis,vel prætextu operarum vel de voluntate liberti,tunc enim amittit quantum ſi operas exegiſſet. Aut extra illas cauſas,tunc amittit omne ius: vt ibi.ff.eo.patronus.Et hæc ſunt de mente glo. & doct.

Mater tua. Hæc lex non obtinet in filio teſtatoris. Et vide,ff.de bo.liberto.l.qui ex cauſa. & ff.eodem.l.cum diuiſione.& l.ſi quis.[Vindicaturum.] caſtigando non reuocando in ſeruitutem,ſupr.eo.l.ſecunda.

5 **Liberti.** Quid ſit opera? Dic ff.eod.l.j.quæ eſt diuiſio. Dic quòd quædã ſunt obſequiales,ſquædã artificiales,quędã fabriles:vt no.ff.de condictio.indebi.ſi nõ ſortem.§.libertus.Sed Iacob.de ra.dicit obſequiales non poſſe dici operas,cùm non ſit diurnum officium. Quod,verũ eſt loquẽdo propriè.Sed impropriè põt dici operæ:vt in §.libertus. & ibi no.Item dic quòd ſecundum glo.fabriles ſunt incertæ. Artificiales certæ,Sed Iaco.dicit quòd fabriles poſſunt dici artificiales: vnde ipſe diuidit alio modo:quia quædam ſunt officiales,vt quę ſine doctrina & artificio ꝗruntur:quędã artificiales, quæ quæruntur artificio & doctrina:iuxta no.ff.de legat.iij.l. ſeruus.§.ſi ex officio.Et harũ quędam certę qñ exprimuntur, q̃dã incertæ, quando nõ declarantur. Tu autem poſſet dicere quòd officiales incertæ,artificiales certæ:quia ſi declaratæ nõ ſunt,intelliguntur de artificio ſuo,ff.eodem. hæ operæ.l.t in quo conueniant & diſconueniant,vide plenè in dicto §.liber

6 tus.Sed quatenus tangit hãc l.dic.quòd obſequialiũ quædam ſunt in faciendo, & illę non tranſeunt ad extraneum,ſed ad filios ſic.infr.eod.qui manumittuntur.infra,de obſeq.l.v.etiã exhæredatos,non tamen mala mente,ff.de bon.liber.ſi patron⁹. §.ſi quis.Sed quæ ſunt in nõ faciendo,trãſeunt ad extraneos: ſupr.de in ius vo.l.venia.de teſti.patronorum.ff.de dolo.l.nõ debet.In caſu tamen non tranſit,quia ceſſat ratio,videlicet infamia,eo.tit.l.hæredibus.De alias verò quomodocunque eas voces vel diuidas,dic quòd aut ſuit ſibi ſtipulatus & liberis: & tũc trãſeunt ad liberos etiam exhæredatos:dum tñ non mala mente. Et ſic intellige.ff.eo.vt iuriſiurandi.§.ſed liberis.& l. ſi quis operas.de verb.ob.quodcunque.§.ſi quis.ſecundũ gl. dict.§.libertus.

7 Et dic liberos agere ſucceſsiuè patre defuncto.ff.de li.& poſt hu.Gallus ſic poſſe.§.cũ poſt.ſi qs omiſſa cau.teſta.l.Iulianus. ᵃ Si verò tantũ ſit ſibi ſtipulatus,tũc aut incertas,aut certas. Primo caſu tũc aut ſunt futurę:aut pręteritę.Primas nulli trãſmittit nec cedit.Secundas trãſmittit ad liberos, etiã exhæredatus non mala mente:ad extraneos non niſi eſſent in cõdemnationem deductæ.Sic intellige.ff.e.à duobus.& l.ſi operarum iudicio.& l.qui libertos.§.non ſolum.& §.ſed ſi tam. Si verò ſtipulatus ſit certas,tũc tranſmittit ad liberos,& etiã extraneos directè ſuccedentes,non alios: vt d.l.à duobus.& l.cum patronus.§.cum patronus. Hoc dicit glo.in.§.libertus. Sed quid ſi impersonaliter fuit ſtipulatus? Dic idem ac ſi libe.ff.de verbo. obliga.ſta ſtipulatus.§. Chryſogonus.

ᵃ Not.ꝙ factum in tẽpore dicitur quã do ſit per modicũ antè vel põſt ſine interuallo.

8 Quid ſi ſibi & hęredibus ſuis quis ſtipulatus? Videtur intelligi de liberis.ff.ad Trebel.l.ex facto.§.ſi.ſic.Sed Iac.& Pet.cõtra.Dy.verò approbat primam. Quidam diſtinguũt, quia in trãſmiſsibilibus non obtineat.l.ex facto.§.ſi.Sed in non tranſmiſsibilibus ſic. Quos mordet l.j.ff. de verbo.obliga. ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.in feu.de feu.non ha.pro.na.feu.c.j.ideo dic cum Iaco.ad hæredes tranſire.

9 Sed qui ſunt extranei? Quidã dicunt quòd illi qui non ſunt in poteſtate. Tu dic quòd omnes exceptis filijs & nepotib⁹.ff. eo.vt iuriſiurandi.§.ſi.Illud nota quòd nulla opera tranſit ad hæredẽ hęredis.ff.de verb.ſigni.ſciendum.niſi obſequialis.ff. de in ius vo.l.ſed ſi hac lege.§.liberos.Sed ius patronatus eccleſiarum tranſit ad liberos,quamuis non ſint hæredes.xvj.q. j.ca.conſtitutum.notatur.Et vide quod not. Archid.extra de iure patrona.c.j.lib.vj. [Neque mariti.] ſupra de in ius vocan.l.ij.ſed ibi caſus conuerſus.

Nec patronis. [Accipe.] dic ſupra eod.l.ſi quã. [Si indiſtinctè.]quando ſunt incertæ.ff.eo.quoties.ſecundum gl.[Conueniatur.]dic ff.de nouatio.ſtipulatio.§.ſiue.[Habuit.]vel votum quinquenalem.ff.eo.qui libertos.

Si tuis. [Nummis.] impropriè. ff. de inſt. l. iiij. [Potes.] ſecus ſi ab extraneo recepiſſet pecuniam. infra, de la. li. tol. l. j. §. illud. Et facit. ff. de in ius vo. l. ſi in hac lege. ſecundum gloſſam.

Libertæ tuæ. [Cogenda.] etiam poſt diuortium, niſi in vnum. ff. eo. plane. [Inuito.] ff. de ritu nup. in eo.

Si Titius. [Sicut me viuo.] & ſic videtur repetiiſſe tempus, ff. de cōditio. inſtitu. cum ſeruus. [Compelli non poſsit.] ff. de legatis. j. plane. §. fina.

Qui ex liberta. [Non poſsit.] ſecus in liberto. ff. eo. ſi quis. §. etiā. Item ſecus in patrona. vt l. ſicut patronus. §. ſi.

Qui manumittuntur. [Reuerentiam.] quandoque operas. s. e. liberti. notat. [Libertos.] vide. ff. q̄ niſi. §. ex prouincia.

In redhibitione. [Pœna in eſt.] dic. ff. de ſer. fug. l. quicunque.

De bonis libertorum, & de iure patronatus.

MVltum. [An à domino.] vide. ff. de obſequi. l. Titius. ſuprà, eo. j. qui ſe. [Patronū.] nec ab inteſtato. ff. de iure patro. l. iiij. §. tin. [Vt hoſtis publici.] & ſic deliquerat in principem. Secus ſi in aliis capitulis. l. Iuliæ deliquiſſet. Et ſic intellige ff. de iure patro. l. iura. & l. diui. de interdic. & relega. l. iij. de quæſti. diuus. ſecundum gloſſ. & docto.[a]

a ¶No. q̄ iuri reuerentiali quis non poteſt renuntiare l. alia. §. elegantee. ff. ſolu. ma. hic per Barto.

Si liberti. [Commoda.] infra, de lati. liber. tollen. ſublata. ad hæc.

Si quis. [Reſeruandis.] ſecus ſi concederet liberā teſtamenti factionem, ff. eo. Paulus. §. j. Et dixi s. de Inoffi. teſta. ſi quando. Sed ſi princeps concederet, eſſet idem quòd hic. ff. eo. l. etiam. §. j. ſecundum gloſſ. & docto.

b ¶Offēſa facta pluribus an poſsit remitti ab vno aliis inuitis, vide hic p̄ Bar.

Si in fraudem patroni à libertis alienatio facta ſit.

1 Alienatio in fraudem facta qoando ſit valida.
2 Actio Pauliana quando detur creditori.

1 SI in fraudem. Hæc requiritur in alienatione quæ ſit inter viuos: & tūc etiam diſtinguitur, an in fraudem legis, aut patroni vt ff. eo. ſi libertus. aliàs valeret, ff. de proba. ſi patronus. Sed in vltima volūtate ſufficit ſolus euētus, ff. e. l. j. ff. qui & à qui. ſi cum fideicommiſſa. §. Ariſto. niſi in directa libertate. inſtitu. qui manu. poſ. §. in fraudem. & reuocatur per Fauianam, quæ datur patrono: vel Caluiſianam, quæ datur vtrique. Sed Pau-
2 liana & in factum dantur creditori, ſecundum gloſſ. Item dic quòd de iure. ff. patronus excludebat patrem, ff. de bo. libr. l. liberto. Hodie contra, inſtitu. de ſerui. cog. in princi. De fratre dubitatur: quia Azo dicit quòd ſic. Ioā. quòd non: cuius opi. eſt cōmunior. [Legitima.] inſti. de ſuc. li. §. ſed noſtra. [Poteſtatē.] fallit. ff. eod. l. j. §. quæ autem. & §. ſi libertus. & l. vnius.

c ¶No. ſingu. quòd ſcholaris habetur p̄ ciue quoad cōmoda. aliàs ſecus glo. & Doc. hic.

Defuncto. [Reuocare.] & ita venit contra factum defuncti: quia nō potuit fraudari, ff. eo. ſi patronus. §. ſi inteſtatus. dic ibi. [Liberti ſui.] idem ſi antè. ff. eo. l. non videtur, ſecūdū gl. [Aſſeueras.] etiam in abſentia. ff. de nego. geſt. l. Pomponius. no. cōtra. ff. de ſolu. ſi Cornelius,

De obſequiis patrono præſtandis.

COntra patronum. [Famoſam.] nec turpem. ff. eo. honori. [Non potes.] etiam nomine alieno. ff. de in ius vocan. ſed ſi. §. fin. ſecundum docto. Sed gloſſ. contra. per l. quæſitum. eod. tit. niſi in caſu. ff. de iureiur. l. non ſolum. §. quamquam. ſuprà ſi tu. non. geſ. l. j.

Libertæ. [Præſtare.] dic ſuprà de ope. libe. l. penultima.

Etiam qui. [Pactione.] cū ſerua. infra de liber. cau. cum aſſirmes. [Obſequium.] ſed non operas. s. de ope. lib. l. ſi tuis.

Si manumiſſori. [Ad litigandum.] infra ad. l. Corne. de fal. & ſi ad re.

Etiam liberi. [Debere in dubium.] dic s. de bo. liber. l. prouocare. infra. titu. j. l. ij.

Libertos. [Seruiles.] dic ſuprà. de oper. liber. l. penul,

De libertis & eorum liberis.

1 Libertus quando patronum offendens in ſeruitutem reuocari poſsit.
2 Epiſcopus ex cauſa poteſt remouere eum qui à Papa beneficium impetrauit.

NEc patronæ. Vide in vaſallo, extra, de ſenten. & re iudica. ad apoſtolicæ. verſicu. & præter hæc. lib. vj.

Non eſt ignotum. [Reſtitit.] ſuprà. de ope. li. l. ij. & l. mater.

1 Si manumiſſus. [b][Ditione que.] dic quòd eſt culpa in nō faciendo, & nō reuocatur in ſeruitutē, infra de libe. cauſa. ſolo. niſi in caſu. ff. de libe. ag. l. alimenta. §. imperator. Aut in faciendo, tūc aut patronus remiſit ius patronatus, & tūc reuocat ꝓpter grauē. in authē. vt liber. dece. §. illud. colla. vj. aut non remiſit tūc propter leuē. vt hic, vel faciet eū ſi malit caſtigari. ſuprà tit. l. iij. Et hoc vbi ex voluntate eum [b]manumiſit. Si ex neceſsitate non reuocatur, ſed alio modo punitur ſuprà de ope. lib. l. mater. ff. de iure patro. l. j. [Pedaneo.] hoc caſu propter odiū ingratitudinis: aliàs contra. ff. de pot. iudi. l. placet. [Seruitutis.] ſi mater fuit ingrata. Secus ſi pater. inſtitu. de inge. §. j. ſuprà, de rei vendi. partū. Item not. ar. ad feudū. dic in lib ſeu. quæ ſit prima cau. bene. ami. §. denique. ſi de ſeu. cōtrouer. fue. §. ſi vaſallus. [Impetrauerit.] argumētū q̄ epiſ. vel abbas poſsit cū cauſa remouere illū qui impetrauit beneficium à Papa, dic extra de of. or. c. præſenti. per Archi. li. vj.

2 Liberti. [Hæredibus.] vide ſuprà de ope. li. l. libertini.

Libertinæ. [Vel eorum filii.] licet ſint ingenui ſuprà de ope. liber. quòd ex liberta.

De iure annulorum aureorum, & de natalibus reſtituendis.

NAtales antiquos. Id eſt naturalis libertas. [Potuit.] conſentire patrono. ff. eo. l. iij.

Aureorum. [c][Quoad viuunt.] viuebant vt ingenui quo ad honores, & moriebantur vt libertini quo ad contra tabulas.

Qui admitti ad bonorum poſſeſsionem poſſunt, & infra quod tempus.

Quid ſit, dic, ff. eo. l. iij. §. bonorum.

1 Bonorum poſſeſsio qualiter deferatur filio.
2 Pater expreſsè vel tacitè poteſt ratificare ſi permiſit diu filiū bona tenere.
3 Scientia patris quando noceat filio.
4 Curator non tantam habet poteſtatem quantam tutor.
5 Iudex debet quandoque vicem tutoris ſupplere.
6 Alienatio rei minoris non valet cum iudice & tutore facta.

1 BOnorum poſſeſsio. [Delata.] Sed quomodo deferē filio bonorū poſſeſsio? Vnde agnati nō, quia pater eum præcedit. Item nec Vnde liberi, quia auus præfertur filio in ſucceſsiōe nepotis. ff. ad Tertul. l. j. §. obiicitur. Et ideo pone in Vnde legitimi, vel Vnde cognati. Hodie vero in quacunque aduentitia. Et dic q̄ nocet etiam hodie ſcientia filii patri, quāuis repudiatio non noceret infra de bo. quæ lib. l. fin. ſecundum Ia. de ra. Quidam tamen contra.

2 Itē dic, quòd pater ratificare poteſt expreſsè vel tacitè ſi permiſit filium diu bona tenere. ff. de acqui. hære. qui in aliena. ſecundum Ioan. Azo. & Iac. quamuis quidam contra. Item dic quòd non admittitur decretalis ſed edictalis, ſecundum gloſ. Sed ſecundum Iac. eadem eſt edictalis quæ decretalis, quòd rationabile eſt. Leges tamen ſunt pro gloſſ. ff. de ſucceſ. edic. l. j. §. decretali.

3 Sed an ſcientia patris nocet filio? Dic quòd non. ff. quis or. in bono. poſ. ſer. l. certa. Sed cōtra. ff. eodem. ſeruus. §. fina. dic ibi. De tutorum ſcientia, dic quòd non nocet pupillo effectualiter, vt ibi notatur. [Cum ignorante.] non ſic in aditione. ff. de acquir. hære. ſi quis mihi. §. iuſſum. Et quæ ſit ratio. hic nota. [Per emolumentum.] & non vocata parte. ff. eodē. l. iij. §. pe. not. [Si ratam portionem.] hoc eſt opus, quia non potuit fieri ſine ſuo conſenſu. Aliàs ſufficeret vtiliter eſſe geſtum. ff. de nego. geſt. pomponius. [Admittitur.] ſi filium ſciuit & certiorauit,

tioravit, vel certiorare potuit. ff. quis or. in poſ. ſer. l. fi. Et currit tempus filio, quia petere poteſt, licet non effectualiter ſine patre. Et ſic non ob. infra de an. excep. l. j. in fine. & dic tẽpus anni. ff. de ſucceſ. edic. l. j. §. videndum.

Si bonorum. [Tibi competit.] ſecus in liberis. ff. de ſucceſ. edic. l. j. §. largius.

Infantis. [Competere nulla dubitatio eſt.] ſucceſſori cui defertur ſi non eſſe agnita. ſuprà de cur. fur. l. fi. Gloſ. dicit quod imo hæredi infantis. ff. ad Tertul. l. ij.
4 §. ſed ſi quis infantes. quia non habet tantam poteſtatem curator vt tutor. ff. de appel. l. cum in vna. §. j.

Emancipata. [Succeſsiõis.] de iure prætorio, ſed iure ciuili ſic, infra, de his qui ante aper. tab. l. j.

Quandiu [Perfacti.] extranei & dubitabilis. ſecus ſi proprij, niſi in caſu. ff. eo. cum quidam.

Iuris. [Mulieribus.] diſtinguitur tamen an potuit conſulere peritiores vel non. ff. eod. in bonorum.

Bonorum quidem. [Ipſe autem.] etiã ſine conſenſu pupilli, niſi ſit maior infante, infra de iure deli. potuit. ſecundum glo. Sed certè idem ſi ſit maior, vt ibi not. glo huic contraria. ff. de tut. & cu. da. ab his. l. impuberi. & ibi hanc Dy. Sed quid de curatore? Diſtingue an fuerit datus in ſubſidium vel non. ff. de appella. cum in vna. §. tutor.

5 Item nota quòd iudex ſupplet vicem tutoris. ff. de min. ait pretor. §. quid tamen. Quod poteſt eſſe verum, vbi non habet tutorem, vt hic à contrario ſenſu, & patet extra de iudi. ſi annum. li. vj. Item non videtur obtinere vbi agitur de alienãdo, vt ſuprà ſi propter pub. pen. l. fin. Et facit ad l. ſuprà, de natu. li. l. iiij. Item d. l. fin. in fi.

6 Item nõ valet alienatio facta cum iudice & tutore, vt in Spe. de tut. §. generaliter. ver. quid ſi pupillus. Et iunge ſuprà de de in inte. reſti. l. ſi curatorem. cum not. [Sciens.] ipſum nõ habere tutorem.

Quicunque. [Rationem.] iuſtam, ſecundum gl. ſuprà eo. quandiu.

Vt uerborum. [Teſtatio.] nec eſt opus hodie decretali. ſcribetur tamẽ in actis nec pars vocabitur. Et ſic corrigitur. ff. eo. l. iiij. §. peñ. dic ibi. & infra communia de ſucceſ. l. j. [Amplectendæ.] nec fortè admittetur cõtradictor. [Prioris.] id eſt, ſi primus antè finem ſui temporis repudiet, ſtatim currit tempus ſequẽti. & ad hoc ff. de adul. ſi maritus. §. ſi negauerit. de ſucceſ. edic. l. j. §. quibus. Vel dic ſi ſecundus intra tẽpora primi acceptauerit, non præiudicat ſibi. ff. de bo. li. ſi filius qui patri. §. cum filius. de inoffi. teſta. ſi filio. §. contra.

Quando non petentium partes petentibus accreſcant.

1 Ius accreſcendi quando & cui & pro quibus competat.

1 QVotiens. [Legitima.] id eſt, legis xij. tab. quia omnes emancipati. [Non venit.] dic accreſcere ipſo iure ſi veniant eodẽ iur. ſecus ſi diuerſo. ff. eo. ſi cũ patrono. nec eſt opus iterum aditus niſi in caſu. ff. de acquirenda hæreditate. ſi ſolut. §. fi. Et pro talibus portionibus quales ſunt principales. ff. de hære. inſti. liber homo. §. ſi ita ſcriptum. Item inuitis. ff. de acqui. hære. cum hæreditate. non tamen portio iam alij quæſita. ff. de acqui. hæred. ſi minor. niſi in caſu. ff. de vſufruc. accre. l. j. §. interdum. Item accreſcit etiam ſi ſuas non habeant portiones: vt eo. tit. interdum. Sed hoc improbat Pet. de bel. perti. Sed inter viuos hoc nõ obtinet. ff. de verb. obli. ſi mihi & Titio. ff. quẽad ſerui. amit. l. aquam. de iureiur. ſi duo. niſi in caſu, infra ſi ſo. liber. imperiali deceſ. ſine hære. l. j. libr. x. in feu. de duo. fra. cap. j.

De bonorum poſſeſsione ſecundum tabulas.

PEndente. [Poſſeſsioni.] in aditione videtur ſecus. ff. de acqui. hære. cum falſum. Vel intellige hanc ſecũdum illam, ſecundum Iaco.

Bonorum quidam. [Signatæ.] quia vult probare ſic factum. Secus ſi factum tantum. nam tunc duo ſufficerent, ſecũdum docto. & gloſſ.

De bonorum poſſeſsione contra tabulas quam prætor liberis pollicetur.

1 ☞ Teſtamentum an rumpatur natiuitate poſthumi.

LIberi. [Pręteritus,] ſecus ſi inſtitutus commiſſo edicto. ff. de leg. præſta. l. is q. §. ſed ſi vnus. [Solis parentibus.] & quibuſdam alijs. ff. e. l. iij. & l. ſed ſi virilis. §. fina. [Edictũ.] hodie hæc l. eſt correcta, infra de libe. præte. authen. ex cauſa.

1 Poſthumo. [Rumpit.] ipſo iure ciuili, ſed de æquitate prætoria valet. ideo datur contra tabulas, vt ſequitur. [Non poteſt.] ſecus in ea quæ datur patrono, cum qua cõcurrit. ff. de bo. poſſ. ſed cum patrono. de lega. præſtan. is qui. §. ſed ſi ſcriptus. ſecundum gloſſam.

De bonorum poſſeſsione contra tabulas que libertis & patronis datur.

LIcet. [Fideicommiſsi.] ff. de bo. lib. qui ex cauſa [Extraneos.] ſecus haberet liberos. inſti. de ſuc. libe. §. ſed noſtra. item dic quòd ſecus in cõtra tabul. quæ datur liberis quæ expugnat in totũ. ff. de contra tabul. l. ſi duo. [Legitimæ.] dic in §. ſed noſtra.

Patronus. [Repellitur.] dic ſupra de ope. liber. l. ſi quam.

Vnde liberi.

1 ☞ Filius qualiter ad hæreditatem aui venire poſsit paterna repudiata.

2 Contra tabulas nepoti datur auo filium & nepotem præterennte.

3 Nepos conceptus & natus poſt emancipationem patris non dicitur agnatus.

SI auus. [Hæredes.] id eſt loco hæredum. inſti. eo. §. quod autem.

Ex teſtamento. [Exiſtere.] niſi in caſu. inſti. de hære. ab inteſta. §. cum filius.

1 Qui ſe patris. [Inteſtatum.] aliàs ſecus. ff. de ſuc. edic. l. j. §. ſciendum. [Bonorũ poſſeſsionem.] dic quòd aut pater emancipatus & nepos in poteſtate, & non obtinet hæc lex: quia tunc nepos de iure ciuili admitteretur. ff. de inoffi. teſta. ſi proponas. Aut ambo in poteſtate, & tunc verum eſt quòd dicit hęc l. quia cùm pater ſit hæres, & nõ poſsit deſinere de iure ciuili, nepos nõ admittitur de iure ciuili, præſertim cùm non eſſet proximior tempore mortis: nec ſucceſſoriũ edictum haberet locum de gradu in gradũ, ſed hodie habet locũ. Et ideo ſecundum gl. hæc lex eſſet correcta ponẽdo hunc caſum. Sed Iac. de ra. dicit quòd non eſt correcta per primam rationem: quia non deſinit &c. Aut filius in poteſtate, nepos emancipatus, & eſt etiam verum quòd hic dicitur: obſtat tamen, ff. de ſuis & legiti. hære. l. j. §. ſciẽdum. Sed dic vt ibi: quia non fuerunt ſui ibi. item ob. ff. vnde liberi. l. ſcripto. Sed ibi teſtatus fuit, hic non. Et continet cauſam ſpecialẽ. Propterea dicitur hic in teſtamentum &c. Aut ambo ſunt emancipati, & is eſt propriè caſus huius l. & nõ poteſt venire cõtra bo. poſ. inſtitu. de exhære. lib. §. emancipatos. de hęre. ab inteſta. §. emancipati. Sed hodie admittitur de iure ciuili. Et hæc lex eſt correcta ponendo hunc caſum: per authen. de hære. ab inteſta. col. j.

2 Ex hoc quando ſuccedit ur ab inteſtato. nã ſi auus feciſſet teſtamentũ in quo patrem & filiũ præteriſſet vel exhæredaſſet, daretur cõtra tab. nepoti in caſu iſtius l. Et hoc caſu eſt ſibi neceſſaria bonorum poſſeſsio. hodie tamen authen. de hære. ab inteſtato nil corrigit quando factum fuit teſtamentum, vt dicam infra vnde legit. l. certum. Item eſt neceſſaria bonorũ poſſeſsio in alijs duobus caſibus prędictis etiam hodie: quia pater ſuus non potuit hæres deſinere eſſe, nec ſequens admittitur de iure ciuili l. xij. tabularum. Sed bene verum eſt quòd quandoque admittitur per conſtitutiones, ſuo repudiãte, vt ff. ad Tertu. l. ij. §. ſi ex liberis. & §. ſi ſint. Sed opponitur, quia aut pater agnouit, aut repudiauit aut deliberabat. primo caſu nepos admittitur tanquam ad hæreditatem paternam, cum qua auitina fuit confuſa. Et hoc caſu non poteſt loqui hæc l. item nec in ſecundo, quia cùm ſint duæ hæreditates, negare ſe patris hæredem, non facit ad propoſitum. Nam ſiue neget ſiue agnoſcat, ſemper oportet eum venire per bonorum poſſeſsionem. Et idem ſi deliberat pater. nam non trãſmitteret bonorum poſſeſsionem, vt dicetur infra de his qui ante apertas. Præterea nihil faceret repudiatio nec agnitio, vt dixi, cùm ſint duæ hæreditates. Dicas quòd hæc verba faciunt ad verificandum regulã

quæ hac l.traditur, quia ſi non negaret ſe hęredẽ patris, nepos poſſet in caſo habere hæreditatem auitinam alio modo quã per bonorum poſſeſsionem, videlicet in caſu quo pater fuiſſet hæres, ſecundum Iac.de ra. Sed hoc non videtur verum, quia regula huius l. loquitur caſu quo ſunt duæ hæreditates. Et ſic non loquitur in caſu quo pater fuiſſet hæres. Et ſic hæc verba nil important. Quod videtur verũ hoc iure. Vel dic quòd importãt, quia ſi pater fuiſſet hæres, & ipſe gereret ſe pro hærede patris, haberet auitioam vnà cum hæreditate patris citra bonorum poſſeſsionem.

3 Quid poſt emancipationem nepos concipiatur & naſcatur? Dic non eſſe agnatum, ſecundum gloſſam, infra de legit. hære. l. meminimus. Sed contra not. ff. de adopt. quam filius. vnde legitimi. l. legitimus. Item videtur quòd conceptus poſt mortem aui non ſuccedat auo, ſi filius repudiaſſet. Aliàs ſi deliberaret trãſmittere, infra de his qui ante aper. tab. Et ita no. Dyn. in l. Gallus. ff. de iniuſt. rup. teſta. l. ſed ſi quis. §. ſed hoc ita. vnde cognati & l. j. §. ſi quis proximior. de ſuis & legiti. hæredi. l. ſi Titius. & l. item prætor.

Unde legitimi & vnde cognati.

1 ☞ Conſobrini dicuntur qui ex duabus ſororibus naſcũtur.
2 Poſſeſsiones bonorum quæ hodie ius tribuant. & quæ non. Bonorum poſſeſsio Vnde liberi, olim neceſſaria emancipatis ſunt, hodie non.

1 Conſobrinorum. Natorũ ex duabus ſororibus. [Perſequi.] bonorum poſſeſsione, hæreditatis petitione, vel rei vendicatione ſi agat ad res ſingulas, ſecundum glo.

Cũ propinquiorem. [Sine auxilio.] hodie contra. cũ ſit remora. &c. [Non poſſet.] cum non ſit agnatus.

Nepotibus. Ex vna filia. [Pro virili.] ſi ex diuerſis filiabus, in ſtirpes. inſti. de hære. ab inteſtat a. §. cum autem. [Defertur.] vide infra de colla. illam merito.

Non hæc. [Admiſerit hæreditatem.] hoc præſumitur. ff. de acqui. hæredi. l. pro hærede.

2 Certum eſt. Dic quòd ſunt ſeptem [a] bonorũ poſſeſsiones quæ tribuunt ius, ſex ordinariæ, & vna extraordinaria. Item tres quæ non tribuũt. De primis eſt ſecundum tabu. quæ nec olim, nec hodie eſt neceſſaria, niſi in tribus caſibus. ff. de iniuſt. rupt. teſt. l. poſthumus. inſtit. qui. mo. teſt. infir. §. non tamen. ff. de ſecun. ta. l. ij. §. ſub conditione. Item adduntur duo, ff. ad Trebel. cum hęres inſti. Item alius. ff. de iniuſt. rupt. teſta. l. Poſthumus. §. idem ait. Secunda bonorum poſſeſsio eſt contra ta. Et hæc eſt hodie ſicut olim neceſſaria. ff. de bono. poſ. contra ta. l. j. ſecundum gloſ. quia quamuis ab inteſtato ſit remota differentia emãcipationis & patriç poteſtatis, nihilominus ex teſtamento nõ. Quod intelligo, niſi in caſu vbi filius emancipatus ſine cauſa præteriretur: tunc enim iure ciuili dicit nullum: vt in authent. de hæredi. ab inteſta. nota. in §. exhæredatos. colla. j.

3 Tertia vnde liberi, quæ olim fuit neceſſaria emancipatis, hodie non, ſecundum gloſ. Quod eſt verum, niſi ſuus eum præcederet, vt dixi ſuprà vnde liberi. l. qui ſe. ff. ſi quis omiſſa cauſa teſta. l. j. §. qui in poteſtate. Quarta vnde legitimi, quæ nec olim, nec hodie eſt neceſſaria. Quinta vnde cognati, quę olim fuit neceſſaria, ſed non hodie, ſecundum gloſſ. quod eſt verũ, niſi ſuus pręceſsiſſet, vel extraneus qui eſſet reſtitutus. vt l. quis ſe. Sexta vnde vir & vxor. Item extraordinarię, de quibus inſtitut. de boňorum poſſeſsione. §. ſeptima. Et hæ olim & hodie neceſſariæ ſunt, ſecundum gloſſam & docto.

a ❡No. bo. poſ. quę tribuũt ius.

b ❡Opi. Fa. quã no.

c ❡Not. hic ex Bar. quis dicatur propriè filius, & qs nepos: in anno ta. ad marginẽ qđ nõ eſt reperire alibi tam clarè.

d ❡No. amabo hãc l. quę enumerat illa quæ ſummariè ſunt probãda ante quã detur bo. po. Car.

De ſucceſſorio edicto.

Dic ſecundum gloſ. & docto. quòd eſt recipere caput in ſucceſsiõe. Item & graduum capita ſunt quatuor. ſcilicet vnde liberi. Item vnde agnati. Item vnde cognati. Item vnde vir & vxor. Item in quolibet capite ſunt plures gradus. In liberis, primò filij, ſecundò nepotes. Et ſic de quolibet capite, prout ſunt remotiores, faciunt gradũ. Item nota quod ſucceſſorium edictum habet locum quandoque de capite in caput, quãdoque de gradu in gradum. ff. eo. l. j. §. quibus.

1 Primò ergo quæro, an ſucceſſorium edictũ habet locum de gradu in primo capite? Et dicit gl. quod nun olim, ſed hodie ſic, vt hic not. Tu dic idem olim & hodie: quia in ſuis non habet locum, vt in primo repudiante, alius admittatur de iure ciuili xij. tabu. cũ primus non deſinat eſſe hæres. Et hæc olim & hodie. Nec ob. inſtit. de legiti. agna. ſucceſ. §. placebat. quia loquitur in agnato non ſuo, qui nunquam fuit hæres. Et in illis habet locũ hodie, licet nõ olim, vt ibi patet, & hic not. Dic ergo [b] quòd ſucceſſorium edictum locũ habet de gradu in gradum, attento iure prætorio, in primo capite, & in alijs, attento etiam iure ciuili. Verum eſt tamen quòd olim locum habebat de capite in caput inter agnatos & cognatos. Et hoc eſt hodie correctum per authen. de hære. ab inteſta. Sed bene habet locum inter eos de gradu in gradum.

2 Sed conſueuit quæri an ſucceſſorium edictum habeat locũ in querela inofficioſi teſtamenti? Et poteſt dici quòd ſic. ff. de inoffi. teſtamen. pater filium. & l. penul. & ibi not. & ff. de bono. poſſeſ. contra tabu. l. non tantum. §. ſi filius. Et ibi reputat Dyn. caſum. Arg. contra. ff. de liberis & poſthumis. Gallus. §. in omnibus.

Si mater. [Non accepit.] idem ſi curatorem accepiſſet. ff. de cura. furio. l. fina. [Patrui. ff. de gradi. l. iuriſconſultus. §. patruus.

Si auiæ. [c] [Frater coriũ.] Lucius, qui eſt in ſecundo gradu. [Succeſsione.] videlicet nepotum, auiæ filiorum filij ſui. [Inteſtatos.] hi nepotes ex filio præmortuo. [At tu licet.] qui es filius cuiuſdam fratris aui præmortui. [Nam ſi is.] Lucius frater auiæ.

De Carboniano edicto.

1 ☞ Miſſus ex Carboniano edicto, an poſsit agere contra debitores.
2 Locuples quis dicitur, prout iudex arbitratur.
3 Vxor præponitur ſocio liberalitatis imperialis.
4 Cognati vxoris excludunt fiſcum.

Si tibi ac filio. Aliàs ponit quòd pupillus agit. Sed Ioan. quòd conuenitur. Prima eſt melior. [Status ab his.] ſi de bonis tãtũ, ſecus ff. eo. de bonis. [De patris ſucceſsione.] ſecus ſi matris, vt l. de bonis. [Vendicat.] ſi eſſet inſtitutus, vel exhæredatus, ſecus. ff. eo. l. j. §. Pomponius. [In pupillari.] & hoc niſi eſſet agnatus per patrem. ff. eo. quod Labeo. [Satiſdatione.] de reſtituendo bona, ſi apparuerit eum nõ eſſe filium. [Ab omnibus.] pupillo & aduerſarijs. ff. eo. l. j. §. j. & l. fin. §. quidam. [Quæſtionem.] ſed quæſtio matris non defertur ex hoc, ſecundum gloſſ. & docto.

1 Sed an ſic miſſus aget contra debitores? Gloſſa dicit quòd non poteſt exigere ab inuitis. de hoc ff. de inofficio. teſtamen. l. quidam. Dicas quòd aut non præſtitit ſatiſdationem, & nõ agit, vt l. ſed ſi. §. cum autem. Aliàs agi poſſet contra quoſcũque petitorio, non tamen contra illos qui mouent, cõtrouerſiam. ff. eo. l. iij. §. miſſum. & l. penul.

Carbonianum. [d] [Matrimonio cuſtodito.] ff. de venter. inſpi. l. j. §. ſi tibi. [Et probata.] ſummarim. aliàs ſi plenè. ff. eo. cum ſine. [Interdum alienis.] nec repetuntur. ff. ſi mulier vent. no. in poſ. miſ. l. j. §. intereſſe.

Unde vir & vxor.

Maritus. Recipe hanc authen. præterea. cum notatis.

Authen. Præterea. Hęc authen. ſumitur in authen. de exh. reis. §. quia vero. col. v. & vt liceat ma. & auiæ. §. qa vero. colla. vij. & vt fra. filij. §. fin. coll. ix. Et dic ſine dote aut donatione propter nuptias, vt d. authen. de exhib.

2 Et dicitur locuples arbitrio iudicis, ſecundum gloſſ. & docto. Item quid ſi non ſint liberi, ſed aſcendentes? Dic idem, ſecundum Hugo. Item quid ſi ſint ſolummodo tranſuerſales? Bul. dicit quòd vxor eos excludit. Pla. contra. Cuius opinio videtur verior, cùm hæc authent. nil immutet in l. codicis, in qua ſolùm fiſcum excludit, quartam tamen habebit ſine onere, ſicut quando liberi ſunt ex altero matrimonio.

3 Sed an præponatur ſocio liberalitatis imperialis? Gloſſ. dicit quòd non in l. codicis. & idem not. ff. eo. l. j. Sed in l. cõtraria variat. Vnde ſecundum Pet. de bel. perti. poſſet dici quòd ſic. Item an præponatur illis, de quibus infra de hære. decur. Glo. dicit quòd non. ff. eod. l. j. Pro qua. ff. de iniuſt. rup. teſta. l. ſi quis. §. ſed ſi decurione. Sed contra videtur notari hic. infra de

fra de hære. decurio. l. ij. Et eſt verius ſecũdum docto. Item vide alium caſum cum hac authen. infra de bonis ms. l. iiij. Item quid ſi matrimonium fuerat ſeparatũ hodie quo ad thorum? Dic eos non ſuccedere adinuicem. ff. eo. l. j. §. j. dic ibi.

4 Sed an cognati vxoris excludant fiſcum? Gloſſ. videtur dicere quòd ſic. Inſti. de nup. §. mariti. in gloſſ. ſi poſt natiuitatem. Cui non ſto.

De repudianda bonorum poſſeſſione.

Filio delata. Dic hodie infra de bonis. quæ liber. l. fina.

De collationibus.

1 ☞ Data quæ conferri debeant.
2 Donatio ſimplex an debeat conferri.
Emancipatus conferre tenetur ſimplicem donationem.
3 Dos magna vel parua dicitur ſecundum perſonarum qualitatem.
Filia dotem aduentitiam abſque patris conſenſu exigere nequit.
4 Dos materna quando ſit conferenda.
5 Succeſſores qui & quando conferre debeant.
6 Presbyter non tenetur conferre id quod pater ei aſſignauit in titulum.
7 Sui emancipatis, & etiam extraneis conferre tenentur.
8 Extranei ab inteſtato ſuccedẽtes profectitia conferre debẽt.
9 Collatio quo iure fieri debeat.
10 Filius non tenetur conferre quæ ſibi pater miniſtrauit, ſi conſumpta ſint.
Libri filio in ſcholis à patre dati, an debeant conferri.
11 Dos qua de cauſa potius conferatur quàm donatio ſimplex.
12 Donatio facta filio à patre, an & quando valeat.
13 Profectitium eſſe non præſumitur quod per patrem filio pro ſe & ſuis donatur.
14 Profectitia omnia dicuntur profecta ab eo de cuius hæreditate agitur.
15 Donatio facta ob emancipationem ſimplex dicitur, & non ob cauſam.
16 Nepotes, non patruis, ſed ſibi inuicem conferunt.
17 Lucrũ dicitur id quod deducto onere reperitur.

Emancipatos. [Obtinens.] vel obtinete valentes. ff. de co. do. ſi filius. gloſſ. [Si pater.] non ob. ff. de inoffi. teſtamen. ſi non mortis. ſecundo reſpon. quia ibi mutat caſum ad cauſam inteſta. gloſſ. [Iuris eſt.] hoc corrigitur per authen. ex teſtamento. quam hic lege.

1 Authen. Ex teſtamẽto. Quæritur quę data cõferãtur. Dic indubitatè quòd data ob cauſam, puta propter nuptias, vel aliàs, ſecundum gl. & doct. Et ſic intelligitur hæc authen. Sed an ſimplex donatio conferatur, eſt magna quæſtio. Azo quòd non, niſi in tribus caſibus. Primus infra. l. penul. Secundus ſuprà. de inoffi. teſta. l. ſi quando. §. fi. Tertius quando dedit filio, vt habeat in profectitio. infra eod. ſi donatione. Ioan. dicit contra.

2 Dyn. qui latè hoc diſputauit dicit quòd emãcipatus confert ſimplicem donationem, vt in opi. Ioan. Sed ſuus non, niſi in caſibus ſuprà dictis, vt in opi. Azo. Et ſic intelligit l. penul. et l. illud. infra eod. Nec ob. ſupra de inoffi. dona. l. ſi pater. quia ibi emãcipatus non veniebat ad ſucceſſionẽ. Et ſumitur hæc authen. de trien. & ſe. §. illud. col. iij. & vide j. eo. filiæ licet.

Si pater. [Liberetur.] ff. de col. do. l. j. §. filiã. infra eodem. l. dotis.

Pactum. [Compꝛehenſum.] ſed econtra ſic. ff. ſi quis à pa. fue. ma. l. j. §. ſi parẽs. [Nec inteſtato.] ſed cũ iuramẽto valet. dic extra de pactis. quamuis. lib. vj. dic ibi. Et melius ſuprà de inofficio. teſtamen. l. ſi quando. §. j.

Filiæ. [Succedat.] corrigitur ſ. authen. ex teſtamento. [Tabulas.] dic ff. eo. l. ſi filia. [Vel aduẽtitiã.] corrigitur j. l. fina. [Defuncti.] quia emancipati, ſecundum Azo. & Io. licet ipſi inter ſe non conferant. j. l. ſi emancipati.

Dotis. [Cum eo minus.] ſecus in legato cõditionali. ff. eo. l. ij. §. id quoque.

3 Authen. Quod locum. [Dotem.] quia tunc eſt opus conſenſu patris. [Agentis.] quãdo eſt in poteſtate. [Dotẽ magnã.] & dicitur parua, vel magna ſecũdũ qualitatem perſonarum. ff. de iure do. ſiue generalis. Et not. hic quòd filia non poteſt exigere dotem aduentitiam ſine conſenſu patris. Et ita intelligendum quod hic no. in glo. retenta. Et quod no. ff. ſolu. ma. l. ij. §. quod ſi in poteſtate. in glo. nota duo. Et quod no. infra de bon. quæ liber. l. fin. §. neceſſitatem. in magna gloſſ. vbi videtur diſtingui, vt hic. Dic ergo quòd aut vir eſt idoneus, aut non. Et ſi non, aut poteſt imputari culpa mulieri, vt quia ſui iuris, & legitimæ ætatis, & habet locum lex codicis. Aut nõ eſt ſui iuris, & tunc aut dos aduentitia, & eſt in culpa. Aut profectitia, tunc aut magna, aut parua, vt hic colligitur.

4 Item dic, dotem maternam ita demum conferri, ſi agatur de hæreditate materna, alias non, infrà eodem, vt liberis. & in corpore vnde hæc ſumitur, vt hic notatur.

Ea demum. [Fuerunt.] dic infr. eo. nec emancipati. [Exceptis.] ſcilicet rebus, ff. eod. l. ſi. §. j.

Filiam. [Deſignauit.] ſupr. eod. l. j. & auth. ibi poſita, quæ corrigit. Item ſecus in adoptiua. ff. eod. in adoptione, dic hic, & ibi melius.

Si ſoror. [Te fefellit.] etiam reipſa, ſupr. de iur. & fact. igno. l. iij. [Arbitro dato.] ſed tunc committitur pœna niſi fuiſſet dolus. ff. de arb. arbitrorum. communia vtriuſque iudi. l. iij. ſupr. de iu. & fact. ign. l. iij. Vel dic arbitro. i. delegato: dum tamen non ſit pronunciatum ſuper hoc, ff. fami. erciſ. cum putarem.

5 Si emancipati. Dic quòd aut omnes ſucceſſores ſunt filij, aut omnes ſunt extranei, aut quidam filij, & quidam extranei. Primo caſu aut omnes emancipati, & tunc ſecundum glo. antiquam indiſtinctè nil conferunt, ſed ſecundum glo. nouam conferunt profectitia, ſupr. eo. filiæ. ff. de coniungen. cum eman. liber. l. j. §. pe. Et hanc glo. nouam ſequuntur omnes moderni quia cum extranei inter ſe conferant profectitia, multò magis emancipati inter ſe. infr. e. l. illam. Aut omnes ſui, & illi omnia de iure antiquo, ſecundum glo. Hodie non conferunt aduentitia, infr. eo. l. fi. Item nec caſtrenſia vel quaſi etiam de iure antiquo, ff. eo. l. j. §. nec caſtrenſe. Nec quod dignitatis cauſa datum eſt: vt §. ſed an quod.

6 Ideo credo [a] quòd presbyter non tenetur cõferre illud quod pater dedit vel ei aſſignauit pro titulo in ſuſceptiõe ordinũ. Item nec ſimplicem donationem: niſi in caſibus, vt ſupr. in authen. ex teſtamento notatur. Aut quidam emancipati, quidã ſui, & tunc quidam dicunt quòd emancipatus confert ſuo omnia & vndecunq; quæſita: vt hic notatur in gloſſ. Sed moderni dicunt quòd confert omnia profectitia etiam ſimpliciter donata: vt ſupr. authen. ex teſtamento. Sed nõ aduentitia: cùm hodie non quærerentur patri ſicut nec caſtrenſe. Item vt ſeruetur æqualitas, ff. eod. l. j. §. j. & §. nec caſtrenſe. & hæc rationabilis. Sed durum eſt dicere ll. eſſe correctas, quæ expreſſe non corriguntur.

7 Sui autem conferunt emancipatis. Item & extraneis profectitia tantum, ſecundum gloſſ. Quod intellige vt in authen. ex teſtamento. ſcripſi. Sed emancipati conferunt extraneis, puta ex filia natis profectitia tantùm, ſecundum Iaco. de ra. ſicut & emancipati inter ſe: vt ſupe. dixi. Sed cùm hodie reuocata ſit differentia emancipationis & patriæ poteſtatis, quæritur an ſit idẽ in ſuis & emancipatis? Gloſ. tenet quòd non, poſt Azo. Hugo contrà. quem etiam ſequitur Azo. in ſumma. Quæſtio hæc nõ procedit ſuppoſitis opinionibus docto. pro veris. Sed ſecundum opinio. antiquarum gloſſ. procedit: de quibus dixi ſupe. in princi. Item procedit in donatione ſimplici: vt dixi in authen. ex teſtamento. Et videtur verior opinio quam glo. hic tenet, quàm opi. Hug. ſecundum docto.

8 Extranei autem qui ab inteſtato ſuccedũt puta nati ex filia, conferunt profectitia: vt authen. quod locum. & hic nota. Sed ſi omnes extranei ſcriberentur hæredes non conferent. Itẽ nec eſt locus collationi in ſucceſſionibus aſcendentium vel collateralium, ſecundum doct. cùm nullo iure caueatur, niſi in caſu, ff. eodem. l. ſi quis filium. Sed quæritur in quantum fiat collatio? dic ff. eodem l. j. §. ſi ex dodrante. notatur: vbi glo. tenet quòd totum.

9 Item quo iure? Dic quòd via retentionis ſi cohæredes poſſideant, ff. eodem l. j. §. iubet. & §. ſi duobus. Aliàs fami. erciſcun. vel officio iudicis. ſupra eodem l. ſi ſoror. ff. de colla. do. l. j. j. reſpõ. ff. eodem l. ij. §. fina. Et de hoc infra eodem. l. poſthumo. Sed libri quos pater miniſtrauit in ſcholis, videtur quod debeant conferri, ſed non illa quæ expenſa ſunt: vt conſueuit dici iuxta l. quæ pater. ff. fami. erciſcun. infra de capti. l. liber captus. [Vel nouiſſimum.] Hodie contra, ſupra. eo. l. j. authẽ. ex teſtamento.

[a] No. ſingu. hic opinio. Fa. quã nõ tam clarè alibi.

A patre. [Iure.]non vniuerſali,infra eod.filiam. arg. contra,ff.de collatio.dona. ſi fuerit. Sed ibi ſpeciale.

Filiæ licet. [In ſacris.]id eſt,in poteſtate patris.[Si dotem.]Profectitiam hodie infra .l. fin. Olim etiam aduentitiam.ſuprà,eo.l.filiæ. [Conſtitutis.]dic ſuprà,eo.l.filiæ [Neq; caſtrenſe.]idem hodie 10 aduentitio,j. l.fi.gl.vel quaſi,ff.eo.l.j.§.nec caſtrenſe.

10 [Iuris eſt.]Dic quòd ſi pater miniſtrauit filio & conſumpſerit,nihil confert,niſi probaretur quod credendi animo,ff.fa.erciſ.quæ pater.Si extat,aut eſt emancipatus,aut ſuus. & aut dedit ob cauſam,aut ſimpliciter,aut in peculium.Et dic vt ſ. authen.ex teſtamento.& l.ſi emancipati.Sed quid ſi adminiſtrauit libros? Glo.videtur velle quod non conferantur,ff.eo. quæ pater.Et hanc Dyn. in libris iuris, quæ quaſi caſtrenſia ſunt. Et facit,ff.fami.erciſ.Neratius.Sed Rofr.contra.& quidam moderni.Probabilius ^a eſt tamen quòd videtur donare; vt.l.quæ pater.not.Et ſic non confert:quia ſimplex donatio non confertur:vt ſ.auth.ex teſtamento.ſcripſi.

a ¶Opi.Fabri.

11 Sed quare magis confertur dos quàm donatio ſimplex? Dic quod dos dat̃ ob cauſam. Sed quare magis cõfert̃ donatio ob cauſam? Quia tenet ab initio, alia non: ſed habet vim relictis ideo nõ cõfertur. vt hic. Et caue,quia textus illius l. quæ pater. loquitur de conſumptis.Sed glo.de extãtibus.Et ideo ſ. allegatur glo.non textus.

12 Si donatione. Dic quòd aut pater dat filio emancipato, & valet:imò ante datum confirmatur per emancipationem,infra de dona.ſiue emancipatis.cum notatis.Et an conferat dic ſuprà,l.ſi emancipati.& authen.ex teſtamento,Aut ſuo,tunc aut ex vna de cauſis notatis:vt ſuprà,de inoffi. do.l.ij. & valet ibi. Aut ſimpliciter, & tunc aut vt habeat in peculium,& nõ valet quin conferat: vt hic.aut vt ſit ſuum tanquam aduentitium & non confert ſ. fami.erciſ.l.filiſ.Aut eſt dubiũ,& tunc dicit gloſ. eſſe cõiecturandum ex meritis. Et idem dicit Iaco.Sed Dyn.dicit ſimpliciter donare in dubio vt ſit ſuũ:vt l.filiſ.Sed ob.hæc l.niſi dicas q hic expreſsit q dabat in peculium profectitium, quod eſt diuinare. Vnde ſecurius eſt tenere gloſ.Item hodie nil immutatur per l.quamuis.de bo.quæ lib. quamuis gl. notet cõtrarium.l.ij.de inoffi.dona.Sed dic vt ibi.

b ¶Not.fin.dictū Fabri.

13 Item ^b dic quòd ſi pater donet filio pro ſe & ſuis,ſatis declarat quòd non vult eſſe peculium profectitium, ſed donationẽ ſimplicem,cùm non habeat naturam peculij.

Si maritus. [Ab inteſtato.[maximè hodie ſuprà, authen.ex teſtamẽto. [Nõ dubitabit.] ff.eo.l.cum emancipati.

Nec emancipati. Nedum ſui,ſuprà, eodem l.ſi donatione.[Quæſita.] etiam ſi antè eſſet legatum,ff.eod.l.ij.§.id quoq;.& l. prætor. Seruus in ſtipulatione,ff.de verb.oblig. ſi filius.

Filiam. [Placuit.]ſuprà,eodem. a patre.

Vt liberis. [Petita.]propoſita ante aditionem,ff.de contra tab.illud ſecus ſi poſt, ſuprà,eod. filiæ.ſecundum gloſſ.& doct.[Mota.]hoc iure veteri nõ obtinebat,ff.de colla.do.l.pater.ſecundum gloſſ. Tu dic ſecundũ docto.quia ibi frater ſuccedebat de voluntate teſtantis, ſic nõ cõferebat,ſuprà,eodem l.j.Sed hodie dic vt in authen.ibi poſita.[Ab inteſtato.]idem ex teſtamento, dic vt in authen. ex teſtamento.

14 [Vel maternus.]Nota quòd omnia dicũtur profectitia quæ profecta ſunt ab eo de cuius hæreditate agitur.ff. de iure do.l. profectitia.ſecundum doct.& ſuprà.auth.quod locũ.[Sponſas.]dũmodo cõſtet propter ſponſas eam factam, ſecundũ lo.& glo.[Pro tenore.]Quidam diſtinguunt an pater dederit in peculiũ,an non. Alij quod eſt tenor,j.l.illud.§.fin.Sed vtrũq; reprobat glo.& dicit procedẽtium,ſuprà,l.ea demum. videlicet an haberet in bonis tempore mortis patris, vel non. Sed Dyn.dicit præcedentium ſuprà,l.j.vbi diſtinguitur an ſuccedat ex teſtamẽto vel nõ. Et corrigitur quo ad hęc per authen. ex teſtamento.vbi non diſtinguitur.

15 Et dic quòd quando donatur propter emancipationem. eſt ſimplex, non ob cauſam, & tunc emancipatus confert: vt ibi ſcripſi [Ab hiſdem.]Secus ſi ab alio,vt dixi ſuprà, eod.l. ſi emancipati.

Liberos. [Iure effecti.]infra, de emancipa.libe.l.iubemus.

Illam merito. [Nulla cõſtitutio.]in authen. de trien.& ſemiſ.§.cõſideremus. col.iij.[Poſita eſt.]in hoc caſu,ſed bene eſt in caſu quo nepos natus fuit poſt mortem aui.ſupra,eod.ſi maritus.Item in caſu quo nepotes inter ſe conferre debeant,ſuprà. eod.l.vt liberis. [Perſona.]ſed quid ſi non patri vel matri defunctis ſed nepotibus auus vel auia dederit?

16 Dic ſecundum gloſſ.quòd ſibi adinuicem non patruis cõferunt,ff de coniun.cum eman.lib.l.j.§.ſic.Sed hodie eſt correctum ſicut & titulus,ſecundum glo. Et ideo nepotes conferunt patruis, & patrui eis,ſecundum gl. Sed quid ſi pater vel mater eorũ dediſſet eis? Dic.ff.eo.filiã.ſecũdũ gloſ.[Duas quidam.]hoc de iure antiquo.inſti.de hære.ab inteſta.§.nã vetuſtas.[Capiant.]recipe hic authen.quæ tertiæ.

17 Illud. [Ex defunctis pecunijs.]ſi pecunia ſuis data cauſa militiæ,non confertur ff.eod.l.j.§. nec caſtrenſe. Sed lucrum ex ea quæſitum ſic:vt ſequitur. [Lucrum quod tempore.]deducto onere,& vide ſuprà,de inofficio. teſtamẽ. omnimodo.§.final.[Etiam ab inteſtato.]id eſt,quod deberetur ab inteſtato.[Tenebit.]nam fallit in relictis quæ computantur in quartam, ſuprà, fami.erciſcun.l.filium quem. & tamen non conferuntur,ſuprà,eo.à patre.& l.filiam.[Conferatur.]& computetur in quartam.ſuprà,de inoffic.teſtamen. l. quoniam nouella.[Vel dotem.]Sed quid ſi altera habet donationem & dotem,altera tantum dotem? Gloſſ. dicit quòd non cõferetur donatio ſimplex.Et vide ſuprà,authen. ex teſtamento [Impoſuerit.]& facit ſuprà, communia vtri.iudi. lege fina.

Vt nemini. [Fecimus.]infra.de bo.quæ lib.l.cum oportet.ſecundum gloſſ. [Caſtrenſe.] vel quaſi,ff.eo.l.j.§.nec caſtrẽſe.dic ſuprà,eo.l.filiæ. [Acquiruntur.]& ita ſola profectitia,dic ſuprà,eod.ſi emãcipati.

De teſtamento militari.

1 Fratres inſtituti à milite quando habeant ius accreſcendi.
2 Miles in dubio non præſumitur habere priuilegium.
3 Subſtitutio breuiloqua quãdo locum habeat, & quando cõpendioſa.
4 Ius duplex ſi cui competit non videtur feciſſe vtroque iure.
5 Filia nec inſtituta nec exhæredata poteſt teſtamentum patris dicere nullum.
Electio perſonę poni poteſt in alterius arbitrio, ſed non ſubſtantia legati.
6 Miles damnatus de quibus teſtari poſsit.
7 Medicis creditur ſuper ægritudine corporis.
Filiusfamiliàs an poſsit donare cauſa mortis.
8 Teſtamentum nuncupatiuum quando dicatur,& quando in ſcriptis.
9 Tabellio an ſit computandus pro vno teſte.
10 Vſusfructus quando per filium quæratur patri.

1 FRater tuus. [Nam voluntas.[Dic q aut inſtituit vnum in paganicis,alium in caſtrenſibus & non accreſcit, vt hic. infra,l.proxima.ff.fam.erc.hæredes.§.j. niſi in caſu.ff.eod.l.certarum.§.j.& §. Iulianus. Sed ſi inſtitutus eſſet proximior habebit alterum iure inteſtati,ſecundum gloſſ.Si autem vnum in vna re,alium in alia:vel in caſtrenſibus eſt locus iuri accreſcendi,infra eo.quãquam.ff.eo. ſi certarũ.ſecundo reſpõſo. niſi probetur contraria volũtas:vt eo.ti. ſi miles. Si autem vnũ in caſtrenſibus,in alijs neminem, vel econtra, veniunt ſucceſſores ab inteſtato in eo in quo non inſtituit: vt hic infra l.proxima.

Miles. Dic ſuprà,l. proxima.

Quanquam. [Nõ ſubijciant.]ſemp.quãdoq; ſic, j.e.capitatorias.[Inſtituta.]Nec ob. ſ.l.j.vt ibi nota. Et facit inſti.de hære.inſti.§.hæreditas.

Si ruffinus. [Laticlauus.]nomẽ dignitatis. gloſſ. [Maior annis.]inſti.qui.ma. poſ.§.eadem lege.

Ex teſtamento. [Siue intra annum.]ff. eo. teſtamenta. & l. quod dicitur. [Prohibuerit.]ff.eo.neque cum.§.ij.

In teſtamento. Opponitur,quia ex quo probatur volũtas,nõ videtur ſpeciale in milite. ff. ad Treb.Scæuola.ff.eo.iam hoc iure.§.ſi.gl. dicit quòd in dubio miles non habet priuilegium. Sed ſi eſſet certum ſic:quia miles extraneo ſubſtituit directo, paganus non. Sed cum miles poſsit vtrique pari modo ſubſtituere, cur non præſumitur ſubſtituiſſe,cũ vtrique pari ratione, &c.vt hic. ff. eo. Lucius? Dic quòd nõ pari,quia vni ſubſtitueretur iure cõmuni,alij iure priuilegiato. Et ideo non præſumitur hic, ne res diuerſo iure cenſeatur,ſecundum Iac. de ra. Item opponitur

tur quia tacita non excludit matrem, infra de vulg. precibus.

3 Sed hic in breuiloqua in quo omnes continentur expreſsè ſecūdū Dy. vel ibi in præſumpta, non probata. hic in probata, ſecundum Ia. Item dic quòd hic frater admittitur iure directo probata voluntate, ſecundum Io. & glo. Sed Pyn. contra, ff. de vul. l. centurio. Glo. dicit quòd ibi poſt tēpora pubertatis trahitur ad fideicommiſſa, quando mater eſt in medio. Sed intra tempora pubertatis vtraque valet iure directo. & ſic intelligitur l. cēturio. Et l. precibus. loquitur in cumpēdioſa, hęc in breuiloqua. Sed l. centurio adhuc obſtat: quapropter tene primam. Sed gl. quærit vſque ad quod tempus durat, & non reſpondet. Sed dic ſecūdum doc. quòd ibi nil probatur de voluntate: ſubſtitutio maioris durat vſque ad aditam, minoris vſque ad pubertatem. Si autem probetur, alia voluntas durat ſemper: vt hic. Item hæc ſunt vera vbi ſubſtituit per hæc verba, vos inuicem ſubſtituo. Sed qd ſi ſeparatim ſubſtituo te impuberi, itē impuberē tibi? Quidā idem. ff. eo. iam hoc iure. §. pe. Ia. de ra. videtur tenere contra.

4 Et facit hæc lex, quòd ſi quis duplici iure poſsit aliquid facere, quòd nō videatur feciſſe vtroque iure. Quod eſt verum in caſu imparitatis vt hic: vel in caſu quo declarauit quo iure, extra de iur. pat. cū dilectus alias præſumitur ꝙ meliori iure, extra de præben. niſi. Et no. Inno. de præſcrip. cum ex officij.

Ex his. [Lego.] nec legatum. j. de lega. l. ſeruus. [Non potes.] dic infra de teſta. l. verba. [Ductus] quia ſciebat te ſeruum. ſuprà, de iur. & fac. igno. l. cum teſtamentū. [Libertatis.] ff. eo. Lucius §. j [Militaris.] ſecus ſi priuatus ſic diceret, vt ſuprà, in princi.

Certi iuris. [Etiā hæredem.] ſecus in priuato. ff. de hære. in ſti. hæreditas.

Sicut certi iuris. [Tacite.] hodie corrigitur quia cauſa debet inſeri: vt not. j. l. proxi. [Teſtamento.] ff. eodem. militis. §. j. [Venire.] ipſo iure niſi in caſu. ff. eo. qui iure.

Si cū uel in utero. [Appellauit.] quia præſumitur quòd ſciat ſuprà, l. proxi. [Exhæredauit.] glo. dicit quòd ſecus in pagano: quia

5 tunc ageret ad ſupplementū. tu dic quod primò diceret nullū ex quo non eſſet inſtituta vel exhæredata. ſuprà, de inoffic. teſt. authen. nouiſsima.

Captatorias. Non videtur procedere de iure canonic. extra, de teſta. cum tibi per Innocen. quia ibi intelligitur quo ad pias cauſas. Item videtur quòd quamuis ſubſtantia legati non poſsit poni in alterius arbitrio: quòd tamen poſsit electio perſonæ. ff. de re. du. virū. §. j. de lega. ij. vnum ex familia. & poteſt eligere quam vult. ff. de le. ij. cum quidam. [Inſtitutiones.] verbis expreſsis. ff. de cōdi. & de. nonnunquam. [Nullius eſſe momēti.] ſecus in libertate. ff. de fideicom. lib. l. fideicommiſſa.

In teſtamento. [Explorati.] infra. ad l. Fal. ex teſtamento. dic ibi. [Tueri ſe poteſt.] hoc hodie ſi fecit inuentarium. in authen. de hære. & fal. §. ſi verò non fecerit. col. j. ſecundum glo.

6 Et militibus. [Permittitur.] dic quòd ſi de cōmuni delicto vel fide rupta damnatur, non permittitur: ſi de militari, ſic de caſtrenſibus, ſed non de paganicis. Sic intellige hic. ff. eo. ex militari. de dona. inter vi. & vxo. l. cum hic ſtatus. §. ſi miles. de lega. ij. ſi quis. in princ. & §. j. Et hoc ſi fieri ei permittatur à iudice condēnante. ff. de iniuſ. rup. teſta. l. ſed ſi quis. §. j. ſecundū gl. & doct. [A fiſco.] niſi ſint cognati. ff. de ve. mili. ſucceſ. l. j. & l. ij.

Si à fratre. [Veletus filios.] ſcilicet fratris de filijs teſtantis. dic. s. eo. l. ſicut.

Milites. [Ac ſemper licebit.] Dum tamen probetur. ff. eo. Lucius. & l. diuus. ſecundum gloſ. Cōtra not. inſtit. de teſta. §. fina. [In prælio.] ſi in domo, ſecus, inſtitu. eo. §. j.

Scriniarios. [Decernimus.] niſi ſint in conflictu. ff. eod. l. ſi. vel niſi iurauerint ſe non euitaturos &c. ſecundum glo.

Ne quidam. [Conficiēdas.] dic ſuprà, eo. diuus. inſti. eo. §. j.

Licet antiqui. [Pupillis.] ff. de excu. tut. l. ſed et milites. §. iuo. [Hominum.] facit extra de elect. ex eo. lib. vj.

Qui teſtamentum facere poſſunt, vel non.

Si is. Vide infra, de bo. eo. l. prima.

7 Senium. [Aegritudinē corporis.] ſuper hoc credatur medicis, ſecundum doc. non tamen vni. Infr. de re mili. l. ſemel. lib. xij.

[Iuris eſt.] etiam cū voluntate patris. inſti. eo. in prin. ff. e. qui in poteſtate. Sed donare cauſa mortis pōt. ff. de do. mor. cā. §. j. q2 talis donatio accedit magis contractui, quā vltimæ volūtati. ff. de do. præl. l. ij. in prin. qui ex alterius arbitrio depende re poteſt. ſupr. de contrahen. emp. l. fi. Sed ipſi patri donare nō poteſt cauſa mortis: vt no. ff. de auth. tu. l. ij. & vide inſr. eodē, nemo. Et ſi donauerit, pater ſolus poteſt reuocare. ff. de pecu. non ſtatim. de ſponſ. in poteſtate. Item ſi diceret quòd valeret iure cuiuslibet vltimæ voluntatis, non valeret vt donatio cauſa mortis. in Spec. de inſtru. edi. §. compendioſe. verſi. quid ſi filius.

Si frater. [Teſtamentum.] ff. eo. qua ætate. inſti. eo. §. ij. [Vigoris.] in corpore vel ſapientia.

Cum hæredes. [Habebant.] fal. ff. de leg. ij. q̃d principi. Sed in auguſta non fal ſit. vt l. ſeq. ſi auguſtæ.

8 Hæc conſultiſsima. a [Per nuncupationem.] ſit tamen ſcriptura vt ſequitur, ſed non eſt teſtamentū in ſcriptis nec ſeruatur ſolennitas, de qua, infra, tit. j. iubemus. [Edoceāt.] hoc ſpeciale in teſtamēto cæci. infra titu. j. in teſtamē. [Et dignitates.] ſi poſſet eſſe dubiū. alioquin nō neceſſe, ſecundum gl. [At cū humana.] dixit ꝙ primò nuncupat, poſt ſcribit. hic addit primò poſſe ſcribi, poſt legi.

a ¶ Not. ſingu. hic q̃ quando ſunt duæ ll. diuerſę. illa debet attendi quę magis cōcernit v- ti. publi. & Bar. in extraua. ad reprimēdum.

9 [Octauum.] Nota quòd tabellio cōputatur pro vno teſte, ſecundum glo. Sed Bal. contra. Dicas ſecundum Iac. quòd ſi ſcriptura fiat ad ſolennitatem, cōputatur pro vno. Secus ſi ad probationem. Et ſic intellige. ff. de teſt. Domitius. in authen. de fi de inſtru. §. ſed ſi inſtrumenta. colla. vj. Vel dicas quòd ibi requiritur tabellio cum certo numero teſtium, non cōputatur alias ſic. Et ſic intellige in authen. de fi. inſtru. §. oportet. colla. vj. Et dic computatur ſi ad hoc fuit vocatus ſeu requiſitus. Si tamen deponat pro inſtrumēto ſuo, non auget fidem ex numero vt extra de fi. inſtrumē. cùm Ioannes. circa medium.

Furioſum. [Sequitur.] inſtitu. eo. §. furioſi.

Diſcretis. [Cōcedatur.] niſi ſit miles. inſtit. de teſta. mili. §. quinimo. Aliàs impetrat à principe. ff eo. ſi mutus. [Hæc eſt ſua manu.] nō eſt neceſſe in legatis. ff. de lega. ij. nutu.

10 Nemo. [Poſsideāt.] & ita nō acquiritur vſusfructus patri: de quo dubitauit glo. ff. ad Trebel. l. j. §. in filij. Habet tamen hæredē ab inteſtato in aduentitijs, vt in authē. de hære. ab inteſta. §. j. colla. ix. §. j. Et in Spe. de ſuc. ab inteſta. verſi. quid ſi filius. licet in caſtrēſi. ff. de caſtren. pecu. l. ij. Contrà no. eo. ti. pater. infra de bo. proſcrip. l. ij. extra. e. li. cet. li. vj. ſupr. ſol. ma. l. dos. Et vide infra de iure deli. l. ſi īfanti.

Omnes. [Secundum noſtræ cōſtitutionis tenorem.] de inoffi. teſta. l. finali.

De teſtamentis, & quemadmodum teſtamenta aperiantur.

1 ☞ Teſtamentum quando valeat, & quot teſtibus probetur.
2 Teſtimonium teſtis quo tempore receptionis nō potuit reprobari eſt validum.
3 Error in nomine ſeu cognomine an vitiet.
4 Reſcriptum apoſtolicum an vitietur per falſam latinitatem.
5 Verba enuntiatiua, quando diſpoſitionem operentur.
6 Teſtes debent videre teſtatorem.
7 Teſtes quot requirantur, quando ad pias cauſas rel inquitur.
8 Teſtamentum qualiter mortuo teſtatore debeat publicari.
9 Amiſsio originalis quando probari debeat.
10 Princeps multos ſecum peritos habere debet.
Teſtamentum quando valeat abſq; legitimo teſtiū numero.
11 Imperator & iudex in quibus parificentur.
12 Teſtari qualiter cognoſcatur quis in ſcriptis aut nūcupatiuè.
13 Teſtes teſtamenti an debeant eſſe rogati.
14 Teſtamentum ſecundum qoando reuocet primum.
15 Fideiuſſor quando intentionem ſuam probare poſsit per confideiuſſorem.
16 Religioſi nullo pacto poſſunt eſſe aduocati.
17 Ordo neceſſarius in quibus debeat attendi.
18 Teſtamentum primum ſolenne non tollitur per ſecundū minus ſolenne.
19 Teſtimonium de auditu quo caſu admitti poſsit.

20 Teſtator quando hæredem ore proprio nominare teneatur.
21 Bonorum poſſeſſio quando peti poſsit.
22 Teſtator ſi teſtamentum incidat, quis ei ſuccedat.
Teſtamento inciſo quis ad ſucceſsionem venire poſsit defuncti.
23 Conſuetudo quando remittat ſolennitates iuris.

1 TEſtes. Dic quòd teſtamentum tenet, vt hic: ſed tamen non poteſt probari per illum teſtem, ſecundum gl. & doc. Sed fortè probabitur per cõfeſsionem partis, vel per ſcripturam. Quidam tamen dicunt quòd ſi publicatũ fuerit, probatur per publicationem, nec obeſt conditio teſtis. Sed ſi in publicatione obijceretur, tunc nõ admitteretur teſtis, nec poſſet publicari teſtamẽtum. Tu autem potes dicere ipſum admitti per hanc l. fauore vltimæ voluntatis: quamuis non cõcurrant illa quæ in l. barbarius concurrebant: & quia tertius hic non læditur in iure ſuo: ſaltem quæſito. Et ſic non obſtat. ff. qui & à qui. l. compe tit. de reb. eo. l. qui neque.

2 Et eſt argumentum quòd valet teſtimonium teſtis qui non poterat reprobari tempore receptionis, quamuis poſſet tempore depoſitionis: vt in Spec. de teſte. §. j. verſic. quid ſi teſtis erat teſtabilis. Sed finaliter tenet ibi cõtra. & eſt verius. Et dic in eo. §. verſi. item opponitur, quòd eſt criminoſus. Item videtur idem in inſtrumento publico: ſi tamen ſit ſuſpectum, non poterit verificari, nec probari per tales teſtes. in Spe. de inſtru. edi. §. poſtremo. ver. quid ſi teſtis inſcriptus. Et per Innocen. extra de tranſac. ex literis. vide extra de regu. iur. c. pactum legitime. lib. vj. vbi Ioan. And. in nouel. videtur tenere contra opi. Specu. Et facit quòd ſententia excommunicationis lata per illũ qui credebatur iudex & non erat, teneat.[a] Sed Archi. tenet contra. & dicit ſpeciale in ſentẽtia excommunicationis. extra de ſenten. excom. c. j. in glo. ſimul. lib. vj. [Teſtes.] etiam omnes: ſecundum doct. [Seruis.] vel fœmina, vel infamis.] Teſtamẽtum.] ff. eo. l. ad teſtium. §. j. [Conſenſu liberorum.] vel maioris partis. in Specu. de teſte. §. j. ver. item quod eſt ſeruus. dic ibi. [Controuerſiam.] tunc ſecus ſi perſeuerabat. ff. de re mi. l. qui ſtatus. de mune. & hono. l. reus.

a ¶ Quòd ignorantia faciat inhabilẽ habilem: no. hic et c. poſſeſsionẽ. ibi doc. de proba.

Publicati. [Probatur.] maximè. [Valet.] dic infra. eo. teſtamenta.

Ex imperfecto. Id eſt, minus ſolenni. [Conuentum eſt.] ff. de leg. iij. ex imperfecto. [Lex imperij.] id eſt, regia. inſti. de iu. nat. gen. & ciui. §. ſed quod princip. [Solennibus.] vt non teneatur obſeruare.

3 Si in nomine. [Seu cognomine] hæredis. ff. de ſecundum ta. l. ſi ita. §. ſed eum. Vel legatarij. inſtit. de lega. §. ſi quis. Vel rei legatæ. Dic tamẽ plenius, vt ff. de leg. j. l. ſi quis in fundi. infra de le. l. ſi forndianum. dic ibi. Vel promiſſæ. ff. de verbo. obliga. ſi in nomine. Vel petitæ. ff. de rei ven. l. ſi frumentum. §. ij. Vel regionis. ff. de leg. iij. patronus. §. j. Vel ſillabæ. ff. de manu. teſt. qui habebat. extra de fin. inſtru. ex parte.

4 Vel propter falſam latinitatem, licet reſcriptum apoſtolicũ ex hoc vitietur. extra de reſcri. ad audientiã. ſed tamen inſtrumenta non vitiantur, vt ibi not. & infra. eo. errore ſcribentis. Dic tamen[b] quòd oportet probare quòd hoc ſiat errore ſcribentis. ff. de hære. inſt. l. 4. §. ſin autem. Secus ſi teſtator non dixit. infra eo. ſi teſtamẽtum. de leg. ij. cum pater. §. cum imperfecta. Et hoc niſi appareret ex præcedentibus & ſequentibus. ff. de lega. ij. vnum ex familia. §. ſinali.

b ¶ No. opi. Fabri.

c ¶ De hac materia vide amplè per Alex. conſi. cxxxiij. moder. mediolanen. in l. nemo. de leg. j.

Neque profeſsio. Suprà, de probat. l. non epiſtolis. facit tamen præſumptionem. ff. de proba. l. ſi. ff. de libe. agno. l. ij. §. Iulia. [Teſtamento.] niſi ſciret non eſſe filios. ff. de hære. inſti. l. nemo. §. j. quod non præſumitur, vt ibi not. Dy.

d Not. hãc formã, p inquiſiẽ. ad ſu. rei toc.

5 Verba. Pone donationem inter viuos, & nihil obſtabit. An autem verba enuntiatiua operentur diſpoſitionem? Dic quòd aut habẽt annexam diſpoſitionem, & tunc ſic. ff. de lega. ij. l. Lucius. §. quiſquis. infra, de donat. l. v. Aut non habent annexam ſuper enunciato, & tunc diſtinguitur, an emittantur propter aliud, an propter aliud, & an dirigantur verba ad oneratum, an ad honoratum. Item an ad confirmationem, vel infirmationem. Item an ad obligandum vel liberandum. Item an contineant præiudicium tertij vel nõ, vt percipere potes. ſuprà, de teſta. mili. ex his. j. de fal. cau. l. ij. ſ. de proba. exceptio. ff. de dona. ex hac ſcriptura. de leg. ij. Titia. cum §. Caius. de vſufruc. le. l. generali. cũ nota. de hære. inſti. ex facto. de condi. & demon. cũ tale. §. ij. de leg. ij. vnum ex familia. §. ſi. & hoc vbi ab homine: ſi à principe, diſtinguitur, an fundet ſuper hoc intentionẽ ſuam, & probat ſic quòd non admittitur probatio in contrarium, ſi factum ſuum narrat, ſi autem alienum, admittitur. extra de proba. literas. in cle. & ibi not. extra de priuile. ſi Papa. lib. vj. Si à lege videtur diſponere in dubio, niſi ſequeretur inconueniens abſurdum, vel iuri contrarium. ff. ſi cui plus quàm. per leg. Falc. l. iij. §. item ſciendum. & §. quamuis. de acquiren. hæredita. l. ult. de li. leg. l. j. §. primo, de teſti. ex eo. de damno infect. damni. §. ſi is qui vicinas.

Errore. [Solennitas.] de regu. iuris. l. ſi librarius. [Heres etio.] dic ſuprà, eodem, l. ſi in nomine.

Si non ſpeciali. [Patriæ.] facit ad hoc qđ ſcripſi ſuprà, de ſumma trinitate. l.
6 j. & ſ. l. ſi. [Non in conſpectu.] Et ita debent videre, alioquin non valet teſtamentum, ſecundum docto. Et not. ff. de aqua plu. lege, in ſumma. §. idem Labeo.

Non id circo. [Subtractum.] eſſis cõmiſit crimen falſi. ff. ad legem Cor. de fal. Paulus.

7 Si unus. [c][Defuerit.] niſi legaretur ad pias cauſas vel eccleſiæ, vt infra. [Signauerunt.] inſti. eod. §. poſſunt. [De his.] hodie videtur ſufficere minor numerus teſtium quando ad pias cauſas relinquitur vt eccleſiæ, quia ſufficiunt duo cum presbytero, vel quatuor ſine presbytero, vt in Spe. de inſtru. edi. §. cõpendioſe. verſi. item per ius. Et vide extra de teſta. cum eſſent. & c. relatum. per gl. & doct. [Voluntate.] ff. de his quæ in teſta. delen. l. j. [Fuerint commiſſa.] in dubio præſumitur quòd teſtator fecerit ſi habeat penes ſe. ff. de proba. ſi chirographum. Et vide j. eo. noſtram.

Teſtandi. [Permiſſum eſt.] ff. de leg. j. nemo. infra vt in poſſ. leg. l. ſcire. & l. codicillis. §. ſin. non obſt. quia ibi ſufficienter ſeruauit ſolennitatem pro codicillis.

Non codicillos. [Voluiſſe.] & ideo non valet ſi ſit omiſſa ſolennitas. ff. de codicil. l. j. j. de codi. l. ſi. Et nota quòd ſi id quod ago nõ valet vt ago, nec valet &c. ff. de cõſtitu. pe. l. j. §. eum qui. de verbo. obliga. l. j. §. ſi ita. Argu. contra. ff. de ſeruis. l. ſi ità Auguſti. ff. de ſer. ruſti. prædi. vna. ff. de accep. ſi accepto. Prò & contrà. vt eod. tit. an inutilis. de pac. ſi vnus. §. penulti. Dic quòd aut conſtat de mente, & illam ſequere, vt hic. aut non, & tunc tractatur de obligatione diſſoluenda, & tunc diſtinguitur inter peccatum formæ & materię. primo caſu obtinet pars negatiua, ſecũdo affirmatiua. Et ſic intellige leges prędictas. ff. de pactis. ſi vnus. §. penultimo. infra de repu. hære. l. iij. quæ videtur contra. Sed dic, vt ibi.

Non dubium. [Relinqui poſſe.] quamuis donati non poſsit, cùm nõ poſsint contrahere nec recipere. in authen. vt iudi. ſine quo. ſuf. col. ij. [Agnouerit.] ſoluendo vel promittendo ſcienter. ſecus ſi extra iudicium diceret approbo, ſecundum gloſ. & docto. Item ſoluendo vni, non præiudicat ſibi quo ad alios, ſecundum gl. & docto. vide. j. de fideicommiſ. l. j. & ij.

Teſtamenta. [Omnia.] in ſcriptis vel nuncupatiua, ſecundum gl. quamuis pauca iura agant de publicatione nuncupati. [Officium cenſuale.] in Roma. in prouincijs apud defenſorem ciuitatis. vt in auth. de defenſio. ciuita. §. nulla. collatio. iij. [Publicari.]

8 Nota de publicatione huiuſmodi, quòd mortuo teſtatore vocãtur teſtes, & ſi ſuit teſtamentum in ſcriptis, & ignorent quid ſit ibi, ſolummodo interrogabuntur an teſtator voluerit eſſe teſtamentum illam chartam, & an cognoſcãt ſigilla & ſubſcriptiones. Si verò ſit nuncupatiuum, deponent de tota voluntate, & quòd ipſi fuerunt vocati teſtes. & iſtud quod dicent publicabitur & redigetur in formam publicam,[d] & faciet perpetuam fidem. Et ſi ante huiuſmodi publicationem aliquis teſtium moreretur, teſtamentum deficeret probatione. Infra quemadmo. teſta. ape. l. ij. nota. Itẽ dic quòd huiuſmodi publicatio fit vocatis quorum intereſt, & tabellione: & facit fidem nedum coram illo iudice, imo coram omnibus, & poſſunt fieri exinde plura inſtrumenta. & eſt vtile quòd vocentur per bãnum quorum intereſt, vt hic plenè not. extra de teſti. Albericus per Innocen. & Hoſti. & in Spe. de inſtru. edi. §. vt autem. ver. ad huius. & ver. & breuiter. Item dic quòd quęcunque inſtrumẽta & priuilegia poſſunt ita publicari, vt not. in d. cap.

9 Nec eſt opus probare amiſsionẽ originalis, ſecũdũ doc. niſi in caſu quẽ ſcripſi s. de e dẽ. authẽ. ſi quis in aliquo documẽto. & hic ſubaudi maximẽ. Itẽ dic qđ ſi vocati nõ veniãt, nihilominus fit, & valet publicatio. Itẽ nõ oportet quẽquam vocare vbi

vbi neminem tãgeret. vt not. d. c. Sed dicta teſtium iudicialium qui ante litem conteſta. recipiuntur, publicantur ex parte rei, ſed non ex parte actoris. Dic plenè extra vt lite non conteſta. c. quoniam. de teſti. ſignificauit. ff. ad legem Aquiliam. l. in lege Aquilia, ſupra de fi. inſtru. apud eloquentiſſimum. aliàs autem non creditur tranſumpto, vt d. authen. ſi quis in aliquo. niſi cum dicta ſolennitate. Et iunge infra de dona. l. in donationibus. extra de verbo. ſig. abbate. prope fi. [Trãslatio.] in alium iudicem. [Irritam.] deſtinatione. non tamen ſic eſt infra eo. conſulta. in fi.

10 Omnium. a[Inter tot nobiles.] qui aſſiſtũt principi. [Scrinijs.] propter peritos quos debet habere ſecum. Et no. ꝙ text. non dicit ſcrinio pectoris. ſed extra de conſtitu. c. primo, lib. vj. bene dicit. Reſcripta noſtra.] id eſt literæ noſtræ, ſuper hoc factæ. [Reſponderint.] id eſt, non reperiantur. [Non iubere.] quia ſi reſcriptum eſſet non videretur poſſet mutari. [Teſtibus.] & ſic videtur quòd legitimus teſtium numerus ſit neceſſarius, ſecundum Azo. & Hug. Alij contra. docto. dicunt quòd teſtamentum valet ſine legitimo numero, dum tamẽ poſſit probari per duos teſtes, principem pręſentem fuiſſe, & ipſum ſic teſtaſſe, & hoc intendit hic.

11 Item dic quòd quamuis hic in principio videatur parificare iudicem & imperatorem quo ad hoc, non tamen eſt parificatio, quia ſi iudex præſens eſſet ſine legitimo numero teſtium non valeret. Sed quo ad hoc parificatur, quia ſicut publicatio facta coram iudice perpetuò facit fidem abſque eo quòd requiratur quòd ſeptem teſtes hoc deponant, ita valet teſtamentum factum coram Imperatore abſque eo quod vij. teſtes deponant. Et nota quòd per hanc legem videtur approbari conſuetudo communis, qua creditur literæ ſigilatæ continenti teſtamentum, ſupra in prin. ibi cùm dicit ſicut &c. Sed certè non videtur quòd cõſuetudo tollat quin ſeruetur ſolennitas, infra. l. fi.

Nolumus. [Pertinere.] ſi tamen vltima eſſet ſolennis licet non ſcripta, teneret, ſecundum gloſſ. Sed quidam vt Iac. de are. dicunt quòd non tenet ſi nõ ſit ſcripta: quia præſumitur teſtes falſum dicere propter potentiam.

12 Hac conſultiſsima. Quæritur, quomodo ſcietur quod quis teſtetur in ſcriptis, vel nuncupatiuè? dic quòd ſi appareat expreſſe ſicut in contractibus, ſupra de fide inſtru. l. contractus. Iac. de ra. dicit ꝙ in dubio valet vt in ſcriptis, & vt nuncupatiuum: & ſcripſi plenè, inſti. eo. §. ſed cum aliquis. [Teſtamentum.] vel aliam vltimam voluntatem. infra de Codi. l. fi. §. fi. [Manu conſcriptam] niſi inſtitutio hæredis. infra eod. ſancimus. Sed & illa corrigitur, vt ibi. [Rogatis teſtibus.] hoc non præſumitur niſi probetur. ff. de publi. quæcunque. ſecundum Dy. Sed cõtrà facit quod not. in auth. de tabel. §. j. coll. iiij. Et de hoc in Spec. de inſtru. edi. §. vt autem.

13 Et fortè ſufficit quòd tabellio dicat fuiſſe rogatos. [Octauo.] ſcriptore corrigitur infr. eo. cũ antiquitas. [Nullo actu.] vt infra eo. l. cum antiquitas. [Teſtamenti.] vel medium. infr. eo. cũ antiquitas. vel ibi de medio tempore. [A parentibus.] naturalibus & legitimis. Idem in naturalibus tantũ. Et idem videtur de adoptiuo. Sed ecõtra nõ obtinet in patre ſuccedẽte filio. vide in Spe. de inſtru. edi. §. cõpendioſe. ver. quid ſi primum [Nõ volumus.] Quid in tutela? Gl. videtur hic ſentire ꝙ teneat. Dic plenè. ſupr. de confir. tut. l. ij. Itẽ in l. peto. §. mater. de leg. ij. dic ꝙ fuit teſtamentũ perfectum. Itẽ dic tenere, ſi modo &c. quæ eſt ſupr. fami. erciſ. authẽ. ſi modo. Item tenet ſine ſubſcriptiõe, vt auth. quod ſine. quã hic lege. [Dũtaxat.] ff. de do. inter virũ & vxorẽ, cũ hic ſtatus. §. ſi ſocer.]Sine ſcriptura.] quæ fit tantũ ad probandum, ſecundum glo. [Vt teſtamentum.] ſed teſtator non habet hic exprimere, infra codẽ. in teſtamentis. [Depoſitiones.] qui deponent coram iudice, vt dixi ſupra. l. teſtamenta. [Græcè.] vel latinè eadem ratione, ff. eod. qui teſtamento. de verbo. oblig. l. prima §. fina. Argu. contra. ff. de bono. poſſeſ. ſed cum paterno. §. finali.

Authẽ. Quod ſine. Videlicet teſtamentum patris non ſolenne. [Subſcriptiõe.] ſi enim eſſet ſubſcriptu, nõ eſſet opus his. ſupra fami. erciſc. authẽ. ſi modo. Et libertas poteſt relinqui.] & ſic videtur corrigi §. ex imperfecto. ſecundo dicto. Vel dic quòd ibi in nuncupatiuo, hic in teſtamento in ſcriptis. Vel ibi infirmat inſtitutiones extraneorum factas, ſed non legata, vt hic. Item dic quòd hæc authen. habet locum in teſtamẽto in ſcriptis tantùm, non in nũcupatiuo, ſecundũ gl. & doct. Licet Mar. contr. Et ſumitur in corpore de teſta. imperf. coll. viij. Et etiam ſequens, hoc inter. quam immediate lege poſt iſtam.

Authen. Hoc inter. Dic hoc inter liberos teſtamentum ſcilicet factum cum ſubſcriptione, iuxta auth. ſi modo. Vel ſine ſubſcriptione, ſeruata ſolennitate authen. quod ſine.

14 Et eſt ſpeciale: quia aliàs ſecundum reuocat primum ſine tali declaratione, inſtitu. quib. mod. teſtamen. infir. §. poſteriore. ſecundum gloſſam. Itẽ dic quòd hæc authẽ. obtinet etiam ſi in ſecundo inſtitueret liberos. Sed in corpore vnde hæc ſumitur, videtur glo. velle quod hæc authen. locum habet ſi in ſecũdo inſtituerentur extranei. Ia. de ra. primam approbat. Sed quid ſi primum & ſecundum haberent communem formã? Nõ videtur habere locum hæc authen. ſecundum gl. quę eſt hic quæ dicit hic ſpeciale, propter præcedentem ſolennitatem.

Dictantibus. Sed nõ ſcribentibus. infra de his ꝗ in teſta. delen. l. ij. Quod verum eſt ſi teſtetur in ſcriptis. aliàs ſic, vt in Spec. de fide inſtru. §. poſtremo. ver. quid ergo. [Teſtibus.] ff. de reb. dub. ſi quis ita. inſti. eo. §. legatarius. ff. eo. qui teſtamentum.

15 Et arg. huius dicunt docto. quòd ſi fideiuſſor velit probare reum principalem eſſe ſoluendo, vel ſe non fuiſſe reum principalem, quòd poſſit per confideiuſſorem. Item quid ſi legauit cuilibet, vel omnibus vnum legatum? Specu. videtur tenere quòd valeat, vt d. §. poſtremo. ver. ſed nunquid omnibus.

Conſulta. [Conſiderate.] ſupra de epi. & cler. l. repetita. & l. placet. ſupra eo. teſtamẽta. [Si peritos.] xj. q. j. te quidem. xvj. q. j. monachis. Sic econtra ciuiles non debent prætendere peritiam regularũ eccleſiaſticarũ: in authen. vt cle. apud pro. epiſ. §. penul. colla. vj.

16 Et facit quòd religioſi non poſſunt eſſe aduocati, etiam ꝓ miſerabilibus perſonis, vel pro vtilitate monaſte. extra de poſtu. c. ij. xvj. q. j. de præſentium. & c. monachi. xv. q. ij. c. j. vide extra de reg. iur. c. in argumentum. lib. vj. per Ioan. An.

Ambiguitates. [Obſeruatio.] dumtamen ſine ſeptem teſtes, & debita ſolennitas, ſecundum gloſſ. [Vel minuere.] vide ſupra eo. l. ſi in nomine.

17 Præpoſteri. Dic ordinem conſtitutione iuris, vel actus natura neceſſarium attendi, ſupra de acqui. hæredi. vt debitum. infra de ſenten. & interlocu. prolatam. ff. de iure codi. quidam. aliàs non, vt hic. Et vide ff. de vulg. l. moribus. §. primus. [Inſtrumẽtis.] ſupra de iure do. l. ſi mulier. [Poſt conditionem.] in caſu in quo fuit poſtpoſita conditio vel dies.

In teſtamentis. [Amputamus.] niſi in teſtamẽto cæci. ſupra codẽ. hac conſultiſsima.

18 Sancimus. [Decennium.] à tempore compoſitiõis primi teſtamenti, ſecundum gloſ. & doc. [Antiquandis.] dic primum teſtamentum ſolenne non tolli per ſecundum minus ſolenne, vt hic. inſtitu. qui. mo. teſt. infir. §. ex eo. Fallit hoc, ſupra eod. l. hac conſultiſsima. §. ii. ff. de teſta. mili. eius militis. §. ii. Item dic quòd licet non reuocetur primũ, nihilominus inſtituti in eo ſemper ſuccedunt, nec legatarij habẽt legata. dic vt infra eo. noſtrã. notatur. Vt tamẽ plenius liqueat, diſtingue, quia aut teſtator reuocauit nudo verbo, & non valet reuocatio quo ad hæredis inſtitutionem, vt hic. Sed quo ad legata ſic. ff. de teſtamen. mili. l. militis. §. veteranus. de adi. lega. l. ex. parte. Fallit vbi decennium effluxit, vt hic. Item vbi dixit, indignos hæredes, vt infra de his qui. vt indig. l. hæreditas. Aut reuocauit facto: & tunc, aut delendo vel cancellando, aut aliud teſtamentum faciendo. Primo caſu, dic, vt infra eodem. noſtram. ſecundo caſu dic quòd aut non perfecit ſecundum, tunc aut quia pœnituit, & valet primum, vt hic cũ concor. Aut quia non potuit, tũc primum valet, quo ad inſtitutiões, ſed non quo ad legata, vt d. §. veteranus. ſecũdum Pet. de bel. perti. Tu dicas quòd imò valet quo ad legata. ff. de lega. iij. l. ſi iure. & ibi no. Dy. & in §. veteranus. fuit expreſſa cõtraria voluntas. Aut perfecit, tũc aut non ſolenne. & dic regulam, & inſtantias, vt ſupra dixi. & dic hoc caſu de legatis, ſicut ſupr. proxi. mẽbro dixi ꝑ d. l. ſi iure. An ſolenne, tunc aut primũ continebat clauſulam derogatoriã, & nõ valet ſecũdum, niſi expreſſè clauſula derogatoria reuocetur, vt ff. de lega. ij. ſi quis. in prin. Et no. Dy. extra de reg. iur. c. quod ſemel. Alij dicunt valere ſecũdum, & primum reuocari, ſi conſtet de voluntate teſtantis. ff. de iure codicil. l. diuus. §. licet. Aut non continet, tunc ſecundum primum reuocat, ſi tamen ſcripti in ſecundo ſint non capaces, fiſcus habet. ff. de his qui. vt indig. cum quidam. Et vide infra de fideicommiſ. l. ſi fideicommiſſum.

a ❡No. perpetuò ꝙ ſemper præſumitũ pro principe & ꝓ iudi. vt pote qui omnia i ſcrinio pectoe. hic & Alex. conſi. lxiiij. Barti. cõſi. j. col. xj.

Cum

1 ¶Not.ex hac l. & doc.hic qđ operet teſtimoniũ de auditu.

Cum antiquitas. [Celebratur.] ſupra eod. hac conſultiſsima. [Subſecutę.] dic ſupr.e.hac conſultiſsima. Conſtitutione.] ſupra eo. hac conſultiſsima. [Sciſcitari.] No.hic admitti teſtimoniũ de auditu. Sed non eſt ſimplex auditus ex quo teſtator hic recognoſcit vnà cum teſtibus. & facit ad id quòd no. Archi.extra de elec.cupientes.in glo.quæ incipit,habes ſimile.lib.vj.

20 **Iubemus.** Loquitur de teſtamento in ſcriptis. [Articulatè.] ſic quòd poſsit intelligi, ſecundum gloſſ.[Vel voce.] ſi alius nuncuparet & ipſe diceret placet,ſufficit,ſecundũ gl.& doc.ſupra eo.hac conſultiſsima.§.at cum humana.niſi eſſet ita oppreſſus morte quòd nõ poſsit articulatè loqui,vt hoc §.Idem in Spe.e.ver.quid ſi n.[Teſtatoris.] cũ conſtabat quem erat inſtitutus,aliàs ſecus.ff.eo.ſi te. ſecundum glo. Vel hic erat teſtamentum completum,ibi nõ. ſecundum la.[Fuerint.] non ſic ſi in alŋ errant:cũ pœnæ non ſunt extendendæ.

Authen.Et hoc non &c. Hæc authen.redit ad l.ſupr.eo.hac conſultiſsima. Et quamuis hæc l.loquitur in teſtamento in ſcriptis,obtinet in nuncupatiuo,ſecundum gl.

Noſtram prouiſionem. [Nõ valere.] ipſo iure ſi nõ erat conſummatũ.aliàs ope exceptionis,vt no.ff.de his quæ in teſtamen.delen.l.j.§.ſed ſi conſulto. Et ſic concordat gloſ. quæ eſt hic ad illam quæ eſt ff.de adi.lega.l.iŋ.non ſolùm.

21 [Declarare.] dic quòd ſi cancellatum fuit in vita ipſius teſtantis,caſu,quod poteſt adiri hæreditas de iure ciuili, ſed nõ bonorum poſſeſsio peti.ff.ſi tabu.teſtamenti nul. ext.l.j.Sed ſi poſt mortem,tũc poteſt peti bonorũ poſſeſsio,vt ff.de bo. poſ.ſecundũ ta.l.j.§.ſemel.& ibi no.per glo.& doct.

22 Sed quis habebit bona in primo caſu qñ teſtator incidit? Dic quòd aut incidit,quia volebat decedere inteſtatus & hoc conſtat,& habẽt ſucceſſores ab inteſtato. Aut quia inſtitutos reputabant indignos,& tunc fiſcus. In caſu dubŋ præſumitur pro fiſco,quia ſoluit legata.ff.de his quæ in teſtamen.delen.l. proximè.ſecundũ glo.quæ eſt hic.& ibi.Sed Dyn,dicit ꝙ illa gl.vera eſt ſi hęredes ſcripti probatur oſten diſſe.aliàs nõ. Sed quid ſi nõ appareat,an caſu,an per teſtatorẽ inciſum fuerit.Dic,s.eo.ſi vnus.

Et ab antiquis. Loquiť de teſtamẽto i ſcriptis, ſcđo Azo. Alŋ ꝙ in vtroq. [Remiſſa eſt.] ff.ad Sil.l.iŋ.§.ſi quis Igitur. de iure fiſ.l.ŋ.§.ti. de eden.l.j.§.j.ſi quis in ius vo.non ie.l.itŋ.§.j.ſupra de in ius vo.venia.contra.Sed ibi in iure naturali.[Vrbis Romanæ.] & in alŋs vt ſunt periti,ſecundum glo.

23 [Eorum conſuetudinẽ.] & ſic conſuetudo non derogat legibus ſolennitatẽ inducenobus,niſi in hoc caſu.Quod videtur verum de conſuetudine præcedẽte hanc legẽ,ſed nõ ſubſequente.ſupe.eo.ſi non ſpeciali.Sed quomodo hæc lex tollit, vel modificat conſuetudinem præcedentẽ. extra de conſti.c.j.in vj.Dic quòd princepe eam ſciebat, & quia expreſsè hoc facit,aliàs obtinet illud c.De hoc in Specu.de inſtru. edi. §.cõpendioſe.ver.ſed nunqđ de conſuetudine. Vbi tenet ꝙ conſuetudo poteſt remittere ſolennitates iuris.

De hæredibus inſtituendis,& quæ perſonæ hære.inſtit.non poſſunt.

1 ☞Deportatus pro mortuo eſt habendus.
2 Banito,an & quando poſsint inſtitui.
3 Excommunicati,an poſsint teſtari.
4 Seruus quando hæres inſtitui poſsit.
5 Pater quando filium tanquam extraneum inſtituere poſsit.
6 Vxor non dicitur affinis,ſed principium affinitatis.
7 Hæres an poſsit quis inſtitui cùm morietur.
8 Inſtitutus in re certa quando ſit habendus hæredis loco.
9 Hæres hæredis eſt hæres ipſius teſtatoris.
Agens petitione hæreditatis ſimpliciter quando debeat obtinere.

1 **QVi deportantur.** [Peregrini.] in mala parte, ne obſtet,inſti.co.§.fin.[Nõ fuiſſent.] quia pro mortuis habentur.ff.de bon.poſ.contra tabu.l.j.§.pe. de his quæ pro non ſcrip.l.iŋ. Quis ergo ſuccedet? Gloſ. dicit quòd fiſcus.j.de his qui vt indi.l.hæreditas. Pro qua ff. de ie.iŋ.ſi deportati ſeruo.Sed Odo.Ia.& Pet.contra.ff.de iure fiſ. in metallum.& d.l.iŋ.ff.de pœn.l.quidam.

2 Quid de bannitis? Videtur ꝙ debeat inſpici cauſa banni. vt not.in Spec.qui.mo.ius pa.po.ſol.§.pari.ff.de publ.iudi. l.infamẽ.cũ nota. Sed doct. contra, cùm non ſit qui inſulam aſsignet.ff.de pœn.l.ŋ.& ſic poſſunt inſtitui. Spe.primam approbat de inſtru. edi.§.compendioſe. ver. quid de bannitis. Huic l.non obſt.ff.de re.dub.ſi cognatis. quia ibi ciuitatẽ retinuit: vt hic nota.in gloſſ.

3 Sed quid de excommunicatis? Glo.& Inno.videntur dicere quòd ſint teſtabiles.extra de ſenten.excom.c.cum voluntate.de do.& contu.c.veritatis. Alŋ contra.dic extra de excep. c.pia.per Archi.lib.v.

Pater tuus. [Conditionem.] inſtitu.de lega.§.legati.[Amittit.] ff.de verborum ſign.l. cæterorum.

4 **Cum proponas.** Dic quòd aut quis inſtituit ſeruum proprium,aut alienum,aut communem. Primo caſu,aut ſciens.& eſt liber & hæres.inſtit.eod.in princ. Aut ignorans, & non valet.ff.de teſt. mili.neque.§.ſi ſeruum.ſecundo caſu ſine libertate, & quærit domino.ff.eo.ſeruus alienus.aut cum libertate directa, & nõ valet.eod.titu.ſi alienum.aut fideicommiſſaria, & valet inſti. de ſingu.re.§.libertas. Tertio caſu,aut credit liberum, & acquirit alteri domino.ff.de ſtipula.ſeruo.l.j.§.communis. Aut ſciebat ſeruum & communem,& tunc aut data libertate. Et dic infra de ſeruo communi manu.l.j. Aut ſine. vel hoc non exprimit, & acquirit alteri domino. Sed quid in caſu huius.l. in dubio? Dic fieri duos ſemiſſes.ff.de vulg.l. fina. ſecundum gloſſ & doct. Et dic vt ibi nota. Sed quid ſi crederet ſeruum. & eſſet liber? Dic eum admitti etiam in totum,vt no.inſtit.de vulg.§.ſi.Sed doct.dicunt quòd fiunt ſemiſſes per dictam l.ſi. [Ius retulit.] inſtit.de vulg §.ſi.[Iubente domino.] ff. ſi quis omiſ.cau.teſta.l.j.[Vocaretur.] ſi non adiret.

5 **Si pater.** [Quaſi filium.] Sed ſi filium quaſi extraneũ valet.ff.ad Carb.l.j.§.ſi quis.[Falſa opinione.] ſecus ſi ſciret.ff.de condi. & demon.l.falſa.ad Carbo.l. j.§.Pomponius.ff.eo.l.nemo.§.qui frater.[Inſtitutus.] hoc præſumitur.ſecundum glo.[Succeſsionem.] non ſic in donatione inter viuos,niſi fraternitas eſſet cauſa finalis donationis.ſupra de condi.ob cau.l.ſi repetendi.dic ibi ſecundũ doc. [Diui.] & erit in teſtatoris ſucceſ.ſupra,l.j.dixi.[Continet.] & vide ff.eod.his verbis.ff.de liberis & poſtu. ſi Poſthumus. §.ſi quis ita.

6 **Non ideo.** [Affinis.] licet ipſa non ſit affinis, ſed principiũ affinitatis.j. cõmunia de ſucceſ.affinitas.ſecundum glo.

Si compenſandi. [Iuris.] ſ.de neg.geſt. ſi ab eo.de actio.& obli.l. vt debitum.[Voluntas.] quæ fuit expreſſa,aliàs non videť præſumi.ff.de leg.ŋ creditorem.ad l.Fal.quod de bonis.§. cũ fideicommiſſum.

Nec apud. [Tenet.] dic ſupra eo.ſi pater. [Præſes prouinciæ.] ſecus ſi eſſet indignus.ff.de iu.fiſ.l.auſertur.de ædil.edic.l.cum autem.in fine.

Collegium. [Non eſt.] dic ſupra de ſacroſanctis eccle.l.j.

Extraneum. Dic prout habes quis,ſcilicet Titiꝰ. & dic quòd tunc eſt conditionalis, & eſt vera opi. Azo.ff.de condi.& demõ.hęres meus. ff. quãdo dt.leg.ce.ſi cum hæres.quia dies incertus eſt.&c.ff.de condi. & demon.l.dies.Secus in contractu,quia ſemper tranſmiſſibilis. ff.de noua.ſi pupillus.§.qui ſub conditione.

7 Si autem ipſe hæres inſtitueretur cùm moreretur,valeret & erit ſtatim hæres, ff. eodem, l.hæreditas. Sed tunc non ſic in legato per omnia, ff. de condition.& demonſtrat. hæres meus.niſi in caſibus,ff.de manu.teſta.l.libertas.de vſufru. l.Titio.

Neque. [Per ſeruos.] ff.eo.l.non minus.argu. contr. ff.de ædi.edic.cum autem.§.fin.Sed ibi emptor erat capax.Sed econtra qui poteſt per ſeruum. & per ſe. ff. de lega.j.ſi mihi. §.regula. Fallit,ff.de ſer.lega.l. & ſi maxime.de leg.ŋ.debitor.§.ſi.[Hæreditatẽ.] ſed ipſe ſeruus poſſet ſibiipſi,ff.de acquir.rer.do.l.ſeruus.

Extraneum. [Quis inſtituere poteſt.] inſti.eo.§.fina.

Hæreditatis. [Poſſunt.] ff.ad Trebellia.l.omnibus. de lega. primo,ſi hæres. §. vias.

Quoties. [Certi.] dic quòd aut quis fecit vnum teſtamentum aut plura. Primo caſu aut vnũ

inſtit

inſtituit in re certa: aliſi in vniuerſo totius vel partis, vel ſimpliciter, & tunc ſecundum glo. inſtitutus in re certa habebitur loco legatarij, vt hic, niſi in caſu ſupr. de inofficio. teſtamen. auth. nouiſsime. Doct. dicunt quod imo habebitur loco hæredis per prædictam authẽ. niſi quo ad actiões: vt hic. Opi. gl. eſt ſecurior. Sed facit pro docto. extra, de teſta. c. j. lib. vj. Aut inſtituit vnum in re certa, in alio nullum, & tunc eſt vniuerſalis, ff. eo. l. j. §. ſi ex fundo. Fallit ſupr, de teſta. mili. l. j. cum nota. dic ibi. Aut plures ex certis rebus tunc veniunt viriliter, & viriliter ſunt hæredes in reſiduo, ff. eo. quoties. §. ſi duobus. & l. ſi alterius. ſecundo caſu quando fecit plura teſtamenta, dic vt. ff. ad Trebel. ſi quis priore. Quid in ſubſtitutis? Dic idem ſi directo. Secus ſi per fideicõmiſſum. ff. de vul. l. cohęredi. §. ſi. ad Treb. l. cogi. §. ſed ſi miles. ver. quamuis. & ibi per Dy.

9 Cum in libris. [a][Hæredẽ hæredis.] nota, hæres hęredis teſtatoris eſt hęres, & ſimiliter ſubſtitutus ſubſtituti videt ſubſtitutus hæredis: vt ff. ad Trebellia. l. ſi patroni. §. qui fideicõmiſſum. quod eſt notabile. [Erraſſe.] nota, quod hęres hæredis & t. s. de peti. hære. l. j. & ij. ff. de vſufruc. l. antiquitas. ff. de verbo. ſigni. ſciendũ. Et facit quod ille q agit petitione hæreditatis ſimpliciter, & probat ſe hæredem in parte directò, in aliã per mediã perſonam, quod debeat obtinere. argu. contra, ff. de vulg. qui liberis. §. hæc verba. extra, de ſent. & re iudi. c. abbate. lib. vj.

De inſtitutionibus & ſubſtitutionibus.

1 ☞ Modus & conditio quando pro impletis haberi debeant.
2 Conditio quando pro pura ſit habenda.
3 Conditio poteſtatiua quando habeatur pro impleta.
4 Conditio impedita ex facto meo & alterius an debeat haberi pro impleta.
5 Ex æquipollentibus aliquid fieri non magnopere refert.
6 Equus perueniens ad brauium ſeſſore lapſo an debeat habere præmium.
7 Modus de quo cogitatur inſpici debet.
Filius inſtitui poteſt ſub conditione poteſtatiua.
8 Teſtamentum in quo inſtituitur filius ſub conditione poteſtatiua facili & caſu difficili an valeat.
9 Inſtitutus ſub conditione impoſsibili ſuccedit ab inteſtato.
10 Pactum inter viuos de ſucceſsione futura poſt mortem an valeat.
Naturalis quo caſu excludat ſubſtitutum.
11 Secundum, hæc dictio, nullam conditionem importat.
12 Pronuntiatio facta ab arbitro de aliquo iure an valeat, ſi reſeruet ſibi illius iuris fines taxandos.
Tacita pupillaris quos excludat.
13 Tacita vulgaris an excludat matrem in expreſſa pupillari intellectam.

1 CVm auum. Dic quòd aut implendus modus aut conditio, primo caſu aut fuit finalis aut impulſiuus, aut eſt dubium, & in dubio inſpice fauore cuius fuit appoſitum. Sic intellige, ff. de legat. j. ſi fundum. per fideicom. §. Iulianus. ff. de cõdi. & demon. Titio. de dona leg. ij. §. fin. cum notatis. de leg. iij. pater. §. Tuſculanus. de leg. ij. Lucius. §. quiſquis. Adde. j. de cadu. tol. §. pro ſecundo. Et dic in dubio haberi pro impleto, quoquo modo impediatur qui implere debet: vt dictis ll. ſecundo caſu aut conditio neceſſaria, aut impoſsibilis, aut poſsibilis.

2 Primo caſu dicũt docto. quod aut eſt certa omni certitudine: vt ſi ſol cras orietur, & habetur pro pura: aut non, & tunc diſtinguitur in cuius perſona apponatur: vt dixi, ſupr. titu. j. l. extraneum. Contra quod videtur, ff. de condi. & demon. quibus diebus. §. quidam. dic ibi. Si verò ſit impoſsibilis: dic vt infra de his quæ pæ. no. l. j. & extra de regulis iur. nemo. per Dy. lib. vj. Si poſsibilis tunc aut caſualis, & non habetur pro impleta. j. de cadu. tol. l. vnica. §. ſin autem.

3 Aut poteſtatiua, & tunc aut ex facto meo tantùm pendet, aut ex meo & alterius. Primo caſu, aut impedior per eum cuius intererat impleri, & habetur pro impleta, ff. de regu. iur. l. iure ciuili. quando dies legat. ced. ſi poſt diem. §. item ſi qua. Aut impedior per caſum & habetur pro impleta, ff. de condi. inſtitu. quæ ſub conditione. §. quoties. & ſic not. Dyn. extra, de reg. iur. c. imputari. lib. vj. Et hoc verum, niſi mora præceſsiſſet caſum. ff. de condi. & demonſtr. l. penul. §. j. vel niſi caſus contingeret in perſona illius qui debet adimplere, ff. loca. ſi vno anno. §. item cum quidam. Vel verius illa in cõtractu. Aut impedior per tertiũ, & tũc aut iuſtè, & habetur pro impleta. ff. de conditione. & demonſtra. l. ſi Titius. aut iniuſtè. & tunc ſi tertius ſit ſoluendo, non habetur pro impleta, aliàs ſic, ff. ad leg. Aquil. inde Neratius.

4 Secundo caſu quando ex facto meo & alterius: dic quòd aut impedior per me, & nõ habetur pro impleta: vt hic. Aut per illum, & habetur, ff. de condi. & demon. in teſtamento. Aut per caſum, tunc aut erat adiecta in fauorem meum, & habetur pro impleta, ff. de an. legat. l. annua. ſecundum Dy. & modernos. Alij dicunt quòd ibi ſpeciale in alimentis, aut in fauorem illius in cuius perſona contingit, & non habetur pro impleta. ff. de an. leg. l. Seio. de condi. & demõ. l. illis libertis. in fina. Niſi in libertate, ff. de condi. & demon. cum ita. Aut in fauorem vtriuſq;, & non habetur pro impleta, ſi fiat per caſum, ſecundum Dy. & modernos, ff. de condi. & demon. in teſtamento. Aut dubitatur, & præſumitur quòd i fauorẽ legatarij ſecũdũ eum. Et ſic intelligis, ff. de ali. leg. l. Caio. §. Imperator. cũ concor. Si aũt vtriq; apponatur cõditio: vt ſi fueritis vltra mare. Dic intra de condi. inſer. l. fin. Sed quid e contra ſi leget x. ſi ancillę filius nubat cum ea? Doc. dicunt quòd nõ habetur pro impleta ancillæ filio recuſante, ff. de contrahen. empt. l. Labeo. ſi mihi bibliotheca. Sed quid ſi filius ancillæ primo recuſaut & ſic conditio fuit impleta, & poſt pœnitet & vult nubere? Doc. dicunt quòd mulier tenetur ei nubere, inſr. de condi. inſer. l. pẽ. quia vltima mora &c. ff. de arbi. Celſus. quorum leg. l. vlt. Item hæc lex non obtinet ſecundum Ia. de ra. in contractibus inter viuos, ff. de iure dot. l. dotis. [Ea conditione.] ſecus in modo, vt l. ſi fundum. ff. de leg. j.

a ¶ Quòd error i proprio nomine non vitiet hic eſt text. & eſt determinatio omnium legũ: quod itelliges in alieno, nõ aũt i ſuo id quod tene mẽti. Bar. hic & Ro. conſil. clxxix.

Conditionis. [b][Matris tuæ.] ſecus in patre, infr. eodem ſi pater. [Nuptiarum] hoc iure, ſupr. de nupt. in copulandis. [Sororis ſuæ.] dic ſupra de nupt. l. celebrandis. [Probabili.] ſecus ſi non poſſet honeſtè. ff. de condi. & demon. cum ita.

b Quòd ſtet libello cõtra producentẽ not. hic text. & Bar.

5 Si mater. [Quæſiſtis.] Nota quòd non refert quid ex æquipollentibus fiat, ff. de condi. & demon. Iulianus ait. de leg. ij. fideicommiſſa. §. ſi cui. de condi. inde. l. ſeruo. infr. de dona. quæ ſub modo. l. ſi quid. ſupra. de inoffic. teſta. filius. ff. Ad Trebel. mulier. Sed argu. contra, ſupr. de his qui veni. æta. l. fin. de nupt. ſanctimus. ſecundum gloſ. Sed dic dic quòd aut data certa & præſcripta forma, aut nõ. Et ſi nõ, aut inſurgit diuerſitas in ratione vel in intereſſe. Et non obtinet regula, aliàs ſic.

6 Et facit hæc lex pro illo cuius equus cucurrit ad brauium cũ ipſe cecidiſſet, quòd ipſe debeat habere brauium, ff. quem ad. ſerui. amit. qui fundum. de aqua quoti. & æſti. l. j. §. quæſitum. de verb. obliga. l. cum ſeruus. Item quòd ſi quis debeat habere certam pecuniam pro domo diruẽda, quòd debeat habere pecuniam etiam ſi fato ruat. argu. contra, ff. de condi. & demon. l. conditionum. §. fina. de dam. infec. l. fluminum. §. hæc ſtipulatio. Et hæc vera, quia videtur cogitatum de facto hominis, ſecundum Dy. qui de hoc notat in §. quæſitum. & in l. Gallus. de lib. & poſthu.

7 Et facit quòd modus de quo cogitatur debet inſpici, ff. ſi cer. peta. l. non omnis. Item obſtat extra, de reſcrip. c. ſuſceptum. libro vj. Sed dic quòd ibi in caſu fauorabili & per concedentem concupiſcibilis.

Si pater. Dic quòd filius ſeruus poteſt inſtitui ſub conditione poteſtatiua & leui: ſed non ſub difficili in cuius implemento poſſet impediri, niſi in eius defectum exhæredaretur: vt hic, ff. de hæredibus inſtituendis. l. ſeruus. §. primo. Item dic teſtamentum non tenere etiam ſi ſit exhæredatus in defectum conditionis, niſi habeat cohęredem vel ſubſtitutum, ff. de bon. libert. ſi patronus. §. ex teſtamento. Item dic quòd in poteſtatiua non eſt opus exhæredatione indiſtinctè, ſecundum Iac. Quidam tamen voluerunt diſtinguere: an poſsit vltimo vitæ ſpiritu impleri, vel non, ff. de conditio. inſti. l. ſi.

8 Item quid in poteſtatiua facili, quæ caſu ſit difficilis? Dic tenere teſtamentum ſed remittitur conditio, ff. de adminiſtra. rer. ad ciui. perti. l. ij. §. ſi eo tempore. de cõditio. inſti. quæ ſub conditione. §. quoties. Sed quid in filijs non ſuis? Dic ſecus, ff. de contra tabu. l. non tantum. §. ſed ſi ſub conditione. Sed hodie videtur hæc lex correcta in debito bonorum ſubſidio, ſupr. de inoffic. te. l. quoniã. Sed in eo quod eſt vltra remanet. Itẽ & quod dixi in emancipato iuxta illa quę notãtur in authen. ti. de hære. & fal. §. exhæredatos. cõſti. j. Vel dic plenius infra, de liber. præteri. authen. ex cauſa. Sed quid in nepotibus? Dic idem ſi nemo præcedebat, aliàs ſecus: vt ff. de hære. inſti. ſed ſi ſub conditione. §. nepotes. ſecundum glo. Sed quomodo adibit, an ex teſtamento, an ab inteſtato? Ir. ex teſtamento. Ioan. ab inteſtato, quem omnes ſequuntur in ſuo, ſed in emancipato ſecus, ff. de ſecun. tabu. l. ij. §. ſub conditione.

Sed

9 Sed quid ſi inſtituatur ſub impoſſibili conditione? Dic q ſuccedit ab inteſtato, ff. de conditio. inſtit. l. filius. Sed quid ſi ſubſtituatur ſub conditione ſi intret religionem? Dic difficile, ſecundum Dyn. in authent. de mona. §. primo. collatio. j. Sed inſtitutus ſub caſuali vel mixta, & in eius defectũ exheredat' nunquid pendente cognitione reperit ſe præteritum, cur ergo non rumpit? dic ius diſpenſare hoc caſu propter plenam prouiſionem teſtãtis, ff. de iniuſto rup. teſta. ſi ita. Et vide ff. de condit. & demonſtra. l. Lucius.

Generaliter. Hæc lex continet caſum ſpecialem: quia aliàs ad veritatem alternatiuæ ſufficeret alterum non fuiſſe, ff. de re. du. ſi is qui. §. verum. de verborum obliga. ſi quis ita. ſecundum Iaco. Pet. & Odo. & ſecundum glo. quæ eſt infra. §. proximo. in gloſ. quæ incipit idem in omnibus. Et hoc principium obtinet nedum in filiis, imò etiam in extraneis inſtitutis. §. cũ autem. [In quo pater.] Idem in matre, ſecundum gloſſ. & do. Item idem in patre inſtituto à filio, ſed nõ idem in fratribus ſeu extraneis, ſecundũ docto.

10 Sed quid in pactis inter viuos ſi cõuentũ fuerit quòd poſt mortem alterius alter frater bona habeat, vel ſub tali modo donatum? Videtur idem in feu. q feu. da. poſ. verſi. ſi autem. [Sine iuſta ſobole.] Et ſic naturalis non excludit ſubſtitutum hoc caſu. imò nec in quocunq; alio caſu, niſi eſſet proles libertina, vel aliàs appareret de voluntate teſtantis, ff. ad Trebellianum ex facto. §. ſi quis rogatus. & hanc tenet Azo & Hoſti. extra, de teſtamen. Raynutius. Alij dicunt quòd vbi teſtator ſubſtituit ſimpliciter: non excludunt: vt hic. Sed ſi ſubſtituit in caſu quo ſine liberis: excluderent, ff. de leg. ij. cum pater. §. volo. & l. Lucius.

Si quis. Dic quòd hæc lex obtinet in caſuali conditione: & in illa quæ eſt in faciendo vbi factum nõ poteſt facile fieri. Sed in alijs quæ ſunt in dando ſeu poteſtatiuè faciles ſecus eſſet. ff. eodem. l. ſecunda. & l. hæc conditio. & §. ſi iam. & l. publius. & l. multum. & l. conditionum.

11 Si teſtamentum. [Secundum conditiones.] Nota quòd verbum ſecundum, non importat conditionem. infra, de contrahen. & committen. ſtipu. l. ſecundum. ſupra de epiſcop. & cler. l. j. infr. de excu. mune. l. negotiatores. ff. de conſtit. pecu. l. cum qui. §. Iulianus. de verborum ſignifi. aliud. Et facit quòd[a] ſi quis promiſerit ſeruitium certum, ſecundum quod maiores ſui conſueuerunt, quòd valet: licet non appareat maiores conſueuiſſe. [Inſtitutionem.] obſtat ff. eodem. quotiens. §. tantũdem. Sed dic quòd ibi expreſſit conditionem verbo, licet non declarauerit ſenptũ: ideo valet inſtitutio vt conditionalis: aliàs ibi ſec', vel ibi recitatur opinio Mar. quæ eſt mala. Item obſtat ff. de vſufructu legato. ſi plures. Sed ibi ſcriptura nullum perfectũ ſenſum habebat, hic ſic.

a ¶No. ſingu. opi. Fabri de hoc verbo, ſecundum.

12 Et nota, quòd ſi arbiter pronuntiauit q aliqua partiũ haberet iuriſditionem vel aliquod ius infra certos fines, quos ſibi reſeruabat taxandos, q valet pronuntiatio, ſi arbiter mortuus ſit ante, quàm taxet: & taxabitur arbitrio iudicis.

Cum quidam. Nota, q tacita pupillaris non excludit matrem. Sed contr. ff. eo. l. Lucius. Sed ibi in breuiloqua in qua omnes ſunt expreſſæ, ſecundum gloſſam. Vel verius dic quòd ſunt tacitæ. Sed ibi ad inuicem ſubſtituit filios ſuos, quibus non eſt veriſimile matrem præferri velle. Et ideo dicit, quòd ſi per coniecturas appareat, quòd vellet ſubſtitutum præferre matri: quia legauit matri aliquid, & dixit quòd eſſet contenta pro omni iure, tunc pupillaris tacita non excluderet ſubſtitutum, ff. de legatis, ſecundo. pet. de hæredibus inſtituẽ. qui volebat. Et hoc quo ad hæreditatem patris, non filij. ff. de legatis. iij. Paulo. §. Pomponius. Et ideo ſi mater eſſet non capax, quia non petijt tutorem pupillo, non videretur excludi ſubſtitutus: argumẽ. huius legis in fine. Sed an excludat patrem, ſi fortè auus nepoti in poteſtate retento filio emancipato inſtituit? Non videt per prædicta. ff. de curatore furio. l. ſi furioſo. Sed quid de fratre? Dic idem ſi erat filius teſtantis: vt l. Lucius. Secus fortè ſi extraneus teſtanti, per prædicta. Quid de auia? Dic idem vt de matre.

b ¶No. hãc, quã nõ inuenies tã clare alibi: q. ſ. trãſmiſſio hæreditatis non puenıat ex teſtamẽto, ſed ex l. ꝓuiſione. vnde fit vt matre præmortuus ſi h' vigore ſuitatis trãſmittat hæreditatẽ nõ aditã. Bar.

c ¶Not. q malè & ſtultè petenti benignè reſpondendũ eſt.

Quinque ſpecies ſubſtitutionum.

13 Sed an tacita vulgaris excludat matrem, quando intelligitur in expreſſa pupillari? ff. de vulga. l. nam hoc iure. Dicas, q ſic: quia tunc agitur de hæreditate viri, non filij, ſecũdum nouam gloſſam & doctores.

[Poſthumus autem natus.] Quid ſi quis ſubſtituatur poſthumo per illa verba, ſi hæres non erit, & poſthumus non naſcitur? Dic nihilominus admitti ſubſtitutum. ff. de legatis primo. ab hæredato. §. ſina. de ventre inſpiciendo. l. qui ventri.

Sed contra facit quod notatur ff. de vulga. ſi mater. §. ſina. in gloſſa ſina. [Deceſſerit.] tunc enim admitteretur ex pupillari tacita.

De impuberum & alijs ſubſtitutionibus.

1 ¶Nomina propria in ſubſtitutionibus quid operentur, & quid appellatiua.
2 Subſtitutionum quinque ſunt ſpecies.
Subſtitutio quibus verbis fieri poſſit.
3 Bona patris tantũ veniunt in ſubſtitutione tacita vulgari.
4 Subſtitutio vulgaris quando expirare dicatur.
5 Pupillaris ſubſtitutio validatur per exiſtentiam ſui.
6 Pupillaris quibus fiat verbis, & quæ in ea ſint neceſſaria.
7 Pupillaris ſubſtitutionis effectus quis ſit.
8 Breuiloqua ſubſtitutio ſeu reciproca quæ ſit, & quibus verbis fiat.
9 Breuiloqua facta duobus impuberibus an expiret altero pubere facto.
10 Exhæredatus non ſuccedit ex vulgari ſubſtitutione.
11 Subſtitutiones ſub breuiloqua contentæ an ſint tacitæ vel expreſſæ.
12 Compendioſa ſubſtitutio quæ ſit, & quibus verbis ſit.
13 Compẽdioſa fieri poteſt per verba omnino obliqua.
14 Subſtitutio facta hoc modo, ſubſtituo vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum, qualiter valeat.
15 Verba quæ dici poſſint æquiuoca.
16 Pater matri præfertur in ſucceſſione filij.
17 Mater hodie cum patre & fratribus in filij ſucceſſione, concurrit.
18 Coniuges ſi poſt mortem ſuam alicui bona ſua contulerint, expectatur mors vtriuſque.

1 Cum hæredes. Vide inſtitu. eo. §. ſed ſi ex diſparibus. ff. eo. l. qui liberis. §. ſi. & l. ſi in teſtamento. Et hoc verum ſi nominibus appellatiuis ſint nominati in ſubſtitutione. Secus ſi proprijs. ff. ad Treb. l. nonnunquam. Idẽ hoc verum niſi aliud appareret de voluntate teſtantis per coniecturas vel aliàs. ff. de reb. dub. verum. §. ſi. Sed quid ſi nominauit eos proprijs & appellatiuis nominibus? Diſtingue quod præcedat: vt not. in l. nonnũquam. Et vide ff. de duo. re. l. tiue. cũ notaris.

Hæreditatem. [Duntaxat.] ff. eo. l. nam hoc iure. ſupr. de teſta. mili. in teſtamẽto. [Et ratio ſuadet.] infra de proxi. ſac. ſcri. l. in ſacris. lib. xij.

Hæres. [In dubium.] ff. de regu. iu. l. quandiu. [Vendicare.] nec bonorum ſubſidium petere, ſcd'm docto.

Quamuis. [b][Vtrique hæredum.] dic ſupr. l. ij. Sed contra ff. eodem. nam hoc iure. §. ſi. & l. cum ex filio. §. j. Sed ſpeciale, ſecundum gloſſam.

Poſt aditam. [Nõ impuberibus.] idẽ ſi impuberibus, prout exponitur directè, i. vulgaris. Sed q tacita pupillaris durat, ideo ſic loquitur. Item q illis directè poteſt ſubſtitui. ſupr. de inoſ. teſt. ex tribus. Item hoc ſal. ff. de min. l. & ſi ſine. § ſed quod Papinian'. ff. e. l. ij. §. ego. j. de fideicõ. auth. hoc amplius. Et facit ad id quod not. ff. teſta. tut. l. pe. Et videtur idẽ quocũq; modo deſinat ac ſi per reſtitutionẽ. in auth. de hære. & fal. §. ſi quis vero non implẽs. colla. j. Alij diſtinguunt an deſinat ipſo iure, vel nõ, ff. ad Syllelia. ſi ſequent. de ſucceſſ. edic. l. ſi.

Teſtamento. [Et inuicem.] ſi eſſet alius ſubſtitutus, ille admitteretur [Portio. ff. de acqr. hære. & l. cũ hæreditate. & poterũt admitti iure ſubſtit.

2 Precibus. [c]Dic quinq; ſpecies ſubſtitutionũ, ſcilicet vulgaris, pupillaris, exẽplaris, cõpendioſa & breuiloqua. Circa vulgarẽ quærit q̃bus verbis ſit. Alij dicunt q verbis negatiuis, inſti. e. §. j. Sed poteſt verbis affirmatiuis, ſcd'm Dy. & maxime tacita: habẽt tamẽ effectũ negatiuorum, ff. de hære. inſti. l. Titius. & l. cũ in teſtamento. ff. eo. nam hoc iure. ij. dicto. & l. q liberis. §. hæc verba. Nec multũ eſt curandũ de verbis, dũ tamẽ cõſtet de intellectu teſtatis: vt ſi dicat ſi nõ ſis hæres, talẽ volo eſſe hæredem, vel q ad talem veniat hæreditas, ff. eo. paterfamiliàs. de ſecundum tab. l. ſina. §. j.

3 Sed quæritur quis ſit effectus? Dic quòd in tacita veniunt ſolummodo bona patris. Et ſic nota, ſupra titu. j. l. ſina. Sed ſi pupillus moriatur intra tempora pubertatis, tunc bona pupilli ex expreſſa pupillari, vt not. in l. poſt aditam. Sed in expreſſa dic quòd etiam veniunt ſubſtitutum bona teſtantis, niſi

in caſu

in caſu quando continet tacitam pupillarem, quo caſu videtur dicere Dyn. quòd trahitur ad bona pupilli. Quod eſt verum vt tacite pupillaris, nõ ex le. ff. eo. l. ij. §. penul. ver. ſed ſi exutent. Et ſic intellige quod not. inſti. eo. §. j. & ff. ad le. Fal. qui fundum. §. fina. ff. de acquiren. hæredi. l. Iulia. Sed prælegata non veniunt. ff. de le. ij. ſextiliam. de lega. j. qui filiabus. §. ſi. Vel diſtingue vt nota. infra de fideicommiſ. cum virum. an ceſſerit dies, vel non. Sed prima verior.

4 Sed quæritur quando expirat? Dic quòd expreſſa poſt aditam, ſupra. l. poſt aditam. Niſi in caſibus ibi notatis. dic ibi. Sed in tacita diſtingue, quia aut filius impubes adiuit & extinguitur. Aut non, & tunc aut moritur in vita teſtantis, tũc glo. variant. Nam. ff. de cap. l. quòd ſi filius. dicunt vulgarem tacitam extingui. Sed in l. ſi pater. dicunt contra. ff. e. Sed Dy. primam intelligit, quando pupillum non habebat cohæredem, aliam quando habebat. Verius videtur cum Ia. de ra. q indiſtinctè extinguatur. Nam cùm pupillaris quæ eſt principalis extinguitur, multò fortius tacita. ff. de ſeruit. ruſti. prædi. item. §. qui habet. Vulgaris autem expreſſa, non extinguetur hoc caſu, inſtituto moriente in vita teſtantis. ff. de fideicõmiſ. liber. l. Thayt. §. ſplendoforus. Aut moritur poſt mortẽ teſtantis, & poſt pupillarem ætatem, & expirat. ff. eo. qui plures. & l. ex facto. §. item quæro. & l. ſi ita quis. Et no. Dy. in l. lex Cornelia. Aut in pupillari ætate, tunc ſi ſolus fuerit inſtitutus, habet locum ſubſtitutio vulgaris tacita. ff. e. ſi filius. ad Trebel. ita tamen. x. ſi pater.

5 Et exiſtentia ſui facit valere pupillarem, & non extinguit tacitam vulgarem, quia obtento eo, eſt perinde, ac ſi non fuiſſet hæres. ff. de acquiren. hære. l. ſi minor. Si fuit inſtitut⁹ cum alio, tunc ille adeat, expirat tacita vulgaris. ff. eo. l. ſecunda. §. interdum. ad Trebel. l. apud Iul. §. Iulianus. Sed quid ſi pupillaris ſit nulla, vel propter ætatem, vel emancipationem, vel quia fortè rumpitur teſtamentum. ff. eo. l. ij. §. interdum? Videtur nulla vulgaris tacita, vt d. §. qui habet. ff. de dona. inter virum & vxo. l. ſi donante. §. j. Arg. contra, ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. l. j. ſi.

6 Sequitur de pupillari. Circa quam quæritur, quibus verbis fiat? Et dic quòd communiter affirmatiuis. inſti. eodem. in princip. nec eſt vis quibus, dum tamen verba poſſint conuenire. extra de teſta. c. ſi pater. lib. vj. Quæ ſunt neceſſaria? Dic quòd ex parte pupilli tria, videlicet quòd ſit impubes, in poteſtate, & per mortem patris efficiatur ſui iuris, vt notatur ff. eo. l. ij. Item ex parte patris ſibi prius teſtetur. Item q ipſum inſtituat, vel exhæredet. Dic de his, vt ſcripſi in l. j. §. ſubſtitue re. ff. eo. Quia quo ad hoc eſt hodie correctum. Itẽ quòd adeatur hæreditas, vt d. l. ij. & l. ſed ſi plures. §. ſed ſi ex aliis. Quandoque tamen exiſtentia ſui facit eam valere, vt ſupra dixi in materia vulgari.

7 Sed quis ſit effectus? Dic quòd trahitur ad bona patris & filij, niſi eſſet aliàs ſpecialiter prouiſum. ff. eo. l. ij. §. ſed ſi ita. & l. cum ex filio. §. filio. Et hoc quando ſubſtitutio eſt facta à patre naturali & legitimo. Secus ſi à legitimo tantùm. ff. codẽ. ſed ſi plures. §. in arrogato. Item ſecus ſi eſſet ſubſtitutus talis qui ſolidum capere non poſſet. ff. de vulga. ſi is qui. Item ſecus in fideicommiſſario. ff. de vulga. l. cohæredi. §. cum filiæ. Sed ad quem deuenient illa bona quæ non veniunt ad ſubſtitutum? Dic plenè. ff. de adop. l. ſi arrogator, Sed quæritur qualiter finiatur? Dic. ff. eodem in pupillari.

8 Nunc de breuiloqua ſeu reciproca. quæ fit per verba, vos inuicem ſubſtituo. Quæ ideo dicitur breuiloqua, quia breuibus verbis fit, & eſt nomen magiſtrale. de qua. ff. eodem. l. Lucius. & l. nam hoc iure. Sed compẽdioſa dicitur reſpectu temporis, ſic breuiloqua reſpectu plurium ſubſtitutionum quas continet. Continet enim quatuor ſi fiat impuberibus, vt nota. in dicta l. Lucius. Quod eſt verum ſi ſint tantum duo impuberes. ſi plures, continet plures ſubſtitutiones in perſona cuiuslibet duas. Sed ſi fiat vni puberi & alij impuberi, non continet niſi vnam, ſupra eodem. quamuis. ff. eodem. nam hoc iure. Si tamen eſſent inſtituti cum extraneo duo impuberes, contineret duas in perſonis eorum, & quo ad alium vnam. l. eodem cohæredi. §. qui diſcretas. Sed quid ſi duobus

9 impuberibus ſit facta, & alter ſit factus pubes? Dic non expirare, ff. de duo. re. l. eandem. §. primo, de Carbo. edic. l. ſecunda. §. idem Iulianus. Secus fortè ſi emanciparetur à patre, argu. eius quòd not. ff. de furt. l. falſus. §. fina. de ali. leg. l. alteri. de condi. fur. l. & ideo. Sed quid ſi fuit ab initio inæqualitas quæ reducitur ad æqualitatem: quia ille qui non erat in poteſtate fuit arrogatus? Videtur ideo ac ſi ab initio fuiſſet. argu. ff. eo. l. ij. §. ſed ſi extra. & l. ſi is qui. ff. de hæred. inſtit. l. qui ſui

uendo non erat. duos. ad Trebel. l. ſed ſi res. §. fina. arg. contra. ff. de hære. inſti. quo loco. §. fina.

10 Sed quid ſi alter impuberum ſit exhæredatus alter inſtitutus & adinuicem ſubſtituti? Dic quòd exhæredatus non ſuccedit ex vulgari, ff. eod. l. Lucius. Item quid ſi inſtituit filios, impuberem ſanę mentis & puberem furioſum, & adinuicem ſubſtituit? Dic quòd non continet niſi vulgarem: quia parentes ſubſtituunt furioſo ex priuilegio. Et facit quod ſcripſi, ſupra de teſtamen. milit. l. in teſtamento. Sed quid non inuit, ſed ſeparatim eos ſubſtituit? Dic quòd eſt hoc tertium genus ſubſtitutionis, ſed pupillaris expreſſa. Et videtur expreſſum extrà de teſta. ſi pater li. vj. ff. eo. nam hoc iure. §. penul. Et hanc Iac. de ra. ſupra de teſta. mili. in teſtamento. vbi ſcripſi.

11 Sed cùm hæc ſubſtitutio contineat plures, quæritur, an contentæ ſint tacitæ vel expreſſæ? Azo dicit quòd omnes ſunt expreſſæ, aliàs non excluderet matrem. ff. eo. Lucius. Sed ibi eſt alia ratio, vt ſcripſi ſupra de hęre. inſtitu. l. ſi. Et hanc opi. ſequitur Dy. & vltramontani. Hug. dicit eas tacitas, quia verba nõ ſunt expreſſa. Et hæc eſt verior, ſecũdum Iac. de ra. & Pet. Sed pro prima facit c. ſi pater. ſupra alle. ſed ibi non dicitur. Sed quid ſi fiat duobus puberibus, nunquid poteſt trahi ad fideicommiſſum? Dy. dicit quòd non, quia potuit valere iure directo, ſcilicet in caſu vulgaris. Et ſic non trahitur in l. centurio. Et ita no. glo. ff. ad Trebel. Sequola. vbi de hoc plenius.

12 Sequitur de compendioſa quæ fit per hæc verba. quandocunque deceſſerit cum liberis vel ſine liberis, non eſt vis. Et de hac dic quòd aut à milite, & valet iure directo ſi mater non ſit in medio. nam tunc poſt puberem ætatem obliquatur. Et ita intelligit glo. & doct. hanc l. & l. centurio. Pilleus tamen dixit quòd valet iure fideicommiſſi, etiam ſi mater nõ ſit in medio. Cuius opi. reprobatur per l. miles ita. ff. de teſta. mili. Et nota. in l. centurio. Aut fit à pagano, tunc aut per verba directa omnino, vt ſi filius deceſſerit, talis ſit hæres, tunc non trahitur ad fideicommiſ. ſed valet tantùm ad caſum directum, vt l. verbis. ff. eo. Et ſic tenent Dy. Ia. & glo. in d. l. verbis. Sed hic gloſ. in ver. ſi verò ita. videtur dicere quòd valeat etiam ſi ſint verba ſit hæres, quæ ſunt directa. Sed intellige eam quando ponuntur ſimul verba directa & ęquiuocata, alioquin eſſet ſibijpſi cõtraria. Et niſi ſic dicere velis, dicas quòd gloſ. eſt erronea vitio ſcriptoris, vel aliàs. Et contra caſum dicti capituli ſi pater. & infra de fideicom. ſi pater.

13 Aut per verba omnino obliqua vt quandocunque deceſſerit, illi reſtituat: tunc valent ſemper iure fideicommiſſi, vt l. cohæredi. §. cum filiæ. Aut per verba æquiuoca, vt per verbum ſubſtituo, & tunc aut erat pubes aut impubes. Primo caſu ſemper valet vt fideicommiſſum, vt res magis valeat quàm pereat, vt hic not. & l. ex facto. & l. qui filium. ff. ad Trebel. Si erat impubes, ſunt opi. variæ. Nam gloſſ. dicunt quòd valet pro omni tempore, vt fideicommiſſum. & ita notatur hic. Idẽ tenet Inno. extra de teſtamen. ca. Raynutius. in gloſſ. fine. Et maximè quando ſunt adiecta verba illa ſine liberis. Et idem in l. centurio. Quidam tamen contra, dicendo indiſtinctè q infra pupillarem ætatem tenet iure directo. Sed poſt pupillarem ætatem euaneſcit. Dy. tenet primam, per l. ex facto. & l. qui filium. & ff. de condit. & demon. l. pater. §. conditionum. Pro quo ff. de lega. j. filius familiàs. §. ne quis. de le. ij. Titia. §. j. de codicil. l. ij. §. & ſi contra. de condi. & demonſtra. ſi cui. penul. dicto. Ia. verò videtur tenere opinio. ſecundam. Tu verò dic quòd prima opinio eſt falſa hodie: quia in pupillari ætate valet iure directo. Et eſt caſus extra de teſtamento ſi pater. libro vj. Sed poſt pupillarem ætatem valet iure fideicommiſſi. Et eſt expreſſum in c. Raynutius. de teſtamentis. Et vouum de dictis cc. determinat aliud. Et ita vtraque dictarum opinionum eſt in aliquo vera, & in aliquo falſa. Archi. tamen videtur tenere opinio. quã Ia. tenet, videlicet quòd euaneſcat poſt tempora pubertatis. Sed obſt. c. Raynutius. & dixi. & ll. alleg. per Dy.

14 Sed quid ſi dixit ſubſtituo vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum? Dic ſecundum Dy. quòd quælibet ſubſtitutio locum habebit ſuo tempore. ff. eodem cum ex filio. §. filio. & ex facto. §. itẽ quæro. Sed quid ſi dixit tantum Titium ſubſtituo? Dic quòd continet tantùm vulgarem. Et ſi fiat impuberi pupillarem tacitam, etenim in caſum directũ eſt interpretatio facienda, ſi non appareat aliud ex verbis, vt ca. ſi pater. Sed quando apponuntur verba ſine liberis, vel quandocunque, tunc apparet quòd nedum in caſum vulgarem vel pupillarem vult ſubſtituere, imò quandocunque, quia pupillum ſcit non poſſe habere liberos, vt nota. in c. Raynutius. Sed quid ſi pupillo ſubſtituit in codicillis, & ſic valet

iure fide

iure fideicommiſsi,an extenderetur vltra tempora pubertatis? Dyn.dicit quòd nõ.ff.de le.j.ſi fundus per fideicom.cũ l.ſeq. Quod poſſet eſſe verum vbi fuerũt verba directę pupillaris. Sed ſi fuerint verba equiuoca,ſatis videretur contra, quo ad bona patris.per l.ſupra allegatam.

15 In ſumma nota quòd verbum ſuccedat,& verbum moriatur illi,& [a] verbum ſubſtituo,& omnia quæ poſſunt trahi ad directam & obliquam ſalua congruitate locutionis,ſunt equiuoca,vt d.c.Raynutius.vbi eſt verbum ſuccedat.& c.ſi pater eſt verbum moriatur illi.ſupra tit.proxi.generaliter.De exẽplari dic in l.ſeq.[Aetatis ſuæ annũ.] & ſic pupillariter.[Poſtea deceſſerit.] & ſic compendioſe.[Habuit.]& hoc conſtat.[Pertineat.] ſupra titu.j.l.ſi.dic ibi.[Pubertatem.] quãdo cõpendioſè.[Fideicommiſsi.] dic ſuprà de teſtamẽ.mili.l.in teſtamento.[Peti.] nec retinebit quartã. Sed iura ſepulchrorũ & alia non trãſibila tibi remanent,ſecundum gloſſ.& Iac. de ra.infra ad le.Falci.in teſtamento.Sed Dyn.contra.Et eſt hic ſpeciale,ſecundum eum,quod hodie videtur approbari iure nouiſsimo in auth.de hęredi.& fal.quia verò.in fin.collatione j.

a ¶No.opi.Io.Fa. in hac materia.

Humanitatis. [Parentibus.] vtriuſque ſexus, vt ſequitur,ſecundum glo. Et in hoc diſtat à pupillari.Idem,videtur in adoptiuo quo ad bona ſua.ff.cum plures.§.in arrogato.

16 Quid ſi concurrant pater & mater,& diſſentiant?Dic patrem præferendum,niſi doceatur quòd voluntas matris ſit ſalubrior.ſupra de cura.furio.l.j.[Mẽte captus.] Quid ſi ſit ꝓdigus,vel aliàs inteſtabilis? Videtur idem.ff.eod.ex facto. & quia eadem ratio.[Legitima portione.] ſecus in pupillo, cui exhæredato ſubſtituitur.ff.eodem.l.j.§.ſubſtituere.Sed illud eſt etiam hodie correctum,vt ibi ſcripſi.Quid ſi minus legitima reliquit?Dic non valere ſubſtitutionem,imò poteſt agere ad ſupplementum vel eius curator.ſupra de inoffic.teſtamẽ.omnimo.]Certos.] ita tamen quòd alij habeant legitimas, alioquin dicerent nullum vel querelarent,ſecundum gl.[Ad fratres.] Quid ſi habeãt matrem? Videtur quòd debeat ſubſtitui.

17 Et maximè hodie cum concurrat cum patre,et fratribus in ſucceſsione filij.infra de ſuis & legi.hæredi.authen.defuncto. Quod videtur verum in iſta ſubſtitutione,ſecus tamen in pupillari,extra de teſtamen.ſi pater.libro vj. Ia.tamen dicebat hodie idem in pupillari,ſed ibi caſus contra ipſum. Ia.tamen mouebatur rationabiliter,quia hodie pater non excludit matrem,quod tamen antiquitus faciebat.Sed quid ſi ſubſtitutio expirauit,quia conualuit,& iterum reincidit,nunquid conualeſcit? Videtur quòd non,vt l.qui res.§.aream.ff.de ſolu.argu.contra,ſupra,de cura.furio.l.cum alijs.Tu potes diſtinguere an in vita teſtantis vel poſt.ff.de lib.& poſth.l.poſthumus.& l.filio.inſtitu.de exhæreda.libe.in princi.cũ notatis.

Cum quidam. [Deceſſerit.]dic quòd aut ſubſtituit filijs,& dic,vt hic.ff.eo.ſi pater impuberes.cum notatis.Aut extraneis,& tunc aut per illa verba ſi vtrique,& dic idem.Aut ſingulariter ſingulis,& tunc ſecus.ff.de iniuſt.rup.teſta.l.penulti.Aut ſimul duobus ſine verbo vtrique,& tunc dic idem quod hic in directa. Sec⁹ in fideicommiſſaria.ff.ad Trebel.l.hæredes.§.cum ita.eo.tit. Lucius.§.Caio.quia vniuſcuiuſq; videtur electa fides.ff.ad l.Falci.pater.§.ſi.per Dy.

18 Facit ad queſtionem coniugum qui dederũt bona ſua monaſterio poſt mortem ſuam,quod expectetur mors vtriuſq;.ff.de vſufruct.leg.codicillis.Et not.in Spec.de loca.§.nũc aliqua.ver.lxix.

Si quis duobus. [Vnà cum filijs.]idem ſi dixiſſet Titium & filiũ, vt l.ſi quis Titio.ff.de leg.j.Titię.Sed contra.ff.de fundo inſtru.l.ſicut.ff.de penu le.l.iij.Sed ille in acceſſorijs.Secus quando vtrũq; pncipaliter.[Tres ſubſtitutos.]dic quòd vbi plures coniunctim,& vnus ſeparatim exprimũtur,quòd duo coniuncti cõputantur pro vno quo ad faciendas portiones.ff.de hære.inſtit.Titius.& l.liber homo.§.Titius.niſi appareret de contraria mẽte teſtãtis,vt hic ꝓpter verbũ,quiſquis,quod eſt diſtributiuũ.& ff.de hęre.inſti.l.iterdũ.ꝓpter verbũ,ęquè.& ff.de leg.ij.Luci⁹.§.Luci⁹.ꝓpter cõmemorationẽ verborũ,quos teſtmẽto manumiſi.Et l.ſi qs Titię.de vſufr.accreſ.intellige,vt hic no.ga intellige.in hrdibus legatarij,nõ teſtatoris.[Intelligant.]hodie aliud,j.de bonis quæ.libe.l.cum oportet.

b ¶Quãdo exhęredatus in vno gradu extendatur ad oẽs.vide p Ro.cõſil.cccc xxxviij.Et de clauſula poſita in prio,vel in medio q; extendatur ad oia.vide Bart.hic alex.cõſi.xcv.col.pe.

De neceſſarijs ſeruis & ſuis hæredibus inſtitu.& ſubſtitutis.

1 ☞Inſtituens ſeruum cenſetur eundem manumittere.
2 Papa conferens officium inhabili an cenſeatur cum eo diſpẽſare.
3 Legatum monachis factum qualiter peti poſsit.

IS qui. [Hæredem neceſſarium.] vnũ in caſu etiam cũ alio.ff.de hæredi.inſti.ei qui. Et plures nominet primo nominatus.ff.qui & à quibus.l.ſi quis habens.& ff.eo.qui ſoluẽdo.[Datus.] ſpecialiter infra de ſer.pign.da.manu.l.Labeo.[Potuiſti.] niſi te redimas.ff.eo.pignori.

Cum ſerui. [Scripti.]à ſciente.dic ſuprà,de here.inſti.cum proponas.[Non habet locum.]infra.l.pe.§.illo.

Si tutor. [Potuit.]ff.pro empt.ſi tutor.§.qui fundum.

Cum quidam. [Et libertatem.] ff.ad Trebel.l.ſi res.§.ſi ſeruus.de vulg.l.ſed ſi plures.§.quos.

Quidam. [Libertatem.] ſi cum libertate,non eſſet dubium.ff.de lib.& poſthu.ſi ita.§.regula.Vires.]quia videbatur deſtitiſſe à priore voluntate.ff.de vul.ſi quis.Sed non eſt ita vt ſequitur,& patet in d.l.ſi ita.§.regula.Sed aliud ſi alienaret.inſti.de hæredi.inſtitu.§.ſeruus.[Inductum.]inſtit.qui da.tu.poſ.in princi.

1 [Romanus.]quia nõ eſt veriſimile velle eum ſeruum remanere.inſtit.qui & ex quibus cau.manu.non poſſ.§.idemque. Et facit vt quis cõcedẽdo inhabili q capere nõ poteſt,ipſum habilitare videat,ſi habilitatio ad ipſum pertineat.ff.de reg.iur.l.quidam cõſulebat.ff.de excu.tu.idẽ Vlpia.§.ſi. Et ideo Papa cõmittẽdo monacho,ipſum habilitare videt,vt no.extra de priui.cũ olim.per Inno.& Io.An.de reſcrip.c.j.in cle. Nec obſtat.ff.de in ius vo.l.libertus.vt ibi notatur.

2 Item facit q cõferẽdo beneficiũ inhabili videatur diſpẽſare cũ eo,extra de fil.presbyte.c.veniẽs.de cle.cõiuga.c.diuerſis fallacijs.Quod verũ eſt ſi appareat per aliquas cõiecturas, aliàs nõ.Dic plenè in Spe.tit.de lega.§.qualiter.ij.ver.quib⁹.& verſic.ſe.& ſe.Et vide multos modos tacitè diſpenſandi in Spe.de ſen.§.vt aũt.ver.poſtremo.& ſe.Iunge quod ſcripſi,ſ.de offi.præſe.Aug.l.ij.Item dic q vbi Papa mãdauit alicui prouideri qui patiẽ talem defectũ cum quo Papa conſueuit diſpẽſare,q non obſtãte defectu executor põt & debet prouidere.vide per Inn.extr.de exceſ.præl.c.inter dilectos.per Archi.c.ſi.de tem.ordi.li.vj.facit.ff.de pecu.l.nõ ſolũ.iuncta l.quã Tuberonis.§.ſunt qui putãt.& l.peculiũ.eo.tit.[Serui.] j.de codicil.l.hæreditatẽ.[Defraudare.] non tamẽ valet legatum etiã in alimẽtis,ſcdm glo.Sed in alienis ſic.ff.de alimen.lega.l.ſeruos.Sed ibi loqtur de ꝓprijs.vnde videtur q valeat ſaltẽ q per officiũ iudicis debeat ſeruari,vt hic.& ſcripſi inſti.per quas perſo.no.acquiri.§.item vobis.

3 Et facit q legatũ factũ religioſis nõ habentibus ꝓprium poſsit peti per officiũ iudicis,ſi ad alimẽta legarẽ. Itẽ q conuẽtiones factæ inter abbatẽ & monachos ſuper modo viuendi.vide extr.de reg.iuris.c.nã eſt obligatoriũ.in nouel.[Vt ſi qui.] dic.ff.de lega.j.ſi poſt mortẽ.[Hæc inducebãt.]ſi.de iniuſt.rup.teſtamen.l.diuus.Sed ibi priuilegium.

Decisione. [Humanitatis.]& ſic non competit libertas tacita,vbi alio modo diſponiẽ.ff.eo.ſeruus.§.j.notatur.de condi.inſti.l.ſeruus.vide ibi.

De liberis præteritis,vel exhæredatis.

1 ☞Exhæredatio facta de vno,quando ad oẽs ſit extendẽda.
2 Indignatio facilior,vbi amor maior.
Cauſa præteritioni,an ſit inſerenda.
3 Teſtamentũ an ſit ipſo iure nullum,in quo non inſeritur cauſa præteritionis.
4 Præteritio filij quibus verbis dẽbeat fieri.
5 Legata qua actione peti poſsint.
6 Clauſula ſi non valet iure teſtamẽti,valeat iure codicillorũ,quid operetur.
7 Pupillaris ſubſtitutio an valeat hodie teſtamẽto pris rupto.

1 CVm poſt omnes. Dic ſecũdũ gl. q ſiue antè,ſiue poſt,ſiue inter gradus fiat exhæredatio,extendiẽ ad omnes.Sed ſi intra,nõ.Et vide plenè.ff.e.l.iij.vſq; ad fin.ff.de iniuſ.rupto.teſtamẽ.l.iij.§.ſi.Item dic, q exhæredatio non põt fieri à perſona.ff.eod.l.iij.filius.Quod intellige,niſi vna perſona totũ vnum gradum obtineret. [b] Itẽ nec à re certa.ff.eo.cũ quidam.[Voluiſſe.]nec admittiẽ probatio in contrarium,ſecundum gloſſam.

Si auus

Si auus tuus. [Exhæredauit.] nominatim ſed inter cæteros. [Auo viuo.] ff. de libe. & poſthu. ſi quis poſthumos. [Legis Velleiæ.] per quã ſolebat inſtitui cum alijs. hodie contra. inſti. e. §. j.

Si quis. [Melior.] ff. de alimen. lega. l. ij. §. conditio.

Maximum. Hæc corrigitur hodie ſupra de inoſſic. teſta. l. ſi quis in ſuo. §. legis. & per authen. non licet.

Authen. Non licet. [Vel igratitudinis.] vel ꝑ &. Sic eſt i corpore. [Sunt xiiij.] in deſcendẽtibus, ſed in aſcendẽtibus vij. Et inter fratres tres. in authen. vt cũ de appella. cog. §. aliud. coll. viij. de nup. §. ingratitudinem. coll. iiij.

2 Quia vbi maior amor, & indignatio facilior, ſecundũ do. vel dic vbi maior obligatio, maior indignatio contra facientes contrarium. Et vt hæc materia plenius liqueat, dic quòd aut deſcendentes exhæredantur. & etiam cauſa inſerta, & tũc opus eſt querela, vt not. infra proxi. auth. ff. de teſta. l. j. Alias ſi cauſa non inſeratur, ipſo iure non valet. Aut præteriũtur, & tũc aut per matrem, & oportet cauſam inſeri. Alioquin teſtamentum eſt ipſo iure nullum, vt hic, & notatur in corpore vnde hæc ſumitur, ſuper verbo, prætetire. Aut per patrem, & tũc videtur ipſo iure nullum, quãuis etiam cauſa præteritionis inſeratur, ſi filius erat in poteſtate. quia iſta iura nihil hoc caſu corrigunt, nec intendunt filium facere deterioris conditionis, quã erat antè. Et ita tenet Az. in ſumma, & Dyn. de liberis & poſtumis. Gallus. in diſtinctẽ. & glo. hic. Sed vbi præteritur emancipatus, videntur glo. variæ.

3 Nam aliquando dicunt quòd ſeruetur iura antiqua: & ita nota. ff. de mino. l. ſi filius. & in l. Gallus. §. quid tamen. Ia. tamen & Pet. de bel. perti. videntur tenere quòd teſtamentum ſit nullum ipſo iure. niſi inſeratur hoc caſu cauſa præteritionis, quo caſu dicunt ipſum tenere ipſo iure per hanc authenticam. Et idem tenet glo. in auth. de hære. & falci. §. exhęredatos. colla. j. quæ videtur verior. Sed quid de aſcendentibus? Dic quòd ibi etiam eſt opus inſeri cauſam, vt patet in corpore. & hæc quidẽ. Et tunc dic quòd ſi mater præteritur, vel exhæredatur, datur querela, & rumpitur in totum, vt ſupra de inof. teſta. cum filium. Si pater exhæredatur, datur querela. ff. de inoffi. teſta. pater. Si præteritur, tunc aut inferitur cauſa, & datur cõtra ta. & non reuocat in totum, niſi perſona turpis inſtituta. ff. ſi quis à pa. fue. ma. l. pantonius. Si cauſa non inſeratur, videt nullũ, vt d. §. & hęc quidẽ. qui loquitur in pręteritione vtriuſque parentis. Et multum confirmat opinionem Iac. ſupradictam. Et ſecundum hoc mater prætercta plus habet iure hodie, quàm pater præteritus cum cauſa. Vel dic quòd pater in totum rumpit illo caſu per dictum §. hæc quidem. Et d. tit. ſi quis à patre fuerit ma. hodie non obtinet.

4 Sed quomodo quis dicitur præteritus, ex quo cauſa inſeritur contra l. inſtitu. de exhæreda. libe. in princ.? Quidam dicunt filium prætereo ex tali cauſa. Sed tunc videtur exhæredatio. ſupra l. iiij. vel ſi fortè filio quem ex tali cauſa prætereo lego x.

Ex cauſa. [Firma.] hic ſunt opiniones. quidam dicunt quòd hæc authent. obtinet tantum vbi ab initio fuit nullum ipſo iure. Sed vbi fuit aliquod, tenent iura antiqua, ff. de inoffic. teſta. Papinianus. §. ſi ex cauſa. infra titu. j. l. j. quia in primo caſu nullam habuerunt ab initio dependentiam, ſed per ſe ſteterunt in ſecundo caſu, ſic. Et hanc Azo in ſumma, & omnes antiqui. ff. de iniuſt. rup. teſta. nam & ſi. ff. eodem. l. iij. §. fina. de ven. in poſſeſ. mit. l. j. §. fina. Contra quot. ff. de iniuſt. rup. & irri. teſta. nam & ſi mi les. de lega. preſtan. l. is qui. Alij verò, vt Dyn. dicunt contra, quòd vbi fuit ab initio nullum, non valet, ſed ſi rumpatur ſic. Et ſic videtur expreſſum in §. ſi igitur in corpore. Alij vt Ia. de ra. & Pe. dicunt indiſtinctè valere, per hanc authen. quod eſt humanius. Et hanc videtur ſequi gloſſ. in d. §. ſi ex cauſa. ff. de bo. poſ. contra tabu. l. j. ſupra titu. j. l. j. ff. de iniuſt. rup. teſt. l. filio.

5 Sed qua actione petuntur? Gloſſ. dicit quòd actione ex teſtamento, vel condictione ex lege. Et hanc Dyn. & moderni. Sed an hæc authen. obtinet vbi legatum eſt filio qui rumpit? Non videtur cum non debeat habere emolumentum ex eo quòd impugnare voluit. ff. de acquiren. hæredi. l. quæſitum. Pro quo. ff. de inoffi. teſtamẽ. l. Papinianus. §. meminiſſe. Doctio. tenent contra quòd imò habet authoritate huius legis. Et ita hoc caſu habet plus exhęredatus, quã inſtitutus, vt no. glo. in l. maximũ. & eſt ſimile. ff. de contra tabu. l. filium quem. circa finem.

6 Quid ſi fuit appoſita illa clauſula, ſi nõ valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum, an tunc petet actione ex teſtamento? & an ille qui fuit inſtitutus poteſt petere bona iure fideicõmiſſi? Glo. videtur dicere quòd non, quia clauſula illa non operatur, niſi in caſu quo teſtametum deficeret propter defectũ ſolẽnitatis. Et ſic nihil debetur virtute illius clauſulæ. ff. de inoffi. teſta. l. Titia. de lega. iij. l. ij. & l. patronus. §. iiij. Sed Dy. dicit qd̃ illa clauſula obtinet quomodocunq; teſtamentũ deficiat, dũtamen non ratione perſonæ teſtantis. ff. de leg. ij. l. Lucius. §. filiũ. de manu. teſta. ſi mater. infra de fideicom. ex teſtamẽto. cũ ibi not. ff. de teſta. l. ex ea. cũ notatis. Sed certè cũ rumpit teſtamẽtum per querelã, videt tangere perſonam teſtantis. ff. de inofficio. teſta. l. Titia. Et ſic ſecundum opinionem Dy. nõ valeret tanquam ex codicillis ſed authoritate huius legis, quod eſt tutius. Nam cũ ſemel valuerit vt teſtamentũ, & ita cõditio codicillorũ deficit, ex poſtfacto nõ conualeſcit. Sed ſi ab initio nõ valuiſſet, haberet locũ diſtin. Dy. ff. de le. ij. codicillis. §. fi.

7 Sed an valeat hodie pupillaris ſubſtitutio teſtamento patris rupto per hanc authen. contra l. Papinianus. §. ſed nec? Dy. dicit quòd non, quia hic loquitur in legatis quæ poſſunt valere ſine inſtitutione. Sed pupillaris ſubſtitutio non. Et de hoc no. ff. de vulg. l. ij. §. fi.

De poſthumis hæredibus inſtituendis, vel exhæredandis.

Dic qui ſunt poſthumi. ff. de iniuſt. rup. teſtamen. l. ij. ff. eodẽ. l. filius à patre. §. fina.

1 ☞ Teſtamentum quando valeat, ſi teſtator filium prætererat.
2 Teſtamentum reconualeſcit poſthumo præterito, in vita patris decedente.

SI poſt. [Exploratũ.] dic ſupra titu. j. authen. ex cauſa. Nec facias differentiam inter poſthumum & natum.

1 **Vxoris.** Dic quòd aut præteritur natus, aut poſthumus: primo caſu ſiue moriẽ in vita patris, ſiue poſt, non valet, niſi approbauerit expreſſè. ff. de libe. & poſthu. ſi ſi lius qui. ſi tabu. teſta. nul. exta. l. j. §. fi.

2 Secundo caſu dic quòd ſi poſthumus moritur in vita teſtantis, reconualeſcit, vt ff. de iniuſt. rup. teſtamen. l. poſthumus ſi poſt mortẽ, nõ: niſi tantùm viueret quòd approbaret, vt hic, & d. l. j. §. fin. ff. ſi tabu. teſta. nul. extra. iunge quod not. in ſpe. de teſta. ver. ſed pone. Et plenius inſti. de exhæreda. liber. in princi. vbi ſcripſi.

Quod certatum. [Si non alius.] aliàs ſecus. ff. de teſtamen. mil. ſi filius. §. ſed filius. [Vel prodigiũ] illi enim non ſunt liberi. ff. de verbo. ſigni. l. oſtentum. de ſta. homi. l. non ſunt liberi. Profictũs tamen in caſu. ff. de verbo. ſigni. l. quæreret.

Quidam. [A morte teſtatoris.] hæc enim verba poſſunt pati prouiſionem ad vtrũque tẽpus, aliàs cõtra. ff. de libe. & poſthu. l. commodiſſimè. §. ſolu. matri. l. ſi cum dote. Item dic ſecus in exhæredatione. ff. de vẽ. in poſſeſ. mit. l. j. §. ſi quis venerem.

De iure deliberandi, & de adeunda, vel acquirenda hæreditate.

a ¶ Hãc repetit Bar. & habet difficilẽ admodũ materiã, ſed quotidianam.

1 ☞ Emancipatus hodie hæreditatem non aditam tranſmittere poteſt.
2 Ignoranti, an & quando poſsit quæri.
3 Res hæreditariæ non præſcribuntur hæreditate non adita.
4 Pater quando poſsit filio quærere.
5 Infans reſtitui poteſt, ſed non furioſus.
6 Emancipatus an poſsit aliquo caſu tranſmittere.
7 Ius deliberandi quando tranſmittitur ad hæredes.
8 Repudiare an poſsit quis vnam hæreditatem, & aliam acceptare.
9 Hæres directus, vel fideicommiſſarius, non gaudet inuentario per hæredem facto.
10 Præſcriptio quæ currere poſsit aduerſus minores.
11 Teſtes cognoſcere debent contrahentes.
12 Creditor primus repetere poteſt id quod plus ſolutum eſt ſecundo.
13 Filius ſuccedens patri, an poſsit vendicare rem ſuam à patre venditam.
14 Statutũ vel contractum prędeceſſoris, quando poſsit quis impugnare ſtatuto ſtante, &c.
15 Hæres non faciens inuentarium ſuper tempore, non poteſt beneficio inuentarij gaudere.
16 Adiens hæreditatem eius qui nulla habet bona, cenſetur ſe obligare.

Si à patre

SIà patre. [Emancipata.] & non inſtituta, vt ff. eo. l. pro hærede. Item ſecus ſi non emancipata. ff. eod. Iulianus. §. ſi ſeruum. niſi eſſet miles. ea. l. §. fi. Vel ibi primò obtinueras, ſed hodie videtur hæc lex correcta, cũ ſit remota differentia patriæ poteſtatis, vt in auth. de hære. ab inteſta. coll. ix.

a ¶ Qui aliquid facit, vt hæres, videt hæreditatẽ adire, adde duas cautelas, quibus iudicatur adire per Cap. in caut. xxiij. col. iiij.

Cum debitum. a[Allegas.] vel exegiſſe. ff. eo. pro hærede.

Si fratris. [Ex parte.] hoc erat ſpeciale in filijs. Sed idem hodie in omnibus. infra de cadu. tol. §. cum igitur. & §. in nouiſsimo. Idem videbatur in ſeruis. inſti. de hære. quali. & diffe. §. ſui. Contra. ff. ſi cer. pet. l. eius qui. dic ibi.

1 [Tamen ſui iuris.] hodie corrigitur hæc lex hoc caſu, quia etiam emancipatus tranſmittit non aditã infr. de his qui ante aper. tabu. l. j.

Filio familiàs. [Sæpe reſcriptum eſt.] j. de bon. quæ libe. l. fina.

Potuit. [Pupillus.] etiã infans, ſcd̃m glo. ff. ad Trebel. l. ſeruo. §. ſi pupilli. & ff. eo. l. Pupillus. ſubaudi maximè. [Tutore authore.] aliàs non etiã ſi ſit opulẽta, inſtitu. de autho. tut. §. ſi neq;. [Actus.] ſi ab eo incipias. aliàs ſola voluntas ſufficit ſecundũ gl. Quod intellige dũ tamẽ probetur, q̃ eſt impoſsibile, niſi per actũ verbi vel facti, ff. ex qb. cau. in poſ. ea. l. Fulcinius. §. quid ſit. ff. de nego. geſt. l. Pom-
2 ponius. [Neſciente.] niſi eſſet infans. Nam illi ignorãti acquireret: vt dicta. l. Pupillus. j. eo. ſi infanti. ſecundum gl. Sed bonorum poſſeſsionem quærit ſolus tutor, ff. de bon. poſ. ſi Pupillo. & l. tutor. Sed contr. not. ſ. qui admit. ad bon. poſ. l. bonorum. de tut. & cu. da. ab his. l. impuberi. Primõ videtur verius, ſecũdum Dy. quia in bonorum poſſeſsione eſt actus iudicis & tutoris, in aditione ſolius tutoris. Item dic idem in hæreditate reſtituẽda, ff. ad Treb. ſed nec ipſius inſr. ad Trebellia. l. ſancimus. Item authoritas curatoris non ſufficeret, ff. de appel. cum in vna. §. tutor. Dic infra, eod. ſi infanti. Item in caſu minor adit, j. de bon. quæ libe. l. fi. §. ſin autẽ patre recuſante.

Si auia tua. [Decreuit.] eo enim ipſo gerit ſe ꝓ hærede, ſed hodie etiam ſi ſe nõ gerat. j. de his qui ante aper. tab.

Quoniam ſororem. [Ad hæredes.] ſecus in filijs. infr. de his qui ante aper. tabu.

Licet. [Sui hæredes.] idem in extraneis: vt not. infr. eo. l. cum antiquioribus. [Longi temporis.] ſed longiſsimo ſic infr. de præſcri. xxx. ann. l. ſicut. ſecundum gloſ.

3 Et dic quòd tunc non præſcribitur ius adeundi: ſed ipſa hæreditas. Sed res hæreditariæ non præſcribuntur, niſi tempore aditæ, ſ. de tempo. in integ. reſti. l. ea quæ. prope fi.

Si curatoris. [Petierint.] idem ſi non petierint. ff. eod. l. j.

Si te bonis. [Excuſat.] vltra vires enim hæreditatis teneris creditoribus, ſed non legatarijs, ff. ad Trebellianum. l. prima. §. ſi is qui.

Renitente. [Pater tuus.] ſecus in ſeruo, ff. de ſucceſ. edic. l. j. §. per ſeruum.

Suum hæredem. [Iuris eſt.] ſecus in emancipato, ſupr. l. j. Secus ſi haberet ſubſtitutum, ſ. de impube. & alijs ſubſti. l. iij.

Si ſorori. [Non probetur.] ſupr. vnde cog. l. nam hoc.

Non eſt. [Eundem.] ff. de reg. iur. l. quæ legata. Secus in ſtipulatione, ff. de verbo. obli. ſi filius.

Nec emere. [Adire.] fallit. ff. ad Trebel. l. ille à quo. §. tempeſtiuum. inſtit. de hære. quali. & diffe. §. fi.

Cretionum. [Decernimus.] vt alia die poſsit ita adiri hæreditas ſicut diebus cretionis.

b ¶ Infans dicitẽ minor ſeptẽnio Bar. ba. conſil. cccxcv. incip. Vanutius.

4 Si infanti. b Opponitur contra primum dictum, q̃ pater non poſsit quærere eũm nõ poſsit repudiare, ff. eod. eis poteſt. iuncta l. retinente ſupr. e. Sed hic ſpeciale. Vel ſolue vt not. ff. de reg. iur. l. is poteſt. Item opponitur quia per aditionem obligatur filius qui non poteſt obligari cum authoritate patris. inſtitu. de inuti. ſtipu. §. furioſus. ſed hic propter periculũ ne hæreditas nõ acquiratur. Itẽ opponitur, ff. de bon. poſ. quæ infan. no. l. j. Sed nõ eſt delata vt curra t tempus, ſed vt adiri poſsit ſicut hic. Sed quæritur quid ſi eſſet maior infante? Dic infra eod. §. fi. Caue tamen, quia in illo caſu ſi nõ adiret pater nõ occuparet vt hic, ſed veniret ac ſi non eſſet delata infanti, infra. ad Tertul. l. ij. quæ aliàs obſtaret, ſecundũ gloſſ. & doct. Item dic quòd ſecus in furioſo quã

c ¶ De hac materia vide Bar. cõſ. cxxvj. inci. in quæſtione vertente &c.

in infante, ſ. de cura. furio. l. fi. §. ſin autem. quãuis aliàs pariti-
5 ceptur in dicto. §. Sed hæc diuerſitas eſt: quia hic infans poterit reſtitui, ſed furioſus non poſſet. Item intellige l. infr. de bo. quæ liber. l. fina. §. vbi autem. ij. ſecundum iſtam, exponendo ibi puerilis, id eſt infantilis. Item dic quòd hodie pater non occupat iure paterno, imò filius habet hæredem ab inteſtato: vt hic notatur. Et dixi ſupe. qui teſta. ſace. poſſ. l. nemo. Quod intellige ſi fuit maior infante. Aliàs non: vt hic. licet glo. contradicat. Sed poteſt eſſe vera in ſuo. Iunge infr. de ſuis & legi. hære. auth. in ſucceſsione. Sed cur eſt diuerſum, infr. §. proxi. vbi tutor negligit? Reſpondeo quia ibi datur regreſſus contra tutorem. Vel dic quòd pater & filius eadem perſona reputantur, ſupr. de impu. & alijs ſubſti. l. fin. Sed circa ſecundum dictũ quære an obtineat in hæreditate paterna, vt perinde ſit ac ſi nõ fuiſſet delata? Gl. videtur hic dicere quòd ſit. Doct. contra. ſi ſit ſuus, ſupr. eod. ſi fratris. ff. de teſta. mili. l. ex militari. §. fina. niſi in caſu quo mater eſſet in medio. ff. ad Tertul. l. ij. §. ſi quis. Sed in emancipato poſſet glo. obtinere. de hoc plenius infr. de ſuis & legi. hære. l. apud hoſtes.

6 Sed an ſaltem emancipatus hoc caſu tranſmittat? Gl. dicit quòd ſic hæreditatem paternam. Ad quos autem tranſmittat, dic infr. de his qui ante aper. ta. Sed an quod hic dicitur de hæreditate non agnita iure patris obtinenda locum habet in matre quando filius erat emancipatus & hæreditas patre ſua, vel ſi hæreditas eſſet extranea? Docto. idem, ff. de cur. furio. l. furioſæ. [Septem annis.] ſi maiori. dic infr. ea. l. in fin. [Ætate.] ſupr. eo. l. potuit. [Continentur.] vt non tranſmittat nõ agnitam. infr. de cadu. tol. §. in nouiſsimo. [Decreto.] ſupr. qui ad. ad bon. poſ. l. bonorum.

Cum antiquioribus. [Minime petita.] ſi petijſſet, haberet minus tempus infr. eo. ſancimus. §. ſed quia quidam [Annale tempus c deceſſerit.] in caſu tamẽ habet plus & quo ad quid. infra. ſi pend. appel. mors inter. l. ſi. Et vt plenius liqueat dic quòd aut hæres deceſsit, viuit. Primo caſu aut erat inſtitutus ſub conditione, & non tranſmittit ſi mortuus ſit pendente cõditione, inſt. de cad. tol. §. ſin autem. Aut purè, tunc ignorabat: & eſt differentia inter filios & extraneos, ſupra eod. quoniam. Aut ſciebat, tunc aut moritur, infra tempus deliberandi, aut non vt hic in tex. Si verò hæres viuit, de iure ciuili poteſt adire perpetuo, ſecundũ glo. & Azo. & doct. licet Pla. cõtra. Et hoc etiam ſi illi qui ſequuntur in gradu vellent venire per bonorum poſſeſsionem, quãuis eſſent lapſa tempora primi. ſupr. eo. ſuum. ff. de reg. iur. l. quotiens duplici. Et per hoc videtur quòd ſecundus in gradu poſsit adire & intentare petitionem hæreditatis poſt xxx. ann. quia tempus non currit ſecundo quãdiu durat primo. Sed nunquid hæc lex obtinet in bonorum poſſeſsione vt ſic tranſmittatur ſi hæres moriatur intra annũ? Non videtur. ff. de bo. poſ. l. iij. §. acquirere. Sed nũquid idem in fideicommiſſo? Doc. quòd non: quia non reperitur. Tu potes dicere contr. vt no. ff. de leg. j. l. cum filio. in gl. idem eſt, & in ſpe. de teſta. ver. quid ſi fideiul. & idem Dy. in l. cum filio. ff. ad Trebel. l. cogi. §. idem Mecianus. Et hoc vbi hæres purè fuerat rogatus, ſecus ſi ſub cõditione, & fideicommiſſarius pendente conditione moreretur: vt dicta. l. cũ filio. ff. de condi. & demon. l. hæres meus. ij. reſponſo. Et vide ff. ad Treb. l. quidam. & l. apud. §. vtrum. [Vel aliter.] refere ad cognatum: quia aliàs non deferunt. [Is cum ſucceſsione.] hoc caſu, ſecus ſi viueret.

Quidam. Dic quòd aut ſunt plures hæreditates, aut vna. Primo caſu aut ex diuerſorum teſtamentis, & poteſt alteram dimittere, ff. de hære. inſti. liber homo. §. fina. & l. ſi quis filium. §. penul. Aut ex eodem, tunc aut agnouit primo paternam & non poteſt repudiare pupillarem vt hic, Aut contra, tunc ſi impubes ſit exhæredatus & non eſt alius hæres, tunc non poteſt habere vnam ſine alia. ff. de vulga. l. ſecunda. §. adeo. ſi eſt alius & adiuerit, poteſt. Et idem ſi ſit alius neceſſarius qui obtinet, quamuis gloſſ. hic dubitet, ff. de vulga. ſi filius. ad Trebel. l. ita tamen. §. ſi pater. de fideicommiſ. liber. l. cum quaſi. §. ſed ſi quis. niſi eſſet cohæres qui adire poſſet, ff. ad Trebel. apud Iulianum. §. j. Si verò impubes fuit inſtitutus, tunc aut impubes adiuit paternam, & non fit ſeparatio, ff. de vulg. ſed ſi plures. §. filio. Aut nõ, & tunc ſi habet cohæredem qui adeat, poteſt ſeparare, vel ſi pupillus erat ſolus & neceſſarius, per prædicta, ff. eo. l. Iulianus. & ff. quæſitum. & l. ſi tu ex parte. §. fin. aliàs non: vt d. §. adeo. In ſecundo caſu quando eſt vna hæreditas, tunc aut eſt inſtitutus per ſe, aut per filios vel ſeruos. Primo caſu aut purè aut ſub conditione. Et ſi ſub conditione

aut

aut ſolus, aut habet cohæredem vel ſubſtitutum. ff. eod. ſi ſolus. dic ibi plenè. & §. item ſi ſeruus. Si verò vna pars accreſcat alij, diſtingue, an tempore quo adiuit ſciebat vel non. ff. eod. cum hæreditate. nec eſt opus noua aditione in hæreditate pupillari, nec vbi eodem iure accreſcit, ſecus ſi diuerſo, nec vbi eſt inſtitutus per partes. ff. eodem. l. ij. cum notatis. & l. qui pater. de bonorum poſſeſ. l. ſed cum patrono. In legatis dic vt ff. de legatis j. l. legatarius. de lega. ij. neminem. & l. ſi ex duobus. & l. grege. cum notatis.

Cum aliquis. [Iudicem.] ſecus ſi eſſet ſeruus ſiue debitor. ff. de hære. inſti. cum proponas. [Maluerit.] & facit hæc lex ad fines plebanorum. dic j. de contra. & commit. ſtipu. l. optimam.

Sancimus. [Conſtitutiones.] quas non habemus, ſecundum gloſſ. §. arma. [Magis.] Comparatiuè. quia & iura ſcire debent, ſuprà, de legi. l. leges. [Formidoloſis.] ff. de conditio. inſtitu. quæ ſub conditione. §. cum igitur. [Ad quendam.] hæredem directum, vel fideicommiſſarium vniuerſalem.

9 Ille tamen non gauderet inuentario facto per hæredem, niſi cederet: vt in Specu. de inſtru. edi. §. dicto. verſicu. quid in ſuo. cum ver. ſequenti. Contra. ff. quod cum eo l. ſi filius. [Creditoribus.] inſolidum. non tamen legatarijs, imò detrahit Falcidiam. Nec obſtat, infrà. §. ſi vero poſtquam. quia ibi deluſit legem & creditores in dilatione. Sed quo ad Falcidiam, dic hodie, infrà, ad legem Falcidiam. authent. ſed cum teſtator. [Trium menſium ſpatium.] hoc quando dicit ſe repudiaturum, & inſtant creditores: vel eſt exhæredatus, aliàs perpetuo, ſuprà, eodem. l. cum antiquioribus. ſecundum gloſ. Item in caſu habet minus tempus, ſuprà, de inofficioſo teſta. l. ſancimus. §. finali. [Intra xxx. dies.] Quid ſi non incœpit intra xxx. dies ſed poſt, & compleuit intra xl? Non videtur ſufficere: quia non ſeruatur forma, infra. §. ſi vero poſtquam. ibi ſecundum formam. argu. contra. ff. de verborum oblig. continuus. §. illud. de vent. inſpic. l. j. in fine. Quod quidam tenent. prima ſecurior. [Hæreditatem cognouerit.] & adiuit, infrà, eodem. ſi vero poſtquam. ſecundum gloſſ. hic. Sed gloſſ. alibi quod à tempore ſcientiæ, inſ. ad legem Falcidiam. authen. ſed cum teſtator. in gloſſ. ſcilicet. Sed docto. hanc approbant, videlicet Franciſ. & Pet. de bel. perti.

10 Et fortè currit hoc tempus minoribus, cum minores præſcriptiones contra eos currant: vt dixi ſupr. in quibus cauſ. in integrum reſtitu. l. finali. Et videtur notari. ff. de mino. l. auxilium. in princip. vlti. gloſſ. Item dic quòd ſi poſt huiuſmodi tempus faceret, non prodeſſet: vt not. in authen. de hæred. & falcid. §. ſancimus. col. j. Et patet infrà. §. ſi vero poſtquam. [Cæterorumq́.] vt creditorum: vt not. ſuprà, de adminiſtra. tuto. l. tutores. Et dic tabulariorū, id eſt, tabularij, vnus enim ſufficeret, niſi in caſu proximo, ſecundum gloſſ. Item dic legatarios vocandos: vt hic nota. [Impoſito.] hoc caſu quando hæres eſt ignarus, aliàs non eſt opus, ſecundum doctor. Item dicunt quidam quòd ſi hoc omittatur, quòd nihilominus valet, ſecundum Hugo. & Odoſr. ff. de ven. inſpi. l. j. in fin. argu. contra. ff. de in integrum reſtitu. l. diuus. Item ſi ſint plures, omnes imponent vel ſubſcribent. Vel ſecundum doctores, vnus pro alijs. ff. de eden. ſi quis ex argentarijs. de dam. infec. l. ſtipulatio. §. quæſitum.

11 [Cognoſcunt.] Nota quòd teſtes debent cognoſcere contrahentes. in authen. de hære. & falcid. §. ſi vero abſunt. col. j. Dic q̃ teſtes qui nil teſtificantur de facto perſonæ quam non cognoſcunt, vt quia dicunt opus ſic fuiſſe, bene admittuntur, in authen. de teſtib. §. licet. collatio. vij. & ſic intellige quod hic not. in fine. Vbi verò de facto vel contractu perſonæ deponunt debent eam cognoſcere: vt hic, & in authen. de fide inſtrumen. §. ſi quis igitur. collatio. vj. cum notatis. Et ſi ſit opus, dicunt perſonæ exhiberi. ff. de publica. l. exhibuiſſent. & not. extra, de teſtibus. cap. cum cauſam. Sed econtra teſtis debet eſſe notus, alioquin non plenè ei creditur: vt in authenti. teſtibus. §. ſi vero ignoti. collatio. vj. in feud. de pace tenenda. §. ſi tres. Et notat Innocen. extr. de accuſa. cap. inquiſitionem. [Teſtatoris.] & ab abdita, ſecundum gloſſ. j. eodem. §. ſi verò poſtquam. [Conſummatione.] ſed incipit intra quatuor menſes, ſecundum gloſſ. [Beneficio.] & ſi aliquibus ſoluerit integrè, poteſt nihilominus vti contra alios: vt in Specu. de inſtr. edi. §. dicto. Et poteſt vel poſt condemnationem, vt ibi not. quamuis etiam eſſet condemnatus inſolidum. [Repellantur.] ſubuenitur tamen hypothecarijs. infrà, eod. §. licentia. [Ex hæreditate.] ſi putent legata deberi, aliàs tenerentur quaſi dolo &c. ad l. Falc. l. dolo. [Hypothecis.] vbi res ei tradita eſt. [Vel indebiti.] vbi pretium eſt traditum. [Accommodare.] ff. de regu. iur. cap. non debet. §. in re obſcura. Quandoque tamen contra. ff. de tranſac. cum his. §. planè. Item ſecus vbi eſt ſoluendo hæreditas. ſuprà, de hæredi. acti. l. finali.

12 [Hypothecariam actionem.] dic quòd ſi primus creditor contendit plus debito ſolutum, quòd poteſt repetere à ſecundo vt hic. ff. de condi. indeb. tutores. ff. famil. erciſc. l. Lucius. Si contendit ſolùm ſe priorem, tunc aut perpendit hypothecariam, & tunc aut res obligata extat vel dolo deſijt, & agit hypothecaria: vt ff. de pigno. l. ſi fundus. §. in venditione. & §. ſi non dolo. qui po. in pigno. hab. l. idemque. §. finali. Si nō extat de dolo. &c. quia fortè conſumpta, tunc in ſubſidium primus agit vt hic. ff. qui po. in pig. haben. l. poſſeſſor. Et not. ff. de diſtra. pigno. l. j. Quod verum eſſet ſi ſecūdus habuit cauſam lucratiuam, vt not. in Specul. de ſol. & oblig. verſicu. pone. Ad quod facit quod no. ſuprà, de rei vendi. l. mater. Et dic quæ ibi in ſimili ſcripſi. In caſu tamen huius l. indiſtinctè agit primus vt hic. Aut non prætendit hypothecariam, & tūc aut eſt priuilegiatus, & reuocat, infrà, de priuil. fiſ. l. pecuniam. ff. quòd cum eo. l. ſed an. ff. de pecul. l. ex facto. Aut non, & tunc non reuocat regulariter. ff. quæ in fraud. credi. l. pupillus. & l. ait prætor. §. ſi debitorem. Fallit vbi erant bona poſſeſſa. vt d. §. & l. qui autem. §. ſciendum. eodem tit. vel ſi pluribus petentibus vni gratificauit. ff. de bon. autho. iudi. poſſid. ſi non expedierit. §. j. Vel ſi extorſit inuito ſine iudice, vt l. pupillus. vel ſi ſint ſocij. ff. pro ſol. l. verum. §. ſi cum tres. Item in cohæredibus, ſi corpus ipſum ſit exactum. ff. familiæ erciſc. l. item l. ab eo. Secus ſi pecunia. ſuprà, depoſi. l. finali. Item hoc intelligo vbi debitor eſt inops, aliàs non credo quòd poſſit tolli ſecundo niſi per hypothecariam. arg. ff. pro ſocio. ſi Titius. infrà, de his quæ in frau. credito. l. j. Sed ibi not. contra, quando fuit fraus: vbi autem plures petunt & nemini eſt ſolutum, dic ff. de priuil. cre. priuilegia. per gloſſ. & Dyn. infrà, qui po. in pig. ha. ſi decreto. [Ex l. vbi erant hypothecarij.] Secus in alijs, ff. de priuile. credi. l. priuilegia. [Emptore.] hoc ſpeciale alias contra. ff. de pigno. l. ſi fundus. ff. quæ in fraud. credi. pupillus. [Expendit.] ff. de relig. l. penulti. [Inſinuatione.] ſuprà, de teſta. hac conſultiſsima. [Probauerit.] iuramēto, ſecundum gl. [Non confundantur.] idem contra ſi ipſe tenebatur: quia fortè fuit fideiuſſor rei, & ei ſucceſſit. ff. de ſol. l. Stichum. §. quod vulgo. de fideiuſ. l. hæres. §. quòd ſi.

13 [Sed ſimilem.] Quid ergo ſi pater vendidit rem filij? Omiſſa gl. quæ hic confusè procedit q̃ aut filius non fecit inuentarium, & repellitur in totum, ſi ſit hæres inſolidū: alioquin pro ea parte qua ſuccedit: vt hic in authen. de hære. & falci. §. ſi vero. Aut fecit, & tunc aut hæreditas eſt adeò tenuis & non ſoluendo, quòd nihil ſibi remanet, & poteſt rem venditam vendicare. per hanc l. & notatur hic in gloſſ. Aut remanet ſibi, & tunc aut ſolùm bonorum ſubſidium, & tunc in nihilum repellitur, imò totum vendicat, ſecundum gloſſ. Quod non eſt verum quia cùm emptor ſit creditor qui regreſſurus eſt propter euictionem bonorum ſubſidium, ipſum non excludit. ff. de inoffic. teſt. l. Papinianus. §. quarta. Ideo dic quòd aut emptor nō habet regreſſum ꝓpter euictionem, & obtinet, quod not. hic. Aut eſt habiturus, & tunc repellitur filius quatenus habet de bonis. Verum eſt tamen quòd illo caſu aget contra cohæredes ad ſupplementum ſi quos habet. Et hoc not. ſ. de rei vendi. cum à matre. Aut habet plus debito bonorum ſubſidio, & tunc ſi ſit ſolus hæres, repellitur in eo quod habet. ff. de fundo dot. l. dotale. §. ſi vxor. Et ſi habet cohæredes, tunc repellitur pro quota qua eſt hæres, etiam ſi minus valet quàm talis quota fundi, ſecundum gloſſ. Sed hoc durum eſt & contra mentem huius legis. Ideo dic repelli quatenus habet, vt dixi per hanc legem. Quid in extraneo? Quamuis gloſſ. diſtinguat, dic idem, excepto eo quòd non agit ad ſupplementum contra cohæredes. ff. ad l. Falci. ſi debitor. ad Trebel. l. Lucius. §. cum maritus. Et in hoc etiam reſedit gloſſ.

14 Sed quid ſi eſt ſtatutum q̃ quis non poſſit impugnare contractum vel inſtrumentum ſui vel prædeceſſoris, nec venire contra, nunquid poterit ꝓpter beneficium inuentarij? Glo. q̃ ſic. Doct. contra: quia alias ſtatutū nihil operatur. ff. de lega. j. ſi quando. Sed quid ſi a teſtante poterat duplum exigere? Dic q̃ etiam poterit nunc. Nec ob. ff. ad l. Falc. cum emptor. quia intelligitur quando non fecit inuentarium. [Prærogatiua.] dic ſ. ꝓxi. §. & l. priuilegia. de priuil. cre. Et credo quod ſi hæres ſit inter non priuilegiatos & non hypothecarios, quòd fieret contributio cum ſimul petentibus & inuentario aſſiſtentibus: alias credo quòd hæres ſit melior alijs chirographarijs modo priuilegiatis: qui poſt petūt, quamuis illi fuiſſent priores tempore. ar. l. pupillus. ff. quæ in fraud. cred. cum ſi. hac l. Satiſfacere enim debet & pōt ſibi ipſi. [Prærogatiua.] de qua

ſupra, proxi.§.[Legem.] infra, de quæſtio.l.de tormentis. & l.finali.[Per ſacramentum.] dic ſupra, de his qui ad eccle.confug.l.præſenti.§.ſic vbi. Sentiat.] & ſic non priuatur beneficio inuentarij, quamuis aliquas res amiſerit. [Et hypothecarum.] & ſic quamuis conuentatur vt extraneus. ff.ad exhibē.l.de eo.§.finali. [Præſcriptionem.] ff.de iudi.l.ij.in fin. vt in poſſ.leg.l.is cui.§.cellarum.[Et debitis.] & legatis in authen. de hære.& fal.§.ſi verò non fecerit. colla.j.[Culmine.] ſupra eod. cum antiquioribus. [Iudicibus.] opponitur infrà, eod. cum antiquioribus. Sed illa quando non petit tempus, quo caſu datur annus à tempore mortis quo ad tranſmiſſionem. Sed hic quando petit tempus & forte diu poſt mortem inſtantibus creditoribus.

15 Item dic quòd poſt hoc tempus non poteſt inuentarium facere nec beneficio huius l.gaudere, ſecundum gloſſ.& docto. [Semel.] niſi eſſet prima data breuior. ff.eod.l.iij. [Deliberantes.] ſi velint vt.l.fal.infra, proxi.in authen.de hære. & fal.§. hinc nobis.col.j. [Pro hærede.] niſi cum permiſſu iudicis.ff. eo.Anſto.§.j.[Recuſauerint.] ubi videbatur hoc caſu repudiaſſe.ſupra,eo.cum antiquioribus. ff.eo.quandiu inſtitutus. in fin.ſecundum gloſſ.[Hæreditarijs.] ſed non legatarijs, quia fecit inuentarium [Legis Falcidiæ.] quartam tamen iure naturæ debitam poteſt retinere, vt hic nota. Et hoc quo ad legatarios, vt in authen. de hæred.& falci.§.ſi vero non fecerit. in gloſſ. hoc facit.col.j.& in Specu.de inſtru.edi.§.dicto.verſicu. quid in ſuo.

16 Sed quid ſi quis adiuerit hæreditatem illius qui nulla bona habebat, quia forte dederat inter viuos, an obligat ſe? Videtur quod ſic, quia hæreditas eſt nomen iuris: & quanquam nihil ſit in bonis, poteſt dici hæreditas.ff.de verborum ſignif.l.hæreditas.ſicut peculium. ff.de pecu.l.quæſitum. Contra. ff.de hære.vendi.l.cum hæreditatem.de hæredi.inſtitu.l.ex facto. §.quare. [Quantitate.] & hoc ſpeciale. Secus in alijs arbitrarijs, ſecundum doctor. [Vt milites.] hodie idem in alijs: vt in authen.de hære.& fal.§.finali. & hic & ibi nota. [Hæreditate.] hodie hoc corrigitur: vt dixi.

De repud.& abſtinenda hæredi.

1 Suus recuſationem agnoſcere poteſt.
2 Bona fides quando in emptione præſumatur & quãdo mala.
3 Extraneus emens vnam rem ante aditionem tenetur vt hæres.
4 Repudiatio inutilis quo ad quid valeat.
5 Dilatio data debitori à principe non currit ei quandiu aliam habet à creditore.
6 Repudians hæreditatem maternam an habeat annum ad deliberandum.

a ¶Nota quod quis videtur ſe gerere pro hærede, habitando domũ defuncti. Barto. hic. Ang. conſi. lxiiij.

b ¶Hæc lex eſt ſubtilis, vide tex.

c ¶Quòd in ſolennitate teſtamenti inſpiciatur locus, vide hic Bar. Bal. conſi.clxiiij.li.iiij.

1 SI paterna.[a] Duo ergo oportet hic probari. & hoc in ſuo qui poteſt recuſationem agnoſcere.j.l.finali. Secus in extraneo, vt hic ſentit gl. Et ita intellige quod nota.in Spec. de ſuc.ab inteſta.verſic.pone. Sed quid in emancipato? Gloſſ. dicit idem quod de extraneo.§.titu.j.l.j. Sed Spec. dicit idem quod in ſuo de iure authenticorum, vt in dicto verſic. Et facit ff.eod.pro hærede.& l.Iulianus. §.ſi quis ſeruum. [Prohibebit.] facit in feu.an agna.vel fil.defunct.repu.hære.cap.j.

2 Si paterna.[Bona fide.] hoc præſumitur ſi habes titulũ. ſupra t.proxi.ff.ſi quis omiſ.cau.teſtamen.l.ſi.ff.de leg.j.l.filio. Poteſt tamen contrarium percipi ex tribus, vt ſi omnia bona poſſideat vt hic nota.in gloſ. ff.quæ in fraud.cred.l.omnes qui.§.Lucius.vel ſi per interpoſitam perſonam emit.ff.eod.ſi is qui bonis. alias Paulus.ff.de autho.tuto.ſi pupillus.§.ſed ſi interpoſitam. Vel ſi incontinenti poſt abſtentionem emit. ff.de priuileg. credi.ſi venter. ad Maced.l.ſed & Iulia.& l.ſed ab initio.

3 Quid ſi tanquam extraneus emit vnã rem antequam adeat, deinde adit? Dic teneri eum vt hæredem, non vt ſingularem poſſeſſorem, vt hic nota.ff.eodem. hæres quandoque. Et hoc tene, non illud quod not.in l.bis.

Suus hæres. Actione petitionis hæreditatis.[Aſſeuerant.] & ſic ſe immiſcebit.ff.de bono.poſſeſ.l.cum quidam. [Tranſactio.] ideo non valet vt pactum: quia credebat trãſactionem valere & errabat, ſecũdum gloſſ.ff.quod iuſſu.l.j.§.quid ergo. alias contra. ff.de pact.ſi vnus.§.penult.[Submoueri.] ſi iterum agat contra inſtitutũ.

4 Sicut maior.[b] [Quærere.] niſi in caſibus. infrà l.finali.ff.ad Trebel. nam quod.[Nihil agit.] præiudicat tamen ſibi quo ad aduerſarium, ſuprà, de pact.l.poſtquam. Sed non liberatur à creditoribus, ſecũdum gloſſ. Imò dic quòd ſibi nõ præiudicat, cũ non poſſit deſinere eſſe hæres. Et l.poſtquam in renũtiabilibus loquitur. Item dic quòd non valet vt confeſſio, quæ non fit animo confitendi, vt ſequitur. Sed quid ſi fieret animo confitendi, & verba ad hoc apta proferrentur? Forte præiudicaret ſibi quo ad aduerſarium. ff.de interrog.act.ſi filius. Et hoc eſt notabile pro illis qui reſignant beneficia ſine voluntate ſuperioris, de quo extra de renuntia.cap.finali. & per Innocen. de in integrum reſtitutio.cum veniſſent.[Repudiantis.] quia nõ confitetur, ſed repudiat.

Pupillorum.[Eis nocet.] contra. ff.de condi. & demon.cum pupillus.dic ibi.

5 Si quis.[Cum fuerat.] ff.de iure deliberan.ſi quis ſuis. [Vel inutili.] antè tamen repudiauerat. alias contra.ff.de noua.l.doli. [Triennium.] facit hæc lex quòd ſi dilatio detur debitori à principe, quòd non currat ei quandiu aliam habet, forte à creditore, vel alias.infra, ſi penden.appel. l.finali.ff.quod vi aut clàm.l.ſemper.§.ſi quis. Ar.contra.ſupeà de dila.ſiue pars.in fin.ff.de re iudi.l.iiij.§.condemnatum. Sed dic currere vtranque, niſi cauſa conceſſionis donet non currere ei. Item facit ad quæſtionem, an quis vtendo iure communi cõſumat gratiam: vt ſi cui permiſſum ſit intrare locum prohibitum ex gratia, & poſt concedatur omnibus ex aliqua cauſa quòd certa die intrent. Quæ diſputatur per Ioan. Andr.extra, de regulis iuris.cap.generi. libro vj.in nouella. [Indulgeri.] ſupra, de tempo.in integrum reſtitut.l.ea quæ. [Res venditæ ſint.] per creditores, ſecus ſi per ſubſtitutum vel cohæredem.ff.de mino.l.quod ſi minor.§.Sceuola.ſecundum Iaco.de Rauen.vel dic vt ibi. Et facit hoc ad cap.extra, de præben.ſi tibi abſenti.libro vj.& ad notata ibidem. [Satiſfacere.] Sed quære an hæc lex obtinet in hæreditate materna. Dic quòd non quo ad triennium: ſed tamen habet annum repudians.ff.ad Tertulia.fin.ſecundum gloſſ. Sed quidam dicunt quòd ibi non repudiauit ſed dixit ſe nolle adire: nam ſi repudiaſſet, nunquam admitteretur, ſupra, de iu.& fac.igno. l.ij. Item quid de emancipato? Gloſſ. dicit idem quod in ſuo. ff.de colla.l.nonnunquam. ſed nec ibi repudiauit: ſed adire recuſauit: vnde doct. dicunt ſecus etiam de iure nouo authenticorum. Nam licet ſit remota differentia emãcipationis quo ad ſuccedendum, non tamen quo ad alia. nam ſuus neceſſarius eſt hæres & non emancipatus. Sed à quo tempore currit triennium in primo caſu huius l. Dic ſecundum Iaco. quòd à tempore repudiationis vel abſtentionis. Sed l.fin. videtur velle quòd à tempore delatæ hæreditatis. Sed alio caſu loquitur, vt dixi.

Quemad.teſtamenta aperiantur & inſpiciantur & deſcribantur.

Expone quemadmodum, id eſt, quo iubente, & dic iudice.j.eod.l.j. Item quemadmodum, id eſt, coram quibus, & dic infra, l.ij. Item quemadmodum, id eſt, ad quorum poſtulationem. & dic infra, l.iij. Item quemadmodum, id eſt, qualiter, & dic in dicta l.ij.& iij. Item quemadmodum, id eſt, quando, & dic teſtature defuncto.ff.eod.l.ij.§.ſi dubitetur.

VT teſtamentum.[Iudex.] per hoc edictum ſi confiteatur, vel per edictum, de ta.exhi. ſi neget. ſecundum gloſſ. vel rei ven. ſi hæres agat.ſi.eo.ipſi.

Teſtamenti.[Inſinuentur.] imò vbi aperiuntur. ff.de teſta.l.iij.§.j.de euict.ſi fundus. [Honeſtos viros.] ſi aliqua cauſa vrgeat aperire.cap.ſi quis. [Obſignentur.] quouſque teſtes ſint præſentes qui conſignauerunt, & publicetur per modum quem dixi.ſupra, de teſta.l. publicati.ff.eodem.cum ab initio.

Eius.[c] [De calumnia.] ſed pens quia credis intereſſe. ff. eodem, l.j. [Iuranti.] & ſic probatur intereſſe hoc caſu per iuramentum.ff.ad exhibē.l.theſaurus.& l.iij.§.ſciendum. [Vel ad ignominiam.] quo caſu nõ valet inſtitutio nec legatum. ff.de leg.j.l.turpia.de hęre.inſtituen.l.quotiens.§.ſi quis. [Et conſulem.] ſed cum poſſit totum vendicare.ff.eod. Ipſi.cur totum non exhibetur. ff.de eden.l.j.§.item.& l.quidam.§.rationes.& l.argentarius.§.edi. Gloſſ. dicit quòd totum exhibetur ſi agat rei vendi. Secus ſi hoc edicto, vt hic: vbi loquitur in filio. Pla. contra, quem ſequuntur doctor.& dicunt hunc filium exhæredatum vel legatarium. In priuilegijs ſecus, quia illud totum exhibetur & fit ſolùm copia de articulis de quibus agitur, extra de priuilegijs.cum perſonæ. libro vj. Et de hoc per doctor.de fide inſtrumen.cap.contingit.per Innocen.& Hoſtien.

De edicto diui Hadri.tollen.& quemadmodum ſcriptus hæres in poſſeſſionem mittatur.

Inter

1 ☞Interdictum Quorum bonorum locum habet in teſtamento nuncupatiuo.
2 Iudex competens quis dici poſsit.
Inſtrumentum in quo eſt quædam raſura quādo ſit ſuſpectū.
3 Poſſeſsio qua forma apprehendatur.
4 Hæres mittitur in poſſeſsionem rei poſsidente nullum titulum allegante.
5 Hæres an poſsit mitti in poſſeſsionem parte non citata.
6 Iura plura habens in dubio præfertur ei qui pauciora.
Beneficium legis datur contra titulo poſsidentem.

CVm inter. [Primo loco.] quāuis ſit ſcriptus in ſecundo loco & ſubſtitutio præcedat in ordine ſcripturæ, vt in Spec. de teſta. §.ſequitur.verſicu.quid ſi primo. [Inſtitutus eſt.] & ſimul quandoque. ff.de hæred.inſtituen.ſi pater. inſtitu.de vulga.§.finali.

Quamuis. [Seu alij.] omnes hæ exceptiones admitterentur ſi ageretur petitorio, vt ſuprà, de ordi.iudi.l.penult.& fi.ff.de inoffic.teſta.l.Papinianus.§.ſi filius.ſuprà de peti.hære.l.liber. Sed non in poſſeſſorio, vt hic,niſi eſſet filius in poſſeſsione & vellet incontinenti probare.ff.ad Trebel.l.ille à quo.§.ſi teſtamento. ad Carbo.l.iij.§.ibidem.vt hic not.per gl.& doct.Item dic quòd hæc l.nō obtinet in feudis,vt in li.feu.ſi de feud.cōtro.ſuc.inter do.& ag.vaſal.cap.ij.& iij. Sed ibi non prætendebatur teſtamentum ſcriptum.[Vitio.] non parenti.aliàs ſecus infra.l.fin.

Edicto. a[Quieſcente.] per hoc videtur quòd nō poſſit agi ex eo.Et hanc doctor.pro quibus facit regula.Sed gloſſ.contra.

1 [Teſtamentum.] non ergo videtur habere locum in nuncupatiuo,ſed habet in eo locum interdictum Quorum bonorū, ſecundum gloſſ.& not.in Specul.§.ſequitur.verſicu.quid in nuncupatiuo.Sed Al.dicit idem in nuncupatiuo.dum tamen ſit in ſcriptis redactum,vel ſi non ſit redactum, ſi tamen teſtes ſint præſentes & deponant. Et idem dicit in teſtamento minus ſolenni,in caſu quo valet,ſupra de teſta.hac cōſultiſsima.§.penult.& fi.Et hæc opinio poteſt eſſe vera attenta conſuetudine per quam probatur teſtamentum per literas ſigillatas. Sed ſi oporteret examinari teſtes,non:vt infrà dicam.Sed hæres ab inteſtato non habet beneficium huius l.vt nota.dicto §.verſic.quid de nuncupatiuo.Item dic hæres ſcriptus ex parte quota.Secus ſi ex re certa.ſuprà de hæred.inſtitu.quotiens. Vel dic quòd imo idem, quia habetur loco hæredis, niſi quo ad onera, vt ibi nota.Sed vniuerſalis intentabit etiam ꝓ vna re: vt not.in dicto §.ſequitur.verſic.ſed nunquid. Fideicommiſſarius autem vniuerſalis non habet beneficium huiuſmodi.ff.ad Trebellia.l.filiam fratribus.Sed ſubſtitutus ſic,vt hic no.Item nec hæres ſub conditione, vt not.dicto §.ſequitur.verſ.quid ſi quis.Ar.contra ff.de hære. inſtitu.l.ſi quis inſtitutus hæres.ff.de bo.poſſ.ſecundum tab.l.ij.§.ſi ſub cōditione.Sed hæres hæredis ſic:vt d.§.verſic.penult.Item nec hæres qui ſemel habuit poſſ.ff.de peti.hære.ꝙ ſi in diem.in princ.

a Sed quis eſt competens iudex?Dic quòd ille qui habet merum vel mixtum.& ſi res nō ſunt ſub ipſo, requiret, vt l.cum vnus.§.penult.ff.de bo.autho.iudi.poſſ. ſecundum gloſſ.dic ſuprà,vbi de hære.l.j.[Non vitiatum.] Quid ſi ſit ibi raſura? Dic ꝙ ſi ſit de alia manu et in loco ſuſpecto quòd eſt ſuſpectū. Et idem etiam ſi de eadem manu,vt no.Hoſt.extra de reli.domi.c.cum venerabilis.Sed Io.videtur contra notare hic.[Et depoſitionibus.] id eſt, ſubſcriptionibus. nam in poſſeſſorio huiuſmodi nō oportet ꝙ deponant cum ſacramento, ſed ſufficit ꝙ fuerit apertum corā honeſtis.ſ.titu.j.l.ij.ſecundum gl.

3 Sed quis eſt modus procedendi? Quidam dicunt quòd pars citabitur, & audietur antequam fiat miſsio.& hoc ſentit glo. exponendo miſſum, id eſt, mitti deſiderantem. Tu dic latius quia aut vacat ſeu tacet poſſeſsio, & tunc ſi vult hæres vtetur remedio huius l.& nemo citabitur.Sed ſi vult propria authoritate occupabit ſi non habuit competitorem qui velit occupare. Nam tunc ſi ſit periculum ꝙ curratur ad arma, iudex inhibebit vtrique ingreſſum & cognoſcet ſummariè & de plano quis potiora iura habet,& illum admittet qui potiora iura prætendet.Et idem ſi ambo contendant ſe poſsidere.Et ꝓcedet ſine libello,vt no.extra de proba.c.in præſentia.per Inno.& hoc niſi haberet neceſſariò ſuccedere per bono. poſſeſ. tunc enim debet venire coram iudice antequam accipiat poſſeſsionem bonorum,ſuprà,qui ad bonorum poſſeſ.l.finali.Si verò alter poſsideat , tunc oportet eum vocari.

4 Et ſi poſsidens nullum allegat titulū,mittetur hæres in poſſeſsionem beneficio huius l.vt hic,cum dicit, non autē legitimo.Si verò titulum allegat ſimiliter,tūc inſpicitur qui potiora iura habet:dum tamen vnus faciat ita promptā fidem ſicut alius, vt hic.Si vero ſingularem,tunc aut natum ante tempus mortis, & in hoc caſu ſunt opi. Al.dicit ꝙ nihilominus hæres admittetur ſi teſtator poſsideat tēpore mortis,alias non. Azo dicit ꝙ ſi habuit titulum à teſtatore, ꝙ hæres non admittetur, quamuis teſtator poſsideat tempore mortis. Et hæc opin. verior, dum tamen faciat promptam fidem inſtrumento vel teſtibus.vt not.ſ.l.ij.aut natum poſt, & adhuc dicit idem gloſſ. in fideicōmiſſario vniuerſali ſi poſsidet & ſtatim docet. Secus ſi non poſsideret.ff.ad Trebel.l.filiam. Et hanc Iaco.de Ra. Et idem doctor.de legatario ſingulari ſi ſine vitio ſit adeptus, ſecus ſi cum vitio.ff.quo leg.l.j.§.rediguntur.

5 Vel dic ꝙ in beneficio huius l.pars non citabitur, ſed hæres mittetur in poſſeſsionem per iudicem, facta fide de teſtamēto. & mandabit ꝙ realiter ponatur. Et tunc ſi quis ſe opponat audietur, vt hic.Si in bo.poſſ.vbi pars non vocatur, & ideo ſeruus tam petit.ff.de bono.poſſeſ.l.ſeruus.hoc tamen caſu opus eſt quòd iudex decernat,licet nō in bo.poſſeſ.hodie.vt ſcripſi ſuprà , qui admit. ad bono.poſſeſ.l.fina.Et hoc ſonant verba huius l.ſiue qui miſſus,&c.Quid ergo ſi abſente cōtradictore quis miſſus ſit,& ipſo inſcio?Dic quòd ſi veniat,audietur, & videtur notari in ſimili.ff.de bono.poſſeſ.l.iij.§.bonorū. Sed quid ſi non apparet,quis potiora iura habet?

6 Dic quòd præfertur ille qui plura, vt not.in Specu.de al.& diſpu.aduo.§.j.vel ille qui eſt de genere & magis fundatus de iure communi.vt in feu.ſi de feu.cōtro.fuerit.c.ij.& iij.& extra de priuil.c.epiſcoporum.libro vj.Et ſi non appareat quia fortè duo teſtamenta proferuntur de eadem data , eſt potior a conditio poſſeſſoris.Et ſi nullus poſsideat, vterq; repellitur. vt hic per gloſſ.& doctor.nota.Ar.contra, extra de reſcript. cap.duobus.lib.vj.Per quem videtur quòd iudex poſsit gratificari.Sed an poteſt appellari? Gloſſ.dicit quòd non, per l. quiſquis.infrà quo.ap.

a ❡Hæc lex eſt ſingu.nec alibi reperitur ſecundū Bar. hic & conſil.lv.& conſi.xx.incipiente,clericus.

7 Et nota quòd beneficium huius l.datur contra titulo poſsidentem. Quod non eſt in petitione hæreditatis, nec in quorū bonorum.Sed non datur ad incorporalia, licet petitio hæreditatis ſit ſecundum gl. Vel dic dari ad incorporalia quæ poſsidentur,de quibus.ſ.de pact.ſi certis annis. Item dic ꝙ nedum veniunt in hoc beneficio res quæ fuerunt teſtatoris, imò quas detinebat,ſecundum gloſſam.Sed an fructus veniunt? Dicit Spec.ꝙ non.vt d.§.verſic.ſed nunquid. Patet ergo ꝙ vtiliſsimum eſt remedium huius l.quia hic non oportet probare ſe hæredem,vt ſ.verſic.depoſitionibus.Et proceditur per viam executionis etiam contra titulo poſsidentem:quæ non obtinet in petitione hæreditatis, nec in Quorum bonorū, vt hic notatur.Et ſecurè dic dari huius beneficium hæredi ſcripto in teſtamento ſigillato ſigillo authentico,cùm faciat fidē de conſuetudine. Quid autem de iure?Dic infrà de fideicommiſ.l.fi.ſ.de re.alt.l.ij.Et nota ꝙ plura de præmiſsis poſſunt adduci ad materias beneficiorum vacantium.vide extra de reg.iur.c.locupletior.lib.vj.in nouella.[Vituperatione.] vide extra de capel.mo.c.cum venerabilis.in glo.[Ex vna.] ſcilicet odio:vt in præſcriptione xxx.annorum,& vſucapione. [Latere.] vt in præſcriptione x.vbi eſt fauor & odium. [Sed etiam ipſam principalem.] dic ſuprà de peti.hæred.infra,qui.non ob.lon.tempo.præſcript.l.hæreditatem.

Si quis aliquem teſtari prohibuerit vel coëgerit.

EOs qui. [Teſtamentum.] probetur vel mutetur. Dic. ff.eod.in rubr. [Indignas.] ff.eod.l.j.de iis qui.vt indig.cū qui.§.fi.[tus eſt.] Sed quid ſi alius conſulit te vt me inſtituas? Gl.dicit ꝙ non nocet inſtituto. ff.quod me.cauſa.l.metum.§.ſed licet.Sed contra nota.ff.eod.in rubr.quæ eſt verior, ſecundum Dy.vt patet ſuprà,l.j.in fin.& dic ſecus in contractibus, & in teſtamentis , in quibus requiritur maior libertas. & ita non ob.l.metum.§.ſed licet.ſecundum doctor.Item dic quòd impediens tenetur læſo in duplum,in authen. vt nulli iudi.§.ex hoc præuenit.colla.ix.

Iudicium. b ff.eodem. l. finali. [Prouocare.] ſed in donatione inter viuos improbatur.ff.de dona.inter virum & vxorem.per totum.

b ❡Quòd blandimētis liceat ꝓuocare teſtantem vt ſibi ꝓuideat vide hic tex.gl.& doc.niſi probentur minæ Bal.conſi.ccxxiij.in j.vol.

De his quibus vt indignis aufertur hæreditas,& ad ſenatuſconſultum Silleianum.

1 ☞Hæreditas quæ hæredi aufertur quādo ad fiſcū deuoluaſ.
2 Minores tempore aditionis an facti maiores teneantur appellationem proſequi.
3 Actio datur ementi ſeruum pro vindicanda cede defuncti.
De hoc dic infrà eo.cum fratrem.

HAeredes. [Mulctam accuſando.] non ꝓpria authoritate.ſuprà de preci.Imper.offe.l.j [Reddere.]ſ.fiſco.ff.de inoffic.teſta.Papiñ.§.meminiſſe.ff.de his q.vt indig.l.Claudius.Item dic omiſerunt infra tempus à iudice ſtatuendum.in auth.de hære.& fal.§.ſi quis vero non.col.j.& §.illud.& hæredes extranei tenentur vſque ad quinquenniũ ,ſui perpetuo.ff.ad Sill.in cognitione.Item dic quòd ſi ignorarent factum, vt quia in facto errauerint, ſecus: quia tunc inquantum locupletiores fuerunt tenentur.ff.eod.hæredem. de peti.hæredi.l.item veniunt.§.cum prædiximus. [Poſt motam litem.] vel à tempore motæ,vt dicta l.item.§.petitam. Vel dic, vt ead.l.§.penulti.]In fructibus.]ſuprà de peti.hære.l.j.[Semiſſes.] ff.de vſuris.cum quidam.§.ſi debitores.

Polla quidem. Quæ fuit inſtituta cum fratre & duobus extraneis.[Finita ſunt.] pro portione ſua quæ tranſegit. [In deſcriptione oportet.] non enim poteſt venire contra factum defunctæ.ſ.de rei vendi.cum à matre. Et facit hæc l.contra abbatem,qui ſimile ius vẽdicat in eccleſia ei de nouo per patronum donata,quod habet in alijs dudum ſuis,de quo dic extra de iure pa.c.j.lib.vj.[Pupilli nomine.]id eſt,propter pupillum,vel ad eius vtilitatem,tuo tamen nomine. Nec obſt.j.qui accu.poſſ.l.ij.ſecundũ gl.[Falſum dicere.] & pro portione eius. [Non obtinueris.] ſed ſuccubuens.j.eod.l.alia.[Saluam.] ſi verò tutor eſſet non ſoluendo,vel non teneretur tutelæ,quia inſtante matre & cognatis accuſaret,vel non eſſet in culpa, quia mortui fuerunt teſtes,vel inſtrumenta deperdita,pupillus nõ amitteret quin ſaltem reſtitueretur.ff.eod.tutor.& §.ætati.de l.poſt legatũ.& §.qui accuſauit.& l.tutorem.& facit infrà, vnde vi.l.meminerint.dic ibi. Sed an pupillus partem Pollæ amittit? Dic ꝙ non,vt hic no.in gl.Item dic ſecus,ſi non dicat falſum, ſed nõ iure factum,vt d.l.poſt legatũ.§.j.& l.pen.eo.tit. Et eſt ratio, quia tunc non impugnat totam ſubſtantiam, ſed legata quæ poſſunt valere ab inteſtato, vt not.Dyn.extr.de reg.iur.non decet.lib.vj.[Deliberaturum.]vt d.l.ij.j.qui accu.poſſ.

a ¶No.hic ex Bar. quòd impuberes ſint idonei teſtes, etiã in maleficijs.l.in teſtimonium.ff.de teſti.& qui dicantur vicini, vide hic.

Si ea quæſtio. [Aperte.]& hæreditas adita,aliàs autem propter aperturam ſolam non vendicarentur bona fiſco,ſed punirentur in centũ aureis, vt l.lege.§.fina.& l.ſi quis in graui.§.non tamen.& l.neceſſarios.§.non alias.ff.ad Sileia.ſecundum gloſſ.[Pupilli.] nam illis non noceret,infrà eod.l.minoribus.

1 Hæreditas. Dic quòd aut hæreditas aufertur propter vitium teſtantis, aut hæredis, aut ob aliam cauſam. Primo caſu applicatur fiſco, primò tamen defertur quibuſdam perſonis enumeratis. ſuprà de ſecũ.nup.l.j.de inceſt.nup.ſi quis inceſti. de natu.libe.l.iij. Secundo caſu dic,quòd aut hæres eſt omnino non capax,& ab illo,& ab alio,& dic ſ.de hære.inſti.l.j. Aut poſſet capere ab alio,& tũc venit ad fiſcũ.Hodie eſt iſtud correctũ per auth.bona damnatorũ,vt no.ff.de iure fiſ.l.j.in prin.cum notatis.ff.de inoſ.teſt.Papinianus.§.meminiſſe.Fallit.ſ.de ſecun.nupt.l.ij.§.ſi.ff.ad Tertul.l.j.§.ſi.qui pe.tu.poſ.l.iij. Tertio caſu dic ꝙ aut ideo, quia nõ habuit voluntatẽ teſtantis,ꝑpter teſtantis errorem,et veniũt ſucceſſores ab inteſtato.ſ.de hære.inſtit.ſi pater.cũ no. Aut quia immeritus,& tũc ſi teſtator hoc expreſsit, applicatur fiſco,vt hic ff.e.cum quidã. Si verò nõ expreſsit eũ demeritũ,ſed fortè ex alia cauſa reuocauit,tunc nõ valet reuocatio facta nudo verbo.ff.de adi.lega.l.ex parte.Sed ſi ꝓceſsiſſet ad factũ,dic ſ.de teſta.l.noſtrã.In caſu verò quo annullatur propter defectũ ſolennitatis, veniũt ſucceſſores ab inteſtato.ſ.de teſta.l.hac cõſultiſsima.§.ex imperfecto.Et idem ſi teſtator ſit aliàs inteſtabilis,ꝙ ꝓpter ſui vitiũ.ff.de ſuis & legi.hęre.l.j.§.planè. de teſta.l.eius.§.j. [Non iure.] quia forte inſtituta in alium tranſtulerat. Vel dic tranſlatam per mortem teſtantis.

b ¶Quomodo ꝓbatur quis non ſanæ mentis, ex ſermonibus,actibus, vide per Bart. hic l.fina.ff.de do.excep.Pet.de Anch.conſi.v. Ale.conſil.clx.vol.j.

Non oportet. Hęc lex corrigitur infrà de fideicommiſ.authen.hoc amplius.ſecundum doctor.& gloſ.[In ſepultura.] ff.de verb.ſignif.cum teſtamento.ſuprà de reli.l.militis.

2 Minoribus. [Placuit.]Quid ſi erant minores tempore aditionis,an facti maiores tenentur proſequi appellationem,vel accuſare? Gl.dicit quòd non. Sed Pet.de bel. pert.cõtra.ff.de tute.& ra.di.l.ſi tutor tempu. Sed pro gloſſ.fa.ff.de bo.li.qui cum maior.de libe.cau.l.liberis.§.j.[Quæſtionem patiamini.]licet non ſitis proſecuti cauſam appellationis.[Conuenit.] non tamen neceſſe eſt vobis, ſed conueniens eſſet.[Prouocationis.]niſi eſſetis inopes.ff.ad Silleia.l.propter veneni.§.finali.

Si ideo. [Deſiderata.]id eſt,deſiderio vita.[Reperiri.] diligenter quæſiti.ſuprà de inofficioſo teſta.l.contra.debet tamen procedere ad annotationem bonorum.infrà de requi.reis.per totum.

Alia cauſa. [Ad finem.] vel concluſionem.infrà de adulte.quamuis.[Inſinuabat.]accuſando teſtamentum.Secus ſi illum qui prohibuit inſtitui.ff.de legi.ij.Lucius.ij.§.Sempronia.[Meruit.]ſi pro ſe, etiam priuatur.j.de fideicommiſ.ſi veritas. [Non pertulit.] ff.de inoffic.teſta.Papinianus.§.meminiſſe.de bo.lib.qui cum maior.§.accuſaſſe.infrà de fal.l.falſi.[Suſtinuiſſe.]ff.eo.poſt legatum.§.j.Contra.Sed ibi peregit.

Cum fratrem. Dic quòd aut dominus occiditur à familia, & tunc debet haberi primò quæſtio,quàm adeatur.ſuprà eod.ſi ea. An autem vindicta, gloſ.variat hic.Sed Azo in ſumma ꝙ ſic.ff.eod.neceſſi.§.j. Aut ab extranea,& tunc aut clàm,aut palàm,vt hic. Sed Azo non diſtinguit,imò dicit quòd illo caſu poſſet ſemper adiri,vt hic no.Item dic quòd ſenatuſconſultum punit familiam,lex Cornelia remunerat accuſantem.

3 Item ſenatuſconſultum dat actionem emptori,qui emit ſeruum pro vindicanda cede defuncti,vt hic notatur.

Sororem. [Scripta.]imò fiſcus,ſi fuit in mora.ff.eo.ſequens.[Indignam.] quia fortè concubuit cum alio in vita teſtantis,ſecundum gloſſam.

Cum Silleianum. [Diui Marci.] quam non habemus.Sed fortè dicebat hæredem tranſmittere, ſi decederet ante quæſtionem habitam.[Philoſophiæ.] legalis, ſuprà de teſt.omnium. ſecundum gloſſam.

Talis. [Inſidias.] & ideo non videntur teneri ſurdus & dormiens. a

De codicillis.

1 ☞Res eadem ſi diuerſis in diuerſis codicillis legata ſit,partes ſibi concurſu facient.

2 Eligere an teneatur quis,an petat ex codicillis,vel ex teſtamento.

3 Sententia lata in poſſeſſorio,non obſtat in proprietate.

4 Electio non cenſetur hæredi præiudicare habenti iuſtam cauſam ignorantiæ.

5 Vendicans hæreditatem ex codicillis, quam actionem poſſit intentare.

RVpto. [Pertinentes.]dic quòd omnes pertinent ſi factum fuerit teſtamentum.ff.eo.ſi quis cum. Sed ſi nullum feciſſet teſtamẽtum, non rumpuntur, vt ibi.Item intellige ꝙ hæ literæ habeant quinꝗ teſtes, vt hic no.& ff.de bo.poſſ.ſecundum tabu.l.penul.§.teſtamento. Et ex his literis debentur legata,nõ ex teſtamento, vt hic not. Hodie verò dic, vt ſuprà de libe.& poſthu.authen.ex cauſa.[Non valere.] niſi moreretur in vita teſtatoris.ff.eod.conficiuntur.§.ſi poſt.

Hæreditatem. [Codicillis.] ff.de hæredi.inſti.l.aſſe.[Precarijs.] Quid ſi ſint verba directa? Dic trahi ad fideicom.ff.ad Trebel.Sceuola.de lega.iij.cum quis decedens.§.Seia.& ibi nota.

Cum proponatis. [Reuocatum eſſe.] ſi nõ eſſet diſcrepantia, vtrũque valeret,inſtit.eo.§.fin.ff.eo.diui.§.j.Secus in teſtamentis,

1 ſuprà de teſtamẽtis.ſancimus. Item dic ꝙ ſi eadem res diuerſis legaretur in diuerſis codicillis, ꝙ faciunt ſibi partes concurſu.ff.de leg.j.ſi pluribus.Sed ſi in vno legaretur,in alio adimeretur,& ſunt de eadem data,gloſſ.dicit non valere legatũ propter incertitudinem, imò ſecundum doctor. quia ademptio præſumitur vltima,quia priuatio ſupponit habitum.

Non idcirco. [Capiunt.]ff.de leg.ij.cum pater.§.donationis.

Nec codicillos. [Poſſe facere.] ff.eo.l.ij.§.furioſus. [Probari conuenit.] quia præſumitur quilibet ſanæ mentis. b aliàs negans nõ probat. ff.de probatio.ei qui.

Siue. [Confirmatione.] hodie non indigent confirmatione.Inſtit.cod.§.j.& ti.[Potes.] valet enim à tempore codicillorum,infrà de teſta.ma.l.j.

Si idem. [Data non eſt.] ſuprà eodem. hæreditatem.dic ibi.

2 Si quis. Opponitur quòd cùm actum ſit ex vna cauſa, poſsit agi ex alia,ſiue perſonali,ſiue reali agatur. Nec ob.exce.rei iudi.ff.de excep.rei iudi. & an eadem.§.actiones.extra de ſenten.& re iu.cap.abbate. libro v.ſuprà de pe.hæ.l.hæreditas.Dic quòd hic non repellit exceptio rei iudi.ſed electio.vnde quamuis nihil eſſet iudicatum, ſola electio repelleret, vt hic patet in text. Et hoc propter contrarietatem.

tem.ſuprà,de ſur.l.j.extra de poſtu. cap.j.libro vj. Item op. quòd etiam contrarietas non repellat,ſuprà, de inoffic. teſta. cum qui. Gloſ.dicit quòd ibi vtrunque ad reſcindendum.Sed certè & hic vtrunque ab habendum quod eſt fauorabilius. & ideo videretur idem. Dyn.dicit quòd ibi contrarietas ab initio,ſed non inſpecto exitu,hic ſemper eſt contrarietas.Sed certè imo identitas, quia ſemper vult eſſe hæres directus, vel fideicommiſſarius.inſtit.de fideicommiſ.hære.§.reſtituta.Ideo dic quòd ibi nititur ex diuerſis cauſis. hic ex eadem,quam non poteſt variare.Sed contra hoc quòd imò poſsit.ff.quo. le.l.j. § quòd autem.Sed ibi incertitudo in facto,& propter factum aduerſarij.hic ſecus.poteſt enim hæres hic ſe certificare,& ideo imputet ſibi ſi malè eligat.

3 Item opponitur quòd ſententia lata in poſſeſſorio non obſtet in proprietate,& per cõſequens nec eius electio. ff. de except.rei iudi.& an eadem.§.finali.Sed dic quòd imò ob.electio propter contrarietatem,vt dixi.Sed exceptio rei iudicatæ nõ obſtaret,ſi peteret proprietatem iure directo per rei vendicationem, nec huius electio. Et dicam infrà de interdi.l.incerti. Habet ergo locum hæc l.etiam ſi teſtator dicat, valeat iure teſtamẽti & codicillorum.Sed quære quid operatur hæc clauſula cùm contrarietatem contineat? Dic quòd valet, vt hic.& ponitur &,pro vel,cùm ſint incompatibilia. Et vide infra de fideicommiſ.eam quam.Sed quid ſi ſit ibi dictum, quòd ſi nõ valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum? Gloſſ. quòd etiam tunc compellitur eligere, vt hic. Et idem doctor. Et eſt electio periculoſa,quia ſi valet iure teſtamenti,& eligat ex codicillis,vel econtra,cadit:etiam ſi ſemel valuit iure teſtamẽti, quamuis nunc nõ valeat propter agnationem poſthumi: vel aliàs,niſi clauſula eſſet ſic appoſita,ſi non valet,vel non valetet in futurum,&c.ff.de verbo.obliga.ſi à colono. Et de hoc ſupra de lib.præt.authen.ex cauſa.

4 Item dic quòd hæc lex obtinet vbi hæres poteſt certificari: vnde ſi haberet iuſtam cauſam ignorantiæ,non videretur electio præiudicare,ſupra de ſur.l.fin.ff.de inofficioſo teſtamen. mater.vt ſi alter de vij.teſtibus,antequam deponant pendente aſsignatione,moriatur.Sed hoc nõ eſt bonum exemplum, niſi clauſula eſſet appoſita,futurum tempus comprehendens, vt dixi.

5 Sed qua actione aget,qui vendicat ex codicillis hæreditatem? Gloſſ.dicit quod officio iudicis,vel actione ex teſtamento:& maximè ſi fecit teſtamentum & codicillos.ſemper enim videntur legitimi inſtituo. ff. eodem. ab inteſtato. Item dic quòd ab initio poteſt eligere, ſi tunc petatur, aliàs vſque ad ſententiam,ſed non in cauſa appellationis. Et ſi non eligit, fit condemnatio in minori: & ſi iuſſus non eligat,repellitur. Dic plenè in Specul. de ac.& pe. §.ſequitur. verſicu. notandum. cum ſequen.[Exordiis.]nec variare poterit: vt dixi ſupra de ſur.l.j.[Poteſtatem.] hoc verum, ſi tunc petatur, aliàs vſque ad ſententiam.[Præcluſiſſe.]non ſic ſi alterum quæret, vt dicto §.in Specul.[Complexus ſit.]& ſic complectitur quòd ſit codicillus.[Vtriuſque ſexus.]non ſic in collateralibus,ſecundum gloſſ.& doctor.licet Pe.contra.[Debita.] non indebita, ſed quaſi debita.[In omni autem.] infra de donatio.cauſa mortis. l.finali.[Vltima voluntate.] quæ codicillum continet. Nam aliæ ſunt in quibus non requiruntur quinque teſtes. Sunt enim quinque genera vltimarum voluntatum: vt not.in authen. de hære.& fal.§.penult.ſuper verbo, voluntate.[Teſtamento.] Dic ſupra de teſta.ſi vnus.[Voluntate.]& poteſt eſſe mulier teſtis,ſecundum gloſſ.& doctor.

De legatis.

1 ☞ Quoad,dictio hæc,conditionalis eſt,& pro modo capi poteſt alimentorum fauore.
2 Alienans vſumfructum non poteſt reuocare legatum proprietatis.
3 Error in homine,quando actum vitiet.
4 Legatum rei alienæ,quando teneatur hæres ſoluere.
5 Legatum de re aliena,factum cohæredi quando valeat.
7 Perſonæ coniunctæ dici poſſunt vſque ad decimum gradum. Pignus poteſt legari à creditore debitori.
8 Stipulatio annua ſemper tranſmittitur.
9 Pupillus exhæredari non poteſt.
10 Tempus non eſt cauſa finis,ſed voluntas teſtantis.

a QVamuis. Diſtingue hic in cuius fauorem ſit appoſita clauſula quoad, vt dixi, ſupra, de conditionibus inſtituendis. l.j. Item dic quod verbum quoad, quod eſt de ſe conditionale, nihilominus accipitur pro modo, fauore alimentorum.ff.de alimen. Seius.§.fina.& l.Caio §.Imperator.& ſic non obſt.infra de condi.inſer.l.legatum.

Quamuis hæres. [Poſſunt.]ſupra,de hæred.l.ij. Si tamen hæreditas ſit ſoluendo.ff.ad l.Falcid.l.iij.

Qui poſt teſtamentum. Secus ſi antè, infra, de fideicommu.l.prædia.[Vel hypothecæ.] Si verò aliàs alienauit,diſtinguitur aut neceſſitate rei familiaris, aut mera voluntate.ff.de adi.lega.l.rem legatam. de legatis iij.fideicommiſſa.§.ſi rem.Item eandem diſtinctionem ſerua in caſu huius l. ſi teſtator ſit impotens redimere pignus. ff. de leg.ij.l.antepenultima.

a Sed ſi alienauit vſumfruct.non reuocat legatum proprietatis.Quod eſt verum vbi rem legauit, ſecus ſi vſumfructum. [Mutaſſe.] Aliud in donatione inter virũ & vxo.quæ eſt odioſa,ſupra,de dona.inter virum & vxorem.l.ſi maritus.& ibi not.ff.eodem.cum hic ſtatus.§.ſi maritus.

Seruis. [Non valet.]niſi eſſet miles teſtator,ſupra de teſtamen. mili. ex his. vel niſi alij legetur ſeruus. ff.de legatis j.l.ſeruo legato.vel niſi manumittatur in vita teſtantis.ff.ad legem Falcidiam.l.planè.Sed hoc improbãt doctor.propter regulam Catonianam.[Poſt mortem.] ſi in vita.dic vt ſupra,proxi.

Non eſt dubium. [a] Potes intelligere in hærede ſubtrahente.ff.de his qui.vt indig.l.reſcriptum. vel in legatario.ff.ad legem Falcidiam. l.j. §.j. vel fideicommiſſario vniuerſali.ff.ad Trebel. Paulus reſpondit,ſi certa.Sed tñe oportet poni quòd ſit duobus legatum vel fideicommiſſum.Item quod eſſet adita hæreditas et poſſeſsio apprehenſa. Alias cõtra.ff.quo le.l.j.in prin. ſecundum gloſſ.& doctor. a ¶No.hic de legatario, qui accipit legatum propria authoritate, quòd perdat. Barto.Old.conſil.cvij.

Si legata. [Facta euanuit.] ſupra, de impuber. & ali. ſubſtit.l.poſt aditam.

Si fortidianum. [Concurſu.]niſi animo adimendi tibi legaſſet, inſtitu.de adi.leg.l.transferri. Quod non præſumitur, vt hic.ff.de legatis j. ſi pluribus. & l. plane. niſi aliàs appareret: quia fortè cum commemoratione primi legat ſecundo: vt ff.de his quæ pœn.no.l.j.

3 [Non minuit.]hoc verum ſi erretur in nomine proprio, ſecus ſi in appellatiuo. ff.de leg.j.ſi quis in fundi.niſi illud quod nominat haberet conſonantiam cum eo quod nominare debebat.ff.de legatis iij.librorum.§.quod cum Caſsius. Et ſi in religione errat, nõ obeſt.ff.de legatis iij.patronus.§.libertus. niſi in reſcriptis apoſtolicis.extra,de reſcriptis.cap.ſignificante. Vel dic quòd ibi non conſtabat de perſona, vt ibi notant Innoc.& Hoſti.Et adde ſupra,de teſta.ſi in nomine.

Ab adminiſtratione. [Cõirquatur.]Secus in priuato.ff.de teſtamẽ.tute.l.qui tute. l.qui tutelam.ff.de his qui.vt indig.l. poſt legatum. §. admittere. [Non impedit.] quia conditio impoſsibilis,ſecũdum gloſſam,& reijcitur.[Tutelam.] Secus ſi eſſet datum ob cauſam, ſupra de conditio.ob cauſ.l.ſi militem.vt ibi ſcripſi.

Si in fraudem. Vt differantur. Sed hodie hoc ceſſat,ſupra de peti.hære.l.fina.[Accuſator.]& pendet accuſatio. Locus ſit,ſcilicet de reddendo quanto plus acceperit.ff.ſi cui plus quàm per leg.Falc.l.j.

4 Cum alienam. [b] Diſtingue:quia aut legatur genus, aut ſpecies. primo caſu dic hæredem teneri præſtare rem,ac de eius euictione teneri.ff.de legatis ij.à ſubſtituto.§.j.Secundo caſu dic quòd aut legatur ſimplici legatario aut cohæredi.Primo caſu teſtator ſciebat alienam,& tunc ſi teſtator poſsidebat eam, hæres reddit, & non tenetur de euictione.ff.de euict.ſi is qui.Si non poſsidebat,tenetur redimere ſi poſsit haberi iuſto pretio,alioquin ſoluet iuſtam æſtimationem.ff.de leg.iij.non dubium.§.fina. Et etiam ſoluet vltra ſi neget.ff.ad leg.Falc.l.alienus.in fin.Et hæc vera de rebus quæ cadunt in commercio.Nam ſi non cadunt,legatum eſt nullum.ff.de leg.j.l.Iul.§.fin.Et hoc caſu intelligitur extr.de teſt.c.filius.Ibi enim erat legata vni eccleſiæ res alterius eccleſiæ,quæ vendi non poterat. vt ibi not.Inn.Si verò ignorabat alienam,tunc aut legat cõiunctæ perſonæ,& valet & tenetur hæres de euictione: vt dixi in caſu quo ſcienter legat:vt hic.inſtit.eo.§.non ſolùm.Et hoc niſi teſtator crederet ſe ius habere ex aliqua cauſa præcedenti, quæ nõ eſſet vera.ff.de vſufru.leg.l.Sticho.Si extraneæ perſonæ,dic quòd ſi teſtator poſsidebat,hæres dabit,ſed nõ tenebitur de euictione:vt dicta l.ſi b ¶De legato rei alienæ vide amplè per Ludoui. Ro. conſil.ccxxxij.

à ſubſtituto, in fin. nec rem dare liberam. ff. de legatis ij. Meuius. §. penultimo. Niſi in caſu. ff. de legatis iij. l. qui concubinam. §. qui ortos. Si non poſsidebat, nihil dabit, vt hic. Fallit ff. de fideicommiſ. lib. l. Paulus. Hodie verò dic vt infrà, de liti. authen. nunc ſi hæres. Vel verius quando ſciebat.

5 Vbi verò legatur cohæredi, dic quòd aut vni, & non agit: aut omnibus, & datur exceptio. Nec diſtinguitur inter liberos & extraneos, ſecundum docto. ff. de legatis ij. cum pater. §. euictis. De hoc not. ff. de legatis j. ſi domus. §. primo. Sed an præſumetur ſciens? Gloſſ. in dicto §. videtur præſumere quòd ignorans æquiparando ignorantem & tacentem. Et ſic tenet cano. in dicto cap. filius. Vel dic quòd ſi ipſe acquiſiuit, præſumitur quòd crederet ſuum. Sic poteſt intelligi. ff. de legatis j. non quocunque. §. ſi ex bonis. Secus ſi per filium vel alium acquiſiuiſſet. Et nota in ſimili. ff. de legatis j. ſi res. ſecundum Iaco. de Rauen. Prima videtur verior.

6 Sed quæ ſunt coniunctæ perſonæ? Gloſſ. remittit arbitrio iudicis. Sed quid arbitrabitur? Doctor. dicunt quòd vſque ad decimum gradum. Et dic vt dixi ſupra de procuratoribus. l. j. In ſimili extra, de reſcrip. cap. nonnulli. Quid ſi habet rem communem cum alio? Dic quòd videtur legaſſe ius quod habet tantum. ff. de legatis j. l. ſerui electione. §. j. & l. ſi domus. §. finali. ſecundum gloſſ. Sed quid ſi hæres emit rem & nihilominus fuit legatario euicta. Durum eſt quòd totiens redimere teneatur. ff. de legatis iij. fideicommiſ. §. ſi quis decem. Sed cedet actionem quam habet contra venditorem, ff. de euict. l. in creditore. ſecundum Iacob. de Rauen. Et vide infrà, de liti. authen. nunc ſi hæres. [Tali perſonæ.] quia fortè præceſſerant merita, & in vita diligebat vt proximum. ff. de hæred. inſtitu. nemo. §. qui frater.

Filia legatorum. In quantitate vel ſpecie. ff. de iure dot. cum pater. de legatis j. l. plane. §. j. ſecundum gloſſ. [Pater.] Sed econtra ſi primo promiſerit & ſoluit, videtur duplicare, ſecus ſi nõ ſoluit. ff. de legatis ij. cum quidam. & l. Lucius impuberem. ff. ad leg. Falcid. cum quo. ſecundum gloſſ.

Cum reſponſo. [Poſſe.] ff. de legatis primo. filio. & l. qui filiabus. §. finali. argumen. contra. ff. de dol. ex l. finali. Sed ibi vtrunque legatum ſub conditione.

Monumenta. [Manifeſtum eſt.] ea tamẽ legando videtur legare ius inferendi. ff. de lega. ij. l. Meuius. §. penultimo. ſecundum gloſſ.

Ex legato. [a] Dic ſupra, de actioni. & obligationib. l. prima.

a ¶ Not. perperam quòd ex legato nominis tranſeũt vtiles, ſiue ceſsione, quod intellige quando leguntur nomina debitorum pleno iure. Anch. cõſilio ccclxix. Bartol. hic.

Proprias. [Non potuiſſe.] inſtit. de legatis. §. ſi rem. Et hoc purè: ſed ſub conditione ſic. ff. de legatis primo. l. cætera. §. j. Item ſi teſtator habuit aliquod ius in eis. ff. de legatis j. apud Iulianum. §. ſi Titius. ſed quid ſi erat legatarij tempore teſtamenti: ſed tempore mortis aliena? Dic non valere legatum: vt l. cætera. niſi eſſet conditionalis. ff. de regu. Cano. l. j. ſecundum Ioan. & gloſſ.

Si vniuerſæ. [Salua lege.] non referas ad libertates. ff. de inofficioſo teſtamento. Papinianus. §. iiij. [Præſtanda ſunt.] hodie dic ſupra, de iure deliberandi. l. ſancimus. in authent. de hæredi. & fal. §. ſi vero abſunt. collatio. j.

7 Creditor. [Defendi poteſt.] ff. de legatis ij. creditorem. Item valet legatum ſi creditor leget pignus debitori. ff. de legatis iij. §. finali.

Datum. [Placuit.] ff. de adi. leg. l. iij. §. finali. de leg. j. ſi ita ſit aſcriptum.

Vxor. [Non potuit.] niſi poſt eſſet nacta ꝓprietatem. ff. de leg. j. quod in rerum. §. j.

In legatis. [Effuderit.] niſi extaretur, ſupra eodem. ſi fortidianum.

In annalibus. [Hæredibus.] aliàs ſecus. ff. de an. lega. l. annua. §. j. & l. in annos. [Hæredibus conſeruari.] etiam extraneis & in perpetuũ. ff. de verbo. ſignific. & l. in conuentionibus.

8 [Teſtatoris præcipimus.] Stipulatio vero annua ſemper tranſmittitur, licet non dicatur. ff. de verborum oblig. l. Stichum. §. j. Et reproba glo. quæ eſt ibi, & eſt contraria. ff. quando di. leg. ce. cum in annos. quæ eſt verior.

b ¶ Hic habes Reg. quod omne totum diuiditur in xij. partes diuiſione legali, vide per Bart.

Cum quæſtio. [b] Omiſſa gloſſ. difficili & malè ordinata, dic quòd aut tractatur de hæreditate diuidenda in caſu omiſſo, & non obtinet hæc lex. Sed obtinet. ff. de liberis & poſthumis. ſi ita. ff. de hæred. inſtitu. clemens patronus. Aut in expreſſo, & tunc aut nõ fuit facta mentio quotarum ſeu vnciarum & obtinet. ff. ad Trebellianum. l. Marcellus. Aut fuit et tunc aut conſtat quòd teſtator voluit tranſire ad dipondium, & obtinet. ff. de hæredi. inſtitu. l. interdum. cum ſequen. Aut quòd noluit, & obtinet hæc lex. Aut eſt dubium, & tunc præſumitur quòd noluit, & obtinet hæc lex, vt hic. & ff. de hæredi. inſtitu. qui non militabat. §. penultimo. ſecundum gloſ. Sed certè lex illa non obſtat huic leg. & gloſſ. ibi dicit quòd hæc corrigit illam. Quare dic quòd in dubio non videtur velle tranſire, niſi primo aſſe nominatim dato vel xij. vncijs nominatim diſtributis, ſed tunc ſic. Et quod hic dicit inſolidum, intellige non tamen nominatim: quia fortè dixit, lego fundum, non autem dixit totum fundum vel ſolidum. Sed quid econtra ſi primò reliqui tibi ſemiſſem, deinde totum aſſem? Gloſſ. dicit non habere locum hac l. quia ſemis poteſt adimi de aſſe, ſed non as de ſemiſſe. Iaco. de Rauen. dicit eſſe locum huic legi. Ordo enim ſcripturæ non attenditur: vt ſupra de teſtamen. l. præpoſteri. Quid ſi primo aſſem, ſecundo ſemiſſem, tertio ſextantem? Dicit gloſſ. quòd tertius diminuet de vtroque. Quod intellige proportionaliter non autem habebit integrum ſextantem totius. Et ſic intellige. ff. de leg. j. ſi quis teſtamento. §. j. Item cõtra ſecundam partem opponitur. ff. de ſtipu. ſeruo. ſi ſeruus communis. Sed dic quòd illud facit ibi mens ſerui quæ talis fuit, ſecundum gloſſ. Vel dic quòd ibi fuit appoſita copula inter perſonas, hic non. Item contra. ff. de pecu. le. l. dominus. §. dominus. Sed ibi fuit pluries nominatus circa diuerſa. hic circa vnum, vt ibi not. & hoc approbatur per doctor.

9 Cum quidam. Hæc lex eſt correcta, cùm pupillus non poſsit exhæredari quia non committit ingratitudinem, ſupra de inofficioſo teſtamento. ſi quis in ſuo. §. legis. [Subſtitutum.] inſtitu. de pupil. ſubſtitu. §. non ſolùm. [Affectionem.] per contrarium. & eſt ironia. [Subſtitutum.] Secus de pupillo. ff. de vulg. ſubſtitu. cohæredi. §. cum filiæ [Prægrauari.] ſpeciale, alias contra. ff. de legatis iij. ſi fuerit. §. ſi quis.

Si legatarius. Idem in hærede. ff. de his quę in teſtamen. delen. l. j. §. hæredi. infrà de fideicommiſ. authen. hoc amplius. ſecundum gloſſ. [Auferatur.] ff. de excuſatione tuto. l. legatarius. fallit. eodem titu. ſed hæ. & l. Neſennius. de legatis ij. cum filius. §. non iure. ſupra, eodem. ab adminiſtratione.

Illud. [Et firmitatem habere.] vt tamen ipſo iure non finiatur tempore. ff. de actio. & obliga. l. obligationum fere. §. placet. ſed per exceptionem. Sed gloſſ. intelligit quòd in legatis finiatur ipſo iure.

10 Quod videtur verius: quia tempus non eſt cauſa finis, ſed voluntas teſtantis. [Commiſſario.] niſi ſit de liberis, infrà, ad Trebellianum. l. iubemus. [Deterior.] ff. vſufruct. quemad. ca. l. defuncti.

De verborum & rerum ſignificatione.

1 ¶ Vinum quod eſt domi an legetur ipſa domo legata.
2 Cautionis nomine quid poſsit venire.
3 Diſiunctiua quando capi poſsit pro coniuncta.
4 Electio in legatis ad quem ſpectet.
5 Prouiſio ſuperioris in dubio cenſetur facta ſecũdum gradus.

PRædiis. [Tamen ſi id.] non ſic. ff. de reb. eo. l. j. §. ſi defunctus. [Quæ ad tempus.] ff. de legatis iij. ſi fundus. & l. ſi ita.

1 [In prædium veniſſet.] Secus in domo legata, vbi vinum non cedit. ff. de fun. inſtruc. l. ſi ita. §. qui domo. quia in prędio vinum creſcit, non in domo: vel dic verius, vt illa intelligatur ſecundum iſtam: quia domui cedit, ſi cauſa domus fuit ibi repoſitum: & prędio, ſi cauſa culturæ. & hanc doctor.

Fundo. [Inſtructus.] ſecus ſi legetur fundus cum inſtrumento, vel fundus & inſtrumentum: tunc enim non venit inſtrumentum patrisfamilias, ſed fundi: quia non ſunt verba ita generalia. ff. de fund. inſtruc. ſi cui. & l. quęſitum eſt. §. ſed ſi fundus. cum ſequen. ſecundum gloſſ. & doc.

2 Sancimus. Dic quod aut verbum cautionis, profertur ab homine, aut à lege, ſeu prætore. Primo caſu obtinet hæc regula, fallit, ſi addatur aliquod verbũ, per quod videatur velle contrarium. ff. mand. ſi mandato Titij. §. finali. vbi eſt verbum, idonea. Secundo caſu dicunt quidam hanc legem obtinere. Sed Iac. & Pet. dicũt contra, quòd imò debet cum fideiuſſore cauere: aliàs nulla eſſet legis prouiſio. ff. de iudi. l. in omnibus. iuncta l. j. ff. qui ſatiſda. cog. ff. de colla. bo. l. j. §. caueri. Sed ob. ff. de euic. l. illud. & l. emptori. Propter quod dic quòd illa regula obtinet, niſi reperiatur cõtrarium ſtatutum. Vel dic quòd aut prouiſio legis ꝓdeſt cum

nuda

nuda cautione, & obtinet hęc lex. Aut non prodeſſet, & tunc l. contrariæ. Vbi verò à prætore, dic præſtari cum fideiuſſore. ff. de præto. ſtipula. l. prætoriæ. ſed cautio quam præſtat, excommunicatus eſt ſine fideiuſſore, niſi in caſu vt extra de appel. qua fronte.

3 **Cum quidam.** Diſtingue, quia aut diſiunctiua profertur à lege, aut ab homine. Primo caſu doc. dicunt indiſtinctè accipi pro cõiuncta,ª aliàs ars eſſet incerta. Sic intelligitur. ff. de aur. & argen. leg. l. quintus. Sed obſtat. ff. de verborum obligatio. l. ij. §. quędam. Ideo dic latius, quia aut profertur inter dictiones idem ſignificantes, & accipitur pro coniuncta. ff. de verborum ſignificatione. ſæpe. Aut aliàs, & tunc aut poteſt rationabiliter verificari in vtroque membro: & dic idem vt l. quintus. & l. Titiæ. eodem titu. ff. de fide. vbicunque. iuncta l. Valerianus. de prætor. ſtipul. Aut non & tunc remanet diſiuncta: vt dicta l. ij. Secundo caſu profertur ab homine: diſtingue, quia aut ponitur inter perſonas, aut inter res. Primo caſu aut illæ perſonæ habent loco rerum, & remanet diſiuncta. ff. de legatis ij. ſtatu liberum. §. finali. Aut loco perſonarum, & tunc aut conſtat proferentem voluiſſe eam remanere in propria natura, & remanet. ff. de teſtamen. l. tutor. de legatis ij. ſi Titio aut Seio. Aut non conſtat, & tunc aut profertur inter tales & in tali materia, quòd non poſsit coniunctio eodem modo operari: & tunc non recipitur pro coniuncto. ff. de verborum obliga. cum qui. §. qui ſibi. de ſtipula. ſeruo. l. j. §. ſi fructuarius. ff. de contrahenda emptione. ſi fundus. Aut poſſet, & tunc aut apponitur inter perſonas oneratas, & remanet in ſui natura. ff. de legatis j. ſi ex toto. §. j. & ibi not. Nec obſt. lex iſta quæ loquitur in tutela quæ eſt onus quia etiam eſt honor habere vim & poteſtatem &c. Aut ponitur inter perſonas honoratas, & tunc aut cadit inter eas affectio ordinata & remanet in propria natura. ff. de legatis ij. cum pater. §. penultimo. Aut non, & tunc ponitur pro coniuncta: nec vitiatur obligatio hodie, licet olim contra. ff. de ſtipul. ſeruo. item ſi ſecuus. §. finali. quæ hic corrigitur, ſecundum doctor. Vbi verò ponitur inter res, tunc aut ponitur diſiunctio, aut, & remanet in ſua natura. vt hic. Quod verum eſt vbi eſt alternatiuum legatum, vel ſtipulatio. ff. de iure dot. plerunque. Aut ponitur vel, aut ſeu, & tunc additur & ſumitur pro copulatiua. ff. de aur. & argẽ. lega. l. ſi quis ita. ſecundum doctor. Sed hos mordet l. quintus. in fin. vbi eſt dictio, aut, & vtrunque debetur. Propter quod dic, quòd aut, ponitur in materia tali, in qua totum cederet obligationi, ſi nihil eſſet coniunctum vel diſiunctum: & tunc ponitur pro coniuncta, vt lego vxori veſtimenta, aut vaſa, quæ eius cauſa parata ſunt. Nam totum deberetur, quamuis nulla cõiunctio fuiſſet vel diſiunctio: vel vinum meum, quamuis non diceretur in vrbe, ſeu in portu, totum veniret, & ideo ponitur pro cõiuncta: vt l. ſi quis ita. aliàs obtinet regula huius legis. Item quid ſi ponitur inter res & perſonas: vt lego fundum Meuio, aut domum Seio? Videtur quòd ſit cõiuncta, vt dignior pars attrahat: & facit ff. de legatis j. l. ſi fundum. §. his verbis. de eo quod certo loco. l. iij. §. j. Sed in §. his verbis. eſt coniunctio, &c. [Apertiſsime.] ff. quod vi aut clam. ſi qui. §. j. [Incorrupta.] & hæres eligat. ff. de iure do. plerunque. ſecundum gloſſ.

4 Tu diſtingue plenius. Ad quem conferuntur verba: vt ille eligat, & in dubio legatarius. ff. de leg. ij. l. Lucius. & ibi plenè not. Et dic vtrunque eſſe in obligatione in ſpeciebus. ff. de verborum obliga. l. ſi duo. de legatis j. l. planè. §. finali. [Sed non in ſummis diſparibus.] quo caſu, quod minus eſt, eſt in obligatione. ff. de lega. ij. ſi ita. §. fin. de verborum oblig. ſi ita ſtipulatus fuero decem, aut quinque. Quid ſi tempus fuerit limitatum ad eligẽdum illi ad quem aliàs de iure electio pertinet? Videtur deuolui ad alium, quamuis non ſit dictum. extra de præben. ſi pluribus. in fine. lib. vj. ff. de op. le. l. j. infra, de fideicommiſ. liber. l. ſi quis. An autem poſsit variare? Dic ff. de legatis ij. l. ſtatu liberum.

Suggeſtioni. [Nulla ſpeciali.] aliàs ſecus. ff. de legatis ij. omnia. §. finali. [Gradatim.] vt primò liberi, ſecundò parentes, tertiò collaterales, ſecundum ſuos gradus, quartò gener & nurus, quintò liberti. ff. de legatis ij. peto. §. fratre. & l. cum pater. §. finali. ſecundum glo. Sed an inter collaterales veniunt agnati & cognati ſimul hodie? Quidam quòd ſic. & videtur notari in l. peto. §. fina. Sed contra facit: quia nõ remouetur differentia niſi in ſucceſsionibus ab inteſtato. vt not. in authen. ex cauſa.

5 Et not. quòd prouiſio ſuperioris in dubio videtur eſſe facta ſecundum Gradus. ff. ad Trebellia. l. hæres. de libe. & poſthu. l. Gallus. in princip. Secus ſi per tertium fiat. ff. de vſufruc. accreſ. l. ſi quis Titio. & de hæredibus inſtituendis. l. interdum.

[Caſibus.] vt in iudi. famil. erciſcun. [In patrimonio.] ff. de verborum ſignific. pronuntiatio.

Si omiſſa ſit cauſa teſtamenti.

1 ☞ Teſtamentum an annulletur in quo cauſa omittitur.

SI in fraudem. [Vtilis actio.] imò videtur directa. ff. de leg. ij. cum pater. §. ab inſtituto. ff. de lega. j. l. licet. Sed hic in caſu quo teſtator noluit eſſe repetita, ſecundum gloſſ. & in caſu etiam quo voluit eſſe repetita, competit vtilis propter ordinem: de quo. ff. eod. qui autem. §. finali. a ☞ Dic vt per Ro. ſingul. xl.

c Et diſtingue, quia aut omittens ſolidum poſsidet, aut alius, aut omittens, & alius. Primo caſu, aut omittit ex iuſta cauſa & probabili, & non tenetur. ff. eodem. ſi ex teſtamento. §. fin. & l. qui autem. §. non ſimpliciter. infrà eod. l. ij. Aut in fraudem, & tunc aut illius cui dandum erat cauſa implendæ conditionis, & non tenetur ff. eod. ſi qui ſub. Aut legatariorum, & dic quòd aut poſsidet pro hærede, vel pro poſſeſſore, & tenetur. ff. eodem. l. j. & l. finali. & l. excuſatus. Aut alio iuſto titulo, & nõn tenetur, vt dicta l. j. §. non quærimus. & l. fina. Secundo caſu quando non poſsidet alius ab omittente, aut ſine fraude, & non tenetur. ff. eodem. qui autem. §. nõ ſimpliciter. Aut in fraudem legatariorum, & tunc aut accepta pecunia, & dic quòd aut à legitimo, & tenetur ſcriptus, excuſſo tamen prius legitimo poſſeſſore. ff. eod. l. j. §. fina. cum l. ſequen. Aut à ſubſtituto, & tunc aut legata erant ſimpliciter relicta, & tenetur poſsidens, vt l. ſi quis pecuniam, aut ſeparatim, tũc ſubſtitutus tenetur ad omnia. ff. eodem. ſi nõ ſolus. §. ſi duo. Aut non accepta pecunia, & tunc poſſeſſor tenetur, non ſcriptus. ff. eod. ſi quis pecuniam. Tertio caſu quando ſcriptus & alius poſsidet, tunc aut legitimus, aut ſubſtitutus. Primo caſu aut data pecunia, & tunc poteſt ſolus legitimus conueniri, aut nõ data pecunia, & tunc pro parte ſua ſuccedit: vt l. ſi non ſolus. ff. eodem. Secundo caſu quando ille alius eſt ſubſtitutus, aut idem erat relictum ab vtroque, & tunc ſi ambo poſsident poteſt ab vtroque ſolidum peti. ff. eod. ſi ab inſtituto. Secus ſi inſtitutus tantùm poſsideat. ff. eod. ſi eadem. vel diſtingue an diuerſis perſonis eadem res legetur, an vni: vt ibi. Aut erant diuerſa, & tunc aut ambo poſsident, & tunc quilibet pro legatis à ſe relictis cõuenitur: vt l. ſi non ſolus. §. ſi duo. Si verò inſtitutus tantùm, & tunc aut ſubſtitutus repudiauit pecunia accepta, & poteſt conueniri pro omnibus. Si gratis, in nullo. Si autem ſubſtitutus tantùm poſsidet, tunc ſi pecunia data tenetur inſtitutus ad legata à ſe data: ſi nulla data, non tenetur inſtitutus, ſed ſubſtitutus, ſi in fraudem &c. vt dicto §. ſi duo. ſecundum Dyn.

De indicta viduitate, & de lege Iulia miſcella tollenda.

1 ☞ Iura quatuor ſunt, & quæ.

2 Legatum vxori factum ſi caſtè vixerit quando valeat.

LEgatum. [Alij.] Secus ſi eidem. j. l. proxi. Item dic alij qui nuptias impedire non poſsit. ff. de condi. & demonſtra. l. hæres meus. §. fin. & l. tutia. §. Titio. Sed ſi mulieri & alij, dic eod. tit. l. mulieri. [Deficit.] & exiſtit, cùm certum eſt eam non poſſe nubere. ff. de condi. & demon. hoc genus.

Ambiguitates. [Super hac cauſa.] nam in alijs caſibus obtinet. ff. de condi. & demon. l. Mutianę. [Et percipere.] incontinenti. & in hoc corrigitur auth. cuiquam iuc lege.] Statuta ſunt. ſ. de ſerũ nup. l. fœminæ. & l. hac edictali. [Aperiri.] ſ. de arbi. ne in arbitris.

Auth. Cui quid relictum. Sumitur in auth. de nupt. §. quæ verò. coll. iiij. [A coniuge.] vel à viro, vxore, ſeu quouis alio. [Deficiat.] vt quia ſit monacha vel vir ſacerdos. [Cum fructibus.] præteriti temporis. Et ſi res ſit mobilis ſpectat ad eam medietas periculi, vt in corpore.

1 Et nota quatuor iura. Primum digeſtorum per quod ſtatim capiebat conditione eiecta. ff. de condi. et demon. cum tale. §. Meuiæ. Secundum ius l. Miſcellæ. per quod nõ capiebat, niſi poſt annum & tunc cum cautione Mutiana. Tertium ius Codice quod redit ad iura ff. Quartum ius authenticorum. Sed cum hæc l. loquatur in nupta, quid in virgine? Dic in illa ſeruari ius codicis. & ff. ſecundum Ioan. Et nota in l. cum tale. §. Meuiæ. & bene apparet in corpore authenticæ.

2 Sed quid ſi ita ſit relictum. lego vxori noſtram domum, vel lego ei victum & veſtitum, quandiu caſtè vixerit? Gloſſ.

dicit quòd debet ſeruari hæc authen. Quod eſt verum quòd fuerunt addita verba illa, quandiu in domo noſtra, quia aliàs nubendo non videtur perdere, cum caſtè viuat illa quæ nubit. in authen. de reſtitu. & ea quæ pa. §. finali. colla. iiij. Et vide ſuprà ſi mu. ſecun. nup. authen. hoc locum.

a ¶Not. quòd ſtatutum in vno correorum eſt, & videtur ſtatutum in alio: vt prohibitus vendere, pœna appo. idem erit dicendum de emptore. hic eſt tex. & Bar.

Legem Iuliam. a[Moueat.] infrà tit. j. l. fin. §. ſed qua.] Sub conditione.] Quid ergo ſi ſemel fuit vidua, vel viduus, & ita habuit legatum, & nubat: nunquid amittet legatum? Gloſſ. dicit quòd non. Quod eſt verum vbi vnum eſt legatum. Sed vbi in annos ſingulos fuit legatum per illa verba, quoties, nõ videtur quòd gaudeat legato, quandiu erat nupta, ſed ſi poſt deſijt eſſe nupta, recuperat. ff. de ann. le. l. filiæ. & l. cum in annos. Aliud fortè in dictione rurſus. ff. de legatis iij. fideicommiſ. §. ſi quis x. cum notatis.

De his quæ pœnæ nomine in teſtamentis vel codicillis relinquuntur.

Pœna reputatur legatum, & de ea falcidia detrahitur, extra de teſta. Raynaldus. & eam incurrit hæres ſi permittat litem contra ſe contrſtari ſupra legato: vt ibi.

b ¶De hac materia q. ſcilicet, valeat id quod pœnę nomine relinquitur, vide Bartol. & docto. in l. j. ff. de condi. & demonſtra.

SVperuacuam. bOpponitur de l. mulcta. ff. de condi. & demonſt. Sed hæc corrigit prout gloſſ. primo modo ſoluit. Et hanc Odof. & Fran. & Pet. de bel. perti. Sed certè imò videtur idem iure ff. quod hic. ff. eod. l. j. & d. l. mulcta. & l. in teſtamento. eo. tit. de pe. le. l. j. ad l. Falcid. l. j. §. item ſi ita. quando di. leg. ce. cum ſine. & l. ſi penum. Propter quod dic, vt hic. Secundo ſoluitur in gloſ. quia ibi nil poterat imputare hæredi, ſecundum Dy. Item opponitur de l. plane. §. fin. ff. de leg. j. Sed dic quòd non valet relictum, ſed ei aufertur libertas ſi non compleuit, ſecundum gl. Quod intellige ſi teſtator hoc expreſsit, vel dic quòd non poteſt onerari legato pecuniario, ſed operibus ſic, vt vadat ad ſanctum Iacobũ, ſecundum doctor. Item opp. q pœna rei turpi appoſita valeat, ff. de condi. & demonſtra. obtinuit. inſtit. de hæredi. inſtitu. §. impoſsibilis. Sed ibi imponitur impoſsibilis in perſona onerati, hic in perſona honorati, ſecundum gloſſ. & Dy. extra de re. iu. nemo. lib. vj. Vel hic conditio pœnalis apponitur negatiuè, ibi ſimplex conditio affirmatiuè, ſecundum docto. Item oppo. ff. de lega. j. ſi mihi & tibi. §. ſi quis. Sed ibi non fuit impoſsibile cum viui ante teſtante Romam venire poterant, ſecũdum gloſſam. Sed obſt. ff. de regula Cato. l. j. Ideo dic quòd ibi quod præcipiebatur non erat impoſsibile, ſed quod intra triduum ſic. Sed hic in vero & omnimodo impoſsibili, ſecundum doct. & de dictis oppoſitionibus ſcripſi inſti. de leg. §. ſi. [Legibus.] vel conſuetudine. inſtitu. de offic. iudi. §. primo.

De fideicommiſsis.

1 ¶ Solutio vnius anni an ſit agnitio pro futuris.
2 Soluens ſemel alimenta pro triennio nõ liberatur, ſi teneatur ſingulis annis ſoluere.
3 Prohibitio alienationis quando valeat.
4 Prohibitio alienationis rei hæredis an teneat.
5 Prohibitus alienare an poſsit donare.
6 Voluntas teſtantis qualiter interpretari poſsit.
7 Adire nemo cogatur ex teſtamento minus ſolenni.
8 Prælegata non cadunt in ſubſtitutione vulgari.
9 Verba ſunt attendenda vbi mens non eſt certa.
10 Teſtamentum non probatur per inſtrumentum.
11 Hæres cui ablatum eſt, liberatur ab oneribus hæreditarijs.

c ¶Hæc lex eſt ſingu. et operatur iſtud triennium in caſu fauorabili ad inducendum libertatẽ. Bartol. hic & Ange. in repet. l. ſi certis annis. ſ. de pac.

SI probaueris. cDic q hic petebantur alimenta ex minus ſolenni voluntate, nec probatur matrem agnouiſſe expreſsè voluntatem dimetrij vel teſtantis, alias non eſſet opus triennio, infra l. proxima. ſupra de teſtamen. l. non dubium.

1 Et ſolutio vnius anni non eſt agnitio pro futuris, niſi eſſet triennalis, quo caſu eſt cognitio fauore alimentorum, aliàs eſt opus maiori tempore, & allegare cauſam ſufficientem. Et ſic non ob. ſupra de pact. l. ſi certis. ff. de vſur. l. cum in rem verſo. niſi in caſu. vt in feu. quid ſit inueſti. §. ſi verò vaſallus. Item dic quòd non ſufficeret biennium. ff. ad legem Falc. l. quod de bonis. §. j. Item dic agi pro tempore futuro propter præteritum, alias ſi nihil deberetur de præterito, non poſſet agi. ff. de iud. l. nonnunquam. de vſufruc. l. j. ſecundum docto. quamuis gloſſ. alio modo. [Triennio.] ſpeciale eſt in alimentis, vt not. ff. de leg. ij. l. Lucius. §. Sempronia.

d ¶Not. eum onerari non poſſe quẽ non honoramus. vide Bart. hic.

2 Sed quid ſi ſemel ſoluerit pro toto triennio? Doctor. dicunt quòd non ſufficit niſi ſingulis annis fiat præſtatio: quia plures actus plus ligant, ſupra ad Velleia. l. iubemus. & ſic tenet Iaco. in l. ſi certis annis allegata.

Et ſi inutiliter. [Comperta voluntate.] & ſic ſciens, aliàs contra. j. ad leg. Falcid. l. error. [Præſtiterunt.] Vel promiſerunt, infra eod. l. ueritas. [Quæſtio tibi mouetur.] Sed in alia nõ præiudicat, ſecũdum gl. niſi eſſet volũtas ſolennis. j. ad legẽ Falc. auth. ſed cũ.

Cum ſecundum. [Manumiſſam.] vide ff. ad Trebel. l. cogi. §. ſi pater. et l. mulier. §. non eſt. & l. ſi res. §. fin. [Ad manumiſſores.] inſtitu. de ſucceſ. liber. §. poſtea.

3 Voluntas. [Fratrem.] Dic q aut ſit in vltima voluntate prohibitio per teſtantem ſine cauſa, aut cum cauſa. Primo caſu aut apparet perſona fauore cuius ſit, & valet, aliàs non. ff. de leg. j. filius. §. diui. ff. de leg. iij. l. Lucius. Non tamen durat vltra vitam illius perſonæ. j. qui ad liber. procla. non poſ. l. ſi. Secũdo caſu aut ſit alienatio inter viuos, & tunc aut propter neceſsitatem æris alieni teſtantis, & valet. ff. de leg. iij. l. pater. §. j. ſi aliunde nõ poſsit ſolui, vt ibi notatur. Idem ſi propter aliam neceſsitatem, vt famis, vel redemptionis captiuorũ. x. q. ij. c. ij. & not. Inn. extra de teſta. c. Raynaldus. de cõdi. appo. c. verum. Aut æris alieni hæredis, & valet in vita ſua, poſt non. ff. de lega. ij. l. peto. §. prædium. aut ſit alienatio in vltima voluntate, & tunc aut in extraneum, aut in legitimũ. Primo caſu nõ valet alienatio ſi fuit prohibitio ſimplex, vt l. peto. §. fratre. Secus ſi ad vitã, vel. l. pater. §. ſi fundũ. & ibi no. Secundo caſu quando in legitimum valet, vt not. in d. l. pater. §. Iul. niſi eſſet expreſsè prohibitus. ff. de leg. ij. l. codicillis. §. matre. Vel eſſet remotior: vt ſcripſi iuxta text.

4 Sed quid ſi prohibeat alienari rem hæredis? Videtur tenere prohibitio. ff. de manu. teſta. l. ſi quis ita. §. j. infra de ma. teſta. l. contra votum. ff. de verb. oblig. l. ſi ſeruũ. §. de illo. Vel fortè aliud in prohibitione manumiſsionis, ſicut etiam in alijs differunt, vt no. ff. de condictio. ob cau. l. ea lege. Sed an illi de familia habere poterunt rem talem, dato quòd non ſint hæredes? Dic quòd ſic. ff. ad l. Falcid. l. pater. Sed an hæc ſoror poterit alienare in quamcunq; perſonam? Dic quòd ſic, quia habuit ex voluntate primi prohibiti, ſecus ſi contrarium. Et ſic intellige. ff. de legatis ij. l. peto. §. fratre. de lega. iij. l. pater. §. quindecim. Et ideo ſi hæres grauetur reſtituere vni de familia cui vellet, ille cui facta eſt reſtitutio poteſt alienare in quem vult. ff. de lega. ij. l. vnum. §. ſi duos. ſecundum doct. quamuis gloſſ. hic dixit contrarium.

5 Sed an taliter prohibitus poſsit donare? Dicit q nõ ſi ſit prohibita alienatio. ff. de ſtatu liberis. l. ſtatu liber. §. quintus. ſecus ſi vẽditio tantùm. j. de præde. curialium. l. ſin. lib. x. Sed nec in dotem dat ſi non ſit aliud. ff. ad Trebel. l. mulier. §. cum proponeretur. & l. à filia. Item dic quod prohibitio non extenditur ad nepotem, in authen. de reſti. fideicom. per totũ. colla. ix. Et vide quod ſcripſi infra. titu. j. l. ſi. §. quia. [Sorori donare.] ſed remotiori nõ. ff. de lega. ij. l. vnum. §. j. notatur in feu. ſi de feu. contro. fue. inter do. & ag. vaſal. c. Titius.

Si frater tuus. Dic ſuprà de impu. & ali. ſubſti. l. precibus. & l. poſt aditam.

Prædia. [Non ignorauerit.] ſi ignorauit, ſuit in caſu inſtitu. de leg. §. ſi res. Et præſumitur ignorãs, ſecundum gloſſ. Quod eſt verum niſi ipſemet ignoraſſet. dic ſupra de leg. cum alienam. ff. de leg. j. ſi res.

6 Voluntatis. [Iudicis eſt.] qui primò ſeruabit voluntatem teſtantis, ſi appareat. j. eod. cum virum. ff. de condi. & demon. l. cum pater. §. conditionũ. Secundò verba, ſi ſint certa. ff. de leg. iij. non aliter. Tertiò coniecturas, ex conſuetudine loquendi, ſeu regionis. ff. de leg. j. ſi ſeruus plurium. §. ſi. Quartò quod eſt minimum. ff. de leg. iij. nummis. Et ſi omnino ſit dubium, vetiatur. ff. de re. du. l. ſi fuerit. Vel dic primò recurri ad modũ loquendi ſi conſtet, quàm ad verbi ſignificationem propriam. Et ita doctor. Et vide per Dyn. extra de re. iu. cap. in obſcuris. libro vj.

Qui fideicommiſſariam. [Perſequetur.] ff. de legatis j. ſi quis ſeruo.

Abeo. d[Vel mortis cauſa.] ff. de tranſa. cũ hi. §. idem erit. de leg. ij. l. cum pater. §. eod. [Relinqui poteſt.] infra, communia de leg. l. j. ff. de leg. j. plane. ij. in fin.

Verbum. [Pro adiecto.] ff. de le. ij. l. vnũ ex familia. §. ſi omiſſa. & l. cũ pater. §. cũ imperfecta.

Quoties. [Alij.] ff. de legatis ij. l. cum pater. §. libertum.

Poſt

Poſt mortem. Gloſſa prima intelligit q hic ſit conditionale fideicommiſſum, et poſt in magna gl.ij videtur dicere contrarium. Et ideo dic ſecundum doctor. q hæc lex loquitur in conditionali: & dic q ante poteſt reſtituere, & liberatur vt hic, non tamen tranſeũt actiones. ff. ad Trebellia. l. ſi ante. Item quo ad liberationem, diſtingue cuius fauore fuit dilatio appoſita. ff. de an. le. l. cum. de legatis ij. ſi ita. §. Pegaſus. Nec facias differentiam inter fideicommiſſum vniuerſale vel ſingulare. quamuis gloſ. videatur hic facere. [Hæreditatem.] certæ perſonæ: ſecus ſi incertæ. ff. de leg. ij. l. cum pater. §. hæreditatem. & §. à filia. [Satisfacere.] ff. de ſolut. l. ſub conditione.

Eam quam. Gloſſ. intelligit q hic hæredes fuerũt expreſsè rogati, aliàs non obtineret hæc lex. j. eod. ſi veritas. & l. ex teſtamento. ff. de vulg. ſubſti. l. qui liberis. §. hæc verba. Sed iſ intellectus videtur cõtra textum qui dicit ſimpliciter. Propter quod dicunt docto. q hæc lex loquitur vbi teſtator fuit ſimpliciter & generaliter locutus, volo poſt mortem hæredis hæreditatem meam reſtitui. ff. de fideicom. li. l. ſi pater. §. ſi. Secus ſi dixiſſet volo hæredẽ poſt mortem ſuam tali reſtituere. ff. de leg. ij. Celſus. §. quod alicuius. Et ſic etiam intellexit Azo. Aliàs regulariter obtinet regula ſi nemo. ff. de reg. iur. ff. de lega. iij. l. iij. §. j. Quæ fallit hic & in multis caſibus qui hic notantur. Caue tamen quòd hic bene aditur hæreditas per hæredes ab inteſtato. Aliàs ſi illi repudiarent, non valerent legata: vt in Spec. de teſta. §. pone. Et vide quod ſcripſi. s. de epiſco. & cler. nulli. Loquitur ergo hæc lex quando conſtabat quòd teſtator volebat facere teſtamentum. Nam ſi conſtaret q codicillos, vel ſi eſſet appoſita clauſula ſi non valet iure teſtamenti &c. tunc indubitatè tenerentur hæredes ab inteſtato. ff. de iure codicil. l. ſi quis. & l. ab inteſtato. de leg. ij. codicillis. §. fin. Et dixi s. de codi. l. fina. Sed qd caſu in huius l. ſi tenuit inſtitutio, & potuit adire & repudiat? Expeditum videtur q non valet fideicommiſſum per hanc l. ſupra, ſi quis omiſ. cau. teſt. l. ij. etiam ſi eſſet appoſita illa clauſula ſi non valet &c. & dixi ſupra de libe. præt. auth. ex cauſa. Sed an hæc puella poteſt cogi adire ſi viuat? Gl. hic vacillat. Dic tamen quòd nun ex quo inſtitutio nõ tenuit, & per conſequens nec hæredes eius. Sed quid ſi tenuit, & eſt mortua antequam adeat, an hæredes cogentur? Diſtingue ſecundum gloſſ. aut tranſmiſit ius deliberandi, vel non, vt ſupra de iure deliberandi. cum antiquioribus. dixi.

7 Sed quid ſi teſtamentum erat ſolenne verumtamen puella erat non capax? Gloſſ. videtur quòd non poteſt cogi adire ſi ſit non capax in totum, ſecus ſi in parte. ff. ad Trebel. l. cogi. §. hi qui. Sed doctor. dicunt indiſtinctè poſſe adire & cogi. per l. in gloſſ. all. Intellectus gloſſ. eſt ſecurior. & facit litera non cum ipſa. &c. [Quaſi ſcripta hæres.] quia non valet inſtitutio cum non eſſet aliàs inſtitutus. ſupra de hæred. inſtitu. l. iij. & iiij. [Iure adoptata.] infrà de adopt. l. ij. [Deceſſerit.] adita hæreditate. Et vide ſupra de iure deliber. cum antiquioribus. infrà ad Trebellianum. l. penultima.

Quamuis. [Simpliciter.] non expreſſo cuius contemplatione [Quæſierit.] olim totũ hodie vſumfructum. j. de bon. quæ lib. quæ non ſolum. de leg. j. cum filiofamilias. [Curauit.] rogando q emanciparet. ff. ad Trebellia. l. vbi. Sed an cogitur? Dic quòd ſic ſi agnouit legatum, aliàs non vt ibi no. ff. de cond. & demon. ſi cui. [Commodi.] ff. de ſerui. ruſti. præd. l. item. §. fin.

8 **Cum uirum.** [Comprehenſum eſſe.] Dic q prælegata non cadunt in vulgari. ff. de leg. ij. l. miles. §. pro parte. de lega. iij. l. ſextiliam. In fideicommiſsis dic q aut teſtator verbis vtitur generalibus & futuri temporis & cadunt. ff. de leg. ij. cum pater. §. fideicommiſſum. Aut præteriti tẽporis, tũc aut primo rogat, & poſt prælegat, & non veniunt. ff. ad l. Falc. l. Titia. Aut econtra, tunc aut fit mentio hæreditatis, & tunc venit illud quod iure hæreditario capit. ff. de leg. iij. ſi Titius. Ad Trebel. in fideicom. §. fin. Aut nõ fit mẽtio, & tunc totum, vt l. Marcellus. §. quidam. Sed donatio inter viuos, quæ morte confirmatur, nunquam venit. ff. de leg. ij. vnum ex famil. §. fin. An autem computetur in quartam? Dic in d. l. Titia. & eod. titu. quod autem.

9 [Plerunq.] quando non eſt certa, inſpiciũtur magis verba ff. de vſufruc. lega. l. ſi alij. Vel dic vt ibi. ſupra eo. voluntatis

Si creditoris. ff. de liber. legata. l. iiij. §. nũc de effectu.

Cum neceſsitatem. [Debere.] niſi dolus ſit, vel reliqua. ff. de admi. tu. l. quidã. de li. le. Aurelio. §. Caius. Et dic q nihilominus debet reddere ſcriptarũ num ſi qua habet. ff. de li. l. ſi. §. itẽ.

Clari. Vide extra de reg. iu. quod ſemel. niſi eſſet clauſula derogatoria. ff. de lega. iij. ſi quis.

Etiam. [Fideicommiſſa debentur.] ſupra de re. cred. l. cum etiam. Sed an oporteat exprimere in libello à quo relicta ſint, & an ſi diceretur relicta à pupillo, & probet quòd à tutore obtineat. Videtur quòd ſic per hanc l. & ff. de fideicom. li. l. Thais ancilla. §. fina.

Si in perſona. [Succeſsiuè.] ſi non ceſſiſſet. dic infra de his qui ante aper. ta. l. prima. [Quærendum.] cũm ſit confuſa actio, niſi eſſet exhauſta. ſupra de iure deliberan. ſancimus.

Et in epiſtola. ff. de lega. ij. miles. [Etiam nutu.] dum tamen conſtet eũ habere ſenſum, ſecus ſi eſſet prope mortem. ff. de iure cod. l. conficiuntur. §. ſi. Item ſi, ſecus in inſtitutione. ſupra de teſta. iubemus. ſecundum doct. & glo. [Adhibitis.] ſupra de codi. l. ſi.

Si ueritas. [Relicta.] vide ſupra l. j. & ij. de teſta. nõ dubium. [Stipulantibus.] in caſu quo eſſet nõ ſolenne, ſecus ſi falſum. ſupra de tranſac. ſi ex falſis.

Inſtrumenta. [Præſtare.] hoc verum ſi pars legetur, ſecus ſi totum. ſecũdum Pla. & glo. Et de hoc in Spe. de inſtru. edi. §. nunc vero. ver. ſed quæritur. [Neceſſe non habent.] ff. de act. emp. Titius. fallit infra de libe. cau. ſicut. dic ibi.

Hæredum. [Proprias.] etiam ſi ignoraret & crederet proprias. ff. de lega. ij. vnum ex familia. §. j.

Ex repudiatione. [Doli mali.] ſi primo agnouerat, alias intentiõis. ff. de excep. do. l. ij. [Non potuit.] ſupra de iure deli. renitẽte. Et dic ſupra. plenè qui ad. ad bo. poſ. l. j. [Tibi obeſſe poteſt.] vel habet reſpectum ad ius nouum, vel erat caſtrenſe, vel quaſi. vel erat conditionale.

Fideicommiſſum. a [Probata.] per vij. vel v. teſtes, ſecundum gloſ. & dic ſupr. de teſta. ſancimus. [Cõpelluntur.] quid ſi non probatur pœnitentia, ſed tale quid, quod ſi teſtator ſciuiſſet, reuocaſſet, quia fortè cognouit eius vxorem. Dic ſufficere, ſecundum gloſſ. & docto. ff. de confirman. tuto. l. patri.

a No. q ſola pœnitẽtia teſtatoris reuocatur legatũ, quæ duob⁹ teſtib⁹ probatur. Bar. hic & An. conſi. cxx.

Ex teſtamento. Secus in codicillis. & vide ſupra eo. eam quam. & infra l. ſi.

Cum acutiſsimi. [Filium.] ſecus ſi extraneũ. Et dic ſupra de iſtitu. & ſubſti. generaliter. [Poſt mortem.] ſecus ſi ſtatim iuberet ipſum reſtituere, quia tunc ceſſat præſumptio huius l. ſecundum gloſ. & docto.

Quidam filium. [Fideicommiſſum.] etiam coniunctis perſonis. Sed ſi eſſent relicta ab inſtituto, & venirent per contra tabu. ſic, vt ff. de leg. præſ. contra ta. per totum.

Quæſtionem. Dic quòd aut hæres confitetur legatũ verum, tamen dicit in minus ſolenni teſtamento relictũ, & tũc non obtinet hæc lex, ſed ſupra eo. l. ſi veritas. & l. ex teſtamẽto. Aut diſſitetur, & tunc cũ eſt ei probatũ vult dicere nõ ſolenne teſtamentũ, & tũc obtinet hæc lex, ſecundũ glo. & Io. Doc. verò dicũt q hic loquitur in caſu quo fuerat teſtatus ſolẽniter, & legatarius dicebat ſibi aliquid fuiſſe legatũ extra teſtamentum. Pro quibus infra de dela. l. j. cũ no. lib. x. Quid ergo ſi nullam fecit inſtitutionẽ, ſed legata petũtur ab hærede qui ſucceſsit ab inteſtato? Nõ videretur eſſe locus huic l. ſecundum eos. Poſſet autem intelligi in omni caſu quo petitur legatum, & legatarius vult ſtare iuramento hæredis abſq; alia probatione. Nam tunc aut hæres iurabit legatum deberi, aut compelletur ſoluere. Nam ſi non fuit ſolennis numerus teſtium, poteſt iurare non deberi, vnde iurat ſuper cauſa, non ſuper hoc, an fuerit legatum relictum, vel non, vt ibi cauſam, &c. expone principium l. vt ſcribam. Iuxta literam. Et ſic nil obſtat. Et facit in feu. qui teſt. ſunt neceſ. ad proban. no. inueſti. c. j. [Præſentia teſtium.] de quibus conſtet: legatarius tamen non dicebat hoc. [Siue vniuerſitatis.] ab hærede, vel fideicommiſſario vniuerſali. inſtit. de ſin. re. per fideicommiſ. re. [Subire.] & ſi ignoret, iuret ſe nihil audiuiſſe in teſtatore, ſecundum gloſſ. [Et teſtis.] impropriè. nec obſtat ſupra de teſt. omnibus, ne quis in ſua cauſa. l. j. [Quæ iuſtis.] ſupra de his qui. vt indig. non oportet. [Minime placuerunt.] & hoc niſi appareat aliam pœnam per legem impoſitam, ſupra de inofficio. teſtamen. ſi quis in ſuo teſtamento. q aliàs obſtaret, ſecundum doc.

10 Et facit hæc lex quod teſtamentum non probetur per inſtrumẽtum. Quod eſt verum ſecundum Azo. Sed Io. contra,

cuius

cuius opinio approbatur de conſuetudine, ſecundum gloſſ. quæ in talibus eſt tenenda. extra de fide inſtrumen. cum dilectus. Et vide quod ſcripſi ſuprà de teſt. omnium. in fin. Doct. tamen de iure tenent opin. Ioan. præualere de iure & conſuetudine, vt ſcripſi. ff. de teſt. hæredes. §. j.

a ¶ Hæc eſt not. ſubtil. ad hoc ſignãter, quod hæres, vel legatarius nõ adimplens voluntatem defuncti puniatur priuatione rei legatæ, vel relictæ. Bartol. hic Bald. conſil. cccxxxvj. volu. iij.

Authen. Hoc amplius. a[Repræſentatum.] ſicut libertates. ff. de fideicommiſſ. lib. ſi vero. §. penult. & antepenul. [Infra annum.] à tempore monitionis, vt hic. Sed gloſſ. dicit quòd per nouellam à tempore quo pronuntiatũ eſt. Sed cum nouella non vtamur, ſta huic authen. Et ſic tenet gloſſ. in authen. de hære. & fal. §. initium. col. j. Et canoniſtæ extra de teſta. Raynutius. per Innoc. Sed ſi pœna eſſet per teſtatorem appoſita eſſet locus huic authen. imò illa committeretur à tempore requiſitionis, vt ibi no. Et vide extra de teſta. ſi hæredes. & cap. nos quidem. [Naturale.] idem ſi non fecit inuentarium, vt dixi ſupra de iure delibe. ſancimus. §. pen. Ob. tamen huic. extra de vo. & vo. re. c. licet. Sed illud intellige, ſecundũ hanc, vel ibi loquitur in dignitate quæ eſt indiuiſibilis. Et not. in d. cap. ſi hæredes. [Cautione.] de adimplenda voluntate defuncti, vt in corpore. [Subſtitutis.] hi veniunt poteſtate legis, non ex vi ſubſtitutionis. Nec ob. ſupra de vulgari. poſt aditam. [Potiori.] cur hoc non conſideratur inter hæredes? Reſpondeo, quia illi plenius ius habent, & omnes volunt eſſe hæredes: hic nullum horũ, ſed poteſtate legis fiunt. Et dic deferri hæredibus pro portionibus, quibus ſunt hæredes, vt dixi ſuprà quando nõ pe. pars pe. accreſ. l. j. [Volentibus.] Si omnes volunt, omnes habebunt, vt hic not. Si quidam volunt, quidam non, habet locum quod præmittitur. Vel dic quod ibi loquitur quando omnes conſenſerunt quod quilibet per ſe habeat: ibi vnus volebat habere totum. [Prior.] quia hic non poteſt dici quòd vnus maius emolumentum habeat. [Exhæredatis.] Sed an admittantur inter eos qui veniunt ab inteſtato? Gloſſ. dicit quod non: ſed inter extraneos ſic. Sed ſecundum docto. nec inter extraneos. Item dic idem de præterito, ſi præterito habeatur pro exhæredatione. Et ſic not. in §. exhæredatos. aliàs non. De quo dic, vt dixi ſupra de lib. præte. authen. non licet. & authen. ex cauſa. [Extraneo.] & dic cui nihil in teſtamento legatũ eſt. Quid ſi ſint plures? Dic eligi idoneiorem. ff. de popul. ac. l. iij. de legi. tu. l. legitimos. & hoc quod hic dicitur, obtinet quando fuerat adita hæreditas. Si autẽ nullus vellet adire, tunc fiſcus haberet, non extraneus, vt not. in corpore. §. ſi

11 vero ablatum. Sed an ille cui ablatum eſt, liberatur ab oneribus hæreditarijs? Dic quod ſic, vt no. in corpore. §. cum vero inſtitutio. Sed ſi nullus alius vellet eã acceptare, eſt tutius quod remaneat penes inobedientem, vt ibi nota in gl. ff. de leg. j. ſi ſeruus plurium. §. fin. & ad l. Falcid. l. etiam. cum ibi nota.

Communia de legatis & fideicommiſ. &c.

1 ¶ Legatarius quas & quot habeat actiones.
2 Hypothecaria & rei vendicatio non poſſunt ſimul intentari.
3 Actio hypothecaria, non datur contra legatarios.
4 Lex omne id poteſt quod homo.
5 Legata ſingularia fideicõmiſſis ſingularibus ſunt adæquata.
6 Res hæredis, vel legatarij poteſt vendicari.
7 Sors quo caſu ſit licita.
8 Electione legata quis eligere poſsit.
9 Euentus rei ſemper debet attendi.
10 Laudimia non debentur ex venditione, quæ fingitur retro nulla.
11 Res ſubiectæ reſtitutioni quibus caſibus poſsint alienari.

1 Cum hi. [Naturaſo.] quo ad hoc, in multis enim alijs differunt, inſti. de obligationibus, quæ ex qua. contra. §. fin. Et maximè ſingulare ab vniuerſali, vt hic nota. Niſi vniuerſale eſſet relictum vt ſingulare. ff. ad Treb. l. mulier. §. fina. Et nota quòd legatarius hoc iure habet tres actiones. Et idem erat de iure digeſtorũ. ff. de leg. ij. cum filius. §. varijs. de ſepa. l. de creditoribus. Quod eſt verum vbi ſpecies certa legatur, ſecus ſi quantitas, vel genus, tunc enim ſolùm cõpetunt ex teſtamento & hypothecaria. Et idem ſi alternatiuè legentur ſpecies. Nam his caſibus non competeret vendicatio quæ non datur ad incerta. & ſic no. ff. de rei ven. l. ſi in rem. Et idem ſi legetur liberatio. nam tunc competit ſolùm actio ex teſtamento. ff. de lib. leg. quod mihi. Sed ſi aliud ius incorporale legetur, nõ datur vendicatio, ſed confeſſoria poſt aditam hæreditatẽ. ff. quẽadmo. ſerui. amit. l. ſi partem. §. fina. item actio ex teſtamento. Sed non videtur quod hypothecaria. ff. de excep. rei iudi. l. pen. §. Labeo. Item dic quod hypothecaria nõ datur pro re legata, ſed pro alijs rebus teſtantis, ſecundum gloſſ. ff. de re iudi. nec pignus. Quod eſt verum, ſecundum docto. ſi petant vt ſuam, ſecus ſi vt ſibi debitam. ff. de leg. j. huiuſmodi. §. fin.

2 Et ideo dic quòd hypothecaria & rei vendicatio non poſſunt ſimul intentari pro eadem re, ſed actio ex teſtamento, & hypothecaria: ſic in authẽ. de fideiuſ. §. ſed neq;. Et vide de le. j. qui huiuſmodi. §. ſeruum. Item hæ tres actiones non competunt, niſi poſt aditam. ff. de regu. iur. ſi nemo. Quid ſi teſtator legat rem ſibi debitam? Dicas tunc agi ex teſtamento contra hæredem, vt cedat. de legatis j. cum ſeruus. §. idem Iul. ſcribit. Sed quid ſi legat rem quam emit bona fide? Dic quòd nõ competit vendicatio, nec publiciana. ff. de publi. l. ij. cum no. Sed hypothecaria ſic. ff. de pign. & quæ nondum. §. quod dicitur. Sed quid ſi teſtator damnat hæredem vendere certo pretio? Dic rem poſſe vendicari. ff. de legatis iij. vxorem. §. ag. & ibi Dynus. Et agitur etiam ex teſtamẽto. ff. de leg. j. ſi fideiuſſor. §. fin. Sed an actio ex teſtamento competat pro legato in codicillis? Vide ſupra de codi. l. finali. infra l. ij.

3 Item dic quòd actio hypothecaria non datur contra legatarios, infra, qui po. in pig. ha. aſsiduis. ſecundum gloſſ. & doct. & facit hæc lex quòd legatarius ſingularis detrahit falcidiã. Quod Bul. concedit. Sed Io. contra, cuius opin. ſequitur glo. & doct. niſi appareret cõtraria voluntas teſtantis. ff. ad l. Falc. pœnales. §. fin. Item nota hic quod hypothecaria datur pro portionibus. ſimile ff. de iure fiſ. nihil. infra de debi. ci. l. fin. lib. xj. Quid in vendicatione hoc caſu? Videtur idem. ff. de legatis j. ſi tibi homo. §. ſi fundus. Sed illa quando legatur res hæredis ſed quando propria, dic contra, vt dicam infra l. proxima. Item dic quòd hæredis, vel grauati res non obligantur, vt hic. Quod eſt verum, ſecundum glo. niſi poſt ſex menſes. Sed certe nec tunc, ſed bene verum quòd tunc poteſt fieri miſsio in bonis hæredis, & conſtituitur pignus prætorium. Sic intellige infra. vt in poſſ. le. certa. [Plerunque actionem.] quãdo eſt efficax legatum. inſtitu. de lega. §. ij.

4 [In præſenti cauſa.] quia quod poteſt homo & lex. infra, de fideiuſſo. non rectè. [Satiſfiat.] & ideo ſi noluit expreſsè hypothecaria naſci: non naſcitur: vt not. infra, vt in poſſ. lega. l. ij. [Afferat.] ſupra de fideicommiſ. ab eo. [In rebus.] non in ſuis proprijs vt hic not. [Inquantum.] hoc ſpeciale, alias contra. j. ſi vnus ex pluri. l. j. & ij.

Omne uerbum. [Quale eſt.] Nota quæ ſint directa verba in fideicõmiſſis. Item directa quãdo dirigit ſermonem ad illum quem onerat. Obliqua quando ad illum quem onerat. [Impoſuerit.] quia onerauit hæredem quòd iuraret ſe daturum. [Naturaliter.] quæ non habemus. [Imponimus.] ſunt ergo adæquata legata & fideicommiſſa. Sic etiam fuit de media iuris prudentia, id eſt, de iure ff. orum. ff. de legatis j. l. j. Sed antiquo iure ſecus, inſtitut. de fideicommiſ. hære. & de ſingul. re. per fideicommiſ. relic.

5 Et intellige quòd legata ſingularia ſunt adæquata fideicommiſsis ſingularibus. Et hoc in generibus ſingulorum, non in ſingulis generum: quia pro ad libertates remanet differentia inter directas & fideicommiſſarias. ff. de fideicom. liber. l. cum vero. §. apparet. & l. cum qui. §. ſi quis ſeruus. Quæ nõ eſt correcta: quicquid dicat gl. Item liberatione legata. ff. vt in poſſ. leg. l. j. §. ſi debitori. Item dic quòd remanet differentia inter legata & fideicommiſſa vniuerſalia. ff. ad Trebellia. reſtituta. & not. dicta l. j. de legatis. j. Item dic non eſſe vim in verbis diſpoſitiuis. Sed ſi eſſent enũciatiua, eſſet bene vis. ff. de vſufru. leg. l. generali capite. §. j. cum nota.

6 Item per hoc quod dicit non eſſe differentiam an fidei hæredis, vel legatarij committatur, videtur dicendum quòd ſi res hæredis vel legatarij legetur quòd poſsit vendicari, & quod dominium tranſeat ſtatim, hoc tenet gloſſ. hic. Sed contra nota. ff. de ſeruitu. l. Papinia. de act. empt. l. Titius. Et hoc verius ſecundum doctor. ff. de legatis j. ſi quis inquilinos. §. j. & l. ſi de bi. §. pen. Vbi oportet dici quod agitur ex teſtamento, aliàs obſtaret, ff. de præto. ſtipu. l. ij. §. fin. Item dic agi ex teſtamento, ſiue in teſtamento, ſiue in codicillis relinquatur, vt hic no. in gloſſ. Nam in codicillis directè legatur: vt ff. de leg. ij. codicillis. quamuis notetur contra. dicta l. j. de legatis j. Item dic quod fideicommiſſario vniuerſali non datur vendicatio niſi re reſtituta. ff. ad Trebel. l. facta. Et not. Inn. extra de teſta. cap. Raynutius. niſi in caſu. j. l. proxi. §. finali.

Si duobus. [Adhibendam.] Dic quòd aut apparet quòd alteri plus legare voluit, & ille eligit: vt hic not. Aut non apparet & tunc locus eſt ſortis: vt hic, ff. familiæ erciſcundæ. ſi quæ. de iudic. in tribus. Sed ſi noluit ſortiri, tunc ſi non ſit præiudiciũ tertio, impediunt ſe concurſu

ff. quib.

ff.quib.mod.vſufruct.amit.l.ij.§.finali. de vſufruc.quotiens. Si vero fieret præiudicium tertio, iudex compellet eos concordare.ff.de legatis j.huiuſmodi.§.finali.inſtitu. de ſatiſdatio.§.ſinautem.

7 Et not.quòd ſors eſt licita hoc caſu,etiam de iure canonico, videlicet pro iudicijs temporalibus declarandis,ſine ſuperſtitione tamen.Et vide plenè,extra,de ſortile.in ſumma per Hoſtienſem,iunge infra de maleficijs.l.ij.[Viginti ſolidis.]Infra de ſuſcep.& ar.l.j.libro x.[Exceptis notarijs.]alia æſtimatio infra de condi. inſer.l.finali. de communi ſer.manu.l.j.[Notarios.]id eſt,]ſcriptores. Nec obſtat, infra de tabula.l.generali.libro x.[Vel minime potuit.]non ſic in contractibus.Illi enim poſſunt aliàs præuidere,ſed teſtator non, ſupra de contrahen.emptio.l.finali.

8 [Ex ſeruis.] Dic quòd aut datur electio hæredi, & dabit mediocre.ff.de legatis j.legatario.& l.ſi hæres. Aut tertio, & dic idem vt hic. Aut ipſi legatario,& tunc aut per legem, & dic vt hic. Aut per teſtantem & ſunt opinio. Quidam dicunt vt Hugo,quòd poteſt eligere optimum,& hanc gloſſ.& doctor. Alij quod mediocre, & illam videtur ſequi gloſſ.ff.de operis libert.l.ij.iunge infra,de donatio.ſi quis argentum.§.ſed quia. Dic quòd aut quis habet reſtituere in diem certam, & tenet alienatio:quia interim eſt dominus.ff.de vſufruct.lega.l.Sempronius Attalus. Et ſic intellige.ff.ad Trebellianũ. Marcellus.§.res quæ. & l.quidam.§. ſi quis. ſecundum doctor. Quibus obſt. hæc lex. Vnde verius videtur quòd hoc iure non teneat. Aut ſub conditione et tunc ſunt opinio.nam gloſſ.dicunt quòd hodie non tenet alienatio ipſo iure etiam pendente conditione. Et idem.ff.de legatis j.ſeruo legato.§.j.de conditio.& demõſtratio.ſi fundum.& in dicto §.res quę.& hic. Sed alibi not. contrarium quòd valet interim, in tempore vnde ſumitur. authent.l.res quæ. & ff.de legatis ij.cum pater.§.liberius.Quod videtur verius. Durum enim eſſet dicere legem Codicis eſſe correctam, quæ hoc dicit, infrà, in §.ſinautem.Illud verò ſummè nota quòd hæc obtinẽt vbi alienans ſciebat onus reſtitutionis. Nam ſi ignorabat, tenet alienatio,& reſtituitur pretium. ff. de legatis ij.l.finali. §. finali. Dic ergo quòd alienans ignorabat,aut ſciebat. Et ſi ſciebat, aut in diem, aut ſub conditione. Et dic quòd de iure ffo. erat idem in conditionali quòd hodie:vt l.ſeruo.§.j.& l.ſi fundus. ſupra alleg. [Secundum veterem diſpoſitionem.] ff.ad Trebellianum. Titius rogatus.Sed ibi loquitur alio caſu.[Manumittenda.]hoc verum inter viuos.ff.qui & à qui.generaliter.§.finali.Sed in vltima voluntate ſic.ff.ad Trebellianum. quidam.§.ſi quis.

9 [Propter ſpem.] Nota debere inſpici quod euenire poteſt. ff.de aqua plu.in diem.inſtit.de rer.diui.§.illud. de nego.geſ. diuortio.loca.& condu.ſi quis domum.§.j. Argu.contra. de pact.ſi eo.de iuriſd.om.iud.l.penul.§.fin.qui & à qui.l.Iul.de verb.oblig.antee ſtipulantem.§.ſacram. Dic quòd aut res ſe habet de neceſsitate adeſſe,aut eſt dubium, & tunc aut ratione pręſentis ſtatus aliquid ſperatur,aut non. Et hoc vltimo caſu,aut poteſt imputari dolus vel culpa, aut non.ff.ex quibus cauſ.manu.ſed ſi per prætorem.§.ſi feriæ [Conditione impleta.]ipſa vero deficiente confirmatur.ff.ad Trebellia.filiam.de caſtren.pecul.proponebatur.[In irritum.]& ita vendicatur res cum fructibus in authen.de nupt.§.quæ vero.coll.iiij. Sed ibi ſpecialis caſus. Vnde dic contra:ſecundum doct.Nam fructus erant hæredis.ff.ad Trebel.in fideicommiſſ.j.ad Trebel. iubemus.& per conſequens emptoris. Et facit ad hanc.l.d.l.ſi fundum.ff.de condi.& demon.

10 Et eſt arg.quòd non debeantur laudimia ſeu ventæ ex tali venditione. Et vide quo ad nut.ſupr.quan.lic.ab emp.diſc.l.j.[Sub die certa.]In hoc eſt differentia: vt dixi ſupra l.proxi. [Rem vendicare.]& hoc caſu vẽdicat generalis fideicommiſſarius ſine reſtitutione. Et eſt ſpeciale,ſecundum glo. [Sibi ſatisfieri.]Nota duo ſpecialia.primum quòd ſciens agit de euictione contra l.j.de euic.ſi fundum.Sed ibi ſciebat ſimpliciter rem alienam,hic vẽdentis,quamuis onerari. Item aliud quod non agit ad duplum etiam ſtipolatus:contra l.ff.de euic.ſi emptori.Sed ideo hic:quia ſciens agit ad pretium, & qui in vno releuatur in alio grauatur.

Authen.Res quæ. Sumitur in corpore de reſti.& ea quę pa.§.quãobrẽ.colla.iiij.[Alienari.]dic s.in §.ſed quia noſtra.] Alienari

11 te.]Intellige ꝙ poteſt alienare cõſtituenda, ſeu ꝓ iam conſtituta ſoluenda,ſi oporteat eum reſtituere,ſecũdum gl.& doct. Item dic ꝙ filius poſsit hoc pro filiabus ſuis maritandis. Sed nõ filia cum nõ ſit maternum officium filias maritare.ſ.de do. ꝓmiſ.l.ſi. Sed quid ſi filia ſua alienauit propter dotem ſuã, & poſtea ſolutum eſt matrimonium,an teneatur reſtituere?Gl.dicit quòd nõ.pro qua.ff.ad leg.Fal.pater.ad Trebel.l.à filia.& l.mulier.§.cum proponatur.Sed an poſsit alienare pro neceſſitate victus?Gl.dicit quòd non.Iar.de Are.contra, ſupra de ſac.ſan.eccle.l.illud.Sed an valeat alienatio vſq; ad debitum bonorũ ſubſidium?Dic quòd ſic cum cenſeatur creditor quo ad hoc,ff.ad leg.Corne.de fal.ſi qs legatum.§.ſi. & ſic potuis eligere de quo ſibi ſatisfaceret,ff.de diſtra.pign.l.creditoris.ſecundum ſa.prædictum.

De falſa cauſa adiecta legato vel fideicommiſſo.

Dic de cauſa,modo,demonſtratione,& conditione.ff.de condi.& demon.in rubri.& l.demonſtratio.

s ☞ Confeſsio an ſtatim præiudicet confitenti.

a Legatum dotis valet propter repræſentationem.

s VErba teſtamẽti. [Aut volũtatem.] Opponitur quòd cõfeſsio ᵃnon ſtatim præiudicet,ſupra,de non nume.pec.in cõtractibus.§.ſuper.Sed ibi inter viuos:vbi poteſt eſſe ſpes futuræ numerationis,hic in vltima voluntate. Item opponitur,ff.de lega.ij.Titia.§.Caius.Sed ibi non ad liberandum:quia res erant penes maritum,& ita non operãtur legatum.Item contra,ſupra de teſt.milit.ex his. Sed ibi verba enuntiatiua fuerunt emiſſa propter aliud. & dic ſupra,de teſtis.l.verba.de proba.authen.quod obtinet.de non nume.pecu.generaliter.

a Quòd cõfeſsio facta in teſta.non ꝓbet ſolutionẽ,hic Bal.Bart.gl. quæ reputa.ſingu.

Etiam. Pone quòd legauit cenſum,quæ dicebat ſe debere. Et dic quòd aut legat illud quod ſe debere aſſerit, & tunc ſi dicat certum, valet legatum,aliàs non.ff.de leg.j.ſi ſic. Aut legat quod ſibi deberi aſſerit, & tunc non valet,ſi nihil ſit in debito.inſt.de le.§.poteſt autem. cum ſeq. ff.de li.le.leg.ui.dicibi.In ſtipulatione dic ff.de ver.ob.l.ſi ita ſtipulatus fuero hanc ſummam.

a Si non deſignata. Dic quòd legatũ dotis valet propter repræſentationem,nec detrahitur falcidia vt hic dicit glo. Quod intellige de ipſa dote.ſed de commodo repræſentationis ſic vt no.ff.de do.præleg l.ij.§.idem quæris.Item valet propter aliud,ff.de dot.pręleg.l.j.§.eſt & aliud.ſed non valet vt detrahantur expenſæ ſi vir leget.Secus ſi extraneus,ff.de leg.ij.Meuio.§.j.ſecundum gl.vel dic quòd non refert inter virum & vxorem & extraneum,ſed in verbis vt ibi nota. Et hanc doct.Sed in caſu non valet quando exprimitur quantitas vt corpus:vt d.§.ſed In dotem.& in alio,ff.de lega.præſt.le. vtilis.§.ſi quid. Et eſt ratio:quia ibi legata iure ſpeciali debentur ideo non debetur. Quod verum non eſt,vt hic nota. [Peruenturum.] hoc caſu videtur legare ſolùm liberationem,ff.de dote pręleg.l.j.§.ſed ſi.dotem.

Si dotem. Vide ſupra l.prima.

Refert. [Dotem reddi.] ſimpliciter,non adiecta quantitate.[Inſtrumento.] dic ſupra,l.ij.

De is quibus ſub modo legata vel fideicommiſſa relinquuntur.

s ☞ Modus in quo differat à conditione.

s Dictio quòd vt modus eſt,ſi conditio quia cauſa. Si enim importat cõditionẽ:vt no.ff.de condi.& demon.l.j. Item dictio vbi,ff.de lega.ij.l.ſi ita.§.fin. Item dictio ita.ff.eod.l.Iulianus. no.Item ablatiuus abſolutus à præterito formatus,ff.de ſtatu liber.l.ſi quis ita.§.ſi duo.ſecus ſi à futuro vt rationibꝰ reddendis,ſecundũ quoſdam.Itẽ dictio quiſquis de li.& poſtu.l.iij.§.ſi filius.de liber.le.l.qui liberis.§.j.Item verbũ relatiuum ad futurũ tẽpus relatum,ff.de leg.iij.Imperator.de hęre.inſti.l.ij.Item verbum dum,ff.de leg.iij. qui cõcubinam.§.verum.

s ☞ Legatarius an poſsit aliquando legare.

IN legatis. [Obſeruatur.] inſpecto exitu,ſed nõ quo ad agẽdũ,ff. de leg.iij.ſi tibi le.iuncta l.qui hære.§.ſi.ff.de condi.& demon.[Non oberit.] dic ſupra de condi.inſti.l.j.

c Ex his. Dic quòd quandoq; legatur à legatario ſeu fideicommiſſario directè:& tale legatum etiam antiquo iure valebat,de leg.j.ciuitatibus.§.ſi.de leg.ij.Imperator.in princi.de le.iij.l.ſi legatarius. Sed quandoque nihil legabatur,ſed debebat implere conditionem in perſona cuiuſquam, & tunc ille in cuius perſona implẽda eſt, nec de iure antiquo,nec de nouo habet actionẽ,nec cenſetur legatarius,ff.ſi quis

quis omiſ.cau.teſt.l.ſi quis ſub conditione. Sed quandoque legat à legatario ſub modo, & tunc obtinet hæc lex, ſiue ad modum, ſiue ad conditionem ſonet: vt quia legauit à legatario ſi nauis ex Aſia venerit. Nam impleta cõditione, ſecundus poteſt agere. Sed quid ſi primus non vult agnoſcere? Gloſſ. & doct. dicunt ſecundum agere non poſſe: vt l.Imperator. & ibi not. Item in caſu quo refertur ad conditionem videtur perplexitas, vt ſibi leger x. ſi ex illis dederit v. Meuio. ff. de condi. inſti. ſi Titius. Sed in hoc caſu poteſt agere per hanc l. ſecundum gloſſ. Item dic ꝙ ſecundus poteſt agere, ſi primus habeat aliquod emolumẽtum. ff. de leg. iij. fidei. §. cum eſſet. ad leg. Fal. in ratione. ij. §. tametſi. [Vſque ad quantitatem.] ſecus ſi ſit in ſpecie vtrunque vel alterum. ff. de leg. ij. Imperator.

De conditionibus inſertis tam in legatis quàm in fideicommiſſis.

1 ☞Filia nupta remanet in patris poteſtate.
2 Hæres quando poſsit modum vel conditionem implere.
3 Caſus fortuitus non liberat vbi non erat obligatio.

CVm teſtatorem. [Inſtituerat.] maxime. ff. de leg. j. filiusfa. §. cum quis. ſecundum gloſſ. quod eſt verum, dum tamen hæredes exiſtere poſsint; quia forte ab inteſtato, ſecundum gloſſ. quæ eſt ibi. Vel dic etiam ſi non poſsint, ſecundum doctor. [Adſcriptam.] ff. de verbo. ſignific. l. cognoſcere. §. libertas.

Cum patrem. [Iuriſditionis.] id eſt, iuris. infrà, vt le. no. caue. [Ac ſi nihil.] & ita cauebit.] Obtemperatur.] Non quòd ſubauditus prauus nõ eſt ſubintelligendus. ff. de verborum oblig. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. Nec ar. à contrario ſenſu: vt ſupra, de epiſcu. & cler. conuenticulam. alias contra. ff. de offic. eius cui man. eſt iuri. l. j. §. huius tei.

Legatum. [Tibi exiſtimas.] dic plenè ſupra de condi. inſtit. l. j. ff. de leg. j. l. j.

1 Si uxorem. [Quæſitum.] Et ſic not. quòd filia nupta remanet in poteſtate patris. inſtit. ad Tertulianum. §. j. in fi. niſi quo ad debitum carnis, vel quo ad operas. ff. de oper. lib. l. ſicut. ſecundum gloſ. canon. dicunt quòd mulier eſt in poteſtate mariti. xxxiij. quæſt. v. cap. mulierem. Sed loquitur ſecundum decentiam, non ſecundum iuris rigorem.[a]

Si plures. Opponitur quòd omnes debeant implere. ff. de conditio. & demonſtra. tales. Dic quòd hic eſt regulare: fallit quando teſtator voluit omnes adimplere: vt l. tales. vel vnum. ff. de manu. teſta. ſi ita fuerit ſectis. §. idem queri. Item hæc obtinet in factis indiuiduis, ſecus in conditionibus diuiſis quæ ſunt in damno. ff. eodem. ſi quis legata. §. fi. Et hoc quando duo dicunt implere, ſecus ſi vnus. ff. eodem. cui fundus. dic ibi.

2 Sed an hæres poſsit implere? Non videtur per hanc l. quæ dicit vnumquenque. Sed contra l. cui fundus. in fin. Dic quòd in vltimis voluntatibus hæres non admittitur ad implendũ. vt l. à teſtatore. ff. eodem. Niſi ille in cuius perſona debuit impleri fuiſſet in mora: vt l. cui fundus. ſecundum docto. Sed certè tunc eſſet pro impleta. ff. de ſta. li. l. iij. §. Stichus. ſupra l. pxi. Ideo dic quòd hæres non admittitur. Et l. cui fundus. in fi. loquitur de ſucceſſoribus ſubſtitutis, non de hæredibus. Vel dic quòd ibi erat repetitum in perſona hæredum. In contractibus autem ſatis poſſet dici, quòd hæres poſsit implere. inſtitu. de verborum oblig. §. ex conditionali. ff. de fideiuſ. l. fideiuſſor obligari. §. fin. de verb. oblig. qui Romæ. §. Flauius. Sed quid in modo? Videtur quòd hæres poſsit adimplere: vt dicta l. à teſtatore. Quod eſt verum niſi cohæreret perſonę, vt eodem titu. Titio. §. fina. Sed econtra in perſona hæredis non poteſt: vt l. cum ita datur. §. j. vbi eſt ſpecialem libertate. Sed quid ſi vnus impleuit, alius non: an portio non implentis accreſcat? Nun videtur per hãc l. Diſtingue ſuper iure accreſcendi: vt infra, de caducis tollendis. l. j. Sed quomodo ſcietur an alius velit implere? Dic quòd in legatis & conditionibus facilibus debet ſtatim implere cum primum poteſt. vt l. hæc conditio. ff. eodem, de ſta. libe. ſi peculium. §. finali. Secus in hęreditate. ff. de hęred. inſtitu. ſi quis inſtituatur. Et in libertate. ff. de ſta. li. l. Sticho. §. Titius. An autem adempta conditione videatur adimi legatum? Dic ff. de condi. & demonſtra. ſi quis ſeruum. de adimen. lega. l. alumnæ. §. Seia.

Cum quidam. [Non poteſt.] ſi aliàs nolit vel non poſsit, nun obtinet hęc lex ff. de conditio. demonſtra. l. cum ita datur. [Obnoxius.] ſpe-

3 ciale ſupra an ſeruus ex ſuo facto. l. j. [Iuſſus eſt.] & caſus fortuitus non liberat, quia nec erat obligatio. ff. de verbo. oblig. ſi ex legati. quę aliàs obſtaret. Item dic quòd obligatio hic nõ liberat, ſed facit hic haberi conditionem pro impleta. Et ſic non ob. ff. de ſolu. qui x. Item dic quòd hæc lex cõtinet caſum ſpecialem, quia aliàs non obtineret, etiam ſi per caſum fortuitum impediretur: vt ff. de condi. & demonſtra. qui hæredi. §. fin. ſecundum gl. [Repudiatum.] facit ad id quod no. extr. de præben. ſi tibi. lib. vj. de pœna. licet contra. [Eſt ab eo omnino.] & eſt ius commune ſecundum Ioan. niſi eſſent plura legata. ff. de condi. & demonſtra. pater ſeuerinam. §. fin.

De vſuris, & fructibus legatorum, ſeu fideicommiſſorum.

1 ☞Vſuræ vel fructus legatorum à quo tempore debeantur.

SI homines. [Periculo.] Dic ff. de lega j. cum res. & l. apud. §. j.

2 Si In legatis. Dic quòd vſuræ veniũt à tempore moræ. ff. de legatis ij. Titia Seio. §. vſuras. Super fructibus & fœtibus diſtingue, quia aut eſt legatum vniuerſale, & veniunt à tempore legati. ff. de lega. j. peculium. Aut ſingulare, & tunc aut legatur res teſtatoris, & veniunt ab adita hæreditate: quia ex tunc trãsfertur dominium: vt l. à Titio. ff. de fur. iuncta l. videamus. §. ſi actionem. Vel antè ſi hæres differret adire. ff. de vſufruct. le. l. vſufructus legatus. Aut aliena, & tunc tenetur à tempore interpellationis, ſi fuit in mora. ff. de leg. ij. ſi quis ſeruo. Et no. per to. hunc tit. Et ideo ſi fuit dies appoſita vel conditio, tenetur ab euentu diei vel exiſtentiæ conditionis: infra, de contra. & commit. ſtipu. l. optimam. ff. de verborum oblig. ſi ex legati. cum not. Et hęc indubitatè de perceptis, de percipiendis verò tenetur, quos percipere potuit poſſeſſor. ff. de leg. j. apud Iuli. in prin. de leg. iij. patronus. ij. reſponſo. Sed fructus quos percipere potuit petitor, non veniunt: vt l. apud Iul. §. j.

De incertis perſonis & ad ſenatuſconſultum Trebellianum.

1 ☞Fideicommiſſarius quando quartam detrahere poſsit.
2 Fructus an ſint computandi in quarta Trebellianica.
3 Reſtituere ſibi ipſi nemo poteſt.

SI ex ſenatus. [Potes.] hoc verum ſi reſtituiſti quotam, ſecus ſi vnam rem. inſtitu. de fideicommiſ. hæred. §. ſi quis vna. Item dic, potes per actionem nego. geſt. ſecundum gloſſ. Quod eſt verum ſi ſoluit poſt reſtitutionem, ſed ſi antè, per actionem in factum, ſecundum doctor.

Ad eum. Aut hęres nil retinet, & tunc fideicommiſſarius ſoluit totum. ff. eo. l. j. §. ſi is. Aut retinet, & tunc aut per modum quotæ, tunc aut ſolam quartam & tenetur pro illa parte creditoribus, ſed legatarijs non. j. l. ſi. à. l. j. Aut retinet plus, & tunc in pluri tenetur legatarijs. ff. eo. l. j. §. fina. Aut non per modum quotæ, & non tenetur, niſi in ſubſidium creditoribus. ſupra l. j.

1 Sed an fideicommiſſarius detrahit quartam? Dic ꝙ ſic de relictis ab hærede, ſed non de relictis à fi. ff. eodem. l. j. §. inde. & l. Marcellus. §. j. & l. ſi patronus. §. qui fideicommiſ.

Si per fideicommiſſum. [Relicta. ff. eod. omnibus. [Vobis competit.] ſi per errorem reſtituiſtis. j. ti. proxi.

Non iuſtam.[b] [Cohęredem.] & ſibi ſubſtitutum vulgariter. [Et coacta.] ideo fuit coacta, quia intererat magis habere ab ipſa, quàm à ſubſtituto. [A ſubſtitutis.] ff. de legatis ſecundo. l. ſi Titio & Meuio. §. Iulianus. niſi in caſu quo non fuiſſet rogatus in rerũ natura. vt eodem titu. Celſus. §. penult. [Repudiauerit.] hoc obſtat ſubſtituto hæredi ne detrahat quartam. ff. eodem. cogi. §. idem Mecianus.

Et ſine ſcriptura. [Relinquitur.] à ſuccedẽdibus ab inteſtato. ſ. de codi. l. ij. de fideicõ. eam quam.] Cõſentos.] vtili ex teſtamẽto. Sed adire coguntur officio iudicis, vt hic no. ff. eo. non cogẽdum.

2 Iubemus. Dic ꝙ aut fructus percipiũtur iudicio teſtantis, aut negligẽtia nõ petẽtis, aut mora nõ reſtituẽtis. Primo caſu cõputantur in quartã, ſi tamẽ excedant, lucrãtur. Fallit in liberis primi gradus, vt hic. Secũdo caſu nõ computãtur, nec reſtituit. In tertio cõputantur, & ſuperfluos reſtituit, ſecundum gl. Sed doct. dicũt ꝙ nullos computat, ſed omnes reſtituit. Sic intellige ff. eod. in fideicommiſ. & l. mulier. §. ſi hæres. Item quid ſi debeat reſtituere nepotibus

a ¶Nec ſecundum cõſuetudinem hodie maximè ſed potius contra. qđ no. ſi placet. ꝑ mulieribus.

b ¶Bartol. hanc dicit ſing. ad hoc ꝙ hæres trãſmittat, etiam non adita, vide per eum.

tibus qui non ſunt primi? Gloſſ. dicit quòd non habet locum hæc lex, multominus ſi deberet reſtitui extraneo. Sed in quarta debita iure naturæ, non computantur. ſuprà de inoffícioſo teſta. ſancimus. §. repletionem. Et corrigitur. ff. de inoffic. teſta. Papinianus. §. ſi conditione. [Rogauerit eos.] vt hæredes, ſecus ſi vt pater, reſtituat. ff. eod. l. j. cum filio. §. ipſi quoque. [Ordinr.] ſpeciale quòd inter liberos & patrẽ ſequatur obligatio. ff. eod. l. imperator. [Non videatur.] ſuprà de condi. inſtitu. l. j. [In hac perſonis.] ſcilicet primi gradus. Nepotes verò imputant deducto primo quod eis debetur. ff. ad l. Falcid. quod de bonis. §. quod auus.

Authen. Niſi rogati.

Hæc authen. ſumitur in corpore de ſan. epi. §. ſed hoc in præſenti. col. ix. Sed quid ſi quis donauit, ſeu promiſit, ſi ſine liberis deceſſerit? Quidam dicunt non eſſe locum huius authenticæ, quæ loquitur contra ius commune, & eſt reſtringenda. Item quid ſi vltra verba huius authen. addatur, ſine liberis ex carne propria procreatis? Adhuc dicit Dyn. eſſe locum huius authen. ff. de legat. ij. ſi ita quis. vbi de hoc nota. Sed quid ſi non intrauit monaſterium, ſed in habitu ſeculari deſeruit alicui eccleſiæ? Dic non eſſe locum huic authen. vt hic not. Et idem not. in cap. in præſentia. extra, de proba. Sed in corpore videtur notari contra. Quam opinionem videtur ſequi Hoſti. in dicto cap. Sed prima verior: quia talis capella non ſuccederet: vt dixi ſuprà, de epiſco. & cleri. authen. licentiam. Et idem ſi non intret, ſed monaſterium inſtituat, vt hic plenè nota. Sed quid ſi intrauit & exiuit? Diſtingue quando exiuit: aut ante profeſſionem vel poſt: vt notatur in corpore, & in authen. de mo. §. illud. col. j. & vide ſ. de ſacroſanct. eccleſ. authen. ingreſſi. Item hæc authen. non obtinet vbi doceri poſſet quòd in odium ſubſtituti intraret: vt hic not. ſuprà eodem. non iuſtam. ff. quæ in fraud. credito. omnes qui. §. Lucius.

Authen. Contra.

Id eſt, econtra, ad l. C. quę loquitur quando hæreditas erat reſtituenda, id verò quod ſupereſt. ff. de legatis ij. imperator. §. finali. [Et cautionem.] niſi ſit de liberis: vt l. iubemus. [Vel hypothecaria.] pro aliis rebus quàm fideicommiſſis: vt dixi ſuprà communia de leg. l. j. & ij. [Diminutio.] hoc verum niſi totum dodrantem dilapidaſſet, vt in authẽ. de reſtitu. & ea quæ pa. §. hoc igitur. col. iiij. vnde ſumitur hæc authen. Sed quid ſi nihil conſumpſit, ſed tota ſupereſt? Gloſſ. dicit quòd non reſtituetur niſi quarta, infrà titu. j. quanquam. Sed Odo. & doct. moderni contra. ff. ad Trebel. Titius. de pe. hæredi. ſed ſi lege. §. quòd autem. ſupra de ſecun. nupt. ſi quis. pro quibus. ff. ad Trebel. deducta. §. qui poſt.

Sancimus.

[Etiam ſoli.] ſine iudice, vt ſuprà de admini. tuto. Sancimus. [Fari non poſſit.] ff. eod. ſeruo. §. ſi pupillo. & l. reſtituta. §. finali.

3 Sed ſibi ipſi non poteſt reſtituere. ff. eodem. l. j. §. fuit. [Contumaciter celauerit.] hic proceditur ante litis conteſtationem non ad diffinitiuam, quia nec diffinitiua requirebatur, ſed ſolus iuſſus. ff. eodem. recuſare. [Hac luce.] Secus econtra, dic ſuprà de iure delibe. cum antiquioribus. [Vel ſucceſſore exiſtente.] etiam legitimo, vel fiſco: & die adita hæreditate, ſuprà de fideicommiſ. eam quam. ff. eodem. ille. §. j. Idem nota. ff. de tute. l. tutor qui poſt. §. hæres. [Cui reſtituta eſt.] is non poteſt retinere Trebellianicam, vt dixi ſuprà, l. ij. ideo non intereſt eius reſtituere. [Per contumaciam.] Item & in alio, ſuprà communia de leg. l. finali. §. fin. Item in alio. ff. eodem. l. j. §. quotiens. Item & in alio. ff. eodem. ex aſſe §. finali. Item in alio. ff. eod. ſi hæres. [Translatio.] hoc caſu ſecus ſi ante diem. ff. eod. l. j. §. de illo.

Quidam.

[Reſtituere.] ſecus ſi iuſſiſſet reſtitui deductis legatis. ff. eodem. cogi. §. item quæritur. vel ſi nominatim ei iniunxiſſet onus legatorum. ff. eod. l. j. §. his. & l. Marcellus. §. j.

Ad legem Falcidiam.

1 Trebellianica in vna re detrahi poteſt.
2 Falcidia quibus caſibus ceſſet.
3 Teſtator an & quando poſſit quartam prohibere.
4 Datum cauſa conditionis implendæ an debeat in Falcidiam imputari.
5 Cautio indebita ſi præſtetur, an committatur.

Scire debes.

[Solutũ eſſe.] quo ad hoc vt repeti poſſit, licet Falcidiam ipſo iure reſecet. ff. eodem. l. lineà. Et ſi eſſet minor, non poſſet reſtitui ſecundum gl. Sed doct. contra, ſuprà, ſi aduer. ſolu. l. ij. cum notat.

Falcidiæ.

[Aduerſus omnes.] Et ſic de omnibus. Nõ ergo poteſt detrahi in vna re. ff. e. l. Plauti°. Quod eſt verum vbi pluribus eſt legatũ. Sed ſi vni plures res, tunc poteſt propter vtilitatem vel neceſſitatem in vna retinere. ff. eo. Plautius. ff. eo. plane. §. ſi. cum l. ſeq. & l. lege Falcidia. & l. ſi is. §. ſi.

1 Sed Trebellianica detrahitur in vna re. ff. ad Trebel. Marcellus. §. res. quæ. ſupra fami. ercifc. filium.

Etiam.

[Lex falcidia.] id eſt Trebel. ſecundum doct. qui ponunt quod hic erat rogatus reſtituere totam hæreditatẽ. [Aufertur.] niſi ſit filius vel ſeruus. ff. eodẽ. ſi cautum.

Et in legatis.

[Mento diuo.] & ipſe eam retinet. ff. ad Trebel. ſi legatus. §. fina.

Si mortis cauſa.

[Donationes.] ſecus in mortis cauſa capione, niſi hæres fuerit in mora. ff. e. l. j. §. item ſi ita. Sed ſi proficiſcitur ab alio, nõ detrahitur. ff. eo. l. acceptis. Et vide. ff. de donat. cauſa mor. qui pretio. & l. mortis cauſa. [Aut mei.] infra. l. peñ. ff. Quorũ leg. l. j. §. ſi mortis.

In imponenda.

[Omne æs alienũ.] quia non eſt in bõis, ff. de ver. ſigni. l. ſubſignatũ. §. j. [Hæreditatis cõfuſæ.] Dic ſup. de iu. deli. l. ſcim°. § in cõputatione. [Publicis.] ff. e. l. j. §. ad municipſi.

In teſtamento.

2 Vide ſupra de iu. delib. l. ſcim°. §. ſi. [Deſiderabitis.] Falcidiam ceſſare facit pars debita nato. Chartula, dos, miles, pietas, prohibitio, crimẽ. Res vetitę vẽdi, libertas, ſponte ſolutũ. [Pars.] debita nato. ſupra de inoff. teſt. l. ſancimus. & l. quoniã [Chartula.] infra. eo. ſi prædiorũ. [Dos.] ff eo. cuio dos. [Miles.] vt hic. [Pietas.] in authẽ. ſed cũ. [Prohibitio.] in authẽ. ſed cũ. [Crimẽ.] dic. ſ. e. etiã. Res vetitæ vendi.] in authen. ſed in ea. [Libertas.] infra. e. ſi ea. [Spõte ſolutum.] d. e. quod de bonis.

Authẽ. Sed cum teſtator.

Sumitur in corpore de hære. & fal. §. hinc nobis. cum ſeq. colla. j. Et dic circa primum dictum quòd non præiudicatur ignorans. ſupra de [illegible] ei. quiſquis. ſecundum glo. niſi eſſet homo ſupinus, vel cui de nouo obueniſſent bona. inſti. quib. ma. poſ. vel non. § in fraudem. Et ideo hęres admittitur ad probandum errorem. Iac. tamen de ra. dicit quòd præſumitur ſcire vt in corpore. §. ſi verò non fecerit. Sed intellige, ſecundum prædictam diſtinctionẽ, & hoc quando vetuit. Quid ſi non vetuit ſed onerauit vltra dodrãtem ſciens? Dic non ceſſare falcidiã, ſecundum eundem Iac. & Pet. idem quia illo caſu non reperitur correcta l. ſi. eod. quod de bonis. §. j. & ſi.

3 Quartam autem iure naturæ debitam non poteſt prohibere, vt in corpore. §. ſi verò expreſſum. Sed an Trebellianicam? Gloſ. hic quòd non. Sed in corpore dicit quòd ſic, quam doct. ſequuntur, quia fortius ius eſt falcidiæ quàm Trebelliani. ff. e. in quartam. ibi nota. Et nota. in Spec. de inſtru. edi. § compendioſe. verſi. ſed cum deductio. & per Archid. extra de teſti. c. j. lib. vj. [Enumeratis.] ſupra de fideicõmiſ. authẽ. hoc amplius. [Inſolidum.] hoc corrigitur. ff. eo. quod de bonis. §. non idcirco. & l. ſi ex pluribus. primo reſponſo. Sed quid ſi partem vnius rei inſolidum legatæ ſoluit? Dic non præiudicari, vt in ſecundo reſponſo huius legis quod non corrigitur vt in corpore. §. non autem. cum no. Item quid in anouo legato. Videtur idem quod in ſingulari. Et de hoc nota. in Spec. de teſta. ver. pe. Item quid ſi non ſoluit re, ſed tempore antè? Dic non teneri per hoc ſoluere reſiduum, vt ff. de leg. ij. Lucius. §. teſtator. Sed quid ſi expreſſit quòd ex gratia vni ſoluebat? Dic nõ eſſe locum huic authen. ſecundum Iac. [Statutum.] ſupra de iure delib. l. ſi. §. ſi autem. [Obſeruatione.] hoc nouum vltra. l. ſancimus. [Legatariorum.] & creditorum, ſecundum gloſ. [Teſtium.] dic in corpore. §. ſi verò abſunt. [Excedant.] hoc corrigitur ff. eod. in ratione. §. quod vulgo. & dic ſupra de iure deli. ſcimus. [Annum.] huc ſpeciale cõtra l. properandum. ſupra de iudi.

Authen. Sed in ea re.

Sumitur aut. vt ſpõ. lar. §. ſi. colla. ix.

Authen. Similiter.

[Ceſſat.] in authen. de eccle. ri. §. ſi qs aut. col. ix. [Relicta ſunt.] quæ ſunt pię. dic ſupra de ſacroſan. eccle. illud. in Spec. de inſtru. edi. §. nũc dicam°. ver. & ſcias. Itẽ dic ꝙ ſec° ſi legetur eccleſiæ. ff. e. l. j. ad municipũ. ſecũdũ gl. Vel dic idem, ſecundum do. quod de Trebellia. vide extra. de teſt. c. ſi pater. li. vj.

Error facti.

[Ignorauerit.] Dic ſupra de iur. & fac. igno. l. cum quis.

Quanq

Quanquam. [Manifeſtum eſt.] & etiam hodie quartam iure naturę,extra de teſta. cap.Raynutius.& cap.Raynaldus.

Si ut allegas. [Legis Falcidiæ.]& Trebel.[Implo ras.]hodie eſt correcta.vt dixi in authen.ſed rum.quamuis gloſſ.hic contra.

In donationibus. [Funguntur.] Secus ſi voluerit ab initio.ff.de dona. inter virum & vxorem.ſi ſponſus.§.conceſſa.l.oquitur ergo hic quando confirmatur morte,ſecundum gloſſam.

Si ea. Intendit facere differentiam quando rogatur ſeruos ſuos manumittere, vel alienos emere & manumittere.ff.eodem.ſed ſi non ſeruus.& l.ſi ſeruus. de fideicom. liber.l.generaliter.§.ſi qui alienum.[Seruorum.] aliorũ quos erat rogara emere & manumittere.

Licet adieris. [Qua eidem.]ſuprà de neg.geſt.ſi ab co.§.de hære.ac.ſi adultam.

Si prædiorum. [Cum inſtrumẽtis.]id eſt, character. alij dicunt de inſtrumentis prædiorum loqui.prima verior.

Succeſſores. [Non concedit.] ſuprà de le.ſi vniuerſæ. dic ſuprà de iure deliberan. ſancimus.

A cohæredibus. [Iuris eſt.]dic ff.eodem. Nennius.

Si quis. [Non minuentes.] hodie verò videtur quòd hoc correctum ſit. Nam cùm poſsit Falcidiam prohibere,videtur & conditione tali grauare poſſe,vt ſuprà, cod.authen.ſed cum teſtator.

4 An autem quod datur cauſa conditionis implendæ debeat in Falcidiam imputari? Ioan.quòd ſic. Alij contra. Quorum opin.approbatur.ff.eod.in quartam.dic ibi.

Cum certum. a[Deprehendentem.] ſcientem, ſuprà de iuris & fac.ignor. cum quis.[Super integra.] ſecus ſi ſimpliciter promitterrt ſoluere legata.ff.vt in poſ.le.l.j.§.ſub conditione.ſecundum Iaco.de Rauen. [Cautionem feceris.] ff.de dona.ſi patronus. Dic ibi per Dyn.quia ſi cautio interponatur ſuper eo quod alio iure peti poterat,ſi ordinario vt cautio euicti, committitur, quãtùm præſtari non deberet.ff.famil.erciſcun.qui erat. Et dic vt ibi nota.ſuper verbo , committetur. Si extraordinario , non committitur.ff.de damno infec.ſi ædibus.& l.damni.§.emptor.Sed ſi ſuper eo quod alio iure peti non poterat,ſi ex certa ſcientia committitur, vt hic ff.de dam.infec.l.damni.§.cum parietem.ff.ſi quis caut.ſed §.finali.niſi per eam veniretur ad legis interdictum.ff.de condi.inſtitu.ſi quis ſub condit. & ſi quis.l.j.in princip.ff.vt in poſ.le. [Si per errorem.] aut facti, & non committitur.ff.de fidei.ſi quis poſtquam. Aut iuris,et tunc aut eſt omni iure ſeu naturali indebitum , & non committitur.aliàs ſic.ff.de donatio.ſi patronus.in princi.& §.j.& hac l.ſuprà,eodem.error.ff.ad legem Falcidiam. quod de bonis.cum ſimilibus.

a ¶ Quòd paria ſunt promittere et dare, & quòd vbi eadem ratio, ibi idem ius ſit ſtatuendum:et quomodo præſumatur ignorãtia in rebus ſuis, vide hic per Bart.

De caducis tollendis.

1 Dies legati quando cedere dicatur.
2 Fictio nil operatur ſi actio perſonalis pro re legata interim acquiratur.
3 Coniuncti qui ſint & qui disiuncti.
4 Ius accreſcendi quomodo & quando locum habeat.
5 Legatum ſi duobus factum fuerit,quando alter inſolidum agere poterit.
6 Vtilitas publica priuatæ vtilitati præferenda.

ET nomen. [Ciuilibus.] id eſt, inter conciues. Emendata eſt, ſuprà de nup.ſi libertam.& l.fi.[Dies cederet.]niſi vt §.pxime,& ff.de iu.& fac.ign.l.j.§.ſi.[Antiquũ.] digeſtorum, vt ff.quando di.le.ce.per totum. [Similiq;.] quo ad hoc quia quo ad tranſmiſſionem & alia eſt diſsimilitudo.

1 [Cedere.]dic ꝙ aut quæritur quando dies cedit quo ad obligationem, aut quantum ad dominij translationẽ, aut quantũ ad petitionẽ. In primo dic ꝙ aut legatur ſub cõditione, aut in diem,aut purè. Primo caſu aut eſt talis conditio quæ ſe habet ad eſſe & nõ eſſe & tunc cedit ab exiſtentia cõditionis.j.§.ſin autem.ff.de verbo.ſignifi.cedere diem. Aut ſe habet omnino ad eſſe.& dic ſ.de hære.inſtit.l.extraneum.ſecundo caſu quãdo in diẽ,tũc aut in incertã,& habetur pro cõditione.ff.de cõdi.& demonſt.dies incertus. Aut certam , & tunc non cedit dies quo ad obligationẽ niſi in euentum diei,vt hic not.gloſ. Sed docto.dicunt contra. ꝙ cedit ab adita hæreditate ſictitiè aut à tẽpore mortis.ff.de ſtipu.ſeruo.ſi ex re.§.fin. Incõmutabiliter à tempore agnitionis. ff.de cõdi.inſti.ſi quis ita.ſicut in puro.Si verò quæritur quãdo cedat quantũ ad dominij tranſlationem. Dic aut legatur res aliena, & tũc à tẽpore traditionis, vt nota.ff.pro lega.l.j. Aut teſtatoris, & tunc aut purè, aut in diem, aut ſub conditione. Primo caſu dic ꝙ fictitiè à morte teſtantis, vt ff.de fur.à Titio.de noxa.ſi ſeruus. Vere ab adita. ff.quemadmo.ſerui.amit. ſi partem.§.j.de lega.ij l.legatum. Cõmutabiliter tamẽ,ſed incõmutabiliter ab agnitione. ff.de cõdi.inſti.l.ſi quis ita.Sed contra primũ facit ff.de leg.j.ſeruũ filij.§.j.& l.ſi tibi homo.§.cũ ſeruus. Si cer.peta.proinde. Sed dic ꝙ acquiritur ab adita hæreditate legis poteſtate, quę fictio poteſt dici: veruntamen quia hæreditas fingitur adita à tẽpore mortis, vt l.hæreditas. & l.quæ legata.ff.de re.iu. fingitur extunc legatum acquiſitum.ff.de ſtipu.ſeruo.ſi ex re.§.finali.

2 Si tamen actio perſonalis interim acquiratur pro re legata vel occaſione ipſius, fictio nil operatur, vt l.huic ſcripturę.ff. ad leg.Aquil.de leg.j.ſi hæredum ſeruus. quia lex fingit ſolummodo circa dominium, nõ circa actiones perſonales. Vbi verò legatur in diem, tunc ab euentu diei.ff.de vſufruc.l.Sempronius.Si verò ſub cõditione caſuali dic j.§.ſin autem. & ibi vide quod hic deeſt, vt in §.in nouiſsimo.vide etiam inſtit.de leg.§.ſi peculium.vbi dixi.§.In primo itaq; ordine. [Statutũ fuerat.]Sed quid econtra ſi hæres erat mortuus? In omnibus his caſibus dic ſ.de fideicom.eam quam.de epiſc.& cleri. nulli.[De relicta.] & ita penes hæredem vel penes legatarium, ſi ab eo alij erat præſtandum.ff.de condi.& demonſt.ſi quis eũ. Et hoc niſi eſſet nudus miniſter.ff.de leg.ij.ſi quis quos. Item hoc verum vbi legatum eſt pro non ſcripto de ſe, & conſideratione ſumpſitur. Sed ſi mixta conſideratione teſtantis,& eius cui dandum eſt, diſtinguitur, vt ff.de leg.ij.codicillis.in prin. Hĩc opponitur ꝙ non applicetur coniuncto.ff.de leg.j.ſi duobus.in prin.& §.ſi Titio. Sed hic quando legatarius non erat in rerum natura,nec eſſe ſperabatur, ibi ſperabatur. Vel dic ꝙ ibi erat coniunctus verbis,ſaltem ſecundum Petr.de bel.perti. Item dic ꝙ ibi in l.ſi duobus.in prin.non applicatur ſubſtituto,quandiu ſperatur naſci, vt ibi not.Dyn.& Reg. Item dic quòd in caſibus non applicatur cõiuncto. Primus eſt.ff.de lega.j.plane.§.ſi coniunctam. Et ſecundus in l.huiuſmodi.§.ſi Titio.tertius.de le.l.ſi Titio.& ei.ſ.de hęred.inſtitu.l.j.de his quę pro nõ ſcri.l.ij.ſecundum gl. Item opponitur ad id quod dicit,ſine grauamine.j.§.his itaque.Sed ibi in hęrede, ſecũdũ glo.& doc. Item opponitur.ff.de leg.j.ciuitatibus.§.Lucius. Sed ibi impropriè pro non ſcriptis,quia repudiauit.ff.de leg.ij.l.Celſus.§.quod alicuius.Et hanc gloſſ.& ibi Dyn. Vel ibi pro non ſcripto, fuit etiam appoſitum in perſona coniuncti, ſecundum Pe.cum ob.l.ſi Titio & Meuio.§.Iul. Item hoc fallit in caſu auth.hoc amplius.ff.de fideicom. Sed ibi non eſt propriè pro non ſcripto. Item dic in eo quod dicit perraro, quia quandoq; accidit.ff.de fideicom.l.cum vero.§.ſi pro nõ ſcrip. Item ff.de his quæ pro non ſcriptis.l.fin. Item in legato alicui relicto, vt faciant expenſas funeris, ſed hoc non inuenitur expreſſum, ſecundum gloſſ.ſed eſt argu.ff.de reli.l.ac ſi quis.§.fin.§.Pro ſecũdo verò ordine.[Apud eos.] ſed videtur quod idem eſſet de iure antiquo.ff.de legatis ij.l.ſi Titio & Meuio.§.Iulia.& l.Celſus. de his quæ in teſta.delen.l.proxime. Sed dic quòd idem fuit de iure.ff. Sed poſt fuit correctum per l.Papinia.& nunc hic illam corrigit , & redit ad iura digeſtorum. ff.de peti.hęre.l.item veniunt.§.cum antequam. Item hoc intellige ſi nõ ſit relictum, vt nudo miniſtro, vt dixi ſuprà proxi.§. Et ſic intellige. ff.de adi.le.filio.§.mater. Item hoc obtinet quod dicitur de ſubſtituto in ſubſtitutione vulgari, ſecus in pupillari.ff.de.cap.quod ſi filius. Vel dic vt ff.de vulga.l. lex Cornelia.Sed illam reprobant doct. Item opponitur ad id quod dicit de onere.ff.de hære.inſtitu.ſub conditione. Sed ibi in conditione caſuali, hic in poteſtatiua, vel mixta, ſecundum gloſſ. Vel ibi cùm onus non affert alij emolumentum, hic cum affert, ſecundum doctor. Item opponitur. ff.de lega. ij.l.Celſus.§.penulti.& fin.Sed dic vt ibi, & ſuprà ad Trebel. l.non iuſtam. Item opponitur. ff.de legatis ij.l.j.§.finali. Sed ibi non ſperabatur ſuccedere, hic ſic. Et hic veniunt iure accreſcendi, & iudicio teſtantis, ibi non, ſecundum docto. Item opponitur ad id quod ſubijcitur, nec enim, &c.ff.de nego.geſt. ſi negotio.& l.ſi quis. & ff.pro ſocio. ſed & ſi.§.ſi abſentis.ff. communi diui.l.ſi quis poſt.§.j.inſtitu.de libe.agno.§.finali. Sed dic quòd hæc eſt regula, vt ff.de fur.manifeſtiſsimi.§.ſed cum in ſecunda.extra de regulis iuris. qui ſentit.lib.vj. Et dic ibi per Dyn.ff.de reg.iur.l.ſecundum naturam quæ fallit vbi non eſt eadem ratio, vel eſt perſonæ inhabilitas, vt l.contra. Item quæro quare accreſcit ſine onere, ſuprà proximo.§.hic cum onere? Dic quòd ibi nullum principium fundamenti, hic ſic,

hic ſic, ſecundum gloſſ. & doctor. Sed quid ſi erat impoſſibile complerionus: an legatarius habebit legatum? gloſſ. dicit quod ſi a tenuit onus ab initio. ff. de lega. patter. §. Tuſculanus. aliàs non. ff. de legatis ij. codicillis. in princip. Et hoc verum, niſi in caſu quo alius implere poſſet, & legatarius non poteſt ſine vitio ſuo. ff. de legatis ij. mortuo boue. §. Labeo. de legatis iij. fideicommiſ. §. ſeruo. de conditio. & demonſtratio. multum. Item dic quòd vbi datur tanquam legatario, nihilominus habet legatum, licet implere non poſſit, ſi intereſſe alterius impleri. ff. de conditione & demonſtratione. l. ſi quis eum. §. In nouiſſimo. [Cenſemus.] ſuprà eodem. l. j. §. j. [Fideicommiſſorum.] purè relictorum. [Quod diximus.] ſupra §. j. [Theodoziana.] infra titu. j. l. j. [Conſtituta ſunt.] ſuprà de iure deliberandi. cum antiquioribus. [Libertatibus.] infra de teſtamen. mili. l. iij. [Quæ ſeruis.] ff. quando di. le. ced. l. hæredes. [Legatis.] ff. de op. le. l. ſi optio [Competentibus.] vide inſtitu. de le. §. an ſeruo. [Cedit.] idem in alia ſeruitute perſonali. ff. quando di. leg. ce. l. ij. Et forte idem in reali, ſecũdum gloſſ. Tu dic contra cum ſint tranſmiſſibiles. ff. de ſerui. ruſt. prædi. pecorum. ſecundum doctor. Et not. ff. de ſerui. leg. l. ſi fundum. §. ſina. §. ſinautem. [Conditione.] dic quòd aut ineſt conditio tacitè, & habetur pro pura, niſi in caſu. ff. de lega. j. l. iij. & de condi. & demonſtra. ſi in diem. §. ſeruo tibi ſæpenumero. aut non, & tunc aut eſt neceſſaria, & refert, quia aut eſt certum eam extituram in vita legatarij, & habetur pro pura. Aut non eſt certum, & tunc habetur pro caſuali. ff. quãdo di. le. ce. ſi cum hæres. Vbi verò in diem, tunc aut certam, aut incertam. Et in hoc caſu, aut incertam omni incertitudine, aut aliqua. Et in hoc caſu, aut certum eſt eam extare in vita legatarij, aut non, vt plenè patet. ff. de condi. & demonſtra. dies. & l. hæres meus. quando di. le. ce. ſi poſt diem. & l. ſi cum hæres. [Decedat.] naturaliter: ſi ciuiliter, diſtinguitur an ſiat ſeruus vel non. ff. de conditione & demonſtratio. intercidit. Item in caſu tranſmittit. ff. de acquirenda hæreditate. qui patris. Sed ſibi potius iure accreſcendi. [Poſſe ſubſtitui.] cum ſtipulatione. ff. de donatio. cauſa mor. et qui. dic infrà de donatio. cauſa mortis. l. ij. §. ſed vt manifeſtetur [Diſtributionem.] ff. ad Trebellianum. quoties. niſi eſſent proprijs nominibus nominati. ff. ad Trebellianum. nonnunquam. ſuprà de impube. vel ali. ſubſtitutio. l. j. dic ibi. [Vel ſoli.] Et ſi ab vno res teſtatoris ſegetur, habet redimere ab alijs. ff. de fideicommiſſis libe. cum quaſi. §. ſi plures. §. ſinautem legatarij. [Pro virili.] hoc obtinet in onere extrinſeco. Si enim ipſa res legata vni tres partes, alij quarta, & ipſa deberet fideicommiſſario dari, iuncto onere ſub nominibus appellatiuis, non obtinet hæc lex, ſecundum gloſſ. & doctor. §. Ne autem. [Statuimus.] ſuprà §. ſinautem. [Agnoſcere.] hoc ſi ſuccedant ex voluntate defuncti, ſecus ſi contra. ff. de iure co. qui graui. & l. finali. de lega. ij. cum pater. §. æſtimaret. & dic ibi per Dyn. Item ob. infrà. §. ſinautem ad deficientis. dic ibi. Sed quid ſi ſit onus mixtum, conſiſtens in dando & faciendo? Doctor. dicunt debere impleri. ff. de excuſ. & va. mu. l. ij. de lega. ij. fideicommiſſa. ad l. Falc. l. lege Falcid. & l. ſi is qui. §. quædam. Vnde in duobus, ſi iuſſit domum fieri, tutior debet fieri expenſis hæredis. ff. de vſufruct. earum re. l. tribus. not. in gloſſa. [Adimpleatur.] ff. de contrahen. emptione. veteris. ff. de conditione indebiti. l. finali. [Impleri non poſſit.] Vide quæſtionem diſputata, extra de regulis iuris. libro vj. ea quæ fiunt. in nouella [Conſtituiſſe.] ff. de ſtatu libe. l. ſi ſtatu libera. §. ſi quis. §. In pro non ſcriptis.] In noui iuris compoſitione.] de tota compoſitione loquitur. & dic ſupra. §. in primu. §. His itaque. [Grauamine.] Hoc verum in hæreditaria portione, ſecus in legato. ſupra. §. in primo. Vel ibi, in pro non ſcriptis, hic in caducis, vel quaſi, ſecundum gloſſ. & doctores. [Etiam ſi iam defuncti.] ſecus in ſubſtitutis. ff. de ſuis & legi. hæred. ſi ex pluribus. de vulg. ſed ſi plures. [Et nolentibus.] Secus in legatarijs. infra. §. vbi autem. [Deciſionibus.] ſuprà de iure delibe. cum antiquioribus. dic ibi. [Ad ſolos.] contra de hæred. inſtitu. l. item quod Sabinus. §. primo. ſed ibi nulla coniunctio.

3 [Vbi autem.] Dic quòd quidam ſunt diſiũcti re & verbis, quidam diſiuncti re, verbis coniuncti, quidam econtra, quidam re & verbis coniuncti. Exemplum primi non eſt dubitabile, vt Titio lego domum, Seio lego fundum. De ſecundo pone exemplum, vt Titio lego fundum, & Meuio domum. Vel dic quòd ibi nulla coniunctio. Quapropter alij ponunt ſic, Titio & Meuio lego fundum. Sed in hoc exemplo poteſt cadere dubitatio, vt infrà patebit. De tertio patet exẽplum, vt ſi dicat: lego domum Sempronio, deinde dicit, lego illam Meuio. Super quarto ſunt gloſſ. & opinio. variæ, vt in hoc exemplo, Titio & Meuio lego fundum. Nam. ff. de lega. iij. l. re coniuncti. dicunt vnum de lega. ij. Meuio. dicunt aliud. Dyn. verò dicit quòd prædictum exemplum eſt bonum: & quod dicuntur re & verbis coniuncti. Alij dicunt quod ibi ſunt tantùm verbis coniuncti, & dicunt tantùm re coniunctos, quando per concurſum ſibi partes faciunt. vt in in hoc exemplo, lego domum Sempronianam Meuio: & Titio eandem domum. Et ſic intelligunt. ff. de lega. iij. l. re coniunctis. iũcta l. ſi mihi & Titio. de verborum obligatio. ff. de re iudi. Paulus. de legat. ij. & proculo. Et hæc videtur verior, pro qua facit, hæc lex. & d. l. re coniuncti. prio reſponſo. Et fortiter l. item quòd Sabinus. ff de hære. inſti. Sed pro alia opi. facit. ff. de verbo. ſigni. triplici.

4 Et vt ſub diſtinctione hæc materia liqueat, diſtingue: quia aut portio defecta venit ad illum à quo relictum eſt, aut ad ſubſtitutum, aut ad collegatariũ. Primo caſu diſtingue, quia aut ad cohæredes, aut ad legatarios. Et ſi ad legatarios, aut erat in dando, aut in faciendo, & tunc aut eſt electa induſtria perſonæ, aut non, vt patet in præcedenti §. & in iſto. Aut ab ſubſtitutum, & dic vt ſupra. §. pro ſecundo. Quia aut fuit onus conditione impoſitum, aut aliud. Et ſi conditionis, aut intereat alterius impleri, aut non. Et ſi intererat, aut fuit in faciendo, aut in dando. Et ſi in faciendo, aut fuit electa induſtria, aut non, vt hic diſtinguitur. vel diſtinguuntur, vt not. ff. de condi. & demõ. quæ cõditio. In tertio caſu dic quòd aut erant verbis tantum coniũcti, & accreſcit cum onere, habita diſtinctione huius §. aut re tantùm, & tunc ſine onere. ff. de condi. & demon. ſi ſeparatim. Aut re & verbis, tũc ſunt opi. gl. Quãdoque dicũt quod accreſcit, vel remanet cum onere. Et hanc Iac. de ra. cũ diſtinctione huius §. Quandoque quòd non remanet onus. Et hanc Pe. & eſt ſecurior per l. re coniuncti. & per hanc l. quæ valde generaliter loquitur. prædicta obtinent in caducis, vel quaſi. in pro non ſcriptis dic quòd non tranſeunt cum onere. Dic ſupra. §. in primo.

5 An autem re legata duobus ita quòd ſint re coniuncti, vel re & verbis, vnus agere poſſit in ſolidum? Videret quòd ſic, vt hic in §. ſinautem ad deficientes. ff. de leg. j. ſi duobus. & l. plane. §. ſi cõiunctim. Et ibi no. ff. de bo. poſſeſ. l. ij. §. pro qua quiſquis [Accreſcere.] inſtit. de leg. §. ſi duobus. [Noluerint.] id eſt nullus velit. [Volenobus.] ſecus in hæredibus. ſupra proximo. §. ſinautem. [Diſiunctim] verbis, re tamẽ coniunctim. [Pro virili.] niſi ſimul ſint nominati. ff. de lega. j. plane. §. ſin vero. non omnes. [Separatim.] verbis, re tamen coniunctim. [Minuatur.] quando omnes noluit. §. ſin vero nemo. [Nec alij accreſcit.] quia totum habet ex voluntate defuncti. §. ſinautem ad deficiẽtis. [Non alienum.] ff. de dona. inter virum & vxorem. ſi ſponſus. §. ſi quis. [Coniunctim.] verbis, vel re & verbis. §. quæ autem. [Antiquis legibus.] ſupra de his qui. vt indignis. per totum [Deuoluatur.] prius tamen ad vxorẽ, §. vnde vir & vxor. [Nec pepercimus.] vt cum onere ad eũ veniat. ff. de condi. & demon. inſtituto. [Exiſtimantes.] ff. pro ſocio. actione. §. Labeo. Quod verum eſt cum priuatum includitur in publico, vt no. extra de poſtu. c. bonæ. ff. de arbi. l. licet.

6 Vel dic quòd ibi loquitur de priuata mea & alterius, publica tamen ſemper præfertur. in authen. de reſti. & ea quæ parit. §. quamobrem col. iiij. Et vide quod no. Dy. extra de re iudi. c. odia. li. vj. Qui dicit quòd publica præfertur, etiam in caſu odioſo per l. ij. ff. de his qui not. infa. Et hoc præſtat argumentũ quòd quis teneatur deſerere propria negotia pro vtilitate publica. ſupra de ped. iu. l. placuit. ff. de inten. iui. nau. l. ne qd.

De his qui ante apertas tabulas hæreditates tranſmittunt.

1 ☞ Filius an poſſit hæreditatem nepotis emancipati ad parẽtes tranſmittere.

PEr hanc. [Filios, ſeu filias.] in poteſtate exiſtẽtes. Dic idem de alijs, vt ſequitur de aua & matre, ſecundum gloſſ. & docto. Et corrigitur ſupra de iure delibe. l. iij. vel ibi nõ habebat deſcendentes pronepotes in infinitum, ſecundum Iac. de ra. [Scriptos hæredes.] idem ab inteſtato, ſecundum Odofre. ff. de iure codicil. l. conficiuntur. in prin. & idem tenet gloſſ. hic. [In liberos.] Non autem in extraneos nec etiam ad fratres. ſupra de iure delib. quoniam Et ſi liberi ſint exhæredati, in nullos, ſecundum gloſſ. Sed ſui bene tranſmittunt ad quoſcunque. infra de ſuis & de legiti. apud hoſtes. [Hæreditariam] quæro an bonorum poſſeſſio tranſmittatur? Iac. de ra. quòd ſic. ſupra de iure deliberan. cum antiquioribus.

2 Sed an fili⁹ trãſmittat ad parẽtes hẽditatẽ nepotis emãcipati? doc. qđ nõ, cũ hoc nõ ſit hic cautum. ſ. ad Orfi. l. ij. niſi eſſet infant.

fana.ſuprà,de iur.delibe.ſi infanti.Item dic quòd ſui Indiſtin ctè tranſmittunt:vt dixi iuxta textum. Item dic quòd concepti poſt mortem non ſuccedunt.ff.vnde cogna.l.j.§.ſi quis. Et not.infrà,ad Orficia.l.finali. Sed pater tranſmittit: vt hic. Et ita ſupple ibi gloſſ.[Vendicare.] ſi adeant. Nam non ſunt ipſo iure hęredes ſecundum gl.[Auo vel auia.] idem hodie ſi ab extraneo,ſuprà,titu.j.§.cum igitur.[Locum habeat.] hoc obtinet in puris legatis & inſtitutionibus. Secus in conditionalibus,ſecundum gloſſ.& docto.ff.de ſuis & legiti. hære.ſi ex pluribus. Ad Trebellianum. hære.§.j.ſuprà, de fideicommiſ.ſi in perſonam. Et ideo ſi quis fuit rogatus ſi ſine liberis decederet reſtituere,expirat fideicommiſſum, ſi ſuperſtite libero moriatur.

Quando dies legati vel fideicommiſ.&c.

1 ☞Promiſſum cum temporis præfinitione an debeatur in principio vel in fine.

1 SI competenti. Dic quòd vbi tēpus apponitur gratia differendæ ſolutionis,tunc debetur in fin.ff.de verb.oblig.qui hoc anno.de lega.j.ſicut.inſtit.de verb.oblig.§.in diem.inſtit.de inuti.ſtipu.§.finali.vbi verò gratia multiplicationis,tunc in principio,vt hic.ff.quādo dies legaced.nec ſemel. Ratio eſt quia in primo caſu tēpus apponitur gratia debitorum.in ſecundo gratia, creditorum, ſecundum docto. Et dic quòd videtur appoſitum gratia differendæ ſolutionis,vbi certa ſumma & vna fuit ab initio appoſita, ſed diuiditur per tempora. Secus ſi non certa, vt ſingulis annis vel quolibet menſe quandiu vixeris,vel perpetuò, quæ non poteſt dici vna. Hoc fallit.ff.ſi certum peta.l.lecta.odio vſurarū. Vel intellige eam ſecūdum prædicta. Item fallit vbi in talem vſum legatur qui habet certos terminos. ff.quādo di.le.ce.ne ſemel.§.ſi in habitatione.

Agrum. [Aſtringitur.]de lega.ij.cum pater.§.libertis.

Cum uxori. [Cum liberos habuerit.]ff.de cōdi.& demonſt.ſolemus.& l.cum vir.& l.ſi vir.[Decedat.] niſi eſſet intellectum de tempore mortis. ff.ad Trebel.ex facto.§.ſi quis. Item contra, eo.ot.qui filium.§.Sabinus.ſed ibi ſpeciale,ſecundum gloſſ.

Ex his. Dic quòd aut dies apponitur ad expirationē, & obtinet.ſ.de vſufruc.ambiguitatem. Aut ad inchoationem,& tunc aut eſt certum quòd voluit teſtator, & ſequimur eius voluntatem, vt ſi conditio ſi voluerit.ff.de cōdi.& demonſtra.ſi ita legatum ſit Titio. Vel appoſitio vel dilatio diei ſimplex ſi voluerit.ff.de ali. & ciba.lega.libertis.§.ab hæredibus.ad Trebellianum.Scius.in dubio dic quòd aut apponitur libertati,& tunc non importat conditionem.ff.de manumi.teſta. ſi ita ſcriptum. de fideicom.liber. fideicom.§.penulti. Aut legato, & tunc aut ſubſtantiæ, & habetur pro conditione.ff.de lega.j.ſi cui. & l.Titio. Aut præſtationi, & tunc non vt hic.ff.eod.firmio.§.j. Nec eſt differentia inter filium & extraneum,quamuis gloſſ.videatur hoc velle.ff.de lega.j.ſi quis à filio.Sed quid ſi adijcitur libertao & legato? Dic vt l.ſi ita ſcriptum.ff.de teſta.manumiſ. Et hoc quando ponitur dies certa:ſi incerta,dic.ff.de condi.& demonſtra.dies. & l.hæres meus.In libertate dic.ff.de manu.teſt.libertas.& l.qui duos.§.hæc conditio.quia dies incerta habetur pro conditione.j.de manu.teſta.l.cum teſtator.

a ¶Hæc eſt not.l.in mate. ſuitaris quā diffuſè tractat bartol.in l. ſi infanti. ſuprà,de iure deli. & Bald.in l.qui ſe patris.ſupra vnde liberi.

Si fideicommiſſum. [Licet ignorāt.] dic ſ.de cad.tol.§.in primo.[Ab inteſtato.]ſuprà,ad legem Falcid.l.ij.§.ad eos.ſ.ad Trebel.& ſi per fideicommiſſum.

Ut in poſſeſſionem legatorum & fideicommiſſorum ſeruan.cauſa &c.

QVoniam nihil. [Subtiliter.]ſed ſummariè niſi offeratur prompta fides.ff.eo.ſi is à quo.& l.hæc ſtipulatio.§.j.[Vt ſatiſdetur.]idem in contractibus inter viuos,ſi habeat dilationem à principe.ſ.de preci.impe.offe.vniuerſa. Sed ſi à lege vel partium conſenſu,non niſi dilapidaret. ſuprà, de hæredi.vendi.l.ij.de iudi. in omnibus. qui ſatiſda.cogun.ſi fideiuſſor.§.finali.de priuile.cred.ſi creditores.de appel.imperator.

Ipſis rerum. [Remitti.]ſecus in cautione vſusfructus.ſuprà,de vſufruct.l.j. Et vide ſuprà,arbi.tut.l.fina.Sed hypothecatiam tacitam poteſt remittere,vt hic nota.in gloſſ.

Si poſtquam. [Inductus es.]hoc erat olim neceſſarium ff.de pign.actio.non eſt miſum. Sed hodie non in legatarijs cùm habeant tacitam hypothecam,ſecundum gloſſ.[Manifeſtum eſt.] Dic infrà, qui potio.in pigno.habeantur.l.ij.extra, de regulis iuris. qui prior. per Dyn.

Cum archimedoram. Non ponas archimedoram ſororem,nec obſt.ſuprà, ad Trebel iubemus. [Archimedora.] ff.eod.ſtipulatio.[Prohibueris.] ſ.i.ij.

Qui legati. [Sed ius pignoris.] ff.eodem.is cui.

Certa eſt. [Mittitur.]ſtatim.ff.eodem.l.j.§.non exigitur.]Poſt ſex menſes.]ff.eodem.is cui.§.Imperator.

Scire debetis. [Conſtituiſſe.]ſuprà l. ſecunda. [Teſtamento.]ſ.de vſufruc.l.prima.quia hæc gratia hæredis,alia gratia teſtantis.

Contra eos. [Actionem.]in factum,infr.de adm.re.pu.l.ij.lib.xj.

De ſuis & legitimis hæredibus & liberis & ex filiabus naſcituris,&c.

1 ☞Suus ignorans hæreditatem nō aditā tranſmittere poteſt.
2 Filiusfamiliàs quo iure hæredem habeat.
3 Emancipationis & patriæ poteſtatis differentia non remouetur,niſi ab inteſtato ſuccederetur.

SI fratri tuo. [Legitima.] quia conſanguinea.ſupra,de bon.poſſ.l.ij.]Non excludens.]dic ſuprà,de iure deliber.l.cum antiquioribus.

Nepotes. [Succedunt.]ſi quādo cū filijs.in auth.de hære.ab inteſta.§.reliquum.col.ix.

Vt inteſtato. [Cauetur.]inſtit.de hæredi.quę ab inteſt.§.cum filius.

Inteſtato. [Demonſtrat.]inſtitu.de hære. ab inteſta.in principio.

Si te parens. [Succedere poteſt.]inſtitu.de hæred.ab inteſta.§.hi.j.de adopt.l.penul.

Ex libera. [Defendi poteſt.] j.de pœnis.l.decurionis.ff.de ſena.l.emancipatum.§.ſi quis.

Filium habere. [Non prohibetur.]infra,de patr.poteſta.libertos.[Nuptijs.] poſt manumiſſionem contractis.ſecus ſi antè,ſupra, de nupt.& ſi contra.

1 Apud hoſtes. ᵃNota quòd ſuus tranſmittit hæreditatem non aditam, etiā ignorans. Quòd eſt verum,ſecundum glo.ad matrem, ſed non ad extraneos:vt not.ſ.de his qui ante aper.tabu.l.j.j.ad Orfic.l.ij.Pro quo ſupra,de cu.fu.l.finali. §.ſin autem. ff.ad Tertullianum.l.ij.§.ſi quis ex liberis.ſuprà,de iure deliberan.l.ſi infanti.cum not. Doct.verò dicunt quòd ſuus tranſmittit etiam ad extraneos,vt hic.ff.de teſtamen.mili.l.ex militari.§.fin.de iure fiſ.Lucius.de reb.dub.qui duos.§.cum in bello. de fideicō.liber.cum quaſi.§.ſi quis.de lega.j.ſi poſt mortem.& l.quæſitum.§.j.& §.ſi quis ex liberis.Intellige ſecundum alium intellectum ibi notatum,vel dic quòd ibi loquitur in caſu quo nepos non agnaſceretur auo:quia filius erat emancipatus. inſti.quibus mod.ius pa.po.ſol.§.penult.

Si defunctus. [Accreſcat.] ſ.de coll.illā. Sed hęc corrigitur:vt in authen.ibi poſita.[Competunt filijs.] j.de hære.ab inteſta.§.item vetuſtas.

Vbi auiarum. Inſtit.de adopt.§.fœminæ.

Si matre. [Succedant.] excluſa matre.inſtitu. de hæred.ab inteſtato.in principio.

Quotiens. [Minimè competit.] vt in ſucceſſione fœminarum.ff.ſi tabu.teſt.nul.ex.l.j.§.rectè.& §.Labeo.iuncta l.de contra tabu. illud.§.teſtamenta.[In futuris.]lege hic autheo.In ſucceſſione.

Authen.In ſucceſſione. Hęc authen. ſumitur in corpore de hære.ab inteſta.§.j.col.ix.

2 Et nota.q filiusfa.iure iſto habet hæredem vt dixi ſ.qui teſta.fac.poſſ.l.nemo. Et concordat ad primum reſponſum.s.e.ſi matre. Ad ſecundum reſponſum.ſ.eodem.l.ij. Collaterales verò ſuccedunt pro virilibus portionibus; vt in corpore.§.ſin autem defuncto. Sed in eo quod hic dicitur videtur corrigere quod de adoptiuis dicitur,inſtru.de adopt.§.ſed hodie. Sed non eſt verum,ſecundum gl.& docto. Et refert verba ſi ta

ſola

ſola naturali cauſa inſpecta ad reuocandum differentiã ſexus patriæ poteſtatis:vt ſequitur. Nõ autẽ intelligas generaliter. Vel dic,ſcd̃m glo.& Iaco.de ra.& hac fuerunt verba lr. Item videtur ꝙ hæc aut.corrigat titulum de conſun.cum eman.li. ſecundũ glo.Sed Iac.de ra.dixit ꝙ non eſt correctus,ſaltẽ qñ
3 ſucceditur ex teſtamento,imò remanet l.ff.de inoffic.teſta. ſi proponas.quia nõ eſt remota differẽtia emãcipationis & patriæ poteſtatis,niſi quando ſucceditur ab inteſtato,vt dixi,ſ. de lib.præte.auth.ex cauſa.Itẽ dic ꝙ hodie admittunt agnati.vſq; ad x.gradum.Et ſic corrigitur,inſti.de ſuc.cog.§.fin. ſecundũ gl.Itẽ nec dominus ſeruũ cognato ſuccedit,ſecundũ gl.ff.vnde cogn.l.ij.inſti.de ſucceſ.cog.in prin.Et vide quod ſcripſi in auth.ceſſante.Itẽ hæc auth.nõ obtinet in ſucceſſiõe feudi:quãuis eſſet talis naturæ ꝙ filiæ ſuccedant in feudis,epiſcopum vel abbatẽ.§.quinetiam.& ti.ſeq.§.filia.de eo qui ſibi & hæ.c.j.de benefi.feu.c.j.de gradi.ſucceſ.

Ad ſenatuſconſultum Tertullianum.

1 ☞ Mater ſecundò nubens quando filij perdat hæreditatem.
2 Pater & mater in bonis filij ſunt auis præferendi.
3 Aſcendentes non ſuccedunt in feudo,ſed bene deſcendentes.

Licet liberi. [Hæredes exiſtant.] ſ. de iure deli.ſi infanti. [Vnde matres.] ſi non ſit pater.aliàs dic,infra,l.fin.Et hodie in auth. defun. &c.

In ſucceſſione. [Matri præfertur.] inſtit.eo.§. præferuntur.ff.eod.l.ij.§.obijcitur.

Si qua. [Quidam notiſsimo.] ſupr.de ſecun. nupt. l.j. [Tempore nuptiarũ.] in auth.de nup.§.j.in fi. [Inteſtatio.] potuit enim teſtari,& donare & vẽdere.in auth. de nup.§.item nobis.colla.iiij.

1 Mater. [Collata.] in hoc hodie eſt correctum.[Defuncti.] Dic ꝙ aut mater ſucceſſit ex teſtamẽto,& nunc nubendo nihil amittit.in auth.de nup.§.hinc nos. collatio.iiij.Et not.l.proxima.Aut aliàs,& tunc ſi nupſit in vita filij habet locum l.fœminæ.ſ.de ſecundis nup.Si poſt mortẽ,diſtinguuntur bona.vt hic.Sed hæc corrigitur:quia ſiue nubat,ante mortẽ,vel poſt,ſuccedit.plenè in auth.de nõ eli.ſecũdò nubẽ.§.cũ igitur.col.j.Sed ille §.poſtea corrigitur,& reditur ad hanc l.in auth.de nup.§.hic nobis.ſcd̃m glo.col.iiij. Ita tamen ſi ſuccedat ab inteſtato,quia ſi ex teſtamẽto firmo iure remanet matri etiã illud quod fuit de bonis patris.Et in hoc remanet hæc l.correcta.ſecundũ doc.Itẽ dic ꝙ quãuis diminuatur ei de emolumẽto,nõ diminuitur onus.ff.de cõdi.& demon.Plautius.ſecundum glo.

Omnem. [Si ea legitima.] i.à l.nõ tamẽ xij.ta.[Sacramentũ.] hodie non pręſtat.ſ.qñ muli.tu.oſ.auth.ſacramentũ.[Soluerit.] j.de legit.hęre.ſcienti.qui.cau.pig.ta.contrahi.ſi mater.Itẽ intellige hanc l.in tutela legitima,ſecus eſſet in teſtamẽto data,ſcd̃m gloſ.Sed Io.& Al. cõtra.doc.primam approbant dicentes ꝙ mater poteſt dari in teſtamento,& ꝙ illã non amittit per ſecũdas nup.Et idem in Spe.vt dixi ſupr.quã.mu.tu.oſ.auth.ſacramentum.

Si quis uel ſi qua. [Probaſſe.] vt j.titu.ij.l.de emancipatis.dic vt ibi.

Authen. Et cum ſolis. Hæc auth.cum ſequẽtibus aſsignatur ſuper l.ſi q̃s vel ſi qua.hęc auth.fallit.ſ.eo.ſi qua.& l.ſeq.& ſe.In auth.de nup.§.quoniam infirmas.& §.hinc nos. ſecundum glo.col.iiij.

Authen. In teſtamento. Hæc auth.ſumit in auth. vt cũ de app.cog.ſancim⁹.& §.& hoc quidẽ.col.viij.& dic ꝙ loqũ in filiofa.poteſtãte de caſtrẽſi vel quaſi cõtra leges veteres. ſ.de inof.teſta.l.ſi.Et vide ſ.de libe.pręteri.auth.non licet.

Authen. defuncto. [Filio.] hęc auth.ſumitur in auth.de hęre.ab inteſta.§.vnde conſequẽs.& §.ſed hæc quidã.col.ix.Et dic filio ſiue emancipato ſiue in poteſtate quo ad aduentitia:vt dixi ſupr.qui teſta.fa.poſ.l.nemo.[Sine liberis.] nam tunc obtinet,ſupr.tit.j.in ſucceſſione.

2 [Gradus.] Pater enim & mater præferuntur auis.Sed econtra in deſcẽdentibus:q̃a remotiores veniũtur cũ propinquioribus.Quod dic.ſ.ti.j.auth.in ſucceſſione.[Diſpar.] vt ſi ſit auus paternus & aua materna.[Vocantur.] & cũ eis filij ex fratribus.vt in auth.vt fra.fi.§.j.col.ix.quæ corrigit §.finaliſ.

de hęredi.ab inteſta.ſcd̃m gl.Sed quid ſi ſuperſint auus & frater tantũ?Bul.dicit fratrẽ pręponendũ.Io.& Mar.dicũt cum eum auo vocari.Quorũ opi.multi modernorum ſequũtur. [Vbi nulla.] hæc ſunt verba lr.Quæ quidẽ interpretantur quod cũ nihil ſit dictũ de ſecundo nubẽtibus,totũ intelligatẽ correctum.Sed Ion.dicit ꝙ imò remanent in ſtatu quæ dicta ſunt.ſupr.e.ti.mater & hanc glo.& doc.
3 Item dic quòd hæc auth.nõ obtinet in ſucceſſione feudi in quo aſcendẽtes nõ ſuccedunt in feu.in princ.Sed collaterales aſcendentes bene ſuccedũt proximioribus ex eadẽ linea non extantibus:in feudo conſtitutio.Loth.imperator.in fi.de beneſ.Marchio.c.j.de gra.ſuc.in feu.§.hic verò.& hoc ſi erat paternum:aliàs nõ.de beneſ.fra.c.j.& vide de na.ſuc.feu.c.j.§.j.

Ad ſenatuſconſultum Orficianum.

1 ☞ Liberi an poſsint ad parentes tranſmittere.
2 Illegitimi qualiter quando & in quibus ſuccedere poſsint.
3 Concubinatus hodie eſt illicitus,ſicut & ſimplex fornicatio.
4 Illegitimi an ſuccedant cognatis.

SI inteſtate. [Pertinet.ſupra.tit.ij.in teſtamento.

1 Non pro numero. [Inter duos.] Sed videtur ꝙ pater,ſ.de his qui ante aper.tab.l.j.Sed gl.intelligit ꝙ hic filius hoc repudiauerat antequã moreretur,& vltra oportet ſubaudire ꝙ etiã pater,j.de bo.quæ libe.l.fi.§.j.vel dic ꝙ liberi nõ trãſmittunt ad parentes;vt ſcripſi ibi.Et hanc doct.in Specu.de ſuc.ab inteſta.§.j. verſi.ſed pone.

Matri. [Probetur.] de iure ciuili per Orficianum.ff.vnde legitimi.l.ij.§.ſi.cum.l.ſeq.

2 Si qua illuſtris. Cum queritur de ſucceſſione illegitimorũ.Dic aut quæritur de ſpurijs,aut inceſtuoſis,aut naturalibus tantũ. De primis dic ꝙ ſuccedũt matri etiã ſi ſit illuſtris,vt hic,inſti.de ſuc.cog.§.fin. Ac etiã alij qui ex linea materna attinent,vt ff.vnde cog.l. ſpurius.& l.hac parte.& l.Modeſtinus.ſecundũ Dy.Secũdò videlicet inceſtuoſi vel aliàs ex coitu p leges dãnato nati,dic ꝙ nulli.in auth.q.mo.na.effi.ſui.§.ſi.col.vij.Quod intellige ſcd̃m moderamẽ.ſ.de inceſt.nup.qui contra.Tertij videlicet naturales tantũ ſuccedũt matri:vt hic.Sed & patri in duob⁹ vncijs tantũ,nõ extantibus legitimis.ſ.de nat.li.l.iiij.& in authẽ.licet.Sed an cõtra teſtm̃ admittũtur p querelã?Glo.dicit ꝙ ſic.Et idẽ doc.ff.inof.teſt.ſi ſuſpecta.§.j.& ibi etiã not.Qđ intellige in caſu huius l.videlicet cõtra teſta.matris:q̃a cõtra
3 teſtm̃ patris nõ daretur,vt ſcripſi in auth.licet.Sed cũ hodie cõcubinat⁹ ſit illicitus,& omnis fornicatio ſcd̃m Deũ & fidem, & ſcd̃m ius can.extr.de hære.ad noſtrã.in cle.videretur ꝙ nati ex tali coitu in nullo ſuccedãt.Sed gl.iuris can.& doc.vel q̃a hæc nõ aduerterunt,vel admittere noluerunt,tenẽt auth.licet.vt no.extr.de renũ.niſi cũ pridẽ.Quapropter,vt videtur correctio,poteſt dicere ꝙ q̃dã naſcuntur ex dãnabili coitu,vt meretricio,q̃d l.nõ excuſat ꝓpter vtilitatẽ.j.de adul.q adulterium.Et illi ſunt ſpurij,& ſuccedũt,vt dixi.Sed q̃dã ex dãnato vt adulterio,& illi nõ.Et ſic illi q ex cõcubinatu naſcuntur,ex dãnabili coitu deſcendũt,nõ dãnato.& ſic poteſt ſuſtinere gl.& doc.Si tamẽ hi naturales efficiãtur legitimi altero de mod.de q̃bus ſcripſi ſupr.de nat.li.l.iij.ſuccedũt patribus
4 ab inteſt.inſti.de hær.ab inteſt.§.j.Sed an cognatis?Dic ꝙ nõ, ibi p oblationem curię legitimantur,vt ibi dixi,ſed vbi per ſequens matrimonium,ſecus videretur cum per omnia debẽt haberi pro legitimis.extra qui fi.ſunt legi.c.j.& fortè idem in illis qui ſunt legitimati per principem.Et ſic poteſt intelligi in feudis,ſi de feu.cõtro.ſuc.c.naturales.Quod non debet intelligi vbi per matrimonium legitimãtur,ſed per oblationem curiæ.Et facit in auth.de trien.& ſemiſ.§.ſi.col.iij.de inceſt.nup.§.dubitatum.col.ij.

Quidam ancillæ. [Authores.] infr.de fideicom.l.cum libertatem.ff. de fideicommiſ.l.ſi quis rogatus.de ſta.ho.Herennius.[Quã prole.] concepta,vt hic not.Et dic ſupr.de his qui ante aper. tabu.l.fina.

a ¶ Hæc auth.habet quotidie in actu practico:quã Paulus de Ca.intelligit de patre nat.et legit.vt cõcurrat cũ matre in ſucceſſione hære.ſec⁹ in feu.vel emphiteu.in quibus deſcen.tantum,c.j.de gra.ſucceſſ.in feud.

De legitimis hæredibus.

1 ☞ Amitæ præferuntur filijs alterius fratris in ſucceſſione.
2 Filij præmortuorum,an & quando repreſentant parentes.

3 Conſuetudo q filia nō ſuccedat in feudo an valeat.
4 Pater poteſt ius in filiam tranſmittere.

IN ſucceſsione. Fratris præmortui. li-
cet hodie contra.j.cō
munia de ſuc.auth.itaq.[Quòd amitas veſtras.] lo-
quitur filij alterius fratris quæſitibus nomine patris nō ſuo,
1 cū amitę eis præferātur hoc iure, vt j.l.conſanguinitatis. Ho-
die non: vt in authen.ceſſante.[Dotatas eſſe.] nō enim fit col-
latio in bonis fratris. vt hic nota.

Si eius. [Non ignorabit.] ſupr.vnde
legiti.l.fin.

Conſanguinitatis. [Conſtituti ſunt.] ho-
die contr. vt auth.ceſſan
te. quam hic lege.

a ¶ Quomodo filij diuerſorū fratrum ſuccedāt in ſtirpes nō autē capita vide hic Bart.q ſeq. opin. Accur.cōſil. opi. Azo.

Auth.Ceſſante. a[Lineæ.] quia nō habebat
liberos.[Quę ſola ſit.] id eſt,
repudiante linea aſcendentium, quæ ſit ſola, id eſt, ſine libe-
ris, ſcd'm gloſſ.& ſic verbum ſemel poſitum, ponitur propriè
& impropriè.ff.de peti.hære.nec illā.§.omnibus.

2 [In ſtirpes.] hoc verum qñ ſuccedunt cū patruis, ſi autem
oēs fratres mortui ſunt & ſuperſunt, & filij ſuccedunt in capi
ta, ſcd'm Azo.in auth.eo.§.ſi autē defuncto. Sed glo.dicit, q
imò in ſtirpes.& idē tenet in §.ſi autē defuncto.ff.ſi pars hęre.
pe.l.j.in fi.ſup verbo, vēdicationem. Et hāc tenet Dy.qa ſem
per inueniuntur ſuccedere in locū patris inſti.de hære.ab inte
ſta.§.cū filius.& patet eo tit.itē ſi ex duobus. Et ſumitur hæc
auth.in corpore.de hære.ab inteſt.§.reliquū.colla.ix.vt fra-
trū filq.§.j.e.col. Itē hæc auth.nō obtinet in rebus indiuiſi bi-
libus ſicut eſt regnū, nō tunc ꝓximior videt ſuccedere, aliàs
eſſet deterioris cōditionis filius quā nepos, cōtra l.j.de bo.ma
ter l.iij. Itē nec in iure patronatus.ff.bo.liber.ſi libertus ꝑteri-
to.j.qa nō admittūtur vt hæredes.ff.de ope.li.vt iuriſiurādi.
§.fi. Et ꝑ cōſequēs videret in feudo. Sed cōtrariū eſt expꝛſſum
in feu de.de ſuc.feu.in prin. Itē dic q vlteriores vltra, nepotes
in ſuc.aui, & ipſi & quicunq; in ſucceſsione collaterali ſucce-
dunt per capita. vt in auth.de hære.ab inteſta.§.huiuſmodi.
coll.ix.& ſemper proximior. Et de hoc in Spe.de ſuc.ab inte-
ſta.ver.quid ſi aliq̄s.in feudo. vide iura allegata ſupr.in auth.
defuncto.

3 Quid ergo ſi q̄s habuit filiū & filiam cui ſucceſsit tantū fi-
lius, qa fortè res erat feudalis, vel fortè nō ſuccedebat filia de
conſuetudine extantibus maſculis: qui quidē mortuus eſt re-
licta filia, nunquid amita ſoror defuncti ſuccedet cū ea? Vide-
tur q ſic, qa quāuis repręſentet perſonam patris, vt hic, & §.
cum filius. nihilominus tamē nedū veniret vt filia, ſed vt ma-
ſculus, quod eſſe non debet.ff.de contra ta.nō tantū.§.ſi emā-
cipatus.&.de inoſ.teſt.ſi quis in ſuo.ff.de in ius voc.adoptiuū.
de op.li.ſi quis.ff.de le.ij.Titia Seio.§.vſurarum. Sed contra-
rium verius.qa cū ſemel excluſa ſit, nō poteſt venire, ff.quod
me.cau.videam'.& pater trāſmiſit ius quod habebat in filiā,
vt l.cum antiquioribus.& quia ceſſat ratio conſuetudinis.

Auth.Poſt fratres. Sumitur in corpore.§.
ſi vero cum.dic de hac
infr.cōmunia.de ſucce.auth.itaq;.

Sciant. Oppoſitur ff.qui pe.tu.l.fi.§.ſi verò eſſet mari
tus. Sed ibi fuit relictum in caſu pubertatis. Nā
ſi ſimpliciter, amitteret.ff.de excu.tu.amiciſsimos.& no.in l.
contraria.[Denegandam.]& admittitur.ſequens, non fiſcus.
ff.ad Tertul.l.ij.§.fi.glo.

b ¶ Quomodo natus ex quinquagenaria, ꝓſumat & dicatur naſci miraculosè. vide Bart. hic.

Si maior. b[Lege.] ſupra de nup.
l.ſancimus.

De emancipatis. Hæc lex corrigitur per au-
then.defuncto.[In totum.]
corrigi.&.ad Tertul.l.fi.§.ſi autē.ſed glo.[Vocari oportet.]
dic infra communia.de ſucce.§.itaque.

c No.q hæc.auth.ē. allegat ad hoc ſcilicet quòd duæ rationes vincunt vnam.l.j.ſupra de pact.

Leges. Filij ſororū ſuccedunt in bonis pátruorū, ſicut
filij fratrum.hoc dicit.

Communia de ſucceſsionibus.

d Quòd filio cōpetat ꝓprietas, patri vero vſusfructus, in rebus mater. cū adminiſtratiōe hic & tex.& l.de ff.de tranſac.ibi doct.

1 ☞ Vxor non dicitur affinis, ſed principium affinitatis.
2 Peregrinos recipere nemo cogitur.
3 Conſuetudo non valet q quis in ruinis, naufragijs & incen-
dijs recipiat.
4 Fratres qualiter fratri ſuccedant.

SCire debuiſti. [Si ſolenniter.] hoc ceſ-
ſat.&.qui admit.ad bon.
poſ.l.fi.[Succedere.] vide ſupra, de legiti.tute.l.iiij.

1 Affinitatis. [Permittitur.] contra, ſupra, vnde vir
& vxor.l.j. Sed illa non eſt affinis, ſed
principium affinitatis.ff.de gra.l.non facile.§.affinitatis.

Nutritoribus. [Nomine.] id eſt, ex illa
cauſa ſolùm.

Authen.Omnes peregrini. Sumi
tur in
feud.in fi.ex lege Frederici.[Peregrini.] in bona parte. Alio
modo ſumitur ſupra de hære.inſti.l.j.

2 [Vbi voluerit.] id eſt, apud eos qui recipere voluerunt, nam
nemo cogit, vt ff.nau.cau.l.j.§.j. Quod eſt verū ab initio, ſed
ex poſtfacto ſic, vt ibi no.& ſic eſt ſubaudiēda gl.iſta & illa q̄
eſt ff.furt.ad.nau.cau.l.j.circa fi.ſuper verbo, repellere poteſt.
Pro quo.ff.de pecu.ſi quis ſeruum.de inſtit. ſed ſi pupillus.§.
ſed ſi alia.in caſu eñ etiam ab initio compellitur.C.de meta.&
epi.l.j.li.xij.de cur.pub.l.in omnibus.[Facultatem.] dummo
do ſeruent ius cōmune.ſupra de inoffi.teſ.ſi quando. ſecundū
gl.[Conſuetudine.] mali enim mores &c.de ſac.ſan.eccle.l.
priuilegia.& authen.caſſa.in authē.vt nulli iudi.§.j.colla.ix.

3 Et per hoc videtur quòd non poſsit induci conſuetudine qđ
quis partem recipiat in naufragijs, ruinis, vel incēdijs. De hoc
Hoſtien.in ſumma de rap.ſub rubrica, de incendijs.§.quam-
quam.& §.inquantum.& §.qua pœna.de pœn.§.quæ pœna.
ver.qui de naufragijs.[Deliquerūt.] in authen.de non ali.§.ſi
quis autem.

Authen.Itaque mortuo. c Hæc aut.
ſumitur in
corpore de conſan.& vteri.§.j.colla.vj.

4 Et dic quòd aut ſunt fratres vtrinque coniuncti tantùm, &
ſuccedunt æqualiter. Aut ex vno latere tantùm, & dic idem.
ſupra titu.j.auth.poſt fratres. aut ex vtroque parente, ex vno
conſanguinei tantùm, ex alio vterini tantùm, & tunc pariter
admittuntur cùm ſit remota differentia agnationis, & patriæ
poteſtatis. Et hoc verum in bonis quęſitis aliūde. Sed in bonis
quæſitis à patre, præferuntur conſanguinei, in bonis quæſitis
à matre præferuntur vterini.ſupra titu.j.de emancipatis.quæ
non eſt correcta.ſecundum glo.& doct. Sed Pla.contra, cuius
opi.reprobatur. Vbi autem ſunt vtrinque coniuncti cum cō-
ſanguineis tantū, vel vterinis tantum, vel cum vtriſque, tunc
vtrinque coniuncti præferuntur in bonis vndecunque quæſi-
tis, ſecundum glo.quam Dy.ſequitur de verbo ad verbum.

De bonis maternis.

1 ☞ Pater qualiter pro filio agat aut conueniatur.
2 Præſcriptio an currat impedito agere.
3 Mulier agere non poteſt abſque viri authoritate.
4 Dominium quæri poteſt vſucapione & præſcriptione.
5 Aes alienum pro quibus partibus ſoluatur, ſi bona paterna à
maternis diſtinguantur.

REs quæ. d[Ad filios.] idem ſi alio modo ad
uētitio.infra tit.j.cum non ſolùm.
& l.cùm oportet.[Procuratorem.] ordinatum à ſe
poſt litis conteſtationem, vel antè à filio cum eius
1 conſenſu.ſupra de procu.neque, ſecundum gl. Sed doct.dicūt
ante litis conteſtationem poteſt pater cōſtituere procuratorē
quia ſic etiam faciebat de iure antiquo.ff.de procu.l.non ſolū.
§.ſi pater.de iniurijs.l.ſed ſi vnius.§.ais prætor.ff.rem.ra.ha-
be.ſi ſine.§.fina. De hoc in Spec.de procura.§.ratione.ver.ſed
quando. Item ex eo quod ſubijcitur quòd habet legitimā per
ſonam, dicit gl.quòd poteſt concipere libellum nomine ſuo,
vel nomine filij, ipſe tamen iurabit de calumnia.ſecundum gl.
Caue tamen quòd in caſu quo pater agit nomine ſuo, debet
facere mentionem de filio in narratione libelli. Item dic quòd
pater conuenitur, vt hic. Vel poteſt conueniri filius cum au-
thoritate patris ſi ſit maior infante, & pręſens.ff.de admini.tu
to.l.j.§.ſufficit.ſecundum doct.

2 Et not.quòd hæc lex in fine, facit ad quæſtionem illius qui
emerat certos reditus à Titio ſub obligatione bonorum Ti-
tij, an quandiu Titius ſoluet reditus, emptores bonorum Ti-
tij præſcribant contra emptorem redituum? Et videtur quòd
non, cùm non poſsint agere ex quo ei ſoluebatur.argumen.
infra de agri.& cenſi.l.ſancimus.verſi.cum non opus.lib.xj.
Sed Spec.contra titul. de præſcriptionib.§.j.ver. pone. Pro
quo.ff.quibus mod. vſusfructus.amitt.l. Pomponius. Dicit
tamen eſſe locum reſtitutioni. Pro quo.ff.ad Carbo.l.ſcripto.
§.quemadmodum, ſeruit.amit.l.ſi locus.ſi ſerui.vend.l.& ſi
fortè

forte. Sed quid ſi ille qui tenebat rem ad vitam, eam vendidit, forte retento vſufruct. vel non retento, an currat præſcriptio contra dominum in vita alienantis? Dic, quód ſic, quia contra ſimiliter poſſidentem agi poteſt, vt dixi ſupra vbi in rem actio. l. ij.

3 Item quid de muliere quæ eſt in poteſtate viri & agere nõ poteſt ſine authoritate viri de cõſuetudine fori ſecularis? Videtur quód ei currat tempus. ar. extra de in inte. reſtitu. conſtitut. Et maximé ex quo poſſit agere in curia eccleſiaſtica quæ non vtitur illis conſuetudinibus. ff. vi bono. rapto. l. iij. de his quia non do. ma. l. fi. ſupra de iure dot. l. in rebus. Item videt quód impedito agere currat tempus ſi non fecit diligentiam de tollendo impedimento. extra de elec. c. fi. infra de tempo. appel. l. fi. §. illud. prope finẽ. Et ideo ſi filius requiſiuit patrem quód præſtet ei authoritatem, videtur tempus ei currere. In caſu autem quo filius agere poſſet pro ſe, vt infra de bo. quæ libe. l. cum nõ ſolũ. non eſt dubium quin currat. [Licebit.] ab initio, ex poſt facto nõ compellitur. ff. de eui. l. illud. niſi appareret euictio in limine. inſt. de euict. ſi poſt. [Vẽdicantibus.] infra de an. excep. l. fi. §. fi.

Auth. Niſi tricẽnale tẽpus. hæc auth. ſumitur in authen de nupt. §. ſi verò expectet. col. iiij. Et quãuis loquatur in lucris nuptialibus, extenditur ad omne aduentitium, ſecundũ Io. & glo. Et loquitur in immobilibus, quia iniquum eſſet quód in mobilibus expectaretur ita longũ tempus, quãdo habet bonã fidẽ, niſi dicas quód titulus hic deficit, nec iuſtus error habetur pro titul. ff. de vſucap. l. nunquam. Et eodem modo intelligas de præſcriptione rei immobilis, in qua debent ſufficere x. anni, cum bona fide & titulo. Et ſic loquitur in eo qui ſciebat rem maternam, & errabat in iure. Alij habẽt tricennale, & tunc eſſet planior. Et ita habent in corpore. Item in eo quód dicit dominos.

4 Nota quód vſucapione acquiritur dominium. ff. de vſucap. l. iij. In præſcriptione verò xxx. vel xl. annorum ſunt opi. Mar. dicit quód acquiritur directum. Et hãc ſequitur Io. gl. decre. xvj. q. iij. antet memoratos. & c. quicunque. & plené de hoc Archi. extra de præſcripti. li. vj. c. j. Vide in ſumma Hoſtien. de præſcript. in rubrica. de præſcripti. rerum immobilium. §. quæ exigantur. ver. verum. Bul. verò & Io. & gloſ. dicunt quód acquiritur vtile tantũ ſi bona fide, aliàs ſolũ exceptio. & hoc ſi ſemper fuit malæ fidei. Per præſcriptionem verò decem annorum vel xx. dicunt acquiri vtile dominium, & actionẽ & exceptionem. Et iſtud proſequitur Dyn. latius extra de reg. iu. c. poſſeſſor. lib. vj. Sed quidam dicunt acquiri directum dominium per præſcriptionem x. vel xx. annorũ. Nec gl. dicit cõtrariũ. Et eſt ſatis probabile, quia fortior eſt poſſeſſio immobilium, ff. de acquiren. poſſeſ. l. rem. Item quia eſt bona fides & titulus ſicut in vſucapione. An autem procedat libellus ſi quis dicat ſe dominiũ, quia præſcripſit? Dic vt in Spe. de præſcript. Et ſoluno patet ex præcedẽtibus.

Quicquã. [Defuncto eo.] ſcilicet patre, quia per mortem filij non extinguitur. s. ad Tertul. l. ij. [Vendicentur.] s. de colla. l. fina.

Si uiua matre. Hæc l. intelligitur in bonis maternis, nec obſtitet in alijs aduentitijs, ſecundum gloſſ. Et hic eſt caſus quo vir ſuccedit vxori in aliquo contra legem, ſupra de ſuis & legit. hære. l. aſſiniatis.

2 Sed quæro in caſu in quo diſtinguũtur bona paterna à maternis, pro quibus partibus ſoluetur æs alienũ? Dic quód pro æqualibus: quia etiam in aliunde quæſitis ſuccedũt pro æqualibus. ff. de hære. inſtit. l. ex facto. Et quare de eo quod ſcripſi ſupra ſi cert. l. j. Dic tamen quód ſi eſſet æs alienum, quod directé concerneret rem alterius, vt onera cenſuum illæ ſupportaret. ff. de vſufru. lega. l. quæro. de teſta. milita. ſi certarũ. In feudo verò non ſuccedunt niſi qui attinẽt ex illa linea. in feu. de natura. ſuc. feudi. c. j. de gra. ſucce. feudi. c. j. §. his verò. [Accipiet.] infra titu. j. cum oportet. §. cum autem.

De bonis quæ liberis in poteſtate cõſtitutis ex matrimonio vel aliter acquiruntur.

1 ☞ Vxor remanet in patris poteſtate, & ei acquirit.
2 Pactum de dote lucranda an valeat in caſu diuortij.
3 Maritus an veniat ſponſi nomine, & contra, ſponſus nomine mariti.
4 Sponſa non eſt in viri poteſtate niſi poſt nuptias.
Filius quæ ex bonis patris habere dicatur.
5 Filius an in dubio præſumatur ex bonis patris.
6 Pater non cenſetur poſſidere bona filij aduentitia.
Bona patris an ſint filio obligata pro adminiſtratione.
7 Vſusfruct⁹ an extinguatur rei mutatione, puta patre domũ in ſolo filij ædificante.
8 Hypothecarius non præcedit principalem.
9 Pater effect⁹ monach⁹ nõ priuat vſufru. quẽ habet in re filij.
Vſusfructus quibus caſibus non quæratur patri.
10 Conſenſus patris quando ſit neceſſarius filio agenti.
11 Conſenſus patris an requiratur quando filius agit in caſtrenſibus.
12 Filius ſecuritatem petere poteſt abſque patris conſenſu.
13 Patrem mortuum eſſe quis teneatur probare.
14 Filius non tenetur requirere conſenſum patris religionem ingreſſi.
15 Pater an teneatur pro filio ſatiſdare.
16 Pater filio committere poteſt actionis exercitium.
17 Alienatio non tenet in patris præiudicium facta à filio.

CVm uenerandæ. Supra titu. j. l. j. quæ hic elargatur. Sed hodie eſt ius commune, infra, l. cum oportet. & l. cum non ſolum. [Obſeruari.] niſi à patre prouenirent. infra. l. proxima. [Durabit.] niſi quo ad vſumfructũ. infra. l. proxi.

1 Et not. hic quód vxor remanet in poteſtate patris. ſupr. de cõdi. inſer. ſi vxor. Et ei acquirit, vt hic. Quod eſt verum extra operam, quia ex illa acquirit viro. ff. de operis li. ſicut. de donatione. inter vi. & vxo. ſed ſi vir. in principio. Item dic quód acquirit quo ad vſumfructum, vt hic. Sed in his quæ proceſſerunt ab eo quo ad proprietatẽ, infra, l. proxi.

Conſtitutiones. Supra. l. j. [Retardetur.] ſupra de donatio. ante nup. l. ſi conſtante.

Quod ſcitis. [Ante nuptias] cùm pactum eſt de lucrando [Acquirendæ.] niſi quo ad vſufrumctũ, ſupra, l. proxima. [Si autem.] proſequitur caſum quo vxor præmoritur, quia ſupra dixerat de filio præmoriente, ſecundum glo. & hoc prout eſt idem in litera. Alij nõ habent idem & ponunt quia pacta fuerunt interpoſita, & per culpam viri fuiſſe factum diuortium.

2 Et nota ex hac l. quód licet pactũ de lucrãda dote in caſum ſoluti matrimonij non teneat, vt ff. de iure. do. l. ij. ff. de dot. præ. l. ij. tamen tenet in donatione propter nuptias, vt hic. Quod eſt notabile. [Reſeruando.] ſupra titu. j. l. ij. cum notatis.

Quæcunque. [Aut tertio.] Caſus huius legis non tangit authẽ. ſed ſi quis. ſupra de ſecundis nuptijs. Ibi enim loquitur cùm parens qui lucratus eſt, tranſit ad ſecunda vota, hic cum filius vel filia præmortui lucrati erant aliquid, ſecundum glo. [Dominio.] corrigitur per authenticam defuncto. & per authenticam ceſſante. ſecundũ gl. [Intentio.] ſupra de bo. mater. l. j.

3 Non ſine ratione. [Conuenientem.] Nota quod appellatione mariti continetur ſponſus: & econtra. ff. de iniur. l. item apud. §. ſponſum. de iure doti. ſi ſponſa. de fund. dota. l. Iulianus. inſt. qui po. in pig. ha. aſsiduis. §. j. Arg. contra. ff. de his qui not. infa. vxores. & l. ſolet. Dico, quód vbi eſt fauor, obtinet prima pars: vbi odium, ſecunda. Nec ob. infra de adul. propter. quia ibi fauor, ne malitia remaneat impunita. Et per hoc reſpondetur ad quæſtiones plures. An ſponſa habeat uſculum de conſuetudine vxoribus debitum. Item an tempore ſponſaliorũ tranſeat in poteſtate viri, ſicut vxores tranſeunt de conſuetudine? Item an deſponſata & certa ſibi dote promiſſa ſuccedat patri in locis vbi coniugatæ non ſuccedunt de conſuetudine.

4 Satis tamen videtur quód vxor nõ tranſeat in poteſtate viri, niſi poſt nuptias. ff. de condi. & demon. l. cui. Ad Municipa. l. ea quæ.

Cum oportet. Id eſt, debet. ff. de iuſti. & iure, l. j. [In veterem iuris obſeruatiõe.] ſuprà, l. j. ij. & iij. [Si quis itaque.] Pro euidentia huius. §. dic quód ex ſubſtantia patris prouenit quicquid filius habuit de bonis patris. Et idem ſi contemplatione illius habuit aliũde. ff. de vulg. ſed ſi plures. §. in arrogato. Et idẽ ſi ex fructibus rei aſsignatæ pro alimentis. ff. ad Trebel. Balliſta. Et vide ff. de iure do. l. v. Quid ergo ſi de pecunia patris vſuras quæſiuit? Videtur non ex re patris. ff. de verbo. ſignifi. vſura. de dona. inter virum & vxo. l. ſi. Sed dic contrarium ſecundum gl. & doct. vt §. in arroga. dic infra proximo §.

5 Sed quid in dubio, an præſumitur habuiſſe de bonis patris? Gloſ. dicit recurrendum ad cõiecturas, an ſit induſtrioſus vel

 non.

a ¶ Quod fili⁹ poſsit adire hæredi. ſine iuſſu patris. vide Bar. hic.

non. Docto. dicunt q; præſumitur habuiſſe de bonis patris. ſupra de col. filiæ. Quod eſt verum vbi gubernabat bona patris, aliàs tene glo. vt dixi ſupra arb. tute. ſi defunctus.] Quibuſcunque.] dum tamen honeſtis. ff. de acquir. poſſeſ. l. quòd ſeruus. Et ideo filius non acquirit ex vſuraria prauitate. Et ceſſat hodie quæſtio gloſſ.

6 [Poſſeſſa.] Nota expreſſum quòd pater non poſsidet res aduentitias. ſed vſumfructum tantùm. & not. ff. de acquiren. poſſeſ. l. poſſeſsio quoque. §. [Quod etiam grauius.] infra. §. ſin autem. de lega. ij. cum pater. §. euictis. [Peculij acceſſerũt.] Item excipiuntur alij caſu, vt in authen. quas hic lege. [Statuta ſunt.] ſupra eo. quæcunque. Sed illa & hæc corriguntur vt hic notatur. §.] Non autem.] opponitur ad id quod dicit de ratione non reddẽda. infra l. ii. §. ſin autem æs alienum. dic ibi. Item ad id quod dicit bona patris non eſſe obligata, infra §. ſed cum tacitas. Sed quòd nõ ſunt obligata pro malo vſu, vel mala gubernatione, ſed vt rem alienatam de bonis patris ſeu eius æſtimationem recuperet, ſecundum gl. Alij dicũt quòd pater tenetur de adminiſtratione culpabili vel doloſa, vt ibi, aliàs non, vt hic. Et hanc videtur gloſſ. approbare. ſupra de nup. ſi quis priorum. §. fin. vtraque poteſt eſſe vera. Item ad id quod ſubijcitur & nullo medio, concordat in authẽ. de nup. §. ſi vero expectet. col. iiij. Arg. contrarium. ff. de condictione. ob cauſam. l. iiij. §. ij.

7 Sed quæritur, an ſi pater ædificauerit domum in ſolo filij, extinguatur vſusfructus rei mutatione? Dic quòd non, ſecundum gloſſ. Et ſecus eſſet in alio vſufructu. ff. de vſufru. l. quoties. §. fina. [Adminiſtratione.] in authẽ. de nup. §. ſi vero expectet. col. iiij. [Donatione in filiũ.] quæ confirmatur morte, antè non tenuit, ſecundum glo. & doc. § [Cum autem] concordat inſti. per quas perſo. no. acquir. §. hoc quoque. [Non ſoleat.] ſupra titu. j. l. j. [Huic præmio.] Secus in eo qui manumittit. qui videtur dediſſe peculium. infra de pecu. eius qui liber. me. l. j. Item videtur ſecus in peculio filij, videlicet quòd pater videatur donare ff de dona. l. donationes. §. pater. infr. de dona. l. fine. [Aliquid fuerit geſtum.] opponitur infra de bon. proſcrip. ſi quis poſt. de iure fiſ. l. j. lib. x. de priui. fiſ. ſi debitor. Sed hic in priuatis adminiſtrationibus, qui ſunt hoc caſu melioris cõditionis quàm fiſcus, ſicut aliàs infra de conue. fiſ. debi. l. ij. lib. x.

8 Item opponitur de l. grege. §. ſub conditione. ff. qui. po. in pig. ha. l. potior. per quas videtur quòd hypothecarius nõ poteſt præcedere principalem. Sed glo. concedit hic quòd immò procedit, vt obligatio fideiuſſoris. inſtitu. de fideiuſſo. §. j. ff. de fideiuſſo. l. fideiuſſor obligari. & l. ſi ſtipulatus. §. adhiberi.

Authen. Excipitur.

Sumitur in corpore, vt lic.] matri & auiæ. in principio. colla. viij. Et dic quòd datur curator huius rei, ſecundum gloſſ. Secus vbi pater non habet vſumfructum, quia non vult. infra eo. cùm non ſolũ. §. patre. Et facit ad hanc legem. in authen. de ali. & emphy. §. ſanctiſsimas. col. ix. Sed obſtat extra de teſtamen. c. requiſiſti. ſed hic exprimitur certa perſona. ibi nulla, vt ibi notatur.

Authen. Item hæreditas.

Sumitur in authent. de hære. ab inteſta. §. ſi vero. col. ix. [Et forſan.] hæc cauda debet eſſe de authenti. præcedente. Sed fortè ſc. voluit dicere quòd hæc authenti. haberet locum vbi extraneus inſtitueret patrem & filium. Quod non eſt verum, ſecundum docto. quia in caſu huius authenti. eſt ſpeciale, quia filius per ſura not. grauatur. contra l. ſupra ad Tertul. fina. Et ideo ſic releuatur.

9 ## Authen. Idem eſt.

Sumitur in authenti. vt nulli iudi. §. quia vero. col. ix. Et dic quòd aliarum rerum retinet pater vſumfructum, ſecundum gloſſ. & docto. Item dic quòd ſi pater efficiatur monachus, quòd non priuatur vſufructu, ſecundum gloſſ. Quod eſt verum de vſufructu per legem ſibi quæſito. Secus in alio, ſecundum quoſdam. Dic ſupra. de ſacr. ſanct. eccle. authenti. ingreſsi. Et not. hic caſus quibus non quæritur patri vſusfructus. Duo ſunt in §. exceptis. & tres in his tribus authenti. Item eſt alius, infra ead. l. §. ſin autem. Item alius, infra. l. fina. §. ſin autem patre. Item alius, infra. ea. l. §. fina. Item alius ſi vſusfructus legetur, vel acquiratur per filium, quia ſeruitus ſeruitutis eſſe non poteſt. ff. de vſufru. le. l. j. Item infra. l. proxima, ſecundum gl. Item alius in authen. de inceſt. nup. §. j. Item alius, infra de ſenten. poſsit. l. fin. ſupr. de iu. dot. l. vbi. Item alius ſuprà de fideicom. quamuis. Item ff. ad Trebel. Imperator. Item quando nuda proprietas filio legatur. ff. de vſufruc. l. ſi cui fundum.

Cum non ſolum.

a [Adire.] etiam ſi fili⁹ haberet ſubſtitutum, vel ſi filius deberet etiam ab inteſtato vocari, ſecundum gloſ. & doc. Sed non ſic in ſeruo, ſupra de hæredi. inſti. cum proponas. ſecũdum glo. Item nec in hæreditate profectitia, ſi eſſet inſtitutus contẽplatione patris, quia hęc lex nihil innouat, niſi in aduentitijs. §. eo. cum oportet. ſecundum ſa. de ra. Item nec hæc obtinet in querela, ſi filius delatam recuſet. ff. de inoffi. teſta. Papinianus. in prin. ſecundum gloſſ. Tu potes dicere contra, cum hæc lex generaliter loquatur de omni lucro, vt ſequitur. [voluerit.] In hoc corrigitur ff. de acquiren. hære. ſi quis mihi. §. iuſſum. [Neque contra patrem.] Secus in peculio profectitio. ff. de pecu. ſi quis ſeruũ. §. j. [Siue contractus.] nedum ergo loquitur de hæreditate, imò de omni emolumento, ſecundum gloſſ. infra eo. §. ſi. [Similis modo.] olim contra. & dic ff. de iudi. l. ſi longius. [Neceſsitate.] etenim cogi debet captis pignoribus & alijs remedijs prętorum. ff. ad l. Iul. pecula. l. ſacrilegij. inſti. de ſatiſda. tuto. §. quidam. ff. de vẽ. inſpi. l. j. §. quid ergo.

10 Sed quid ſi nolit conſentire, an valebit quod cum eo actũ eſt? Videtur quòd ſic. ff. vt in poſ. le ga. l. j. §. non exigitur. Gl. videtur ſentire contra. Sed docto. dicunt valere. ff. ſolu. ma. ſi cum dotem. §. ſi eo tempore. ff. ad Trebel. l. Imperator. de iniurijs. l. ſed ſi vnius. §. filio. Sed Spec. videtur tenere cum glo. Dicit tamen quòd curator datur bonis ex eo, quia filius non defenditur. ff. ex quibus cau. maio. l. ab hoſtibus. Et ſi filius ſit citatus & pater, non poteſt fieri miſsio in poſſeſsionem, etiam in rebus aduentitijs: vt notatur in Spe. de actio. §. j. ver. ſed q̃d ſi conuenitur. cum ſequen. ver. Sed quid ſi iurauit non contentire? Dic poſſe cogi nihilominus, vt ibi notatur in ver. ſed q̃d ſi iurauit. Sed quid ſi pater eſſet de vna iuriſdictione quia forte clericus, filius laicus, qui conuenitur coram iudice ſeculari, q̃s coget eum? dic quòd requiritur iudex ſuus quod cogat eum. ff. de bo. autho. iudi. poſ. l. cum vnus. §. j. Sed an quod hic dicitur, obtinet indiſtinctè in omni cauſa & caſu? Dic quòd aut eſt cauſa peculiaris, aut alia. Primo caſu dic quòd in profectitio nil immutatur. Sed ſerua leges antiquas. ff. de iudi. ſi longius. & quod ibi nota. In aduentitijs eſt regulare, ſecundum gloſſ. quòd requiritur conſenſus patris, vt hic. aliàs iudicium eſſet nullum, infra de ann. excep. l. j. ſolũ. ſupra de bo. mater. l. ſi. Et hanc Spec. titu. de acto. § j. ver. ſed & filius familias. Alij dicũt quòd in cauſis aduentitijs, vbi vſusfructus non quæritur patri, quia non vult, eſt neceſſarius conſenſus, vt hic. Sed in cauſis quibus de iure non quæritur, de quibus ſupra in authent. idem eſt. nõ quęritur, quia de illis ſe intromittere pater nõ poteſt. extra de iudic. c. ſi annum. lib. vj. in fine. Hanc credo verã. Sed prima eſt tutior.

11 In caſtrẽſi ſunt opinio. nam gl. hic in additione tenet quòd exigatur conſenſus. Sed contrarium videtur tenere. ff ad Trebel. l. Imperator. Et hanc Specu. d. §. verſi. in præmiſsis. cũ cõſenſu per d. c. ſi annum. ff. ad Macedo. l. ij. Et per hoc videtur quòd non ſit opus conſenſu in cauſis clericorum, de acquiſitis poſt clericatum. Vide in Specu. de actore. verſi. ſed nunquid bona. Et notat Archi. in d. c. ſi annum. Vbi autem eſt alia cauſa, dic quòd ſi ſit cauſa de qua pater ſe intromittere nõ debet, nec damnum ſeu emolumentum ad ipſum pertinet: tunc non requiritur eius cõſenſus, vt c. ſi annum. Quid ergo ſi agat, vel conueniatur criminaliter? Glo. ſentit quòd ſit opus conſenſu. Sed doc. contrarium per l. inter liberas. §. pe. & l. filium. ff. de adulte. & ideo in Spec. ver. ſed nunquid in publicis. Sed quid ſi agatur ciuiliter ex delicto? Glo. videtur velle quòd ſit opus conſenſu, ff. de noxa. l. noxa. l. noxalis. Pro qua facit quia executio fit in peculio vt ibi no. & in l. & ſi. eodem tit. etiam in aduentitio. Quod eſt notãdum. ff. de iud. l. tam ex contractibus. vide ſupra de bo. proſcrip. l. iij. Sed leges illę, & inſtit. de noxa. §. ſi. videntur velle quòd filius poſsit conueniri. Nec loquuntur de authoritate patris, niſi ſuppleas. Specu. verò videtur velle quòd pater teneatur, & poſsit cogi filium defendere. quando agitur ex delicto ciuiliter, vt d. §. ver. ſed quæritur vtrum pater. ſed hoc eſt contra mentem legum & glo. vt d. §. ſi. de noxa. notatur.

12 Sed quid ſi filius petat aſſidagium, ſeu ſecuritatem, iuxta illud quod ſcripſi ſupra de his qui ad eccle. confug. l. denunciamus? Dic non requiri conſenſum patris, cùm ſit publici iuris, vt dixi in accuſatione. Sed quid in cauſa matrimoniali? Inno. & Hoſtien. dicunt requiri conſenſum patris. extra de procura. accedens. Sed non viderunt c. ſi annum. li. vj. de iudic. Sed quid ſi nomine procuratorio compareat pro alio? Dic hodie determinatum quòd non indiget conſenſu, extra de procura. qui generaliter §. j. li. vj. Sed certè ibi dicit quòd poteſt fieri procurator, ſed non aperit an poſsit eſſe in iudicio. Sed dic quòd

latis

ſatis aperit. Et idem in tutore. ff. de admini. tuto. l. Lucius. de in ius vocan. l. quæſitũ eſt. & hoc notatur. Quid in arbitrio? Gloſſa dicit non eſſe opus conſenſu. ff. de pecu. l. iij. §. ſi filius. Idem in Spec. d. tit. j. & ver. ſed an filius. Sed contrarium dixerat in tit. de arbi. §. reſtat. circa finẽ. Prima rotior. Sed quid ſi lite conteſtata hoc opponitur? Certè ſi pater improbat, omnes dicunt proceſſum nullum. Sed pone quòd pater vult ratificare. Gloſſa dicit ꝙ non valet. Et idem in Spec. ver. ſed pone. & ver. ſed an valeat. Si tamen teſtes fuerint producti, valebunt atteſtationes. Sed per talem conteſtationem nõ fit perpetuatio actionis, vt not. in ver. ſequen. poſt ver. ſed pone. Item dic quod talis cõſenſus debet præſtari præſenti, & in iudicio, nec ſufficit per literam. Item ſingulariter, nec ſufficeret generaliter, vt nota. in d. §. ver. ſed quid ſi pater dederit. & ver. ſed nũquid per epiſtolam. Sed moderni legiſtæ contrariũ dicunt, eũ ſufficiat ſolus cõſenſus, vt hic. Pro quibus ff. de do. l. filius. §. fin. Contra de elec. c. fin. in cle.

13 Sed quid ſi hæc exceptio opponatur & proponatur patrẽ mortuum, quis probabit patrem mortuum vel viuere? Fortè opponens habet probare quòd viuat, vt no. in ver. ſed quid ſi iſte. Sed quid ſi filius promiſit cum iuramento nõ venire cõtra proceſſum? Spe. dicit quòd nõ poteſt contrauenire, vt authent. ſacramenta. Et notatur in verſ. quid ſi ſuper hoc. Et nota quòd in caſibus quibus poteſt agere filius cauſas ꝓfectitij, quæ ſunt, ff. de iudi. ſi longius. cum notatis: in eiſdem poteſt gerere cauſas aduentitij ſine conſenſu multò fortius. Item & in caſu ſpeciali. ſupra de colla. auth. ꝙ eſt locũ. Item in actione in factum, quæ deſcendit ex iudicato. ff. de mino. l. denique. §. ſed verum. Sed quæritur an poſſit recipere præceptũ? Gloſſa dicit quòd ſic ante litis conteſtationem, ſed poſt litis conteſtationem & confeſſiones, non: quia tunc dicitur ſententia. Sed Spec. dicit ꝙ nõ in dicto §. verſi. ſed nunquid tenet præceptũ. Sed fortè confeſſio tenet extra iudicium. Sed iudicialis non, extra, de iudici. c. at ſi clerici. Item in §. nõ obſtiore. vbi agitur inter patrem & filium: vt hic notatur.

14 Item quid ſi pater intrauit religionem? Dic tunc non requiri: quia amiſit poteſtatem. vt in Spec. de ſta. mona. verſi. xij. Et dixi ſupra. de ſac. ſan. eccle. auth. ſi qua. [Conſentire.] & ſi ſit minor, dabitur curator ſibi. vt notatur, ff. de iudic. l. ſi longius. §. ſi autem. [In ſecunda ætate.] infra xxv. annos à vij. Nam de infante loquitur infr. eo. §. vbi. Et notat caſum quo pupillus adit ſine authoritate. §. Si autem patre. [Et hoc facere.] etiam ſiue curatore, ſecundum gloſ. [Hæreditati dari.] Idem in legato ſingulari. in authẽ. vt lice. ma. & auiæ. §. j. colla. viij. [Reſit tutionis auxilio.] contra repudiationem, non contra patrem. Nec obſtat, ſupr. qui & ad quos. l. fina. ſecundum glo. §. Similique modo. [Et ad filium.] mirum eſt: quia ſi filius agnouiſſet, non haberet vſumfructum, ſed hoc contingit propter identitatem perſonarũ. [Suſcipiat.] fallit ſupra, de colla. auth. quod locum. [Etiam filiorum.] in agendo, ſed defendendo, poteſt ſolus extra, de reſcrip. c. eo. ſoceri. [Conſenſus.]

15 Sed an tenetur ſatiſdare? Gl. dicit ꝙ nõ nec de rato, nec de iudicato ſoluendo, ſi agat vel defendat vel legitimus adminiſtrator, ſecus ſi vt extraneus. Sic intelligit. ff. qui ſatiſd. cogũ. ſi filius. ſupr. de adminiſtr. tut. l. fi. §. defenſionem. Tu dic ꝙ cũ conſenſus filij ſit neceſſarius, ſi appareat de conſenſu, non caueri de rato, aliàs ſic, ff. de procura. non ſolũ. §. ſi pater. In cautione iudicatum ſolui tene gl. & in illa ſolũ loquitur. Et Dy. extra, de reg. iur. c. ratum. lib. vj. Et dic de conſenſu filij quod dicitur de conſenſu filiæ, ff. ſolu. matri. l. ij. §. voluntatem.

16 Quid ſi pater committat exercitium actionis filio? Dic ꝙ poteſt, vt notatur, ff. de iudi. l. ſi longius. [Detractum æs alienum.] ff. de verb. ſign. l. ſubſignatũ. Sed impropriè, aliàs totum continet, ff. ad Trebellianum. l. cogi. [Venundare.] ff. de ven. in poſ. mit. l. j. §. diminutio. ff. de pet. hære. diuus. [Compellatur.] & ſic hoc caſu competat, cõtrà l. cum oportet. §. nõ autem. j. §. proximo. Sed hic ſpeciale. [Alerer.] ff. de vſufru. ſed ſi quid. §. mancipiorũ. [Reuerentia.] ſecus in matre. ſupr. de ſecun. nup. l. hac edictali. §. his aliud. [Ab vſufructuarijs.] ſunt & alij caſus quibus vſufructuarius excuſatur, ff. quib. mod. vſru. amit. ſi vſufructuarius. §. fin. [Vtraque parte.] id eſt, altera. Nec obſtat ſupr. de alen. libe. l. ij. [Extra memoratas.] vel ſimiles vt pro redemptione ſua vel filij, vt ſupra, de ſacroſan. eccle. l. ſancimus. [Nec teſtari.] ſupra, qui teſtamenta facere poſſ. l. nemo. Dic ibi. [Circa voluntatem.] ergo cum voluntate poſſunt, ſecundum glo. & docto. Sed non teſtari: vt dixi in l. nemo. [Licentia concedenda.] Quid ſi iurauit? Glo. quærit, ſed non reſpondet.

17 Dic ꝙ non tenet alienatio in præiudicium patris, extra de iureiur. c. cum contingat. & dixi. ſupr. eo. neceſſitate. [Aſſignare.] vtre pignus remittere, ſecundũ glo. [Iuueniles.] Idem ſi non eſſet iuuenis, ſecundum glo. [Nomine eius.] ſupr. de iure deliberan. ſi infanti. [Vel adoleuerit.] concor. ff. de noua. ſi pupillus. [Hæreditatem.] in præiudicium patris. aliàs cõtr. ff. de minor. l. an ꝓtor. §. reſtitutus. ſupra ſi ſæpius in integr. reſtitu. pe. l. ij. [Neceſſe habeat.] ff. de nouatio. ſi Stichum. §. ſi quis ita. de vſufru. Titio cum morietur.

De hæreditatibus decurionum, nauiculariorũ, cohortalium, militum & fabricenſium.

UNiuerſis. [Peruenire.] vxor tamen præcedit in omnibus his caſibus, ſecundum glo. ſupr. vnde vir & vxor. authen. præterea.

EXPLICIT LIBER ſextus.

INCIPIT LIBER SEPTI- mus D. Ioan. Fabri ſuper Cod.

De vindicta libertate.

1 Concilium in quo differt à iudicio.
2 Sententia lata ex falſa cauſa eſt retractanda.
3 Diſpenſatio ex falſa cauſa an teneat.

1 EOrum qui. [Apud concilii.] differt à iudicio, quia cõ-
2 ciliũ in voluntarijs, iudiciũ in contentioſis, ſecũdm gl. Et dic q; hæc lex caſum cõtinet ſpecialẽ, aliàs videretur q; retractaret ſententia lata ex falſa cauſa cõtra minorẽ, ff. de mino. l. verum. §. ex facto. ſ. ſi ex fal. alleg. l. j. Sicut ſi contra eccleſiã vel fiſcũ lata eſſet. ff. de re iudi. l. imperator. j. de ſenten. la. aduer. fiſ. l. j. Secus ſi contra maiorem, ff. q; vi aut clam. ſi opus. niſi in caſu quo eſſet lata ob falſa inſtrumenta, vel atteſtationes: de quo j. de falſ. l. q̃rela. ſ. de aduo. diuer. iudi. l. j. dic ibi.
3 Sed diſpenſatio videtur tenere, extra, de cõſan. & affi. quia cõtra. Cõtra, eo. tit. c. tranſmiſſe. de elec. c. dudum. ff. de nata. reſ. l. j. [Libertati.] inſti. ex quib. cau. manumit. §. ſemel. Et vide ſupr. de aduo. diuer. iudi. l. j. in ſi. Scripſi ſatis plenè inſti. ex quib. cau. manumit. §. ſemel.

Nihil. [Manumiſſionẽ. Sic in batiſmate, ſupr. de ſanc. baptiſ. l. j.

Nec mulierem. Niſi eſſet in rem ſuam, ſupr. de don. inter vir. & vxo. l. cũ proponas. ff. de don. inter vi. & vxo. l. quod autẽ. §. ſi. Itẽ hęc lex non ꝓcedit in primo dicto in dotalibus. ff. ſol. matri. ſi cõſtante. §. ſi vir. ſecundum gl. e. ti. l. dotalẽ. Et eſt ratio huius l. ſecũdm gl. quia nõ eſt manumiſſio in adminiſtratione patrimonij, ff. e. ſeruus furioſi. Sed per filiũ poteſt. ff. eo. l. fundi. j. communia de manumiſ. l. j. gl. & iunge ſ. de iure dot. & ſi. [Vindicta.] nec alio modo, ſecundum glo.

Apud conſilium. [Quibus.] etiam generali conceſſione in auth. de defen. ciui. §. nulla. col. iij. ff. eo. l. etiam. §. fin.

De teſtamentaria manumiſſione.

1 Die q; l. Fuſia, quę ꝓhibebat libertates, eſt hodie ſublata, & ob id Canina dicebatur: quia inuida.

1 Codicilli poteſtate iuris ad teſtamentum trahuntur.
2 Conditio impertinens vel impoſſibilis an habeatur pro impleta.
3 Excommunicatus ſub conditione an ligetur ſi deſinat eſſe de iuriſdictione excommunicantis ante conditionis euentum.

SI codicillos. [Quibus dedi libertatem.] Maior viginti annis. j. ti. j. l. minor. [Confirmationis.] Factæ in teſtamẽto minoris tempore & ætate.
1 [Poteſtas iuris.] qua codicilli trahuntur ad teſtamentũ, ff. de iure codi. l. ab inteſtato. §. ſi. glo.

Ex teſtamento. [Hæreditate nõ adita.] niſi in caſibus. ſ. de fideicommiſ. eã quam. [Quod morte.] Dic infr. ſi reus vel accuſa. l. j. [Damnata eſt.] inſtitu. de hæredi. ab inteſtato. §. per contrarium.

Libertas. [Teſtamento.] pure, ff. eo. teſtamẽto. §. teſtamento. [Libertati obeſt.] ff. eo. ſciendũ. de fideicom. liber. l. cum quali. §. ſi quis. ſeruum. de mino. & ſi ſine. §. antepenul.

Cum teſtamento. [Vt reddas.] ſ. an ſeruus ex ſuo facto. l. j. Fallit ſ. de peti hæredi. l. ſi. [Conſequitur.] Dic q; hæc conditio non importat cõditionẽ etiã oſtẽdendi ſtatum rationũ, nec reddẽdi cõputum de facto vbi nihil debetur. Sed ſi deberetur, tunc opus eſt de facto cõputare & ſoluere, ſecũdm gl. Coniũctio enim facit venire, q; aliàs nõ veniret, ff. de vi & vi ar. l. j. §. ſi fundus. ſ. fami. ercif. l. ea quę. ff. de ſer. cor. in hoc. de lib. leg. l. petitor. Et quod notatur de ſumptibus. j. de euict. l. j. Et facit ad illa quæ no. Ion. extra, de pręſump. c. dudum.
2 Sed an hæc obtineant in ſimplicibus legatis: vt ſi nõ interſit vel nõ poſſit impleri, habeatur pro puro: vt ſi lego tibi x. ſi Titium à carcere liberaueris, qui nunquã fuit in carcere? Vide, ff. de conditio. & demonſtr. l. in teſtamento.

In fraudem. Dic, j. qui manumit. nõ poſ. l. j. [Nõ valent.] ff. eo. ſi quis locuples.

Si hæreditas. [In extranea.] vide infr. l. fina. [Obſeruari oportet.] inſti. de eo cui lib. cauſa bon. adij. §. j. glo.

Contra uoluntatem. [In eum conferre.] ſiue eſſet ſuus, ſiue tuus, ff. eo. ſi quis ita. §. quod conſtitutum. Secus ſi extraneus vt ibi. [prohibuit.] Nec valet ſi ſit eius hæres. [Ne videaris.] ff. de male. l. ſeruus. §. ſi.

Cum teſtator. Dic quòd ratio huius. l. eſt quia tempus incertum fuit appoſitũ, ff. de lega. j. ſi ſic. §. j. Aliàs contrarium, ff. eo. ſi ita ſcriptum fuerit. cum Titius. de fideicommiſ. libe. in fideicõ. vide ſupra quãdo dies lega. ced. l. ex his. ſecundum gloſſ. dic ibi infra. de fideicom. lib. l. fideicommiſſaria.

Seruo. [Nemo poteſt.] nec trahitur ad fideicõmiſſum, ff. de lega. l. ſeruus legatus. §. ſi ſeruus. arg. cõtrarium. ff. de fideicõ. l. generaliter. §. ſi quis ſeruo. & §. ſi. ad Treb. eo gl. §. ſed & ſi ſeruo. ſecundum gl.

Directis. [Impediat.] ſupra. e. l. ij. & v. [Ordini.] id eſt directo manumiſſi.

Si iure. [Pro condicillis ſcriptum.] tunc ſic. ſupra. de codi. l. ſi. [Conſtabit.] niſi in caſu. ff. de fidei. li. l. in teſtamento.

Si hæredes. [Solenniter.] hodie nuda voluntate. inſti. de hære. qua. & diſ. §. ſi. [prouidebit.] dic ſupr. ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti.

Statu. [Exiſtẽte.] hoc eſt hodie ius commune. dic ſupra communia de leg. l. ſi. §. pe. Et videtur idem ſi ſit alij legatus. ff. qui & à qui. l. hæres ſeruum. Sed ibi notatur cõtrarium. Et facit ad id quod notat Archid. de conſti. vt animarum. li. vj. videlicet an ille qui excõmunicatur ſub cõditiõe
3 ligetur ſi deſinat eſſe de iuriſdictione excõmunicantis ante cõditionis euẽtum: ibi videt tenere Arch. quòd non ligeẽ. Sed Io. An. extra contra. de re. iu. cum partium. lib. vj. in nouel. & ibi plenè vbi ſolenniter diſputauit. & extra. de appel. c. præterea.

Cum conſtitutio. Quę eſt inſti. de eo cui bo. liber. cauſa. adnei. §. j. ſupra. §. j. ſupra. e. ſi hęreditas. [Teſtamẽto.] codicillando tamẽ. glo. [Libertates.] vel etiam vnam. ff. de neg. geſt. l. ait pętor. §. negotium. glo. [Reſpuẽdum.] ſi omnem dic inſtitu. de eo cui bo. liber. cau adij. §. hæc conſtitutio. [Recuſare.] & ſic datur libertas inuito. ff. de hæred. inſti. ſi vero lex. §. j. inſti. de hęr. qua. & diff. §. j. Fallit hic, & ff. de fideicom. liber. l. ſed ſi alienare. Item ſecus in emancipatione, in authen. quibus mod. natu. eff. ſui. §. generaliter. coll. vij. ſecundum gloſ.

De lege Fuſia Canina tollenda.

Dic quod hic ſcripſi inſtitu. eodem.

SEruorum. [Ad exemplum.] ff. de pact. l. pactum.

De fideicommiſſarys libertatibus.

1 Geſta per eum qui habuit titulum & bonam fidem, an valeant.
2 Tabellio ſi negetur eſſe is qui inſtrumentum cõfecit, an debeat ſe tabellionem probare.
3 Geſta per prælatum ipſo iure priuatum qui tamen pro tali ſe gerebat, an valeant.
4 Serui quando à matre, & quando à filio hærede debeant manumitti.
5 Conditio quo caſu non poſſit retrotrahi.
6 Hæres quando teneatur præſtare libertatem ſeruo teſtantis.
7 Iudex fatuus reputatur qui in alio condemnat quàm petatur.
8 Aeſtimatio rei an peti poſſit ſi ab initio fuit petita, & facta fuit condemnatio in ea.
9 Libellus an admittatur, in quo res vel eius æſtimatio petitur.

QVm proponas. [Fideicommiſſaria.] idem ſi directa. ſupr. tit. ij. l. ſi hæredes. [Nullo iure.] niſi in caſu. ff. eo. l. ex teſtamento. [Præſtare.] dic. ſ. ſi quis omiſſ. cau. teſt.

Quamuis. [Videaris.] & traditus fuiſſet tanquam debitus. Nec obſtat ff. de condi. cau. da. l. iij. §. ſubtilius. [Iuſtam.] id eſt bona fide: aliàs ſecus, ſupra de peti. hæredi. l. ſi. Et facit ff. de manu. teſt. cum ex falſis. de re. pa tro. l. pe. §. ſi. ſecundum gloſſ. Sed contra. ff. de eo qui cura. l. ſi is. ff. de re. eorum qui ſub tu. l. qui neque. infra. ſi à non compe. iudi. l. & quia.
1 Sed dic quòd geſta per eum qui habuit titulum & bonam fidem tenent, vt hic. extra de cau. poſ. cum olim. de iure patro. c. conſultationibus. & ibi no. Et Inno. extra de in integ. reſtit.

cum

cũ veniſſent. quantumcunque mota eſſet queſtio in ꝓprietate, vt no. in c. cõſultationibus. Secus ſi in poſſeſsiõe. vt not. Hoſt. & gl. e. tit. ex literis. Et ſic intellige. ff. qui & a qui. l. compeſit. quãuis gl. hic alio modo. ꝑ de ſentẽ. l. ij. & de offi. præt. l. Barbarius. aliàs aũt nõ valeret, ff. q & à qui. ſi ſeruo. Sed ſi ex alia cauſa deficeret quã propter directum dominiũ, tunc valeret. ꝑ. de lib. cau. l. ſi ab eo. Et hæc faciunt cõtra opin. Dy. qui dixit,
2 ꝙ ſi inſtrumentũ publicum proferatur & negeť tabellio ille qui confecit, ꝙ debet probari ꝙ eſſet tabellio: nec ſufficeret probare ꝙ eſſet in poſſeſsionem, nec ꝙ pro tali haberetur, nec quod nomẽ eius eſſet ſcriptũ in matricula: vt plenè diſputat ff. de decurio. l. Herennius. Sed Inno. videtur cõtra, ꝙ ſufficeret ꝓbare ꝙ pro tali publicè habebať: vt notať extra de fide inſtru. c. j. Et idẽ Spe. ri. de ꝓba. §. j. Sed ſi ipſe viueret, & tabellionẽ ſe aſſereret, ipſe deberet ꝓbare, ſcd̃m eũ, vt ibi notatur.
3 Et hæc faciunt ad quæſtionem dominicalẽ, an acta per prelatum ipſo iure priuatum, qui adhuc pro tali ſe gerebať, & habebať ab alijs vel occultè, vel vi ſententiæ generalis excõicatũ teneant: de quo extra, de regu. iuris. c. mora. lib. vj. in nouella. vbi videntur tenere ꝙ ſic, Vel dic, ꝙ illa quæ concernunt ſtatum reipublicæ, tenẽt: ex quo pro tali publicè habebať: in alijs põt diſtingui, an quæ gerũtur tãgunt proprietatẽ: & nõ valet, niſi in libertate data. An fruct⁹ ſeu debita: & in illis valet quod per ipſos geritur: & hoc ſi facerent fruct⁹ ſuos. Si autem eſſent tales adminiſtratores qui nõ faciũt fruct⁹ ſuos ſicut tutores, ſecus. ff. de ſolut. l. debitores. & l. filiæ. vide q̃d ſcripſi inſti. de teſta. §. ſed cũ aliquis. vbi ſcripſi. [Datur hæredi.] contra manumiſſum. ff. de inoff. teſta. l. Papini. §. fin.

4 Cum libertatem. Diſtingue ſcd̃m glo. quia aut non eſt adita hæreditas. & tunc ſi aditio protrahatur dolo hęredis naſcũtur ſerui: ſed traduntur matri ad manumittendũ. ff. eo. ſi quis rogatus. & idem ſi hærede deliberante nati ſunt. ff. ſi non data. Secus ſi ſine dolo: quia tũc hæres manumittit. vt d. l. ij. ſecundo reſpõſo. Aut eſt adita, tunc ſi datio libertatis retardatur ſtudio hæredis, eſt ingenuus, ff. e. cũ vero. §. apparet. & l. ſi quis rogat⁹. Aliàs ſeruus: ſed matri traditur ad manumittendũ. ff. e. ſi pręgnans. & l. ſi mater. Et hæc niſi fiat mora ex voluntate defuncti, vt hic. Non ergo hic retrotrahitur exiſtentia cõditionis. Contra. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. Sed dic non retrotrahi quo ad fructus. ff. de le. ij. Lucius Locuſta. Sed contr. ꝯ. de do. inter vi. & vxo. l. donationes. Sed ibi in alio caſu. Item ibi donatarius fructus receperat. Sed hic econtra videlicet hæres nõ legatarius.
5 Item dic. ꝙ etiam conditio nõ retrotrahitur vbi medio tẽpore impedimentum tale euenit, quod non poteſt ſtare ſtãte priore. extra de ſpon. c. j. lib. vj. [Et ingenui.] ſupra. ad Orfi. l. quidam.

Si uoluntate. [Morata eſt.] id eſt ſteterit vt libera. ff. de acqui. poſ. ſi abſenti. ſcd̃m gl. infr. de pa. pot. l. j. [Ciuis Romana.] quãuis non appareat de manumiſsione. [Sed ſi.] vide infra eod. l. ſi ſeruus. [Petita eſt.] nec vt prædicitur morata ſuit. [Ex ea progenie.] Sed debent tradi matri. ſupr. l. proxi. ff. eo. ſi prægnans. & l. cũ vero. §. appareret. ſecundum glo.

Minor annis. [Definitis. ff. de manu. teſta. nec militi. [Niſi ab his, vel alienis.] ff. de manumiſ. vindicta. l. ſi quis rogatus. Hodie hoc corrigitur in authen. vt ſpon. lar. §. j. g.

Deberi. ff. eo generaliter. §. hoſtiũ. et §. ſi homini. [Ex iudicio.] tũc cõpellitur. ff. ad l. Fal. ſed ſi non ſeruus. Niſi eſſet minor. ff. de minorib⁹. l. ſi minor xxv. annis. ſeruum.
6 Et diſtingue, quia aut hæres tenetur præſtare libertatẽ ſeruo teſtantis, & tunc cogitur, Et ſi latitat, ſit orcinus. ff. eod. cum vero. §. ſubuentum. Idem ſi ſeruo ſuo proprio, ſed tunc ſi latitat, eripitur in fideicõmiſſariam libertatem, & priuatur iure patronatus. ff. eo. ſi cum. §. ſi quis ſeruum. & l. non tantũ. § articuliano. Aut legatarij, tunc agnouit legatũ, aut non, vt hic. Aut extranei, tunc cogitur emere iuſto precio. ff. eo. alieno. §. is cuius. Si verò legatarius tenetur præſtare libertatem: diſtingue, quia aut eſt talis ſeruus, qui nõ poteſt peruenire ad libertatem: aut poteſt, & tũc aut agnouit legatum, aut non. Et vide, ff. eod. generaliter. §. ſi quis ſeruum. ff. eo. ſi legatario. Et plenius hic in gl.

Hi quibus. [Manumittiť.] inſti. de ſin. re ꝑ fideicõ. re. §. pen. quo ad quid tamen, ff. de bo. lib. l. qui ex cauſa. ꝯ. de contra tabu. l. patroni.

Cum proponas. [Teſtatoris.] quæ erat ſcripta cũ filio.] Vxore.] maximẽ. ff. eo. l. Lucius. niſi haberet cauſam. ff. de manu. teſta. l. teſtamento.

Fideicommiſſaria. [Peruetuſſet.] dic ſupr. quã. di. leg. eod. l. ex his. [l. libertatis.] Tẽpore habendæ impleto.

Et ſi non. [Receptũ eſt.] ꝯ. de neceſ. ſer. l. quidã. [Vt per fideicõmiſſum.] vel directè, ſi in teſtamento. inſti. qui da. tut. poſ. §. j. [Tutorem.] aliàs ſecus, ff. e. generaliter. §. ſi quis tutorem. [Appareat.] ff. de teſta. tu. ſi hæreditas. §. ſi. ꝯ. de teſta. tut. ſi pupillorum.

Si ſeruus. [Non potuiſſe.] niſi in caſu. ſupr. eo. ſi voluntate. [Proſpiciat.] vide ꝯ. eo. deberi.

Et hoc uerbo. [Fideicõmiſſarià.] ꝯ. fami. erciſc. l. quotiens. ff. de leg. iij. fideicommiſſa. §. ſi ita quis.

Si te donatam. [Non ambigitur.] vide ꝯ. eo. l. deberi.

Cum inter ueteres. [In ventre.] Quid ſi nondum erat conceptus. [Vt cum libertate.] Directa vel fideicõmiſſaria.] A primis.] vbi eſt relicta directa.

Ancillam. [Si mora.] ipſo interpellato, ff. eo. cũ vero. §. ſubuentum.

Si quis. [Poterint.] aliàs ſucceſſor eligit. [Vel ſucceſſores.] & ſic amittit electionem. ſic infr. de ſol. l. j. ff. de ſerui. ſi cui.

7 Cum quidam. Iuxta materiã huius l. vide per Inn. extra, de cẽſi. c. olim. & in c. ex parte. io prin. extra. de verb. ſigni. Nota ſaluum iudicẽ qui in alio condemnat quã fuit petitum. a ff. communi diui. l. vt fund⁹. ſi. de iudi. de qua re. extra de cauſa poſ. cum ſuper. de accu. qualiter. ij. de Sym. c. licet. Cõtra. ff. de ver. obl. ſi ſeruũ. §. fi. ff. de do. l. arbitrio. §. non tamen. Dicas ꝙ in his quæ iuris ſunt vel quæ ſunt notaria iudex poteſt cõdemnare, dũ tamen tangãt petitum & modũ agendi principalem. vt extra de cõſue. c. cum inter. in ſi. & ibi Inno. de teſta. c. Raynaldus. de religio. domi. c. conſtitutus. Secus ſi non tangerent principalem modum agendi: vt ſi ageretur ex mutuo & probaretur in depoſito, vel ſi ageretur ad vnam rem & probaretur de alia, vt in ſpecu. de ſen. §. qualiter. verſic. in ſumma. In alijs tene hanc regulam quæ fallit vbi res quæ petitur præſtari nõ poteſt. vt dictis legibus cõtrarijs. vel ſi non cõmodè. ff. de le. j. ſi domus. §. qui cõfitetur. de le. iij. l. non dubiũ. §. fin. cum concor. vel ſi actoris magis interſit habere æſtimationem quã rem. ff. ſi cer. pe. l. vinũ. Vel niſi de natura actionis ſuccedit intereſſe. ff. de ac. emp. l. j. Et in caſu quo nõ res ſed aurum vel argentũ eſſet legatum. ff. de au. & ar. leg. l. j. §. fin. Vel intellige hanc regulam vbi nec ab initio, nec in proceſſu per aliquam partem petitum ſunt, & tunc non fallit.

a ¶Hic habes ma. §. curare. inſt. lib. de act. ꝙ ſcilicet ſetẽ. debeat eſſe conformis libello. vide latè per Saly.

8 Sed quid ſi ab initio fuit petita res tantũ, & condemnatio facta in ea: nunquid poteſt æſtimatio peti poſt? De hoc fuerũt opinio. quas ponit Spec. titu. de obliga. & ſol. §. ſequitur. ver. quid ſi petij. Tamen videtur quòd nõ, niſi in caſu quo æſtimatio poteſt peti iure actionis. ff. de noua. l. fundum. Nam aliàs videtur quòd ſemper ſit res petenda, cũ non ſit æſtimatio in obligatione, vt dictis ll. contrarijs. Nec ob. ff. de condi. fur. l. in re. & de condi. inde. l. in ſumma. §. in frumẽto. Quæ videntur dicere quòd pretiũ petebatur, quia in effectu petebatur, cùm deberet fieri condemnatio in ipſo. Inno. verò tenet aliã opi. vt ſcripſi infra de ſent. quę pro eo quod intereſt profe. l. j.
9 Quid ſi quis petat rem vel æſtimationẽ? Spe. videtur admittere huiuſmodi libellum. Tamen in re debet fieri condemnatio, niſi in caſibus exceptis. t. vt nota. in d. §. ver. ſed quid ſi libellus, & de li. concep. §. ad huius. ver. item no. & multo fortius deberet admitti, ſi peteret rẽ, ſi extaret, vel æſtimationẽ, ſi nõ extaret. Sed mirum videtur, quia hæc l. ſupponit quòd talis ſententia tenet, & l. fundus ſupponit cõtrarium. Sed fortè tenet in æſtimatione. Sed non teneret ſi in alia ſpecie vel re pronunciaret, vel in quantitate non petita, vt ibi. Et vide docto. extra de ver. ſigni. c. ex parte. [Sed ſi legatarius.] ſi tamẽ fecerit ſeruus, eripitur in libertatem poſt duos menſes, vt ſequitur. Nec pretium reſtituitur, vt in glo. hic notatur.

De deditia libertate tollenda.

Quid ſit, dic inſti. de liberti. §. libertinorũ. de ſuc. li. §. ſi.

De latina libertate tollenda.

1 ☞Romanorum mos in transferendis hominibus de prouincia in prouinciam.

a Pileati qui dicantur,& quare.

1 CVm dedititii. [Per ſatyram.] id eſt, varietatem. η.diſt.c.ſatyra.[L.asinitas.] olim Romani deuictis prouincijs transferebant homines de prouincia in ꝓuinciam. infra de iure fiſ.l.certa forma.lib.x.[Introducta ſunt.] de quibus inſtit.de liber.§.libertinorum. de ſuc.li.§.fin.§.ſancimus.[Per epiſtolam.] hic loquitur quando dabat libertatem abſenti inter viuos,ſecundum gl.[Quinq; teſtibus.] ſi coram duobus,valeret nihilominus,ſed non quaſi ex vltima voluntate. gloſſ.[Ex imitatione.] hæc tamen competit viuo teſtante.illa quæ in codicillis datur,non,ſecundum gl.[Seruo ſuo.] pręſenti gloſſ.[Similiter.] vt ſupra proxi.§.Sed ſancimus.[Aegritudine.] ſecus [a] ſi ſanum.ff.pro derelic.l.fin.de ſtipu.ſer.ꝙ ſeruus.gloſ.Et facit in auth.de nup.§.& multò potius.colla.iiij. dic ibi,quia hæc lex obtinet quando gerit ſe pro libero,ſed l.fin.ff.pro derelic.quando non.§.Simili quoque modo.[Sibi reſeruauerit.] vide ff.de ſer.expor.l.Titius.§.penult.& fin.

a ¶Quòd ſeruus ægrotans habeat ſanitatem conſueta, eſt hic tex.quem not. ſi placet.& per Salic.gl.& doct.in l.vni.ſupra de ſuffra.melius de iure diuino. Eccl.xxxiij.in fin.ca.

a [Pileati.] portãtes pileas in capite gl.[b] [Vel hæredis fiant.] dum tamen ſit adita hęreditas.idem ſi non ſit adita, vt hic no.§.Sed & ſi ſub conditione.[Pendente conditione.] quod poteſt ſi vult,ſed non cogeretur.ff.ad Treb.l.ſi pure.[Et cognatis.] inſtitu.de ſuc.cogna.§.vulgo.infrà de proxi.ſa.ſcrin.l.ſi quis in ſacris.lib.xij.[Ab aliquo.] vide ſuprà de tranſact.l.interpoſitas.[Ambo caſus ſibi conſentanei.] Non bene conueniunt, nec in vna ſede morãtur Maieſtas & amor.§.illud etiã.[Iure patronatus.] ſuprà de ope.li.qui omnmis. Secus ſi ex pecunia ſerui,ſupra de bon.libe.l.j.§.Similiq́ modo.[Filium.] ſciens:ſecus ſi errans.ſuprà de teſta.l.neque quod pręſumitur. vt ibi ſcripſi.[Figura.] ſecus ſi extra,vt hic à contrario ſenſu.& not.inſtit.de adoptio.§.fin.Et ſic non obſtat.extra de ſenten.excommunic.cap.fin.in ele.§.ille etiam.[Occaſio.] ſupra de manu.vin.l.ij.ff.nau.cau.ſta.l.j.§.maxima.[Non minus quinque.] ſpeciale.dic infra de ſolu.quod debitori.[Penitus.] non tollitur ſupra de his qui in eccleſ.ma.l.j.& inſtit.de liber.§.multis.[Largiano.] de quo inſtit.de ſuc.li.§.fina.[Diui Traiani.] de quo dicto §.finali.

b ¶Vnde dictum illud commune datus pileo,id eſt, libertati. Leui. xxiiij.poſtero die ſerui ad pileum vocati &c. qui manumittebantur raſo capite accipiebant pileum.

c ¶Not.quòd non licet venire contra ſuum vel prædeceſſoris ſui factum allegando ſuã vel quaſi ſuam turpitudinem. tex.glo. & Bald.hic.

De ſeruo communi manumiſſo.

1 ☞Socius ſi committat crimen ob quod diruenda ſit domus communis poteſt conſocius pretium dando totam domum retinere.

2 Cõfiſcationes cui debeãtur ſi plures ſint domini eiuſdẽ caſtri.

3 Iuriſdictio an ſit diuiſibilis.

IN communes. [In omnibus communibus.] ſecus in nõ communibus.ſ.de fideicom.li.l.deberi.[Vendere.] non tamen erit liber quouſq; ſolutum fuerit pretium vel oblatum,ſecundum gloſſ.[Dixerit.] aliàs acquireretur ſocijs,niſi diceret quòd volebat eum eſſe liberum.ff.pro ſocio.l.verum.§.ſi ſeruo.ff.ad l.Falcidiam.Plautius.ſecundum gloſſ.[Facultatem.] etiam ſi alter eſſet minor.ff.de fideicommiſ.li.cum quaſi.§.ſi plures.Contra,ſuprà,de admi.tut.l.lex.Et hoc idem in aſcriptitijs, ſecundum gloſſ.infra de agric.& cen.ne diutius.lib.xj.

1 Et facit ꝙ ſi alter ex ſocijs committat crimen propter quod domus eius debet dirui, quòd alter ſoluendo pretium poſsit totam domum communem retinere. de hoc per Archi.extra de pœ.c.felicis.lib.vj.[Quiſque.] ff.de ſtipu.ſeruo.l.j.§.ſi ſeruus.niſi alter ſolidum contuliſſet.ff.de pec.quis ergo.[Neautem quantitas.] vide ſupra communia de le.l.finali.

2 [Diſtribuendo.] & facit quòd ſi plures ſint domini alicuius caſtri quòd emendæ & confiſcationes debeant pro portionibus quas ibi habent cuilibet applicari.ff.de iniur.l.item apud.§.fin.cum l.ſeq.inſtit.de iniur.§.ſed ſi communi ſeruo.ff.de ſtipula.ſeruo.l.ſeruus communis.ſic omnium eſt.de dam.infec.l.in hac.Ac contra eod.titu.§.ſi finita.§.cum autem.& l.ex damni.§.finali.de hære.inſtitu.quotiens.§.ſi duo.& l.ſi alterius.de ope.lib.vt iuriſiurandi.§.finali.inſtitu.de ſuc.§.ſed noſtra.Item quia in pœnis non conſideratur intereſſe,& ſic nec portio exigentis.ff.de verborum oblig.l.ij.§.fina.Et pro hac parte facit hæc l.cum ſequitur iura,&c. Poſſet dici ꝙ ſi emenda debetur ratione inobedientiæ factæ vni,vel ex cauſa ipſum ſolùm tangente,quod illi ſoli quæratur,vt l.ſeruus cõmunis.ſupra per quas perſonas.l.finali.

d ¶Not.tex.ſecundum Ia.in §.item ſi quis.inſtitu.lib.de act.ad hoc qđ legatarius dicatur creditor.

3 Aliàs videtur quòd pro virilibus, cum iuriſdictio ſit ius, & per conſequens indiuiſibilis,& eam poteſt quilibet exercere, vt plenè dixi.infra, quando prouo.non eſt neceſ.l.cum magiſtratus. Videtur æqualiter acquiri per §.cum autem.niſi ſit aliud conſuetum, ſecundum ſui naturam. Et ſic pro æqualibus ſuccedunt,vt dicto §.ſed noſtra.& l.vt iuriſiurandi.§.fin.[Momenti.] inſtitu.de dona.§.finali.

Cum apud. [Ex parte.] quod non eſt poſsibile.ff.de lib.cauſa.l.duobus.de lega.η.cum filius.[Conſignando.] ſupra l.proxima.

De ſeruo pignori dato manumiſſo.

LIcet dotale. [Manumittere.] dic ſupra de iure dotium.& ſi libertatem.[Aſſequi.] niſi redderet pecuniam.ff.de hære.inſtitu.pignori.

Libertas. [Ex conuentione ſpeciali.] ſed tacita.infrà quibus cauſ.pig.taci.contrahi.l.ij.[quàm ſi hoc fraudis.] nec etiam ſi fraudem dum tamen pecuniam habuerit.infra qui manumit.non poſſunt.l.ſi in fraudem.[Effectum.] & diu non fuerit in libertate.ff.qui & à qui.ſi fideicommiſ.§.Ariſto.

Ab eo qui. [Dari.] niſi fieret in fraudem.ſ.l.proxima.[Tradiri.] idem ſi obligari tantùm.ff.de fur.ſi is qui.Et facit ff.quib.cauſ.pig.ta.cõtrahi.l.penul.ff.qui ſine ma.ad li.per poſſ.l.ſi quis obligatum.

Si ut proponis. [Creditore.] etiam minore.ff.de ma.vin.ſi pater.§.finali.

Si creditoribus. [Liberæ fiũt.] ff.qui & à qui.l.pignori.Contra eod.titu.ſi ſeruo.dic infra de lib.cauſ ſi ab eo.& ſcripſi.in ſca de cap.l.nec nos.[Audiri non debet.] quia turpitudinem [c] allegat.infrà de libe.cauſa.l.j.dic ibi.

Si tutor. [Iure pignoris.] dic ſupra.ar.tu.l.curator.[Fauore.] ſecus in muliere,infrà l.proxima.& fiſco.ſuprà l.ij.

Siue. [Cum nupſiſſes.] dic ſuprà l.j.

De ſeruis reipublicæ manumittendis.

SI ita. [Conſtitutionibus.] ff.ad municipa.per totũ.[Cum ſeruus publicus eſſet.] idem ſi eccleſiæ.infrà de præd.curi.l.ij.lib.x.ſecundum gloſ.Quod verum eſt dum tamen ille qui manumiſit tantum det eccleſiæ.vide extra de ſer.non or.cap.de familia.Dic plenè ſuprà de ſacro ſanc.eccleſ.auth.ius porrectũ.

Si decretum. [Opinionis.] infra de inge.manu.l.ſcientis.

Titulo. [Vectibulici.] is tulit legem ſuper ſeruis reipublicæ manumittẽdis.[Tabulariam.] id eſt,officium tabellionis.[Adminiſtrando.] etiam compulſus quaſi ſeruus.ſ.de lib.cau.l.liberos.infra,ne quis li.inuitus.l.j.lib.xj.[Ex liberis ingenuo.] aliàs eſſet ſpurius.ſed tamen liber,vt hic notatur.

De his qui à non domino manumittuntur.

EVm qui. [Depẽdat.] ſubaudi vel quãri.&c.[Teneri.] præſcriptis verbis.dic vt in gloſſ.

Qui tibi. [Hæreditarias.] ff.de ma.eum qui.[Perſeuerauerit.] ſupra de hære.vendi.l.qui tibi.de actio.empt.l.ſi ancillam.

Si non. [Nemo enim.] ſupra de vſufr.l.vſufructu.vide ſuprà,de ma.teſt.l.ſeruo.

Si tradita. Aliàs contra.ſupra eodem.qui tibi.

Si pater. [Seruum.] ſecus ſi obligat.ff.de manu.vin.ſi pater.§.finali.[Minoribus.] xx.ann.ſecus ſi ſint maiores.ſupra de ma.l.nec mulierem.

Si non à dominis. Nõ ſic in ſeruo promoto.dic ſ.de epiſc.& cler.auth.ſi ſeruus ſciente. Nec in re aliena conſecrata, vt ibi ſcripſi. Et not.Hoſtien.in ſumma de eccleſ.edic.§.j.verſic.pen.extra de præben.cum ſecundum apoſtolum.[Præſcriptione.] infrà de præſcript.xxx.an.quæ pro li.compe.l.ij.

Qui manumittere non poſſunt.

CErtum ius. [d] [Directas.] Secus in fideicommiſſarijs.j.l.fin.[Fraudis.] idem de dona.inter viuos.inſtit.qui ma.poſſ.§.pręualuiſſe.[Quibus.] à prędeceſſore relictis.infra de bon.auth.iud.poſſ.l.j.[Fideicommiſſum.] puru, ſecus ſi conditionale.ff.qui & à qui.l.qui in fraudem.

Diuo Marco. [Manumitteret.] inuitus.ff.qui & à qui.l.ſi priuatus.

Si non

Si minor. Opponitur.ff.de minori.l.illud.§.j. Solutio.ibi fuit minori datus, hic à minore. eo. dtu.l.verum.§.quòd ſi minor. item oppo.ff.de ma.l.iiij.§.nec intereſt. Sed ibi ſeruus peregit, non minor. ſecundũ gloſſam.

Authen. Sed hodie ex quo. Sumitur in corpore vt ſpon. lar.§.j.collatio.ix. Et nota quod nil tranſeat in libertate inter viuos, ſed debet ſeruari l.inſtitu. qui ma. non poſſ.§.eadem.& §.fin.ſecundum gloſſ.

Si in fraudem. [Non valet.]ff.quę in frau.cre.l.in fraudem.§.a debitore.[Qui fiſci.]quia pretium ſuccedit loco rei.ff.de peti.hære.ſi rem.

Nec fideicommiſſariam. [Poſſe præſtare.] niſi eſſet infans.i.de iure delib.l.poteſt.& l.ſi infanti. [In ſeruitutem.]Sed ſeruos,ꝓprios pupillæ ſic,ſi pater ordinaſſet. ſuprà quando decr.opus non eſt.l.j.ff.de ma.l.iiij.§.nihil.

Si debitor. [Cum in fideicommiſſarijs.] ſecus in directis.ſupra.l.j.

Qui non poſſunt ad libertatem peruenire.

CVm diuus. [Produci non poſſe.]ff.de mino.l. ſeruus hac lege. [Quæ his data ſunt.] niſi alimenta.ff.de his quæ pro non ſcriptis.l.ſi in metallum.

Is quidem. [Peruenire.]ſupra de manumiſ.cũ deficit.[Poſsint.]niſi in caſu.ff.ad Silleia.l.ſi quis in graui.§.quod autem.ff.de manumiſ.l.ſeruus.

Quibus ex cauſis ſerui pro præmio libertatem accipiunt.

QVoniam religioſa. [Pridem.]ff. qui ſi ma. ad li.perue.l.qui ob necem.de bonis lib.ſi necem.nec fiſcus ſoluit pretium,vt hic notatur.

Si quis. [Aut pactione.] dic ſupra de trãſactio.l.trãſigere.

Serui. [Percipiant.]ff.ad l.Falcid.l.æris.

De ingenuis manumiſſis.

1 ☞ Cauſa ſtatus agitari non poteſt nullo apparente legitimo contradictore.
2 Tempus ad agendum ſi ſit elapſum adhuc agi poteſt, niſi per ſententiam ſilentium imponatur.
3 Confirmatio ſententiæ poteſt peti.

1 SI ingenuum. [Apud ſuos iudices.] ſcilicet præſides.i.de peda.iudi.l.ij. [Contradictorem.] Nota ꝙ cauſa ſtatus agitari non poteſt,niſi ſit legitimus contradictor. ff.de cuſtu.dete.l.cum non iuſto.& not.Innocẽ.extra qui filij ſunt legitimi.cap.cauſam. [Ea quæ de domo.]& ea quæ ex re eius.ff.de libe.cauſa.l.de bonis.§.final.Et facit ſuprà de dona.ante nupt.l.cum.ff.eod.in profeſſo.inſtit.de lega.§.longe.

Ingenuam. [Neque ſeruitutis.] cuiuſcunque temporis. [Neque manumiſſio.] de facto.inſtitu.de inge.§.finali.

Si auiam. Solenniter iuſto contradictore.l.j.[Non immerito.]ff.de libe.cauſ.l.diui.§.j.de ſta.ho.l.ingenuum.Contra,infrà de libe.cauſa.l.fina.Sed ibi fuit quæſtio de dominio,ſecundum gloſſ.

Cum cognatum. [Palmurenæ.] nomen ciuitatis. [Efficiet.] quia non ſunt hoſtes.ff.de ca.l.hoſtes.

Diffamari. 2[Sententiam.]lite conteſtata, ſecũdum gl.[Temperari præcipiet.]quamuis hęc lex loquatur in quæſtione ſtatus,tamen gl.videtur eam intelligere:& doct.planè intelligunt in omni actione. Et idem Innocen.in c.conquerente.infrà alle. Et caue, quia hæc debent fieri cauſa cognita, videlicet facta informatione de malitia, aliàs non,vt not.Hoſtien.in ſumma de libel.obla.§.verũ poſſit actor. Aliàs obſtaret regula.ſuprà vt nemo inuitus.

2 Et dic ꝙ quamuis eſſet tempus præfixum elapſum, nihilominus agi poſſet, niſi eſſet per ſententiã ſilentium impoſitũ. ar.extra de præben.ſi tibi abſenti.lib.vj.de opti.le.l.mancipiorum.& l.ij.Et ſic tenet Inn.extra qui ma.accu.poſ.c.ſi. qui fil.ſunt legit.c.lator.Et forte debent duo dari libelli, vnus vt tempus præfigatur,alius elapſo termino, vt ſilentium imponatur, vt videtur per hanc l.Quidam tamen dicunt ſufficere vnum in quo concludatur ꝙ ceſſetur.Et hanc videtur ſequi Innoc.extra de offi.ordi.c.conquerente.

3 Et facit hæc lex quòd quis poſsit petere confirmationẽ ſententiæ.Dic per Innoc.extra de confir.vti.vel inuti.c.j.dic ibi. Item facit hæc l.quòd termino peremptorio aſsignato elapſo non poſſunt produci inſtrumenta. Vide extra de verb.ſignif. cap.ſæpe.§.eo.in cle.dic ibi.Et vide ſuprà de iudi.l.iudices. in fin.Et infra qui accuſ.non poſ.l.ſi ea.per Cyn.

Scientis. [Procedente vero re.]ſuprà de ſer.reipubl.l.finali.ff.de libe.cauſ.ſi vſumfructum.

Si te ac filios. [Nec prodeſſe poteſt.]ff.de liber.cauſ.l.diui.

Ingenui. [Manumiſsione.]vel per ſententiã.ff.de ſta.ho.l.ingenuum.dic ibi.[Aſsignat.]j.de col lu.dete.l.ij.de lib.cau.parentes. Sed beneficium principis ſic, vt ff.nata.re.l.quæris. Item dic ſecus in iure patronatus.ff.de iu.pa.l.ſi.[Non conſenſerunt.]vide ſuprà de tranſact.l.fin.

A libertina. [Eundẽ ſic.]inſti.de ingenu.l.de ope.liber.l.antepenult.

Ad cognoſcendos. [Comparata.]inſtitu.de leg.§.ſi in nomine.

Ingenuum. [Libertate.]quam primò habebat,ſed recedit in libertinitatem.Secus ſi dicat ſe ſuis nummis emptum.ff.de ma.ſi quis dicat.

Status. [Velut ancilla.]inuita,vel ignorãs.Aliàs contra.ff.de lib.cau.ſi vſufruc.§.fin.& in princ.gl.

Communia de manumiſſionibus.

SAncimus. [Connumeratus.]ſtatim & hoc corrigit.ff.de hered.inſtit.l.quoties.in fin.ſecundum gloſ.[Suæ poteſtati.]niſi ex re fructuarij vel opera.inſtit.per quas perſo.no.acqui.§.de his.[Et nullum.]hoc admittitur,ff.de libe.cau.ſi vſufru.de ſtipu.ſer.l.quod ſeruus.[Gradus.]ſecus in alijs.ſuprà de ma.l.mulierem.[Inter liberos.]ſiue ſint in poteſtate,ſiue emancipati.

Si quis. [Veniunt.]etiam ſi ſit infans.ff.de ma.l.iuris. inſtit.de libe.§.finali.

De liberali cauſa.

1 ☞ Allegans turpitudinem ſuam,an ſit audiendus.
2 Veniens contra factum proprium,an ſit repellendus.
3 Aſcriptitius qualiter quis fieri poſsit.
4 Homo legitimus ſit per pactum, vel ſolo trãſcurſu temporis.
5 Aſsiſtens vel alium remouens à cauſa, eandem recipiet in ſtatu in quo erat.
6 Opponens ſe executioni,quando debeat audiri.

1 REm quidem. [Secũdum ordinem iuris.]Et ita auditur hic allegans turpitudinem ſuam contra regulam,ſuprà de tranſac.l.tranſactione finita.j.de reuo. do. cum cõtrarijs.de ſer.pig.da.ma.l.ſi creditoribus.de leg.j.ſi ſeruus plurium.extra de conceſ.præben.cum ſuper quæſtione.de teſti.ſicut de exceptione.c.cum eccleſiaſticæ.Sed hic ſpeciale fauore libertatis.j.eo.interrogatam.Et idem vbi vertitur periculum animæ.extra de ſen.& re iu.c.lator.& cap.conſanguinei.Et in fauorem eccleſiæ.xxxv.q.ix.quod quis commiſit. de iureiu.ſicut.Quidam autem dicunt quòd allegantes turpitudinem ſuam audiuntur excipiendo,vt not.Hoſtien. extra, cap.inter dilectos.& ibi per Innocen. ſuper verbo turpitudinem.de excep.cum eccleſiaſticæ.

2 Item no.ꝙ hic venit contra factum ſuum.cõtra l.poſt mortem.ff.de adop.fauore libertatis.vel quia nomine alieno.i.de admi.tut.l.cum quidam.Et obtinet hæc l.indubitatè,vbi partes ſciebant.inſtit.de contrahen.emp.§.liberi.ff.de euic.vendicantem.Idem tamen ſi ignoraret,ſecundum gloſſ.

Si hi quos. [Qua de proprietate.]inter te & alium. [Opponi cauſæ.]quæ nunc inter te & ſeruum agitur,

Si liber homo. [Vt ſe abſtineat.]infrà de ſenatuſconſul.Clau.l.j.

Si is quem. [Quãuis abſente te.]ſpeciale ꝙ de iure antiquo contrahiſ cremodiciũ in cauſa liberali.ff.de iudi.l.et poſt edictũ.§.j.[Petitio.]fallit.ff.e.diui.§.ꝙ ſi.[Poſteaquam.]j.quomodo & quando iu.l.ab eo. a ¶Not.hunc text. contra eos qui diffamant ſtatũ aliorum, quomodo agatur contra eos, qua pœna puniantur,latè per Bald. & Salic.

Non ideo. [Vendente fiſco.]nõ vendebat alienam rem vt ſuam,ſecundum glo.[Si participandi.]dic ff.de ſtatu homi.l.& ſeruorum. ff.eod. Imperator.

Nec ſi uolens. Hæc lex obtinet, ſiue ſciẽti, ſiue ignorãti cõtineatur. Sed aliud in aſcriptitio:ſi alia adſint quæ adeſſe oportet.j.de agri.& cẽſi.l.cum ſancimus.l.xj.ſecundum gloſ.dic,ibi x.infrà eo.liberos.

Si ab

Si ab eo. [Libertas.]data proprio ſeruo,ſecus ſi ſeruo hæredis.ff.qui & à qui.l.ſi ſeruo . ſecundum glo.vide ſuprà,de fideicom.lib.l.ij.

Cum affirmes. [Hortabitur eum.] non tamen compellet. ſuprà , de tranſac.l. Interpoſitas.infra,eod.poſt certū.ſecundum gl . Et vide quod ſcripſi infra,cōmi.epi.l.ij.ſuprà , de cōmuni ſer.l.j. §.ita tamē.

Cum pretiū. a[Liberi.]id eſt aſcriptitij . [Addiderit .] in precibus , dicendo eum aſcriptitium.[Comprehenderit.]dicendo aſcriptitiū.[Supplicaſſe.]& confeſsioni vtrimq; ſtabitur fauore libertatis,ſecūdum gloſſ.

a Hæc lex eſt in or. quia teſtib' ſibi ipſis cōtrarijs nō eſt credendum quoquo modo. c. licet.extra de proba.ibi glo.& doc.Can.

3 **Liberos.** [Adminiſtrationis.]dic.ū de ſer . reipub.l. ij.ff.de decu.l.Herennius.Et vide quod ſcripſi inſti.de vſuc.§.ſed aliquādo. [Certi iuris eſt.]Sed aſcriptitius ſit per pactū,ſcriptura interueniēte & temporis curſu,vel ſecunda cōfeſsione facta in actione , vel libris cēſualibus fiſci. Sed ſolùm tempus non ſufficeret, vel ſolùm pactum.infra,de agri.& cenſi.cum ſancimus.lib.xj.cū not.eo.l.cum ſatis.§. cū autem.infra,de præſcrip.longi tempo.quæ pro li.l.ſi.

4 Sed homo legitimus conſtituitur per pactum,vel ſolo temporis tranſcurſu,vt no.in Spe.de ſen.ver.primo quæritur. cū ſeq.Item hanc l.intellige quoad proprietatē, pactū tamen & confeſsio præiudicāt quoad poſſeſsionē.infra,eo.l.interrogatam.not.Item dic iudicialis confeſsio.& in figura iudicij facta præiudiciaret in ſeruile & aſcriptitio,vt hic not.

Non mutant. [Aſpirauerint.] domino ignorāte.infra,qui mili.non poſ.l . ſuper ſeruis.ſecundum gloſſ.

Si ex libera. [Conſecutus es .]niſi in caſibus.inſti. de noxa.in princ.ſuprà,de pa. qui fil. ſuos diſt.l.ij.

Principaliter. [Hæc omnia.]infra,ne de ſta.de.l. quamuis.

Lite ordinata. [Pro libero habetur.]ff.eo.l. ordinata.ff.ex qui.cau.ma.l.j . §.is autem.ff.de vſucap.l.ſi is qui.§.ſi ſeruus.infra,de aſſer.tol. l.j. in princi.ff.de procu.l.ſeruum.§.j.ſuprà,qui da.tuto.poſ. l. j. Quoad quædam tamen non habetur pro libero.ff.de re mi.l. qui ſtatus.de acqui.poſ.l.ij.§.ſi ſeruus.

Nec omiſſa. [Prouidebit.]ſuprà,de rei ven.l. iudicia.de fide inſtru.l.ſtatum.

Si miniſterium. [A`te neſciente .]aliàs cōtra. ff.de inge.l.fin.& hic no.dum tameo eſſet maior.

Multis. [Probationē,non ſic in matre,ſuprà,de inge. l.ij.De auo dic infra eo.l.aui.ſecundum gloſ.

Ad probationem. [Non ſufficit.]ſuprà,loca.l.ad probationem.de iu.& fact.igno.l.non idcirco.

Principaliter. Et ideo à proſecutione cauſæ nō potes ipſum remouere,ſed aſsiſtere potes.ff.de inoffi.teſtamen.ſi ſuſpecta.de appel.l.ab executore.§.j.Sed ſi principaliter eſſet tua,tunc poſſes.ff.de re iudi. l.ſæpe.Et ita not.Innocen.extra de ſenten.& re iudi. cum ſuper.

5 Et nota quòd aſsiſtens,ſeu alium à proſecutione remouens recipiet cauſam in ſtatu quo erat . Et ſi alius erat excluſus ab aliquo articulo,is ſuperueniens non admittetur . vt ibi plenè not.Quod tamen verum eſt ſi ſciuit cauſam agi. aliàs admittitur,vt in Specu.de appella.§.ſequitur.verſi.quid ſi a ſententia. Nec poterit tertiò appellare ſi reus bis vel ſemel appellauerit:vbi not.innocen.Et ſi ſe immiſcet vel ſe opponit vel appellat ex eo,quia ſententia faceret ſibi aliquale præiudicium, debet concludere ne ſibi præiudicet.Si autem ex eo quòd pareret rem iudicatam,tunc concludet vt principalis,dic plenè ibi,vel potes dicere quòd audietur ex ſua perſona , non autem ex perſona rei,ff.manda.l. idemq; . §. generaliter . & hic ſupponit l.iſta. Nam hic reus non audietur qui cōfeſſus erat, & tamen principalis auditur . Sed quid ſi ſententia erat lata contra eum?Dic quòd tunc non audieris ſi ſciebas cauſam agi,& ad te pertineret defenſio cauſæ, vel ſi eſſet talis cauſa in qua ſententia in vna lata obſtaret,exceptio rei iudicatæ in alia. Vel ſi fuiſſes in primo proceſſu,ff.de re iud.l.ſæpe.niſi appellares intra tempus debitum,ff.de appel.l. à ſententia.& d. c.cum ſuper. Aliàs audieris opponendo te executioni.

6 In hoc tamē aduerte quia vbi in re q̃ petebat fit executio,tunc nō audieris ſi ſciebas cauſam agi,ſed fiet executio aliàs ſic, dū tñ prōptā ꝓbationē offerat,extra,de teſti.c.veniēs.& dic.c.cū ſup.etiā ſi diceres te poſsidere vt dicto c.cū ſup.ff.de re iudica. l.à duo.§.ſi ſuper.ibi cùm dicit de proprietate. Si autem in re alia,quia fortè debitum petebatur.& pro debito fit executio in re,tunc indiſtinctè audieris:vt dicto c.cum ſuper.ſi te opponas pro iure quòd habes in re,ſecus ſi in poſſeſsione:vt not. Innocen.in dicto c.cum ſuper. Vel dic quòd contra tertium poſſidentem non fit executio:vt not.in Specula.de do.& contu. § reſtat.verſicu.quid ſi apud.Et hoc ſi conſtaret eum poſsidere:ſed ſi eſſet dubium & terti' opponeret ſe pro iure quod habet in poſſeſsione tantū,tunc nō admitteretur.de hoc ſcripſi, ff.de appel.l.à ſentētia.[Inuitum.] ff.de lib.cau.l.iij.de appel. ſi per luſorio.de re iudi.ſæpe.§.ſcientibus.& vide,ff.de bon.libe.l.ſi libertus meus.& quod ſcripſi,inſt.de appel.l.addictos.

Sicut ſemel. [Manumittendi.]Sed fortè cauſa ludi,vel oſtendendi aliquid,ff.de act. & oblig.l.obligationum ſubſtantia.§.fin.ſupr.loca.ad probationem.vel fortè aliàs fictitiæ,ff.qui & à qui.l.& ſi priuatus.§. primo.

Eam quæ. [Non ſine dolo.] ſecus ſi bona fide,ff.e. l.igitur.§.poteſt.[Simile habere.]vbi ita cauſa audietur,ac ſi eſſet ſerua.[Sui conceptiune.]per tormenta ſi ſit poſſeſsionis & proprietatis quæſtio,aliàs contrarium, ff.de quæſtio.l.de minore.§.ſi.

Parentes. [Non confeſsione.] Vide ſupra , eodem. nec ſi volens.& l.liberos dic ibi.

Interrogatam. [Apud acta.] non tamen coram iudice.nec obſt.infra,eodē.iubemus.Et hoc ſi iudex de libe.cauſa cogno.aliàs dic vt hic ſecundum glo.& docto.Et dic plenè vt infra.l.pen.not.in gl.[Defenſionem.] vide,ſupr.eo.liberos.

Sicut inſtrumenta. [Amiſsio.]ſupr.de fide inſtrumen.l.cum inſtrumentis.

Sicut datam. [Inſtrumentum præſtare.]ſupra.de fideicom.lib.inſtrumentum.dic ibi. [Cogitur.] officio iudicis ,vel condictione ex hac l. Pro quo ff.de dam.infec l.dies cautionis.ad leg. Fal.l.pe.

Arrianus. [Cum eo.] cū Leonide confitendo Arrianum fuiſſe ſeruum.[Confeſsionem.]quia cohæres dixerat peculium non hæreditatem Arriani.

Aui paterni. [Probari.] & præſumitur. [Mutari.]Dic ſupra,de proba.l.neq;.

De ancilla. [Manere non ambigitur.] hodie vide ſupra,utu.j.l.fina.

Solo obſequii. Non neceſſarij aliàs ſecus.ff.de agno. lib.l. alimenta.§. fina. de iure patrona.l.ingratus.de re mili.l.non omnes.§.qui captus. ſecundum glo.[Velamento.] vide ſupra,de liber. & eorum lib.l.ij.

Si tibi. [Prout vindictę.] dic infr. de iniur.l. ſi quidem. [Habita.]ſtatim ne videatur abſoluere:differtur tamen cognitio vt ſequitur,ff.eo.ordinata.[Sententiam.] ſuper calumnia.[Poſtulare.] glo.dicit quòd in cauſa ſtatus non iuratur de calumnia.nec obſtat.infr.de ca.l.qui non probaſſe. vel dic vt ibi,ſupr.de iudi.l.ſancimus.[Fuerit pronuntiatū.] vel antè ſi erat in poſſeſsione libertatis.Infra.de ordi. cogni.l. fina.

Licet accepta. Non poteſt,ſupra. de ma. vin.l.j.

Libera. [Ancilla.] ſupra.de ſena.cōſul.Clau.l.j.ſupr. eodem ſi liber homo.

Non idcirco. [Pati quæſtionem poteſt.] ſecus econtra.,ff.eo. ſi cui.§.tutores.

Poſt certi. [Paciſcendo.] ſupra.de tranſact.l. interpoſita.ſupra,eo.cum affirmes.[Tibi tradere.] quaſi ſeruos.ſed ſi vt ſeruirent nō valeret perpetuò, ſed ad tempus,ſic ſecundum gloſſ.dic ſupra.de vſufru.l.antiquitas.

Si filium. [Vendidiſti.] & ita commiſiſti crimen.l. Fauiæ.de pla.infr.ad leg.Fa.de pla.[Ignorātiam.] .ū.de in integ.reſtitu.de tutela.ff. vnde cog.l.octaui.

Non ideo. [Liminarcha.] ff de ſer.fu.liminarchæ. [Moueri.]ſupr.eo.non mutant.

Liberos. [Profitentes.] dic ſupt.eod.liberos. & l.interrogatam.

Iuxta edicti. [In liberalibus.] quæ ſint dic,ff.de arbi.l.non diſtinguemus.§.Iul.ff.eod. igitur.[Negotijs.]Idem de aſcriptitijs & ſimilibus , ſecundū gloſſ.[Abſente.] vide hodie.ſupt.de iudi.l.properandū.[Nihil prohibet.]hoc verum ſi agatur de libertate,competente, ſecus ſi de competitura,ſecundum glo.

Iubemus.

Iubemus. [Principalem fecerat.] quo ad plenã probationem, ſed adminiculantur, ſupra, de proba. non epiſtolis. [Id obeſſe.] quia non poſsidebat, aliàs præiudicaret, infra, ſi mili. oõ poſ. ſuper ſeruis. & l. fin. & facit extra, de ſen. excõ. c. ſi. in cle. [Abũ iudicem.] prædeceſſorem. [Patuerat.] dic, ſuprà, eod. interrogatam. & l. liberos.

Placuit eos. [Quarũ rnox.] id eſt, ſite pẽdẽte. [Fortunã matrum.] & ſentẽtiã, ſecus ſi ageretur de dominio inter duos, ff. de ex. rei iud. l. ſi quis cum. §. ſi ancillam.

De aſſertione tollenda.

LItes. [Profiteri.] in cauſa liberali, ſec' in alijs, ff. de procura. l. ſeruum. & l. non ſolùm. §. ſi ſtatus. gl. [Minimè deducatur.] per aſſertionem, ſed per ſecũdam appellationem hic, ſi fiat gl. [Collocari.] vide infra, ti. j. l. ſi. [Exigi.] de ſtando iuri, ſuprà, de epiſc. & cle. auth. generaliter. glo. vel de illa de qua infra, ti. j. l. ſi. [Accuſauerit.] id eſt, vocauerit & perſtiterit vt hic not. [Iure priuabuntur.] ſimile, infra, de re mili. l. eam collatores. verſicu. quoniam. & verſicu. ſi quis vero. lib. xij. Fortè eſt hic ſpeciale, nec obſt. j. de app. l. ſi apud vtrunq;. ff. de le. ij. cum filius. §. varijs. de inoffi. teſta. ſi pars. & hoc oo. Inn. extra, de reſcrip. ex tenore. & c. ſi. dic extra, de reſcrip. e. diſpendia. lib. vj.

Expeditam. [Subtractus.] poſt litis conteſt. ſecus ſi antè, ff. de eui. l. ſi tibi. iudica. ſolu. l. ſi ſeruus. ſecundum gl. [Fuerat.] poſt litis cõteſt. [In præſenti.] vel in cauſa liberali, ſecus ſi alius eũ euinceret. ff. de rei ven. l. vtique.

Quibus ad libertatem proclamare non licet, & de rebus &c.

DIſpar cauſa. [Non denegatur.] emptori tamẽ ſuccurritur, ff. de libe. cau. rectiſsime. cum ſe. [Libertas.] ff. de lib. cau non ideo. [Libertas.] ff. eo. Lucius.

De latronum. [Fiſcali.] princeps ordinauit qđ eſſet capientis.

Si quis. [Negotiatione.] ſic infra, de acquir. poſſ. l. nemo. ſuprà, de ſi. inſtr. l. plures [Ab eodem.] ff. de acquir. re. do. l. homo liber. §. j. [De furtiuis.] quia fortè aliquid ſurripuerat domino. [Ex earum.] non tamen contẽplatione domini, ff. de vſufru. l. ſed ſi qđ. ſed ſi ex opera, eſt bonę fidei poſ. ante lit. conteſt. ff. de rei ven. l. prętor. [Vtroq;.] ff. de libe. cau. l. Imperator. & s. de neg. geſt. l. j. & infra, tit. j. l. ſi.

De ordine cognitionum.

CVm & ipſe. [Poteſtatem.] quaſi diceret nulla, infra, de adulte. l. quoniam. Et dic quod hic vtraque quæſtio erat principalis, & ſic nihil facit ad hoc quod no. s. de ordi. iudi. l. j. ſecundum gl. [Non dubitabit.] j. eo. ſi ſtatus. & hoc verum, niſi in criminibus ſeruus admittitur, ſecundum glo.

Si hæreditate. [Controuerſia.] principaliter. [Hæreditate.] & incidat quæſtio libertatis. [Pronunciatum. ff. de excep. rei iudi. l. ſi quis cũ totum. & l. cũ quæritur. & hoc ſi fuit plenè cognitum, ſecus ſi ſummariè, ff. de lib. agn. l. ſi quis à liberis. §. ſi. & §. parẽ. & §. ſolet. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. l. penul. ſecundum gloſ.

Si crimen. [Oporteat.] pone vnus accuſabat eã de crimine, alius dicebat eã ſeruam, vel ille quidem qui eam accuſabat, dicebat eã eſſe ſeruam, ſecũdũ glo. prima vero r. j. l. proxima. [Iudicium.] tanquam principale. [Cauſæ.] ſcilicet prædictæ, an ſit ſeruus vel non. [Euanescat.] ff. de iudi. l. vix.

Cum ſtatus. [Admiſerit.] non admittit ſi ſit impubes. vel ſi non ſit cõpetens iudex, ſecundum glo.

Si res. Dic infra, l. finali.

Si quando. Facit ſ. tit. ij. l. j. §. ſuper. de lib. cau. ſi tibi. s. tit. j. l. ſi. [Audientiã.] etiam poſt litis conteſta. non ſolũ ante. j. §. cum autẽ. ſecũdum gl. [Sequeſtrari.] j. de agri. & cẽſi. l. litibus. li. xj. [Alimenis.] extra de accu. c. ex parte. ff. de inoſ. teſt. ſi inſtituta. ꝟ. pe. de iu. del. ſi filius.

De colluſione detegenda.

CVm ſeruum. [Captiuitatis.] dixerat enim ſe ingenuũ, ſed tãquã ſeruũ fuiſſe detentũ: quia ab hoſtibus fuerat detẽtus, & hæc mulier cõfeſſa erat per colluſionẽ. [Libertatẽ.] hãc potuiſſet dediſſe, ſi nõdũ fuiſſet accuſata. inſt. de hær. inſt. §. eſt autẽ. [Emiſſum.] infra, de capti. l. ſi. [Conſenſus tui.] quia fortè cõſenſiſti matri erroneæ, ſecundum gloſ. ſ. de iu. & fac. igno. l. ij.

Sed libertinæ. [Pactis.] ſ. de inge. l. ingenui. [Præmiuque.] quia acquirit ſibi ius patronatus, ff. eo. l. libertinus.

Ne de ſtatu defunctorum &c.

☞ Conteſtatio non iure facto habetur pro nulla.

QVinquennium. Nec antè niſi propter bona, ſuprà, de lib. cau. l. principaliter. Item poſt quinquenniũ poteſt quæri ad bonum, ff. eo. l. j. & ſi. & pe. ſed nõ ad malũ: vt hic. Itẽ dic q; hæc præſcriptio procedit ſine ti. vt infra, tit. i. l. ij.

Aditus. [Romanus.] id eſt tanquã liber, nunc tamen aſſeritur ſeruus fuiſſe. [Bonorum mulieris.] videlicet Domicianæ quę defuncta erat, & hæredẽ inſtituerat.

Si is qui. [Deceſsit.] Nota multa neceſſaria quòd defunctus ſit & ante quinquennium: & quòd vt liber vixerit: ſecundum glo. dic infrà, l. ſi is. in textu.

Quamnis. [Durat.] vide. infrà, ſi pen. ap. l. j. & ij. ſuprà, de libe. cau. l. principaliter.

Si is. [Cœpiſti.] lite conteſtata. infra, l. ſi. [Non prohiberis.] vide. ff. eo. l. ij. §. ſi.

Quod. [Ad ſpeciẽ.] cũ non ſit eadem ratio. nec idem fauor. [Pertinet.] infra, de pa. po. l. j.

Si mater. [Præſcriptione.] hæc currit hodie: quia nec olim in hoc reſtituebatur, & ſic nõ ob. ſ. in integ. reſtit. non eſt neceſſ. l. ſancimus. ſecũdum gl. [Poſteriora.] ff. de acquir. poſſ. l. ſi quis ante. ad leg. Aquil. l. Item Mela. §. ſed & ſi.

Si pater. [Iudicem.] Not. quòd conteſtatio facta non iure non valet & pro non facta habetur, ff. de re iudi. l. iiij. §. cõdemnatum. nec prodeſt ad interruptionem, ſicut nec ab alio facta. ff. de diuer. & tẽp. præſcrip. l. intra quatuor. ſecundum glo. quod verum eſt, ſi fiat coram iudice non competente: ſecus ſi inſtantia perijt ſine culpa patris, fortè lapſu temporis: vt no. Inno. de appel. c. vt debitus. de teſti. cauſam quæ. Et vide ff. de adul. l. accuſatuꝛus. de publi. iud. l. libellorum. §. ſi. & vide quod not. ff. de dolo. l. arbitrio. §. dolo.

Repetitio. [Conuerſatus.] & ſic hic tit. non defendit, niſi bonæ fidei poſſeſſores, ſecundũ glo. vt hic cũ ab alio poſsidetur.

De longi temporis præſcriptione, quæ pro libertate & non &c.

☞ Legitimus putatur is qui per viginti annos pro legitimo ſe geſsit.

MAla fide. [Longi temporis.] ſed longiſsimi ſic: ſecundum glo. & in aſcriptitio quadragenaria, ſecundum glo. vel nullo tẽpore ſi habuit aliquos de agnatis, dic. j. de agri. & cenſi. l. cum ſatis. in princi. lib. xj. [Libertatis.] ſuprà, vbi cauſa ſtatus. l. j. de libe. cauſa. ea quæ. vide. ff. de vſucap. l. ſi qui. §. ſi ſeruum. dic ibi. & vide extra de ſen. excom. ſi iudex. lib. vj.

Præſtat. [In poſſeſsiõe.] id eſt, quaſi poſſeſsione. [Spacium.] Siue inter præſentes. gloſſ. [Morati.] & ſine tit. ſecundum glo. [Et ciues fiant Romani.] arg. quòd ille qui ſe geſsit pro legitimo per xx. an. habeť pro legitimo. extra de presb. non bap. ca. ſi. & ibi de hoc ar. cõtra: quia matrimonium debet probari, xxx. q. v. c. aliter. & c. noſtrates.

Sola temporis. Suprà, vbi cau. ſta. l. fin. ff. de lib. homi. exhi. l. ſi. §. j. [Aequitati.[a]] a opponitur infra, de agri. & cẽſi. l. cum ſatis. §. cũ autem. libr. xj. Sed ibi in aſcriptitijs, qui ſunt liberi, ſecundum gloſſ. & ibi not. contra, q; ſolum tempus non ſufficiat. & ſcripſi ſuprà, de lib. cau. l. liberos.

¶ Aequitati, & ſic no. vſuca. pſcripť. eſſe indictas quadã æquitate, id eſt, iure quodam bono: non autem de rigore. ita dicit tex. in l. j. ff. de vſuc. & not. in introduct. fot. j. lib. ij.

De peculio eius qui libertatem meruit.

LOnge. [Euidentiſsimi.] facit ff. de pecu. l. ſi Stichus. inſtitu. de lega. §. peculium. ff. de dona. l. donationes. §. pater. fallit caſu in quo data inter viuos eſt perinde ac ſi in codicillis. ſupr. de la liber. tollen. l. vnica. §. ſed ſancimus. dic ibi.

De ſenatuſcon. Claudiano tollendo.

Cum

CVm in noſtris. [Denūtiationeq.]inſtitu. de ſuc. ſub. §.j. [Cupidine.]gloſſ.notat hoc de amore. [In ſeruitutem.]eo quod adhæret ſeruo.[Siue per ſe.] Dic.j. de emē.ſeruo.l.j.[In ſuum damnum. vt filij nō ſint aſcriptitij nati ex libera,niſi in caſu. infra,de murileg.l.iij.lib.xj.nec debent permanere in iure.vt hic no. & facit in authē.conſtitutio quæ ex aſcriptitio.§.ex libera nanque matre.col.v.ſecundum ſr.infra, plenè vide de agrico. & cen.l.cum ſatis.§.caueāt.lib.xj.& concordat.eo.tit.l.ſi.vnde hæc lex non habet locum in colono vel in inquilino.vt eo.ti.l.diffinimus.

De nudo iure Quiritum tollendo.

Sicut in libertis triplex erat ſtatus,inſti.de liberti.§.libertinorum.ſic & in ſeruis,quia quidam habebant plenū, alij ſemiplenum,quidam nudum, quidam ſine vtilitate dominium: quod tollit hæc lex & inſti.de iur.perſo.§.ſi. ſecundum gloſ.

De vſucapione pro emptione vel tranſactione.

1 ☞ Vſucapio propter malam fidem ceſſare præſumitur.
2 Ratum habere poſſum in mei præiudicium id quod meo nomine eſt geſtum.
3 Errans in iure & in facto non præſumitur eſſe in mala fide.
4 Vitium quando poſſit purgari in poſſeſſione quærenda.
5 Locupletior effectus quando quis dici poſſit.

1 MAncipia. [Contractum ſit.]ſuprà, quòd cum eo.l.ſi liberam.ff. de furtis.ſi alienum.ſed quamuis furtū ſiat, quia non cōtrahauerūt,nihilominus ceſſat vſucapio propter malam fidem.infra,de vſuca.transfor.l.ſi.Item huic legi non obſtat,ff.de contrahen.emptio.l.rem alienam. quia non loquitur quo ad vſucapionem,ſed quo ad præiudiciū vēdentis: ſuper quo diſtingue.eo.titu.ſi in emptione.§.ſi item ſi emptor.

Si contra. [Peritiam.]& ſic fuit cauſa.ff.de lega.j.ſilius.§.diui.[Non potuerunt.]tū quia cōtra voluntatē teſtatoris;ſuprà.de ma.teſt.l. cōtra volūtatem, tunc quia res pupilli,ff.de acqui.re.do.l.bonæ fidei.

Si matrem. Dic ſuprà,de furtis.l.ancillæ.

2 Venditioni. Nota quod nomine meo geſtum eſt poſſum habere ratum in mei præiudicium,ff.de pigno.l.ſi fundus.§.j. & ſuprà, de rei vendic.l.mater. Itē nota quòd bona fides requiritur in emptione,quòd eſt verum in duobus temporibus, contractus & traditionis. In cæteris contractibus ſufficit tempore traditionis,ff.pro ſolu.l.iij. Et eſt ratio in emptione propter eius frequentiam: vt ibi notatur. Et eſt bona fides ſi erret in facto. Quid ſi in iure? Gloſ.dicit quòd hic eſt bonæ fidei.per l.ff. de peti. hære.l.ſed ſi lege.§.ſcire.ſed ibi quo ad fructus.vnde gloſſ. ſentit cōtra,ff.de vſuca.l.ſi fur.§.j.pro quo.eod.tit.l.nunquam. & illā ſequitur Dyn.extra de regu.iur.cap.poſſeſſor.libr.vj. Fortè haberetur pro bona fide vbi tractaretur de apicibus iuris, ff.mādat.l.ſi fideiuſſor.§.pe. Et vide plenius,ff.de iu. & fac.igno.l.iuris ignorantia.in vſucapio.

3 Quid ſi errat in iure & in facto? Dic in bonæ fidei,vt no.ff.pro dona.l.ſi vir vxori.Et idem ſequitur Dyn. extra de reg.iur.c.poſſeſſor.lib.vj.vide e.tit.qui contra iura mercatur. Ia.de ra.dicit quòd error iuris ex parte accipientis non impedit bonam fidem,ſed non dat titulum, & ita intelligit prædictas leges. Melius videtur dicendum econtra. Et notatur inſtit.de vſucap.§.item ſi is.

Si partem. [Compleuit.] Vide authen.malæ fidei.[Poſſeſsione omiſſa.]vi expulſiua,ſecus ſi compulſiua.ſuprà,quod me.cau.l.ſi vi.Item dic,quòd amiſſa poſſeſsione,& accepta ab inuaſore:aliàs poſſet.vſucapi, ff.de vſucap.l. non ſolùm. §.ſi dominus. Gloſſ.videtur dicere

4 quod ſi rediret in poteſtatem poſſeſſoris,quamuis non domini,quòd purgaretur vitiū. & hoc videtur notari. ff. de preca.l.certe.§.Iulianus.

Cum ſit probatum. [Vſuca.]niſi redeat in poteſtatem creditoris.ff.de ſolut.l.fin. ſed ſi debitor ſurripit rem ſuam & per ipſum obligatam, ſit furtum: non tamē vſucapio impeditur. ff.de fur.l.cum æs.§.j.de vſuc.l.ſequitur.§.ſi rem.Sed ſi extraneus ſurripuit,oportet quòd redeat in poteſtatem domini. ff. de vſucap.l.ſequitur.§. quod autem. ſecundum gloſſ. & docto.

Sciens ſeruum. Committit.]vt inſti.de vſuca.§.furtiuè.[Poſsideatur.]ab eo qui emit.ſuprà,de furtis.l.alienum.& l.ſi ſeruum.& ſuprà,eo.l.j.ſiue eis rem traditam,ſiue dimiſſam.

Ex cauſa. [vſucapere.] hoc verum vbi fuit traditio. Sed vbi fuit retentio, dicunt Pla.Bald.& Hug.hoc nō obtinere, quia tūc dominium nō transferretur. ff.de condi.cau.da.l.iij.§.ſubtilius.Sed Ioan.contra.pro quo.ff.de vſuca.l.ſi per errorem. Docto.primam approbant.& l.ſi per errorem loquitur,vbi præceſsit ſententia, vt ibi ſcripſi.

Eum qui. [Defendit.]ſupra de autho.præſtan. eum qui. Nec obſtat.ff.eo.l.ij.§.ſi à pupillo,quia hic ſciebat pupillum,ibi non. Vel dic quòd res non erat pupilli,ſed eam bona fide poſsidebat. Ad iniquum.] vendicando rem,non offerendo pretium. Exceptione.]ff.de excep.doli.l.apud Celſum.§.ſi à pupillo.

5 Et eſt locupletior,vel quia habet pecuniam,vel aliquid emptum ex ea, vel impendit in rem neceſſariam.ff.de ſolu.l.in pupillo.de mino.verum.§.item non reſtituitur.inſti.qui.aliena.non licet.§.nunc admonendi.

De vſucap.pro donato.

1 ☞ Error iuſtus eſt pro titulo habendus.
2 Fili' in poteſtate nō vſucapit pro donato donata ſibi à patre.

SIue. [Fuerit.]priore caſu iure traditiōis, poſteriore vſuca.iure ff.de do.l. Ariſt.§.idē Ariſto.

1 SIrritam. Dic quòd iuſtus error habetur pro titulo.ff.de vſurap.l.Celſus.pro emptore.l.quòd vulgo.ſed iniuſtus non, vt hic.& ff.de vſuca.l.Celſus.In emptiōe requiritur iuſtior,quamuis gloſſa dicat iuſtiſsimus.Sed quid ſit iuſtus, quid iuſtior? dic plene.inſtitu.eo.§.error.vt ſcripſi.

2 Sed quid ſi pater donauit filio in poteſtate? Gloſſa dicit quòd non vſucapit titu.pro donato,ſed titulo pro legato,ff.eo.l.j.§.j.& l.ſi pater. & intelligit quando ei donat rem alienam. Itē quid ſi vir donat vxori & intelligit rem alienam? Dic quòd in vita viri vſucapit,ſi vir non fiat pauperior,ff.eo.l. ſi vir. Et poſt mortē:quia donatio tacitè cōfirmatur. Secus ſi matrimonium diuortio ſolueretur:vt not.Dyn.in dicta l.ſi vir. [Licet.] niſi cum cauſa.infr.de reuo.do.l.fina.[Si error.] niſi iuſtus eſſet error,ff.pro ſuo.l.vltima.

De vſucapione pro dote.

1 ☞ Res aliena in dotem data quo titulo vſucapi poſsit.

REs mobiles. [Vitio.]quia non fuerunt furtiuę.diſtingue hic,quia
1 cum res aliena datur in dotē, aut ante matrimoniū aut eo contracto. Primo caſu ſi quidē æſtimata, vſucapitur pro emptore,aliàs pro ſuo:ſi inæſtimata,tunc pro ſuo vſucapitur. Secundo caſu ſi quidem inæſtimata, vſucapitur titulo pro dote. Si æſtimata,titulo pro emptore vt habes.ff.eo.l.j.ij.& iij.ſecūdum gloſſam.Sed ad primum membrum obſtat,ff.pro emptore.l.ij.§.ſi ſub conditione. quia in promiſsiōe dotis eſt tacita conditio.Sed dic vt dicta l.ij. nota. per gloſſ. & Dy.quia tacitè in dubio videtur agi vt ſtatim tranſeat dominium,& per conſequens cauſa vſucapiendi quod traditur inæſtimata.Secus ſi æſtimata, vt ibi not.

De vſucapione pro hærede.

1 ☞ Filij patre viuente non habent titulum.
2 Hæres ſi habeat bonam fidem an ei proſit ſi defunctus malam fidem habuerit.
3 Succeſſor in beneficio eccleſiaſtico qualiter vſucapiat.

CVm. [Pro hærede.]id eſt,quando quis eſt hæres, vt infra.ll.ſequenti.[Capere poſſe.]ex perſona matris.ſed tua ſic.ff.eod.l.ij.§.finali.

1 Nihil. [Obtiouit.] quia non habent titulum cum reputarentur domini viuo patre.ff.eod.l.ij.fina.ſed à patre inchoatam filius perficit: aliàs non vſucapit etiam pro ſuo,niſi eſſet emancipatus. Et ſic intellige. ff.pro ſuo.l.penul.§.ſi patri.ſecundum gloſſ.Habet ergo locum is titulus quando defunctus poſsidebat bona fide, & deficiebat ei titulus quē extraneus habet hæres,ſed non ſuus.

2 Sed quid ſi defunctus habuit malam fidem,& hæres bonam? glo.finaliter tenet quòd non prodeſt,etiam ſi velit inchoare à ſeipſo per l.cum hæres.ff.de diuer. & tempo. præſcript. Sed ſecus eſſet in ſingulari ſucceſſore, vt ibi notatur.

Quid

3 Quid in ſucceſſore beneficij eccleſiaſtici? Videtur idem quod in vniuerſali, extra de deci. dudum. Et quod notat Innocẽ. de iure patro. paſtoral. pro hoc facit ff. pro empto. l. q. §. Pomponius.

Communia de vſucapionibus.

1 ☞ Colonus an poſsideat vel dominus per eum.
2 Cenſitor & emphiteuta non poſsident naturaliter.
3 Dominus an priuetẽ colono deſinẽte poſsidere vel alij tradẽte.
4 Præſcriptio in quibus & quo tẽpore cõtra fiſcũ habeat locũ.
5 Fiſcus in qbus excludatẽ præſcriptione quadraginta annorũ.
6 Fiſcus in priuato patrimonio gaudet præſcriptione quadragenaria.

1 QVi ex conducto. [Poſsidere.] nullo ergo modo poſsidet colonus, vt hic plenè, ſed tantum detinet. & ſic intellige. ff. commu. diui. l. cõmuni diuidũdo. §. ſed neque nec poteſt agere vnde vi & vi ar. l. j. §. deijcit. qđ eſt verum indubitatè de illo qui ad modicum tempus tenere habet. Sed quid ſi ad non modicum vel in perpetuum? Videtur quòd poſsideat naturaliter. ſic poteſt intelligi, ff. de loc. publ. fruc. l. j. cum notatis. Vel dic quod ibi eſt ſpeciale.

2 Et idem videtur in cenſitore & emphyteuta, vt naturaliter poſsideant. vt not. ff. de acqui. poſ. l. iij. §. econtrario. Item & domini ciuiliter per eos, extra de reſti. ſpo. c. cum veniſſet. & c. olim. iij. & c. piſanis. ex. de præſcript. ad audientiam. de appel. c. bonæ memoriæ. Et vide in Spec. de loca. §. nũc aliqua. verſ. iiij. & tales poſſeſsiones non poſſunt interuertere, ſecundum glo. quod verum eſt, niſi cauſa extrinſecus intercedente, infra titul. ij. l. nemo. cum no. ſed ſeruus non poteſt interuertere, vt hic notatur in fine. Et per conſequens nec religioſus.

3 Sed ſi colonus deſinat poſsidere vel alij tradat, an dominus priuetur? Gloſſ. diſputat hic. dic infra otti. ij. l. ſi. Et nota quòd colonus perperpetuus ſimilis eſt emphyteutæ. vt not. infra, de loca. præ. ci. l. ſi. lib. xj.

Iam pridem. a [Rem.] & ſibi quæſitam, ſecus in quærenda. inſtitut. de vſucap. §. res. fiſci. [Fiſcali.] dic infra, de quadri. præſcriptione. l. j.

4 [Cõſtiterit.] dic quòd aut quæritur de iuribus cõcernẽtibus ſtatum imperij, vt ſuperioritatẽ vel tributorum præſtationẽ, & nõ currit pręſcriptio. xxx. an. l. cõpetit. extra de præſcript. cum ex officij. Aut de alijs, & tunc aut de acquiſitis, & habet locũ præſcriptio xl. annorum. infra, de præſcrip. xxx. vel xl. anno. l. omnes. Fallit infra de fun. rei priua. l. cũ qui. li. xj. propter fauorẽ curiæ præſcribentis. de fun. pa. l. ſi. li. xj. de decuri. cum qui. li. x. Aut de acquirendis, tũc ſi tertius poſsidet cum titu. præſcribit in re communi. inſti. de vſuca. §. res fiſci. ff. eo. l. res fiſci. videlicet rẽ immobilem x. annis: quia fiſcus ſemper eſt præſens: vt not. infrà de quad. præſcri. l. j. ſed ſine titu. xx. ann. in his in quibus fiſcus admittitur contra ius commune, ſi bone non fuerunt nuntiata: aliàs quadriennio, ſi à tempore nuntiationis velit incipere: vt infrà de quad. præſ. l. j. ff. de diuer. & temp. præſc. l. in omnibus.

5 In alijs in quibus fiſcus admittitur de iure cõmuni poteſt dici quòd excluditur præſcriptione xl. annorũ: vt dicta l. omnes. niſi in caſibus in quibus minor præſcriptio currit, vt in tempore appellationis de quibus dicta l. omnes. non videtur tangere, ſicut nec in omnibus ſuperius allegatis. argu. quod not. ſuprà in quib. cau. in integ. reſti. non eſt neceſſa. l. ſancimus. Et poteſt dicere, quod currunt actiones, niſi aliàs reperiatur, quãdoque tamen reperitur. C. de ſentent. aduer. fiſc. la. retract. l. j. lib. x. Et idem intelligit gloſſ. in rebus ciuitatum: quia neceſſarij ſunt xl. anni, per leg. omnes. ſecundum glo. Et hoc quando res fiſcales vel ciuitatum non ſunt vſibus publicis deſtinatæ: tunc enim non præſcribuntur. ff. de via publica. l. viam. ff. eod. l. ſi. Item dic quod in quatuor caſibus requiritur longior in republica. s. de ſac. ſan. eccle. l. ſi.

6 Item videtur quòd in priuato patrimonio fiſcus gaudet præſcriptione xl. annorum. C. de fund. rei priua. l. nemo. libr. xj. Item nulla præſcriptio currit in caſu. §. ne rei domini. vel templo. l. prima. vel dic, vt ibi. Item dic, quòd hodie quo ad eccleſias videtur aliud tempus extrà de præſcripe. c. ij. libro vj. ſed ibi ſpeciale quo ad eccleſias. vel dic idem in fiſco in rebus, quę ab ipſo tenẽtur in feudum vel ad cenſum: vt ſcripſi inſtitu. de vſuca. §. res fiſci.

Si mala fide. Dic. ſuprà eodem, l. nihil.

De vſucapione transfor. & ſublata differentia reum &c.

1 ☞ Bona fides in quouis actu de iure canonico requiritur.
2 Vſucapio completa non vitiatur per malam fidem ſuperuenientem.
3 Vſucapio cœpta, an impediatur per furtum ſequens.

CVm noſtri. [Iure Quiritum.] id eſt, Romanorum, ſecundum gloſſ. [Continentes.] infrà de præſcript. xxx. annorum. l. cum notiſsimi [Miſeri.] nota cõtra Italicos. [Cadebat.] infrà de eman. lib. l. j. [Per continuum.] ff. de vſucap. nonnunquam. §. j. Et quomodo probatur. vide infrà de præſcriptio. long. tempor. l. j [Ab initio.] ff. de vſucapio. l. ſequitur. §. de illo.

1 Sed de iure cano. requiritur ſemper bona fides. extrà de præſcrip. c quoniam. Item quo ad alia in caſibus. ſuprà, de inceſt. nupt. l. cum ancillis. ff. de peti. hęre. l. ſed ſi lege. §. de eo. depo. l. j. §. fin.

2 Sed ſi completa vſucapione ſuperueniret mala fides poſſet retinere ſine peccato, vt nota, extra eo. titu. c. vigilanti. & per Inno. de iure patro. c. cura. quo ad fructus dic. ff. de vſucap. l. qui ſcit. §. fin. Aliqui tamen contra, vide extra de reg. iur. cap. poſſeſſor. libr. vj. in nouella. [Bona fide.] fallit ſupra, de fur. l. ancillæ. dic ibi. [Sẽtentia.] ſiue eius qui acquiſiuit, ſiue eius hæredis. inſtitu. de vſucap. §. diutina. ff. pro emptore. l. ij. §. ſi defunctus. ſecus in ſingulari ſucceſſore. ea. l. §. ſi eam. quia hæres eſt eadem perſona. &c. Sed ſi mobilis eſt, ex quo ſcit alienam & eam contrectat, facit furtum. ſuprà de furtis. l. alienum. Sed dic quòd non facit inſpecto initio quo titulum habuit & bonã fidem. ff. de ſer. corrupt. l. j. §. j.

3 Vel ſi facit furtum, non interpellatur vſucapio cœpta. ff. de fun. do. l. ſi fundum. ſecundum gloſſ. Sed quid ſi habuit bonã fidem quo ad dominium, ſed malam quo ad obligationẽ vel econtra? Dic quòd præſcribit in hoc quòd habet bonam fidẽ, & quo ad hoc quòd habet malam fidẽ non, vt not. in Specu. de præſcrip. prope finem. & ver. ſed nunquid poſſeſſor. [Mãcipi.] id eſt, Italiæ. [Et ne mancipi.] id eſt, prouinciæ, ſecundũ gloſſam.

a ¶ Quòd res fiſcales nõ poſsint pręſcribi vide latè R Saly. hic.

De acquirenda & retinenda poſſeſsione.

1 ☞ Poſſeſsio qualiter mihi per alium quæri poſsit.
2 Vſucapiendi cauſa quare non quæratur ignoranti.
3 Occupans rem alienam quando prędo dicatur.
4 Poſſeſsio quando per literas probetur.
5 Infans quis propriè dicatur.
7 Cognitio rerum nobis cauſatur per earum cauſas & effectus. Poſſeſsio qualiter acquiratur & perdatur.
7 Poſſeſsio præbendæ qualiter quęratur.
8 Suſpitio quomodo probetur.
9 Depoſitio animi cauſa eſt perdendæ poſſeſsionis.
10 Emptor an vſucapiat rem emptam.
11 Poſſeſsio ciuilis abſque naturali poteſt acquiri. Vitia in poſſeſsionibus plurima.
12 Succeſſor vniuerſalis in perſonalibus diſtinguitẽ à ſingulari.
13 Dominus quando rem amittat per factum eius qui ipſius nomine eam poſsidebat.

1 PEr liberam. [Perſonã.] ſuprà per quas perſo. l. j. Idem per ſeruum etiam alienum. ff. e. l. ſi me in vacuam. §. ſi. dum tamen habeat animum acquirẽdi. ff. e. l. j. §. ſed & per eum. Et dic quòd aut tradens & recipiens gerebant in animo quòd mihi quæreretur, & quęritur ſtatim, vt hic. Aut neuter, & tunc non antequã venerit in meam poteſtatem. ff. de acqui. rerum do. l. res. Aut alter, tunc ſtatim, vt ff. eod. l. j. §. hoc quoque. de dona. qui mihi. de acquir. re. do. ſi procurator. Itẽ hanc l. intellige in procuratore, ſecus in negotiorum geſtore. ff. de neg. geſt. l. ſi ego. & ibi no. §.

2 Sed quare non quæritur ignoranti cauſa vſucapiendi. ff. eo. l. poſſeſsio. §. j. & hic dicit gloſ. quia ibi requiritur bona fides, quam ignorans non habet. Vel dic quòd vſucapio eſt contra rationem naturalem, ideo magis reſtringitur ſecundum Iaco. [Poſſeſsionem & dominium.] infra eodem, lege. per procuratorem.

Minus. [In vacuam.] non eſt neceſſe. vt ff. de rei. vend. l. ſi ager. vt hic. [Diu.] idem ſi momento, ſecũdum gloſſ.

3 Vnde dic plenius quòd aut occupauit venditore expreſſe volente, & non eſt prædo. ſuprà, de pigno. ac. l. pignore.

Aut

Aut expreſſè contradicente, & tunc eſt prædo. ff. eod.ſi ex ſtipulatione. Aut tacente, & tunc aut ſciente, & tunc eſt prædo, vt hic.ff.ſi ſerui.vendi.l.ſi à te.quod eſt verū ſi ſoluit pretium, vt nota.in dicta l. ſi ex ſtipulatione. vel dic idem ſi non ſoluit,& ſufficit ſola ſcientia ad inſtar legatarij.ff.quo.leg. lege prima,§.rediguntur. Aut ignorante,& tunc poteſt diſtinguian ſoluit pretium, vel non. ff.de except.rei iudi. l.j.§. fina. infra.eo.improba.

4 Et nota quòd poſſeſsio ꝓbatur per literas: quod eſt verum ſi litera dicat rem in conſpectu traditam, aliàs contra. ff. eo prædia. Item no. quòd emptor qui ſoluit pretium, excuſatur à furto. ff. de furtis, lege, cum qui.§.j. quod eſt verum hoc caſu, ſed non generaliter. ſuprà, quod cum eo.l.ſi liberã.

Donatarum. Opponitur.ff.eod. lege prima, §. adipiſcitur. & l.quamuis.§.infans. Quidam dicunt quòd hæc illas corrigit. Et hanc Iacob. de ra. cui obſtat inſta, de dona.l. ſiue emancipatis. Alij vt Ioan. dicunt quòd quæritur cum authoritate tutorum, quod eſt verum de ſe. Sed hæc lex vult dicere quòd ſine authoritate. quare dic quòd infans quærit dummodo habeat aliquem cōſenſum & affectionem ad rem quam recipit. Et hac Dynus.

5 [Infanti.] infans propriè dicitur minor ſeptē annis, vt ſuprà, de iure deli.l.ſi infanti. [Tradita.] authore tutore. [Per tutorem.] recipientem nomine infantis.

Licet. [a]Docto. conſueuerunt hic cumulare materiam poſſeſsionis, quærendo qualiter diffiniatur & qualiter diuidatur. & plenè dic. ff.eod.l.j. in gloſſ. corporaliter. Et tene diffinitionem & diuiſionem Ioan. & illam ſequitur Dy. vt ibi. Et plenius extra de regu.iur.c.iij.lib.vj. Et tacite quòd ſint duæ, ff. pro hærede.l.iij. §. quòd vulgo, de verbo. obl.l.ſtipulatio iſta.§.hoc quoque.ad exhi.l.iij.§.ſi. Sed quęritur vtrum ſint duæ vel vna tantùm? Eſt magna controuerſia inter Ioan. & Azo. Azo dicit quòd eſt vna. Io. quòd ſunt duæ, ſcilicet naturalis & ciuilis, vt patet ff.eod.l.j.in gloſſ. ſuper verbo, ait. quod Pla. ibi concordat, quia aut loquimur in perſona vnius, & tunc eſt vna: aut duorum, & tunc ſunt duæ. Et hoc vltimo caſu concludit opinio Ioan. & ſunt ſecundum Ioan. diuerſæ ſpecies, nam diuerſas habent cauſas & effectus.

a ¶Hãc repetit Sal. ex qua no. poſſeſſionē acqri duobus, animo & corpore, et retineri altero, animo. ſcilicet & ob id nō ꝑditur ſolo temporis curſu, etiam cētū annis. vide pœcum.

b Hæc eſt vna ex quinquaginta deci. Iuſti. quã Roſ. cōmẽdat.

6 Nam per cauſas & effectus deuenimus ad cognitionem rerum, quare dico ꝙ diuerſæ ſunt ſpecies, quia vnus poſsidet pro ſuo, vt proprietarius. alius pro non ſuo, vt vſufructuarius, ſecundum Pe. de bel.perti. & Dy. Sed quæritur qualiter acquiratur? Et dic quòd corpore & animo, vt lut. ff. eod. l. iij. Sed glo. dixit ibi quòd fallit in multis caſibus, ſed dic quòd in nullo fallit, quia in quolibet eſt ibi actus corporalis, vel viſus, vel receptio clauiū, vt ibi Dy. notat. Et probatur animus per extrinſeca, vt plenè no. Inno. extra de poſtu.c. bonæ. Sed quid de incorporalibus? Dic idem cùm vtitur. & vide quod ſcripſi ſuprà, de ſerui. lege prima.

7 Et quomodo acquiratur poſſeſsio præbendæ? Dic per Innocen. extra de reſtit.ſpol. cum in literis. Item quomodo iuriſdictionis. not. per eum de ca.mo.c.dilectus. per Specu. de iuriſdi. ver. illud. infra, de emancip. lib.l.j. dic ibi. Sed quæritur quomodo perdatur? Dic plenè dicta l.j. & dicta gloſſ. Illud tamen nota, quòd ſi quis non veniat ad poſſeſsionem quam aliàs occupauit, propter metum perſonæ ſuæ, quòd propter hoc nō amittit eam, vt hic: ſi verò propter metum quia ſuſpicatur ſe non admitti, vel poſſe repelli, tunc amittit: ſic intellige. ff. eod. ſed ſi noluit. & l. ſi illud quod.§.fina. quæ aliàs aduerſantur.

8 Sed quomodo probatur hæc ſuſpicio? Dic quòd per coniecturas, ſi fortè ille qui iurauit ſit potens, alius non. ff. eod. l. quod in eod.§.fina. Quid ſi iuit, ad iudicem? Non credo eum ſuſpicari, niſi aliàs ꝓbetur, ſortè enim iuit, vt cautius eijceret. ff. de no.ope.nun. l.de pupillo.§.meminiſſe. Et recipe hic ſuſpicari, non pro dubitari, ſed pro eo qui habet animum inclinatum ad amittendum poſſeſsionem, vt hic. & per Iaco. in dicto §. fina. Et vide quod notat Innocen. extra de in integ. reſtitu.c. cum veniſſet. Sed quid ſi non ſuit repulſus, nec ſuſpicatur, ſed ſic ſtat alio poſsidente? Dic quòd retinet, ex curſu tamen temporis præſumitur obliuio, & ex illa amiſsio poſſeſsionis, vt not. glo. ff. de vſucap. l. furtum.§.primo.

9 Tu verò dic quòd depoſitio animi eſt cauſa perdendæ poſſeſſionis, vt hic. & ff. eod. l. peregrè. quæ depoſitio præſumitur ex tranſcurſu temporis, oblitus tamen non habet animum perdendi. Sed quod eſt illud tempus? Gloſſ. dicit quòd arbitrio iudicis, vt d.l. furtum.§.j. Sed quid arbitrabitur? Gloſ. dicit quòd de anno inter præſentes. pro quo in feu. ſi de inueſti. inter do. & vaſal. c.ij. item & inter abſentes eſt inſpiciendum an ſciuit vel non, vel an potuit occurrere vel non, & talia quę bonum iudicem mouere debent. Et vide quod not. Dy. extra de re.iu.c.ſine poſſeſſione.lib.vj. Item dic quòd hæc non obtinent in iuribus, vt no. de elec.c.querelam. Item dic quòd in caſu biennium præiudicat, quo ad poſſeſsiuriem & propnetatem, vt infra de omni agro deſer.l. qui agros. lib.xj.

Cum nemo. [Mutare.] niſi ex cauſa. ff. eo. l.iij.§. illud. & l. qui bona.§.j. [Veri domini.] ſed poſſeſsionem amiſiſſe. ff.eo.l.j.ij.§. quod ſi ſeruus. & l. peregrè.§ quibus. Et tuo ge infra de præſcrip. lon. tempo. l. male.

10 Sed an ille qui emit, vſucapit? Ir. quòd non. Io. contra, cuius opinio approbatur hic in glo. Et idem in procuratore qui alij vēdidit, antequam mihi nomine cuius receperat, traderet. & dic infra l. ſin.

Si nulla. [Vineas.] clandeſtinè. [Petitio.] fortè alij vēdidit, aliàs opus eſſet xxx. annis, ſed & tūc eſt opus ſi vi poſsideatur. vt inſti. de vſucap.§. furtiuæ.

Per procuratorem. [Non poſsit.] propter voluntatem tradentis quæ vtranque transferre voluit, & dic ſupra per quas perſo. no. acqui. l. j.

Nec ex uera. [Retinere poteſt.] dic ſupra. l. ij. [Iuſtam cauſam habuit.] ff. ſolu. ma. l. ſocer. de pig. l. pignori.

Nemo ambigit. Aliqui Tholoſani tenent cōtra. vide plenè extra de re.iu. c. poſſeſſor. libro vj. [Controuerſia progreſſa.] inter poſſeſſorem & dominū. [Dubitet.] præſumptiuè. Si teneas opi. Azo. dic quòd loquitur in q̄renda. Si teneas opi. Io. dic ꝙ loquitur in q̄ſita. Item dic quòd mora controuerſia, ſit interruptio quo ad mouentem, niſi in vſucapione rerum mobilium, vt dices infra de præſcrip. xxx. vel xl. an. l. ſicut. ff. de rei vendi. l. ſi poſt.

11 Itē dic quòd ciuilis poteſt acquiri ſine naturali, qñ tradens alterum habebat, ſecundum glo. item ſi vtranque, ſi vellet tātùm alteram transferre, ſecundùm doc. ff. de preca. l. & habet. §. cum qui. ff. eo. l. pen.

Vitia. Dic quòd quædam ſunt vitia, quæ res afficiunt vt furtiua vi ablatiua poſſeſſa. Item data cōtra. l. Iul. repe. Quædam quaſi realia. vt ff. de acqui. rerum do. l. bonæ fi dei. inſtitu. de vſuca.§. ſed aliquando. ff. de vſucap. l. vbi.§. fin. Alia perſonalia, vt dolus: mala fides, vitium litigioſi. Item clã deſtinitas, ſecundum glo. Et de his vitijs dic ſecundum gloſſ. & doc. quòd realia durant quo ad vſucapionem, vt hic: ſed non quo ad fructus, vt ff. de acq. re. do. l. in bonę fidei.§. penul.

12 In perſonalibus diſtinguitur ſucceſſor vniuerſalis à ſingulari. Et in ſingulari, diſtingue an ſit cauſa lucratiua, aut nō: & an ad agendum, an ad excipiendum: & an ſit reuerſura ad doloſum, aut non, vt plenè poteſt deprehendi. ff. de excep. doli. l. apud Celſum. per totam l. cum nota. ſupra pro hære. l. nihil. & ibi plenè nota. An autem exceptio excōmunicationis, quæ obſi abaccedenti obſtet ceſsionario. vide extra de iure pa. c. j. lib. vj. de regu. iur. c. is qui. lib. vj. in nouel.

13 Ex liberis. [b] Diſtingue quatuor caſus ſecūdum opi. Io. quam gloſſ. ſequitur, qñ prodit, quando exit, & his duobus caſibus dominus poſſeſsionem nō amittit, vt hac l. ſed quando alij tradit, vel deijcitur, amittit: & hic non obſtat. ff. eo. l. iij.§. quod ſeruus. & l. peregrè.§. ſi. Moderni dicunt quòd quãdo exit vel prodit, dominus non amittit, etiam de iure antiquo, ſed ſi alius ingrederetur, amittebatur, quod hæc l. corrigit. Sed quando deijcitur, dicunt idem quòd Ioan. In iiij. verò caſu quando tradebat, dicunt quòd de iure ff. dominus amittebat, ſed hodie corrigitur per hanc l. quæ intendit fraudibus & malitijs colonorum obuiare, & aliorum alterius nomine tenentium. [Vel quiſpiam.] vt depoſitarius, commodatarius vel ſimilis. [Cuiuſcunque rei.] tam mobilis quam immobilis. [Salua.] vbi colonus vel inquilinus noluit adire cùm poſſet.

De præſcript. longi tempo. x. vel xx. annorum.

1 ☞ Mala fides quando impediat præſcriptionem.
2 Emens rem à debitore qui eam ſciebat obligatam, præſcribit hypothecam.
3 Poſſeſsio continua, an & qualiter debeat probari.
4 Bonam fidem habere non præſumitur is qui contra ius commune operatur.
5 Exceptio præſcriptionis non impedit litis conteſtationem. Exceptio vſquequo probari poſsit.
6 Prouincia quid ſit, & quid præſidatus.

Domi

7 Domicilium habere quis dicitur, vbi maior pars fortunarum ſuarum habentur.
8 Vſusfructus præſcribi poteſt.

CVm poſt. [Motam.] lite conteſtata, ſecũdum glo. [Omiſſam.] quia peremptæ inſtantia, ſecus ſi remiſſa pacto, ſuprà, de pactis, l. poſtquam. [Ad noua.] id eſt, nouos poſſeſſores. [Viginti.] inter abſentes, vel decem inter præſentes. [Poſsidens.] cum titu. [Acceſſione.] ff. eodem. Pomponius. §. cum quis. [Mota.] nec ſit perpetuatio, niſi contra illum contra quẽ fuit mota. [Longi temporis.] ſed longiſsimi ſic. [Republica emente.] quia non currit præſcriptio longi temporis contra ipſam, infra de præſcrip. xxx. vel xl. annorum. l. omnes.

1 Authe. Malæ fidei. Hęc authen. ſumitur in corpore, vt ſponſalitia largitas. §. rurſus. coll. ix. Et intellige hãc authen. in eo qui fuit malæ fidei poſſeſſor ab initio, ſecus ſi ſuperueniat ei mala fides ante alienationem, ſecundũ doct. Item intelligunt quidã hanc authent. vbi emptor mala fide emit: & ſecus dicũt ſi bona. ff. de libe. cau. qui ſciens. ſed ſi ſic intelligatur authen. eſt inutilis, nec quicquam addit. Item quid ſi verus dominus incœpit ſcire ante completam præſcriptionem? Dicit glo. hic quòd ſi poſſeſſor vellit ſibi cõputare à tẽpore ſcientiæ, pſcribit x. vel xx. an. aliàs xxx. Sed doct. dicunt ꝙ pro quota, vt auth. ꝙ ſi quis. Sed pro gl. fa. j. de pręſcri. xxx. an. l. cũ notiſsimi. §. j.

2 Sed quid ſi debitor qui ſciebat rem obligatam alienat? Dic nihilominus emptorem præſcribere hypothecã, vt hic not. doc. & Spe. in tit. de pręſcri. §. quid ſi debitor. ver. ſed niſi quid. Item hæc authen. non obtinet in re mobili, ſecundũ doct. Gl. tamen videtur ſentire contrarium. inſti. de vſuc. §. quod autẽ. ver. vnde. in gloſſ. ſed videtur. in fine. Sed non eſt vera, vt ibi ſcripſi. Itẽ videtur quòd ſi primus emptor, qui bona fide emit à malę fidei poſſeſſore, alienat bona fide, alij quòd nõ ſit locus huic authen. quia non eſt vitium reale. ſuprà, de acqui. poſ. l. vitia nota.

Authen. Quòd ſi. [Abſens.] id eſt, tempus abſentiæ duplicabitur. & intellige de abſentia. infra, l. fin. plenius dices. Itẽ opponitur r. infra, de præſcri. xxx. an. l. cum notiſsimi. §. j. Dic quòd ibi ſpeciale. Vel dic quòd hæc illam corrigit, ſecundum Pet. de bel. peri.

3 Longi. [Continuatam.] Nunquid omnia iſta debent poni in libello vel exceptione? Inno. dicit ꝙ non, nec etiam titulus, vt no. extra eo. c. cũ olim. de deci. c. dudum. Sed an oportet probare quòd continuè? Videtur quòd ſic, vt hic. Et probat ſe poſſediſſe ab initio: & in medio, & in fine. Et no. in Spe. de proba. §. j. ver. ſed quæritur qualiter. & no. xvj. q. iiij. ca. volumus. extra de præbẽ. c. cum de beneficio. lib. vj. per Archi. Vel dic quòd præſumitur continua, ex quo ſemel eam habuiſſe ſe probat, iuxta illud quod not. ſupra, de proba. l. ſiue poſsidetis. Sed non habet probare bonã fidem, quia præſumitur. infrà de euic. l. pe. & ibi not. infra, eod. l. ſuper. & ibi no. quod eſt verũ ſi habeat titulũ, aliàs nõ. extra de in integ. reſtit. c. cum veniſſent. per Inno. de præſcrip. c. vigilãti. In ſeruitutibus verò vide ſuprà, de ſerui. l. j.

4 Item nõ habet bonam fidem, qui cõtra ius cõmune vtitur. ff. pro empto. l. qui fundum. §. ſeruus. extra de præſcrip. c. j. li. vj.

Diutina. [Succeſsionis.] potatiuæ. ſuprà, pro hęrede. l. opinione.

Nec petentem. [Vero titulo.] pone ſuprà de rei vendi. l. re tua.

Si fraude & dolo. Et ſic dolus dedit cauſam cõtractui, & ſic nullus fuit contractus. [Confirmare non potuit.] etiam ſi tempora actionis dolo ſint elapſa, potero rem petere per actionem in factũ. ff. de dolo. l. itaque.

Longi. [Auſert.] ſuprà, de fide inſtru. l. j.

Si is. [Matris tuæ.] id eſt, filij naturalis. [Adoptiõis.] quę non valet. inſti. de adop. §. fœminæ. [Et. ſcilicet adoptiuo. [Non prohibetis.] tu fili naturalis. [Horum.] id eſt, mãcipiorum.

5 Emptor bona fide. [Poſtulat.] per hanc l. tenet Archi. quòd exceptio præſcriptionis non impedit conteſtationem: vt notat. extra de litis conteſta. c. j. lib. vj. Et Ioan. And. ibi contra. Sed Spe. videtur tenere primam, & dicit quòd ſtilus curiæ hoc approbat: vt no. tit. de excep. §. dicto. verſi. vt autem. Hoc notat Ia. But. in l. omnes. & l. ſicut. C. de præſcrip. xxx. vel xl. ann. & Cy. in iſta l. Bart. in l. poſt rem iudicatam ff. de trãſact. cum ſi. & quòd præſcriptiõis exceptio ſit exceptio litis finitæ, ſed Bart. in l. j. §. quod ait ſenatus. ff. ad Tertul. l. cum quærebatur. §. j. ff. iudi. ſol. l. tranſacta. de verb. ſign. ff. Item nota quòd exceptio poteſt probari cum actor probauerit, non tamen poſt dicta teſtificata, ſecundum glo. quod nunc eſt verum: vt no. extra, de teſt. c. de teſtibus. modificata. eo. titu. c. j. in cle.

Nec bona fide. [Aſſumetur.] ſecus in vſuc. l. dei vendica. l. ſi poſt.

Super. a[Probetur.] eo ipſo quòd non probatur contrarium, dic ſuprà, l. j. a ❡ Cõſtitutio Iuſt. ex l. cum ſeq.

6 Cum in longi. [Prouincia.] id eſt, in vno pręſidatu, ff. de aſſeſſo. l. ſi eadẽ. Sed hodie in eadem ciuitate vel eodẽ territorio eſſe debent, cũ ſingulæ ciuitates habeant ſua regimina, ſecundum glo. quæ poteſt eſſe vera in partibus quibus non ſunt domini ſuperiores nec præſidatus. Sed in regno Franciæ, vbi ſunt Seneſcali & Balliui, videtur eadem prouincia quælibet Seneſcallia, vel Balliuia, ne attenderem Caſtellanias, nec comitatus per hanc l. ſed ſolùm Balliuias. Sed cum de iure canonico, & communi vſu loquendi prouinciæ diſtinguantur hodie per Archiepiſcopatus, nunquid dicemus illam hodie prouinciã? Videtur quòd ſic. extra, de elect. c. coram. & hoc Petr. de bel. peri. vel intelligitur de diœceſi. extra, de elect. ne Romani. §. ſane. in cle. Durum tamen eſt recedere ab hac.

7 Sed quid dices domicilium? Dic ſecundum gloſſ. vbi habet maiorem partẽ fortunarum: vt C. de inco. l. ciues. lib. x. Vel dic potius vbi larem fouet, vt ibi nota. Quid ergo ſi in diuerſis locis habet domicilium? Gloſſ. dicit quòd cenſetur præſens in quolibet loco, ff. ad municipa. l. aſſumptio. §. penultimo. Et ſi nullo loco habet domicilium, habetur pro abſente, ſecũdum glo. Et vide quod notat Archid. extra, de reſcri. c. ſtatutum. §. cum vero. in glo. ad huiuſmodi. li. vj. & vide extra. de reſcr. c. j. in cle. Quid ſi domicilia ſint cõtingua vel quaſi, ſunt tamen in diuerſis pręſidatibus? Certè videtur ceſſare ratio huius l. j. ad Sillēia. l. fina. ff. de adul. l. ſi maritus. §. j. Potes tamen dicere contra, vt ſcripſi inſtit. de excuſa. tut. §. qui autem. Sed quid ſi domicilia ſunt in eadẽ prouincia, res tamẽ alibi? Arg. quòd non ſunt præſentes. inſra, de bon. author. iudi. poſ. l. fin. Sed contrarium videtur verius per hanc l. quæ attẽdit domicilia. Et quia poſsidens poteſt conueniri in loco domicilij, vt dixi ſuprà, vbi in rem act. l. fin. Sed quid econtra. ſi domicilia ſint in diuerſis prouincijs, & res tamen cõtentioſa & domicilium actoris in eadẽ. Item quid ſi domicilia ſint in eadem prouincia, poſsidens tamen eſt exemptus, nec poteſt coram ordinario cõueniri. Item quid dices de magnatibus qui habent caſtra & domos in diuerſis prouincijs, & in aliqua illarum vbi nullum habent domicilium tenentur rem alicuius bona fide & titulo occupatam? Vide iſta inſtit. de vſuca. circa princ. vbi ſcripſi. [Expectanda.] infra de præſcrip. xxx. anno. l. ſicut. [Obſeruando.] quo ad amiſsionem, ff. quemad. ſer. amit. l. ſicut. non autem quo ad acquiſitionem: vt dixi, ſuprà, de ſeruitu. l. j. ſecundum glo.

8 [Veluti vſusfructus.] videtur hic tex. quòd vſusfructus poſſit præſcribi. Glo. tamen ſentit hic contra. ff. de vſuca. l. iuſto. §. non mutat. ff. de vſufru. l. vſusfructus in multis. quia cũ habeat cauſam diſcontinuam, neceſſe eſt tantum tempus quòd non ſit memoria, & tamen tantum durare nõ poteſt. Sed fortè de iure cano. poſſet dici contra ſicut dixi in decima, ſuprà, de ſerui. l. j. Vel fortè poſſet præſcribi quando legatur municipibus, ff. de lega. ij. l. Meuius. §. ii.

In quibus cauſis ceſſat longi temporis præſcriptio.

1 ❡ Vſucapio etiam in mobilibus locum habere poteſt.
2 Præſcriptio quantum tempus de iure ſeudorum requirat.

SI is cui. [Præſcriptione.] l. non ſolùm. §. quòd vulgo. ſuprà, commu. de vſucap. l. j.

In ſeruorum. Nota quòd vſucapio habet locum in mobilibus. [Peruenitur.] niſi in caſibus, ff. de diuer. & temp. præſcrip. lege, longe. infr. titu. ij. l. j.

Vnus. [Præſcriptione.] quia ſunt mixtæ & ꝗ non habent titulũ, ſecundũ gl. Sed ſi poſsidens vendit, emptor præſcribit, ſi habet bonam fidem, ff. pro dote. l. fin. Et quãuis præſcriptio x. annorũ, non obſtaret agenti communi diuidundo vel fami. erciſ. obſtaret tamẽ exceptio dominij: vt hic no. ſed per xxx. annos bene præſcriberet. [Et vendicationi.] ſi

ni.]ſi non agnoſcat commonicationem, & diuiſionem etiam
1 ſi agnoſcat, vt no.ff.fami.erciſ.l.j. dic vt ibi infra de anna.ex-
ceptio.l.j.de iure feudorum videntur neceſſarij xl. anni, vt in
ti.de vo.feu.c.ſciendum.cum ſeq.

Hæreditatis. [Succeſsio.] caſibus tamen quibus poteſt vendicare quando res eſt mo
dico diſtracta, vel venditor non comparet vel emit à fiſco tol-
litur x.annis, ſecundum gloſ. ſuprà, de edi.di. Hadr.tol.j.§.fi.

Si puerum. [Habitum.] tunc enim eſſet liber, ſ. de lati.li.tol.l.vnica.olim efficiebatur oc-
cupantis, ff.de ſtipu.ſer.l.quòd ſeruus.[Curaſti.] idem ſi ſer-
uum, ff.de cap.l.io bello.§.ſi quis ſeruum.

Quibus non obycitur longi
temporis præſcriptio.

1 Præfectus prætorio de cauſis curialium principis cogno-
ſcere poteſt.

1 CVm per abſentiã. [Prætorio.] Nota qđ præfectus prætorio cognoſcit de cauſis curialiũ prin-
cipis etiam agendo.[Non neceſſario.]cũ cõpetat
de iure communi in integrũ reſtitutione petita, ff.ex qui.cau.
ma.in integ.reſti.l.inter eos.§.fi.ſecundum glo.

Si poſſeſsio. [Valere.] in effectu. ſuprà.l.j.& ij.

Neque mutui. [a]Minora tamen tempora currunt alicui vel aliquibus vt red-
hibitorię, interdictis. Item x.annis actioni quod me.cau.ſuprà
quod me.l.ſi vt.ſecundum gloſſ.

a ¶Hic habes quomodo act. perſo. non tolluntur lõgi temporis præſcriptione, quæ in realibus tãtum locum habet. Fal.habes in gloſ. q̃ imò aliquo; minori tẽpore vt act.de glã de legẽda quæ triduo durat l.j. ff.e.

Ab hoſtibus. [Fruſtra.] vt infra, de capti.l.ab hoſtibus.

Si aduerſus creditorem.

1 Ius pignoris non vſucapitur triennio in re mobili.
Vſucapio ad quid inuenta.

DIuturnum. [Incumbat.] vel ſecũdus creditor. j. de præſcript. xxx.
annorum, l.cum notiſsimi.§.j.intellige quòd pręſcriptio obſtet, niſi eſſet abſens. quo caſu reſtituitur, ff.de dam.infect.l.eum poſtulaſſet.in fi.

1 Sed quare non vſucapitur ius pignoris triennio in re mobi-
li ſicut dominium? Dicit gl.quòd ideo quia vſucapio inuen-
ta eſt vt rerum dominia non ſint in incerto, ſed idem poſſet di
ci de præſcriptione x.ann. Item dic quòd quãuis hic loquitur
de re immobili, idem eſſet in mobili, quod præſcribitur hy-
pothecarie.x.annis quamuis quidam contra.docto. tamẽ ſe-
quũtur opi.Ioan.ſ.poſitã, vt hic not.& j de vſuc.l.vſucapio.

b ¶Deci.Iuſti.ex.l. quã not. ſi placet.

c Quæ non erat cognica de iure. ff. ſed fuit inuẽta per iura C.gl.no.in l. qui occidit. ff.ad leg.Aqui.

Si debitori. [Perſonali actione.] niſi vniuerſaliter dediſſet.dic melius.ſ.de hære.vẽdi.l.ij.

De quadrienny præſcript.

1 Eccleſiaſtici exceptionem non numeratæ pecuniæ poſt
biennium poſſunt opponere.
2 Princeps habens aliquod ius in re ipſum quod habet cenſetur
ſolùm dare, non autem ius tertij.
3 Princeps an ſit omnium rerum proprietarius.
Papa eſt dominus omnium rerum eccleſiaſticarum.
4 Actio nemini competit aduerſus principem, niſi prius venia
impetrata.
5 Imperator ante confirmationem & coronationem nõ poteſt
vti iuriſditione.
6 Imperator non nominatur antequam coronetur.

NOtum. [Vocãtibus.] dic plenè. ſuprà, cõmu.de vſuc.l.iã pridẽ.[Fiſco noſtro.] hodie nec ab alijs, infra, l.fi.& l.proxima.

Omnes. [Cunctos.] generaliter abſq; impetratione. [Comprehenſæ.] opp. ff.de peti.hære. l. nec
vllam.§.item ſi quis.ſed illa in vniuerſitate. Dic quòd in vni-
uerſitate eſt aliud quàm in re ſingulari, ſi conueniatur à credi-
toribus, ff.de hære.ven.l.j.Sed ſi ipſa hæreditas euincatur nõ
videtur tunc diuerſum: quare dic quòd illa ſecũdum ius anti-
quum, iſta ſecundum ius nouum. Item contra.ſuprà, de liber.
cau.l.non ideo.ſed ibi ſpeciale, & vide infra, l.proxi.

1 [Ad hoc fiſcalium.] quid in perſonis eccleſiaſticis? Dicit Ho-
ſtiẽ.quòd illę poſſunt opponere exceptionem non nu. pecu.
etiam poſt biennium, & nedum in cauſa eccleſiæ, imò in pro-
pria: vt plenè not. extra, de ſolu.c.fin.quòd eſt durum.[Com
petens.] in ſtatione cui debet ſolui.[Numeratis.] etiam infra
biennium.dic ſ.de non nu.pe.l.in contractibus.

Bene à [b]zenone. Nota quòd hęc lex intelligitur quando fiſcus ignorãs ius
tertij alienat, ſecus ſi ſciret, vt no.C.de ali.re.fiſ.l.j.& hoc niſi
cum cauſa, quia cum cauſa poſſet ſciens alienare rem alterius.
ff.de euict.l.ex mille.ff.de rei ven.l.item ſi verberatum.§.item
& ſi fortè.Hoſti.dicit quòd princeps eſt dominus quo ad pro-
prietatem, ideo indiſtinctè.

2 Item dic quòd vbi princeps habet aliquod ius in re, videtur
ſolùm dare illud ius, non ius tertij.C.de locati.prædi.ciui.l.fi.
lib.xj.ff.de lega.j.l.ſi domus.§.fi.Item videtur quòd etiã corri
gitur hęc l.xvj.q.iij.c.placuit.xij.q.ij.quicunq;.vel illa capi
tula intelliguntur ſecundum prædicta vbi ſciens donat. Item
hæc lex non obtinet in rebus in quibus cadit commercium
ſupr.de lib.cau.l.non ideo.[Omnia principis.] ſed etiã res pri
uatorum, ſecundũ Mar.ſed Bul.cõtra.& dicit quòd ſunt prin
cipis res fiſcales & patrimoniales vt ſequit̃, & hãc doc.Hoſtiẽ.
3 dicit quòd princeps eſt verus proprietarius vt no.in Spec.tit.
de præſcrip.§.quæ autem. verſic. nunquid ergo.pro quo in
auth.vt de cæte.commu.eccl.re.fortui.non fiant.circa princ.
colla.v.ibi cum dicit accipere.Sed communiter doc.& gl.con
tra.vt hic, & d.l.deprecatio.infra.qui.cau.cen.vel colo.do.ac.
poſ.l.ij.lib.xj.ff.de natali.reſti.l.fi.Sed Papa eſt dominus re-
rum eccleſiaſticarum, vt dixi ſupr.de ſac.ſan.eccle.auth.quas
actiones.in fi.extra, de cau.poſ.cum ſuper.per Innoc.Iunge in
ſtit.de rer.diui.§.ſacræ.& dic vt ibi ſcripſi.[Ex epiſtalmate.]
ſignum vel modus ſcribendi.

4 [Moueatur.] Nota non poſſe agi contra principem niſi im-
petrata Indulgentia ſeu reſcripto ſuper hoc.[Geſtorũ.] ſolet
quęri an donatio quam Imperator Conſtantinus fecit eccleſię
teneat? Et glo.videtur dicere quòd non.in auth.quomodo o-
portet epiſcopos.poſt prin.colla.j.Io.gloſſator decreti.cõtra.
l.xiij.di.ego.Hodie vide in c.fundamenta.extra, de elect.lib.
vj.de hoc.de iureiu.c.j.in cle.& ſupr.de ſum.tri.l.j.

5 [Inſulas.] facit quòd Imperator non poſſit vti iuriſditione
ante confirmationem & coronationem, ff.de teſt.mili.l.ex eo.
infr.de fabricenſi.l.ſtigmata.li. xj.extra de elec.c.venerabilẽ.
ſed contra.de elec.c.licet.xxiij.diſ.in nomine domini.xciij.di.
legim⁹.xliij.di.in ſumma.ff.de excu.tut.l.ſed & reprobari.§.
philiſophos.& hanc doct.Et dic in Specu. de reſcript.pręſen.
§.ratione autem cauſæ.verſi.item quòd eſt obtentum.

6 Hodie verò videtur quòd non nominetur imperator donec
ſit coronat⁹: nec antè bulla vtatur.extra de iureiurã.c.j.in cle.
& ibi de hoc Ioan.An.Reperitur tamẽ quòd Papa vocat tem
pus pontificatus ante coronationem. dic extra de regu.iu.in
data.per Io. And.& vide extra de tranſlatio.c.inter corpora-
lia.

Ne rei dominicæ vel templorum vendica.
temporis excep.ſubmo.

1 Liber cenſualis antiquus facit fidem.

SAepe. [Sobole.] infra.de.ag.& cẽſi.l.cum ſatis.li.xj.[Submota.] niſi xl.ann.infra.
ti.j.omnes.vel ſpeciale in his.infr.tit.j.l.pręſcriptionem.infra de cen.& colo.l.fina.ſecundum gloſſ.

Vniuerſas. [Vel iure.] dic hodie ſupr.de ſacroſanc.eccle.l.fi.& authen.quas actiones.[Cõ-
paratoribus.] infra de agric.& cenſi.l.quemadmodum.lib.xj.
ff.de act.emp.l.ex empto.§.fi.

1 Si quæ. [Cenſus.] Nota quòd antiquus liber cenſualis facit fidem.ff.de proba.l.cenſus.[Abolere.] in-
fra.de fun.& ſal.l.fi.lib.xj.

De præſcript.xxx.vel xl.anno[c].

1 Seges ſemper in agris alienis putatur vberior.
2 Vendicans quando teneatur pretium reſtituere emptori ma-
læ fidei.
3 Emphyteuta poſsidens videtur poſſe præſcribere.
Poſsidens pro alio an poſsit ius in re proſcribere.
4 Actio ex locato vel depoſito vel qualibet alia perſonalis præ
ſcribi poteſt.
5 Agens ad reditus feudi an teneatur probare.
Empyteuta an poſsit præſcribere ius empyteuticum.
6 Proteſtatio an tollat effectum præſcriptionis vel poſſeſsionis.
7 Præſcriptio an interrumpatur per miſsionem executoris.
8 Præſcriptio nulla incipit contra pupillum.
9 Pactum de non petendo interrumpit præſcriptionem.
10 Præſcriptio in quibus non proſit caſibus.
11 Serui contra dominum præſcribere poſſunt quadraginta an-
nis non ſeruiendo.
12 Actio hypothecaria quatuor habet tempora.
13 Creditor ſecundus quando præſcribat iura offerendi.

Pactum

14 Pactum factum venditori quòd poſſit retinere quoties volet an locum habeat poſt triginta annos.
15 Interruptio præſcriptionis an fiat per donationem factam de nouo.
16 Præſcriptio non interrumpitur per donationem fideiuſſoris.
Præſcriptio varijs interrumpitur modis.
17 Interruptio præſcriptionis non fit per proteſtationem.
18 Interruptio an fiat in proprietate quando agitur poſſeſſorio.
19 Debitor in decẽ ſoluens quinque an præſcribat alia quinque.
Præſtationis quando & qualiter præſcribi poſſit.
20 Præſcriptio à quo tempore incipiat currere in præſtationibus annuis.
21 Debitore præſcriptionem allegante cui incumbat onus probandi.
22 Domino & præſcriptore concurrentibus vter erit præferendus.
23 Vſuræ ſunt in fine anni ſoluendæ.

CVm aſſeueras. [Abſente.] maximè ſecundum glo. [Prædijs.] cupiditatis. ſuprà, manda. l. per diuerſas. vnde Ouidius.
1 Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris [Collationis.] quę collatio ſoluta erat vt bene conueniat, quod infra ſequitur. [Ab officio.] & ita non tenuit venditio nec ſubhaſtatio. ^a dic infra, de reſcin. vend. l. ſi quos. [Legitimi.] xxx. annorũ. [Statuet.] id eſt, confirmabit & abſoluet reum. [Dictauerit.] faciẽdo tibi res reſtitui. nec ob. ſuprà, ti. ij. l. ij. in ſi. quia ſibi transferebat fiſcus vt ſuam: hic vt alienam.
2 [Non oportere.] Dic quòd vendicans non reſtituit pretium malæ fidei emptori, niſi ſit conuerſum in ſuam vtilitatem, ff. de rei vend. l. emptor. ſuprà, quòd me. cau. l. ij. & hic. Item nec venditor, niſi emptor fuerit ſtipulatus. ff. de ac. empt. l. ex empto. §. ſi. infra, de euic. l. ſi fundum. niſi in caſu, ſuprà, commu. de le. l. ſi. §. ſi. & vide in d. l. ſi fundum.
3 Male. ^b[Precario.] recipere largè vt colonum, emphyteutam, depoſitarium, commodatarium comprehendat, ſecundum glo. quòd indubitatum eſt de omnibus niſi de emphyteuta qui videtur poſſe præſcribere cùm poſſideat: vt dixi ſuprà communia de vſuca. l. j. Sed in ipſo poteſt intelligi cùm non poſſideat, niſi naturaliter: & naturalis ſola non ſufficit ad præſcriptionem. vt not. Dyn. extra de regu. iur. c. ſine poſſeſſione. libro vj. Item intellige in precario quãdo actum eſt vt nulla poſſeſſio in eum tranſeat: ſecundum gl. Tu potes dicere idem & ſi nihil actum ſit, cùm tunc ſola naturalis trãſeat. ff. de preca. l. & habet. §. eum qui. quæ proficit ad præſcriptionem, vt dixi. Quid igitur ſi vtraque ſuit tranſlata in precario recipientem? Dicit glo. quòd tunc precario poſſidens præſcribit: vt infra, l. proxima. pro quo ff. de acquiren. poſſeſ. l. Pomponius. §. ſi is. Et intellige illam vt ibi notatur.
4 Et dic quòd non præſcribit xxx. annis, cùm habeat cauſam ab agente, infra, eo. l. cum notiſſimi. Sed actio ex locato vel depoſito, vel alia perſonalis bene præſcribitur, ſecundum gl. Oportet ergo agi poſſeſſorio vel rei ven. Item hęc l. non videtur obtinere ſi interuertent poſſeſſionẽ. infra, l. proxi. quia dominum non admiſit. ſecus ſi cõſtituet ſe poſſidere pro ſuo: vt no. Spec. de loca. §. nunc aliqua. verſi. xliij. Quod eſt verum, vt infra, proximè notabitur. Item hæc lex obtinet indubitatè vbi ſoluit penſionem. Sed quid ſi non ſoluit? Mar. quòd nõ obtinet hæc lex. Sed gloſ. dicit contra, quam docto. ſequuntur, infra, eo. l. cum notiſſimi. §. fina. Et eſt indubitatè verum, probata locatione. Si autem locatio non probetur, nec ſolutio penſionis, tunc præſcribit rẽ xxx. an. probato enim quòd tenuit, præſumitur poſſediſſe. Et ſic intellige quod Innocen. & Hoſtien. notat extra de religio. dom. l. c. conſtitutus. qui dicunt quòd nũquã præſcribitur. Sed intellige vt dixi Et quod not. in Spec. de loca. §. nunc aliqua. ver. xlj. Et facit in feudis. de feu. guar. vel caſtal. cap. j. §. j. qui ſue. te. capitu. ſecundo, §. item ſi vaſallus.
5 Quid ergo ſi non agatur ad feudum, ſed ad reditus, & debitor negat dicendo ſe rem tenuiſſe xl. annis francam & liberam? Videtur quòd actori incumbit onus probandi. ſuprà, de fide inſtr. l. plures. Dic quòd ſi actor ſit fundatus de iure communi ſicut epiſcopus ad quartam, tunc oportet reum probare titu. vel tempus tantum quod non extet memoria, & etiam famam, vt Ioan. And. plenè notat extra, de regu. iur. cap. ſine poſſeſſione. libro ſexto. aliàs oporteret actorem probare. lũge infra, eodem. cum notiſſimi. §. in his. Sed ſi ſit colonus ad non modicum tempus, vel emphyteuta, an ſaltem præſcribit ius emphyteuticum vel colonarium. Non videtur cum naturaliter poſſideat, quòd non eſt ſufficiens ad præſcribendũ: vt ſuprà dixi & patet, ff. de acquirendo rerum dominio. libr. iij. titu. j. l. acquiruntur. §. ſi. Dic contra, & eſt expreſſum in vaſal. in feu. ſi de feu. controuerſia fue. ſi quis per xxx. Et potes dicere quòd ius ipſum emphyteuticũ poſſidet ciuiliter & naturaliter vt notatur de vſufruc. ff. ex quibus cauſis maiores. l. ait prætor. §. item ei. Et vide in Specula. de præſcrip. §. primo. verſiculo. quid ſi colonus. [Initium.] id eſt, titulum. infra, de agrico. l. cum ſancimus. lib. xj.

Sicut. [Præſcriptio metuenda.] Et hoc verum de præſcriptionibus quæ currunt ex vi poſſeſſionis. Si autem ſine poſſeſſione ſecus, ſuprà, de epiſco. audi. l. ſi præſes. de non numera. pecu. l. in contractibus. §. fin. infra, de his qui per me. iudi. l. ij. & nota. in nouel. de regu. iuris. ca. in generali. libro vj.
6 Et an proteſtatio tollat effectum pręſcriptionis vel poſſeſſionis. vide plenè ibi extra, de electio. c. cumana. & c. in geneſi. de cauſa poſſeſſionis. cum eccleſia. de cenſi. c. olim. [Debitore.] vel eius hærede. infra, eo. cum notiſſimi. [Poſſidente.] mala fide. [Sufficiat.] hoc caſu ſecus in temporalibus. ſuprà, quãdo li. prin. datus. l. ij. [Poſtulatione.] primo enim petitur citatio
7 à iudice. [Per executorem.] ſit ergo interruptio per executorem. Et perpetuatio vſque ad xxx. annos. ff. pro emptore. l. alienam. ſi non ſit oculus in citatorio, ſecundum gloſſ. quãuis Ia. contra, cuius opinionem ſequitur Spec. titu. de execu. ver pe. Et ſatis patet hic. Opinio tamen gl. ſatis procedit quãdo editur petitio coram iudice & impetratur citatio. Si autẽ ſimpliciter impetretur, ſequere opinio. Spec. Sed obſtat. ff. ex quibus cau. ma. l. ait prætor. §. ſi. de eo per quem factũ eſt. l. fin. Sed illud vetus, hoc nouũ. Sed iure veteri bene fiebat trãſmiſſio ad hæredes, licet non interruptio, ſecundum glo. ff. de act. & obli. l. conſtitutionibus. dic ibi ſi quis cautio. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. Quidam de modernis dicunt quòd præſcriptio xxx. vel xl. annorum interrumpitur per ſolã citationẽ executoris, præſcriptio decem vel xx. annorum per litis conteſta. ff. de rei vendicatio. lege, morte. de præſcript. long. tempo. lege, nec bona. Vſurapio vero nec per litis conteſtationem. ff. de rei vendi. l. ſi poſt. In perſonalibus dicunt fieri per cõteſta. prima opinio eſt communior. [Hanc legem.] niſi per reſtitutionem, vt in tit. ex qui. cau. ma. [Sed pupillari.] & eccleſia in caſibus qui notantur extra eo. c. ex trãſmiſſa. extra de in integ. reſti. c. audito.
8 [Seruanda ſunt.] ergo contra pupillum non incipit, imò incœpta contra eius prędeceſſores dormit, vt hic: ſed contra minorem ſic. Sed an reſtituatur? Dic quòd ſic. vt hic nota. & ſuprà in quib. cau. in integ. reſti. l. ſi. Item gloſ. oppo. de. l. & Atilicinus. ff. ruſtico. prædio. dic infra, titu. j. l. j. & dic alios caſus vbi dormit extra, eo. c. ex tranſmiſſa. per Inno. [Videbatur.] quia quæ fiunt ad reſtringendũ, non operantur ampliationẽ. ff. de condi. & demon. l. cum tale. §. fin. [Legis.] ſpeciale quod iuris error noceat in damnis. ff. de iu. & fac. ign. l. error. Et obtinet hæc lex in rebus vitioſis, etiam furtiuis. Fallit tamen in quibuſdam caſibus, vt l. cum notiſſimi. in princi. §. illud. infra, titu. j. l. j. §. ſi. dic ibi. ſuprà, de ſacroſan. eccle. l. ſi.
9 Sed quid ſi feci pactũ de non petendo vſque ad xxx. annos? Satis videtur quòd non currat præſcriptio interim. vide in authent. de appel. §. fina. colla. viij.

Omnes. [Vel publicũ.] vide ſuprà, de ſacroſan. eccl. l. ſi. ſuprà, communia de vſucap. l. iampridẽ. [Munitione.] Fallit infra, l. proxi. & ſequen. infra, de agrico. & cenſi. l. cum ſatis. & l. ſi. lib. xj. de fun. reipub. l. cum qui. ſuprà, tit. j. l. j. de fun. libe. l. fin. libr. xj. de muni. leg. l. ſi. lib. xj. de vſucap. l. vſucapionem.
10 Item in decima à laico detẽta. xvj. q. iij. licet. Item nec procurator. extra eo. c. cum ex officij. Item nec obedientia contra maiorem, extra eo. c. cum non liceat. Item nec præbenda ſeu beneficium. xvj. q. iij. c. clerici. Item nec liber homo. ea. q. c. nã liber. ſuprà, de præſcrip. long. tem. quæ pro lib. l. j. Et de hoc per Inno. extra eo. c. cauſam. & per Ber. in d. c. cum non liceat. Item nec fundum alienum. in feu. de rapi. Cor. c. j. Vel dic vt ibi de prohi. feu. alie. in princ. iunge ſuprà, l. proxima.
11 Præſcriptionem. [Conditionum.] gloſſ. intelligit hic quòd ſit ſine ſerui curiæ. [De alijs.] & ſic alij ſerui aſcriptitij præſcribunt xl. annis, niſi per alium ſeruirent: vt not. ſuprà, l. proxima. infra, de agrico. & cenſi. l. cum ſancimus. §. fin. lib. xj. ſuprà, de præſcrip. lon. tempo. quæ pro li. compe. l. j. & ij. [Præcipiunt.] vide infra, de decu. l. ſi quis decurio. lib. x. dic ibi.

a ¶ Materiã ſubhaſtationis vide per Bart. in l. ſi tempora. j. de fide inſtr. et iu. haſt. fi. li. x. C.

b ¶ Hic habes caſ. in quibus non currit præſcrip. alios vide in c. cum nõ liceat. extra, de pręſcrip.

Competit. [Annorum.]xl.In caſu.l.infr. de ſun. patr.l.ſi.lib.xj.Sed ſuſſiciũt xxx. anni in feudo.ſi de feu.fue.controuer.c.ſi quis.per xxx.[Publicã.] ſecus ſi eſſet priuata.vt dixi ſuprà,eo.l.male.

a ¶Cõſti.Iuſti.ex l.

12 **Cum notiſsimi.** aDic quòd actio hypothecaria quatuor habet tempora, ſecundum glo.& doct.videlicet x.an.inter præſentes quãdo extraneus bona fide,& titulo poſsidet.vel xx.inter abſentes. Itẽ xxx.anni,quãdo mala fide,& ſine titulo.Itẽ xl.anni in caſibus huius legis.Item quintũ quando extraneo bona fide & tit.poſsidente creditor quibuſdã annis fuit præſens,quibuſdã abſens.ſ.de præſcrip.long.tempo.authen.quòd ſi quis.& infra proxi.§.dic ibi.Sed quomodo durat hypothecaria ſublata actione perſonali?Dic perſonalem non tolli ipſo iure. ff.de act.& obliga.l.obligationum.§.placet.ſecundum gloſſ.nec obſtat ff.de admi.tut.l.ſi pupillus.quia verum eſt quòd æquiparatur quo ad alia.Sed ad hæc obſtat ſuprà,de vſucap.l.cos.in prin.dic infra,de luitio.pig.l.intelligere.Sed qd de fideiuſſoribus?Dic ibi & adde quod ſcripſi infra tit.j.l.j.in fine.Sed quid ſi debitor tenuit per xxx.annos,& pòſt vendidit Titio, qui tenuit per vnum vel per duos?Dic poſſe contra eum agi, vt plenè not.in Spec.de obliga.& ſol.§.j.ver.item pone.[Per ſolam conuentionem.]vnà cum executione,ſecundum gloſſ.& doct.[Aetas impuberis excipiẽda.]in hoc eſt paritas, quia vna dormit,alia nõ.Imò in corpea extinguitur.[In ſolo ſit.]& in æſtimatione.ff.de pigno.l.ſi inter.§.fina.]Sed eum illud.] opponitur quia debitori ſuccedit hæres qui reputatur eadem perſona,ſed dic,vt dicitur in gloſſ.Item opponitur ſ.de præſcripe.x.an.authen.quòd ſi quis quibuſdam.dic vt ibi.

13 Quæritur nunquid ſecundus creditor præſcribat iuri offerendi?Plac.dicit quòd non meminit ſe legiſſe.Glo.dicit quid imò.ff.quib.mo.pig.vel hypotheca.l.Paulus.§.qui pignore. Quid ergo ſi pignus non poſsidet,& agit contra ſecundum poſsidentem,qui ſecundus offert primo,& primus offert ſecundo,quis erit potior?Dic quòd ſecundus,cũ melior ſit conditio poſsidentis,ſecundum doct.ff.de verbo.obliga.l.ſi ſeruum.§.ſequitur.Argu.contra.ff.qui potio.in pign.ha.l.iij.§.cum ex cauſa.Sed an creditor præſcribat iuri offerendi,ſic qđ debitor poſt xxx.annos non poſsit offerre debitum & agere pignoratitia?Gloſſ.videtur tenere quod ſic,quod dic ſequendo Bul.Sed doct.tenent contra in terminis iſtis.Et idem Hoſtien.in ſumma de præſcrip.§.quæ res.quia hoc ius offerendi non eſt niſi quædam facultas.Sed iuri offerendi inter creditores quod eſt quoddã ius formale,bene præſcribitur,ſecũdum doct.vltra & citra montanos.In caſu autem pręſcribitur triẽnio.ff.de cap.l.in bello.§.ſi quis ſeruum.

14 Sed quid ſi quis fecit pactum venditori quòd poſsit rem habere quotiens voluerit ſoluendo pretium?Videtur quod non poſsit poſt xxx.annos per prædicta.[Debitorem.]quo ad vtilitatem,creditor tamẽ verè poſsidet naturaliter & ciuiliter,ſi res fuit ſibi tradita,ſecundum gloſſ.licet lr.contra.& hoc in pignore conuentionali,ſecus in prætorio,vt hic plenè notatur.ff.de pig.act.l.j.§.illud [In omnibus contractibus.] vel vltimis volũtatibus.ſuprà cõmunia de leg.l.fin.§.ſi.[Vel repudij.]vel alijs caſibus.ſuprà de iure do.l.vbi.de repu.l.j.[Diſſolutionem.]vel poſt annum in mobilibus.ſuprà,de rei vxo.act.l.j.§.exactio.[Suppoſitas.]id eſt,obligatas.[Sine violentia.]Sed videtur idem ſi cum violentia.ff.de vſucap.l.naturaliter.Sed dic nõ idẽ,quia tũc fit ſolũ interruptio in hypothecaria:hic in hypothecaria & pſonali,ſecũdũ gl.& doc.

15 Sed an per donationem pignoris de nouo fiat interruptio? Videtur quòd non.ff.ex qui.cau.maio.l.ait prætor.§.fin.ſecundum Ioan.Sed ex eadem l.poteſt probari contrarium.ſecundum Azo.quem ſequitur Dyn.per l.à diuo Pio.§.ſi ſuper.ff.de re iudic.iuncta l.ſi ob cauſam.infra,de euic.& facit quod nota.ff.ne vis fiat ei.l.j.§.hæc verba.Itẽ quod dicit multomagis,dic id eſt tantundem quo ad quædam quæ conuẽtio interrumpit & perpetuat,hic ſolùm interrumpit.de hoc infra,l.finali.

16 Sed an fit Interruptio per dationem fideiuſſoris?Nõ videtur.ff.de ſolu.cum quis.§.ſi quis pro eo.ſed hic cũ actio viuit, ibi erat extincta,vt ibi not.[Per conuentionem.]quia hic de facto tenet in conuentione.[Sed & ſi quis.]Nota quòd interruptionum alia naturalis,& hæc prodeſt omnibus.ff.de vſucap.l.naturaliter.de acquir.poſſ.l.qui vniuerſas.Alia ciuilis,& prodeſt ſoli interrumpenti.ff.de di.& temp.præſcrip.lege,intra.ne de ſta.defun.lege ſecunda,§.fin.Et fit multis modis. primo per conteſta.& hęc interrumpit,& perpetuat in xl.an.in l.fina.infra,eod.ſecundum gl.Item per quaſi cõteſta.ſ.vbi in rem actio.l.ij.ſecundum glo.ſed an perpetuat,gl.non aperit,ſed doc.dicunt quòd ſic,cùm æquiparetur veræ cõteſta.vt ibi.Item per executorem dic ſupra.e.l.ſicut.Sed an perpetuat. dic quòd ſic ad xxx.annos.vt ibi notat.Item per debiti agnitionem,vel ſolutionem partis,vel fœnoris,ſecundum gloſſ.vt hic.Sed an perpetuat?Non videtur cùm hic ſolùm dicat interrumpi.Item per ſolã libelli oblationem in caſibus.ſupra quando li.princi.da.l.j.& ij.infra,titu j.vt perfectius.& tunc perpetuat in xxx.annis vt ibi.Item per rei obligatæ appręhẽſionem.ſupra.§.proxi.Sed an perpetuat?Glo.quòd ſic.infra l.ſi.quod nõ eſt vt ibi ſcripſi.Item an hæc ſit ciuilis?Glo.quòd ſic cùm enumeratur inter ciuiles hæc.Sed contra videtur notari in dicto §.imò.ff.de vſuca.l.naturaliter.& hæc videtur verior,& doc.eam approbant quòd ſit ciuilis.Sed an per obiectum exceptiõis fiat interruptio,ſicut ſi opponatur exceptio compenſationis vel ſpoliationis?Dic quòd nõ.vt nota.extra de ordine cogni.c.ij.& nota.in Specu.titu.de præſcripr.ver.& nota.

17 Sed an per proteſtationem?Dic quòd non.vt no.Innoc.extra de cenſi.c.olim.ſ.de rei vendi.l.ſi fundum. Et hoc verum de præſcri.quæ currit vi poſſeſsionis.ſi ſine poſſeſsione,ſecus.ſupra de epiſ.audien.l.ſi præſes.ſupra de non nu.pecu.l.in contractibus.§.ſi.infra de his qui per me.iudi.l.ij.Et notat Inno.de reg.iur.c.In generali.li.vj.Et an ꝓteſtatio tollat effectum pręſcriptionis vel poſſeſsionis.vide plenè ibi.& extra de elec.c.cumana.& c.in Geneſi.de cauſa poſſ.& proprie.cum eccleſia.de cenſi.olim.Sed proclamatio ſynodalis interrumpitur, extra eo.ſanctorum.ſed ſi fiat interruptio in iurib' incorporalibus ſuper vno articulo,non propter hoc fit in alijs:vt not. extra.eo.auditis per Inno.

18 Sed ſi agatur poſſeſſorio,an fiat Interruptio in ꝓprietate? Arg.quòd non:quia nec conteſtatio facta in actione ad exhibendum,perpetuat in rei vendi.vt infra eo.l.fina.[Ad cognoſcendum ſuum debitum.]Quid ſi cognoſcat ſub conditione ſi quid debeat,nulla exceptiõe facta de ſumma?Videtur idẽ, infra,l.ſi.Sed hic videtur requiri quòd ſecundò cauerit.Item agnitio incerta nõ valet.ff.de confeſsis.l.certum.[Innouata.] id eſt non nouata.

19 [In his.]Quid ſi ille qui debet x.ſoluat v.an præſcribãtur alia quinque?Glo.dicit quòd non.per l.ſupra de non nu.pe.l.cum ſidem.Tu diſtingue plenius,ſecundum Dy.quia aut erat vna præſtatio,vel plures.primo caſu aut recipiens ſciebat eſſe teneri in x.& tunc non præſcribitur.per l.cum ſidem.Aut ignorabat,& tunc præſcribitur.ff.qui.mo.vſus fructus.amit.l.is qui.ff.quemad.ſer.amit.l.ſi communem.ſecundo caſu dic præſcribi id quod non ſoluitur.ff.de aqua plu.ar.ſi prius.ſupra eod.l.competit.vbi eſt ſpeciale.Et hæc quæſtio eſt diſputata per Ioan.An.in nouel.de regu.iur.ca.Pius.libro vj.

20 Item quære à quo tempore currit pręſcriptio in annuis pręſtationibus?Hic ſunt opiniones.Mar.dicit quòd quolibet anno incipit pręſcriptio pro pręſtatione illius anni.Bul.dicit cõtra per l.eos ſupra de vſur.gloſſ.Ioan.& Azo dicunt quòd opinio Martini obtinet in legatis,opinio Bul.in ſtipulationibus:quia legata plura,ſtipulatio vna.ff.de verbo.obli.l.ſi ſcd ebum.§.l.de re iudica.l.quæ legata.Moderni verò ſequuntur opinionem Mar.per hunc §.Sed Sper.ſequitur opinionem Ioan.in titu.de loca.§ nunc de aliqua.verſi.xlj.Probabiliter poteſt dici quod vbi pro arrelagijs agitur,xxxj.an.quod obtineat opinio Ioan.Sed vbi præſtationes fuerunt ſolutæ aliquibus annis aliquibus non:verbi gratia,petuntur pro annis xxx.& xx.& de alijs fuit ſolutum.tunc obtinet hæc lex vt tunc currat ab illo tempore à quo debuit ſolui.nec facias differentiam inter ſtipulationes & legata,ſicut nec textus facit.

21 Sed cui incumbit onus probandi,cùm debitor allegat talem præſcriptionem?Videtur quòd domino vel creditori.ſupra de fide inſtrumen.l.plures.Dic plenè extra de regu.iur.ca.fine.libro vj.in nouella.notatur ſupra,eodem.l.male.[Eſſe reddere.]hoc verum ſi probetur contractus,vt dixi ſupra.eodem.l.male.

Si quis. [Vel donationis.] facit ad id quod nota.ſupra.ſi aduer.vendi.authen.ſacramenta.[Eandem rem habere.]facit ad id quod nota.ſupra de bon.ma.authen.niſi.

22 Sed quid ſi verus dominus & ꝓſcriptor cõcurrant in primo caſu qñ longiſsimo tẽpore tenuit & bona fide?Dic præſcribẽtem præferẽdum.ſed ſi pręſcriptor nõ ageret,dominus admitteret,ſecũdum Ia.de are.Sed an poteſt agere contra dominũ? Gloſſ.dicit quòd non,licet quidam contra.Sed an in caſu quo redit res ad dominum prior dominus poſsit præſcribere?Dic ꝙ ſic,vt poſsit repellere ſecundũ præſcriptione.ff.de in diem adiec.l.quòd ſi vno.ſed non dominum.Sic non ob.ff.de vſuca.l.

ca.l.ſequitur.§.lana.hæc queſtio tamē nō procedit in caſu hu ius §.tenendo opinionem gl.[Sancimus.] & iam contra dominum.ſecundum glo.& docto.Sed ſi primus qui preſcribit à poſſeſſione cecidit,ſecundus ſi præceſsit preſertur, ſecundū gloſ.& docto.& notatur.ff.ad Trebel.l.ex aſſe.[quòd ſi quia eam rem.]ff.de vſucap.l. vſucapio.[Ita tamen.] refertur ad vtrunque caſum ſecundum gl. Mar.verò ad proximum.[Remouerat.]niſi haberet cauſam ab eo.ff.de cōtrahen.emptio.l. qui tabernas.infra,de euic.l.emptori.ff.de excep.l. exceptionis.[Omnimodo.]nec poteſt referri queſtio dominij, & eſt ſpeciale hoc caſu,aliàs cōtra,vt ſcripſi ſupra loca. ſi quis conductionis titu.[Respondit.]De hoc dic ſuprà, de iudi.l.properandum.Sed quid de hypothecaria? Gloſſa dicit hic quòd ſapit naturam perſonalis.Quod poteſt eſſe verum quādo agitur contra debitorem,ſi contra tertium ſapit naturam realis. ff.de acqui.poſ.l.iij.in fi.vbi eſt glo.huic contraria,ſecundum Dyn.[Cautionem.]cum fideiuſsione.infra,de bo. author.iu. poſſ.authen.ei qui.

13 [Perſoluit.]& intellige pro omnibus præſtationibus, ſecundum glo.& dic quòd vſuræ debentur in fine anni. vt ff.ſi certum pe.l.lecta.

Sæpe. [Poſſunt.]ſuprà,de vſufruc.l.corruptionē. Idem tamē ſi nullus caſus obijceretur,ſecundū glo.licet aliàs cōtra.[Perſonalis.]idē in reali. Sed fallit hęc lex.ſ.de do. l.ſi.item ſuprà,de temp.in integr.reſti.pe.l. ſuperuacuum. ff. ne de ſta.defun.l.j.§.ſed interdum.[Cognitio.]ſecus quando fit per executorem.ſuprà, eo. ſicut. ſed idem ſuprà,eo. cū notiſsimi.in princ.& §.imò.in fine.& in alijs quæ ſunt ſuprà,eo. omnes.ſecundum glo.ſed quod dicit de §.imò.nō eſt verum, ſecundum doctores,vt ibi ſcripſi.

De annali exceptione Italici contractus tollenda,& de diuerſis &c.

1 ☞Poſſeſsionem perdenti per inundationem ſubuenitur per reſtitutionem in integrum.

2 Impedito agere quando currat præſcriptio.

3 Defenſor ciuitatis quando ſit adeundus.

4 Citatio facta in vna cauſa quando interrumpat in alijs.

5 Petitio hæreditatis an poſsit intentari pro rebus conſtitutis ſub iudicibus diuerſis.

Interruptio facta contra debitorem non nocet fideiuſſori.

SVper annali. [Hypothecaria.] ſunt & alij caſus. ſ. eti.j.omnes.& l competit.j.de fund. pa.l.j. libr. xj.ſ. de ſacroſanct. eccle.authen.quas actiones.

1 Sed quid ſi per inundationem amiſit.ff.de acquir.poſ. Pomponius.Gl.dicit ſuccurri per in integ. reſt. ff. de iun. actúque priua.l.j.§.ſi quis.Quod eſt verū ad poſſeſsionē,ſed nō ad lucrum vſucapionis.ff.ex qui.cau.ma.l.de oique. [Neque iudicij.] Mar.dicit duo,q̄ iſta iudicia naſcuntur.ex voluntate, & quod nō currit præſcriptio.Sed glo.& doc.in vtroque cōtra, ſed glo.quærit de actione perſonali quę pro ſeruitute cōpetit. dic.ſ.de vſufru.l.corruptionē.Itē de negatoria dic. ff. quēad. ſeru.amit.l.ſi ſit.ſ.de ſeruitu.l.ij. Itē de pignoratitia actione. & dic ſecundū gl.quòd a datione pignoris, ſed non intentatur,niſi ſoluta pecunia.ff.de pign.ac.l.ſi rē.§.omnis. Et extūc incipit currere p̄ſcriptio,ſi tamē creditor tenuit xxx.ao. non poterit inſtari,cùm ſit præſcriptū iuri offerēdi,vt notatur io l.cum notiſsimi.Sed illa opinio nō eſt vera, vt ibi notatur ſecundum doct.Sed ſuppoſita opinione gloſſ. pro vera,poſſet agi rei vend.vt not.hic.& ſcripſi ſuprà,ti.j.l.male. Parum tamen proderit,quia creditor excipiet de pigno. [Ab initio.] de actione pro ſocio. dic ſuprà,pro ſocio.l.quandiu. [Ne autem.]Opponitur ſuprà,qui ad. ad bon.poſ.l.j.dic vt ibi.Item oppo.ff.de ſerui.ruſti.prædio.l.& Atilicinus.

2 Sed ibi impediebatur impedimento facti,hic impedimento iuris.[Diſpoſitum.]ſupra,de bo.mater.l.j.[Acquiſitas.]quo ad proprietatem.Sed quo ad vſumfructum ſic.Sed quid in illis quibus non acquiritur vſusfructus patri, vt caſtreoſibus? Videtur quòd currat.ff.ex quib' cau.ma.l.ait prætor.§.ij.Itē dic quòd hæc lex obtinet vbi qs impeditur agere impedimēto iuris,ſecus ſi facti,vt d.l.& Atilicinus.ſed tūc datur reſtitutio.nota.extra eo.ca.auditis.Et facit ad quæſtionē quā ſcripſi ſuprà,de bo.matee.l.j.in fi.Et adde infrà, de tempo.ap.l.ſi. §. illud.ver.cum ſit apertiſsimi.[Exceptionem.]& nullius temporis,etiam xxx.annorum.[Poterit.]ſuprà, de iure do.l. in rebus.in fine.

Vt perfectius. [Vel furore.]ff.de in ius voca.l. quicūq.& l.neque.[Poteſtate.] quia habet merum imperium.ff. de in ius vocan.l. ij. ſecus in minoribus.ff.de iniur.l.nec magiſtratibus. Et idem fortè ſi haberet agere contra ipſum principem,& ei ſupplicationē porrexiſſet.

3 [Defenſorem ciuitatis.]hodie prius defenſor eſt adeundus, vt in authen. de defen.ciui.§.& iudicare.de man.princi. §. & non permittet.col.iij.[Domicilium.]ff.de dam.infect.l.iiij. §. prætor.quod vi aut clàm.l.aliqui.§.j.ſecus ſi eſſem præſens, vt ibi.ff.de libe.agno.l.j.& iunge ſuprà,de teſti.authen.ſi qs. Et de hoc Dyn.d.§.prætor.& §. totum.Iunge infra, de bon. autho.iudi.poſſ.authen.ei qui. [Cum tabulariorum.] id eſt, tabularij,ſecundum gloſſ. [Temporalem interruptionem.] poſſet enim petì io integrum reſtitui: vt ff.ex quibus cau. ma. l.j.& l.ait prætor.§.fin.quam non tollit hæc lex, ſecundum gloſſ.[Triennij.]hoc interrumpitur his quatuor caſibus:aliàs non,etiam per litis conteſtationem.ff.de rei vendic.l. poſt.ſecundum gloſſ.Item his caſibus interrumpitur lōgè & longiſſimè.contra l.ſuprà quando libe.princi. da. litis conteſtationem facias.vel ibi data fuit ſupplicatio.hic libellus.Et vide ſuprà eodem.l.cum notiſsimi.§.ſi quis.

4 Si ex multis. Tres ponit caſus. Primus vbi debētur ſimiles quantitates ex pluribus cauſis:& agitur ſine expreſsione cauſæ.Secundus, an agendo perſonali interrūpat hypothecaria. Tertius qn̄ nec cauſa nec quātitas exprimitur:ſed tantū dicitur obnoxius, & in omnibus his caſibus fit interruptio, ſecundum gloſſ. Docto.verò dicunt vltimum caſum nō procedere,nec fieri interruptionē: cum talis libellus ſit nullus,& etiam litis conteſtatio nulla. ſ. ne de ſta.defunc.ſi patet.Et ponunt in effectu duos caſus, ſed gl. magis applaudit literæ. In quarto verò caſu,quando vnā quantitatem & vnam cauſam expreſſit,non perpetuat aliàs, ſecundū glo.Sed quid ſi ex vna cauſa debentur quinque,ex alia x.& ex alia xx.& petat x.ſine expreſsiōe cauſę? Gl.dicit perpetuari ſolùm debitum de x.quia nō ſunt ſimiles quantitates. Sed quid ſi in ſacramento cauſa vel quantitas declaretur? Dic illam ſolam interrumpi,ſecundum gloſſ.

5 Sed quid ſi agatur petitione hæreditatis pro rebus ſub diuerſis iudicibus conſtitutis? Gloſſ. dicit non prodeſſe quo ad res alibi poſitas,ſi coram altero agatur:quod eſt verum,niſi ageretur coram iudice domicilij,ſecundum doct.ſuprà vbi de hæredi.aga.l.j.de præſcrip.lon.tempo.l.fin. Item ſecundum intellige caſum,vbi debitor poſſidet pignus,ſecus ſi tertius, cū ciuilis non extendatur ad alias perſonas: & ideo interruptio facta contra debitorem non obeſt fideiuſſori, per l. naturaliter.ff.de vſucap.

De alluuionibus paludi.& paſcu.ad alium ſtatum tranſla.

1 ☞Augumētatio penſionis, non fienda in fundis emphiteuticarijs.

2 Penſio non augmentatur ob diuitias mobilium.

QVamuis. [Non eſt.]ſine magno incommodo accolarum. ff. ne quid in flu. pu.l.j.§ ſunt qui putant. de rip.mu.l.j.§. ts autem. ſecundum glo. [Maris.] inſti.de re.diui.§.inſula. Quærit.ur.inſti.de re.diui.§.præterea.niſi in agro limitato.ff. de acqui.re.do.l.in agris.ſecundum glo.

Hi quos. [Deuotioni.]contrà,infrà.l. proxi.dic ibi in fine.

1 Ea quæ. [Separatim.]creſcit tamen ſi alibi diminuatur.ſuprà.l.proxima.& illa creſcentia erit ſuper toto.[Ne doleant.] ſine magno incommodo, vt ſuprà. quàuis. [Petitoris.]dic quòd in fundis emphiteuticarijs non fit augmentatio,vt dixi ſuprà de iure emphi.l.j. ſed in tributarijs ſic,ſi aliunde tantum diminuatur,vt ſuprà.l.proxi.

2 In alijs autem penſionibus dic quòd propter diuitias mobilium non fit augmentatio,ſed propter pēſiones accreſcentes fit augmentum, ſi ſit neceſsitas: alias non, & ita intelligitur quod no.Innocen.extrà de cenſi.prohibemus. & Ber.de pac. eum clerici.ſecundum quod ibi Hoſtien.not.qui cum gloſſ. concordat.

De ſententijs præfect. præto.

LItigantibus. [Contra ius.]non expreſſo errore,ſecundum gloſſ. [Miniſtramus.]ſuprà de offic.præſ. præto.l.j. de preci impe.offe.l. ſi quis noſtro nomini. ſupr.de præ.impr.offe.authē. quæ ſupplicatio. [Poſt ſucceſsionem.] i.poſtquam factus fuit officio ſententiando.

Quomodo & quando iudex ſententiam proferre debet, præſentibus partibus, &c.

1 Iudex ſtylum,ſeu vſum ſequi non cogitur.
2 Delegatus vel pedaneus iudex,nõ poteſt citare per edictum. Sententia quãdo teneat abſq; peremptorio.
3 Contumax verus quis dici poſsit.
4 Iudex qui ſententiam tulit,quando de eiuſdem nullitate poſſit cognoſcere.
5 Ordinarius non cognoſcet de nullitate ſententiæ, ſi nulla ſit ob turpitudinem.
6 Iudex reſcriptum parti citatæ debet mittere. Citatio duplex eſt,& qualiter fieri debeat.
7 Citatio quæ per edicta fieri debeat.
8 Citatio quę fieri debeat, quando de contumacia non conſtat.
9 Edicta in quibus,& quando locum habeant.
10 Citare peremptoriè quando ſit neceſſe,& quando non.

a Negatio præpoſita ſigno vniuerſali,facit æquipollere contradictorio ſuo. Bart.hic. Bal. in l. ſi.neceſſarius. §.ſi annua.de pig. actio.

1 **NOn ſemper.** [a]ff.de iudi.l. non quicquid. de offi.præſi.l.ſæpe. dic ibi. [Aduerſus abſentem.] ſed cum moderamine .l.properandum.ſuprà de iudi.vide ibi.[Sedere.] Nota quòd iudex non tenetur ſequi ſtylum,ſeu vſum. [Abſentem dãnare poſſis.] ar.contrà,infrà eo.l.ea quæ.infrà tit.ij.l.prolatam . & iam non compellitur dare defectum,imò poteſt in diem alium expectare.extrà de offic.delega.c.conſuluit. vide tn.d.l. properandum.

2 **Ceſſante.** Dic ceſſare , quia fortè erat delegatus vel pedaneus , qui non poteſt citare per edictum. Vel ceſſante cauſa,quia non fuit ſeruatus ordo,quia fortè vnum pro omnibus.ff.de iudi.l.ad peremptoriũ . Vel tres denuntiationes.infrà eo.l.tres. Vel ceſſante,quia iudex per ſemet aſsignauit diem , ſecundum gloſſ. Vel dic ceſſante,quia fuit repertus,& dixit ſe non venturum,quo caſu nõ eſt opus peremptorio , vt infrà eo.l.tres.no. extrà de accu.ad petitionem.per Inno.& patet extrà de do.& contu.c.ij.lib.vj.Et vide quod not.extrà de procu.auditis.in Spe. de contu.§.viſo. ver.quid ſi ſententia lata. Et vide infrà eo.authen.qui ſemel. [peremptorij.] vide in.d.l.properandum.[Edict.] potes hodie ponere in caſu,extrà de do.& contu.c.cum qui.lib.vj. Vi
3 de glo.in cle.j.de dolo.& contu. Dicit etiam gloſſ.in c. venerabilius.§.ſecus.in ver.iudicio.lib.vj.quòd non dicitur verus contumax,qui dixit ſe non velle venire,niſi dixerit hoc in iudicio,vt ibi.

Abeo. [Iudicato.] lato poſt litis conteſt.ſecundum gl. [Abſentibus .] ex cauſa probabili,quia relinquere non potuit procuratorem: vel ſi reliquit ,erat mortuus, aliàs non appellaret , niſi per reſtitutionem.ff.quando appel. ſit.l.j.§.fin.[In defenſis.] citatis tamen competenter . tenet tamen ſententia,quamuis haberet iuſtam cauſam , extrà de ſen. excom.c.venerabilius.§.idem.li.vj.extrà de ſen.& re iudi.cũ Bertoldus.[Non illico.] intrà x.dies.[Non habebit.] in effectu ſi malè fuit pronunciatum.

Si ut proponis. [Iudicis.] dic infrà eod.ſi præſes.quæ eſt cõtrà.[commiſit.] quia non valuit poſt ſentẽtiam,tum quia de feriata,tum quia non erat contumax.

Si ut proponis. [Locum cauſæ.] dic extrà de offi . delega.c . conſuluit. [Per obreptionem] quia quis fortè dedit intelligi quòd tu debebas eſſe alibi.[Geſtum eſt.] ff.de arbitrio.l.arbiter.

4 **Si præſes.** [Adiutori.] qui fuerat adiunctus tutori vel curatori.[Repetitus.] concor.infrà de accu.l.iiij.infrà de ſenten.& interlo.om.iudi.l.ij.extrà de porga.ca.cum dilectus.in fi.ff.de opti.lega.l.j.contrà,ſuprà eo.ſi vt,pponis.ſed hic cõcordãt in ordinario,ibi in delegato q nõ pôt iterũ cognoſcere.vt l.iudex.ff.de re iud. niſi in caſu quo nõ ſeruaſſet formã.ff.de arbi.q d tñ,vel priorũ , vel ſecundarũ literarum,extrà de reſtitu.ſpolia.c.audita. Vel niſi eſſet iuſta ignorãtia. Vel niſi eſſet ad vniuerſitatẽ cauſarũ.ff.q & à q.l.j. Vel niſi abſoluiſſet ab obſeruãtia iudicij.in Specu.de cõtumacia.§.j.de offi.iudi.§.deſeruit.ver.q d ſi ,ppones.Sed q d ſi dicatur ſentẽtia nulla,q a per falſa inſtrumenta lata: Dic ꝙ nõ pôt cognoſcere,vt no.Inno.extrà de re iudi.c.de cætero.

5 Itẽ dic quòd etiã ordinari⁹ primus nõ cognoſcet ſi ,ppter turpitudinẽ ſuã ſit nulla ſentẽtia , infrà de accu.l.abſentẽ.vel dic quòd eſt in electione dictẽtis nullã , ipſum adire vel ſuperiorẽ, vt ibi.Itẽ vbi princeps cognouit,alius non pôt cognoſcere de nullitate,vt notatur d.§.Sed an iudicabitur ex eiſdem actis vbi ſentẽtia eſt nulla. Gl.dicit ꝙ ſic,ſuprà eod.ſi vt ,pponis.ff. de appel.ſi expreſſum.Sed cõtra.nota.ff. de iudi.l. cũ quærebatur.Dicatur quòd vbi id quod probatum eſt, pôt ſolo temporis tractu immutari , nõ iudicat̃ ex eiſdẽ actis.ff.de excuſa. tuto.l.Spadonẽ.§.qui abſolutus.cũ nota de excuſa.mu.l.j.§. qui excuſatiõis.aliàs ſic: niſi eſſet error in actis,ſicut ĩ ſentẽtia, ſecundum docto.[Notionẽ ſuam] minor non poſſet cognoſcere,vt no.in c.de cętero.de ſentẽ.& re iudi.in fine.Et Inno.in d.c.in fine.[Deſtituti.] dic ſ.ſi aduer.rẽ iudi.l.cũ & minores.

Ea quæ. [Non per contumaciam.] dic in l.properandum.ſupra de iudi.& infra eo.l.tres.] Denunciationibus.] infra eo. tres. & debet expreſſè ad hoc vocari [Iudicarę.] & ita parum ſi pro eis.ff. de reg.iu.furioſo. ſecundum gloſſ.

Conſentaneum. [Temporibus.] ff.de iudi.l. p interualla. [Præſcriptis.] ſcilicet decem dierum.vt d.l.[Pro omnibus.] ff.de iudi.l.nonnunquam.[Succeſſor.] ff.de iudi.l.edictum.& l.poſt [Ad cogendũ.] realiter.in authen.de exhi.re.§.ſi vero.col.ix.[Bonorum.] ſi non liquet de cauſa.[Iudicare.] ſi liquet de cauſa.& omiſſis alijs poſitionibus.pone quòd hic agebatur reall,& q d lis erat conteſtata,vt dixi plenè ſupra de iud.l. properãdum. & dic quòd eſt in electione actoris quid recipiat de prædictis, ff.de noxa.l.non ſolùm.ij.

Authen.Qui ſemel. Hæc authen.ſumit̃ de corpore de litig. §.omnẽ colla.viij.Et habet quinq; partes,prima durat vſq; ad
6 ver.ꝙ ſi cauſam. ſuper qua plene vide.ſ.de eden.l.edita.vltra tñ potes notare ꝙ iudex debet mittere reſcriptũ parti citatę, & facit extra,de offic.iudic.delega.c.cum in iure.Secunda incipit ibi,quòd ſi cauſam.Iuxta quã notatur quòd duplex eſt genus citationis,realis & verbalis,de prima habes in l.conſentaneum.cum concordan.& illam poteſt facere quilibet ordinarius , niſi in duobus caſibus,ſupra de offic.diuer.iudic.l.prima.ff.de in ius vocan.l pleriq; ſed delegatus non poteſt etiam à principe,quãuis quidam contra,ff. de iur.omiudic.l. iubere cauere.Item nec ordinarius,niſi ſit de maioribus . in Specu.de dolo & contu.§. nunc dicamus . verſicu.competit.& vide extra,de iudi.c.primo.lib.vj.

7 Secunda fit multipliciter,primò per edicta quæ ſcribebant̃ in albo vt hic,& hoc poteſt ordinarius & delegat⁹ principis: vt hic patet,ſed non alius delegatus ſeu pedaneus: vt notat̃ in l.cõſentaneum.ſecundò per nuntiũ vel epiſtolam,& hæc pñt omnes,ff.de arb.l.ſed ſi interpellatus.§.j. ſupr.de iudi.l.ſancimus.[Triginta dierũ.] hęc auth.loquit̃ vbi reus eſt pręſens,& actor abſens,ſed vbi ècõtra,eſt minus interuallũ,ſcilicet x.dierum.ff.de iudi.l.ad peremptoriũ.& ſic nõ corrigitur.Sed glo. & Ioan.dicunt illud tẽpus augmentatũ per hanc auth.In monitione verò eſt tẽpus arbitrariũ,extra,de ſen.excom.c. cõſtitutionem.li.vj.Sed an poſsit minui.glo.dicit quod non,doc. verò dicunt contrarium,ff.de iudi.l. nonnunquã. ꝙ ſequitur Spec.de cita.§.nũc.verſi.ij.Et facit quòd notat Dy.extra, de re.iur.c.indultum.l.vj.

8 Et caue quia hæ citationes fiunt vbi nõ conſtat de manifeſta contumacia; quia tunc poteſt procedi ex vnica,ſupr.e.l.q. ſecundum Iaco.de ra.& Pet.& not.j.eo.l.tres.in glo.extra,de accu.c.accedens.Melius.in c.ad petitionẽ.Item dic quòd prima citatio nõ debet eſſe perẽptoria,vt notat Hoſtiẽ.extra , de in integ.reſt.cũ ex literis.Sed Inno. cõtra.de dila.c.j.dic infra eu.l.tres.quia non eſt opus.[Quod locũ habet.] vt fiant citationes huiuſmodi.Itẽ etiã vt pronũtietur,& ſic quo ad hoc ad dit ad l.properandũ.vt actore abſente pronuntiet̃ ante litẽ cõteſta.ſi reus velit:ſed non corrigit,quin ſi reus præeligat ,pcedere ſecundũ formã illius legis,quin poſsit: vt ibi plenius dixi.[Aliud anni ſpatium.] vnde aliud non ponitur implicatiuè,quia antè non fuerat locutus de anno,ſed de tribus menſibus. Sed obſtat ſupra, de fer. authen.quod fieri. ſed ibi loquitur in delegatis, ſecundum gloſ.ſed certè & hic. vnde dic vt ibi ſcripſi.

9 Item dic quòd vbi quis comparet,& aſsignatur dies ad procedendum,non eſt locus edictis: quia quælibet citatio eſt peremptoria: vt in Specul.de citatio.§. viſo. verſi. debent. ſed cũ deficit eſt locus edictis ſuper quolibet litis articulo: vt d.§.verſic.item licet.& d.c.ad petitionem.notatur.[Pronuntiet.] diffinitiuè.& in hoc addit ad leg.properandum: vt dixi.[In ferat.] vide infra,de bon.autho.iudi.poſſ.authen. ei qui.[Poſt edictorum futurorum.] & ita habebit biennium & ſex menſes,ſecundum Ioannem,vel ſecundum Azo. edictorum præteritorum.& ita non habet niſi annum & tres menſes. Prima eſt verior propter pœnam,quę ſubiungitur, quę nõ habet locum in primo caſu,& hanc tenet Innoc.extra,vt li.non cõteſt. c.accedens.[Cadat.] per ſententiam dandam in actione deſcẽdente ex l.iſta quę intentabitur,ſecundum docto.Item dic q d hæc authen.non habet locum in criminibus,vt notat Innocen.extra de accuſa.c.licet.Sed dic in eis vt ſcripſi infr. qui accuſar.

accu.poſſ.l.qui crimen.Item vide ad intellectum huius auth. quod notat Innoc.extra,vt li.non conteſt.c.j. in Spec. de cõtuma.§.ij.Item hanc l.intellige in terminis ſuis quando actor abeſt, & reus proſequitur, ſed econtra tene l.properandum. quæ non corrigitur vt hic notat Ioan. & patet extra, vt lite non conteſtata.c.j.& per totum.

10 **Tres.** [Ad peremptorij.] id eſt loco peremptorij. Non enim eſt neceſſe citare perẽptoriè vbi ſunt tot edicta,extrà,de ſenten.excõ.c.conſtitutionem.lib.vj. notatur p Archid.[Statutum eſt.] ff. de re iud.l. contumacia.§.contumax.de public.iudi.l.inter act.Et hoc exprimatur in citatorio quod ſit peremptoria,ſic intelligitur,ſupr.eo.l.ea quæ.Itẽ hoc non obtinet vbi conſtat manifeſtè de contumacia,vt dixi in auth.qui ſemel.& hic notatur in gl.Item ſi comparuit & receſsit ſine licentia,non eſt opus peremptoria. extra, de exceſsi.prælã.c.ex literis.

Cum non. Qui reſtituerit,ſupr.de procu.l.qui abſente.

Cum præſentibus. [Abſentem.] ex cauſa pbabili.necetiã appellaſti intra &c.vt ſequitur,ſupr.eod.eo.l.ab eo.

De ſenten.ex periculo reci.

1 ☞ Iudex ſententiam recitans ſedere debet.
2 Sententia quando & in quibus corrigi vel mutari poſsit.
3 Interlocutoria non debet ferri in ſcriptis.
4 Scriptura per teſtes probari poteſt.
Sentẽtia per iudicem in ſcriptis ferri debet, nec ipſe committere poteſt.
5 Sententia quibus caſibus ſine ſcriptis ferri poſsit.
6 Cauſarum vtilitas attendi debet ſecundum perſonarum qualitatem.

1 **ARbitri.** a Id eſt iudicis ordinarij vel delegati,vel veri abitri,ſecundum gl.Item dic ſecundum glo.quòd debet ſedere,aliàs non valet.i.de dila.l.à procedente.niſi dubitaret,vt hic no.& ſic debet reſtringi opinio Hoſti.qui hanc glo.reprobat in ſumma de re iudic.§.qualiter.& vide eo.titu.c. fina.lib.vj. & in Spec.de ſenten.§.iuxta.verſic.item cum nulla.cum verſi.ſequen.[A rectore.] ſed de conſenſu partium poteſt dari ſine ſcriptis, infra de priuile.ſcho.l.fin.lib.xij.& d.§. iuxta.verſi.non valet.

2 **Hac lege.** [Copia corrigendi.] l.Iudex. de arb.l. qualem.niſi in grammatica,vt codẽ tit. de re iudic.l.actoris.Item fallit in mulcta.ff.de offi.præſi.l.illicitas.§.fin.Item in alio caſu de re iudi.l. Paulus. Item.ff.de in integr.reſti.l.diuus.& hoc in diffinitiuis.ſecus in interlocutorijs,ff.de re iudi.l.quod iuſsit.ſed nec tunc poteſt inuitis partibus,vt no.ff.de præto.ſtipu.l.j. in fin. & quin refundat expenſas ſi fuerit appellatum extra,de app.c.cum ceſſante.Et vide quod ſcripſi,ſuprà,de dila.l.à procedente.dic infra.ſen. reſcin.non poſ.l.j.quia interlocutoria non eſt ferẽda in ſcriptis:
3 vt nota.infra.l.proxi.Item vide infra.ſen.reſcin. non poſ.l.j. & infra,de priui.ſcho.l.fi.lib.xij.per quam videtur quòd interlocutoria ſit ferenda in ſcriptis.Sed dic quòd non eſt ferenda in ſcriptis,ſed redigenda.extra,de proba.c.quoniam.& ſic intelligitur quod no.ff.de appel.l.ij.[Diffinitiuas.] idem in epiſcopo,extra,de ſen.& re iudic.c.fi.lib.vj.& vide quod notatur extra,de teſti.c.Albericus.de ſen.excom.c.j.lib.vj.

4 **Statutis.** [Vltimas diffinitiones.] ſecus in interlocutoria:vt ſuprà,dixi,& hic not. in gl. [Cum ſcripta.] & ſic ſcriptura poteſt probari per teſtes extra, de ſentent.& re iudicat.capitu l.iuborta. [Solennitas.] dic quòd ſententia debet ferri in ſcriptis & per ipſum iudicem, nec poteſt committere vt notat Hoſti.in ſumma.de ſen. & re iudi.§. qualiter.verſic.quanto.& ideo cæcus vel ignorãs literas, nõ poſſunt tales cauſas iudicare:vt notat Archi.extra, de ſen. & re iudi.c.fi.lib.vj.quæ decretalis declarat hanc l.& ſic reſtringe l.certi.ſuprà,de iudi.Vel dic quòd illis ſufficit quòd verbo recitent vt in Spec.de ſen.§.ſequitur.& concluſionẽ ſententiæ legant tantum:vt eo.o.§. iuxta.verſi.item nõ valet.cum ſeq. Sed huic Hoſti.contra.

Authen.Niſi breues. Sumitur in corpore de man. princi. §.ſit tibi.collatio.ij.& quæ ſunt breues, dic arbitrio iudicis. [Et niſi epiſcopus.] Et hæc de corpore vt clerici apud proprios.collatio.vj.

5 Sunt & alij caſus videlicet cum præſes conuenitur finito officio in authen.vt iud.ſine quo.ſuffr.ſi.§. neceſsitatẽ. colla.ij. Item in caſibus quibus non eſt neceſſe dare libellum de quibus in auth.de exhi.& intro.rei.§.ſi vero.colla.v.Caue tamẽ quòd in illis caſibus qui ibi recitantur, datur etiam libellus, ſi non procedatur per viam inquiſitionis, vel ex officio mero, vt notat Inno.& Hoſt.extra de lib.obl.c.j.Item dic quòd vbi etiã proceditur ex mero officio dãtur articuli,vt extra, de accu.c.qualiter eo.tit.c.j.lib. vj. Sed quid vbi proceditur ſummariè & de plano? Dic debere ſententiari in ſcriptis,quamuis non detur libellus.extra,de verbo.ſigni.c.ſæpe. §.pe. in cle. Et plenè vide caſus in quibus non requiritur libellus.in Spec. tit.de li.conteſt.§.nunc dicendum.

6 Item dic quòd iune cauſæ viles ſecundum qualitatem perſonarum & cauſæ:vt quia minus duobus aureis,& plenè not.in dicto.§.verſic.iij.Item concordat ad auth.in ſi.c.xj.q.j. ſi quis cum clerico.Sed Spec.reſtringit eam ad cauſas viles,vt no.d. §.verſi.quanto.

De ſenten.& interlocutione omnium iudicum.

1 ☞ Procurator quando condemnetur,& quando dominus.
2 Sententia ferri debet verba,abſoluo, vel condemno.
3 Sententia an poſsit ferri ſub conditione,& an ſub modo.
4 Exemplis quando iudicari poſsit.
5 Reconuentio quando fieri poſsit & in quo foro.
6 Conuentus ciuiliter quando poſsit reconuenire criminaliter, aut contra.
7 Clericus agens coram iudice ſeculari an poſsit ibi recõueniri.
8 Reconuentio an locum habeat in cauſis in quibus proceditur ſummariè & de plano.
9 Reconuentio vſq; ad quod tempus fieri poſsit.
Citatio an ſit neceſſaria in reconuentione.
12 Princeps ſolꝰ cõmittere poteſt clauſula appellatiõe remota.
11 Remotio appellationis quid operetur de iure cano.

1 **NOn uidetur.** [Nõ fuit vnquã.] ſi autẽ fuiſſet tempore conteſtationis,dicit Mar.quòd ipſa condẽnaretur,ff.de his qui notan.infa.l.furti.§.ij.Sed Io. & Bul. contra, vt ff.de nego.geſt.l.liberto.§.fina.de procu.l.licet.§. ſi plures. niſi in caſu,infra de iniur.l.fin.glo.dicit vtrunq; condemnandum, vt omniũ ſeruetur opinio:imò ſecũdum Iaco.vt omniũ deſtruatur.vnde ipſe dicit quòd vbi executio ſententiæ poſſet cadere in procuratorem, procurator condemnatur, aliàs dominus:vt d.l.fin.de iniur. Et ideo fit condemnatio in perſonam domini,in cauſis matrimonialibus & ſpiritualibus & in criminalibus,quamuis ſemper interueniſſet procurator,vt no.extra.de elec.c.querelam.& per Inn.quæ ſi.ſunt legi.cauſam quæ.in ſi.ſuprà,de procu.l.nihil.dic ibi. Defenſor autem ſemper damnatur:vt d.l.liberto.§.ſi.lunge ſuprà,de admini. tut.l.non eſt ignotum.

a ¶ Quot modis ſumatur arbiter in iure vide latè per gloſſ.in l.pe. ff. de arbi.

Si arbiter. Hoc nõ poſſet opponi ordinario, ſed delegato ſic:vt no.extra, de officio.delega.c.cum ſuper.[Quamuis.] vide ſuprà, de fideicommiſ.libe.l. quamuis.[Sententia.] ſuprà de teſt. l.j.ff. de offi.præto.lege Barbarius.

2 **Præſes.** [Non continet.] per verba abſoluo, vel condemno,vel æquipollẽs, extra de verbo.ſigni.c.in his.eo.titu.c.ſæpe.in cle.ff.de arbi.l.quid tamen.§.j.ff. de re iudi.l. in ſumma.de iudic.l.ſi prætor. de procura.Pomponius.§. ſi is. de his qui not.infa.l.ſi te.de ædili.edic.l. quæro. Item in cauſa appellationis ſufficit pronunciare iuſtam vel iniuſtam,infr.de appel.l.eos.

Prolatam. [Iudiciorũ.] vt quia aliquid eſt omiſſum vel conuerſum: vt ſi productio teſtium præcederet litis cõteſt.vt hic notatur:ſecus ſi peruerteretur ordo cauſarum.infr.de appe.l.j.Et dic quis ſit ordo iudiciarius, extra de pur.ca.c.cum dilectus.de accu.c.l.lib.vj. per Arch.

Cum eorum. [Procurator.] cùm actũ eſſet contra fideiuſſorem & principalem. [Indemnitatem.] infra titu.j.l.ij.ff. de tu. fil.l.in fraudẽ.§. qui pro alio.[Formæ.] non enim fuit conditio,ſeu modus.

3 Et not.quòd licet ſententia nõ debeat ferri ſub cõditione. ff. quando appel.ſie.l.ij.§.biduum.tamen poteſt ſub modo.Sed & lata ſub conditione tenet: vt ibi.

Cum ſententiam. [In ſecreto.] ff.de iuſti.& iu.l.pe. Vel turpi. ff. de arbi.l.ſi cũ dies.§.pe.& hoc de ordinario.nam delegati cognoſcunt vbi volunt,dum tamen in loco honeſto. ſecũdũ glo.& doct.[Officio.] maximè ſecũdũ gl.& doc.xv.q.v.epiſcopus.

Ex ſtipulatione. [Paciſci.] id eſt, componere inter ſe: quia cognati erant. [Certo iure.] inſti.qui mod.tol.obli.per totum. [Certis tni-

M tη bue.]

bus.]ſuprà,eo.l.præſes.

Liberta. [Reddendū.]hoc verum ſi res pro re detur vel ſoluatur. ſecus ſi res pro pecunia. ff. de pig.act.l.eleganter.in princ.infra,de euic.l.ſi prædium. ff. de ſolu.l.ſi quis aliam.ſecundum glo.& doct. Et facit ſuprà, de tranſac.l.ſi pro fundo.

Poſt ſententiam. [Quæ finibus.]ſuprà, eod. l.li ex ſtipulatione.[Rei iudicatę.]infra,ſen.reſcin.non poſſ.l.j.[Nec de poſſeſsione.]reſpondet duobus obiectis:poſſet enim obijci quòd pronunciatio ſuper poſſeſsione pronūciatur ſuper proprietate:& ſic videtur quod ſuper eadem re,ſed non eſt verum,vt ſequitur.Itē & poſſet obijci quòd interlocutoriæ mutantur: ſed reſpondeo,quòd regula intelligitur de diffinitiuis.[Perimūt.]& dic plerunque,quia nunquam.

Nulli. [Statuendi.]in cauſis meri imperij.

Cum iudex. Hæc lex loquitur ſecundum ius vetus,quando primò ſententiabatur, & poſtea iurabatur.Sed hodie ſecus,ſuprà,de iureiur.l.ſi qs. & l.generaliter.dic ibi.

Iudices. [Poſſunt.]dum tamē intelligatur.ff.de inſti. l.ſed ſi pupillus.§.præſcribere. ſecundum gl. Sic non ob.ff.de re iud.l.decreta.

4 **Nemo.** [Conſultationes.]etiam principis, ſuprà,de legib.l.ij.extra de reſcriptis.c.ſi quando. ſecūdum glo.Sed Hoſtien.ibi contra.[Non exemplis.]niſi eſſent tot quòd inducerent conſuetudinem,ſecundum gloſ. vel niſi in caſibus non determinaritin lege.ff.de poſtulan.l.j.§.cauſam.in fin.[Legibus.]xx.dic,de qbus ij.q.vij.hoc edicto.j.q. j.principatus.vide extra de ſenten.& re iudi.c.j. per Arclud.

5 **Cum papinianus.** Gloſ.intelligit hanc legē in caſu quo nō fit compēſatio ipſo iure:quia tunc non eſt locus reconuentioni. Tu dic quòd imò,ſi reus agat, & compenſationis exceptionem non obijciat.ff.de compēſa.quòd ſi in die.§.j.[Sed & ipſum actorem.]primò tamē reus reſpōdet ſupra, depoſi.l.pe.§.j.[Augendam.]quia nedum ſuper eadem re,imò ſuper diuerſa.[In eodem negatio.]in quo tamen diuerſa veniunt.

Authen.Et conſequenter. [a]Sumitur in corpore de exe.& his qui conue.§.j.col.vij.Et dic conſequenter,id eſt,cōuenienter.Quæritur an hæc authen.locum habet ſi reus cōueniat actorem de cauſa de qua alius iudex cognoſcere nō poteſt?Glo.dicit quòd ſic,s.de iudi. quotiens. pro quo de iuriſ.om.iudi.ſi idem.in princ. Quod eſt verum ſecūdū doct. ſi cauſæ ſimiles ſint:quia vtraque pecuniaria:vna tamē excedit ſummam vſque ad quam iudex poteſt cognoſcere. Sed ſecus eſſet ſi eſſent diuerſæ naturæ,qa vna ciuilis, de qua iudex aliàs poteſt cognoſcere.alia criminalis,de qua aliàs nō poſſet. Et vide quod ſcripſi ſuprà,de iudi.l.quotiens.

a ¶ Hic habes gl.ſi. quę reputatur ſingula. ad hoc q reconuētio fieri debeat ante lit.conteſt. vel incōtinēti.Bal.& Sali.

6 Sed quid ſi iudex poteſt cognoſcere de vtraque,nūquid cōuētus ciuiliter poteſt recōuenire criminaliter?Gl.videtur ſentire quòd ſic.Et idē Inno.ex.de mu.peti.c.j. Quod eſt verū ſi viciſsim poſsint tractari:ſecus ſi pręiudicaret altera,ſuprà, de ordi.iudi.l.ſi.Sed ſi ageretur criminaliter, nō poſſet eſſe recōuentio ſeu fieri criminalis:quia nō poſſet viciſsim tractari: vt ibi notat.Sed quid ecōtra cōuentus criminaliter recōuenire ciuiliter?Inno.variat in dicta gl. Poteſt tamen dici quòd poſsit, dum tamen non ſit præiudicialis alteri:& hoc vbi agitur iure ordinario:nam ſi per modum inquiſitionis, non poteſt promouens reconueniri in Specu.de inquiſi.§.j.ver.ite nunquid. ext.de accu.c.qualiter.ij.in glo.Ber.

7 Quid de clerico agēte corā iudice ſeculari?Cōmunis opinio eſt,quòd poſsit reconueniri.extra,de iudi.c.at ſi clerici. & ibi notatur.Idē Inno.d.c.j.de mu.pe.Sed Archi.contra,extra,de cleri.coniug.c.j.lib.vj.Sed quid ſi actor reconuentus vult iterum recōuenire reum ſuper alia re? Dic quòd non auditur, vt hic notatur. Item dic quòd hæc authen.loquitur in ordinario & delegato,vt hic notatur in gloſ.ſed non in arbitro, ſecun. Inno.& alios doc.& gl.Et Ber.in d.c.j.extra,de arbi.c.cū dilectus.Item nec in cauſa appellationis:vt ibi dicit Inno.extra, de in integ.reſtitu.c.j.& ibi nota.

8 Sed quid in cauſis quibus proceditur ſummariè & de plano? Innocen.dicit quòd nō eſt locus,s.de cōpēſa.l.ſi.Pro quo vbi cauſa ſta.l.j. Alij dicunt cōtra per l.ſed & ſi x.§.nō ſolū.ff. de procura. Tu dic qđ opinio Inno.eſt vera in ordinario & delegato,quando non ad petitionem partis fuerunt verba illa appoſita in reſcripto,ſed proprio motu: ſecus ſi ad petitionem partis:quia tunc procederetur in vtraque ſummariè.extra,de verb.ſign.c.ſæpe.in cle.& ibi Ioā.And.

9 Sed vſque ad quod tempus poteſt fieri?Inn.quòd vſque ad ſententiam.Et hāc Spe.ti.de recōuen.Et Archi.extr.de reſcri. c.diſpēdia.li.vj.Hoſt.Ala.Gof.& glo. Accur.q vſque ad lit. conte. pro quibus eſt hodie extra,de verb.ſig.c.ſæpe.§.verū. in cle.vel ſtatim poſt.ff.de compen.l.in rem.aliàs non eſt recōuentio,imo alia conuentio.vt notatur.d.c.ſæpe. Sed an ſit opus citatione?Satis pōt dici quòd ſic,quia omnia iudicia &c. inſti.de poe.te.litig.§.fina.Sed quid ſi in vna ſit concluſum,alia requirit longiorem indaginem?Innoc.dicit ſententiādum ſuper illa.extra eo.c.j.& de ordi.cogni.cum dilectus.Hoſtiē. verò dicit æquum eſſe,rigor tamen aliud vult.ved.c.j.ff.quæ ſen.ſine.app.reſcin.l.j.§.j.

10 **Cum ſolidum.** Opponitur,quòd nullus iudex poteſt ſic committere,niſi ſolus princeps.ff.à qui.app.non li.l.j.§.ſi.Sed dic quòd illud verum poſt ſententiam,ſed antē ſic,vt hic. Vel dic verius quòd nec poſt.& ſic intelligitur hæc l.ſicut ſi illa,vt hic in fine. Quid ergo ſi princeps committat appellatione remota,nunquid iudex poteſt recuſari?Dic quod ſic:vt hic.ij.quæſtio.vj.ca.ſi qt in quacunque.Sed obſtat extra de appella.ſuper eodē Sed dic vt ibi quià poteſt ex iuſta cauſa etiam appellari,dato quòd cōtineatur clauſula appellatione remota. Quid ergo ſi princeps ex certa ſcientia committat? Videtur quod non poſsit recuſari.Spe.dicit quòd non poterit recuſari,ſed epiſcopus aſſociabitur,vt in Spe.de recu.§.j.ver.quid ſi ſit.ſicut nec appellari de iure legum,vt d.l.j.§.fin.Sed de iure ca.poteſt nihilominus appellari,quamuis appellatio ſit remota,extra de appel.c.paſtoralis.

Quid ergo operatur remotio appallationis de iure ca? Multæ ſunt opiniones,vt no.per omnes.extra de appel.vt debitus. Verius tamen videtur quòd operetur,quòd iudex nō habet deferre appellationi. Nec executio retardabitur,niſi appelletur ex cauſis à iure expreſsis. Non tamen tollit quin pars poſsit appellare,& quin appellatio eius admittatur in caſibus illis,vt d.c.paſtoralis.Et hanc opinionem videtur ſequi Spe.tit.de appel.§.in quibus.ver.penul.& fin.& dic plenè ibi.vide extra de offi.delega.ſuper quæſtionem.& c.paſtoralis.

De ſententia quæ ſine certa quantitate prolata eſt.

1 ☞ Sententia an debeat continere certam quantitatem.
2 Sententia incerta ſuper acceſſorio lata an ſit valida.

CVm iudicē. [Vſuras.] quas pars fuerat ſtipulata. Et ſic non obſtat,infra,de vſur.rei iudi.l.fina. Item nec.ff.de vſur.l.j.in fin.quia ibi ex officio. Item nec ff.de iudi.leg.non quemadmodum.quę loquitur qñ vna ſumma debetur,hæc quando plures:vt hic notatur in glo.& dixi ſuprà, de fideicom.l.j.& vide infra,commina.vel epiſtolas.l.j.

Quanquam. [Curatoris.[id eſt procuratoris lata.[Præſtari iuſsit.]dic quòd ad hoc ſolùm agebatur:videlicet ad declarandum quòd indemnitatem promiſerat,aliàs oporteret quòd contineret certam quantitatem,infra.l.proxi.inſti.de ac.§.curare.Item dic ſententiam incertam tenere,quando lex ſic agi permittit vt in vniuerſali & in alternatiuis & in noxali.Item ſi dicit ſoluendum quod petitum eſt.ff.de re iudic.l.in ſumma.item ſi dicit ſolue quod debes,& apparet ex actis.Sed gl.cōtra infra.l.proxi.Sed Inn. primam extra,de excep.cum venerabilis.

2 Item dic quòd ſententia incerta lata ſuper acceſſorio tenet vt ſi feratur ſuper fructibus.extra,de dona.c.inter dilectos.de exceſ.prælat.tanta, per Inno.in Spec.de ſen.§.qualiter.verſi. item debet eſſe certa.

Hæc ſententia. [Aliqua.]dixi ſupr. l.proxima.

Hæc ſententia. [Iudicabat.]in cauſa appellationis. Vel de nouo.

De ſen.quæ pro eo quod intereſt pro.

1 ☞ Infinitas an ſit toleranda.
2 Pœnæ quæ poſsint quadruplum excedere.
3 Pœna conuentionalis loco intereſſe appoſita non debet duplum excedere.
4 Lucrum quando & in quibus attendi debeat.
Ratio lucri quando ſit habenda.
5 Intereſſe quid ſit & quotuplex.

Affect

6 Affectionis ratio quando attendi debeat.
7 Caſus qui habeant certam quātitatem vel naturam.
8 Intereſſe omne petitum an debeat venire in condemnatione.
Intereſſe intrinſecum quod ſit & quod extrinſecum.
9 Intereſſe extrinſecum quando quis ſoluere teneatur.
10 Intereſſe extrinſecum certum, & veriſimile venit ſemper in condemnatione.
11 Intereſſe quomodo in iudicium deducatur.
12 Facere præcisè quibus caſibus poſsit quis cogi.
13 Actor quando ad rem & quando ad eius æſtimationem agere debeat.
14 Præſtari, verbum hoc, factum aliquod ſonare videtur.
15 Intereſſe quare non ſuccedat in obligationibus dandi, ſicut & faciendi.
16 Intereſſe peti poteſt, etiam de iure canonico.
Libellus qualiter formetur, in quo intereſſe petitur.
17 Intereſſe qualiter probari poſsit.
18 Intereſſe per iuramentum, probatur quando ex dicto agitur.
19 Violentia probatur iuramēto, tam de rebus, quàm de dāno.
20 Teſtes qualiter de intereſſe debeant deponere.
Intereſſe ſingulare non venit, niſi lex ipſa venire dicat.

1 CVm pro eo. Opponitur quòd infinitas toleretur. ff. de in li. iur. l. videamus. in auth. de non ali. §. ſi minus. col. ij. ſed diſtingue, quia aut agitur de obligatio colléda, & toleratur. Aut inducenda, tunc non: niſi conuentio partium, vel voluntas principis ſit alia, vt not. Dyn. ff. de dam. infect. l. qui bona fide. §. j. & l. ſi ſinita. Secūdò oppo. ff. de act. empt. l. ratio. §. ſi per venditorē. ſed illa intelligitur, ſecundū iſtam gloſſ. ſecundū Bul. & doct. Itē oppo. ff. de ac. emp. l. Iulianus. circa prin. & l. tenetur. §. ſi quis. ff. loca. ſed adiles. Sed ibi de intereſſe cōmuni, hic de ſingulari, ſecundū glo. Vel ſecūdū Iac. de ra. ibi totum eſt intereſſe, quia totum venit ratiōe doli ſui: quia non tradidit ſicut tradere debuit. Item opponitur. ff. de ac. empt. l. Titius. Sed illa corrigitur per l. ſeq. §. in omnibus. ſecundum glo. Vel dic quòd ibi res melior fuit facta per factum emptoris, quod nō debet alium grauare. Et ideo fuit ibi ſtatutum in caſu illo. Quod hodie ad ius cōmune redigitē, vt hic. Item oppo. ff. de euict. l. cum fundus. Sed ibi in ſtipulatione duplæ, nō de intereſſe. Item oppo. ff. de in li. iuran. l. videamus. §. iurare. Sed dic quòd hæc illam determinat. Itē oppo. ff. de euict. l. venditor. ſed ibi agitur quia res vendita non traditur, ſecūdū gl. vel dic quod ibi eſt æſtimatio cōmunis ſerui qui plus æſtimatur propter hæreditatē. ff. ad l. Aquil. l. inde Neratius. §. j. Et ſic ibi totum eſt vnū ſimplum, ſecūdū Ia. de ra. Et idē videtē dicere Dy. inſti. de ac. §. omnes. Itē opp. quòd pœnæ poſsint exigi quātæcūque. inſtitu. de iniuri. ſti. §. alteri.

2 Sed dic ſecundū gl. quòd pœnæ legales non excedunt quadruplum inſti. de ac. §. omnes. Quod intellige de pœnis arbitrarijs, quia ſi aliàs ſint taxatæ in iure, oportet eas tenere. infrà quo. appella. non reci. l. ab executore. in fine. Sed pœnæ conuentionales poſſunt excedere, dum tamē nō apponantur per verba multiplicatiua: vt duplum, triplum, quia tunc non excedunt quadruplum, ſecundum glo. & Dyn. Sed Iac. de ra. & Pe. dicunt pœnas conuentionales quantaſcūque poſſe exigi, per quæcunque verba apponantur. ff. de euic. l. ſi victum. Et hanc Inno. extrà de ſenten. excom. c. ſacro. niſi in caſu. ſupe. de ſpō. mulier. vbi pœna legalis nō excedit duplum.

3 Sed Hoſti. dicit quòd quando pœna cōuentionalis apponitur loco intereſſe, non excedit duplum per hanc l. vt not. in ſumma de ſente. §. quid ſit. prope fi. pro quo. ff. de ser. expor. l. ſi ſeruus. Sed contrà. quia ſic oporteret probare intereſſe contra l. ſi. ff. de præto. ſtipu. Sed poteſt dici quòd non oporteret ſaltem acturem. Item contrà, quia in pœnis non inſpicitur intereſſe. ff. de ver. oblig. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. dic vt. Itē opponitur quòd nō habeatur ratio lucri. ff. de act. emp. l. ſi ſterilis. §. cum per venditorem: ad exhi. l. pe. §. j. Sed dic quòd aut lucrum non poſsit percipi ſine iniuria alterius, & non habetur ratio lucri. ff. de furtis. l. ſi is. in fi. & nota eodem titulo. l. ſi quis vxori. §. pen. quam gloſſ. Dyn. ibi ſequitur & multùm approbat.

4 Aut poterat, tunc aut vult haberi rationem lucri ad impugnandum factum ſuum, quod aliàs teneret de iure cōmuni, & non habetur ratio lucri. ff. de dona. inter virum & vxorem. l. ſi ſponſus. §. ſi maritus. ij. Aut aliàs: & tunc aut allegat varia & tortuita, & tunc non habetē ratio lucri, vt d. l. j. §. ſi. ad exhiben. & hic nota. Aut cauſas bonas allegat fortè, quia erat mercator, & non habuit pecuniam in nundinis: tunc habetur ratio lucri, ſiue factum ſit quod fieri non debuit, ſiue non factum quod fieri debuit. ff. rem ra. hab. l. ſi cōmiſſa. de eo quod cer. lo. l. ij. §. ſi. ff. loca. l. ſi fundus. & l. ſi in lege. §. ſi colonus. de dam. infec. l. fluminum. §. ſi. & l. Trebatius. Et ſecundum hoc reproba gloſ. quæ in multis locis variant, vt hic & dicto §. cū per venditorem. ff. de in li. iuran. l. nummis. Sed pro eis. ff. de peri. & commo. rei vend. l. fin. Sed dic quòd ibi habetur ratio lucri, videlicet vſurarum: ſed ſi agatur contra illum qui fecit quod de iure aliàs ſibi licebat, tunc ſi lucrum percipiebatur ex publico, habetur ratio lucri. ff. ne quid in loco publ. l. ij. §. merito. ſi ex priuato, non habetur. Item nec ex publico ſi res per quam vtilitas tollitur fieret in priuato. ff. de in lit. iuran. l. nūmis. Sed pro eis. ff. de peri. & commo. rei vend. l. fin. Sed dic quòd etiam ibi habetur ratio lucri, videlicet vſuræ. ff. de dam. infec. l. fluminum. §. fina. & l. Proculus. de iureiur. l. iniuriarum. §. ſi quis ab honoribus. ad municipa. l. Titio. Et ſecundum hoc poteſt intelligi ſuprà arb. tut. l. quicquid. in authē. vt nulli iudi. §. & hoc peruenit. colla. ix. de hoc in Specul. eod. titu. §. commune. vet. item notatur.

5 Vt hæc materia plenius liqueat, quæritur primò, quid ſit intereſſe? Gloſſa dicit hic quòd intereſſe eſt damnum emergens, vtilitatem expellens. Sed hoc reprehendunt omnes docto. dicentes quòd intereſſe non eſt damnum, ſed æſtimatio damni, & hæc eſt veritas. & hoc ſenſiſſe gloſſ. arbitror. Et hæc eſt opinio Dyn. extrà de regu. iu. c. mora. lib. vj. Et Innoc. in c. ſacro. extrà de ſenten. excommu. Item quæritur, qualiter diuidatur? Et dic ſecundum gloſſ. quòd eſt triplex. ſ. commune, conuentum, & ſingulare. Et intellige commune, conuentum, & ſingulare damnum communiter, ſingulariter vel ex pacto æſtimatū, vt notatur plenè in d. c. mora. & d. c. ſacro. Sed de quo intereſſe loquitur hic? Videtur quòd de nullo cum conuentū poſsit exigi quantumcunque, vt inſtitu. de verborum obligatio. §. non ſolùm. ff. de præto. ſtipu. l. fina. Item nec de communi, quia illud inſolidum præſtandum. ff. ad l. Falc. l. pretia. ad l. Aquil. ſi ſeruum. Item nec de ſingulari cùm illud ſit affectionis. ff. de in li. iuran. l. videamus. §. iurare. ff. ne quis eum qui in ius voca. vi exi. l. penul. §. j. Ad hoc dicunt gloſſ. & Innocen. in d. c. ſacro. Et Spec. in titu. de fructi. & intereſſe. §. commune. Et Hoſtien. in ſum. de ſenten. & re iudi. §. quid ſi effectus. prope fin. quòd taxatio huius l. loquitur de ſingulari, vt hic not. Sed idem videtur de communi. ff. de act. empt. l. Titius. cum l. ſequen. & cum l. j. Nec obſtat quod eſt affectionis, quia ſecundum Iaco. de ra. non eſt verum, ſed vtilitatis tantùm. ff. de iureiuran. l. videamus. §. tutores. de appella. l. creditor. §. iuſſus.

6 Sed Innocen. videtur velle quòd habeatur ratio affectionis ordinatæ. ff. de mino. l. ſi in emptione. manda. l. cum ſeruus. Sed hæc affectio non poteſt excedere duplum in caſibus certis, in incertis, taxatur, vt hic. Et quod hic dicitur reuera inſpecta vtilitate in affectione iuſta & probabili. in communi verò intereſſe non habetur ratio affectionis. ff. ad l. Aquil. ſi ſeruus. ff. de rei vend. quòd ſi poſſeſſor. & l. qui reſtituere. Ideo nō videtur quòd ſit locus huic l. Sed argu. contra. ff. de act. empt. l. Titius. Sed quid duplatur? Platea. dicit quòd pretium conuentum. Bul. dicit quòd commune pretium. glo. dicit quòd illud quod excedit duplatur, vt hic not. ff. de act. empt. l. j. Dicit Iaco. de ra. duplari pretium communis æſtimationis. Et hāc opinionem videtur ſequi gloſſ. ff. de act. empt. l. & ſi fortè. de eo quod cer. lo. l. iij. §. ſi. Innocen. verò dicit totum commune intereſſe duplari, vt nota. in d. c. ſacro. ver. hoc autem ſingulare. quod idem eſt, cùm illud ſit verum pretium, vt d. l. pretia. & hoc ſupponit hæc lex. ff. de religi. & ſump. fu. l. liberum. Et dic quòd in huiuſmodi dupla computatur pretium rei pro vno ſimplo, vt ipſum exigatur & tantundem. ff. de tute. & ratio. diſtra. l. actione. §. fina. de condic. inde. l. ſi non fortem. §. in ſumma. cum notatis.

7 Item quæritur, qui ſunt caſus qui habent certam quantitatem vel naturam, & qui alij? Gloſſ. dicit quòd eſt certa quantitas, ſicut ſi tu debes x. cados, & certa natura, ſicut quando homo vel aliud debetur in ſpecie, vel in genere, ſed incerta quando continet fieri, vel non fieri. Et hanc Innocen. in d. ca. ſacro. & Hoſtien. in. §. quis ſit effectus. Et Specu. in d. §. viſo. de fruc. & inter. Noui verò multa noua dixerunt, ſed non eſt recedendū ab antiquis, quibus non obſtat quod in venditione factum eſt in obligatione, videlicet rem tradi, & tamen reputatur hic caſus certus: quia illud factum certum eſt propter rem certam & æſtimationem. ff. de ope. lib. l. ſi ita ſtipulatio. Et quia actu vnico expeditur, alia verò facta ſucceſsiuè.

8 Sed quæritur an omne intereſſe veniat in condemnatione ſi petatur? Super hoc ſciendum quòd quoddam eſt intereſſe intra rem, quoddam extra rem. quod probatur. ff. de act. empt. l. ſi ſterilis. §. cum per venditorem. Cùm enim ibi dicat quod

quoddam circa rem, ſupponit quòd eſt aliud extra rem. Sed quæritur quod eſt intrinſecum ſeu intra rem, & quod extrinſecum? Et in hoc fuerunt opiniones: quidam enim dixerunt quòd intereſſe intrinſecum eſt intra rem, ſicut bonitas rei, ſed extrinſecum vt pecunia in burſa. Alij dicunt & in hoc reſidẽt moderni quòd intrinſecum eſt, quod ſemper concomitatur rem, vt in ſeruo inſtituto. ff. ad legem Aquiliam. l. inde Neratius. Extrinſecum eſt quod nunquam concomitatur rem, niſi cum venerit ad certam perſonam, vt quando aliquis vẽditor debebat alij ſub pœna rem ſibi venditam quam non poteſt reddere propter factũ venditoris. Sed pro Deo in quo differt hoc, ſecũdũ extrinſecum à ſingulari? Videtur quòd in nullo, & ſic ſi res vendita non tradatur, non veniret intereſſe ſingulare, ſi ſit idem cũ extrinſeco, quod tantum eſt apertè falſum, vt bis. & l. j. ff. de act. empti. quia intereſſe extrinſecum non venit cùm res non tradatur, vt l. ſi ſterilis. §. cum per venditorẽ, & per conſequens nec ſingulare, ſi ſint vnũ & idem, quod falſum eſt, vt dixi. Sed Innocen. videtur intelligere. in d. c. ſacro. quòd in dicto §. cum per venditorem. agebatur ad intereſſe cõmune tantùm: ideo non venit ſingulare nec extrinſecum: ſed ſi mallet ad illa agere, bene veniret, ſecundum eum. Sed iſtud videtur contra mentem illius §. & l. fina. de peri. & commo. rei vendi. Fortè poſſet dici quòd ſit intereſſe intra rem, quod cadit in re ipſa, quia fortè nunc vilius venderetur. ſed extra rem, vbi in alijs damnum patitur. Et ad hoc facit. ff. de procura. qui proprio. §. procurator. vt in cæteris. Et poteſt ponere exemplum in eo qui locauit equum in vindemijs, vel nauem in tempore nauigãdi, & quia non tradidit, vindemia vel vina fuerunt amiſſa. ff. de verbo. ſigni. l. vſura.

9 Nunquid ergo quis teneatur ad intereſſe extrinſecum indiſtinctè? Gloſſ. diſtinguit, quia aut agitur quia res non eſt tradita, & tũc non venit. Aut quia ſit malè tradita, & tunc venit, vt notatur in d. §. cum per venditorem. Sed huic ob. ff. de verbo. oblig. l. liber homo. §. fin. Vnde poteſt plenius diſtingui, quia aut agitur ex maleficio vel quaſi, & venit extrinſecum. ff. de furtis. l. Inficiando. §. j. vti poſſi. l. iij. §. ff. de condi. furti. l. iij. de vi & vi armata. l. in interdicto. ad legem Aquil. l. proinde. cum l. ſeq. & d. c. ſacro. Si ex contractu vel quaſi, tunc aut cadit intereſſe in caſibus incertis, tunc venit totum quod probatum fuerit etiam extrinſecum, vt hic. ff. de verb. obli. l. liber homo. §. fin. Ibi enim non erat datio facienda alteri in obligatione, quia quo ad illum non tenuit ſtipulatio. Item nec quo ad ſe quantum ad decem, ſed quantum ad intereſſe: & ideo ibi agitur incerti, vt ibi patet. Aut in caſibus certis, tunc aut agitur actione qua iuratur in litem, & venit totum etiam extrinſecum. ff. de in litem iuran. l. nummis. in fine. iuncta. l. inficiando de furtis. in prin. ff. ad exhi. ſi in emptione. cum l. ſeq. de rei vendi. qui reſtituere. de appella. l. creditor. §. iuſſus. Huic obſtat, quia in actione ex empto iuratur in litem cùm ſit bonæ fidei. Et notatur. in l. in actionibus. & tamen non venit extrinſecum, vt §. cum per venditorem. Vel illa vbi fuit probatum per teſtes, præcedente culpa non dolo. Aut in alijs, & tũc aut agitur, quia res non traditur, & tunc venit intrinſecum tantùm, vt dicto §. cum per venditorem. ff. de peri. & commo. rei vendi. l. fina. quia aut malè traditur, tunc aut ſciebat, aut ſcire poterat, & venit totum. aliàs non. ff. locati. l. ſed addes. §. primo. cõmodati. l. in rebus. §. qui ſciens. Nec facias differentiam inter contractus, quamuis gloſſ. hoc faciat in d. l. ſed addes.

10 Verius videtur quòd ſemper veniat intereſſe extrinſecum, quod eſt certum & veriſimile, vt ſi conſueuit mercari, & promittentes hoc ſciebant, vt l. iij. §. fina. de eo quod certo loco. Sed incertum nõ venit quod obligatus poterat ignorare, ad quod non eſt veriſimile quòd ſe obligaret expreſſe. argumẽtum. ff. ſi quis cau. l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. de pigno. l. obligatione. & ſic intellige §. cum per venditorem. Nec obſtat l. fina. quia intelligitur vbi ignorabat eum mercatorem. Et pro hac opiniõe. ff. de act. emp. l. Titius. cum l. ſeq. & ſeq. Et quod legitur inſti. de adop. §. cum autẽ. Et hoc in contractibus, ſed in delictis, dic vt ſuprà.

11 Item quæritur quomodo intereſſe in iudicium deducatur? Et dic quòd aut agitur, quia factum eſt quod fieri non debuit & tunc intereſſe eſt in obligatione, & petitur per libellum, vt l. in interdicto. & l. ſi ſeruum. & l. Iulianus. §. primo ſuprà alle. ff. locati. l. ſi in lege. §. ſi colonꝰ. de verborum obli. quotiẽs. de cõdi. fur. l. in re. Aut agit̃ quia nõ eſt factũ qđ fieri debuit, & tũc aut eſt in obligatione mere fieri, & ſunt opiniones. Gl. enĩ videt̃ velle ꝙ ſemper debet agi ad factũ, etiam poſt morã, & nõ ad intereſſe. ff. de re iudi. l. ſi qs ab alio. §. fi. Et idẽ Innoc. & Hoſtien. extra de ſenten. c. olim. Sed hæc ſententia manifeſtè impugnatur per l. ſtipulationes non diuiduntur. §. Celſus. ff. de verbo. obli. & l. ſi inſulam. eo. ti. ibi enim petebatur intereſſe, quia aliàs ſemper liberaretur reus faciendo. Et ideo dicũt Ia. de ra. & Dyn. & omnes moderni intereſſe poſſe peti in libello.

12 Tu dic plenius, quia aut actor poſt moram petit factum fieri, & dic quòd poteſt: ſit tamen condemnatio in intereſſe, & in hoc nullus variat, niſi in caſibus quibus præciſè cogitur facere, qui ſunt ſex. Primus ſupra de fideicom. libe. l. ij. Secundus. ff. de procu. l. ſed & hæ. §. prætor. Tertius. ff. quod met. cau. l. ſi cũ ex. §. ſed ſi quis. Quartus de rei ven. l. qui reſtituere. Quintus de no. ope. nun. l. ſtipulatio. §. ſiue. Sextus de aqua plu. arcen. l. ſi cui. §. Offilius. Aut petit intereſſe, & dic quòd poteſt, aut petit factum, & ſi noluit facere intereſſe, & dic quòd poteſt, vt no. in Spe. de ſolu. & obli. §. ſequitur. verſi. ſed quid ſi libellus. Aut agitur, quia res nõ traditur. & dic vt ff. de actio. empt. l. j. & ſcripſi ſupra de actio. empt. l. ſi traditio. Aut ad reſtitutionem rei, tunc ſi habet rem, præciſè cogitur rem reſtituere, ſi actor velit, alioquin ſit cõdemnatio in intereſſe. ff. de condi. inde. in ſumma. §. ſeruum. de condi. furti. l. in re furtiua. Et ſic tenet Dyn. in d. l. ſtipulationes non diuiduntur. Aut ad dationem, & tunc aut ex contractu nominato, aut innominato. primo caſu, aut res extat, & dari poteſt: & cõpellitur. ff. de verbo. oblig. l. vbi autem. §. j. de contrahẽ. emp. l. ſi ita. §. j. Et notat Inno. in c. ſacro. extra de ſenten. excom. in fine magnæ glo. Aut non extat, & peti poteſt, quia poſt moram, vel quia promiſſor occidit, & tunc res petitur, ſed ſit condemnatio in æſtimatione. ff. de verbo. obliga. l. ſi ſeruum. §. fina. de conſti. pecu. leg. promiſſor. & hanc ſequitur gl. & Dyn. in dicta l. ſtipulationes.

13 Quod intelligit Innocen. eſſe verum, ſi actor ignoret rẽ extare, ſi ſciat, debet agere ad æſtimationem, vel ſaltem alternatiuè rem vel æſtimationem petere, vt notatur in c. ſacro. Pro quo videtur l. ſancimus. ſupra de ſacroſan. eccle. ff. de condi. in debi. l. ſi non ſortem. §. libertus. ff. de dolo. l. arbitrio. §. j. Sed Specu. videtur velle quòd æſtimatio poſſit peti alternatiuè, ſed non per ſe. de ſolu. & oblig. §. ſequitur. ver. ad vberiorem. de litis conteſta. §. fina. verſi. item admittitur. Dic ſupra de fideicommiſ. libe. l. fin. Hoc tamen notanter ſigna, quòd re per empta non poteſt agi rei vendi. inſti. de rerum diui. §. ſi tamẽ. ſed perſonali ſic, vt ibi. Et per illam l. patet quòd res peti poteſt. Aut extat, & dari non poteſt, & tunc datur iuſta æſtimatio. ff. de lega. iij. l. non dubium. §. fi. & l. qui concubinam. §. fi. de au. & argen. lega. l. Titia. In contractu verò innominato, licet rem dari ſit in obligatione, agitur tamen ad intereſſe, & ſic intellige quod hic notatur. ff. de condi. ob cauſam. l. fin. de rerum permutatione. l. fina. ſecundum Dy. Vel potes dicere vt ſcripſi ſupra de rerũ permuta. l. rebus. Sed his obſtat ff. de verbo obliga. ſi fundum.

14 Sed ibi præſtari eſt in obligatione, non dari, vt ibi notatur. verbum enim, pręſtari, ſonat ad factum, ſicut tradi, vt notatur ff. de vſufru. l. videamus. §. ſi actionem. Vel dic quòd præmiſſa obtinent vbi intereſſe petitur principaliter tanquam ſuccedens in locum rei promiſſæ, ſecus ſi acceſſoriè, nam tũc venit, & peti poteſt etiam in obligationibus dandi ex quocunque cõtractu. Et ſic intelligi poteſt d. l. & ff. de tritica. l. in hac ſi cn. pera. l. vinum. de in lit. iurã. l. nummis. cum ibi notatis. de verbo. obliga. l. quoties in diem. Iſte enim eſt primus effectus moræ, vt nota. ff. de vſu. l. mora.

15 Sed quare non ſuccedit intereſſe in obligationibus dandi, ſicut faciendi? Fortè quia facta habent effectus ſucceſsionis, & diuerſos: nam hodie non eſt mihi vtile fieri quod fuiſſet vtile tempore tranſacto, vt ſi deberes facere domũculam, vel tabernam in nundinis tranſactis, eſſet inutile agere ad factionẽ. Et ideo qa facta ſunt ita incerta, lex vniformiter ſtatuit quòd poſſit petere factum, vel intereſſe. Non ſic in obligatione dandi, quia ſemper eſt bonum recipere.

16 Sed an de iure canonico intereſſe poſſit peti? Dic quòd ſic, niſi deberetur pecunia, tunc enim peti non poteſt: niſi eſſet intereſſe extra rem, vel circa rem vel lucri, in caſibus quibus veniunt præmiſſa, vt plenè no. Innocen. in d. c. ſacro. etenim quatenus ſuccedit loco vſuræ, non poteſt peti. ff. de peri. & commo. rei vendi. leg. fina. Sed quæritur, qualiter formetur libellus? Gloſſ. videtur dicere quòd ſufficit petere intereſſe, ſine alia expreſsione. ff. ſi cer. pe. l. certi condictio. inſtit. de actio. §. curare. Sed docto. moderni tenent contrarium, quod eſt declaranda certa ſumma. Et hanc Specu. de fructi. & intereſ. §. viſo. ver. ſed qualiter. . Intellige tamen quòd poteſt, implorare officiũ iudicis ſuper augmẽto, ſi creſceret poſt litis cõ

teſtatio

teſtationem vſq; ad ſententiam, iuxta illa quæ notãtur. ff. de de tritica. l. in hac. & tũc non habet exprimere certam quantitatẽ, ſicut nec ſententia. ſ. in. ſ. l. ij. dixi. j. de inutil. ſtip. l. vt verborum. in fi. Itẽ videtur etiam q; cauſa quare interſit ſit declaranda, quia talem poteſt declarare ex qua non fieret condẽnatio, quia foret extrinſecum vel vanum. Et talem ex qua fiet hoc in caſibus, quib⁹ debet probari per teſtes. Et hoc ſatis innuit hæc lex quæ dicit, cum omni ſolennitate.

17 Item quæritur qualiter intereſſe probatur? Quidam dicũt q; in delictis probatur per iuramentum, ſi dolus arguatur. & ſic intelligunt ff. quod vi aut clã. l. ſemper. §. hoc interdicto. j. vnde vi. l. ſi quã. Sed ſi culpa, tũc per teſtes. & ſic notat gl. in d. §. & de in litẽ iuran. l. iij. Et idem Inn. extr. quod metus cauſa. c. fi. Et Ber. extra de foro cõpe. c. dilecti. Spe. verò videtur tenere q; lex ſi quã, loquatur in caſu ſpeciali, & q; in alijs delictis opus ſit probare per teſtes, vt d. §. viſo ver. porro. vbi intereſſe prouenit, &c. Sed obſtat ei d. §. hoc interdicto. & ff. de in litẽ iuran. cũ furti. ne quis eum qui in ius voca. eſt, vt ext. l. penul. §. fi. Itẽ primæ opinioni obſtat. ff. de furtis. l. q; tabulas. & l. qđ ea. ad legẽ Aquiliã. in lege. §. ſi delictũ de edẽ. l. argentarius. §. cum aute. de aqua plu. arcen. l. ſi tertius. §. fina.

18 Poteſt dici q; qñ agit ex delicto, q; intereſſe probetur per iuramentũ. Et dic verũ intereſſe, id eſt vera æſtimatio dãni. vt d. l. cum furti. cũ ſimilibus. Nõ aũt per iuramentũ in litẽ, niſi in caſu d. l. fi. ff. ne qs eũ qui. & in caſu quo eſſe cõru max in reſtituẽdo. ff. de dolo. l. arbitrio. de appel. l. creditor. §. iuſſus. ſecus ſi in non admittendo iuſſum, mitti in poſſeſſionẽ. ff. ne vis fiat ei qui in poſ. miſſus eſt. l. j. §. hæc verba. tunc enim ſit vera æſtimatio. Et credo q; per iuramentũ, per ll. prædictas, quãuis ibi non aperiatur. Et dic intereſſe, nõ autẽ ipſum delictũ, imò oportet probare ipſum delictum, & de æſtimatione ſtatur iuramento. Et ita intellige legem qui tabulas. ibi enim oportet probare furtum tabularum: & per conſequẽs q; tales tabulas haberet, & tale debitum continentes.

19 Et idem in alijs delictis, niſi in violentia, in qua eſt ſpeciale quod creditur iuramento, tam de rebus, quã de dãno. Et fortè hæc fuit intentio Spe. in contractibus verò & actionibus quibus iuratur in litem, patet q; probatur per iuramentũ de quibus. ff. de in litẽ iuran. l. in actionib⁹. inſti. de actio. §. præterea. ſupra de in litẽ iurã. in rubrica. In alijs verò iuratur, ſi aliàs nõ poſsit æſtimari, vt d. l. in actionibus. §. planè. ſi verò poſsit æſtimari, probatur per teſtes, niſi in caſu quo dolus arguitur. ff. de dolo. l. arbitrio. & nota. in l. nummis. ff. de in litẽ iuran. Illo enim caſu probatur per iuramentũ veræ eſtimationis. Gl. videtur etiã velle quòd vbi culpa arguitur, quod probetũ commune per iuramentum. vt no. ſ. de in li. iuran. l. aliſo, q; verum eſſe poteſt vbi ex officio tenebatur adhibere diligentiã, vt in caſu qui eſt ibi.

20 Sed quomodo deponẽt teſtes? Dic q; in intereſſe ſingulari deponent, quòd ſi ipſi haberẽt tales res, & ita eſſent de propè res ſuę, vel haberẽt librum ita correctum, quòd ipſi bene tantum diligerent, vt nolent eo carere pro tanto. In cõmuni verò, quia res valet tantum ſecũdum communem æſtimationẽ, non autem ſi dicerent tantum ſe daturos. ſupra de reſcin. ven. ij. No. in ſumma quòd non venit ſingulare intereſſe, niſi vbi lex dicit venire, vt not. Inno. in d. c. ſacro. Sed certè hæc lex videtur velle quòd in omnibus contractibus. Propter quod dic cum gloſſ. quòd venit in omnibus caſibus quibus iuratur in litem, vt bona fide, & arbitrarijs. In alijs autem iuratur de vera æſtimatione, vt dixi. Item videtur venire in obligationibus incertis, vt hic, & in actionib⁹ bonæ fidei. quando agitur ex culpa.

Si non à competenti iudice iudicatum eſſe dicatur.

1 Iudex appellationis quando de vno grauamine. & quando de pluribus poſsit cognoſcere.
2 Iudex cui committitur cauſa proprietatis, non cognoſcet de cauſa poſſeſsionis.

1 IVdex. [Super alijs.] non acceſſorijs. & facit hæc lex quòd ſi plura grauamina cõtineãtur in appellatione, & curia in bulla commiſſionis recitet vnum, & committat cauſam, q; iudex non poſsit de alijs cognoſcere. ff. de appella. l. appellanti. §. j. ſed quid ſi plura contineantur grauamina, & appellans vnum tantum proſequatur? Vide per Inno. de appella. c. dilecti filij. Nihil agit.] niſi prorogaretur iuriſditio. ſupr. de epiſco. audi. l. ſi quis. dic ibi.

Si militaris. [Etiam remota.] ſupr. de iudi. l. certi. [Firmitatẽ non habet iudicati.] q; ſententia lata eſt à non iudice.

2 Si de proprietate. [Minimè noceat.] dic q; commiſſa cauſa proprietatis iudex non poteſt cognoſcere de poſſeſſione, vel ẽcõtra, niſi per viam recõuentionis vel incidentis. vt notãt omnes de ſequeſt. extr. c. j. de cauſa poſ. & pro. c. paſtoralis.

Et in priuatorum. Supr. de iuri. li. tol. [Nõ à ſuo iudice.] vide de dila. c. ij. per doc. extra de regu. iu. c. ſcienti. in nouel. in fi. lib. vj.

De pœna iudicis qui malè iudicauit, vel eius qui iudicem, &c.

1 Sententia an ſit annullanda, ſi conſtet de pecunia data.
2 Corrũpens procuratorem partis, vel ipſum iudicem, tenetur actione de dolo.
3 Corrũpens iudicem pecunia, repetere non poteſt.
4 Aſſeſſores conſentientes iudicis corruptioni, qua pœna ſint puniendi.

1 COnſtitit. [Vel aduerſario.] id eſt procuratori, vl̃ aduocato aduerſarij, ſed ipſi aduerſario licitũ eſt dari, niſi in cauſa criminali. dic ſupr. de trãſac. l. tranſigere. & ff. de condi. inde. l. in ſumma. [Diſſidentia.] ſ. de poſtu. l. prouidẽdum. ff. de calum. l. j. ſed conſtitutio. [Repoſuerit.] Sed quid in reo? Dic idem vt defenſiones amittat, & dic ipſo iure ſi iudici dedit. Si autem procuratori actoris, valet ſententia, ſed actor nihilominus agit, & ſi excipiatur de re iudicata, replicatur de dolo. cum à te.

2 Si verò procuratori rei, reus habet doli exceptionẽ, ſed corrumpens tenetur actione de dolo. ff. de dolo. cũ à te. & l. eleganter. §. penul. de excep. doli. l. ſi procurator. Et hic notatur in gl. Sed ſi fuit lata aduocato, videtur admittere ipſo iure per hanc l. Et vide ſupra de aduo. diuer. iudi. l. j. Itẽ dicit gl. q; ſi pretiũ interuenit, non valet ipſo iure, intellige ſi fuit datũ iudici. infra quando prouo. non eſt ne. venales. dic ibi.

3 Sed an qui dedit, repetit? Dic q; nõ, ſed fiſcus. in authẽ. ſed nouo iure. ff. de condi. ob tur. cau. l. ij. [Vel pars cõtra quam fuit data. ff. de calum. l. j. §. ſed & cõſtitutio, & l. penul. Itẽ hodie iudex eccleſiaſticus punitur alijs pœnis. extra de ſenten. & re iudi. cum æterni. lib. vj.

De eo. [Sed etiã litis.] id eſt æſtimatiõis litis, Præbeat.] inſti. de obl. quæ ex quaſi delic. naſ. in prin. Item tenet. l. Iul. rep. ff. ad leg. Iul. repe. l. j. ij. iij. & iiij. Itẽ cõcuſsionis. j. de cri. concuſ. l. j. Itẽ crimine fal. ff. ad leg. Cor. de fal. l. j. §. qui iudicem. & l. qui duobus.

Auth. Nouo iure. Sumit̃ i corpore, vt nulli iud. §. ſi qs. col. ix. & cõtinet cãm ſpecialẽ, nec corrigit̃ per §. ſi. eo. ti. vt hic no. in glo. [Veniã.] ſ. de his qui ſe defer. l. j. lib. ij. ff. de iure fiſc. l. edicto. [Subiacebũt.] Contra ſ. de re. cre. l. j. Sed hic ſpecile, dic ibi. Itẽ cõtra, ff. ad Turpil. l. j. §. j. Sed ibi perſona priuilegiata.

4 Item dic q; ijſdem pœnis ſubijciunt̃ aſſeſſores cõſentiẽtes vt j. de accu. l. qui explicãdi. Familiares aũt iudicis puniuntur alia pœna: vt ff. de iniur. l. item apud. §. idem ait.

Sententiam reſcindi non poſſe.

1 Sententia diffinitiua per quæ poſsit reuocari.
2 Sententia interlocutoria indiſtinctè reuocari poteſt.
3 Sententia vſq; ad quod tempus reuocari poſsit.
4 Sententia ſi reuocet̃ an neceſſariò pars aduerſa vocetur. Iudex parte non vocata grauamen parti illatum tollere põt.
5 Sententia diffinitiua de conſenſu iudicis & partium annullari poteſt.

1 NEque ſuam. Hæc lex loquit̃ in ſñia diffinitiua, quæ nõ põt reuocari niſi p appellationẽ, ſupplicationẽ, in integrũ reſtitutionẽ, vel in caſibus quib⁹ põt opponi peremptoria poſt ſñiam, vel niſi eſſet lata per falſos teſtes, vel inſtrumẽta, vel propter præuaricationẽ aduocati: vt hic plenè no.

2 Sed interlocutoria põt reuocari indiſtinctè ſcđm gl. q̃ ſe firmat hic. Sed ff. de re iudica. l. qđ iuſsit. loqt̃ dubitatiuè ppter qđ dic plenì⁹ q; aut partes cõueniũt ſup nõ reuocatiõe vel reuocatiõe, & eſt earũ ſeruãda volũtas, ff. de re iudica. ſi cõuenerit. Et

rit. Et ſic intellige quod notatur, ff. de præto. ſtipula.l.j.§. ſi. vbi dicitur ꝙ non poteſt reuocare partibus inuitis. Aut non cõuenerunt & tūc certū eſt ꝙ poteſt reuocari etiam, inuita parte pro qua lata eſt ſententia, ff. de re iudica. quod iuſsit. de præto. ſtipula. Valerianus. extra, de appel. cum ceſſante.

3 Sed vſq; ad quod tempus? Dy. dicit vſq; ad x. dies. qa vſq; ad illud tēpus poteſt ſupplicari: vt no. in dicta l. quod iuſsit. Azo dicit ibi ꝙ vſq; ad quatuor menſes. Dicas ꝙ aut fuit appellatum aut non, primo caſu poteſt antequā det apoſtolos. Sed ſi eos dedit, non poteſt: quia iudex eſſe deſijt, & ita nota. Specula. de excepr. §. viſo. verſi. ſed nūquid iudex. antepenul. col. Quod poſſet eſſe verū ſi appellationi detulit, ſi verò non detulit, tūc remanet iudex. Et ideo videtur quòd poſſet reuocare, ſaltem quouſq; inhibitum fuerit, vel cauſa commiſſa, vel citatio facta. Et pro hoc extra, de appella. c. cum appellationibus. lib. vj. Et not. Spec. Dicto §. viſo. verſicu. ſed pone. Sed Hoſtien. dicit indiſtinctè non poſſe reuocari poſt apoſtolos datos. in dicto. c. cum ceſſante. Primum tamē verius. Idem dico ſi non dedit apoſtolos debitè requiſitus: ſuſpenditur enī iuriſdictio ac ſi dediſſet eos & detuliſſet. extr. de appel. quāuis. in cle. Secundo caſu quādo non fuit appellatum, videtur obtinere opi. Dyn. Et illam ſequitur Innocen. & Hoſtien. poſt eū in dicto c. cum ceſſante. Tu verò dic quòd imò poteſt reuocari ſemper cauſa durante, vt dicta l. quòd iuſsit. Et ideo poteſt admittere exceptionem quam reiecerat: vt not. extra. de ſenten. & re iudic. c. quod ad cōſultationem. Et iſta fuit opin. Innocen. in dicto c. cum ceſſante. remittendo ad notata in dicto c. quod ad conſultationem. Et hāc Spec. in dicto verſi. ſed nūquid dum tamē reuocet cum effectu, iuxta dictum c. cum ceſſante. extra, de appel. ſi à iudice. lib. vj. eod. titu. interpoſita §. ij. in antiquis. Et hanc etiam tenet Inno. in c. ſæpe. eod. titu.

4 Sed an oporteat partē vocare? Videtur quòd ſic, per d. c. ſi à iudice. vel ſaltem oportet quòd deducatur in notitiam. Et hanc tenet Spec. in d. §. viſo. verſi. ſed iudex vide &c. alioquin poſſet multū decipi appellans ſi agitaret cauſam appellationis, & demum pars aduerſa oſtenderet reuocationem grauaminis. Illud autem conſtat ꝙ vbi iudex grauauit de facto, ꝙ poteſt tollere grauamen parte non vocata, & reponere rem in eo ſtatu. vt notat Inno. extra, de cle. c. querelam. in gloſ. dicitur autem. Quod eſt verum ſi ſine cauſæ cognitione ab initio proceſsiſſet: vt etiam no. ibi Inn. licē dic, ꝙ licet iudex non poſsit mutare ſententiā, ꝙ poteſt etiā interpretari parte vocata, vt no. j. commina. vel epiſtolas. l. iiij. dic extra, de verbo. ſigni. c. olim. per doct.

5 Sed an diffinitiua poſsit annullari de conſenſu partiū? Satis videtur, ꝙ ſic per dictā l. ſi conuenerit. Sed notatur contra. per notata in authen. offeratur.

Peremptorias. [Feratur.] etiā publicatis teſtibus, ſed tunc non poteſt probari per teſtes ſecundum gloſſ. Dic melius, ſupr. de teſti. authē. ſi quis. extra, de teſt. c. de teſtibus. [Oppon.] dum tamen nō fuerit præfixus terminus peremptorius. extra, de excep. c. paſtoralis. vide plenius, j. de except. l. ſi. [Appellationis.] niſi in caſibus qui ſunt ſupr. de iu. & fact. igno. l. j.

Impetrata. [Fuerunt.] niſi faciant mentionem de ſententia, ſecūdum gl. [Tale reſcriptū.] per viam ſupplicationis, ſupr. de preci. impe. offe. authē. quæ ſupplicatio.

De fructibus & litium expenſis.

1 ☞ Priuilegium perſonam non excedit regulariter.
2 Priuilegium quod tollat iudicibus ſportulas.

HOc fructum. [Supereſt.] ff. fami. erciſc. l. fundus. ff. de peti. hære. l. ſi à patre.

Litigatorum. [Fructum. ſic ſupr. de rei vendi. l. certum. de acquiren. poſ. l. nemo. ff. de vſur. l. in fideicōmiſſis. [Deducta.] ſi fuit deducta & perēpt inſtantia, non tenetur, ſcd̄m gl. [Fortuna eſt.] quāuis habeat bonam fidem, ff. de diuer. & temp. præſcrip. cum hæres.

Terminato. [a]Secus ſi pēderet: vt ſcripſi, ſ. de iudi. l. ſancimus. [Poſt hanc.] niſi eadē die, ff. de re iudi. l. Paulus. ſecundum omnes. [Superius.] vide in l. ſancimus. de iudi. ſ. alle.

Non ignoret. [Datā formā.] in reſcripto, ſ. de dila. l. ſi qn̄. [Quòd ſi culpa ſui.]

a ¶Quòd expenſæ vniāt officio iudicis nobili, hic eſt tex. & ob. id lite finita, ſen. vel tranſact. nō poſſunt peti. Pau. de Caſt.

b ¶Diſcrimē inter ſentē. & rē iudicatā vide hic p Bart. ꝙ ſcilicet ſentē. ſit vel dicat id quod eſt determinatū, effectus verò ille dicitur res iudicata.

c Quòd ſentētia habeat executionem paratā qn̄, & quomodo, hic Saly. Bart. in l. tale pactū. §. q. puocauit. ff. de pact. & l. j. ff. iudic. ſol.

quia non procedit. nam alia non datur dilatio, ſupr. de dila. l. ſi quando. [Calumnia.] cum agitur criminaliter. [Legibus.] ſcilicet talionis. infr. de accuſa. l. fin. [Iudicis.] ſic ſupe. de iudi. l. ſancimus.

1 Cum quidam. [Priuilegio.] dic quòd priuilegium hoc excedit perſonā propter æqualitatem ſeruandam in iudicio. Item quando impetratū eſt ius iniquum ad poſtulationem impetrantis, ff. quod quiſq; iur. Aliàs contra. vt inſtitu. de iure naturali. §. ſed quod principi. Non autem ſequaris ſecundum poſitionem gloſſ. quæ eſt hic: quia obſt. infra, de proxi. ſa. ſcri. in ſacris lib. xij. Et vide quod Dyn. notat extra, de reg. iur. c. in iudicijs. lib. vj. per quæ prima probatur.

2 Et nota quòd tale priuilegiū tollit omnino ſportulas iudicibus. Sed contingit vt videtur maior iniquitas, infr. de reg. iur. l. quotiens. Vel quia hoc ius iniquum eſt, ſecundum gloſſ. & doct.

De re iudicata. [b]

1 ☞ Sententia an in alijs valeat, ſi in vno erratum ſit.
2 Appellationi factæ poteſt quis renunciare, ſed non faciendæ.
3 Acta coram iudice quando probent & fidem faciant.

Rebus quidē. [Recepiſſe.] poſt ſententiam. & idem fortè ſi antè, cum poſſet agere commodati, ff. commo. l. rem mihi. & multò fortius excipere, ff. commodati. l. in commodati. §. ſi. de condi. ſine cau. l. j.

1 Res iudicatæ. [Inſtaurētur.] niſi ſit error expreſſus, dic ſupr. de erro. cal. l. j. licē dicit gl. quòd ſi ſit erratum in vno nihilominus valet ſententia in alijs capitulis. Sed cōtra noc. ff. de iuriſdi. omnium iudi. l. ſi. Sed intellige quòd ibi fuit erratum in vno vel diuerſis dependentibus, & hic gl. loquitur quando in diuerſis omnino. [Finis.] ſupr. de tranſact. l. fratris.

Si pecunia. [Eſtis.] diffinitiue. [Cum pœna.] ſupr. quomo. & quan. iud. l. ab eo. [Quantitatem.] debiti & pœnæ inſr. commina. vel epiſto. l. iiij.

Sub ſpecie. Supra de tranſact. l. ſub prætextu. niſi in caſu, ff. de re iudi. l. Imperatores. infr. de ſenten. aduer. fiſc. la. l. prima. Et idem poteſt dici in eccleſia & pupillo, ſecundum gl. Item dic quòd exceptio datur ante ſolutionem: vt in Specu. de ſentē. exequen. §. poſtremo. verſicu. illud autem. [Repertorum.] Etiam penes partem aduerſam, ſecundum gl. [Exemplo.] contra, ff. de iureiur. admonendi. dicas vt ibi, non vt hic,

Ad ſolutionem. [Petentem.] ſpōte, ff. de app. l. ſi ex cauſa. [Authoritas.] ff. de pac. l. tale. §. j. & de iur. do. l. ij.

2 Et dic quòd appellationi factæ videtur renunciaſſe, non autē faciendæ: vt not. Inno, extra, de appel. quod ad cōſultationē.

3 Geſta. Id eſt acta facta coram iudice, & quæ faciunt fidē coram eodem ſeu ſucceſſore: quamuis nō ſint publica, ſecundum gl. aliàs non coram alijs niſi ſint publica, ſecūdum Ioan. & gloſſ. Sed hodie dic extra, de proba. c. quoniam cōtra falſam. Sed de conſuetudine creditur actis. dic. ſ. de edē. l. ſi apud. [In publica.] idē ſi nō ſint trāslata, ſi reperiant in archiuis, vel loco non ſuſpecto: vt no. Innocen. extra, de procu. c. j.

De executione rei iudicatæ.

Dic quòd executio poteſt peti per actionē, & is modus nō eſt vtilis. Vel p officiū iudicis. Et dic plenè in Spec. e. §. breuiter.

1 ☞ Nouatio an poſsit fieri per ſtipulationem.
2 Executio à ſolo principe delegari poteſt.
3 Executor quibus nominibus vocari poſsit.
4 Tempus quantum datum ſit condemnatis ad ſoluendum.
5 Occupare propria authoritate an poſsit quis poſt latam ſententiam.
Sententia qualiter executioni debeat mandari.
6 Ordinarius ſententiā ſuam exequi poteſt, ſed non delegatus.

NImis. [Ante rem.] vt ff. de re iudi. ſi cū mulla. [Sed etiam.] accipiat. ff. quod met. cau. l. fina. §. fina.

Si cauſam. [c][Nouata.] non tñ nouaſ per ſtipulationē, niſi hoc addaſ expreſſè, ff. de re iudi. l. iiij. §. ſi ex cōuētiōe. [Experire.] ff. de mino. l. minor xxv. ann.

Ordo. [Datæ ſunt.] id eſt captæ per iudicem, ſecus in pignore conuentionali, infra, de iure dot. impe. leg. fina. [Poſſeſsionem earum.] vel dabuntur tibi inſolutum: vt ff. de re iud. l. à diuo. §. ſi pignora. Et hoc pro toto debito ſi abſolutè dentur, aliàs ſi pro certa ſumma, pro illa tātū.

Et vide

Et vide ſupr. vbi in rem actio. l. ij.

Stipendia. Seu beneficia. vt in Spe. de primo decreto. §. reſtat. verſi. quod ſi reus. [Cũ rem iudicatam.] ſecus ſi poſuit. ff. e. l. commodis. extra de fideiuſ. c. peruenit.

Etiam nomen. [Debitoris] confitentis. ff. e. l. à diuo. §. ſic quoque. & §. in venditione. & dic plenè ſuprà quando fiſcus vel priua. l. j.

a **Si ut proponis.** [Executor datus.] i. nuntius ſeu ſeruiẽs. Vel datus. i. delegatus, & tũc dic à principe, quia aliàs nõ poteſt executio delegari hoc iure. ff. de iuriſd. om. iud. l. iubere. [Putauit.] præſes & procurator Cæſaris interpretatur. ff. de appella. l. ab executore.

Si longis. Secus ſi infrà quadrimeſtre tẽpus. ff. quòd me. cau. l. ſi tamen. §. quòd ſi homo. [Aeſtimatio.] ff. de rei ven. l. Iulianus. de lega. j. l. cum res. §. fin.

3 **Executorem.** a Quandoq; dicitur nuntius. inſti. de act. §. triplici. quandoque apparitor, ſuprà de iudic. l. apertiſsimi. Item cauſam præparans, in authẽ. de iudi. §. audient. col. vj. Item officialis. de feu. ciui. §. ex prouinciali. col. iij. Item catholicianus. infrà, de bonis proſcri. l. ſi quis poſt hac. circa fi. itẽ dic quòd alter iudex quandoq; exequitur. ff. eo. l. à diuo Pio. §. j. Et hoc ad requeſtam iudicantis: aliàs non: vt in Spec. eo. §. nunc dicendũ. verſi. ſed pone.

4 **Eos quos.** [Solutionis.] iiij. menſium, niſi abbreuietur ex cauſa. ff. de re iudi. l. iiij. §. ſi quis. extr. eo. c. quod ad conſultationem. & hoc in perſonali. In reali fit ſtatim poſt decem dies, ſi non ſit appellatum. vel reſtitutio petita vel aliud quod ſuſpendat. Et hoc ſi res ſit in præſenti, aliàs datur tempus cum cautione. inſti. de offic. iudi. §. ſi in rem. Et hoc in corporalibus: idẽ in incorporalibus. Et dic plenè extr. de conceſ. præb. c. cum noſtris. per Inno. In criminalibus dic infr. de pœ. cum reis. Sed quando fiet venditio? Dicit Azo quòd poſt quatuor menſes: quod & glo. ſequitur quando ex diffinitiua. Sed ſi ex interlocutoria dicit annum expectandum, vel fortè biennium: ſicut in conuentionali. Vel qđ iudex ſtatuet. Et hæc verior. ff. de bo. authur. iudic. poſ. l. cum proponas. & dixi ſuprà vbi in rem actio. l. ij. Quidam tamen dicunt quòd vbi ſpecies petitur per actionem perſonalem, q̃ eſt idem vt in realibus. Contra quos ff. quod metus cau. ſi tamen. §. quòd ſi homo.

5 Sed nunquid poteſt quis lata ſententia propria authoritate occupare? Dic q̃ non: imò cadit in l. ſi quis in tantam. infr. vnde vi. ff. de re iud. l. miles. §. qui iudicati. Et nota. d. c. cum noſtris. dic ibi. Item dic quòd executor non debet vim inferre: vt plenè no. Inno. de priuile. cum olim. ij. Nec tradere etiã poſſeſsionem vacuam parte abſente, vt ibi notatur, niſi eſſet lata ſententia partibus præſentibus. dic ibi. Et adde ſupr. de offic. mili. iudi. l. ij. Item dic quòd non fit executio contra hæredẽ cõdemnati, nec pro hærede victoris, niſi præcedente ſummaria cognitione: vt no. extr. de iudi. quia VV. per Inn. Et hoc caſu fortè eſt neceſſaria actio iudicati. Et no. Specu. eo. §. breuiter. ver. ſed ſi eum.

6 Item dic quòd ordinarius exequitur ſuam ſententiam, & delegatus à principe. non tamen delegatus poteſt vim inferre, vt not. extrà de of. dele. c. querenti. & c. ſignificaſti. Sed alius delegatus non exequitur: vt extrà de ſo. competen. ſi quis cõtrà. Et hanc Hoſtien. Io. And. & Innoc. extrà. de arbi. c. innotuit. Sed contrà tenet in c. cum ab eccleſiarum. de offi. or. vide licet quòd poteſt excõmunicàdo nõ tñ realiter. Prima verior. & de hoc in Specu. eod. §. nunc dicendum. ff. de re iudi. à diuo Pio. in prin. De ſententia arbitri dic vt ſuprà. de arbi. l. j. & ij. & vide infr. de priui. fiſci. l. j. & ſuprà. eo. l. j.

De vſuris rei iudicatæ.

a ☞ Executio fit contra fideiuſſorem reo condemnato.

IS qui. [Legitimum tempus.] quatuor menſiũ. infr. l. proxi. Vel antè ſi arctetur. [Quod poſt.] non antè. ſupr. de vſur. l. in bonæ fid.

Eos qui. [Quatuor menſes.] corrigit l. de bitoribus. ff. de re iudica. [Prouoca.] non fruſtratoria. ff. de vſuris. l. tutor. Quod ſemper præſumitur ſi ſuccumbit: vt no. ff. de re iud. l. fi. Sed non eſt verum, quia fortè habuit iuſtam cauſam: quia caſus dubitabilis. Vel fuit aliud probatum in cauſa appellationis. extr. de dolo & contu. c. j. in cle.

Sancimus. [Conſtituimus.] ſupr. de vſu. l. vt nullo. argu. cõtrà. ff. de vſu. l. cũ quidã. §. in tacito. ſed ibi emolumentũ vſurario cõputatur. [Nouatur.] quo ad hoc verè tñ nõ fit nouatio imò prima remanet. ff. de mino. l. gregc. §. etiã. de excep. rei iudi. l. eu idẽter. ſecũdũ gl. & doct. [Inhiberi.] ſecus in fructibus perceptis. In percipiẽdis diſtingue. ff. de vſur. l. in fideicõmiſſi. [Acerbitatẽ reſecãtes.] quãdo que tolleratur, dic ſuprà ad Velleia. l. hæ. ff. de excep. l. exceptiones. ſuprà. de preci. impere. offe. quotiens.

5 [Perſoluere.] nam condemnato reo fit executio contra fideiuſſorem, ſecũdum gl. Quod verum ſi ſit receptus in iudicio: ſecus ſi in contractu: vt not. Dy. ff. de fideiuſ. ſi teſtamento. in Specu. de ſenten. excom. §. ſequitur. verſi. quid ſi ſententia.

Si plures vna ſententia condemnati ſunt.

c ☞ Condemnati ſi tres fuerint in centum ex eodem delicto qualiter teneantur.

a Verba in libello poſita ſecundum naturam propriam ſunt intelligenda.

SI non ſinguli. Dic quòd hæc lex obtinet ſiue antè tenerentur pro æqualibus partibus, ſiue inſolidũ, ſiue pro inæqualibus. ff. mandati. l. ſi mandato Titij. §. Paulus. de appel. l. ſi quis ſeparatim. §. quotiẽs. & l. Paulus. ij. ff. de re iudicata. Et hoc ſiue ex contractu ſiue ex delicto tenerentur, vt in ſpecu. de ſenten. §. ſpecies. verſi. illud.

a No. Bart. hic qui facit diſtinc. inter officium eligeñ. & exequẽ. verbi gratia: teſtat. dixit, relinquo cẽtum pauperibus qui eligentur ab exec. meo. & ſi poſt annũ offic. execu deuoluatur ad epiſcopum, non tamen officiũ eligẽdi, & ita vidi in actu practico.

5 Specu. in dicto verſi. illud dicit quòd ſi iudex cõdemnet tres ex eodẽ delicto in cẽtũ, pro virili quilibet cõdẽnatus intelligitur per hãc. l. poſt quærit, nũquid iudex poſſet inſolidũ quẽlibet condẽnare? Dicit ita, ſi fuerit petitũ, & quilibet inſolidũ cõueniatur, aliàs non. l. vt fundus. ff communi diuid. Itẽ dic q̃ hæc lex obtinet ita demũ ſi in parte cõdẽnauit, in alia abſoluit: vt ibi not. & doct. notãt hic. Sed hoc videtur cõtra mentem huius l. vnde ſatis videtur pronũtiare ſuper tota ſumma ex quo ambos condẽnat. Et hoc patet in verbo gñaliter. Sed obſtat ff. de iure fiſci. l. bona. §. j. ſed ibi alter tãtũ fuit inſolidũ cõdẽnatus, hic qñ vterq;. Opin. tñ Specu. & docto. põt procedere qñ deſignatis partibus agebatur cõtra vtrũq;. Itẽ dic q̃ hæc lex obtinet qñ agitur actione iudicati, nõ ſi prima actiõe quę nõ eſt nouata: vt ſupr. l. proxima. in gl. Et nota q̃ in libello fuerãt cõuenti inſolidũ, alioquin nulla fieret dubitatio huius legis. l. ij. infrà de duo. reis. l. ſi mãdato Titij. §. Paul⁹. ff. mãdati.

a Et ſic nota q̃ verba intelliguntur ſecũdũ naturã propriã, nõ ſecũdũ naturã libelli. fa. l. miles. §. decẽ. ff. de re iudi. Si autem eſſent inſolidũ cõdẽnati, tũc cõpeteret beneficiũ diuiſionis, ſecũdũ Bar. fa. l. poſt rem. ff. de tranſac. l. iiij. §. ſi ex cõuentione. ff. de re iu. Hinc eſt q̃ renuntiatio facta in contractu primo nõ trahitur ad hoc beneficium competens poſt ſententiam, ſecũdum Bar. & bene.

Quibus res iudicata non nocet.

5 ☞ Sententia quibus caſibus ad alios extendatur.

a Sententia contra vnum lata alij nocere poteſt quoad præſumptionem.

SI neque. [Fratri tuo.] & ſic non ratificat factũ cõiunctæ perſonæ, niſi velit. ff. de iureiur. l. nec filius. iu. ſo. l. ij. §. j. [Defenſionem.] id eſt actionem. gloſſ.

5 **Res.** [Iudicatæ.] Fallit in criminibus. ff. de accu. l. ſi cui. §. ĩdẽ. & in cauſa inquiſitionis, confirmationis, vel impugnatiõis electi. extrà de elec. cũ dilectus. & c. ſtatuimus. & de purg. cano. ex tuarũ. de collu. dete. c. fin. Item in cauſa filiationis. ff. de li. ag. l. j. §. fin. Sed fortè ſecus in cauſa legitimationis vt not. Inno. extrà qui fi. ſunt legi. c. cum cauſam quæ. dic ibi. Item in querela. ff. de inoffi. teſta. l. Papinianus ait. §. ſi ex cauſa. de exe. rei iudi. l. j. dic ibi. Item in cauſa ingenuitatis ex ſeruitute. ff. de ſta. ho. l. ingenuum. ſecus ſi ex libertinitate ff. ſi inge. eſſe. di. l. j. Item & in populari actione. ff. de iniur. l. eum qui. §. in popularibus. In quibuſdam verò caſibus prodeſt, ſed non nocet. ff. de adul. l. denuntiaſſe. §. pe. & fi. ff. ſi ſerui. ven. l. loci corpus. §. ſi fundus. dic vt in quailbet not. Item vide ſuprà de na. li. authen. item ſi quis.

a Item dic q̃ quandoq; nocet quoad preſumptionem. de appel. l. à ſententia. extrà de ſen. & re iudi. cum ſuper. Item dic quòd vbi vocantur generaliter omnes, quorum intereſt, nocet, ſuprà, vt ab hærede. authen. ſi omnes. Et vide per Inn. extrà de procu. in. c. noſtra.

Nec in ſimili. [Abſenti.] niſi quo ad præſumptionem. extrà de ſent. & re iudi. c. cum ſuper.

Comminationes vel epiſtolas pro-
gra. ſubſcrip. &c.

Manda

1 ☞ Mandatum iudicis, quando vt ſententia ſeruandum ſit.
2 Iudex an poſsit alicui ſub pœna iniungere vt ſoluat.

1 Dicas quòd aut iudex præcepit aliquid in iudicio partib⁹ præſentibus & ſuper hoc altercantibus per modum declarationis, ſeu determinationis: & tunc tranſit in rem iudicatam, & habet vim interlocutoriæ. extrà de appel. c. cõcertationi. li. vj. vt ibi not. Archi. poſt Hoſti. Aut alias præcepit partibus abſentibus, vel præſentibus, non tamen ſuper hoc altercantibus vel aliàs extraiudicialiter, & tunc non tranſit in rem iudicatam: vt d. c. ſi tamen ſit iuſtum, & ad eius ſpectat officium, obediendum eſt: nec eſt bona appellatio ad contrarium, aliàs ſi ad eius non ſpectet officium, non eſt ei parendum: vel ſi ſit iniuſtum, poteſt appellari intra x. dies à tempore quo requiritur quòd reuocet, vt d. c. concertationi. Et hoc notat Inn. extrà, de tempo. ordi. c. ad aures. de in integ. reſti. c. ij. qui ma. accuſ. poſ. vel non. c. ſi.

2 Sed an poteſt iudex iniungere alicui vt ſoluat ſub pœna? Non videtur, infr. eo. l. iij. vt not. in d. c. fin. Quod verum, niſi pro euidenti contumacia vel malitia, vt not. in Specu. de ſenten. §. j. verſi. ſed nunquid iudex. ff. de doli excep. l. apud Celſum. §. Labeo. ſupr. de re iudi. l. ſi pecuniam. infr. de vſu. fiſci. l. j. lib. x. facit ad prædicta l. j. ff. de vſu.

1 ☞ Monitus de ſoluendo quod non debet, quando poſsit ſe opponere.

NEcuim. [Comminatio.] niſi in raſu. ff. de adminiſt. tuto. l. tutor. §. ſi depoſitioni. [Præſtaturos.] aliàs quàm in ſententia, ſuprà de ſen. quæ ſine cer. quan. pco. l. j.

1 **Rei iudicatæ.** [Iuſsit.] & ita ſi quis moneat ſoluere quod non debet, quãuis ſe nõ oppoſuerit, ſemper poteſt ſe opponere, extrà de appel. c. concertationi. libro vj. quia monitio non arctat quenquam, extrà de cleri. non reſiden. c. ex parte. cum c. ſequen. ſuprà de libe. cau. l. cum aſſirmes.

Ea quæ. [Subſcriptionibus.] dic ſuprà ſen. reſcin. nõ poſſe. l. j.

Iudex. [Fundi.] nõ eſt iuſta poſſeſsio, imò & iudex & pars tenentur interdicto Vnde vi. extrà de reſtit. ſpo. c. conquerente. infrà ſi per vim, vel alio modo. l. ſi. Et de hoc per Inno. extrà de offi. deleg. c. paſtoralis. de elec. querelã. de reſcript. ſuper literis. immo põe reſiſti, vt ibi nota. & in Specu. de primo decreto. §. iam de effectu. verſic. ſed quid ſi iudex. & l. iuſte. ff. de acqui. poſſ. intelligitur quando ritè procedit, & de hoc infrà. Vnde vi. l. meminerint. ſi per vim vel alio modo, l. ſi. & plenius infrà de appella. l. quoniam.

Programma. Scriptum eſt poſitum in albo, ſecundum Ioannem, vel libellus ſæpe datus, ſecundum Azo.

Quod magno Suprà de ſenten. ex peri. reci. l. finali.

Si ex falſis inſtrumentis, vel teſtimonijs iudicatum ſit.

SI tabulas. a [Quæſitum eſt.] ſecus ſi fuerit quæſitum, quamuis non pronũciatum, ſecundum glo. Et vide ſupra de fide inſtru. l. fina. & dic ibi, & plenius ſuprà de aduo. di. iu. l. ſi.

a Prætextu fal. inſtru. ſentẽ. lata reſcindiẽ tribus cõcurrentibus, ſi falſa ſint producta, & de falſo non ſit cognitum & propter illa falſa ſit ita iudicatũ, id quod pderit ad tria, ad reſcindendam ſenten. ad impediendam executionẽ, & ad ſolutũ repetendum. Bart. hic.

Et qui. [Audiuntur.] dic ſuprà de aduoca. di. iud. l. finali.

Falſam. [Teſtationem.] Id eſt depoſitionẽ in ſcriptis redactam. [Arguere.] dic ſuprà de aduo. diuer. in. l. finali.

Iudicati. Inſtructo ſummariè executore. extrà de ſen ten. & re iud. de cætero. per Inno. [Suſpẽdi.] dic Infrà de fal. l. ij. [Crimine.] vel oppoſita exceptione, ſuprà de aduo. di iu. l. fina. dic ibi.

De confeſsis.

1 ☞ Confeſsio quando plenè præiudicet.
2 Confeſsio facta coram non ſuo iudice an noceat confitenti.
3 Confeſsio tenet facta coram arbitro.
4 Confeſsiu in carcere facta eſt inualida.
5 Confitens ſe occidiſſe hominem ad ſui defenſionem an poſsit condemnari.
6 Confeſsio procuratoris quando noceat domino.
7 Confeſsio cedentis an noceat ceſsionario.
8 Iudex quando poſsit eſſe pro parte in contentioſa.
9 Confeſſus quando habeatur p eo iudicato.
12 Confeſſus an poſsit excuſationes proponere.

b Not. ſingu. quia nõ alibi tã doctẽ.

1 **COnfeſſos.** b Vt regula huius l. ſit vera, dic cõfeſſus in iure ſpõte, maior, habilis, ſciens, cõtra ſe, præſente aduerſario, certũ, tale quid cui natura nõ repugnet. & de quo poſſet eſſe actio fraude & fauore ceſſantib⁹, debet pro iudicato haberi. In iure. ſi extra ius non habetur pro iudicato, ſed valet ad probandum actionem. In caſu tamen non valet ad probandum, niſi fieret in figura iudicij, iudice de cauſa cognoſcente. ſupra de liberali cauſa. interrogatam. & l. penultima. dic ſupr. de non numerata pecunia. l. generaliter. Et dic in iure, id eſt coram iudice pro tribunali ſedente, ſi tendat ad litis deciſionem, ſecus ſi ad præparationem: tũc ſufficeret vbicunque. ff. de interroga. ac. l. voluit. §. fin. ſecundum Goffre. Odo. & Iaco. de ra. Tu verò diſtingue inter voluntariam & contentioſam. Et in contentioſa ſubdiſtingue an emittatur in actu qui requirit plenam cognitionẽ, aut in alio, vt in primo & vltimo valeat vbicunque & pro iudicato habeatur, in medio non.

2 Quid ſi coram non ſuo iudice? dic quòd ſi ſit perſona quæ poſsit prorogare, valet, & habetur pro iudicato, vt hic: aliàs non valet, vt habeatur pro iudicato, ſed valet ad probãdum, & ita intellige extra de iudic. at ſi clerici. per nota. per Innoc. extra de elect. per inquiſitionem. Nam coram quolibet magiſtratu poſſunt acta & literę fieri, vt dixi ſupra de magiſtra. muni. l. j. & per hoc extra de foro. compe. ſignificaſti.

3 Et ideo confeſsio facta coram arbitro tenet, vt inde probetur, non autem vt executio fiat, niſi quando locus eſt emologationi: vt ſupra de arbi. l. penul. Sponte ſi per vim, non præiudicat, niſi perſeueret. infra de agrico. cum ſancimus: vet. ſin. autem. lib. xj. ff. de quęſtio. l. j. §. diuus. Et ita intelligitur gloſ. hic quæ nimis largè loquitur. Et ſic intelligitur quod not. ff. de cuſto. reo. l. ij. reus. Infra de cuſto. reo. l. ad legem Iuliam, de vi. l. ſi ſeruus. de quæſtio. l. ſi. vbi gl. videtur tenere quòd non, niſi perſeueret Intellige quãdo ſit per tormenta, aliàs valet. Et ita tenet Azo in ſumma. & docto. in d. l. ij. Et adde. infra de quęſtio. in rubrica, extra de diuor. ca. ex literis.

4 Illud autem nota quòd confeſsio facta in carcere non valet, vt nota. ff. quod met cauſa. l. qui in carcerem. ſed intellige illam ſecundum præmiſſa. Habilis, quia non furioſus. Sciens, ſi enim erraret, non præiudicat: vt infra latius patebit. Contra ſe, quid ſi pro ſe & contra ſe. verbi gratia, cùm agitur ex contractu dicit ſe contraxiſſe ſub conditione, an ei ſtabitur pro ſe? Non videtur. ff. de interro. acti. l. de ætate. Et hanc videtur tenere Spe. titu. de poſitio. §. decimo. verſi. quid ſi debet. cum ſeq. ver. & ſeq. Dicit tamen quòd actor tenetur ponere quòd purè contraxit, ſi reus hoc petat, vt dicto. §. in fine. Et facit pro hoc, ſupra, de libe. cau. leg. cum pretium. in feudo. de pa. te. §. quis hominem. Sed obſtat, quia ibi ſit duellum, quod nõ fieret in cauſa certi, vel dic quòd ibi fuit conuictus. Sed Archid. tenet quòd reus non confitetur ex hoc, nec habet probare conditionem, vt notatur extra de confeſs. cap. j. libro vj. Et facit quod nota. ff. depo. leg. publia. §. finali. quod ſatis videtur verum.

5 Et ideo non videtur quòd quis damnari poſsit, ſi dicat ſe occidiſſe hominem ad ſui defenſionem: niſi probet aliàs qualitas facti. Non enim confitetur dolum, imò nec culpam. Et hoc in eodem facto & vno & eodem ca. ſecus ſuper diuerſis. Et ſic poteſt intelligi extra de reſcriptis. ex parte decani. per Innocen. ſuper verbo, fecerit. extra de tranſact. c. præterea. & d. l. publia. §. fina. Et vide hodie extra de iniur. c. fin. libro. vj. Item dic contra ſe, quia aliȝ non præiudicat. extra de eo, qui cogno. conſan. vxo. ſuæ. c. ſuper eodem Maior, vide quod ſcripſi ſupra de author. præſtan. l. clarum. vbi tangitur de confeſsione minorum, tutorum, vel curatorum, vel prælati eccleſiæ.

6 Sed quid de confeſsione procuratoris? Dic quòd aut habet mandatum, aut non. Primo caſu aut generale, vel ad totã cauſam: & dic quòd nocet in contencioſis, ſed dominus poteſt reuocare errorem incontinenti, vel ex interuallo ſi probet interueniſſe errorem. ff. ad legem Aquil. l. proinde. §. primo. de procura. non ſolũ. cum nota. extra de poſtul. ad hæc. vt lite nõ cõteſta. c. j. de ſenten. & re iudi. c. ſuborta. de cenſi. cum olim. Si habet ſpeciale mandatum, non videtur poſſe reuocare, niſi ſicut pcopriam. extra de iureiuran. c. fin. libro. vj. Si nõ habeat, nõ nocet. ff. de interrog. acti. l. ſi defenſor. Et de hoc in Specu. de confeſ. §. poſtremo. ver. ſi verò.

7 Sed an confeſsio cedentis noceat ceſsionario? Dic quòd ſic ſi habeat regreſſum, aliàs non: vt in Specu. de ceſſ. ac. §. j. verſi. ſed nunquid. Adde infra de noua. l. iij. Sed ſi ſint duo procuratores, & vnus confiteatur, & alter neget, videtur quod ſtetur

dicto

dicto eius qui confeſſus eſt. Sed Inn. videtur dicere quod nulli ſtetur, ſed procedat cōtra dominum quaſi cōtumacem. vt no. Inn. extra de proc. c. in noſtra. Sciens, ſi erret, dic q aut in iure, & tunc dic, vt ſupra de iuris & facti ignor. error. Aut in facto, & tūc ſiue in alieno, ſiue in proprio, poteſt reuocare vſque ad ſententiā, ſed poſt nō, vt hic. & d. l. error. Et vide per Dy. qui ſic notat. ff. e. in rubrica. Quis aūt debet ꝓbare errorē. vide in d. l. error. in fi. ff. de interroga. acti. l. de ætate. §. qui iuſto. Præſente, dic in l. generaliter ſupr. de non nu. pecu.

8 Caue tamē, quia in contentioſis iudex nō eſt ꝓ parte, niſi in caſu quo cōtrahitur eremodicium, ſed in voluntarijs videtur q iudex poſsit aegrere patri abſenti. ff. de in ius vo. l. eū. Pro quo ſupr. de epiſco. & cle. auth. generaliter. Certum, dic. ff. e. certū. Cui natura, ff. ad l. Aqui. l. inde Neratius. §. fi. & hoc ſi ignorās, ſecus ſi ſiſeus. ff. e. l. Iulianus. & hoc cū poterat eſſe cū alio actio, quia fortè aliquis occidit eum qui tenebatur. Aliàs ſi caſtratus ſe confiteretur adulteriū cōmiſiſſe, vel quis hominem occidiſſe qui apparet viuens, non valet. Et idem ſi cōtra ius. ff. de interroga. acti. ſi is. §. fi. & l. cōfeſsionib᷒. Fraude, ff. quæ in frau. credi. l. ſexta. Fauore, vt libertatis. ſupr. de libe. cauſa. l. interogatā. & l. parentes. niſi fieret per modum contētioſæ, vt hic nota. Item dic q ex propoſito. ff. qui & à quib᷒. l. ſi priuatus. §. j. Item dic q contra matrimoniū nō, valet etiā per modum contentioſæ, extra de eo qui cog. conſang. vxo. ſuæ. c. ſuper eo. & vide plenius in Spe. eo. §. ſequitur.

9 Pro iudicato, dic q in voluntarijs habetur pro iudicato, facto ei præcepto per auditorē ſigilli. & ita ſeruatur de facto. In contentioſis. dic q in ciuilibus ante litis cōteſtationem nō fit condēnatio, ſed præceptum. ff. de procura. ſi reus. de iudi. ſi debitori. Poſt litis cōteſtationem cōdēnatur, not. in Spe. eo. §. j. In criminali ſemper fit cōdēnatio. ff. de cuſto. reo. l. ſi confeſſus. vbi verò fieret corā notario qui non haberet poteſtatē præcipiendi à ſigillifero, vel à iudice, tunc non crederē haberi pro iudicato, nec executionē fieri debere, cū non fuerit in iure: valet tamen ad probandū, vt d. l. generaliter. dixi. Et adde hic quod ſcripſi ſupr. de iuris & fa. igno. l. cum falſa.

10 An autem confeſſus poſſet executiones proponere? Dic vt extra de accuſa. c. cum dilectus.

Res inter alios acta vel iudicata alijs non noceat.

Hic loquitur de his quæ agūtur extra iudicium: ſed ſupra, qui. res iud. non no. de his quę in iudicio.

INter alios. [Facere.] dic ſ. quibus res iudicata non nocet. l. ij.

Inter alios. [Factum.] addere tamē pōe extra de teſta. c. Raynaldus.

Si cum. [Non potuit.] infra de excep. l. ij.

De relationibus.

1 Iudex quando referre poſsit.
2 Relationis quis ſit effectus.
3 Appellari non poteſt à ſententia poſt relationem lata.
4 Relationi quando debeat ſtari.

1 Dic quòd aut iudex vult referre propter defectum iuriſdictionis, & pōt. ff. de offi. ꝓcō. l. ſolēt. Et hoc eſt magis ꝓpriè remiſsio quàm relatio, vt infra patebit. Aut propter dubium facti, & non pōt, vt hic. & ff. de iudi. l. eū quem. Aut vt odiū euitat, & non poteſt, vt in authent. vt iudi. non expec. ſa. iuſ. §. j. colla. ix. Aut propter dubium iuris, & poteſt. in auth. de iudi. §. fi. colla. vij. Et hoc in quacunque parte litis dubium occurrit, vt in Specu. eo. §. quando autem.

2 Et eſt effectus vt nihil interim innouetur niſi de partiū cōſenſu, vt eo. ti. §. fi. in Specu. Partes autem debent vocari & factum concordare: & ſi diſſentiāt recurritur ad originalia proceſſus, vt no. §. qualiter. Et ſi iudex malè referat, poteſt appellari etiam de iure ciuili, ſecundum omnes. ff. de appella. l. j. §. j. vel preces reſuratorias principi porrigere, vt d. l. §. quæſitū. & hic. Vel poteſt relatio corā ſuperiore impugnari. vide extra de purga. ca. cūm dilectis.

3 Sed an a ſententia quæ fertur poſt relationem, non poteſt appellari, ſi fuit facta relatio de cōſenſu. ff. quando app. ſit. l. fi. Sed remiſsio nunquam fit, niſi in cauſis maioribus, de quibus non poteſt minor cognoſcere, vel niſi mandatū eſſet à ſuperiore. de quo plenè vide in Spe. de remiſsi. §. nunc videam᷒. & per totum titu. extra de reſti. ſpo. c. audita. de appella. c. intimaſti. per Inno. In caſu tamen fi. in auth. de manda. prin. §. interdicimus. prope finem tit. col. iij. & vide ſupra de peda. iudi. l. placet.

4 Relationi quando debeat ſtari.

4 SI quis. [Pronunciet.] niſi de partium cōſenſu. ff. de appella. l. Imperatores. [Litigatoribus.] vocatis. extra eo. intimaſti. [Reſutorias.] & ſic nō ſtabitur relationi, niſi eſſent duo vel plures iudices, vel de conſenſu partium, vt nota. extra de purga. cano. c. cū dilecti.

Super delictis. Niſi in caſu. ff. de lega. iij. l. j. §. hi qui. de iniuſto rup. & irri. teſtamen. l. iiij. §. interdicimus. ſupra allega. [Repelluntur.] decisa veritate proceſſus. [Aſſenſu.] proceſſus ſuper quo fit.

Si quando. [Comprehendar.] extra de elec. c. dudum. de ſenten. & re iudi. c. cum Berſoldus.

De appellationibus.

1 Criminalis intentari poteſt finita ciuili.
2 Atteſtata poſt appellationem, quando ſint reuocanda.
3 Attentatum poſt appellationem quando reuocetur per modum attentati.
4 Appellatio ſi proponatur non admittēda, quid fieri debeat.
5 Attentata poſt appellationem reuocantur officio iudicis.
6 Appellans non debet priuari fructibus beneficij ſui. Iudex appellationis quando inhibere poſsit.
7 Minor appellans, ſi per lapſum tēporis læſus ſit per iudicē appellationis reſtitui debet.
8 Iudex pronuntiās appellationem iuſtam vel iniuſtam, an debeat cōdemnare, vel abſoluere.
9 Actio in factum ex qua ſententia oriatur.
10 Decendium ad appellandum, quando currere incipiat.
11 Appellari debet intra decendium.
12 Probare quis debeat in cauſa appellationis.
13 Tranſactio quando peti poſsit executioni mandari.
14 Iudex appellatus cognoſcit, an appellatio ſit deſerta vel non.
15 Actor ad vnam cauſam dari poteſt.
16 Appellans à ſententia, ſeruari debet in primi iudicis cuſtodia.
17 Appellatio quando in ſcriptis fieri debeat.
18 Scriptura authentica, an requiratur in appellatione.
19 Probatio an admittatur contra acta.
20 Iudex appellationi non deferens, qualiter puniatur.
21 Subditi iudicibus & prælatis errantibus reſiſtere poſſunt.
22 Apoſtoli an ſint petendi, & cuius expenſis debeant dari.
23 Apoſtolos non petens, qualiter puniatur.
24 Appellationi renunciare quis poſsit, & quando.
25 Appellare an poſsit quis pro alio in cauſa criminali.
26 Appellari an poſsit ab iniuria, ſeu executione iniurioſa.
27 Appellatio à ſententia, ad quem ſit deuoluenda.
28 Appellatio alternatiua.
29 Appellatio ſimplex, an valeat non expreſſo ad quem appelletur.
30 Prouocatus ſententiam emendari petere poteſt.

PRius. Quidam dicunt quòd hic agebatur interdicto Vti poſsidetis, & iudex voluit primò cognoſcere quis prius fecerat violētiā, quā quis eſſet potior in poſſeſsione. Sed licet hæc ſit vera in ſe, non tamen bene conuenit literæ: propter quod dic cum Io. & gloſſ. quòd agebatur ciuiliter de poſſeſsione, qua pendente, actor propoſuit accuſationem criminalem, &c. Et ſa. ff. vi bo. rap. l. ij. §. ij. de public. iudi. l. iiij. Sed obſtat ff. de iudi. ſi de vi. ad l. Iuli. de vi. l. qui cœtu. Sed in qualibet expone vi, pro poſſeſsione; & poſſeſsionem pro proprietate, vt hic & ibi notatur.

1 Illud autem certum q finita ciuili, poſſet intētari criminalis. j. quando ac. ci. cri. præiudi. l. j.

Nouum. [Reſcripti.] deleganti. infra eodem. l. cos. [Non decidentis.] ſupra de legi. l. ſecunda, vel dic tunc idem, niſi eſſet pars vocata. ff. quando appellā. ſit. l. finali. & dixi ſupra titu. primo, in rubrica. Et ideo licet princeps mandet ſi ſic ſit, facias, ſic poteſt appellari, vt hic.

2 Appellatione. Dic q aut atteſtat à tertio, aut ab appellāte, aut ab appellato aut à iudice. Prio caſu nulla fuit reuocatio ꝓ modū attentati,

ſed eſt

a ¶Hic habem' quo modo ꝓcedendũ eſt i noiatiõe ad officia publica, recuſando, vel acceptãdo, & ꝙ tu.ſis pu. authoritate, ſed vtilitate priuatã. vide hic per Bar.

ſed eſt recurrendũ ad ordinarium.extra de appel.c. Romana.
§.in alienum.li.vj.ff.de lite.l.j.de rei ven.is à quo.Fallit ſi per
hoc impediret iuriſdictionẽ iudicia appellationis.extra de of-
fic.delega.c.j.Itẽ quod appellatur generaliter ne qs, &c. ex-
tra.eo.c.bonæ.Sed tũc potius dicitur pars appellata,quã ter-
tius.Itẽ fallit vbi tertius haberet cauſam à iudice,vel à parte.
extra ve li.pen.c.eccleſia.ij.Secundo caſu dic quòd ſi attente-
tur illicitum in præiudiciũ partis,debet reuocari:& pars ha-
beri pro nõ appellante.extr.eo.an ſit.In tertio caſu dic quòd
pars appellata poteſt vti iure ſuo,& poſſeſſione ſua,dũmodo
nihil attentet illicitũ ſeu doloſum,vt no.Inn.extra de excep.
c.dilectę.& ibi Hoſt.nec reuocabitur,niſi in euentum litis,&
probato ꝙ appellatio ſit iuſta & vera.& hoc niſi appellatio
eſſet fundata ſuper iure cõmuni,ſeu cõſuetudine notoria. Et
ſic intellige extra e.c.bonæ.&c.dilectis.§.quia vero.Et quod
notat Inno.de his quæ fiunt à maio.par.capi.c.j.& notat Ar
chid.extra eo.non ſolùm.lib.vj.glo.penul. Fallit tamẽ in ca-
ſu.extra de elec.c.poſtquã.lib.vj.Et vide quod no.Inn.de ex-
cep.dilecti.de maio.& obe.c.cum dilectus.ff.de munc. & ho.l.
reus.§.fin.

3 Quarto caſu diſtingue, quia aut non fuit intimata iudici
appellatio,& non reuocatur per modum attentati.extra eo.
ſi duobus. Aut fuit intimata,& tunc aut detulit, & reuocat
quia deſijt eſſe iudex.extra eo.c.cum appellationibus.lib.vj.
Et idem ſi aliàs deſijt eſſe iudex,quia fortè non dedit apoſto-
los:iuxta c.quãuis.extra eo.in ele. Aut non detulit,& tũc aut
fuit appellatum ab interlocutoria,& nõ fit reuocatio per mo
dum attentati,niſi inhibitio facta eſſet canonicę,vt d.c.nõ ſo-
lùm. Aut à diffinitiua,& tunc fit,vt ibi & hic:niſi in caſibus
quibus appellare non licet,ſeu appellatio non eſt admittẽda.
nam tũc nõ retardatur executio,niſi appelletur ad principẽ,
vel niſi iudici inhibeatur.Et hoc plenè.extra de offi. deleg.c.
paſtoralis.extra eo.c.Romana.§.ſin autem.& c.non ſolũ.lib.
vj.Et ſic intellige.ff.de appel.reci.vel non.l.ſciendum.& no.
infra quo.appel.nõ reci.l.ij.Et de hoc in Spec.de ſenten. exe.
§.j.de appel.§.nouiſſime.Et plenius Ioan. Mona.in c.cupien
tes.de elec.lib.vj.Item dic quòd iudex appellatus poteſt in ca
ſibus ſe intromittere.extra eo.cũ teneamur.& c.perſona.& c.
ſi duobus.dic plenè.

4 Sed quid ſi proponatur appellationem non eſſe admitten
dam,vel nullam,& nil eſſe reuocandum per modũ attentati,
aliàs pars dicit amittendam,& per modum attentati reuocan
dum?Dic quòd ſi altiorẽ requirit indaginem,poteſt reuocari
per modum attentati,aliàs non,vt not.Car.poſt Gar.in d.c.
cupientes.& Io.An.in d.c.non ſolùm.

5 Illud autem nota,quòd attentata reuocantur officio iudi-
cis,quandocunque etiam poſt conteſtationem,ſi tamen eſſet
petita reuocatio in libello cauſæ appellationis, & ſuper his
& alijs lis conteſtaretur,non poteſt peti per officium reuoca-
tio,imò debet ordine iudiciario recipere curſum ſuum,vt no.
Specu.de appel.§.nouiſſime.ver. antepenul. & Archid.in c.
non ſolùm.in glo.huius ratio. Verum autem vno articulo re
uocato videatur reuocatus alius?Dic extra eod.dilecti.ij. per
Innocen. Quomodo autem reuocetur quod attentatur poſt
iter arreptum,vel nuntij miſſionem? Dic in c.dilecti. & c. vt
debitus.extra eodem.Item nota quod reuocatio huiuſmodi
fit per officium.extra de appella.c.ſollicitudinem.antequam
procedatur in cauſa appellationis.eodem tit.c.ſignificate. Et
not.Spec.in d.§.nouiſſime.ver.& nota de offi. iudi.§. deſer-
uit.verſi.ſed quæritur quando.In reuocatione autẽ huiuſmo
di non datur libellus,nec ſeruatur ordo iuris,vt not. Inn.d.c.
dilecti.& de ſenten.excommu.c.ſolet.glo.ſuper eodem. Et ſi
attentata requirant altiorem indaginem,procedetur nihilo-
minus in cauſa appellationis,niſi attẽtatum eſſet præiudicia-
le,ſecundum docto.qui hoc notant in d.c.non ſolùm.

b Quod tẽpus currat à tempore ſciẽtiæ, vide hic per Bar.

6 An autem ille qui appellauit,priuari debeat fructibus be-
neficij ſui?Dic ꝙ non.extra eo.paſtoralis.per Innoc. An autẽ
transferatur dominium,ſi res alienetur?Dic quòd nõ,quia res
eſt litigioſa:& hoc ſi agebatur reali,ſecus ſi perſonali,vt not.
in d.c.dilecti.de excep.& Spec.d.§.nouiſſime.In iuribus dic
in verſu,veruntamen.infra de litigi.l.ij.& authent. litigioſa.
Si autem quæras quando iudex appellationis poſsit in hibe-
re.Dic quòd ſi negetur appellatum,oportet primò conſtare
de hoc,ſi autem non negetur, vel ſi ſuit facta fides de appel-
latione,tunc ſi ſit appellatũ à diffinitiua,poteſt ſtatim, etiam
antequã incipiat cognoſcere,an ſit appellatio admittẽda vel
non,niſi in quibus inhibetur appellatio.Si à grauamine non
inhibebit,niſi conſtiterit fuiſſe appellatũ & appellationẽ ad-
mittendã,quia ex cauſa legitima, tũc autẽ inhibebit antequã
cognoſcat de veritate cauſæ. Et hæc obtinent ſiue ſit iudex
ordinarius,qui de appellatione cognoſcit,ſiue delegatus:quã
uis quidã in delegato contra.Sed epiſcopus poſſet ante exhi-
bere ſuis ſubditis,vt archidiaconis & decanis,ſecũdum docto.
Sed Archi.cõtra,vt hoc plenè notat.extra de appel.c.Roma-
na.in gl.potuit.lib.vj.vide eo.ti.c.non ſolùm.e.li. de reſtitu.
ſpolia.audita.de appella.cum dilectus.de offi. delega.paſtora
lis.j.per Inno.[Interpoſita.] vel cauſa ad principem reuocata.
extra eo.vt noſtrum.[Deliberationis.]id eſt cognitionis.]
id eſt cognitionis faciendæ.

Si ad ſcribatum.

a Nomen dignitatis eſt.[Nõ poſſunt.] dic infra eod.hi qui
ad ciuilia.

7 Præſes. Nota quòd vbi minor, ſeu eccleſia appellaue-
runt,& læſi ſunt per lapſum temporis,quòd iu
dex appellationis reſtituit,ſecus ſi non fuit appellatum,& pe
titur reſtitutio ad appellandum,quia tũc debet peti corã ordi
nario,ſecundum la.de are.[Tempus quod.] infra eo.iudicib'.
[Accidiſſe.] probato hoc ab appellante.

Eos qui. [Appellato.] Idem ſi ab interlocutoria.ex
tra de reſcrip.dilectus.[Ad iudicem ſuum.]
niſi princepe ex certa ſcientia hoc faceret,ſecũdũ gl.& docto.
[Determinare.] vel delegare alij,ſecundum gl.[Prouincias.]
& eũdem iudicẽ,quia alij poteſt cõmittere in ꝓuincia qua ap-
pellatũ eſt,vel in ſua:ſed alibi nõ,extra de offi.ordi.c.vt litigã
tes.li.vj.Et vide in ca.ſtatutũ.de reſcrip.e.li.Sed qd ſi iudex q
tulit ſententiã in primo gradu eſt factus iudex ſecũdi gradus
ad quem extitit appellatũ?Dic qđ debet cõmittere alij,vt ff.
de iu.om.iudi.l.prætor. Alioquin poteſt recuſari,etiã in alijs
cauſis,extra de appel.c.ꝓpoſuit.Sed Inno. cõtra.e.ti.c.an ſit.

8 Sed iuxta finẽ quęrit',an iudex qui pronunciauit appellatio
nem iuſtam,vel iniuſtam,debet cõdemnare vel abſoluere?Vi
detur quòd ſic,ſupra de ſenten.l. præſes. Glo.dicit contrariũ.
& idem doct.ff.de iudi.l.prætor.de ædilit.edi.l. quæro. Quid
ergo ſi prima fuit iuſta.quia non fuit probatum:& tunc pro-
batum eſt in cauſa appellationis?Dic quòd adhuc pronuntia
bit iuſtam appellationem,habito reſpectu ad ius litigatorũ.
Sed quid ſi ſententia ſit nulla?Dic quòd pronunciabit nullam
& ſuperuacuè fuiſſe appellatum,ff. fam.erciſc.l. quædam.de
iure patrona.l.fin.& no.infra,quan.prouo.non eſt neceſ.l.ij.

9 Sed ex qua ſentẽtia oritur actio in factum?Glo dicit ibi qđ
ex prima,ſed in l.furti.de his qui not.infa.tenet contra.& il-
lam ſequunt' doc.Quis autem exequetur?Dic plenè,ſupra.de
epiſc.audi.authẽ.ſi qs. Itẽ hanc legẽ intellige in diffinitiua:quia
ſi ab interlocutoria appellatur remittitur ſi fuit malè appella-
tum,niſi in caſu quo primus iudex friuolæ appellationi detu-
liſſet.dic extra,eo.vt debitus.in antiquis.&.c.cũ appellationi
bus.li.vj.[Tanẽ liceat.] addere eñ põt:extra,de teſta.c. Ray-
naldus.[Allegaſſe.] dic infr.de tẽpo.appella.per hãc.[Apud
illũ.] contra.ſupra,de dila.l.cũ à nobis.Sed ibi qñ Imperator
cognoſcit ſecundũ glo.q̃ non eſt vera,vt ibi. [Præbere debe-
bit.]ſupr.de reſti.l.quoniam.dic ibi.[Poſt ſententiam.] infr.
quorum ap.non reci.l.ante ſententię.[Idonei.]nec huic cõmit
tuntur,ff.de cuſto.reo.l.diuus.Sed hæc lex contra.videtur eñ
hic quod condemnatus debet retrudi,dic infr.c.minimè. Item
dic quòd ſi non fuerat antè in vinculis,nec poſt debet poni,ff.
pen.ap.nil.inno.de l.j.verſicu.ſi quis ergo. [Exempla.] id eſt
exẽplarem proceſſum retento originali penes iudicẽ. Et intel-
lige hunc §.qñ proceſſus eſt concors,ſupr.tit.j.l.j.& ij. [Refu
tatorias.] id eſt apoſtolos.[Intereſt.] iudicis.[Tranſmittant.]
iudices appellationis.[Vt meritis.] iubebit eñ eum ſibi mit-
ti,ſi lis appellatio recipienda,aliàs quomodo ferretur ſententia
contra abſentem. Vel dic hic ferri in cauſa appellationis,infr.
de tempo.appella.l.fina. Quòd eſt verum quando eſt proceſ-
ſus concors.vt ſupra dixi.infr.de adulte.l.quãuis.[Pœnam.]
j.e.l.à procõſulibus.quo.app.nõ reci.l.ſi.Sed ille in ſpecialib'
caſib',hic aũt arbitrariè vt hic.[Libellos.] An debeat appella
ri in ſcriptis?Dic j.e.l.litigatorib'.[Qui negotiũ.] dic ff quã
app.ſit.per totũ.[Tertio die.] dic hic authen.hodie.[Nõ pe-
tẽte.] hodie habere petere extra,e.ab eo.li.vj.& c.cordi.[Pro
uocatiõe.] ſec' in principali,s.de epiſc.& cle.aut.generaliter.

Authen.Hodie.

b Hæc auth. ſumitur in au-
then.de app.& intra quę tẽ-
pora.colla.iiij. Et dic decem dierum vtilium à principio,ſed
continuorum in proceſſu,computantur enim de momẽto ad
ad momentum.in Spec.eo.§.reſtat. verſi.ſed nunquid.& ver-
ſi.ſed nunquid dies.Item ideo dic vtilium ab initio.quia cur-
dunt à tempore ſcientiæ ſupra,quomo. & quan.iud.l.ab eo.
infra, de libera.cau.l.iiij. extra,eod. concertationi. lib.vj. itẽ
quòd dicit hic à tempore ſententiæ,ſubaudi vel illati graua-
minis,ſi à grauamine extraiudi.appelleť,vt ibi extra,eo.ſicut

in cle. Et hoc niſi cauſa grauaminis ſemper duret, vt quia vocatur in loco nõ tuto: vt d. §. reſtat. verſi. & no. nã tunc ſemp appellat. Et vide extr. de ſent. excõ. venerabilibus. li. vj. Si tamen habuit procuratorẽ & ſuit defenſus, tũc à tempore ſcientiæ procuratoris, ff. quã. app. ſit l. j. §. fin. niſi fuiſſet abſens cauſa neceſſaria & ꝓbabili, vel procurator eſſet nõ ſoluendo: vt hic. & ibi nota. Et vide qđ not. Inno. extr. vt lite nõ cõteſt. c. j. ſuper verbo, ſciẽs & vide eundẽ in c. cũ olim. in gl. pe. de cauſa poſ. Ber. de reſti. ſpol. cũ veniſſent. verſi. reſtituimꝰ. Et ſi ꝓcurator appellationẽ per ipſum interpoſitam non proſequatur an præiudicet domino: vide per Hoſtiẽ. & Ioã. auth. nõ iniuſtẽ. de procu. & c. Romana. per Archi. de teſti. lib. vj.

11 Item dic, ꝙ intra decẽ dies eſt appellandum & iudici intimãdum niſi metus excuſet, ff. eo. cũ quidam extr. eo. c. ſuggeſtũ. infr. de his qui me. iu. l. ij. Sed parti non eſt neceſſe nũtiare, niſi in caſu. extr. de reſcrip. cauſam. de appella. c. primo. In cle. dic ibi. Item dic, ꝙ ſi quis velit adhærere, debet adhærere intra decem dies: vt no. extr. de elec. c. j. lib. vj. Et cõputantur hi dies à tẽpore quo eſt appellatũ: vt no. Inn. extr. de elect. c. auditis. Vel dic ꝙ à tempore ſciẽtiæ ſententiæ, vel grauaminis: vt l. ab eo. Et ita videtur tenere Archid. extr. de elect. dicto c. j. Itẽ dic ꝙ ſi principalis non proſequeretur, nec adhærerentes admittuntur: vt ibi no. dic ibi. & de hæreti. c. accuſatus. §. ſi vero. lib. vj. pro quo. ff. rem ra. ha. l. bonorum.

Hi qui. [Reuocantur.] ſolenniter. nec obſtat. infr. eo. nominationes. [Appellatiõ.] fallit in defenſore. in auth. de defen. ciui. §. interim. colla. iij. [Nominationem.] appellatur ergo à nominatione in muneribus publicis authoritate & vtilitate, ſecus ſi authoritate tantũ. ff. quã. appel. ſit l. j. §. ſi quis. quia illi habent tempus taxatum ad excuſandum: hi non, in fauorem reipublicę.

12 [Oſtende.] Dic quòd aut appellãs habetª docere quòd appellauerit legitimè intra decem dies. vt no. in Spec. de app. §. de officio. verſi. fina. Et habet ꝓbare ſententiã vel grauamẽ, infr. de vſu. fiſ. l. j. In negotio autem principali ꝓbat qui primò habebat probare in principali cauſa. per quem autem modum: dic infr. de temp. app. l. per hãc, ſic intellige hic. in auth. de his qui ingre. ad app. §. illud. col. v. Et de hoc extra, de renun. c. in pręſentia. Si verò negetur proceſſus, vel dicatur illegitimè appellatum, probat legitimum. in Spec. de ſen. c. qm̃. verſi. ſi. de elec. c. bonæ. Per Inno. Et idem videtur in omni officio cuius proceſſus impugnatur, infr. de diſcuſ. li. x. In caſu tamen quo quis factum legitimè obtulit ſe probaturũ, & appellauit, quia non admittebantur, habetur pro probato. extr. eo. c. interpoſita. Et hoc quo ad hoc vt reputetur legitimè appellaſſe, non autẽ vt pars aduerſa condemnetur vel abſuuatur in principali. Item nec illud obtinet in extraiudicialibus, vt ibi notatur plenè per Inn. & Hoſt.

13 Si contra. [Tranſactione.] & ſic tranſactio nõ petitur executioni mãdari. Quod eſt verum, niſi fieret coram iudice, tunc enim poteſt. ff. de fideicom. lib. l. cum quaſi. §. ſi plures. contr. de pact. l. tale. §. qui prouocauit. vel ibi fuit pro non tranſacto, ſecundum glo. Delegatus autem exequi nõ poteſt tranſactionẽ, quamuis fieret corã ipſo. extra, de officio delega. c. ſi quando. & ibi per Inno. Nec obſtat. de præben c. niſi. vt ibi no. Inn. Item nec cogere partes ad ſeruandum arbitrium: vt nota. in Spec. de arbi. §. ſi. verſi. pe.

14 Et nota per hanc legẽ ꝙ iudex appellatus cognoſcit an ſit appellatio deſerta vel non. & hoc ſi ponas hic à rectore appellatũ: quod videtur neceſſe: quia aliàs nõ exequeretur: vt dixi ſupr. de epiſc. audien. authen. ſi quis. [Animaduenerit.] eo ꝙ appellãs non docet de diligentia.

Dominus. [Procurator.] dic ṡ. de procu. l. inuitus. [Abſente.] ff. eo. l. ab executore. §. fina.

Si actor. [A curatore.] id eſt à pſide poſtulãte curatore. [Calculũ.] id eſt ſententiã cõtraria. [Prouocationis.] qa finitũ eſt officiũ actoris. Quod eſt verũ, ſi fuit datus ad vnã cãm, vt dixi in procuratore. ṡ. de procu. l. inuitus.

15 Poteſt enim actor dari ad vnã cãm: vt hic no. quãuis contr. no ṡ. de procu. l. neq̃.

Ciues. [Et incolę.] ad tempꝰ. ff. de verborum ſignifica. pupillus. §. incola. [Manifeſtas.] ſecꝰ ſi notorias, ſecundum glo. infr. de accu. l. ea quidem. Vel dic idem: quia error non fuit hic expreſſus, nec apparet ex ipſa ſentẽtia, nec ex actis: vt ſcripſi ſupr. de erro. calcu. l. j. Sed ptu gl. facit multũ extra de ſenten. & re iudica. c. paſtoralis. in cle. & ſecurè tene eã, hic enim non erat notoriũ vt apparet pro eo quod ſubinfertur ad probationem &c. Et vide infra. tit. j. l. veteranus. [Sub iuſta.] aliàs cõtra. infra, eod. l. nominationes.] Appellauerit. vide infr. de decu. l. ij. lib. x.

Minimè. [Abſq; his.] id eſt i ciuilibꝰ. [In cuſtodia.] ſi ante erat, vt dixi ſupra. eo. l. eos.

16 Et dic in cuſtodia primi iudicis: vt d. l. eos. Ipſe tamẽ tenetur eum producere diebꝰ aſſignatis corã iudice appellationis: & fortè ſuis expẽſis, ſi appellãs nõ habeat: de quo j. de exhi. reorum. l. j. in auth. de defen. ciuita. §. audiẽt. col. iiij. ff. de offi. pręfec. vrb. l. fin. Vel dic ꝙ debet liberari cũ fideiuſſore, & iudex appellationis hoc debet facere, ij. q. v. c. j. & c. arguta. [Perſeuerẽt.] habita diſtinctione perſonarũ & delictorum: vt ff. de cuſto. reo. l. diuus. ſecundum glo. & l. j.

Ex illo. Nec antè, ſ. vt lite pendente. per totũ. [Nihil poſthac.] id eſt nullum reſcriptum, nullã gratiam. [Statuta.] in medio l. j. §. j. [Ad conſiliarũ.] ſcilicet noſtrum, ſi ibi fuit appellatum.

17 Litigatoribus. Dic, ꝙ aut appellatur à diffinitiua, aut ab interlocutoria ſeu grauamine. Primo caſu ſufficit viua voce appellari quãdiu iudex ſedebit & incõtinẽti, aliàs oportet in ſcriptis etiã eadẽ die, ff. eodẽ. ſed ſi apud. Et nota. in Spe. eo. §. qualiter. circa princip. Et hoc niſi eadẽ die reperiret iudicẽ in figura iudicij, vt no. dicta l. Primũ verius. Et idẽ tenet Archid. in c. cordi. extra eod. lib. vj. Et dic reperiri antequàm diuerteret ad alios actus, vt ibi nota. Secundo caſu dic ꝙ aut appellatur ad ſedẽ apoſtolicã, & tũc in ſcriptis: vt extra eo. c. cordi. lib. vj. Aut ad aliũ, & ſunt opiniones. videtur tamẽ veriꝰ ꝙ ſit idem: vt dixi in diffinitiua, videlicet ꝙ valeat ſine ſcriptis, iudice ſedente pro tribunali & incontinenti, aliàs non. Et ſic tenet Archid. in d. c. cordi. ſuper verbo, in ſcriptis.

18 Sed an requiratur ſcriptura authentica: Inn. ꝙ non. Hoſtiẽ. ꝙ ſic, quod eſt ſecurius, ſcđm Archi. qui hoc idẽ notat. Caue tamẽ, quia nõ ſufficit ꝙ notarius in inſtrumẽto dicat ꝙ appellauit in ſcriptis, niſi dicat in his ſcriptis. Vel niſi dicat ꝙ fuit lecta & porrecta ſub prædicta forma. & no. Spe. de ap. §. j. lib. iiij. Item dic ꝙ appellatio debet exhiberi corã iudice, ſed non debet fieri copia vſq; poſt litis cõteſtationẽ. vt in Spec. de inſtru. edi. §. nunc dicamus. verſi. ſed pone. Et dic ꝙ ibi pronunciatur ſuper exceptione, vt quia pronũciatur nõ fuiſſe appellatum intra decẽ dies: quod ceſſetur appellatũ ab interlocutoria, quamuis cauſa ex hoc deciditur: vt no. Archi. extr. de elc. cupientes. §. ꝙ ſi lib. vj. & de ap. c. dilecto. in antiquis. a

a ¶Cui incũbat onꝰ ꝓbãdi in cauſa appellatiõis & ꝙ appellãri, de Ancha. cõſi. cc xxv. Inno. in c. ad petitionẽ. de acc. ibi doc. ca.

Nec cauſas. [Transferri.] pro examinatione. [Incognito.] nõ enĩ datur dilatio, ſupra

19 de dila. cum à nobis. [Copia.] quia nõ appellatur, ff. à quib. app. licet. l. j. [Iudex.] vt ſit infamis. [Inuent.] & ita quamuis credantur actis, ṡ. de re iudi. l. ſi. nihilominus tamẽ pars admittitur ad probandũ quòd plus ſit actum: vt hic. Et vide extra. de proba. quoniam contra.

Etiam eos. [Accipe.] dic ſupr. eod. nouũ. ſupe. de ſenten. l. fina.

Si apud. [Vtrũq;.] peregrinũ vel vrbanũ. de contrahen. emp. l. ſed Celſus. §. ſi fundus.

Quoniam nonnulli. Loquitur, quando poteſt appellari: qa debitor non ſit manifeſtè conuictus, nec obſtat. infr. quo. appel. non reci. l. abſtinendum. [Opinionis.] iudicis qui dedit apoſtolos. [Refutatorias.] quando dedit refutatorias [Exigatur.] ṡ. eo. ſi contra.

A proconſulibus. [Lite perdita.] & punitur mediocriter, ṡ. l. eos. §. pe. [Vt digno.] qđ eſt ṡ. eo. qm̃. Vel dic ꝙ corporaliter arbi-

20 trariè in criminali, vt hic. vel l. Iulia. de vi. ff. ad leg. iul. de vi. l. lege. Sed in ciuili peculiariter: vt l. qm̃. De iure cano. qui nõ deſert in criminali deponitur, ſecus in ciuili, ij. q. vj. c. decreto. cũ notatis. extra, de ap. de priore. cũ not. & c. j. Sed in Spe. eo. §. nunc dicamus. & §. de officio.

Et in minoribus. [Facultas eſt.] niſi in caſu, infr. ſi de mo. poſſ. fue. ap. dic ibi. [Iniuriã fieri.] niſi appelletur ſuperuacuè. j. quã. ap. nõ eſt ne. l. ſi. [Litigator.] ſed aliàs non debet iniuriari iudici, ff. de iniurijs. l. iudici.

Quoniã iudicis. [Trigiota auri pondo.] dic, ṡ. eo. l. à ꝓconſulibus. §. fina.

21 [Oſtẽderit.] Nota ꝙ ſubditi debẽt reſiſtere p̃latis & iudicibꝰ ſi vidẽt eos errare. ṡ. de aduo. diuer. iudi. l. per hãc, j. de ma. faſci. l. j. in fi. lib. xij. de decur. l. cõmunis. lib. x. ṡ. vt oẽs tam ri. quã milẽ. l. j. Arg. cõtr. in authẽ. de ſan. epiſ. §. j. coll. ix. Sed diſtingue. ff. de regu. iu. l. nõ videtur. §. quæ iuſſu. ff. ad l. Aquil. l. liber homo. Quia aut certum eſt quod procedit ſecundum ius: & tunc parendum eſt. Aut contra ius, & nõ eſt parendũ. Aut dubium eſt, & tunc eſt parendum. infra, de meta & epiphe. l.

phe.l.deuotū.li.xij.in feud.hic ſi.lex.lo prioc. Et hoc ſi ſit reparabile, aliàs poſſet reſiſti.infr.eo.ſi quis prouocatione. Et dic quòd ſemper eſt dubium qn̄ habet iuriſdiſtionē: & nō exprimit errorē.vt not.Inn.extra.de offi.deleg.c.ſi quando. & dic ibi. Et vide quòd ſcripſi ſupra de admi.tu.ſancimus. illud autem nota quòd ille qui paret, debet minus puniri, infra de ſepul.vio.l.ij.Spe.dicit quòd reus nihilominus poteſt proſequi.in Spe.e. ti.§.j.ver.ſed quid ſi ille. In contrarium facit qđ notatur extra de ele.c.j.lib.vj. Si reus fuit excuſatus intra decem dies, an intra decem dies poteſt appellari ad ſententiam annullandam? vide infr.de pœ.l.cum reis. & extra.eo.ad hęc.

Lata. [Admitti.] in debitore fiſci. dic ſupr.eo.l.quoniam.

Iudicibus. Intellige hanc legem quando procedit vt iudex.ſec' ſi vt pars: vt notat Archi. extra eo.cordi.lib.vj.in glo.à iudice. [Ex die ſententiæ.] vel illati grauaminis vbi à grauamine appellatur: vt nota. extr. eo.c.quamuis.in cle.vel à tempore ſcientię, ſi cōtra abſentem fuerit proceſſum, vt no.Ioan.And.extra.de appel.ab eo.gl. ij.lib.vj. & computatur vltima dies.vt ibi notat Archidi. & fit computatio de momēto ad momentum.ff.de mino.l.iij.§. minorem.

22 [Geſta.] & ſic videtur ꝙ debeant dari in ſcriptis & expenſis iudicis & appellati.vt not.extr.e.c.quamuis.in cle. Quod eſt verum, niſi incontinenti dentur.vt in Spe.de ap.§.ſequiř. verſic.ſi.& ver. ſunt quoque quatuor.lib.vj.tunc enim ſufficit quòd det proceſſum pro apoſtolis.infra, eo.l.præcipimus. §.in his.& in authen.vt nulli iudi.§.illas verò. col.ix. Et hoc iure iudex habet dare non petenti.ſupr.eo.l.eos.§.pe. Sed de iure ca.pars habet petere etiam cum inſtātia.extr.eo.ab eo.li. vj.etiam trina: ſaltem eo.contextu.extr.eo.c.quamuis.in cle. loco tamen & tempore congruis: vt ibi. Et ideo non ſufficit petere viceſima nona vel triceſima die, & maximè ſi iudex eſſet aliàs occupatus.

23 Pœna autē non petentis eſt, vt videatur renuntiaſſe appellationi.vt d.c. Iudicis verò nō dantis vel denegātis vt ex tūc non valeat proceſſus vt dictis.c. dic ibi. [Mulctę.] ſupr.eo.l.à proconſulibus.

Et in mulctis. Si excedant.ſ. de modo mulc.l. eos. ſecus in pœnis hoc caſu. ff. de verb.ſig.qua pœna.

Cum poſt. [Vel rationalis.] idem ſupr. de modo mulct.l.ij. [Mediocritas.] ff.de iu.l. fin. & de ratioci.l.ij. [Quem ipſe.] id eſt alicui quē iudicio rectorum probaueris.

Nominationes. [Vel edictis.] ff.eo. ſi cōſtat. ſupr.qui dare tu. poſ.l. neq. [Solēnitas.] aliàs ſic.ſupr.eo.hi qui.& l.ciues.vide.j.de decu. l.ij.lib.x.

24 Si quis libellos. Hæc lex eſt canonizata ij.q. vj. ſi quis libellos. Et dic, ꝙ in maioribus cauſis quarum cognitio ſpectat ad ſedem apoſtolicam, nō poteſt quis pœnitere poſt præſentationē, extra de elect.c.quamuis li.vj. & c.ſi poſtquam.& c.prouida. eo. li. Quæ autem ſunt cauſæ illæ? Dic extra de officio lega.c.quod translationē.in glo. In alijs autem poteſt renuntiare, extr.eo. c.directe. Quod eſt verū niſi iuriſdictio eſſet translata in ſuperiorē, quia fortè iudex appellatus detuliſſet appellationi, vel ſi ſuperior incœpiſſet cognoſcere, vt no.Inn.extr.e. cordi.li. vj.& plenius Hoſtien.de cri.fal.§.ſi.dic ibi. Et per Archid.de dolo & contu.c.ſi.li.vj. Vel dic quòd & tunc poteſt renuntiare, nō tamē propter hoc remittitur cauſa principalis ad primum iudicē. & facit extra.eo.c.interpoſita.§.ille.

Addictos. Hęc lex eſt de verbo ad verbū.ſ. de epi. aud.l.addictos.ſcd'm gl. Ego. habeo ibi in textu plus quā hic. [Dānatos.] Quid ſi cōdēnatus ſit ad carcerē ad tēpus, vel ad deportationē, vel ad mutilationem? Videt idē cū totū ſit ſupplicīū. Itē idē in cauſa principali? Videř ꝙ ſic, j.de accu.l.ij. [Nō negamus.] Sed an in principali cauſa poſſit eū defendere? Gl. dicit ꝙ non.ff.eo.l.nō tantum.

a No. ꝙ iudex pōt ſupplere de facto ꝓ parte abſente, hic ad verbū adimplere Bar.

25 Sed qđ ſi reus appellauit, & terti', nunqđ ambo admittuntur ad ꝓſequendū? Nō videř.ſ.de li.cauſa.l.principaliter, ſed aſſiſtere pōt.ff.e.ſi perluſorio. Quid ſi terti' appellauit, demū ſeus cōſiteř ꝙ antè in cauſa pricipali cōſeſſus nō fuerat? Videř ꝙ appellās nō debeat pl' admitti.j.quorū ap.nō reci.l.ij. Ar. cōtr.d.l.nō tantū.ad l.Aqui.l.ꝓuida. Sed qđ ſi reus nō appellauit, ſed qđā alius poſt appellationē deſerit? Dic ꝙ re' nihilo minus pōt ꝓſequi, in Spe.e.t.§.j.ver.ſed qđ ſi ille. In cōtrariū facit quod no.extr.de ele.c.j.li.vj.& dixi s.authē. hodie. Sed quid ſi reus cōdēnatus fuit execut' intra decem dies, an poteſt appellare ad annullādum ſententiam? Vide infra de pœnis.l. cum reis. Sed quid ſi executio fuit facta de condēnato, an appellans infra decennium, poſt mortē eī condēnati admittetur. præſertim ſi nulla ſit confiſcatio, vel eius non interſit ratione bonorum? Non videtur, infr.ſi reus vel accu.mor.fu.l.iij.

26 Si quis. [Ab ipſa iniuria.] id eſt ſi de facto facit iniuriā, ſcd'm Pla. Vel dic ab iniurioſa executione, ſi ante tēpus debitum exequař, ſecundum Ia. prima opin. eſt vera & bona.pro qua.ff.de ap.re.l.ij.ad le.Iul.de vi pu.l.lege Iulia. Et dic ſpeciale ꝙ ab iniuria poſſit appellari quia reparari non poſſet. Vel dic quòd ab omni actu extraiudiciali iniurioſo pōt appellari de iure ciuili ſicut de iure canonico, ſaltem qn̄ fit per iudicem.per hanc l. Et hoc apparet in abſentibus q nominātur ad munera publica.ff.quando appel.ſit.l.j.§.alia. ſupra.eo.l.ij qui.j.quemadmodū ciui.mun.l.j.lib.x. Et hoc vbi procedit de facto, vel facit actum qui de ſui natura tenet, cauſa non cognita, ſeu parte non vocata, aliàs non reciperetur appellatio, ſed debet adire eundem iudicem, vt d.l.j.§.ſi quis.infra quorū ap.non reci.l.ſi pater. [Permiſſum ſit.] hæc promiſſio eſt ꝓbatio.ff.de publi.l.cotem. & ſupra, ne ſan.bap.re.l.j.

Si appellationem. Non loquitur de tempore ad proſequendum, ſecundum gl. [Querimoniam.] contra iudicem appellatum, vt imponatur ei pœna.ſupra eo.quoniam. [Sententia lata.] id eſt ratione ſententiæ pro eo latæ, vt det copiam, ſecundū glo.

27 Præcipimus. Hæc lex ponit gradus appellationis, vide tamē quod ſcripſi ſupra q pro ſua iur.l.j. Sed quid ſi omiſſis gradibus appelletur? Dic ꝙ aut ad principem, & tenet appellatio, ſed cauſa remittiř ſi petatur.ff e.imperatores.extra c.ſi duobus.& c.ſollicitudinē.de offi.dele.ſuper quæſtionē. Aut ad aliū, & tunc dicūt canoniſtę quòd appellatio eſt nulla, quaſi facta contra iura. vt ſcripſi d. l.j.qui pro ſua iuriſdictiō. Pro qb'.ff.de ap.reci.l.ſi alicui'. extra e.dilecti filij. Sed ei obſtat de ap.l.j.§.ſi qs. Intellige qđ error ꝓbabilis excuſat, vt ibi. Et ideo ſi erret in iure nō excuſař, vt ibi no. Et ꝙ ibi diſtinguiř an ad maiorē, parē, aut ad minorē, ideo ſic diſtinguitur: quia ſupin' error eſt ad minorē appellare. Sed qđ ſi alius ꝓ alio appellař, an valet ꝓceſſus? Dic qđ, nō niſi qn̄ appellatur ad principē: vt d.c.ſi delegatus.notatur.

28 Quid appellet alternatiuè ad illum vel ad illum? Specul.dicit quod appellatio tenet & quòd non poteſt eligere niſi maiorem.titu.de appel.§.nūc tractemus.verſic.quid ſi dicat. Sed Ioan. And.dicit quòd non valet niſi eligeret intra x.dies, vel niſi ꝓbabiliter dubitaret.notat extra, de offic.deleg.ac cui.lib. vj. Et idē tenet de regu.iur.c. in alternatiuis.in nouel. Hoc tñ ſaluo quod dicit ibi, quòd quando appellatio non poteſt tenere niſi ad eorum alterum, tunc valet quaſi ad illum ſolum, vt ibi plenè diſputat.

29 Quid ſi ſimpliciter appellat, & non dicat ad quem? Dic qđ valet appellatio, & intelligitur ad proximum: vt not. Specu. d.§.& Archi.d.c.ſi delegatus. [Sane.] præſtat argumentum quòd ſi cauſa ſit commiſſa non capaci.& poſtea efficiatur capax, quòd poſſit cognoſcere, ſi tempore initiati proceſſus ſit capax. vt plenè notat Archi.& docto.extra de reſcrip.c.ſtatutum.l.vj. Et adde quęſtionē diſputatam in nouel.extra de re iudica.c.Romana.li.vj [Intelligunt.] de iure aūt dantur alij gradus.in authen.de appella.§.pe.& ti.ſecundū gl.colla.viij.

Iubemus. Non valet relatio niſi duo patricij vel ꝑfectorij vel conſules adiuncti fuerunt per pragmaticam ſanctionem, ſiue vnus iudex relationem requiſiuerit ſiue plures, ſiue ſententiam ſuam mādauerit, ſiue nō.hoc dicit. [Nō cōuenerit.] nō tamen ꝓtulerat.ff.de re iudi.l.duo.

In offerendis. Cauſa decem librarum auri cōmittiř vni, xx, cōmittiř duob'.hoc dicit.] Magnificis.] ſi ſit dubiū pōt vni cōmitti.j.eo.l.ſi.§.finali.

Si quando. Si appelletur à ſpectabili & illuſtri, appellař quęſtor & magiſter officiorum.

Ampliorem. a Prouocatus poteſt petere ſententiam emendari, etiā ſi appellans renūtiaret.ff.ſi cōtra tab.l.ſi poſt mortem.§.fina. [Hoc facere.] ſuper e.c.vel cōnexo.ſecus ſi ſuper diuerſis, ſecundum glo. Et vide extra e.ſuper eo. [Apparebat.] procedit in vniuerſali, ſecundum glo.inſti.de acti.§.ſi minus.

De temporibus & reparationibus appella. & conſulta.&c.

1 ☞ Appellandi impedito quando prorogetur tempus.
2 Biennium datum ad perſequendam appellationem non poteſt abbreuiari.

3 Produci quãdo poſſit aliquid de nouo in cauſa appellatiõis.
4 Menſes qualiter hodie debeant computari.
5 Citatio partis an requiratur in cauſa appellationis.
6 Iudex appellatus volens cauſam defendere non admittitur.

SI quis. [Per abſentiam interponendę.] id eſt, interpoſitæ ſequendæ & finiendæ, ſecundum gl. Nam intra decem dies eſt appellandũ. ff. quando appel. ſit. l. j. quod in ſententijs.

• Authen. Ei qui appellauit. Sumitur in corpore de his qui ingrediun. ad appella. §. j. colla. v. Et dic ꝙ vbi impeditur per tertiũ, non datur ſecundus annus, ipſo exiſtente ſoluẽdo, ſed vbi per caſum vel quãcunq; cauſam iuſtã, vt infirmitatem ꝓpriam appellati, vel iudicis, vel inopiã, datur ſecundus annus. Et hoc eſt verũ ſi tali tempore incœpiſſet in primo ꝙ cauſa potuiſſet finiri, ceſſante impedimento, aliàs non. Item ſi eſſet impeditus vna die primi, datur integer ſecũdus annus, niſi poſſet imputari negligẽtia impedimento ceſſante. Item poſt ſecundum ſubuenitur per in integrum reſtitutionem non ipſo iure, vt plenè notat Innoc. extra eod. c. ex ratione. Et in Spe. eo. §. breuiter. & in auth. item ſi appellatione. Item hæc auth. obtinet, niſi eſſet terminus præfixus à iudice vel à ſeipſo ad inchoandum, extra, de ſenten. et re iudi. cum cauſam. extra eod. Nicolao. in antiquis. & c. cordi. lib. vj.

2 Ipſum tamen biennium non poteſt abbreuiari: vt no. dicto cap. ex ratione. niſi ex magna cauſa. vt ca. oblatæ. & plenius in c. cum ſit Romana. extra, eodem titu. Item dic ꝙ diligens proſecutio non eſt iuſta cauſa: vt no. extra eodem. ſicut. in cle. Et à quo tempore computetur annus, dic ibi. & vide eod. tit. ſi appellationem. Si tamen tempus conſtituitur ab homine et appellans impeditur, habet locum hæc authen. vt not. d. c. ex ratione. Et poteſt executio fieri poſt lapſum termini, ſi tamen prohibetur impedimentum, annullabitur, vt not. dicto cap. Et executor tenetur alia admittere: vt ibi not.

Authen. Si tamen. Sumitur de appel. col. iiij. Et dic idẽ quomodocunq; de partium conſenſu prorogetur, extra eod. quãdiu. in cle. Dic ibi quòd intelligitur in expreſſo conſenſu, vt ibi. et facit extra de arbitris. cap. innotuit.

Auth. Si appellatore. Sumitur in authẽ. de his qui ingre. ad ap. §. iij. coll. v. & est canonizata ij. q. vj. appellatore. Et ꝓcedit vbi terminus non eſt præfixus ab homine, vt dixi ſuprà authen. ei qui. Et fortè hoc tempus poteſt præueniri, vt extra eod. oblatæ. Vel ibi quo ad impetrãdum iudices. Sed ſi actor impetraſſet citationem, appellans poteſt antè petere confirmationem ſuæ ſententiæ, iuxta authen. qui ſemel. ſuprà quomodo quando iudex. Et no. Innocen. in cap. ex ratione. extra eod. Sed obſt. in corpore. §. quia verò. ibi cum dicit, medijs certaminibus, niſi dicas quod tempus huiuſmodi poſſit præueniri, vt dixi. Item dic vt reus conueniatur, id eſt, legitimè citetur, vt not. in dicto cap. oblatæ.

Authen. Sed lis. Sumitur eod titu. coll. iiij. Et obtinet etiam ſi non ſperetur inferri, ſed per eum committi. j. eod. l. finali. §. ſi tamen.

Auth. Item appellatione. Loquitur vbi ſtetit per iudicẽ. alioqui ſententia lata manet, vt ſ. auth. ei qui.

3 Per hanc. [Ad nouum.] a dic ꝙ aut appellatur ab interlocutoria, & tũc nihil nouum admittitur. extra eo. appellanti. in cle. Aut à diffinitiua, & tunc ſi mutetur materia petitionis, non admittitur, vt hic. ſi non mutetur, & tunc nouum admittitur, id eſt, noua exceptio ſeu nouum factum pertinens & noua probatio, non tamen producuntur teſtes ſuper eiſdem articul. vel directè cõtrarijs, vt extra de teſt. cap. de teſtib. in cle. quæ determinat. c. fraternitatis. Nec obſtat de ſententia & re iudi. c. inter. & ibi notatur. Item dic admitti, quamuis in principali eſſet concluſum & renunciatum, vt not. Hoſt. extra de fide inſtru. c. cum dilectus. & in Spec. de renun. & conclu. §. j. verſic. hæc autem. Et fortè poterit reprobare teſtes in cauſa principali productos. extra de except. cap. j. no. Si tamen renunciauit parte vocata pro his expreſsè, vel tacitè alicui articu. non admittitur.

4 Cum anterioribus. [Nonaginta trib' diebus.] huic cõputationi obſtat ext. de ſupplen. negli. præ. ca. licet. Dic primo attendi conſuetudinẽ, extra de ſponſa. ex literis. quæ ſi nõ appareat, dic in vno menſe xxx. dies quia mediũ eſt vltra de quo non curat lex. in pluribus cõputa ſecundum Calendariũ, itaq; ſi incipiat in quarta vel quinta die, cõputa ad tot dies ſequẽtis menſis, quot dies ſint in medio, vt not. Hoſti. in contrario. Sic intellige. ff. de reg. iu. vbi lex. de verb. ſig. auunculus. vide ꝑ Archi. extra de reſcript. c. ſi propter. li. vj. Et per Io. mo. extra de elect. c. quam ſit. ſuper verbo, mẽſem. e. li. [Illud.] Glo. hic recitat multas opiniones à quo tempore currat annus, vel biennium, quæ hodie ſunt ſopitæ, quia à die interpoſitæ appellationis vel illati grauaminis vbi à futuro grauamine appellaſ, vt extra. e. ſicut. in cle. Non tamen computatur illa dies, vt ibi no. Io. An. Spe. vero dicit quòd vbi præfixus eſt terminus ab homine, currit à tempore præfixo, vt in Specu. eo. titu. §. qualiter. ver. edicto. ſed non videt. d. c.

5 Sed cùm poſſit procedi in partis abſentia quæro an ſit opus citatione? Dic quòd ſic peremptoriè, vt d. §. qualiter. vltima co. de malo. & obe. c. dilecti. per Inno. niſi receſsiſſet appellans. extra de do. & contu. eũ qui. lib. vj. Sed an ſit opus libello? Dic quòd ſic in extraiudicialibus, ſed in iudiciali nun, quando appellatur ab interlocutoria. vt in Specu. de litis conteſt. §. nunc videndum. ver. ſed nunquid. Et idem de conteſtatione ſi pars eſſet præſens, vt not. Archi. de iura. ca. c. fin. libro. vj. Et facit extra de procu. in noſtra. Vel dic quòd ibi fiat ſemper conteſtatio vbi à diffinitiua appellaſ, ſicut & datur libellus, vt ibi not. Et vide. infra ne lib. l. j. Sed cùm appellatio extraiudicialis non ſit, niſi prouocatio ad cauſam, non videſ quòd abſente parte poſſit procedi abſque conteſtatione. extra. c. cum ſit Romana. de elec. ſtatuimus. niſi in caſibus ſpecialibus, q̃ ſunt in c. quoniam. vt lite non conteſt. Quid ergo ſi pars appellata nõ comparuerit in iudiciali, an poteſt condẽnari in expenſis? Dic quòd non. extra. e. c. ſæpe. cum notatis. Sed quid ſi acta cauſa quaſi circa medium venit appellatus? Dic quòd eam poteſt recipere in ſtatu in quo eſt, in Spec. eo. §. qualiter. ver. ſed pone.

6 Quid ſi iudex appellatus velit cauſam defendere? Dic quòd nõ admittitur, niſi quando procedebatur ex officio. extra de ſentẽ. excom. venerabilibus. lib. vj. Sed Archi. tenet ibi quòd quamuis non ſit vocandus, vt not. Innoc. extra de tranſac. de cætero. nihilominus tamen admittitur, ſi velit. Et idem not. extra de appel. cum ſpeciali. prope finem. [Scriptura interueniente.] vel ſine, ſecundum gloſſam.

Quando prouocare non eſt neceſſe.

1 ☞ Sententia prima quando reſcindatur per ſecundam, aut contra.
2 Sententia prima nulla non poteſt per iudicem appellationis confirmari.
Sententia lata contra conſuetudinem an valeat.
3 Appellans nullitatem & reuocationem, ſimul proſequi poteſt.
4 Iudex appellationis non poteſt confirmare ſententiã nullam.
5 Iudices plures ſi ſint quot ſententiæ debeant intereſſe.
6 Sententia lata ab vno iudice alio coniudice abſente an valeat.
7 Sententia ob pretium vel gratiam lata quando ſit nulla.
8 Sententia iuſtè lata an valeat interueniente pecunia.

LAtam ſententiam. Dic ꝙ aut prima reſcinditur aliquo remedio, & valet ſecunda. ff. de re iudi. l. Imperatores. de inſur. admonendi. de minori. in cauſæ. in fin. Aut non, & tunc aut prima fuit nulla, & valet ſecunda. ſupra quæ ſenten. ſine err. quãt. l. ſi. Et idẽ ſi eſſet notoriè iniuſta. extra de purga. vul. c. ij. de frigi. c. fraternitatis. per Innocẽ. Et ſcripſi. ſupra de errore calcu. l. j. Aut fuit aliqua. & dic quòd aut poteſt reputari diuerſa à prima ratione temporis vel defectus, vel aliàs, & valet ſecunda. ff. de execu. tut. leg. cum ex ratione. & finium regun. in finalibus. extra de teſti. cũ tu. Aut non poteſt reperiri diuerſitas, & tunc valet ſi prima fuit propoſita & nõ probata. ſupra de fide inſtru. l. ſi. quæ ſenſine ap. l. j. circa prin. de compenſa. quod ſi in dit. de condi. inde. l. eleganter. §. primo. Si nõ fuit propoſita tunc ſunt opiniones. Quidam dicunt quòd ſi dolo omiſit eam proponere videlicet ſecunda. extra de reſcript. c. ſi aut ẽ. ff. ex quibus cau. ma. l. ſed ſi prætoris. §. actio. Et ſic nota extra de ſenten. & re iudi. c. inter monaſ. & hanc ibi Hoſtien. per. c. exceptionem. Alij dicunt quòd non valet etiam ſi de conſenſu omitteretur, vt no. ſupra de tranſac. ſi diuerſa. Si verò fuit omiſſa ſine dolo, non valet ſecunda, vt hic. extra de arbi. c. expoſita. Fallit vbi vertitur periculum animæ. extra de ſenten. & re iudi. c. lator. Sed ſi ſecũda eſſet infirmatoria prima valeret, vt hic notatur. Quid ſi procurator egit & ſuccubuit, & poſt dominus, & obtinuit, vel contra? Dic non valere ſecundam, per hanc l.

a ❡ No. ex Bart. hic ꝙ quamuis ius cõmune dicat non poſſe recipi nouæ probationes pendente app. tñ ſi qd de nouo emergat poſſunt. Bal. in l. Inuitus. ſupra de ꝓcu. in vol. col.

2 Item dic quòd ſi prima ſententia nulla confirmatur per iudicem appellationis, quòd non valet, vt nota. ff. de appella. l. ſi expreſſum. vide infra. l. proxima.

Si cum inter. Ad euidentiam huius l. vide quod ſcripſi, ſupra de errore cal. l. j. Sed quid ſi iudicauerit contra conſuetudinem? Doctores dicūt tenere ſententiam, pro quibus infra, quæ ſit lon. conſue. l. j. ibi cùm dicit reuocabit. Quod poteſt eſſe verum ſi conſuetudo ſit dubia, ſecus ſi notoria, vt inſtitu. de offic. iudi. in princi. xj. diſt. in his. Item intellige hanc l. in ſecundo dicto, videlicet q̄ ſententia lata cōtra ius partis tenet, niſi in caſu quo prima rite lata annullaretur: nam tunc ſi feratur in illo ſtatu, eſt ipſo iure nulla. ff. de tuto. & curato. da. ab his. l. Seiæ. iuncta l. j. de cura. furi. Vel dic ſpeciale in tutoris vel curatoris datione, nam quoquo modo &c. eo. titu. l. tutor. ſi petitus.

a ¶Iudex imponēs mulctam vltra q̄ poſſit, malè agit. & ipſo iure nulla eſt ſententia. Bar. hic.

3 Item dic quòd vbi quis appellat, poteſt proſequi ſimul & ſemel nullitatem & reuocationem, vt nota. extra de appella. dilecto. per Innocen. de offic. deleg. cap. cum cōtingat. Et poteſt ad hoc concludi alternatiuè, vt in Specu. de ſentē. §. iuxta. verſicu. quid ſi à ſententia. & verſicu. ſed nunquid. & per Archidiac. extra de appella. cap. cordi. libro vj. in gloſſ. primæ partis. Sed an propter lapſum fataliū excludatur? Dic quòd ſic, incipere tamen poterit de nouo ſuper nullitate, vt extra de ſenten. excommunic. licet & dicta l. ſi expreſſum. Et vide Innocen. extra eod. cap. ſæpe.

4 Sed quid ſi iudex appellationis confirmet ſententiam nullam? Dic non valere, vt nota. dicto §. iuxta. verſic. quid ſi à ſententia. & dicta l. ſi expreſſum. Sed vſque ad quod tempus? vide Specu. dicto §. iuxta. verſicu. nunquid. & §. quoniam. verſ. & nota. infrà de Falcid. l. querela. Et per hoc videtur quòd ex quo talis modus concludendi admittitur, quòd teneat ſententia: pronuntio nullam, & ſi qua ſit, reuoco. Argu. eorum quæ dixi ſupra de ſentent. quæ ſine cer. quantita. Argu. contra inſtitu. de acti. §. curare.

Si ut proponis. [Duumuirum.] ad quem non vocantur niſi decuriones. ff. de decu. l. honores. §. is qui. [Non potuiſſe.] ff. de va. mu. l. ij. §. qui ad munera.

Cum magiſtratus. Dic bne verum quando vnus pronūtiat alio vel alijs abſentibus. Alias præſentes poſſunt per vnum pronuntiare, vt not. ff. de re iudi. l. tunc autem. Quidam tamen contrarium, vt in authen. vt iudi. non expe. ſa. iu. circa princip. colla. ix. ff. de arbit. l. ſicuti. Sed dic quòd ſatis omnes iudicant ex quo ſunt præſentes, & eſt expreſſum. extra de ſenten. & re iudi. cum ab vno. libro vj.

5 Et vt plenius liqueat, dic quòd vbi ſunt plures iudices quòd aut quidam ſunt abſentes. quidam præſentes, aut omnes præſentes. Primo caſu diſtingue, quia aut ordinarij, aut delegati: ſi ordinarij, aut per modum vniuerſitatis, & tunc opus eſt maiorem partem adeſſe, vel ſecundum quoſdam duas partes. ff. quod cuiuſque vniuerſitatis. l. plane. de decre. ab or. fa. l. iij. Et hoc niſi in caſibus quibus requiritur certus numerus, nam tunc compleri debet. xv. quæſt. vij. ſi autem. & cap. fœlix. de re iudi. cap. non poteſt. Aut aliàs & tunc aut omnes incœperunt, & omnes debēt adeſſe, aut vnus, & ille ſolus poteſt perficere, vt not. ff. de re iudi. l. Pomponius. extra de app. cap. vt debitus. no. de foro compe. cap. penult. Vbi verò ſunt delegati, tunc aut ad vniuerſitatem cauſarum, et dic vt in ordinarijs, vt nota. dicta l. Pomponius. Aut ad vnam vel plures certas, & tunc aut cum clauſula, quòd ſi non omnes, aut cum illa, vnus vel duo. &c. aut ſimpliciter. In primo caſu debēt omnes eſſe præſentes, niſi alter ſe excuſet, aliàs non valet proceſſus. extra de reſcript. c. ſciſcitatus. de offic. deleg. cap. prudentiam. etiam ſi pars non excipiat, vt ibi not. Hoſti. Innoc. tamen contrarium. Sed doct. moderni ſequuntur Hoſti. In ſecundo caſu dic vt eſt deciſum extra de offic. deleg. cum plures. libro vj. In tertio caſu vnus non poteſt ſine alio, etiā ſi malitioſè ſe abſentet. ext. de offi. dele. cauſam matrimonij. de arbi. c. fi. lib. vj. nec etiam interlocutoriam nec citationem cōcedere, vt c. prudentiam. quāuis gl. dicit contra in d. l. Pomponius. In vltimo verò caſu quo omnes ſunt præſentes, dic q̄ aut omnes conſentiunt, & non eſt dubium. Aut inter ſe diſſentiūt, & diſtingue: quia aut ſunt ordinarij, aut delegati. Primo caſu dic quòd aut ſunt impares. & valet ſententia plurīū, aut pares & valet ꝓ libertate. aliàs pro reo niſi contineret euidentem iniquitatē. Si ſint delegati, tenet ſentētia plurīū. Si ſint æquales, eſt in pēdenti, donec delegās aꝑprobet, vt hic plenè not. & patet. ff. de re iu. l. Pomponius. cum l. ſeq. Et no. Inno. extra de teſta. c. Raynaldus. in gl. quæ erat. Iſta tamen fallunt in quibuſdā caſibus in quibus neceſſe eſt omnes conſentire. qui notantur in Spec. de accu. §. iiij. extra de reſcript. c. paſtoralis. circa prin. Et nota q̄ plures dicuntur habita collatione ad dignitatem & diſcretionem, vt not. Azo in l. Pomponius. & gl. videtur ſequi. ff. de tu. & cur. da. ab his. l. vbi autem.

6 Sed quid ſi duo barones habeant iuriſditionem indiuiſam, & alter delegauit, & alter non? Forte poteſt dici quod valet ſententia lata pro reo. per prædicta.

Certa ratione. a Suprà de mo. mulct. l. fina. dic ibi. [Modum.] ſecus ſi non mulctandum, mulctaret infra ſummam quam poteſt, quia tunc appellare oportet. [Dubium non eſt.] ſecus in pœna. ff. de iis qui no. infa. l. quid ergo. §. pœna. ſecundum gloſſ.

Cum non. [Eodem dec.] s. quomodo et quando iudex. l. ſi vt proponis. [Dediſſe.] debes enim ſeruare fines mandati. extra de reſcrip. cum dilectis. ff. mādati. l. diligenter.

7 **Vænales.** Per pecuniam, ſecus ſi per gratiā odiū vel timorem, tūc enim valet, ſed datur in integrum reſtitutio. ff. ad Trebel. l. ſeruo. §. cum prætor. niſi in caſu quo eſt nulla ipſo iure. ſupra ſi ex fal. alle. l. fi. Et idem in criminibus quo ad hoc, vt ſecundus admittatur, dic j de accu. l. ſi quis ho. Itē ꝓpter inimicitias reuocatur. ff. de arbi. nō diſtin. §. cum quidam. Et quod hic dicitur, obtinet in ſentētia iudicis. Sententia autē arbitri tenet. Sed ob. exceptio doli. ff. de arbi. l. ita demū. not. in Spec. de arbi. §. differt. & hic in gl. Sed quid ſi nō ipſe, ſed conſiliarius vel aſſeſſor eſt corruptus? Dic idem. vt in Specu. de requi. conſilio. verſ. quid ergo. Si autem aduocatus vel ꝓcurator partis aduerſæ? Dic ſupra de peda. iudi. l. j.

8 Sed quid ſi ſentētia ſit aliàs iuſtè lata, tamen per pecuniam? Dic idem vt not. Inno. extra de vi. & hone. cleric. c. cum ab omni. Peccat enim qui pecuniam dat pro iuſta ſentētia. xj. q. j. qui recte. Sed quid ſi pecuniam non recipit, ſed ſperabat recipere? Videtur idem. extra de ſenten. & re iudi. cum æterni. lib. vj. Et ideo videtur idem ſi poſt ſententiam latam recipit antequam tradat eam ſigillatā, videtur enim ſpem habuiſſe habendi. infra de accu. qui explicandi.

Si pater tuus. [Quindecim annos.] ff. de mu. & ho. no. l. ad rempublicam. & l. fin. §. gerendorum. [Subueniantur.] per in integrum reſtitutionem. ſupra ſi aduer. rem iudi. l. finali.

Veteranis. [Stipendia.] id eſt, poſt xx. annos. infra de execu. vetera. l. ij. [Honeſtam.] ſecus ſi ignominioſè. [Remiſimus.] dum tamen ſe excuſet. ff. de excuſ. vetera. l. ij. ff. de priuil. ve. l. ij.

Omnem. Hanc l. intellige quando victus appellat aliàs poteſt victor in vtroq; caſu appellare, vt not. Spec. de appel. §. in quibus. verſ. xxxiiij. eod. ti. §. j. verſicu. quid ſi victus. Et hoc videtur verius quàm quod not. extra de excep. cap. ſignificauit. [Iuſſa eſt.] recipere, quia petebat decem, & aduerſarius fuit condemnatus in quinq;. [Introducendæ.] quando reus appellauit.

Quorum appellationes non recipiuntur.

1 ☞ Confeſſus vel conuictus, an poſſit appellare.
2 Confeſſus in iure poteſt appellare.
3 Executio ſententiæ, an & quando retardetur.
4 Delictum vix prubari poteſt per inſtrumenta.
5 Executor iniurioſè executus: an ſit puniendus.
6 Appellatio fieri debet in ſcriptis, et cū expreſſione grauaminis.
7 Appellatio an valeat à decreto alimentorum facta.

EIus. [Non poteſt.] ſupra de iudic. l. properandum. §. cum autem.

1 **Obſeruare.** Circa intellectum huius l. fuerūt opi. Quidā dicūt ex hoc ſequitur gl. q̄ duo ſunt neceſſaria, q̄ ſit cōfeſſus & conuictus, niſi in caſibus quibus ſufficit cōuictum. j. de fal. mo. l. j. de rap. vir. l. j. §. ſin autē. ad l. Iul. de vi. l. quoniā. ff. de ap. l. cōſtitutiones. ff. de iniu. rup. & irri. teſta. l. ſi quis. §. hi qui. ſecundum gl. Itē adde aliū. ext. de hære. c. vt inquiſitiōis. lib. vj. Et quod hic dicitur in ſpecialibus, intelligunt in cæteris criminibus, et etiam in pecuniarijs cauſis. & hoc ſequitur hic gloſſ.

2 Alij dicunt q̄ cōfeſſi in iure poſſunt appellare, cùm res efficiatur notoria per cōfeſſionē. Et ꝓ his videtur ff. de re iudi. l. poſt ſententiā. Et facit ꝓ & contra, extra de ap. c. Romana. §. ſin autem. lib. vj. Dicas q̄ confeſſus extra ius appellat, quia res nō eſt notoria, & ꝓceditur ſicut in alia cauſa. Sed confeſſus in iure poteſt appellare, & valet eius appellatio, non tamen recipitur, niſi proponat aliquam cauſam quare debeat recipi, quia fortè confeſſionem factam dicat per tormenta, vel per errorem.

arrorem. Et ita ibi not. Archid. & de hoc in Specu. de ap. §. in quibus. verſic. ſed nunquid. ij. quæſt. vj. quæcunq. & hoc. ff. de ta. exhi. l. j. §. ſed neget. Et patet in hac l. in fin.

3 An autem executio retardetur? Dic quòd iudex prudenter faciet, ſi retardet. ff. de appel. reci. l. ſciendum. nil inno. appel. penden. l. j. non tamen fiet inhibitio per ſuperiorem, quouſq; inceperit cognoſcere, vt d. §. ſi autẽ. nec reuocabitur per modum attentati ſi fiat, extra de ap. c. non ſolùm. lib. vj. Et hoc niſi cauſam experiretur in appellatiõe, vt no. Arch. in d. c. Romana. §. ſinali. Et de hoc plenè extra de offic. dele. c. paſtoralis. vbi Inn. tenet idem. In hoc autẽ quod hic dicitur idẽ in cauſis pecuniarijs, cõcordat Dyn. pro quo. j. eo. abſtinẽdum. Sed Per. de bel. perti. contra, & videtur no. ff. de ap. l. creditor. §. ij. [Violentiam.] aliàs ſecus. extra de ap. cum ſit Romana. [Voce.] vel tacitè, ſi fregit carcerem. ff. de cuſto. reo. l. eos.

4 [Inſtrumentos.] ſuper confeſsione, quia inſtrumentis vix probatur delictum.

Nulli. [Iudici.] infra de pœnis. l. ne diu. [Patrimonio.] vel alio crimine non tangente officium ſuum, ſecundum gloſſ.

Abſtinendum. [Satisfactio.] ſecus ſi ſui patrimonij priuati, ſupra de appella. l. quoniam. [Functionis.] ſecus in bonis vacantibus, ſupra de appel. l. lata.

Ab executore. De facto exequente, ſecus ſi promittet executionem faciendã, vt hic not. Spe. de appel. §. in quibus. verſic. vero. [Sententiæ modum.] quia plus vel ante tempus, ſi nõ admittat exceptiones, quę poſt ſententiam poſſunt opponi, vel nullitatis, vt hic no. & in dicto verſic. vero. Et idem vbicunq; grauat cõtra ius, vt no. Hoſt. extra de appel. c. nouit. de offic. deleg. ſuper quæſtionem. gloſſ. [Excedit.] vſque huc canonizata eſt. ij. q. vj. ſi quando. §. ſi ab executore. [Suſpenſa.] per iudicem qui incipit cognoſcere de appellatione, ipſe tamen nõ tenetur ſuperſedere antè, vt not. Specu. de execu. §. nunc dicendum. verſic. quid ſi ab executore. & patet in dicto cap. nouit. in fin.

5 Sed ipſe executor tenetur ſi iniurioſè fuerit executus. ff. de euic. ſi pignore. Et intellige hanc l. quando habet aliquam iuriſditionem ille executor. extra de offic. deleg. c. ex literis. ſecus ſi ſit ſimplex & nudus nuntius. ſ. de excep. rei iudi. l. ſi vt proponis. tunc enim appellandum eſt ab illo qui eum miſit, ſi grauet per modum ſupradictũ. Si tamen nũtius grauaret, & mittens diſtaret, poſſet ei reſiſti. ſ. de appel. quoniam. de iure fiſ. prohibitum. lib. x. ſecundum doct. Et dic q in dubio executor qui habet mandatũ, habet iuriſditionem & coertionẽ, vt d. c. ex literis. Item dic q in omni executione debet pars vocari, cùm ibi fiat iuſſus. ff. de re iudic. l. à diuo. § in venditione. Vel ſaltem requiri, ſicut cõmunis vſus habet, vt infrà Vnde vi. l. meminerint. cùm dicit ſine ſententia. Iunge ſuprà de exceptione rei iudicatæ. l. finali.

6 Item dic quòd huiuſmodi appellatio debet fieri in ſcriptis & cauſa expreſſa, ſicut ab interlocutoria. dic ſ. de appel. l. litigatoribus. Reſiduum vide ſ. de excep. rei iudi. l. fina.] Vel ab executione.] In alijs cauſis dic ſuprà de ap. l. eos. §. penult. & l. ñ procõſulibus. [Vel articulo.] executionis. [Animaduerſione.] ſi appareat de calumnia. aliàs non: ſecundum Io. & Azo. & non præſumitur calumnia, niſi eſſet fruſtratoria manifeſtè. extra de dolo & contu. cap. j. in cle.

7 Quiſquis. [Mittantur.] vel in caſibus qui dilationem nõ recipiũt. ff. e. l. ſi. ij. q. vj. §. diſtin. & §. ſi quis. [Inuoluat.] Item nec à decreto alimentorum ſi petantur per officium. Spe. de ap. §. in quibus. verſic. octauo. dic in dicto §. & de offi. iudi. in princi. verſ. ſed in eiſdem.

Ante ſententiæ tempus. Niſi in caſu quo nõ poſſet reparari. ff. de ap. reci. l. ij. ſ. de ap. l. ſi quis prouocatione. Hodie de iure cano. indiſtinctè. extra de appel. vt debitus.

Si pendente appellatione mors interuenerit.

1 Menſes quatuor quandoq; dantur ad proſequendam appellationem.

2 Procedens coram eo à quo non eſt auſus appellare, an videatur renuntiare.

ETiam. [Cauſas prouocationis.] in cauſa ciuili, ſecus in criminali, vt infrà, l. iij.

Eius. [Annotatus.] & reuerſus intra annum bona recuperauerat. [Appellauerit.] à ſentẽtia lata in cauſa criminis. [Bona.] quæ recuperauerat antequam defendaret cauſam criminis. ff. de requi. reis. l. j.

Si is. Pon. infra eo. ſi reus vel accu. mor. fue. l. ij. [Reo adimat.] tacitè vt deportati. [Supereſſe poteſt.] ff. de iure fiſ. l. Lucius. [Auferantur.] vt relegati. ff. de inter. & rele. l. relegatorum. §. ad tempus. [Manente quæſtione.] & hoc niſi in caſu quo lex tacitè adimeret, quia tũc expreſsio iudicis nil facit, ſecundum docto.

Si pater. [Morte.] niſi velis proſequi ne teneatis ad intereſſe præteriti temporis. ff. de excu. tut. l. omi teſtamento.

Quamuis. [Audiri debet.] ſupra, ne de ſtatu defunct. quamuis.

1 Si unus. [Defunctus ſit.] etiã in principio primi anni, ſecundum doc. [Quatuor menſium.] ad proſequendum appellationem, & ſic nõ ob. ſupra de iure delibe. l. cum antiquioribus.

De his qui metu iudicis.

Si contra te. [Comitatu.] nec in regno.

2 His qui. Quid ſi quis per metum non audens appellare, facit iuxta mentem huius l. & nihilominus in alijs cauſis poſt procedit corã eo? Dic quòd non videtur renũtiare propter hoc. in Spe. de ap. l. iiij. §. j. ver. pe. [Sub ſpẽ.] non adhibita vi. [Suſtinuerit.] vel forè minas. vt ſupra de his q me. cau. l. ad inuidiam. [Propoſita.] coram tabellione & teſtibus. [Legitimos.] ſcilicet x. [Appellatiõe.] videlicet coram iudice. ff. de ap. eũ quidã coram quo appellandũ eſt intra decẽ dies. extra eo. c. ſuggeſtum. extra de ap. c. apellatio. lib. vj. dic ibi plenè, ſecundum Archi.

Si vnus ex pluribus appellauerit.

1 Appellatio interpoſita ab vno quando alteri proſit.

SI iudici. [Vnam.] ſecus ſi ſeparatim. ff. e. ſi quis. in pri. Et hoc intelligunt quidam, quando quilibet ſuit condemnatus inſolidũ, aliàs cõtra. Sed meliꝰ eſt itelligere indiſtinctè, vt no. in Spec. de ap. §. j. verſi. ſed an. Et obtinet hæc l. in qualibet re communi. Item & in non communi indiuiſibili. Item & in omni cauſa in qua eſt eadem defenſio, vt in pluribus tutoribus ſimul adminiſtrantibus, ſecus ſi vnus adminiſtrauit, alius nõ. ff. eo. ſi qui. §. ſi. Et dic vt ibi extra de ap. vna cauſa. ij. q. vj. caſunt quorum. Et idem econtra vbi contra vnũ eſt appellatũ. ff. e. ſcio. §. j. Et apparebit an ſit vna defenſio ex modo agẽdi. vel veriꝰ forte ex modo defendẽdi. Quid enĩ ſi alter oppoſuit pactũ de non petendo, alter non? Non videtur eadẽ defenſio.

2 Sed quid ſi ille quid appellauit, tranſegit vel renuntiauit appellationi? Dic quòd non intereſt, ſeu non nocet alteri, ſi velit proſequi, vt d. §. j. ver. quid ſi ille. Sed appellatio facta in vna parte nõ extenditur ad aliam, ſi ſit facta determinatè, alias ſic ſi ſit cõnexa. ſupra, de appel. l. ampliorem. de minori. l. etiam. §. ſi ex cauſa. Sed quid ſi ille qui non appellauit velit cauſam proſequi, & aliam defenſionem proponere, quæ non cõpetet appellanti? Non videtur admitti per hanc l. [Emolumentum victoriæ.] non ſic in principali: vt not. in l. ſi qui. §. ſi. Sed contra no. ff. de exce. rei iudi. l. ſi cum vno. prima verior.

Si de momentanea poſſeſſione fuerit appellatum.

Intellige in omni momentanea poſſeſsione, ſecundum gl. Sed de iure canonico contra: vt ex tea, vt lite non conteſt. c. j. de teſta. c. ſignificauit. in Spec. de app. §. quilibet. verſi. ſexto. An pulſit peti reſtitutio? Dic ſupr. qui leg. per l. momentaneæ.

CVm de poſſeſsione. [Lata ſententia.] quę dicitur diffinitiua, ſecundum gl. ſed nullam poteſt totiens quotiẽs dicere, in Spec. de excep. §. viſo. verſic. emi. nota. vlt. col. & ſic poteſt facere litem immortalem.

Ne liceat in vna eademque cauſa tertio prouocare.

SI quis. [Hiſdem capitulis.] ſed ſuper diuerſis ſic. Item intellige ab eadem parte etiã interpellante. Sed ſecunda pars poteſt bis etiam appellare, vide in Specu. de appellationibus. §. quoties. [Arbitro.] id eſt iudice delegato. [Ante litis conteſta.] quæ ſit in cauſa appellationis: dic, ſupr. de temp. app. l. ſina. §. illud.

Qui bonis cedere poſſunt.

1 ☞ Ceſsio bonorum quando iuuet, & quando non.
2 Carcerari quando quis debeat propter debitum.
3 Cedens bonis ad munera eſt inhabilis.
4 Peculium profectitium non datur creditoribus.
5 Renunciare an poſsit quis bonorum ceſsioni.
6 Cedenti bonis nihil remanere debet.

1 **QVi bonis.** [Liberati.] à naturali obligatione: ſed à ciuili ſic: vt no. ff. de fideiuſſo. l. vbicunq. [In carcerem.] Item & ne ex communicetur. extra, de ſolu. Odoardus. Et obtinet hæc lex in omni debito pecuniario: nam ſi eſſet obligatus ad factum præciſè, non ſe liberaret. Item nec in caſibus quibus pœna pecuniaria mutatur in corporalē: de quibus. ſupr. de modo mul. l. eos.

2 Et idem fortè in actione iniuriarum: vt notat Inno. in dicto c. Odoardus. & quod dicit in carcerem, dic ſi ad hoc ſint obligati, aliàs non detruderentur. extra, de iureiur. c. ex reſcripto. niſi eſſet public' debitor, infr. de exactio. l. quoties. & l. nemo. lib. x. Sed & aliæ ſe liberant cedendo, infra, l. proxima. inſtitu. pro ſoc. §. item ſi quis. quamuis quidam cōtra, per l. nemo prædictā. Et iunge, infr. de vſufruc. l. antiquitas. Vel dic quòd qui liber detruditur ſi non vult ſoluere vel cedere, ſecundum glo. & doc. Cætera vide infr. l. fin. Et facit pro hac vltima opin. in auth. vt cum de appel. cog. §. cauſas. verſi. ſi quæ libet. col. viij.

Si quantitatem. [Reipublicæ.] vide ſupra, l. proxima. [Temere.] idem ſi ex certa ſcientia, antequam bona vendantur, ff. eodem. l. ij. & v. etiam ſi ſolenniter ceſsiſſet. quamuis gloſſ. contra. ff. eodem l. j.

Si pater. [Inquietari.] ſupr. ne ſi. pro pa.

3 **Propter.** Glo. ponit in eo qui ceſsit bonis vt eſſet inhabilis ad munera.

In omni. Debitum tamen cognoſcere debet, ff. eod l. pe. & not. ſupr. l. j. Item debet cauere ſecundum quoſdam de ſoluendo, ſi venerit ad pinguiorem fortunam, ſi tamen non poſſit, non propter hoc amittat huius l. beneficium. ff. de iudi. l. ij. §. penul. ſupra, de rei vxo. actio. §. cum autem.

4 **Cum & filii.** [Poſsident.] ſed peculium profectitium non datur creditoribus, ſecundum glo. [Iuris eſt.] Tu dic dari cùm fieret executio contra eam. ff. de noxa. l. & ſi. [Si quid poſtea.] deducto ne egeant, inſti. de act. §. penul. ff. eod. is qui bonis. [Auelli.] vide infra, titu. j. l. ex contractu.

Cum ſoluto. [Creditoribus.] per debitorem, ſecundum docto. Sed glo. hic quòd eſt in electione creditorum. Quod non placet: quia ſic poſſent ei tollere beneficium ceſsionis, quod non habet poſt huiuſmodi dilationem: vt hic no. in glo.

5 An autem poſsit renuntiari? Videtur quòd ſic per præmiſſa, ſed Dyn. contra, ff. ſol. matr. l. alia. §. eleganter. & ibi no. Quidam tñ dicunt quòd non eſt locus ceſsioni, niſi creditores inſtent pro debito. Et in hoc Iac. de ra. [Electionem.] aliàs ſic, ff. de pact. reſcriptum. [In rebus.] quas etiam tenetur per officium iudicare: vt not. ſupr. l. j. ff. eo. l. penul.

6 Et dic rebus omnibus, nihil enim remanere debet: vt ibi nō. ſed Dy. dicit quòd imò panniculaтia, ff. de bon. damn. l. diuus. [Suam vim.] id eſt ſuam prærogatiuam.

De bonis authoritate iudicis poſsidendis ſeu venundandis &c.

1 ☞ Citatio ad domum quando ſufficiat.

IN bonis. [Detractionem.] ſecus de creditoribus hæredis. ff. de ſepara. l. quoties. ſupr. de iure delib. l. fin.

Et iuriſditionis. [Hæreditariję.] ſecus de creditoribus hæredis, ff. de ſepara. l. j. niſi in caſu, vt in ead. l. §. ſi quis ſuſpectam. ſecundum gl. [Cognita.] quia fidem hæredis ſecuti non ſunt: recipiendo vſuras vel aliàs, nec nouauerūt, nec bona ſunt mixta, nec quinquennium decurſum, nec bona ſunt caſtren. ff. de ſepa. l. j. §. j. ſi filius. cum ſeq. ſecundum glo.

Ex contractu. [Anteceſsit.] ſi ſubſequatur inſolidum, vt hic à contrario ſenſu: niſi iterum cedat. [Conuentionem.] vide ſupra de ceſſ. bo. cum filij. & fortè præſeruntur ſecundi. ff. quod cum eo. l. ij.

Inciuile. [Facturus.] ff. de cura. bo. dan. l. ij. §. quæritur.

Si bona. [Non cognoſcantur, tunc tenetur fiſcus. j. ad legem Iul. de vi. l. ij. [Poſtulabis.] dato curatore. ff. de cura. bon. dam. l. j. cum ſequenti.

Si uxor. [Non confundatur.] ſuprà de nego. geſt. ab eo. de pact. l. debitorum.

Cum proponas. [Lateat.] ante litis conteſtationem. [Edictis.] & venditionem, vt ſuprà, vbi in rem actio. l. ſecunda. & infrà ſequitur. [Tranſacto.] arbitrio iudicis: vt hic not. & ſcripſi. ſuprà vbi in rem actio. l. ſecunda. Et eſt ſufficiens tempus anni, niſi prius de vera contumacia conſtet: vt notat Innocen. extra, de verborum ſignificatione. cap. dilecto. Et Specu. titu. de ſecundo decreto. § nunc dicamus. verſic. ſequitur videre. Sed ſi eſſet lata diffinitiua, ſequitur venditio poſt quatuor menſes: vt hic notatur.

1 **Authen. Ei qui.** [Idem ſi ſimpliciter.] ſit vocatus, ſecundum gloſſ. Et ſumitur in corpore de exhib. reis. §. ſi vero. col. v. [Vedit.] dic in l. conſentaneum. & auth. qui ſemel. ſuprà quomodo & quando iudex ſenten. profer. [Vbi ſit.] non tamen habet quæri, imò ſufficit citari domi ſi ſit extra prouinciam. extra, de do. & contu. cauſam. & cap. ſi aduerſus. cum not. de eo qui mittitur in poſſeſ. etiam ante litis conteſtationem, vt ibi no. quamuis Dyn. contra. ff. de damn. infec. l. iiij. §. toties. vide, ſupra de teſtib. authen. ſi quis. [Examinato negotio.] ſummatim: vt dixi, ſupra vbi in rem actio. l. ij. Et in Specul. de contu. §. ſequitur. verſicu. item quid videtur. [Declarati.] in libello & ſummatim probati. & dic menſuram: vt plus tamē res valeat, ſecundum Ioan. & gloſ. Item hæc lex obtinet vbi agitur perſonali pro debito, ſecus ſi ad rem certam: vt dixi, ſupra, de iudic. properandum. Et ſi agitur hypothecaria, dicendo omnia obligata: ſit remiſsio in omnibus, ſecundum gloſſ. hic, ſupra de procura. l. iij. Et not. in Specul. de contu. §. ſequitur. verſic. ſed nunquid hodie. Nec recuperabit quouſque debitum ſit ſolutum: vt ibi not. In caſu tamen ſit remiſsio pro rata, ſupra communia de leg. l. j. [Fideiuſſorem.] item in actore, extra, de dolo. & contu. cap. j. lib. vj.

Cum apud. Hodie videtur hęc lex correcta per authen. ei qui. cum non fiat miſsio niſi pro menſura debiti declarati. Sed dic quòd non ſaltem in caſu quo non ſunt alia bona. vt not. ff. de bo. auth. iu. poſ. l. cum vous. in fin. magnæ gloſſ.

De priuilegio fiſci.

1 ☞ Executio qualiter fiat in bonis alicuius quæ alius ad ſe dicit pertinere.
2 Executio an poſsit fieri in bonis ab alio poſſeſsis.

1 **BOna.** [Probaueris.] gloſ. dicit hic quòd quando fit executio in bonis alicuius quæ alius dicit ad ſe pertinere, quòd ei onus probandi imminet: vt hic. & ſ. ne vxor. pro ma. l. ij. infra de bo. proſcript. l. j. Quod eſt verum ſecundum docto. niſi ille alius poſsideret: tunc enim releuaretur. ar. ſupra de ordi. cogni. l. ij. infra ad leg. Iul. de vi. l. ſi quis ad ſe. Sed quid ſi tertius contendit ſe poſsidere tantum, & propter hoc intendit impedire executionem? innoc. videtur dicere quòd non poſsit, niſi doceat de proprietate: vt not. extra, de ſen. & re iudi. cum ſuper. pro quo. ff. de re iudi. l. à diuo Pio. §. ſi ſuper.

2 Sed Specul. videtur velle quòd non poteſt fieri executio altero poſsidente, in Spec. de dolo & cōtu. §. reſtat. ver. quid ſi apud. Quæ eſt vera vbi alter tenet & poſsidet. Si vero ſecundus teneret, & tertius diceret ſe habere ius in poſſeſsione, non admittetur oppoſitio: vt dicit Innocen. niſi doceret de proprietate. Et ſic poteris concordare. [Separate.] quia ſunt dotales: ſecus ſi aliæ. infra quibus ex caui. pig. ta. contrahi. l. ſaris.

Quamuis. [Præuenit.] ſpeciale in fiſco. aliàs tacita non obeſt, infrà qui pot. in pigno. l. ſin. [Obligatus.] ratione delicti, infra ne fiſc. cre. l. j. lib. x. [Fiſci.] idem in alio, infra, qui pot. in pig. hab. l. ij.

Si cum. [Perſonalem.] non hypotheca. j. l. finali.

Pecuniam. [Iuſta cauſa.] vide ſupra de iure deliber. l. ſancimus. [Contractum.] tunc enim fiſcalis eſt. ff. de iure fiſ. l. cum quidam. §. fiſcus.

Si in

Si in te. [Eo nomine.] infra de iu. reipu. l. ij.

De priuilegio dotu.

SCire. [Mulieres.] j. qui pot. in pig. hab. l. ſi. Ad hæredem.] extraneũ, ſed ad ſuos ſic. ff. ſolu. matr. l. etiam. et d. l. fin. Sed an poſſet cedi? Quidam q̀ nõ. ff. de admi. tu. l. ex pluribus. Et illam Dy. eo. ot. ſi minor. arg. contra. s. tit. j. l. ſi. & quod no. ſi aduer. do. l. j. Sed fortè põt cedi quando viuit mulier vel ſuus hæres, & tenentur de euic. ff. de pact. l. ſi tibi. §. pactum.

De reuocandis his quæ in fraudem alienata ſunt.

1 ☞ Fraus varijs modis committi poteſt in alienatione.
2 Reuocans alienationem an debeat reſtituere pretium.

1 Dic q̀ fraus ex multis præſumitur: primò ex donatione totius. ff. e. l. omnes qui. §. Lucius. Item quando fit in coniunctũ. ff. de do. inter vi. & vxo. l. ſi inter extraneos. Item ſi fiat clàm. s. de reſcin. ven. l. ij. & iij. Item ſi de ꝓximo committatur maleficium. ff. ſi quis in teſta. li. eſſe iuſ. fu. l. j. §. proinde. & l. fina. Dic s. de dona. inter vi. & vxo. l. tes. Item ſi rem diſtractã alienans poſſideat, vel non ſoluat pretium. ff. qui. mo. pig. vel hypotheca ſolu. l. ſuperuacuũ. j. de diſtrac. pig. l. ij. qui ſub imagine. extr. de cenum. c. ij. lib. vj. & hoc not. Dy. d. §. Lucius. Et plenius extra de re iud. c. ſicut. & de hoc in Spec. de dona. §. j. verſic. item pone. Item ad de alium ex pretij modicitate. in authen. de non alienan. §. lex itaq; in fin. col. ij. in ſeu. quali. feuolim ali. po. §. donare. Et vide plenius extra de reg. iur. c. ſcienti. lib. vj. in nouel. Item quãdo iactauit quòd in fraudem alienat, iuxta no. ff. ex qui. cau. in poſſ. ea. l. Fulcinius. §. quid autem ſi latitare. & infra in ſimili notatur ad l. Corn. de ſicca. l. j. Item quando fuit denuntiatum emptori ne emeret, quia in fraudem alienatio fiebat. ff. eod. l. ait prætor. §. ſi quis particeps. pro quo ſupra de rei ven. l. ſi fundum.

2 An autem reuocans debeat reſtituere pretium? Dic q̀ non, ff. eod. ſi debitor. ſecus in patrono, ff. ſi quid in frau. pa. l. j. §. ſi quis in frau. dic ibi quia ille de lucro, creditor de dãno. Et dic in d. verſ. item pone. vbi videtur idem in venditione ſicut in donatione: ſed ſi debitor habet pretium, nõ videtur poſſe agi hac actione, ſupra, qui manu. poſ. l. ſi in fraudem.

1 ☞ Dos eſt titulus non lucratiuus.

SI hæres. [Excuſsis.] ſi hoc vis neceſsitate, tamen non teneris, niſi quãdo re ipſa fieret fraus: ſed hodie ſemper ex neceſsitate. j. de pigno. auth. hoc ita. Vel dic in reuocatoria, ſecundũ gloſ. i. t nanc vltimam approbant doct. niſi in caſu. l. fin. s. de iure delib. [V ſitatis.] nominatis. ſupra, ſi quid in frau. patro. [Si tibi.] id eſt, contra te.

Si ſucceſsione. [Creditorum.] ſupra tit. j. cum patrem. [Dotem conſtitutam.] ff. eod. l. ait prætor. §. ſi cum mulier.

Si paterna. [A priuatis.] nec à fiſco: niſi in caſu principali. ſupra. ne vxor pro ma. l. ij.

Filios. [Iuris eſt.] vide ff. de inoffic. dona. l. j.

Ignoti. [Condemnatus.] vel aliàs tenetur. [Ex lucratiuo titulo.] in non lucratiuo nõ tenetur, niſi sciret. ff. eod. l. qui autem. §. hoc edictum. & §. ſimili modo. Et eſt dos titulus non lucratiuus, vt hic notatur.

Si actu. [Fraudatorem.] tuum debitorem, qui tibi tenebatur inquantum facere poterat, & intra annum. ff. quòd cum eo. l. ij. Aliàs enim iſta actio annalis eſt de eo quod non peruenit. ff. eodem. l. prima. & l. ait prætor. §. hæc actio. Et ſic videtur quòd debeat concludi reſtitutionem rei faciendam actori. Et ſic not. in Speculator. de rebus eccleſ. non alie. §. primo. Pro quo. ff. eodem. l. prima. §. j. Et quia inſtitut. de actionibus ponitur inter reales propter huiuſmodi ſimilitudinem ipſa tamen perſonalis eſt. ff. eod. l. finali. §. non ſolum. [Permittit.] creditoribus.

Explicit ſeptimus liber Ioannis Fabri.

INCIPIT LIBER Octauus.

De interdictis.

1 ☞ Tollere an poſsit qs authoritate propria poſitũ in re ſua.
2 Petitorium & poſſeſſorium an poſsint ſimul intentari.
3 Sententia ſi lata ſit ſuper poſſeſſorio & petitorio an appellari poſsit in vno tantum.
4 Tráſactio facta ſuper poſſeſſorio impedit agi ſuper petitorio.

1 CVm proponas. Opponitur quod poſſet authoritate propria tollere. ff. ad le. Aquil. l. quemadmodum. §. ſi protectum. quod vi aut clam. l. ſi in rẽ. §. ſi ad ianuam. Sed dic quod aut immiſſum tãgit rẽ meã, & poſſum authoritate propria: vt d. §. ſi protectũ. Aut non, & tũc poſſum, vt hic. ff. arbor. fur. cæſ. l. ſi plures. §. penu. Et hoc niſi ex opere manufacto aliquid in tuo flueret, tunc enim liceret, ſecundum doct. vt §. ſi protectum. Item opponitur, quia aut plantauit illicitè, & tunc poteſt agere vt totum tollat. Aut licitè, & tunc nihil. Sed dic quòd imò poteſt agi quando licitè plantauit: vt illud quod nocet cohæreat. Sed eſt differentia, quia quando pendet ſupra domũ, agitur vt totum cohæreat: quando ſupra agrum, tunc vſque ad xv. pedes. ff. ar. ſur. cæ. l. j. §. deinde. Item dic quòd hoc caſu agitur interdicto de arboribus. Et vide ſuper hac materia Inno. de immu. eccle. c. j. Et gl. in. d. §. ſi protectum. [Interdictorum.] ff. ar. cæ. leg. j.

2 ¶ Not. hic quoniã non inuenies alibi tam clare.

Præſes. [Non eſt.] nec rem poſsidet. ſupra vtĩ poſsidetis. l. j.

2 Incerti. Quæritur primò an petitoriũ & poſſeſſoriũ poſsit ſimul intẽtari? Et dic, vt. s. de rei vẽdi. l. ordinarij. Item quæritur de effectu. Et dic quòd aut liquet de vtroque. & eſt pronuntiandũ ſuper vtroque. extra de cauſa poſ. & proprie. cum dilectus. Aut de altero. & tunc aut de poſſeſſorio tantum, & pronuntiabitur ſuper eo, ſiue pro actore, ſiue pro reo. & nihilominus cauſa proprietatis recipiet curſum ſuũ. extra de reſti. c. ſignificauerunt. Et hoc quãdo cauſa proprietatis eſt dubia. Nam ſi eſſet certa pro reo, quia iure fundatus eſſet de iure communi ſecus eſſet. extra de reſti. ſpolia. c. ad decimas. Et notat. Inno. de poſtu. c. bonæ. ij. circa medium magnæ glo. Et facit extra de elect. c. cumana. dic de regu. iur. c. in generali. libro vj. Aut de petitorio liquet tantum, & dic quòd pronuntiabitur ſuper eo & obſtabit exceptio rei iudicatæ ſuper poſſeſſorio per prædicta. vt d. c. cum dilectus. vbi notat Innocen. & ita no. ff. de interdic. l. ij. §. quidam. Et hoc etiam ſi agatur interdicto Recuperandæ. quamuis gloſſ. hic contra. & Dy. ibi. Et extra de re. iu. c. qui ad agendum. libro vj. Sed tamen propter impenſas, pronuntiabitur ſuper vtroque, ſi vtrunque pendebat ante ſententiam, vt c. cum dilectus. ff. de rei vendi. l. non vtique. Si tamen ſpoliatio facta fuerit poſt ſententiam latam in petitorio, agi poteſt poſſeſſorio, aliàs non. vt ibi notat Innocen. in c. cum dilectus. Et hoc verum vbi liquet de petitorio, vel per probationes, vel aliàs: ſi autem nõ liquet, niſi quia actor non probet, tunc poſſet dici quòd non obſtaret exceptio rei iudicatæ in poſſeſſorio. ff. de acquiren. poſ. leg. naturaliter. §. ſi. de vi & vi. ar. l. cum fundum. §. fin. de iureiur. ſed ſi poſſeſſori. §. j. Niſi reus eſſet fundatus de iure communi, vt ſupra dixi. Et idem ſi actum eſſet petitorio cauſa remota expreſſa, cum non obſtet exceptio, ſi ex alia cauſa ageretur. extra de ſenten. & re iudi. c. abbate. lib. vj.

3 Quid ſi pronunciatum ſit ſuper vtroque, & appellatum in vno? Dic quòd ſi ſuper petitorio, & tali modo quòd obſtaret exceptio rei iudicatæ ſuper poſſeſſorio videtur quòd debeat ſuſpendi executio, aliàs non. Et de hoc in Specu. de ſen. exec. §. j. verſi. ſed pone agebam. Sed quid ſi agẽs vtroque obtinuit in poſſeſſorio & nil probat in petitorio: nec etiam reus? Dic reum condemnandum in poſſeſſorio: vt notat Innocen. de cauſa. poſſ. c. paſtoralis. & Ioan. Andr. poſt eum. Sed Hoſti. ibi contra. Cuius opinio obtinet vbi reus fundatus eſſet de iure communi: vt dixi. Sed quid ſi vnus agit poſſeſſorio, alter excipit dominio? Dic non debere admitti, etiã ſi velit ꝓbare incontinẽti: vt ſcripſi. s. loc. l. ſi qs cõductionis. Sed ſi fundat' eſſet de iure cõi, ſic vt c. ad decimas. de reſti. ſpo. li. vj. Et ſic intelligitur q̀ no. Dy. extra. de re. iur. c. qui ad agendũ. Sed in clãdeſtina vel turbatiua auditur volens incontinenti probare: vt ibi not. Sed gloſſ. videtur ad contrarium, ff. de acq. poſſ. l. ſi de

eo.§.finali.Pro quo extra, de Inſtit.cum veniſſent. Pro Dyn. videtur.ff.de iniur.l.iniuriarum.§.penult.& fin.Sed ibi in publico,vbi non videtur verus poſſeſſor.

4 Illud autem conſtat quòd ſi agatur poſſeſſorio & tranſigatur,quòd poſt non poteſt agi petitorio, ſupra de tranſactio.l.ſi ſuper.[Iudicijs.]id eſt,caſibus quibus non loquuntur expreſſe,ſupra eodem.l.j.

Si quis.[Exprimere.]inſtitu.eod.§.finali.& ff.eodem, in rubri.

Quorum bonorum.

HAereditatem.[Poſſeſſor.]ſupra, de inofficioſo teſtamen. l.ij.[Filium eſſe.]quamuis enim in danda bonorũ poſſeſſione iudicem abſente parte ſuper hoc informaſſes,nunc etiam probare debes parte præſente.[Probaueris.]iuxta l.filium.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.

Conſtat.[Corpora.]ſecus in nominibus.ff.eodem. l.ſi. Itẽ hoc intellige niſi incõtinenti velles hoc probare,ſecundum gl.[Proprietatis.]ſi fortè erant viri.

Quorum legatorum.

HAeredi.[Scripto.] vel ab inteſtato. ſupra quando di.le.ce.l.finali.[Non conſentiente.]ſi conſentiret ſecus.niſi cõſentiret ante aditionem.ff.eodem.l.j.§.ait prætor.[Oblata.]eo.l.penul.[Retentione.]ſi non erat locus Falcidiæ,nec interdicto, ſecũdum gloſſ.& Doctur.Sed Dy.tenet contra.ff.eodem.l.j.§.hoc interdictum.quia duæ ſunt cauſę,videlicet falcidiæ.& quòd puniatur audacia legatarij, & ſic vna ſublata remanet diſpoſitio,ff.de itl.actuq; priua.l.iij.§.plane.in authen.de reſtitu.& ea quæ parit.§.ob rem.colla.iiij.Item oppone,ſupra de legi.l. non dubium.Sed ſolue,vt ibi notatur.

a ❧Hic habemus de lege honoris, quæ à multis ignoratur.

Unde vi.

1 ❧Poſsidens clandeſtinè vel precario,an poſsit expelli.
2 Aggrediens ſine armis,an poſsit cum armis expelli.
3 Poſſeſſor cenſus,vel annuæ præſtationis,an poſsit poſſeſsionem armis retinere.
Incontinenti quando aliquid dicatur fieri.
4 Fugere an teneatur quis pro defenſione perſonæ.
5 Defendere ſe an poſsit quis licitè per iniurias verbales.
6 Occidens aliquem ad minas potentis,an excuſetur.
7 Laicus poſsidens decimas, non poteſt earum poſſeſsionem defendere.
8 Procurator quo caſu citari poſsit.
9 Pupillus non tenetur de delicto tutoris.
10 Iudex non poteſt tradere poſſeſsionem,cauſa non cognita.
11 Mulier,miles,ruſticus,an poſsint puniri de violentia.
12 Pater occupans rem filij,non punitur de vi.
13 Prælatus,tutor,eccleſia,an puniri debeant de violentia.
14 Dominus auferẽs colono commodatario, vel depoſitario an poſsit de vi puniri.
15 Inuadens rem clam an debeat puniri de vi.
16 Spolians eum qui ſe ſpoliauit,an priuetur beneficio legis.
17 Puniri quando poſsit quis de vi alterius.
18 Poſſeſsio vacua quæ dicatur,& an eã occupãs teneatur de vi.
19 Dolus requiritur vt violentia puniatur.
20 Interdictum Vnde vi cui debeat præſtari.
21 Inueniens rem alienam cuius dominus non apparet, qualiter teneatur.

REcte.Si poſsideret violenter,non eſſet licita defenſio ſi ſpoliatus incontinenti aggrederetur.ff.eodem.l.iij.§.cum igitur,

1 Quid ſi clandeſtinè? Poteſt dici ꝙ non ſit licitũ eum expellere,cùm nulla lege caueatur. Sed gl.dicit cõtra.ff. vti poſsidetis.l.j.§.interdum.in medio magnæ gloſ, Sed eam ſibi reprobat Dy.Sed Iac.eam approbat hic. Et eſt indubitatè vera vbi retinet abſens ciuiliter & non admittitur,iuxta §.qui ad nundinas. Et idem in precario quando denegatur reſtitutio.ff.de preca.l.fina.Et ad de quod ſcripſi.j.ad l.Iul.de vi.l.ſi quis ad ſe.[Moderatione.]dic hoc moderamen attẽdi quo ad hoc vt non condemnetur in damnis, nõ quo ad reſtitutionẽ, vt extra de reſti.ſpo.c.olim.j.in fi.quia non tenetur rem reſtituere,licet exceſſerit. Item hoc moderamen attenditur circa tria,ſecũdum gl.vt arma armis repellantur. Item quòd incontinenti.Item ad defenſionem non ad vindictam. ff.ad legem Aquiliam.ſententiam.§.qui cum aliter.

2 Sed quæritur circa primum, nunquid aggredientem ſine armis poſſet quis armis repellere? Glo.dicit quòd ſic.ſi aliàs tutè non poſsit ſe defendere: nec habet expectare quòd inuadens ſe percutiat. Docto.hoc approbant in defenſione, ſecus in defenſione rerum. Pro quo extra de ho.cap.ſuſcepimus.xxiij. q.iij.c.Maximianus.Sed prima ſecurior, & Innocen.ſatis ſonat.extra de reſtit.ſpoliato.cap.olim.Et eſt text.extra de ſenten.excom.cap.dilecto.lib.vj. Pro quo ſupra quando li.ſine iudi.ſe vin.l.j.infra,ad legem Cornel.de ſica.l.quis dolo. Et hoc in corporalium rerum poſſeſsione.

3 Quid ſi ſpolietur poſſeſsione cenſus vel annuæ præſtationis,an poteſt poſſeſsionem armis retinere? Dic ꝙ non,vt not. Inn.ext.de cenſi.c.ſignificauit.de immu.eccl.c.j. Quod intellige ſi ſpolietur per cõtradictionem.ſecus ſi de facto,vt ſi quis per potentiam leuet reditus quos homines debent mihi pro rebus ſuis,vel occupet ipſas res.extra de reſtit.ſpo.piſanis. Et ſic poteſt intelligi quod no.Io.And.de cen.c.ij.in t.le.& facit. ſ.de his qui ad eccl.confu.l.ij.Itẽ quęritur circa ſecundũ quod dicatur incõtinenti? Dic ꝙ in defenſione perſonæ ipſius actus flagrantia,vt d.§.qui cum aliter.ff.de iuſti.& iu.l.vt vim. Sed in defenſione rerum poteſt eſſe interuallum, dum tamen non diuertat ad extraneos actus. vt not.d.§.cum igitur. in l.iij.ff. eodem. quia illa violentia perſonæ non poteſt auferri nec reparari,alia ſic.& ideo poteſt quærere amicos,vt ibi no.vel ire ad iudicẽ,vt Iac.no.§.qui ad nundinas.Item circa tertiũ quæritur,quomodo ſcietur ꝙ ad defenſionem. Dic ꝙ ex modo ſactũ & qualitatis perſonarũ,& earum potentia corporali amicorum ſeu diuitiarum,& in hoc videtur erraſſe Glo. Caue tamen , quia in defenſione perſonæ inſpicitur an aliàs euadere poſsit,vt §.qui cum aliter.ſed non ſic in defenſione rerũ:quia illas non tenetur derelinquere.§.cum igitur.

4 Sed an teneatur fugere in defenſione perſonæ? Doct.dicunt ꝙ non.quod eſt verum ſi ſit honeſta perſona,cui eſſet vituperium fugere. ᵇ ff.ex quib.cauſ.ma.l.in eadem.vel fortè ſi eſſet periculum,quia inuadens erat propè:imò crederem ꝙ ſi inuaſus ſequeretur inuaſorem & occideret, ꝙ deberet puniri tanquam culpabilis,nõ tanquam doloſus.ff.ad Turpil.l.j.§.quãdo.de adult.l.ſi adulteriũ.§.Imperator. Itẽ quid erit de adiutoribus? Dic eos excuſari etiam defenſione rerum, quãuis doctor.iuris ciuilis contra in hoc vt patet in d.c.dilecto.xxiij.q. vij.in prin.extra de ſen.ext õ.quantæ. Gl.tamen variat.ff.eo. cum fundum.& d.l.vt vim.Sed intellige , vt dixi.Item dic ꝙ tales ſocij non incidunt in canonem,percutiendo vel occidendo clericum.extra de ſenten.excommunic.ſi verò.& ibi Innoc.dic ibi.& notatur in d.c.olim. Tamen ſunt irregulares ſi ſequatur mors vel mutilatio.extra de homi.c.j.in r le.

5 Sed quid de iniuria verbali? Dic non licere verbis contumelioſis defendere,in Spec.de accu.ver.quid ſi ec.Quid ſi ſine vi quis poſſeſsionem intraret credens eam vacare & ſe habere ius? Dic nihilominus poſſe repelli ſi non reddat,vt no.d.cap. olim.per Inn.in glo.quos ſibi.De iure verò canonico videtur ꝙ non ſit licitum pro defenſione rerum pugnare.extra de homi.c.ſuſcepimus. Quod eſt verum ſi ex hoc timeatur mortis periculum. Aliàs ſic,vt not.Hoſt.de treuga.in ſumma. verſi. ſed quid ſi non. Vel ibi de perſonis eccleſiaſticis.

6 Sed quid ſi potens minetur mortem alicui, niſi quem occidat? Non videtur excuſari obediẽs.ff.quod me.cau.l.iſti quidem.in fine.Sed ſatis poteſt dici quòd imò ſi non poſſet aliàs euadere mortem.Et vide quod ſcripſi ſuprà quod me.cau.ad inuidiam.Scripſi plenè inſtit.de iure na.§.ius autem.Quid autem ſi nõ conſtet quis ſit aggreſſor? Dic ibi. Sed ſi quis meum detinet & non poſſum alias recuperare:poſſum ei mouere bellum,& ſuum occupare dę licentia mei ſuperioris,vt plenè no. Inn.in c.olim.dic ibi.In feu.ſi de vaſſal.qui contu.eſt.§.ſi.An autem iudici poſsit reſiſti? Dic ſupra de appel.l.quoniam.Sed quid ſi ille qui per vim intrauit velit cauere de reſtituẽda poſſeſsione,ſi appareat ipſum ius non habere? Gloſſ. dicit quòd non debet expelli.Sed docto.contra.& verius.ff.ad Trebel.l. nam quod.& l.quia poterat.

7 Et præſtat hæc lex argumentum ꝙ ſi laicus poſsideat decimas,ꝙ nõ poſſet earũ poſſeſsionẽ defendere, nec ſit reſtituendus,quia nõ rectè poſsidet. Et ſic tenet Ber.ext.de reſti.ſpo.ex parte. M. Et Io.xiij.q.j.in ſumma.Sed Arch.ibi cõtra. Cuius opinio vera eſt ſi alleget titulum ſufficientẽ & ꝓbet. extra de reſti.ſpo.c.ſi.lib.vj.Sed quid ſi quis nõ poſsidebat,ſed detinebat rem,nunquid poteſt defendere? Nõ videtur cum nõ competat ei interdictum. ff.eod.l.j.§.deijcitur. Ar.contra.eo.tit. l.iij.§.quod autem. Quod videtur verius.& no.ſupra loca.l. eodem.

eodem.cum ſubminiſtratur ei per alia remedia.in Spec. de peti. & poſ.§.j.verſicu.ſed nunquid. Et adde extra de tutemr.cap. ſicut.per Innocen.

Vi pulſos. [Reſtituendos.] ſallit in multis caſibus. vt in Spec.de pet.& poſſ. xxiij.diſ. prope finem.extra de elec.cum dilectus.de diuor.c.iij.per Innoc.[Iuris eſt.]vel poſt annũ,de eo quod ad eum peruenit.ff. eod.l.j.in principio.Item ad id quod dicit de hærede,vide t.ſi ex delic.defun.l.j.Item excipitur perpetuo.j.de excep. licet. Et dic.ff.de interdic.l j.§.finali.[Inquantum ad eos.] & nota. ſupra loca.l.eod.& l.capturem.& ibi ſcripſi.

Authoritatem. [Poſtulatis]vide ſ.de preci-bus Impera. offe.l. quotiens. In decretis.xvj.q.vi.c.placuit.

Si de poſſeſsione. [Cauſam omnem.] & rei interitum etiã ſi res eſſet peritura penes inuaſum,vt hic nota.Sed quid ſi vſucapiebat? Gl.dicit nõ attendi,nec venire hoc.ff.ꝑ emptore.l.qui fundũ. §.qui bona.Sed cõtra videtur tenere.ff.eo.l.j.§.q vt.Dy.dicit ꝙ ſi pauci dies ſupererant,venit:aliàs non,vt ibi notatur.

Inuaſor. [Legitima.]tam de iure antiquo.quia l.Iuli. de vi.vt ff.eod.l.j.§.rectiſſime.quàm de iure nouo.j.eod.l.fin.[Inuaſiſſe.]vide infra eod.l.cum quærebatur. [Aut in curiam.]quia non tenet ibi quemquam,& permittit vacare.vide infra eod.l.finali.ff.de vſurap.l.furtum.

Meminerint. Dic ꝙ nec per reſcriptum quo cui permittitur intrare poſſeſsionem per aliũ detentã.Nec per ſententiã quis põt.Nec debet intrare authoritate propria,& vide ſ.de exe.rei iu.l.fin.j.tit.j.l.fin.

8 Item no.hic ꝙ procurator poteſt citari.Quod eſt verũ ſi dominus ſit abſens,aliàs non,vt hic.ſ.de epiſ.& cler.cũ clericum. ff.de li.agno.l.j.§.j.quod vi aut clam.l.aut qui aliter.§.j. Vel ſi eſſet conſtitutus ad cauſam illam,vel ad omnes, vt not.ff.ſi quis iu.di.nõ obtem.l.j.§.ſi procurator.Illo enim caſu poteſt procedi tali procuratore citato.ſupra de procu.l.iij.nõ tamen dominus poteſt ex hoc excommunicari,extra vt lite nõ conteſt.cap.j.Dic ibi per Innocen.

9 Item no.hic pupillum nõ teneri de delicto tutoris ſuper quo põt diſtingui.aut agat vt priuatus,aut vt tutor:et ſi vt tutor, aut bona vel mala fide. Et ſi mala aut in cõtractibus,& liberatur pupillus redẽdo,niſi ſit locupletior. Aut in delictis,& tũc aut põt æquè bene pœna cadere in tutorẽ ſicut in pupillũ,aut non.Et ſi nõ,aut infertur damnũ in quæſitis, aut amittitur lucrũ.Et ſecũdũ hoc potes intelligere. ff.de act.emp.l.Iulianus. §.ſed etſi in facto.de reg.iur.in interdicto. de admi.tu.l.ſi.de eulc.l.illud.ne vis fiat ei.l.j.§.hoc edicto.ſ.de his q. vt indig. l.polla.j.de ſal.mone.l.j.Item in quæſitis ſubindiſtingue, vt ſcripſi ſupra de admini.tuto.l.ſi tutor.

10 Sed quæritur quid ſi iudex tradiderit poſſeſsionem parte non vocata? Dic non valere.ff.ex quibus cau.in poſſ.ea.l.Fulcinius.§.ij.& dixi ſ.commi.vel epiſtolas.l.iudex. Sed quid ſi cauſa cognita & ſententia ritè lata det parti licentiam intrandi poſſeſsionem? Dic non eſſe locum huic l.imo iuſtè & ritè occupat,ſecundum doctor.Et hanc opinionem ſequitur glo. Pro qua in feu.de vaſal.mi.qui com.c.j.in fin.ſupra ſolu.ma. dotis.de pigno.act.l.pen.ff.de reiu.l.miles.§.qui iudicati.Sed Azo & Ioan.contra,vt not.ff.de acqui.poſſ.l.iuſte. Pro quibus.j.de exac.tributo.l.miſſi.lib.x.de offi. mili. iud.l.j.ff.de reg.iur.non eſt ſingulis.Et hic Dyn.Iaco.& Petr.& Hoſtien. etiam ſi princeps mandaret,vt not.Hoſtien.in ſumma. de reſtitu.ſpol.Et nota ꝙ idem de prælato,vt ſcripſi infra, ſi quis in tãtam.& patet xvj.q.vj.c.placuit.& ibi no. [Iniuriarum.] ſupra de his qui ven.æta.impetra.l.j.[Plerunque.]idem ſi bona fide,ſecundum Pet.& gloſ.Sed tunc punietur pœna huius l.ſupra eod.l.ſi inuaſor [Et à quo.]idem in prælato, ſed ſi ſpoliaret cum conuentu,noceret eccleſię.dic infra,l.proxima.extra de ordi.cogni.c.ij.& ibi notatur in gloſſ.

Si quis in tantam. Dic quòd hęc lex non obtinet vbi poſſeſsio vacat. ff.quo.reg.l.j.§.rediguntur. Item nec ſi quis habet ius in re aliud quàm dominiũ.ff.de furt.l.cum creditor.vel iuſtam cauſam occupandi j.de pign.l.iij.Nec vbi res eſſet ex mora peritura.ff.quæ in fraud.credi.l.ait prætor.§.ſi debitorẽ.Item dic ꝙ multæ ſunt aliæ cõſtitutiones punientes violentias,de quibus.ff.quod met.cauſ.l.extat.

11 Sed circa l.quæritur primò,an mulier,miles,ruſticus,teneantur pœna huius l?Et dic quòd ſic, vt hic in gloſſ.& pupillus proximus pubertati:ſed infans ſeu furioſus non,ſecũdum gloſſ. Quod eſt verum, niſi haberet furioſus dilucida interualla.ſupra de cura.furio.l.cum furioſus. vel fortè niſi factus maior vel ſanæ mentis retineret.ſupra de inceſt.nup.l.qui contra.ff.de his qui no.infa.l.quid ergo.Item nec prodigus cui bonis interdictum eſt,ſecundum glo.Sed doc. dicunt eum teneri,cum poſſet delinquere.Sed pro gl.ff.ex quibus cau.in poſſ. ea.l.Fulcinius.§.idemque.

12 Item dic quòd ſi pater occupet rem filij,non tenetur hac l. ff.eo.l.j.§.hoc interdictum.Sed in factum,vt ibi.Sed econtra filius patris ſic,vt hic nota.Item ſi filius occupet rem quam extraneus poſsidet,tenetur pater de peculio poſt condemnationem,ſecundum gloſſ.Sed an filius proprietatem amittit?Quidam quòd non,cum non poſsit alienare.infra de bo.dam.le. l.ij.Alij contra ſaluo vſufructu patri,quia lex alienat, non ipſe.& in l.iij.habebatur pro mortuo,& hanc doſo.

13 Item quæritur quid de prælato & tutore?Dicit glo.non teneri eccleſiam,vel pupillum,niſi communicato conſilio feciſſent.ſupra de ſacroſan.eccle.l.iubemus.dic ibi.Ipſe autem tenetur de ſuo.ſupr.l.proxima. Nec credo quòd etiam communicato conſilio noceat eccleſijs quo ad proprietatem,ſed quo ad poſſeſsionem,extra de or.cog.c.ij.in feu.de ca. Cor § ſi.& de hoc ſupra,l.proxi.Item dic quòd hæc conſtitutio requirit dolum,ſecundum glo.ff.vi bo.rap.l.ij.§.hac actione.ſupra.e. l.inuaſor.Sed gloſſ.videtur contra.d.l.ij.§.dolum.pro quo in ſti.vi bo.rapt.§.ſed nedum.ſed ibi in illo qui ex ignorantia iuris ſibi occupare licere credebat,hic loquitur quãdo habet iuſtam cauſam credendi ſe poſsidere,vt hic,& ibi nota.Quid ſi non admittat reuertentem?Dic teneri hac l.vt hic no.Itẽ qd de magiſtratu?Dic teneri ſi vltra officium,& indebitè faciat, ſecundũ glo.Item quæritur quid circa res? Et dic quòd habet locũ tam in mobilibus,quàm in immobilibus,vt hic not.Sed quid in iuribus?Io.dicit quòd non habet locum.ff.de vſuc.ſequitur.§.ſi viam.Et hanc videtur ſequi glo.ff.eo.l.iij.§. vnde. Sed hic dicit glo.quòd habet locũ vtilis hæc cõſtitutio. Doc. dicunt indiſtinctè hanc conſtitutionẽ locum habere: & eſt effectus,quia expulſus vel repulſus habet ius in proprietate ſeruitutis:vel amittet ſi ſpoliet poſſeſsione libertatis. Quid de emphiteuta & feudatario?Dic eos ſuo iure priuari,vt hic not.

14 Sed quid ſi dominus auferat colono commodatario vel depoſitario?Doc.dicunt non teneri,niſi interuertiſſent poſſeſsionem,vt hic no.Item nec ſi fur.vt dicit glo.niſi ad locum deſtinatum veniſſet.ff.de fur.l.ſiue igitur. Quid ſi equum ſoliuagum cœpi?Gloſſ.dicit quòd non eſt locus huic l.Quod eſt verum,ſi aliquam iuſtam cauſam habui,aliàs ſic,vt ſupra dixi.Item quid ſi vnus habuit dominium,alter detentionem,& alius poſſeſsionem?Gloſſ.dicit quòd ſoli poſsidenti competit beneficium huius l.vt hic nota. Et dic quòd hæc conſtitutio concurrit cum edicto diui Marci. Tamen ſecundum gloſ. & Py.ſi debitor auferat creditori,non habet locum hæc lex. Item circa tempus dic quòd hæc cõſtitutio locum habet,ſiue ante litis conte.ſiue poſt litem motam,ſiue poſt etiam ſententiam ante executionem authoritate propria quis occupauerit,ſed ſi authoritate iudicis,non:ſed habet locum. ſupra leg. proxi.lex autem ſi conſtiterit.ſupra, finium regun.loquitur in caſu ſuo ſpeciali.

15 Quid ſi inuaſit rem clam:cùm nullus ibi eſſet?Gloſſ dicit non eſſe locum huic leg.niſi haberet animum vi auferendi. Tu dic eſſe locum huic leg.ſi venientem non admittat,vt ſupra, dixi,aliàs non.Item dic quòd non admittitur ipſo iure, ſed per ſententiam,ſecundum gloſſ.Item dic quòd ſi ſint duo qui habent ius in re,& alterum ſolùm intendat ſpoliare,ille ſolus gaudebit beneficio huius leg.ff.eodem,leg.ſi fundo.de fur.ſi ſocius.vt hic plenè nota.in multis quæſtionibus.Item dic quòd pœna huius l.non habet locum,vbi nõ poteſt dominium applicari poſsidenti,ſicut in decimis,vel Iudæo poſsidente mancipium Chriſtianum.Item datur hęredi,ſed non in hæredem, niſi inquantum peruenit.Item ſi actum ſit ad rem,poteſt agi, ad pœnam,& poteſt appellari quatenus tangit proprietatẽ,

16 Item quid ſi me ſpoliaſti,& ego te,an amittam beneficium huius l?Dic infra,ad leg.Iulia.de vi.leg.ſi quis ad ſe.extra de iurciu.ſicut per Inno.[Earundẽ.] in proprietate, ſecundũ gl.

Momentaneæ. [Publicam.] id eſt vt puniatur.leg.Iulia.de vi publica vel priuata. [Audiri.] ſummariè. [Sine.] quando agitur ciuiliter interdicto.

Si quãdo. [Vis.]etiam turbatiua,vel dolus.dic plenius.ſ.de ſenten.quę pro eo quod inter.pſer.l.j.propeſi.extra de foro compe.c.dilecti.per Ber.& Inno. quod me.cau.c.fin.Et nor.glo.in l.cum furti.ff.de in litem iuran.Et tenet Hoſtien.in d.c.ſi.

17 Dicit etiam Cy.l.præſenti.ſi qñ.quando conuenitur quis qui violentiam nõ fecit,ſed per alium,tenetur,vt ſi ſtatutum

dicat, villa teneatur de præda commiſſa, niſi capiat prædonem, quod etiam defertur iuramentum damnum paſſo contra eos. Et hoc tenet Iaco.de Are.l.j.§.diuus.ff.de his qui deie.vel effu.de.l.j.quãdo ex facto tu. Contrarium tenet Io.An. in addi.Spe.tit.de rap.§.io præſentis.ver.ſed pone. Et Bar.in l.ne quid.ff.de incen.rui.nau.vt reſtringatur præſens.l.ſi quãdo.quando quis conuenitur pro delicto proprio. Et not.per hanc l.quòd nõ tenetur ab initio res declarare in libello, quia dicit vim patefactam & eſſe quæſtionẽ ſuper rebus. Et ita no. Inn.extra de or.cog.c.ij.prima gl.Ar.contra.ff.de furtis.in actione.Sed hic ſpeciale, vt dixi d.l.j.de ſent.quæ pro eo quod inter.liẽ fortè non obtinet hæc lex ſi agatur contra hæredem violenti,iuxta illud ſupra ne de ſta.defun.l.j.ff.quãdo ex fac.tut.l.j.ſupra de in litem iuran.l.alio. vel ſi fortè conueniretur tertius qui vim non commiſit iuxta c.ſæpe.de reſtit.ſpo. Sed quid de hærede vim paſſi? Facit infra de iureiur.generaliter. [Qualitate.]an eſſet diues vel pauper,& alia veriſimilia.

Non eſt abs re. Vide ſupra loca. l.cõductores. [Inuaſores.] ſupra eo. inuaſor. & l.ſequen [Alienæ.]id eſt,commodatarije.[Cognita.]propter expenſas, vel non erat tempus debitum. [Ad diffinitiuam.]incluſiuè,ſecundum Ioan.gloſſ.& doct.

Cum quærebatur. Opponitur ſupra eod. inuaſor.ibi cùm dicit in curia,&c.ſed ibi quando ſine dolo vero,hic cum dolo vel præſumpto. Item hic punitur in fructibus. Item opponitur infra de cen.l.finali.lib.xij.de omni agro deſer.l.qui agros.lib.xj. Sed ille in ſpecialibus caſibus.

a ¶ Not. practicam ſaſinandi.

18 Sed quæ eſt vacua? Dic quòd illa quæ à nullo tenetur,ſecũdum gloſ.& doct. Vel propter lapſum temporis.quod dic vt ſupra de acquir.poſſeſ.l.licet. Vel propter inũdationem. Vel quia alius exiuit,& non intrauit,vt hic nota. Et intellige hãc l.in poſſeſſione vacua,quæ tamen habet dominum,aliàs non obtinet. Et ideo non obtinet in re hæreditaria occupata iacente hæreditate,vt hic not.ſed ea adita ante apprehenſam poſſeſſionem per hæredem ſic,vt not. Azo in ſumma. Contra.ff. de cri. expi. hære.l.ij. Et hanc tenent quidam dicentes quòd hæc lex non habet locum,niſi quis ſit dominus, & fuerit poſſeſſor. Sed quid ſi dominus poſſeſſionem rei ſuę vacantem occupet? Dic eum teneri hac l.niſi incontinenti probet ſe dominum,vt hic.& regula iuris.dolo facit,&c.de regu.iur. lib.vj. poteſt hic locum habere,quia non agitur de vi ablatiua,nec ſi ingrediens liberatur,ſed deſinat ſine ſui culpa poſsidere, cùm teneatur actione perſonali,ſecundum Iaco.de Rauen.& multo minus ſi expellatur,vt hic not.

b ¶ ita poſsideatis ſuo intellige.

19 Sed cauſæ,quia in hac conſtitutione requiritur dolus qui præſumitur,probato ꝙ eſſet vacans,& quòd pertineret ad agentem. Nec res efficitur per hunc ingreſſum vitioſa, ſecundum gloſ. Nec obſtat quòd æquiparatur interdicto, quia verum eſt quo ad reſtitutionem fructuũ,non per omnia. Et hoc eſt verius,quàm quod notatur. ff.de vſuca. l.ſequitur. §.item ſi occupauit.inſti.de vſucap.§. quod autẽ. vbi contrariũ not. Item dic quòd ſi ingreſſus ſit expulſus, & tertius poſsideat, ꝙ agente vtroque ſit reſtitutio vtrique, expulſo non domino, ſecundum Ioan.& gloſſ.

20 Eſt ergo hæc lex multùm vtilis,quia interdictũ Vnde vi, non datur,niſi illi qui poſsidebat tempore deiectionis.ff.eod. l.j.§.interdictum hoc. Quod eſt difficile probare.extra de reſtitu.ſpolia.cum ad ſedem. not.per Innocen. de accu.c.quantum. vbi videtur notare quòd non ſufficeret ꝓbare antè poſſediſſe.Hoſti.contra dicto c.cùm ad ſedem. Vide in Spec.titu. de petito.& poſſ.verſic.fin.& pen.de poſſ.& propric.§.j.ver. quid ſi pero fundum. Vide plenius in inſtitu.de vſucap.§.quod autem.vbi ſcripſi.[Vt prædonem.] quo ad reſtitutionẽ poſſeſsionis, non quo ad alia. [Quaſi propriam.] quam ſciebat non eſſe ſuam,ſecundum gloſſ.

21 [Modis omnibus.] quid ergo ſi quis rem alienam inuenerit,an poterit retinere ſi nõ appareat qui petat? Dic ꝙ ſic cum authoritate epiſcopi,ſi ſit pauper. Sed ſi ſit diues, debet dare pro Deo,vt in ſumma Hoſtien.§.quæ pœna. verſicu.quod ſi quis inuenerit.xiiij.q.v.ſi quid inueniſti,vide ff.de furtis.l.falſus.§.qui alienum.extra de elect.cap.dudum.per Hoſti. [Triginta annorũ.]contra,infra de omni agro deſerto.qui agros. libro xj.ſed ibi ſpeciale.

Si per vim, vel alio modo, abſentis poſſeſsio turbata ſit.

IVdices. [Abſentium.] quacunque cauſa, ſecundum glo. [Priuati ſunt.] vel turbati,vt in rubrica.[In iure.]id eſt,in iudicio.[Retinebat.]& ſic ille qui non detinebãt, non poteſt agere. Sed gloſ. videtur contra,quia lex in princi.loquitur generaliter. [Ipſæ deciſio.]ſatiſdat tamen de rato,ſed non de defendendo, ſecundum gloſſ.& docto.[Experiunda.] ſpeciale eſt quod exigantur coniuncti, vt ff.vt le.no.ca.l.ij.[Spatia.] anni vtilis, quia fortè ad violentum peruenit,ſecundum gloſſ.[Poſſeſsionis.]nõ obſtat quòd hic egerint & ſuccubuerint,ſed committitur cautio de rato,ſecundum glo [Seruato.]ita ꝙ tales perſonæ non poſſunt illud agitare.[Subueniri.]fructus tamen proſequuntur tales perſonæ accefforie.ſed gloſſ.contra.

Nec imperiale. [Abſente.] & non vocato. [Permittitur.] Sed quid ſi innouat,& poſſeſsionem alij de facto tradidit,parte non vocata? Dic quòd poteſt reuocare, & iterum parti reddere, etiam non vocata parte,vt not.Innocen.extra de elect.querelam.in gloſſ.dicitur autem.circa medium.in Specul.de primo decreto.§.iam de effectu.de accu.§.qualiter. & ſcripſi ſupra, commu.vel epiſto.l.ij. Item hanc l.intellige, niſi ſit notorium.extra de appella. cap.cum ſit Romana. Dic plenius infra de accu.l.ea quidem.Item fortè hæc lex non obtinet in caſu,in quo præſens contradicere non poſſet, vt no. Archidiaco. extra de appella.cap.Romana.ſuper verbo,reuocent.libro vj. Et facit contra dominos temporales qui ſaiſiunt [a] parte non vocata & abſente. Ad quod facit quod not. Innocen. extra de cenſi. cap.ſignificauit.

Vti poſsidetis.

1 ¶ Interdictum Vti poſsidetis, cui concedatur, & quis in eo vincere dicitur.& nume.ſequen.

4 Iura non ita perſequuntur turbantem,ſicut ſpoliantem.

5 Interdictum Vti poſsidetis,datur contra clandeſtinè inductũ in poſſeſsionem fundi alieni.

6 Libellus qua forma in interdicto Vti poſsidetis, ſit concipiendus.

7 Sententia in interdicto Vti poſsidetis,quomodo ſit ferenda.

8 Interdictum Vti poſsidetis, an competat pro iuribus incorporalibus.

9 Cautio de iudicato ſoluendo,non præſtatur hodie.

c VTi poſsidetis. [b] Circa hãc l.præmitte quòd aliquando alter litigantium ſolus poſsidet,aliquando vterque, & tunc aut vterque iuſtè,aut alter tantùm iuſtè, alius iniuſtè: & tunc aut iuſtè ab aduerſario,aut ab alio. Quãdo alter tantùm poſsidet, tunc clarum eſt videre quòd ille vincit,ſi non vi,non clàm,non precario ab altero poſsidet. & is eſt caſus huius l.prout ponit in altero inſolidum poſsidente. Vbi verò vterque poſsidet & iuſtè, pone exemplum in proprietario qui poſsidet ciuiliter,& fructuario qui poſsidet naturaliter,ſi inuicem agant,vterque vincit: & is poteſt eſſe caſus huius l.ſecundum gloſſ.& doctor. Et idem exemplum poteſt ponere in domino vaſallo, vel emphyteuta. Vbi verò alter iuſtè,alter iniuſtè ab aduerſario.pone exemplum, vt ſi occupaſti poſſeſsionem mei fundi naturalem, tanquam fructuarius, & iniuſtè, ex hoc turbas me in ciuili, vt not.in §.qui ad nundinas.& ſi agam contra te, obtinebo, quia à me poſsides vi. Item poteſt poni exemplum in clandeſtino, vt ſi me abſente à cõſpectu fundi,intraſti poſſeſsionem tanquam fructuarius, dubitans tibi à me controuerſiam fieri,hoc enim caſu vincam te,vel tu vinceris ſi agas. Item in precario quando dominus dedit precario,transferendo naturalem,& retinendo ciuilem iuxta l.ff.de preca.l.& habet.§.cum quis.hoc enim ipſo quòd reuoco precarium,iniuſta efficitur, & me inuito retines.

a Vbi verò ab alio iniuſtè, pone exemplum in violento, qui intrauit per vim fundum,vbi alius habebat vſumfructum, & ego proprietatem, volens me priuare ciuili: ſi ego ago contra eum,ſuccumbam, quia non poſsidet à me vi. ff.eodem.l.j.§. finali.Item poteſt poni exemplum in clandeſtino, qui intrauit poſſeſsionem vſufructuario abſente et poſſeſsionem ſuam animo deſerente, aliàs non procederet hoc exemplum, quia aliàs retineret vſumfructum illum naturalem animo,vt ff.vn de vi.l.iij.§.vnde vi. Et ſic non eſſet bonum exemplũ de duobus poſsidentibus.Item poteſt poni exemplum in precario,ſi vſufructuarius precario conceſsit:his enim caſibus ego ciuiliter poſsidens vincor,ſi cõtra ſic poſsidentem agam, vel conueniar ab eo,vt dicta l. prima.in fin. His viſis plana eſt hæc l. Sed quæritur circa primum, quid ſi quis me abſente intrauit in poſſeſsionem fundi , cuius poſſeſsionem ciuilem animo retinebam,credens ab alio ſibi moueri controuerſiam, non à me,

me, nunquid ſi agam hoc interdicto ſuccumbam? gloſ. innuit quòd ſic. ff. eodem. l. j. §. interdictum. Sed Dyn. eam reprehendit, vt veritas magis inſpiciatur, ff. quòd vi aut clã. l. aut qui. §. ſi quis dum putat.

3 Sed quid ſi tu qui vi à me poſſides agis contra me hoc interdicto pro eo quia te turbo, an ſuccumbis probato quòd à me poſſides vi? gloſ. di. ꝙ ſic. ff. eod. l. j. in fi. quam Dy. approbat ibi, pro quo. ff. eo. l. j. §. perpetuo. Item dicit Dyn. ibidem ꝙ excipiendo de violentia poteſt cõcludere ad rei reſtitutionem, & ꝙ ei debet fieri. ff. de contra tabu. l. ſi prætentus. de inoffic. teſta. l. Papinianus ait. §. ſi filius. Sed Innoc. vtrunq; improbat extra, de præſcrip. veniens. & idem Hoſt. poſt eum & exponunt verba ſi non vi aut clàm &c. tunc enim non obtinet ſi agat reus interdicto Vnde vi. imò retardatur executio, vel ſi excipias ur ante litis conteſtationem de ſpoliatione, extra, de ordi. cogni. cap. finali. aliàs cum prædo ſit reſtituendus multò fortius tuendus.

4 Sed huic poteſt reſponderi quia iura non adeò perſequuntur turbantem ſicut ſpoliantem: vt dixi in l. ſi quis in tantam. ideo prædo à prædone reſtituitur, ſed turbanti nõ inhibetur. & ideo tene cum gloſſ. & Dyn. in reſponſione quæſtionis. Et idem dic in clandeſtino & precario: ſi vtroque modo poſſideant & agant hoc interdicto. Sed in eo quod dicit Dy. quòd excipiendo poteſt concludere &c. tene cum Innoc. per c. cum dilectus. de ordi. cog. Et quia ſequeretur quòd hoc interdictũ tueretur non poſſidentem, cõtra l. j. §. Interdictum. ff. eodem. Sed quid ſi ille qui turbat non contendit ſe poſſidere? Dicit gloſſ. quòd nihilominus agitur vt hic not. & idem no. ff. eod. ſi duo. & patet eadem l. §. idem videamus. in fin. & §. hoc interdictum. Et hæc eſt [a] veritas, licet not. contra. ff. eodem. l. j. §. ſed & inter eos. Sed illas reprobat Dyn. & approbat primã. & Ber. extra, de proba. licet. quamuis diceret contrarium de cauſa poſſ. cum dilectus.

5 Sed quid ſi quis te clandeſtinè induxit in poſſeſſionem fundi mei? gloſſ. dicit quòd ſi agam hoc interdicto, vincam te. ſ. quòd cum eo. l. ſi ſeruus. Sed quid ſi violentus vel clandeſtinus tradident tibi poſſeiſsionem fundi mei bona fide recipienti? gloſſ. dicit. ff. eod. ſi duo. quòd vincam te. Et illam ſequuntur Dyn. & doct. quia non poteſt eſſe quin veatur is in hoc acceſsione actoris. Nec obſtat §. non videor ea. l. quia intelligitur quo ad interdictum Vnde vi, ſecundum eos. Illud autem conſtat quòd ſi quis in interdicto V[ti] poſſide. ſuccubuerit, ꝙ poteſt agere poſt interdicto Vnde vi, & econtra: vt no. Inno. & Hoſtien. in dicto cap. veniens.

6 Sed quæritur qualiter formetur libellus? Et dic quòd ſecundum diuerſos modos agendi diuerſę fiunt concluſiones, vt in Spec. de cau. poſſ. §. j. Sed nunquid oportet declarare modum turbandi? Doctor. iuris cano. quòd ſic: vt not. Innoc. extra, de proba. c. licet. Et vide modos turbandi in iuribus in Specu. de reſtitu. ſpolia. §. ij. verſicu. ſed quomodo. Sed ſi prohibeat ſimplici verbo debitori meo ne ſoluat, niſi aliàs de facto impediat, non poteſt agi: vt no. Inn. extra, de offic. deleg. c. ſane. ij. Sed nunquid oportet proponere et probare quòd adhuc turbat? Dic quòd non. ff. quòd vi aut clam. l. ij. §. illud. imò nec oportet probare turbationem, eo enim quòd ſe opponit turbat: vt in Spec. de act. ſeu peti. §. ſuper. verſic. j.

7 Sed nunc quæritur de modo ſententiandi. Et ſuper hoc dic vt gloſſ. hic extra, de proba. c. licet. quia ſi conſtet vtrunque poſsidere diuerſis reſpectibus, pronuntiet pro quolibet. Si vero alterum, pronuntiet pro illo: ſi ſint pares, tũc inſpiciat perſonas, & dicta teſtium, & rationes [b] quibus mouetur, ſecundò quis probet titulum & quis frequentius & palàm vſus ſit, & magis ab antiquo, et ſi omnia ſint paria, quis primò prouocauit. Et ſi hæc omnia non appareant: dicunt quidam ꝙ fortè diſrimatur. Quod doctor. & gloſſ. hic reprobant. licet Bert. hoc dixerit dicto c. licet. alle. vbi plenè de hoc. in text. & in gloſſ. Quid ergo erit? Doctor. dicunt quòd iudex ponat rem in manu ſua quouſq; alter elegerit agere de proprietate: vt dixi in ſimili ſupra de probi. ſequeſt. l. j.

8 Sed quæritur verũ competat ꝓ iuribus incorporalibus? Gl. dicit ꝙ ſic. ff. e. l. j. in prin. Quidam dicunt hoc verũ ſi habeant cauſam continuam, aliàs nõ: ſed tunc competunt alia ſicut de itin. ac. priua. & de aqua quot. Tu tene indiſtinctè cum gl. in d. c. licet. & c. veniens. Verum eſt tamen ꝙ ſi ius incorporale nõ adhæreret rei immobili ſicut ſi eſſet vſuſfructus in re mobili, tunc fortè nõ competeret. ar. ff. eod. l. j. §. hoc interdictum. Dic in Specu. in cauſa poſſeſ. §. j. Sed quid ſi reus non compareat? Dicit Azo in ſumma in fin. ꝙ iudex pronuntiabit actorẽ non eſſe inquietandum à reo. & dixi de hoc ſupra de iud. l. properandum. Item ad quid dicit ſatiſdationis &c.

9 Expone ꝙ hoc iure præſtabat reus cautionem iudicatũ ſolui. quod eſt hodie correctũ. inſtit. de ſatiſda. tu. §. ſed hodie. ſecundum gl. Vel dic ſecundum Iac. de Raué. ꝙ tenetur cauere de non impediendo: ſicut ſi agatur confeſſoria vel negatoria.

De tabulis exhibendis.

1 ☞ Interdictum de tabulis exhibendis quando cui, & contra quem competat.

2 Intereſſe qualiter probari poſsit.

1 **SI in poteſtate.** Dic ꝙ ſi reus neget ſe habere, vel alleget cauſam cur nõ teneatur exhibere, cõpetit hoc interdictum, aliàs ſi confiteretur, interdic. quemad. teſta. aper. competit vt hic no. & ff. ad exhi. l. iij. §. ſi. & patet. ff. e. l. j. §. j. & agitur per hoc interdictum ad factum vt ea lubeat, & ſi nõ exhibet agitur ad intereſſe. Et ſic intellige. ff. eo. l. iij. §. cõdemnatio. Quidam verò dicunt quòd agitur tãtùm ad intereſſe: quorum opiniones doctor. non ſequuntur.

2 Sed quomodo probabit hoc intereſſe, cùm ſi probet legatũ vel inſtitutionem, nihil ſua interſit? Dic, ff. de fur. l. quidam tabulas. Vel dic ꝙ probet per iuramentum cõtra nolentem exhibere, vt dixi ſ. de ſenten. quæ pro eo quod inter. proſe. l. j. Nec in hoc interdicto admittitur exceptio falſi teſta. vel rup. vel alia. ff. eodem. l. j. §. hoc interdictum. [illis dreedenobus.] tunc poteſt agere, ſed legatarius condiotionalis etiam ante conditionem. ff. eod. l. iij. §. penultimo.

De liberis exhibendis.

De quo nihil in hoc titulo, ſed habet locum quando quis dolo liberum hominem detinet inuitum. ff. eod. l. j.

1 ☞ Interdictum de liberis exhibendis quando & cõtra quem detur. — a ¶ Opinio. Ioan. Fab. quam not.

1 **SI ut proponis.** [Quæretur.] dic ꝙ aut detinetur ab alio, & tunc ſi inuitus, habet locum interdictum & rei vendicatio. ſi volens & detinens contendit ſe patrem, recurritur ad hoc interdictum ſi non habet locum notio prætoris. Si à nemine detinetur, ſed ipſe facit ſui controuerſiã, recurritur ad hoc interdictũ. ſi occaſione hæreditatis faciat, alioquin habet locum notio prætoris, vt hic plenè no. & ff. de rei ven. l. j. §. per hanc. Et hanc diſtinctionem quaſi per omnia potes ſeruare in vxore. de quo infra l. proxima.

De precario & Saluiano interdicto.

SI te. [Debitorem ve.] & aduerſus emptorẽ vel° ie. ff. e. l. j. §. j. [Exercẽda eſt.] & in hoc diſ° ferũt: quia in hypothecaria habet probare rem in bonis debitoris fuiſſe, hic ſufficit de poſſeſsione. Item colligitur alia. ff. eod. l. fin. iuncta l. ſi fundus. §. ſi duo.

Habitantis. [Habitaculum.] ſi ad eos peruenit: vel dolo malo fecit quo minus perueniret. ff. eod. l. quæſitum. Et ſic non obſtat. ff. de diuer. et tempo. præſcrip. l. cum hæres. ſecundum gloſſ.

De ædificijs priuatis.

1 ☞ Aedificans domum communem quando expenſas repetere poſsit.

2 Sumptus voluntarios faciens in re communi non poteſt repetere.

3 Feuda quæ tenentur ad cenſum, non poſſunt incaſtellari ſine voluntate dominorum.

VT balneum. [Forma.] prohibitoria. aliàs non obſtaret quo minus poſſet altius, ſupra, de ſeruu. l. altius. ſ. de ſerui. vrb. præd. l. qui luminibus. dic ibi. — b ¶ Not. perpetuò quid obſeruare iudex debeat iudicando.

Negotiandi. [Aedificia.] etiam ſua. ff. de contrahen. emp. & vendi. l. ſenatus. [Tranſferre.] vel ad opus publicum. ff. de dam. infe. l. fin. j. eodem. ſi quis poſt hanc. [Aſpectus.] ff. de dam. infect. l. prætor. §. hoc interdictum. ff. ne quid in lo. publi. l. fina.

An in totum. [Prohibentium.] ff. loca. l. item quæritur. §. qui impleto. Et vide, ff. ne quid in loco publi. l. finali. & infrà, eodem l. Meniana. infra titu. j. ædificia.

1 **Si ut proponis.** Dic ꝙ aut ſocius ſuo nomine reædificat & expenſas amittit, j. l. proxima. aut nomine communi, & tunc aut iure ſeruitutis, & non poteſt. ff. de ſeruit. vrba. præd. l. parietem. Aut aliàs, & tunc ſi vtili & neceſſario modo, & ad vſum ad quem res parata eſt, poteſt, vt hic. ff. ꝓ ſoc. cum duobus. §. idem reſpondit.

Aliàs

Aliàs non.ff.commu.di.l.Sabinus. niſi in caſu quo ſocij non intereſſet: vt ff.de ſerui.vrba.præd.l.ſi ſtillam.§.penul.& ſi. Et hoc in reſtitutione particulari. Si enim res eſſet redacta ad aream, videretur idem iudicium ac ſi de nouo heret.ff.de no.oper.nuntia.l.j.§.ſi quis ædificium.de verborum oblig. l.inter ſtipulantem.§.ſacram. Dic contra.j.l.proxima. Sed quid ſi nõ ſint ſocij,ſed alij habent rem communem? Gl.dicit eſſe locũ huic l.vt not.in d.§.idem reſpondit.et patet infra.l.proxima. Et hoc ſi ſocius ſit præſens & contumax, aliàs ſi abſens, teneretur ad intereſſe: vt ibi no.& non eſt locus huic l. [Vendicaret.] & ita ipſo iure tranſit dominium,ſed nõ poſſeſſio: vt notatur in dicto §.idem reſpondit.allegato.

2 Si is contra. [Solicitudine.] ff.cõmu.diui.l.ſi quis.§.fine.[Sumptus.] voluntarios perdit vtiles & neceſſarios conſeruat [Placita.] inſtitu.de re. di.§.ex diuerſo.

Si quis legem. [Ciuitate.] ſupra eod.l.ij.[Per ſordiam.] quæ erat inter duas. Et præſtat ar.quòd quis poſſit extrahere bladum de ciuitate, ſi aliunde apportauit pro portando ibi: quamuis in media ciuitate eſſet inhibitum.

Nemini. [Statuas.] dic ſupra eodem.leg.ſecunda,& proxima.

Singularum. [Cogātur.] hoc videtur ſpeciale in curialibus, & inter collegas vel ſocios: aliàs non videtur quod debeat teneri ex quo res eſt redacta ad aream.& dixi s.eod.ſi vt propoſuit. Sed ſi in parte corrueret, tunc bene cogeretur.ff.de dam.infec.l.ad curatoris.de offic.præſi.l.præſes.ſecundum doctor. Vel verius dic quòd quilibet compellitur, quamuis ad aream ſit redacta: vt dicta l.ad curatoris. vbi dicit diruta.

Si cui. [Deſtructionis.] vt infra,eodem. Meniana.

Per prouincias. [Volentibus.] niſi in limitibus.de fund.li.l.ij.lib xj. Vel ad æmulationem, niſi præberet materiam ſeditionis.ff.eod.l.iij. Vel niſi poſſet præiudicare alij qui ius habet ibi vel reditus.vt not.extra de reſtit.ſpo.piſanis.dic ibi per Innocen.

3 Et ideo nõ credo ꝙ loca quę tenentur in ſeudũ vel ad cẽſum poſsint incaſtellari ſine voluntate dominorum.de hoc no.Io.And.extra de ſen.excom.c.ſi ciuitas.lib.vj.in nouella.

Meniana. [Conſtruenda.] inter priuatos.[Deſtruentur.] niſi me ſciente ædificauit,& non prohibente.ff.de dam.infec.l.qui bona.§.ſi quis iuxta. ſecundum gloſſ.[Decem pedum.] inter meniana. [Quindecim pedum.] iuxta publica palatia.ſupra eod.l.ſi cui.[Tenetur.] ſed iuxta aream vel ſepem eſt aliud.vt ff.fin.reg.l.fin. Et idem in domibus,ſi tãtum inter ſe meniana, vt ibi no.ſufficit enim dimittere duos pedes inter domum & domum.

De noui operis nunciatione.

1 ☞ Aedificare an poſsit is cui nouum opus nuntiatum eſt, ſi cautionem dederit.
2 Cautio cui debeat offerri.
3 Cautio etiam poſt tres menſes admittitur cauſa non deciſa.
4 Nuntians nouum opus debet cauſam exprimere.

De operis. Oppo.ff.eodem.l.ſi pupillo.§.ſi is cui.& l.prætor.§.ſi quis pa.... §.hoc autem.

1 In quibus iuribus innititur ſtatim poſſe ædificare oblata cautione. Hic ſunt opiniones. quidam dicunt eſſe in arbitrio nũtiatoris vel ſtatim recipere cautionem, vel docere de iure ſuo intra tres menſes. Et hanc ſequitur Azo, et canoniſtę. extra eod.c.fin. Alij dicunt econtra ꝙ ſit in arbitrio nuntiati. Et hanc Io.& Hug. Prima per omnes approbatur,& eſt amica literæ. Sed à quo tempore currunt tres menſes? Videtur à tempore quo offertur cautio, per hanc l.quę dicit cautam diri mendam intra tres mẽſes,& ſic videtur ingreſſum cauſæ reſpicere.& ſatis eſt expreſſum.extra eod.cap.finali.

2 Sed cui debet offerri cautio? Videtur hic ꝙ iudici officiali. Sed contrarium videtur quod parti. ff.eodem. l.ſtipulatio.§.j.& d.l.prætor.§.ſi quis.Sed dic offerẽdam parti ante cauſam motam. ſed ipſa mota iudici, vt hic, ſi cauſa differetur vltra tres menſes. Vel dic iudici, vbi per iudicem fuit nuntiatum. Sed quid ſi nuntiator fuit impeditus quo minus probet intra tres mẽſes, vel per iudicem, vel per caſum. Satis videtur quòd hi dies ſint continui per hanc legem quæ dicit quocunq; modo. Et ideo currunt impedito, iuxta illa quæ notantur.ff.de diuer.& tem po.præſcri.pt.l.j. Nec fortè reſtituitur nuntiator, cùm non lædatur.ff.de in integrum reſtitutione.l.ſocio. Et ꝓ modica læſione non datur reſtitutio,nec contra interlocutoriam, quæ ius principale non lædit. vt not.Innocen. extra de in integrum reſtitut.coram. Sed quid ſi probet appellationes vel procraſtinationes nũtiati, impeditur quo minus probet? Dic quòd ſi appareat de malitia,non puto admittendam cautionem.ff.de mi.l.intra vtile.

3 Sed quid ſi actor vel nuntiator probauit intra tres menſes, reus tamen obijcit exceptionem quę non eſt probata? Dic admittendam eſſe cautionem,cùm non ſit cauſa deciſa, per hanc legem: quamuis non ſtet per nuntiatorem. Sunt enim paria rem non eſſe probatam, vel probatam & cauſam obijci.ff.de tab.exhi.l.j §.ſed ſi neget. Poſſet etiam dici ꝙ ſi ſpreta nũtiatione ædificauit ante remiſsionem, quòd non ſit locus huic legi, extra.eod.c.ij.ſupra.de iure deliber.l.ſi.§.& hoc.

4 Et nota ꝙ qui nuntiat nouum opus debet cauſam exprimere.ff.eod.l.nun ſolùm.§.ſi cum iure.& ibi not.

De operibus publicis.

1 ☞ Clerici ſuis eccleſijs contribuere tenentur.
2 Iudex ordinarius an poſsit ſubditos cogere ad refectionẽ publici operis ſine mandato principis.
3 Contribuere an teneatur habens poſſeſsiones in vno territorio, ſi alibi moretur.
4 Bona vxoris non computantur quando fit impoſitio pro libra & ſolido.

PLurimi. [Iudicum.] qui poteſtatem non habent ad hoc.

Qui operibus. [Cognoſcatur.] cõ... vel ... ſit qui recipiat computum.

Prætoria. Vbi redditur ius.[Vẽdicari.] ſupra de offic.rec.prouin.l.nulli.

Intra urbem. Nec in prouincijs.j.e.l.ſi.[Damus.] ff.e.l.ſi.§.pen.& l.pen.j.eo.nemo.

Præſcriptio. [Publico loco.] & vtilitate. ff.ne quid in loco pu.l.ij.§.ſi quis nemine.[Noſcuntur.] ff.de via publi.l.viam.

Omnes. [Annos xv.] niſi caſu interim caderet.ff.loca.l.Martianus.de verborum obl.l.& ideo.[Ab opere.] non quanto tempore firmetur, & intellige.in opere lapideo.

Hi qui. [Obnoxij.] ff.eodem.l.opus.

1 Ne ſplendidiſsime. Idem faciũt clerici de decimis, ſecũdum gl. illi enim tenentur ſuis eccleſijs contribuere.extr.de ec.ædifi.c.de his.videlicet quartam.vt ibi not.Innocẽ. Et plenius de his quæ fi.à maio.parte capi.c.fin [Reditibus.] idem de tributis.in auth.de coll.§.iubemus.coll.ix.[Thermarũ.] locus eſt vbi ſunt balnea.ſecundam gl.[Deputamus.] reſiduum de collatione ciuium & incolarum.infra.l.proxima.

2 Omnes. Quæritur an iudex ordinarius poſsit compellere ſubiectos ad hoc ſine mandato principis? Gl.videtur hic velle quod ſic. Quod poteſt eſſe verum de reparatione,ſed ad faciendum de nouo,non: vt hac l.cũ dicit literis &c.ff.de re.di.l.ſacra.in fi. Et hoc verum vbi eſt vtilitas patriæ,aliàs non. Vel ſi fortè reparata cuſtodiri nõ poſſent propter ſui magnitudinem vel alias, tunc non.s.de offic.præſe.præ.aff.l.ij.verſ.interea.

3 Sed an tenentur contribuere illi qui habent poſſeſsiones in territorio,& morantur alibi? Non videtur.ff.de mune.& hono.l.reſcripto.§.finali. Sed videtur hoc eſſe expreſſum cùm dicit & ciuium.& facit contra.ff.de cenſi.forma. Sed poſſeſsiones quas habent alibi,non æſtimantur: vt no.infra de mul.& in quo lo.l.j.lib.x. Et idem in viarum & pontium refectione: cùm ſit patrimoniale.ff.de mune.& hono.l.honor.§.viarum. Et lex reſcripto.§.finali.loquitur quando indicitur perſonæ pro rebus. Illis ergo qui habent tantum poſſeſsiones,fit impoſitio ſecundum quod habent ibi de poſſeſsione. Sed ciuibus & incol.pro ſolido & libra: vt no.ſupra de aduo.diuer.iu.l.ſancimus.infrà,de immu.nemini conce.l.j.libro x. Item hæc lex poteſt intelligi vbi imminet periculum: vt ibi,cùm dicit inſtans effectus.& in locis limitaneis.ſecus fortè in patria pacifica et diſtante ab inimicis, vel vbi reparatio non eſſet vtilis, ſupra de offi.præ.pręto.l.ij.§.etiam. Et ſic non obſtat ſinis huius l.ff.de va mu.l.ſunt munera. Intellige hanc l.in caſu periculi,illam tempore pacifico. Vel illam de priuilegio l.ſcripta concello.vt ibi notatur.

4 Item dic quod quando fit impoſitio pro ſolido & libra, ꝙ

oon

non computantur bona vxoris. Et vide in Spec.tit. de cenſi. ver.quid ſi aliqua. Sed quid ſi aliqui ſint magis grauati quàm alij? Dic repetere ab alijs.extra de cen.cum inſtantia. [Præben da.] ff.de mu.& hono.l.finali.§.ab huiuſmodi.infra de mu.pa tro.l.qui immunitatem.libro x.

Nemo. [Erumpat.] priuatus poteſt. ff.e.l.opus. [Vel ſtabulorum] vel alia neceſſaria.

Aedificia. [Vicinitas.] aliàs imponitur ſalariũ. ff. ne quid in loco pu.l.ij.§.ſi quia nemine.

Si aliquando. [Deſtructa.] ff.eod.l.fina. Et nota quòd priuilegium principis non extenditur, quia eſſet damnum reipublicæ.

De pignoribus.

1 ☞ Pars an debeat vocari, quando pignus petitur authoritate præſidis.
2 Sententia lata contra debitorem, an præiudicet creditori.
3 Vſucapio quando, & in quibus locum habeat.
4 Debitor quãdo nõ obſtante vſucapione poſsit rẽ ſuã recuperare.
5 Debitores principales, quando prius excuti debeant quàm extranei poſſeſſores hypothecarum.
6 Cedens bonis pro excuſſo habetur.
7 Debitor renuntians priuilegio, non præiudicat emptori.

DEbitor. [Liberabitur.] ſupra ſi cer.peta.l. ſi pro mutua.

Quamuis. [Iuriſdictio.] de rigore. ſecus ff.de diſtrac.pign. l.creditoris.qui poti.in pign.ha.l.qui generaliter. Vel dic quòd in l.creditoris.erat vnus creditor tãtùm, hic duo. Et in alia habebat primus creditor tantùm generalem. Et hanc lo.& doc. Item non obſtat in d.l.qui generaliter.§.j.quia loquitur in caſu diuerſo. Sed quid ſi extraneus poſsidet? Glo.dicit idem, & idem ſi creditor primus. Et facit ſupra de act.& obliga. l.aduerſus. Sed quid econtra ſi primò generaliter, poſtea ſpecialiter? Doctor. dicunt non idem. Sed tu potes idẽ dicere. [Vniuerſum.] quod præſumitur, ſecundum gloſſ.

Creditores. [Tacere non videntur.] ſ.de pig.act. l.pen.§.de furtis.cũ debitor. Et hoc ſi debitor reſiſteret, ſecundum lo.quamuis Mar.contra. Sed doctores primam approbant, vt not.in Specu.eo.verſ.quid ſi debitor. Sed ſi tertius poſsideret, eſſet etiam licitum, ſecundum gl. & doctor. Et notatur in Spec.d.verſi.ſed Innoc.videtur contradicere.extra de foro compe.verum. Item exponere debẽt quod eſt in fine pro poſſunt, ſecundum gloſſ.

1 Sed quid ſi petat authoritate præſidis, an pars eſt vocanda? Videtur quòd ſic.ſupra ſi per vim, vel alio modo.l.finali. Poteſt dici contrarium. ff.ſi ven. nomine muli.l.j.§.ij.Sed fortè eſt ibi pars vocanda: per d.l.fina. Et adde infra ad legem Iuli. de vi.l.in poſſeſſionem.

Cum te. [Quæreris.] cauſatiua, ſecundum gl.vult ergo concludere quòd ſecus eſt in compulſiua.vel dic idem.

2 Præſes. [Dicta.] Dic quòd aut fuit ſentẽtiatum ante obligationem, & tunc obeſt, ff.eod.ſi ſuperatus.§.ſi per iniuriarum. Aut poſt & tunc aut ipſo ignorante, et non obeſt: vt d.l.ſi ſuperatus.ff.de except.rei iudica.ſi mater.§.fin. & l.iudicatæ. Aut ipſo ſciente, & tunc obeſt, niſi in duobus caſibus huius l.ſecundum gloſſ. [Præſcriptione.] per edicta ipſo contumaciter abſente.

In ſumma. [Ad collationem.] idem in ſcholaribus conducentibus hoſpitia. Et in alijs dic, ff.de ædil.edic.l.ædiles. Et idem ſi fecit alias expenſas neceſſarias. Et vide in Specu.titu.de loca.§.poſtquam.verſi.ſed quæritur. [Muniendarum.] hoc eſt munus patrimoniale: vt dixi ſupra titu.j.l.omnes.

3 Vſucapio. Oppone quia aut dominus alienauit & non eſt locus vſucapioni.ff.de vſucap.l. ſequitur.§.ſi aia. Aut alius, & tunc ſit furtũ, & tunc res eſt inuſucapibilis.ſ.de furtis.l.alienum. Propter hoc ponit glo.in re eius qui per negligentiã deſijt poſsidere, ſed nõ videtur procedere.per l.ff.de furtis.l.fallus.§.qui alienum. Item ponit in re illius qui non habet hæredem. Sed nõ procedit, quia licet occupando furtum non fecerit tamen vendendo furtum facit.ſ.pro emptore.l.j. Propter quod pone in eo qui iuſto errore ſe credebat hæredem, vel legatarium, vel aliàs habere iuſtũ titulũ, qui vſucapit, vel alijs vendidit qui vſu cœpit.ff.pro lega.l.pro legato. Et vide hoc quod ſcripſi.e.ſi aduer.vend.l.j.

4 Et nota ex hac lege quòd debitor poteſt recuperare rem ſuam, non obſtante vſucapione ſi creditor egerit et rẽ habuerit aget enim pignoratitia cõtra eum, ſed parum ei proderit illo, qui vſucepit agente. niſi creditor ei [illegible] ſuum, ſecundũ gl. Quidam ponunt caſum in eo qui vſucapiebat. & obligauit rem: ſed non conuenit literæ, cum dicit extinguit.

Quamuis. [Feceris.] ſecus ſi ſit abſolutus. ff.quib. mo pig.vel hypo.ſol.l.ſi differente.

Si dominum. [Fructuum.] ſupra de pigno. act. l.prima.

Debitores. [Conueniẽdi] ex vrbanitate. ff.de ſerui.vrba.prædio.l.quidam. Et etiam ex neceſsitate ſi dies non fuit apoſita, ſecũdum gl. Quod verum eſt alio poſsidente, vt authen. hoc ſi debitor. Reus autem ſatis eſt in mora, cùm conuentus non ſoluit.

Nominatori. Ad munus publicũ. [Siue p̃ſidis.] ff.de mun.et hon.ſi ad magiſtrat⁹.

Si uxor. [Solenniter.] inſtit. qui.mo. contrahi.oblig. §.finali.

Cum dominam. [Contractus.] vt ff.e.ſi fundus.in fin.

Diſtractis. Supra de act.& oblig.l.aduerſus. de diſtrac.pign.l.j. [Pignora.] expreſſa.ſecus in tacitis. ff.de iure fiſci.l.moſchis.

Authen. Hoc ita. Sumitur in corpore de litig.§.ab hoc.colla.viij.

Debitorem. [Conditionem.] niſi in ordine cõditionis.vt auth.hoc ſi debitor. & tẽpore p̃ſcriptionis.ſ.de p̃ſcri.xxx.an.cum notiſsimi.& ibi no.

Et ſi frater. [Suo nomine.] ſecus ſi tuo.ſupra ſi certũ pet.l.quamuis per quas perſonas nobis acqui.l.ij.

Quamuis. [Non prohiberis.] vide infra qui potio. in pig.ha.l.licet.

Pignora uel hypothecæ. De Saluiano interdicto, dic ſupra de Saluia.inter.l.j.

Si cui. [Culpam.] dic ſ.de pign.act.l.ſi creditor. Et hoc in pignore conuentionali, ſecus in prætorio.ff.de bonis author.iudi.poſsi.§.eſt præterea.

Creditor. [Reddẽdo.] ſi quod ſit dubium, datur iudex qui cognoſcet.ſ.de diſt.pig.ſi reſiduũ.

Res obligatas. [Datum.] debitore per actionẽ mandati, alias non. [Poteſt.] ſupra de rei vendi.l.ſolennibus.

Secundus. [Pignus.] ſupra qui poti.in pign.ha.l.j. dic ibi.

Maior. [Non poteſt.] in effectu.ff.de pact.ſi tibi.§.de pignore.dic vt ibi.

Authen. Hoc ſi debitor. Hæc authẽ. ſumitur ex corpore, de fideiuſ.§.ſed neque.colla.j.

5 Et vide ſ.de act.& ob.l.fin.& ea quæ ibi ſcripſi.quia illa intelligitur ſecundum iſtam, quia illa intelligitur excuſſo prius debitore, vel illa loquitur in caſu ſpeciali quãdo debitor vendit lite contra ſe conteſtata. Et hæc eſt ſol.Ioan. quæ videtur hic approbari.& in l.moſchis.ff.de iure fiſci. Aliæ autem ſolutiones reprobantur per doct.& gloſ. Sed quid ſi debitor eſt abſens? gloſſ.dicit idem quod in fideiuſſoribus.in authen.de fideiuſſo.§.j.col.j.infra de fideiuſſ.auth.præſente. Et idem ſecundum doctor.ſi præſens non poſsit conueniri.ff.ex quib. cau.ma.l.in eadem.nam oportet quòd poſſet agi de iure, non de facto.ff.de ſuſpe.tu.l.iij.§.queri.& l.antepenult.

6 Quid ergo ſi ceſsit bonis? Satis videtur excuſſus ſi modo de bonis ceſsis nõ poſsit eis ſatisfieri, habet enim primò agere contra reum, & ipſum excutere. Aliàs nõ eſſet effectus huius authẽticæ.ſ.de reuo.his quæ per frau.aliena.l.ignoti.j.de decu.l.j.lib.x.ſecũdum doct. Et de hoc in Spe.de io.& oblig.§.j.verſ.ſed ecce.imò ſi alij donauit, competat reuocatoria: quia fortè debitor in fraudem alienauit.primò eſt illa agendum.ſ.de magiſtra.conue.l.j.vel contra debitorem debitorum. Illud autem certum videtur quòd primo agendum ſit contra debitores, vt d.l.j.ſ.quãdo fiſ.vel priua. Sed quid ſi fecerit debitorem excommunicari? Conſuetudo approbat quòd videatur excuſſus, cùm eccleſia non habeat quid agat vltra, ſed certè imò poteſt realiter exequi, vt ſcripſi ſupra de epi.audiẽ.l.epiſcopalem.vel ſaltem requirere laicos, vt ibi.

7 Sed quid ſi debitor renunciauit huic authenticæ? Videtur non præiudicare emptori.ff.communi diuid l.in hoc iudiciũ. §.penultimo.pro ſocio.l.idemque.§.finali.de regu.iur. quod ipſis.l.per ſecutione.

Seruo. Hoc regulare.ff.de furtis.l.qui vas.§.fina. Fallit in caſibus quos notaui ſupra de rei vendi.ſi vt

prop

proponis.Item fallit in vniuerſitate. ff.de peti.hære.l.ſi rem. ff.de legatis ij.l.Imperator.Item vbi quis ex eo tenetur, quia res ad eum peruenit.ff.de tuto.l.ij.§.perueniſſe. Item fallit ſuprà de rei ven.l.mater.

Si tibi. [Conueni.] dic ff.de furtis.creditori. & l.creditor.& l.cum qui.§.ſubſcribi.

Super hypothecis. [Diſtractores.] fortè non ſic in alijs. [Dare ſolent.] id eſt,ſupponere.ſupra de inoffic.teſta.l.omnes obligando omnia bona.Sic non obſtat.ſupra eod.quamuis. [Militiam.] id eſt,præbendam. [Probantur.] & ſic hoc caſu creditor habet probare,in præcedenti non.

Authen.Quod obtinet. Sumitur in corpore de exhi.& introdu.reis.§.optimum.coll.v.& expone.in ſi. [Sed ſi nullum.] quia nec vxor,nec filij loco eius, nec illi qui ſic mutauerunt,ſed tamen eorum pecunia fuit res empta.

In quibus cauſis pignus tacite contrahitur.

VNiuerſa. [Cēſentur.] ſic ſupra ſi propter publi.pen.l.j.

Certum eſt. [Obligari.] tacitè. ſupra de priuil.fiſc.l.j.et ij. vide infrà de bo.proſcript.l.ſi quis poſthac.§.ſed in his. [Non exprimere.] non ſic in ciuitate.ff.ad munici.l.ſimile. ſecundum gloſſam.

Quamuis. [Tacita.] dic infra de pac.pig.l.j. [Nulli prudentium.] vide ſcripta in l.ſeruo.ſuprà eodem.

Satis. [Bona earum.] ſecus in alijs.ſupra de priuile.fiſci.l.j. [Viri.] & filiorum.infra de primipil.l.ſi.lib.xij.

Si non inducta. Collo vel manu. [Illata.] dorſo. [Pignore.] dic ſupra locati.l.certi. [Prætextu.] dic ſupra commo.l.finali. [Morari.] quando ſunt obligata.

Si mater. [Sacramentum.] hodie non iurat, ſed pœna remanet, ſecundum gloſſ. [Obnoxia.] ſupra quando muli.offici. tu.l.ij.in authen. de nuptijs.§.ſin autem.colla.iiij.

Sancimus. [Tacite.] ſupra loca.l.certi.

Si aliena res pignori data ſit.

1 ☞Scientia non præſumitur niſi probetur.
2 Debitor rem dans pignori quid obligare cenſeatur.
3 Agens hypothecaria quid probare debeat.
4 Creditor poſſeſſionem aduocat quam debitor aduocare poterat.
5 Emphyteuta an poſſit emphyteuſim obligare, & an vaſallus feudum.

PRocurator. Deſtinatus ad certū quid & non ad hoc, ſecus ſi haberet liberam vel generalem, & dominus conſueuiſſet.ff.de pig.ac.l.vniuerſorum.& hic not. [Exceptio.] i.e.cum res.ff.qui.mo.pig.vel hypothe.l.j.s.de prædi mi.l.vtere.ff.de rebus eorum.l.ſi pupillorum.§.penult.

1 Si probaueris. [Agi.] quæ non præſumitur,niſi probetur, ſecundum gloſſ.dic q̄ ſimò probata ſcientia.ſupra ad Vellcia.ſine. dic ibi.iunge infrà de remiſſi.pigno.l.j.

Curator. [Accipiat.] tunc poteſt.ff.de pigno.act.l.j. Sed hodie eſt opus decreto,ſecundum glo. ſupra de admini.tut.l.lex quæ.§.j.niſi in neceſſarijs. ſupra tit.j.l.finali.§.defenſionem.

Nec ſi maior. [In poteſtate.] idē in emancipato, ſecūdū gl. [Rem tuā.] nec peculiarem.ff.quæ res pig.obli.poſ.l.j.§.j.ſecundū gl.dic vt j.eo.l.ſi.

2 Cum res. Dic q̄ vbi debitor rem obligat,videtur ſolum obligare ius quod habet in ea.ff.de pigno.l.grege.§.j.ff.qui po.in pign.habe.l.iij.§.j.tale quale eſt, ſiue in re,ſiue ad rē,ſiue p̄ re. Vbi verò nullum ius habet, aut obligat ſub cōditione,& dic.ff.e.ſi fundus.§.aliena. Aut ſimpliciter,& tunc aut ſcienti,& habet creditor retētionem. ff.de pignor.l.j. Aut ignoranti,& habet locum hæc lex.

3 Sed in eo quod hic gl.dicit q̄ ſufficit probare poſſeſſionem, ſunt gl.variæ.nam quandoq; dicunt quòd oportet p̄bare dominium,vt notatur ſupra de Saluia. interdic.inſti. de ac.§.itē Seruiana.Quandoq; bonā fidem & titulum.ff.de pig.actio.l.rem alienā.Propter quod dic q̄ vbi agitur cōtra debitorē, q̄ ſufficit p̄bare illum poſſeſſorē fuiſſe.Idem ſi contra ſucceſſorē eius ſingularē vel vniuerſalem.ff.de pig.l.Inter eos.& de reg.iur.quod ipſis.Si contra extraneū tertium p̄bare debet bonā fidē & titulū.Sed dominiū tenetur p̄bare niſi ageret directa.

4 Quid ſi debitor poterat ſolam poſſeſſionē aduocare, iuxta illud quod not.ff.de condi.fur.l.& ideo.§.finali. Dic q̄ creditor illam ſolam aduocat & concludit non ad rem, ſed ad poſſeſſionem, ſicut dicitur in debito.infra, titu.j.l.nomen. Et de hoc in Specul.eod.§.ſed quæritur.de ſol. & oblig.§.j.verſic. quid ſi probo.& verſicu.ſed quid.col.vlti.vbi dicit poſſe agi hypothecaria pro re aliena & à debitore poſſeſſa,ſi hæres compleuit præſcriptionem.

Quæ prædium. [Noceat.] niſi ſciant. ſuprà.l.ij. [In bonis fuerint.] dic infra titu.j.l.qui filios.

Si in rem. [Mancipium.] dic ſupra.l.curator.

Nexum. [Procuratorē.] dic ſupra.l.j.& l.nec ſi hoc.addito q̄ peculiarem rem poteſt ſi habet liberam.ff.de pig.act.ſi cùm videret.§.finali. [Colonus.] infra de agric.& cenſi.l.pec colonum.libro xj.

5 [Authoritatibus.] Idem in emphyteuta,niſi ad tempus ſuū. ff.de pig.l.lex vectigali. Et vaſallo in feudo.de inueſti.de reb.alie.fac.§.rei.niſi melioraſſent vt tit. hic fini.lex.§.ſi vaſallus. ff.de bo.dam.cum d.§.ſi in libertinum.de iu.fiſci. ſtatuimus. §.Cornelio.de dam.infec.l.ſi finita.§.ſi vectigalibus.

Quæ res pignori obligari poſſunt vel non.

1 ☞Nomine debitoris obligato quæ competat obligatio.
2 Debitore actionem cedente an poſſit agi cōtra ceſſionarium.
3 Fructus beneficiorum poſſunt obligari.
4 Obſides dari & teneri poſſunt.
5 Inſtrumenta ad agriculturam neceſſaria an poſſint obligari.
6 Contractus an poſſit ad res futuras extendi.

ALumnos. [Neminem.] nec feudum, vt in Spec.de pig.§.ſi. [Generali.] ff.de donat.l.ſi filiusfamiliàs.quæ in frau.cred.l.ſi pater. [Rationis eſt.] dic extra de reg.iur.ſi conceſſionis.libro vj.

Cum conſtet. [Contrahi.] id eſt,hypothecam.ne obſtet.inſti.quib.mod.re contrahi.obliga.§.j. [Cogitaſſe.] infra de dol.l.j.ff.de legatis j.l.fructuum filij.§.cum.

Si monumento. [Prohibente.] dic ſ.de ſacroſan.eccl.ſancimus.ſed ius inferendi ſic.ſ.de relig.l.monumentorum.ſecundum glos. [Religione.] nec decima,ſed fructus eius ſic, in Specul.de pigno.§.penultimo.

1 Nomen. [Generaliter.] quid ſi poſt obligationē ceſſit actionem alicui tertio,an poteſt agi contra illum ſi exigit debitum? [Certior à re.] vide infra de nou.l.iij. [Vtilibus.] quas debitor habet directas, vel vtili hypothecaria,ſecundum gloſ.in authen.de fideiuſ.§.ſed neq;.col.j. Sed Roffre. dicit non competere hypothecariam pro nomine.Et idem Iaco.de Rauen.quæ opinio videtur vera,vbi non competebat debitori,niſi perſonalis.Sed ſi haberet hypothecariam contra debitorem ſuum, creditor eam intentabit per eandem viam.

2 Sed quid ſi debitor ceſſit actionem,an poteſt agi cōtra ceſſionarium? Non videtur per prædicta. Et ſic ſi debitor ſoluit ceſſionario antequam primus creditor agat cōtra debitorem, videtur ille primus creditor omni remedio deſtitutus, niſi ſubueniatur per illa quæ ſcripſi ſupra de iure deliber.l.fin. Et eodem modo ſi actio quæ competebat debitori ſit p̄ſcripta. ff.qui.mo.pig.ſol.l.ſicut.in princ. Et præfertur hæc vtilis directę.ff.de pig.act.ſi conuenerit. [Ad id quod.] hoc in quantitate,ſecus in ſpecie.ff.de pigno.l.grege.§.j.in princ. Item dic quòd hic non habet locum auth.hoc ita.vt dixi ſupra de act.& obliga.l.fin.cum authen.ibi poſita.

3 Spem eorum. De feudo dic ſupra.l.j. [Pignori.] in Spe.de primo decreto.§.reſtat.verſ.quid ſi reus. [Interuenerint.] niſi in ſubſidium.ff.de re iudi.commodis.& ibi no.ſupra de execu.rei iudi.ſtipendia. Sed fructus beneficiorum poſſunt obligari, imò & ipſum beneficium.extra de elec.cum dilecti.de pig.c.p.dic ibi.

Qui filios. [Circūuente.] & relegatur, vt in authē.vt nulli iudi.§.qui autem.coll.ix.dic ſupra de act.& oblig.authen.imò. [Non conſiſtere.] niſi in caſu.ſupra de pa.qui ſi.diſt.l.j.ſecundum gloſſ. [Obnoxia.] id eſt, quæ ſunt in commercio.Nec obeſt.ff.de pactis.l.ſi à me.

Sed

4 Sed quid de obſidibus? Dic poſſe cōdari & teneri. ff. de re. ſti. l. obſides. de iure fiſ. diuus. niſi eſſent clerici. de iureiur. l. ex rēſcripto. xxiij. q. viij. vt pridem.

5 **Executores.** [Tributorum.] & ſic loquitur in prouincia, ſecundum gloſſ. Sed idem vbique. infrà. l. proxima. & ibi not. [Supplicio.] niſi quando non poteſt aliud reperire, ſecundum gloſſ. ſuprà de execu. rei iudi. ſtipendia. Item dic quod poſſunt recipere à dante ſponte, vt hic not. Et ideo fortè talia veniunt in generali obligatione. Sed hæc lex innuit contra, cùm dicit ſi quis intereeſſor. Item intellige hanc niſi habeerent ſuperabundantiam. infrà de aquæduc. ſi quid per diuinam. libro xj. de naui. non excu. l. ij. de oper. libe. l. patronus.

6 **Si quis.** [Pertinentium.] res meas tibi obligo, &c. [Ad futuras res.] ſecus in legatis, donationibus, & alijs contractibus per quos dominium transfertur. ff. de au. & argen. lega. l. ſi ita. ff. man. l. ſi mandauero. §. is cuius. ff. de verbor. obliga. l. cum ſtipulamur. & l. ſi à colono. Sed in actio. pro ſocio, idem quod hic. ff. pro ſocio. ſi ſocietatem vniuerſarum fortunarum. Item quod hic dicitur, obtinet in tacita hypotheca, ſecundum gloſſ. Sed Ioan. contra. Sed quamuis extendatur ad res futuras obligantis, non tamen hæredis. ff. de pigno. l. Paulus. ſecundum gloſſ. niſi teſtator poſſediſſet tempore vel à tempore obligationis, vt dixi ſuprà titu. j. l. cum res. & vide infrà qui po. in pig. ha. l. finali.

7 Quid ſi quis promittat ſub obligatione bonorum ſuorum, vel ſuper tali re, vel ex ea, an ex hoc cōtrahatur obligatio realis? Dic infrà de dona. ſi quis argētum. Sed huic l. obſtat. l. j. ij. reſponſo. de pigno. Sed ibi ſpecialiter obligauit.

Qui potiores in pignore habeantur.

1 ☞ Creditor primus poſſidens, poteſt offerre ſecundo.
2 Creditores plures ſi concurrant in pignore, quis præferendus ſit.
3 Legatarius quando præferatur creditoribus.
4 Reſpublica propriè Romanorum dicitur.
5 Poſſeſſor quo caſu efficiatur petitor.
6 Scriptura priuata, quando faciat fidem.
7 Inſtrumenta publica continentia confeſſiones debitoris, non præiudicant creditoribus.
8 Mulier omnibus indiſtinctè præfertur creditoribus.
9 Mutuans quando hypothecam habeat, etiam ſi pactū nō ſit.

1 **QVi pignus.** [Priori.] ſecus ſi vēdidit. infrà titu. ij. l. j. [Soluerit.] ſed econtra prior creditor etiam poſſidens poteſt ſi vult offerre ſecundo. ff. de pigno. l. Paulus. §. quæ pignoris. ſecundum gloſſ. Sed quid ſi alter alteri offerat? Dic quòd eſt melior conditio poſſidentis per dictū §. An autem ſola oblatio ſufficit? Dic quòd ſic ad agendum, ſed non quo ad confirmandum pignus. infrà de diſtrac. pigno. l. ſi poſtquam. ſuprà de pigno. l. ſecundus. [In ſuos vſus.] ff. de vſucap. l. debitores.

a **Si decreto.** Cum plures creditores concurrūt, aut omnes prætenduot pignus conuentionale, aut omnes prætorium, aut quidam conuentionale, & quidam prætorium. Primo caſu aut ſunt eiuſdem temporis, & tunc dic vt legitur, & not. ff. de pigno. l. ſi fundus. §. ſi duo. & l. ſi debitor. & ff. de Salu. interd. l. j. §. ſi colonus. & l. finali. Aut diuerſorum, & tunc in expreſſis & tacitis omnibus, vel partim expreſſis, & partim tacitis, eſt notare regulam quòd qui prior, &c. & fallentias. infrà eodem. diuerſis. dic ibi, & ff. eodem. inſulam. gloſ. tamen videtur dicere quòd fiſcus præfertur habentibus tacitas. ff. eodem. ſi pignus. infrà eod. eos. Sed reprobatur per doctor. ſuprà rem alie. geren. l. j. Ideo tene regulam, niſi in fallentijs. Secundo caſu aut ſunt omnes eiuſdem tituli, quia ex cōtractu vel ex cauſa legati, vel damni infecti, tunc concurrunt, aliàs præfertur qui prior miſſus eſt, vt hic in text. & gloſſ. s. de bon. auth. iud. poſſ. l. ij. ff. vt in poſ. le. is cui. §. ſi plures. & §. qui prior. de bo. auth. iudi. poſ. cū vnus. de dam. infec. l. ſi finita. §. ſi plures. Tertio caſu habet etiam locum regula. ff. eod. ſed & iure. vt in poſ. le. ſi poſtquam.

3 Quid ſi legatarius non prætendit pignus prætorium, ſed tacitam hypothecam? Videtur præferēdus creditoribus chyrographarijs. infrà. l. eos. Et ita not. ff. vt in poſſ. lega. is cui. §. poſtquam. Sed illa gloſſ. non eſt vera, ſecundum Dy. quia legatarij non vtuntur priuilegio hypothecæ contra hæreditarios creditores. ff. de ſepara. l. creditoribus. ſuprà de bo. autho. iudi. poſſ. l. j. ſuprà de iu. delib. l. finali. §. licentia. Et ideo videtur quòd ſi quis occaſione iudicati ex debito chyrographario fecerit capi rem, quòd alius ſimile oſtēdens iudicatum debeat cōcurrere cum eo. Quidam tamen dicunt contra per l. ſed hoc iure. Et iunge quod ſcripſi ſupra de iure delib. l. fin. §. licentia. [Conditionalis.] quia non cauebatur.

4 **Cum rempublicam.** Large hic ponitur: nam dicitur propriè reſpublica Romanorum. ff. de verborū ſignificatione. l. eum qui. [Contraxerit.] antequam reſpublica. [Iure.] ff. eodem. ſi pignus.

Si fundum pignori. Specialiter. idem ſi generaliter, ſecundum gloſſ. & doctor. dum tamen expreſſè. [Accepiſti.] Sed quid in tacita? gloſſ. dicit quòd dubitat. ff. eodem. ſi pignus. Sed Dyn. dicit ſemper præferri priorem tempore. ſupra rem alie. geren. l. j. & de hoc extra de regu. iu. qui prior. per Dy. lib. vj.

Prior quidem. [Creditor.] ſi vult poteſt. ſupra l. j. dixi.

Si generaliter. [Pignori dentur.] alij. Nec ob. ſupra de pig. l. ij. [Creditor.] in iam quæſitis, ſed in quærendis ſic concurrunt. ff. eodem. idem quod de iure fiſ. l. is. & in qualiber nota. Tamen quidam contra, infrà. l. proxima. vbi requiruntur duo, ſed illud quo ad hoc, vt præferatur in totum, quia aliàs concurrerent. Facit tamen pro ipſis, ſupra de iure do. l. in rebus. de ſecundis nuptijs. l. ſi. ex. edictali. §. in omnibus. [Inquietari.] ff. de diſtract. pignor. l. cum prior.

Licet. a [Eum.] idem ſi rem vendidit, & habuit fidem de pretio, vt not. in Specu. de ſolu. & obli. verſi. quid ſi primo. & verſic. quid ſi ven. iunge ſupra de act. empt. l. j. [Statim conuenit.] aliàs ſecus, ſecundum gloſſ. Quidam tamen contra. ff. eodem. interdum. Sed reſponde vt in gloſſ. Sed chyrographarijs præfertur, licet non ſit conuentuni. ff. de tribu. l. procuratorem. §. planè. Sic intellige ſupra de pign. l. quamuis.

a ¶ Not. tex. hunc, quando ſua pecu. res eſt empta. quoniam tunc eſt iure potior cæteris. vide hic Barto.

Authen. Item poſſeſſor. b Sumitur in autheo. de trien. & ſemi. §. illud quoque. colla. iij. [Proponat.] & ſic punitur de mendacio. ff. de rei ven. l. finali. de non nume. pecu. auten. contra qui propriam. inſtitu. de actio. §. finali. & hoc eſt, quia contrarius eſt ſibi. ſecus ſi non eſſet directè cōtrarius. ff. de rei venditio. l. officium. vide in authen. contra qui propriam. alic. et non auditur, etiam ſi vellet incontinenti probare, vt hic not. in gloſſ. Sed quid ſi negat, & incontinenti ante omnem probationem proponat ius prioritatis? Nō videtur eſſe locus huic authen. quæ dicit probata, &c. & quia nōdum redargutus eſt de mendacio, repellitur tamen tanquam contrarius, vt not. Dyn. extra de regu. iur. nullus. lib. vj.

b ¶ Hic eſt caſus in quo prior tempore efficitur poſterior propter mendacium. vide diffuſè per Bald. hic.

5 Et not. quòd hic de poſſeſſore efficitur petitor, & auditur contraria proponens in alia inſtantia. Vel ideo quia reus, nō autem actor eſt ſibi contrarius excipiēdo, cum talis exceptio non impediat conteſtationem.

Diuerſis. [Potiorem.] fallit. ff. eo. l. interdum. s. l. proxima. & auth. item poſſeſſor. j. l. pen. & ſ. e. de pig. l. fin. cum ſua auth. in quib. cau. pig. ta. contra. l. ſatis. ff. de reiug. l. at ſi quis. §. j. & l. pen. Et hic ſecundum gloſſ.

Eos qui. [Priuilegijs.] fallit vt ſcripſi. s. l. proxima. l. ij. [Quæ perſonalis.] ff. depoſiti. ſi hominem. §. quoties. de priuil. credit. dabimus. §. ſi quis.

Cum tibi. [Acceperas.] idem ſi erat tibi promiſſa. ff. e. l. j. qui vis in alijs creditoribus cōtra, vt eod. tit. potior. [Mortuo.] ſi viueret nō eſt locus obligationi, quia retineret pro promiſſione. s. de iure do. l. vbi. ſecundum doct. Quibus obſtat. ff. ad Vell. l. vt vxori. §. j. [Proſequi ratione.] pignora quæ tu tenes, ſed offerendo admittūtur, quia res ſunt obligatæ, aliàs non: nam chyrographa. &c. [Poſt.] & ſic nec offerre. infra de ſolu. l. nulla.

Scripturas. c Quidam antiqui dixerūt hāc l. fatuā, per l. inſtrumēta. & l. exceptio. s. de proba. Alij verò vt Io. intellexerunt quādo debitor erat abſens, & creditores inſtabant pro miſſione & venditione bonorū, & dicit omnes concurrere ſi conſtet de ſcriptura, alias non.

c ¶ Qui negat debitum et ſcripturam fatetur, ſibi præiudicat. Vide de hac ma. Ludo. Ro. cōſil. cxxcix.

6 Gl. verò intelligit quòd præfertur talis ſcriptura priuata, quæ valet cōtra debitorē, ſi aliàs cōſtet per depoſitiones teſtium, vel per confeſſionem. s. de proba. inſtru. Sed inter creditores nō præiudicat quin præferatur qui habet inſtrumentū publicū, niſi eſſet trino teſte notata: & ſic eſt vnus caſus quo præfertur poſterior priori. & ita notatur. s. eo. diuerſis. Idē Azo in ſumma. & Dy. ext. de reg. iur. qui prior. lib. vj. l. ſi tacit. s. de dona. ante nup. auth. ſed iam. Et ſecundum hoc videtur hic colligi quòd cautio priuata cum ſubſcriptione trium teſtiū, facit fidem, ſicut inſtrumentum publicum. ſupra de anna. excep. vt perfectius.

ctus.§.ſinautem. Et videtur notari.xvj.q.iij.§.poteſt. verſic. quod ſi præſes. Quod põt eſſe indubitatè verũ vbi requiritur ſcriptura publica,& nõ reperitur tabellio, vt dictis ll.& extra de elec.c.j.lib.vj.per Arch. Secus forte in alijs per l.inſtrumenta.ſ.de proba.& auth.ſed & ſi quis. Vel dic ꝙ illa in caſu ſpeciali loquitur. Vel dic ꝙ illa in nullo caſu fidem facit, niſi teſtes ſuis proprijs ſubſcriptionibus atteſtentur, tunc enim facit fidem: & hoc in vim publicæ ſcripturæ. Caſus autem reperitur quo priuata ſcriptura cum ſubſcriptionibus duorum teſtium facit fidem. extra de proba.c. quoniam contra falſam. Sed quid ſi agatur contra debitorem hypothecaria? Quidam dicunt talem priuatã ſcripturam non præiudicare, licet præiudicet in perſonali. Sed doct. contra, cum ſit eadem ratio.

7 Et ideo videtur ꝙ ſi ꝓferantur literæ ſigillatæ vel inſtrumẽta publica cõtinentes cõfeſſionẽ debitoris, ꝙ non præiudicẽt creditoribus, qui ꝓferũt literas vel inſtrumẽta de cõtractu. dic ſ.de bo.dã.ſi quis poſthac. Vide j.de diſtractio.pig.l.ſi eo. [Secretè.] nõ in publico loco. [Notariorum.] nõ tamen redigam in formam publicam, [Adhibitis.] id eſt, rogatis, ſiue nõ. [Sic perſonalis.] contra debitorem. [Robur habere.] quia probãt ſi hoc conſtet. [Quaſi publice.] & tamen nõ valet ſicut inſtrumentum. vide extra, de electio.c.j.lib.vj.extra, de fide inſtrumen.c.inter dilectos.vbi not.contra. [Accipiuntur.] & nõ videtur hęc lex obtinere vbi quis vult probare per teſtes: vt no. in authen.ſi quis.quam hic lege.

Authen.Si quis. Hæc auth.loquitur quando contractus excedit quinquaginta aureos.& fit in ſcriptis.& quo ad hoc vt ex ea comparatio fieri poſsit, ſecũdũ gl.& vide ſ.ſi cer.pet.l.ſi.& auth.ibi poſita. Et ſumitur in corpore, de fid.inſtr.§.ſed & ſi quis.coll.vj.

Aſsiduis. a [Pœnæ perſonales, ꝓpter fiſcum.ſ.quibus modis pignus taci. contrahi.ſatis. Et propter funeraria.ff.de religio.l.pen.ſecundum gloſ. [Mulier poſsidere.] ſed verè poſsidet maritus.ſ.ſoluto matrimonio.l.dotis.ff.de acquir. poſſeſ.l.Pomponius.§.in dotem. [quòd & aliàs duas.] ſ.de rei vxo.act.l.j.& de iure dotium.l.in rebus. [Ineſſe hypothecam.] à tempore datæ dotis, ſecundum gloſſ. Vel dic à tempore promiſsionis.ff.eod.l.j.ſecundum doct.

> a ¶ Quòd mulier præferatur cęteris creditoribus, vide Ange. in l.fuerat. inſtit.lib.de actio.
>
> b ¶ No.opin. Ioan. Fab.in hac ma.

8 [Temporis.] Mar.intelligit ꝙ mulier præferatur omnibus indiſtinctè. Alij diſtinxerunt inter pignus & hypothecã. Alij dicunt eam præferri habentibus tacitas, ſed nõ habẽtibus expreſſas, & hanc ſequitur gl.& Dyn. Sed Iac.de Are.& Pet.de bel.perti.cum Mar. Sed ſuppoſita opinione glo.quæritur an mulier præferatur habentibus expreſſas in poſtea quæſitos? Gloſ. dicit quòd non. Doct. contra per l.ſi is.ff.de iure fiſci.allega.in gl.& idem priuilegium habet mulier in bonis ſoceri ſi recepit dotem, vel filius eius voluntate. ff.ſol.matri.l.ſi cum dotem.§.nunc tranſgrediamur. ſecundum gl. Sed in bonis hęredis non, ſecundum gl.niſi eſſet nacta ex bonis teſtatoris.ff.de pign.l.Paulus.§.j. Vel niſi teſtator ea expreſsè obligaſſet, ff.de manumiſ.teſtamen.l.ſeruus.de leg.ij.l.vnum ex familia.§.ſi rem. Sed contra.ſ.de teſtamen.manumiſ.l.ſeruo.quòd videtur verius. Item hoc priuilegiõ obtinet vbi nullum eſt matrimonium: quod tamen ab initio credebatur tenere: vt hic not.in gloſſ. [Hæc el.] niſi hęredi extraneo. ff.ſoluto matrimonio.l.etiam. [Filijs.] vel alijs filijs alterius matrimonij. [Denegetur.] ff.de dam.infec.l.ſi finita.§.ſi autem. [Prærogatiuã.] propter realem obligationem. Aliàs contra.ff.de priuile.credito.l.priuilegia. [Ad ante nuptias donationẽ.] in qua habet hypothecam.ſ.de iure dotiũ.l.vbi. Sed non ſic priuilegiatam vt hic. [Pro lucro ſonemus.] ſi pactum ſit ſupra, de dona.ante nup.auth.eo.cum ibi not. [Referamus reſpice authen.ſi quis.

Authen.Quo iure. Sumitur in authẽ. de æquali.do.§.his conſequens eſt.& §.quia vero.coll.vij. Et dic quòd ita demum vtitur aduerſus tales ſi prior ſit: vt not.in corpore. Aliàs non, vt not.in l.aſsiduis.in magna gloſſ.

9 Item dic quòd tales mutuantes habent hypothecam: quamuis pactum non ſit: vt hic plenè no. Et ideo ſuperfluè ponitur hoc verbum, perſonali. Sed ille cuius pecunia res emitur, ita demum habet hypothecam ſi ad hoc mutuauit, ſecũdum gl. ille qui in reſtitutionem, indiſtinctè.

De his qui in priorum creditorum loco ſuccedunt.

1 ☞ Creditor ſecundus quãdo ſuccedat in hypotheca, & quando primus.

2 Actio perſonalis quando in alium tranſeat.

3 Creditor habens rem obligatam pro reditibus perpetuis an teneatur offerre vel vendere.

1 **NOn omnimodo.** Dic ꝙ aut offert ſecundus creditor, aut extraneus, aut debitor. Primo caſu ſuccedit ſecundus ſine pacto.j.l.fin.ſ.tit.j.l.j.ff. qui potiores in pigno.habean.l.potior. Secũdo caſu ſunt duo neceſſaria. oblatio, & pactũ: vt hic. Si tamen ſine pacto haberet exceptionem, ſi poſsideret: vt not.ff.de diſtrac. pign.cum prior. Et intellige oblationem & pactum, videlicet quòd agatur vt loco primi ſuccedat, & pignus ſit ei oblatũ: vt hic not. Tertio caſu tria videlicet pactum, & quod illa pecunia primus fuerit dimiſſus, & quòd ad hoc fuerit data: vt hic not.in gloſſ. Sed in l.aſsiduis.not.quòd quatuor ſunt neceſſaria. Sed hæc vera ſecundum b docto.

2 Sed an in primo caſu & alijs trãſeat perſonalis? Quidam ꝙ ſic.ff.de rebus eorum.l.j.§.fin.ſ.de contrario iudicio tutelę.l.ſecunda. Sed hoc durum niſi fiat ceſsio.ff.de lega.j.l.ſi res obligata. Et hæc actio quæ tranſit non eſt eadem in eſſentia cum prima, ſed omnino ſimilis: vt hic in gloſſ.

Cum pro patre. [Priuilegio.] per pactum.de priuile.fiſc.l.ſi cum.& l.finali. [Tuo nomine.] ſecus ſi debitor.ff.de conditio.inde.ſ.pœnæ. [Solutum eſt.] pro pignoribus recuperandis.

Si potiores. [Emiſſe.] et pactum appoſitũ [Defenſione.] non ageret hypothecaria.ff.de regu.iur.neque pignus.dic plenius.l.proxima.

3 **Si prior.** [Secundo creditori.] ſupra tit.j.l.j.& l.cum ibi. Sed quid ſi prior habet rem obligatam pro reditibus perpetuis? Videtur locus obligationi: per l.cum ibi. Sed intelligendo eam prout doctores eam intelligunt, facit ad contrarium, etiam videtur durum quòd prior creditor compellatur vendere. Sed tamen facit pro prima parte.ff.de ſolu.l.cali po.

Si antiquior creditor pignus vendiderit.

SI uendidiſſet. l.ſcite.j.l.ij. [Supereſſe.] niſi eo pacto vendidiſſet.ff.de pig.act.l.ſi cum venderet. [Vel vendiderit.] idẽ videtur ſi (ex quo recipit in ſolutũ) alij creditor vendidit, & ſecundum Iaco.de Aret. ꝓpter præcedentia.ff.de iure fiſ.l.Titius. [Debitum.] non enim videtur extinctum pignus ex quo non ſuit ius incõmutabiliter quæſitum.ff.de exce.rei iud.l.fina.§.Iatinus. non ſic in fideiuſſore. in Specu.de fideiuſ.§.finali.

Obligata. [Recte.] ſecus ſi non recte, tamen emptor habet exceptionem vſque ad ſummã debiti: vt hic not.

Si communis res pignori data ſit.

1 ☞ Res communis an poſsit ab vno dominorum obligari.

FRater. Facit, ſ.de commu.re.ali.l.j.& ij. Fiſcus tamen in totum alienat, vt j.de ven.re.fiſc.l.j.ſecundum gloſſ. ſed fortè nũ totum obligat, præſertim in dubio: vt dixi, ſupra de quadri.præſcrip.l.bene.

2 Sed quid ſi poſt talem obligationem ſit diuiſio inter fratres? Videtur ſolùm obligata pars quæ cadit in perſonã obligantis.ff.de act.emp.l.Iulianus.§.idem Celſus. Sed docto.dicunt portionem cuiuslibet ceſpitis remanere obligatam. ff.quib.mod.pig. vel hypo.ſol.l.ſi conſenſerit.§.fina. Et ibi notatur. Et §.idem Celſus.loquitur in iure perſonali.

De prætorio pignore & vt in actionibus debitorum &c.

Prætoriũ pignus dicitur quando fit miſsio. Iudiciale quando capitur ex cauſa iudicatur. dic ff.de pign.act.l.j.

SI prætorium. [Hoc eis.] vt puta vocatis debitoribus & conſ. rennibus iudex iubebit id eſſe in pignore.

Veteris. [A iudicibus.] vt in primo decreto vel quãdo fit miſsio: vt ſupra, vel e no.ca.

Si ex cauſa iudicati pignus captum ſit.

1 ☞ Bona diſtrahi & ſubhaſtari poſſunt per iudicẽ exequentẽ.

2 **REs ob cauſam.** [Iubendi.] quia ordinarius.ff.de re.iu.l.à diuo Pio. Et dic quòd bona poſſunt diſtrahi, & ſubhaſtari per iudicem exequentem. Et poteſt creditor venire ad licitationem, infra, lege proxima. Sed adijci non ſine ſubhaſtatione, niſi authoritate principis

cipit infra.l.fina.& d.l.à diuo.§.ſi pignora.& ibi not. vel dic quòd nec etiam cum ſubhaſtatione,etiam ſi nõ reperiatur emptor niſi per principem:vt d.l.fin.Sed prima ſeruatur de conſuetudine.[Iuſte.]id eſt,conuenonualis.

Cum in cauſa. [Per eum.] id eſt, per partem. [Poſtulauit.] niſi iudex ei committeret. ff.de re iudica.l.miles.§.qui iudicati.vide ſupra Vnde vi.l.meminerint.[Iudicatus.]id eſt,cõdẽnatus.[Alterius.] ff.de leg.ij.l.nõ dubium.§.ſi. Et dic officio iudicis vendentis.

Si pignus pignori datum ſit.

ETiam. [Poſſe.] vſq; tertio,in Spec.de pig.§.j.verſ.qualiter.dic ibi.[Tueatur.] dando actionem & exceptionem.ff.de pigno.l.grege.[Vſumfructum poſſeſsionis cauſalẽ.] vel formalẽ: non enim per obligationem extinguitur, cũ ius ſeruitutis nõ trãsferatur.ff.de vſufruc.l.arboribus.§.itẽ ſi quis.[Vẽdidit.] iuſtè ex pacto vel ex lege.[Reſcindi.]ſupra.ſi aduer.credi.l.j.

Si creditor. [Interceſſu.] Quid ſi creditor alij pignori dedit qui illicitè rem vendidit, nec poteſt reperiri ſecundus creditor,nec emptor,nec res? Dic primum non teneri,cùm legis authoritate tradiderit. Vide in Spec.de pigno.verſic.quid ſi tibi.

De partu pignoris.

1 ☞Fructus ex re pignorata percepti ad quem ſpectent.

1 PArtus. [Placuit.]dum tamen conceperit apud debitorem vel creditorem. ff. de pign.actio.l.ſi conuenerit.§.ſi fundum. [Sed ſi apud emptionem non.]ff.de pig.l. Paulus.§.ſi mãcipia.Item dic idem de fœtu gregis.ff.de pig.grege.In fructibus autem dic q ſi debitore manente domino idem debitor fructus excipiat quòd ſunt obligati.Idem ſi alius dum tamen non ſint conſumpti bona fide.ff.de pign.l.j.§.cum prædium. & l.ſi fundus. §.interdum. Sed ſi debitor tranſtuliſſet dominium rei obligatæ.tunc non,niſi primo eſſent ſati, & extarẽt. ſecundum doctor.& vide in dicto §.cum prædium,& l.quib.cau.pig.taci.contra.l.quamuis.

Cum pignoris. [Potuit.]ſupra,de pign.ſi dominium.[Conſignatum.] ſupra de pigno.l.creditor.

De remiſsione pignoris.

1 ☞Præbendam ſuam conferri videns, & non contradicens, an præiudicet ſibi.

2 Creditores quando iuri ſuo renuntiaſſe dicantur,non comparendo in termino à iudice ſtatuto.

3 Præceptum iudicis an liget non ſubditos.

4 Creditores ſe opponentes ſubhaſtationi, quando impediant venditionem.

5 Subhaſtationes fieri procurans an poſsit repetere expẽſas.

6 Emptor poſsidens prætore authore ſecurus debet eſſe.

7 Res hypothecata alienata conſenſu creditoris an reincidat in hypothecam.

1 SIte manumiſſum. a Multa hic concurrunt, quia ſcivit & tacuit in actu qui non poterat aliàs valere.ſ.ſi alie.res pig.l.ij. Item quia ſic diu morari permiſit.j.de pa.po.l.j.ſ.de pet.hære.l.ſi ſilius. Et ſic non obſtat.ff.qui.mo.pign.ſol.l.Paulus.Et hoc facit ad quæſtionem de illo qui poſt electionem vidit ſuã præbendã conferri & nõ condixit,q non habet regreſſum ſi electio infirmetur. Itẽ ad aliam de epiſcopo qui vidit presbyterũ vouere peregrinationem & eam arripere, & non condixit quòd nuo poſſet eum priuare.extra de reg.iur.qui tacet.lib.vj.in nouella.dic ibi.

Si probaueris. [Et conſentiente.] expreſsè, dic ſuprà l.prox.ſi alie.res pigno.l.ij.[Conſenſu.]ff.de pigno.acti.l.j.

Si ignorant. Si ſciret dic ſ.quę res pig.l.ij.[Vel inuito.]Quid ſi cõſenſit? Gl.dicit non eſſe remiſſum pignus,ſed ſecũdum præferri.ff.qui po.in pig.hab.l.creditor.§.ſi ſecum.Hu.cõtra,qui multos habet ſequaces.ff.qui.mo.pig.vel hyp.ſol.l.Paulus.[Nõ ſęſit.] Nõ tamen præfertur in poſtea quæſitis.ff.de iu.fiſ.l.ſi is. Quid in priuato? Dic ſupra qui po.in pig.hab.l.generaliter.

Cum te. [Vendican.]dic infra eodem.l.finali.

Debitũ. [Inutiliter.] quia dolo vel metu. [Vſurato.] quia vtraq; remiſsio de iure improbatur, ſecus ſi altera.ff.qui.mo.pig.ſol.l.j.§.iuncta.l.etiam.ſ.ad Vell.

Si eo tempore. [Programmate.]id eſt, ſcriptura publicè poſita, vel per præconem directa,ſecundum gloſſ.

2 Quid ſi per prætorem? Non videtur idem, cùm paucis innoteſcat.in authen.de litig.§.omnem.col.viij. Sed conſuetudo tenet contrarium.Sed quid ſi nulla ſubhaſtatio ſed iudex nominatim præfigit tempus certis creditoribus? Videtur quòd fiat eius præiudicium. ſupra de inge.ma.l.diffamari. dic ibi. [Præſentes.] ſic quòd edictum potens ad eos peruenire. Quidam tamen dicunt præſentes in diœceſi vel prouincia. vt extra qui ma.accu.poſſ.cap.fina.ſupra de bo.authorit.iudi.poſ.l.finali. de præſcrip.x.vel xx. annorum,l.finali. Vel dic hoc dimitti iudicis arbitrio.

3 Sed an ligat non ſubditos vt ſi iudex laicus ſubhaſtet, an ligentur clerici? Videtur q non.extra de conſtitu.c.quæ in eccleſiarum.de iudi.at ſi clerici.Sed poteſt dici q programma eos non ligat,ſed ius huius l.facto programmate.ſi vis tenere contrarium,vide Hoſt.extra de ſolu.c.finali. [Amiſiſſe.] hoc verum in creditoribus puris.Quid in conditionalibus? Non videtur q poſsint proſequi ante conditionis euẽtum. ff.de pig.grege.§.ſub conditione. Dic cõtra per l.illam. poteſt enim proteſtari de iure ſuo,& ſe opponere. ff.de ſepara.l.creditoribus. ex quib.cau.in poſſ.ea.l.in poſſeſsionẽ.Facit pro & cõtra, qui.ad libe.procl.nõ licet.l.pen.Quid ergo ſi creditor habet rem obligatam pro reditibus annuis,& nihil ei debetur de tempore præterito? Non videtur eſſe locus huic legi,cùm nõ habeat quid proſequi,nec cauſam agendi.ſupra de inoffic.teſt.l.eum qui.Sed poteſt dici contrarium.debuit enim ſe opponere, & non ſic decipere emptorem.per ll.ſupradictas.Et hoc in præſtationibus,quia in iuribus quæ ratione rei præſtantur, ſicut cenſus vel canon,poſſet contradici, cùm non videatur vendi niſi ius emphyteuticum. ff.de contrahen.emp.l.qui tabulas. de acti.emp.l.ſi ſterilis.

4 Sed quid ſi ſiant ſubhaſtationes,& plures creditores ſe opponunt,omnes prætẽdentes hypothecariam pro debito:nunquid ceſſabitur à vẽditione quouſq; de iure eorum ſit diſcuſſum? Non videtur:ſed pretium debet poni in manu iudicis, vt illi tradat quem potiorem inueniet, cum omnino vendendum ſit.infra de iure do.impe.l.ſi.§.ſi verò creditor poſtquã. ff.de iur.fiſc.l.res.§.j.Quod poteſt eſſe verum ſi ex cauſa iudicati ſubhaſtatur,& pro ſimplici debito nõ perpetuo. vt ff.de re iudic.l.a diuo Pio.§.quod ſi res.in fin. Aliàs videtur ſuperſedendum & res tradenda primo creditori,niſi ſecundus offerat.ſupra qui po.in pign.ha.l.diuerſis.Et hoc maxime ſi aliquis ſe opponeret pro domino.ſed quid ſi ille qui fecit ſubhaſtari habeat iudicatum vel ſententiam, opponentes prætendunt hypothecarias primas:nõ tamen iudicatum, nec literas, ſed probare volunt per teſtes? Dic eos non admittendos, niſi habeant probationes paratas: non tamen præiudicabitur iuri eorum quo minus poſsint agere hypothecaria.extra de teſti.veniens.de ſenten.& re iudi.cum ſuper.ff.de re iu.à diuo Pio.§.ſi ſuper.arg.ſupra de ordi.cog.l.fin.Et ſic fortè debet intelligi ſupra,qui po.in pign.hab.l.ſcripturas.

5 Sed quid ſi ille qui fecit ſubhaſtari fecit expenſas in ſubhaſtando? Dic primum aduocantem rem expenſas ei debere reſtituere.ſ.de bo.autho.iud.poſ.l.fin.Et facit quod ſcripſi.j.de requi.reis.l.j.Quid ſi res ſubhaſtata ſuit diſtracta, & pretium traditum ſeruiens(quod fieri debet vt no.in l.à diuo.§.ſi emptor.)& ſeruiens cũſumpſit? Dic liberatum debitorem.ff.de diſt.pigno.l.quæſitum.Sed ſeruiens tenetur.ff.de euic.l.ſi pignora. Vel ille qui eum nominauit ſi cautionem non recepit, j.de peri.oo.l.j.lib.xj.Sed cõtra quem aget hypothecaria primus creditor in caſu quo fuit præcitatus,nihilominus res vendita,vt ſ.ſcripſi? Videtur q contra illũ qui recepit pecuniam. Quod dic vt ſcripſi ſupra de iure delib.l.finali.

6 Emptor enim debet eſſe ſecurus qui authore prætore poſſidet.ff.de acquir.poſ.l.iuſte.ff.man.l.ſi mandauero.§.ſi curator.de reli.l.ſed ſi quis.§.j.Et eodem modo ſi creditor qui faciebat ſubhaſtari feciſſet pactum cum aliquo de primis creditoribus:quia audietur non obſtante ſubhaſtatione.

Si hypothecas. [Diſtrahẽre.] per ſubhaſtationem, vt j.ſequitur:& facit ſ.l.pxi.Vel tune,& iunt facit ſ.de quadri.præſcrip.l.bene.dic ibi.

Creditricem. [Eandem cautionẽ.] infra de dona.l.j.infra de ſolu.l.pecuniæ. Secus ſi pignus redderet, quia non videtur dare debitum. infra de pact.l.Labeo.

Cum ex cauſa. [Mente.]quòd præſumitur.ff. qui.mo.pign.vel hypo.ſol.l.j.[Inſtaurari.]ff.de ſolu.l.qui res.§.aream. Fallit ſupra ſi aduerſus tranſact.l.j.& ij.ſupra de non nu.pecu.authen.contra qui.ff.ſi ex noxa.cauſa aga.l.ij.ſecundum gloſſ.

a ¶Hic eſt caſ.i quo ſcientia abſq; contradictione habetur pro conſenſu de quo diffuſè per Bald.

Res

Res pignoris. [Conſenſu eorum.] dic vt ſuprà. l.j.&.ij.

a ¶Hæc l.eſt vna ex quinquaginta deci.Iuſti.& eſt ſing. in ſumma.

1 **Solita.** [a] Dic quòd aut res redit ad debitorem ex priſtina cauſa, & durat obligatio.ff.quib.mo.pig. vel hypo.ſol.l.voluntate. Aut ex alia, & tunc aut conſenſu ſub ſpe habendi debitum, & nihilominus durat, vt eodem titu. ſicut.§.illud. Aut ſimpliciter, & tunc ſi conſtet quòd haberet animum liberalem, non durat, nec reuiuiſcit, vt hic: & ſi ſit dubium, videtur quòd ſub ſpe recipiendi debitum, vt l.ſicut.§. ſuperuacuum.ſecundum doctor. quod eſt verum ſi aliquibus indicijs probaretur habere debere ſpem: quia forte ſpes dabatur, aliàs videtur in dubio hanc l.obtinere & ius ſuum remittere, ar.ſupra de inoffic.do.ſi pater.ff.de legatis j.ſi domus.§. fina.s.eod.cum ex cauſa.& l.cum re.[Rerum.] ſed non extenditur ad hoc, quia habito reſpectu ad tempus obligationis non erat futurum ſed præſens, & ideo non venit ſub illis verbis, cùm nec partes ſentirent quod venire deberet.

Etiam ob chirographariam pecuniam pignus teneri poſſe.

1 ☞Pignus quando pro chirographario retineri poſſit.
2 Creditor non poſsidens ſi agat hypothecaria poteſt repelli.
3 Creditor chirographarius redimens pignus an poſsit illud retinere.

1 **Pignus.** [Si nouatione.] volũtaria ſecus ſi neceſſaria.ff.de pigno.act. l.ſolutum.j.reſpon. & hoc quia prima actio penitus extinguitur. aliàs ſecus. ff.de pactis.l.ſi vnus.§.cum reo. ſupra titu.j.l.debitum.ff.quod me.l.illud. verum eſt tamẽ quòd liberata per dolum non reponuntur in ſtatu ſi eſſet præiudicium tertij, cùm dolus ſit [b] perſonalis, ſed per metum ſic. cùm ſit in rem ſcripta actio quod metus cauſa. Item dic quod non nouat ſtipulãdo, nec pignora pignoribus addendo. ff.qui potio.in pigno.hab.l.creditor. Et facit. ff.de pigno. act. l.ſolutũ.j.[Tranſtuliſti.] ab alio nouandi animo ſtipulando. Quod hodie non præſumitur, infrà, l.finali.de noua.ſecundum glo. [Perſecutionem.] ff. de pig.grege. §.etiam. [Ac ſi in poſſeſſionem.] Quæritur an pro debito naturali tantùm pignus poſsit retineri? Gloſſ. videtur hic ſentire quòd non in ſolutione contrarij. l.per retentionem. ſupra de vſuris. Et idem Iacob.de Arct.

b ¶Not.& erit tibi bonori.

c ¶Not. perpetuò quòd fructus rei pignoratæ extenuãt ipſo iure ſortem principalem, latè per Bald.cano. in cap. ex literis extra,de iu.iur.

2 Sed quid ſi creditor non poſsidet, ſed agit hypothecaria? Dic ipſum repelli ſi debitor offerat debitum hypothecarium licet non chyrographarium, vt hic nota. Sed ſi debitor non offerret, & hypotheca perueniret ad manum creditoris, tunc retinet. Quid igitur ſi cùm creditor poſsidet, conceſsit precario debitori? Dic quòd non poteſt reuocare ſi debitor ei offerat debitum hypothecarium. ff. de preca.l.ſi debitor. Et idem Dyn. Et habet hæc l.locum, ſi pignus erat debitoris, ſecus ſi extranei, ſecundum gloſſ.& doctor. Item habet locum in omni debito etiam ſine chyrographo, quicquid etiam debeatur ex quocunque contractu, vt hic plenè not. per gloſſ. & doctor. Et in debito in diem, vel ſub conditione ſi perſona ſit ſuſpecta.ff.de pigno. quæſitum. Item in prætorio pignore, vt hic nota. Sed tamen pro tali pecunia nõ poteſt vendi pignus, vt hic not. Quæritur quid ſi pro alio debito creditor habebat aliud pignus minus ſufficiens? Dicunt quidam non eſſe locum retentioni. ſuprà de pa.conuen. l.finali. Alij contra. Sed pro primo facit hæc lex. & hanc Specu.titu. de pig.verſ. pone.[Debitores.] ſecus ſi fideiuſſor, infrà de fideiuſſo.l.ij.& ibi nota. [In ſecundo creditore.] Sed an in emptore locum habet, cui debitor ſine voluntate creditoris vendidit, creditore poſsidente? Gloſſ. dicit quòd ſic. Et ſi videtur exceptio perſonalis. Sed Dy. in ſimili, videlicet in exceptione compenſationis quòd ſit realis, vt l.doli.ff.de nouationibus.& extra de regu.iur.exceptionem obijciens. Sed an idem in fideiuſſore redimente pignus? Dic infrà de fideiuſſ.l.ij.vbi de hoc.

d ¶Hæc l.eſt no.ad hoc q̃ nõ licet creditori pignus emere, vide Baldum in cap.vlt.de præſcript.extra.

3 Sed quid ſi chyrographarius creditor redimit pignus, & habuit ceſsionem à creditore hypothecario? Videtur per hanc l.quòd poſsit pro ſuo debito retinere. Quidam tamen cõtrarium.ff.quibus modis pignus vel hypothe.ſol.l.finali.

De diſtractione pignor.

1 ☞Creditor vendens pignus an teneatur nunciare debitori.
2 Creditor habens plures res ſibi obligatas, ſi eam quæ maioris eſt pretij vendat, an ſit in bona fide.
3 Venditio imaginaria per quem probari debeat.

Fundum. [c] [Ipſo iure.] oppoſita compenſatione, ſecundum gloſſ. [Minime poteſt.] dic ſuprà, de pig.act.l.j.

Creditor. [Precario.] id eſt, licet debitor &c.glo.

Hypothecis. [Fideiuſſorem.] ſuprà, ſi certũ petat.l.ſi pro mutua.in fin.

1 **Creditor.** Dic quòd vbi actum eſt vt poſsit vendere, non eſt opus denunciare. Si vt nõ poſsit vendere debet denuntiare ter. Si nihil actum ſit, ſemel.ff.de pig.act.l.iij.& hic no.infrà de iure do.impe.l.fin. Et caue, quia hic ſupponit quòd venditio non annullatur, infrà eodem.ſi ceſſante.& titu.ij.l.cum contra. ſecus ſi iudex venderet exequendo, infrà de iur.haſ.fiſc.l.finali.lib.x.ſuprà de reſcin.ven. l.fina. Item ſecus ſi res eſſet minoris, vt ſuprà ſi aduer.ven.pig. l.ij.[Debitori.] publico.infrà eod. quæ ſpecialiter. [Teſtato.] id eſt, cum teſtibus.[Per fraudem.] culpã, etiam leuem, ſecundum Odofre. ff. de pign.ac.l.ſi ſeruus.[Competit.] ſcilicet pignoratitia directa, ſecundum gloſſam.

Si reſiduum. [Arbitrum.] id eſt, calculatorem. [Superfluo.] ſi non obtulit, ſed ſe paratum ſoluere dicebat, tenet alienatio, ſed reſcinditur.ff.de reſcin.ven.l.penult.dic infrà.eod.ſi priuſquam.

2 **Quandiu.** Et ſic pro modico poteſt totum vendere.infrà tit.j.l.ij. Quid ergo ſi plures res ſint obligatæ, & vendidit rem maioris pretij, cùm ex minore poſsit pretium habere? Gloſſ.di.quòd non videtur bona fide verſari. Et idem doctor. ſed tamen non reſcinditur venditio. ſuprà eod. creditor. dic ibi. infrà.l.proxima.

Si ceſſante. [Venditionem.] niſi emptor participauerit. infrà ſi vendi.pig.aga.l.j.& iij.

Si priuſquam. [Obtuliſti.] hoc ſufficit ad impediendam venditionem, ſi fiat in iudicio. aliàs non. infrà tit.j.l.j.& ij. ſecundum gloſſam. [Depoſuiſti.] hoc requiritur ad plenam liberationem. [Permanet.] ſuprà, qui po.in pigno.ha.l.j.[Offerres.] & ſic ſola ſufficit oblatio.

Quæ ſpecialiter. [Et ſolẽniter.] publicè ꝑſcribendo, ſuprà eodem.l. creditor.[Cætera bona.] ſuprà de pig.l.j.

Et qui. [d] [Negotium.] ff.quib.mo.pig. vel hypo.ſol.l.ſicut.§.ſuperuacuum.ſuprà de pig.ſi nulla.ff. de contrahen.empt.l.nulla.

3 [Euidentibus.] ſupponitur quia hoc ipſo quòd rem tenet cõtra ipſum præſumitur, vt dicto §.ſuperuacuum. Et ſic non habet debitor probare. dic quòd hic loquitur in caſu quo creditor vendidit alij qui de facto poſſeſsionem habuit, quam poſt tranſtulit in creditorem titulo venditionis, quæ omnia creditor probabat: ꝓpter quod debitor oneratur tanta probatione. Sed ſi creditor ſemper tenuiſſet, præſumeretur contra ipſum, vt ſcripſi ſuprà, quæ in frau.cre.in rubr. Et ſic concordat ſuprà de remiſ. pign.l.finali. Et hæc ratio quare tenetur etiam negatiuam probare. Vix autem præmiſſa probari poſſunt, niſi probetur ab initio eos ita pactos. vel ſi creditor mutuauit pretium, vel non fuerit ei ſolutum, vel ſi incontinenti emit: vt dixi circa dictam rubricam. Et potes dicere quòd ꝓbato quòd emptor fuit imaginarius, eſt probata negatiua, vt not. in ſimili. ſuprà de condi.ob tur.cau.l.j.

Mulier. [Creditor.] ff.ad Velleia.l.iij.§.fi. [Marito.] ſuprà ad Velleia.ſi ſine.dic ibi.

Si debitor. [Tranſtulit.] ff.de contrah.empt.l.alienatio.

Qui prædium. [In vacuam.] de qua nemo contendat.dic ſupra de probatio.l. cum res.

Si in hoc. [Tenentibus.] & debitum cõfitentibus & obligationem, aliàs actio hypothecaria eſſet inutilis. [Facultatem.] ſupra de adminiſt.tut.l.debitoribus.de pig.act.l.pignoris.§.finali.

Obligatis. [Solicitauerit.] id eſt, habuerit penes ſe.

Vnus ex multis. ff.de pigno.actio.l.ſi neceſſarias.§.ſi vnus. [Non admittit.] infra ſi vnus ex pluribus.

Rei creditor. [Perſecutionem.] dic hodie in authen. hoc ſi. ſupra de pigno.

Quià creditore. [Nõ poteſt.] inſtit.qui.alie. non licet.§.j.

Si maritus. [Dedit.] ſuo tamen nomine. dic ſuprà de pigno.l.& ſi frater.

Secun

Secundum. [In perſonam.] ff. de pigno. actio. l. ſi rem. §. fina.

Debitorem venditionem pignoris impedire non poſſe.

SI ſunt. [Debitor.] ſecus ſi prædeceſſor. ff. de le. ij. l. pater. §. j. dic ibi. [Creditor.] ff. de lega. ij. l. qui ſolidum. §. ſi. infr. de litig. l. j.

Debitoris. [Vſurarum.] pro quibus fuerat obligatum. ſupr. de vſu. l. per retentionē. [Depoſitum.] Dic ſupra. tit. j. ſi priuſquā. [Modicum.] ſupr. tit. j. quādiu. [Denunciationē.] dic, s. de rei vend. l. ſi fundum.

Si vendito pignore agatur.

1 Debitor qualiter agat pro malè vendito pignore.

1 **PRæſes.** [Iubebit.] interdicto fraudatorio agēdo, vel vtili rei vendicatione. ff. de ſol. l. pupilli. ſecundum gl. vel dic pig. ac. ſi fuit pignus, ſi hypotheca. actione de dolo. ff. de pig. acti. l. ſi quis in pig. Sed quid ſi creditor fuit tantū in dolo? glo. di. agi poſſe tantū cōtra eum, vt hic. Sed la. contra. ff. de eo per quem fac. eſt. l. ſi. ſed ibi non fuit conſenſus domini, hic ſic, videlicet creditoris qui quaſi dominus vendit poteſtate legis. Vel diſtingue plenius, vt no. j. de iure fiſc. l. iij. lib. x. quia aut non tenuit contractus, & tenetur emptor. Aut tenuit, & tunc ſi fuerit in dolo, idē. Si non fuerit in dolo, tunc in ſubſidium. [Offerente.] quia eā debebat. nec obſt. infra de euic. ſi fundum.

Seruos. [Petat.] in ſubſidium. dic ſupra, de rei vēdi. l. mater.

Si uxor. Dic ſupra. l. j.

Cum contra. [Conſueuerunt.] infra de iure do. impe. l. ſi. Et ſic nō tenet venditio ſecundū Pla. quē glo. videtur ſequi. Vel dic ꝙ tenet. ſupr. tit. ij. l. ſi ceſſante. & l. creditor. [Poſſeſſorem.] dic ſupr. l. j. Reuocatis.] etiam ſi vellet ſupplere pretium emptor. Nec obſt. mā. l. diligenter. quia ibi conſenſerat dñs in alienatione, ſecundū gloſſ.

De luitione pignoris.

1 Acceſſorium quando tollatur principali ſublato.

1 **INtellige.** Dic ꝙ aut eſt tale acceſſoriū qđ non poteſt per ſe ſtare, & obtinet regula. ff. de reg. iu. l. cū principale cōmunia prę. l. j. Aut poteſt, & tunc aut principale extinguitur diſpoſitione cōſummata. & tollitur acceſſoriū. ff. de rei ven. l. ſolū. §. meū. Aut antè, & tunc aut acceſſorium veniebat de natura principalis abſq; expreſsione, & obtinet regula. ff. de in diē adie. l. ſi res. de poſi u. l. iiij. de vſuris. Leon. Aut fuit expreſſum, & tūc aut ratio tollendi ſe extendit ad vtrūque & obtinet regula. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. l. ſoluitur. §. ſi. & l. antep. & l. ſi deferente. Aut non ſe extendit, & tunc aut vtrunq; fuit nominatum per modum principalis, & nō obtinet regula. ff. de eo quod cer. lo. l. centū. ff. de fun. inſtr. ſi cui. depoſiti. l. j. §. qui depoſitis. & hic. Et idē ſi tendunt ad diuerſos effectus. ff. de verbo. obli. l. qui Romæ. §. j. de act. & oblig. l. Traiectitiæ. §. de illo. Si non fuit nominatum vtrūque, tunc videtur regula obtinere. de pecu. le. l. j. & ij. Ar. contra. ff. de ſta. lib. l. ſi ſtatu liberi. in prin. [Submota.] per præſcriptionem. ſupr. de præſcri. xxx. an. cū notiſsimi. Vel pone. ff. de ſol. l. ſi qs. §. ſi. ff. ad Trebel. l. debitor. §. ſi. item hæc lex non obtinet, vbi tollitur principale per ſolutionem, vel rem iudicatam vel iuſiuran. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. l. ſoluitur. §. ſi. quia ibi eadem ratio extingueret vtrunq; quod hic non eſt.

Si reddita. [Non acceperit.] dic ſupr. tit. iij. ſi priuſquam.

Si vnus ex pluribus heredibus credi. vel debi. &c.

1 Libellus in actione hypothecaria qualiter concludi poſsit.

MAnifeſti. [Diuidi.] dic ſupra. ſi cer. pe. l. j. [Teneri.] ff. de pigno. act. l. ſolutum. §. ſi creditori.

Actio. [Cedant.] per hanc legem dicit Roffre. quòd in libello actionis hypothecariæ poteſt cōcludi alternatiuè, & ita habet cōſuetudo curiæ laicalis. Sed doct. dicunt ꝙ imo ad declarationem & reſtitutionem. Sed debuit redditio venit vſque ad executionē. ff. de re iu. l. miles. §. j. de peti. hære. l. item veniunt. §. idē ratione. Et idem in Spe. de ſol. & obli. ver. qđ ſi. Sed facit pro prima opinione extra de pig. c. ex literis. in ſi.

Si pignoris conuentionem pecuniæ numeratio ſecuta non ſit.

SI pecuniam. Hæc lex eſt de verbo ad verbum, ſupra de non numera. pecu. l. j.

De iure dominij impetrando.

DOminii. [Debitoris.] in vniuerſo. niſi ſpecificentur, ſupra de bo. autho. iud. poſſi. poſſ. leg. ſi debitore. Sed ipſis ſpecificatis licēt tantum ſit in debito.

Si creditor. [Videtur.] dic ſupra de diuer. reſcripe. l. falſo. Sed quid ſi non accepit vſuras ſed petijt? Videtur idem ſupra de re iudi. l. ad ſolutionem. ar. contra. ff. de inoffi. teſt. l. nihil. §. ſi cum filius.

Vetuſtiſsimam. [Ex definitione.] dic ſupra de diſtra. pig. l. creditor. [Ex ſententia.] interlocutoria de ſoluendo vel redimendo. [Principale.] idem videtur in cauſa iudicati, ſupr. ſi in cauſa iudi. l. ij. & ſi. dic in l. ij. [Tēpus.] & ita habebit quadrienniū. [Integra.] ſecus in pignore quod in cauſa iudicati capitur. ff. de re iu. l. à diuo. §. ſi pignora.

De pactis pignorum & de commiſſoria lege, &c.

1 Pacta quæ in pignoribus ſint valida.

2 Iuramentum non firmat pactum pignori appoſitum.

QVoniam. [a] Dic quòd aut pactum apponitur inter debitorem & fideiuſſorem ſeu quemlibet extraneum, & valet etiam quodcunque. ff. de contrahen. empt. l. fin. Aut inter debitorem & creditorem, & tunc aut vt creditor emptum habeat tāta pecunia quantum valet. Et dic pactum valere. ff. de pignoribus ſi fundus. §. ſi. Aut pro tanta pecunia quātum mutuauit, & non valet, vt hic. Et idem ſi dixerit ſe daturum in ſolutum pro illa pecunia, vt infra. l. j. ff. de ſol. calipo. Quod eſt verum ſi ab initio ita pactum ſit. ſecus ſi ex interuallo. ſecūdum Pet. de bel. per. ſupra de pig. ſi domina. ff. de pig. ac. l. ſi Titius. Itē hæc prohibitio non obtinet in ſponſionibus honeſtis. ff. de p̄ſcrip. ver. ſi rem. §. ſi. Nec in arris ſponſalitijs, ſupra, ſi rec. pro. l. j. Item dic in alijs arris. ff. de contrahen. empt. l. quod ſæpe. in ſitu. e. §. j. Idem valet pactum quòd nō liceat redimere vſque ad tempus, dum tamen non excedat xxx. ann. vt hic nota.

2 Sed quid ſi fuit iuramentū interpoſitum? Dic nō valere. Veruntamen obſtaret agenti exceptio. extra de pig. ſignificauit. & ibi per Innocen.

[a] Hic habes de pacto legis cōmiſſoriæ, ꝙ ſit reprobatū, vide latè p Sal. & de But.

De exceptionibus.

1 Annalia ad agendum perpetua ſunt ad excipiendum.
2 Replicatio eſt eiuſdem vitæ cuius eſt exceptio.
3 Actor non audietur ſi reus cōtra intentionem eius aliquid probet.
4 Defenſio in quibus differat ab exceptione.
5 Exceptiones vſque ad quod tempus poſsint opponi.
6 Exceptio quæcunque dilatoria, poſt litis conteſtationem opponi poteſt.
7 Exceptio ſpoliationis, an poſsit opponi poſt litis cōteſtatio.

DEbitores. [Antiqua lege.] xij. tabu. ſupra, fami. erci. l. ea quæ. [Doli mali.] quo ad directā, ſed quo ad vtilem ipſo iure. [Aduerſus alios.] poteſt enim vni prouidere prælegandu, ſed non ſtipulando. ff. de verbo. obli. l. cōtinuus. §. ſi.

Pro portione. Dic ſupra quibus res iudi. non no.

Aduerſus fratrem. [Tutelæ.] dic ſupra de le. tu. l. ſi. [Fraudē.] qa dolo te induxit ad quitandū, vel commiſerat dolum in adminiſtratione. ff. de libe. leg. l. Aurelius. §. Caius.

Cum nondum. [Defenſiones eſſe.] dic vt infra. l. pen. & ſi.

1 **Licet.** Pone tribus modis caſum, vt hic no. in glo. Item collige quæ annalia ſunt ad agendum, perpetua ſunt ad

ſunt ad excipiendum. Et dic quòd aut quæritur de exceptione, aut de replicatione. Primo caſu, aut ex eo ſolo cōpetit exceptio, quia agi poteſt, aliàs non competitura: & tūc eſt eiuſdem vitæ, cuius eſt actio. ff. de inoffi. teſta. l. papinianus. §. ſi filius. de peti. hære. ſi quis libertatē. Aliàs obtinet regula, vt hic. ff. de excep. doli. l. pure. §. fina.

3 Secundo caſu dic quòd replicatio eſt eiuſdem vitæ cuius actio. ff. de pec. quæſitū. §. ſi. Et hæc no. in glo. Nec ob. infra. l. proxi. quia ibi loquitur quādo actio de dolo eſſet perpetua, quia res peruenerat ad doloſum. ff. de dolo. l. itaq. ſecundum doc. [Poſſeſſionē.] Incontinenti, vel vacuā reperit, vel nō vacuam. dic infra ad l. Iuliam de vi. l. ſi quis ad ſe.

Si pactum. [Præfinitione.] dic ſupra, proxima.

Si ex maiore. [Præſtitiſti.] per verba expreſſa. Feciſti tamen ei pactum de non petendo, ſecundum glo. doc. [Minimè prohibens.] dic ſupr. de tranſac. ſi de certa. & l. ſi quidem.

Præſcriptionem. [Sententia.] dic ſupra de proba. l. exceptionem. & auth. at qui. ſenten. reſcin. non poſ. l. peremptorias.

a ¶ No. ꝓpetuò qꝺ ſi reus eſt cert᷒, ꝙ actor nō poſſit probare, debet negare, & nō excipere. vide Bal.

3 Si quidem. a[Agi conuenit.] Argumentum ꝙ vbi reus proponit factum pertinens contra intentionem actoris, actor non debet audiri ad probādum factū ſuum. Quod verū eſt ſi eſſet præiudiciale, vt not. Archid. extra de cōfeſſ. c. j. lib. vj. in. ſi. j. glo. Vel ſi reus confiteretur, aliàs ſi negaret ſic. vt no. in Spe. eo. §. j. verſi. defenſiones. Et ſic poteſt intelligi extr. de renū. c. ſuper. ibi enim actor cōfitebatur renūtiationē, vt ibi not. Hoſt. Et dic ſecundū gl. quòd aut quis ſimpliciter negat, & non confitetur, vt primo dicto. Aut negat, & conditionaliter excipit, nec tunc etiā, vt iij. dicto. Aut ſimpliciter ponit, vt pactum vel ſolutionē, tūc videtur confiteri, vt hic in ſecundo, ſecundū Dy. extra de regu. iu. c. nullus. Et idem videtur tenere gloſ. in l. exceptionē, ſupra de proba. Et idem Spe. de excep. §. viſo. circa prin. Sed la. cōtra, per l. vtique. ff. eo. cuius opi. poteſt eſſe vera, quādo exceptio & negatiu ſe cōpatiuntur. Aliàs prima. Et videtur not. Hoſti. extra eo. cum venerabilis. Et vide ſupr. de non nu. pe. authen. contra qui propriam. & quæ ibi ſcripſi. Et vide qđ not. Dyn. extra de reli. do. c. dilectus. Quis autem primo tenetur probare aut excipiens, aut replicās? Dic extra de excep. c. à nobis. [Conteſtationem.] ſi velis. ſ. de proba. exceptionē. [Probaueris.] vide ſupr. de proba. auth. at qui.

4 Defenſiones. Quæ ſit differētia inter defenſionem & exceptionem? Dic quòd defenſio eſt quæ perimit, ſed exceptio eſt quæ excludit intentionem, vt in Spe. eo. tit. §. j. ver. defenſiones. Et dic integro manente ſtatu, quia ſi mutauit, & exceptio ex eo naſcitur, quia mutauit, tunc non cōpetit fideiuſſoribus, niſi in caſu quo ꝓmiſſum non poſſet adimpleri. infr. de fideiuſ. l. j. ff. qui ſatiſda. cog. l. ſed ſi deceſſerit. ſi quis cau. l. ſed ſi quis. [Ad interceſſores.] rei cohærentes. ff. eo. l. exceptiones. ij. §. rei. & §. perſonę. l. ij. [Reus principaliter.] ſi habet regreſſum cōtra debitorem. ff. de pact. l. quod dictum.

Si quis. [Opitulatione.] per interlocutionē. [Condēnatione.] forè non ſic in reo, cū hæc l. non dicat. Item dic idē ſi aduerſus aliam interlocutoriā ſe opponat, cùm ſit eadem ratio.

5 Præſcriptiones. Dic hanc l. obtinere quando eſt iudex, niſi excipiat, aliàs etiam poſſet opponi poſt ſententiam. ſupra ſi à non compe. iudi. l. ſi. Item ante libellum, vel poſt, ſecundum glo. de iudi, non videtur. Aliæ tamen dilatoriæ non admittūtur ante datione libelli, vt in Spe. eo. §. nunc videndū. ver. illud notatur. Sed nec iſta poſt quā litigaſſet ſuper dilatorijs, vel ſuper forma libelli. Sed ſi ſuper forma citationis ſic. extra de ſen. & re iudi. c. inter monaſterium. Item poſt datam cautionē non poteſt hæc exceptio opponi, vt no. ff. quando appel. ſit. l. ſi. ſed recuſare poſſet. ff. de iudi. l. non videtur. & l. ſed ſi ſuſceperit. ſupra de litis conteſta. authen. offeratur. Item hæc obtinet ſi ſciuit exceptionem cōpetere ſibi, aliàs ſi ignorauerit, poteſt quandoq. vt hic. Idem Innocen. & Hoſtien. tenent cū hac gl. in c. paſtoralis. extra de excep. Sed glo. Ber. tenet contra in ſimili. extra in d. c. paſtoralis. Spec. eo tit. §. nunc videndū. Sed hæc glo. indubitatè eſt vera, quādo agitur prima actione. ſec᷒ ſi actione iudicati, vt not. ff. de excep. rei iudi. l. duobus. Item dic quòd ſi die præfixa ad declinandū fuerit contumax, quòd pòſt non admittitur, vt no. Inn. extra de dila. c. præterea.

b ¶ Ex l. decl. Iuſti. de vēdente rē litigioſam. Vide bal. ca. in c. eccleſię ſanctæ Mariæ. extra vt lite pen.

6 Item dic ꝙ hæc exceptio & quæcūq; alia dilatoria poteſt opponi poſt litis conteſtationē, ſi cauſa cōcedendi ſemper durat, vt de loco non tuto, vel forte iudice inimico, vt in Specu. de cita. §. j. ver. quid ſi reus. Et per Archid. de offic. dele. ſtatuimus. lib. vj. Quid ſi repellat agentem, quia nihil intereſt? Dic quòd ſi proponat ad finem repellēdi, debet in principio proponi. Si verò ad finem abſolutionem & diffinitiuā conſequēdi, poteſt etiā pòſt. Et ſic intellige quod not. extra de accu. ſuper his. per Inn. extra de ſen. & re iudi. cum Bertoldus.

7 Quid de exceptione ſpoliationis? Inno. dubitat, de ordi. cogni. c. ij. Sed Archid. dicit non poſſe poſt cōteſta. proponi, etiam ſi naſcatur poſt, vt nota. extra de reſtit. ſpolia. c. j. li. vj. Sed aliæ bene poſſunt proponi poſt conteſta. quando de nouo naſcuntur, vel veniūt ad notitiam. extra de excep. paſtoralis. & ibi not. Innocen. & Hoſti. Sed glo. ibi cōtra. pro qua ff. de excu. tuto. l. ij. §. fin. in auth. vt cum de appel. cog. §. illud. col. viij. dic infra de fideiuſſo. auth. præſente. Et glo. ibi ſibi intelligit illam decretalem in termino præfixo à iudice. De hoc in Spec. eo. §. d. ver. ſed pone. Poſt autē præfictionē termini ſa ctam à iudice non admittitur, quāuis non fuerit dictum perēptorie. in Spec. de dila. §. j. ver. j. Et vide in cle. de verbo. ſigni. c. ſæpe. ſuper verbo, partes. per Ioā. An. extra de reg. iu. c. indultuo. per Dyn. lib. vj.

De litigioſis.

1 ☞ Res vel actio. quando litigioſa dicatur.
2 Actio perſonalis ex quo intentatur, eſt litigioſa.

Cum creditor. [Perficiat.] i. ſi vendi. pign. l. j. ff. eo. l. prima.

Authen. Litigioſa. Sumitur in corpore de litigioſis. § j. col. viij. [Conuentione.] continente libellum, vt hic, in ſi. ſecundum Azo. & Iacob. Et no. in corpore, licet alij contra.

1 Sed in perſonali opus eſt conteſtatione, ſecundum gloſ. vt in l. ij. huius titu. Sed quid ſi non mouetur cauſa de dominio, ſed agitur hypothecaria, vel perſonalis? Glo. dicit idem, licet l. ij. huius titu. videatur contra. Item dicit glo. idem vt in perſonali, ſi agatur pro ſeruitute reali cōfeſſoria, ſecus ſi pro perſonali.

2 Tu verò dic vtrobique idem. vnde dic ꝙ actio perſonalis efficitur litigioſa, ex quo intentatur. Et idem de actione reali, ſic quòd cedi non poſſint. Sed res ipſa quæ petitur, non efficitur litigioſa in perſonali vnquam, etiam per conteſtationē, quin poſſit alienari. Sed in reali efficitur litigioſa ſiue rei vendi. ſiue publiciana agatur. Et ſic no. hic doc. & Inno. extra de conſti. cū M. ferra. de exce. c. dilectę. Et ipſum ius ſeruitutis ſi agatur cōfeſſoria, vt not. de in integ. reſti. c. cum veniſſent. Et in Spec. de appel. §. nouiſſime. ver. vj. & ver. veruntamen.

Lite pendente. Vide auth. litigioſa. & quæ ibi notaui. Quid ſi non pendeat, quia forte inſtantia periit? Dic idē vt not. Innocen. extra de teſti. cauſam quæ. Idem ſi ſententia lata ſit, quæ in rem tranſiuit iudicata, ſi nondum executio ſit facta. [Lite nihilominus.] & ſic iure iſto non patiebatur pœnam, niſi in caſu. ff. eo. l. ſi. & in alio. ſupra ne li. pen. Sed hodie ſic, infra, l. ſi. niſi de neceſſitate alienaret, vt l. ſi. ſupr. de peti. hære. Sed quid ſi alienauit de facto? Dic quòd res reddi debet alienanti. j. l. fin. Et ſi reddi non poſſit, debet alienans ſubrogare ęquè bonam, extra vt lite pen. c. eccleſia.

Quicunque. Hæc corrigitur infrà. ſi. & illa per auth. nunc. vt hic notatur.

Authē. Si hæres. Sumitur in corpore eo. §. & hoc. col. vij. [Ne colludat.] & litigatur expenſis legatarij, ſi res non erat ante litigioſa. ff. de lega. ij. ſi ſeruus. Et idem ſi hæres fuiſſet in mora ante, quā fuerit litigioſa, vt l. cùm res ſecundum gloſ.

Cenſemus. [b Vel actiōes.] & ſic loquitur in actore & in reo, ſecundū glo. [Subiacere.] vt poſſit excipi. ff. eo l. j. [Vel ad venditionem.] alienans ſemper ſic. [Contract᷒.] ff. quæ res pig. ob. poſ. l. j. in ſi. [Redhibere.] id eſt reddere. [Sed vt etiam alia tanta.] olim contra, ſupra, l. ij. Et dic alia tanta, quia aliud pretium, & tātundē. [Pretiū.] & nihilominus tātundē fiſco: alij nihil, alij duas partes, ſecundum glo [In donationibus.] & hic non diſtinguitur, an ſciat vel ignoret donatarius, ſecundum gloſſ. [Conſtituatur.] quo ad vim tranſlationis, ſecus ſi ſtipulatus ſit de euict. infra de agri. l. quemadmodum. lib. xj. & de li. ha. mo. l. j. cum nota. eo. li. [Tranſactionum.] inter litigantes, ſecundū lo. vel inter alios, ſecundum alios.

Decon

De contrahenda & committenda ſtipulatione.

1 ☞ Solennitas an præſumatur ſeruata in actu facto.
2 Solennitas interueniſſe præſumitur, ſi decretum in venditione interpoſitum inueniatur.
3 Pater quando ſtipulando filio ei quærat.
4 Pœna quando committatur in conuentione non ſeruata.
5 Promiſſio poſſibilis adiecta pœna, an ſit valida.
6 Datum ob accuſationem, an poſſit repeti.
7 Mora quando, & vſque ad quod tempus purgari poſſit.
8 Obligationes faciendi, quando tranſeant ad hæredes.
9 Procuratorem qui ſemel admiſit, non poteſt amplius eũ dicere non procuratorem.
10 Inſtrumentum inter alios factum non prodeſt alijs.
11 Dies debet in inſtrumento poni.

1 **Licet epiſtolæ.** Dic quòd ſolennitas intrinſeca quã verborum prolatorum ſignificatio includit, vel apta eſt includere, præſumitur, vt hic. ff.e.l.ſciendum. & l. Titia.§.ii. & inſti.de inutilibus ſtipu.§.ſi ſcriptum. Sed extrinſeca quæ ſic non includitur, non præſumitur, ff. de publi. quæcunq. niſi eſſet ſcripta in inſtrumento, infra, de iur.baſ. fiſ.l.prima, libro x. Præſumptio tamen huius l.non eſt iuris. & de iure quin poſſit probari contra, ff.de pact.l. iuris gentium.§.quod fere. Et hic notatur. Quid ſi proferatur inſtrumentum continens venditionem rei, non tamen precium? Doc.dicunt quòd nõ ꝓbat quia illud deficit in materia. Sed per præmiſſa videtur contra.

2 Quid ergo ſi decretum reperitur interpoſitũ in aliqua vẽditione? Spe.dicit ꝙ præſumitur ſolẽnitas.in ſpe. de cõtrahẽ. em.§ nunc dicendũ.verſi.hoc quoq;. Et de hoc per Inn.extr. de eo qui fur.or.ſucce.c.ſi. [Cauebatur.] ſed cõtinebat ꝙ inter preſentes aliàs promiſerat.

3 **Si filiæ tuæ.** Dic ꝙ aut pater ſtipulatur filio emãcipato, aut in poteſtate conſtituto. Primo caſu dicunt glo. ꝙ non quærit filio, ſ.de iure dot.l.ſi genero. niſi fauore dotis quo caſu etiam quærit nepotibus ex ſilia, ſupr.de pact.ſi cum pater. ff.ſolu.matri. Caſus. Sed Iacob. dicit quæri, ff.de caſtren.peculio l.ex caſtrenſi. Quod verum eſt indubitatè in domino: vt ff.depoſiti l.die. Et in obligationibus eſt opinio.gloſ.ſecurior. Secundo caſu dic ꝙ aut ad liberandum, & quæritur exceptio doli, ff.de pact.l.hæredi.§. ſi. & l.auus. ff.de iureiur.l.qui iuraſſe.§.j. Aut ad obligandũ, tunc aut hęredi, vel ſimpliciter & fuit hęres, queritur directa, ſi vt bene merito, vel vt filio & nõ ſuit hęres, nulla, ff.de verborum oblig.l.quod dicitur.& l.eũ qui.§.qui ſibi. Niſi ſtipuletur poſt mortem: vt eo.tit.quodcũq.§.q.& l.dominus. Ea vide ſupr.de pact.conuen.l. pactum.

Si cum tuam. Et nomine tuo. Aliàs ob. ff. ſi cer. pe.l.certi cõdi.§.ſi numos. [Eãq.] ſecus in adiecto. ff.de ſolu.l.vere. [Aduerſus eum.] ſubſidia. ſ.de rei ven.l.mater.

Secundum. Vide ſ.de inſti.& ſubſti.l.pe. [Cunq; moreret.] & ideo hæres agit ſi aliàs non diſpoſuit, ſ.de iur.do.ſi mulier.

4 **Nuda.** Dic quòd vbi præceſſit veſtita conuentio, pœna cõmittitur: ex quo interpellatus potuit dare & non dat, ff.de verbo.oblig.l.ita ſtipulatus. Sed vbi præceſſit nuda, tunc poſt motam litem principali. Et agitur hoc caſu de facto cõtra l.ſi pupilli.§.ſi. ff.de nego.geſt. Et ſine mora contra, l.ſi pupillus. ff.de verbo. obli. & de regu.iur.l. nulla. ſecundum Ioan. quem Dyn.ſequitur.inſtit.de act. Et glo. videtur hic innuere. Sed Azo dicit poſt litem motam in pœna quæ committitur per exordium petitionis, ff.eod. ſi Titius. ff.pro ſoc.l.actione. Et hanc ſequuntur moderni. Dicũt tamẽ quòd pœna nõ committitur ab exordio petitionis, ſed ex eo quòd requiſitus etiam extraiudicialiter non dat. Et ſic ab exiſtantia conditionis. ff.quan.dies leg.ced.l.ſi pœnam. de fideiuſſor.§.ſi. Sed vſuræ currũt ex mora, ff.ſi cer.peta.l.lecta. quę videtur obſtare. Sed quid ſi ſtipulatio præcederet? Gloſ.dicit quòd non poteſt agi niſi ad pœnam, quia præſumitur nouatio: vt not. ff.ad leg.Falci.l.j.§.item ſi ita. ff.pro ſoc.l.duo. Hodie tamen contra ſecundum Iac.& Pet. infra de noua.l.fin. Et ſecundum hanc ſententiam poteſt agi ad vtrunque conditionaliter: vt ſcripſi.ſupra, loca.l.conductores. Securius eſt tamẽ agere ad pœnam tãtùm, & euitantur opi.& ſatisfit glo.& legibus quæ hoc videnẽ velle: vt §.item ſi ita. ff.de act.& obli. l.obligationum.§.ſi. ſupr.de pac.ſi pacto.& eſt verius. De iure vero canonico ſemper pręcedit veſtita.extra, de pac.c. Antigonus. [Non ſemper.] Quandoq; ſit ſupra.de pac.leg.legem.

Scire. [Placita.] quamuis ante nil debetur. [Stipulatione.] inſt.de verb.oblig.in princ.

Neque tutoris. [Abſente.] ſupra, de autho. præſtan.l.j.

5 **Non moriturum.** [Poſt moram.] quia deceſſerat poſt moram, ſecũdum Ioan. Et ſic valet promiſſio vt conſequatur intereſſe, ff. eod.l.inter ſtipulantem.§.penul. Dic quòd aut promiſit Stichum non moriturum, & ſi decederet, promiſit centum. Sed huic obſtat. ff.de verb.oblig.ſi homo. Sed dic quòd aut pœna adijcitur ad impoſſibile de natura & de iure non valet. vt dicta l.ſi homo. Et hoc ſi principale deducitur in ſtipulationem in modum conuentionis. Sed ſi in modum conditionis, tunc aut affirmatiuè aut negatiuè: vt ff.de verborum obligationibus.l.e.impoſſibilis. inſtr.de inuti.ſtip.§. ſi impoſſibilis.& ita no.in l.ſi homo.& extra, de regu.iur.c.nemo.per Dyn.lib.vj. Iac.tamen videtur velle quòd ſi quis haberet actionem contra occidentem & promitteret hominem mortuum, quòd valet ſtipulatio pœnalis: per l.ſi qs cau. l.ij.ad ſi. De hoc vide quod ſcripſi, ſupr.ſi cer.peta.l.incendium.

6 **Si quidem.** Dic quòd aut accuſatio erat iniuſta, & tunc ſemper locus eſt exceptioni & repetioni, ff.de calum.l.j.& l.ſi ab eo.infr.de adulte.l.ſerui. Aut iuſta, & tunc aut cauſa non fuit expreſſa, & non excipitur nec repetitur. ſupr.quod met.cau.l.accuſationis.& hic in ſecundo caſu. Et ſic hic & ibi notatur. Quod verum eſt vbi alia cauſa vera exprimiẽ. Nec obſtat. ff. de except.doli.l.ij.§.circa. Aut fuit expreſſa, tunc aut eſt tale crimen in quo licitum eſt tranſigere, & tunc non excipitur nec repetitur: vt hic ſecundo dicto. Aut non eſt licitum tranſigi, & tunc excipitur, vt hic: nõ tamen repetitur: vt not. dicta l.accuſationis. vel dic quòd repetatur: vt no.in d.l.tranſigere.

Omnes. [Cognitę.] inſti.de verbo. oblig.§.in hac.

Scrupuloſam. [Præcipimus.] inſti.de inuti.ſtipu.§.poſt mortem. ſupra, vt ac. ab hære.& contra.l.vnica.

Magnam. [Certo tempore.] aliàs opus eſt interpellatione, ff.de ope.lib.l.cũ patronus. [Admonuit.] ff.de vſu.l.pecuniæ. [Debeat.] & ſic videtur teneri ad pœnam impurgabiliter.

7 Super quo dic quòd quandoque apponitur dies & pœna, & tempus in contractibus non admittitur purgatio vt hic, ff. de act.& oblig.l.traiectitię.§.de illo. in iudi.admittitur ſi dies & pœna apponantur à lege, ff.de arbi.cum dies.§.ſi. Si ab homine, tunc admittitur circa initia iudiciorum, ff.ſi quis cau.l. & ſi poſt tres. Aliàs non vt d.l. Celſus. Sed quandoque dies adijcitur & non pœna, & tunc poteſt purgari vſque ad conteſt. ff.de verbo. obligatio.leg. ſi ita quis.§. Seia.& ibi per Dyn.& eodem, titulo continuus.§. item qui inſulam. Item quandoque pœna & non dies, & tunc per interpellationem committitur pœna, quæ poteſt purgari vſque ad conteſt. ff. eodem, qui Romæ.§.Flauius.de pe.leg.l.j.quando dies lega. cedat.leg.cum ſiue.& leg.cum penum. Quandoque nec dies nec pœna, tunc ſi intereſſe non excedit veram æſtimationem rei in obligationem deductæ, poteſt purgari vſque ad conteſta. ff.eodem. ſi inſulam. aliàs non: vt dicta leg. Seia. ſecundum Dyn. cuius eſt hæc diſtinctio. Et adde infra, de fideiuſſo. ſancimus. Quid ſi quis promiſerit curaturum ſe facere ratificari alicui minori, cum peruenerit ad annos, & ſub pœna? Videtur committere niſi tunc faciat per hanc.leg. quia certa dies eſt. ſupra quando dies lega.cedat.l.ex his. Nec videtur opus interpellatione[a].

Veteris iuris. Oppo. ff.eodem.centeſimus.§.j.gl. dicit quòd ibi loquitur cùm eſt electa induſtria, hic non. ſupra, de cadu.tollen.l.vnica.§.nunc autem.

a Ratio decidẽdi eſt quoniam dies interpellat pro homine. vide Bal.

8 Vel dic latius quòd aut eſt tale factum: quod concernit omnino perſonas contrahentium ſicut curare de infirmitate, & tunc non tranſmittit: vt leg.contrarijs. Sed ſi fuiſſet per moram obligatio contracta ad intereſſe, poſſet tranſmitti, ff.ſi ſerui.vendi.l.loci.§.ſi fundus. Aut non ita concernit, & tunc indiſtinctè tranſmittiẽ ex parte ſtipulatoris, ff.de probatio.ſi pactum. Sed ex parte promiſſoris non, ſi ſit electa induſtria, ſecũdum gloſſ. Nunquam tamen in dubio videtur electa per hanc

l.infr.l.ſi. Poſſet etiam dici quòd cum electio perſonæ eſſet in fauorem ſtipulatoris, quòd nihilominus agi poſſet contra hęredē vt faciat, vel intereſſe præſtet. Et ſic intellige hic, & hoc vbi ſtipulatio conſiſtit in faciendo. Si non in non faciendo, dicunt quidā q̄ tenet hæres. ff. de pac. l. qui in futurū. §. j. Quod eſt verum niſi eſſet adita res de ſe tranſmiſſibilē vt ſeruituti. ff. de vſur. l. ſtipulatus. Vel in caſu quo nō poſſet vtilitatē afferre in vita promittentis. ff. de verb. obli. l. ſi ita ſtipulor. Et hoc vbi ſit mētio de perſona, aliàs ſemper videtur intelligi de hęrede. per l. ſi pactum.

Optimam. [Dignitate.] ff. de auth. tut. l. pupillus. §. pupillus. [Manifeſtare.] ſupr. de procura. maritus. [Omnimodo.] quo ad hoc vt valeat ſtipulatio, non quo ad alia. ſupr. de iure deliberā. l. cum aliquis. ſecundum glo.

9 Vel dic idem in omni caſu quo pro tali ſe geſſiſſet, & pro tali fuit admiſſus ſicut hic. Et ideo non videtur quòd ille qui aliquem in procuratorem admiſit, poſſit eum dicere nō procuratorem. ff. de decu. l. penul. in ſi. ſecundum Iaco. de are. Et hoc niſi velit eum probare falſum procuratorem, vel niſi ante litis conteſta. vt dixi ſupr. de proc. licet. Et per iſta videtur quòd epiſcopus qui recipit procurationē à cappellano, non poſſit obijcere q̄ non fuit inſtitutus. Sed dic contra extra, de filijs presby. c. veniens. Dic ibi de ſen. excō. c. j. in cle. Et eſt argumentū q̄ plebanatus & curiæ per talia probētur, ſecūdum glo. Simile notatur, ff. de lega. iij. l. prædijs. §. Titio. & de iure delibe. l. cum aliquis. Sed contrarium eſt verum:[a] vt extra de fide inſtru. c. inter dilectos. pręſumptionem tamē faciunt ſicut antiqua regiſtra. extra, de proba. cum cauſam. Item & probationem inter eaſdem perſonas. extra, de cēſi. cum olim. & ibi per Inno. Et de hoc in Specu. de loc. §. nunc aliqua. verſic. item cum ſeq. Et vide extra de presby. c. ad audientiam. & de pęnſum. c. illud.

a ¶No. opi. Io. Fab. in hac mat.

b ¶Quòd pœnalis ſtipulatio non valeat in matrimonijs, hic Bal.

c ¶Hic de pacto cōtra bonos mores, vide Saly. diffuſe.

10 Item not. quòd inſtrumentum factum inter aliàs perſonas prodeſt alijs: vt not. Inno. extra, de fide inſtru. in rub. & c. j. & ſi aduer. ven. l. j. Contra, ſupr. depoſi. l. deſiderium. dic ibi & facit, ff. de interro. act. l. fina. ff. de eden. ſi quis ex argentarijs. §. hoc edicto. [Credendum.] ſupr. eod. l. j. de dona. inter vir. & vxo. ſi filij ſecundum glo. [Io eodem die.] quod præſumitur: vt hic, ſecundum glo. [Per teſtes.] tres vel plures, ſupr. de fide inſtru. in exercendis. [Aduerſarium ſuum eodem die.] & ſic editur dies quando vult reprehendere de falſu. ſupr. de teſti. l. ſi. Aliàs contra. ff. de eden. l. j. §. editiones.

11 Et nota quòd dies debet apponi inſtrumento, ſed hora nō eſt neceſſe, ſecundum docto. ff. de accu. l. libellorum. Item locus etiam ſingularis: non enim ſufficeret dici actum in tali ciuitate: niſi diceret in tali domo. in authen. quib. mod. natu. effic. leg. §. quantum. & dicta l. libellorum. ſecundum docto. Et hoc intellige vbi ſcriptura ſit ad probandum, ſecus ſi ad contrahendū, ff. de pign. cū tabernas. §. j. Itē fortè ſecus in priuata ſcriptura quæ fit etiam ad probandum. ff. depoſi. l. publia. §. fina. in Spec. de inſtru. edi. §. poſtremo. verſi. quid ergo. Sed quid ſi proferantur diuerſæ ſcripturæ de eadem data? glo. dicit quòd iudex inſpiciet cui magis eſt credendum. Et ſi ſint pares, nulli det fidem. dic ſupra, de fide inſtru. ſcripturę. [Abfuiſſe.] ita q̄ ſit impoſſibile inſtrumentum continere verum.

Si quis. Dic ſupr. eod. veteris,

De inutilibus ſtipulationibus.

1 Pupillus quando obligari poſſit.
2 Pupillus tutore carens nec naturaliter, nec ciuiliter obligari poteſt.
3 Promiſſio facta alicui ob homicidium factum an valeat.
4 Dolus & metus parificantur.
5 Actio cui quæratur in contractu mutui.

EX ſtipulatione. Dic aut pupillus eſt infans, & tūc nullo modo obligatur, ff. de cōdictio. indebi. l. quòd pupillus. aut maior, & tunc eſt proximus pubertati: aut non. Si ſit proximus, aut eſt locupletior, obligatur, ff. de authori. tut. l. impubes. ff. commo. l. ij. Eodem modo ſi dolū committit, ff. depoſi. l. j. §. an in pupillū. de excep. do. l. apud. §. ſi quis tutor. de rei u. pupillū. ſupr. de repu. quæ ſi. in ſi. l. ſi. Caue tamen, quia in caſu quo eſt locupletior, obligatur ita demum ſi aliàs obligaretur naturaliter. Aliàs oportet agi ad exhi. vel rei ven. vt no. d. l. ij. ff. commod. Aut nō eſt locupletior & tunc aut habet tutorē, & obligat naturaliter & ciuiliter ſi cū eius authoritate contrahat, ſed datur reſtitutio. ſupr. ſi tuto. vel cu. inter. l. etiam. Si ſine, tunc ex eo naturaliter. Sed docto. dicunt quòd nullo modo per l. ſi curatorem. ff. de in integrum reſtitu. Sed tutori nullo modo, vt hic no. ff. de autho. tu. l. v. de noua. l. j.

2 Si verò non habet tutorem, tunc nec naturaliter nec ciuiliter obligatur, vt hic nota. & ff. de accuſ. & ob. l. pupillus. Sed glo. dicit quòd imò obligatur naturaliter. ff. de re iudic. pupillus. & d. l. j. de noua. Quam Dyn. ſequitur, & eſt verior. ff. ad legē Falc. l. ſi pupillus. Si verò ſit maior infante, non tamē proximus pubertati, videntur gl. & doct. dicere quòd ſit idē in proximo pubertati, vt d. l. j. de noua. Et ſic obligatur. Forte poſſet diſtingui an eſſet malitioſus, ſic quòd intelligeret quid ageret, aut non. ff. de ſpon. l. in ſpecialibus cōtrahēdis. In dubio tamen præſumitur habere conſenſum & intellectum poſt ſeptem annos. extr. de deſpon. impu. c. j. in fine. & c. ij. li. vj. Sed econtra tamen maior infante ſtipulari poteſt, ſed minor non. ff. de verb. obli. l. mulier. §. j. niſi in caſu. ff. rē. pupil. ſal. fore. l. ſeruum.

Libera.[b] Dic ſupra de poſtulan. l. j. & fina.

Vt inter. [Contrahi non poteſt.] inſtit. de verb. obl. §. item verborum. ff. eodē. l. j. [Subiectus.] inſti. eo. §. alteri. ff. eo. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. [Niſi ſua intereſt.] vt d. l. ſtipulatio. §. ſi ſtipuler. Et hoc ſi concepit verba in perſonam ſui: vt eo. titu. l. liber homo. §. ſi. infr. de don. cum res. Dic ſupr. ſi quis alteri vel ſibi. l. multum. [Præuentóque.] De hoc dic ſuprà de pac. conuen. l. pactum. [Super ſtipulatu.] quia fuit ſtipulata ſi Iuliano non dedit. [Actionis.] ſed & agitur certi condictione ſi contineat certum, vt not. in l. liber homo. §. ſi.

Ex eo inſtrumento.[c] Quid ſi promittat tertio ſi alius homicidium fecerit? gloſſ. in l. ſi plagij. ff. de verbo. obli. videtur tenere q̄ valet. Sed doc. contra.

3 Item quid ſi promittatur ob homicidium factum? glo. ibi ſibi dubitat. Sed dic non valere, ſecundum doc. Item ob. ſupr. quòd me. cau. l. ij. Sed ibi non valeret in effectu, niſi purgetur turpitudo per ſolutionem. Vel ibi non fuit cauſa turpis: ſed modus inducendi ad promittendū fuit turpis. infr. l. ſi. [Nullam.] etiam ad pœnā. ff. de fideiuſ. l. ſi à reo. §. fin. Item dic q̄ eſt nulla ipſo iure, vt not. in l. ſi plagij. Contra infra. l. proxima. [ſtipulatio.] ff. de verb. obli. l. ſi plagij. & l. generaliter. [Momenti ſunt.] dic ſuprà de pac. l. ſi. extra de re iur. c. nō eſt obligatorium. lib. vj.

4 Dolo. Nota hic parificari dolum & metum. extra de pac. quamuis. de iureiuran. cum contingat. Et hoc in contractibus ſtricti iuris. In contractibus verò bonę fidei diſparificantur: quia ſi dolus dat cauſam cōtractui nullus eſt ipſo iure. ſecus ſi incidat: vt hic not. ff. de dolo. l. eleganter. Sed adhibito metu ſemper valet. ff. quòd me. cau. l. metum. §. volenti. Sed glo. tenet hic idem in metu. ſupr. de act. & obli. l. bona fides. Item dic hic metu etiam legali, ſecundum gl. ff. de pecu. conſt. l. illud. §. ſi iureiur. [Naſcetur.] Niſi in caſu. ff. q̄ me. cau. ſi mulier. §. ſi dos.

5 Si auia. Quæritur circa primum dictum cui quæritur actio pro parte qua ſibi non fuit ſtipulat'? Dic quòd in mutuo numeranti. ff. ſi cer. peta. l. certi condictio. §. quoniam. ſupra de contrahen. & cōmittē. ſtipula. l. iij. In alijs dic quòd ſi contractus ſit vltro citroque obligatorius, quæritur totum contrahēti. ff. de acti. emp. l. fundus. Aliàs pro parte eſt inutilis. ff. de verb. obli. l. ſi mihi & Titio. & l. eā qui. inſtitu. de inuti. ſtipu. §. ſi quis ſibi ſecundum doct. Quod eſt notabile. Et eſt ratio in vltro citroque obligatorijs, quæ hic redditur in gl. quia non eſſet pro parte quis facturus vel alienaturus.

De duobus rei ſtipulandi & promittendi.

1 Correi debendi an dicantur adinuicem fideiubere, & qua agant actione.
2 Correi debendi qua actione poſſint adinuicem agere.
3 Ceſſio correi in quantum fieri debeat correo.
4 Correi duo an teneantur inſolidum.
5 Correi omnes an poſſint vno libello conueniri.
6 Agens ſolus quando de rato cauere teneatur.

Creditor

1 **CReditor.** Vt plenè videas hanc l. ſcire debes ꝙ fuit qſtio inter antiquos, an duo correi debendi videatur ad inuicem fideiubere. Et Mar. di. ꝙ ſic. Io. cõtra. Azo diſtinxit, aut pecunia peruenit ad vnũ tantũ, & tunc alius videt̃ fideiubere pro eo in totũ. Si pro parte vel pro parte fuit in vſus eorũ conſumpta, tunc quilibet pro parte correi. Et hãc ſequit̃ gl. ff. ad velley. l. vir vxori. §. ſi. in auth. de duob᷒ reis. coll. vij. Sed hic ſequitur opi. Io. quæ eſt verior, ſcđm Iac. & Pe. Sed Dy. tenet opi. Azo. & dicit ꝙ hæc tacita fideiuſsio contrahitur ſine ſtipulatione hoc caſu.

2 Quæritur ergo qua actione aget ad inuicẽ? Dic ꝙ ſi ille qui ſoluit totũ habuerat, nulla: quia ipſe tenebat̃ correo ſi ſoluiſſet. Si autẽ habuit partẽ vel nihil, tũc agit pro ſocio: ſi ſint ſocij, vel mãdati, ſi mandatũ interſit, vel negotiorũ geſtorum, ſi prædicta ceſſent pro tanto quantũ tangit partẽ correi. Nec ob. ff. cõmu. diui. l. ſi quis putãs. §. j. de neg. geſt. l. ſine. quia datur vtilis, vt ibi dicunt docto. ſ. ſi certũ pet. l. ſi rem cõmunẽ. ff. de ſolu. l. qui hominẽ. §. j. vel agat actione ceſſa, ſi creditor ceſſerit. Sed an cogetur cedere? Gloſſa dicit ꝙ ſic, niſi ſit renũtiatum beneficio diuiſionis: vt notat̃ ff. cõmodati. l. bene. Sed docto. idẽ, etiam ſi renũtiaſſent, niſi propter dolũ alter conueniretur. ff. de admini. tuto. l. ſi plures.

3 Sed inquantum fiet ceſsio? Dic ꝙ inquantũ correus teneri debet, ſcilicet quantũ peruenit ad eũ. Vel ſi nihil ad aliquem, fiet pro dimidia. ff. de in rem verſo. l. ſi pro patre. ſ. ti. ad Macedo. l. ſed & ſi. §. j. Nec diſtinguitur vtrum renunciatum ſit beneficio diuiſionis vel non: quãuis gl. hoc dicat in d. l. ſi plures. quam Dy. ibi reprehẽdit. De hoc. ff. de ſol. l. Modeſtinus. de pecu. l. quæſitum. item dic ꝙ ſi ſint tres correi, & fiat ceſsio vni contra alios, ꝙ ſit ei inſolidum pro partibus aliorum, & ille poterit etiam ſuas vtiles cedere, vt no. hic. & ff. ad Trebel. l. ex aſſe.

Hoc ita. Sumitur in corpore. e. col. vij. De hoc ita, vt vnuſquiſque inſolidum teneatur.

4 Sed quid ſi nõ ſit dictũ vt quilibet inſolidum teneatur, ſed ꝙ ſint duo correi promittẽdi? Gl. dicit ꝙ ſufficit, vt no. ff. e. l. reos. §. cum tabulis. Quã Dy. improbat dicendo ꝙ per hanc authẽ. innouatur quod ſit opus dici, quòd quilibet inſolidũ teneatur. Sed quid ſi ita dicatur promittis x. & tu alter eadem x. gl. dicit hic quòd ſunt duo rei debendi, quã doc. reprehendunt per §. cũ tabulis. Sed bene fatetur quòd quilibet tenetur inſolidum. Quid ſi obligatio ſit indiuidua de ſui natura? glo. d. §. cũ tabulis. dicit hodie diuidi, niſi agatur expreſsè. Et idẽ dicit in omni caſu vbi re ipſa plures inſolidũ tenebantur, vt nor. in l. eadem. ff. eo. & depo. l. j. §. ſi apud. ff. man. l. creditor. §. duobus. Sed videtur nota. cõtra in corpore vnde hæc ſumitur, quæ eſt verior ſecundum doc. non tamẽ propter hoc ſunt plures rei debendi, vt ſupra dixi. Sed quid ſi alter purè, alter ſub conditione? Gl. quæ eſt in l. ex duobus. ff. eo. & hic videtur tenere quòd ille qui promiſit purè, poterit cõueniri inſolidum. Quæ poterat eſſe vera olim, quando nõ habebatur beneficium diuiſionis, ſed hodie contra. ff. de fideiuſſo. l. ſi plures. j. reſponſo. ſecundum Dyn. Quid ſi ab initio diuiſit, & cũ alter ſit non ſoluendo vult redire ad alium? Dic ꝙ nõ poteſt. ff. de fideiu. inter eos. §. pe. Quid ſi alter impetrauit priuilegiũ ne conueniatur? Dic alterum non perdere huiuſmodi beneficium. ff. de fideiuſ. l. Titius. Quid ſi alter redijt lite conteſt. cõtra præſentem? Dic fieri diuiſionem, ff. vt in poſ. leg. l. ſi pecuniæ. §. j. ſecundum Dy.

5 Sed an omnes vno libello poſſunt conueniri? Dic quòd ſic, vt hic patet, & in corpore, & dixi ſupra, de litis conteſt. auth. offeratur. Et ſi alter conueniatur, oportet ꝙ fiat mentio in libello quod ſunt duo rei. Aliàs nõ ꝓcedit, inſti. de act. §. præterea. ſecundũ Ia. & Pet. Item hæc auth. nihil innouat contra reos credendi: vt notatur in corpore. §. ſi vero.

6 An autẽ teneatur cauere de rato ille qui ſolus agit? Dic ꝙ non, vt no. ff. ſolu. matri. l. non ſolùm. Sed quid ſi alter exigit ſolidũ, an teneatur contribuere alij? Iaco. dicit ꝙ ſic, ff. de noxali. l. ſi rem cõmunem. Et idem Dy. ff. de ſol. l. qui hominem. §. j. Et videt̃ glo. ff. de condi. inde. l. frater. de lega. ij. l. ſi Titio. Sed Pet. de bel. perti. contrà. niſi in caſu quo erat ſocij, per l. ij. ff. eo. Sed melius facit pro eo, ff. ad legem Falci. l. in lege Fal. hoc eſſe. Et hæc videtur vera, niſi de cõmuni mutuaſſent, vel de ſuis proprijs.

Exprimere. [Nõ debeat.] ff. de preci. impera. offe. l. nec damnoſa.

Propter. [Pecuniã. de cõſenſu aliorũ qui præſumit. dic ſupr. ſi cert. peta. l. non ſinguli, ſupr. loc. ſi diuiſa. [Reſtringantur.] vide ſupr. ſi cert. pe. l. cum te.

Cum quidam. [Ex libello.] Dic ſupr. de præſcri. xxx. an. l. cũ notiſsimi. [Creditoribus.] Gio. intelligit hanc l. vbi ſunt ſocij. Nec obſtat. ff. de vſu. l. mora. Itẽ obſtat. ff. de ſolu. l. cum quis. §. ſi quis. ff. mãda. ſi fideiuſſor. §. ſi. de neg. geſt. l. ſi ex duobus. ff. eo. l. ij. & l. ex duobus. Dic infr. ti. j. l. ſi. quia ſecus in fideiuſſore. Item dic ad alle. l. mora. quòd licet noceat etiam in ſocijs quantum ad interruptionem, non tamen quantum ad alios effectus moræ, ſecundum docto. [Contractus.] ff. eod. l. j. §. fina.

De fideiuſſoribus.

1 ☞ Creditor an teneatur fideiuſſori cedere ſuas actiones.
2 Fideiuſſor conueniri poteſt in abſentia principalis.
3 Creditor habens pignus non compellitur vendere.
4 Fideiuſſor ſi primò conueniatur, debet cauſa in libello exprimi.
5 Obligatio rei principalis nõ tollit̃ per ſolutionẽ fideiuſſoris.
6 Solutio quando requirat ceſsionem actionis.
7 Fideiuſſor plus promittens quàm reus principalis tenet̃ vſq; ad concurrentem quantitatem.
8 Promittens aliquem ſiſtere ſub pœna quando teneatur.

1 **SI lyſias.** [Pro parte.] pro alia fiſcus. infra, ad le. Iuliam de vi. l. tutoris. ff. de ca. diſtra. l. ij. [Fidem ſuam.] apud alium quàm fiſcum. ff. de iure fiſ. l. in fraudem. §. ſi principalis.

Creditori. [Licet.] id eſt licitũ eſt. [Si malit.] ff. e. l. inter eos. §. creditor. [Transferre.] ff. de diſtra. pig. l. ij. ſupra de ſent. l. eũ eorum. Et perſonales cedere, nedum contra principalem. ff. de ſolu. Stichum. §. pen. imò & contra fideiuſſorẽ. ff. eo. ſi fideiuſſor. Et ſic ſi fecit quòd nõ poſſit cedere, nec poteſt agere. ff. de admi. tu. l. ſi pupillus alterum. & d. §. pe. Ar. cõtra. ff. eo. ſi ſtipulatus. §. ſi. Sed illud de rigore, hic de æquitate, ſecundũ reſponſum glo. Vel ibi altero volente fuit alter liberatus. Vel non eſt facienda ceſsio primo, ſi ſecundus ex interuallo fideiuſsit. Et vide infra de ſolu. l. nulla. Et ideo videtur, quod ſi alterum liberauit perſonaliter, quòd contra alium agere non põt, niſi de conſenſu liberaſſet, ſecundũ gl. vel ſi in alienatione rei obligatæ conſenſerit quòd non poſſit agi contra fideiuſſ. vt in Spe. de ceſsi. ac. §. j. ver. ſed quid ecce. [Pignora.] contracta ante fideiuſsionem, ſecundũ gl. dic ſupra etiam ob chyro. l. j. [Obligatas.] ſecus ſi velit pro chyrographario, ſecundum gl. [Omne debitum.] & tamen aget contra fideiuſſorem, vt hic patet.

Non rectè. Supra ſi aduer. fiſ. l. ij. [Ad fiſcum peruenerũt.] qui tenetur vt hæres, ſupra. l. ij. [Permittat.] hoc iure. Hodie contra, vt authen. præſente. [A ꝓcuratore.] Inſti. e. §. ſi plures. ff. eo. inter eos. [Conditionẽ.] vt cũ cõueniat ꝓ partibus. [Singuli.] ſecus in duob᷒ reis. vt in authẽ. hoc ita. [In portiones.] per epiſtolã diui Hadriani.

2 **Authen. Præſente.** Quid ſi vterque ſit abſens? Dic cõtra fideiuſſorẽ poſſe agi, ſi ſit propinquior. ff. de iudi. ſi longius. Et p̃ ratione huius authẽ. idẽ ſi ſit reus p̃ſens & cõſtet eũ minus idoneũ. ff. ſi cer. peta. l. ſi. de ver. obli. l. decem. Vel non poſſet cõueniri, vt quia pupillus vel ſeruus. ff. ex qui. cau. ma. in eadẽ. Item dic quod hæc authẽ. obtinet in cõſtitutore, & in omni qui pro alio intercedit, vt not. in corpore, quamuis fideiuſſor ſe obligauit vt principalis, vt ibi no. Niſi facta eſſet nouatio, vel niſi actũ eſſet ꝙ eſſent duo correi, vt dixi in authẽ. hoc ita. s. titu. j.

3 Sed quid ſi creditor habet pignus? Gl. in corpore dicit quòd non cõpellitur vendere. Quod eſt verum ſi ſit difficultas, aliàs ſic ſecundũ Dy. ff. e. inter eos. §. creditor. Et dicitur præſens, ſecundũ gl. ſi ſit in territorio iudicis. Vel ſecundũ Ia. de ra. ſi ſit in eadem ciuitate vel in horto, aliàs nõ, ſecundũ eũ. Et eſt hæc exceptio dilatoria, quia eſt ordinis. ff. de adul. l. ſi maritus. §. p̃ſcriptiones. Sed gl. quæ eſt inſti. e. §. ſi plures. dicit anomalam, quæ non eſt vera, ſecundum Ia. Sed ſi reus veniat poſt litis cõteſt. tunc poteſt opponi poſt litis cõteſt. ff. de arbi. l. non diſtinguemus. §. quidam. quia de nouo incipit competere. extra de except. c. paſtoralis. Et idem ſi de nouo veniret ad notitiã, ibi. & dixi ſupra de ex. l. præſcriptiones. Sed Pe. de bel. perti. con a tra per. l. ij. §. pe. ff. de execu. tu. In authen. vt cùm de ap. cog. §. illud. co. viij. Et lex contraria intelligitur quando ex facto aduerſarij incipit competere. ☞ No. prac. in hac ma.

4 Et caue quòd quando fideiuſſor primò conuenitur, oportet in libello ponere cauſam quare primò conuenitur. a aliàs non procederet libellus, ſecundum Iac. de ra. Item dic quòd huic authen. poteſt renunciari, vt dixi ſu pra auth. hoc ita. Et vide hanc materiam in Specu. de te. & conſu. §. j. ver. nota ergo.

a ¶De hac ma. plenè i l. alia. ff. de nouatio.

b ¶Hęc l. eſt ſing. & ꝓcedit etiã in criminali. Pau. de ca. cõſ. clxviij. ad hoc ꝙ poſt morã commiſſam dãtur ſex mẽſes ad purgandam morã. Bar.

Nouatione. [a] Vel termino prorogato vel facta conſignatione, vt in Spe. eo. verſi. illud. [Obligauerunt.] ſupra, etiam ob chirog. pe. l. j.

Iure noſtro. Contra. ff. de re. ad ciui. pertin. l. cura tori. dic ibi. [Relicto reo.] hodie contra, vt authen. præſente. [Placitum.] expreſſè vel tacitè. ff. de verbo. oblig. l. ſi teſti.

Si pater. [Conueniris.] ſupr. ſi certum peta. l. mutuę.

Si creditor. [Obligatio.] ff. man. l. ſi mandato Titij. §. fina.

Filiusfamiliàs. [Pro patre.] vel extraneo. ff. de pecu. l. iij. §. ſi filius.

Etiam. [Contingit.] quia non fit nouatio. ſupr. de pigno. quamuis. ij.

Si fideiuſſor. [Obligatus eſt.] vel quia expreſſe ſe obligauit, vel in omnẽ cauſam, vel ſimpliciter, ſecũdũ Io. Sed Pla. cõtra in hoc. Cui⁹ opinio. glo. non probat, vt hic plenè nota. ff. loca. quæro. Et hanc do cto. [Cum altero.] ſimul, vt not. ff. e. ſi plures. Vel dic idem ſi alio tempore, vt ibi not. Dyn. [Ante condemnationem.] vel etiam poſt. ff. eo. ſi fideiuſſor. §. idem. & l. inter eos. §. fin. Vel ibi in beneficio redẽdarũ actionũ, ſecundum glo. Et in l. inter eos. §. ſi fuit appellatum. Dy. dicit ꝙ vſque ad ſententiã. Sed Pe. vſque ad cõteſta. Opinio Dy. melior.

Cum alter. [Non competit.] ff. e. vt fideiuſſor. ſecut in contutoribus. ff. de tuto. & rati. diſtra. l. j. §. nũc tractem⁹. Et quæ ſit ratio, dic vt d. l. vt fideiuſſor. Item ſecus in correis, vt ſupr. titu. j. l. j.

5 Item dic quòd per ſolutionẽ fideiuſſoris nõ tollitur obligatio rei principalis ipſo iure. Ideo poteſt fieri ceſsio quãdocũq; fideiuſſori, & erit ei vtilis. ff. mandati. l. Papinianus. & hic no. Dic pleni⁹. infr. eo. mandati. [Pignoris.] & etiam perſonalis, vt ſupra, l. ij. notatur.

Blanditus. [Obligationem. ſine qua fideiuſſor nõ tenetur. ff. de ver. ob. l. ſtipulationũ aliq. §. ſatiſda. Et no. ff. man. l. ſi verò non remunerandi. §. ſi poſt. Niſi in caſu. ff. de fid. tut. l. cum oſtẽdimus. §. fina. Et quod ibi dicitur in pupillo poteſt obtinere ſi reipublicæ ſe obliget. ſ. ex qui. cau. ma. l. reſpu. [Receptum eſt.] mens enim inſpicit. ſ. de contrahen. & committen. ſtipu. l. omnes.

Si barſatorem. [Latronem.] vel pone ꝙ promiſit eum ſiſtere vel inuenire. In vtroque enim caſu cõpellit exhibere, vt hic. [Prouincię.] vt puniat arbitrariè. ff. de cuſto. reo. l. ſi quis reũ. j. ad Turpil. l. ij. & hoc ſi propter dolũ, ſecus ſi propter culpam, vt ibi.

Mandati. [Prouinciæ.] ff. man. inter cauſas. §. ſi is. [Reddi iubebit.] per actionem mandati, vel actionem, negotiorum geſtorũ ſi pro abſente fideiuſſit. ff. man. qui fideiuſſor. & l. ex mandato. Quandoq; tamen nõ repetit, vt eo. ti. l. ſi verò. §. paſſus. ſecundum gloſſam.

6 [Actiones.] nõ ergo ſufficit ſolutio, niſi facta fuerit ceſſio actionis incontinenti, vel poſt hoc acto. ff. de ſolu. Modeſtinus. Et hoc ſi nomine debitoris ſoluit, ſi nomine ſuo, poteſt fieri ex interuallo. ſupra eod. cum alteri. In dubio diſtinguit gloſ. in l. Papinianus. ff. mandati. Verius eſt tamẽ quòd fideiuſſor videatur nomine ſuo ſoluiſſe, vt not. ff. de ſol. l. Stichũ. §. ſi mandato. Et diſtinctio illa habet locum in contutoribus, & correis. [Iuriſdictionem.] quia non cum ſolennitate antiqua.

Fuit liberum. [Petitioni.] ſupr. de pact. ſi creditores. & ff. eo. amiſsi. de cui. ſi per imprudentiam. §. fin.

Omiſsis. [Cõueniri.] ff. e. inter eos. §. creditor. [Iuris eſt.] ff. eo. fideiuſſor. mã. l. qui mandato.

Si ut proponis. [Vendidiſti.] & ſic ꝓ reſiduo obligatus eſt fideiuſſori. ſi vẽ. pig. aga. ſupr. l. ij. [Repoſcis.] appoſita, id eſt compenſatione a fideiuſſore, ſecundum glo.

Si alienam. [Electionem. vide hodie authen. præſente.

Sententia. [Principalis.] dic hodie cõtra, vt authẽ. præſente.

Sicut eligendi. Dic ſupra. l. ij. & l. cum alter.

7 Si ultra. Argumentũ quod fideiuſſor qui plus ꝓmiſit quã reus principalis, teneat vſq; ad cõcurrentem quãtitatẽ. ff. mã. l. rogatus. ff. de vſu. pecuniæ. ſed Io. cum gl. ꝙ in nihilum. Cuius opi. docto. nõ approbant, quia vtile per inutile &c. ff. de pigno. grege. §. illud.

Reos. [Reuerti.] ſententia lata, ſed pendẽte proceſſu cõtra alium non, ſ. eo. l. fuit liberũ. Et fa. ff. de pecu. l. quotiẽs. §. ſi creditor. Item opponitur. ſ. de pact. ſi creditor. dic ibi.

Fideiuſſoris. [Debitoris.] ſupra de pactis. debitori. ff. de ſepara. l. debitor. de ſolut. l. hæres. §. ij.

Pignoribus. [Petere.] ſi ponas creditorem vendidiſſe, plana eſt: ſi debitorẽ, dic ꝙ creditore ignorante. aliàs cõpellitur creditor interpellare. ff. de fund. do. l. ſi fundus. de nego. geſt. at qui. §. cum me. ſecundũ gloſ.

8 Sancimus. [b] Hæc lex loquit ſecundũ gl. quando quis promiſit aliquẽ ſiſtere certa die ſub pœna, ſec⁹ quãdo ſine die & pœna. Itẽ loquit in fideiuſſore, quia in principali loquit quod ſcripſi ſ. de cõtrahẽ. & cõmit. ſti. l. magnã. Item loquitur hic qñ principali die præfixa non præſentauit ſe. Ibi enim qñ nulla dies fuit aſsignata, nec ad repræſentandũ, nec aliàs. Sed quid ſi ge fuit requiſitus ꝙ ſe repręſentet, an fideiuſſor qui ſe ſub pœna obligauit, cõmittat pœnã, ſi requiſitus nõ ſit? Dic ꝙ aut fideiuſſor ꝓmiſit exhibere, & nõ cõmittit pœnã, niſi ipſe requirat. Aut principalis ꝓmiſit ſe exhibiturũ, & tũc aut fideiuſſor ſciuit requeſitam, aut nõ: vt not. Spe. de dolo. §. j. ver. ſed pone promiſi. [Semeſtres.] ſi min⁹ tẽpus ſit, minus duplatur, ſecũdũ gl. [Perſoluat.] paucos tamẽ habet dies ad purgandũ. ff. ſi quis cau. & ſi poſt tres. glo. [Reclamauerit.] ff. ad Turpil. l. in ſenatus. §. ſi poſt mortem. & §. ſequen.

Si fideiuſſor. Dic ꝙ aut ꝓmittitur ſiſti certa die, & tũc debet illa die. ſ. l. proxi. Aut ſine die, & tunc ſi ſtipulatio fuit cõmiſſa, quia non fuerit requiſitus, perpetuò tenetur ad intereſſe. ff. qui ſatiſda. cogun. l. ij. Aut nõ, & tũc aut ſtipulator eſt diligẽs, & tenetur promiſſor vſq; ad finem cauſæ. ff. e. Græcè. §. & poſt litis conteſt. Vel ſaltem inſtantiæ, vt no. ff. de diuerſ. & tempor. præſcrip. l. ſeru⁹. Inſti. e. §. ſed hodie. Aut nõ fuit diligẽs. & diſtingue. vt hac l. [Generalia.] quæ non habentur. [Teneatur.] vſque ad finem inſtantiæ.

Generaliter. Vide ſ. ti. j. l. ſi. [Promittẽdi.] ſecus in reis ſtipulandi. ff. de duo. re. l. ij. [Nõ cõcedentes.] bene tamẽ ſit melior cõditio. ſ. ti. j. l. ſi.

De nouationibus & delegationibus.

c ¶Debitor non poteſt cõpelli ad cõſentiẽdum delegationi.
2 Confeſsio cedentis quando noceat ceſsionario.
3 Nouatio quando fieri dicatur.

a DElegatio. An debitor poſsit cõpelli ad cõſentiendũ? Glo. dicit ꝙ non, niſi in dote. ff. ſol. matri. l. ij. Doct. cõtra, ff. de euic. in creditore. Et ideo videtur ꝙ vaſallus inuit⁹ non poſsit delegari, niſi in caſu quo dominus eius opera non indigeret. ff. de ope. li. l. patronus. & l. medicus. ſecundũ Dy. Hoc eſt hodie expreſſum in feu. de le. Corra. §. ex eadẽ. de ꝓhi. feu. alie. per Fre. §. pręterea. ij. in fi. [Actiones.] ſupr. de hære. ven. l. nominis.

Ex contractu. [Euanuit.] dic vt infra. eo. l. finali.

Si delegatio. Quid ſi ſimul concurrant? Gl. dicit cedentẽ præferri. ff. de lo. pub. fru. l. j. §. ſed ſi ſimul. Argumentũ cõtr. ff. de procura. l. procuratorem. & l. in cauſæ. §. ſi. Sed intellige eas ſecundũ hanc. Vel dic ꝙ præfertur habens vtilẽ hoc caſu ſicut in omni caſu quo, habet cauſam ab habente directã. ff. de ſuperfici. l. j. ff. ſi ager vecti. l. & ij. Et hanc doct. Quid ſi ceſsionarius nõ denunciauit, ſed aliàs debitor ſcit? gl. videt dicere quod ſufficit. ff. de trãſact. l. ſi. Et hãc doc. Sed cõtra not. ſupr. quæ res pign. ob. poſ. l. nomen. Quam ſequitur Spe. de procura. §. ſequitur. ver. ſed. quid ſi debitor.

a Et hoc tenetur de facto, & ideo videtur, ꝙ confeſsio cedentis noceat ceſsionario, niſi in caſibus hic exceptis. Et ſic tenet Dy. ff. ad Trebel. l. facta. §. ſi hæres. de le. j. l. ſeruũ filij. §. j. Et facit quod nota. ff. de pac. l. ſi cum emptore. Et iſtud videtur verius quàm illud quod ſcripſi ſupra de confeſſ. l. j. Item ob. ad verbũ eo modo. ff. de ſolu. l. aliud. Sed ibi nõ ceſſerat, ſed ſolui promiſerat, ſecundum gl. [Non eſt.] hoc facit præſumi nouationem. Mandaueris.] faciendo eum procuratorem in rem ſuam. [Et eo modo.] ex pactione facta. [Quaſi à cliente.] inſr. de ſenteo. paſsis. l. fin.

Non

Non abſtulit. [Pecuniæ.] tantū, ſecus ſi liberā. ff. de procura. l. ſi procurator cui. ſupra de procura. l. procurator.

Si pater. [Denegatur.] ff. de condi. cau. da. l. ſi donaturus.

Si ſoluere. [Conatis.] dic ſupra quando fiſ. vel priua. l. j. & ij.

¹ **Nouationum.** [a] Dic q̄ vbi expſſè apparet qđ agitur, ſequitur illud, ſi nō adhuc fit tacitè nouatio ſi ex cōiecturis veriſimilibus appareat partes velle facere, nō vt prima tollatur ipſo iure, ſed ope exceptionis. Quid eñi ſi eadē decem promiſiſſti diuerſis locis & terminis? Tantū agiť ex vltima promiſſione. ff. de præto. ſti. Valerius. ſcđm gl. vel ibi loquitur inter diuerſas pſonas, hic inter eaſdē, ſcđm doct. ſed hæc lex hoc deſtruit. Dic ergo vt ibi, quia ibi ſolus prætor hoc agebat partib' nō contradicētibus. Nec ob. eo. tit. l. j. §. fi. [Augendā.] inſtit. qui mo. tolli. ob. §. præterea. Aliàs cōtra. de verbo. obli. l. qui vſumfructum.

De ſolutionibus & liberationibus.

1 ☞ Solutio facta creditori ex pluribus cauſis, in quā cauſam imputetur.
2 Debitor ex pluribus cauſis, in quam voluerit cauſam offerre poteſt pecuniam.
3 Creditor in pluribus, nō cogitur vnum ſine alio recipere.
4 Fideiuſſor inuito creditore, non poteſt debitum offerre, & ceſſionem petere.
5 Oblatio quando liberet offerentem.
6 Oblatio facta ab vno, an poſſit alium liberare.
7 Debitor habens chyrographum, præſumitur ſoluiſſe.
8 Solui quando poſſit aliud pro alio.
9 Pecunia vna ſolui poteſt pro alia.
10 Moneta per principē mutata, qualiter debeant ſolui debita.
11 Conſuetudo Franciæ, quæ ſit in mutatione monetæ.
12 Perſona loquentis in ſermone generali, non poteſt comprehendi.
13 Inductio qualiter differat à cancellatione.

1 **IN poteſtate.** Aut debeť ex pluribus cauſis principalib', aut pluribus vſurarijs, aut partim. Primo caſu aut eligit debitor creditore cōſentiēte, & eſt planū. Aut eo tacēte, & eſt etiā planū, vt hic. Aut creditor debitore tacēte, & tūc valet electio, ita tamen q̄ in cauſam eligat duriorē, vt ff. eo. l. j. §. quotiens. & in l. cæterum. ver. hæc res. Aut aliter eligit altero contradicente, & tunc electio vnius impeditur per contradictionem alterius.

2 Veruntamen debitor pōt pecuniā in cauſam quā voluerit offerre, cōſignare & deponere. j. e. l. obſignatione. ff. e. l. ij. Aut vterq̄ tacet, vel alter eligit ex interuallo: & tunc aut omnes cauſæ ſunt pares, & tūc videť in vtraq̄ ſolutum pro rata. ff. e. l. illud. & l. pupilli. §. pe. Et idē ſi ſit diſparitas in q̄litate. ff. de reg. iu. l. ſi duabus. Sed ſi circa obligationis cōditiōes, q̄a vna famoſa vel vſuraria, vel pœnalis, alia nō: tunc primò inſpiciť quæ ſit grauior, vt in ea imputeť, ſi nō appareat in antiquiorem. vt d. l. cæterū. ver. quid ſi forte. & l. ſeque. & l. in. his. & l. quod ſi. & l. cū ex pluribus. ff. eo. In ſecundo caſu dic q̄ aut ex vtraq̄ cauſa dať pariter ciuiliter & naturaliter. & dic vt dixi ſupr. in alijs paribus, aut ex altera naturaliter tantū, & tūc ſi pecunia redigatur ex venditione pignoris, pariter in vtraque imputatur, vt d. l. in his. §. Imperator. & l. Paulus. §. Paul'. ff. eo. In tertio caſu aut eligit debitor in re agenda, & tūc valet vt hic. ſ. de vſu. ſi vſuras. Itē ſi creditore debitore non eligēte, hic: ſed ſi vterq̄ tacet, tūc primò in vſuras ſi vtroq̄ iure debeātur: vt hic. & d. l. ſi vſuras. ff. e. in his. §. apud. & l. nec eñ. aliàs in ſortem, vt d. l. in his. §. idem. ſecundum Dyn.

3 Sed cū in grauiorē debeat imputari, cur nō prius imputať in ſortē quæ parit vſurā, quā in vſurā? Dic q̄ creditor non cōpelliť vnū recipere ſine alio. ff. de vſur. l. tutor. §. Lucius. Vel dic q̄ ex quo nō eligit, videtur velle magis ſortē retinere ſub eiſdem vſuris, & ipſa vti, quā in totū ſe liberare, ad quod ſtatim cōpelleretur, ſi cederet in ſolutū ſortis. Itē cū creditur habeat eligere in grauiorē, in quo prodeſt ſibi electio? Dic tibi, ſi in vna habet pbationes, in alia nō. Azo dicit q̄ nō tenetur eligere in duriorē, niſi ſimilitudinariè, q̄a debet eligere ſicut pro ſeipſo eligeret, & eſt veriſimile q̄ p ſeipſo eligeret in duriorē cauſam. Et hāc Dy. Itē quæritur q̄d ſit dictu in re agēda? Gl. dicit q̄ ante ſolutionem, vel in ipſa, vel ſtatim pōſt, vt hic not. Iac. dicit q̄ in ipſa ſolutiōe ante, quā ſit pfecta, & pecunia abſolutè tradita. ff. eod. l. ij. Quid in fructibus? Videtur idem quod hic dicitur de vſura, ſecundum doc. Sed quid ſi quis debeat decem ratione ſortis, & decem pro vſura, & ſoluit decem abſque expreſſione? Doc. dicunt non eſſe locum huic le. quia ceſſat ratio reddita. ſupra per l. Lucius.

Liberari. [Stationibus.] ſupra de compen. l. j. [Succedat.] ſupra de pac. debitori.

Si cum ſeruus. [Peculium.] & poſt manumiſſionē dic. ff. eo. quod ſeruus. & l. ſi quis ſeruorum. & l. ſeruus. [Solutione.] primo caſu ipſo iure. ſecundo per exceptionem. a ¶ Tertius promittēs qđ eſt mihi debitū non pōt dici nouatio, ſed magis fideiuſſio. Lu. Ro. conſi. cxix.

4 **Nulla.** Argumentum quòd fideiuſſor non poteſt creditore inuito debitum offerre, & ceſſionem petere, quia ſic compelleretur inuitus vendere. ff. de fideiuſſoribus. ſi dubitetur. ſupra de contrahē. emp. inuitum. Sed Dyn. contra. ff. de fideiuſſoribus l. fideiuſſor. & l. Paulus. ſupra qui potiores in pigno. ha. prior. [Nō ſuggeras.] tunc ſecus ſupra de actio. & obliga. l. j.

Si inter. [Per acceptilationem.] aliàs acceptilatio nō obſtaret. Dic melius. infra eo. l. ſi obligatum. [Integra.] dic ſupra de tranſac. ſi de certa. ſupra de excep. ſi ex maiore.

Eius quantitatis. [Repoſci.] ff. de compenſatio. cum alter.

Vſuras. [b] [Niſi ex iuſta cauſa.] quia fortè non poteſt eſſe in vrbe, fortè quia relegat' ab ea. ff. ſo. ma. l. cum dotem. §. ſi pater. Sed ibi non eſt bona ratio, ſecundum doc. quia poteſt mittere procuratorem. Dic ergo quòd quia debitoris nō intereſt. ff. ſo ma. l. ij. §. j. & hic no. vel quia parua quantitas. ff. de ope. libe. quòd niſi. Sed quandoque compellitur alibi ſoluere. ff. de eo quod cer. lo. l. j. & ij. Et vide ff. depoſi. l. ſi in Aſia. b Hæc eſt ſing. ſecūdum Lud. Ro. in ſuis ſin. ſing. lxxj.

5 **Obſignatione.** Dic ſupra de vſuris. acceptā. Et dic totius, quia partis non ſufficeret, niſi in caſib'. ff. de vſur. l. tutor. §. Lucius. ſi cer. pe. l. q̄dā. de ſtatu libe. cū hæres. §. pen. Itē dic liberari ipſo iure. ff. mā. q mutuā. §. j. Item dic cōgruo lo. ff. de vſu. l. mora. Quid ſi in domo tua debeas ſoluere? Videť q̄ ſufficiat offerri verbo ipſi creditori vbi reperieť & poſteà cōſigneť i loco vbi ſolui debebat.

6 Quid ſi alius pro alio obtulit, conſignauit & depoſuit? Dic liberari debitorem, vt hic notatur. Et patet ff. de ſolu. l. qui decem. §. j. Et poteſt agi contra debitorem, vt reddat literas. ſupra de condictione ex leg. l. diſſolutè. & infra de ſuſcep. & archa. l. j. lib. x. [Solēniter.] per manū iudicis vel ſui cōmiſſarij.

Succeſſores. [Inſolutum.] ſic quòd non fuit decepto vltra medium ſupra de reſcin. vendi. l. ij. [Mancipia.] ſupra de reſtit. mi. quia à patre.

Cum marium. [Poſt maiorem.] ff. de nouat. ſi Stichum. §. fi.

Inuito. [Qui ſoluit alij.] ſalbi in adiecto. ff. e. vero pro curatori. ff. de nego. geſt. ſoluendo.

Si obligatum. [Per ſtipulationē.] tunc enim liberaretur, quamuis per errorem, ſed ageretur vt ſe reponat in primā obligationem. [Ex eadē cauſa.] ff. de cond. ob cau. ſi quis accepto.

Pecuniæ. Dic ſupra de non nume. pecu. l. in cōtractibus.

7 **Quod debitori.** [Diminutum eſt.] oportet ergo probare redditū de volūtate creditoris per ſuos teſtes, niſi in caſu ſupra de lati. liber. tollen. §. ille autem. vt hic not. Et hic intellige. ff. de pac. l. Labeo. de proba. ſi chyrographum. Et idē Spec. de proba. §. poſtquam. ver. porro. Eſt tamen magna pſumptio pro debitore quando habet chyrographum: vt not. d. §. ille autem.

Authen. Hoc niſi. Scilicet vt aliud pro alio ſolui non poſſit, nam aſſignatur poſt. l. cum à quo. Et ſumitur in corpore de fideiuſſo. §. quod autem. co. j. Et ob. ſupra de ſacroſan. eccle. authen. hoc ius. vbi ſumitur res mediocris. Sed ibi ſpeciale fauore eccleſiæ. Vel hoc quando debetur aurum, ſecundum glo. & ita hoc caſu compellitur quis aliud pro alio accipere. ff. de lega. iij. l. non dubium. §. ſi. de au. & argen. lega. l. ij. §. fi. dic ff. ſi cer. pe. l. ij.

8 Vnde dic quòd aut debetur ſpecies, & tunc obtinet regula, niſi in caſu quo cōmodè ſoluere non poteſt, vt d. l. nō dubiū. §. j. de le. j. ſi domus. §. qui cōſitetur. Aut quātitas, & tunc ſi vt quātitas, pōt vna pro alia ſolui, niſi intereſt. ff. e. Paul' reſpondit. j. de colla. bo. l. j. Et dic intereſt diminutiue, vt no. Dy. in d. l. Paulus. Si verò vt ſpecies, tūc dic vt in alia ſpecie. ff. de l. j. l. ſi certos nūmos. Et ita determinat quod no. in d. l. ij. ff. ſi cer. pe.

9 Illud autem cōſtat quòd pecunia poſſit ſolui pro alia, ſcilicet

in eodem genere, quia pro aurea non poteſt ſolui argentea, nec pro argētea ære contaminata, niſi cōtraria ſit cōſuetudo, vt ibi notatur. & j. de dona. l. ſi quis argentum. Sed quid ſi mutetur moneta per principē? Spe. dicit q ſi debebatur ex cōtractu, debet ſolui talis, ſicut tēpore cōtractus currebat: ſi ex alia cauſa, talis ſicut currebat tēpore quo obligatio cōtrahit. Et ideo ſi quis tēpore debilis monetæ incidit in emēda banni facti tēpore monetæ fortis, ſoluet debilē, ſecūdum eū, vt ſcripſit Spe. de ſolu. & obliga. §. nunc aliquis. de ſolu. Et ſic intellige extra de cenſi. c. olim. & c. penul.

10 Tu autē potes dicere q ſi princeps ſtatuit monetā debiliorem currere p alia, q ſubiecti ſeruare debeat. Et ſatis hoc ſtatuit ex quo ordinauit eā curſum habere debere p ſolido atq libra, ſicut alia forte fortior currebat, qa ad vſum videtur habere reſpectū. ff. de verbo. ſigni. l. Labeo. & l. Sabinus. Itē qa cōſtitutione principū tacitū ius, vnde ex quo cōſtituūt, q talis curreret quāuis forte de alio cugno, valure & pōdere, valet xij. dena. pro ſolido. ducentos & xl. pro libra. Ita tenendū eſt. Et facit extra de deci. c. ſi. in cle. de maledi. c. ij. in fi. Caueat tamē de conſcientia. vide infr. de ſal. mone. l. j.

11 Curia Franciæ cōſueuit ſtatuere & tenere q quādo rex monetam debilitat, recipitur pro forti: ſed quando fortificat, habet reſpectum ad tempus contractus. facit quod vult. 39 niſi ratione, paruo eſt. l. Cum a quo.

Manifeſti iuris. [Conſentiente.] dic ſu. l. proxima. & auth. hoc niſi.

12 Inquiſitio. [Creditoribus.] hic faciebat dubiū, qa ipſe erat creditor, ex eo quod ſoluerat pro eo. ſed in generali ſermone, nō intelligitur pſona loquētis. ff. de lena. l. j. loca. qui inſulam. §. ſi. Cōtra de pigno. l. Paulus. §. ſi. de condi. & demon. qui hæredi. §. Plautius. Dic vt ibi. extra de iureiu. c. petitio.

Si actore. [Tibi nocere.] imò potes repetere. s. de ac. & obliga. l. diſſolutè.

Intereſt. [Ne ſpei future.] vel etiā aliàs erroneè, vel forte ſcienter. s. eo. ſi inter. de excep. ſi pactū. [Quantitate.] ſi per tranſactionē, & hoc expreſſo. s. de tranſac. ſi de certa. [Manet.] vſq ad xxx. dies, ſecundū gloſ. & poſt. Sed onus probationis transfertur. s. de nō nume. pecu. in contractibus. §. ſuper.

13 Inductum. Per mediā lineā. [Cācellatū.] ad modū crucis. hic autē p eodē ponūtur. [Probantium] nam ſufficit etiam ſi cancellatum non ſit.

Si literarum. [Petitio.] Dic ſupra. l. intereſt.

Cum pro pecunia. [Poſtulaturus.] ſupra. de vſur. l. ſi ea lege. Cōtra. ff. loca. l. ea lege. Sed ibi ex vi pacti, ſecundum gloſ.

Solutiones. [Condicere.] dic ſupr. de cōdictio. ex lege. l. diſſolutè. ad ex exhiben. l. ſi. & plenius. ff. ad exhibendum. l. iij. §. ſin.

De acceptilationibus.

1 ☞ Acceptilatio inutilis an vt pactum valere poſsit.

Iam tibi. [Soror tua.] aliquo recepto, etenim dare nō potuit, s. de adminiſtra. tut. l. non omni. Item dic quòd actiones perſonales & reales deducuntur in ſtipulationem & acceptilationem, s. de tranſact. l. vt reſponſum.

Per Aquilianam ſtipulationē. Quare fuit introducta dic inſtitu. quib. mod. tollitur oblig. §. j. & §. eſt autem. Et eſt mirum q ſtipulatio tollat obligationem ipſo iure per nouationem, & nō acceptilatio, niſi fuerit dedicata in ſtipulationem talem.

1 An autem inutilis acceptilatio valeat vt pactum? Diſtinguit glo. an peccet in forma, & tunc nō: aut in materia, & tūc ſic: vt not. ff. de pactis. l. ſi vnus. § ſi accepto. Sed Iacobus de ra. adhæret textui, ff. eodem. an inutilis.

a ¶ Caſus in quibus cauet. de euictiōe, vide B. Bald. in l. j. s. ſtipulatus. ff. de præto. ſtip. & Lu. lib. i. cōſi. ccxlviij.

De euictionibus. [a]

1 ☞ Vendens hæreditatem an teneatur de euictione rerum ſingularium.

2 Donans an poſsit de euictione teneri.

3 Actio de euictione an poſsit competere non euicta re, ſed imminente euictione.

4 Emptor rem adhuc tenens non poteſt agere de euictione.

5 Proxuniloe an poſsit retrahere rem datam in ſolutum.

6 Emptor an & quando venditori teneatur euictionem denuntiare.

7 Actio pro intereſſe expenſarum an detur re euicta.

8 Intereſſe pecuniarium non interuenit in permutatione beneficiorum.

9 Renſiciari præſumitur exceptioni odioſæ qui pignus offert.

10 Actio de euictione vſq ad quod tempus dicatur durare.

11 Cautio de euictione qualiter fieri debeat.

12 Stipulatus an poſsit agere eo caſu quo contractus nullus eſt ipſo iure.

13 Emptor quando pretium recuperet rei euictæ.

14 Actor vti poteſt detenſione emptoris.

15 Bona fides præſumitur, niſi mala probetur.

1 Emptor. Secus in re ſingulari vendita, ff. de act. emptio. l. ratio. Et ſi ſuccūbat, hoc caſu nihil repetit, nec etiā ſumptus, niſi in caſibus quibus agit ex empto vt hic plenè not. Et ſūge, ff. de verborum oblig. creditores. cum ibi notatis. [Iure.] & non illam rem ſi non fuerit hæreditaria, ff. eodem. ſerui venditor. de hæredi. vendi. l. ij. Et ſi tria tamē erant prædia & ſingulariter euincantur, non poteſt agi, vt hic no. dum tamē ſint nomina: aliàs ſi nihil ſit, agi poteſt. ff. de hæred. ven. l. cum hæreditatem. & l. quòd ſi in venditione. & l. hoc autem. & illo caſu agitur ad pretium, ſin autem ad intereſſe, eodem ti. quòd ſi nulla, vt in caſu qui ſequitur. niſi &c. vel in caſu quo res euincitur ex eo quòd non fuerit hæres: vt d. l. Vel ſi ſingulas res ſpecificando affirmauit hæreditarias: vt ff. de hæred. vend. l. hoc autem. niſi. vel ſciens illam rem non hæreditariam: vt l. hoc autem. ff. de hære. ven. ſecundū glo. de hoc in Specu. titu. de empt. & vendi. verſi. quòd ſi non fecerit. Et adde infra. l. qui rem. cum ibi notatis.

Quoniam. Hæc lex procedit de iure antiquo, ſed hodie de iure nouo ex ſoli nudo pacto conageretur, infr. de dona. ſi quis argentum, vt pote vel ſiue contractu donationis, ſecundum glo. Quod placet non approbat, ſed cùm non veniatur niſi quando ſit relatio pacti ad pactum, ſed hic vterque pro donatario. Et ideo dicit non naſci actionem etiam ſi in traditione res apponeretur. Dic ſupr. de pact. l. bonæ fidei.

2 An autem donans de euictione teneatur? Dic ſupr. de iur. dot. l. j. an autem legatarius agat? Dic ſupr. de lega. cum aliam. An autem pro cauſa lucratiua agatur? Dic ff. de noxa. ſi noxale. §. fina.

Qui rem. [Poſsidet.] Idem ſi non poſsidet. ff. e. nō tamen. ſecundū gl. [Euicta.] ff. eo. ſi plus vel minus. §. mora.

3 Verum eſt tamen quòd poteſt ſibi petere caueri in caſu etiam ante euictionem, infr. eodem. ſi poſt perfectam. Item fallit infr. eod. ſiue. ff. de actio. empt. ſi ſeruus. in fin. vbi ſciens vendidit alienum. ff. eod. l. ij. Item poteſt agi vt rem liberam tradat, infr. eod. l. ex prædij. Item hæc lex non obtinet in permutatione, ſupr. de rerum permu. l. j. Item pro euidentia huius l. not. quòd quandoque agitur actione ex eo contractu ſine euictione, & tunc ſufficit vere vel interpretatiuè euinci: quia in vbi agitur ex ſtipulatione, debet eſſe res verè euicta: quia ſtipulatione non venit, niſi id quod agitur quamuis ſecundum iudicijs. ff. de verborum oblig. inter ſtipulantem § j. de iudi. ſolemus. quia ſtipulatio eſt conditionalis, & debet verè & realiter impleri. Sed quid ſi pars euincatur? Dic quòd aut ſua vendita vniuerſitas iuris: & dic vt ſupr. l. j. Vel ſi tanti, & tunc aut conſtabat ex diſtantibus corporibus, vt grex: aliàs non, ſi cur ita demum ſi pars illa euicta deſijt eſſe grex. tum agitur de rei vendicata. l. j. Si ex adhærentibus corporibus, ff. eodem. l. nauem. tur quanti intereſt rem non eſſe euictam, ff. eodem. l. nauem. Si autem vendatur res ſingularis & pars euincatur, tunc ſunt opiniones: quia actione ex contractu agitur, ſiue totum ſiue pars euincatur, ff. de vſufru. l. iiij. de legg. ij. Alcuius §. penult. Sed ex ſtipulatione non, niſi totum. Sed Ioan. dicit idem in ſtipulatione rectum. §. in ſtipulatione non. Quod dicit non approbant niſi nione. per l. ex mille. eod. titu. ff. eod. ſi mam ſeruum. & aliqd quando conueniunt eſt: vt not. ff. eod. cum pertinentijs. §. j. & j. Quid ergo ſi lex vt ſuit venditus ſe ven vniuerſitate iu. de pertinentijs euincatur. Videtur idē ve

ris. §. ij. dictum eſt.

Sed quid ſi emptor adhuc rem poſsidet, venientem aſ

4 lata ſententia contra eum? Videtur quòd non poſsit agere per hanc l. ff. eodem. ſi non abdu. Sed ſi pecu. contra. §. in terro. ac. §. nunc. vel ſic. u. item not. item quid poteſt age re ſi ſoluit æſtimationem, quaſi ſi rem habeat ff. eodem. eum.

cum tibi.ff.eo.l.euicta.§.dupłę.& l.ſi rem quã.dic ibi.& lege. ſi pro re.§.ſin.

Si prædium. [Mutata.] etiam in eadem re, ſuprà, ſi anti.credi.lege prima,in fine. item oppono.ſuprà,de ſenté.l. libera.dic ibi.Et ſcite lure lex in fine

5 quod ſicut de conſuetudine proximior poteſt bona venditam retrahere, ita & in ſolutum datam, ff. de pign.actio.l.elegãter.in princ.

Ex prædiis. [Liberentur.] ſic enim præſumitur vẽdita,ff.de de contrahenda emptio.lege,in venditione.dic,ſuprà,de act.emp.ſi minor. Sed quid ſi eſſet res tradita? videtur non poſſe agere,ſuprà,eod. qui rem. Sed Ioan.& gloſſ. docto.cõtra,ff.de action.empti.l.creditor. § prædium.

Non dubitatur. [Actionem.] ſuprà, de commu.re.aliẽ.l.ſi maior.ff,eod.l. ſi in venditione.Et etiam agi poteſt vt caueatur ſi cautum nõ ſit,ff.eo. lege ſecunda,veruntamen ſi dictum fuerit ne agatur de euictione,nihilominus poteſt agi ad pretium,ff.de action. emp.l.in venditione.& l.emptorem.§.fina. & hic not. Sed ſi actum eſſet quòd nulla daretur actio contra venditorem, tũc non agitur etiam pro pretio,ff.de ædil. edic. l. quæritur.§. ſi venditor.ſecundum docto. Quid ſi fuerit promiſſum per ſtipulationem , an oriatur ex empto? Videtur quòd ſic per hanc legem dicit, & ſi.ff.eod.ſed & ſi.& l.non tamen.contra, eo.l.ſi tibi,

Authore. [Ambigitur.] vt ff. de verbo. obliga. l. mora.

Emptor. ff.eod.ſi fundo.§.ſi tamen poſsit.& l.ſi per imprudentiam.§.j.Et hoc ſi præſens ſit, ff.

6 eo.ſi ideo.§.fina.infra.eod.ſi perturbatione. Sed quando eſt denuntiandum? Gloſſ.dicit hic quòd ante ſententiam & teſtium aperturam,ff.eod.ſi rem quam. Alij dicunt quòd ante ſuſceptum iudicium,ff.de lega.iij.qui concubinam. §. hæres. Dyn.diſtinguit inter cauſam lucratiuam & non lucratiuam. gloſſ.ff.eod.l.hæres ſeruum.videtur tenere,vt hic. Et idem infra,eo.ſi cum quæſtio. Tu dic quòd tali tempore cauſa de iure non eſt læſa vel de cõſuetudine:ſic quòd author poſsit admitti ad omnes defenſiones peremptorias.per ll.prædictas.Quid ſi certus ſit author? gloſ.dicit non eſſe neceſſarium denuntiare:tutius tamen eſt quòd fiat. Dy.dicit idẽ extra,de regu.iur. eum qui certus.lib.vj.Quid ſi non denuntiauit in cauſa principali,& denũtiauit in cauſa appellationis? Aduerte quod iã dixi & quod no.in l.ſi rem quã.§.ti.Itẽ an cõdemnatus teneatur appellare? Dyn.quòd ſic. ff.eo.l. Herennius.§.j.ſed non proſequi.vt ibi no.Sed Innocen.contra,extra,de procura.c. non iniuſtè.& Specu.ti.de appel.§.j.verſi. ſed nunquid. Sed quid ſi per iniuriã iudicis fuit euicta cui emptor non dedit cauſam? glo.dicit quod agit:vt no.ff.eo.ſi per imprudentiam.Sed cõtra nota.ff.de fideiuſſo.l.exceptionẽ.Quod docto. approbãt, ſuprà, manda.ſi pro eod. ff. de lega. j. ſi ſeruus plurium. de bo.libe.l.qui cum maior.§.ſi tamen.[Aut hæredi.] vel procuratori,ff.eod.ſi dictum.§.pen.Domino abſente extra, prouinciam.de do.& contu.cap.cauſam.& c.cum olim.Et hoc ſi ſit procurator ſpecialis. Ad hoc vide extra,de elec.cauſam.in cle.Et ſi de re tangente vxorem ageretur,ſufficeret denuntiare viro,ff.quod vi aut clam.l.aut qui.§.ſed & ſeruus.

7 **Si controuerſia.** [Intereſt.] in hoc intereſſe veniunt ſumptus, ff. de condi. tio.& demonſtra.l.quibus diebus.§.primũ, ſecundum gloſſ. infra, eod.ſi cum quæſtio. Item dic ſecus in feudo de inueſti. de reb.alie.fac.cap.j.& ij.Item intellige hac l.vbi emptor nõ poſsidebat nec culpa ſua deſijt poſsidere, aliàs cùm per retẽtionem poſsit recuperare expenſas, non ageret, ff. de actio. empt.l.idemque.§.j.ff.eodem,ſi rem quam.§.j. infra,eodem, ſuper. ſecundum gloſſ. Vel intellige planè in caſibus in quibus non poſſunt recuperari expenſæ nec per retentionem, de quibus ff. de rei vendica.in fundo. Vel etiam ſi poſſet dum tamen venditor eſſet ſciens & in dolo:quia dolus præponderat culpæ.Et ita nota.ff.de donat.l. Ariſto.§.fina.& ibi Dyn. Vel intellige de expenſis litis. Item oppo.huic l.in feudis.de inueſti.de re.ali.facta.circa prin.vbi non agitur ad intereſſe,ſed vt alia res æquiualẽs detur.Sed in feudo eſt ſpeciale ne pro pecunia ſeruire compellatur.

8 Et idem fortè in permutatione maximè beneficiali vbi non cadit intereſſe pecuniarium. [Erogata.] & hoc in actione ex empto.ſecus in actione ex ſtipulatu:vt not.ff.eo.l.j.

Si fines. [Euincatur.] quia non fuerit authoris,ff.eod. qui fundum.[Lis finalis.] dic quod agebatur finium regundorum pro limitibus imponendis, & fuit adiudicatũ de fundo vnius alteri facta compenſatione in pecunia: aliàs ſi aliud aduocaret de oſtenſis finibus teneret author.ff.e. ſi mancipium.§.ſi.ſecundum gl.& doc.l.qui fundum.eo.titu.

Exceptione. [Fideiuſſorem.] ſcienter eo vxorem emiſſe, aliàs cõtra.ff.de inoffi.teſtamen.l.mater [Qui venditioni.] contra.ff.quod iuſſu.leg.j.§. quid ergo.[Conſenſum.] ff.qui.ca.pig.ta.contra.l.ſi gratuita.§.ſi.ſupr.pro empt.l.venditioni.

Siue in libertatem. [Seruus.] j.e.l.ſi ſtatus. [Conuenit.] aliàs non poſsit agi,niſi de re euicta,ſupr.e.qui rem.ff.e.ſi plus.§.mora.

Si ob cauſam. [Certiſsime.] in pretium & vſuras:habita ratione fructuum,ff.eodem.ſi plus.§. ſi iuſſu.de pigno.reſcriptum.§.ſed quantum. Sed executor non tenetur,ff,eodem.ſi pignora.ff. familiæ erciſcundæ.qui erat.§.non magis. factum enim iudicis reputa-

9 tur [a] factum partis. Et ideo videtur quòd ſicut ille qui dat pignus,videtur renuntiare exceptioni odioſæ.ff.ad Macedo. l.item ſi filius.Ita ille qui permittit mitti aduerſarium in poſſeſsionem ex primo decreto. Et ita not.ff.ne vis fiat.ei qui in poſ.miſ.lege prima.§.hæc verba.Sed illa glo.reprobatur per docto.

Siue poſſeſsio. Vide plenè.ſupra,de rei vendi. l.cum à matre.& de iure delibe. l.ſi.§.in computatione.

Si non iniuria. Dic.ſupra,eod. l.emptor.

Super empti. [Conſequens eſt.] Dic.ſupra.e.ſi controuerſia.

Si cum quæſtio. [Authorem.] dic,ſupra,eodem leg.emptor.[Iudicis.] aliàs contra.ff.e.ſi dictum.§.ſi cum promiſſero.niſi eſſet notorium.ff.de ac.empti.leg. emptorem. gloſſ. Vide infra,eod. cum tibi.[In damnis.] dic ſupra,eodem.ſi controuerſia. Vel dic nihilominus poſſe agi ex empto:vt notatur in d.leg.ſi dictum.Sed illa gloſſ.non videtur vera per hanc legem,ſupra. e.emptor.vbi æquiparantur actio. ex empto, & ex ſtipulatu.

Si ſtatus. [Iuris.] vide ſupra de aſſer.tol.lege prima. gloſſ.[Venditore.] etiam pro ſumptibus. ſupra.e.l.ij.dixi.

Si obligata. [Non poteſt.] ff.eo.qui alienam.man. l.mulieri. Contrarium.infra, eodem. l.empti.

Si parentes. [Adeſſe.] vt.l.ſi perluſorio.ff.de app. de inoffi. teſta.leg.ſi ſuſpecta. [Non prohibemini.] vel defenſionem in vos recipere.ff.de re iudic. l.ſæpe [Non interpoſuiſtis.].ff.de ap.l.à ſententia. [Tueri.] ſupra.eo.l.emptor.

Empti. [Non ſubmouetur.] vbi res minori tempore non poteſt præſcribi. Aliàs ſic.ſupra,eod.l.ſi obligata.

10 Et not.ſecundum gloſſ.quòd hæc actio incipit naſci demũ euictione ſecuta,& extunc durat xxx.an.& oritur ex primo contractu.ſupra,de re.permut.l.ex placito.Et idem doc.[Spatia.] etiam xxx.annorum ſi res erat impræſcriptibilis,etiam ſi iure priuilegiato auferretur, vt not.ſupra,de vxore mili.l.ij. [Remiſiſſe.] dic ſupra.e.l.non dubitatur.

Cum tibi. Supra.eo.l.ex prędijs. [De indemnitate.] ſi talis ſtipulatio nõ interueniſſet, nõ poſſet agi:niſi ſoluiſſet poſt ſentẽtiã.ſ.e.ſi cũ q̃ſtio. Vel niſi eſſet notorium.vt hic.& ibi not. Concordat ſuprà de compen. quoniam liberum.

Cum ſucceſſores. [Cõſtitutis.] ſ.e.i.l.empt. [Quãti intereſt.] ff.e.euic.

Si poſt. [Ad totius.] ſi autem precium eſſet numeratũ, non poſſet agi,niſi re euicta.ſupra,eo.qui rem. Simile eſt.ff.de condi.inde.l.ſi in area.Et dic debere caueri cũ fideiuſſoribus.ff.de peric.& commo.rei ven.l.habitationum. Aliàs non.ff.e.ti.l.emptori.Et fortè caueri nedum de illa euictione imminẽti,imò generaliter.ff.de reſcin.vend.l ſi.& ibi de hoc.Et facit ff.de doli.exce.l.pater.§.ex quadrante.

Si tibi liberã. [Ignorans.] ſecus ſi ſciẽs.ff.de cõtrahen.emp.l.ſi in emptione.§.ſi homine liberũ.& § item ſi emptor.[Defendit.] tanquã aſſertor.ſ. de aſſer.tollen.l.j.Nec ob.ſ.de libe.cau.l.j.[Quanti.& hoc caſu fallit regu.de le.vendicantẽ.quia non nomine ſuo agebat.

Si fundum. Opponitur ſupr.cõmu.de leg.l.ſi.§.ſi. Dic ibi.Item ſup.ſi ven.pig.i.j.Sed ibi in vtilitatem venditoris fuit conuerſum,ſecundũ glo.& doc. In caſibus tamẽ non repetitur etiam conuerſum in vtilitatem vendi

[a] No.quòd factũ iudicis reputatur factũ partis. amplè in addi.ad Barto. hic. vide,& erit tibi bonum.

venditoris.infra.de agri.& cen.l.quemadmodum.ll.xj.infra, de fun.rei priua.l.nemo.eo.li.& de prædi.curi.l.fi.li.x.

12 Sed an ſtipulatus poteſt agere in caſu quo contractus nullus eſt ipſo iure? Gloſſ.tenet quòd ſic.in d.l. quemadmodum. Sed venditor illo caſu ad pretium agere non poteſt, cùm non naſcatur actio ex illo cõtractu. Et ideo videtur quòd ſi laicus vendat decimam laico, quòd non teneatur. de euictione, cùm de iure ſciat non tenere contractum. vt l. quemadmodum. §. fi.in fi. Nĩſi ſit ſtipulatus, vt hic. Sed gloſ.in feu. videtur velle quòd nõ poſſit agere qui accedit ad contractum vetitum etiã ſtipulatus: vt in feu.de prohi.feu.alie.per Fre.c.j.in gloſ. q.d. Pro prima gloſſa facit in authen.de non alie. §. ſi quis igitur. col.ij. Pro ſecunda facit ſuprà, de litigi.l.fi. & d.c.j.de prohi. feu.alie.per Fre. Quæ verior videtur. Dic ergo quòd aut quis acceſſit ad contractum vetitum à iure, & non recuperat pretium etiam ſi ſtipulatus eſſet ab illo in cuius fauorem fuit vetitũ: ſed ab alio ſic, ſi ſe obligauerit. Et ſic intellige dictas gloſſ. & ll. Et hoc ſi ſciens, ſecus ſi ignorans. vt dictis ll. Aut ad cõtractum non vetitum, verũtamen res erat aliena: & tunc aut ambo ſciebant alienam: & tunc ſi ſit res mobilis, nõ valet cõtractus, cùm efficiatur res furtiua per contractũ.ff.eo.ſi repetere.§.itẽ ſi emptor. Si immobilis, valet cõtract⁹: vt ibi notatur.

13 Sed neutro caſu emptor pretium recuperat, niſi ſtipulatus ſit, vt hic & ibi no. Et hoc vbi res poterat cadere in cõmercio, aliàs nõ valet.ff.de cõtrahẽ.emp.l.domũ.§.ſi.eo.ti.l.liberi. & l.ſed Celſus. Nec etiam hoc caſu pretium emptor recuperat. per §.item ſi emptor. Vbi verò alter ſciebat, tunc aut venditor, & valet vẽditio quo ad hoc vt venditor teneatur quantumcunque conuentum eſſet non teneri ad totum intereſſe. ff. de act.empt.l.emptorem.§.fin.& l.j.& l.quæro.de contrahẽ. emp.l.liberi. Si emptor, dic ꝙ ſi fuit ſtipulatus agi, aliàs non, niſi pretium eſſet conuerſum in vtilitatem venditoris, vt hic patet in ſolutione contrarij. Si ambo ignorabant, tunc agitur, niſi cõuẽtũ ſit nõ agi: quo caſu diſtinguitur quomodo cõuentum ſit: vt ſcripſi ſuprà, eod.non dubitatur. & hoc in his in quibus poteſt cadere commercium. Alioquin nõ valet cõtractus, agetur tamen ad pretiũ per condictionẽ.ff.de hær.vẽ. l.cũ hereditatẽ.& d.l.domũ. Et quod dixi in emptore & venditore, dic in alijs qui tenentur de euictione in feudis.de inueſti. de re.alie.facta.c.j.

Emptori. Concor.ff.de pact.l.ſi tibi.§. pactum. de contrahen.emp.l.dolia. etiam ſi ſciens alienum comparauit.ff.de rei vendi.l.emptor.ff.eo.in creditorem.ſecundum gl. Sed econtra ex perſona emptoris non trãſeunt ad actorem, ff. de excep.rei.iud.l.ſi à re.§.fi.cum l.ſeq.

14 Si tamẽ actor reciperet defenſionẽ pro emptore, poſſet vti defenſionibus emptoris, cum emptoris interſit rem defendi. vt ibi notatur.

Si permutationis. ff.de ædil.edic.l. ſciendũ. §.authorem [Non habere.] ff.eo.ſi ratio.§.fi.& dic, ſuprà, eod.l.emptor.

15 **Non ex eo.** Nota præſumi bona fidem, dic ſuprà, de præſcrip.lon.temp.l.ij.[Alijs.] nõ, tamen tibi proderit, ſuprà, eo.ſi fundum.

Hæredem fideiuſſoris. [a]Secus in hærede principalis: vt dixi ſuprà.de rei vendi.l.cũ à matre. Itẽ ſecus in ipſo fideiuſſore: vt ſ.eo.l.exceptiõe.& in eius hærede ex pſona eius vẽdicante: vt hic à cõtrario ſenſu. Et eſt ratio: quia fideiuſſor non repellitur niſi propter conſenſum: vt d.l.exceptione. qui non poteſt deprehendi in perſona ſui hæredis quando ex perſona ſua venit, ſecundũ docto. vel dic quòd fideiuſſor & hæres eius ex ſua perſona agerent perfidè euincendo. ſ. de dolo.l.j. Non ſic vbi ex perſona propria venit. Et hoc caſu fallit regula de.l.vẽdicãtem. quia iniquũ eſſet hunc iure ſuo priuari, & venditorem pretium lucrifacere, quæ ratio non poteſt habere locum in hærede principalis, cùm finaliter ipſe debeat totum ſoluere. Item nec in hærede fideiuſſoris, quando veniret ex eius perſona, qui nullũ ius poteſt habere ex fideiuſſoris perſona, vt pote remiſſum per fideiuſſorẽ. vt d.l. exceptione. Et ideo poſſet dici ꝙ ſi hæres fideiuſſoris emerit rẽ vẽdicatã ab illo qui habet ius, quod nihilominus poſſet agere per hãc legẽ.

a ¶Sing.eſt nec alibi eſt reperire. Et rationẽ decidendi habes in l. quidã. ff.de leg.pri.

b ¶Not. ex tota l. ꝙ tutor vel curator vendens rẽ aliquã, & ſi nõ teneatur de euictione tenetur tamẽ ſe talẽ probare legitimare. Bar.hic & l.fin. §.ſi pſatam.ſuprà, de iure delib.

Creditorem euictionem pignoris non debere.

Dic quòd aut creditor, vendidit vt dominus, vel ſimpliciter, & tenetur de euict. vt quilibet, vt ſuprà, de euic.per totũ. Aut vt creditor, & tunc debet præſtare quatuor, quòd res ſit obligata, & quòd ſit potior, & quòd rem credit debitoris, & quòd habeat ius vẽdendi, vel habere iuſtè ſe credat, ſic quòd non ſit in dolo. Sic intellige has leges.ff.de diſtrac.pigno.l. reſcriptum.de euict.in creditore.de actio.empti.l.emptorem. §.ſententiam.& hic plenè nota. Et hoc præſtando non tenetur, niſi ſe obligauerit ad hoc. Tenetur tamẽ cedere ius ſuum, videlicet pignoratitiam contrariam & hypothecariam. vt d. l.in creditore. Sed debitor qui fuit liberatus, bene tenebit de euictione, vt d.l.reſcriptum.§. de euict. ſi plus vel minus.§.j. Sed quid ſi creditor ſciebat rem non eſſe debitoris? Dic teneri ſi promiſerit. Et illo caſu poteſt agere creditor pignoratitia contraria contra debitorem ſi hoc promiſerit, vt melius venderet, vel quia aliàs non reperiebat emptorem, vt hic no. Vel dic hoc caſu eum teneri, quamuis non promiſerit, vt infra l.ij. Et no. quòd creditor dominium transfert, quod non habet. inſtit.qui.alie.licet, vel non.§.j.

Cũ iure. [b][Emptori.] cui pcurator vẽdiderat. [Infirmior.] ff.de diſtrac.pigno.l.& hoc ſi is.

Si à creditore. [Sine vitio.] id eſt alterum deficere de notatis, in rubrica.

De patria poteſtate.

1 ¶Libertas quanto tempore præſcribatur.
2 Pater quando filium agnoſcere cogatur.
3 Liberi penes quem debeant alimentari.
4 Liberi à parentibus ſunt alendi.

1 **SI filium.** [An audire.] & non audiet cùm diu, &c. [Cùm diu.] id eſt xx. annis, cùm tanto tempore præſcribitur libertas. ſuprà, de lon.tempo.præſcrip.quæ pro libe. &c.l.ij. & fallit ſ.de pet.hęre.l.ſi filius.& l.ſi putas.de fideicom.liber. l.ſi voluntate.ff.de repu.l.fi.§.fi.& idem ſi diceret ſe non iure emancipaſſe, ff.de adop.l.poſt mortem. Et idem videtur ſi tertius vellet proceſſum annullare quaſi litigaſſet cũ filiofami. quòd non audiatur ſi diu &c. Aliàs contra.ſuprà, ſi aduer. rẽ iud.l.ij. Quidam dicunt patrem audiri filio viuo, niſi diu &c. ſed eo mortuo non: vt d.l.poſt mortem. Et in hoc Pet. & Iac. de are.in d.l.ij. Contra quos ne de ſta.defun.l.quod conſtitutum.ſuprà.[Nominari.] ff.de confirma.tut.l.ij.

Eius. [Acquiruntur.] Dic vt inſtit.per quas perſo.nob.ac.

Si filius. [Acquiſitas.] quod ad vſumfructum.ſ.de iure deliberan.l.fin.§.filius.[Non prohibens.] ff.de furtis.l.ſerui & filij.xxiij.q.uij.c. tres. & ead.q.& cau.c. duo.[Si in pari.] ff.de iure patro.l.j [Præſidi.] infra qui accuſa.poſſ.l.propter.ff.de offic.proconſul.l.nec quicquam.§.j.

Congruentius. [Pecuniarijs.] ſi ſit emancipatus. Aliàs contra, ff.de iudi.l.lis nulla.ſuprà, de in ius vocã.l.fi. vel fortè filius petebat prouiſionem.infra, eo.l.nec filium.

Filia tua. [Compelletur.] ff.de lib.agnoſcen.l. ſi quis à liberis.dic ſ.de alen.lib.

Abdicatio. Quia quittabant ſe adinuicẽ. Vel pater filium vendebat.

Si maritus. [Nõ ambigitur.] Inſtitu. quibus mod. ius pa.po.ſol.§.filius.ff.de caſtren.pecu. l.cius.

Liberos. [Non eſt prohibitũ.] imò permiſſum.ſ. de ſuis & legiti.hæredi.l.filium.

Nec filium. [Agnoſcendo.] ff.de lib.agn.l. ſiue. §.quia Plautianum.[Pœna.] ff.de li. agn.l.j.§.Iulia.& §.pœna.

2 Et eſt vt niſi renuntiet vel cuſtodes mittat quòd compellitur agnoſcere litè principali pendẽte, aliàs cognoſcitur ſummariè. [Præiudiciũ.] quòd non habemus. [Petenti.] infra trimeſtrium compellitur mater alere, ſecũdum glo. extra de conuerſi.infi.c.fi. Sed ob.ff.ſol.matri.l.ſi cum dotem.§.ſin autem. de ven.in poſſ.mit.l.j.§.idem ait.

3 Dic quòd aut eſt filius vxoris, aut cõcubinæ, aut vulgò quæſitus. Primo caſu, aut matrimonium eſt ſeparatum, vel in totum, quia reperti ſunt cognati, cùm ab initio habuiſſent bonam fidem, tunc obtinet hæc glo. Idem ſi non in totum ſorte propter adulterium vxoris, vel alia culpa ſua: aliàs ſi culpa viri, eſt nutriendus ſtatim penes vxorem, expẽſis tamen viri, vt l.cõtraria.in authen. vt lic.ma.& auiæ.§.illud quoque.colla. viij.quæ eſt.ſuprà, de alen.li.authen.ſi pater. Si ſit filius cõcubinæ, poteſt dici quòd gloſ.vera ſit.

4 Et intelliges l. quæ indiſtinctè dicit eos alendos à parentibus, ſecundũ hanc glo.in authen.quib.mo.natu.effi.ſui.§.pe. colla.vij. In vulgo quæſito qui habet patrem incertum, mater ſola compellitur, ſi abũdat.ff.de liber.agno.l.ſi quis à liberis. §.j. Si ſit inceſtuoſus, nullus. ſuprà, de naturali. lib. l. licet. ſuprà, de inceſt.nup.l. ex complexu.de iure ciuili. Sed de ir-

retano.

re cano.cõtra, vt ibi ſcripſi. De hoc not.extra de conuer. in fi. c.ſi. per Inno. Vbi verò matrimoniũ ducat, ſemper exp̃tis viri, vt legibus cõtrarijs. Et etiã ipſa vxor.ff.de excep.doli.l.ſi. Et vide s.de iure do.l.pro oneribus.in Specu.qui fi. ſunt legi. per totum.Iunge quod ſcripſi inſti.de iure naturali.

Libertati. Supra.de pa.qui fil. diſtrax.l.ij.

De adoptionibus.

1 ☞Paruuli in fide parentum ſunt baptizandi.
2 Adoptatus an & quando tranſeat in poteſtatem adoptantis.
3 Arrogatus quartam petere poteſt.

SI qui. [Apud eum.]ff.de officio procõſu.l.ij. inſti.eo.§.j.qui. mod.ius pat. pot.ſo.§. præterea.

2 Impuberem. [Si hi.]q debẽt examinari.ff.e.nec ei.§.j.& facit p̃ paruulis q baptizãtur in fide parẽtum.j.titu.j.iubemus.in fi.[Confirmauerunt.] authoritate principis.infra,eo.arrogatione.[Præbeatur.]ff. eo.ſi arrogator.dic ibi.ſi quid in frau.patro.l.fin.Sed quid de pubere? Dic nihil habere ſi ſit emancipatus. Inſti.qui. mo. ius pa.pot.ſolui.§.cum autem.& §.item non aliter. Si ſit in poteſtate tempore mortis, datur querela. ſuprà, de inof.teſta.l.parentibus.& l.cũ quæratur.de inof.teſt. Papinianus.§.ſi quis ex his.Sed per illas nihil probatur quòd puberi quicquam cõpetat.Sed tamen glo.videtur hoc velle extra.eo.infra.l. penul. in magna.gloſ.vide quod ſcripſi inſtitu.de adoptio.§. cũ autem.Sed ſeruus inſana poteſt libertati donari. ſuprà, communia de manu.l.penul.[Vel præſidem.]infra, tit.j.l. iubemus. extra de priuile.c.paſtoralis. de concel.præbẽ.quia cũ.&c. lib. vj.& ibi Archidia.

Cum eum. [Arrogaueris.] id eſt arrogare volueris.[Libertum tuum.]extraneum non poſſet.ff.eo.l.pater cauſam.ff.eo.nec ei.

Adoptio. [Non tabulis.]infra.titu.primo lege,nõ nudo.

Mulierem. [Certum eſt.]ff. eodem lege, nam & fœminæ.

Arrogationes. [Poſſunt.]ſuprà,eodem.l.ij.ff. eod.l.ij.

In adoptionem. [Procedit.]ſuprà, eo. l.arrogationes.

In adoptionem. [Non mutatur.]ff.ad municipalem.l.ordine.§.fin. de ſena.l.ſenatores.Sed quo ad onera mutatur.ff.ad municipalẽ.l. municeps. Et ſi ambo cõcurrant, præfertur origo.ff.ad municip.l.aſſumptio.ſecundum gloſſam.

Adoptatum. [Ex beneficio.]nam hoc faciebat dubium.

2 Cum in adoptiuis. [a]Aut filius datur in adoptionẽ alicui aſcẽdẽti,& tũc trãſit in poteſtatẽ illius,& ei ſuccedit, & acquirit nõ patri naturali:ſed ſi emanciparetur redit ad patrem, ac ſi adoptio facta nõ eſſet. Aut datur alij,& remanet in poteſtate patris naturalis & quo ad ius ſuccedẽdi & acquirẽdi. Adoptiuo autẽ ſuccedet ab inteſtato, ſed ex teſtamento nõ, niſi quatenus fuerit ei relictũ.hoc dicit. An autẽ pater ei ſuccedat? Vide. ff. ad Tertul.l.ij.§.obijcitur.& §.tẽpore [De inofficioſo.] cõtra tabulas,cũ præterito non detur querela, ſecundum gloſ [Cũ in hoc caſu.]hæc non eſt ratio, quia magis facit ad cõtrarium, ſed poſitio iuris.ff.e.in adoptionibus.[Naturalia.]q a de ſanguine ſuo deſcẽdit.Ideo ſecus in fratribus, ſecũdum gloſ.[Ad naturalem reuerti.]ſed ſi pater eſſet mortuus tempore emancipationis, nihil habebit. Quod uerum eſt, ſecũdum gl. Imputet enim ſibi cur ſe permiſit emancipari, ſecundum gl.

3 Sed tamen arrogato debetur quarta, ſecundum gloſ. Dic in §.cũ autẽ.[Emãcipationis.]quãtũ ad poteſtatẽ & ius ſuccedẽdi. [Sui hæredis.]eu à cũ naturalibus.s.de iu. & legiti.hęre.l.ſi te.

Veteres. [Actis interuenientibus.]s.de fide inſtru.l. emancipatione.cõtra.dic ibi.quia ſcriptura facta fuit, ſed perdita. Et ſic intelligitur.infra, titu.j.l.ij.

De emancipationibus liberorum.

1 ☞Duumuiri qui olim dicebantur.
2 Conſuetudo an poſſit dare iuriſditionem contencioſam.
3 Conſuetudo an tribuat ius excõmunicandi.
4 Conſuetudo[b] vel vſus in vno an extendatur ad alia.

SI lex. Oppo.ſ.de magiſtra.municipa.l.j. & ij. ff. de adopti.l.emancipari. de man. vin. l.etiã.§.fina.quę videtur velle q̃ de iure poſsit fieri, nec ſit opus cõſuetudine.

1 Sed dic quòd hi duumuiri non erant magiſtratus, ſed quidã officiales, vt notatur, qui nõ habebant hanc iuriſditionem, niſi conſuetudo daret.infra.eod.l.ſi. Item opponitur.ff.de euic.l.ſi fundus. Dic ſupra de ſumma tri.l.j. Item opponitur.ff.de iuriſ.om.iu.l.ſi. Sed ibi de contencioſa.

2 Sed quia hic loquitur de iuriſditiõe voluntaria, quæritur an conſuetudo det contencioſam? Dic quòd ſic.ff.de iuriſdi.om. iud.& quia. Et patet extra de foro compe.cum contingat.de offi.ordi.Romana.libro vj.& ibi Archidi.Sed an merum imperium[a]?a.de arr.quòd non,quia à lege[b] conceditur.& ſic imprӕſcriptibile.infra de fun. patri.l.ius emphiteutici.lib.xj.ff. de mor.inſe.longa. Alij cõtra, q a cõſuetudo priuilegiat.extr. de ver.ſig.ſuper quibuſdã. Et pro eis in authẽ. de defen.ciui.§. interdum.colla.iij.& ibi nota.infra de fun.limi.l.ij lib.xj. Populus enim & princeps permittendo videntur dare.ſupra de pa.po.l.j.ff.loca.cum in plures.§.locator. Poſſet dici quòd cõſuetudo poteſt dare iuriſditionem priuatæ perſonæ. Et eſt expreſſum.in d.c.cum contingat.Sed fortè nõ merum imperiũ. nam cum delinquat ab initio exercendo & eſt homicida, quo modo talis conſuetudo cauſaret ius, in authen. vt nulli iudi.§. j.col.ix.Sed ad hoc poſſet dici quòd tacitus conſenſus populi & principis eum excuſat ab homicidio.ff de iniu.l.ſanè.de aqua plu.ar.l.ſi. Et ſi fortè primus peccauit ſucceſſor qui habuerit bonam fidem & inuenerit eum poſſeſſorem non peccaret. Et hæc pars poſſet defendi vbi probatur tantum tempus q̃d non extat memoria, ex quo præſumitur cõſtituta, vt l. hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.& æſti.

3 Sed an cõſuetudo tribuat ius excommunicandi? Inno.quòd ſic clerico, ſed non laico. Et no.extra de reſt.ſpo.c.olim.ij.Sed Hoſtien.contra in d.c.cum contingat. Et Archid.in d.c.Romana. Quorum opinio poteſt eſſe vera in priuato, ſecus in illo qui aliàs habet inter alios talem poteſtatem, vt ſupra dixi. Sed cõſuetudo non dat ius eligendi confeſſorem.extra de pœni.& re.c.ij.libro vj.Sed bene tribuit ius ęligendi.ff.de decuri.l.non tantum.extra de ele.&.c.cum eccleſia. Et hoc perſonæ habili.eo.titu.cum circa.& ius inſtituendi.extra de conſti.cũ veniſſent,& cognoſcendi de cauſis ſpiritualibus.extra de exceſ.præla.accedentibus. Sed nõ poteſt dare quin iudex ſine cõſenſu cæterorum procedere poſsit.extra de conſue.ca.ij. Et nota quòd talis conſuetudo obtenta in certis perſonis non extenditur ad alias perſonas niſi cõſuetudo hoc expreſſe importet. Quod verum eſt in his qui non habent territoriũ.Sed in alijs extranei poſſunt ſortiri forum, vt dixi ſupra. lege j. de ſum. trini.

4 An autem conſuetudo & vſus obtenti in certis perſonis vel certis locis vel ſpeciebus iuriſditionis extendatur ad alia? Dic plenè p Inn.& Hoſtien.extra de ca.mo.c.ij. Et in Spec.de iuriſ.om.iud. verbo.illud. Et quamuis ibi loquatur de acquiſitiõe poſſeſsionis iuriſditiõis, eã põt extendi ad acq̃ſitionẽ iuriſditionis proprietatis per vſum vel cõſuetudinem, vbi ſit diſtinctio quo ad perſonas, quia aut vtitur ſuper vniuerſitate, & non extenditur ad ſingulare. Aut vtitur ſuper ſingulari, & tunc aut alius poſsidebat generaliter iuriſditionem in aliquo territorio, & tunc vſus alterius intendentis pro toto vel extẽditur ad omnes, ſi ille qui poſsidet patiatur, aliàs non. Quo ad alias verò ſpecies iuriſditionis, vel loca, dicunt quòd vſus vnius cum intentione apprehendendi totum, extenditur ad totum:& vtendo in ciuilibus extenditur ad criminale, dum tamen illa intentione vſus ſit. Et hoc verum niſi alius in alijs locis vel articulis vteretur, vel eſſet fundatus de iure communi. Et intentio bene probatur ſi pro tali publicè ſe geſsit faciendo banna & tenendo aſsiſias. Si autem faciat homines profiteri ſibi eſſe ſubiectos, vel iuramentum ab eis recipiat, non ob hoc poſsidet iuriſditionem, vt ibi notat plenè. Sed quid ſi aliquis adeptus ſit poſſeſsionem caſtra vel domorum dignitatis cum intentione adipiſcendi totum? Satis videtur totum adipiſci & omnes pertinentias, niſi alius vtebatur & contra dicebat, vt leg.quod meo nomine.ff.de acqui.poſſeſ. Et de hoc per doc.extra de reſti.ſpolia.c.in literis. An aũt vtẽdo in vno articulo retineat in alijs? Dic quòd ſic ſi fuit vna acquiſitio. Aliàs non.ff.de aqua pluuia.arce.ſit prius. Et de hoc in Spe. de præſcript.verbo.ſed pone. Et vide extra de præſcript.auditis.

In emãcipationibus. [Scriptura.]quæ nõ requiritur, vt hic niſi in infante & abſente, infra eo.iubemus, ſecundum gl. Vel dic ſupra de fide inſtrumen.in emancipatione. Quod eſt verius, ſecundum doct.ſupra.tit.j.l.ſi. Et facit.ff.de adop.l.poſt mortẽ.

Non nudo. [Actus.]coram iudice. inſti.eo.§.j.

a ¶Ex l.deci. Iuſti.

b ¶ Merũ imperiũ eſt imprӕſcriptibile vt poſt q̃d à ſ.concedatur.

c No.rationẽ quare merũ imperiũ eſt imprӕſcriptibile.

Nec

Nec auus. Hæc regula fallit. ff. de condit. & de. l. ſi cui. j. ſi quis à parẽ. ſu. ma. l. fin. de adop. l. nõnunquam. ff. de mi. l. iij. §. quis minor. ſuprà, de epi. audiẽ. ſi lenones. Sed econtra filius nõ poteſt cogi etiam iſtis de cauſis, vt no. hic in ſti. qui. mo. ius pa. poteſta. ſolu. §. ſi. in authen. qui. mo. natu. effici ſui. §. generaliter. colla. vij. Et his caſibus eſt lis inter patrem & filium. dic ſuprà, de epi. aud. ſi lenones.

Iubemus. [Pertinet.] vide ſuprà, ti. j. l. impuberem. [A' ſemet oblatis.] Et ſic non per procuratorem, aliàs fruſtra impetraretur priuilegiũ. [Ipſe.] in perſona propria. [Etiã hoc modo.] vocatis amicis. ſuprà, eo. impuberem.

Cum inſpeximus. [Vel legibus.] quia magiſtratus municipalis. [Conſuetudinem.] quia non fortè magiſtratus. glo. [Et legitima.] inſti. de auth. tu. §. ſi. [Conſtitutionis.] de qua ſuprà, de bo. quæ lib. l. cum oportet. §. cum autem. & §. obtinente.

De ingratis liberis.

1 ☞ Filius quando poſſit exhæredari.

1 **FIlios.** [Qui parentes.] ex hoc poſſet etiam exhæredari, vt in authen. vt cum de appel. cog. §. cauſas. colla. viij. Sed libertus ex leui cauſa reuocatur in ſeruitutem. ſuprà, de libert. & eorum libe. l. ſi manumiſſore. [Emãcipatione.] iudicis officio. ſuprà, de epiſc. audi. ſi lenones. dic ibi.

De poſtliminio reuerſis & redemptis ab hoſtibus.

1 ☞ Conceptus in captiuitate, an gaudeat poſtliminio.
2 Captiuus poteſt hæres inſtitui, ſecundum legem Corneliam.
3 Res quando efficiantur hoſtium eas capientium.
4 Occupans rem alienam, quando faciat ſuam.
5 Bellum indicere quis poſſit.

1 **EX duobus.** Dic quòd aut fuit conceptus ante captiuitatem, & gaudet poſtliminio. ff. de ſtatu homi. l. qui in vtero. Aut poſt, & tunc aut redit cũ vtroque parente, & gaudet, vt nos. Aut cum patre tantùm, & dic idem quo ad patrẽ, ſed fingitur ſine matre, vt hic nota. Aut cum matre tantùm, & reputatur ſpurius. ff. ad Tertul. l. j. §. ſed apud. ff. e. l. diuus.

Ab hoſtibus. [Conſtituti.] tacitè. ff. de lega. j. l. ſenatus. §. fina.

Cum cognatos. [Conſtituere.] id eſt curatorem. ff. ex q. cau. ma. l. ab hoſtibus. §. j.

Nec nos. Oppo. ff. de dona. l. quidã. Sed ibi ſciebat, hic dubitabat. Item oppo. ff. de vſucap. l. cum vir. & de libe. cauſa. ſi ab eo. ff. de libe. cau. l. filiũ. de conſti. l. mulie. §. j. de pigno. actĩ. l. rem aliena. de cõdi. inde. ſi nõ ſortem. §. ſi filius. ad Mace. ſed & Iuli. §. itẽ ſi filius. gl. dicit q̃ licet nõ efficiat, obſtat tamẽ exceptio. vt no. ff. qui & à qui. l. ſi ſeruo alieno. Vel dic q̃ aut errat, & non ob. vt hic. Aut ſciebat, & tũc in his quæ conſenſu duorũ agunẽ & perficiũtur, obſtat exceptio, vt in contrario, in alijs non obſtat ſi ex ſuperueniẽti iure agat. Et ideo nõ obſtaret exceptio rei iudicatæ, vt l. ſi mater. §. eadem. ff. de excep. rei iudi. Simplex autẽ promiſſio, vel gratia non valeret. ff. quo. le. l. j. §. quod ait. in qua non cõcurrit factũ ſiue conſenſus duorum obligaturus vtroque latere vel vno. Aliàs obſtaret, quãuis actus eſſet nullus, vt dixi, dum tamẽ ius ſuperuenerit, & ſuo nomine agat. [Cognoſcitur.] aliàs non. licet fingantur mortui antè.

a ¶ Et de eius effectu. Cyn.

Authen. Antiqua. Sumitur in corpore de conſtitu. quæ ex aſcrip. &c. col. v.

2 **Captum.** [Lex Cornelia.] quæ habet multa capitula; & eſt vnum vt captiuus poſſit inſtitui. ff. de hęredi. inſti. l. illa inſtitutio. §. j. alias obſtat inſtit. qui. non eſt permiſ. fa. teſt. §. ſi. ff. eo. l. ſi.

Sicut liberis. [Serui domino.] ff. eo. l. fina. & l. in bello. §. manumittendo. [Nec commercio.] aliàs dic. ff. eo. in bello. §. ſi quis in bello ſeruum.

3 **Ab hoſtibus.** Dic quòd aut capiũtur res quæ nõ fuerũt noſtræ, & tunc mobiles efficiuntur capientiũ, inſti. de re. diui. § item ea. ff. de acquiren. rerum domi. l. transfuga. Immobiles publicantur. ff. de iure fiſ. l. diuus. ff. eo. ſi captiuus. § publicantur. vt tamẽ militibus aſsignentur. j. de dona. ſi quis pro regimine. §. j. Aut res quæ fuerunt noſtræ, & ſunt immobiles, efficiuntur illius cuius erant. ff. eo. ſi captiuus. §. expulſis. Mobiles verò efficiuntur lucrantium. ff. de capti. l. ſi quis in bello. niſi ab initio fuiſſent acquiſitæ probitate armorum, vt hic. ff. eo. l. ſi quis in bello. & ibi videtur notari. Vel dic etiam mobilia, tunc indiſtinctè reddi debere, per hãc l. Et hoc in bello principis. ff. eo. hoſtes. de verbo. ſigni. l. quos nos.

4 Sed in alijs non videtur quòd efficiatur aliquid occupantis, etiam ſi ſit iuſtum bellum, quia fortè pro defenſiõe rerum. Et hoc niſi ille qui bellum habet haberet iuriſdictionẽ. tunc enim ille poſſet ſtatuere, vt bona quæ caperentur, efficerentur capientis, vt not. Innocen. extra, de iuur. c. ſicut. Sed Hoſtien. in ſumma de treuga. & pa. §. j. in. colum. videtur velle quòd indiſtinctè ſint capientis in quocunque iuſto bello. Itẽ dic quòd nedum poſſunt capi licitè bona illius cũ quo eſt guerra, imò & ſubiectorum ſuorum ipſum iuuantium, vt no. Innocen. de reſtitu. ſpo. olim. prope finem magnæ gloſſæ.

5 Et quòd nedum princeps poteſt indicere bellum, imò alius qui ſuperiorem non habet, vel ſi habet, cũ authoritate ipſius, vt not. d. c. olim. & dixi ſuprà, vnde vi. l. j. Et ſic reſtringitur l. hoſtes ff. eo. & xx. q. iij. militare. & c. dicat. & c. nulla. & plenius in ſumma Hoſti. de treuga. §. j. & titu. de pœni. §. quæ pœna. ver. quid de rapina. cum ſequen. Et vide quod ſcripſi in §. item ea. alle. [Reſtituetur.] & fiunt eius ex quo ſunt inter præſidia recepti. ff. eo. poſtliminium. [Non dominos.] ſuprà, de offi. præto. Affri. l. ij. ver. ſicut.

Si is. [Remiſſo.] tacitè, vt ſuprà de ope. libe. l. liberto.

Liber. [Mercede.] præſumitur ei donare, ſuprà, de nego. geſt. l. quod ad alimenta.

Ab hoſtibus. [Reciſoria.] de hac reciſoria dic ſuprà, ex quibus cau. maio. l. fina. Et nota caſum pro opinio. Dy. qui dicit eã quãdoque vtilẽ, quandoque directã. Sed Ioã. in arbore & gl. dicũt eã ſemper vtilẽ.

Si quos. [Non tranſierunt.] ſponte. ff. eo. l. poſtliminium. §. transfugę. [Requirendum ſit.] aliæ exceptiones non admittuntur in huiuſmodi poſſeſſorio. Et quære vt §. de edict. diui Hadria. tol. & dic ibi. [Fuerit.] quod non præſumitur ſi antè fuerat bonus. ff. de re milita. l. non omnes. §. à Barbaris.

De infantibus expoſitis, liberis, & ſeruis: & de his qui, &c.

1 ☞ Poſſeſſor malæ fidei, quando recuperet expenſas.
2 Seruus pubes in bello captus efficitur occupantis.

1 **SI inuito.** [Reſtituas.] & ſic malæ fidei poſſeſſor alius a fure recuperat expẽ. ſuprà, de rei vendi. domũ. etiam factas in adipiſcẽdo. contra. l. ff. de rei vẽdi. l. ſi autem. §. ſi. quia hic non eſt vſucapio. ibi ſic, ſecundum gloſſ.

Vnuſquiſque. [Per eundem.] ſuprà, de lati. liber. tol. l. j. §. ſed ſi ſeruus. Secus ſi non defenderet. ff. de ita. hu. ſeruus.

2 **Sancimus.** [Paruulus.] Quid in pubere? Dic non obtinere hãc l. ſed videtẽ habitus pro derelicto, & efficitur occupantis, ſi antè erat ſeruus. ff. pro derelicto. l. ſiln. Niſi eſſet lãguidus. ſ. de lati. liber. tol. l. j. §. ſed ſcimus. [Vendicare.] vide ſuprà, de epiſco. audien. l. neminem.

Quæ ſit longa conſuetudo.[a]

1 ☞ Conſuetudo ad ſimilia extendi poteſt, in quibus eſt eadẽ ratio. & numero ſequen.
2 Conſuetudo, hæc dictio, quid propriè ſignificet.
3 Conſuetudo in quo differat ab vſu.
4 Conſuetudo in quibus differat à ſtylo.
5 Conſuetudo quid propriè dicatur.
6 Conſuetudo ex quibus actibus induci poſſit.
7 Conſuetudo non poteſt induci abſque animo inducendi.
8 Conſuetudo inducitur & probatur per actus frequentatos.
9 Conſuetudo quanto tempore inducatur.
10 Conſuetudo rationabilis eſſe debet, & quando dicatur irrationabilis.
11 Conſuetudo quòd canonicus vocẽ nõ habeat in ca. nõ valet.
12 Actio qualiter intentetur ex conſuetudine.
13 Conſuetudo an & qualiter probari debeat.
14 Conſuetudo duobus vel pluribus teſtibus probatur, & quid deponere debeant.
15 Conſuetudo cuius ſit virtutis, & quos producat effectus.
16 Conſuetudo in quibus differat à præſcriptione.
17 Conſuetudo locum habet in iuribus, ſed præſcriptio etiam in corporibus.
18 Conſuetudo an & quando poſſit legem tollere.

Adulter

29 Adulter in Gallia non punitur pœna capitali.
Diſſuetudo quando tollat legem.
30 Conſuetudo an liget pupillos & furioſos.

2 PRæſes. Conſuetudo trahitur ad ſimilia, vbi ratio conſuetudinis ſe extendit. h. di. ſecundum gloſſ. & doct. Cui opponitur ff. eo. qd' non ratione. Quare dic quòd nō debet fieri in caſibus determinatis à iure extenſio vltra locum, vt hic, ſuprà, de ſacroſan. eccle. l. non plures. niſi eſſet generalis in tota vna cōtrata, vel præſidatu, tunc ſufficeret probari ipſam obtinuiſſe in aliquibus locis præſidatus. extra de offi. archi. dilecto. Nec hoc caſu admitteret diſtinctionem quam facit Innocen. an eſſet onoroſa vel non, quia hoc caſu non propriè dicitur extenſio. Ad alios autem caſus ſimiles poteſt extendi in caſibus non determinatis per legem, ſi ſit conformitas in ratione. ff. eo. de quibus. Aliàs non, ſecundum gloſ. Quod intellige niſi ſit maior ratio idem iudicandi in alio caſu vel eadem. Sicut ſi eſſet conſuetudo quòd bannitus poſſet impunè interfici, ſicut eſt Bononiæ:[a] cur non ergo vulnerari, ſi aliàs capi nō poſſit. ff. de ſer. expor. cui pacto. Vel ſi cōſuetudo excludat filiā à ſucceſſione aliquo caſu: cur non diceretur idem de nepte? Sed vbi non eſſet eadem vel maior ratio, quamuis ſimilis poſſet aſſignari, vt ſi pœna pecuniaria ſtatuitur in vno crimine, non trahitur ad aliud, etiam minus, niſi verba & vis ſtatuti poſſent hoc comprehendere. Vbi verò ſunt diuerſæ conſuetudines, quæ ſit attendenda? Dic ſuprà, de ſum. tri. l. j. Et facit ad præmiſſa, in feudo quæ ſit prima cauſa bene. amit. §. prędictis. ver. ſed quia natura.

a ❡Not. conſuetu. Bononię, q licea impunè bānitum occidere.

2 Diſtingue ergo, quia aut vis verborum, & ratio conſuetudinis ſe extendunt, & tunc extendi, vt d. §. prædictis. Aut nō, & tūc ſi caſus ſit determinatus à iure, illud ſequimur. Sin autē primo ſimile, ſecundo conſuetudo metropoli, tertio propinquorum locorum, quarto ciuitatis Romanæ. Sic intellige. ff. eod. de quibus. extra, de cenſi. ſuper eo. de cogna. ſpiri. ſuper eo. cum not. in ſingul. lo. verò variat in d. cap. conſuetudo in gloſſ. hic videtur. [Prouocabit.] vide ſuprà quando prouoc. non eſt neceſ. l. ij.

Conſuetudinis. Intellectus huius l. patebit per explanationem materię. Circa quam inſiſtitur circa ſex. Primò circa nomen. Secundò circa diffinitionem. Tertiò circa introducēdi modum. Quartò circa modum agendi. Quinto circa modum probandi. Sextò circa eius vires & virtutes.

3 Circa nomen ſciendum eſt, quòd quandoque conſuetudo ſumitur prout ſonat nudum factum. ſuprà, de epiſco. audien. l. iij. §. fina. ſuprà de ſerui. l. j. communia de manu. l. fina. Aliàs ſumitur prout eſt ius, vt hic, & inſtit. de iure naturali. §. ex nō ſcripto. hoc eſt prout ius reſultat ex ea. Ipſa enim conſuetudo eſt facti, & in facto conſiſtit. extra de cōſtitu. c. primo. lib. vj. Dic vt ibi notatur. Sed in quo differt ab vſu? Dic quòd propriè ſumendo vſum, differt tanquam cauſa ab effectu: quia conſuetudo vſum frequētem inducitur, & vſus dicit factum, conſuetudo ius. Sed quandoq; vſus largè ſumitur ſecundum conſuetudinem.[b] vt hic. & extra, de ver. ſigni. c. ſæpe. verſi. & quia. in cle. Et eodem modo ſumitur verbum obſeruātia, extra, de æta. & quali. c. iij. de appel. c. quāuis. eo. lib. ff. de ſolu. l. pecuniariæ. in fin.

b ❡Not. diſcrimen inter vſum, & cōſuetudinem.

4 Item quomodo differt à ſtylo? Poteſt dici quòd conſuetudo eſt verbum generale: ſtylus[c] propriè eſt vſus circa modum ſcribendi in iudicio acta, ſententias & cætera quę poſſunt modum ordinandi & ſcribendi tangere, ſuprà. de ſac. ſan. eccl. l. j. extra, de fal. c. quam graue. in fi. Sed quid differt à ſtatuto? Dic quod illud expreſſo conſenſu, cōſuetudo tacito inducitur,[d] vt d. §. ex non ſcripto. & §. omnes populi. ff. eod. l. de quibus. Tamen ſi conſuetudo iam introducta ſcriberetur propter hoc nomen conſuetudis, non amitteret, ſuprà, de fide inſtru. l. cōtractus. Et dicitur conſuetudo à con, quod eſt ſimul, & ſuo, ſis, re. quaſi communis vſus, de conſe. diſt. j. ca. conſuetudo. Nūquid ergo priuatus & ſingularis poteſt in facto ſingulari ſingularem conſuetudinem proponere, & quæ ſit differentia inter conſuetum & præſcriptum dicetur inferius in ſexta parte.

c ❡Quod conſue. à ſtylo.

d ❡Quid conſuc. à ſtatuto.

5 Circa ſecundum quomodo diffiniatur? Dic in text. in d. ca. conſuetudo. Alio tamen modo diffinit Azo qui dicit. Conſuetudo eſt ius nō ſcriptum moribus introductum. Et hoc ſequitur. Inno. extra, eo. in rub. niſi quòd addit diuturnis. Hoſt. magis plenè diffinit: vt not. in ſumma. eod. §. quid ſit. Quælibet bona. Et quia per ipſos in effectu nihil immutatur, nō eſt inſiſtendum.

Circa tertium in quo eſt effectus eſt inſiſtendum. Et ſciendum eſt quòd conſuetudo inducitur ex tacito conſenſu populi: vt d. §. ex non ſcripto. & dicta l. de quibus. Qui conſenſus deprehenditur ex actibus vtentium diuturnis. Et ideo primò quæritur. quot actus, & qui ſunt neceſſarij? Et in hoc varij varia dixerunt: vt patet in gl. & dictis docto. Tu autem dic qd' ſi obtentum ſit ſine contradictione, vel ita vſitatum nec extat memoria quòd cōtra factum ſit, quòd non probetur ſententia vel aliud. Et ita firmant ſe Inno. & Hoſt. extra, eod in rubrica. Et in ſumma. eod. tit. §. qualiter. verſic. iiij. Pro quibus, ſupra, de iuriſdi. om. iudi. l. magiſteriæ, & c. cōſuetudo. alle. l. quę loquuntur in obſeruātia. infra, de calum. l. j. Item eſt introducta ſi libelli querimoniarum non fuerint admiſſi, vel ſi fuerit iudicatum pro conſuetudine: vt d. l. de quibus. Et Inno. & Hoſtiē. idem in dictis locis.

7 Nec eſt neceſſe proponi, nec probari quòd iudex habet animum inducendi conſuetudinem, quamuis Inno. hoc dicat, vt not. Hoſtien. in dicto §. verſic. iiij. & ſufficit ſi bis ita ſit iudicatum vel factum: vt not. gl. in dicta l. de quibus. & dicto §. verſic. iiij. Et in hoc reprehenditur Inno. Tu verò dic quòd animus inducendi nedum requiritur in iudice, imò & in populo: vt dicit Inno. Sed hoc non oportet proponi vel probari: quia pſumitur ex frequentia actuū, & tranſcurſu temporis. In ſecundo dic quòd cōſuetudo inducitur per tacitum conſenſum populi, quòd quandoq; ſufficit vnus actus, ſi fuerit ita ſolennis quòd venit ad veram notitiam totius vel maioris partis populi. Quandoq; multi & tot quòd bonus iudex poſſit ſcientiam & tacitū conſenſum maioris partis populi cum tranſcurſu temporis percipere. Et hæc videtur ſententia moder. doc. Cuius veritas patet ad ſenſum. Aliàs ſequeretur quòd quilibet fatuus iudex poſſit aliquid loco conſuetudinis inducere: & iura deſtruere ſine conſenſu populi. Et ad hoc aduertat bonus aduocatus in articulando, & iudex in iudicando. Non eſt ergo neceſſe proponere nec probare quòd ſit obtenta in contrario iudicio, ſi tamen probetur, bonum eſt. Nec quòd maior pars populi vſa ſit. Nec de animo vtentium, nec de certa ſcientia. vt no. Hoſt. in d. §. in prin. Quamuis Ia. de are. contra. Quid ergo ſi populus ex patientia diuidit hæreditatem inter ſe certo modo: nunquid alij ex hoc diuidere tenentur? Dicas quòd ſi allegetur tempus de quo nō extat memoria, quòd ſic vt ſupra, dixi. Aliàs opus eſſet probare quòd fuit ita factum non obſtante contradictione partis: ex virtute conſuetudinis tunc prepoſitę: non autem opus eſt probare quòd ita fuit iudicatū: vt. ſ. dixi. Et ita poteſt intelligi. ff. e. l. diuturna. cū. l. ſi.

8 Et nihilominus oporteret probare magnam frequentiam actuū, & ſcientiā populi. vt. ſ. dixi. Quid ergo ſi proponatr populū errare? Videt quòd ſi erret in iure, & faciat contra legē, nō inducatur cōſuetudo. Et idē ſi in facto circa cauſam finalē, ſecus ſi circa cauſam impulſiuā. ff. de condi. & demōſtra. l. cum tale. §. familiā. ſecundū Iac. & Pe. & intelligit. ff. e. l. quod non rōne. Et quod notat Hoſti. in ſum. §. ſi & ſexta. & §. qualiter. verſi. quid ergo. & hic notat vbi oēs tenent qd' errantes non inducunt cōſuetudinē. Sed nō præſumit error: vt dixi. Qñ autem cōſuetudo eſt præter iura, nō eſt q̃ſtio: q̃a ibi non cadit error iuris. Et hęc obtinēt in populo q habet iuriſdictionē. Quid ſi nō habet, vel habet: nunqd pōt inducere cōſuetudinē cōtra legē ſuperioris? Inno. dicit qd' nō in d. rubrica. Et idē in c. pen. e. ti. & de fide inſtru. c. cū. p. Et ita etiā videt tenere gl. in hac l. Imò ſcd'm Inno. opus eſt expreſſo ſuperioris cōſenſu. Nec ſufficit tolerantia extra, de prębendis. c. cum non ignores. & cap. cum iandudum. de exceſ. pręla. ca. literas. Sed Dy. & Ia. tenēt contrariu. Sufficit enim ex quo lex & princeps dant populo talem poteſtatem: vt d. l. de quibus, & ff. de iuſti. & iure. leg. omnes. Et de hoc plenius infra.

9 Item cùm requiratur pręſcriptio, quęritur quanti temporis? Gloſſ. dicit x. annorum. vt nota. in d. l. de quibus. Inno. dicit quòd ſi is cui acquiritur habet cauſam continuam, tunc x. vel viginti annorum contra priuatos. Si diſcontinuam, tunc tantum tempus quòd non extet memoria: vt no. extra eodem c. penul. Hoſtien. videtur tenere tum gloſſ. de iure ciuili. De iure vero canonico dixit exigi & ſufficere indiſtinctè præſcriptio xl. annorum. Et in ſumma. eodem, §. obtentue. in fine. p c. olim. extra de cenſi. Quòd videtur verius. Et enim res non præſcribuntur, ſed conſuetudo. Et ideo non obſtat. ff. de ſeruitu. l. ſeruitutes. Et per hoc poteſt dici quòd ſemper x. annis præſcribatur: quia hic non agitur de iure abſentis pręſcribentis ſed conſenſu tacito populi colligendo qui præſumitur per curſum decem annorum. ff. qui & à quibus leg. ſi fideicōmiſſa. §. Ariſto. Et hoc tenent Pet. & Iac. Et eſt verum in conſuetudine generali. ſecus in ſpeciali. per quam ius. priuato acquiritur. de qua infra dicetur. Caue tamen quia talis debet

eſſe rea

a ¶No.& tene mẽ-ti hãc reſolutionẽ Ioã.Fa.cũ qua oẽs tranſeũt, & ob id dicit Io.Bap. ĩ ſuo tracta.de tranſ. ꝗ ſi mille anni prẹte-rierint nõ põt lai-cus decimas præ-ſcribere vide diffu-ſẽ per eum in & j, vij.& ix.quẹſt.

b ¶No.for. & ſty-lum. probandi in Frãcia.

c ¶Et ita obſeruaſ in actu practico.

d ¶No.diſcrimẽ in-ter cõſu. & p̃ſcrip.

a eſſe res quæ ſit præſcriptibilis,& talis qui præſcribere [a] poſſet vt no. Hoſtien.in ſum.§.qualiter.in prin.extra.eo.in rubrica.

10 Item requiritur quòd ſit rationabilis: vt hic & extra, eo.c.ſi. Et eſt irrationabilis ſi ſit contra fidem vel ius naturale,præſertim diuinum vel contra præceptum: vel ſi inducit occaſionem peccandi, vel ſit aliàs cõtra bonos mores: vt plenè notat Innocent.in dicta rubrica.& Hoſti.in d.tit.§. quid ſit conſuetudo. Si verò non ſit tantum rationabilis ſicut lex adhuc poteſt dici quòd valet: vt d.l.quòd non rectè. Quid ergo ſi conſuetudo dat ius pignorandi pro delictis? dic vt no.Hoſtien.in ſumma. §.qualiter .ver.penul.& fina. & hoc remittitur arbitrio iudicantis ſecundum eum: cùm non poſſit diffiniri an ſit rationabilis vel non, niſi auditis & cognitis factis & torum circumſtantijs: vt not.d.§.quid ſit. & Archid.de conſti.c.j.lib. vj. Ego credo quòd conſuetudo quæ habet quòd quis poſsit debitorem authoritate propria pignorare valet: cùm hoc poſſit partium conſenſu ſupra de pigno.l.iij.

11 Item dicit Hoſt.ꝗ conſuetudo non valet per quam inducitur quòd canonicus non habet vocem in capitulo vſq; ad certum tempus. vt in ſumma.§.ſi.ver.quid ergo. Item requiritur ſecundum Inno.bona fides: vt no.in d.rubr. Quod eſt verum de conſuetudine ſingulari quæ pro ſingulari vel contra ſingularem inducit. Sed quid ſi maiore parte populi tacente aliqui proteſtentur ſe non conſentire? videtur quòd maior pars populi ipſos liget. ff.ad municip.l. quòd maior. Sed ibi in neceſſarijs: ſecus in voluntarijs, extra, de conſtitu.c.cum acceſſiſſent. Ideo non videtur introduci niſi pòſt multi alij actus facti fuiſſent ſine contradictione. & hoc eſt quod vult dicere l. cum de conſuetudine.ff.eo.ſecundum vnum intellectum. Et patet extra, de offi. Archi.c.fin.ibi, cum dicit pacifica. Et not. Hoſt.in ſumma.§.ſi.verſi.pe. Item requiritur quòd non ſit interrupta, vt not in d.l.cũ de conſuetudine, extra, de præſcrip. c.auditis. Et hoc ante impletam præſcriptionem: quia ſi poſt ſemel vel bis fieret contra, non tolleretur niſi cum frequentia actuum & curſu temporis: vt not.in Spec.de præſcri. §. quid ſi poſt.

12 Circa quartum ſcilicet quis ſit modus agendi, ſciendum eſt quòd ſi conſuetudo tribuat ius in re, agitur reali perinde ac ſi lex vel pars tribueret. Sin autem ius in perſonam vel ad rem, agitur perſonali cõditione ex cõſuetudine, cũ non ſit cautũ quo genere actionis agatur, ff.de cõdi.ex le.l.j.ſecũdũ omnes. Vel imploratur officiũ iudicis vbi conſuetudo tribuit tale ius quod debet de iure iudicis officio expediri: vt alimẽtorũ & filiũ, ſecũdũ eũt. Sed qd ſi quis agat cõdictione ex cõſuetudine eo quod eſt iure expreſſum vel ſtatutum? Videtur qđ poſſit, ff.de act.& obli.l.quotient. quia lex poteſt cõſuetudinem approbare, ſ.de ve.iu.enu.l.ij.§.ſed ſi quæ.la.de ra.cõtrarium cũ condictio ex cõſuetudine nõ debeat dari niſi in ſubſidiũ, ſicut nec cõdictio ex l.ſecũdũ eũ. In.idẽ in c.cõ eccleſia ſutrina. Cui obſtat extra, de conſti.c.cum acceſſiſſent. extra, de ap. c. bonæ memoriæ. de teſtib.cogend.c.cæterum.

13 Circa quintũ ſcilicet modũ probandi, quæritur ad debeat probari? Et eſt certũ qđ ſic, ſ.l j.quãuis iut ſcriptũ probari nõ debeat, ff.de proba. l. ab ea parte. quia illud certum eſt vt in procemio.ff.in fin.& §.pro reſponſis. Et idẽ fortè de cõſtitutionibus & ſtatutis quæ ſunt in ſcriptis redactæ. vt dicta l. ab ea parte. Tamẽ neceſſarium eſt legẽ vel ſtatutum exhiberi, & legi.in authen. vt iudic. ſine quo.ſuffra.§.quidam.colla. ij. Et hoc niſi ſint notaria: vt j.qui accu. poſ. vel non. l. ea quidem. Vel niſi tendant ad litis ordinationem, quo caſu iudex debet ſummariè informare, ff.ad exhiben.l. ij.§. ſciendũ. & §.illud. Sed per quot teſtes probatur? Gloſ.dicit quòd per duos.ff. de teſtib.l.vbi numerus. Sed ſecundũ ſtilum curiæ franciæ [b] vocanſ in turba, & vnus p alijs omnibus p̃ſentibus reſpõdebit.

14 Sed qd deponent? Dic quòd deponẽt ita obſeruatũ ſuis tẽporibus, nec audiuiſſe vel vidiſſe quẽquã qui alia viderit obſeruari, & ita à maioribus audiuiſſe, & antiquitus fuiſſe obſeruatum &c. vt nota.extra, de verborũ.ſigni.c.qui per nouale. ff.de proba.ſi arbiter. extra, de verborũ ſignifi.c. veniens .lib. vj. Nec eſt neceſſe quòd dicant inter quos: vt l.meminiſſe. j.ad legem Iul.ma.ibi cũ dicit noſtro tempore &c. Si verò de minori tẽpore: oportet quòd deponant per tales, & tot actus ꝗ præſumatſ ſciẽtia maioris partis populi, & curſum tẽporis ex quo præſumamus, Et dic plenè vt circa modũ inducẽdi dixi. Quid ſi deponant cõſuetudinem eſſe & nõ plus? Dic qđ ſi nõ poteſt vltra interrogari, valet depoſitio. Si autẽ poteſt vltra interrogari, non valet, niſi deponãt de actibus & curſibus tẽporis, ſuprà, de teſti.l. ſolũ. imò, ſecundũ quoſdam non debẽt deponere de conſuetudine, quia ſe conſtituerunt cũ potius iudices quàm teſtes conſtituerentur. Sed de ſolis actibus cũ curſu temporis. Quod verum eſt. Si tamen deponant, non vitiatur eorum depoſitio, dum tamen in reſiduo rectè deponant. Quid ergo ſi ſint plures teſtes, quorum vnus vidit inter certas perſonas conſuetudinem obtinere, alius inter alias, & ſic deinceps? Docto. dicunt quòd non valet eorũ teſtimonium: quia ſunt ſingulares. [c] Nec obſtat. ff. de teſtib. l. ob carmen. §. fina. in gloſſ. & de aqua plu.arcen. l. in ſumma. de proba. l. ſi arbiter. quia ibi deponunt circa vnum factum, hic circa diuerſa, ſecundum doct. Et hoc de conſuetudine quæ non magis acquiritur vni quàm alteri, ſeu iſti quàm illi in ſingulari, tunc debet deponere de tempore & de frequentia præſtationum, infra de agri.& cenſi.l.litibus.lib.x.

15 Circa ſextum, quæ ſit virtus cõſuetudinis? Dic quòd multæ: quia ex ea quandoq; ius acquirimus ad rem, quandoq; in re, vt dixi in modo agendi. Et hoc verum eſt indubitanter in multis. Idẽ in multis contra ſingularem, vt hic patet per totũ tractatũ, ff.commu.prædio.l.vẽditor.§.ſi conſtat. ſed ſingularis cõtra multos, vel ſingularis cõtra ſingularẽ nõ poteſt proponere conſuetudinem, ſecundum Hoſtien.qui hoc not.in d. §.qualiter.verſi.ſequitur. & verſi.qui ergo. Nec obſtat extra, de offi. Archi.c.ſi.de exceſ.præla.c.accedẽtibus.infra, de excuſa.mu.l.negotiatores.lib.x. quia ibi acquirebãt dignitati, nõ ſingulari perſonæ, ſecũdum eum. Et ad hoc adducit infra, l. proxi. Sed Io.gloſ.decre.contra: vt ſuprà, ſcripſi pac.l.ſi certis annis & gl.extra eo.c.ſi. Pro quo extra de cauſa poſſeſsionis.c.cum eccleſia.infra, de agri.& cenſi.l.litibus.& l. cum ſatis.§.ij.lib.xj.ff.de iniur.l.ſane.cũ not.gloſſ. l. exceptio.ff.de aqua plu.arc.l.j.§.ſi. Et ſic ſecundum Hoſti. patet differentia inter præſcriptionem & [d] conſuetudinem.

16 Quia per conſuetudinem acquiritur multis, & non magis iſti quàm illi. Per præſcriptionem, ſingularibus. Sed ſecundũ aliam opinionem, quæ eſt communior, & videtur verior in præſcriptionibus, nõ videtur differẽtia. Et ita notatur xvij. q.iij.ca.ſeruitium. Sed dic quod imò, vt ſcripſi in l.ſi certis annis.& tex.videtur velle facere differentiam inter illa in d.l.litibus.quæ ponit ea diuerſa. Vbi enim agitur ex præſcriptione, oportet allegare cauſam: ſed vbi ex conſuetudine, non: vt extra.eo.in c.ſi.& de cẽſi.c.peruenit. & in c.cum eccleſia. Item quia conſuetudo & priuilegium poſſunt concurrere, ſed non præſcriptio: vt no. Hoſt. in ſumma.eod.titu.§.fina.ver. extra ſummam. dic vt ibi. Item conſuetudo quæ eſt contra multos, ligat omnes, etiã contra quos nõ eſt vſitata: vt d.c.dilecto.ſed præſcriptio, non.

17 Item conſuetudo habet locum in iuribus, præſcriptio etiã in corporibus: vt no.in d.verſi.extra ſummam. Item dixi qđ contra ſingularem acquiritur ius multis, intellige quãdo ipſe quaſi conſentit: quia fortè aliquid recipiebat: vt l. vẽditor .§. ſi conſtat. aliàs non, ſecundum Innoc.qui hoc no. extra eo. in rubrica. Pro quo quia plus nõ poſſunt inducere expreſſo cõſenſu. ff.qui & à quib.l.ſi priuatus.de pollici.l.totum.§.fin.& ſic nec tacito. Nec præſcriptio noceret ſibi, vel longiſſimi temporis. ff.de aqua plu.arcen.l.j.§.fina.vel longi, ſi præſumatur titulus: vt ſcripſi in l.ſi certis annis. Et facit ff.de aqua pluuia. arcen.l.ſi prius.§.j.extra.de præſcript.c.j.lib.vj.

18 Item habet virtutem, quia derogat legi. Super quo dic, quia aut conſuetudo præcedit & ius ſequitur, & tunc ſi ſit adeò generalis quòd condens iut ipſum nõ ignoret, tollitur: aliàs nõ ff.de ſepul.vio.l.iij.§.diuus.extrà, de conſti.c.j.libro vj. & ibi per Archi. Aut ius p̃cedit & cõſuetudo ſequens tollit ipſum, dummodo non ſit cõtra diuinum iut vel naturale, nec ſancta conſilia, vt dictum eſt. Et dixi quòd tollit legem, non tamen omnium, ſed particulariter in loco quo ſeruatur. Et hoc vult dicere lex ſecundum Iac. Azo.& glo. Vel expone eam, vt extra.e.c.fin.legitur & notatur. Et vide in ſum. Hoſt.§.ſi. Caue tamen, quia Hoſti.in aliquo dixit contra dictum c.licet. Et in hoc non adhæreas ei.

19 Sed an diſſuetudo tollat legẽ? verbi gratia, adulter in regno Frãciæ nõ punitur pœna capitali vbi non eſt conſuetudo eos puniendi. videtur quòd ſic per l. de quibus.in ſ.de la.ſi.tol.per totum ti.ff.de pu.iud.l.ordo. Ar.cõtra.ſ.de iur. do.impe.l. ſi. Doc.dicũt quòd nõ tollitur niſi quãdo diſſuetudo habet aliud factum implicatum, vt quia adulter alia pœna punitur. Et idem ſequitur Hoſti.in d.verſic. nunquid. ergo reprobatur. Vide in eo quod ſcripſi ſ. de iud.l.rem non nouam.

20 Sed nunquid conſuetudo ligat pupillos & furioſos? Doc. dicunt quòd ſic.ff.de admi.tut.l.tutor ſiue.§.Lucius. Sed nunquid conſuetudo laicorum liget clericos? Dic quòd non. vt no.de cõſti.c.quæ in eccleſiarum.& in ſum. Hoſt.d.§.ſi. verſi. ſed pone.niſi eſſet generalis qua clerici & laici vterẽtur. vt no. Inno.extra.eo.dilectus.in fine.

De dona

De donationibus.

1 ☞ Donatio facta abſenti an valeat & firma ſit.
2 Variatio non admittitur in beneficialibus.
3 Donans deo obligatur etiam nullo recipiente.
4 Inſtrumento producto creditur donec contrarium probetur.
5 Vxor dare non poteſt in præiudicium mariti.
6 Magiſtratus minor an ceſſet in præſentia maioris.
7 Notarius an poſsit conficere inſtrumenta extra territorium conſtituentis.
8 Vtile quando vitietur per inutile.
9 Occupans eſt potioris conditionis cæteris paribus.
10 Donationes tot dicuntur quot res donatæ.
11 Debitor quandoque inuitus ſoluere aliud pro alio cogitur.
12 Donatarius quod ius habeat in fundis ſibi traditis.
13 Ius in re non conſtituitur per aſsignationem redituum.
14 Donans reditum ex certo fundo, an teneatur ſupplere id quod minus valet in caſu euictionis. & numero ſequenti.
16 Donatio quando ſit obligatoria.
Pollicitatio nuda quando liget.
17 Executores qui, & quando rationem reddere teneantur.
18 Donatio quibus caſibus inſinuatione non egeat.
19 Hæres donatoris reuocare poteſt ſicut & donator.

Emptionum. [Donans.] vel legatis. ff. de le. j. l. ſeruũ filij. §. cum qui. ſupra. quæ res pig. ob. poſſ. cum conſtet. & idẽ in vẽditione ſi pretium ſit ſolutũ, ſecũdum gl. inſtit. de re. diuiſio. §. venditæ. [Et ipſorum.] ſi ſint præſentes. ff. de contrahend. emp. clauibus. Vel dic ſecus in donatione inſtrumenti, ſecundum gl. Et hanc doc. [Intelligis.] ſi donator poſsidebat, aliàs non. ff. de rei vendi. l. quidem.

Si nominis. [Fuiſſe.] ſupra de noua. l. j. ſupra. de diſtra. pig. l. ij.

Spem futuræ. [Transferri.] ff. de cõtrahen. emp. l. nec emptio. de hære. ven. l. nomina. & l. multum.

Si functiones. [Non poteſt.] ſuprà de rei vẽdi. l. ſolẽnibus. de actio. empti. l. ſi pater.

Si donatio. [Confirmata eſt.] dicẽdo, fundũ quẽ in epiſtola dedi, lego. Et vide plenè ſupr. de teſt. verba. de do. inte. vi. & vx. l. ex his.

2 **Nec ambigi.** [Abſentes.] per nuntium vel epiſtolam. ff. eo. l. abſenti. & de actio. & oblig. l. conſenſu. Vel ſi ſit procurator vel geſtor qui eius nomine recipiat. ff. de nego. geſt. ſi ego. aliàs non valet ſi donatur pœnitet, vt luc no. Ioan. & idem ſequitur gloſ. ſupra de ſacroſan. eccle. illud. & d. l. conſenſu. Pro qua infra eo. donatio. cùm dicit oculiè. & l. ſi quis. ff. de ſolu. l. ſi cum tutor. ff. eo. nuda. Et hanc Dyn. in d. l. abſenti. Et idem Ioan. in l. illud. niſi quando datur deo, qui præſens ſemper eſt, ſecundum eũ. Sed Pe. dicit quòd non propter hoc eſt conſentiens, & ideo te nec idem, etiam hoc caſu, ſed malè, vt infrà in fine. Sed ob. extra de præben. ſi tibi. lib. vj. Sed Arch. & Io. Mo. dicunt quòd ibi erat qui recipiebat nomine abſentis, & fuit inueſtitus, vt eo. ne. accedente. in antiquis.

2 Vel dic quòd ſecus in beneficialibus vbi non admittitur variatio. extra de iure pa. c. j. de ele. coniug. c. diuerſis. Sed hodie videtur expreſſum pro prima. extra de conceſ. præben. c. primo, in clemen. Sed quid ſi in partie abſentia dedi & iurauit non venire contrà? Poteſt dicere quòd nec iuramentum liget. xxv. quæſtione. v. c. ecce. cum notatis. Sed hoc durum eſt & videtur contrarium in foro conſcientiæ. extra. de pac. quãuis. de nireiur. licet.

3 Conſtat autem quòd vbi quis dat deo obligatur, quamuis nullus recipiat. ff. de polli. l. ſi quis rem. in prin. & in fi. [Voluntate.] quæ præſumitur, ſuprà de acqui. poſ. l. minus. [Nanciſcantur.] ſupponitur nouum. infr. eodem ſi quis argentum. Vel hic cùm res tradebatur, ſecundum glo.

Cenſualis. [Conſenſiſſet.] infra. eo. nec ignorans. ſupra. eo. ſi functiones & l. proxima. & vide ſupra de rei ven. l. ſolennibus.

Si præſes. Cognouerit. [præſumitur enim contra. ſuprà. l. proxima.

Legem. Vide ſupra de pac. inter empt. & ven. l. ea lege. de re. permu. l. rebus.

Nec ignorans. [Inuitus.] niſi in caſu. ff. ad l. Aquil. ſi ſeruus. §. ſi oliuam. de re iudi. l. cuius.

4 [Perdidiſſe.] ſtatur tamen Inſtrumento donec cõtrariũ probetur, ſecundum gloſſ. dic ſupra, plus valere quod agitur. l. j.

Cum de bonis. [Factã. vide, ſupr. de inoffi. do. l. ij. i. de dona. l. donationis.

Portionem. Supra de communi. re alie. l. falſo. de iure dotiũ. ante diuiſionem. niſi in caſu. ſupra communi diui. l. j. ff. famili. erciſc. l. alienatione. de peti. hæredi. l. diuus. glo.

Si aliquid. [Si recte.] ſupra de fideicommiſ. l. & in epiſtola. ſupra. e. nec ambigi. contra.

Si filius. [Non potuit.] ff. de re iudicata. l. nemo.

Aeris alieni. [Ex hæreditaria cauſa.] concordat. ff. ad Trebel. l. j. §. ſi hæres. ff. de iudic. fideicõmiſſum. §. tractatum. ſupra de hære. ac. l. creditores. Et hoc niſi in ſubſidium. ſupra de don. inter vi. & vxo. l. ſi nõ verum. videlicet in neceſsitate primipili, ſecundum gloſſ. In alijs caſibus non videtur idem, vt no. ff. de reſcind. vẽ. l. dolus. niſi ageretur reuocatoria. ff. quæ in frau. credi. l. omnes. §. Lucius. Vel agitur contra ipſum donantem, quaſi non teneat donatio niſi deducto ære alieno. ff. de iur. doti. l. mulier. glo. Et hoc intellige niſi eſſet data ſpecies debita. [a] vt no. ff. de cõdi. inde. l. his ſolis. ff. de le. j. l. planè. Et vide ſupra, de iure deli. l. ſi. §. licẽtia. [Poſsidet.] vide ſupra, ſi certũ pe. l. j. vbi ſcripſi. a Aut vniuerſitat, quia tunc agetur reuocatoria. Saly.

Senectus. [Sola nõ eſt.] niſi auferret ſenſum. ẽ. q te. ſta. face. poſ. l. Senium. ẽ. de tráſac. l. Sanè.

Siue emancipatis. [Effectis.] ſupra de eman. li. l. ſi. [Nõ debet.] ff. e. donationes. §. pater. [Voluntatem.] te in emancipatione ad hoc reclamãte. Quid ſi ex interuallo? Videtur quòd poſsit, niſi filius diu tenuerit, ſupra de pa. pote. l. j. ff. de li. le. l. poſt emancipationẽ. Sed contra in §. pater. ſupra de pecu. eius qui liber. meru. l. j. [Potuerunt.] [b] ſupra ſi quis alteri vel ſibi. l. multum. de dona. inter virum & vxorem. l. à marito. b No. ver. quod no lui potui, & quũ volui adimplere nequiui.

Si donationis. [Remiſſa.] ff. de pac. ſi tibi. §. quædã. ſupra de fur. poſt deciſionem. [Sollicitudinem.] nec agi poterit: etiam ſi ob cauſam fuit remiſſa, & cauſa non ſequatur. ſupra de tranſac. l. vbi. ſecũdum Hugo. & glo. vide eo. tit. quamuis.

Si auia. [Nihil prodeſt.] ſupra de contrahen. empt. l. dudum.

Donatricis. [Facta donatio.] infra eo. in donationibus. §. j.

Conſtante. [Non potuit.] in præiudicium mariti, ſed ſui ſic. ff. de iure do. ſi prędium. ẽ. eod. ſpem. de colla. l. dotis. ff. de vſucap. cum vir.

Cũ res. [Singularis.] ſi vniuerſalis tacitè ageretur vt teneret. ff. e. l. hęreditatẽ. ẽ. de hęre. ven. l. ij. [Cõpetit actio.] cõtra. j. titu. j. quoties. Sed ibi ille eſſet ſine remedio, hic creditores habẽt aliud remediũ, ſecũ doct. ar. ff. vt in poſ. leg. l. j. §. ſi debitori. [Donationis.] ff. de verb. obl. l. ſi homo. §. ſi.

Si ea. [Poteſt.] ſupr. de pac. l. pacta nouiſsima.

Si patri. [Manifeſtiſsimi.] ſupr. de rei vendi. l. cum à matre.

Donatio. [Siue directa.] id eſt inter viuos. [Notato tẽpore.] id eſt in diẽ. [Sẽtẽtię.] narrationibus. [Indulgẽt.] q non turpia nec cõtra bonos mores. ẽ. de pact. l. pacta quæ. [Moleſtæ.] id eſt à iure reprobatæ. [In prolixitudis.] principium poteſt loqui in donatione in ſcriptis vel ſine. Sed is §. in donatione in ſcriptis. [Iuſtam rem.] quod donatio, id eſt actio. [Materiæ tẽpus.] fortè in pergameno. [Præſcribatur.] ita tamen quòd partes ſubſcribant. inſtit. de contrahen. empti. §. j. [Leges expoſtulant.] j. eo. ſancimus. & l. penult.

Si quis. [In emancipatum.] per reſcriptum. ẽ. de eman. li. l. ſi. in ſi. [Omne ius.] id eſt donationẽ. [Inſtrumentis.] ſi fiat in ſcriptis. aliàs non eſt opus. niſi excederet ſummam, ſecundum gloſſ. [Per eum ſeruum.] vel notarium. ff. rem pupil. ſal. fo. l. pupilli. de adop. l. nãtis. [Quæ idoneũ.] qui ei poſsit acquirere. [Vt per eum infanti.] oppo. ſupra de acqui. poſ. l. donatarum. dixi ibi ſupra. e. donatio.

Lata iam. [Vt donationes.] quę fiunt in ſcriptis. gl. [Cuſtodiri.] non tamen eſt neceſſe ſupra de dona. inter virum & vxo. l. donationes. ſecundum gluſſ. licet Pla. contra. [Sufficit.] contra. ff. de peculio. l. ſi præiudiũ. Sed ibi in alio caſu. infra. e. in hac.

Quiſquis. [Retinuerit.] Idem ſi pignus. ff. de re. e. l. j. in ſi. & ibi nota [Et is ſtipulatus.] donator rem tradi, ſecundum Azo. [Tradidiſſe.] & eſt ratio neceſſaria conſequentia, vt not. ff. de acquiren. poſſ. leg. ij. nec opus eſt qđ retinens donatoris nomine apprehendat, quauis in l. quod

in l. quod meo. ff. de acqui. poſ. ſit neceſſe, ſecundum docto. Et facit. ff. de rei ven. l. quidam. Et idem videtur per donationem in emphyteuſim vel in feudum.

In extraneos. [Et ſine ſcripto.] ſuprà, de fide inſtru. l. non idcirco.

6 **In hac ſacratiſsima.** Conſtantinopolitana. [Siue præſens.] & ita non ceſſat poteſtas minoris magiſtratus per præſentiam maioris. Dic ſuprà, de offic. præfect. vr. l. j. [Publicatę.] Oppo. ad hoc ſuprà de prædi. mino. l. ſi prædiũ. Sed ibi in decreti appoſitione quæ ſit cum cognitione, hic in ſimplici inſinuatione in qua non eſt opus decreto. ſuprà, de ma. municip. l. ij.

In donationibus. [Nõ eſt neceſſarium.] quo ad ſubſtãtiã. [Adhibere.] in inſinuationis, non tamen probãt, niſi teſtes ſint ſubſcripti. extra, de teſti. cum à nobis. Vide ſuprà, de re. ali. non alienan. l. ij. [Subnotatione.] id eſt, ſubſcriptione. Adeſſe tamẽ debẽt, alias inſtrumentum nõ facit fidem in authen. de fide inſtru. §. ſed & inſtrumento. col. j. [Conſtitutionem.] ſuprà, eod. in extraneos.

7 **Secundum diui.** Suprà. eo. in extraneos. & eſt localis. [Teſtimonium ſuũ.] Et ſic videtur quòd tabellio nõ poſsit conficere inſtrumentũ extra territorium ipſum cõſtituentis, vt not. Hoſtien. in ſumma. ne cle. vel mo. & in Spe. de fide inſtru. §. reſtat. ver. & not. & patet extra, de fo. compe. Romana. §. fin. libr. vj. & ideo nõ videtur quod notarius regius poſsit conficere inſtrumentũ in cauſis ſpiritualibus, nec apoſtolicus in cauſis temporalibus. dic ibi. Et facit, infra, de mune. & accu. in prouincijs. ſuprà, de teſta. l. conſulta.

Illam ſubtilem. [Et donationes.] Oppo. ſuprà de ac. & ob. ſi quidem. dic ibi, & in l. j. eo. tit. [Cõcedimus.] vt non tranſmittantur ad hæredem hæredis. Vel dic quòd eſt ſenſus vt trahatur ad præterita, ſecundum gloſſ.

8 **Sancimus.** [Conſtituta eſt.] & ita non vitiatur vtile per inutile. ff. de verbo. obl. l. j. §. ſi ſtipulandi. de vſu. l. pecuniæ. in authen. de authen. de non eli. ſecundò nubẽ. §. hic autem. col. ij. de contrahen. empt. fundus. de li. cau. l. liberis. §. ſi duo. quẽadmo. ſerui. amit. ſi communẽ. de donat. inter vi. & vxo. ſi ſponſus. §. generaliter. Contra de ar. pedius. de aqua quoti. & æſti. l. j. §. item quæritur. & §. Trebatius. ff. fami. ercis. in hoc iudicio. Dic per Dyn. extra. de re. iu. c. velle. lib. vj. vnde dic quòd regula obtinet negatiuè. Cõtraria ſunt ſpecialia. Vel quia inſeparabile, vel quia dependet. Et eadem ratio ſe extendit ad vitiãdum vtrũque, vel vnũ eſt cauſa alterius, vel vtrũque neceſſe eſt, vt in ſingulis poteſt videri. Vel intellecto. ff. de exce. do. l. pure. §. ſi donaui. [Propriam maieſtatem.] ſuprà de quadri. preſcrip. l. fi. Idem ſi à priuatis ſiant, vt authen. quam hic lege. [Cõſtitutas.] Dic ſuprà, de dona. ante nup. l. minoribus. ij. [Vacuari.] hodie cõtra. ſuprà de dona. ante nup. authen. ſed decurſum. [Ampliorẽ ſententiam] ff. de pa. l. maiorem. infrà, qui & à qui. quar. pars debe. l. ij. infra, de meta. l. ij. lib. xij.

9 Et ſi ſint æquales. eſt potior conditio occupantis, ſecundum glo. [Poſsidere.] contra. ff. communi diui. Sabinus. ſuprà cõmuni diuid. l. pe. Sed hoc ſpeciale. [Qui minoris.] ff. de le. j. cũ quidam. ſuprà de ſol. l. j. de ope. li. l. mancipiorum. extra de præben. ſi pluribus. lib. vj. [Donatores.] opp. infra proxi. §. ſed ibi vno tẽpore dant, hic diuerſis. Item op. ff. ad l. Falci. l. in quãtitate. §. magno. Sed ibi in vltima volũtate vbi vnicũ tẽps inſpicitur ſcilicet mortis. ff. de iure pa. l. ſi libertus. §. pe. & fin. Item oppo. ff. de app. ſi quis ſeparatim. Sed ibi in vniuerſali. Et facit. ff. de iuriſdi. om. iudi. l. idem. [Multæ] quo ad hunc effectũ vere tamẽ eſt vna. ff. de verbo. obl. l. ſi Stichum. §. j. de dona. cau. mor. l. ſenatus. §. fi. Et hoc niſi eſſet facta promiſsio per verbum annua. ff. de verbo. obli. l. pluribus. ſecũdum Dy. vel dic vt ibi. Item intellige hoc reſponſum, niſi prima eſſet tanta quòd excedere per ſe, ſecundum docto.

10 Quid ſi ſupra excedat, & dicat ꝙ ſint donationes tot quot res? Spec. dicit non valere, niſi ſpecificentur, vt in Spec. e. ver. quid ſi aliquis. [Omnia bona.] ff. de verbo. obli. l. quod dictũ. [Tempus vitæ.] ex vna parte, & ex alia non. nec obſt. ſuprà proximè. Item dic idem ſi apponeretur tempus certum, vel ſi vitæ hominis incerti. ſupra de vſufru. ambiguitatẽ. [Minime conualere.] niſi vſq; ad legitimũ modũ. Nec fit ſtatim defalcatio, ſed tẽpore ſequẽti, ſecundũ gl. infra. l. proxima. §. ſinautẽ.

Authen. Item a priuatis. Sumiẽ ex authen. vt non ſi. pig. col. v. Et nõ habet locum in eccleſia, niſi in redemptiõe captiuorum, infra, eo. ſi quis.

Si quis. [Pondus.] aliàs non valet. ff. de iure do. l. cum poſt. §. gener. [Quæ pro maſſa.] & ſic ſoluitur vnum pro alio. dic ſupra de ſolu. l. cum. & authen. ibi poſita. Nec dicas hoc ſpeciale ſecundum gloſſ.

11 [Poſuerit.] Nota duo mirabilia, quòd debitor inuitus aliud ſoluit quã pmiſerit, & creditor aliud recipit inuitus. Sed glo. di. ꝙ hoc placuit principi fauore exercẽtis liberalitatẽ. Sed certè nõ eſt fauor, cũ neceſſe habeat hoc facere, vt hic patet. Dic ergo quòd hoc ideo, quia donauit reditũ ex poſſeſsionibus, non enim cõplet, niſi poſſeſsiones tradat. Et idẽ in venditione & quocũque cõtractu, per ſe enim debet percipere, vt hic patet. Et ita nõ ob. ff. de vſufruc. le. l. fundi. Treba. quia ibi conſtabat quòd per manum alterius recipere voluit teſtator, per verbũ dari volo. Et eodem modo. ff. de contrahen. empt. l. ſi. Quid ergo ſi dat vel vendit reditũ non dicẽdo ex poſſeſsione ſed ſimpliciter? Videtur eſſe locus huic legi, quia reditus ex re præſtantur, & nihil differunt ab annua præſtatione, ſupra de admi. tu. l. conſtitutionem. & l. ſancimus. Sed ſatis poteſt dici cõtra. ff. de annu. le. Caius. Et facit quod not. ff. de vſufruct. lega. l. ſi quis ita legauerit.

12 Sed quod ius habebit donatarius in his fundis traditis? gl. videtur velle ꝙ habeat ius reale. ff. de vſufruc. l. hactenus. de ali. leg. l. ij. Sed cõtra videtur notari. ff. de ali. leg. l. Lucius. de trãſac. cũ hi. §. ſi vni. & d. l. fi. & l. Caius. Dic quòd in caſu huius legis & ſimilibus quibus reditus debent percipi per manũ illius qui acquirit & ex poſſeſsionibus habet plenũ dominium ille cui fundus traditur. Et hoc ſi reditus ſint perpetui. Et ſic intellige hic. Si ad tempus, tunc habet ius in re hoc caſu quando per manũ ſuã recipit, quia eſt fructuarius, vt not. in l. ſi quis ita. Si verò per manũ alterius, nullũ ius habet in ipſa re, niſi quando pro alimentis legatur. Et ſic intellige gl. contrarias. & ff. de vſufruc. leg. patrimonij. Vel niſi legetur eccleſiæ. in authen. de eccle. titu. §. ſinautẽ annale. col. ix. Et ibi in perpetuo, & ſic tempera glo. Inno. & Hoſtien. qui dicunt rẽ obligatam. extra de deci. c. à nobis. & c. tua. de pac. cum clericis in Spe. de loca. ver. lxxxvj. Qui videtur facere differentiam an ad perpetuum, an tempus.

13 Et ſic per aſsignationem reditũ non conſtituitur ius in re, niſi aliter agatur, ſuprà, ne vxor pro mari. cũ te. quãdo per manũ alterius recipit redditũ per prædicta. quid ſi quis vẽdat reditũ ſuper tali fundo? Dic non conſtitui ius in re, per prædicta. Quidã tamen cõtrà, per rubricã de re. eorum qui ſub tu. per viã volunt dicere ꝙ verbũ ſuper, importat obligationẽ realẽ. Sed quid ſi promiſit certũ reditũ de certo fundo? Dic quòd fundũ dare tenetur niſi appareat aliud per verba, quia dare fortè reditum promiſit, vel aliàs per verba appareat quòd per manum ſuã promiſſor debebat ſoluere, aliàs ſi promiſit certum reditum percipiendum ex fundo videtur quòd tenetur dare fundũ. Et videtur notari in feudo, de prohibi. feu. alie. p Fre. §. illud. ſup verbo, requiſitus. Vel dic tũc ſecus per hanc l. à contrario ſenſu, & per §. ſinautẽ. de eccleſiaſticis titu.

14 Nunquid ergo hoc caſu quando ex certo fundo dedit certum reditũ, tenetur ſupplere, ſi tantum fundus non valet in caſu quo donans de euictione tenetur. de quo. ſuprà de iu. do. l. j. Dic quòd ſic quando fundus traditur. ff. de cuncti. l. qui fundum. vbi autẽ non tradidit fundũ, ſed præſtat reditum per manum ſuam, tunc apponitur gratia taxationis, & non tenetur ſupplere. ff. de verborum obligationibus. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. quando di. leg. ce. l. Firmio. Aut gratia demonſtrationis. & tunc ſec. ff. de leg. j. l. quidam teſtamento. de lega. iij. l. Paulo Calluneo. §. fina. & l. fideicom. §. ſi rem. Aut dubium, & tunc ſi fundus ponitur in ſubſtantia obligationis, vt x. corbes ex tali fundo, tunc præſumitur quod cauſa taxationis. in feu. de no. feu. in princi. Sed ſi poſt quia fortè contractu celebrato dicitur quòd percipies, in tali vinea, ſecus, ar. ff. de leg. ij. l. Lucius. §. ciuilibus. de leg. iij. l. nomẽ. Et ſic intellige. ff. de vi. triti. & ole. leg. l. cum certus.

15 An autem de ſequentibus annis tenetur ſupplere? Dic quòd ſic in annuis. ff. de an. le. l. legatum. §. vini. de vi. tri. & ole. le. l. ex eo. de ali. le. Lucius. In alijs non videtur. ff. de contrahend. empt. l. debitor. §. veriſimile. Nec obſt. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de verbo. obli. quia ibi non fuerunt appoſita verba quòd naſceretur, vt ibi not. Dic ergo quòd aut apponuntur verba illa, aut non. Item oppo. ad finem. de l. fideiuſſorem. ff. mã. de verbo. oblig. l. triticum. Sed ille in tali re promiſſa quę non poteſt eſſe inutilis. Sed ſerui & alia animalia poſſent eſſe omnino inutilia, ſecundum docto. Item nec intelligas quòd ibi liberetur dando rem inutilem, vt ibi no. & dic. ff. de le. j. l. generaliter. ſupra com. de leg. l. fina. §. ſi quis optionẽ. ff. de

auro &

de au. & ar.le.l. Titia.§.ſi. [Simili modo ſeruos tradere.] hoc non obtinet in eccleſia.ff.de au.& ar.le.l. Titia.§.ſi. [Si autem in xv. annis.] ſtatim & nihil plus, ſecundum docto. Sed gloſ. aliter.in authen.de ali.& emphi.§.ſanctiſsimas.de eccle.re.§.ſi autem.col.ix. Sed ibi fauore eccleſiæ. §. ſi autem amplioris. [Reclamauerint.] vide ſuprà, de inoffi.dona. l. ſi totas. & quod ibi ſcripſi. [Tantum quantum.] deducto ne egeat. ff. de re iudi.l.inter eos.niſi ſit opifex, vt hic not. [Omnimodo.] ſi excedat ſummam, ſecundum glo. [Retentus.] dic ſuprà, eod. quiſquis. [Compelli fieri.] inſtit.eo.§.perficiuntur. [Aeſtimauerit.] & donauerit etiam nudo pacto, ſecundum gl.& doct.

16 Non enim ſufficit polliceri, niſi quando datur deo, cũ ſufficiat etiam in corde diſponere deliberatè quo ad obligandum, vt extra, de vo.c. literarum. & ibi per docto. Vel reipublicæ & cum cauſa.ff.de polli.l.j.Sed tunc opus eſt verbo: vt ibi patet. Item nec refert verum dicat do, vel dabo, vt not. Hoſtien. in ſumma.eo.§.fin. Et gloſſ.inſti.eod.§.perficiuntur. Sed ego hoc non admitto, vt ibi ſcripſi. Sed an hæc l.obtineat in donatione ob cauſam? Videtur quòd ſic.ſuprà, de dona. ante nup. l.cum veterum. Et idem in donatione cauſa mortis, vt not. ff. de leg.ij.cum pater.§.nemo. [Effectus.] per condi. ex hac l. ſecundum gloſ.§.tantoque magis. [Si pijs.] dic ſuprà, de ſacroſan.eccle.illud. [Religioſis.] Quis autem aget pro tali donatione? Dic ſuprà, de epiſc.& cleri.nulli.extra, de cen.ex parte. ſecundum Inno. Et agitur officio iudicis, vt not.ff. de polli.ſi quis rem. [Deputata ſit.] tunc enim obligatur ex nuda pollicitatione, nullo pro eccleſia paciſcente. Sed dominium non transfertur ipſo iure, niſi eſſet qui poſſet paciſci. vt not.ff.de polli.ſi qui rem. Et ſic intellige ſuprà, de ſacroſanctis eccle.l.fin. In donatione cauſa mortis, dic infra, de do.cau.mor.l.fin. [Etiam cæleſtes.] quando non reddit data pijs locis.

17 Si quis. [Quòd reuera.] ſpeciale, & eſt ſimile ſuprà, de epiſ.& cle. orphanotrophos. Alij autem executores tenentur reddere rationem, vt ſcripſi ſuprà, de epiſ.& cleri. nulli. [Ex ſpolijs.] vide.ſ. de cal.l.ab hoſtibus. [Erogare.] poſſet enim aliàs repeti. Et dic quòd aut datur ob cauſam finalem, aut impulſiuam, & eſt certum quid iuris. Aut eſt dubium, & tunc dicit gloſſ. quòd præſumitur impulſiua, vt not. ff.eod.l.ij.§.ſi. Et idem Dyn.extra, de regu.iu.c.dere t. Quod verum eſt, ſecundum doc. vbi tangit vtilitatem tantùm recipientis, ſecus ſi alterius.ff.de leg.iij.ſi tibi.de condi.& demon. l.Titio. Et in caſu huius l. eſt ſpeciale, vel verius dic quòd hic non reperitur propter defectum cauſæ, ſed propter defectum inſinuationis.

18 Item nota alios caſus qui inſinuatione non indigent.ſuprà, eo.ſancimus.infra, de dona.cau.mor.l.ſi.ſuprà, de dona. ante nup.minoribus. Illa enim redacta ſunt ad ius commune, in authẽt.ſed decurſum eſt. Item nec do.ob cauſam. ff. eodem, l. Aquilius. Et hoc verum ſi cauſa erat obligatoria, aliàs cõtra, vt in hac l.quæ aliàs nullam contineret ſpecialitatem. Item eſt alius caſus.ff.eo. Modeſtinus. Qua autẽ actione reuocatur id quod excedit? Poteſt dici ꝙ rei vẽdicatione cum ipſo iure nõ valeat donatio in eo quod excedit.ſuprà, eo.ſancimus. Et facit quod no.ff.eo.vt mihi. Vſque ad quod tempus? Poteſt dici ꝙ vſque ad decennium.ſuprà, ſi ma.fac.l.ſi.an ſi. Alij vſque ad annũ.ſuprà, de contra.iu.l.j.de ſepara.l.j.§. quod dictum.

19 An autem hæres poſsit reuocare ſicut donator? Dic quòd ſic.ff.de le.ij.qui ſolidum.§.prædiũ.ſuprà, de dona.inter vi.& vxo.l.donationes.circa medium. An autem opus ſit decreto? Videtur quòd ſic.ff.de pac. ſi quis in præſcribendo. Et facit quod not.ff.eo.fideiuſ. Dic contra ſuprà, de ſacroſan. eccle.l. illud.in fin.ff.de le.j.l.nemo.ff.de admi.tut.l.quidam. & hoc vltimum dicunt doc. [Vſque quingentos ſolidos.] quorum lxxij. faciunt libram [a] auri.infra, de luſce.& archa.l.quotiens. libr.x.ſuprà, de ſer.fugi.quicunque. [Lege.] ſuprà, eodem, ſancimus.

Verba. [Sequitur.] viij.diſt.ſi Romanorum. extrà, de verbo.ſigni.in his.

De dona.quæ ſub modo vel con.vel certo tempore conficiuntur.

1 ☞Datum eccleſiæ quando repeti poſsit.
2 Pacto vnius alteri poteſt quæri.
3 Cõdictio naſci nõ põt in traditiõe, niſi donatario cõſentiẽte.

SI doceas. Opponitur ſuprà, de cõtrahen.empt.ſi donationes. Sed hæc ſecundum illam, quia ſi vult poteſt agere vt det alimenta. Item oppo.ſuprà, de condi.ob cauſam.l.ea lege.de pac.traditionibus. Sed hic fauore alimentorum, ſecũdum gloſſ.& doc. Item oppo.quòd non detur condictio ob cauſam.ff.de re.permu.l.j.§.pe. cùm ſit hodie nominatus cõtractus. ſuprà, tit.j.ſi quis argentum. Sed hic ſpeciale. ſuprà, de condi.ob cau.ſi vt proponis. ſecundum gloſſ. Item oppo. quia conditio non concurrit cum vẽdicatione.inſtit.de actio. §.ſic itaque. Sed hic vna ad rem, alia ad poſſeſsionem, ſecundũ gloſ. Vel concurrit cum ficto dominio, vt hic, non cum vero, ſecundum doc. Et vide ſuprà, titu.j.l.legem.

1 Sed an ſic datum eccleſiæ poſſet repeti? Dic quòd ſic, nec obſt. extra, de cõdi.appo.c.verũ.vt ibi no.Inn. Sed his magis obſt. ff.de reb.eo.l.j.§.fin. Sed hæc l.reuocat, quæ hoc poteſt, quãuis cõſenſus nõ poſſet, vt ibi. Et vide ſuprà, de ſacroſan.eccle. iubemus. Et facit extra, de dona.cum dilectus.

Si prædiorum. [Seruãda.] ſ.de iure do.l, ſi dotem.de lega.l.illud.

2 Quotiens. Nota quòd ex pacto vnius acquiritur alteri.concor. ſuprà, ad exhi.ſi res. de pac.con.l.pater.& l.pactum.ff.de pig.ac.ſi cum venderet. de po.publia.de pac.do.l.pactũ. ſol.ma.l.Caius.cõtra, ſ.tit.j.cũ res.inſti.de inuti.ſtipu.§.ſi quis alij.ff. ad Trebel.l.debitor.§.ſi.de pac.do.inter ſocerum.§.filia.gloſ.dicit quòd hæc l.continet caſum ſpecialẽ. Sed ꝓpter hoc nõ euadit.l.ſi res nec alias cõcor. Doc.ſoluũt, vt ſcripſi in l.cũ res. Quos mordet l. ſi cũ venderet. Dic ergo quòd aut paciſcitur in re dotali & pro liberis illius matrimonij, & valet, vt d.l.Caius.& l. pater.& l. pactum. Aut pro alio, vel in alia re, & non valet vt poſsit agi, ſed ſolui poteſt, vt §.filia.& l.publia. Sic intellige ſuprà, de iure do.l.ſi genero. Sed hodie competit vtilis ſi ſuper reſtitutione rei ſuit pactum appoſitum de iure nouo, vt hic. Secus de iure antiquo, vt §.filia.et §.ſi.de l.debitor. Sed ſi ſuper alio, alius non agit, vt l.cum res.ſuprà, titu.j. Nec obſt.l. ſi cum venderet. vbi de iure ff. competit.quia ibi non ex pacto agitur, ſed propter pactum. Item non ob.ff.de pac.l.talis.§.pen.& fin.vt ibi patet. Et facit hæc l. ad id quòd not.ff.ad Trebel.l.Lucius. §.tres hæredes. [Sed cum poſtea.] de iure codicis.

3 Perfecta. [Per conſenſum.] inſtit.eo.§.perficiũtur. Et ſic ante traditionẽ eſt perfecta, & ideo in traditione non poteſt condictio naſci, niſi donatarius cõſentiat, vt hic nota.per glo.& docto. Et facit ff.de pac.do.l.ob res.l.j. & l.cum dos.extra, de conditione appoſi.c.verum.

Si quid. [Non tenuit.] id eſt, poſſedit vel fuit emancipata. [Legati.] ff.quando di.lega.ce. ſi ita. ad Trebel.l.mulier. [Vel vendicare.] ſi fuit tradita.

De reuocandis donationibus.

1 ☞Donatio prius facta, an ob natiuitatem poſthumi ſit reuocanda.
2 Donatarius tenetur alere donatorem egentem.
3 Donatio quibus caſibus reuocari poſsit.

ET ſi perfectis. [Patronorũ.] propter ingratitudinem commiſſam per negligentiam. Et eſt ſpeciale, aliàs cõtra, j. l.ſi. [Cõparata ſunt.] ff.de dona.inter virum & vxo.l.cu hic ſtatus.§.j.extra, de vſur.c.cũ tu. [Obſequia.] contra, ſuprà, de libe.cauſa.ſolo. Sed ibi in libertate, hic in alio dono. [Neque ſucceſſores.] infra, de adulte.l.ſi.dic ibi. [In diem.] dic infra, l.ſi.

Cum confitearis. [Cõtinere.] nec debes audiri.ſ.de trãſac. trãſactione finita.de his quæ in fraudem.l.qui filios. Dic ſuprà, de libe. cauſa.l.j. [Allegatione.] Si autem fuit ſimulata, non valet.ff. qui & à qui.l.& ſi priuatus.§.j. Et in Spec.eo.ver. item pone. vide ſuprà, de libe.cau.l.j.

Si donationem. [Reſcripti.] ſuprà, de rei ven.l.inciuile.

a ¶ Nota ꝙ lxxij. ſoli.faciũt librã.

Velles nec ne filio. Dic ſuprà, de do. inter vi.& vxo.l. ſi conſtante. [Abſentiæ.] ſuprà, de po.l.velamento.

His ſolis. [Nupſerint.] poſt donationẽ. Et idẽ ſi ante nupſiſſent, ſecũdum gl. [Ita perſonalẽ.] Condictione ſine cauſa, vel ex lege, vel in factum.gl. [Vt vẽdicationis.] quæ non datur contra hæredem. ff. ad exhi.l.de eo.§.ſi. [Nihil ex ex his.cõcor.in authen.de reſ.& ea.quæ pa. §.fin.coll.iij.de dona.inter vir.& vxo.l.iij.§.j. Et corrigitur hæc l.per authen.quod mater.quam hic lege.

Authen. Quod mater. [Caſibus.] ſcilicet ſi vitæ eius inſidiatur, ſi manus violentas ſibi intulerit, ſi totius ſubſtãtiæ molitus eſt iacturã. Aliàs incipit hæc quæ. Et poteſt dici quòd

P corrigitur

corrigitur, vt no. Hoſt. extra, eo. c. ſi. Dic melius. ſ. de ſecun. nup. l. ij. Vnde ſumitur ex corpore de nup. §. verũ tamẽ. eo. iiij. Et dic idẽ in patre, cũ non reperiatur correctum, ſecũdum gl.

a ¶ Quòd donatio habeat tacitã conditionẽ. vide Sali. hic.

3 Si unquam. a[Libertis.] Quid ſi extraneo? gl. dicit hic idẽ. Sed ſi filio, tũc vſque ad bonorũ ſubſidiũ, vt dixi ſ. de inoffi. dona. l. j. & l. ſi totas. Et idẽ Dy. Et Arch. xvij. q. vlti. c. ſi. Sed Ber. Inn. Hoſti. tenent quòd ſit ſpeciale in liberto, vt in totum reuocetur, aliàs vſque ad bonorum ſubſidium, vt no. extra, de dona. c. ſi. Et idẽ in ſumma eo. §. qualiter. & hæc ſententia videtur approbari d. c. fin. xvij. q. iiij. in textu. Ac cõtra, ff. de pac. l. talr. §. ſi. Sed ibi non donauit, ſed vt hæredi volebat reddi. [Filios non habens.] Quid ſi haberet aliquos & pòſt ſuſcepit alios? Videtur à contrario ſenſu, quòd nõ ſit locus huic l. Et videtur expreſſum in d. c. ſi. Quid ſi haberet vxorẽ prægnantẽ, & ita ſperabat liberos habere? Videtur ibi expreſſum quòd non ſit locus huic l. Loquitur ergo quando nõ ſperabat habere liberos, quia fortè diu ſteterat cum vxore quæ non cõceperat, & iam erat ſenex. [Partem.] In decretis dicitur res ſuas omnes, ſed quia hic dicit partẽ, ita tenendũ. Et dic nõ modicã. extra, de dona. c. cæterũ. ff. de in integ. reſti. l. ſocio. [Largius.] ſponte ſimpliciter. ff. de regu. iur. l. donare. ff. de dona. l. donari. Secus ſi ob cauſam, intellige oneroſam. vide j. l. ſi. [Reuertat. ipſo iure, ſecũdũ gloſ.

b ¶ Ex l. deci. Iuſti. in qua habent ca. propter quos donatio reuocatur.

a Generaliter. b[Vt iniurias.] dic inſtit. de iniu. §. atrox. [implere voluerit.] vel ſi nõ alat donatorẽ egentem. ff. de agno. l. alimẽta. Hoc tamen nullo iure expreſſo comprobatur. vt no. ff. de re iudi. l. in cõdemnatione. Sed doc. hoc approbant, pro quibus in ſeu. epiſcopũ vel abbatem. §. ſi de na. ſeu. c. ſi. circa princi.

3 Item reuocatur ſi fortè iratus dedit. xiiij. q. ij. c. ſi qs iraſcitur. dic ibi. Itẽ ſi per dolũ fuit obtẽta. extra, de teſti. c. ſi. xx. q. iiij. §. cõſtituit. Itẽ propter dandi impotentiã, extra, de teſta. ſilius. Item ſi ob turpẽ cauſam detur, extra, de ſymo. ca. de regularibus. & c. de hoc. ſecundum Hoſti. qui hoc not. d. c. ſi. & in ſumma eo. ntu. Quid ſi ſit reoſtitatum? Dic non tenere renunciationem, vt in Specu. de dona. verſicu. quid ſi actum. ſuprà, de bon. libe. l. fina. [Ad primas.] Non intelligas quando ob defectum cauſæ reuocatur. [Suſcitari.] hoc verum ſi habuit ſatis temporis ad conquerendum. ff. de confirma. tut. l. in cõfirmãdo. & l. vtilitatem. ſecundum doct. [Videtur aduerſus.] & vide infra, de adul. l. ſi. per quam videtur quòd donãs poſsit cõtra hæredem donatarij. dic inſtit. eo. §. ſciendum.

De donatione cauſa mortis.

1 ☞ Donatio cauſa mortis, quando poſsit fieri abſenti.
2 Pater an poſsit reuocare donationem filij.
3 Donatio in dubio, an pſumatur cauſa mortis, vel inter viuos.

1 SI donatione. [Fideicommiſsi.] ex teſtamento vtilis, ſecundũ gloſ. Quod eſt verũ vbi in teſtamẽto vel codicillis datur. Sed ſi aliàs, quia fortè filiuſfa. donat, qui nõ poteſt codicillare, agitur ex ſtipulatione interſit, vel dic ex l. ſi quis. ar. ſuprà, tit. ij. Et iſto caſu non poteſt fieri abſenti, niſi ſit qui recipiat eius nomine, nec ſubſtitui, vt dixi in donatione inter viuos. ſuprà, tit. ij. l. nec ambigi. Aliàs autem in teſtamẽto vel codicillis poteſt ſubſtitui per fideicõmiſſum, ſed non directè. Sic determina quod hic nota. ff. e. ſi cui. de leg. ij. vt hæredibus. de do. præle. l. Seia. Quod autẽ dixi de ſubſtituto, intellige, iuxta l. quotiẽs. ſ. tit. ij. & vide ſ. de iure do. l. ij.

Inteſtata. [Falcidia.] Dic ſuprà, ad l. Falci. ſi mortis. & l. pen.

Nec fratris ſui. Et ita ſi ob mortem alterius detur, cõfirmatur illius morte. ff. eod. l. mortis cauſa filij. & l. mortis cauſa capitur. & l. qui precio. Et ſic videtur quòd vbi filius donat patris permiſſu, quòd confirmetur morte filij. Et ſic determinat glo. hic.

2 Sed quid ſi filius viuat, & pater reuocet? Dy. dicit quòd poteſt ſi rẽ paternã dedit, & inuito filio, quia etiã ſi expreſsè donaſſet filio, poſſet reuocare. ſuprà, de dona. inter vir. & vxo. l. donationes. Et nemo plus iuris, &c. Et facit regula iuris aliud eſt dare. Sed ſi ſuam propriam, videtur econtra.

3 Cum de mortis. Cõcor. ff. e. illud. inſti. eo. in prin. Quid in dubio? Dic pſumi donationẽ inter viuos, ff. e. Seia. §. ii. vt hic no. Sed cõtra videtur notari. ff. ſolu. mat. l. quæ dotis. pro qua. ff. de excep. do. l. apud. Celſum. §. Paulus. de do. præ. l. Seia. & ibi etiam not. de lega. ij. cũ pater. §. mater. Et videtur verius vbi poſt mortẽ confertur. Et in l. Seia. §. ſi. loquitur quando dabatur ſimpliciter, non facta mẽtione de morte. Et ſic corrige quod hic no. & inſti. e. in prio. ff. e. mortis cauſa. §. Titia. Vnde quãdo ſit ſimpliciter non diſtinguitur an ſit imminens periculum vel non, qđ quidam dicebant, contra quos fuit factus ille §. ſi. & pro hoc tantum. Quæ autem ſit differentia inter mortis cauſa dona. & legatum: dic inſti. e. in prin. & ff. eod. illud. In quod diſcernantur? dic quòd in modo dandi & loquendi. An autem inter abſentes poſsit fieri & ſine pacto? Dic ſupr. de iu. do. l. ij.

De iure liberorum.

NEmo. [Concedimus.] infra. de theſau. lege prima. lib. x. in authen. vt liber. decr. §. iacimus. col. vj.

Explicit liber Octauus.

INCIPIT LIBER Nonus.

Qui accuſare poſſunt vel non &c.

Vide plenè in Specu. de accuſatore. & de accuſato, j. lib. & in ſumma, Hoſti. tit. de accu. & in decre. ij. & iij. cauſis: quaſi per totum. Et vide infra, eo. cum rationibus. & l. pe. & l. criminis. & l. ſenatus. ff. eo. l. qui accuſare. cum l. ſeq.

1 ☞ Accuſatus an poſsit reaccuſare.
2 Condemnatus ad mortem non poteſt accuſare, nec ſuam proſequi iniuriam.
3 Reus crimẽ proponens in modũ exceptionis an ſit audiẽdus.
Accuſatus an poſsit excipere de falſo teſtes reprobando.
4 Pupillus an poſsit accuſare, & an pubes.
5 Inſcriptio qualiter & quando fiat.
6 Inſcriptio petita eſt neceſſarió fienda.
7 Denuntiare poteſt qui accuſationi renuntiauit.
8 Incendiarij varijs pœnis ſunt afficiendi.
9 Mulier in quibus caſibus accuſare poſsit. & nu. ſeq.
11 Affinis affinem & cognatus cognatum accuſare poteſt.
12 Infamis non poteſt accuſare.
Criminoſus non poteſt accuſare criminoſum.
13 Accuſare vel agere qui nequeant.
14 Magiſtratus habens merũ imperiũ nõ põt accuſare ſubditũ.
15 Famuli ſeu familiares dominos ſuos accuſare non poſſunt.

1 PRius eſt. Dic quòd aut accuſatus vult accuſare ante nomen receptum inter reos, aut poſt: & ante ſententiam, aut poſt. Primo caſu quòd poteſt de maiori, ſed non de pari vel de minori, niſi proſequeretur ſuam vel ſuorum iniuriam, infra, eodem. l. neganda. vel niſi par vel minus eſſet præiudiciale, infra, de adul. leg. quoniam. ad legem Fauia. de plag. leg. præſes. Libellum tamen poteſt in pari vel minori porrigere, ſed vltra nõ procedetur: vt dicta l. neganda. ibi, cũ dicit ita tamen. ſecundo caſu dic qđ de nullo põt etiam ſi proſequatur ſuam vel ſuorum iniuriam: vt no. Roffr. ff. de publi. iudi. l. is qui. Et idẽ Iac. de ra. & Aret. & Dyn. Sed Petr. de bel. perti. dicit alio modo. Cui docto. nõ adhærent. Sed bene admittitur ad dandum libellum. j. e. negãdo. in ſi. In tertio caſu dic quòd aut eſt lata ſententia abſolutoria, & tũc poteſt, vt hic, & d. l. neganda. Aut condẽnatoria, & tunc aut nõ infamat, & põt, cum nõ prohibeatur, ff. ex qui. cau. maio. l. nec non. §. cũ eis. Aut infamat, & tunc propoſitã põt proſequi, ſed nõ incipere nouã, niſi proſequatur ſuam vel ſuorum iniuriam, vel niſi recuſet ſuum accuſatorem, quod non poteſt non obſtante infamia, & hoc niſi amiſerit libertatẽ vel ciuitatem: vt l. is qui reus. ſecundum glo. & doc. & ita ibi not. tunc enĩ non poteſt niſi ſuam vel ſuorum proſequatur iniuriã.

2 Quid ſi ſit condẽnatus ad mortẽ? Gl. dicit q tunc fieret executio, nec retardaretur etiam ſi ſuã vel ſuorũ vellet proſequi iniuriã: vt no. i dicta l. is q. Sed docto. dicũt retardari. ff. de pœn. l. prægnantis. Patet ergo in quo ſit vtile offerre ab initio libellũ reo. Et caue, quia licet hic dicas quòd non põt hic ſuũ accuſatorem reaccuſare, nihilominus tamen idẽ in alio tertio: vt nec alium accuſare poſsit niſi de maiori, quod bene poteſt etiam poſt litis conteſta. cũ non ſit infamis: vt no. dicta l. is qui. & ibi Dyn. Item dic quòd ſi primus fuit proſecutus ſuam vel ſuorũ iniuriam

iniuriam non admittitur reus cōdemnatus, etiam ſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur: vt not. j. eod. neganda. dic ibi. Et no. quòd nomen recipitur inter reos ſtatim poſt litis cōteſta. ſecundum Pet. Nec obſtat. j. de adul. l. adulteram. quia ibi lite conteſtata pars fuit abſens, ideo ſcribitur in abſentia.

3 Quid ſi reus non accuſat, ſed crimē proponit in modū exceptionis? Dic debere admitti, videlicet ſi dilatoriē vſque ad litis cōteſtatā. perēptoriē, vſque ad ſententiam. Fallit tamen in exceptione lenocinij: vt not. ff. de adulte. l. ſi maritus. §. præſcriptiones. Quid ſi accuſatus excipit de falſo, dicendū teſtes falſa depoſuiſſe, iuxta illa quę ſcripſi, ſuprà, ſi ex fal. inſtrumē. Vel accuſat ipſos teſtes de falſo, vel ipſum accuſatorem? Docto. dicūt in primo & tertio caſu debere accuſatorē audiri, etiā ſi ſentētia lata eſſet. & debere executionē differri. Sed in ſecūdo caſu non, quia res inter alios acta &c. Alij dicunt vtroque caſu debere differri. pro quibus extra, de teſtib. ſicut. & quod ſcripſi, ſuprà, de aduo. diuer. iud. l. j. Item quidam dicunt quòd hęc lex eſt correcta de iure cano. tum, quia accuſatus ſi inimicus. extra, eo. repellantur. iij. q. v. quia ſuſpecti. tum, quia veriſimile eſt quòd ad hoc procedat ex vindicta: vt extra, eo. cū p. ſum etiam quia infamis. Sed potes reſtringere illa capitula ad illum qui de nouo accuſare vult: vnde nō eſt veriſimile quòd hęc lex ſit correcta, nec l. negāda, quæ eſt canonizata iij. q. xj. neganda. Et vide j. eu. titu. neganda. An autem ille cōtra quē inquiratur poſsit impetrare: vt reinquiratur contra promouentem? Glo. quòd ſic, extra, de ſimo. c. j. licet Hely. Et idem Spec. in tit. de inquiſi. §. j. verſi. item nunquid.

4 **Si cautiones.** Quæritur an pupillus poſsit accuſare? Et dic quòd nō: vt hic not. niſi in caſu, ff. eo. l. ij. §. ſi. Et tunc cū authoritate tutoris vel curatoris. vt not. in Spe. de accu. verſi. Item excipitur. Sed pubes ſic: vt ibi no. cū authoritate curatoris, ſ. de authu. pręſtan. l. clarū. Quidam tamen contra in hoc, ff. de teſt. l. in teſtimoniū. quod nullus approbat, niſi in adul. l. ſi maritus. §. lex Iul. Dic plenè, ff. eod. l. ij. De monacho dic, ſuprà, de epiſco. & cle. authen. cauſa. Vniuerſitas autē nō poteſt per ſyndicum accuſare, ſecūdū doc. Sed reſpōdere ſic, j. de re militari. eā collatores. lib. xij. quia nō poſſet ſe inſcribere, nec in talibus caſibus procurator admitteretur. Si tamen admitteretur, ſinguli non ſunt irregulares: vt not. Ioan. And. extra, de ſimo. c. dilectus. in nouel. [Alſeno.] dic, ſ. de procu. l. ij [Niſi euidens.] ponit exceptiuè: quia etiam in euidenti non notaretur, ſecundum gloſſ. Cui obſtat ſuprà, de admini. tut. l. nō eſt ignotum.

5 **Qui crimen publicum.** Idē in priuato, ff. de furtis. l. final. [Pagina.] id eſt, ſcribit ſe perſeueraturū in cauſa, & eandē pœnam ſubiturū ſi ſuccūbat, j. tit. j. l. ſin. Et vide quod ibi ſcripſi, ff. eod. l. liberorum. j. de calum. non. primus. Hoc tamen fallit, ſecūdum glo. j. titu. j. ea quidem. de adul. quāuis. ij. dic ibi, ſuprà, de Iudęis. l. ne quis. de apuſt. apoſtatarū. j. de ambi. l. j. ff. de calum. l. j. ff. de accuſa. l. leuia. xv. q. iij. de crimine. iiij. q. iiij. aliquando. Item fallit in criminibus quibus quis ſine accuſatore punitur, ſuprà. de probatio. iubemus. de ſuſpe. tut. l. tutor. §. penultimo. Item vbi crimen in modum exceptionis opponitur, ff. de adulte. l. ij. §. ſi publico. extra, de accu. ſuper his. Item fallit, infra, de cri. ſtel. l. damus. Alij vero non admittūt niſi caſum de abigeis, ſecūdū gl. Tu dicas quòd huiuſmodi inſcriptio eſt neceſſaria tantùm vbi proceditur per viā accuſationis directè ad pœnam imponendam. Secus ſi per viam exceptionis denuntiationis, vel inquiſitionis, vt patet extra, eod. ſuper his. de purga. ca. accepimus. Et per hoc tollitur magna pars ſallentiarū. Item dic quòd vbi ſuſpiendo ſit cundēnatio ad pœnā, quod poteſt fieri in caſibus quibus ſine accuſatore proceditur, qa tunc punitur qui ſuccūbit: vt ff. de adul. l. ij. §. ſi publico. & ibi Dy. Et fortè tūc opus eſt inſcriptione: vt no. Hoſti. in ſumma. de accu. ſub rub. de exce. Vel dic licet puniatur ex officio, nō tamē opus eſt inſcriptiōe: ſed aliàs punitur qui ſuccūbit. extra, de elec. per inqiſitionē. de ordi. cog. c. ij.

6 Et dic quòd inſcriptio eſt neceſſaria ſi petatur. aliàs non, extra, c. licet. c. ſuper his. de ſimo. licet. j. tit. j. l. ſi. [De exercenda lite.] ſuprà, de epi. & cle. l. generaliter. [Edicto.] iuxta formā. ſuprà, quo. & quan. iu. l. conſentaneū. [Extra ordinem.] Dic infra, ad Turpil. l. prima.

Vxor tua. [Præſidem prouinciæ.] infra, l. proxima.

Senatuiconſulto. [Ad eā.] j. s. de crimine. ff. ad Turp. l. j. §. accuſationē. [Ipſi deliberare.] & accuſare. Tu tamē putes ſi vis cū tāgat tuos: vt ſ. dixi. Ipſi tamen præferētur, ſecūdū doc. [Falſa eſſe.] & ita omnes admittūtur. Ad hoc dic j. tit. j. qui de crimine.

7 **Accuſationem.** Vide ſ. de pac. pluſquā ſtel. Sed an ſaltem poteſt denuntiare? Innoc. videtur velle quòd ſic, extra de accuſa. c. veniens. vide s. de tranſac. l. tranſigere.

Si ea. [Moratur.] ff. eo. cum Titia. [Accuſationis.] cum cauſa. vide ſuprà, de inge. l. diffamari. [Intra quæ.] vide quod ſcripſi. ſ. de excep. l. peremptoriam. [Renuntiaſſe cauſæ.] & incidit in Turpillianum. dic infra, ad Turpillia. ſi fœmina.

Non prohibentur. [Inſtar.] Antiquū, quādo ſolēne erat. dic. j. ad Turpillia. ſi fœmina. [Exequantur.] aliàs non, ff. eodem. l. qui accuſare. Sed cum hodie milites non ſint in cōtinuo exercitio nec fiant ſicut antiquitus, non videtur prohiberi, vt not. in Specula. de accuſatio. verſicu. item excipitur. Et vide ſuprà, de iur. & fac. igno. l. j.

Non ignorat. [Niſi pri⁹.] vel ſe eſſe in poſſeſſione, ſecundum gloſſ. ff. fami. ercſ. l. j. Et vide ſuprà, de eo qui pro tu. l. ij.

Si crimen. [Aſtringe.] o miles. ſuprà, eodem. l. qui crimen.

8 **Data.** Dic varias pœnas incendiariorū. ff. ad. l. Cornel. de ſicar. l. j. de incen. rui. naufr. l. qui ædes. & l. ſi. §. ſi. de pœ. l. capitalium. §. incēdiarij. ff. ad leg. Aquil. l. ſi ſeruus ſeruū. §. ſi fornicarius. Sed ſi diſtinguas perſonarum ſtatum, loca, propoſitum, & culpas, poſſunt ad cōcordiam reuocari. Illud autem conſtat quòd culpa præſumitur. ff. de offi. præ. vigi. l. iij. de peri. & commo. rei ven. l. ſi vendita. Sed non dolus. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo.

9 **De crimine.** [Suorum.] quid hoc ſit dictu. no. infra, ad Turpil. l. ſi fœmina. Sed an de morte mariti? Doct. q ſic, quia non cōpellitur teſtificari contra eum, vt ſcripſi ſuprà, de teſti. l. domeſtici. Item fortiori ratione quā ſocrus de morte generi, quę videtē poſſe. ff. de teſti. l. in lege. iuncta l. alij. ff. eo. Et ſic intellige. s. de his qui. vt indi. l. ſororem. ſecundum Iac. & docto. [Subſcriptione.] in caſibus quibus non requiritur inſcriptio quando maſculus accuſat. de quibus ſuprà, eo. qui de crimine. In alijs tenetur ſe inſcribere quandocunque admittitur ad accuſandum, ſecundum glo. quam ſequuntur doc. iuris ciuilis. Hoſt. tamen tenet cōtrariū in ſuam. §. quis poſsit. circa princ.

10 Item dic plures caſus quibus mulier admittitur ad accuſandum, videlicet ſimoniæ, læſæ maieſta. legis Iuliæ ma. Corneliæ. teſt. hæreſis, fraudati cēſus, annonæ, ſuſpecti, ſacrilegij. & dilapidationis. ᵃEt plenè no. in Specu. de accuſatore. verſicu. item quòd eſt mulier. Et in ſumma Hoſti. de accu. §. quis poſſit. circa princi. Et patet. ff. ad leg. Iul. ma. l. ſi. & l. in quæſtionibus. ff. e. l. ij. & l. mulierem. Inſti. de ſuſpec. tut. §. j. ij. q. j. prohibetur. §. mulierem. dic ibi.

a ¶ Not. iſtud ſi placet et vide hic Sal.

Si magnum. ff. de publi. iudi. l. ij. [At non leue.] infra, eo. ſi ſororem. [Fratrem ſuū.] Idem fortè in ſocijs. ff. pro ſocio. l. verum. ſecundum gloſſ. & doct. [Non ſolùm.] niſi ſibi vel parentibus inſidiaretur. infra l. proxima. ff. ad l. Cor. de ſica. l. ſecūdum gl. & doc. Vel niſi in exceptis criminalibus. de quibus ſuprà, l. proxima.

11 Sed affinis accuſat affinem. infra, de abol. l. ſi. & in Spe. ver. item quod eſt. [Plectēdus.] Sed an cognatus accuſare poſsit cognatum? Videtur quòd ſic, ex quo de fratre vetat. Sed ob. Infra, l. pe. dic ibi.

Propter inſidias. [Contra filium.] vt puniatur. l. Pōpeia. ff. ad l. Pompeiam. l. j. in fin. [Naturalis.] ſuprà, de pa. poteſ. l. iij. [Conſtituere.] contra, infra, de cri. fal. l. falſi. dic ibi, vel ſiliam in filio, hęc in parente.

12 **Criminis.** [Cum periculo.] dic infra, de calum. quē non probaſſe. [Exiſtimatio integra.] & ſic infamis non accuſat. Quid de infami infamia facti tantum? Dic quòd non repellitur. Item dic quòd infamis etiam nō accuſat infamem. Item dic quòd infamis admittitur in criminibus excep. De quibus. ſuprà, eo. de crimine. Et hæc omnia ſatis plenè notantur in Specu. de accuſatore. ver. item quod eſt infamis. cum ſequen. Item dic quòd criminoſus nō poteſt accuſare criminoſum, & ſufficit quòd ſemel fuerit criminoſus. vt nota. eo. tit. verſi. itē quod ipſe. & in ſumma, verſi. alij propter crimen. Et patet. ij. q. vij. placuit. iij. q. v. ca. canonica. & c. ſuſpectos.

Cum rationibus. [Accuſationem.] Sed nec duos eodem libello. ff. eo. hos accuſare. §. legis. [Nō permitti.] & eſt ratio propter præſumptionem turpis quæſtus vt ff. eodem, qui accuſare. extra,

qui ma.accu.poſſ.c.ſignificante. Et hanc ratione remouentur homines brigoſi, litigatores, teſtificantes pro pecunia, vel accuſantes. vt plenè no. in Spe. de accuſ. ver. item quòd eſt ſuſpectus. cum ſequen. Item criminoſi vt viles & alienigenæ. Item male nati, ſacrilegi, & alijs criminibus irretiti, vt dixi ſuprà, l.j. Et vide ij. cauſ. quaſi per totum. & in Specu. d. ti. Item cõſpiratores. Item laicus ab accuſatione clerici. vt. c. cum p. de accu. Item inimicus vt e. repellitur. Quibus autẽ inimicitijs, committitur arbitrio boni iudicis. Item qui accuſat odio vel cupiditate. Item qui ad diuinatores vadit, & plures alios vide ibi. Illud autẽ nota quòd hi admittũtur in criminibus exceptis, niſi inimici: extra, de ſimo. per tuas. Et intellige inimici odio ante nato. Aliàs nullus admitteretur, cum omnis accuſans ſit inimicus: vt in Specu. eodem titu. verſicu. item quòd eſt inimicus.

14 Item repellitur magiſtratus qui habet merum imperium, vt ibi nota. verſi: item quòd eſt magiſtratus. Quod eſt verum ſi accuſat ſubiectum, vel ſi ſit datus ad tempus: ſecus ſi ſit perpetuus. ff. ſi certum pe. l. præſidijs. Et not. Hoſti. in ſum. eod. §. qui poſsit accuſare. verſi. quid ergo. Et facit ff. de offi præſi. l. ſenatus. infra, titu. j. l. fin. [Niſi ſuas.] vel niſi in adulterio. ff. de adul. l. inter. §. ſi. vbi poteſt tres & quandoque vnum tantùm: vt eo. titu. l. nihil. §. cum alterum. dic infra, titu. j. l. quę de crimine.

Iniquum. [Aetate nutritum.] quia fortè fuerat expoſitus. [Experiri.] ff. eodem, hi. §. primo.

Si ſororem. Dic ſuprà, eodem. ſi magnum.

Neganda eſt. vide ſuprà, l. j. [Suotúmque.] hoc caſu poteſt, ſed non procedere ſimul, ſecundum doct. Pe. tamen contra, quod videtur verius. [Accuſatione.] quandoque ante ſententiam, ſecundum doct.

15 Si quis. Hæc lex intelligitur tantùm de familiaribus, de quibus ſuprà, de verborum. ſig. l. fina. ſecundum doct. licet Odof. de omnibus. Et ſic ſecundum eos ſeruitiales poſſunt accuſare dominum ſuum. Pro quibus extra, de accuſa. c. nulli. Sed illa decretalis continet caſum ſpecialem vt ibi not. per omnes. & idem no. Io. ij. q. vlti. ca. fin. vbi eſt hæc lex de verbo ad verbum, & ideo poteſt ſequi Odofre. Vel dic quod aut ſeruitialis accuſat ſine intereſſe ſui vel alterius, & non admittitur. Aut pro intereſſe eccleſiæ, & tunc ſic: vt d. c. nulli. Et ideo monachus contra abbatẽ & clericus contra epiſcopum admittuntur. extra, eod. licet. & c. veniẽs. & c. ex parte. Sed contra commodum eccleſiæ non admitterentur beneficiati in ea. vt not. Hoſt. in ſumma. eo. verſi. alij. Sed quid ecõtra an domini admittuntur contra iſtos? Non vidi: ut in feudis, qualiter dominus proprietate priuetur. c. j. Argu. contra, de bon. lib. l. qui eum maior. Quod eſt verius. [Ex ſeruis.] vel vaſallis: vt no. in Spe. de accu. ver. quòd eſt libertus.

Si liberti. [Hæredum.] etiam extraneorũ. ſuprà, de in ius vo. l. ij. ſecund. gl. [Serui ſupplicio.] extra ordinem. ff. eo. hi tamen. de iu. fiſ. l. ij. §. pen.

De accuſationibus & inſcriptionibus.

1 Amouens lapidem à limite agri an ſit reus furti.
2 Procurator in criminalibus admittitur cauſas abſentis dicturus.
3 Pœna vni inflicta quando alium liberet.
4 Ratihabitio quando æquiparetur mandato.
5 Ratihabitio in delictis differt ab ea quæ fit in contractibus.
6 Conſulens delictum an puniatur ſicut faciens.
7 Proceſſus criminalis qualiter fiat contra abſentem.
8 Officialis denuntians non tenetur ſe inſcribere.
9 Denuntiatio duplex eſt euangelica & vrbana.
10 Officiali denuntiati an debeat fides adhiberi.
11 Denuntiare poteſt omnis qui ad accuſandum aptus eſt.
12 Iudex ex officio ſuo inquirere poteſt abſque denuntiatione.
13 Suſpicio quæ ſufficiat ad inquirendum de crimine.
14 Infamia per quos probari debeat.
15 Inſcriptio præcedit accuſationem, & monitio denũtiationẽ.
16 Ordo iuris ſeruari debet in denuntiatione & inquiſitione.
17 Reus an ſit admittendus ad probandum bonam famam.
18 Iudex inquirens, an teneatur declarare, an ex officio, vel alio promouente.
19 Accuſatus ab vno, an poſsit de eodẽ crimine accuſari ab alio.
20 Accuſare priuatum nemo poteſt, præter eum cuius intereſt.
21 Inſultus ſi factus ſit in vno territorio & homicidium in alio, quis de hoc poterit cognoſcere.
22 Accuſatus vel inquiſitus, aut denuntiatus de vno crimine, quando poſsit iterum conueniri.
23 Accuſator admittitur pendente inquiſitione.
24 Accuſator quando argui debeat de præuaricatione.
25 Repulſus eo quòd reus aliàs ſit abſolutus, non incidit in Turpilianum.
26 Accuſator non punitur, ſi accuſatus de hęreſi pœnitens dimittatur.

1 Eos qui. Dic quòd aut quis amouet animo furãdi lapides, & tenetur furti. Aut gratia occupandi fines vel turbãdi, & punitur corporaliter extraordinariè, ſi ad pœnã corporalẽ agatur. Si autem in ſaureis. & ſic intellige hic, ff. de termi. amo. l. e. ij. & iij. quę hanc declarant.

Si cuiuſdam. [Dominus.] quod poteſt, ff. eo. hos accuſare. §. omnibus. ad legem Iul. de vi priua. ſi crimen. dic ibi. [Defendere poteſt.] per ſe vel procuratorem, ff. de publ. iudi. l. ſeruus. [Reſponſurus.] Sed ſi nõ defendat, nõ priuatur dominio, ff. de publ. iud. l. ſciẽdũ. de ſta. ho. ſeruus. Contra, ſupra de latin. liber. toll. l. fina. §. ſed ſancimus. dic ibi. [Criminis.] ſic remouetur ſeruus à proceſſu vſque ad ſententiã. [Defendere permiſſum eſt.] confeſsio tamen ſerui nocet ei, ff. de proba. l. probatio. Et idem ſecus ſi interrogatur, vt infra de quæſtio. l. interrogari. [Competẽtes.] de iure verò canonico videtur contra. ij. q. vij. quæratur. extra de ſen. excom. c. relatum. Sed illa intelliguntur, ſecundum iſtam.

Reos. Dic quòd procurator admittitur in omnibus ad proponendas cauſas abſentiæ, ſed non ad proponendas cauſas cauſę, vbi criminis pœna eſt maior relegatione: vt not. ff. de procura. ſeruum quoque. §. publice. Et vide ſupra, de procura. leg. ij. Nec eſt differentia inter publica & priuata crimina, ſecundum docto, infra, de iniur. leg. fina. quãuis ff. de publi. iudic. l. penulti. §. ad crimẽ. loquatur in publicis. Item dic quòd in via denuntiationis & inquiſitionis admittitur à procuratore, & vbicunque ad pecuniam ſit condemnatio: vt extra, de accuſatio. veniens. & c. ſuper his. in fin. Vel ad aliquid ciuile: vt extra, de procura. in noſtra. & c. tuæ. de reſtitu. ſpolia. ex conqueſtione. Et vide per Innocen. Hoſti. in c. veniens. qui opinio. prædictas tenent. Iac. tamen & multi noui alio modo: vt ſcripſi d. l. ij. ſupra de procu. Item dic quòd ſi in capitalibus poſſet abſens damnari: fortè ex ſtatuto vel conſuetudine, quòd admittitur procurator, ſecundum Dy. per rationem allegatam in §. publice. Sed hoc caſu condemnaretur dominus vt not. d. §. publice. Et hoc etiam ipſe no. ff. de bon. liber. qui cum. §. fina. cum l. ſeq. Quid ſi incidat quæſtio ciuilis? Dic nunc admitti inſpecta concluſione principali libelli, ſecũdum doct. & vide ſupra, vt omnes tam ciuiles quam mili. l. j. Cætera vide in d. l. ij. infra de adul. quamuis. In Spec. de procura. ver. itẽ quod eſt cauſa criminalis.

Si accuſatoribus. [Ex vna.] dic vt in ciuili, vt ſupra quomodo & quãdo iu. l. tres. & l. conſentaneum. ſupra. tit. j. qui crimen, ſecundum gloſſ. & doct. [Etiam nunc.] niſi in notorio. infra, eodẽ, ea quæ. [Non interueniente.] dic extra de probati. quoniam contra falſam. [Vel ſucceſſores.] dic ſupra. quomodo & quãdo iudex. l. ſi præſes.

Non ideo. Quæritur vtrum pœna vnius alium liberet? Videtur quòd ſic. ff. de vi, & vi armata. l. j. §. quoties. ff. nau. cau. ſtabu. leg. licet. §. ſed ſi abſolutus? Dic contra, infra, ad l. Iul. ſed de vi. l. pe. ff. ad Sill. ſed percuſſor. ad l. Aqui. l. item Mela. §. ſi plures. Et ll. contrariæ loquuntur, vbi agitur ad intereſſe. Nec obſtat, infra. ad l. Iuliam. de vi pu. l. quoniam. vt ibi dicam. Sed an ſententia abſolutoria? Dic quòd ſic vbi iudicatur ſuper facto, ſecus ſi ſuper probatione. Et hoc not. Dyn. extra de regu. iur. c. ratihabitionem. lib. vj. Sed econtra ſententia pro mandatario non prodeſt mandanti. dic plenè extrà de regul. iur. d. c. ratihabitionem. libro vj. in nouella. Item quid ſi feci vt nuntius? Dic teneri vbi eſt atrox delictum, vt hic. & d. leg. penulti. infra ad l. Iuliam. de vi. Secus ſi non atrox. ff. quod vi aut clàm. l. e. ad quæ. §. penultimo. Et hoc in his caſibus, in quibus mandatarius habuit propoſitum delinquendi, & iuuantes ſcirent. Quid enim ſi quis diceret ſe habere altam iuſtitiam, cùm nõ haberet, & fecit per carnificem occidi hominem, qui eum credebat habere iuſtitiam & merum imperium? Dic non teneri carnificem lege Cornelia. ff. ad legem Corneliam de ſicar. l. in lege. Quid ſi tibi mãdaui vt iniuriã faceres & alij mandaſti qui occidit? Dic etiam te teneri, arg. huius leg. & quia opem præſtans.

ff. de verbo. ſignif. leg. ſæpe. ff. ad Turpil. leg. j. §. incidit. ver. nihil intereſt. ſiue ſi tibi mandaui, vt mandares alij, vt d. §. pe. Vel ibi in non atrocibus, vt ſuprà, proximè dixi. Et vide quod ibi no. Quid ſi quis mandauit quod faceres homicidiū, & nō feciſti? Videt̃ teneri, extra de homi. ꝓ humani. li. vj. infra ad l. Cornel. de ſica. ſi is qui. Et ideo videtur quòd probationes defenſionū mandatarij qui fortè probat alibi non poſſunt mādanti, hoc diſputatur extra de regulis iuris. ca. ratihabitionem. libro. vj. in nouel.

4 Quid ſi non mandauit, ſed ratum habuit? Dic quòd ſi ſuo nomine geſtum fuerat æquiparatur mandato, ſi ratificaut tanquam ſuo nomine geſtum, vel ſimpliciter: ſecus ſi gauderet, veruntamen non ratificaret tāquam ſuo nomine factum, vt not. ff. de vi & vi arma. l. j. §. ſed & cum quis. ſi verò nō eſſet ſuo nomine factum, non teneretur. & hoc eſt hodie expreſſum. extra de ſenten. excom. c. cum quibus. li. vj. Doct. tamen dubitant hic. Et hoc intellige in delicto quod poteſt per alium committi, ſecus in eo quod per alium committi non poteſt, vt delictum carnis, vt not. d. §. ſed & cum quis. Sed huic repugnat, quia homicidium perpetratum non poſſet committi per ratum habentem ex quo perpetratum eſt, & tamen ratificatur, vt patet per præmiſſa.

5 Vnde inter delicta & cōtractus ſunt tres differentiæ quo ad ratihabitionē. Prima quia delicta ratificātur eo tempore quo non poſſent explicari. contra l. bonorum. ff. rē ra. ha. Secūda, quia ratihabitio nō præiudicat in delictis, niſi nomine ratificātis factū ſit, vt c. cum quis. Et tamen ſecus in contractibus, vt dixi ſuprà, de rei vē. l. iubet. Tertia, qa in delictis nō retrotrahitur quo ad pœnam. ff. de his qui not. infa. quid ergo. Et not. in d. c. cum quis. extra de ſent. excom. mulieres. & tamen. ſecus in contractibus, vt dixi ſuprà, ad Mace. l. ſi. An ergo debeant eadem pœna puniri agens & mandans vel ratificans? Videtur quod ſic, habita tamen conſideratione perſonarum, vt d. l. pe. ff. ad l. Pompeiā de parri. l. verum. Sed dic quòd mandans punit̃ eadē pœna. ff. de iniu. nō ſolum. de iure fiſ. l. ij. §. diuus. Sed ratificans fortè punitur mitius. ff. de furtis. ſi vendidero. §. ſi Titius. quia non fuit auctor delicti. ff. ad l. Aquil. l. item ſi obſtetrix. Sed huic ob. c. cum quis. iunge ſuprà, de epi. & cleri. l. raptores.

6 Item quid ſi non mandauit, ſed tantū conſuluit? Diſtingue an eſſet aliàs facturus, vel non. ff. de furtis. in furto. §. ope. de ver. ſig. ſæpe. §. ſi. In actiōe iniuriarū indiſtinctè tenetur conſulens. ff. de iniuri. l. non ſolū. §. ſi mādato. Et vide extra de reg. iur. nullus ex conſilio. lib. vj. per Dyn. Et extra, de homici. ſicut dignū. de pœ. felicis. li. vj. per Arch. Et adde quòd ſcripſi ſuprà, de epi. & cleri. l. raptores. Quid ſi egi contra te proponendo, quia tu feciſti delictum, & in proceſſu probo quòd alius fecit mandante? Videtur quòd debemus obtinere, vt d. §. ſed & ſi. ff. pro ſocio. l. ſi. Sed cōtra facit quod not. Inn. extra, de dona. inter dilectos. circa princi. in gloſſ. licite. An autē admittitur talis libellus. tu feciſti, vel alius fecit &c. Specu. dicit quòd ſic, de libel. concep. §. iam nunc. verſi. item talis.

7 Abſentem. Dic aut reus eſt cōtumax ante lit. cōteſta. & tunc habet locum titu. de requi. reis. ſiue ſit de maioribus ſiue de minoribus. quāuis Hu. contra, cuius opinio poteſt eſſe vera quando dilatio eſt periculum allatura, vt ff. de ſuſpec. tu. l. impuberibus. §. fina. extra, vt lite non conteſt. c. quoniam. Aliàs non dānatur abſens lite non conteſtata, cùm magis debeat procedi maturè quàm in ciuili, vbi ante litis conteſtationem non proceditur ad ſententiam. ſuprà, de iudi. properandum. ſed bona annotātur de iure ciuili. De iure vero canonico excommunicatur. xj. q. iij. rurſus. & ca. quicunque. Aut poſt litis conteſta. tunc aut non liquet, nec liquere poteſt de cauſa, & dic, vt ſuprà, proximè. Aut poteſt, & tunc in relegatione & minoribus proceditur, vt hic not. ff. de pœ. abſentem. In maioribus nō, niſi proceſſus eſſet perfectus ante contumaciam. infra, de adul. l. quamuis. & niſi in caſu. infra, de pœnis. l. ne diu. Et hoc vbi proceditur per viam accuſationis. Si per viam inquiſitionis ſeu denuntiationis, tunc proceditur, vt d. c. quoniam. ver. ſunt & alij. quāuis lis non ſit conteſtata. Quod eſt verum, ſecundum Hoſtien. ibi ſi nō ſit promotor, aliàs ſicut in accuſatione. Sed ob. ex. de do. & contu. ca. veritatis. niſi dicatur quod ibi non ſe faciebant canonici partem, vel ibi non fuit ſententiatum ſuper crimine. Et hoc tenet Hoſtien. plenius de teſti. cap. cum olim. de purga. cano. cum dilectus. Sed Inno. videtur primam ſequi indiſtinctè. ff. vbi pu. edu. de. l. ſin. [Accuſari.] libellus recipitur. infra titu. prima lege fina. ſecundum gloſſ. [Præfectos prætorio.] vel ipſum præſidem. ſuprà, eodem, lege, accuſatoribus.

8 Ea quidem. [Denuntiantur.] Nota quòd officiales denūciat, nec tenetur ſe inſcribere. Sed contra. ff. ad Turpil. l. ab accuſatione. §. nuntiatores. Sed dic quòd quamuis ibi dicatur quòd teneantur notarijs aſſiſtere, non tamen inſcribunt ſe. Sed gratia huius quæritur, an alij admittuntur ad denuntiandum? Doct. iuris ciuilis quod non: ſed accuſent directè ſi velint de iure ciuili. Sed de iure canonico ſic, extra de accuſationibus. c. qualiter. Doct. iuris canonici dicunt quòd etiam de iure ciuili admittūtur, vt in Spe. de denuntiatio. §. quis denūtiare. ver. in ſumma. & Hoſtiē. in ſum. dicto titu. §. quis poſſit. ver. tamen. Secundū legis dicas quòd denuntiatio eſt multiplex.

9 Quædam eſt vrbana, de qua ſuprà, de pignoribus. l. debitores. Et hæc bene nota. à legiſtis. Quædam eſt euangelica quæ non tendit ad punitionem, ſed ad pœnitentiam peragendam ratione peccati, & ad hanc admittitur quilibet fidelis. extra, qui matri. accuſa. poſ. vel non. c. ſi. de ſent. & re iud. c. cum i. & ij. Siue etiam denuntiās proſequatur propriam vtilitatem directè vel indirectè: ſiue non, extra, de vſu. cum tu. de iudi. nouit. Et ita plenè no. Hoſt. d. §. ver. ego audio. & hæc denūtiatio non eſt nota. à legiſtis. Itē eſt quædam denuntiatio quæ fit pro vtilitate priuata, & hæc admittitur vbi propter impotentiam iuris, vel facti pars agere non poteſt directè. Et eſt æquū & pium per iudicē prouideri, & ad hanc admittuntur omnes quorum intereſt. Et ſic intellige. ff. de ali. leg. l. ſeruos. Et hæc eſt optime cognita de iure ciuili. ff. de offic. præfect. vrb. l. j. per totum. de offi. præſi. illicitas. per totum. & l. congruit. & l. diuus. in authen. de man. princi. §. ſit tibi. colla. iij. de colla. §. iubemus. ſuprà, ſi man. ita ſuc. alie. vel ve. ne proſti. l. ij. Vtinam per iudices bene exerceretur. Item[n] eſt alia qua cōcluditur ad correctionē & pœnam pro crimine imponendam. Et de hac loquitur hic, & in hoc credo differre ius ciuile à canonico, qa de iure ciuili videtur ꝙ ſoli officiales admittantur, & in criminibus notorijs ſeu per famam manifeſtis, vt hic. & d. §. nūtiatores. ſuprà, de defen. ciuita. l. defenſores ciuitatum. infra, de cuſto. reo. in quacūque. de muli. quæ ſer. propri. ſe immiſ. l. j. infra, de ſepul. vio. l. quotiens. infra, de decu. l. j. lib. x. n ¶Species denuntiationis hic.

10 Aliàs autem de iure ciuili iudex non debet officialium denuntiationem admittere, nec eorum dicto moueri ſicut nec de iure canonico ad faciendam inquiſitionē procedi, niſi in notorijs vel manifeſtis per famam communem. extra eo. qualiter. Et eſt verum vbi denuntiat contra certam perſonam. Secus ſi in genere. in authen. de leno. §. igitur. col. iij. Et ideo fruſtrà quæritur hic in gl. an eis credatur in hoc: quia certum eſt quòd non, vt l. diuus. ff. de cuſto. reo. de exac. tribu. l. apparitores. lib. x. licet in alijs quæ tāgunt officium eis commiſſum credatur, vt infra, de fal. ſi quis decurio. & nota. ff. de offi. præfect. vi. l. j. § ſanè. de re. cod. l. magis puto. §. ne tenuis. Et plenius de ſenten. excommunica. venerabilibus. libro vj. Quod eſt verum in modicis quæ non præiudicant nec perimunt ius partis, vt ibi not. Innocen. nec in illis adeò creditur quin pars audiatur ſi iuret contra, vt no. in Spec. de exa. ver. ſed nunqd. §. viſo. dic ibi, & de remiſſio. §. vtile. ver. ſed nūquid. lxxxiij. di. propoſuiſti. Quod poteſt eſſe verum ſi ſit perſona fidelis & ſeruiens vilis. ff. de tutor. l. admonendi. Et dic quòd in caſu quo eis creditur, crederetur etiam ſigillis ſuis ſi ſint nota. vt not. extra de fide inſtru. c. j. libro vj de probatio. c. quoniam. per Innocen. Et ſic determina quod hic not. in glo.

11 De iure verò canonico omnes admittuntur qui ad accuſandum admittuntur, dum tamen præcedat infamia, vt infra, dicetur. Et omnes repelluntur qui ab excuſatione repellūtur, illo tamen caſu quo repelluntur, iudex debet procedere per viam inquiſitionis ſi reperiat infamiam. extra, de præſumpt. cum in iuuentute. de purgatione canonica. cum in iuuentute. de re iudicata. nouit. extra eodem, veniens. & cap. licet. & ca. cum oporteat. Et notat Hoſtien. in dicto §. Nec tenetur talium denuntians ſe inſcribere, vt ſcripſi ſuprà, titu. j. qui crimen. ſi tamen ſuccumbat, punitur extraordinariè, vt §. nuntiatores. extra, de calum. cap. finali. Et eodem modo qui promouit inquiſitionem, vt ibi nota. & per Hoſtien. in ſumma d. titu. §. fin. Sed an hi officiales puniantur extraordinariè, quāuis non ſe inſcribāt? Dic quod ſic ſi appareat de calumnia eorum, vel. prima, de decu. ſuprà alleg. libr. x. ſuprà, de exe. tut. l. ſeuerıter. Dic ibi, & debent de ſuo ſoluere expenſas. ſuprà, de admini. tut. l. non eſt ignotum. ſi tamen fuit probata infamia, videtur quòd neceſſitas officij eos excuſet. ſuprà, titulo j. lege ſerunda. Eſt ergo hic vnus de caſibus vbi quis ſine accuſatore punitur quando crimen eſt notorium ſiue manifeſtum & per officiales nuntiatum, vt hic infra, titu. ij. l. j. contra regulam communem. ff. de muner. & honor. l. reſcripto. §. ſi

quis reum. Sunt & alij qui notantur. ff. de adul. l. ſecunda. §. ſi quis publicè. & plenius in Spe. de inquiſiti. §. quando. & extra, de offi. ordi. c. j.

12 Quid ergo ſi nullus officialis denunciet iudici, ſed ipſe ex officio vult procedere? Dic quòd poteſt de iure canonico, vt d. c. qualiter. Et fortè idem de iure ciuili. ff. de quæſti. l. fina. de offi. præſi. congruit. in auth. de mã. princ. §. quòd ſi delinquentes. colla. iij. de colla. §. iubemus. col. ix. infra, de abolit. l. ij. Et hoc infamia præcedẽte, vt hic. & §. nunciatores. ff. de ſuſpe. tut. l. iij. §. præterea. & ſic ſunt hi duo caſus in quibus fallit dicta regula. Quidam autem doct. iuris canonici dicunt quòd etiã ex ſola ſuſpitione poteſt inquirere ordinarius.

13 Sed communis opinio eſt quòd non ex ſua ſcilicet ſuſpitione, ſed communi ſic, vt not. extra de accuſa. ca. ij. lib. vj. in fin. per Archi. qui ponit omnium opiniones. vide plenè ibi & de conſuetu. cap. non eſt. libro vj. Dic tamen ſecurius eſſe quòd præcedere infamia debeat, cùm omnia iura hoc dicere videãtur. Specu. tamen & Hoſtien. primam approbant, vt in Spec. eod. §. nunc tractemus. ver. hoc autem ſcias. & ver. ſed vt quæ præmiſſa. Vel dic quòd aut agitur vt remoueatur à villicatione. & debet infamia præcedere. Aut vt ſe emendet vel pœniteat, tunc non, vt no. in ca. non eſt. Item hoc intellige in omni crimine ſiue publico, ſiue priuato. & maximè de iure canonico quo etiã ſunt publica, vt not. in d. capi. non eſt per Archi.

14 & hæc infamia debet probari per multos honeſtos, non maliuolos nec alios odioſos. Aliàs ſi per tales non reperiatur infamia, ceſſatur ab inquiſitione, vel ſi reperiatur quòd ortum habuerit à maliuolis, vel vilibus hominibus, vel leuiter loquentibus. Quod plenè proſequere in ſumma. Hoſtien. de inquiſi. §. & qualiter. ver. quòd ſi aliàs. & debet eſſe tanta infamia quæ faciat maleficium quaſi manifeſtum. Quod dic latè per Innocen. extra, eod. cum oporteat. & dic quòd duo teſtes ſufficiũt, vt ibi nota.

1 ¶Reſolutio Ioan. Fa. in hac ma.

15 Tene ergo quòd accuſationem debet præcedere inſcriptio, denũtiationem monitio trina, ſi ad pœnam agatur, quæ probetur per teſtes. Sed ſi ad pœnitentiam, ſufficit bina, quarum prima per ſacramentorum ſolum, ſecunda per iuramentum & vnum, vel duos teſtes: & ſic intellige extra, eod. qualiter. & c. ſuper his. & c. cum dilecti. de ſymo. licet hely. Et ſic notat Hoſtien. in ſumma de denuntia. §. quis poteſt, ver. in vtroque. Inquiſitionem debet præcedere infamia talis quæ faciat delictum quaſi manifeſtum maleficium, ſiue fiat denuntiatio ab officiali, vt hic, & not. Innocen. extra, de elect. bonæ. j. ſiue à priuato. vt plenè notat & diſputat Hoſtien. d. §. ver. quando occultum eſt. & ita eſt ſupplendus textus. ca. licet hely. vbi tantum requiritur monitio. Sed ſubaudi ibi cum infamia, inquiſitionem verò clamoſa infamia debet præcedere, vt dixi. Et de his reus poteſt ab initio excipere. Si tamen reſpondit poſt non admittitur nec annullatur proceſſus. extra eo. c. j. li. vj. Et hoc vult dicere l. ſta in ſecundo dicto.

16 Item dic quòd in denuntiatione & inquiſitione ſeruatur ordo iuris, ſi ſit promotor, & datur libellus. Alioquin proceditur ſummariè, vt extra, de dol. & contu. ca. veritatis. Illud autem conſtat quòd ſi denũtiator, vel promotor repellatur vel deſiſtat, quòd iudex poteſt per ſe procedere reperta infamia, ſecundum omnes extra, eo. olim. & ibi Innocen. & Hoſtiẽ. & in ſumma de inquiſi. §. & qualiter. verſic. quid ſi adiutor. tunc ſi iudex procedat ipſo nõ vocato, valet proceſſus, vt not. Innocen. d. c. olim. Secus in accuſatione, vt not. in Specu. de abolit. §. j. ver. quid ſi accuſatus. ſed cõtra hoc facit ff. de iure fiſ. l. ex quibuſdam. §. quotiens.

17 Quid ſi reus vellet probare bonam famam? Dic quòd admittetur. Si tamen plures teſtes ſint de bona fama, & duo de infamia, dic quòd iudex procedet. Et repertis duobus teſtibus de infamia, non admittet alios quantoſcunque ſuper bona fama, vt not. Innocen. in capitu. inquiſitionis. ad finẽ. extra eod. Nunquid ergo iudex publicabit teſtes productos ſuper infamia? Dic quòd non. Et maximè quando nullo proſequente procedit. Si tamen ex hoc appelletur, oſtendet iudici appellationis, vt not. in Specu. eodem §. nunc tractemus. ver. hoc autem ſcias. Nunquid ergo poteſt denuntiator vel promotor deſiſtere impunè? Dic quòd ſic ab initio, ſed non ex poſt facto ſicut nec accuſator. Et ideo nec iudex tũc poteſt pœnam quietare nec mutare, niſi ex cauſa. ſicut nec in accuſatione. Secus autem ſi nullus eſſet promotor vel denuntiator, vt no. in ſum. de denun. §. quis poteſt. ver. fin. & plenius de inquiſi. §. fin. ver. fin.

18 Quid ergo ſi prælatus vel iudex vult inquirere, reus dicit declaret an ex officio vel alio promouente? Dic quòd debet declarare, vt in Spe. e. ti. §. nunc tractemus. ver. quid ſi inquiſitor. Sed quia gl. hic tractat de notorio, circa materiam notorij, dic vt ſcripſi ſupra. in procemio.

Si quis. Querelas ſuas.] in criminibus, ſecundum Azo.

19 Qui de crimine. Ab alio & ita pendente iudicio loquitur hic. Sed infr. l. ſi quis. loquitur quando ſententia fuit lata, & dic ibi de illo articulo. item dic ab alio extraneo. ff. eo. hi tamen. §. fin. Sed à propinquiore ſic, & remouetur extraneus. ff. de adult. ſi maritus. & l. j. fi. Et in Spec. de accu. §. j. ver. pone. cum ver. ſequen. Item hæc l. non obtinet vbi proceditur in modum inquiſitionis, quia tunc admittitur accuſator legitimus, vt no. Dyn. extra de regu. iu. c. factum legitime. lib. vj. Idem tamẽ qui inquiſitionem promouit, non poſſet accuſare, vt in Spe. e. §. nunc videndum. ver. vltimo quæritur. Item nec obtinet, vbi primus impeditur vel deceſſit, quia tunc alius poteſt, vt d. l. hi. §. fi. Et hoc intra xxx. dies, ſecundum gloſ. ff. eo. l. libellorum. §. fi. vel die perpetuò vſque ad xx. an. Et ibi loquitur quãdo reus impetrauerat abolitionem, ſecundum doc. Et hoc etiam obtinet, vbi per modum inquiſitionis, aliquo promouente proceditur, cuius nomen ſcriptum eſt in proceſſu. Nam alius promouens non admittitur, niſi primo impedito vel mortuo, vt in Spe. de inquiſi. §. impugnatur. ver. quid ſi imperatur. Et ad de quod ſcripſi ſupra eo. l. ea. Item intellige impedimento perpetuo. Nam ſi eſt tempus deſiſteret vel diffugeret proſequi, pfigeretur tempus, & extunc alius admitteretur, vt ibi dixi. ff. eo. Titia. ſupra. tit. j. ſi ea. Item hæc l. obtinet ſiue vna lege, ſiue pluribus crimen puniatur. vt ff. e. ſenatus. Item hoc intellige, vbi ſecundus vel plures veniunt ſucceſſiuè. Nam ſi concurrant initio, admittitur propinquior vel idoneior. ff. eodem, ſi plures. & hic not. ff. de li. homine exhi. l. iij. §. pen. Si tamen omnes vellent proſequi, & vnum procuratorem conſtituere, omnes admitterentur, vt not. Inno. extra eo. olim. & Specu. ti. tu. de inquiſi. §. j. ver. item & plures. dic vt ibi. Et idem dic in pluribus, quos res tangit ratione officij. ſupra titu. j. ſenatus.

20 Item dic quòd ideo hic loquitur de publico crimine, quia ad accuſationem priuati non admittitur, niſi cuius intereſt, vt no. ff. de priua. deli. l. fi. Et ideo illo caſu omnes admitterentur quandocunque: & ita poteſt intelligi d. c. olim. extra eodem. Vel dic quòd in ciuili quilibet admittatur, in criminali non: ſed omnes conſtituant vnum procuratorem, vt ſupra, dixi. [Ex eodem.] multò fortius ſi ex diuerſis, ſecundum gl. [Plurima.] pone exemplum. ff. de adulte. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de priua. deli. l. pe. Sed ob. ff. eodem, ſenatus. Sed ibi idẽ crimen, hic duplex, ſecundum gloſſ. & Dy. Sed ob. quia in parricidio ſunt diuerſa, & tamen leg. illa ſenatus. obtinetur in eo, vt ibi no. Propter quòd quandoque eſt vnum crimen, quod vna l. punitur vt homicidium ſimplex. & de hoc ſupr. in principio huius l. Quandoque vnum crimen quod diuerſis ll. punitur, vt ff. ad l. Iuli. repe. leg. iij. Et de illo loquitur lex ſenatus. Sed quandoque ſunt plura, quorum vnum genus, aliud ſpecies, vt homicidium & parricidium. Et de illis etiam poteſt intelligi. Sed quando ſunt plura ſe habentia vt excedentia & exceſſa, ſicut adulterium & inceſtus, & de illis loquitur hæc l. ſecundum doc. Et hoc vbi ambo ſunt principalia. Si verò vnum ſit pars ſeu introductorium alterius, ſecus: vt ſi quis quem inuaſit armis, & eum interficit, non poteſt accuſari leg. Iul. de vi, & de homicidio. vt hic nota. in gloſſ. per leg. quoniam. infra ad leg. Iul. de vi. Et idem ſequuntur docto. Et eſt notabile.

21 Vnde ſi inſultus eſſet inceptus in territorio vnius baronis, & homicidiũ factũ in terra alterius, ille ſolus cognoſcet, in cuius territorio homicidium factum fuit, ſecundum eos. ff. ad l. Aqui. l. ita vulneratus. quod vi aut clam. l. ſemper. Sed ſi quis ſeruum meũ verberaret, & in meã iniuriam, ſunt plura delicta, quãuis gloſſ. videatur hic cõtradicere. ff. de iniu. l. prætor. §. j. [Ab alio.] ergo non ab eodem, à contrario ſenſu. Si ex diuerſis factis oriatur, ſic. ff. eo. liberorum. §. ſed ſi aliud. ſecũdum gloſſ. & docto. [Super vtroque.] Interim tamen dum reſpõdet ſuper vno, non arcetur, ſuper alio. ff. de cuſto. reo. leg. ij. §. fina. Quid ſi iam eſſet lata ſententia ſuper vno? Videtur quòd non poſſit ab alio vlterius accuſari. ar. huius leg. à contrario ſenſu. ff. de iniu. quod ſenatus. Ex hoc niſi in caſibus qui notabuntur infra, leg. ſi quis homicidij. Quidam tamen dicunt quòd vbi eſt lata ſententia condemnatoria, & fuit actũ pro minori pœna quòd poteſt agi pro maiori. ff. de ac. & ob. leg. quotiẽs. ff. vi bo. rapt. l. j. Diſtingue ergo, quòd aut vnus vnum accuſat, & tunc aut de eodem crimine quod vna leg. punitur, aut diuerſis ll. Aut de pluribus, & tunc aut deſcendunt ex eodem facto, aut diuerſis. Et horum ſolutio patet

per

per præmiſſa, excepto de vltimo membro, in quo dic quòd ſic.ff.eo.liberorum. ſed ſi aliud. Aut vnus plures.& tūc aut de eodem, delicto,& poteſt quotquot. infra ſi reus vel accu.mor.fue.l.j.de adult.l.qui pupillā.§.inceſti.& l.vim paſſam.§.inceſti. Fallit infra,de adulte.reos.ff.eo.ſi maritus.ij.§.ſi. Si verò de diuerſis delictis,tunc coram eodem iudice non poteſt eodem libello,ſed coram diuerſis poteſt,non tamen vltra duos.ff.eo.hos accuſare.§.lege.ſuprà,ne.j.cum rationibus.Si verò plures vnum,dic quòd aut de eodem facto,& dic vt ſuprà, j.reſponſo. Aut de diuerſis, & poſſunt.ff.de cuſto.reo.l.ij.§.fina. Et ſic poſſet intelligi.extra,de accu.cap.licet.ij.quē.j.in primis. de teſti.inſuper.de collu.de.capit.primo. Et adde j.de fal.damus.

Qui explicandi. Vt poſſeſſor vel cōſiliarius.ff.ad l Iuli.repet.l.in comites.[Contra diſciplinam.]dic ſuprà,de pœna iu.l.j.

22 Si quis homicidii. [Abſolutus eſt.]dic diffinitiuè. Quid ſi ab obſeruatione iudicij,vel ab inſtantia? Videtur contra. Et ita tenet Inn.extra,eo.cū p.Sed Hoſt.in ſumma tenet contrariū. Et Spe.de pur.ca.§.j.ver.porro.Prima videtur verior.ff.ad Turpil.l.j.§.accuſationē.ver.mouet.Quid ſi crimē fuit diſpēſatiuè dimiſſum? Dic haberi pro abſoluto,ſi ſolēniter & iudicialiter factū fuit.Secus ſi ſecretè & pœnitētialiter,vt not.d.§. Et plenius in ſumma Hoſt.§.quis ſit effectus.verſ.ſed nūquid xxxiij.q.j.admonere.extra eo.de his. Quid ſi fuit crimen per pactum remiſſum? Diſtingue, an potuit tranſigi vel non, vt ſcripſi ſuprà, de tranſac.l.tranſigere. De iſta ſupple quod hic notatur, vbi tenet gloſſ. quòd poſſit accuſari non obſtante tranſactione. Quid ſi fuerit iuramentum delatum? Dic hanc legem locum habere,ſi fuerit ſecuta abſolutio, niſi doceatur de colluſione.de iniurijs.l.eū.§.in popularibus.& ibi not. Itē quid ſi per viam inquiſitionis fuerit abſolutus? Dic idem ac ſi via accuſationis eſſet proceſſum,vt plenè not.Innocen.extra, de purga.cano.c.cum dilectis.Sed ſecus ſi per viam denuntiationis,vel crimen eſſet propoſitum per viam exceptionis, vt ibi not.extra,de col.ca.fin.Et hoc niſi eſſet ſatisfactum de crimine,tūc enim nō poſſet ampli⁹ accuſari, ſiue ſit publicū ſiue priuatū.ſ.ne tut.vel cura.vect.cōdu.l.j.ff.de adulte.l.ſi adulterium.§.j.de expila.hære.l.diuus.infra,de cri.ſtellio.l.j.de ſepulchris viola.ſepulchri. Et not.Innocen.in d.c.cum dilectis. Sed abſolutiōe facta via accuſationis,vel inquiſitionis poteſt denuntiari, vt not.d.c.extra,de iniur.c.quemadmodum.niſi eſſet ſatisfactum,vt dictum eſt.Item prædicta procedit in inquiſitione facta in ſpeciali,& aliquo promouente, aliàs videtur contra,vt not.Innocen.in c.ad petitionem.extra eo.

23 Sed pendente inquiſitione ſi ſuperueniat accuſator,admittitur,vt not.Dy.extra,de reg.iu.c.pactum legitime.li.vj. Itē ſi eſſet inceptum in via accuſationis, poteſt fieri tranſitus ad inquiſitionem,vt not.Inno.extra,de ſymo.c.licet Hely.Sed promotor accuſare non poteſt, etiam ante ſententiam, vt in Spe.de inqui.§.nunc videndum,ver.vltimo quæritur. Et facit ad hanc regulam quæ hic ponitur.ff.eod. ſi cui.§.iiſdem.nau.cau.ſta.licet.§.pen.extra eo.de his.de pœ.diſt.iij.§.diuina.xxiij.q.iiij.ſi illic.& ibi de hoc. Fallit tamen ſi ſecūdus velit docere de præuaricatione,ſeu colluſione primi accuſatoris, vt hic.ff.de præua.l.ij. Et idem ſi de colluſione teſtium,ſeu iudicis.extra de collu.de.c.ſi.ſuprà,de peda.iu.authen.nouo iure.& hoc ſiue fiat per gratiam,ſiue per pecuniam,vt d.tit.c.j.quamuis in cauſa ciuili ſit differentia. ſuprà, quando prouo.non eſt neceſ.l.venales.Item fallit ſi ſeruus proſequatur ſuam vel ſuorum iniuriam, & doceat ſe ignoraſſe primam accuſationem,ſeu inquiſitionem,vt hic not.Et patet.ff.de adult.l.ſi maritus.§.ſi.& d.§.iiſdem.quamuis ibi aliàs not. Et hoc niſi primo proſequente fuiſſet reus condemnatus.Nam tunc non admitteretur,etiam ſi pœna eſſet mitigata, vel in pecuniariā conuerſa,vt d.l.ſepulchri.Et ita not.ibi Dyn. In caſu tamen duo iudices puniunt ipſum quilibet pœna ſua.extra,de pœn.c.fœlicis.§.j.libr.vj.Item fallit in caſu.extra, de præſum.literar.Item fallit vbicūque apparet,ſiue teſtibus, ſiue probationibus ſententiam fuiſſe erroneam.per d.c.& infra,de adulte.l.ſi qui.& ibi not.extra,de ſenten.& re iudi.c.paſtoralis. in cle.

24 Sed quando arguere debet de præuaricatione, vtrum antequam incipiat accuſare reum vel demū in via replicationis, ſi reus excipiat de re iudicata? Quidam dicunt quòd ab initio per hanc.& ff.de libe.homi.ex hi.l.ij.§.pe.& d.l.ij.de præuari. Alij dicunt quòd ſtatim poſſit accuſari.& ſi excipiatur, replicabitur,vt dixi ſuprà,de aduoca.diuer.iudi.l.j. Et hanc tenet Pet.Non enim prodeſſet agere primò contra colludentē, cùm res inter alios acta,&c.ff.de adulte.denuntiaſſe.§.quæritur. Fortè opi.Pet.poteſt procedere vbi ipſe reus colluſit. Secus ſi colluſit tertius cū accuſatore, vt ſcripſi ſ.iuxta l.ſ.de aduoca.diuer.iudi. Quid ergo ſi primus accuſator mortuus ſit, & ita nō poteſt de præuaricatione accuſari,an ſecūdus admittetur? Dic quòd ſic,vt d.l.ſcripſi. Et facit extra, de collu.det.c.j.Si vis tenere opi.Pet.reſpōde ad illas leges, vt Azo intelligit.l.ij.de præuari.& ibi not. Itē quæritur quomodo propinquior probabit ignorantiam,cùm præſumatur ſcire.ff.de proba.verius? Glo.dicit quòd non oportet probari, vt no.in §.iiſdem. Et idem ſequitur Dyn.quod poteſt eſſe verum, vbi nō præceſſit citatio generalis & publica.Sed ſi præceſſit.probabit ignorantiam,indirectè probando abſentiam. extra qui ma.accuſa.poſ.cum in tua.

25 Et nota quòd ſi quis repellatur ex eo, quia reus aliàs abſolutus ſit,quòd non incidit in Turpillianum.vt hic not. & hoc apparet per hanc l. quæ dicit quod trāſeat ad crimen,&c. Et pone fuiſſe tria delicta, videlicet vnum paſtorem occiſum,alios iniuriatos,gregem abactum,ſecundum gloſ. Eum coget cautiuè,ſi vult accuſare.

Factum. Dic infra,de bo.qui.mor.l.j.

Si quis ſeruos. ff.eo.l.hos accuſare.§.ſeruos.

Singuli. [Decretum.]id eſt, ſententiarum per alios latarum.[A publicis.]ſuprà,eo.ea quidem.ff.de cuſtu.reo.diuus.

Tunc conuenit. Vſque ad illuſtres,ſuprà, de procu.l.penul.& auth.ibi poſita.fallit infra,de iniur.l.fina.& vide ſuprà,eodem,l.reos.

In cauſis. [Deſignent.]& alia contenta,ff.eod.libellorum.vltra tamē illā gloſ. addit hic annos domini & Imperatoris.Et dic quòd vbi proceditur in modū inquiſitionis,vel crimē opponitur excipiēdo,non oportet illa poni.vt extra,de purga.canoni.c.accepimus.Sed contrariū videtur expreſſum,extra,de procu.c.tua.

Accuſationis. [Arripiat.]dic,ſ.l.prox.[Patiatur.] qui poſſunt accuſare ſi ſint perpetui,vt ſcripſi,ſ.qui accu.poſ.cum rationibus. Et facit j.titu.j.l.fin.Sed obſtat,ff.de cuſto.reo.l.j.& l.diuus. Sed ibi de accuſato.

26 [Similitudo.]Quid in crimine hæreſis vbi accuſatus pœnitens non punitur? Doc.dicunt quòd accuſator non poteſt pœnitere nec accuſationem derelinquere,tamen non tenetur de hæreſi,ſed lege Cornelia,de calū.ff.de furt. qui ea mente. Quid in caſu quo mortuum accuſat, de quo infra, titu.ij.l.j. Dic idem, vt no.Archi.extra,de hære.c.filij.lib.vj. Et dic hoc verum in publicis criminibus.Sed in priuatis vel in publicis in quibus non eſt certa pœna ſtatuta,imponit arbitrio iudicis talis qualis eſſet imponenda reo ſi probatum eſſet,ff.ad Turpil.l.& in priuatis.& hoc niſi iudex parcat ei: vt dicetur j.ad Turpi.l.qui non probaſſe.& niſi in caſibus quibus non eſt opus inſcriptione,de quibus ſuprà,tit.j.quis crimen.Item fallit eod.titu.l.ij.de his qui.vt indig.l.tutorem.de bon.l.qui cum maior.§.ſi patris.& infra,de fal.mo.l.j.ij.q.iiij.Paulum.infra, de calum.l.mater.ij.q.iij.notādum.& c. ſi quis iratus. vbi nō punitur ſi quis ex ira hoc fecerit. Quod eſt verum,niſi perſeuerauerit dando fideiuſſore,ff.de publ.iudi.l.actio. Et no. qđ conſuetudo eſt multū in talibus attendenda: vt no.ff.de pœ.reſpiciēdū.[Adiunctis]qui fortè eſt magnus & habet amicos.[Sinat.]ff.de quæſtio.l.reperi.§.j.[Athena.] hoc verū ſpecialiter.Sed generaliter ſic,ff.de pœn.qui vltimo.§.fina.de quæſtioni.l.j.§.quæſtioni. Ad Syllenia.l.certum. Itē hoc fallit in caſibus,ſ.de fer.l.prouinciarū.j.de fal.moneta.l.j.in fi. & his caſibus non debet interrogari niſi præcedat præſumptio nec eius reſponſio faciet fidem,ſed aliqualem præſumptionem,ſecundum gl. Doc.verò dicūt quòd in omni caſu facit præſumptionem ſi fuit generaliter interrogatus,aliàs nō, niſi in dictis caſibus,& facit exempla de confeſſis.c.j.de præſump.literas.de adulte.ſignificaſti.& d.l.qui vltimo.in fi.ff.de quæſti.l.in cu.

a ¶ Hic habemus textum probātē, paſtores primò homicidium attētaſſe,vt habetur Gene.capitulo iiij.de Cayn in Abel fratrē. Et apud Liuiū libr.j.fol.viij. vbi narratur immane & audax facinus paſtorum in Tarquinū priſcū quintum ex ſeptem regibus Ro.

De exhibendis & tranſmittendis reis.

1 ☞ Reus quando ſit exhibendus & tranſmittendus.
2 Laicus quando poſſit clericum capere abſque metu excommunicationis.

Similes. [Meritum.]& ita præſes cognoſcit, ſed non pronunciat: ſed in enormi pronūtiat et exequitur. Dic ſuprà, de iuriſdi.omn.iudi.l.magiſtris.

Nullus. [Conuincatur.] vel ſi ſit ſuſpectus ll. & ij. dic vt ibi. [Aſſenſus.] vt docetur vel remitti requiritur, dic ſuprà, vbi de crimine agi opor. auth. qua in prouincia. [Se vincierit.] id eſt, inſcripſerit, ſecundum gloſ. Non tamẽ vincietur quouſq; reꝰ venerit, ſecundum gloſſ. Vel dic vincierit dando fideiuſſorẽ. Nõ tamẽ tenetur inſcribere ſe niſi dato libello, vt in Spe. de accu. §. pe. [Mœſtos penates.] id eſt, familiã ſeu rem familiarem, vt not. infra, de commeatu. l. ſi. li. xij. Et hoc vt eam conſoletur. vt in Spec. eo. §. j. l. ſcias tamen. [Xxx. tribuătur.] ante datum libellum. Et dantur nihilominus aliæ dilationes conſuetæ. vt in Specu. eodem. §. j. l. quidam. [Copia.] id eſt, non debent facere feſta, nec diu remanere pro negotiando. [Quæſitum.] ab accuſatore. [Tandiu pari.] dic ſuprà, tit. j. l. fin.

Neminem. [Præcipimus.] fallit hæc lex ſecundũ glo. ſuprà, tit. j. ea quidem. quando li. ſe, ſine iu. vin. l. j. infra, de fal. mo. l. j. ff. quæ in frau. credi. l. ait prætor. §. ſi debitorẽ. de fur. l. interdum. §. qui furem. j. de rap. virgi. l. j. in auth. vt lic. ma. & auiæ. §. pe. & ti. viij. ſecundum gl. itẽ fallit infra, de mathematicis. l. ſi. ff. de adul. l. nec in ea. §. ſue occidẽdi. & l. capite. in auth. vt lic. ma. & auiæ. his quoque. in auth. vt iud. ſine quo. ſuf. §. neceſſitatem. col. ij. j. de adul. auth. ſi quis. item in fugitiue. vt in Specu. de accu. §. hoc tamen 3 fallit. Vbi alij ſunt etiam caſus. Et in ti. de actio. §. item quod vult. & ꝑ hoc videtur quòd quicunq; laicus poſsit capere clericum abſque metu excommunicationis, vbi eſſet periculum fugæ. Et de hoc Hoſti. in ſumma de re iudi. l. quis. §. fallit. Et in decre. xj. q. vj. ſi quis ſacerdotum. in gloſſ. & vide infra, de his qui latro. l. ij.

De cuſtodia & exhibitione reorum.

1 ☞ Reus non debet ſtrictè ligari, ſed cautè detineri.
2 Detineri poteſt quilibet accuſatus de crimine grauiſsimo.
3 Cõmentarienſis permittens reum fugere qualiter puniatur.

Quæritur, quibus expenſis debeant cuſtodiri? Dic quòd ille qui facit detineri, ſi detentus non habet de quo: vt not. j. de eroga. mili. anno. l. fin. lib. xij. ff. ad exhiben. ſed ſi hæreditas. §. proinde. Vel dic & melius de publico & de eleemoſynis ſuprà, de epiſco. & cleri. audi. & l. iudices. extra, de hære. c. j. in cle.

IN quacunque. [Sollicitudinis.] ſ. tit. ij. ea quidẽ. [Præſentia.] id eſt, ſi reus vel accuſa. mor. ſue. l. ij. [Sed prolixiores.] non tamen ligetur. vt no. ſ. titu. j. l. ij. extra, de ſen. excom. ſi clericos. de offic. ord. cum epiſcopus. li. vj. per Archid. Contra. extra, de hære. c. j. in cle.

1 Dic non debere ligari ſtrictè, ſed aliàs ſic vt ibi. [Vt & cruciatio deſit.] niſi in caſu, infra, l. proxi. [Veſtibulis.] porticus ante domum, ſecundum glo.

Si quis in ea. [Cum de amiſſo.] per informationẽ ſecretã. nec per confeſsionẽ in tormẽtis. dic ſuprà, de confeſſ. l. ij. [Educitur.] extra, carcerem. [Audiatur.] vide, infra, de pœnis. qui ſententiam. [Sub publico.] vide ſ. titu. ij. ea. Memoratio, id eſt, accuſatio ſeu propoſitio.

a ❡ Mulier pro ciuili cauſa nunquam põt i carcere detineri. vide hic Bal.

2 Authen. Sed nouo iure. [a] Sumitur in corpore vt nulli iudic. §. ti. col. ix. Et patet per hanc auth. quòd quicunq; debet detineri quando crimen eſt grauiſsimum. Quod eſt verũ ſi ſit cõfeſſus vel ſuſpectus, ſ. l. ij. Aliàs diues & honeſta perſona eſt credenda ſub fideiuſsione. Vilis vel humilis non: vt ff. eo. l. j. & ij. ſi non ſit adeò graue quòd mortem ingerat, tũc quicunq; credi debet cum fideiuſsione, & mulier cum iuramẽto ſi fideiuſſorem non habet. vt ibi patet. Et ſic intellige extra, de ſen. excom. ſi clericos. lib. vj. l. quoniam.

3 Ad commentarienſem. Hæc lex dicit quòd cõmentarienſis principalis non ſe liberat tradendo ſubſtitutum ſuum qui permiſerat fugere reum, imò ipſe punitur eadẽ pœna qua reus puniri debebat. Quod verũ eſt ſi fuit in dolo vel nimia culpa committendo, fortè tironi, ff. eod. ſi aliàs pro modo culpæ, ff. eo. milites. Sed & ipſe cuſtodiens punitur pœna fugientis: vt hic in fin. huius legis, ſed non per legem Corne. cùm non fuit fortè dolus, ſecundum gloſ. Diſtingue tamẽ in cuſtodiente, vt dixi in commentarienſi, ff. de pœn. lege, ſi quis aliquis. §. pe. Ille autem qui fugit punitur pœna criminis pro quo captus erat, vt nor. ff. eod. in eos. Sed lex videtur dicere indiſtinctè quòd capitaliter, ff. de effrac. l. j. de re milita. l. milites agrum. §. eius. Sed intellige eas quando pro tali crimine captus erat. Vel ſpeciale in milite: vt dicta l. ſi quis aliquid. §. penul. Sed ſi quis aliquem de carcere eiecerit per vim, videtur teneri crimine læſæ maieſtatis, ff. ad legem Iul. ma. l. iiij. §. item qui confeſſum, ff. eo. ne quis. §. j. Contrà. Sed ibi quando pro leui erat detentus, vel ibi dimiſit magiſtratus ex negligentia. Secus ſi alius dolo eiiceret. Et facit infr. de fal. mo. l. j. & de dena. tri. l. quotiens. lib. x. & l. Iulia. de vi priua. ſupr. de epiſ. audi. l. iij.

De his. Vt intra xxx. dies. id eſt, ſingulis diebus, inſr. xxx. dies. Titulum ſicut eſt Titulus ſuæ dignitatis.

De priuatis carceribus inhibendis.

1 ☞ Carcerem priuatum faciens qua ſit ferienda pœna.
2 Iuriſditionem habens incarcerare poteſt vt poſtea reddat.
3 Clericus vxorem ſuſpectam carceri emancipare poteſt.

1 IVbemus. [Et viris clariſsimis.] id eſt, ad legem Iul. de vi. priua. l. ſi. Maieſtatis, hæc lex non aperit qua pœna puniatur qui priuatum facit carcerem. Sed poteſt induci quòd hac pœna. ar. extrà, ne ſan. bap. itere. l. ſi. Non enim debet magis puniri qui permittit, quàm qui facit. vel dic arbitrio iudicis. Sed hæc lex fallit infr. de fal. mo. l. j. ſecundum gloſſ. Item ſecundum glo. poteſt quis habere carcerẽ vbi ſeruos ſuos ponat nõ publicè accuſatos. Quod doc. ſequunt, & quilibet paterfamilias ſuos ſubiectos ad correctionem morum, ſecundum eos. Et idem no. ff. ſi quis in teſta. li. eſ. iuſ. ſue. l. j. §. quod tamẽ. ſuper verb. coërcetur. ad Sylleia. & ſi percuſſor. de ſue. ſerui & filij. l. de agri. l. pe. lib. xj.

2 Item ille qui habet iuriſditionem poteſt incarcerare vt reddat. in auth. de defen. ciuita. §. audiant. col. iij. de offi. præfect. vrb. l. ſæpe. tamen videtur tenere quòd incarcerare eſt meri imperij. de iuriſd. om. iud. §. notandum.

3 Item dic quòd clericus poteſt incarcerare vxorẽ ſuſpectam. xxxiij. q. v. placuit. & q. vj. ab iſto. ij. Et iũge ſupr. de iac. eccl. l. fin. Et fortè quilibet. l. de adul. quãuis. [Non vendicauerit.] vide ſupr. ne ſan. bap. itere. l. ſi.

Si reus vel accuſator mortuus fuerit.

1 ☞ Libellus vnus ſufficit ad accuſandũ tres de eodẽ crimine.

1 ET ſi Marcellus. Dic ꝙ hic tres fuerunt accuſati de eodem. crimine & eodem libello. quod fieri, poteſt vt ſcripſi, ſupr. de accu. qui de crimine. Vnde teſtes ꝓducentes poſſunt de crimine falſi eodem libello accuſari, ſecũdum docto. per hanc legem. [Extinctum.] l. proxima ſalbi. ff. de publi. iudi. ex iudiciorum. ad legem Iul. pe. l. fina. inſr. de remili. l. iij. ff. de iure fi. l. Lucius ſecundum glo. Sed ſecundum doc. non fallit ibi, quia idem eſſet in quocunq; caſu cùm eſſent bona ſcelere quæſita.

Si is quem. [Ob pœnam.] inſr. ad Turpil. l. ij.

Si ut proponis. [Spectat.] dic, ſupr. de confeſſ. l. ij. [Subiectum.] dic infr. de fal. l. ſicut.

Defunctis. [Notiſsimi.] dic, infra. de bon. eo. l. j.

Si quis cum. Et ſic bona tacitè adempta, ſupr. ſi penden. appel. l. iij. [Appellatione.] vel intra tempus quo interponi potuit, vt no. ff. de pub. iud. ex iudiciorum. & ibi Dy. Sed Ia. contra. [Appellationis.] aliꝰ tamen tunc poteſt repetere, ff. de accu. l. libellorũ. §. fin. [Appellatione.] & ita videtur ſufficere appellatio. Sed docto. contra. ſupr. ſi penden. appel. l. ij. [Vtrum valeat. Adde, ſupr. ex delicto dc. in ſi.

Si quis Imperatori maledixerit.

1 ☞ Maledicens Imperatori qualiter debeat puniri.
2 Leuitas in clericis grauius punitur quàm in cæteris.

1 SI quis. [Temulentia.] id eſt, ebrietate, ſecundum gloſſ. ff. de re mi. l. omne. §. per vnum. de pœn. l. reſpiciendum. §. delinquunt. xv. quæ. j. in rubrica. [Ex leuitate.] vide infrà de iulue. ſi verò conuitij. [Contemnendum.] niſi in caſi. ff. ad l. Iul. maieſta. l. famoſi. §. j. [Et ſi ex inſania.] vt d. l. famoſi. ff. ad l. Pompe. l. pe. [Remittendum.] ad nos, vt puniamus. Et ſic fortè poteſt intelligi, extr. de maledic. c. j. Vel dic quòd Papa eſt magis vindicatiuus.

2 Vel aliud in clericis in quibus leuitas debet magis puniri, ꝓpter morum grauitatem quam habere debent. extr. de vi. & hone. cle. per totum. [Hominũ dicta.] ff. de iniur. l. item apud. §. adijcitur. de neg. geſt. Pomponius. in negotijs.

Ad legem Iuliam maieſtatis.

Vide quomodo cõmittatur hoc crimẽ. ff. e. l. j. & ij. j. c. quiſ quis. vide. ff. de capti. l. nõ dubio. infra de fal. mo. l. ij.

1 ☞ Teſtis vnus ſemiplenam facit probationem.
2 Conſpirans aduerſus principem quomodo puniatur.
3 Filius quo caſu puniatur pro patre.
4 Bona damnatorum ſunt fiſco applicanda.
5 Crimen læſæ maieſtatis non poteſt committi per non ſubditum.

Etiã ex aliis cauſis. ſupra. ei. j. l. proxi. glo. [Quòd contra conſtitutionẽ.] punitur tamẽ vt ſcripſi ſupr. de peda. tudi. l. ij. & authen. ſed nouo iure.

Alienam. [Iurauerit.] per ſalutem principis. ſupra. de iureiu. l. ij.

1 **Si quis alicui.** [Conuictus.] per famam vel vnũ teſtem qui facit ſemiplenam fidẽ, ſecundum gl. Sed contra no. ff. de excu. tut. l. ij. in princ. Sed certum eſt ꝙ facit indiciũ vt procedi poſsit ad quæſtiones, ſecundũ docto [Reus.] s. de cuſto. reo. l. j. [Subdi oportet.] hoc videtur ſpeciale: quia aliàs accuſator nõ torqueretur ſed incidit in Turpill. vel pœna talionis punitur. ſupr. de accu. l. fi.

Nullus. [Vel generis.] s. de decurio. l. decurione. lib. [Excepta tãtũ.] & ſimoniæ. s. de epiſ. & cler. ſi quenquam.

2 **Quiſquis.** [a][Factionẽ.] Id eſt cõſpirationẽ vel ſecreta reuelauerit. ff. de pœn. l. ſi qs aliquid. § j. [Conſiſtorio noſtro.] dic extr. de pœn. c. felicis. libr. vj. Et idem ſi contra epiſcopum vel baronem ſuũ ſuperiorẽ: vt ibi no. Archi. ij. q. j. in primis. vj. q. j. ſi qs. iij. q. v. c. iij. Contra extra de ſenten. & re iudi. paſtoralis. §. & rurſus. extra de pœ. c. j. in cle. dic vt dixi in proœmio libri inſtitutionum, in prin. [Et ipſis pars.] s. de ca. collẽ. l. vnica. [Militat.] armata vel inermi militia, ſecundũ gl. [Sceleris.] cũ aliquo actu. s. de epi. & cle. ſi quis non dicam. ſecundũ gl. & doc. ſi eod. famoſi. §. j. [Filij vero.] poſt crimen geniti. s. de lib. & eo. lib. l. ij. j. de quæſti. diuo. ff. d. ſen. l. emancipatũ. Et dic filij etiam naturales tantũ, dum tamen pater certus ſit. ff. de ritu nup. l. lege. §. j. Item non videtur quòd hæc pœna debeat extendi ad nepotes, ff. de teſta. tut. l. quòd ſi nepotes. Ar. contr. ff. de verborum. ſig. l. iuſta. & l. filij. Et videtur expreſſum in ſimili, extra de hære. c. ſtatutum. lib. vj. vide ibi. Nec teneas ꝙ no. Io. Mona. & Archi. quia hic loquitur in honoribus ſicut ibi in beneficijs. et vide quod ſcripſi. s. de hære. authen. gazaros.

3 Et nota quòd filius portat hic iniquitatem patris, contra regulam communem. infr. de pœ. ſancim⁹. ff. de pœ. l. crimen. de decu. l. ij. §. in filijs [Exempla.] ff. de ædili. edic. quod ſi nolit. §. mancipia. [Hæreditate.] contra. ff. eo. l. eorum. Sed dic hanc l. Iul. habere multa capitula. Vnũ quando contra principem vel contra rempu. & de illo hic. ſupr. de bo. li. l. j. Et dicunt quidam quod applicatur fiſco vt infra. §. vxores. Vel dic quòd venientibus ab inteſtato, iuxta id quòd ſcripſi ſupr. de hære. inſti. l. j. de his qui. vt indi. l. hæreditas. Et facit quod no. in tit. de le. §. legati. [Et vita.] lxxiij. di. c. quorundam. [Qui pro talibus.] ſupra. de tranſac. ſi quis maior. [Ex bonis matris.] quæ crimen non commiſit. Aliàs idem quod in patre, ſecundum gl. & doc.

4 Et idem eſt in quocũque crimine alio, niſi contrarium ſit iure cautum, extra de pœ. c. vbicunꝗ. de hære. c. ſtatutum. li. vj. & ibi nota. de pœ. in quibuſdam. §. fi. [Quas ex eo tempore.] ergo ante factæ valent, niſi eſſent factæ filio in poteſtate. de quo ſupra dixi. Et vide plenè s. de dona. inter vi. & vxo. l. res vxoris. [Vel iure.] id eſt quolibet contractu. [Debeant.] quia ſecundò nupſerunt, ſupra de ſecũdis nup. l. fœminę. [Donabitur.] j. de his qui ſe de. l. j. & ff. de iure fiſc. l. edicto. & l. ſenatus. de ali. tu. mu. cau. fac. l. iij. in fin.

5 **Meminiſſe.** [Imperatoris.] vel rempublicam, ſecus in alijs capitulis. ff. e. l. fi. ſecũdum glo. Sed non ſubiectus non poteſt committere. extra de ſent. & re iudi. c. paſtoralis. in cle.

[Damnetur.] ſupra l. proxi. dic ſupra ſi reus vel accu. mor. fue. l. fina. [Nec alienare] dic ſupr. de dona. inter vir. & vxo. l. res vxoris. [Manumittere.] ff. de manu. vindi. l. qui pœnæ. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. donationes. §. fina. ſed fortè valebit ſi ſententia abſolutoria ſequatur: ſupra. de li. cauſ. l. ſi ab eo. de ſeruo pig. da. in a. l. ſi ſeruo. [Debitorem.] ſpeciale. ff. de ſol. l. reo criminis. Sed fortè ignorans excuſatur, eo. titu. l. vero procuratori.

Ad legem Iuliam de adulterijs.

Hæc lex non fuit inuenta à Iulio Cæſare, quamuis vocetur Iulia: ſed ab Auguſto nepote ſuo. ff. eod. l. j. Et nota ꝙ infert. hic ꝙ adulterium ſit maius crimen poſt crimen læſæ maieſtatis. Contrà, extra de iudic. at ſi cleri. dic ibi.

1 ☞ Adulterium quare grauius in muliere quàm in viro puniatur.
2 Adulter cũ vxore inuentus quando poſsit licitè interfici.
3 Maritus in accuſatione vxoris eſt omnibus præferendus.
4 Maritus quando lucretur dotem & propter nuptias donationem.
Maritus ſolus ad thori ſeparationem agere poteſt.
5 Remiſsio quando fieri poſsit in delictis, & quando in contractibus.
6 Maritus quo caſu poſsit vxorem expellere.
7 Procurator an admittatur ad accuſandum.
8 Accuſatus abſens an poſsit mittere procuratorem.
9 Accuſatus de adulterio an poſsit excipere de lenocinio.
10 Exceptiones æquè à iure conceſſę quando ſint negatę.
11 Vinum fugiendum quòd in eo ſit luxuria.
12 Mulier ob adulterium detruſa in monaſterium an efficiatur monacha.
13 Adulter denũtiatus cum vxore repertus an poſsit interfici.
14 Teſtes tres quando notorium faciunt.
15 Condemnatio quo caſu fieri poſsit ob ſuſpicionem.
Vaſallus reſignans feudum domino vt eum licitè poſsit offendere, eſt periurus.
16 Maritus non lucratur dotem ob adulterium vxoris, cui viuẽti non fuit quæſtio adulterij mota.

1 **Publico.** [b][Lex Iulia declaret.] vel iure extraneo. [Fœminis.] quia non habent thorum, ſecundum gl. Et quia in viro non eſt tantum periculũ propter partum alienum qui poſſet marito ſuccedere. Et dic quòd hoc verũ criminaliter. Sed ciuiliter quoad ſeparationem thori ſic. ſupr. de repu. conſenſu. §. cauſas. extra de diuor. per totum. xxxij. q. iiij. nemo. in prin. & ſic nota.

a ¶Hic habes text. quã not. ſi placet, in §. vxores. ꝙ in conſiſcatione non veniat dos nec peculiũ profecticiũ publicat. bo. filij. vide Alex. i l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ff. de dã. infec.

Crimen. [Lenocinij.] vide infr. eo. ſine metu. & l. caſtitati. [Suſpectam.] dic ſupra eo. l. ij. §. lenocinij.

b ¶De pœna adulter. vide tex. gl. in ca nec aliqua xxvij. q. j.

Verba legis. [Sed Iuſti.] id eſt legitimi & naturalis, vel legitimi tantũ. Ex diſſolutione. p diuortiũ. ſecus ſi morte vel bona gratia. ff. qui & à qui. ſed ſi maritus. & l. proſpexit. Et vide ff. e. ſi poſtulauerit. per l. & hic plenè no.

2 **Gracchus.** [Vt per legem.] quia vilis & in rebus venereis fuit inuentus in domo viri. ff. eo. marito. & l. ſi adulterium. §. Imperator. Et hoc ſi denunciatio non præceſsit. Tunc dic infra, authen. ſi quis. & dicitur vilis, reſpectu perſonarum, vt d. l. marito. dic ibi ſupra de nupt. l. humilem. Pater verò poteſt occidere quencunque in domo ſua, vel viri, dum tamen filiam interficiat, vt l. quod ait. & l. nihil. ff. eodem. Sed filius non poteſt occidere adulterum matris, vt not. in d. l. quod ait. Niſi in caſu, infra, de rapto. vir. l. j. ſecũdum docto. Item videtur quòd poſsit vxorem occidere. ff. ad Syllenianum. ſi quis in graui. §. ij. Sed non eſt verum. ff. eodem. nec in ea. §. finali. Et notatur ff. eodem. marito. Item dic quòd quamuis quis non poſsit occidere nõ vilem, nihilominus poteſt capere. ff. eodem. capitu. dic ibi. De iure vero canonico nulli licitum eſt interficere. xxxiij. q. ij. Inter hæc. & ibi nota. & c. à diuo. [Legitime.] ſuprà de admini. tuto. l. ſancimus. [Dolore.] vide extra de ſenten. excõmuni. ſi vero aliquis. [Factum eius.] ff. ad l. Corne. de ſica. l. j. §. fin. ff. ad Syllenia. ſi quis in graui. §. ij.

Adulter. Idem de lenone ſtupratore. ff. eo. mariti. §. hoc quinquennium. Et dic quòd hæc lex non obtinet, vbi agitur ad thori ſeparationem, vt xxxij. q. ij. admonere. [Adulterium.] de adultera dic ff. eo. mariti. §. ſex. & §. præterea. [Accuſari non poteſt.] fallit ff. eo. l. ij. & l. quinquennium. & l. mariti. §. fin. [Non oportet.] dic ſuprà qui accu. non poſ. l. j. ff. eo. l. ſi maritus. §. præſcriptiones.

3 **Iure mariti.** [Accuſare volenti.] & præfertur omnibus etiam patri. ff. eo. ſi cuius. & l. ij. §. ſi ſimul. [In publico.] quamuis ſit feſtum. ff. eod. miles. §. ſexaginta. [Agere poteſt.] vſque ad quatuor menſes. ff. eo. l. ij. §. fina. ff. eo. ſi maritus. §. ſi autem extraneus. [Timere non debet.

bet.]quia faciliter probabit.nam,&c.ſi probet.aliàs ſic poſt ſex dies.Sed antè non de iure iſto.Hodie ſic,j.in authen. ſed nouo iure.Et ſic intellige hic ff.eo.is cuius. extra, de procu. c.tuæ.

Propter. [Iuſtus non eſt.]vt de adulterio, ſed de ſtupro ſic,ff.eo. ſi vxor. [Sponſa eius fuerit.] ff.eo. ſi vxo.§.diuus.de iniur.itē apud.§.ſponſam.niſi poſtea alij nupta eſſet,ff.eo.miles.§.quærebatur.ſecundū gl. vel ibi fuit legitimè cognita,vt ibi nota.vel ſi vxor eſſe nō poterat, ff.eo.ſi vxor.§.ſi minor.& vide l. ſi minor.eo.tit.de cōcubin. dic,ff.eo.ſi vxor.[Curatoribus.]s.de auth.præſtan.l.clarum.

Reos adulterii. Ab eodem,ſed à diuerſis ſic. ff.e.denunciaſſe.§.quæritur. Sed inceſti ſic,ff.eod.vim paſſam.§.inceſti.dic,ſupr.de accu. qui de crimine.[Marem & fœminam.]de diuerſis ſic,ff.eod. nihil.§.ſi. Vtroſq.]vt incipiat à quo velit diſtinctio tamē inter nuptam & nō nuptam.ff.eo.ſi maritus.§.pe.& l.nupta.

Caſtitati. [Damnatam.]vel de ſtupro,dic infr. eod. l.fine.[Legitimis.]Et ſic videtur pœna pꝑpetua.de quo extra,de pœn.quamuis.lib.vj.

De crimine. [Refugiētis,]ꝑ dona, & corruptionem.[Accepit.]ab aliquo qui faciebat ſtuprum.

Crimen. [Non poſſe.]Sed nouo iure poteſt, vt in auth.hic poſita.

Authen.Sed nouo iure. Sumitur in corpore, vt lice.ma.& auiæ.§.quia verò plurimas.col. viij.

4 Et dic ꝙ vir lucratur dotem & ante nup.donationē ſi obtineat,vt in corpore. eo.titu.§.ſi vir.Et corrigit hæc authen. hanc l.& ff.eo.miles.§.volente.& l.conſtante, vel dic,quòd illa non corrigitur.Item dic ꝙ hic corrigitur l.ſupra eo.iure mariti.Et dic puniri maritum ſic agat ad pœnam, ſecus ſi ad thori ſeparationem.extra de procura.tuæ.de adult. maritus. in ſpe.eo.ver.j.iūge,infra,eo.auth.ſed hodie.Item dic ꝙ nullus poteſt agere ad thori ſeparationem,niſi ſolus maritus, vt no.extra eo.c.j.per Inno.

Si dum in tuo. [Sumi poteſt.] niſi in caſu.ff. eo. ſi quis adulterium. dic ſupra eo. ſi reos.

Et ſi crimen. [Nec infamiæ.]ff.de ritu nup.l.palā.§.quę in adulterio.[Subijci.]Sed abſolutio prodeſſet.ff.eo.l.denunciaſſe.§.finali.

Si quondam. [Neque abſens accuſari poteſt.] dic ſupra de accuſa.abſentem.& lege hic authen.ſi verò.quæ eſt infra.[Nec enim tempus.]ff.e. miles.§.quidam.

Authē.Si uerò criminis. Sumitur in auth.vt nulli iudi.§.ſi quis verò cōprehenſorum. colla.ix. Et not. quòd

5 ſit remiſsio in delictis.de quo dic ſupr.vbi de cri.agi opor.authē.qua in prouincia.Item vbicunque certæ perſonæ cognitio demandatur,vt præſidi.ſupr.ne ſi.po.l.j.vbi quis decuri. vel coarta.l.ſin.Sed in contractibus non ſit,niſi pars latitaret. ff.de iudi.l.hæres abſens.ſecundū gloſſ.Sed nec videtur quādo latitat,vt extra de lo. compe.c. Romana.§.contrahentes. libro vj.

a Caſus appellationis ab accuſatione adulterij.no.xxxij q.vj.ca.in ſumma. & ca. itelleximus. de pœna. ꝙ ſcilicet perdat dotem & paraphernalia bona. vide gl.ſingu.in ca. plerunque.de do.inter virum & vxo.la.de bel.in l. raptores. ſuprà de epiſc. & cleri.

Adulteram. [Etiā abſentem.]dic s.qui accu.non poſſ.l.j.ff.eo.ſi maritus.ij.§.legis.

Abolitionem. [Senatuſcōſulto.]Turpilliano. Sed à pœna talionis excuſat. s. eo.iure mariti.[Nō fuiſſe.] cōtra.ff.ad Turpillia.l.ſenatus.§. eos.ſed ibi in tutore.

Sine metu. [Certo capite.] multa enim ſunt.ff. de mino.l.auxilium.[Vxorem.]dic hodie contra,ſupr.authen.ſed hodie.

6 Quod intellige ſi pœnitētiam egit, & eſt in melius cōuerſa. Aliàs eſt patronꝰ particeps delicti qui talē recipit, vt extr. de iniur.quēadmodū.de adult.ſi vir ſciēs. Sed tamē non pōt eam proprio iudicio dimittere.extra de diuor.porro. Etiam ſi ſit notoriū,vt ibi. Quod verū eſt vt eam expellat à domo, ſed thorū debet denegare,vt extra.c.tua.& ibi not.

Eum qui. [Vxores.]vel ſpōſas.ff.de his q̄ no infa. l.j.[Infamia.]s.de inceſt. nupt.l. nemini. [Iuris effectus.]quo nō ſunt duo matrimonia cū vltimum ſit nullū.[Deſtinatio.]cū conamine.s.de excuſ.tu. ampliſsimi. [Vxorē.]ff.e.l.pe.[Reſtitui.ff.de cōdict.ſine cauſa.auūculo. [Quomodo poteſt.]nullo modo.ſupr.de don.ante nupt.ea.

7 Quamuis. *Hæc lex duplicem intellectum habet, vel quòd accuſator qui cōparuit ꝑ procuratorem vſque ad litis conteſta.ſemper admittitur per procuratorem,vel quòd abſente accuſatore poſt completum proceſſum poſsit pronunciari. Et ſic intelligit gloſſ. Sic etiam tenet primum intellectum Ber.& Archi. poſt eum. extrà de iudi.ca.primo.Et Guil.in Spec.de procu.Fran.tamen tenuit cōtrà.quia condemnatio non poteſt accedere in procuratorem. ſuprà de ſent.l.j.

8 Circa ſecūdum quæro,an idem eſſet parte accuſata abſente? Et potes dicere quòd ſic. & facit quod no.ſuprà de iudi.properandum.§.ſin autem abfuerit. Alij dicunt idem in ſententia abſolutoria: ſed non in condemnatoria. Sed primum videtur verius,cùm eſſet ratio legis inhibentis procedi cōtra abſentem: quæ eſt quia non conſtat de cauſa. Et totum periculum in cognitione cauſæ.ff.de offic.conſu.l.j.in fi. Et iunge ſuprà de accuſa.abſentem.& l.reos.ſuprà de procu.l.ij.[Cum Iuliano.] quia ambo ſunt certi.[ipſius præſentiam.]qui accuſauerat per procuratorem.

Foedisſimam. [Libidinibus.]gratis: vel agunt vt vir.[Vleiſcūtur.] quaſi dicat volentes puniuntur, ſed vim paſſæ non, vt.ff.eo.ſi vxor.§.ſi quis planè.

Ob commiſſa. [Certa tempora.] vj.menſium. Sed quinquennium eſt continuum.ff.e.quinquennium.ſuprà e.iure mariti. [Tranſacta.]ff. ex quib.cau.ma.ſi qua.[Effrenata.] ſcilicet vſque ad tempus prædictum. Vel dic præfiniendum à iudice.[Prætendas.]longo tempore.

Si ea. [Adulterij.]id eſt ſtupri. Si enim eſſet nupta, ageretur de adulterio.ff.e.ſi vxor.glo.

Serui. [Accuſare.]hodie eſt matrimonium, vt ſcripſi ſuprà de inceſt.nup.l.cum ancillis.[Cum fœdiſsimo.]vide ſuprà de contrah.& commit.ſtipul.l.ſi quidem.

Et ſi libidine. [Cum ancillas.]ſuprà eo. ſerui.ſed agitur ſerui corrupti, & Aquiliæ. [Grauatam potius]ſuprà de his qui not.infa.l.ea.

9 Quoniam Alexandrum. Pone ꝙ Titius accuſabat Alexandrum de adulterio: & Alexander excipiebat de lenocinio. Titius replicabat quòd erat ſeruus].[Ita ordo. Sed quare non auditur ad ſuam defenſionem Alexander? Dic qd̓ ideo quia, nedum accuſator per hanc exceptionem repellitur, imò puniſ,vt.ff.e.l.ij.§.ſi publico. Et ideo videtur quòd ſi ad defenſionem tantum proponat, quòd poſsit excipere. Et videtur Azo hoc notare in ſumma.e. ver. item repellit. Et not.ꝙ ideo ciuilis actio præfertur: quia eſt præiudicialis.infrà ad l.Faui.de pla.l.præſes.aliàs cōtra,ſupr.de ordi.iudi.l.ſi.

Commiſſum. [Matrimonij.] ff. e.l.miles.§.nominati.ſuprà e.l.ſi de reo.

10 Ita nobis. [Ambages.]infra eo.adulterij. Pone exēplum.[Cęteris præſcriptionibus,]niſi ſint æquæ, & à iure conceſſæ. Nec ob.ſupra de iure mariti. ff.eo.l. mariti.§.ſex menſium.ſuprà eo.abolitionem.ff.e. ſi maritus. §.ſi negauerit.eo.titu.ſi vxor.§.iudex.& §.ſi.& l.denunciaſſe. §.quæritur.Et facit quòd quamuis conſuetudo dictet quòd contra iudicatum altera de tribus exceptionibus tantummodo admittatur, quòd nihilominus plures admittētur,ſi æquū ſit eas admitti, vt exceptio falſi, & cęterę ſimiles.[Præter quinquennij temporis.]ſupr.cod.adulter poſt quinquennium.ꝙ marito.]ff.eo.l.j.quaſi per totum.]Illa etiam quæ.]de qua ſupra eo.ſi dum in tuo.[Verſuti iuris.]id eſt decipientis.

11 Quæ adulterium. Id eſt ſtuprum, ſecūdum gloſſ.[Vina.]in quibus eſt luxuria, & vide ſupr.ſi quis Imperator.maledixerit. l.prima.[Familiæ.]ff.de libe.ho.exhi.l. demum.de verborum ſignificationibus.l.pronuntiatio.§.in nati. Alio modo ſumitur.ff.de his qui ſunt ſui,vel alie.iu.nam & vitium.[Dignas.] niſi eſſent nuptæ.ff.eo.ſi vxor.§.j.ſuprà e.ſi ea ſecundum glo. Cōtra,infrà,de rapt.virginum.l.j.dic ibi.facit.ff.de ritu.nup. l.ſenatus.

Quamuis. [Liceat.]idem ſi matrimonium eſſet ſolutum.ſupr.eo.crimen.ſecundum gloſſ. [Solummodo.]primo ordine.ff.e.l.j.in ſi.& l.ij. Et vide ſuprà eo.iure.[Et auunculo.]& nō alijs vlterioribus, ſecundum gl. Sed nec his iure mariti, vt hic not.[Abolitione.]In alijs diſtingue.infrà de aboliti.l.ij.glo.[Eſſe oportet.]cōtra adulterum, vel adulteram, ſecundum gloſſ.[Licet ream.] vide ſuprà eo. iure mariti.& authen.ſed nouo iure.[Penes te.]ſuprà eo.ſine metu. Vel dic in carcerem.[Detinere.]dic ſupr.e.auth.ſed nouo iure.]Procul arceri.]donec illi ſuꝑſint, & accuſare velint. [Nuptiarū.]hodie vide vt ſcripſi in aut.ſed hodie.ꝙ hic lege.

Authen.

Authen. Sed hodie. Sumitur in authẽ, vt lic. ma. & auiæ. §. his quoq;. col. viij. Opp. cõtra primũ dictũ. j. de pœ. ne quis. j. de decu. ne quis. lib. x. Dic hic ſpeciale ſecũdum gl. Item opponitur cõtra ſecundũ dictũ. ſ. e. caſtitati. Dic quòd hæc corrigit. Et vide ſ. eo. ſine metu. Item opponitur cõtra vltimũ dictum ſ. de repu. conſenſu. §. virum. Dic vt ibi ſcripſi, quia pacta ſaluantur poſt mortẽ mulieris, ſed in vita non: vel hic cùm agitur criminaliter, ibi ciuiliter. vel dic q aut habet alia bona quàm dotem, & ſeruatur in illis hæc auth. & tũc põt dici q vir dotẽ lucretur. extra de dona. inter vi. & vxo. c. plerunq;. Aut nihil niſi dotẽ: tũc ſeruatur pactũ dotale, ita tamẽ q mulier habeat de quo viuat in monaſterio, vel intellige finẽ huius authẽ. cũ pactum fuit factum in cauſam adulterij: quo caſu prouiſio ceſſat. ſ. de pac. cum l. fin.

12 Sed an detruſa efficiatur monacha? Io. videtur velle q non. Quod verũ eſt vbi inuita ita intruditur. extra de regula. c. cũ virũ. xx. q. j. c. puellę. Nũquid ergo pœna viri ſuccumbentis eſt hodie immutata? Gl. in l. quãuis. dubitat. Sed ſatis patet q ſic. ſ. eo. auth. ſed nouo iure. Sed fortè nõ ſic in extraneo accuſante. Vel dic idẽ. & facit. ſ. de accuſa. l. ſi. Sed pœna adulterij tis non immutatur, ſecundũ omnes, in auth. vt li. ma. & auiæ. §. hic quoq;. col. viij. etiã quæ eſt hodie capitalis, vt hac l. quãuis. Sed de iure ſtorũ nõ, vt no. ff. de re mili. qui cũ vno. §. adulterio. de his q no. infa. l. ij. §. miles. Pœna aũt ſtupri eſt inſt. de pu. iu. §. ſi eadẽ. De iure verò canonico eſt alia. extra eod. c. j. & ij. de iud. at ſi clerici. Item in caſu pœna ſtupri eſt adulterij. infra eo. l. pe. no.

13 Authen. Si quis. Sumitur in corpore, vt lic. ma. & auiæ. §. ii quoq;. col. viij. Et no. hic de vi denunciationis. dic ſ. de rei vend. l. ſi fundum. Item dic cõuenientem, id eſt colloquentẽ, vt patet in corpore vnde hæc ſumitur. Et no. hic q ex præſumptione dãnatur in authẽ. vt nulli iudi. §. penul. colla. ix. contra l. ff. de pœ: abſentẽ. propter ſpretum denunciationis, vt not. in corpore. Vel eſt hic præſumptio iuris, ſcđm doc. Et dic quòd punitur pœna cõtenta. in l. quãuis. & not. in corpore. & habet locum hæc l. vbi eſt vtilis perſona cui denuntiatur. Et ſic not. in corpore. Et hanc Ia. de ra. Sed gl. tenet locũ in qualibet etiam nõ vili. ff. eo. marito.

14 Et no.[a] quòd tres teſtes faciũt hic notorium. vide ſ. qui ac co. poſſ. l. ea quidem. Et hoc ſi teſtes viderunt eum colloquentẽ. Secus ſi vidiſſent eum tantũ captum, vt no. in ſimili. ff. eo. capite. Itẽ no. q eccleſia nõ tuetur eũ qui in eccleſia deliquit, extra de immuni. eccle. c. fina. Sed cur iudex ſecularis eum nõ extrahit. in authen. de man. princi. §. ſed neq;. colla. iij. Dicas q maritus nõ poteſt extrahere, vt hic: ſed fortè iudex poteſt, vt ibi. Hæc authẽ. non obtinet de iure cano. q epiſcopus traderet eum, quia eſſet irregularis.

Cum uir. [Iura.] vide modum loquẽdi myſticum. ſupra in qui. cau. ceſ. lon. tempo. præſcrip. l. ſi. [Qui ſunt.] non tamen poteſt agi l. Iuli. ad ſeparationem thori, vt no. inno. extra eo. c. j.

In adulterii. [Tunc temporis domi.] idem ſi non domi fuerint in ſeruis viri. Et hoc referas ad ſeruos mulieris. ff. qui & à qui. l. ꝓſpexit. vel ibi quo ad manumiſſionem.

Adulterii. [Aut dos.] quæ non erat, & idem ſi erat ſecũdum glo. [Negotio.] ff. eo. in crimine. [Magnitudine.] ſ. qui accu. non poſ. l. j. de ord. iudi. l. fina. [Competere.] id eſt poſſe intentari.

Si qui aduterii. [Depulerint.] id eſt diſtulerint. Vel dic quòd fuerunt abſoluti. Et hic loquitur quando probatione hominis non vtitur ſecundus accuſator, ſecũdũ gloſſ. & doc. Dic ſupra. de accuſ. ſi quis homicidij. Et facit extra de pur. vul. c. ij. de præſum. literas. ſ. de re. cre. l. ſi. [Atque iudicij.]

15 Nota q fit condemnatio per præſumptionem. contra l. abſentem. vt dixi ſupra eo. quãuis. Item no. quòd ex præſenti præſumitur in præteritum. ſ. de natu. li. cum: quis in authẽ. de reſt. & ea quæ pa. §. vnũ quidem. & §. mulier enim. col. iiij. vt nulli iud. §. ſi quis vero accuſatus. col. ix.

Si mulier. Ar. contra vaſallos qui quittant feudum domino vt poſſint eum offendere q ſint periuri. in feu. de va. qui cõtra cõſti. Lotha. c. j. §. ſi. [Accuſationẽ.] tanquã de ſtupro, nõ adulterio. ff. eo. inter. §. lex. Sed imponitur pœna adulterij hoc caſu. in authen. vt nulli iudi. §. quidam. colla. ix. Nec eſt locus. l. ſi ea. s. e. hoc caſu. ſcđm gl.

Libertatem. [Diſſiniunt.] ff. qui & à quib. l. proſpexit. ſ. e. in adulterij. [Reſtituat.]

ſupra de repudijs. l. cõſenſu. [Poſt mortem mulieris.] facto diuortio ante. Secus ſi in matrimonio deceſſiſſet, ſcđm glo.

16 Tunc enim non lucratur ex quo in vita non fuit quæſtio mota. vt nota. in Spe. de doñ. inter virum & vxo. §. ſummaris. ver. quid ſi mulier. Pro quo. ſ. de re do. l. j & l. ſi. Quidã tamẽ dixerũt cõtra, vt not. in Spe. de excep. ſ. dicto ver. item quæritur ecce. & hoc ſi habuit tempus mittendi diuortiũ. Quid enim ſi q occidit eam in actibus venereis? Poteſt dici quòd tunc lucretur, niſi ipſemet occidiſſet, vt xxxiij. q. c. admonere. vide ibi.

Si quis eam cuius tutor eſt, corruperit.

1 ☞ Tutor pupillam ſuam corrumpens, grauiter punitur.

1 SI tutor. [Deportationi.] ff. de adulte. l. qui pupillam. [Quamuis eam pœnã.] aduerſariuè non correctiuè ponitur, ſecundũ glo. q. d. & iſta & illa. Et no. quòd durior pœna quàm alij imponitur, vt inſti. de pub. iud. §. ſed eadem. [Quàm raptori.] infra de rap. vir. l. j.

De mulieribus quæ ſeruis proprijs ſe immiſcuerunt.

1 ☞ Mulier ſe immiſcens ſeruis proprijs qualiter puniatur.

1 SI qua. [Verberone.] id eſt ſeruo verberato. [Officio.] dic ſupr. de accuſa. l. ea. [Seruo alieno.] non illi qui cõmiſit. ff. de hæreds. inſti. l. his verbis. §. j. [Libertas.] & pretium dominò. ſupra pro qui cau. ſer. li. ac. l. pen. [Dignitatis.] quam per maritum ferebat. [Mulieris.] ſpeciale. ſ. ad Orfi. l. ſi qua. [Cognatis.] ſpeciale, infra de bon. proſcrip. l. ſi. [Subſtantia mulieris.] non vt ipſa habeat quæ capitaliter damnatur.

Ad legem Iuliam, de vi publica, vel priuata.

1 ☞ Fiſcus quo caſu tanquã ſucceſſor occupare poſſit.
2 Feudum vel emphiteuſis, an poſſit confiſcari.
3 Feudum alienare quo caſu cogi quis poſſit.
4 Creditor quãdo licitè poſſit ingredi fundum debitoris.
5 Delictum commiſſum præter propoſitum, an debeat puniri.
6 Adulterium non cõmittitur ſi mulier nupta ignoretur.
Mandans homicidium, quãdo puniatur de mandato.
7 Fugere nemo tenetur in defenſione rerum ſuarum.
8 Aſſiſtens homicidæ in delicto, an puniatur & quando.
9 Homicidium ſi factum ſit inter plures, & neſciatur quis percuſſerit, qualiter puniatur.
10 Vocati & iuuantes quã actionem habeant pro recuperandis damnis.
11 Mittens alium ad aciẽ tenetur ad capti redemptionem.
12 Spoliatio prima an abſumatur per ſecundam.
13 Spoliatus primò, an poſſit excipere de ſpoliatione ſua cõtra ſecundo ſpoliatum agentem.
14 Recuperãs poſſeſſionem an deſinat vſucapere.
15 Condemnatio in criminali non fit per probationem factam in ciuili.
16 Bucellarij qui dicantur.

a ¶Nota. opin. Io. Fab. in ma. notorij.

OB debitum. [Vel ciuile.] qđ maritus geſſit excepto primipilo. ſupra ex qui. cau. pig. ta. contra. l. pen. etiam ſi per executorem capi faciat. ff. quod me. cau. l. ſi. §. pe.

Tutoris. Concor. ſupr. de fideiuſ. l. j. infra de bo. proſcri. l. ſi vt, ꝓponis. de ſen. paſ. l. ij. ff. ſol. ma. l. ſi marito. Sed ob. ff. de iure do. l. mulier. ſupr. de dona. l. ſi. Sed gloſſ. dicit quòd ibi mulier nõ amiſit bona. Et ſic ſupponit q ſi eſſent tranſlata in maritum, quòd maritus teneatur, quod eſt contra l. æris.

1 Dyn. dicit quòd hæc fiſcus tanquàm ſucceſſor occupat. Et hoc videtur notare gloſſ. ff. de iure fiſc. l. non intelligitur. §. cum ex cauſa. Pet. verò dicit quòd vbi ex poteſtate l. bona deferunt ſub quotitate, quòd tenentur pro portione hæreditaria, vt hic. Secus ſi ex cõncuttione paruũ. Sed ob. in auth. de trien. & ſe. §. cõſideremus. col. iij. Sed ibi ſpeciale. ff. de le. j. nõ amplius. §. j. de le. ij. ſi quis ſeruũ. §. ſi. cum l. ſeq. Hoc autẽ caſu fiſcus non poteſt dici proprie hæres, vt no. ff. de noua. l. quoties. in fin. Ideo ſi non fecit inuentarium, nõ tenetur vltra vires hæreditatis. ff. de iure fi. l. j. §. an bona. Item hæc l. hodie videtur obtinere vbi ea cõmittitur alia cauſa quàm per pœnã.

ff. de

ff.de pig.l.lex vectiga.in feu.de inueſti.de re.alie.fac.§.rei.ff. de condi.& demon.l.ſi fundum.§.à teſta.ſed ſatis poteſt dici quòd imò,ſaltem in melioratiõe.in feu.hic fi.lex.§. in bonis. §.ſi vaſallus.ff.de bo.dam.cum ratio.§.in bonis. & §.ſi in libertinum. ff.de iure fiſ. Statius.§. Cornelio.de dam.infect.l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.

2 Quid ſi is cuius bona publicantur, tenebat rem in emphiteuſim vel in feudum, nunquid res huiuſmodi applicabitur fiſco? Videtur quòd non per dictas ll.ſupra de epi.& cle.l.ſi qs presbyter.de iure patro.l.diui.infra de reis poſtu.l.j.§.j.lib.x. ff.de bo.lib.l.ſi neceſſe.§.ſi deportatus.in authen.de alie.& emphi.§.j.col.ix. Argu.contra in feu.de ſta.cõtra liber.eccle. fa. §.ſi vero dominus.Et hanc Spe.titu.de feu.ver. xj.dic quòd vbi committitur contra dominum,tunc applicatur domino,diſtincto an ſit nouum vel antiquũ.in feu. quæ ſit prima cauſa benefi.amit.§.fina.Et dic domino immediato.in feu.de phi. feu.alie.per Fre.§.illud. Vbi verò aliud crimen, tunc ſi bona non publicentur,agnatis applicantur,vt d.§.fin.alias fiſc.ſaluo.iure domini.

3 Et ſi fortè non expediat domino tam magnum vaſallum habere compellet per iuſtitiam eũ alienare,vt dictis ll.Et hoc vltimum Spec.etiam tenet,videlicet quòd fiſcus compellatur vendere rem.dic ibi. Et facit quòd ſi domus alicuius debeat per ſententiam dirui propter crimẽ,quòd creditores poſſunt ſe opponere deſtructioni.vide infra de bo.proſcrip.l.iij.Contra.ff.ad Sylle.l.j.§.j.Et ibi de hoc.[Si tertia.] inſti.de pu.iudi.§.item lex.

Si confidis. [Legis Iuliæ.] vel in primo caſu. de rapto.infra titu.j.l.ij.In ſecundo caſu, de priua.carceri.[Prouinciæ.]ff.eo.l.& eum.

Si criminis. [Sed contra eum.] vt puniatur corporaliter.infra eo.l.ſeruos. Nec ob.ff. de accuſa.l.hos accuſare.§.omnibus.[Coactus.]ſine armis.ff. ad legem Iul. de vi pri.l.ſi quis aliquem.

4 In poſſeſsionem. Dic quòd aut creditor recipit ex cõuentione,& tũc aut conſtat quòd animo rapiendi, & tunc tenet,vt hic. Aut de cõtrario,& non tenetur. Aut eſt dubium.& tunc etiã non tenetur.ſupra de pig.l.iij.ff.de fur.l.cũ creditor. vbi ſine conuentione habet locum l.iſta.ff.ad l.Iul.de vi priua.l.ſi. Et idẽ ſi ipſe non occupet:ſed faciat per executorẽ abſque agnitione cauſæ occupari.ff.quod me.cauſa.l.ſi.§.penul.& dixi s.l.j. Et ſic intellige.ff.ad legem Iuliã,de vi priua.l.penul.& fin.

5 Quoniam multa. Concor.ſupra de his qui ad eccle.cõfu.l.iij.Opponitur cõtra,quia hic aggreſſor non habuit propoſitũ occidẽdi,& ſic non videtur teneri.ff.de fur.l. qui iniuriæ. ſupra de adul.l.eum qui.Gl.dicit quòd hic ſunt plura delicta. Sed cur non ſunt ibi plura? Alij aliter dicũt.tu verò dic quòd.vbi qs delinquit. & præter propoſitum aliquid cõtingit, quòd aut habuit animum delinquendi,& tunc ſi id quod proponebat erat aptum & veriſimile ad conſequendum id quod cõtingit, quia tenetur,etiam ſi prohiberet fieri quod cõtingit,vt extr. de homici.c.ſi.lib.vj.quamuis Inn.& Hoſtien.cõtra. quo ad hoc.extra de homi.c.ad audientiã.Si nõ erat veriſimile,ſic ꝙ poſſit ignorãtia cadere non craſſa,tunc nõ tenetur. Et ſic intellige cõtraria.ff.ad legẽ Corneliã.de ſica.l.diuus.de furt.vetum.de iniur.eum qui.§.ſi.de fur.l.vulgari.§.quis eſt. de ſeruo.cor.Neratius.

6 Et ideo non videtur ꝙ cõmittat adulteriũ qui ignorabat mulierẽ[a] nuptã,vt l.eũ qui. Ar.cõtra,s.de repu. auth. hodie. Item qui verberat clericũ,ignorãs ipſum clericũ,nõ incidit in canonẽ,vt no.ff.loca.ſi qs ignorãs.extra de ſentẽ.excõ.c.ſi vero aliquis.Quid ergo ſi aliqs cõſuluit alicui qđ inuaderet aliquẽ,& inuaſus occiſus ſit? Satis põt dici ꝙ cõſulẽs vel mãdãs teneatur per hanc l.De hoc ſunt opi.in d.c.ad audientiã. Dic ibi per Inn.& Hoſti.Sed an in caſu huius l.teneatur inuaſus, ſi ex parte inuaſoris aliquis ſit mortuus? Dicit gl.ꝙ nõ, ſi aliter non potuit ſe defendere,aliàs ſic.

a ꝗNo.opi.Fab.

7 Caue tamẽ q in defenſione verũ fugere nõ tenebaſ.ſ. vnde vi.l.j. Dic ibi,& hoc ſi cõſtat agreſſum interfeciſſe aliũ. Si autẽ aliqs de iuuãtibus eũ interfecerit,dic idẽ: q ſi iuſtè eũ defendẽdo, nõ tenebitur,aliàs ſic,vt dixi d.l.j.Sed ex parte aggredientis iniuſtè,occiſor ſemper tenetur,quãuis nõ eſſet principalis,ſed de iuuãtibus,vt hic no.Et caue quia hic loquitur de aggrediẽte iniuſtè,ſi verò aggrederetur iuſtè,fortè ad recuperationẽ poſſeſsionis ſine interuallo,vel in alijs caſibus licitis, de quibus d.l.j.& ſ.de exhi.re.l.ſi.aggrediẽs nõ teneatur, ſed aggreſſus ſic per hanc l. Et ſatis poteſt deprehendi per notata in d.c.ad audientiã.ff.ſi quadru.pau.ſe.di.l.j.§.cum arietes.

8 Sed quid de alijs iuuantibus qui non interfecerũt,nec manꝰ iniecerũt? Non videntur teneri ex quo conſtat quis hoc fecit. ff.ad legẽ Corne.de ſicar.l.j.& fi.§.diuus.in fi.ad legẽ Aquil. l.item Mela.§.ſi plures.Contra.ff.de fur.l.ſi cuius.§.ope.de iniur.l.non ſolum.Ia.de rauen.dicit quòd nõ teneat de dolo.ſed de culpa. Tu verò dic quòd ſi venerũt propoſito faciendi violentiam,vel delinquẽdi,quòd eodẽ modo tenentur ſicut principalis.& eſt expreſſum,extra de homici.ſicut dignum.quamuis manus non iniecerunt,iuncto c.ſi.e.ti.lib.vj.Si autẽ caſu ſic peruenerint,tunc ſecus ſi non opem tulerint.ff.ad l.Iuli.de vi priua.l.non intereſt.Si autem ex propoſito veniſſent,non tamen cauſa nocendi,ſed defendendi aggreſſorem, ſi inuaderet per alios,poteſt dici quòd in dubio teneatur in foro ciuili.Idẽ fortè in pœnitẽtiali,vt c.ſicut dignum.Et de hoc no.Inno.in d.c.ſicut. Et hoc niſi certificaſſet partem aduerſam de cauſa quare venerat,vt ibi plenè ſcribitur,& hoc quo ad intereſſe: quo ad crimen non tenentur ſi non potuerunt inhibere,cùm nullo modo intenderent delinquere.dic ibi.Et hæc procedũt vbi cõſtat de propoſito.Quid ſi non cõſtet? Dic præſumi malum propoſitum ꝓpter facti atrocitatem.ff.de ſica.l.j.infra de iniu.ſi non conuitij,ſecundum.Dyn.

9 Sed quid ſi non conſtat de propoſito,nec de perſona delinquente,quia fortè quis occiſus ſit vnico ictu in rixa, vel cùm eſſent quatuor in vna domo,ictu vnius perijt? Glo.videtur dicere quòd omnes puniantur in dubio,vt not.in d.§.ſi plures. ff.ad le.Corne.de ſica.in rubrica.Et idem ſequitur Dy.extra de regu.iu.in obſcuris.in fi.lib.vj. Et gloſſ.in l.ſi.de ſica.Sed Spec.cõtra tit.de homi.§.j.ver.pone.Poteſt dici quòd prima ſit vera vbi omnes parati ſunt ad delinquendum: & hoc conſtat,quia fortè omnes ſtringebant gladium euaginatum,vt d. §.diuus.vbi autem hoc non conſtat,ſicut quando lapis proiectus de aliqua domo vbi plures perſonæ erant,tunc opi.Specu.eſt vera.Iuſtum tamen eſt omnes ſupponere quæſtionibus vt ſciatur actor delicti.Quid ergo ſi plures dabant operam rei licitæ,vel fortè ad ſe defendendum,vel ad capiendum malefactores fuit tamen exceſſum,quia aliquis fuit interfectus vltra moderamen,vel malefactor,qui viuus capi poterat,occiſus? Per præmiſſa poteſt dici teneri authorem ſi conſtet:aliàs nullus de his qui dabant operam rei licitæ.ff. ad Syllejan.l.ſi. ſi certus ſit.

10 Quærit glo.nunquid vocati & iuuantes habent aliquam actionem pro recuperandis damnis? Gloſſ.dicit quòd non. Et idem videtur notari ff.de nego.geſt.l.quæ vtiliter.quæ eſt vera indubitatè,vbi quis vocatur ad iniuſtum bellum.Si autem ad iuſtum,dicit Inno.quòd recuperat,vt no.extra de iureiu.c. ſicut. Sed in commodãte ſecus.ff.commo.l.ſi vt certo.§.ſed interdum.Item & in locatore.ff.locati.l.locatum.Cui ob.ff.mã. l.inter cauſas.§.non omnia.Sed ibi ad aliud mandatum recuperat,de quo non erat veriſimile tale quid euenturum,hic autem erat veriſimile.

11 Et ideo videtur quòd ſi quis mittat alium ad aciem pro ſe, quòd debeat ſoluere redemptionem eius ſi capiatur,& damna emendare,quod poteſt eſſe verum ſi gratis ibat,ſecus ſi locatus,vel ſe obtulit.ff.commo.leg.ſi vt certo.§.nunc videndũ. ff.depoſiti.l.j.§.ſæpe.Et ſic reſtringe opi.Spe.qui videtur tenere quòd non recuperat.de iudi.§.ſpecialia.ver.fina.dic plenius ibi.Sed quid ſi tu mouiſti guerram,& inimici combuſſerunt domum tuam,& meam tuæ contiguam? Specu.dicit te non teneri.ti.de iniur.& dam.da.§.ſequitur.verſic. ſed pone. [Deportatione.] quaſi de vi tantum.inſti.de publ.iudi.§.itẽ lex.[Quæ in eum.]confeſſum & conuictum de violentia, vel dic ſufficere alterum.Et ita ſentit gloſſ.hic. [Suſpendat.] vt ſupr.quan.prouo.non eſt ne.l.ij.

Si quis ad ſe. [Solennitate.] ſupr.de accu.l.penultima.& ſi.[quod ſi omiſſa.] Azo ponit hic caſum ꝙ ſecũda violẽtia fuit facta ex interuallo.Sed loꝙ incõtinẽti.Glo.videſ ſequi Azo.Sed quãcũque teneas obſtat huic literæ in eo quod dicit antequam &c.infr.quando ciuilis actio criminali præiudicet.leg. prima. Sed dic ante ſententiam vbi primò egit ciuiliter.Sed ab initio potuit eligere: vt ibi.

12 Sed quæritur hic,vtrum per ſecundã vim ex interuallo adhibitã prima abſumaſ? Gl.dicit quòd ſic,vt ex ea agi nõ poſſit nec ciuiliter nec criminaliter,vt hic no. Et exponit qs & ad quẽ peruenit poſterius.Quidã doct.cõtra,vt Iac.de ra.& Pet. de bel perti.dicentes ꝙ primò expulſus poteſt agere ciuiliter ſaltem pro damnis,ff.vnde vi.le.j.§.ſi fundus.& § rectiſsime. Et criminaliter,ff.de publ.iudi.l.ſi q.Et ſic intellige hæc verba qs &c.Non ſic eſt in interdicto Quod vi aut clam.ff.ꝙ vi aut clam.l.ſi alius.§.belliſsime.etiam ſi ſpoliatus incontinẽti

primum

primum ſpoliantem expelleret ageret ad damna, ſed nõ pro poſſeſsione, ff. vnde vi. qui in poſſeſsionem. ſed criminaliter ſic, j. ad leg. Corne. de ſica. l. ſi quis cum telo.

13 Et per hoc videtur quòd primò ſpoliatus poſsit excipere de ſpoliatione ſua contra ſecundò ſpoliatum agentem: vt §. belliſsime. Et hanc ſententiam tenet Hoſtien. extra, de reſtit. ſpolia. literis. & Ber. eodem titu. c. ij. Gloſſ. noſtra ſemper tenet contra, vt no. in §. belliſsime. & ff. de vi & vi ar. l. prima. §. vi à me. Poteſt dici quòd §. belliſsime continet ſpecialem caſum vbi res nocebat & non erat copia iudicis. Et ideo dicit ex cauſa &c. Vel forè ſecus in clandeſtino, vt dixi ſupr. vnde vi. l. prima. Et ſequitur Archidia. extra, de reſtitu. ſpolia. c. frequens. Sed de ſpoliatione facta de alia re poteſt excipi, vt ibi notatur. Innocen. vero tenet opin. Iaco. & Pet. vt ipſi ſuam aſſerendo vtrunque poſſe agere de ſpoliatione ſua, & fiet cõpenſatio hincinde damnorum, niſi quatenus excedũt, vt no. extra, de iureiuran. c. ſicut. Vel dic quòd ipſe intelligit vbi agitur de vi bon. rap. pro rebus mobilibus raptis, ſed de poſſeſsione non aperit in qua ſecutus eſt ſequi gloſſ. nec Innocen. quo ad hoc contradicit. Dic ergo primum ſpoliatum qui poſſeſsionem recuperauit contra ſecundum ſpoliantem non poſſe agere, nec excipere de ſpoliatiõe ſibi facta per vnde vi, ſed vi bonorum rap. vel iniuriarum pro raptis & ruptis: ſic in eo quòd non compenſatur. Et ſic has opin. intellige. In actione, quod metus cau. eſt contra. ff. quod metus cau. l. ſed & partus. Et quæ ſit ratio dic in dicto §. qui vi à me.

Sed ſi conuentus vnde vi non exciperet de ſpoliatione, ſed quòd aduerſarius precariò detinebat vel clandeſtinè occupauit, bene auditur: vt no. per Innocen. extra, de poſtul. §c. bone. ij. in glo. & ideo. Et vide ſupr. vnde vi. l. j. in principio.

14 Sed glo. quærit hic quid ſi incõtinenti recupero poſſeſsionem, nunquid deſino vſucapere? Item an habeat locum pœna l. ſi quis in tantam? Et in vtroque reſpondet additio quòd non. primum eſt verum: vt not. dicta l. qui in poſſeſsionem. & ff. pro empto. l. qui fundum. §. qui bona. Et hoc niſi amiſiſſet animo ciuilem. Et ita ſalua opinio. Azo. qui dicit cõtra: quia ſola ciuilis ſufficit ad vſucapiendum: vt not. per Dyn. extra, de regulis iur. c. ſine. lib. vj. Super ſecundo dic, quòd ille qui recuperat, non incidit in pœnam l. ſi quis in tantam. quia iuſtè facit illud quod facit. Sed ille qui inuaſit, ſic: ſecundum Iaco. de ra. Sed Pet. tenet cum hac additione ex quo inuaſio nõ habuit effectum, ff. de furt. l. vulgaris. §. qui furti. quod quiſq; iur. l. j. Sed ſi ex interuallo deiecit, non perdit beneficium l. ſi quis in tantam. ſecundum Dyn. per l. ſi quis vas. ff. de furtis. glo. hoc mouet, ſed non ſoluit in l. qui in poſſeſsionẽ. Et hæc opin. eſt ſatis vera, ſuppoſita opinione Innocen. Sed ſi teneas glo. nõ eſt vera, vbi ſpolians erat dominus. Sed vbi ſpolians non erat dominus, tunc procederet: vt ff. de noxalib. quemadmodum. §. fina.

15 Et not. hic in fine huius l. quòd per probationem factam in cauſa ciuili non fit condemnatio in criminali, ſed tamen poteſt fieri inquiſitio, ſupra, de condictio. ob tur. cau. l. quòd cuiſcandi. Et vide, ſupra de accuſatio. l. ea. Sed econtra videtur quòd debeat fieri reſtitutio damni parti comprobato in criminali, ſupra de teſtib. nullum. ff. de furt. l. interdum. §. qui furem. in authen. de manda. princip. §. quòd ſi delinquentes. ff. de variis & extraordi. cog. l. medicus. Doct. dicunt cõtra. cùm ſententia debeat eſſe conformis libello, ſupra de fideicom. libe. l. ſi. ff. communi diui. vt fundus. Et quia non debet in plus fieri condemnatio quàm ſit petitum, ff. de excep. rei iudi. l. ſi ex teſtamento. Tu dic opin. doct. veram vbi ordinariè proceditur. Si ex officio, tunc ſi ad promotionem partis, fiet condemnatio in reſtitutione damnorum, ſi pars petat. Si vero ex puro & mero officio, idem in his quæ tangunt ſalutem animæ mtę. Et ſic intellige in auth. de manda. princip. §. quòd ſi delinquẽtes. colla. iij. in feu. de pa. te. & eius vio. §. quicunque. & quòd not. Inno. extra, de accuſa. cum oporteat. Et forte idem in via ordinaria accuſationis, quando bona applicantur fiſco, de calum. l. j.

Seruos. Vide ſupr. ne ſanctum baptiſma. reit. l. fin.

Crimen. [Seruare.] vide, infr. de his qui lib. l. j. Sed opp. infr. et j. l. j. dic ibi. & d. l. j. & ſupr. de epiſc. & cleri. l. raptores.

16 Omnibus. [Bucellarios.] qui ponũt lignum in ore molorum ne clament, ſecundum gloſ. vel qui capiunt panem vbi reperiunt. [Mancipia.] nec fortè cauſa defenſionis fuit legitima. in authẽ. di armis. per totum. col. vj. infr. vt armo. vſus. j. lib. xj. ff. ad leg. Iul. maie. l. iij. [Et poſt.] minor pœna imponitur. in authen. de armis. col. vj.

De raptu virginum ſeu viduarum, necnon ſanctimonialium.

1 ☞ Adulterium committi poteſt & non raptus.
2 Mulier ſeducta per verba an poſsit dici oppreſſa.
3 Mulier volens capta an poſsit dici rapta.

RAptores. Non ſuperfluit hæc l. per l. raptores. ſupr. de epiſco. & cleri. quia hæc clarior & pinguior. [Honeſtarum.] non ſic in meretrice, ff. de furtis. l. verum. ſupr. de adulte. l. quamuis. ſecundum glo. Sed obſtat hæc lex.

1 Dic quòd quamuis adulterium committatur cum meretrice, non tamen raptus, vt ibi. Sed quid econtra ſi mulier rapiat virum? Dic idem ſecundum glo. vel ſi virum cauſa libidinis, ſupra de adulte. l. cum vir. [Reſtitui.] etiam à Deo extra, de bigamis. c. ſuper eo. Sed glo. hic cõtra. [Crimine.] quia plerũque fit homicidium in rapina. [Fœminarum.] vel etiam ipſius cognati: vt ſupr. dixi. [Conuicti.] ipſi ergo tunc ibi iudices hoc caſu, & eſt ſimile, ſupr. de adulte. authen. ſed ſi quis. Cautè tamen agant, quia ſi negetur, oportebit eos probare, aliàs ſequeretur magnum inconueniens & periculum. [Rapere auſus fuit.] contra xxxvj. q. ij. ſi quis virginem. & q. j. c. iij. ſecũdum gloſſ. Sed dic quòd aliud eſt de iure canonico vt ibi patet. Et non obtinet hæc l. ſi quis opprimat vxorẽ ſuam. [Probationes.] & ſic videtur quòd parentes & hi qui reperiunt, poſſunt eſſe teſtes, cùm non ſit cauſa eorum contra. infra ea. l. §. pe.

2 [Supplicio.] contra. extra, de adu. c. j. & ij. Dicas quòd vbi mulier fuit ſeducta per verba, tunc obtinent illa capitula. Et ſic corrigitur de iure canonico, infr. §. pœnas. verſicu. & huic. Sed vbi fuit inuita olli immuratur xxxvj. q. j. c. lex. in fin. [Licentia.] ſimile, ſupr. titu. l. j. quotiam. [Ad dominum raptorum.] ſpeciale. ſicut, ſupr. de mulier. quæ ſer. propri. ſe immiſc. l. j. [Nec ſit.] contra. xxvj. q. ij. c. tria. xxvj. q. ij. c. placuit. ſecundum glo. Sed aliud de iure cano. extra, de adulte. c. c. j. & ij. & de rap. c. finali [Opportet.] id eſt decet, ſecundum gloſſ. [Et miniſtri.] vide, ſupr. de epiſ. & cleri. raptores. [Pœnæ tantummodo.] contra, ſupra titu. j. l. crimen. ſed delictum eſt par, vt ibi, ſed non pœna, vt hic. [Siue volentibus.] contr. ff. de iniuris. l. j. §. vſque. ſecundum gloſſ. dic volentibus per dolum ſeu ſuaſionem, ff. de liber. homi. exhib. l. ij. §. ſi quis à me. aliàs ſecus, vt not. Dyn. extra, de regu. iur. c. ſcienti. lib. vj. & patet inſtitu. de public. iudi. §. ſed eadem. iuncto §. item l. Corneli. de ſica. Et iunge, s. ſuper verbo, ſupplicio. [Inducitur.] & ſic dolus præſumitur & ſeductio. Et parũ prodeſt intellectus Dy. cactus ſupra.

3 Sed dic pars prodeſſe ſi pars poſsit probare quòd gratis ſine inductione voluit, ipſi autem mulieri ſuper hoc creditur, imò ipſa nolente agetur, xxxvj. q. ij. raptores. & maximè ſi ſit monialis quæ nõ habet velle nec nolle, vt ibi no. In aliis dic vt ſupr. in §. ſin autem poſt. [Remiſerint.] pecunia, ff. ad leg. Iul. de vi pub. l. qui cœtu. §. qui vacantem. [Plectandu.] corrigitur. xxxv. q. ij. c. tria.

De emendatione ſeruorum.

1 ☞ Cohertio quæ liceat domino in ſeruos.
2 Mortuus quando quis præſumatur ex vulnere.

1 SI uirgis. Dic quòd modica cohertio eſt licita domino cum cauſa. vel ſine cauſa, ſecũdum Io. & gl. ſed atrox nõ. ff. de his ſunt ſui vel alie. iur. l. j. §. ſi. & inſti. e. §. ſed hoc tẽpore. ff. de pœ. l. reſpiciendũ. §. furta. Quandoq; tamẽ permittit atrox, ff. de verb. oblig. l. qui ſeruũ. de leg. j. quid ergo. §. ſi hominẽ. ſ. de ſena. cõſu. Clau. l. j. §. fin. [Seruũ.] vel mercenariũ, ff. de furtis. ſi libertus. de pœ. reſpiciendum. §. furta.

2 [Depulſa.] hic erat diſtinctio vt inſpiciat quomodo poſt ſe habuit, ac liberè, vel cũ baculo ambulauit: ex tẽporis enim prolixitate pręſumit quòd nõ ſit mortuus ex vulnere. Et quãuis hæc diſtinctio repellat hoc caſu nihilominus durat in aliis, vt patet extra, de cleri. percuſ. c. ij. & ibi no. de homici. c. presbyterũ l. di. c. ſi qua fœmina. extra, de homici. ſignificaſti. & c. de cætero. Per quæ iura videtur quòd ſi quis aliquẽ vulnerauit quãuis nõ mortiliter, tenetur l. Corne. de ſica. ſi perijt ex infirmitate ſuperueniente dum tamẽ vulnus fuerit cauſa. Et hoc not. Innocen. in c. presbyterum. Et facit. ff. ad legem Aquil. l. huic ſcriptu

ſcripturæ. Sed contrà ſeruatur de facto per l.qui occidit.§.ſi. eodem titu. Quicquid ſit, præſumitur quòd vulnus ſit cauſa per iura allegata. & extra, de homicid.c.ad audientiam. Nec crederem chyrurgico contrarium aſſerenti, cum tantùm de credulitate deponat, debet tamen aduerti modus facti, vt di. cto c.ſi qua. an eſſet atrox vel non, vt hac l.patet. & not infra titu.ij.l.j.

De emendatione ſeruorum.

IN corrigendis. [Extēdi.] ff.de parri.l.diu⁹. ſi quā pa. ſu.ma l.diuus. [Excedit.] idem de monachis. extra, de offi.ordi.c.quando.s.de iu.om.iud.l.magiſteriæ.

Ad legem corneliam de ſicarys.

1 ☞ Malitia in dubio præſumitur in occidente.
2 Præſumptio quibus coniecturis tollatur.
3 Gladium portare malo animo quis præſumatur.
4 Inſidiator ex ſolis inſidijs puniri debet.

1 FRater. [Obtulent.] quamuis ſit miles pro faciliori expeditione: vel quia eſt delictum atrox. ſic non ob.ſupr.de iuriſ.om.iudi.l.magiſteriæ.ſecundum gluſ. [Quid ſi probauerit.] per coniecturas. præſumitur enim malitia in dubio.j.de iniur. ſi non conuitij. Et no. Dy.in c.in obſcuris.extra de re iudi.

2 Sed hæc præſumptio tollitur per coniecturas cōtrarias, per qualitatem facti, & amicitias præcedentes, & per iuramentū[a] purgationis, ſecundū glo. & doct. vide ff.de pœ.l.reſpiciēdū. §.delinquunt.j.eo.eum qui. [Et volūtas.] hoc quo ad l. Cor. de ſic.ff.eo.l.j.§.diuus. Bene tamen cōmittitur delictū per culpam.ff.ad l. Aquil.qui occidit.§.pe.ſecundū glo. [Plerunq.] ſi non procedit culpa.ff.eo.l.lege.§.cum quidam.de pœ.l.capitaliū.§.qui ob inimicitias.ſ.de cuſt.reo.l. ad commentarienſem.ff.de offi.præſi.l.ſi quis.

[a] ❡No.ꝙ p iuramē cū ꝓbaſ nō habuiſ ſe animū occidendi: hic glo.ad verbū nō occidēdi.ꝙ̄ la.dicit eſſe ſingu. in §.ſed iſte. Inſtit. lib.de actio.

Is qui. [Vel quicūq.] ſociū aggreſſoris vel alium, ſecūdum gl.ff.ad le.Aquil.ſi quis ſeruo.§.j. [In dubio.] ſine dolo & culpa. [Conſtitutus.] dic.ſ.vnde vi.l.j.

Si ut. [Latrocinantē.] id eſt ingredientē, vel dic id eſt furem. & intellige nocturnū.ff.e.l.furē.ad le. Aqui. itaq.§.l.lex. Diurnū ita demum, ſi telo ſe defendat. extra de homi.c.ſi perfodiens.lat.& Fe.non faciunt differentiā inter diurnū & nocturnū, ſed ob.eis illud c.

Eum qui. [Volumus liberari.] dic.ſ.c.l.j.de emen.ſeruo.l.j.

Si quis. [Adulta ætate.] s.ſi aduer.delictum.l.j.j.de pœ.l.impunitas.

3 Is qui. [Cum telo.] & hoc conſtat. Quid in dubio? dic ſecundū doct.ꝙ præſumitur quod malo animo gladium portet: ſecus ſi ex improuiſo erat ad rixam cum clauis, præſumitur ꝙ animo ſedandi rixā.ff.eo.l.j.§.diuus. & l. ſi. Et no.ꝙ hæc lex non obtinet de conſuetudine, ſecundum Spe.in titu.de accu.verſi.quid ſi primo. Item nec habet locū quo ad pœnam.c.ſi quis ſuadēte diabolo.vt no.Archi.extra de pœ.felicis.lib.vj.

b Nota bene.

4 Sed ego credo quòd de iure & cōſuetudine debet obtinere in caſu quo videtur loqui, videlicet in inſidiatoribus, quos credo debere puniri ex ſolis inſidijs.in ſeu.quæ ſit prima cau. benefi.amit.§.porro.de cap.qui cur.ven.c.ij.ſupr.de his qui accuſa.poſſ.propter inſidias.ff.ad leg.Pompeiā.de parri.l.j. in fi.ſ.quando lic.ſine iu.ſe vin.l.j.Item vide ff.de extraordi. cri.l.j. Et ideo videtur ꝙ ſi quis det pecuniā vt aliquis occidatur, ꝙ debeat puniri.extrā de homici.c.pro humani.lib.vj.ff. de calum.l.generaliter.§.j. Ar.cōtr.ff.de iniur.l.item apud.§. ſi quis curauerit.ſed illa in leuibus, vt ibi no.per Dy. [Coērcetur.] ff.eo.l.eiuſdem.§.ſi.& l.pe.

De his qui parentes aut filios occiderunt.

1 ☞ Occidēs infantem an grauius peccet, quā occidēt parentē.
2 Parricida qualiter puniatur.

SI quis. [Infantis.] qui fortè eſt in vētre. extr. de homi.ſi aliquis.ff.de pœn. ſi quis aliqd.§.qui abortionis. [Aggreſſus.] quāuis non perfecerit: vt ſupra l.proxima.

1 Si forte. [Paraſſe.] hoc eſt magnum crimē maius quā parricidiū: vt xxxiij.q.ij.ca.admonere. [Voluntatē.] quæ ſola punit.ſ.l.pxi.ff.ad legē Iul.de parri.l.j.in fi.& l.vtrum. [Quærendū.] cōtra.extra de hæreti.tiij.lib.vj. ſed ibi ad excuſationem.

2 Si quis. [Parricidij.] qui ſunt omnes aſcendētes & deſcendentes. nec obſt.ff.eod.l.j.quia & l. Cor. de ſica.& iſta tenetur ſecundum glo.& docto. Et dic etiam naturales.ff.de accuſa.l.hos accuſare.§.fin. Sed contra, ſupr.de adul.l.iij.ff.de ritu nup.l.lege. [Culleo.] ff.eo.l.ſi.inſtit.de publi.iudi.§.alia deinde lex.

De maleficys & mathematicis &c.

Verſus. Scire facit mateſis, ſed diuinare matheſis.

1 ☞ Scientiæ quæ ſint præeligendæ.
2 Calendæ, menſes, dies, conſtellationes nullo modo obſeruari debent.
3 Scientia quælibet à Deo eſt.
4 Prohibiti legere vel doctorari an hoc poſſint cū licētia Papę.

PLus eſt. [Quā occidere.] ff.ad legem Corne. de ſica.leg.eiuſdem. Ad legem Pompeiam de parri.l.ſi ſciente.

Artem. Scire debes cū hominis vita breuis ſit, nec omnes ſcientias capere poſsit, debet recurrere ad magis vtiles ad ſalutem.

1 Nam (vt dicit Seneca) dementia eſt ſuperuacua addiſcere in tanta temporis egeſtate, illas tamen quæ ſunt neceſſariæ ad cognitionem diuinæ ſcripturæ dimittere non debet: vt xxxvij.di.ſi quis grammaticam. vt tamen in illis nō remaneat, nec nimium ſe profundet: vt e.diſt.nonne.j.de ſtu.li.vr. Ro.l.j.li. xj. Deinde trāſeat ad alias quę non ſunt prohibitæ: quia aliàs meretur percuti verbo apoſtoli, qui dicit, ignorās ignorabiſ, vt e.di.c.ex his.& xxxviij.di.c.ſi in laicis. Sunt autē aliquę ꝓhibitæ: non quia nō ſit bonū ſcire, ſed propter accidēs, vel quia impediūt quominus quis ſeruiat Deo, vſ quod incūbit pro ſalute, ſemper inſiſtēdo in earum ſtudio, vel quia nimis delectāt ſtudentē, vel ad peccatū vanitatis inducūt, vſ ad impugnationē fidei, vel quanuis⁹ ſunt vtilitatis, vt facta Caroli vel Alexādri, vel ſ. potētiā cognoſcētis. Et ideo nō ponas ingeniū tuū ad ea q̄ ſunt in alto.eccle.iij.altiora te ne q̄ſieris.qd in imo, qd in vltimo. Omnis eñ ars per quam ſecreta Dei vel occulta ſciri moliunſ, & diuinationes q̄ ad ſolū Deū pertinēt, improbaſ.

2 Ideo non eſt credendum obſeruationi calendarij menſiū dierum, nec conſtellationibus, nec caracteribus, nec verbis, nec in cātationibus. Solùm enim ſymbolum & orationem dominicam, & ſacramēta eccleſiaſtica credere oportet. Non tamē negari poteſt quin in plantationibus arborum, & medicinis miniſtrādis, bonum ſit tēpus cōſiderare, hęc eñ naturaliter ſiūt. Sed ſi crederetur ad ſuperſtitionē, & quòd ineſſet neceſsitas, malè crederetur. Et ſi vis hæc omnia [b] plenè videre, lege totā xxvj.q.vlti.præſertim in c.ſi quis Calendas.cū ſeq. Et melius facies ſi videas totam illam cauſam.& totam lviiij.diſt.& vide Hoſti.in ſum.de ſortile. Et in Catholicon ſuper verbo, ſcientia.& in verbo, theologus.& in noctua.

3 Et ſcias quòd omnis ſcientia eſt à deo.xxxvij.diſtin.c.hinc permiſsiuè. quia aliquæ ſunt à diabolo introductæ.xxvj.q.ij. c.qui ſine.& vide ea.q.c.illud.& c.ſed illud. Per quę etiam ſcientia aſtronomiæ mordetur.ff.de iniur.l.itē apud.§.ſi quis aſtrologus.extra de ſortile.c.ſi.& j.& ij.

Horum eſt ſcientia. [Pudicos animos.] ff.de pœn.l.ſi quis aliud.§.qui abortionis. [Corporibus.] naturaliter. ſecus ſi ꝑ verba vel caractēres.xxvj.q.ij.illud. [Suffragia.] oratiōes ſanctorum non ſunt prohibitæ, ſed coniurationes, quibus fides imponitur: ſic xxvj.q.v.c.iij.

Multi. [Conficiat.] conficiendo imagines. & impingendo.

Et ſi excepta. [Vel Cæſaris.] futuri, vel pro id eſt. Tu dic ꝙ aliq ſunt Cęſares & nō Imperatores, vt in Chronicis patet.

4 Culpa. [Quàm docere.] vtrunq; malum per accidens vt ſupra dixi in l.ij. Et hæc lex facit ad quæſtionem an prohibiti aliàs poſsint legere vel doctoriſari conceſſa licentia ſtudendi per Papam. de quo vide extra.c.cum quis.de reg.iur.lib.vj.in nouella.

Quicunque. [Oppreſſerit.] id eſt occiderit niſi ſe defenderet in deprehenſione, ſupr. ad legem Iul.de vi.l.e.quoniam.& vide ſupra, de exhiben.re. leg.fina.

De ſepulchro violato.

1 ☞ Pœna mitigatur ob iuſſum.
2 Punitus pœna ſtatuti poteſt puniri pœna legis ſi exceſſerit.
3 Sepultura eccleſiaſtica qui ſint priuandi,

RES religioni. [Quinimo.] correctione. [Qui cunringerunt.] idem ſi emptor, ſecundũ glo. ſed ſi neuter non eſt locus huic l. ſecundũ glo. & docto. [Subſiſtat.] inſtitu. de emp. & vendi. §. fi. [Inciderunt.] vide infra de his qui ſibi aſcri. l. iij.

1 Si ſeruus. [Vrgetur.] nota mitigari pœnã propter iuſſum. dic ſupra de appel. l. quoniam. [Relegatione.] id eſt deportatione. Nec ob. ff. de accu. l. hos accuſare. §. omnibus. [Vendicetur.] ſ. de fal. mo. l. j.

Si quis. [Quàm xx.] contra, infr. l. proxima. dic ibi.

Qui ſepulchra. Opponit. ſ. l. pxima. ſed hic in delinquẽte. ibi in iudice nõ puniẽte. Item opp. ff. de pœ. l. ſanctiu. Sed ibi qñ p duas leges diuerſę pœnę imponunt, vna generalis, alia ſpecialis: hic qñ ambę ſpeciales, ſcd̃m gl. ſed opponit. ſ. de legi. l. nõ dubiũ. de ſac. ſan. eccl. l. iubemus. §. ſanè. Dic ſecundũ Iac. & Dy. ꝙ vbi per eandẽ l. imponunt diuerſæ pœnæ habet locũ l. contraria. ſed vbi per diuerſas, obtinet hæc lex cum concor.

2 Et facit ꝙ ille qui punit' eſt pœna ſtatuti poſſit puniri pœna legis ſi excedat. infri. de noxa. §. ſunt aũt. ff. de act. & obl. l. quotiens. de li. ho. exhi. l. iij. Ar. cõtra. ff. de accu. l. ſenatus. de iniuriis. l. quod ſenatus. Et quod no. ſ. de accu. l. j. Sed diſtingue, an vadant ad intereſſe, & tunc ſic: an ad vindictã, & tunc nõ, vt no. Dy. d. l. quod ſenatus. [Fabricãdo.] alibi de illa materia. [Pondo.] idẽ eſt quod libra: vt not. ſ. l. proxima. [Vel officio.] ſ. qui accu. poſ. l. ea quidem.

Pergit. [Maiores.] nõ tamen eſt ſacrilegiũ. ff. de cri. ſacrilegij. l. ſacrilegij pœna. [In piaculũ.] id eſt, in crimen ſanguine piandum.

Cum ſit. [Perdere iura.] quia ne impedirẽtur ſæpius ſoluunt, vel confitentur ꝙ non debent, ſecundum glo.

Auth. Item quæ domum. Sumit ex corpore deſunc. ſeu ſu. §. ſancimus igitur. & §. ſi vero. colla. v.

Authen. Sed nec ante. Sumitur ex corpore vt cũ de ap-
3 pella. cog. §. meminimus. coll. viij. Et facit ff. de in ius vocan. l. ij. Item dic ꝙ de iure canonico priuantur multi eccleſiaſtica ſepultura. extra de ſta. mo. c. ij. de tornea. c. j. de rap. ſuper eo. & c. in literis. de vſuris. ca. quoniam. xxiij. q. v. c. placuit. extr. de de ſepultu. c. ſacris. Et per hanc authen. & præcedentem videtur ꝙ creditores qui impediunt debitores excõmunicatos ſepeliri, incidunt in pœnis auth. præcedentis. & maxime ſi hæredes ſe velint obligare, quo caſu nõ eſt differẽda ſepultura. extra de ſentẽ. excõmu. à nobis. Sed cõſtitutiões prouinciales ſunt in contrariũ. Et nota ꝙ caſu huius authen. non admittit actionem, ſed in caſu præcedẽti ſic, quia ibi plus peccat.

Ad legem falcidiam de plagiarijs.

1 Ignorantia iuris excuſat à dolo.

Dic de plagiarijs à plaga. id eſt vulnere, ff. ad legẽ Aquil. l. ſi ex plagis. Quod videtur inferri cũ ſeruus vel filius ſurripitur, vt not. Alio modo ſumitur. ff. de contrahen. empt. l. ex empto. Item alio modo, ff. de leg. iij. l. vxorem. §. agri.

PAter. [Sollicitam.] hoc ſufficeret, ff. eod. nõ ſtatim. [Exportatam.] id eſt tranſlatã. [Tenuerit.] idem ſi ſuccubuerit, j. quãdo ciui. ac. criminal. præiudi. l. j. dic vt ibi.

Si ab alieno. [Crimẽ per te.] nõ per ꝓcuratorẽ. ff. de publ. iud. l. penul. §. ad crimen.

Vt legis. [Neceſſaria eſt.] ſupr. qui accuſa. non poſſ. l. iij.

Non ualet. [Non teneat.] vel quia delegatio vel iuriſdictio eius prorogata eſt. ff. de iud. l. j. & ij. ſ. de iur. om. iudic. l. j. vel in locũ defuncti ſubſtitutus. ſ. de offi. eius qui vi. al. gerit. l. j.

Si fratrem. [Legis.] vel interdicto. ff. de libe. ho. exhi. l. iij.

In fuga. Abſentem ſic. ff. eo. l. ſciendum. [Certam pœnam.] ff. eo. l. fi. [Et ſocijs.] ff. de fami. erciſc. l. propter.

Quoniam ſeruos. [Maiori ſeueritate.] quã ſi ex alio loco caperet. [Plecti.] dic j. e. l. fi. [Alienare.] ff. ad legẽ Iul. repetundarum. l. j.

Præſes. [An audiendũ ſit.] ſ. de adulterijs. l. quoniam. [Manifeſtabit.] licet putaret alienum. ff. ad legem Cornel. de fal. impuberem. §. ſed ſi et.

Cum qui. [Incerti iuris.] ff. eo. l. eum.

Comparentem. [Probetur. ff. eo. l. penulti. §. j.

Abducti. [Præiudicatur.] vt fiat ſeruus. vel ſi erat ſeruus vt fiat liber.

Si quis. [Reſtitui.] ſ. de furt. l. eos.

1 Plagii. [Iuſta.] idem ſi non iuſta, ſecundũ Io. & glo. cum ignorantia iuris à dolo excuſet, & hoc crimẽ dolum requirit. ff. eo. l. iij. [Ratione.] ff. eo. l. lege Fauia. §. fin.

Plagiarii. [Orbitates.] videtur orbatus ex quo gaudere non poteſt. & idem in marito, ſecũdũ gloſ. [Ingenuus autem.] aut nobilis. nec obſt. ſupra in prin. l. Vel hic in eo qui ex conſuetudine faciebat. ſic intellige. ſ. e. quoniam.

Ad legem Viſcelliam.

LEx Viſcellia. [Arripere.] infr. ſi ſeru' aut liber. l. j. libr. x. [Impetrato.] vel ſi natalib' ſint reſtituti. ff. de nata. reſti. l. quæris. Sed hodie idem ſine impetratione. In authen. vt libe. decę. §. j. colla. vj. ſecundum gloſſ. [Ciuiliter.] ff. de ope. li. vt iuriſiurandi. [Criminaliter.] ff. ad l. Cornel. de fal. l. eos. §. fi. [Infamia.] & vltra punitur: vt ſ. [Muneribus vero perſonalibus.] vt tutelæ vel curæ.

Ad legem Cornel. de fal.

1 Accuſatio partus ſubiecti quando debeat differri.
2 Sententia lata contra matrem an noceat partui.
3 Executor maior iudice qui ſententiam tulit poteſt cognoſcere & eadem reuocare.
4 Falſans reſcriptum qua ſit pœna plectendus.
5 Pœna aggrauari poteſt pro magnitudine criminis.
Onus probandi cui maximè incumbat.
6 Reſcriptum præſumitur falſum quo quis dicit ſe nolle vti.
7 Falſum quatuor modis inquiri poteſt.
8 Accuſatio publica competit aduerſus fabricãtem falſum inſtrumentum.
9 Reſcriptum quibus defectibus poſsit dici falſum.
10 Tabellioni ſoli non creditur.
11 Ciuilis & criminalis quando poſsint ſimul intentari.

1 SI partus. Dic quòd aut mouetur quæſtio matri ad præiudicium pupilli tãtùm, vt in cauſa alimentorum, & tunc differtur. ff. de vent. in poſſ. mit. l. ſi ventris. ad Carbo. Titu. Aut ad præiudicium matris, & tunc aut ſoli matri, & non differtur, vt hic. Aut matri & filio, & tunc aut Principaliter matri & non differtur. Aut econtra, & differtur. ſupr. de Carbo. edi. l. j. & ij. Sic intellige, ſecundum Dy. ff. de Carbo. edi. l. iij. §. ſi mater. Tamen ſecus eſſet in duobus fratribus, altero pubere, & altero impubere: quia pubes nõ ita nouit veritatem, vt not. ff. de adult. l. miles. §. defuncto. & in ſumma. eodem. §. finali.

2 An autẽ ſententia lata contra contra matrem vel pro, noceat vel proficiat partui? Gloſſ. determinat quòd non, & docto. vt hic plenè nota. Quod verum eſt quo ad proprietatem, ſed quo ad poſſeſsionem ſic, vt nota. ff. de vent. in poſſ. l. j. §. ſi cui. & l. edictum. eo. tit. [Cauſa capitalis.] deportatio & bonorum publicatio. ff. e. l. j. §. fi. Alij dicunt ꝙ hoc caſu eſt capitale.

Satis aperte. Dic quòd cum crimen falſi obijcitur ad ſententiam reſcindendam, quòd aut obijcitur coram iudice, aut coram executore. Primò caſu aut conſtat quòd morandæ ſolutionis cauſa, & dic vt hic, aut non conſtat, & tunc ſuſpenditur. ſupra ſi ex fal. inſtrumen. l. fina. Niſi in caſibus videlicet quando proceditur extraordinariè, vt notat Innocen. de conceſ. præben. poſt electionem gloſſ. fina. Non autem præſumitur, niſi præcedant coniecturæ, in caſu gloſſ. Et ſic non obſtat infra eodem. ſi docueris. Quidam autem hoc præſumũt, ſi cum ageretur ciuiliter ad debitum, reus accuſaret de falſo, & diceret pendente crimine non eſſe procedendum in ciuili, & ita ponunt hic caſum. Et idem dicerem hodie, ſi tres

ſenten

ſententiæ latæ ſint cōtra partem opponentem, vt extra de ſenten. & re iudi.c.j.in cle. Secundo caſu dic quod aut eſt merus executor, & ille debet ſemper ſuperſedere & referre iudici. Et ita pōt intelligi extra de ſenten. & re iudi.de cętero. Sed Spec. conſt.in ver.vt autem.infra alle.per l.& ſi non.ſupra ſi contra ius vel vti. Sed dic, vt ibi. Si verò nō ſit merus ſeu nudus, quia fortè eſt iudex qui ad requeſtam alterius exequitur, tunc debet ſe informare ſummariè, & ſi ei videatur ſuperſedere, & cauſam remittere. Sic intelligitur.ff.de iudi.l.ſi pętor.§.Marcellus.ſecundum Inno.qui hoc not.in d.c.de cętero. & idem videtur vbicunque opponatur exceptio nullitatis, vel cauſa iuſta cur debeat ſentētia infirmari, vel exceptio talis quæ poſſit opponi, vt d.§.Marcellus.in fin. Secus ſi diceretur iniuſta. extra de offi.dele.c.paſtoralis.§.quia verò. & c.cum in iure. gloſſ.ij. Et plenius in Spec.de ſenten.execu.§.nunc dicēdum. ver.vt autem. Et hoc niſi in caſu quo propter iuſtitiā debet reuocari.de quo ſupra de adul.l.ſi qui.de manu.vin.l.j.

3 Illud verò not.quòd ſi executor ſit maior illo iudice qui ſententiam protulit, quòd ipſe plenè cognoſcet & ſententiā reuocabit, vt ibi not. Et ſic poteſt intelligi in auth. vt iudi.nō expec.ſacras iuſ. col.ix. [Cum morandum.] quia confiteor debitum, ſed dico inſtrumentum falſum, ſecundum gloſſam.

Licet. [Nouercam tuam. matrem non poſſes. infra eo.l.falſi. [Teſtamēto.] in quo eras inſtitutus. [Prodiſſe.] in quibus ipſa erat inſtituta.

Maiorem. Quàm ſit pœna ordinaria quę eſt.ff.eo.l.j.§.fina.inſtitu.de publi.iudi.§.item lex.

4 Vnde dic quòd aut quis falſat reſcriptum principis ad gratias vel ad contractus, & tunc ſi ſit laicus, punitur vltimo ſupplicio: ſi clericus, degradatur, & curiæ ſeculari traditur eadē pœna puniendus, vt hic extra eo.ad falſariorum. Si verò ad cauſas, poteſt dici quòd leuius puniatur. cùm non ſit tantum præiudicium, vt eo.titu.accedens. Si autem reſcriptum alterius principis minoris, vt regis Franciæ, non videtur hæc l. obtinere, nec dictum c.ad falſariorum. nec ſi alia altera falſetur. extra eo.ad audientiam. Et hæc vera in conficiente, opem vel conſilium præſtante, ſecus in vtente tantū, qui minus debet puniri, vt d.c.ad falſariorum.in fin. Sed ob.hæc l.quæ videtur loqui de vtentibus. Sed ſubaudi hic vtuntur & confecerunt vel procurauerunt confici.ita no.infra eo.ſi falſos.& patet.ff.eo.falſi.§.ordine.Itē not.quòd quandoq; etiam minor pœna imponitur quàm ſit ordinaria.ff.e.quibus. Quandoq; maior.ff.eo.qui falſam.§.ſi. Et vide ſupra.l.j.

5 Vnde pro magnitudine criminis pœna debet aggrauari. ff.eo.diuus.infra e.vbi. in fine.quamuis gloſſa alio modo ibi intelligat. item contra ſecundam partem opponitur ſupr.de probatio.actor. Dic quòd ſemper actori onus incūbit probandi.infra eo.vbi.niſi eſſet præſumptio contra reum.infra, l.fin. Sed in reo diſtinguo: quia aut actor nil probat, & tūc de neceſſitate reus non probat, ſed abſoluitur: vt nota. infra eo. vbi ſupra de eden.qui accuſare. Niſi in caſu.infra.l.fina. Sed ſecundum docto.debet ſe purgare per iuramentum, per d.l. vbi.infra de aboli.fallaciter. Quod poteſt eſſe verum ſi ſit infamatus.extra de purgat.canonica.c.j. Aut probat & tunc aut vſum tantum aduerſarij, & tunc aut quæritur de reſcripto principis. Aut de alijs literis. Primo caſu aut de gratioſis & tunc detecta falſitate oportet quòd probet innocentiam & authorem exhibeat, quia contra eum præſumitur, vt hic, & dicto ca.ad falſariorum. Aut de reſcriptis iuſtitiæ, & tunc non oportet probare reum, imò imponitur neceſſitas actori quòd probet dolum, & quòd ſcienter vſus ſit, vt patet extra eod.accedens. Sed probata ſcientia, ipſum oportet probare innocentiam, vt extra de exceſ.præla.inter dilectos.§.præterea. In alijs verò literis quæ poſſunt præiudicare, vt literæ contractus, actor habet probare dolum ſeu ſcientiam per dictum c.quæ probatur ſi literæ ſint factæ de contractu proprio & alio modo quàm fuiſſet actum, & alijs indicijs perſpicuis, vt ſupra de dolo.l.dolus. Et dixi ſupra ſi contra ius vel vti.publi.l.ij. Et tunc imponitur neceſſitas reo probandi. aliàs punitur, vt l.vbi. Et idem ſi fecit vel procurauit multò fortius, vt d.§.[Reſcriptionibus.] ſecus in falſa conſtitutione. ff.eo.l.fin.

a ¶Quòd quęrela falſi duret perpetuò in certis caſib⁹. Vide p doc.in l.licet. de proba. Ang. in l.diuus.de iu.quātis regulariter oēs accuſatiōes criminales tollant xx. annis per hāc l.cū.ſit.in glo.& Bart. hic.

Falſi. [Capitale.] niſi inſidiaretur. vide ſupra qui accu.non poſſunt. propter. [Non patitur.] ff.de accu.l.hi tamen.§.primo. [Et ſine metu.] ſed iudex ex officio poteſt punire.ſupra de teſti. nullum. ſecundum glo. & docto.

Qui falſas. [Nō poteſt.] ſi.de his qui. vt indign.l.poſt legatum.ff.eo.tit.l.poſt legatum.

Ipſi. [Te habuiſſe.] aliàs poſſet.ſupra, de tranſact.le.pen.ſupra, codē.licet. [Difficile.] niſi allegetur dolus vel metus, ſecundum gloſſ.ff.de condi.inde.in ſumma.dic vt ibi notatur.

Si falſos. Opponitur.ff.de furt.l.qui ea mente.de ædi li.edict.l.quis ſit fugitiuus. Sed dic quòd hic non eſt delictum perfectum ex quo deſinit vti: & facit.ff.eod. qui falſam.de adult.leg.ſi adulterium.§.j. Item oppone.extra eo.ad falſariorum.ſed ibi in eo qui vtitur reſcripto principis quod non fecit examinari. In alijs autem ſecus. Et in reſcripto principis etiam obtinet l.iſta.ſ.ſi examinatio præcederet, vt ibi not. Innocen.& Hoſtien.

6 Quid ſi quis dicat ſe nolle vti, nunquid præſumitur falſum? Gloſ.dicit quòd ſic.ſupra de fide inſtrumentorum ſi aduerſarius. Quid ergo ſi aduerſarius dicat inſtrumētum falſum quo vteris, tu autem hoc non credis? Videtur quòd cogaris ius tuum dimittere vel falſi periculo te ſubijcere. Spe.dicit quod ſufficit abſtinere cōditionaliter ſi appareat falſum, & interim poteſt tutè vti.in Spe.de inſtr.edi.videndum.ver.ſi velis. [Aſtrinxerit.] id eſt aſtringere poterat ſi perſeuerarent. [inciderunt.] quia in illis fuit delictum perfectum ſecundum docto.

Si docueris. [Fideicommiſſa.] ff.de leg.iij.leg.j.§.ſciendum.de iure codicillorum.l.conficiuntur. [Codicillos.] tunc enim non ſolues ſi obtines. [Indulgentiæ.] ſpecialis ex certa ſcientia.nec obſt.infra, de aboli.l.fallaciter.§.j.ff.ad Turpil.Lucius. [Scripturæ.] per actionem in factum.ff.eo.l.qui nomine.

Cum ſuppoſiti. [Patrui.] cui ſuccedere debes.ff.e.l.lege Cornelia.§.j.

Si lis. [Requiretur.] Dic vt ſupra, de iudi.§.quotiens.

7 Querela. Dic ſecundum glo.& doc.quod quatuor modis poſſet quæri de falſo, per accuſationem, per actionem in factum, per exceptionem & per officiū iudicis. Tu dic etiam per reſtitutionem. Item per replicationē. Item per viam nullitatis, vt dixi plenius, ſupra, de aduoca.diuer.iudi.l.j. Super primò dic quod accuſatio durat xx.annis, ſecundum gloſſ.vt hic.& idem in Spe.de ſen.§.quoniam.ver.& nota. Quod verum eſt, ſecundum doc.ſi actio ciuilis ex eodem facto deſcēdens duret tanto tempore.ff.de his qui deie.ſi vero.§.qui autem.de iniu.prætor.de dona.ſi quis affirmauerit. Super ſecundo dic quòd durat xxx.annis, vt hic no.in gl.& in Spe.d.§. Super tertio dic quòd perpetuò, ſecundum glo.& Spe. Super quarto dicit gloſſ.idem. Sed verius eſt, ſecundū doc.quòd xx.annis, ſicut accuſatio, cùm agat ad pœnam imponendam. Vel dic tantum quantum inſtantia durat, ſi officium mercenarium requiratur, ſupra depoſi.l.iiij. Super quinto dic quòd quatuor annis, vt not.in Spec.d.§.quoniam. Super ſexto dic quòd durat tantum quantum accuſatio vel actio: infra, eo.de fide.ff.de peculi.leg.quæſitum.§.in dolo. Super ſeptimo dici poteſt quòd perpetuò, vt no.extra eo.c.ij. Et vide extra de excep.cum venerabilis.& de proba.licet. Quid in exceptione falſi procuratoris? Dic idem vt not.in d.§.ver.ſed vſq. Et de hoc xxxv.q.ix.ergo. Sed quare dicit hæc litera ferè? Dic ideo quia quædam perpetua.ff.eod.qui falſam.§.j.ff.ad l.Pompei.de parri.l.ſi.ff.de concuſſi.l.j.de iure fiſci.l.j.§.ſi. Item quædam minori tempore.ſupra.de adulte.le.adulter.ff.ad Syllei.l.in cognitione ſupra de apoſta.leg.ij.ff.ad l.Iuliam.pecul.l.peculatus.

8 Eum qui. [Teſtamentum.] idem ſi celauit aliud inſtrumentum.ff.eodem l.j.§.qui rationib⁹. Sed tunc non eſt accuſatio publica.ff.eodem. Paulus.ſecundum gloſſ.& doc. Sed ſi fabricauit falſo quodlibet inſtrumentum eſt accuſatio publica, vt hic plenè no.&.ff.de public.iudi.l.j.

Si creditor. [Cum debitore ſuo.] vendendo quaſi creditor cùm eſſet ſibi ſolutum vel repetendo falſam datam.ff.de fide inſtrumen.le.repetita. Et ita tene ſecundum creditorem emere ab eo oportere.ff.eodem.ſi à debitore.infra, de cri.ſtelli.l.fin.

De fide. [Duplex via.] imò triplex, vt ſupra, eo.querela.no.& infra.eod.damus. [Accuſari.] dic infra quando ciui.actio cri.præiu.l.j.

Sicut. [Firmari.] bene tamen præcluditur via agendi, vt ſupra eo.querela. Et eſt ſimile extra de ſen.excom.c.licet.lib.vj. [Interrogatio.] id eſt quæſtio haberi. [Iudicis.] ff.de quæſtio.l.j.

Ex initio. [Poſſeſſio.] nec quoad vſucapionem, nec quoad dominium.

Et ſi

Et ſi ad te. [Penitus.] quod non facis, cùm nec de euictione tenearis. ſupra de iure do. l. j. [Deliberare.] ò mulier quæ dederas Titio, & ſubſcripſiſti te dediſſe autẽ Seio. [Contra ius.] ſupra qui actu. non poſſunt. l. ſenatus.

Nec exemplum. [Committentes.] pone q̃ reſcriptum deficit in ſumma vel in quantitate, vel aliàs, non propter hoc eſt falſum. vel ſi aliàs contineat falſum, quia prædium emptum dicit donatum, non enim differtur cognitio, niſi ſit dolus. Et ita hæc l. concordat cum c. ſuper literis. extra de reſcrip. Tu verò pone caſum in reſcripto ad cauſas. quod falſum dicitur, quia præſumitur animus doloſus. extra de reſcrip. cap. accedens. Dic'ꝰ. ſi contra ius vel vtili. publi. l. ij. ſupra eod. l. maiorem.

Si quis decurio. Opponitur infra de decur. l. vniuerſos. lib. x. Sed dic q̃ ante decurionatum erat tabellio. vt dixi ſ. de ma. municip. l. ij. Item opponitur infra de decu. l. omnes. lib. x. ĩ. de quæſtio. decuriones. Dic quòd hic torquetur vt tabellio, non vt decurio. ar. ff. nau. cau. l. fina. §. hæc actio. verſ. ſed ſi quis de iure fiſ. non intelligitur. §. ſi quis palam.

10 Item opponitur contra finem, quia ſoli tabellioni non creditur. in authen. de here. & fal. §. ſi vero abſunt. col. j. Dicit gl. quòd ibi non de fide ſcripturæ, ſed de ſolennitate agitur. Tu dic quòd ſi inſtrumentum habeat ſolennitatem & formã publicam, & dubitatur an ſit de manu tabellionis, tũc tabellioni ſuper hoc creditur, [a] alioquin recurritur ad comparationes, vt dixi ſupra de fide inſtrumen. authen. et ſi contra. Sed ſi non habeat ſolennitatem, non creditur. Si autem reuocetur in dubium id quod continet, creditur ipſi inſtrumento, donec contrarium probetur. ſupra de proba. cum precibus. Quid autem ſi diffiteretur ſuam eſſe ſcripturam? Dic ſuſpectã. ff. quemadmo. teſt. aperi. l. j. §. j. & hic not. in gloſſ. Sed quid ſi dicat eam ſe feciſſe, veruntamen falſum continere? Dic idem multo magis. [Vel priuatis.] vide ſupra de do. l. in donationibus. [Popoſcerit.] ff. de fur. l. quidam.

Vbi falſi. Bul. ponit quòd hæc quæſtio falſi incidit. Io. verò quòd hic erat accuſatio falſi directa. Et hanc ſequuntur doct. quamuis vtraque vera ſit, ſed prima aptior, ꝑ eo quòd in fine ſubijcitur de pœna capitali, quæ non imponeretur, ſi per modum exceptionis proponeretur crimen falſi, vt hic no. ff. de adult. l. ij. §. ſi publico. Niſi ex officio. ſupra de proba. l. iubemus. de teſti. l. nullum. vide infra l. proxi. et facit extra de ordi. cogni. c. ij. de elect. cum inter. & c. per inquiſitionẽ. de purga. cano. cum dilectus. in Specu. de inſtrumẽ. edi. §. poſtremo. verſ. quid ſi dixi. [Nec probationis.] dic plenè ſupra eo. maiorem. [Nec alia interlocutione.] id eſt, interlocutoria ſententia. [Relationis.] de hoc extra de offic. delega. ſuper quæſtionum. [Officium.] de hoc verò loquitur ſupra de relatio. l. j. [Spatio.] biennij. infra, vt intra cer. temp. l. j. [Magnitudinem.] vide ſupra eod. l. maiorem.

11 Damus. Supra eo. de fide. [Criminis.] Opponitur ſupra de ordi. iud. l. fin. Dic quòd aut ciuilis & criminalis intentantur ab eodem. & non poſſunt ſimul, imò præfertur ciuilis, vt hic. ſi primò fuit mota, alioquin criminalis. infrà quando ci. ac. l. j. Et hoc niſi deſcenderent ex diuerſis factis, quia tunc poſſunt ſimul, vt ff. re. amo. l. rerum amotarum accuſatio. Sed vbi à diuerſis, ciuilis ab vno, criminalis ab alio: tunc præfertur criminalis, vt dicta l. fin. Si autem ab vno intẽtetur ciuilis. & ab alio tertio criminalis: tenetur reus vtrique reſpondere, vt ſupra de accu. l. qui de crimine. Et de hoc Dyn. ff. de publ. iudi. l. interdum. Præmiſſa nõ obtinent vbi altera eſt præiudicialis. ſupra de adulte. l. quoniam. Vel vbi ciuilis & criminalis vadunt ad vindictam. ff. de iniu. l. prætor. §. j. vel dic vt ibi. [Etiam rationes.] productas in modum probationis. [Probatum.] ff. eodem. l. j. §. j. [Leuior.] ſic tamẽ quòd partes audiantur in defenſionibus. extra de verbo. ſign. ſæpe. in cle. [Competentibus.] dic ſupra eod. l. maiorem.

Præbemus. [Vt actor]. ſupra eo. l. de fide. & l. pen. [Et incumbat.] ſi ſit præſumptio contra eum, vel quia ſcriptura ſit maculata, vel aliàs vti conſueuit. ſupra de proba. iubemus. & hic nota.

De his qui ſibi aſcribunt in teſtamento.

1 ☞ Proximiores in teſtamento ſibi aſcribentes, an ſint puniendi.
2 Iuſſus patris vel domini excuſat filium vel ſeruum.
3 Tabellio ſine ſolennitate conficiens inſtrumentũ falſum qualiter puniatur.
4 Princeps ſolus monetam cudere poteſt.

1 QVanquam. Opponitur. ff. eo. l. filius. Solutio hæc illam corrigit, ſecundum glo. & Ia. Vel hoc non habet virtute ſcripturæ, ſed alio iure ſit, ſecundum Pet. Sed an idem in alijs proximioribus? Gloſ. dicit quòd non. ff. eod. ſi quis legatum. § fin. Pla. contra, cum ſit eadem ratio. Et facit hæc l. q̃ ſi quis prætendat inſtrumentum in quo contineatur rem ad ipſum pertinere ex aliqua cauſa quæ falſa ſit, quòd non præſumitur dolus, ſi ex alia vera ad eum pertineat.

2 Si teſtator. [b] Dic quòd iuſſus patris vel domini excuſat filium in poteſtate manentem, vel ſeruum, ſed legato carent. Sed emancipatum vel extraneum in quoquam non releuat. ff. eod. l. j. §. inter. & l. filius. Item dic quòd in primis duobus ſufficit generalis confirmatio, in alijs exigitur ſpecialis, vt ibi, & hic. & in l. quanquam. [Dictaſſe.] & ſcripſiſſe. Nec ob. ff. de teſt. l. dictantibus.

Senatus. [Scribere.] ff. eo. diuus. §. ſcribere. [Ob ignorantiam.] iuris quæ cauſat culpam latam. ff. de his qui not. infa. l. liberorum. §. notabitur. [Relictio.] aliàs contra. ff. eod. l. diuus Claudius.

3 Quæ in teſtamento. Ar. hic. et in ll. ſequẽtibus q̃ tabellio qui conficit falſum inſtrumentum, debeat puniri: quamuis non faciat fidem de ſe, quia fortè careat ſolennitate. Idem in teſte ſi fortè teſtis falſum depoſuit nõ iuratus, ſupra de ſepul. vio. l. j. ff. ad Syllei. l. ſi quis in graui. §. ſi quiſquam. de adul. l. ſi vxor. de his qui not. infa. l. quid ergo. §. cum autẽ. Cõtra. ff. de pœn. ſi quis alicui. §. teſtamẽtum. ff. eo. l. ſi quis legatum. & l. impuberem. §. j. Dy. tenet primam. ff. eo. qui teſtamentum. [Vxoris.] ſed in teſtamento extranei poteſt aſcribere vxori. ff. eod. vxori. [Habentur.] ff. eod. ſi quis legatum. ij. reſponſo.

Quod adhibitus. [Pro non ſcripto.] ff. eod. ſi pari. [Pœna.] ſed nõ habebit legatum, ſecundum doctor.

Si libertatem. [Expreſſerim.] dic ſupra eod. l. j. [Pœna tantùm falſi tibi.] ſi apparet de iuſſu. ff. eod. ſi filius.

a ¶ Not. quòd veritas ſcripturæ com probatur per authorem. hic in ſ. l. & latè per Salice. hic.

b ¶ Lucri omiſſio fraudem repellit. hic in gloſ. ad verbum, debet.

De falſa moneta.

4 Nota q̃ de iure cõmuni nullus poteſt cudere monetam, niſi ſolus princeps. j. l. ij. Item quòd nec princeps poteſt eã mutare, nec facere minoris valoris ſine conſenſu populi in notabili quantitate, vt plenè not. doct. extra de iureiur. c. quanto. Ar. cõtra. ff. de ſolu. l. creditor oblatam. Sed ibi in certis nummis ſublatis, qui oblati fuerãt, ipſum autem curſum communem præſes tollere non poſſet, niſi de mandato ſuperioris, cùm ad ſuperiorem hoc pertineat, vt infra l. ij.

1 ☞ Monetam cudere qui poſsint.

QVoniam. [Nonnulli.] quorum prædia ſunt vbi cuditur. [Inquirendi.] ſpeciale eſt. ſ. de exhibi. reo. l. fin. [Conſocios.] ſpeciale. ſ. de accu. l. fin. [Immunitatem.] calumniæ et eſt ſpeciale, ſecundum gl. [Quoniam diſpar.] quidam magni, quidam parui, quidam pupilli, quidam nõ. [Capite.] dic ſ. de cuſto. reo. l. ad commẽtarienſem. [Incuria.] ſpeciale, cùm aliàs dolus requiratur. [Viduas.] cur nõ idem in perſonis eccleſiaſticis. [Impuberes.] doli non capaces. Aliàs contra. ff. de regu. iur. l. pupillum. Sed contra not. ſ. ſi aduer. delic. l. ij. ff. de regu. iur. fœminæ. Quod videtur verius, quia hoc delictum eſt in omittendo, ad Syllea. l. j. §. impuberes. Item videtur de illis quibus eſt interdictum bonis, q̃ non poſſunt committere ea, cùm non habeant voluntatem. ff. de reg. iur. l. ſi furioſi.

1 Si quis nummos. [In monetis etenim tamen noſtris.] de iure communi. in feu. quæ ſunt regal. §. j. Sed ex cõſuetudine vel præſcriptione multi barones & ciuitates cudunt, ſecundum gloſ. & doct. [Flammarũ.] ſecus in aliorũ monetis vbi nõ tantùm punitur, ff. eo. quicunq. ſ. l. j. & ſic no. Ber. extra de iureiuran. quanto. Item vtentes videntur minori pœna puniri, vt dixi ſ. titu. ij. l. maiorem. & maximè ſi oſtendant à quo habuerunt.

Si quis. [Eripuerit.] id eſt, per obreptionem obtinueris, ſecundum gloſſ.

De mutatione nominis.

1 ☞ Ambiẽs dignitatem, indebitè falſum cenſetur cõmittere.

1 SIcut. [Si liber es.] ff. eo. l. falſi. quia ſecus in ſeruo. & idem fortè in monacho.

Ad legem Iuliam de ambitu.

1 Falſum committitur qui dignitatem ambit, vt hic not. & vide, ff. eodem. l. j.

1 ☞ Honores qui poſſint licitè peti.
2 Honores ſpirituales non poſſũ licitè peti.

NVllus. [Repetere audeat.] dic ſupra de aſſeſſo.l.nemo. de domeſticis. & protecto.l.liceat. item nec petere ſi habet iuriſdictionem aut non, tamen in authen. vt iud. ſine quoquo ſuffr. fiant. §.primo. & §.cogitandum. colla.ij. Alias videtur. ſatis licitum palam. ff. de pollici. l.j.§.j. & l.quotiens.§.ſi quis. de decur. eos. dic ibi, quia electus poteſt vt ibi no. vel dignus.

1 . Super quo dic quòd honores temporales qui non habent iuriſdictionem poſſunt peti, & pro ſingenuitus dari vt dicta l.j.§.j. ff. de dona. l.hoc iure. & hoc niſi eſſet damnum reipublicæ, tunc enim non eſt ambitione & c.an. de re mili. l.contra publicam. libr. xij. Vbi autem habeat iuriſdictionem, non debeat peti, ff. eodem. & l.prima. & ff. de officio præto. Barbarius. cum notatis, quæ videntur obſtare per iura allega. & extra, de ſymonia. cap. conſulere.

2 Honores autem ſpirituales ad quos quis per electionem aſcendit, nõ debent peti, nec precibus impetrari. extra, de elec. qualiter. etiam à quantumcunq; digno. eodem titu. cap. per ſoquiſitionem. de inſtit. c.ſi. de iure patro. per noſtras. Sed ex quo electus eſt: poteſt petere confirmationem: vt dicta Hoſt. extra, de elect. cum io cunctis. Sed ſimplicia beneficia poſſunt peti, dum tamen dignus ſit. extra, eodem. tua nos. Et nota q̃ hæc l.ceſſat in vrbe. ff. eod. l.j, idem ceſſare præſumitur. Execrabilius tamen eſt ſi ibi committatur, ſecundum docto. Item dicunt quidam quòd ſi ſit conſuetudo contraria in præmiſſis, quòd valet, & not. j. titu. j. l. fina. Sed potius deberet dici corruptela. & vide, ff. de orig. iur. l.ij.§.primus diuus.

Ad legem Iuliam repetundarum.

1 ☞ Iudex recipiens à partibus qualiter puniendus.
2 Iudex habens ſalarium nil hodie poteſt recipere.

VT unius poena. [Poſſit.] ff. de pot. aut facta.§.b. [Accepit.] in caſu illicito. ff. eod. l.j. & l.lex.§.apparet.

[In quadruplum.] cuius medietas fiſco, alia parti applicatur. i. de aſſeſſo. l.iiij. niſi pars turpiter dediſſet, ff. de iure fiſ. l.Lucius. Pœna autem criminalis eſt, ff. eod. l.lex.§.hodie.

Sciant. [Ab hæredibus.] lite conteſta. i. ſi ex delict. defunc. l.j. Vel dic etiam lite nõ conteſtata. ff. eo. l.ij. & hanc docto. licet ſecus in edicto de calumniatoribus. ff. de calum. l.in hæredem. quia hic datur in hæredem, peruenerit vel non.

Omnes cognitores. Gloſ. intelligit hanc l. & titu. quando iudex in cauſa criminali accepit. ſecus ſi in ciuili. Sed cõtra. not. ff. eodem. l.lex.ij. gloſſ. & l.ij. in fin. magnæ gloſ. Quod videtur verius, ſecundum doctor.

2 Item dic quòd hodie nihil poteſt recipere ſi habeat ſalarium. aliàs poteſt eſculentum & poculentum: vt not. ff. de offic. præſi. l.plebiſcito. extra, de reſcrips. ſtatutum.§.inſuper. libro vj. de vi. & honeſt. cle. cum ab omni. Iunge ſupra de lit. conteſt. authen. offeratur.

Iubemus. [Adminiſtrante eo.] ſpeciale aliàs cõtra. ff. de iniur. l.nec magiſtratibus. de in ius vocan. l.ij. [Et gloriam.] ſupra de epiſco. & cler. nulli. in fin.

Sancimus. [Vel teſtimonio.] ff. de offic. præſi. obſeruãdum. [Inter geſta.] vide in authen. vt iu. ſine quoquo ſuffra.§.finali. col.ij. [Accepturos.] vide ſupra. l.omnes. [Arbitramur.] ff. de iniur. l.iniuriarum.§.j. [Plena.] dic ſupra eodem. l.j.

Vnuſquiſque. [Quicquid.] & ſic fiſcus nil habet hoc caſu. [Pretio.] vide l. titu. j. l.j. & quod ibi ſcripſi.

De crimine peculatus.

IVdices. Dic quòd vbi animo ſubtrahendi & ſibi appropriandi, obtinet hæc lex. Si autem negotietur ex animo reddendi, tunc tenetur in quadruplum. j. de his qui ex public. ratio. l.j. lib. x. Et hoc ſi negotietur ad vtilitatẽ ſibi: ſi ad ſuam, maiori pœna punitur vt eodem titu. l.ij. & de his qui ex public. collatio. l.j. lib. xj. In pecunijs ciuitatum non punitur ſed reddit lucrum. ff. de vſu. l.Caius. & l.ſi bene. infra de debitori. l.ij. lib. xj. niſi eſſet deſtinata ad certum vſum in authen. de colla.§.iubemus. collatio. ix. infra de cano. frumen. vr. conſtã. lib. xj. [Publicas.] vel ſacras, ff. eodem. ſacrilegij.§.Labeo. & reſtringe: vt ff. de peculi. l.ij.

De crimine ſacrilegij.

1 ☞ Articuli fidei ab omnibus ſaltem implicitè debent ſciri.
2 **Q**Vi diuinæ. Id eſt, in articulis fidei, ſecundum gloſſ. quos quilibet tenetur ſcire implicitè; vt plenè not. Innocen. extra, de fid. ca. cap.j. Nec prætextu ignorantiæ excuſatur. vt hic, extra, de hære. dubius. Si tamen non obſtinatè defendat errorem admittitur pœnitens, extra de hæret. ad abolendam. & no. hic gl. q̃ præſes prouinciæ poteſt de hoc cognoſcere & punire, quòd non eſt verum, de iure cano. extra, de hære. vt inquiſitionis. lib. vj. & vide eod. tit. c.ſuper. eod. lib.

Diſputari. Ex certa ſcientia ſecundum glo. Et vide ſupra de offi. præfe. Augu. l.ij. [An ſit dignus.] ff. de re iudi. l.quidam.

Ne quis. Vide ſupra de offic. præto. l.tres.

De ſeditioſis & de his qui in plebem au. &c.

1 **S**I quis. [Defendere.] de facto, ſecus ſi populi intereſſet, & cum moneret vt ſe opponeret in iure. vide i. de monopo. l.j. [Grauiſſimam.] mortem vel arbitrariam. ff. de pœ. l.ſi quis aliquid.§.ij.

In nullis. [Tumultuoſis.] per potentiam villæ volendo aliquid. [Contumelioſa.] quia dicat volo eſſe conſul propter nobilitatem meam, vel alias. [Sciens.] ff. ad leg. Iul. de vi. qui cœtu. ff. de pœ. l.capitalium.§.ſolent.

Quando ciuilis actio criminali præiudicet.

1 ☞ Actio furti ad quid & contra quem competat.
2 Actio ciuilis quare non poſſit ſimul cum criminali intentari.
1 **A**Pleriſque. Oppone quia actio furti non eſt de re familiari. ff. de incen. rui. nau. l.j.§.j. Sed expone re familiari, id eſt, propter rem familiarem, ſecundum glo. Et datur occaſione rei noſtræ, licet in eo quod eſt pœna ſit ad vindictã. Sed actio iniuriarum continet meram vindictam. Ideo vna conſumit aliam, ff. de iniuri. l.quod ſenatus. Et idem. ff. de in ius vocan. l.penul. iuncta l.iij. de cri. ſtelli. ſecundum gl. Cui obſtat, infra de iniur. l.dominum. ſed dic vt ibi: quia damnum non venit per actionem iniuriarum. ibi. Item opponitur, ſupra de ordi. iu. l.fina. de appel. l.j. Ad legem Iul. de vi. ſi quis. dic ibi, & ſupra de fal. l.damus. Quæritur circa hanc l. c. ibi cum dicit ſiue prius, an ſimul poſſunt intentari? Dic quòd non: vt hic not. & ſcripſi in dicta l.damus. & not. in Specul. de furt. Item quæritur an hæc lex obtineat in priuatis criminibus? Dic q̃ ſic ſecundum gloſſ. Ioan. & doct. quamuis Pla. contra. vt hic plenè. not. Item quæritur an obtineat vbi reus fuit abſolutus? Glo. determinat quòd ſic, vt hic notatur. & l.ex morte. ſupra ad leg. Aquil. Cui obſtat. ff. de excep. rei iudi. l.fundi. & l.fundum. de aqua quotidi. & æſtiua. l.fin. ad Turpil. l.aut facta.§.xxx. ſupra de fal. ſi docueris. ſecundum doctor. Propter quod dicas ſecundum eos, quòd aut fuit abſolutus: quia nihil probatur, & tunc obtinet hæc lex. Aut quia pronuntiatum ſit crimen non commiſiſſe, tunc non, imò ob. exceptio rei iudicatæ, ar. ff. de iureiu. l.ſi duo patroni.§.idem Iul. & l.ſi duobus.§.colonus. Et hanc opin. ſequitur Dyn. ff. de oper. no. nuntia. & l.in prouinciali. in magna diſtinctione.

2 Et propter hoc non poſſunt ſimul intentari, quia poſſibile eſſet quòd ſententia lata in vna, obſtaret exceptio rei iudicatæ in alia, iuxta l.fundi. In dubio autem pronuntiatum videtur ſuper facto, ſi non apparet aliud ex ſententia vel ex actis. ff. de iureiur. l.finali. Alij contra. ff. de condi. indebi. l.Iul. Sed quid ſi condemnatus ſoluerit? Dic idem. Sed ſecus eſſet ſi ſatisfeciſſet voluntariè. j. de cri. ſtelli. l.j. ſi, ne tut. vel cura. vecti. condu. l.j. Et de hoc per Inn. extra de purg. cano. c.penult. Sed quid ſi cum actum eſſet criminaliter iudex in pecunia condemnauit, iuxta illud quod ſcripſi, ſupra de infa. l. & ſi ſæuerior? Dic idem per hanc l. & hæc obtinent in publicis criminibus nedum ſi ab vno & eodẽ ciuilis intentetur, imò ſi à diuerſis. ff. de adul. l.denuntiaſſe.§.quæreretur. Et poteſt cauſa agi coram eodem iudice, l.de accu. l.ſi accuſatoribus. & no. l.ad leg. Aquil. Lex morte. An autem eiſdem ex actis probetur? Dic i.ad leg. Iul. de vi. l.ſi quis ad ſe. Quid ſi in prima cauſa fuit delatum iuramentum & reus iurauit, & fuit abſolutus? Dic vt dicta l.ſi duo.§.Iul. l.de accu. qui de crimine. Item hæc obtinet vbi agitur via ordinaria, ſecus ſi extraordinaria. ff. de furt. interdũ.§.qui furt. [Si ciuil

ciuiliter.]id eſt, pecuniariter. [Nihilominus.] ff. de dona. l.ſi quis affirmauerit. [Criminaliter.] ſupra ad leg. Iul. viſcel. [Et plura alia ſunt.] vide in titu. de priua. delic. & de publicis iudicijs.

De crimine expilatæ hæreditatis.

EXpilatæ. [Communis.] id eſt, pro parte. [A rebꝫ.] in ablato. [Cohæredi.] contra quem vis agere. [Profitearis.] de voluntate ſua, & quia vtitur iure ſuo, ff. pro ſoc. l. merito. ff. famil. ercis. l. aduerſus. [Rationem.] quòd tu poſsides aliquid de rebus exhibitis coram iudice. [Directi quæſtio.] id eſt, rei vendicatio: vel famil. erciſcun.

Si aui tui. [Experiri.] cùm hæreditas non à patre, ſed ab auo deferatur, ſecundum gloſſ.

Expilatæ quidem hæreditatis. [Non prohiberis.] dum tamen nõ eſſet hæreditas vxoris matris eius infra. l. proxima.

Aduerſus. [Atque diuinæ.] ff. de ri. nup. l. j. [Intendere.] ſupra de fur. quamuis. [Proculdubio.] ſupra de rei vendi. l. certum.

Obtentu. [Cognitione.] criminis expilatæ hæreditatis, ſecundum gloſſ. [Non oportet.] ff. de fideicom. lib. l. fideicommiſſaria. in princ.

Expilatæ. [Deficientis.] furti vel perſonales, nam reales bene competunt, ff. eod. l. diuus. [Non eſt ambigui iuris.] ex hac lege, dicit Pla. quòd in hoc crimine non datur actio ciuilis. Et eſt ſpeciale hic, ſecundum gloſſ. Doctor. dicunt dari actionem ciuilem. ff. de priua. deli. l. fin.

De vi bonorum raptorum.

Nota quòd quamuis is titulus ſit inter criminalia nihilominus vi bonorum rapt. eſt ſemper ciuilis, vt hic not. glo. tamen tenet contra. ff. de priua. delic. l. finali. Sed hæc verior, ſecundum doctor. ff. de publi. iudi. l. infamem.

VI bonorum. [Potius.] inſtitu. §. penulti. [Mouentiaq́.] ff. de verbo. ſignificatione. l. mouentum.

Si res. [In quadruplum.] ff. eod. l. ij. in hoc. & §. ſi. quandoq; in duplum. & vide inſtit. eod. & ff. eod. l. iij.

Res obligatas. [Nõ ambigitur.] dic ſ. ad legem Iul. de vi. l. in poſſeſsionem.

De his quæ. [Domino.] ff. de noxa. l. in delictis. [Iudicem.] ff. eod. l. j. §. hac actione. ij. ſ. de noxa. l. ſi ſeruus.

Siue negotiorum. Ratificando contra nouercam, quæ rem tuam rapuit vel vendidit. ſ. de rei ven. l. mater. dic vt ibi.

De crimine ſtellionatus.

Dicitur à ſtellione animali, ſecundum gl. ff. e. l. j. §. j. Et quæ ſit pœna. dic ea. l. §. ſi. an autẽ infamet. Dic. ff. de his qui no. infa. l. quid ergo. § ſi. de publi. iud. l. infamẽ. ff. eo. l. ij. quæ videntur contrariæ. Et habet locum vbicunque poteſt agi de dolo. ciuiliter. ff. de dolo. ſi quis affirmauerit. ff. eod. l. iij.

1 ☞ Obligans eandem rem pluribus qualiter puniatur.
2 Pœnitentia admittitur in pignoribus.

1 IMprobum. [Pignoraſſe.] ſcienter & pro magno debito. ff. de pig. act. l. ſi quis in pignore ſecundum gl. Et ideo nõ videtur hæc lex habere locũ vbi pignus eſt ſufficiens omnibus, vel ſi fortè obligauit res generaliter. ſ. de ſeruo pigno. da. ma. l. ſi creditoribus. Sed obſt. hæc lex quæ dicit omnibus: & tamen alterius non intereſt ſi alteri ſit ſatisfactũ. Sed ſubaudi hic ſecundum gl. omnibus vel alteri.

2 Item nota hic quòd pœnitentia admittitur, de qua tut. vel cura. l. j. Dic ibi, ſ. de epiſco. & cleri. l. ſi quis non dicam.

Si pater. [Tranſtuliſti.] ſupra de don. ſiue emancipatus. [Iniuria.] imò de iure.

Stellionatus. [Inter crimina publica.] nec inter priuata ſpecialia, ff. eo. l. j. Et ſic nõ datur niſi ei cuius intereſt.

Ignorantia. [Anteriorem perſonam.] dic ſupra, de fal. l. ſi creditor. [Sententiam.] ff. eod. l. iij. §. finali.

De iniurijs.

1 ☞ Dominus an pro ſeruis actione iniuriarum agere poſsit.
2 Pater an poſsit agere pro iniuria facta filio emancipato.
3 Opprobrium verum alteri obijciens an puniri debeat.
4 Iniuria æſtimatur ex perſona offenſi.
5 Animus iniuriandi per quem debeat probari
Actio iniuriarum eſt perpetua.
6 Actio prætoria eſt annalis.
7 Iniuria qualiter in libello debeat concipi.
8 Iniuria debet in libello ſpecificari.
9 Damnum qualiter veniat in actione iniuriarum.
10 Sucumbens in ciuili an teneatur actione iniuriarum.
11 Calumnia in ciuili criminaliter debet puniri.

1 NEc ſeruis. Actiuè vel paſsiuè. inſti. eo. §. ſeruus. [Alienus iniuriarum.] Quid ſi fiat libero qui mercede ſeruit? Quidam dicunt nõ poſſe agere dominũ, niſi fieret in eius præſentia. ff. eo. l. item apud. §. ſi quis. Sed Ia. de ra. cõtra. ſi iniurietur exequendo officium domini ſui. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. l. j. & l. ſi prætor. ſupra, ad le. Iul. ma. l. quiſquis. Et idem ſi fiat vaſallo vel homini meo in mei iniuriam, vt no. in Spe. e. ver. quid ſi fit. Secus ſi omnino extraneo. vt no. Inno. extra de ſen. extra de ſen. excom. c. cum cõtingat. Sed ſi non fiat in mei odium, tunc nõ ago actione iniuriarum, ſed poſſum agere interdicto Vti poſ. vel Vnde vi, vel fortè l. Iul. de vi. & plenè no. Innoc. extra de app. c. dilectis. & iunge ſupra, vbi cauſæ fiſca. l. cum aliquis extra de priui. quanto. per Inno. Epiſcopus autem agit ſi cleric⁹ vulneretur etiam volens. extra de ſen. excom. cum cõtingat. ff. e. l. j. §. vſque adeo. Et idem de ſeruiente regio ſi volens vulneretur, vel de eo qui eſt in ſaluagardia. ff. ad l. Iul. de vi. pub. l. qui cœtu. §. ſi. Ad le. Cor. de ſic. l. lege. §. planè. Et idem ſi tenetur in carcere volens. extra de pœ. c. ij. in cle. & ibi notatur.

Iniuriarum. [Duplici.] imò triplici. ff. eodem, leg. j. §. ſi. inſtit. eodẽ. patitur. Sed hic pro vna ponitur illa quæ patri & filij, quia pater vtranque exercet. ff. e. l. patri. ſecundum gloſ.

2 Quid ſi fiat filio emancipato? Gloſſ. vult dicere quòd pater poſsit agere. inſti. eo. §. patitur. Doc. contra. ff. e. ſed ſi vnius. §. filio. ff. e. l. j. in fine.

Si non es. [Nuntiator.] falſus nunciator punitur. infra, de calum. noſtris. verus non. ff. eo. leg. eum qui. Sed an teneatur actione iniuriarum in caſu huius l. ſi nunciator falſus eſſet? Non videtur per d. leg. eum qui. & per hanc l.

3 Quod verum eſt ſecundum Dy. vbi eſt eius vitium cui imponitur, ſed ſi ſine vitio defectus obijceretur, vt quia vocatur leproſus, vel ſpurius, tunc tenetur. Et pro hoc in authen. quib. mo. na. effi. ſui. §. j. & ibi no. coll. vij. Item dicit Pe. de bel. pert. quòd in his quibus non intereſt reipublicæ fieri notum, nihilominus tenetur. Et hoc niſi in iudicio fieret, quia tunc iuris executio &c. ff. eo. l. iniuriarum. Et per hoc ſi voces leproſum eum qui pro tali declaratus fuerat, teneris: ſi verò vt declaretur & repellatur, non teneris, ſecundum eum.

Atrocem. Inſtit. eo. §. atrox. ff. eodem, leg. prætor. §. atrocem. [Ornamenta.] Secus ſi non deferret habitum. ff. loca. l. ſi quis ignorans. Et hoc niſi ſciret eum talem, quia tunc dolus præponderat, vt leg. item ſi obſtetrix. §. fina. Et ita reſtringe quod no. Innóc. extra de elect. tranſmiſſam. ff. eo. l. item apud. §. ſi quis virgines. Et vide extra de ſenten. excommu. c. ſi verò. ij.

4 Et not. quòd iniuria æſtimatur ex perſona offenſi. de pœ. c. j. in cle. verſi. nec ſuper hoc. An autem perſonæ eccleſiaſticæ poſſunt petere vindictam? vide extra eo. c. in noſtra.

Si non conuitii. Opponitur, quia ei qui dicit &c. Solutio ex qualitate facti præſumitur quòd animo iniurioſo. ſupr. ad legem Corneliã. de ſica. l. iij. vnde dic quòd vbi dictum vel factum eſt de ſe iniurioſum, tunc præſumitur quòd animo iniuriandi, nec oportet in libello ponere quòd animo iniuriandi, nec in proceſſu probare.

5 Sed alij incumbet quòd non animo iniuriandi, vt quia fortè probat quòd per iocum, vel quod erat perſona in qua non præſumitur iniuria, vt ſi fortè magiſter comitteret diſcipulum caſtigando, vel amicus, vel iocoſus ſolatiando: ſecus ſi à contumelijs incœpiſſet. ff. ad l. Aquil. ſed & ſi quemcunque. §. magiſtrum. ff. e. l. iniuriarum. §. j. Secus ſi factum non ſit de ſe iniurioſum, quia tunc oportet ponere & probare quòd animo iniuriandi, vt ſi cui dicat quòd eſt bonus clericus. per talia enim verba ironica committitur iniuria. ſupr. de poſtula. l. quiſquis. cùm dicit ſubdole, vt ex qualitate & ex perſonis, &c. vt ſupra ſi quis impera. maledixe. lege prima. Itẽ opponitur. ff. de regu. iur. quicquid calore. ff. de diuor. l. diuortiũ. gl. dicit quòd

hic ſpeciale, vel ſibi non ſuis perſeuerantia. ff. de poen. aut facta. §. ea. Supponit ergo quòd ſi non perſeuerauerit, non tenetur. Quod videtur iniquum. Nam ſi dedit alapam, cur nō tenebitur. ff. eodem. l. illud. Quare dic quòd ibi in illis quæ ſine detrimento partis poſſunt reuocari. ſupra titulo primo. l. prima. Item opponitur quòd hæc actio quandoque deſcendit ex l. Cornel. & ſic videtur perpetua. ff. eodem. l. lex Cornelia. & l. conſtitutionibus. §. primo. dic quòd hæc actio eſt prætoria, niſi in tribus caſibus.

6 Et dic quod prætoria anno continuo tollitur: vt hic not. niſi in caſu. ff. quod met. cau. l. ſi cū exceptione. §. j. vbi eſt vtilis. Iaco. vero de Rauen. dicit ipſam ſemper vtilem. Sed in illis tribus caſibus quibus eſt ciuilis, de quibus inſtitu. eo. §. ſed & lex, dicit Mar. quòd eſt perpetua. Et hanc doct. Iac. verò dicit eam annalem. Cuius opinio non approbatur.

7 Sed an debet æſtimari iniuria in libello? Gloſſa dicit quòd ſic in prætoria actione, ſed non in ciuili vt not. ff. eodem. l. iniuriarum. Sed Iacob. de Rauen. & Petr. contra. quòd ſemper debet æſtimari. Sed iudex nihilominus taxare poteſt: vt ff. eo. conſtitutionibus. §. fina. Sed an debeat æſtimari in libello iniuria ſecundum lucrum? Iacob. de Rauen. et Pet. dicunt quòd nō, ſed debet æſtimari habita ratione damni, non lucri, dicendo mallem tantum amiſiſſe de meo. Et ſic intelligunt dictam l. conſtitutionibus. §. j. & l. iniuriarum æſtimatio.

8 Et dicunt quòd iniuria debet ſpecificari, nec ſufficeret dicere percuſſit, niſi diceretur in capite vel in quo loco, ff. eodem. prætor. ſecundum eos. Quid ſi in pluribus locis fuit ſimul percuſſus? doctor. dicunt quòd omnes poſſunt ſub vna æſtimatione peti: vt l. prætor. §. ſi mihi. Vel ſub diuerſis, ff. famil. erciſcun. l. Meuius. vide ſupra de modo mulctandi. l. fina. §. id quoque. Sed quid ſi probatur iniuria, ſed non circunſtantiæ? Iaco. dicit ſtari iuramento actoris, ſupra vnde vi. ſi quando. ff. quod vi aut clam. l. ſemper. §. hoc interdictum. Item iudex in taxatione facit partem iurare, vt not. in dicta l. iniuriarum æſtimatio. Et ſi ſis non ſoluendo, mutes pecuniariam in corporalem, ff. eod. l. ſi quis iniuriam. Et dixi ſupra de modo mulc. l. finali. Veruntamen quando agitur ciuiliter, non debet ad hoc concludi, ſecundum doctor.

Cum nec. [Iniuriam.] atrocem, ff. eodem. l. prætor. § præterea. [Iniurijs.] etiam leuibus, ſecundum gloſſ.

Iniuria. [Querelam.] niſi in caſu. infrà titu. j. Et eſt pœna. ff. eod. l. qui iniuriarum.

Dominium. [Pro atroci.] pro ſimplici non agit niſi eſſet facta in eius ſuggillationē, inſtitu. eo. §. ſeruus. vide ſupra eod. l. j. [Quam damni.] Opponitur, ff. eodem. l. item apud. §. ſi quis ſeruo. ad l. Aquil. ſed ſi quemcunque. §. iniuriam.

9 Sed dic quòd damnum venit in actione iniuriarum, non vt damnum, ſed vt contumelia, hoc eſt, qua contumelia plus æſtimatur propter damnum. Et hanc Innoc. extra eod. in rubrica. pro quo. ff. de actio. & oblig. l. qui ſeruum. Pet. dicit quòd ſemper damnum venit per actionem l. Aquil. Et ideo quando dicit hic, quam, ſubaudi actionem. l. Aquil.

Qui liberos. [Conueniri.] ff. eodem. l. ſi quis ex libertate.

Si quidem. [Zenodorus.] qui erat actor. [Receſſit.] id eſt, in cauſa non proceſſit. [Perſeueret.] probando illam eſſe ancillam. [Demum.] nō antè. ſuprà de libe. cau. l. ſi tibi. antè tamen poteſt fieri conteſtatio, vt ibi.

10 [Conuenit.] Quid in alia actione ciuili? an qui ſuccumbit tenetur actione iniuriarum? Gloſſ. mouet. ff. ad Turpil. l. ſi quis repetere. §. fin. Et videtur tenere quòd ſic. Et idem Iac. ibi per l. ff. eod. l. iniuriarum. §. ſi quis per iniuriam. & l. ſi creditor. de ven. inſpi. l. j. §. ſi omnes. Quod poteſt obtinere in his actionibus, per quas poſſet grauari fama vel lædi, vt hic.

11 Gloſ. tamen videtur velle quòd in qualibet cauſa ciuili calumnia puniatur criminaliter, per legem. ff. ad Turpil. l. & in priuatis. vt nota. ſupra de libe. cauſa. l. ſi tibi.

Si quando. [Iniuriarum.] ſecus in alio crimine. ſupra de accu. tunc conuenit. [Actio.] id eſt, accuſatio. [Connumerant.] vt ſupra eodem. iniuriarum. [Superſtitibus.] Nota quòd aliàs non gauderent priuilegio perſonali. [Alia.] ff. de priua. delic. l. finali. [Per procuratorem.] vide ſupra de ſententijs. l. prima. [Vendicare.] ſi agatur criminaliter, & dic ſupra de accuſa. l. reos. ſi agatur ciuiliter ſecus, vt ff. eodem. l. non ſolùm. §. agere. & l. ſed ſi vnius. §. procuratorem.

De famoſis libellis.

SI quis. [Famoſum.] ff. eo. l. lex Cornelia. §. ſi quis librum. [Capitali.] ſi accuſatus vel diffamatus erat ſic puniēdus. ff. de priua. delic. l. fin. & vbi cau. fiſca. l. vniuerſi. [Et dicat.] accuſando. ſupra de iniuris. ſi non et.

De abigeis.

1 ☞ Abigeus quis dicatur & qualiter puniatur.

1 Quæ ſit pœna dic. ff. eo. l. j. §. penult. & dic abigeum qui x. oues, porcos, iiij. æquum, vel bouem vnum de paſcuis, vel de ſtabulo abegit. ff. eod. oues. in authen. de nupt. §. minores. col la. iiij. Et eſt ſpeciale quod proponitur ſine inſcriptione, vt infrà. l. j. vel ibi cùm agitur ciuiliter, ſecundum gloſſ. quod non eſt verum, quia tex. dicit accuſatio.

De nili aggeribus non rumpendis.

SI quis. [Nili vada.] idem in alijs, ſecundū Hugo. quod eſt verum ſi ſit eadem ratio, videlicet ſi ex hoc immineat periculum patriæ, ſecundum docto. [Vſurpauerit.] id eſt, attentauerit. [Et conſortibus.] ſupra de epiſc. & cleri. l. raptores. §. pœnas.

De his qui latrones vel alijs criminalibus reos occultant.

Celando, vel recepeant publicè. extra de homici. pro humani. libro vj. & ibi notatur.

1 ☞ Malefactor quando poſſit capi authoritate propria.

2 Iudex non poteſt dare licentiam capiendi malefactores viuos vel mortuos.

3 Subiecti iudicem iuuare debent in capiendis malefactoribus.

EOs qui. [Pœna.] ff. eod. l. j. de incen. l. iiij. §. non tantum. & ad l. Iul. de vi. l. crimen. niſi eſſet affinis. ff. eod. l. finali. Sed obſt. & de rapt. virgi. l. j. §. pœnas. ff. de ambi. l. finali. Sed ibi ſpeciale propter exaggerationem pœnæ quæ malefactori imponitur. Et facit in feudis de pace iuramento firman. §. receptatoribus. & de pa. te. §. ſi clericus.

1 Si qui. [Eos offerant.] Cùm requiruntur per executorem. aliàs autem videtur quòd non poſſint capere propria authoritate, niſi in caſibus quos dixi ſupra de exhi. re. l. fin. & niſi in flagranti crimine. ſupra de rapt. vir. l. j. ff. de fur. l. interdum. §. qui furem. quæ in frau. cred. l. ait prætor. §. ſi debitorem. ſi tamen ſic ceperint & pecuniam dimiſerent vel parte furti recepta, grauiſſimè puniuntur. ff. eod. l. j.

2 Sed an iudex poteſt dare licentiam capiendi malefactores viuos vel mortuos? Non videtur, vt ff. de pœ. l. aut damnum. §. proinde. cum abſens non poſſit damnari. ff. de pœn. abſentem. Sed tamen deſtinati ad aliquem capiendum non delinquunt ſi percutiant reſiſtentem, argumen. huius l. ſupra ad legem Iul. de vi. l. quoniam. dixi ſupra de his qui ad eccleſ. confug. l. iij. Iſta tamen l. videtur innuere infra. verſicul. ipſi quoque. quod dominus poſſeſſionis poſſit capere propria authoritate.

3 Quod videtur verius. Ita nota quòd ſubiecti debent iuuare iudicem in captione latronum, vt hic, cùm dicit ciuile adminiculum. Et videtur notari. ff. de regu. iuris. l. non videtur. §. ad hæc. ſi de feu. controuer. ſue. inter domi. & agna. vaſal. §. licet. Et vide ſupra de offic. mili. iu. l. j. [A ciuili.] id eſt, executore. [Auxilia.] id eſt, executores & gentes ciuitatis. [Adminiculum.] executorum & ciuitatis.

De requirendis reis.

1 ☞ Annotatio quando & in quibus locum habeat.

2 Fuga an ſit cauſa ſufficiens ad condemnationem.

3 Accuſatus abſens bona non habens punitur in banno.

4 Bannitus reuerſus debet audiri & non tradi morti.

CVm abſenti. [Grauia.] quæ pœnam capitalem ingerunt, ſecus ſi relationis. ita & cum abſens poſſit damnari, ſecundum gloſſ.

1 Sed quid ſi lis nō erat conteſtata in caſu relegationis. & j. &
2 ita nō poteſt abſens damnari? Vel ſi in grauibus erat cōteſtata & prope ſententiam? Videtur quòd in primo ſit locus annotationi, in ſecundo nō. dic ergo quòd vbi abſens in criminibus non poteſt condemnari, ſit annotatio aliàs nō. Et hoc dic plenè. l. de accuſ. abſentem. Et hic dicit ideo grauia, quia frequētius in illis ſit annotatio, quàm in alijs. Et ideo non videtur quòd iſte titulus locum habeat vbi proceditur per viam inquiſitionis, cùm abſens poſſit damnari, vt dixit in l. abſentem. Iaco. verò dicit quòd hic dicit grauia, videlicet talia quòd ſi præſens eſſet, perdet

perderet bona ſi damnaretur: aliàs dicit non eſſe locum huic titulo. Et ſecundum hoc iſta materia multùm reſtringeretur, maximè hodie per authen. bona damnatorum. Quod non videtur verum, vt ibi notabo. [Sed annotari.] id eſt, in nota ſeu in inuentario poni. [Vt requiratur.] id eſt, vt citetur. Caue tamen quia primo debet citari ter domi, deinde bona annotantur: & ipſis annotatis, citabitur adhuc ter, ſecundum doctor. Et nota. ff. eodem. l. j. §. præſides. Et in Specul. de accuſato. §. ſequitur videre. dic ibi.

2 [Purgandi.] præſumitur contra eum propter fugam, ſed non tantum quòd ex eo debeat damnari, imò nullo probante abſoluitur, ſecundum gloſſ. Simile, ſupra de fal. l. vbi. ſecundum Iaco. tenetur ſe purgare per iuramentum. Et fortè de iure canonico vera purgatione, quaſi diffamatus & ſuſpectus propter fugam. ff. de ſuſpect. tuto. l. impuberibus. §. finali. de liber. cau. l. quod diximus. ſupra vt omnes tam ciui. quàm mili. l. j. Et fortè poteſt ſupponi quæſtionibus, vel ei indici duellum, vt nota. in Specu. dicto §. verſicu. quid ſi. Et vide infrà. l. proxima. [Annum.] à tempore annotationis, ſecundum glo. Et à tempore vltimæ citationis factæ poſt annotationem, vt not. ff. eodem. l. j. §. præſes. Sic intellige. ff. eod. l. annus. [Purgauerit.] & ſic videtur quòd non recipiat antè. ff. eodem. l. fin. Et hanc Iaco. de Rauen. Sed gloſ. contradicit, in dicta l. finali. quod ſtatim recuperat cum cautione. Et cùm hic dicit purgauerit, ſubaudi contumaciam. [Signatis.] integre. ff. eod. l. fin. Et fortè deducentur ſumptus facti in proſequendo. infra de decu. ſi ad magiſtratum. & l. circenſium. libro x. contra. ff. ex quibus cauſ. in poſſeſ. ea. l. ij. in fine. Debet tamen ſatiſdare, vt ff. eodem. l. j. §. penulti. [Tranſmittit.] ff. eod. l. j. §. fi. niſi eſſet tale crimen quod morte non extingueretur, vt hic notatur.

3 Sed quid ſi accuſatus non habet bona? Dic quòd nihilominus ponatur in banno, vt ſi grauetur propter contumaciam, vt in Spec. d. §. verſi. ſed quid ſi pauper ſit. Item hæc annotatio non videtur habere locum de iure canonico, cùm ſit alius modus procedendi, vt ſcripſi in l. abſentem. ſed non eſt ridiculum plures modos procedendi concurrere, & vnum eligere. l. de ſepul. viol. quotiens. Sed vbi proceditur per viam inquiſitionis, non eſt locus huic titulo de iure canonico, vt dixi.

Quicunque. [Sæuiori.] quàm ſi non fugiſſet. [Innocentiam ſuam.] ff. e. l. j. & ij.

4 Et nota quòd quando banniti veniunt, non debent morti tradi, ſed audiuntur, vt hic. ff. eod. annus. Et patet. ff. de cuſto. reo. l. diuus. Bona tamen penes fiſcum remanēt, vt hic. Et hoc niſi probet ſe ex cauſa iuſta abfuiſſe, quia tunc deberet reſtitui in integrum, ſecundum Iaco. & Pet. ff. ex quib. cauſ. maio. l. j. Item hoc in bannitis propter cōtumaciam, ſecus ſi per ſententiam, vt dixi ſupra de hæredi. inſtit. l. j.

In pecuniariis. Quæ nō infamant: aliàs per edictum, id eſt per citationem infamatur quis de facto, ſecundum gloſſ. Et nota quòd non ſunt infames ipſo iure, ſecundum gloſſam. Idem Specu. de accuſa. §. ſequitur. verſic. quinimo. Si tamen veniat intra annum, purgat infamiam, ſecundum gloſſam.

De quæſtionibus.

1 ☞ Quæſtio quando debeat fieri & quando poſſit iterari.
2 Confeſſio facta in tormentis quando valeat.
3 ☞ Priuilegium inferioris transfertur in ſuperiorem.
2 Milites, doctores & patroni hodie non ſunt torquendi.
3 Macula patris non nocet natis.

1 Dic quid ſit quæſtio. ff. de iniur. l. idem apud. §. quæſtionis. ad Sylleianum. l. j. §. quæſtionem. Et dic à quæſtionibus nō debere incipi. infra eod. l. milites. Sed ita demum ſi præcedant indicia, & non poſſit aliàs probari. ff. eodem. l. prima. et l. vnius. §. in ea cauſa. infra eodem. quotiens. Sed quæ indicia? Dic committi arbitrio iudicis. ff. eo. l. fin. Nec fortè ſufficeret fama ſola niſi eſſent alia indicia ff. de excuſ. tuto. l. ij. cum notatis. nec dictum vnius teſtis. ff. eodem. l. maritus. Vel dic cōtra, vt ibi notatur. ſi aliàs ſit bonæ famæ ille qui deponit.

2 Sed an confeſſio facta in tormentis faciat plenā fidem? Dic ſupra de confeſ. l. j. ſuper verbo, ſponte. Et dic quòd oportet perſeuerare extra præſentiam tormentorum, aliàs præſumitur in tormentis confiteri: ſi tamen perſeuerauerit ab initio, et poſt contradicat non minus valet confeſſio. infra de pœ. qui ſententiam. ff. de incen. rui. naufra. l. j. §. ſi incendio. Item credo quòd ita demum valet confeſſio extorta per tormenta, ſi quæſtio fuit licita, aliàs non. dicta l. maritus. Et dic plenius extra de re iudicata. c. cū inter vos. & in nouella ſuper antiquis. Item dic ꝙ non poteſt quæſtio repeti, niſi noua indicia ſuperueniant. ff. eod. l. repeti. & l. vnius. §. j. in authen. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. finali. colla. ij. Et proceditur ad quæſtionem nedum in via inquiſitionis. imò in via accuſationis. ff. eo. l. de minore. §. tormenta.

Quæſtionem. [Adulterij.] ſupra ad legem Iuliam de adult. l. iij. [Cenſus.] ff. ad legem Iuliam. de vi. l. j. [Maieſtatis.] item fallit ſupra de ſica. le. fi. ff. eo. extraneo. §. quod cognuit. ff. ad Sylleſ. l. & ſi percuſſor. §. j. Et facit ad regulam. ff. eo. vnius. §. ſeruus. & l. j. §. item ſeruus. De libertis. dic ea. l. §. ſed nec libertum. [Principis.] ſupra ad legē Iuli. maieſt. l. fi. [Præſcriptionis.] quando poſſit iudicari per alias probationes [Manifeſtum eſt.] hoc fallit infra eod. interrogari. & l. quotiēs. & l. ſequen. ſupra de ſeruis fugiti. l. quicunque. quæ loquuntur vbi eſt dubium. Et hoc caſu intelligitur ff. eod. le. diuus. 2 ¶ Not. practicam in hac materia.

3 Inſolidum eſt. [Tutores.] ff. de furtis. leg. interdum. §. qui tutelam. [Matrem.] Nota priuilegium inferioris transferri ad ſuperiorem. infra. de priuileg. ſcholari. l. iij. libro xij.

Cum cognitionaliter. [Argumenta.] aliàs non. ff. eo. l. j. in fine. [Extinxit.] id eſt dicitur extinxiſſe, ſic. ff. de contrahen. empt. l. in emptione. in principio.

Sicuti. [Facile.] ff. eo. l. j. §. cum quis latrones.

Nec ſi mors. [Indiſcrete.] ff. eod. l. de minore. ad Sylleia. l. §. ſed in eo. ff. e. ſtatu liber.

Pridem. Dic ſupra. l. prima.

Seruos. [Offerente.] ſupra de teſtibus. leg. ſeruos. [Abeſt.] à iure, quia ius non vult hoc.

2 Milites. Quid de militibus noſtri temporis? Dic ſupra de iuris & fac. igno. l. j. Quid de militib' cæleſtis militiæ? Dic ſecus ea ra de depoſi. c. j. & ibi not. Quid de doctoribus legū? Dic non torqueri, cùm ſint in dignitate, vt ſupra de vete. iure enu. l. ij. §. legiſlatores. Milites non ſunt, vt infr. nego. ne mil. l. j. li. xij. & ibi no. Item quid de patronis cauſarū? Fortè idem vt ſupra de aduoca. diuer. iudi. l. ſori. l. de mathe. l. & ſi ex empta. [Plebeiorū.] infr. de pœn. l. honor. [Et ſi non emerit.] ſed cauſarie. ff. de his q notan. infa. l. ij. §. ignominiæ. [Et in filijs.] de pœ. l. honor [Sumere.] niſi in caſu. ad Sylleianum. l. prius. [Probabilibuſque.] ff. e. l. j. in principio. [Conditio pateretur.] conſiderādo an ſint in dignitate vel non.

Super ſtatu. [Ingenuitatis.] ff. eo. de minore. §. plurimū. & §. fi. & l. extraneo. §. de qſtione. & l. vnius. §. iudex. [Ne alieni.] vbi agitur de partu ſuppoſito.

Cum teſtamentum. [Permiſſum eſt.] ꝓpter dubiū. ff. e. l. hæreditarij. infra eo. l. hoc quidem.

Diuo Marco. [Perfectiſſimorum.] id eſt illorū qui ſunt in dignitate. ſupr. de mathe. l. & ſi ex empta. [Pronepotes.] & eorū liberos. ff. de pœn. l. moris. §. liberos. [Aſpecſit.] tunc em̄ nō porrigitur ex ꝑſona filij, ſed ex ꝑſona aui. ff. de ſena. emācipatū. de interdic. & relega. l. iij. dum tn̄ naſcatur in vita aui. ff. vnde cog. le. j. §. ſi quis.

3 Item macula patris non nocet natis antè. ſupra de liber. & eodem. liber. leg. ij. & dicta l. emancipatum. ſecundum doctores. Et facit ff. de adminiſtra. tuto. leg. ſed & milites. §. qui nimirum. de bon. liber. l. quæritur. Et facit quòd filij damnatorum non debeant reputari nobiles. Ar. contra. ff. ad Trebel. quia proinde. de bon. libert. leg. ſi necem. §. ſi deportatus. [In decurionibus.] etiam noſtri temporis. ff. quod cuiuſque vniuer. l. nulli. de verbo. ſigni. l. pupillus. §. decuriones.

Quotiēs. [De dominio.] ſecus ſi petitione hæreditatis ageretur. ff. eo. ex libero. §. fi. [Mancipiorum.] ſupra, de rei vendi. l. cum ſemper. In cauſa libera, dic vt ſupra de libe. cau. l. ea.

Hoc quod. [Placet.] ff. eo. hæreditarij. & l. de minore. & leg. extraneo. §. de quæſtione. [Communem eſſe.] opponitur infra. l. fina. Sed illa hanc corrigit, ſecundum gloſ. [Interrogari.] vel non pro communi negotio. ff. commu. diui. leg. de communi. & vide ff. eo. conſtitutione.

Seruos. [Conſtat.] ff. eo. vnius. §. ſeruus. & l. etiam. & l. extraneo. §. penul. infra de ſen. paſ. fruſtra. & facit in feudis de vaſal. qui contra conſtitu. Loth. c. j. & vide in Spec. de feu. ver. xxvij. & xxviij.

Interrogari. [Poſſe.] etiam præcedentibus indiciis. ff. de proba. l. cum probatio. ſecundum gloſſ.

Decuriones. [Fidiculę.] genus tormēti eſt. [Cōſtituunt.] infra de decurio. l. omnes. libro x. ſupra eo. diuo. §. fin. [Reos.] ſupra ad l. Iul. maie. l. nullus. Item fallit ſupra de falſa. l. ſi quis decurio. de mathe. l. & ſi excepta. infra de decurio. l. quilibet. lib. x.

Nihil. [Non patietur.] ff. de decurio. l. finali. de excuſa. mu. l. eam. infra de proxi. ſacro. ſcri. l. proximos. Argu. contra. ff. de iure immu. l. ſemper. §. negotiatio. ſed diſtingue.

De tormentis. [Anteriores.] ſupra eodem. hoc quod. ff. eodem. ex libero. quæ hic corriguntur, vt notatur. ff. eodem. de minore. §. fin.

De abolitionibus.

Dic quòd quandoque eſt abolitio legitima quæ fit per l. ſupra ſi reus vel accu. mor. fue. ff. de accuſa. l. libellorum. §. finali. Quandoque publica, quæ fit per principem. ff. eod. aut priuatim. §. triginta. Quandoque eſt priuata. infra l. proxima. quæ fit per iudicem.

1 Abolitio à quo peti debeat.
2 Teſtis quando torqueri poſsit.

Præſes. [Abolitionem.] à ſe datam. infra l. proxima. [Porrecta.] vt abolitio impetrata aboleretur.

1 Abolitio. [A competenti iudice.] ff. ad Turpil. l. j. §. abolitio. Sed abolitio abſolutionis petitur à principe. ſupra l. j. [Vel calorē.] ff. de re iudi. quicquid calore. ij. queſt. iij. §. notandum. & cap. ſi quis iratus. Quod eſt verum, niſi perſeuerauerit. ſupra de iniu. ſi non conuicij. Arg. contra. ff. ad Turpil. l. j. §. quæritur. [Explanans.] diſtinctio. vt j. l. proxima. [Omnimodo.] etiam per pecuniam, ſeruata diſtione. j. l. proxima. ſecundum gloſſ. & doctor.

Fallaciter. Id eſt, calumnioſè. infra de calum. fallaciter. [Inſtituerit.] quod pręſumitur ſi habuerit iuſtam cauſam veniendi ad crimen. infra de calum. l. iij. & l. ij. dic ibi. [Accuſatori.] etiam poſt inſcriptionem: antè poteſt quandoque. extra eod. licet. infra ad Turpil. l. j.

2 [Teſtimonij.] Nota teſtem poſſe torqueri, quod verum eſt, ſi dicat ſe interfuiſſe facto, & vacillet. ff. de quæſtionibus. vnius. §. teſtes. & l. ex libero. & l. de minore. ſupra de epiſ. & cleri. authen. presbyteri. [Oppugnata.] ff. ad l. Iulia. ma. l. iij. & iiij. [Deſertus.] ſupra de teſta. mili. l. ex militari.

De generali abolitione.

Qui potentatus. [Ex forma ſolita.] propter honores principis, vel aliàs generaliter. ff. eod. l. ſi interueniente. [Intra diem ſtatutum.] xxx. dies. ff. e. l. aut. §. xxx.

Cum eo tempore. [Præſcriptio.] ff. de legi. cum lex.

Indulgentia. Secus in reſtitutione. j. de ſen. paſ. l. cum debitor.

Ut intra certum tempus criminalis quæſtio terminetur.

1 Infamis non poteſt amplius infamari.
2 Pœna quando mutari debeat.

Quiſquis. [Detulerit.] dando libellum. dic infra tit. j. l. j. [Vltimo die.] ſcilicet biennij, ſecus ſi die aſsignata, ad ſententiam audiendam. ſupra de adulte. l. quamuis. [Parte.] contra. s. qui accuſ. poſſ. l. qui crimen. Dic infra tit. j. l. j. [Infamia.] facti, ſecundum gloſſ. & vide infra titu. j. l. j.

Nouerint. [Dilationibus.] ff. de feri. l. in pecuniarijs. [Criminales.] infra. l. finali. [Legibus.] ſupra l. proxima.

1 [Famæ.] ſic infamis non poteſt amplius infamari. ff. de iniuri. l. idem apud. §. quod ait. Sed contra. ff. de ritu nupt. l. palam. §. quæ in. Sed dic quòd hic non negat quin poſsit infamari amplius. Et ſimiliter excommunicatus excommunicari, vt plenè not. gloſſ. extra de Iudæ. c. ita quorundam. [a] Et iunge ſupra de aboli. l. j.

a ¶ Hanc mate. vide hic latè per Salice.

2 [Patiatur.] facit quòd ſi cæcus committat crimen propter quod debeat oculus effodi, quòd debeat pœna mutari. ff. de contrahenda emptio. l. in emptione. §. finali. [Abolitionem.] ſupra titu. ij. l. finali.

Criminales. [Cenſemus.] fallit ſuprà, vt omnes tam ciuiles quàm criminales iudices poſt adminiſtrationem. &c. Item in auth. vt clerici apud proprios epiſco. col. vj. Et videtur quòd inſtantia nō pereat ipſo iure, pro id quod dicit abſolui. ſupra de iude. l. properandum. §. de illo. [Abſolui.] ab obſeruatione iudicij.

Ad ſenatuſconſultum Turpillianum.

1 Accuſator deſiſtens vel cōtumax, qualiter debeat puniri.
2 Accuſator falſus excommunicatur, & reus abſoluitur.
3 Sui qui poſsint dici.

1 Is demum. Dic quod aut accuſator eſt contumax, aut deſiſtit. Primo caſu punitur extraordinariè. s. qui accuſa. poſſ. l. qui de crimine. ff. de pœn. l. abſentem. §. in accuſatorē. de effracto. l. j. §. expilatores. Secūdo caſu dic quod aut vult deſiſtere ante inſcriptionem, & poteſt ſine metu calumniæ. extra de accuſa. licet. s. de adul. ſine metu. Tenetur tamen iniuriarū. ff. de iniu. l. item apud. §. ſi quis libello. Aut poſt, & tunc incidit in Turpil. vt hic: niſi impetretur abolitio. ff. eod. l. fin. dum tamen concurrant quæ ſunt in hac l. Et ita no. docto. hic poſt Azo. Sed gl. dicit poſt Hug. ff. de adulte. l. miles. §. ſi ſocer. quod non incidit, niſi poſt litem conteſtatam, quæ eſt huic contraria. Et illam ſequitur Specu. titu. de lite cōteſta. §. verum. Sed Dyn. & Iaco. ſequuntur Azo. per l. in ſenatus. §. qui poſt. & infra titu. j. l. fin. Quas gloſſ. hic allegat.

2 De iure verò canonico excommunicatur, & reus abſoluitur in vtroque caſuum prædictorum. xj. q. j. chriſtianis. iiij. q. v. c. quiſquis. Et hoc vbi deſiſtit voluntate ſua. ſi autem propter lapſum temporis, tunc aut fatalis. & dic vt s. tit. j. per totum. aut alterius, & tunc non punitur talis. ff. eod. quærebatur. ſed pœna Turpil. vt eo. titu. l. j. §. accuſationem. Et hæc diſtinctio videtur melior quàm illa quam Spec. ponit, de accuſa. §. quanto. Et adde extra de collu. dete. c. ij. per Innocen. [Publici iudicij.] in priuatis non eſt locus Turpil. ſed punitur officio iudicis. ff. codem. l. in priuatis. dic ibi. [Deſiſtit.] ff. eod. ab accuſatione. §. animo. & l. deſtitiſſe.

Si pro eo. [Spopondiſti.] ſi certam promiſiſti, alioquin arbitrariè. ff. de cuſtodia reo. l. ſi quis reum. ſupra de fideiuſ. ſi barſatorem. Nō idem in ciuili, vt no. ff. ſi quis cau. l. iiij. §. finali.

Quamuis. Hæc lex continet caſum ſpecialem in crimine, quia in ciuilibus ſecus. s. de tranſactio. l. ſub prætextu. & hoc notatur in glo. & vide s. de pact. l. cum proponas. Et videtur hæc lex obtinere in omni actione, quæ tollitur ipſo iure. ff. de pactis. ſi tibi. §. quædam. [Deſtitutiſti.] ſed agere poteſt ſicut ſcripſi ſupra de pactis. cum proponas. Dic contra, vt hic notatur, niſi eſſet prorogatus. ſupra de plagia. l. non valet.

Si is. [Opponi.] ſiue deſtiterit ab ipſa accuſatione, ſiue non, ſecundum gloſſ.

3 Si fœmina. [Suorumq́.] dic quod omnes dicūtur ſui, qui pro eo teſtificari non poſſunt, qui ſunt vſque ad ſeptimum gradum. ff. de teſti. l. ij. §. lege. et l. lege. ſecundum gloſſam. Et hanc Specu. titu. de accu. §. ij. [Pacto.] ſecus ſi ſine pacto. ff. eo. mulier. Item ſecus ſi pacto in caſu quo accuſatio non teneret. eod. titu. l. j. §. accuſationem. Et quod hic dicit pacto, dic gratuito vel cum pecunia, vt nota. d. l. mulier. & vide ſupra qui accuſ. poſſ. de crimine.

In executionibus. [Animum.] ff. eo. ab accuſatione. §. j. [Silentio.] non biennali. s. titu. j. l. fina. vide. ff. ad Turpil. l. j.

De calumniatoribus.

1 Calumnia officio iudicis punitur.
2 Accuſator non probans quando excuſetur à calumnia.
3 Damnatus ex officio iudicis an ſit infamis.
4 Calumnia qua ſeruatur pœna.

1 Calumnia. [Coherceri.] officio iudicis. Qua pœna: dic j. l. fi. [Præſentem] vel abſentem per cōtumaciam. ff. de publi. iudi. l. inter. [Deſideras.] officio iudicis. ſed per viam accuſationis ſic. ff. ad Turpil. l. j. §. j. ſecundum gloſſ. Sed ibi alio modo ſoluitur. dic infrà l. ij.

Mater. Idem in patre. ff. de publ. iudi. l. fin. Et idem in filio. j. eod. l. calumniæ. Idem in tutore. s. qui accuſa. poſſ. vel non. l. ij. Idem in viro. s. de adult. l. j. & l. quāuis. Aliàs autem obtinet regula, quod qui non probat &c. s. de adul. 2 l. j. ff. ad Turpil. l. j. §. j. ſecūdum gl. Spec. verò dicit quod qui iuſtum dolorem proſequitur vel iuſtam cauſam habuit proſequendi,

quendi, vel alias eſt bonæ famæ, vel ſemiplenè probat quod non præſumitur calumniari: vt not. titu. de accuſa. §. fina. verſicu. fin. & Hoſtien. in ſumma. de calum. §. quando quis. verſicu. iudex. & patet. ff. eo. l. j. Et tamẽ incumbit onus probandi præmiſſa. vide extra, de ele. c. j. lib. vj. [In alijs.] vbi de iniuria filij agit: vt hic nota. & ſcripſi, ſupra, qui accuſa. poſſ. de crimine. [Habuiſſe.] ff. ad Sylle. l. j. §. finali. [Voluntarium.] ff. fami. erciſ. . qui erat. de bo. lib. qui cum. §. penult.

Qui non probaſſe. [Nõ damnetur.] & ſic videtur quod ſi damnetur ex officio quod ſit infamis, à contrario ſenſu. s. ſi tut. non geſſ. l. j. de ſuſpect. tut. l. fina. Item dic quòd nihilominus poteſt accuſari, vt i. l. j. ſcripſi. gloſ. tamen dicit ſupra de lib. cau. ſi tibi. quod non poteſt, niſi fieret proteſtatio, ſed non approbatur per doctor. pro quibus videtur extra, de calum. cap. j. ſed ibi fuit condemnatio facta, ſed non pœna impoſita, vel ibi fuit accuſatus. Sed Innocen. primam approbat. Bertha. & Hoſtien. dicunt quod ibi fecit Papa ſpecialiter, & dicunt non poſſe conueniri etiam per viã accuſationis poſt, & hoc videtur ſequi glo. ff. ad Turpil. l. j. §. j. Sed Dy. primam approbat.

Calumniæ. [Ceſſat.] s. l. mater. dic ibi. niſi eſſet euidens. ff. de adul. l. is cuius. & l. finali. & ibi nota.

Qui calumniatores. [Iudiciorum.] & priuatorum, ſupra tit. j. l. j. [Periclitari.] id eſt, puniri. [Solent.] cõtra. ſupra de li. cauſ. ſi tibi. ſolue vt ibi.

Dominns. [Prouidetur.] ſupra de adulterijs. l. verba.

Non prius. [Feſellerit.] ſupra de accuſa. l. finali. & dic, infra l. finali.

Noſtris. [Alienis.] id eſt, alieno mandato, ſuo tamen nomine, ſecundum gl. [Supplicium.] ſi non probat. ff. ad Turpil. l. j. §. penult. dic ibi.

Fallaciter. [Maximè.] dic, ſupra, titu. j. l. j.

Quiſquis. [Similitudo.] de accu. l. ſi. ij. q. viij. quiſque. & cap. qui crimẽ. & hoc in publicis. In priuatis extraordinariè. ff. ad Turpil. l. in priuatis. Sed quid ſi nõ poteſt ſimilis pœna imponi: vt quia clericus accuſat ſubdiaconum ad finem depoſitionis? Dic mutari: vt patet in c. j. extra, eod. v. q. vj. quia. Sed quid in denuntiatore? Videtur idem quia incidit in Turpil. & idem in inſtigatore. ff. eodem. l. j. § incidit. Sed dic contra, extra, de accuſa. ſuper his. Punitur tamen alia pœna. extra, eodem cap. finali. ad arbitrium iudicis. Sed ille qui impetrat inquiſitionem tantùm non immiſcendo ſe alijs, non videtur puniri: vt not. in c. olim. extra, de accuſa. ff. de his qui notan. infa. l. ob hæc verba.

De pœnis.

1 ☞ Fortalitia per ſententiam deſtructa non debent reparari.
2 Voces populi quando debeant audiri.
3 Pœna an poſsit per iudicem reuocari, & an mulcta.
4 Executio ſententiæ criminalis quando debeat fieri.
5 Præceptum principis calore emiſſum temperari debet.

ETiam. [In opus publicum.] non metalli, ne ob. ff. eo. quidam. §. j. & l. capitalium. & l. aut. §. inter.

Procurator. [Irrogare.] niſi eſſet prorogatus, ſupra de pla. l. non valet.

Honor. [a] [Afficiantur.] ff. de priuileg. vete. l. j. & iij. [Metalli.] nec ad furcam. ff. de re milit. l. deſertorem. §. is qui.

Decurionem. [Manifeſtum eſt.] ff. eodem. mo ns. §. iſte.

Si ante. [Conceptus.] ſecus ſi poſt, quia tunc fiſci. ff. de fideicom. liber. leg. generaliter. §. ex damnato.

Incredibile. [Perpetuis.] ſed ad tempus ſic. ff. eo. fine. s. de epiſ. & cler. auth. cauſa. ff. de ſuſpec. tut. l. iij. §. tutores. Item dic ſecus in ſeruo. j. eod. ſeruus. [Damnatum.] ſi tamen damnetur, tenet ſententia, ſecundum gl. [Conditione.] de iure cano. contra, extra, de ſen. excom. c. quamuis. lib. vj. de ſen. excom. nouimus. in antiquis.

Impunitas. [Non datur.] mitius tamẽ punitur. ff. de mi. auxilium. [Quod intenditur.] ff. de fur. l. impuberem. de adul. ſi minor.

Deportatorum. [Ius.] ff. de legatis iij. l. j. §. hi qui. ſi. e. l. j. [Fuerint.] quod non debet fieri. ff. de inter. & rele. l. relegatorum. §. ad tempus.

Si matrem. [Non oportuiſſe. ff. eo. moris. §. iſte. [Metallicorũ.] inter eos eſt differẽtia, ff. eo. aut. §. inter eos.

Seruus. [Præfinitiõe.] ex certa ſcientia. ne ob. ff. e. l. ſine. ſecũdũ gl. Et vide extra, conſtitu. ex literis.

1 Et ideo videtur quòd fortalitia deſtructa per ſententiam, nõ poſsint reparari.

Mettalli. [Seruiles.] ff. eo aut. §. ſed ſi. eo. titu. l. ſeruus.

2 **Decurionum.** [Subijci.] ſupr. de quæſtio. diuo. [Audiendæ.] ſupr. de manu. reſta. diuo. ſed ad pœnam accelerandam ſic, ff. ad leg. Corne. de ſica. l pe. Vel ubi poſſet oriri magnum ſcandalũ. extra, de renun. niſi. Item ad acquirendum & proſequendum malefactores. in feud. de pa. te. & eius vio. §. ſi iudex.

Seruus. [Proprietatis.] ff. eo. aut. §. fina. & l. ſeruus.

Si operis publici. ff. de fideiuſ. ſi à reo. §. fina. ad legem Aquil. ita vulneratus.

3 **Poenam.** Supr. ſen. reſcin. nõ poſ. l. j. ff. de re iudi. l. acta. Sed mulcta ſic, ff. de offic. præſid. l. illicitas. fina. Sed poteſt ſupplicari principi pro remiſsione, vt not. ſupr. eod. l. incredibile. Item poteſt retractari per viam in integrum reſtitutionis, ff. de mi. in cauſæ & l. præfecti. de iudi. ſeruos. & per hanc legem videtur quod barones non poſſunt banitos reuocare, nec epiſcopi damnatos ad carcerem perpetuũ.

Qui ſententiam. [In vnum.] ſpeciale non ſtetur maiori parti. [Concordantesq.] & ita nõ oportet perſeuerare vſq; ad ſententiã, dic ſupra, de quæſtio. in rubrica. [Negare.] ſupr. de proba. ſi te.

Si quis. [In furis.] id eſt brachijs. Sic intellige, extra, de fal. c. iij.

Cum reis. [Malignis.] ff. de ſica. l. pe.] ſupr. de cuſto. reo. l. fin. ſupr. titu. ij. l. j. iti. Et vide in Spec. de ſententia excommunicatio. §. nunc. verſ. vt autem.

4 Vnde dic quòd poſt triginta dies debeat fieri executio, antè non, niſi in caſibus quibus non poteſt appellari. de quibus ſupr. quo. app. non recipi. l. ij. In quibus caſibus poteſt fieri ante decem dies, niſi ſit appellatum: vt ibi, & ſic intellige hic, ij. q. j. ſicut. de pœni. diſt. j. ad audientiam. Niſi in caſibus, infra, eo. ſi vendicari. ff. de pœ. l. prægnantis. infr. tit. j. l. ij.

Ne quis. [Addicatur.] fallit in authen. vt nulli iudi. §. adulteram. co. ix. de ſanc. epiſ. §. ſed nec criminalem. cau. colla. infra de appari. l. ij. lib. xij. vel dic vt ibi.

Si uindicari. [Iuſſerimus.] ſine cauſæ cognitione. Aliàs contra. ff. eo. aut facta. §. finali. vel ex iracũdia, vel calore, xj. q. iij. cũ apud. dic ibi. [Suſpenſa.] [vt ſi fortè princeps calore præcepiſſet, poterit temperari. Vnde Seneca. Iratus non videt legem, lex autem eum videt. 5

Ne diu. [Praua.] in authẽ. de exhiben. re. §. illud. colla. v. [Abſentes.] ſpeciale eſt, dic ſupr. de accu. l. abſentem.

Sancimus. [Crimen.] id eſt accuſat à calũnia. [Ne vlterius.] Fallit. ſupra, ad legem Iuliã maieſt. quiſquis. [Metus.] id eſt pœna.

Omnes. [Deſtinatos.] id eſt condemnatos exulare. [Præſtitutę.] quo debeant eſſe exules.

His qui. [Supplicium.] ſupr. quę res pigno. l. ij. ſupr. de mathe. l. culpa. a

a ¶ Not. perpetuò hic ad verbũ, primum ad, in text. quod appellatione hæredis venit is qui eſt prius ſeu proximus.

Ne ſine iuſſu principis certis iudicibus liceat bona confiſcare.

NVlli. [Summa.] vt ſunt illuſtres, ſpectabiles clariſsimi, & omnes omnino qui habent merum imperium, ſecundum gloſſ. Tu dic quòd quædam ſunt delicta in quibus lex admitit bona expreſsè: vt in inceſtu. quædam in quibus tacitè. ſupr. titu. j. deportatorum. & in his non obtinet hæc l. Sed quædam ſunt vbi nec tacitè ne expreſſè admitit, vt in furto, & tunc nullus põt niſi ſit illuſtris, ſecundũ Azo. qui hoc notauit in ſumma.

De bonis proſcriptorum ſeu damnatorum.

1 ☞ Damnati vel excommunicati cui acquirere poſsint.
2 Executio ſententiæ contra filiam latæ qualiter debeat fieri.
3 Inſtrumentum ſuper dote correctum inter quos probet.
4 Donationes cauſa mortis debent morte confirmari.

5 Fiſcus habet hypothecam in bonis delinquentis.
6 Bona damnati an perueniant ad liberos.
7 Bona an tollantur hæredibus poſt mortem damnati.
8 Bona delinquentis exiſtentia in alieno territorio cui ſint applicanda.
9 Sententia iudicis ſecularis non facit committi ius patronatus eccleſiæ.

SEruorum. Nec filiorum.j.l.iij.[Probauerit.]eo ipſo quod nõ probatur contra. vel dic ꝙ hic ſeruus non poſsidebat vt ſcripſi ſ.de priuil.fiſc.l.j.[Adminiſtrare.] ff. de leg.j.l.ſeruus.§ pen.[Reddi poſsit.]ſuprà ntu.j.l.cum reis.

1 Deportati. [Nec earum.] de præſentibus non eſt dubium.ſ.tit.ij.l.deportatorum.[Poſt pœnam.]ſibi tamen acquirunt in vita ſua.ff.de teſtamẽ. mili. l.neque deportati.de leg.iij.ſi deportati.ff.manda.ſi mandauero.§.ít cuius.Sed damnati in metallum nõ acquirunt fiſco, ff.de iure fi.in metallum.de pœ.quidam.ſecundum gl. De excommunicatis dicit Hoſtienſis,ꝙ nulli acquirunt, nec ſibi.in ſumma,de pœn.§.finali.verſiculo, quid de excommunicatis. vltimo folio.Innocentius contra, de dolo & cõtumacia.cap. veritatis. Vide ſupra de hæreticis.credentes.

2 Si filius. [Acquiſiuit.]quamuis in vita filij cenſeatur proprium filij.ff.ad Maced.l.ij.tamẽ quia redit per mortem ad naturam profectitij, vt ff.de caſtrẽſi pecul. l.ij.ideo ſic ſtatuitur.Sed hodie videtur ꝙ habeat hęredem, vt not.eodem titu.pater. Et ideo fortè non obtineret hæc l. Sed dic imò, quia bona caſtrenſia non publicantur. ff.de vete.ſuc. l.j.& ij.ſ.de teſta.mil.l.& militibus.ſi verò filius cõdemnetur in emenda pecuniaria, dic ſupra de bo.quæ lib.l.fin. §.neceſsitate.Spec.videtur velle quòd nec tunc fiat executio nec in legitima,nec in alimentis, nec peculio.in titu.de ſenten.execu. §.ſequitur videre.verſic.quid ſi filius.

In metallum. [Rationibus.] ff. de iure fiſci. l. in metallum. [Indulgentia.] ſecus in reſtitutione.j.tit.ij.l.j.[Pertinet.] ſ.de genera.abolitio.l.fin.

Si ut. [Iure poſci.]Iure poſcis quod tibi debebat.ſ.ad legem Iuliam.de vi.l.ij.

De bonis. [Matris.]ſecus in patre.infrà l.finali.

Si quis. [Ordinarij.] ſecus in vacantibus.j.de bon.vacanti.l.iij [Eius.]ſine expenſis proſcripti.Contra in auth.vt nulli iudic.§.nulli. colla.ix.[Comprehendat.] in ſingulis agris.[Rationabilis.]id eſt,procuratoris Cæſaris.

Si deportatus. [Seruos.] vel adoptiuos.ff.eo.l.fin.§. ex his. [Confuſionem.]id eſt,colluſionem.[Sortiantur.] veniũt enim iure ſucceſsionis. ſecus in alio iure,ſecundum doctor.

3 Si quis. [Veluti.] ſimilitudinarie, quia vere non licet. ſ.ſolu.matrimo. l.dotis. [Conſcribitur.] fuiſſe promiſſam. Sed ſi diceret fuiſſe ſolutam, videtur debere ſtari, cùm fidem faciat.ſ.de dona.l.in donationibus. vel dic ꝙ nec tunc ſtatur cùm inſtrumentum factum inter alios alijs nõ pręiudicet, vt ſcripſi ſuprà de contrahen.& cõmitten.ſi ipu. optimam. Sed licet non præiudicet, facit tamen fidem vbiq; cõtra illos qui cauſam habent ab illis inter quos factum fuit, vnde prima ſatis vera. Si verò contineret confeſsionem mariti tantùm fortè non præiudicaretur fiſco, vel creditoribus: & maximè ſi confeſsio eſſet facta poſt reatum, vel poſt ſortitos creditores, vt ſcripſi ſuprà de dona.ante nupt.authen.ſed iam.ſ.de probationibus.auth.quod obtinet.& l.rationes.imò nec pręiudicaret filijs quo ad alimenta, vt in Specu.de confeſ.§.nunc videndum.verſic.ſed nunquid.& vide ſ.qui po.in pig.hab.l. ſcripturas. Sed ipſi marito bene præiudicat ſua confeſsio. ſ.de dona.cauſ.pre torum. [Apud eam.] Dic ſupra de dona.inter virum & vxorem.l.res. [Ante tempus.] vel poſt, ſecundum gloſſam.dicta l.res.

4 [Vendicauerit.]tales enim donationes valent, licet debeãt morte confirmari: & tamen ſecus in donatione cauſa mortis, vt ſcripſi in dicta l.res.& hic no.[Initium.]ante enim non fuit contracta hypotheca, ſecundum Azonem. Vel dic ſecũdum gloſſ.quòd ab initio.ſecus in parte.ſupra de bon. quæ li.cum oportet.§.fina.ſ.de admi.tuto.pro.offic.infra de iure fiſ.l.j.& hanc Pet.Sed Iaco.de Aret.tenet primam.

5 Et facit quod fiſcus habet hypothecam in bonis delinquentis.& not.infra de pœ.fiſcal.l.j.Sed contra no.& verius.ff.de pac.reſcriptum.in princi.de iure fiſc.l.aufertur.§.fiſcus. [Obnoxium.]id eſt, tacitè obligatum.ff.de iure fiſci.leg.ij.[Vxorem.]nam pro ſua parte obligatur ſecundum gloſſam. [Cæſarianis.]id eſt, primipilo. infra de primipil.l.cum. ſupra in quibus cauſ.pig.ta.contra.l.ſatis.

6 Quando quis. Circa hanc l.diſtingue ſecũdum hoc ius, quia aut condemnatur priuatus, aut curialis. Primo caſu aut non habet liberos, et tũc bona fiſco in totum applicantur, vt hic. ſ.de pœ.l.damnatorum.niſi ſint modica & vilia.ff.eod.diuus. Aut habet liberos, & tunc aut omnes fœmellas, & tunc idem ac ſi non haberet.ſ.eod.de bonis.& dic à cõtrario ſenſu. Aut omnes mares, & tunc ſi ſit confiſcatio in partem, nulla ſit gratia. ff.eo.l.j.in fine. Si in totum, tunc aut ſunt plures, & dic vt hic.ff.eodem. l.fin.§.ſi plures. Si damnetur curialis, diſtingue, aut habet plures liberos, & eis totum applicatur.ar.§.ſi plures. aut paucos, & tunc ſi omnes mares, totum: ſi omnes fœminæ, dimidia. Si mixti mares. dimidia, & alia dimidia diuiditur vt hic.hodie verò dic vt in authen.quæ ſequitur. quæ ſumitur ex corpore vt nulli iudi.§.finali.col.nona.

Authen. Bona. [Accipiant.] ſi ſit factum pactum de lucrando. [Diffinitiuam.] ſupra vnde vir & vxor.authen. præterea. [Iubemus.] idem in crimine hęreſis, ſupra de hæreti.auth.gazaros.ſed oppo.de authen.inceſtas.ſ.de inceſt. nuptijs. Gloſſ.dicit ꝙ hæc corrigit: & idem ſequitur.ff.de iure fiſci.l.j. Aldri. dicit quòd ſi amittat ciuitatem, obtinet hæc lex: ſi non amittat, tunc nõ. Et hanc opinionem ſequitur gloſſa in corpore, cui ob.d.authen.inceſtas. Petrus dicit quòd vbi lex expreſsè punit & ſpecialiter, non obtinet hæc lex in confiſcatione bonorum, ſed vbi ex diſpoſitione generali ſequitur confiſcatio propter punitionem corporalem, obtinet. Quicquid ſit, dic quòd illa authentica non corrigitur, vt ibi notatur. Item dic quod hæc authentica nil immutat vbi pars bonorum publicatur, ff.eod.l.j.in fine.ſ.ad legem Iul.de vi.l.ij.ſecundum doct. Item dicunt quidam quòd hic corrigitur titulus, de requirẽ.reis, quia aliàs magis puniretur contumax, quàm conuictus: contra, l.fin.ff. de his qui mortem ſibi conſciuit. Sed non eſt bonum argumentum: quia conuictus punitur in corpore, ſed non contumax.

7 Poteſt tamen dici quod bona nõ tolluntur hęredibus poſt mortem ipſius, & in vita fiſcus habet: quia quandiu viuit non habet hæredem, & ſa.in feu.de pa.te.§.ſi quis homo.verſi.hæredes. Et hoc caſu ipſo viuente debent ſeruari iura antiqua ſi habet liberos. de quo dixi.ſ.l.fin. Item hæc lex nõ corrigit leges quæ bona publicant propter aliam cauſam quàm ſententiæ criminalis: vt ff.de inoffic.teſtamen. l.Papinianus. §.meminiſſe.de calum. l.in hæredem. de iure fiſ.l.Lucius. & l.eius. Niſi fortè.infra tit.j.dic ibi. Item nec corrigitur authẽ.de rap.mu.colla.ix.§.finali.nec ſ.de rap.virgi. Et nota quòd in caſibus quibus confiſcatio bonorum fit de iure nõ eſt neceſſe exprimi in ſententia: vt extra, de pœ.felicis.per Archid.lib.vj. de hære.cum ſecundum leges.eod.lib.vj.

8 Item dic quòd bona quæ ſunt in alieno dominio applicantur domino à quo tenentur, non fiſco.ff.cum ratio.§.ſi in libertum.& d.c.fœlicis.de iure fiſ.ſtatius.§.Cornelio.de bon. lib.ſi neceſſe.§.ſi deportatus. Ac.contra.in feu.de ſta. contra li.eccleſ.fac.§.item ſi dominus temporalis.j.de iur.rei.priua. l.nemo.lib.xj.extra, de hęreticis.excõmunicamus.§.moueantur. Et hanc partem videtur tenere Spec.qui hoc plenè diſputat in titu.de feud.verſic.xl. Et maximè in crimine læſæ maieſtatis, dic ibi. Hodie tamen videtur ſatis expeditum etiam in crimine læſæ maieſtatis pro prima opinione in dicto cap.fœlicis.et facit extra de pœnis.cap.j.in clemen. Sed alia poteſt obtinere, vbi ad ſuperiorem eſt deuoluta cognitio, quia primus fortè fuit negligens in corrigendo, nam iuriſdictio videtur tunc cum ſua cauſa transferri.extra de cenſi. cap.Romana.§. notoria. lib.vj.de foro competent. ex tenore.in antiquis.& iunge.ſupra ad l.Iuli.de vi.tutoris.

9 Sed an ſentẽtia iudicis ſecularis faciat committi ius patronatus eccleſiæ? Non videtur extra de ſenten.& re iudi.paſtoralis.§.ab abſoluendo.in cle.& ibi de hoc.xvj.q.vij.c.filijs.

De bonis eorum qui mortem ſibi conſciuerunt.

1 ☞ Bona eius qui ſibi mortem conſciſcit, ad quem deueniant.
2 Occidens ſeipſum qualiter tractetur.

3 EOrum. Dic quòd aut quis ſe interfecit tædio vitæ vel aliàs, non tamen metu criminis. & hoc conſtat & ſuccedit ei hęres, vt hic in ſecundo reſponſo. Aut propter metum ſeu conſcientiam criminis, & hoc conſtat, tunc aut tale eſt crimen de quo poſt mortem poterat accuſari, vel cuius ſentẽtiam ſequeretur ademptio bonorum, & ſuccedit fiſcus.ff.de pub.iudi.l.

exnd

ex iudiciorum. ff. de iniuſt. rup. & irri. teſta. l. ſi quis. §. proinde. de dona. inter vir. & vxo. l. cum hic ſtatus. §. ſi maritus. ff. eod. l. ij. Aut nõ ſequeretur, & ſuccedit hæres. ff. eodem. l. ij. §. j. Aut eſt dubium, & tunc ſi fuerit deprehenſus, præſumitur quòd conſcientia criminis. aliàs non. ſupra, qui teſtamen. facere poſſunt. l. ſi is qui.

2 Sed quid ſi fuit ſolùm præuentus? Videtur idem. ff. eod. l. iij. in princip. Item quid ſi fuit deprehenſus vel præuentus, & nihilominus probatur eum deſperaſſe pro aliquo alio facto? Dic tunc non eſſe locum præſumptioni, ſed ſtari probationi, ſecundum Iaco. de Rauen. & Pet. ff. de pœn. præſes. de dona. cau. mor. l. ſi quis. & dicta l. iij. §. videri. Sed hodie hæc l. corrigitur quantum ad confiſcationem. §. titu. j. auth. bona. ſecundum Pet. Sed Iaco. licet non aſſertiuè videtur dicere contra. Sed prima verior, quia damnatur tanquam confeſſus de crimine. ff. eod. l. ij. & ſi confeſſus eſſet, non confiſcarentur, per d. authen. Sed quid ſi non perfecit? Videtur idem ac ſi ſic perfeciſſet. ff. de pœn. l. ſi quis aliquid. §. fina. ff. eodem. l. finali. §. ſic autem. de remiſſi. omne. §. qui ſe. Vel diſtingue, aut quia noluit, aut quia non potuit, vt dixi ſupra de epiſco. & cler. l. ſi quis non dicam. & videtur notari dicto §. ſic autem.

De ſententiam paſſis & reſtitutis.

1 Paſſus ſententiam & reſtitutus an recuperet bona ſua alteri quæſita.
2 Reſuſcitatus recuperat vxorem & bona.
3 Teſtamentum damnati an valeat & an captiui.
4 Pendere ſeu in pendenti eſſe nil debet.

1 CVm ſalutatus. Infra de vetera. l. j. lib. xij. de ſilen. l. j. eo. lib. [Et omnibus.] Quid ſi erãt alij acquiſita iuxta illud quod ſcripſi in authenti. bona. in ſi. Videtur quòd non reſtituantur, infra. l. fin. verſic. ita tamen. de re mili. ſemel. lib. xij. ff. de nata. reſtit. l. fin. extra, de reſcrip. quamuis. lib. vj. & ibi per Archid. ff. eod. l. ij. Contra in feu. hic ſi. lex. §. j. Item vide, ff. ad leg. Iul. de ambi. l. j. §. qua pœna.

2 Et hæc faciunt quod reſuſcitatus recuperet vxorem, & bona, vide extra, de frigi. cap. fraternitatis. in nouella. [Ceterũ.] & famæ, ſecundum gloſſ. ſecus in indulgentia, ſupra de abo. l. finali. infra eod. generalis.

Cum patrem. [Damnatum.] ſupra titu. iij. l. in metallum.

Si debitor. [Obligatus.] ſupra de fideiuſſoribus. lege prima.

Tutor. [Locupletior.] factus de nouo. [Tutor tibi non tenetur.] ſupra ad l. Iuliam. de vi. l. ij. [Recuperauit.] ſi recuperare potuit. ff. eod. l. ij. & iij.

Si ademptis. [Habuiſti.] niſi pro alimento. ff. de alimentis leg. l. ſi eui.

In inſulam. [Si poſtea.] ſecus ſi per reſtitutionem. inſtit. quibus modis ius patriæ poteſta. ſol. §. autem. in fine. infra eodem. ſi pater.

Generalis. [Adempta.] dic ſupra de aſſeſ. nemo. [Illibatam.] contra, infra, cum indulgẽtia. dic ibi.

Fruſtra. [Damnatus.] ff. de pœ. extraneo. §. ſi. [Indulgentiæ.] ſecus in reſtitutione. ff. de iure patro. ſiue. [Non placuit.] niſi in caſu. ff. de quæſtion. l. j. §. finali. [In furioſum eſſe.] in memoria. ff. eodem. extraneo. §. finali. [Fiſci.] aut pœnæ. ff. de iure fiſci. l. in metallum.

Si pater. [Indulgentia.] dic ſupra eod. in inſulam.

Cum indulgentia. [Calumniam.] id eſt pœnam, nec obſt. ſupra eodem. generalis.

Si deportationis. [Conatur.] ſupra eodem. ſi debitor.

Caſus. [Immutauit.] vt ſupra eodem. l. prima.

3 In quæſtione. Hic ſit quæſtio de teſtamento facto interim, & tamen non reſpondet. Vnde ſunt hic opiniones in gloſſ. Ir. dicit contra. Azo concor. quia ſi filius ſit mortuus antè reſtitutionem patris, valet: aliàs irritatur, vt hic not. & hanc doct. Sed ſec' eſt in filio capti, cuius teſtamentum nõ valet ipſo iure propter ſpem poſtliminij: vt hic plenè not. Petrus verò dicit quod valet, ſi teſtatus ſit de rebus acquiſitis poſt captiuitatem, & mortuus ante patris reditum, per l. ſi eum homo. & l. cum ſeruus. iuncta leg. huic ſcripturæ. ff. ad legem Aquiliam. Sed in quo valet teſtamentum? Poteſt dici ſecundum gloſſ. quòd in omni peculio caſtrenſi, & aduentitio, ſaluo tamen patri vſufructu. Et ſic videtur quòd valeat in bonis patris quæ iure ſucceſſionis ei obuenerunt. ſupra titu. ij. ſi deportatus. Et quod gloſſ. dicit de vſufructu, non eſt verum, nec rationabile, ſecundum docto. cũ in bonis ante quæſitis ſeu poſt, non habuerit vſufructum. Et ideo reſtitutio quę in ſtatum reponit, non dat. [Remeantem.] per reſtitutionem. ſupra eo. in inſulam.

4 [Quenquam.] Nota nil debere eſſe in pendenti. inſtitu. quibus modis ius patrona. §. ſi ab hoſtibus. ff. de vſufruct. ſed & ſi quis. §. interdum. Sed dic nil debere eſſe in pendenti quod certificari poſsit. Sed propter futuros euentus eſt quandoque impoſsibile. [Prohibentur.] ſine tutore vel curatore. [Datus eſt.] ff. de tutel. muto. §. finali. Sed ibi in filio capti. quia ille nõ dicitur plenè liberatus propter ſpem poſtliminij. ff. de ſuis & legi. hæredi. ſi pater. [Deſignat.] contra communem regulam. inſtitu. de tute in princi.

DOMINI IOANNIS FABRI
ſuper nouem libris Codicis opus
eximium fœliciter
finit.

SEQVITVR QVAEdam utilis repetitio ſuper materia quæſtionum ſiue torturarum.

1 Modus quis in tormentis ſit ſeruandus.
2 Torqueri quis debeat ſi plures torquendi ſint.
3 Quæſtio ſeu tortura quibus ex cauſis hominibus infligatur.
4 Indicia quæ torturam præcedere debeant.
5 Indicia vnde ſint dicta.
6 Inimicus contra inimicum malus præſumitur.
7 Minæ præcedentes faciunt indicium ad torturam.
Fuga indicium facit ad torquendum.
8 Quæſtionis effectus quis ſit & qualis.
9 Perſeuerantia quando in confeſsione ſit neceſſaria.
10 Confitens crimen ſponte eſt ſtatim condemnandus.
11 Confeſsio in tormentis facta contra alium an faciat fidem.
12 Tortus in quibus caſibus de alijs interrogari poſsit.
13 Inculpatus per alium quando poſsit torqueri.
14 Confeſſus vnum delictum in tortura an poſsit de alijs torqueri.
15 Quæſtio an poſsit repeti abſque nouo indicio.
16 Tortus dicens ſe nihil confeſſurum an ſit à tormentis relaxandus.
17 Dilatio an ſit danda reo ad ſe defendendum priuſquam torqueatur.
18 Appellari poteſt ab interminatione torturæ.
19 Confeſsio facta in tormentis an poſsit reuocari prætextu erroris.
20 Confeſsio facta in tormentis non perſeuerans facit ſemiplenam probationem.
21 Tortus ſine indicijs non præiudicat ſibi ſi confeſſus fuerit.
22 Confeſsio quæ in tormentis facta dicatur.
23 Tortura an dicatur ſi reo alimenta negentur.
24 Tortus in quo locu debeat ſuam confeſsionem ratificare.
25 Quæſtio quibus præſentibus fieri debeat.
Liber homo quando torqueri poſsit.
26 Reus principalis an debeat ſubijci torturæ.
27 Iudex in tormentis modum excedens an teneatur.
28 Delictum abſque animo non committitur.
29 Iudex in dubio præſumitur exceſsiſſe zelo iuſtitiæ.
30 Iudex an teneatur ſi robuſtus in tortura ſit mortuus.
31 Fama an ſufficiat ad tormenta.
32 Iactatio de maleficio committendo inducit indicium aduerſus iactantem.
33 Indicia quæ dicantur indubitata.
34 Homicidium qualiter probari poſsit abſque indicijs veris.
35 Milites noſtri temporis an poſsint ſubijci tormentis.
36 Milites cæleſtis militiæ qui torqueri poſsint, & qui non.
37 Iudices & aduocati an poſsint torqueri.
38 Conſiliarij quando poſsint torqueri.

a ¶ Hanc materiam tractaunt Specu. in titu. de accuſatore. vide per cum.

1 QValiter a debeat fieri inquiſitio ſiue quæſtio adhiberi, & quo moderamine ſint adhibenda tormenta? Dic non in immenſum habenda, nec quanta poſtulauerit actor, id eſt, accuſator, ſed moderatæ rationis. ff. de quæſtio. l. minore. §. tormenta. Et certè in hoc nõ poteſt certa doctrina dari, ſed iudex conſideret cuius fortitudinis ſit torquendus, vel deliberet cuius ætatis, cuius valitudinis: & ſecundum varietatem perſonarum, varietatem criminis, ſeu alicuius negotij qualitatem, quandoque maioribus, quandoque minoribus vtatur. Et q̃ hæc conſideratio ſit habenda, arguo per iura. ff. de re mili. l. ij. §. fin. ff. ad Sylleia. l. ſi quis in graui. in principio. §. ſubuenitur. Si ergo torqueat vt innocentiæ vel ſupplicio ſeruet eum incolumem. vt ff. eodem. l. quæſtionis modo.

a Quo ordine ſint habenda tormenta, poſito quòd de pluribus ſint habenda, iudex ſagax à quo veritas facilius oriri poſsit videat, & ab illo quæſtionem incipiat, & à timidiore vt exigit ſuſpicio, & à maiore & debiliore, non à fortiori. ff. de quæſti. l. prima. §. primo. & l. vni. in principio. Item ſi torquendi ſunt pater & filius, à filio incipiendum eſt in conſpectu patris, quia per hoc dicet citius pater, quia magis torquetur. ff. quòd metus cauſa. l. iſti quidem. §. finali. & inſtitu. de noxa. ac. §. ſecundum veteres. Item prius fœmina quàm maſculus, quia homo tanquam maioris conſtantiæ tardius confitetur, & mulier citius, quia momentaneum cor habet & inſtabile: vt l. filia. C. de inofficioſo teſtamento. & extra, de verborum ſignificatio. cap. forus. ff. de iure fiſc. l. in fratrem. in principio.

3 Ex quibus cauſis torqueantur homines? Reſpondeo in ciuili & criminali, cùm aliter veritas ſciri non poteſt. ff. eodem. l. diuus. & l. ex libero. & l. quoties. C. eod. nec tamen ex omni cauſa torquentur, nec quælibet perſona indifferenter. l. edictum. ff. eodem. Quæ oporteat præcedere quæſtionem? Dic indicia ſufficientia, & veriſimilia. nam à tormentis non eſt incipiendum. ff. eodem. l. j. j. reſp. & C. eod. titu. l. milites. Nam ſine præſumptionibus & indicijs quis non eſt torquendus. ff. eodem. l. vnius. §. in cauſa. & l. fideicommiſſarius. & C. de fal. l. ſicut. ad fi. & certè à remotioribus eſt valde conſiderandum, & ponderosè quando habeantur indicia veriſimilia, & ſufficientia ad torturã, cùm ad alia reſtitutio ſiue appellatio ſubſequens prodeſſe non poteſt. Nam plerique dum torquentur, perimi ſolent. ff. de pœnis. l. aut facta. §. j.

4 Et debent præcedere indicia torturam, probatur per altera iura. C. de quæſtio. l. milites. cum ſimilibus. Sed quę indicia & qualia debent præcedere? Certè non poteſt certa doctrina tradi ſiue diffinitio vel oſtenſio, ſed committitur arbitrio iudicis. arg. ff. de teſti. l. iij. ibi tu magis ſcire &c. ſicut dicimus de mora. ff. de vſufruct. l. mora. Et qualiter omne quod à iure non determinatur, committatur arbitrio iudicis, habes ff. de pœnis. l. hodie. & l. ſanctio legum. & l. j. ff. de iure deli. Poſſumus tamẽ talem doctrinam tradere in genere & forma, quòd diſcretus iudex debet ſolenniter inſtare ad inquirenda indicia contra delatum ex aliquo crimine. Nam indicia ſunt alijs probationibus proxima. Et dicuntur quaſi demonſtrantia veritatis & probationibus adminicula, vt C. de proba. l. inſtrumenta domeſtica. & l. finali. ſunt autem indicia pars probationis claræ. C. de teſtamen. l. hac conſultiſsima. §. deinde.

5 Et dicuntur ab indicando velut demonſtrantia adminiculum ad veritatem, vt C. ad leg. Iuli. de adul. l. adulterium. ff. de præſcriptis. ver. l. ſolent. Quærat itaq; iudex cum quibus, & per quæ loca conuerſatur delatus: quia mala cõuerſatio eſt malæ verſationis indicium. ff. de admini. tuto. l. plures. §. aſsidua. Nam ex mala conuerſatione quis efficitur vitioſus. ff. de ædil. edic. l. ædiles. §. Pedius. ibi aleator vnà cum ad hoc induco dictum philoſophi. Qualis eſt quiſque talium cõſortio delectatur. Itẽ conſideret iudex loca in quibus conuerſatur reus: quia ſecundum varietatem locorum, varia colliguntur. C. ſi man. ita fuerit alienatum. leg. fina. ff. de pœnis. l. aut facta. §. euenit.

6 Item inſtet quærere ſi erat inimicus oſtẽſi, vel aliqua diſſenſio interuenerat, tunc enim erit præſumptio culpæ quia inimicus contra inimicum malus à iure pręſumitur. ff. de his qui. vt indig. l. inimicus. & de adi. le. l. iij. §. finali. & de quæſtio. l. j. §. quæſtionem. Item ſtudeat quærere iudex cuius æſtimationis ſit delatus in ciuitate, & talem eum pręſumat eſſe, vt ff. eo. l. de minore. §. tormenta. & l. cuius æſtimationis. ff. de rei vendi. an bona fides. & in authẽ. de teſti. §. ſancimus. col. vij. Item ſumere poterit indicia ex inconſtantia vel trepidatione membrorum vel pallore, vt dicto §. tormenta. Item ſtudeat quærere & indagare cuius vitæ primo fuerit vel ante talia, & ſi ea de quibus eſt culpatus ad præſens facere conſueuit. nam de vnoquoque horum bonum vel malum præſumitur. ff. de re mili. l. deſertorem. §. his qui. & l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili.

7 Item quæret iudex an fuerit minatus ei, quia erit indicium ſi conſueuit minas ducere ad effectum, cum facta penſentur ex dictis hominum. C. ſi quis Impera. male. l. prima. ff. de ſup. leg. l. Labeo. Item conſiderandum erit an fuerit talis qui conſueuerit, vel poſſe habuerit talia facere vel attentare. l. tamoſi. ibi an potuerit, &c. ff. ad leg. Iulia. maieſta. Item ſi fugerit vel ſe abſentauerit ſtatim poſt maleficium factum & perpetratũ. argumen. §. ſi verò. in authen. de intro. & exhi. reis. col. vj. C. de aſſeſ. l. conſiliarios. cum ſimilibus. Item recipiat de commiſſo maleficio loci, vbi fuit commiſſum, publicam vocem & famam, quæ tunc coadiuuant ad tormenta, & inducunt indicium. l. iij. §. idem iuris. & ff. de flumi. l. flumimum. Ex multis etiam alijs poterit curiosè iudex indicia ſumere ad informandam conſcientiam pro veritate delicti.

8 Denuò eſt videndum quis ſit quæſtionis effectus? & ſi quidem abſque formidine tormentorum quis confitetur, dixerunt quidã antiqui doctores, & moderni, eũ non eſſe damnandum

dum ſtatim, ſed debet iudex ſtare per diem. vel aliàs ſecundum qualitatem criminis & conditionis perſonæ, & iterum facere coram ſe præſentari reum, & interrogare eum an velit in confeſsione ſua perſeuerare quam fecit, an contradicere vel reuocare. & hoc dicunt quidam, quia confeſsio rei ſtatim non præiudicat in cauſa criminali, nec ſtatim facit vt condemnetur, vt dixi expreſsè l.ſecunda & tertia. C. de cuſtodia reorum. & ita intelligimus legem illam, quæ non diſtinguit an formidine tormentorum, an ſponte fuerit habita confeſsio: & ita intelligitur lex diuus. ibi, nec ſtatim. ff. de quæſtionibus.

9 Et ſic dicebant ipſi circa confeſsionem habitam in ciuilibus & criminalibus, hoc intereſt, quia in ciuilibus non eſt neceſſaria perſeuerantia prædicta, ſed ſtatim præiudicat. In criminalibus autem ſiue vltro ſiue formidine habita fuerit confeſsio, opus eſt perſeuerantia prædicta, nec mirum dicunt ſi magis ponderatè in criminalibus procedunt. Nam vbi maius periculum, &c. C. de falſis.l.vbi. C.de pœnis. l.qui ſententiam. nec mirum ſi variæ, quia criminalia iudicia cum ciuilibus nihil commune habent. ſimile inſtitu. de publi. iudi. in principio.

10 Tu verò dic contra. & in hoc eſt opinio. Dyn. videlicet ſi quis confitetur in ſe crimen ſponte, ſtatim eſt macerandus, & illico abſque vlla alia præſumptione ſeu perſeueratione, ſtatim eſt damnandus, vt C. de cuſtodia reorum. l.prima. primo reſponſo. de pœnis. l.cum reis. & ita intellige ff. de cuſtod. reorum. l.ſi quis confeſſus. Nec ob. lex diuus. quia intelligitur in confeſsionibus habitis in tormentis, & ſic intelligitur lex, vbi. C.de cuſtodia & exhi. reo. & C. quo. appellatio. non recip. l.ij. ſecundum veriorem lecturam, vt patet in litera in fine legis, ibi, vt iudicibus immodicè ſæuientibus, &c. Sed in tormentis & formidine tormentorum, tunc non ſtatur nec habentur pro explorans facinoribus, vt dicto §. diuus. & dicta l.ſecunda. C. quorum appellatio. non recipi. & ff. eodem. l. prima. §. quæſtionum. ibi quæſtio eſt res fragilis & periculoſa. & habet locum tunc lex ſecunda. C. de cuſtod. & exhi. reorum. vt iudex faciat reum ad ſe venire, & quærat verum velit in ſua perſeuerare quæſtione ſeu confeſsione, vel contrarium dicere. & ſi perſeuerauerit tenet confeſsio, aliàs non. dicto §. ſi quis vltro. l.diuus. de quæſtio. & dicta l.ij. C. quo. appel. non reci. & ita practicaui multotiens.

11 Quid de quæſtione contingenti ſi aliquis ſubijciatur tormentis, & confitetur contra alium, nunquid ſtabitur eius confeſsioni vel dicto? Reſpon. ſic, ſi torquetur ſimpliciter, aut in alios non ſocios, & non in ſe, ſtatur, etiam dicto ſuo cum alijs indicijs, & vt iudex ex dicto torti & alijs indicijs ad condemnandum procedere poſsit. vt de aſſert. tol. l.ſi. ff. de quæſtionibus. l.edictum. & l.prima. §. quæſtioni. ibi efficax ad requirendum veritatem rei. Et idem Tullius in Topicis ſuis ſaluo ſi dixerit de inimico, quia non eſt facile credendum, & non omnino fides ei attribuenda eſt, ſed cauſa cognita adhibenda eſt. ff. eod. l.j. §. præterea. Aut torquetur in ſe, & in alios ſi nihil de ſe confitetur habent locum proximè dicta. Sed ſi confitetur de ſe & de alijs, tunc ſecundum Azo. cuius opinio præualet, eſt inuenire regulam & inſtantiã à regula. Dicitur enim ſuper ſuo crimine confeſſus ſuper conſcientia non ſcrutetur aliena. & ſic regula eſt quòd totus de ſe confeſſus nõ debet de alijs interrogari. ff. de quæſtionibus. l.repetita. §. qui de ſe. C. de accuſationibus. l.fin. & ſi de facto interrogetur, vel ſine interrogatione dicat de facto aliorum, non ſtatur dicto eius. Fallit in caſibus in quibus de alijs interrogatur, ſi tamen indicia contra aliquos præcedunt.

12 Primus eſt in quolibet latrone, & maximè Iſaurorum qui torquendi, tormentandi, & interrogandi ſunt de ſocijs mandatoribus & receptatoribus. l.diuus. ff. de cuſtodia reorum. Secundus eſt, C. de falſa moneta. l.j. Tertius eſt, ff. ad exhibendum. l.fina. Quartus de malefic. & mathe. l.finali. Quintus caſus eſt in ſeruo de nece domini ſui confeſſo, vt torqueatur & interrogetur de cuius mandato. l.prima. in princip. ff. ad Sylleia. & l.ſi certus ſit. ff. de quæſtionibus. l.qui de ſe. ff. ad legem Aquiliam. l.item aliàs. ſed ſi ſeruus. §. & prius. Et bene dixi ſupra, ſi aliqua præcedant indicia, quia aliter non debet interrogari de alijs. C. de quæſtionibus. l.prima. et non eſt plena probatio contra alios quos inculpauit, ſed eſt quædam præſumptio, vt dicta l.finali. C. de accuſa.

13 Item nunquid per talem præſumptionem poterunt iſti culpati exponi ad torturam? Reſpon. ſic in prędictis quinque caſibus exceptis. Argu. ff. eodem. l.edictum. & l.prima. §. tum quis latrones. & nota. l.j. §. diuus Hadrianus. ff. eod. In alijs verò non. l.fin. C. de accuſa. & ff. eodem. l.is qui de ſe. Sed ſi perſona inculpata ſit malæ conditionis, malæ famę & opinionis, nunquid poterit ſubijci quæſtionibus? & videtur quòd non, niſi præceſſerint indicia ſufficientia, nec culpatio de eis facit indicium iudici, quia de iure interrogari non debuerunt. l.fina. C. de accuſationibus. & l.is qui. ff. de quæſtionibus. Ergo tunc ſequitur quod factum tanquam l.prohibente non valet, nec tenet, l.non dubium. C. de legi. tamen de conſuetudine video torqueri. pro hoc facit l.diuus. ff. eod.

14 Quid de quæſtione occurrente accuſatur aliquis de furto, indicijs præcedentibus torquetur & confitetur furtum, nunquid debebit ad tormenta procedi, vt indicet & cõfiteatur de alijs à ſe commiſsis, quæ nulla habent indicia? Dic quòd non de iuris ſubtilitate. argumen. eorum quæ dicentur in proxima quæſtione pro ſecunda parte. Nam quo ad iſta furta de quibus in ſpecie vel in genere non loquitur, nulla præcedunt indicia, & ſine indicijs nemo torquetur. C. de fal. l.ſicut. ff. de quæſtionibus. l.j. in princ. & l.maritus. ſed de generali conſuetudine Italiæ continuè ſeruamus contrarium, & maximè de furtis quæ maximè frequentantur, quæ cõſuetudo poteſt adiuuari. per l.congruit. ff. de officio præſidis. & per l.omnes. §. à Barbaris. ff. de re mili.

15 Quæro quid ſi ſemel fuerit habita quæſtio, & quia fortè nihil dixerunt, iudex nunc vult repetere quæſtionem ſine aliquo indicio nouo præcedente, nunquid poſsit? Et videtur quòd ſic. ff. de quæſtionibus. & l.repetita. & l.vnius. §. j. quæ leges dicunt indiſtinctè quæſtionem repeti poſſe, & ibi lex non diſtinguit, nec nos. ff. de publi. l.de pretio. argu. contra. l.j. §. generaliter. ff. de le. præſt. Tu dic quòd non poteſt ſine nouis indicijs, vt quia tortus dixerat ſe alibi illa nocte in qua fuit maleficium commiſſum, iacuiſſe, & pone inuentum eſſe per teſtes, quòd ibi iacuit, certè iſto caſu repetitur quęſtio per dictum indicium vel ſimile: & hæc communis opinio ad hoc. ff. de verborum ſignifica. l.boues. §. hoc ſermone. & ff. pro ſocio. l.ſocius. §. ſed nec in authoritate. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. oportet. Conſideret tamen bonus iudex in quæſtione repetenda, quomodo tortus in corporis formidine & animi perdurauerit. l.vnius. §. reus. ff. eodem.

16 Quid ſi aliquis dum eſt in tormẽtis dicat, torqueatis quantum volueritis, quia ſi ſtarem per decem annos, nihil dicerem, quia in nihilo ſum pollutus ſiue culpatus de obiecto crimine, & ſic omnia diffitetur, nunquid ſtatim eſt relaxandus, à tormentis, ſeu remittendus? Reſpon. nõ, ſed ponatur in tortura cum temperie & aſperitate, ſecundum conditionem commiſsi criminis, & qualitatem, & ſi confitetur, bene quidam. Alioquin debet in carceribus detineri, et ſi noua habeatur indicia, repetat quæſtionem, ſi autem non reperiantur noua indicia, tunc iudex ſtatuet terminum actori, & dilationem competentem, & ſi non probauerit non condemnabitur reus. ff. eodem. l.prima. §. penultimo. & l.vnius. §. in ea cauſa. ff. eod. quod nota.

17 Sed quid de quęſtione de facto? Criminis indicia procedũt, per quæ iudex informatus vult procedere ad quæſtionem. dicit reus iudici: detis mihi domine iudex terminum, & audiatis defenſionem meam, antequam ponatis me ad tormenta, quia paratus ſum arguere incontinenti, contra indicia contra me recepta: nunquid reus ſit audiendus, & ſibi ſit danda defenſio antequam torqueatur? Et videtur quòd nõ, per legem ſecundam. C. vbi ſenatores vel clariſsimi. & ibi in illis perſonis in dignitate conſtitutis, ſunt ſpecialia, relinquitur ergo in cæteris ius commune. argumen. l.prima. in fine. ff. ad municipalem. præterea actoris probata, & fundata intentione, reus opponit defenſiones ſuas, & exceptiones. C. de exceptionibus. l.ſi quidem. de probationibus. l.exceptionem. ergo primò debet totaliter fundari intentio actoris, vt per teſtes, vel cõfeſsionem rei antequam audiatur in ſua defenſione, vel exceptione. Tu dic quòd primò danda eſt dilatio, ſeu defenſio, antequam torqueatur, maximè cùm quid tale alleget, quo probato, non debet ad tormenta procedi.

18 Et hoc ex illa ratione, quia ab illa interminatione ſeu interlocutione facta à iudice quòd aliquis torqueatur, appellatur. ff. de appella. reci. l.ſecunda. & eſt ratio, quia non poteſt reparari in diffinitiua, quia non poſſunt recuperari detrimenta membrorum, dicta l.ſecunda. §. vero. tardè enim appellatur vel defenſio datur, ſi primò torqueatur. Nam plerique ſolent deficere in quæſtione. ff. de pœnis. l.aut damna. in principio. & confeſſo ignorantiæ ſuæ, defenſio conceditur. C. de cuſtodia & exhibitione reorum. l.prima. multomagis huic non denegatur. Item videmus quòd iam damnatis ex confeſsione ſua facta in tormentis perſeuerantibus, princeps iubente etiam poſt ſententiam latam, & ratione ſuæ ignorantiæ defen-

ſionem

ſionem concedit, vt ſententia reiteretur ſi conſtiterit de ignorantia damnati. ff. de quæſtionibus. l. j. §. ſi quis vltro. Si ergo damnato conceditur defenſionis facultas, ergo multomagis ante torturam denegari non debet, cùm ei cui quod eſt plus conceditur, non debet denegari quod eſt minus: vt in regula iuris quod eſt plus, &c. Et de iure videtur expreſſa quod quocunque tempore iudicij reo petente, defenſio danda eſt. ff. de quæſtio. l. vniuſ. §. cogniturum.

19 Sed quid de quæſtione de facto? Teſtis fuit tortus & in tortura confeſſus, nunc ante ſententiam dicit ſe erraſſe, nunquid poterit reuocare dictum ſuum? Reſpon. aut eſt error facti, aut iuris. Primo caſu poſſet vſque ad ſententiam: & eſt ratio, quia non videtur confiteri qui errat. ff. de confeſ. l. j. in principio. aliàs l. non vtique. & talis error non poteſt vſque ad ſententiam abeſſe. C. de iuris & facti ignorantia. l. error. & facit. C. quo. appel. non reci. l. ij. Nam & damnato ex confeſsione facta in tormentis & perſeuerantia, ſubuenitur, etiam poſt ſententiam, volenti errorem ſeu ignorantiam ſuam docere, vt ſi oſtenderit, abſoluatur. ff. de quæſtionibus. l. prima. §. ſi quis vltro. multomagis debet ſubueniri errorem ſuum allegant, & corrigere volenti ante ſententiam. Item ipſe teſtis nõ perſeuerauit in confeſsione ex quo non expectauit ſententiam. Item confeſſus formidine tormentorum auditur appellans. C. quorum appellationes non recipiantur. l. ſecunda. Si verò errauit in iure, tunc non poterit venire contra confeſsionem, vt dicta l. error.

20 Quid ſi aliquis eſt confeſſus in tormentis, & non perſeuerauerit in confeſsione, nunquid aliquid operabitur? Videtur quòd ſic, videlicet ſemiplenam probationem, vt notatur. C. de cuſtodia reorum. l. ij. §. diuus. Tu dic, [a] & melius, quòd niſi ſit perſeuerata talis confeſsio, nec plenam, nec ſemiplenam inducit probationem, quia nullo modo confiteri videtur, qui confitetur formidine tormentorum. dicta l. ij. C. quorum appellationes non recipiantur.

[a] ¶ Hæc opin. tenetur, & eſt vera, & obſeruatur in actu practico.

21 Sed quid ſi aliquis eſt tortus nullis, vel nõ idoneis indicijs præcedentibus, nunquid valet talis confeſsio? Dic quòd non, etiam quantumcunque perſeuerauerit. ff. de quæſtionibus. l. diuus. §. ex quibus. & l. maritus. eod. titu. argu. C. ſi ex fal. inſtru. l. j. ij. & iij. & ideo hoc eſt de ſubſtantiali ſolennitate quæſtionis, quod præcedant legitima indicia, aliàs torqueri non poteſt, cùm à tormentis non ſit incipiendum. ff. eodem. l. j. & l. maritus. C. de quæſtioni. l. cum cognitionaliter. & l. milites. quibus deficientibus, quicquid ſequitur, non valet de iure, l. non dubium. C. de legi. C. de fide inſtrumen. & iure haſt. fiſ. l. j. lib. x. & de in integrum reſtitu. l. diuus. C. de appel. l. nominatim. Dictum eſt ſupra, quòd confeſsio facta in tormentis nõ valet niſi in ea perſeuerauerit.

22 Sed quæritur, quæ dicatur confeſsio facta in tormentis? Reſpon. in ipſis tormẽtis vel ſi ad pedem tortus, & ligatis manibus terretur, eo quod iudex dicit ei, quòd niſi cõfiteatur, ipſe ſuſtinebit quæſtionem, certè non valet talis confeſsio, niſi in ea fuerit perſeueratum: quia lex æquiparat confeſsionem factam in ipſis tormentis confeſsioni factæ formidine tormentorum, etiam extra tormenta. C. quorum appel. non recip. l. ij. ibi, aut formidine tormentorũ &c. & arg. ff. de iniur. l. item apud. §. adijcit. ibi, vel leuis cohertio &c. ergo à contrario ſenſu non leuis cohertio habetur ꝑ ipſa tortura, & accedit quod legitur quòd ſufficit terror armorum: vt ſ. de vi & vi arma. l. j. §. idem. & æquipollẽtia ſunt percutere hominem gladio, & ſtrãgulare manu. arg. ff. ad leg. Corn. de ſica. l. j. §. diuus. & facit. ff. ex quib. cau. maio. l. iij. & l. metum. ff. quod met. cau.

23 Sed quid de quæſtione talis continetur in ſtatuto ciuitatis, quòd aliquis nõ poſsit torqueri niſi in certis caſibus? poteſtas dictę ciuitatis honoris auida, extra illos caſus cõceſſos per ſtatutum, vult eruere mentem et veritatem criminis perquirere, tamen malefactorem delatum non vult ponere ad tormenta, ne incidat in pœnam ſtatuti. Sed quid fecit? præcepit eum teneri denegando ei alimenta, quouſque confiteatur, vel fecit eum ſtare in hyeme ſpoliatum. Nũquid videtur eum ponere ad quæſtionem? Dic quòd ſic, ff. de iniur. l. item apud l. abeonem. ibi, quęſtionis verbo ea etiam quam malam manſionem vocant. circa fin. Sed quid ſi extra locum torturæ circa tribunal vbi redditur ius, iudex ſagax delato de crimine dicit, aut confitearis, aut ponam te ad torturam, nunquid dicetur formidine tormentorum tunc facta confeſsio? Dic quòd non: quia leuis territatio &c. dicta l. item apud l. abeonem. circa finem. ff. de iniu. & l. metum. ff. quod met. cau. j. reſponſo. ff. ex quibus cauſ. ma. l. iij. in fin. leuis autem territatio & extra locum torturæ facta derìſoria eſt. ar. ff. ſi cui plus quàm per leg. Falcid. l. & hęc. Dictum eſt ſupra quod confeſsio facta terrore tormentorum, non habeatur pro explorato crimine, ſi non ſit perſeuerata.

24 Quæro ad quem locum reus eſt ducendus, quando iudex vult facere ratificare ſua ſpontanea voluntate? Reſpon. apud acta, vel ad alium locum publicum extra locũ torturæ, & aliquando in conſpectu teſtium. Et ſic videmus aſperos & ſagaces aſſeſſores in perſeuerantia confeſsionis conuocare teſtes & ſub publico teſtimonio faciunt ſcribi. Talis tali die perſeuerauit & confirmauit in præſentia talium, & dico quòd bene faciunt, per l. ij. C. de cuſto. reo. ibi, ſub publico teſtimonio &c. Item quæro quantum tempus erit in medio à die commiſsionis tormenti, ad diem reductionis ad perſeuerantiam? Reſpõ. diffinitur à. l. j. de cuſto. & exhi. re. quod modicũ tempus. ibi poſt modicum &c. non tamen dicitur quid ſit illud modicum tempus. Sed poteſt dici arbitrio iudicis, conſiderata qualitate perſonarum & enormitate ſeu leuitate criminis, nam tempus vel aliud indeterminatum & iure procedens iudicis poteſtati conceditur: vt ff. de iure delib. l. j. ff. de pœ. l. hodie.

25 Quæro quis debeat intereſſe quæſtioni? Reſpon. iudex, vt ff. de adulte. l. quis poſtulauerit. §. quæſtionum. In ſecreto autem iudex recipiat dictum torti ſicut & teſtis: vt in ſumma huius tit. §. ſi habet. & ff. de quæſtioni. l. j. §. ſed nec. Quęro nunquid liber homo poſſet torqueri? Videtur quòd non: quia totus titulus C. de quæſtionibus. loquitur de quæſtione ſeruorum ſeu facienda ipſis ſeruis. Tu verò dic contrà, quia non ſolùm poſſet in ſe, ſed & in alios torqueri: vt ff. eodem. l. ex libero. j. reſponſo. & C. de aboli. l. fallaciter. §. an ingenui. & C. de aſſeſ. l. nullus. in fine. & de cuſt. & exhibi. reo. C. l. cum cognitionaliter. C. de fal. l. ſicut. & ff. de teſtamen. mili. l. proditores. & de hoc plene per Azo. in ſumma huius titu. §. torqueri. & §. torqueatur.

26 Quæro nunquid principalis reus debeat ſubijci & poni in tormentis? Et videtur quod non: quia totus tractatus de quęſtionibus videtur conſiſtere circa liberos homines in teſtimonio vacillãtes. Sed dic ꝙ etiã principalis perſona debet ſubijci tormentis. C. de quæſtioni. l. iij. & ff. eod. l. j. §. diuus. & §. ſi quis vltro. & l. vnius. & ff. de re mili. l. proditores. præcedere tamen debent indicia veriſimilia, ex quibus reo obiecti criminis expreſsio eſt culpæ, & auris iudicis informatur. C. eodem. l. cum cognitionaliter. & dicta l. milites.

27 Quid ſi iudex adeò modum in tormẽtis excedat ꝙ tortus in quæſtione deficiat, tenebitur ne iudex, & quo iure? Dic ꝙ tenetur. l. item apud. §. quæſtionis. ff. de iniur. Sic enim tollendus eſt reus: vt ſuæ innocentiæ vel ſupplicio reddatur ſaluus: vel l. quæſtionis modum. ff. de quæſtioni. & facit. ff. ſolu. matr. l. ſi conſtante. §. ſi maritus. & inſtit. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. §. ſed dominorum. & melius. ff. ad legem Aquiliã. l. ſed & quęcunq;. §. ſi magiſter. de pig. actio. l. eleganter. §. plane. nec excuſatur ꝙ tanquam iudex hoc fecerit, cum deliquerit. Nam omne male actum præſumimus prauè factũ. C. de iniur. l. ſi nõ cõuicij. C. ad leg. Cor. de ſica. l. j. ideo ꝓpinquus in corrigendo propinquum tenetur ſi modum excedat. C. de emen. propin. l. j. nec eum excuſat officium. ar. l. magiſtratibus. ff. de iniur. Econtra videtur quòd non teneatur, quaſi eruendæ veritatis cauſa fecit ſuum exercendo officium, non animo interficiendi nec debilitandi, ergo non tenetur.

28 Nemo enim delinquere videtur niſi habeat animum delinquendi. ff. de verb. ſign. l. ſæpe. in fi. Voluntas enim & propoſitum &c. l. qui ea mente. in prin. ff. de fur. & l. qui rem. ff. de acquir. poſſ. Item alibi ſcriptum eſt tunc eſſe crimen cum voluntas interuenit delinquendi. C. ad legem Cornel. de ſica. l. j. & facit de libe. ho. exhib. ff. l. iij. §. j. præſumit enim princeps de ſuis officialibus bonum, niſi probetur contrarium: vt ff. de offic. præſi. l. j. in fin. Item creditor auferendo rem obligatam non præſumitur deliquiſſe, ff. de fur. l. cum creditor. Similiter in propoſito præſumitur iudex ſui officij exercendi cauſa feciſſe, non nocendi conſilio: vt ff. de iniur. l. iniuriarum. §. j. & ſi aliquam latã culpam exercendo habuit, non tenetur l. Corne. de ſicar. quia in delictis lata culpa non æquiparatur dolo, ff. ad legem Cornel. de ſicar. l. j. & l. in lege.

29 Quid in dubio ſi non appareat quo animo fecerit? præſumendum eſt zelo iuſtitiæ, & de rigore iuſtitiæ credebat hoc facere poſſe, quamuis malo conſilio hoc feciſſet, ff. vi bonor. rapt. l. prætor ait. §. ſi pupilli. & l. merito. ff. pro ſoc. ad idem validum argumen. C. qui accuſari non poſſunt. l. ij. vbi tutor ex officio ſuo productis inſtrumentis cõtra pupillum ſuum, ſi falſi crimen non probat non præſumitur animo calumniandi hoc inſtituiſſe, niſi hoc euidenter appareat, aliàs qui non probat, calumniari videtur. C. de aduoca. diuer. iud. l. j. ideo dicunt quidam diſtinguendum, & ſi appareat eum de voluntate

tate feciſſe, de dolo tenetur. Si autem culpam aliquam non cõmiſit, nõ puto eum teneri: vt probatur per l. j. C. de emen. ſeruo. Nam eſt bona argumẽtatio de poteſtate dominica ad poteſtatem rectoris. ff. de verb. ſignif. l. poteſt. aliàs poteſtate. In tertio autem membro, ſcilicet cum modum excedit Guil. de ſuza. ſentit & Dyn. quòd ſi iudex modum excedens in quæſtione extinxit vel debilitauit tortũ, tenetur ipſe iudex: quia ſtatim quòd modum exceſſit fingitur nõ feciſſe vt iudex, ſed vt priuatus, ſicut tutor non bene adminiſtrando fingitur, nõ vt tutor, ſed vt quilibet &c. ff. de furt. l. tutor. ff. pro empt. l. ſi fundum. §. ſi tutor. & argu. C. de epiſco. & cleri. l. generaliter. quid plura? poteſt dici quòd eſt caſus, ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. quæſtionum. in fin. verſic. ſed iuſſu.

30 Sed quid ſi iudex poſuit aliquem robuſtum hominem ad torturam, qui ſtatim mortuus extitit, an teneatur? Dicit Bar. quòd non tenetur ſi non exceſſit modum conſuetum et debitum poſtquam erat robuſtus homo: ſed ſi fuiſſet debilis homo, tũc inſpicitur qualitas perſonæ. ita tenet ipſe in l. quæſtionis. & l. ſi quis. ff. de quæſtio. Sed quid ſi ſit probatum per vocem publicam & famam tantùm, an poterit procedi ad tormenta? & videtur quòd ſic: quia probatio famæ æquiparatur probationi vnius teſtis, ff. de proba. l. iij. & indicium vnius teſtis ſufficit ad quæſtionem habendam.

31 Tu dic contra quia fama per ſe non probat ſed inducit aliquod indicium ad confirmandas ſeu ad coadiuuandas alias probationes, vt dicta l. iij. ibi affirmat rei de qua agitur fidem, id eſt, ſimul firmat, non tamen per ſe facit validum indicium, eſt enim fragilis res & pernicioſa. ar. l. decurionum. C. de pœnis. & l. nutiſſimos. ibi, nec ad libidines effuſe. &c. C. de off. rec. pro. & quælibet indicia non ſunt ſufficientia ad tormenta: vt ſ. dixi in principio. Sed ſecus ſi fama eſſet, & aliquod indicium contra accuſatum, puta dictum vnius teſtis qui quidem facit indicium. l. Theopompus. ff. de do. præleg. vel ſi cõſtiterit accuſatum eſſe inimicum interfecti, vel alias offenſum, de inimico enim præſumitur omne malum. ff. eodem. l. ij. §. penult. & de teſti. l. iij. in princip.

32 Item ſi ſe iactaret de maleficio committendo malefactor. Nam talis iactatio inducit indicium contra iactantem, quod malum commiſit & perſona cõſiderata & qualitate perſonæ, C. quod me. cau. l. metum. & ff. ex quib. cau. ma. l. iij. ad legem Iul. ma. l. famoſa. ibi, & quali fecerit &c. & C. ſi quis Impe. male. l. j. ibi ex dictis hominum facta penſamus. facit, ff. de ſupel. leg. l. Labeo. Item ſi accuſatus niſus eſt fugere de loco maleficij, nam fama accuſat fugientem: vt in auth. de exhi. & intro. reis. §. ſi vero contra. & in auth. de ſanctiſsi. epiſc. §. ſi quis autem ordinate. Item ſi conſiliarius depoſito officio ſe abſentet, pro confeſſo habetur quòd malum receperit, C. de aſſeſ. l. conſiliarios. Item eſt indicium ſi is contra quem fama laborat, eſt homo prauæ æſtimationis, & qui talia conſueuit facere: vt ff. de quæſtioni. l. de minore. §. tormẽta. de accu. l. j. idem ſi aliud adeſſet quod faceret indiciũ quod quilibet iudex poterit perpendere ſecundum facti varietatem, & perſonarum qualitatem: & cum aderit aliquid de prædictis veriſimilibus, fama probata, bene poterit procedi ad tormenta: quia fama cũ alio indicio facit legitimum iudicium & ſufficiens ad torturam, quamuis fama per ſe non ſufficiat.

33 Sed quid ſi continetur in ſtatuto, quòd quis non poſsit torqueri, niſi indubitata indicia præcedat, quod erit exemplum de indubitato indicio? Ecce enim camera habet vnum exitũ, vnum aditum & non plures: vnus tamen exijt de dicta camera trepidus, & pallidus, cum vno cultello ſanguinolento nudo in manu, ſtatim poſt eius exitum inuenitur homo iacens occiſus in camera prædicta, certè iſta ſunt indicia indubitata ad probandum maleficium, ex quibus non ſolum ad torturã, ſed etiam ad condemnationem ſine inquiſitione procedi poſſet, & ita intelligitur l. ſciant. C. de proba. Et ex violenta præſumptione quis interdum damnatur. C. arbit. tut. in gloſſ. verſicu. violenta. l. finali. Palliditas ſeu trepidatio eſt vnum indicium contra ipſum: vt ff. de quæſtio. l. de minore. §. tormenta. Item delatio gladij nudi præſertim eſt aliud indicium. Nam deportantibus arma lex præſumit malum, C. vt armorum vſus. l. j. & in authen. de ar. §. finali. col. iij. Item quòd gladius erat ſanguinolentus, nam ex qualitate facti accipitur coniectura, not. l. verum. ff. de dona. inter virum & vxorem. raro tamen talia indicia contingunt.

34 Item eſt aliud indicium de indicijs ſiue perſuaſionibus, videlicet, refertur quod Titius fecit occidi Meuium, nõ ſunt teſtes qui dicant ſe vidiſſe, tamen probantur iſta indicia: videlicet, quòd Titius erat inimicus Meuij. Item quod perpetrato homicidio dictus Titius receptauit homicidam. Item quod homicida erat familiaris et domeſticus Titij. Item quod fama eſt quòd fecit homicidiũ, & eſt homo, quod eſt veriſimile, quòd talia faceret. Item quòd olim aliquæ offenſæ interuenerũt inter eos. Certè iſta indicia ſimul iuncta videntur ſufficientia, nedum ad torturam, ſed etiam ad cõdemnationem, & ita poteſt exemplificari l. ſciant. nec mirum ſi ex pluribus ſimul iunctis quorum quodlibet per ſe nõ ſufficit ad indicium vel plenam probationẽ, fiat plena fides. Nam hoc in iure habetur expreſſum, in corpore de inſtrumẽ. cau. & fid. §. ſi vero. coll. vj. Duo enim vel plura imperfecta conſtituunt vnum perfectum. C. de agrico. & cenſi. l. j. lib. xj. Item quod non proſunt ſingula, multa iuuant. extra de teſti. cap. præterea. & not. ff. de excuſa. tuto. l. ij. in fin. ij. reſpon.

35 Quid de militibus noſtri temporis nunquid poſſunt ſubijci tormentis? Dic quòd ſic, quia nec in aſſumptione militiæ, nec in vita obſeruant quæ debẽt per milites obſeruari, & prædicti militantium priuilegio gaudere non debent. in authen. de man. prin. §. ſi & in apparatu, colla. j. & ibi de hoc in gl. Et ſi quis non obſeruat ſtatum fabricẽſ. habetur pro non fabricenſi, & ſibi priuilegia fabricenſia denegãtur. C. de fabricenſ. l. ſi quis conſortium. lib. xj. & facit C. de epiſc. & cleri. l. generaliter. qui enim clericorum vitam & ſolennia non ſeruãt, priuilegia clericorũ eis negantur, & facit ad hoc. C. de app. l. nominationes. Nam & milites in quibuſdam maleficijs torquentur & habentur quo ad hæc pro non militibus. ff. de re milita. l. proditores.

36 Quid de milite cæleſtis militiæ? Dic quod presbyteri non torquentur, clerici autem ſic de iure ciuili. l. presbyteri. C. de epiſ. & cler. & no. l. fallaciter. C. de aboli. hodie de iure nouiſſimo ſecus, in c. in archiepiſcopatu. extra de rap. Præterea ſi militi equeſtri eſt permiſſa immunitas, vt non torqueatur, multo magis militibus cæleſtibus, vt C. de epiſc. & cler. l. ſacroſancta. & quod no. l. miles. ff. de re iudi.

37 Quid de iudicibus ſeu aduocatis, nũquid poſſunt torqueri? Reſponde, non, ſicut nec milităes, quia patroni cauſarum militant. C. de aduo. diuerſo. iu. l. aduocati. & ſicut militibus conceſſum eſt, vt non exigantur, niſi inquantum facere poſſunt: ita & patronis cauſarum. ff. de re mili. l. miles. j. reſpon. E cõtra videretur quòd ſic, cum nulla l. videatur prohibitum. Sed dic quòd de iuris ſolennitate non poſſunt torqueri. ar. dictæ l. aduocati.

38 Quid de conſiliarijs noſtri temporis? Dic quòd de iuris ſolennitate non torquentur. l. milites. C. quod cuiuſque vni. & l. nulli. de verborũ ſignific. l. ſi pupil. §. decuriones. Tamen de conſuetudine contrarium obſeruatur.

Finis huius repetitionis.

SEQVITVR TRActatus Domini Bartholi de Saxo ferrato.

De inſignijs & armis.

1 ☞ Arma ſeu inſignia quæ & quibus portare liceat.
2 Arma Bartholi quæ fuerint.
3 Arma alterius an liceat aſſumere: & numero 4.
5 Arma habere ex principis conceſsione quid proſit.
6 Arma qualiter ad ſucceſſores tranſeant.
7 Baſtardi an poſsint vti armis ſeu inſignijs domus.
8 Signa artificij quæ ſint.
9 Arma qualiter ſint pingenda ſeu portanda.
10 Signa ſignificantia aliquid præexiſtens qualiter portentur in vexillis.
11 Animalia qualiter in vexillis pingi debeant.
12 Pes dexter antecedere debet ſemper.
13 Vexilla tubarum qualiter fieri debeant.
14 Arma per medium variantia quid ſignificent.
15 Color quis omnium nobiliſsimus ſit cenſendus.
16 Colores qui ſecundum ſe ſint nobiliores.
17 Arma qualiter in veſtibus ſint portanda.
18 Arma qualiter in ſigillis ſint incidenda.
Arma quomodo in clypeis ſint portanda.
19 Arma qua forma ſint in coopertorijs formanda.
20 Arma qualiter in parietibus ſint pingenda.

Videamus de inſignijs et armis, quę quis portat in vexillis aut clypeis. Et primò an ſit licitum:
2 ſecundò eo caſu quo licitum eſt, qualiter ſint pingenda & portanda. Circa primum dico, quòd quædam ſunt inſignia dignitatis vel officij, quę portare poteſt quilibet habens illam dignitatem vel officium, vt inſignia proconſularia & legatorum: vt l.j. ff. de offic. procon. & leg. l. ſanctum. de rerum diui. Sicut de facto videmus hodie inſignia epiſcoporum: & ita poteſt portare quilibet habens illam dignitatem, vt dictis ll. alijs autem portare non licet, imò portans incurreret crimen falſi. l. eos. §. finali. ff. de fal. Et ideo puto quòd portans inſignia doctoratus, cum non ſit doctor, puniatur illa pœna. Quædam ſunt inſignia cuiuslibet ſingularis dignitatis, vt videmus, quilibet Rex, quilibet princeps, & cæteri potentiores habeot arma & ſua inſignia, & iſta nemini alteri licet deferre, vel ſuis rebus depingere. C. de his qui poten. nom. l. j. & notatur in authentic. de mandatis principum. §. penultimo. quod intellige principaliter: ſed acceſſoriè non eſt prohibitum, vt puta in ſignum ſubiectionis ſupponere inſignijs proprijs inſignia domus regis vel comitatus, & hoc de conſuetudine obſeruatur: quædam ſunt inſignia ſeu arma priuatorum hominum ſeu nubilium, vel popularium: de iſtis quidam reperiuntur, qui habent inſignia vel arma, quæ portant ex conceſsione Imperatoris vel alterius domini, vt vidi concedi multis à ſereniſsimo principe Carolo quarto. Romanorum Imperatore, necnon rege Bohemiæ.

3 Et mihi tunc conſiliario eius conceſsit inter cætera, vt ego & cæteri de agnatione mea, leonem rubeum cum caudis duabus in campo aureo portaremus, & iſtis licet portare talia inſignia, nec eſt dubium. de principis enim poteſtate diſputare ſacrilegum eſt. C. de ſacrilegis. l. ſecunda. ad idem. C. ne liceat ſine iudicis authoritate. in rubro & nigro. ſine enim iudicis authoritate prohibetur: ergo cum iudicis authoritate permittitur. quidam autem arma & inſignia ſibi aſſumunt propria authoritate, & iſtis an liceat videndum eſt. Et puto quod licet. Sicut enim nomina inuenta ſunt ad cognoſcendum homines. C. de inge. ma. l. ad recogno. ita etiam iſta inſignia ad hoc inuenta ſunt. ff. de rerum diui. l. ſanctum. ſed talia nomina cuilibet licet imponere ſibi ad placitum: vt dicta l. ad recog. & ff. de fal. l. falſi. in princip. iſta inſignia cuilibet licet portare & impingere in ſuo tamen, non in alieno. C. ne liceat ſine iudicis authoritate. l. ſecunda. & ibi not. per gloſſ. facit quod not. extra, de conceſsio. præben. cap. dilectus. & ibi per gloſſ.

3 Sed quæro vnus portat certa arma vel inſignia, alius vult portare eadem. an liceat vel prohiberi poſsit. Videtur quòd poſsit portare, quia quilibet poteſt ſumere nomen alterius. l. aut facta. §. ſi vero nominis. ff. ad Trebellianum. de legatis ſecundo. l. cum filius. §. pater. Et poſſunt eſſe plures eiuſdem nominis. l. duo ſunt Titij. ff. de teſtamentaria tutela. & de legatis ſecundo. l. ſed & ſi quis ſeruum. §. ſi ſoror duos. ergo poteſt quis ſumere arma aliena, & plures eadem inſignia portare vel rebus imponere poſſunt, cùm vtrunque fiat ad cognoſcendum. Econtra videtur de regu. iur. l. id quod noſtrum. ſi enim prius eſt noſtrum ſine facto noſtro, à nobis auferri non poteſt. Sed hoc non bene facit: loquitur enim in his quibus plures inſolidum vti non poſſunt aliàs ſecus: vt in vſu plateæ balnei, theatri, & ſi. l. ſi vt certo. §. ſi duobus vehiculum. ff. commodati. Præterea ſignum quod portat alius non eſt vnum & idem, imò diuerſa habentia tamen eandem ſimilitudinem. Ad deciſionem ergo prædictorum præmitto, quòd ſignum alienum portare prohibere poteſt is cuius eſt ſignum, ſeu petere quòd prohibeatur, ſi ex hoc ipſe iniurietur quòd fortè ille cum vituperio portat ſeu tractat. C. de epiſcopali audientia. l. minime. & eſt expreſſum extra de exceſ. præla. cap. dilecta. aliàs de conceſ. præben. cap. dilectus. C. de Iudęis. l. Iudæos quus. Secundò de hoc poteſt conqueri quilibet tertius qui læditur & ad ipſius petitionem prohiberi ne portet. C. de his qui poten. no. l. prima. & ibi not. in authen. de mandata princip. §. penultimo. Tertiò iudex ex officio ſuo ſi viderit hoc ad ſcandalum poſſe eſſe, & diſſenſionem ſeu deceptionem ſubditorum poteſt prohibere. argumẽ. C. de latina libertate tollenda. l. j. §. ſed & qui domini. vbi circa eos qui pileati incedunt lex aliquid ſtatuit, ne populus decipiatur. expreſsius extra de Iudæis. cap. in nonnullis.

4 His præmiſsis in quæſtione præmiſſa diſtinguitur quòd ſi vnus aſſumit arma quę alius portauit ab antiquo, & illius nõ intereſt, nec ex hoc veriſimiliter lædi poteſt. Exemplum, Vous Theutonicus tempore indulgentiæ iuit Romam, vbi reperit vnum Italicum portãtem arma antiquorum ſuorum & inſignia, volebat de hoc conqueri, certè non poterat. Tanta eſt enim diſtantia inter vtrunque locum ſeu domicilium, quòd ex hoc ille primus lædi non poſſet, & in his in quibus quadã publica facultate quis occupat ſibi vſum non licet queri, niſi ex magna cauſa. ff. ne quid in flu. pub. l. penultima. §. ſunt autem qui putant. Quandoque poteſt contingere quòd alterius poteſt multùm intereſſe: quid enim ſi odijs plenus cuius vitæ multi inſidiantur, aſſumat arma & inſignia hominis quieti, & pacifici? certè illius intereſt, & poterit eum facere prohiberi. ſicut enim poteſt peti prohibitio, ne arma portet vituperiosè, vt dictum eſt, multo fortius poteſt peti prohibitio, ne ex hoc propter viſionem armorum, alius pro alio occidatur vel iniurietur. Idem ſi ex hoc pudor primi aliquo modo lædatur. dicta l. minæ. & l. Iudæos. & hoc per officium iudicis, ad quem ſpectat quies popularis. ff. de offic. presby. l. j. §. quies. Quandoque poteſt contingere quòd multorum de populo intereſt. Ponamus exemplum in alijs ſignis quàm in his quæ portantur pro armis. Pone quendam fabrum eſſe doctiſsimũ qui in gladijs & alijs operibus ſuis facit certa ſigna, ex quibus opus ipſius magiſtri eſſe cognoſcitur, & per hoc tales merces melius venduntur, & audius emũtur, tunc puto quòd ſi alius faceret tale ſignum, poſſet prohiberi, quia ex hoc populus læderetur, acciperetur enim opus vnius pro opere alterius. ar. l. j. de lati. lib. tol. & de Iudæ. c. in nonnullis. Et eadem ratione dico idem in ſignis quibus vtuntur notarij. C. de aſſe. l. nemo. §. nec callidis. & in auth. de inſtru. cau. §. ſed inſtrumẽta. & §. opere. & quod ibi no. ſi alius ſignũ alterius acciperet, poſſet prohiberi. Idem de ſignis quibus vtuntur fabricatores cartharum de papiro, & ſimilibus per eaſdem rationes. et hoc ſimiliter expedietur iudicis officio, vt dictum eſt.

5 Sed ſecundum hoc quęro quid releuet habere iſta arma ex cõceſsione principis? Reſpon. multùm. Primò quia eſt maioris dignitatis, ſicut dicimus in teſtamento facto corà principe. C. de teſt. l. omniũ. Secundò quia non poſſunt prohiberi ab alio illa portare. C. de iur. aur. anul. l. ij. et ff. de modo mul. l. minor magiſtratus. in prin. & §. ij. Tertiò quia ſi duo aſſumpſerunt eadem arma ſeu eadem inſignia, nec de prioritate nec poſterioritate apparet, præfertur ille, qui à principe habuit. l. ſi duas. de excuſ. tut. Quartò quia ſi eſſet in exercitu vel alio loco & quæreretur quis deberet præcedere, debeot præferri illius arma quę à principe ſuot conceſſa. ff. de albo. ſcri. l. ſin. C. de cõſuli. l. j. lib. xij. extra de ma. & ob. per tuas. & ar. l. ſi duas. ff. excuſa. tuto. Et prædicta intelligo cæteris paribus ſcilicet quòd

quòd aliàs illi qui habent arma, ſint æqualis dignitatis aliàs præcederent arma illius qui eſſet in maiori dignitate. ar. ff. de al. ſcri. l. j. & C. de conſul. l. j. libro xij.

6 Quæro qualiter iſta arma vel inſignia tranſeant in ſucceſſores? Reſpon. Quædam ſunt vnius domus ſeu agnationis, & iſta tranſeunt in omnes de illa agnatione, ſiue ſint hæredes patris, vel aui eorum, ſiue non: argu. ff. de relig. l. ius fami. & l. ſequen. nec per diuiſionem poſſunt aſſignari vni. C. de relig. l. ſi ſepulchra. ad cognatos verò vel affines non pertinent. ff. de relig. l. ius familiarum.

7 Ex hoc poſſet quæri, an baſtardi vel ſpurij poſſint vti illis inſignis: & videtur quòd non, quaſi non ſint de illa familia vel agnatione. l. enunciatio. ff. de verborum ſignifica. Contrarium tamen obſeruatur in Tuſcia, de cõſuetudine. cui ſtandum eſt. Quandoque tamen multiplicantur hi qui portant talia inſignia vel arma: & conſuetum eſt per aliquos aliquid apponi vltra, vt ab alijs dignoſcantur & diſcernantur, quod licet, ſicut nomini additur prænomen. Quædam verò ſunt inſignia alicuius ſocietatis aliquorum negotiatorum: & in his, cùm ſocietas ad hæredem non tranſeat, non eſt tractandum. Sed apud quem remanebũt ſigna ſocietate diuiſa, quòd enim omnes vtantur eo ſigno, non eſt æquum, vt dictum eſt? Reſpon. ſiquidem vnus erat in ſocietate, qui erat capitaneus, & quaſi magiſter ſocietatis, ſicut dicitur in ſimili. ff. de legatis ij. l. peculium. §. primo. tunc apud eum debet remanere ſignum: quia ipſe erat inter cæteros maioris honoris: argumen. de fundo inſtructo. l. finali. Si verò hic non erat, tunc apud eum remanebit qui erat ſocius maioris quantitatis. ff. familiæ erciſcundæ. l. ſi quæ cautiones. quòd ſi omnes ſint æquales, puto ſorte dirimendum. dicta l. ſi quæ. puto tamen quòd ſi diſſoluta ſocietate vnus ex ſocijs remaneret negotiator, debet remanere ſignum: hoc ideo quia aliorum non intereſt. Item quia quamuis diſſoluta ſit ſocietas, tamen negotiatio remanet penes illum: ergo iniquum eſt quòd ſignum quod erat acceſſorium negotiationi, ſeparetur ab ea. argumen. C. com-
8 munia vtriuſque iudi. l. poſſeſſionem. quædam verò ſunt artificij cuiuſdam ſeu peritiæ. et aduertendum: quandoque ſunt ſigna quædam artificij in quibus principaliter operatur qualitas loci. exemplum, in marchia anchonitana eſt quoddam nobile caſtrum, cui nomen Fabrianum, vbi artificium faciendi chartas de papiro principaliter viget, ibiq; ſunt multa ædificia ad hæc: & ex quibuſdam ædificijs meliores chartæ veniunt, licet etiam ibi faciat multum bonitas operantis: & ve videmus quodlibet folium chartæ habet ſuum ſignum, per quod ſignificatur cuius ædificij eſt charta. Dico igitur quòd iſto caſu apud illum remanebit ſignum apud quem remanebit ædificium ipſum, in quo fit, ſiue iure proprietatis, ſiue iure conductionis, ſiue alio modo, ſiue in totum, ſiue pro parte, ſiue etiam mala fide teneat toto tempore quo tenet, non poteſt prohiberi vti ſigno, ſicut in cæteris iuribus realibus. argumen. ff. de ſeruitu. ruſtic. præd. l. via. §. finali. & ff. ſi ſer. ven. l. ſecunda. §. finali. & l. ſequen. & quemadmo. ſeruitu. amittũ. l. vſusfructus. & l. ſequen. Item in conductoribus talium ædificiorum. ar. ff. lo. l. ſed addes. §. illud. & §. videamus. Quædam vero ſunt inſignia artificij in quo principaliter operatur bonitas artificis, vt videmus in ſignis quæ apponuntur in ſpatis, gladijs & alijs operibus metallorum: & iſto caſu omnes qui ſtant in vna ſtatione poſſunt vti iſto ſigno, quaſi magiſter principalis illius ſtationis approbet illa opera, vt in authenti. de tabel. §. nos autem. & not. in gloſſ. quæ incipit, caue tibi. in fine. gloſſ. ſi verò ſeparantur, tunc ſignum debet remanere apud eum qui principaliter erat in ſtatione. argu. l. finali. ff. de fundo inſtructo. & ſupra dixi. Sed ſi forte omnes erant æquales niſi inuicem conueniant, apud quem remaneat illud ſignum, ſorte dirimetur. dicta l. ſi quæ cautiones. familiæ erciſcundæ.

9 Secundo principaliter eſt videndum, qualiter iſta arma ſeu inſignia ſunt pingenda, inſigenda & portãda. Ad quod ſciendum eſt quòd quandoque portantur in vexillis & vehiculis, quandoque in veſtibus hominis, quandoque in parietibus & alijs ſimilibus ſtabilibus locis, circa quod licet prædicturum aliqua videamus. circa quod ſciendum eſt, quòd iſta ſigna quandoque ſumuntur ex aliqua re exiſtente, vt multi aſſumunt aliquod animal, vel caſtrum, vel montem, vel florem, vel aliquid ſimile. Quandoque iſta ſigna nõ ſumuntur ex aliqua re exiſtente, ſed ſunt ſigna ſimplicia. ſ. variationes quorũdam colorum, vel per dimidia vel quarteria, vel per aliquas liſtas rectas, tranſuerſas vel ſimiles, & quãdoq; mixtum ex vtroque. His præmiſſis videamus qualiter portantur in vexillis illa ſigna quæ ſignificant aliquam rem præexiſtentem.

10 Ad quod dico quòd ars imitatur naturam quantum poteſt, vnde iſta inſignia debent eſſe ſecundum natura rei quam figurant, & non aliter. argu. l. ſi pater. in ſin. & l. ſequen. ff. de adop. & de ſtatu homi. l. non ſunt liberi. De natura autem vexilli eſt quòd portatur in haſta, ſecundum illum vſum ad quẽ vexillum deſtinatur, haſta præcedit, & vexillum ſequitur. Vnde quodcunque animal deſignetur in vexillis, facies eius debet reſpicere haſtam, cùm de natura facies ſit antecedere. Idem in omni re & figura quę habet partes, quę notantur per antè & poſt, vt dictum eſt præcedenti membro. tunc enim ſemper anterior pars rei debet eſſe verſus haſtam, aliàs caput videretur retro incidere tanquam monſtruum. Sed ſi alicuius rei ſolùm pars anterior portaretur per arma, vt ſunt quidam qui faciem arietis vel bouis portant pro ſigno ſuo, tunc non poteſt pars anterior reſpicere haſtam, ſed à latere reſpicit.

11 Sed dubitatur qualiter dicta animalia debeant deſignari, vtrum quaſi ſtent recta? an quaſi per terram plane ambulent, vel quo modo? Reſpon. dicta animalia debent deſignari de nobili actu eorum, & etiam quòd magis vigorem ſuum oſtẽdant: vt ff. de ſtatu homi. l. quæritur. & de acquiren. re. domi. l. quod quis. §. cum in partes. ſi etiam ab antiquo vſitatum videmus, quòd princeps in maieſtate, pontifices in pontificalibus depinguntur & deſignantur. Nunc ad propoſitum dico quòd quædam animalia ſunt quorum natura fera eſt. ff. de pulru. l. prima. §. beſtias. Et iſta debent deſignari in actu feroci, vt leo, vrſus, & ſimilia. Figuratur ergo leo erectus, eleuatus, mordax ore, & radens pedibus. Et idem in ſimilibus animalibus: ex hoc enim actu magis ſuum vigorem oſtendit. Quædam ſunt animalia non ferocia, & in his inſpici debet nobilior eorum actus, diuerſimode tamen. Si quis enim equũ pro armis portaret, non deberet eum deſignare rectum & eleuatum, hoc enim vitioſum eſſet in equo. Sed debet eum deſignare aliqualiter eleuatum à parte anteriori, quaſi ſit currens equus, vel ſaliens. in hoc enim actu magis eius vigor oſtenditur. Sed ſi quis pro ſuis armis agnum portet, tunc deſignare debet, quaſi planè ambulantem per terram. In hoc enim actu maximè eius vigor oſtenditur. ſimile de auibus et alijs animalibus dicendum eſt.

12 Circa pedes & aduertendum eſt quòd ſemper pes qui antecedat, ſit pes dexter: quia, vt dictum eſt, pars dextra eſt principalis, & principiũ motus, aliàs ſignificaret talem figurã claudam eſſe vel leuem, quod vitium ſonat. ff. de ædil. edic. l. qui clauum. §. item ſciendum. Sed hic erat dubium, quia ſi in vna parte vexilli figuraretur, tanquã pes dexter, ab alia parte videbitur ſiniſter pes præcedere. Hæc autẽ incongruitas magis euidenter apparet in his qui pro ſuis armis aliquam literam, vel literas portãt. Nam ab vna parte ſunt literæ rectæ, ab alia communiter non eſt forma literarũ, quod apparet ſi quis chartam ſcriptã à latere conuerſo aſpiciat. Sed dicendum eſt quòd ſicut in literis ſcriptis reſpicitur illa pars quæ reſpicit ſcribentem, nõ pars conuerſa, ita in vexillo inſpicitur pars quæ reſpicit portantẽ, non alia. Quod enim ex alia parte eſt, nõ ex principali propoſito contingit: ſed per accidens, ſicut ſi quis ſeipſum in ſpeculũ aſpiciat, quod enim in ſe dextrum eſt, in ſpeculo ſiniſtrũ apparebit. Et prædicta vera in vexillis & vexillatis, quæ portantur in haſta: cuius recta natura eſt, vt eleuata portetur & recta, vt ff. de ſerui. ruſt. præ. l. qui ſella. in princi.

13 Sed ſi loquimur de vexillis & vexiculis, quæ portantur in tubis, quarum natura propriè eſt, vt ad os tubatorũ poſitæ, quaſi per planũ iacentes portentur: & tunc facies rei deſignatæ, vel pars anterior nõ debet inſpicere tubam, ſicut haſtam. Non enim tuba eſt pars anterior, ſed ſuperior: & ideo debet inſpicere partem anteriorem illius vexilli, tuba planè iacente portati. Et prædicta vera in dubio: quãdoq; tamen de ꝓprietate armorum eſt q̃ aliter reſpiciat, vt ſi portẽtur duo animalia ſe inuicem reſpicientia, vel reſpicientia aliquid, tunc nõ eſt locus prædictæ inueſtigationi: quia in incertis non certis locus eſt coniecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig. & not. l. tres denuntiationes. C. quomodo & quãdo iudex. Circa ſecundum nota, quòd quando arma ſunt quædam ſigna ſimplicia, & varietates quorundam colorum, tunc ad oſtendendum qualiter debeant portari: præmitto quòd nobilior debet præferri, et nobiliori loco poni. C. de offic. præfe. vrbis. l. j. & offic. recto. pro. l. potiores, & de conſuli. l. j. lib. xij. Item præmitto quòd locus prior & ſuperior eſt nobilior poſteriore & inferiore, vt d. ll. & l. j. ff. de albo ſcri.

14 Hoc præmiſſo, dico quòd arma quandoque variantur per medium, vt quia quis portat banderiam duorum colorum, tunc aut diuiduntur per medium antè & poſt: & in iſtis caſibus in dubio etiam color nobilior eſſe debet ſupra, id eſt, in

ea par

ea parte quæ reſpicit cælum, vel aerē, id eſt, in ea parte quę reſpicit haſtam. Si verò variantur per quarteria, tunc nobilior color debet eſſe in quarterio ſuperiori & anteriori prope haſtam. Si vero variātur per liſtas directas, tūc liſta nobiliorum colorum debet eſſe prope haſtam. Si verò variantur per liſtas tranſuerſales, liſta nobilioris coloris debet eſſe verſus cælum. Si verò liſtæ vel bandæ ſint pendentes, tunc cum haſta habet ſe tāquam pars prior in banderia. Ideo pars magis eleuata debet reſpicere haſtam. Iſta omnia probantur ex præſuppoſitis.

15 Sed ſi dubitatur quis color ſit nobilior, tunc eſt aduertendum diligenter. Nam vnus color dicitur nobilior altero, reſpectu eius quod repræſentat, ſecundum ſe. Primò color aureus eſt nobilior: per eū enim repræſentatur lux. Si quis enim vellet figurare radios ſolis, qđ eſt corpus magis luminoſum, hoc non poſſet congruentius facere, quàm per radios aureos. Conſtat autem quòd luce nihil nobilius. C. de ſumma trini. epiſtola inter claras. nihil enim lumine clarius. C. ne fil. p patre. auth. habita. ibi, totus mundus illuminatur. Et ideo in ſacra pagina pro re maximæ excellentiæ figuratur, vt ibi, Fulgebunt iuſti ſicut ſol. Matth. viij. c. & alibi. Reſplenduit facies eius ſicut ſol. Matt. xxiij. cap. Et propter huiuſmodi nobilitatem nulli licet portare veſtes aureas, niſi principi. C. de veſti. olob. & au. l. j. & ij. lib. xj. Sequens color nobilior, eſt color purpureus ſeu rubeus, qui figurat ignem, qui eſt ſuper alia elementa: & nobilius elementum eſt, & corpus poſt ſolem ſecūdario luminoſum, & propter eius nobilitatem nulli licet portare veſtes coopertas eius colore, niſi principi. C. de veſti. olobe. l. ij. iij. & v. lib. xj. & in d. l. exprimitur hunc colorem eſſe nobiliorem alijs. Sequens poſt prædicta color eſt azureus: per eum enim figuratur nobilis aer, qui eſt corpus tranſparens & dyaphanum, & maximè receptiuum lucis, & eſt elementum ſequens poſt ignem, & nobilius alijs, vnde prædicti colores propter id quod repræſentant dicuntur nobiliores.

16 Qualiter autem colores dicantur nobiliores ſecundum ſe. Dico q ſicut lux eſt nobiliſſima, cuius contrarium dicuntur tenebræ, & ſic viliſſimæ in coloribus ſecundū ſe. Color albus eſt nobilior, quia magis appropinquat luci. Color niger eſt infimus, quia magis appropinquat tenebris. Colores autem medij ſunt nobiliores, et minus nobiles, ſecundum q plus vel minus appropinquāt albedini vel nigredini. Et iſtud videtur de mente Ariſtot. in libro de ſenſu & ſenſato.

17 Dixi q quandoq; iſta arma portantur ſuper veſtibus hominum: tūc illud quod in armis habet ſe vt pars ſuperior, debet eſſe verſus caput hominis: quod verò habet ſe vt inferior, verſus pedes. Item in eo quod depingitur in anteriori parte hominis et in pectore, pars nobilior armorum debet reſpicere latus dextrum: eſt enim illa nobilior pars et principium, vt in pręcedentibus dictum eſt. De eo verò quod depingitur à parte poſteriori hominis poteſt dubitari. Pro cuius declaratione pręmitto illam quæſtionem, quę fuit inter iudęos & me, dum hebraicum addiſcebam, dicebant enim q mos ſcribēdi noſter non erat rationabilis. Incipimus enim à latere ſiniſtro ſcribere, & trahimus literam ad latus dextrum: & illud quod debet eſſe principium motus eſt terminus, & illud quod debet eſſe terminus eſt principium: ac modus ſcribendi eorum eſt rationabilior: quia incipiunt à latere dextro, & vadunt verſus ſiniſtrum. ad quod tollēdum dicebam quòd aliquid debet rationabiliter fieri reſpectu finis ad quem ordinatur: ideo finis dicitur primus intellectus operantis, & hęc naturaliter ſunt vera, & probantur per legem. Nam ſi intellectu operantis finis ſit rationabilis, etiam ſi poſtea non ſequatur, dicitur rationabiliter operari. ff. de nego. geſt. l. ſed an vltro. §. j. cum ſi. Sed prædicta ſcriptura ſit vt legatur, legi autem eſt oculis inſpici. ff. de his quę in teſta. delen. l. j. §. j. & ſic legi, ſit per viſum, videre autem eſt pati: vt philoſophi dicunt. Figura aūt repręſentata in oculis noſtris agit in oculos noſtros, oculi autem pati dicūtur, q patet, quia ex hoc læduntur. Cùm ergo ſcriptura agat in oculos, debet iſta actio incipe à latere dextro ipſius ſcripturæ: quia illud latus eſt principium motus ſeu ipſius actionis. Sed latus dextrum ſcripturæ quæ nos reſpicit, eſt reſpectu lateris noſtri ſiniſtrum, ſicut ſi homo voluat vultum ſuum verſus meū, directò latus eius dextrum reſpectu mei eſt ſiniſtrū. Et ſic patet quòd nos in ſcribendo magis rationabiliter operamur, inſpicimus enim finem, ſcilicet vt à latere dextro ſcriptura incipiat in nos operari, ſecundum modum iudæorū incipit à latere ſiniſtro, ad propoſitam quæſtionem qualiter arma debeant pingi rationabiliter à parte poſteriori ſuper veſte hominis. Dico quòd illa pars armorum quæ ſe habet vt anterior, vel vt nobilior debet eſſe verſus latus ſiniſtrum hominis portātis. Nam ſi fingas hominem habere vnam faciem retro, pculdubio latus quod erat dextrum, ex parte poſteriori erit ſiniſtrum, vel pone aliquem velle ſcribere in ſpeculis latinè abſque dubio incipiat à parte ſiniſtra, quoniam illo reſpectu literæ erit dextra: vt ſupra oſtenſum eſt.

18 Ex his etiam apparet quòd literæ & arma dicunt incidi in ſigillis per conuerſum: quoniam ſic ad finem imprimendi in ceram vel aliam materiam, & illud quod eſt in ſigillo conuerſum in materia remanet rectum. Et ſic debemus inſpicere finē ad quem quid ſit, nō id quod ſit. Si verò incideretur in aliqua re non ad ſigillandum, ſed vt ſic eſſet, tunc debet incidi directè. Quandoque dicta arma depinguntur in clypeis, & tunc ſimiliter pars clypei quæ ſecundum communem vſum portandi aſpicit dextrum latus hominis, illa eſt aſſumenda vt potior, vt patet ex his quæ dicta ſunt.

19 Quandoq; portantur & pinguntur in coopertorijs equorum, & tunc ſiue à parte dextra, ſiue à parte ſiniſtra debet reſpicere pars nobilior caput equi, ſicut ſi plures irent ad ſeruitiū equi vel equitis: quidam à dextris, quidam à ſiniſtris, quilibet reſpiceret caput equi, mōſtroſum enim eſſet quòd vnus caput equi reſpiceret, & alius caudam, hoc autem quòd nulli lateri magis accederet: vt ſi deberet ſtare in fronte vel in groppa, tunc debet latus dextrum reſpicere, ſecundum ea quæ dicta ſunt. Quandoque depinguntur in coperturis lectorum, & ſimilium, & tunc debet inſpici ea res in qua debet pingi & ſtat in ſuo proprio eſſe, ſunt enim in coopertorijs lectorum quædam partes pendentes circum circa lectum, quædam verò planè iacent ſupra lectum. Et in parte iacente forma pingendi ſumitur à forma hominis iacentis in lecto. In parte verò pendenti aſſumatur forma pingendi arma hominis rectè ſtantis.

20 Quandoque figurantur ſeu pinguntur in parietibus vel alijs ſtabilibus locis. Et tunc ſi quidem locus vbi pingitur eſt paries, tunc conſidera quaſi paries faciem ſuam voluat verſus nos, & ſic latus dextrum parietis cognoſces. Et ſic facies & pars nobilior armorum voluatur verſus partem dexteram, prædicta vera niſi ex cauſa. Quid enim ſi in medio vnius parietis depingatur ſtatua principis vel alterius excellenſ vel forte arma regia. tunc alia arma quæ ab vtraque parte depinguntur debent illam ſtatuam vel illa arma reſpicere, nō inſpecto à dextris vel à ſiniſtris, voluatur ad ſimilitudinem hominum circum circa dominum exiſtētium. Omnes enim voluerent ſe verſus eū. Sed ſi locus vbi pingitur ſe habet vt cælum, veluti cameræ, vel aulę, tunc ex dictis in præcedenti membro cōſidera vbi dicatur corpus & vbi pes. Pone enim hominem ibi iacentem, & vultum verſus nos voluentem, ex quo conſidera dextram partem, & ſiniſtram, & ſic modum depingendi cognoſces, vt ex prædictis liquet. Si autem locus vbi depinguntur habet ſe vt ſolum ſeu terra, tunc eodem modo conſidera caput & pedes. & finge hominē ibi iacentem, & voluentem vultum verſus nos, & cognoſces dexteram ſiue ſiniſtrā, ex quo modum rationabilem depingēdi inuenies. vnū tamen ſcias quòd licet quis arma & ſigna ſua poſſet in terra ſculpere vel depingere, tamen arma alicuius ſui domini vel maioris nō licet in terra ſculpere vel pingere: vt C. ne lic. ſign. ſal. Chriſti in cin. &c. in rubro & in nigro. Bartho. de ſaxo ferrato.

FINIS.